Latvijas Republikas Augstākā tiesa

Latvijas Republikas AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi

2008

Rīga, 2009

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. – (XXXV) 893 lpp.

Krājumu sagatavoja:

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja
Veronika Krūmiņa

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta
Administratīvo lietu departamenta senatora palīdze
Kristīne Aperāne

Izdevējs Baldones ielā 1, Rīga, LV-1007
tālr. 7804733
TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tiražētājs A/S "Poligrāfists", K.Valdemāra ielā 6

© Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2009
© Tiesu namu aģentūra, 2009

ISBN 978-9984-790-62-6

Saturs

Priekšvārds IX

Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008" anotācija XIII

Resume of the collection "Judgements and decisions of the Department of Administrative Cases of the Senate of the Supreme Court of the Republic of Latvia of Year 2008" XXIII

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008 1

1. Nolēmumi, kurus Administratīvo lietu departaments pieņem kā pirmās instances tiesa 3

Aizliegums ārzemniekam ieceļot Latvijas Republikā saskaņā ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu *(Lieta Nr.SA-1/2008)* 3

Par Eiropas Savienības pilsoņa piespiedu izraidīšanu no Latvijas Republikas un ieceļošanas aizliegumu tajā *(Lieta Nr.SA-2/2008)* 9

2. Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem vai faktisko rīcību 18

Pienākums iemaksāt nereģistrētas vai nelicencētas uzņēmējdarbības rezultātā gūtos ienākumus *(Lieta Nr.SKA-14/2008)* 18

Valsts ieņēmumu dienesta pienākumi, lemjot par personas izslēgšanu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra *(Lieta Nr.SKA-19/2008)* 27

Uzziņa un tiesiskās paļāvības princips *(Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

Nepastrīdama administratīvā akta atcelšanas priekšnoteikumi *(Lieta Nr.SKA-36/2008)* 44

Administratīvā akta darbības apturēšanas un administratīvā akta izpildes apturēšanas nošķiršana; tāda pārkāpuma kvalificēšana, kurš izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas *(Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

Nokavējuma naudas aprēķināšana par nodokļu parādu un soda naudu *(Lieta Nr.SKA-56/2008)* 64

Par apstrīdēšanas termiņa nokavējuma sekām; par administratīvā akta pamatojuma trūkumu *(Lieta Nr.SKA-146/2008)* 74

Privātpersonai adresētā nelabvēlīgā administratīvā akta pamatošana; iestādes iekšējo aktu uzdevums *(Lieta Nr.SKA-153/2008)* 87

Vienlaikus konstatētie administratīvie pārkāpumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas izpratnē *(Lieta Nr.SKA-218/2008)* 95

Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]panta piemērošana *(Lieta Nr.SKA-224/2008)* 103

Valsts ieņēmumu dienesta lēmums par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu un šā lēmuma kontrole tiesā *(Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

Par vienošanās līgumu nodokļu tiesībās *(Lieta Nr.SKA-502/2008)* 118

Iestādes lēmuma par transportlīdzekļa pārreģistrācijas aizliegumu tiesiskā daba *(Lieta Nr.SKA-603/2008)* 125

3. Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem vai faktisko rīcību 131

Nepilsoņa statusa atņemšana *(Lieta Nr.SKA-24/2008)* 131

Ārzemnieka piespiedu izraidīšana saskaņā ar Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktu *(Lieta Nr.SKA-285/2008)* 150

Ceļošanas dokumenta izsniegšana personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss *(Lieta Nr.SKA-379/2008)* 160

Par bezvalstnieka statusu personai, kurai pienākas nepilsoņa statuss *(Lieta Nr.SKA-472/2008)* 166

4. Nolēmumi par pašvaldību iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību 171

Par nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākumu līdz dzīvojamai mājai piesaistītā zemesgabala privatizācijai un pēc tās *(Lieta Nr.SKA-6/2008)* 171

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajā daļā ietvertā administratīvā pārkāpuma – nepilngadīgu bērnu audzināšanas un izglītošanas pienākumu nepildīšana – kvalifikācija *(Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

Ģimenes jēdziens sociālajās tiesībās *(Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

Par Latvijas pilsonību kā kritēriju nacistiskā režīma politiski represētās personas statusa piešķiršanai; prasījuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu izskatīšana *(Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200

Reformatio in peius aizlieguma principa piemērošana; īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgums *(Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

5. Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību 217

Valsts pienākums atzīt personas dzimuma maiņu *(Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

Advokatūras institūta būtība; Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas publiski tiesiskais statuss un Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pienākumi Iesniegumu likuma kontekstā; Latvijas Republikas Satversmes 104.panta interpretācija *(Lieta Nr.SKA-22/2008)* 235

Ierobežojumi šķīrējtiesas nosaukuma izvēlē *(Lieta Nr.SKA-58/2008)* 252

Slimnīcas rīcības tiesiskā daba, neziņojot personai par tās asinīs identificētām vīrusa antivielām; valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" pienākumi un rīcība epidemioloģiskās drošības jomā *(Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Mazstāvu dzīvojamās teritorijas apbūves nosacījumi Rīgā saistībā ar būves augstumu un zemesgabala reljefa izmaiņām, kā arī ar būves attālumu līdz robežai ar kaimiņu zemesgabalu; būvdarbu apturēšana *(Lieta Nr.SKA-190/2008)* 270

Apdrošināšanas stāža pierādīšana pensijas saņemšanai *(Lieta Nr.SKA-247/2008)* 283

Par priekšnoteikumiem administratīvā procesa uzsākšanai no jauna *(Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

Vārdkopa "valsts un pašvaldība" likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē; *reformatio in peius* aizliegums administratīvo pārkāpumu lietās *(Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294

Policijas iestādes kompetence personas vainas konstatēšanā ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā, ja par to ierosinātajā administratīvā pārkāpuma lietā ir jāizbeidz lietvedība *(Lieta Nr.SKA-355/2008)* 303

Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanu, ja pārkāpējs ir politiska organizācija (partija) *(Lieta Nr.SKA-480/2008)* 313

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana; konkrētais preces tirgus un ģeogrāfiskais tirgus Konkurences likuma izpratnē *(Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Par disciplinārsoda piemērošanu ierēdnim; alkometra rādījumu kā pierādījuma pieļaujamība, ja alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā *(Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331

6. Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās 342

Dubultās sodīšanas aizlieguma principa *(ne bis in idem)* izpratne administratīvo pārkāpumu lietās, ja augstākas instances tiesa grozījusi piemēroto administratīvo sodu *(Lieta Nr.SKA-29/2008)* 342

Tiesību normu atpakaļejošā spēka aizliegums *(Lieta Nr.SKA-72/2008)* 349

Medicīniskās pārbaudes veikšana, lai noteiktu transportlīdzekļa vadītāja atrašanos narkotisko vielu ietekmē *(Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

Administratīvā pārkāpuma – sīkais huligānisms – kvalifikācija *(Lieta Nr.SKA-200/2008)* 366

Par dubultās sodīšanas aizlieguma principa (*ne bis in idem*) piemērošanu gadījumā, ja persona turpina administratīvo pārkāpumu *(Lieta Nr.SKA-246/2008)* 370

7. Nolēmumi par pieteikuma vai lietas pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā 374

Privatizācijas aģentūras skaidrojoša rakstura vēstules tiesiskā daba *(Lieta Nr.SKA-119/2008)* 374

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procesā pieņemtie lēmumi un veiktās darbības nav pakļautas kontrolei administratīvā procesa kārtībā *(Lieta Nr.SKA-140/2008)* 388

Tādu brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu pakļautība kontrolei administratīvā procesa kārtībā, kuri pieņemti, izskatot ieslodzīto personu iesniegumus *(Lieta Nr.SKA-143/2008)* 399

Par kārtību, kādā tiek pārbaudīti akti par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu *(Lieta Nr.SKA-214/2008)* 405

Tiesnešu disciplināratbildības jautājumu tiesiskā daba; tieslietu ministra (ministrijas) rīcība tiesnešu disciplinārās sodīšanas jautājumos *(Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410

Faktiskās rīcības nošķiršana no starpdarbībām (starplēmuma); administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros pieņemta lēmuma par dokumentu izņemšanu tiesiskā daba; cietušais administratīvā pārkāpuma lietā muitas jomā *(Lieta Nr.SKA-234/2008)* 419

Par pašvaldības faktisko rīcību, nenodrošinot pašvaldības autonomās funkcijas izpildi *(Lieta Nr.SKA-324/2008)* 428

Par publisko tiesību līgumu, ko slēdz pašvaldība un privātpersona (pārvadātājs) *(Lieta Nr.SKA-453/2008)* 435

Par prasījumu atlīdzināt pieteicēja ieguldīto laiku un pūles konkrētas lietas atrisināšanai *(Lieta Nr.SKA-466/2008)* 442

Pieteikuma papildinājumu un pieteikuma grozījumu nošķiršana; pašvaldības rīcības, lemjot par privatizācijas ierosinājumu, tiesiskā daba *(Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447

Informācijas nesniegšanas pārbaude administratīvajā tiesā, ja informāciju iestādei pieprasījusi valsts amatpersona savu dienesta funkciju ietvaros *(Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

Administratīvā akta izpildes tiesiskā daba *(Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

Valsts vai pašvaldības īpašuma atsavināšanas tiesiskā daba *(Lieta Nr.SKA-574/2008)* 473

Par apcietinātās personas būtisku cilvēktiesību ierobežojumu saistībā ar personai adresētajiem sūtījumiem (pienesumiem) *(Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

Ieslodzītās personas tiesības pārsūdzēt ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcību valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniegšanā; medicīnas pakalpojumu sniegšanas ieslodzītajiem tiesiskā daba; ieslodzītās personas cilvēktiesības *(Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Muitas iestādes pieprasījuma noformēt iesniegtās deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām tiesiskā daba; vienkāršās pārvaldes darbības *(Lieta Nr.SKA-617/2008)* 493

Atlīdzinājums par iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem administratīvajā procesā *(Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

Ieslodzījuma vietu pārvaldes un prokuratūras rīcības pārbaude administratīvā procesa kārtībā *(Lieta Nr.SKA-775/2008)* 509

Par Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījuma bankai sniegt Kredītiestāžu likumā paredzēto informāciju par klientu pārsūdzēšanu administratīvā procesa kārtībā *(Lieta Nr.SKA-778/2008)* 518

Par pašvaldības iekšēju lēmumu privatizācijas procesā *(Lieta Nr.SKA-792/2008)* 524

Pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem; administratīvā pārkāpuma lietā konfiscētā transportlīdzekļa īpašnieka (kas nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu) tiesības vērsties kompetentā institūcijā par transportlīdzekļa atdošanu *(Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

Administratīvā akta paziņošana *(Lieta Nr.SKA-837/2008)* 539

8. Nolēmumi par personas tiesībām iesniegt pieteikumu 546

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības prasīt pašvaldībai nodrošināt ielas apgaismojumu *(Lieta Nr.SKA-101/2008)* 546

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības pārsūdzēt Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, veicot tematisko pārbaudi *(Lieta Nr.SKA-303/2008)* 558

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības iesniegt pieteikumu par būvatļaujas atcelšanu *(Lieta Nr.SKA-836/2008)* 564

9. Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem 569

Nolēmuma par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību pārsūdzības termiņa skaitīšana *(Lieta Nr.SKA-91/2008)* 569

Pagaidu noregulējuma piemērošana lietās par neapdzīvojamo telpu privatizāciju *(Lieta Nr.SKA-151/2008)* 574

Advokāta tiesības pārstāvēt personu administratīvajā lietā un advokāta tiesības sniegt juridisko palīdzību; pārstāvības un juridiskās palīdzības sniegšanas noformēšana *(Lieta Nr.SKA-170/2008)* 584

Par elektroniskā maksājuma uzdevuma (elektroniskā dokumenta) oriģinālu un tā atvasinājumiem *(Lieta Nr.SKA-220/2008)* 588

Pieteikuma par lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegšana par Senāta lēmumu *(Lieta Nr.SKA-256)* 593

Atkārtota lūguma iesniegšana par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu *(Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Augstākas instances tiesas kompetence, izskatot blakus sūdzību *(Lieta Nr.SKA-322/2008)* 609

Pārsūdzības termiņš apgabaltiesas lēmumam par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei *(Lieta Nr.SKA-339/2008)* 613

Par kārtību, kādā izskata lūgumu atjaunot procesuālo termiņu procesuālo darbību veikšanai, un par tiesas pienākumu izskaidrot nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību *(Lieta Nr.SKA-614/2008)* 618

Tiesas lēmuma pārsūdzības iespējas; lēmums, kas nekavē lietas virzību *(Lieta Nr.SKA-618/2008)* 624

Par procesuālā dokumenta iesniegšanas datumu, ja tas sūtīts ar pasta starpniecību *(Lieta Nr.SKA-725/2008)* 630

Par valdes tiesībām pārstāvēt komersantu un par Komercreģistrā iekļauto ziņu tiesisko nozīmi *(Lieta Nr.SKA-741/2008)* 634

Apelācijas sūdzības atstāšana bez izskatīšanas; procesa dalībnieka pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdi *(Lieta Nr.SKA-754/2008)* 638

Procesuālais termiņš administratīvā akta apstrīdēšanai un pārsūdzēšanai privātpersonai, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona *(Lieta Nr.SKA-795/2008)* 647

Tiesas kompetence atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau ir izlemts *(Lieta Nr.SKA-855/2008)* 654

Par administratīvā akta paziņošanas prezumpciju *(Lieta Nr.SKA-872/2008)* 659

Tiesas interpretēto jēdzienu rādītājs 665

Jēdzienu alfabētiskais rādītājs 678

Iestāžu rādītājs 734

Tiesību aktu rādītājs 737

Tēžu rādītājs 760

Nolēmumu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces 882

Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces 889

Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem 892

TIESU NAMU AĢENTŪRA

TNA izdod:

- juridisko mācību un izglītojošo literatūru (mācību palīglīdzekļus);
- tiesu prakses un judikatūras apkopojumus;
- normatīvo tiesību aktu izdevumus, kā arī normatīvo tiesību aktu komentārus un sistematizētus krājumus.

TNA sniedz izdevniecības pakalpojumus:

- teksta korektūru;
- grāmatas maketa parauga izveidošanu un maketa sagatavošanu;
- grāmatas vāka maketa sagatavošanu;
- grāmatas tipogrāfiskās iespiešanas nodrošināšanu.

TNA pārdod savu un citu izdevēju juridisko literatūru TNA tirdzniecības vietās:

- Tiesu namu aģentūras e-grāmatnīcā
  – *https://tnagramatas.tna.lv*;
- TNA grāmatu veikalā
  – Tiesu namu aģentūras birojā: Rīgā, Baldones ielā 1B, tālr. 67804758, 67804742.

TNA nodrošina iespēju iegādāties savus izdevumus arī:

- nododot realizācijai citiem komersantiem (grāmatu tirgotājiem);
- organizējot juridiskās literatūras izbraukuma tirdzniecību dažādos juristu pasākumos, kā arī juridiskajās mācību iestādēs: izbraukuma tirdzniecības pieteikšana pa tālr. 67804742 un 67804758 vai pa e-pastu: *gramatas@tna.lv*

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Priekšvārds

2008.gads bija Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta darbības piektais gads. Šā gada būtiskākie departamenta nolēmumi ir apkopoti un publicēti šajā krājumā, kas sagatavots, sadarbojoties Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam ar valsts akciju sabiedrību "Tiesu namu aģentūra". Krājuma priekšvārdā vēlos nedaudz atskatīties uz 2008.gadā paveikto.

2008.gads iezīmējās ar tendenci vienkāršot administratīvo procesu, tostarp nosakot, ka atsevišķu kategoriju administratīvās lietas tiek skatītas tikai divās tiesu instancēs. Iesniegumu likumā, likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem", Informācijas atklātības likumā tika noteikts, ka lietu izskata Administratīvajā rajona tiesā un Augstākās tiesas Senātā. Konkurences likumā, Finanšu instrumentu tirgus likumā, Kredītiestāžu likumā, likumā "Par privātajiem pensiju fondiem", Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā, Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā un Krājaizdevu sabiedrību likumā tika noteikts, ka lietu izskata Administratīvajā apgabaltiesā un Augstākās tiesas Senātā. Savukārt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikts, ka lietu izskata Administratīvajā rajona tiesā un Administratīvajā apgabaltiesā (izņemot lietas, kas tiek skatītas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā).

Tomēr jāpiezīmē, ka šie jauninājumi būtisku ietekmi uz departamenta darbu 2008.gadā neatstāja, jo vairums no tiem stājās spēkā tikai 2009.gadā.

Departamenta darbā 2008.gadā liela nozīme bija rīcības sēdēm, kurās senatoru kolēģijai bija iespējas lemt par atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību, ja par attiecīgās kasācijas sūdzībā norādītās tiesību normas piemērošanu jau bija izveidojusies Senāta judikatūra un pārsūdzētais spriedums atbilda šai judikatūrai vai ja senatoru kolēģijai nebija šaubu par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu un lietai nebija nozīmes judikatūras veidošanā. Kasācijas tiesvedības ierosināšana tika atteikta 209 lietās, kas ir aptuveni par 42% vairāk nekā 2007.gadā (atteikts 147 lietās).

Departaments

2008.gadā Administratīvo lietu departamenta tiesvedībā atradās 1028 lietas (2007.gadā – 843 lietas) (no tām 843 jaunās lietas, bet pārējās 185 lietas – atlikums no iepriekšējā gada). Tas ir aptuveni par 22% lietu vairāk nekā 2007.gadā. Izskatītas 753 lietas (2007.gadā – 658 lietas)

jeb aptuveni par 14% vairāk nekā 2007.gadā. No 753 izskatītajām lietām 19 lietas izskatītas kopsēdē, bet 20 lietas jeb 7% izskatītas rakstveida procesā.[1]

2008.gadā Senāta Administratīvo lietu departaments kā pirmās instances tiesa izskatīja divas lietas: vienu pieteikumu par iekšlietu ministra lēmumu par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, kā arī vienu pieteikumu par iekšlietu ministra lēmumu par personas piespiedu izraidīšanu un ieceļošanas aizlieguma Latvijas Republikā noteikšanu.

Šā gada laikā aptuveni astoņus mēnešus departamentā strādāja septiņi, bet četrus mēnešus – tikai seši senatori, kā arī dažādos laikposmos – 11 senatoru palīgi.

Lietu struktūra un nolēmumu stabilitāte

No visām kasācijas kārtībā izskatītajām lietām visvairāk ir izskatītas lietas sakarā ar pieteikumiem par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem – 27% un pašvaldību lēmumiem – 21%. Apmēram 10% lietu attiecās uz personu saukšanu pie administratīvās atbildības.

No kasācijas kārtībā pārsūdzētajiem spriedumiem 71% spriedumu (2007.gadā – 73%) tika atstāti negrozīti vai arī par tiem netika ierosināta kasācijas tiesvedība. No blakus sūdzības kārtībā pārsūdzētajiem lēmumiem 69% lēmumu (2007.gadā – 68%) tika atstāti negrozīti vai arī par tiem tika atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību.[2]

Vēršanās Eiropas Kopienu tiesā

Administratīvo lietu departaments izskatāmajās lietās 2008.gadā pieņēma divus lēmumus par prejudiciāla jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienu tiesai.

1. SIA "Schenker" lietas (Nr.A42314605) apstākļi. SIA "Schenker" kā brokeris deklarēja tādu preču ievešanu, kas pieder citai personai un kas bija paredzētas brīvai apgrozībai. Šo preču īpašnieks vienojās ar preču zīmes Nokia īpašnieku par šo preču kā kontrafaktu preču iznīcināšanu.

[1] Publiskais pārskats par Latvijas Republikas Augstākās tiesas darbu 2008.gadā, 15.–17.lpp., sk.: *http://www.at.gov.lv/files/docs/reviews/at_parskats(web)_2008.pdf*.

[2] Publiskais pārskats par Latvijas Republikas Augstākās tiesas darbu 2008.gadā, 15.–17.lpp.

Muita piemēroja brokerim administratīvo sodu par kontrafaktu preču deklarēšanu.

Uzdotais jautājums. Vai Padomes regulas Nr.1383/2003 [3] 11.pants ir jātulko šādi: vai gadījumā, ja intelektuālā īpašuma īpašnieks vienojas ar preču deklarētāju vai īpašnieku par preču iznīcināšanu vai uzsāk sarunas par preču iznīcināšanas iespējām un ja muita šīs procedūras ietvaros saņem informāciju, ka preces ir kontrafaktas, tiek izslēgta iespēja piemērot preču deklarētājam vai īpašniekam nacionālajās tiesību normās paredzētās sankcijas?[4]

2. Ārvalstu komersanta "Alstom Power Hydro" filiāles Latvijā lietas (Nr.A42267105) apstākļi. Komersanta "Alstom Power Hydro" filiāle Latvijā vērsās Valsts ieņēmumu dienestā, lūdzot atmaksāt pievienotās vērtības nodokļa pārmaksu, kas izveidojusies par laikposmu no 1998.gada līdz 2004.gada 1.oktobrim. Valsts ieņēmumu dienests nolēma šo nodokļa pārmaksu neatmaksāt, norādot, ka pieteicējs ir nokavējis likuma "Par nodokļiem un nodevām" 16.panta 10.punktā noteikto trīs gadu termiņu, kas paredzēts pieprasījuma iesniegšanai par pārmaksātās nodokļa summas atmaksāšanu.

Uzdotais jautājums. Vai Padomes Sestās direktīvas 77/388/EEK [5] 18.panta ceturtā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir pretrunā valsts tiesiskajā regulējumā (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 16.panta 10.punktā) noteiktais trīs gadu termiņš, kurā izbeidzas pievienotās vērtības nodokļa pārmaksas (starpības starp aprēķināto nodokli un atskaitāmo priekšnodokli) summas atmaksāšanas tiesības īstenošana.[6]

Prakses maiņa

2008.gadā Senāts vairākos jautājumos ir mainījis savu praksi.[7] Taču būtiskākā prakses maiņa ir notikusi jautājumā par Valsts ieņēmumu

[3] Padomes 2003.gada 22.jūlija Regula (EK) Nr.1383/2003 par muitas rīcību attiecībā uz precēm, par kurām ir aizdomas, ka tās pārkāpj atsevišķas intelektuālā īpašuma tiesības, un pasākumiem, ko veic attiecībā uz precēm, kas ir pārkāpušas šādas tiesības // OV L 196, 02.08.2003., 7.–14.lpp.

[4] Eiropas Kopienu tiesas 2009.gada 12.februāra spriedums lietā C-93/08 *Schenker SIA pret Valsts ieņēmumu dienestu* (Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Regula (EK) Nr.1383/2003 – 11.pants). Atbilde: minētajā situācijā soda piemērošana netiek liegta.

[5] Padomes 1977.gada 17.maija Sestā direktīva 77/388/EEK par to, kā saskaņojami dalībvalstu tiesību akti par apgrozījuma nodokļiem – Kopēja pievienotās vērtības nodokļu sistēma: vienota aprēķinu bāze // OV L 145, 13.06.1977., 1.–40.lpp.

[6] Šo lietu Eiropas Kopienu tiesa vēl nav skatījusi.

[7] Vairāk sk. anotācijas 9.punktu šā izdevuma XV–XVI lpp.

dienesta izpildes lēmumu pārsūdzēšanu. Līdz tam *(Senāta 2005.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-25)* Senāts atzina, ka Valsts ieņēmumu dienesta izpildes lēmumi tiesā jāpārbauda pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvie akti. Mainot praksi, Senāts atzina, ka tie jāizskata kā administratīvā akta izpildes lēmumi *(Senāta 2008.gada 13.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-327)*.

Noslēgums

2008.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem Senāta Administratīvo lietu departaments ir izteicis daudzas būtiskas atziņas tieši administratīvo pārkāpumu lietās. Sākot ar 2009.gadu, minēto lietu kategorijās pieņemtos nolēmumus vairs nevar pārsūdzēt Senātā, tāpēc šis nolēmumu krājums būtu īpaši noderīgs tiesām, kuras turpmāk izskatīs administratīvo pārkāpumu lietas.

Raugoties uz ienākošo lietu struktūru, sagaidāms, ka 2009.gada nolēmumu krājumā būtisku vietu ieņems nolēmumi lietās par privatizāciju un publisko tiesību līgumiem.

Veronika Krūmiņa,
senatore, Augstākās tiesas Senāta
Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja

Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2008" anotācija

1. Šis Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk arī – Senāts) nolēmumu krājums ir jau piektais pēc kārtas. Tas nozīmē, ka ir aizvadīti pieci ražīgi administratīvo tiesu, tostarp Senāta Administratīvo lietu departamenta, darba gadi. Kā administratīvo tiesu piecu gadu jubilejas konferencē atzina tās dalībnieki, pieci gadi tiesu vēsturē nav ilgs laika posms, tomēr administratīvās tiesas šajos piecos gados ir devušas nozīmīgu artavu Latvijas tiesību sistēmas attīstībā. To apliecina arī šajā krājumā apkopotie nolēmumi.

2. Senāta Administratīvo lietu departaments kā kasācijas instances tiesa skata *quaestiones iuris*, tas ir, jautājumus par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību. Tāpat atsevišķos gadījumos Administratīvo lietu departaments izspriež lietu pēc būtības, darbojoties kā pirmās instances tiesa. Tā kā Senāts sniedz ieguldījumu tiesību normu vienveidīgā piemērošanā un iztulkošanā administratīvajā procesā, tā atziņas ir jādara zināmas gan citiem tiesību normu piemērotājiem, gan tiesību zinātņu studentiem, gan personām, kuras vēršas ar pieteikumiem administratīvajā tiesā, lai aizsargātu savas subjektīvās publiskās tiesības. Šīs funkcijas jau daļēji pilda Senāta nolēmumu ievietošana Augstākās tiesas mājaslapā un portālā *www.tiesas.lv*, taču krājums aptver plašāku nolēmumu klāstu, sniedzot pilnīgāku informāciju par nolēmumos atrodamajām atziņām.

3. Apkopojums ietver 9 nodaļas – "Nolēmumi lietās, kuras Administratīvo lietu departaments izskata kā pirmās instances tiesa", "Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem vai faktisko rīcību", "Nolēmumi lietās par pašvaldību lēmumiem vai faktisko rīcību", "Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem vai faktisko rīcību", "Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību", "Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās", "Nolēmumi par pieteikuma vai lietas pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā", "Nolēmumi par personas tiesībām iesniegt pieteikumu", un "Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem", vienkopus sarindojot 83 nolēmumus.

Visapjomīgākā krājuma nodaļa šoreiz ir par pieteikuma vai lietas pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, kā arī nodaļa par citiem administratīvā procesa jautājumiem. Tāpat liels skaits nolēmumu vēl joprojām ir lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem vai faktisko rīcību. Šogad krājumā atsevišķa nodaļa nav veltīta nolēmumiem

lietās par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, kā arī Konkurences padomes lēmumiem. Nolēmumi minēto kategoriju lietās atrodami nodaļā "Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību". Tāpat atsevišķa nodaļa nav izveidota nolēmumiem par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu, bet tie ir iekļauti nodaļā "Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem".

4. 2008.gada nolēmumos iezīmējas tiesu prakses maiņa, kad Senāts ir atkāpies no iepriekš iedibinātām atziņām. Tāpat nolēmumos ir atspoguļoti tādi tiesību jautājumi, kurus Senāts līdz šim nav skatījis. Ir arī lietu kategorijas, kurās jau ir nostabilizējusies Senāta judikatūra, kas ir neatsverams palīgs zemāku instanču tiesām, taisot nolēmumus, un valsts pārvaldes darbiniekiem publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonām.

4.1. 2008.gada nolēmumos, tostarp atsaucoties uz jau iepriekš paustajām atziņām, Senāts turpina praksi par administratīvā akta un faktiskās rīcības izpratni, atzīstot, ka minēto institūtu pazīmes pamatā ir vienādas, bet atšķiras ar to, ka administratīvais akts rada tiesiskas, bet faktiskā rīcība – faktiskas sekas (sk., piemēram, 2008.gada 4.marta lēmumu lietā Nr.SKA-140, 2008.gada 25.marta lēmumu lietā Nr.SKA-119, 2008.gada 29.septembra lēmumu lietā Nr.SKA-617). Tas pats attiecas uz lietām par privātpersonas subjektīvajām publiskajām tiesībām, tas ir, par to, kādiem priekšnoteikumiem jābūt, lai persona varētu vērsties ar pieteikumu tiesā (sk. 2008.gada 8.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-101).

4.2. Arī pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanā Senāts 2008.gadā nav izteicis jaunas atziņas, bet gan izmantojis 2007.gadā attīstīto paksi, ka administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana un pagaidu noregulējums ir radniecīgi pagaidu aizsardzības līdzekļi un ka to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Ja pieteikums ir iesniegts par administratīvā akta atcelšanu, piemērojamais pagaidu aizsardzības līdzeklis ir administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana. Turpretim, ja pieteikums iesniegts par administratīvā akta izdošanu – pagaidu aizsardzības līdzeklis ir pagaidu noregulējums (sk. 2008.gada 12.marta lēmumu lietā Nr.SKA-302).

Vienlaikus šajā lietu kategorijā 2008.gadā Senāts ir lēmis par iespēju atkārtoti iesniegt lūgumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu. Tā Senāts atzina: ja lūgums iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiskie faktiskie vai tiesiskie apstākļi ir mainījušies, tiesa var atteikties pieņemt izskatīšanai lūgumu par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu (sk. 2008.gada 12.marta lēmumu lietā Nr.SKA-302). Turklāt, lemjot par pagaidu aizsardzības līdzekļiem ar privatizāciju saistītās lietās, nozīmīgs ir 2008.gada 18.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-151. Ja vispārīgi lietās par

administratīvā akta izdošanu ir jāņem vērā tās materiālo tiesību normas un faktiskie apstākļi, kādi pastāv laikā, kad lietu izskata tiesā, tad no minētā Senāta lēmuma izriet, ka, vērtējot administratīvā izdošanas (attiecīgi – pagaidu noregulējuma piemērošanas) priekšnoteikumus privatizācijas lietās, ir jāvērtē tie tiesiskie un faktiskie apstākļi, kādi pastāvēja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī.

4.3. Arī lietās par zaudējumu atlīdzināšanu 2008.gada nolēmumos nav vērojamas jaunas tendences. Tomēr jāmin 2008.gada 2.jūlija lēmums lietā Nr.SKA-466, kurā Senāts atzīst, ka personas pašas veiktās darbības, tas ir, laiks un pūles, ko pati persona ir veltījusi konkrētās lietas atrisināšanai, nav uzskatāmas par zaudējumiem Administratīvā procesa likuma un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma izpratnē.

Savukārt nozīmīgi secinājumi par morālā kaitējuma izpratni ir atrodami 2008.gada 26.jūnija spriedumā lietā Nr.SKA-155. Šajā nolēmumā, citastarp, Senāts norāda, ka, izlemjot prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai ir jāvērtē ciešanas, ko personai radījis kaitējums. Objektīva ciešanu novēršana, balstoties uz pierādījumiem, parasti nav iespējama, tāpēc tiesai ciešanu apmērs jāvērtē, balstoties uz saprātīgu vispārējo pieredzi un konkrētās lietas apstākļiem. Ekspertīzi kā līdzekli ciešanu apmēra noteikšanai nevar izmantot, citiem vārdiem – ar ekspertīzes palīdzību nav iespējams noteikt morālo ciešanu apmēru.

4.4. Savukārt par tiesu praksē reti sastopamu, bet aktuālu tiesību institūtu – publisko tiesību līgumu – svarīgas atziņas ir atrodamas Senāta 2008.gada 25.septembra spriedumā Nr.SKA-502, kurā Senāts vērtēja starp Valsts ieņēmumu dienestu un privātpersonu noslēgtās vienošanās tiesisko dabu atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantam. Šajā spriedumā Senāts skaidroja: tā kā nodokļu tiesības ir noteikumi, kas paredz iejaukšanos privātpersonas tiesību sfērā, nodokļu administrācijas nozīmīgākā darbības forma ir administratīvais akts kā vienpusējs publiskās varas instruments. Kā alternatīvu instrumentu, ko likumā noteiktā kārtībā nodokļu administrācija var izmantot publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu, Senāts norāda administratīvo līgumu, atzīstot, ka šis vienošanās līgums ir administratīvais līgums Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē. Tomēr Senāts, atsaucoties arī uz tiesību doktrīnu, atzina, ka vienošanās līgumu nevar slēgt visos gadījumos un par jebkuru nodokļu tiesisko attiecību jautājumu, kad nodokļu administrācija ir aprēķinājusi nodokļu maksātājam nodokļu maksājumus un soda naudas. Tā, piemēram, vienošanās par nodokļu pamatparādu nav tiesiski iespējama, jo to liedz nodokļu administrācijas padotība likumam – nodokļu administrācija nedrīkst ar vienošanās palīdzību atteikties no likumā noteikto nodokļu iekasēšanas.

Krājumā ir ievietots vēl viens Senāta nolēmums, kurā plaši skaidroti publisko tiesību līgumu veidi. Tas ir 2008.gada 1.jūlija lēmums lietā Nr.SKA-453. Neiedziļinoties, kāda satura līgums konkrētajā lietā tika analizēts, būtiski ir, kādas atziņas šajā sakarā izteica Senāts. Proti, publisko tiesību līgumu veidus uzskaita Valsts pārvaldes iekārtas likums, tomēr vienlaikus likums pieļauj, ka likumā var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā.. Senāts norādīja, ka ar jēdzienu "likums" tiek apzīmēti likumi plašākā nozīmē, tostarp Ministru kabineta noteikumi. Tāpat šajā lēmumā, balstoties arī uz iepriekšējo praksi un ievērojot tiesību doktrīnas atziņas, Senāts secināja: lai publisko tiesību līgumu nošķirtu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi, Senāta ieskatā, ir arī novērtēt līguma mērķi un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja rodas šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt.

5. Kā aktuāls jautājums jāakcentē Senāta 2008.gada 25.augusta lēmums lietā Nr.SKA-574, kurā lemts par valsts un pašvaldības īpašuma atsavināšanas tiesisko dabu. Līdz šim Senāts bija iedibinājis praksi, ka publiski tiesisks raksturs piemīt privatizācijas procesam un ka to var pārbaudīt administratīvā procesa kārtībā, savukārt valsts vai pašvaldības mantas atsavināšana ir privāttiesisks darījums un tādējādi nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei. 2008.gada 25.augusta lēmumā Senāts papildus iepriekš minētajam atzīst, ka arī valsts vai pašvaldības mantas atsavināšana atsevišķos gadījumos var tikt skatīta administratīvajā tiesā. Proti, lai valsts vai pašvaldību nekustamā īpašuma atsavināšanas ierosinājumu izskatītu ekonomiskās reformas ietvaros, tam, tāpat kā privatizācijas ierosinājumam, jābūt iesniegtam līdz 2006.gada 31.augustam. Tādējādi, ja personas iesniegums par zemesgabala atsavināšanu, pamatojoties uz Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu, iesniegts pēc šā datuma, mantas atsavināšanas process nenotiek publisko tiesību jomā un nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei.

Tāpat jānorāda uz 2008.gada 21.aprīļa departamenta kopsēdes spriedumu lietā Nr.SKA-22, kurā Senāts pirmo reizi ir plašāk analizējis advokatūras būtību un Latvijas Zvērinātu advokātu padomi ir atzinis par atvasinātu publisko tiesību juridisko personu, kurai, līdzīgi kā citiem publiskās varas subjektiem, ir jāievēro privātpersonu cilvēktiesības, tostarp personas tiesības saņemt pēc būtības atbildi uz iesniegumu atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 104.pantam.

6. Privātpersonas cilvēktiesību ievērošanas kontekstā nozīmīgākais Senāta nolēmums 2008.gadā ir 14.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-5 par personas dzimuma maiņu. Turklāt šis spriedums ir novitāte, jo tā ir pirmā lieta visā Latvijas tiesu pastāvēšanas vēsturē, kad persona ir vērsusies tiesā, lūdzot veikt izmaiņas tās dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Šajā spriedumā, gan ievērojot Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācijā Nr.1117 (1989) par transseksuālu personu stāvokli noteikto, gan izmantojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas secinājumus, ir izteiktas fundamentālas atziņas, kuras, paredzams, nākotnē būs noderīgas gan tiesām, gan iestādēm, lemjot šāda satura jautājumus.

Tā Senāts atzina, ka medicīnas progress, jo īpaši dzimuma maiņas ķirurģija, mūsdienās sniedz iespēju veikt ķermeņa korekcijas, saskaņojot fizisko un psiholoģisko dzimumu un tādējādi piešķirot personai dzimuma identitāti, kas ir izšķiroša personības pazīme. Šādām izmaiņām vajadzētu attiecīgi atspoguļoties datos par personas civilo statusu – pretējā gadījumā transseksuālās personas tiktu pakļautas diskriminācijai un būtiskiem privātās dzīves aizskārumiem, kas rodas no neatbilstības starp to stāvokli sabiedrībā, kādu cilvēks pieņēmis pēc operācijām, un juridisko statusu. Senāts uzsvēra, ka valstij ir jānodrošina ar transseksuālismu saistīto jautājumu risināšana gan likumdošanas ceļā, gan pārvaldē. Valstij, pēc iespējas saudzējot personu, jānosaka, vai un kad ir objektīvs pamats dzimšanas reģistra ierakstu papildināšanai. Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kādā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas.

Senāts tāpat atzina, ka, konstatējot transseksuālas personas dzimuma maiņu, nevar pēc analoģijas piemērot tos pašus kritērijus, pēc kuriem nosaka jaundzimuša bērna dzimumu. Dzimuma maiņas gadījumā jāņem vērā, ka cilvēks nevar pilnībā pārveidoties otrā dzimumā, ir iespējama tikai vairāk vai mazāk tuvāka pielāgošanās atkarībā no tā brīža zinātnes un medicīnas attīstības līmeņa un valstī vai – personas iespēju robežās – citās valstīs pieejamām medicīnas tehnoloģijām. Papildus fiziskajām (bioloģiskajām) izmaiņām ir jāvērtē personas pašas identificēšanās ar konkrētu dzimumu un jāņem vērā, ka cilvēks ir ne tikai bioloģiska būtne, bet viņš savu dzimuma lomu īsteno sabiedrībā, tātad jāvērtē arī viņa sociālā uzvedība un tas, kā viņu uztver sabiedrība. Līdz ar to personas dzimuma maiņas konstatēšanas procesā jāvērtē ne tikai bioloģiskā atbilstība (tuvināšanās) mainītajam dzimumam, bet arī citas

dzimumu raksturojošās pazīmes (izskats, ārējā ķermeņa uzbūve, psiholoģija un sociālā uzvedība), kā arī personas pārliecinoša vēlme un iespēja visu turpmāko dzīvi būt mainītajā dzimumā.

No minētā nolēmuma tāpat izriet, ka atšķirībā no citu Eiropas demokrātisko valstu tiesību sistēmām, Latvijā tiesību normās nav noregulēta kārtība, kā transseksuāla persona var izdarīt izmaiņas savā dzimšanas reģistrā, ja tiek mainīts tās dzimums. Tādējādi Senāts konkrētajā lietā pieņēma arī blakus lēmumu, vēršot valsts pārvaldes uzmanību uz nepieciešamību sakārtot šo tiesību sfēru, pretējā gadījumā tiek pārkāptas privātpersonu tiesības uz privāto dzīvi.

7. Tāpat kā citus gadus, Senāts nolēmumos ir skaidrojis Latvijas Republikas Satversmes normu saturu, it īpaši 8.nodaļā ietverto personas pamattiesību saturu. Tā, piemēram, Latvijas Republikas Satversmes 92.pants interpretēts 2008.gada 13.oktobra lēmumā lietā Nr.SKA-690, 93. un 111.pants – 2008.gada 19.augusta lēmumā lietā Nr.SKA-581, 96.pants – 2008.gada 8.septembra lēmumā lietā Nr.SKA-575, 100. un 101.pants – 2008.gada 26.septembra lēmumā lietā Nr.SKA-525, 104.pants – 2008.gada 21.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKA-22.

8. 2008.gada nolēmumos būtiskas atziņas turpmākā tiesu praksē Senāts ir izteicis par dažādiem procesuālo tiesību jautājumiem.

8.1. Senāts ir sniedzis izvērstu skaidrojumu pieteikuma grozījumu nošķiršanai no pieteikuma papildinājumiem (sk. Senāta 2008.gada 4.jūlija lēmumu lietā Nr.SKA-518). Tā Senāts atzina, ka pieteikuma grozījumi ir pieteicēja rakstisks iesniegums, ar kuru pieteicējs uzrāda jaunus, pieteikuma pamatā esošus lietas faktiskos apstākļus (groza pieteikuma pamatu) vai ar kuru pieteicējs izvirza jaunu prasījumu (groza pieteikuma priekšmetu vai prasījuma apmēru) pēc tam, kad pieteikums jau ir pieņemts tiesā. Savukārt ar pieteikuma papildinājumiem pieteicējs negroza ne pieteikuma pamatu, ne priekšmetu, piemēram, pieteicēja papildu argumenti par lietas faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, kas neskar pieteikuma pamatu vai priekšmetu.

8.2. Savukārt, vērtējot tiesas nolēmumu pārsūdzēšanas termiņus, Senāts divos nolēmumos ir piemērojis likuma analoģiju. Tā, piemēram, kaut arī Administratīvā procesa likums to tiešā tekstā neparedz, lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību pārsūdzības termiņš, Senāta ieskatā, ir jāskaita no lēmuma noraksta saņemšanas dienas. Šādu secinājumu Senāts ir pamatojis ar to, ka no Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) ir attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa atteikusi pieņemt procesuālo dokumentu, un līdz ar to tiek

izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Pēc Senāta domām, minētais princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību (sk. 2008.gada 23.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-91).

Līdzīgi arī Senāta 2008.gada 22.aprīļa lēmumā lietā Nr.SKA-339 par apelācijas instances tiesas tiesneša lēmumu par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei Senāts secināja: izlemjot jautājumu par apelācijas tiesvedības ierosināšanu, tiek izvērtēts, vai pirmās instances tiesas tiesnesis, pieņemot apelācijas sūdzību un nosūtot to izskatīšanai apgabaltiesā, nav kļūdījies – proti, vai nav palaidis garām kādu apstākli, kas ir šķērslis apelācijas sūdzības pieņemšanai un apelācijas tiesvedības ierosināšanai. Šo jautājumu apelācijas instances tiesnesis izlemj tādā pašā kārtībā kā pirmās instances tiesas tiesnesis lemj par apelācijas sūdzības pieņemšanu un nosūtīšanu izskatīšanai apgabaltiesā – bez tiesas sēdes (bez procesa dalībnieku piedalīšanās). Tādējādi Senāts uzskatīja, ka nav objektīva pamata noteikt atšķirīgu pārsūdzības kārtību attiecībā uz pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību vai atstāt apelācijas sūdzību bez virzības un apgabaltiesas tiesneša lēmumam par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību vai par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību veikšanai. Līdz ar to Senāts secināja, ka šādiem lēmumiem pārsūdzības termiņš jāskaita no lēmuma noraksta saņemšanas dienas.

8.3. Senāts ir piemērojis arī analoģiju 2008.gada 12.decembra lēmumā lietā Nr.SKA-794, lemjot jautājumu par to, kā jārīkojas tiesai, ja pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību. Secinot, ka Administratīvā procesa likuma normas (39.nodaļa) šādu kategoriju lietās tieši neparedz tiesības atteikties pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt vai pieteikums šā likuma 39.nodaļas kārtībā vispār nav izskatāms, Senāts atzina, ka šādā situācijā ir izmantojams līdzīgs gadījums, proti, tiesiskais regulējums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

8.4. Tāpat ar 2008.gada 12.decembra lēmumu lietā Nr.SKA-872 ir ieviesta pilnīga skaidrība jautājumā par administratīvā akta saņemšanas prezumpciju gadījumā, ja administratīvais akts tiek sūtīts pa pastu. Proti, Senāts departamenta kopsēdē, skaidrojot Administratīvā procesa likuma 70.panta otro daļu, atzina, ka šī tiesību norma, kas noteic, ka administratīvais akts ir jāuzskata par paziņotu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā, ir piemērojama visos gadījumos, kad administratīvo aktu nosūta pa pastu. Šī tiesību norma ir jāpiemēro arī tad, ja ir pierādījumi, ka adresāts administratīvo aktu pa pastu ir saņēmis ātrāk.

Turklāt, līdz ar 2008.gada 18.decembra likuma grozījumiem Administratīvā procesa likuma 316.pantā ietverot atsauci uz likuma 70.panta otro daļu, tāda pati saņemšanas prezumpcija ir noteikta attiecībā uz tiesas lēmumiem.

9. Kā minēts anotācijas ievaddaļā, 2008.gada nolēmumos iezīmējas arī tiesu prakses maiņa, kad Senāts ir atkāpies no iepriekš paustajiem secinājumiem. Tas ir 2008.gada 14.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-29, 2008.gada 17.oktobra lēmums lietā Nr.SKA-754, 2008.gada 13.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-327 un 2008.gada 3.novembra spriedums lietā Nr.SKA-355.

9.1. Tā pirmajā no šiem nolēmumiem Senāts ir atkāpies no iepriekšējās prakses dubultās sodīšanas aizlieguma *(ne bis in idem)* principa piemērošanā.

Senāts spriedumā norādīja, ka atbilstoši *ne bis in idem* principam nav pieļaujams, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu tiek piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Turklāt ir iespējama situācija, ka personai likumā noteiktā kārtībā var tikt izpildīts sākotnēji noteiktais sods, kas vēlāk var tikt grozīts, nosakot citu sodu. Taču sākotnējā soda izpilde un soda vēlāka grozīšana, nosakot citu administratīvo sodu, nenozīmē, ka personai ir noteikti divi administratīvie sodi, jo soda noteikšana un soda izpilde ir nošķirami jēdzieni.

Iepriekš Senāts bija atzinis, ka ar administratīvā soda grozīšanu no soda izpildes viedokļa tiek pārkāpts *ne bis in idem* princips. Turklāt interesanti, ka prakse ir mainīta tikai vienā lietā.

9.2. Ar spriedumu lietā Nr.SKA-754 tiek iedibināta jauna Senāta nostāja Administratīvā procesa likuma 279.panta piemērošanā. Sākotnēji – 2006.gada 29.decembra lēmumā lietā Nr.SKA-611 Senāts nepārprotami secināja, ka Administratīvā procesa likuma 279.panta regulējuma priekšmets ir pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas un ka likums neparedz tiesas tiesības atstāt bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē. Tādējādi, Senāta ieskatā, Administratīvā apgabaltiesa, atstājot bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, bija pārkāpusi savu kompetenci. Turpretim 2008.gada 17.oktobra lēmumā Senāts Administratīvā procesa likuma 279.pantā noteiktās tiesas tiesības atstāt pieteikumu bez izskatīšanas ir attiecinājis arī uz iesniegtajām apelācijas sūdzībām.

9.3. Savukārt 2008.gada 13.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-327 ir nozīmīgs turpmākajā tiesu praksē nodokļu lietās. Līdz šim Senāts bija atzinis, ka Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu tiesiskuma pārbaude jautājumos par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu ir jāveic tāpat kā par

administratīvo aktu (sk. 2005.gada 30.marta spriedumu lietā Nr.SKA-25). Ar 2008.gada 13.oktobra spriedumu šīs atziņas tiek aizstātas ar jaunām, secinot, ka lēmums par nokavēto nodokļu bezstrīda piedziņu pats par sevi nav administratīvais akts, bet ir vērsts uz nodokļa maksājumu piespiedu izpildi, tostarp uz tā administratīvā akta izpildi, ar kuru personai aprēķināts nodoklis. Senāts šajā spriedumā ir veicis tiesību tālākveidošanu un, izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi, ir atzinis, ka par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiesā kontroli nevar veikt tādā pašā kārtībā kā par administratīvo aktu. Kontrole par šādu lēmumu tiesā jāveic atbilstoši administratīvo aktu izpildes tiesiskumu reglamentējošajām tiesību normām. Tādējādi turpmāk Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu izpildes lēmumi nav jāpārsūdz visās trijās tiesu instancēs, bet ir jāpārsūdz tikai vienā tiesu instancē.

9.4. Visbeidzot, 2008.gada 3.novembra spriedums lietā Nr.SKA-355 maina Senāta iedibināto praksi, atbilstoši kurai policijas iestādei, ja administratīvā pārkāpuma lieta tiek izbeigta, ir tiesības izdot konstatējošu administratīvo aktu par personas vainu ceļu satiksmes negadījumā, lai sasniegtu Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma mērķi (sk. 2004.gada 12.oktobra spriedumu lietā Nr.SKA-157). Turpretim 2008.gada 3.novembra spriedumā Senāts, turpinot Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normu analīzi, ir nonācis pie pretējas atziņas, tas ir, valsts pārvaldes iestādes kompetencē neietilpst civiltiesisko attiecību dalībnieku atbildības konstatēšana. Policijas iestādes iegūtie pierādījumi par ceļu satiksmes negadījumu un izdarītie secinājumi, Senāta ieskatā, ir jāvērtē tāpat kā citi pierādījumi, kas iegūti apdrošināšanas atlīdzības izmaksas lietā. Tāpat Senāts secināja, ka tiesību normas nenoteic, ka apdrošinātājam, pieņemot lēmumu par personas atbildības noteikšanu sakarā ar zaudējumu nodarīšanu, būtu obligāti saistošas tieši policijas iestādes sniegtās ziņas, vai tām būtu lielāks spēks par citām ziņām par faktiem lietā. Policijas iestādes ziņas var tikt izmantotas apdrošināšanas atlīdzības noteikšanai, bet policijas iestādes kompetencē neietilpst vainīgās personas konstatēšana.

10. Kā pirmās instances tiesa Senāts 2008.gadā ir izskatījis divas lietas, tostarp pirmo reizi ir izspriedis lietu par Eiropas Savienības pilsoņa izraidīšanu un ieceļošanas aizliegumu Latvijas Republikā (sk. 2008.gada 16.septembra spriedumu lietā Nr.SA-2). Senāts, izvērtējot gan nacionālās, gan Eiropas Kopienu tiesību normas, ir atzinis, ka Eiropas Savienības dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst

proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību.

11. No pārejas tiesiskā regulējuma viedokļa uzmanības vērts ir Senāta 2008.gada 9.maija lēmums lietā Nr.SKA-214, kurā apskatīts jautājums par kārtību, kādā ir jāpārbauda akti par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu. Līdz šim Senāts bija atzinis, ka šādi akti ir jāpārbauda administratīvā procesa kārtībā (sk., piemēram, Senāta 2005.gada 25.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-87, 2006.gada 22.augusta lēmumu lietā Nr.SKA-429). Turpretim 2008.gada 9.maijā departamenta kopsēdē pieņemtajā lēmumā tika secināts, ka likumdevējs, izdarot grozījumus Elektroenerģijas tirgus likumā, ir skaidri noteicis, ka lietas par sistēmas dalībnieku un elektroenerģijas tirgotāju sastādīto rēķinu pamatotību ir jāizskata civilprocesa kārtībā. Vienlaikus Senāta nolēmumā tika risināts jautājums par pārējas posmu šo lietu izskatīšanā, atzīstot, ka administratīvās lietas, kuras par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju izsniegtajiem rēķiniem vai ar tiem saistītajiem dokumentiem administratīvajā tiesā ierosinātas līdz 2008.gada 14.maijam, administratīvā tiesa pabeidz izskatīt saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Tādējādi no šā Senāta lēmuma izriet, ka gadījumā, ja lieta ir ierosināta administratīvajā tiesā līdz minētajam datumam, tiesvedība ir nevis jāizbeidz, bet gan jāturpina administratīvajā tiesā.

12. Visbeidzot, šajā krājumā ir ievietots 2008.gada 25.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-170, kurā, citastarp, ir izteiktas Senāta atziņas par to, kā pārstāvības ir jānoformē zvērinātiem advokātiem atbilstoši Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmajai daļai, tas ir, zvērināta advokāta pilnvarojumu, līdzīgi kā jebkuras citas fiziskās personas pilnvarojumu, apliecina notariāls pilnvarojums. 2009.gada 1.janvārī stājās spēkā jau iepriekš norādītie grozījumi Administratīvā procesa likumā, un ar tiem ir izdarītas izmaiņas arī minētajā tiesību normā. Šī tiesību norma tagad noteic: ja administratīvā procesa dalībnieks pats piedalās lietā, viņam ir tiesības juridiskās palīdzības sniegšanai uzaicināt zvērinātu advokātu. Zvērināta advokāta pilnvarojumu šādā gadījumā apliecina orderis. Tādējādi zvērinātiem advokātiem ir noteikta jauna, no citiem pārstāvjiem atšķirīga pilnvarojuma noformēšanas kārtība. Līdz ar to Senāta 2008.gada 25.janvāra lēmums turpmāk ir jāvērtē minēto grozījumu kontekstā.

M.iur. **Kristīne Aperāne**,
Augstākās tiesas Senāta Administratīvo
lietu departamenta senatora palīdze

Resume of the collection "Judgements and decisions of the Department of Administrative Cases of the Senate of the Supreme Court of the Republic of Latvia of Year 2008"

1. The present collection of rulings of the Department of Administrative Cases of the Senate of the Supreme Court (hereinafter referred to also as "the Senate") is the fifth collection of this type. It means that five productive years of operation of the administrative courts, including the Department of Administrative Cases of the Senate, have been completed. According to the conclusion of the participants of the Fifth Anniversary Conference of Administrative Courts five years cannot be considered a long period of time in history of courts, however, the administrative courts have provided an important contribution for the development of the judicial system of Latvia during past five years. The above is confirmed also by the rulings included in the present collection.

2. The Department of Administrative Cases of the Senate as a Cassation Court reviews *quaestiones iuris*, i.e. issues on correct application of substantive and procedural norms. On certain occasions the Department of Administrative Cases hears cases in substance and acts as the first instance court. Taking into consideration that the Senate provides an important contribution for uniform application and interpretation of legal norms within an administrative process, its conclusions shall be made known to both other entities engaged in application of legal norms, as well as students of law and persons submitting applications to administrative courts for ensuring protection of their subjective public rights. The above functions are partially fulfilled by publishing rulings of the Senate at the Internet site of the Supreme Court and the portal *www.tiesas.lv*, however, the present collection contains a broader range of rulings and provides more comprehensive information on conclusions, which can be found in rulings.

3. There are 9 chapters in the present collection – "Rulings on cases reviewed by the Department of Administrative Cases as the first instance court", "Rulings on cases related to resolutions and actual actions of the State Revenue Service", "Rulings on cases related to resolutions and actual actions of municipalities", "Rulings on cases related to resolutions and actual actions of the Office of Citizenship and Migration Affairs", "Rulings on cases related to resolutions and actual actions of other institutions", "Rulings on cases related to administrative violations", "Rulings on jurisdiction over an application or a case for its review

according to the procedure of the administrative process", "Rulings on a person's rights to submit an application", and "Rulings on other issues of the administrative process law". 83 rulings are included in the collection.

The chapter on jurisdiction over an application or a case for its review according to the procedure of the administrative process and the chapter on other issues of the administrative process law are the biggest in volume this time. There are also a large number of rulings on cases related to resolutions and actual actions of the State Revenue Service. This year there is no separate chapter containing rulings on resolutions of the State Social Insurance Agency and Competition Board. Rulings on cases belonging to the two above categories can be found in the chapter "Rulings on cases related to resolutions and actual actions of other institutions". No separate chapter has been formed with rulings on application of temporary means of protection, and rulings of this category are included in the chapter "Rulings on other issues of the administrative process law".

4. In rulings of year 2008 a change in attitude related to case law can be seen. These are the cases when the Senate has not followed the earlier established conclusions. Rulings also reflect aspects of law which have not been reviewed by the Senate before. There are also certain categories of cases where the case law of the Senate has got well established and serves as an indispensable assistant to courts of lower instance in preparing their rulings and to officials of the state administration in their public legal relationship with private entities.

4.1. In its rulings of year 2008 the Senate maintains the established practice of understanding of an individual administrative act and actual action, based upon the conclusions expressed earlier, and admits that features of the above insitutes are basically similar. The only difference is that an administrative act causes legal consequences and an actual action causes actual [practical] consequences (see, for instance, the decision of March 4, 2008 on the case No. SKA-140, the decision of March 25, 2008 on the case No. SKA-119, the decision of September 29, 2008 on the case No. SKA-617). The above refers also to cases related to subjective public rights of a private entity, i.e. what preconditions there must be for an entity to be entitled to submit an application to the court (see the decision of January 8, 2008 on the case No. SKA-101).

4.2. The Senate has not expressed any new conclusions in relation to application of temporary means of protection in year 2008. Instead, the practice developed during year 2007 has been applied, meaning that suspension or renewal of validity of an administrative act or a temporary regulation are related temporary means of protection and the same principles shall be applied in relation to their application. In cases when

an application is submitted on cancellation of an administrative act, the suspension ir renewal of the validity of the administrative act shall be the temporary means of protection to be applied. However, in cases when an application is submitted on the issue of an administrative act a temporary means of protection serves as a temporary solution (see the decision of March 12, 2008 on the case No. SKA-302).

At the same time, within the above category of cases in year 2008 the Senate has resolved on a possibility to submit a repeated request for the application of temporary means of protection. Thus, the Senate has concluded as follows: if a repeated request is submitted and it does not follow from it that actual or legal circumstances essential for its resolution have changed, the court may refuse to accept the request for renewal or suspension of the validity of the administrative act for review (see the decision of March 12, 2008 on the case No. SKA-302). Besides, in the course of making a resolution on temporary means of protection on cases related to privatisation the decision of January 18, 2008 on the case No. SKA-151 is very important. If the general practice is that in cases related to the issue of an administrative act the substantive legal norms and actual circumstances valid at the moment of hearing the case shall be taken into consideration, from the above decision of the Senate it follows that in the course of assessing the preconditions of the issue of an administrative act (and consequently, the application of the temporary solution) in cases related to privatisation the legal and actual circumstances valid at the moment of submission of the privatisation application shall be assessed.

4.3. No new tendencies can be seen in cases related to compensation of damage in rulings of year 2008. However, the decision of July 2, 2008 on the case No. SKA-466 deserves special attention. In the above resolution the Senate concludes that activities performed by the entity himself/herself, i.e. time and effort contributed by the relevant person for the purpose of solving the particular case, shall not be considered damage for the purpose of the Administrative Procedure Law and the Law on Compensation of Damage Caused by State Administration Institutions.

Essential conclusions related to understanding and meaning of moral damage can be found in the judgment of June 26, 2008 on the case No. SKA-155. In the above ruling the Senate notes that in the course of deciding on a claim for compensation of moral damage the court shall evaluate suffering caused by the damage to the relevant person. Objective evaluation of suffering, based upon evidence, in most cases is not possible, therefore, the court shall assess the amount of suffering based upon reasonable general experience and particular circumstances of the relevant case. Expert examination cannot be used as a tool for assessing the amount of suffering, or in other words – it is

not possible to determine the amount of moral suffering by means of an expert examination.

4.4. Important conclusions on a considerably rare law institute in the court practice, which is still quite topical – public law contract, can be found in the judgment of the Senate of September 25, 2008 on the case No. SKA-502, where the Senate assessed the legal nature of the agreement concluded between the State Revenue Service and a private entity in compliance to Article 41 of the Law "On Taxes and Duties". In the above judgment the Senate provided the following explanation: taking into consideration that tax law presents a set of rules, which provide for intervention in the area of rights of a private entity, an administrative act as a unilateral public authority tool serves as the most important form of action of the tax administration. The Senate pointed out an administrative agreement as an alternative tool, which may be utilised by the tax administration in public legal relationship with a private entity according to the procedure stipulated by the law, and admitted that the above agreement should be considered an administrative agreement for the purpose of the Law on the State Administration Structure. However, the Senate referred also to the law doctrine and concluded that an agreement could not made in all cases and on the issues related to tax legal relationship, when the tax administration has assessed tax payments and penalties in relation to a taxpayer. For instance, an agreement on the principal amount of a tax debt is not legally possible because it is prohibited by the submission of the tax administration to the law – the tax administration shall not resign from collection of taxes stipulated by the law by means of any agreement.

The present collection contains another ruling of the Senate with comprehensive explanation on the types of the public law agreements. It is the decision of July 1, 2008 on the case No. SKA-453. Even without in-depth analysis of what kind of agreement was assessed within the above case, the conclusions expressed by the Senate in this respect are very important. In particular, the types of public law agreements are listed under Section 12 of the Law on the State Administration Structure, however, at the same time the law admits that the law may stipulate also other types of public law agreements and their terms, which are not referred to in the present Section. The Senate has stated that the term "law" means legislative acts in a wider meaning of the word and includes also Regulations of the Cabinet of Ministers. In the above resolution, in compliance to the preceding practice and conclusions of the law doctrine, the Senate concluded as follows: for the purpose of distinguishing between a public law agreement and a private law agreement the subject of the agreement, which shall relate to the sphere of public law, the general character of the agreement and the most

important paragraphs contained therein shall serve as the decisive factors. According to the viewpoint of the Senate is it also very important to assess the objective of the agreement and to establish whether there is a close link with the public legal rights and obligations. Besides, if there are any doubts, it should be assumed that a public law agreement containing elements of private law shall generally be viewed as a public law agreement. The contents of a public law agreement may be characterised also by the fact that the rights to supervise or control the fulfilment of the agreement, to terminate the fulfilment of the agreement or to impose unilateral amendments to it are provided for one of the parties of the agreement.

5. The decision of the Senate of August 25, 2008 on the case No. SKA-574, where the issue of the legal nature of the alienation of the state and municipal property is reviewed, shall also be emphasised as a very topical one. Until now the Senate had established the practice that the privatisation process is characterised by the public legal nature and that it can be examined according to the procedure of the administrative process, however, the alienation of the state or municipal property was considered to be a private legal transaction and as such not subject to the control by the administrative court. In its decision of August 25, 2008 the Senate, in addition to the above, admits that also the alienation of the state or municipal property can be reviewed in the administrative court in certain cases. In particular, for a proposal on the alienation of the state or municipal property to be reviewed within the framework of the economic reform it should have been submitted until August 31, 2006. Thus, if an application by an entity in compliance to the Law on Alienation of the State and Municipal Property is submitted after the above date, the process of the alienation of the property does not take place within the framework of the public law and is not subject to the control by the administrative courts.

It is also important to single out the judgment of the Department Joint Meeting of April 21, 2008 on the case No. SKA-22, where the Senate has analysed the essence of the advocacy in a broader sense for the first time and has declared the Council of Latvian Sworn Attorneys a derivative legal entity of public law, which, similar to other subjects of the public power, shall observe the human rights of private entities, including the rights to receive a reply to an application in compliance to Article 104 of the Satversme [Constitution] of Latvia.

6. Within the context of observing the human rights of a private entity the judgment of the Senate of January 14, 2008 on the case No. SKA-5 on the change of the person's sex is the most important one. The above judgement presents a novelty because it has been the first case in the history of the courts of Latvian when a person has turned to the court

with a request to make changes in his/ her birth registry because of the change of the sex. In the above judgement in compliance to the stipulations in the Recommendation of the Parliamentary Assembly of the European Council No. 1117 (1989) on the status of transsexual persons and conclusions of the European Court of Human Rights fundamental conclusions have been made. It can be predicted that these conclusions will be useful to both courts and institutions in resolving issues of similar nature.

Thus, the Senate has admitted that the progress in medicine, in particular, surgery of sex change, nowadays provide a possibility to perform corrections of one's body and to harmonize the physical and psychological sex. In this way a person can obtain a sex identity, which is a decisive feature of a personality. Such changes should be correspondingly reflected in the data referring to a person's civil status. In the opposite case transsexual persons would be subject to discrimination and essential invasion of their private life due to incompliance between the person's status in the society following the surgery and the legal status. The Senate emphasised that the state shall ensure the solution of issues related to transsexuality both in the legislative way and in the state administration. The state shall determine if and when there is objective basis for supplementing the entries in the birth register and take care due care of the relevant persons in this process. The state shall be obliged to recognise the change of a person's sex in order to avoid situations when there are differences between a person's actual sex (including its perception in the society) and the legal status. The state shall fulfil this obligation irrespective of whether the legal regulation provides or does not provide the relevant criteria, based upon which a change of sex can be established, or the procedure, according to which it is established. If there is no detailed regulation of the relevant issue in the state, an institution and court shall attach the required content to the term "change of sex" taking into due account norms of human rights.

The Senate also recognised that in the course of establishing a change of sex of a transsexual person the criteria applied for identification of the sex of a newborn baby cannot be applied based upon analogy. In case of change of sex it should be taken into consideration that a person cannot be completely transformed into another sex, that only closer or less close approximation is possible depending upon the current level of development of science and medicine, and medical technologies available in this country or abroad within the framework of the relevant person's possibilities. In addition to physical (biological) changes also the person's self-identification with the relevant sex shall be assessed and it should be taken into account that a person is not only a biological being,

that a person implements his/ her sex role in the society, which means that also his/ her social behaviour and perception in the society should be assessed. Therefore, within the process of establishing the change of a person's sex not only the biological compliance (approximation) to the changed sex shall be assessed, but also other features characterising a sex (appearance, external body, psychological features and social behaviour) and the decisive willingness and ability of the person to lead further life with the changed sex should be taken into account.

From the above ruling it also follows that, different to law systems of other European democratic states, in Latvia the legal norms do not regulate the procedure, according to which a transsexual can make amendments in his/ her birth registry if the sex is changed. Thus, the Senate passed also an ancillary resolution on the above case and directed the attention of the state administration to the necessity to accord this sphere of law, because the rights of private entities to lead private life are violated in this way.

7. Similar to other years, the Senate in its rulings has been explaining the contents of the Satversme [Constitution] of the Republic of Latvia, and, in particular, the contents of the fundamental rights of a person contained in Chapter 8. For instance, Article 92 of the Satversme of the Republic of Latvia has been interpreted in the decision of October 13, 2008 on the case No. SKA-690, Article 93 and 111 have been interpreted in the decision of August 19, 2008 on the case No. SKA-581, Article 96 has been interpreted in the decision of September 8, 2008 on the case No. SKA-575, Articles 100 and 101 have been interpreted in the decision of September 26, 2008 on the case No. SKA-525, Article 104 has been interpreted in the judgment of April 21, 2008 on the case No. SKA-22.

8. In its rulings of year 2008 the Senate has expressed important conclusions for further court practice in relation to various issues of procedure law.

8.1. The Senate has provided an extensive explanation on distinguishing between amendments to a claim application and supplements to a claim application (see the decision of the Senate of July 4, 2008 on the case No. SKA-518). Thus, the Senate has declared that amendments to a claim application mean a written application by a claimant, in which the claimant presents new actual circumstances of the case, upon which the claim application is based (the claimant amends the basis of the claim application), or in which the claimant puts forward a new claim (the claimant amends the subject of the claim application or amount of the claim) after the claim application has been accepted by the court. However, by means of supplements to a claim application the claimant

does not amend either the basis of the claim application, or its subject, for instance, these can be the claimant's additional arguments related to the actual or legal circumstances of the case and not the basis or subject of the claim.

8.2. However, in the course of assessing the terms of appealing against the court rulings the Senate has applied the analogy of law in two of its rulings. For instance, although the Administrative Procedure Law does not contain a relevant direct stipulation, the Senate considers that the term for submitting an appeal on a decision to refuse to accept an ancillary claim shall be counted as from the day of receipt of the copy of the resolution. The Senate has justified the above conclusion by the statement that from the norms of the Administrative procedure Law regulating the procedure of appeal against decisions it follows that the count of the term of appeal, which is more beneficial for a private entity (as from the date of receipt of the copy of the decision), shall be applied also to such decisions, whose date has not been notified to the private entity in advance and by which the court has refused to accept a procedure related document and thus further progress on the case or ancillary issue has been terminated. The Senate considers that the above principle shall be applied not only in relation to decisions on refusal to accept an application or refusal to accept an appeal claim, but also to the decision on refusal to accept an ancillary claim and cassation claim (see the decision of January 23, 2008 on the case No. SKA-91).

Similarly to the above, also in the decision of the Senate of April 22, 2008 on the case No. SKA-339 on the ruling of the judge of the appeal instance court on directing the case to the first instance court for performance of actions provided for in the law, the Senate concluded as follows: in the course of resolving the issue on initiating an appeal procedure it shall be assessed, if the judge of the first instance court has not made any mistakes in accepting the appeal claim and forwarding it for review in the regional court, in particular, if the judge has not looked over any circumstances, which may serve as obstacles for accepting the appeal claim and initiating the appeal process. The above issue shall be resolved by the judge of the appeal instance court according to the same procedure, which is applied by the judge of the first instance court is resolving on accepting the appeal claim and forwarding it for review in the regional court, i.e. without summoning a court sitting (without participation of the parties to the process). Thus, the Senate considered that there were no objective basis to prescribe a different procedure of appeal in relation to the decision by the judge of the first instance court on the refusal to accept the appeal claim or to leave the appeal claim without reviewing it and the decision of the judge of the regional court on

the refusal to initiate the appeal proceedings or on directing the case to the first instance court for the performance of actions provided for in the law. Therefore, the Senate concluded that the term of appeal in relation to the decisions similar to the above shall be counted as from the day of receipt of the copy of the decision.

8.3. The Senate has applied the principle of analogy also in its decision of December 12, 2008 on the case No. SKA-794, when it was resolving the issue on how the court should react when the application on a new review of the case due to newly discovered circumstances has been submitted by an entity, who does not have the relevant rights to do it. The Senate has concluded that the norms of the on the Administrative Procedure Law (Chapter 39) do not contain a direct provision of rights to refuse to accept an application or to terminate the process in relation to the cases of the above categories, if the claim application has been submitted by an entity, who is not entitled to do it, or the application cannot be reviewed according to the procedure provided for by Chapter 39. Thus, the Senate has declared that in such a situation a similar case shall be used, in particular, the legal regulation on termination of the process on a case.

8.4. The decision of December 12, 2008 on the case No. SKA-872 brings complete clarity to the issue of presumption of the receipt of an administrative act in cases when an administrative act is sent by post. The Senate in the joint meeting of the Department has explained Part Two of Article 70 of the Administrative Procedure Law and has declared that this particular legal norm stipulating that an administrative act shall be considered as notified on the seventh day following its dispatch by post shall be applied in all the cases when an administrative act is sent by post. The above legal norm shall be applied also in cases when there is evidence that the addressee has received the administrative act sent by post earlier.

Besides, until the amendments of December 18, 2008 made to Section 316 of the Administrative Procedure Law, by which the reference to Part Two of Article 70 of the Law has been incorporated, the same presumption of receipt shall be set also in relation to the court decisions.

9. As it was mentioned in the introductory part of the resume, a change in the court practice can be seen in rulings of year 2008, when the Senate has withdrawn from its earlier conclusions. The above refers to the judgement of April 14, 2008 on the case No. SKA-29, the decision of October 17, 2008 on the case No. SKA-754, the judgement of October 13, 2008 on the case No. SKA-327 and the judgement of November 3, 2008 on the case No. SKA-355.

9.1. In the first of the above listed rulings the Senate has withdrawn from the earlier practice in relation to the application of the principle of prohibition of double punishment *(ne bis in idem)*.

In its judgement the Senate has stated that in compliance to the principle of *ne bis in idem* it cannot be permitted that several punishments of final nature are imposed upon a person for one and the same violation. Besides, a situation is possible when the initially imposed punishment is fulfilled against a person in compliance to the procedure stipulated by the law and later it is amended and another punishment is imposed. However, the fulfilment of the initial punishment and its later amendment and imposing of another punishment does not mean that two administrative punishments have been imposed upon the person, because imposing of a punishment and fulfilment of a punishment are two separate terms.

Earlier the Senate had confirmed that by means of amending an administrative punishment the principle of *ne bis in idem* is violated from the viewpoint of fulfilment of the punishment. It is interesting to note that this practice has been changed only in one case.

9.2. By the judgement on the case No. SKA-754 a new viewpoint of the Senate has been established in relation to application of Article 279 of the Administrative Procedure Law. Earlier, in the decision of December 29, 2006 on the case No. SKA-611 the Senate had clearly concluded that the subject of regulation of Article 279 of the Administrative Procedure Law is the situation when an application is left without reviewing it, and that the law does not provide for the rights of the court to leave an appeal claim without review if the claimant, who has been notified on the time and venue of the court sitting does not come to the court sitting repeatedly without a valid reason and has not requested to review the case without his/ her presence. Thus, according to the opinion of the Senate, the Administrative Regional Court had exceeded its competence by leaving an appeal claim without review. However, in the decision of October 17, 2008 the Senate has applied the rights of the court provided for in Article 279 of the Administrative Procedure Law to leave an application without review also to submitted appeal claims.

9.3. The judgment of October 13, 2008 on the case No. SKA-327 is very important for the court practice in relation to tax issues. Until now the Senate had declared that the examination of the legality of resolutions of the State Revenue Service on disputeless recovery of tax debts should be performed in the same way as the examination in relation to an administrative act (see the judgement of March 30, 2005 on the case No. SKA-25). By the judgement of October 13, 2008 the above statements are replaced by new ones and it is concluded that a

resolution on disputeless recovery of delayed tax payments is not an administrative act, but it is directed towards enforced performance of tax payments, including fulfilment of the administrative act according to which the relevant taxes have been assessed. The Senate has performed further elaboration of the law in the present judgement and on the basis of the teleological reduction method it has concluded that the examination in relation to resolutions of the State Revenue Service concerning disputeless recovery of tax debts cannot be performed at the court according to the same procedure which refers to an administrative act. The control over such type of resolutions at the court shall be performed in compliance to the legal norms regulating the legality of enforcement of administrative acts. Thus, in future resolutions of the State Revenue Service concerning recovery of taxes should not be appealed against in all the three court instances, instead, the appeal should be made to only one court instance.

9.4. Finally, the judgement of November 3, 2008 on the case No. SKA-355 changes the practice established by the Senate and providing that in cases when a case on an administrative violation has been terminated the police authority is entitled to issue an administrative act – statement on a person's fault in relation to a traffic accident for the purpose of achieving the goal of the Law on Mandatory Third Party Liability Insurance of Owners of Vehicles (see the judgement of October 12, 2004 on the case No. SKA-157). However, in the judgement of November 3, 2008 the Senate in the course of further analysis of the norms of the Law on Mandatory Third Party Liability Insurance of Owners of Vehicles and the Code on Administrative Violations of Latvia has come to a contradicting conclusion, in particular, that the competence of a state authority does not include the establishment of the liability of parties of civil-legal relationship. According to the Senate opinion, the evidence on a traffic accident obtained by a police authority and its conclusions shall be assessed in a similar way as any other evidence obtained within the framework of a case on payment of insurance compensation. The Senate also concluded that the legal norms do not stipulate that the information provided by a police authority should be binding upon the insurer or that this information should prevail over other data on facts of the case, when the resolution on determining a person's liability for causing losses is taken. The information of the police authority may be used for the purpose of determining the insurance compensation, however, the competence of the police authority does not include the identification of the faulty party.

10. In year 2008 the Senate reviewed two cases as the first instance court. It includes the hearing on the case on expulsion of a citizen of the European Union and deny of entry to the Republic of Latvia for the first

time (see the judgement of September 16, 2008 on the case No. SA-2). Following the evaluation of both the national and European Community legal norms the Senate has concluded that Member States of the European Union may restrict the freedom of movement and settlement of citizens of the European Union due to considerations related to the public order, state security or public health. The measures implemented due to considerations related to public order and state security comply to the principle of proportionality and are based exclusively on personal activities of the relevant person.

11. From the point of view of transition legal regulation it is worth to pay attention to the decision of the Senate of May 9, 2008 on the case No. SKA-214, where the issue on the procedure, according to which acts on illegal use of power should be inspected, is reviewed. Until now the Senate had stated that such acts should be inspected in compliance to the procedure of the administrative process (see, for instance, the decision of the Senate of January 25, 2005 on the case No. SKA-87, the decision of August 22, 2006 on the case No. SKA-429). However, in the decision adopted in the joint meeting of the department of May 9, 2008 it was concluded that by making amendments to the Law on Power the legislator has clearly stipulated that cases related to justification of invoices issues by members of the system and traders of power shall be reviewed in compliance to the procedure of a civil process. At the same time the Senate ruling solved the issue on a transition period in relation to the review of these cases, and it was concluded that the review of the administrative cases, which have been initiated in relation to the invoices issued by members of the system or traders of power or related documents in the administrative court until May 14, 2008, shall be completed by the administrative court in compliance to the Administrative Procedure Law. Thus, from the above resolution of the Senate it follows that if a case has been initiated in the administrative court until the above referred date, the litigation process shall not be terminated, but continued in the administrative court.

12. Finally, the present collection contains the decision of January 25, 2008 on the case No. SKA-170, where there are the conclusions of the Senate on the issue how representation shall be established for sworn attorneys in compliance to Part One of Article 38 of the Administrative Procedure Law, i.e. that the authorisation for a sworn attorney similarly to authorisation of any other physical entity shall be certified by a notary. On January 1, 2009 the above referred amendments to the Law on Administrative Process entered into force, and they implement changes also in the above legal norm. This legal norm now stipulates as follows: if a party to an administrative process participates in the case himself/ herself, he/ she shall be entitled to invite a sworn attorney for provision of

legal assistance. In such a case the authority of the sworn attorney shall be confirmed by an order. It means that a new procedure of establishing authority has been set for sworn attorneys, and it differs from that relating to other representatives. Therefore, the decision of the Senate of January 25, 2008 shall be evaluated within the context of the above amendments in future.

M.iur. **Kristīne Aperāne**,
Assistant to the Senator of the
Department of Administrative Cases of the
Senate of the Supreme Court

Latvijas Republikas
AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA
Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi

2008

1. Nolēmumi, kurus Administratīvo lietu departaments pieņem kā pirmās instances tiesa

Aizliegums ārzemniekam ieceļot Latvijas Republikā saskaņā ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu

1. Draudu intensitātes novērtēšana vispirms ir valsts drošības iestāžu un iekšlietu ministra uzdevums. Tiesas uzdevums šādā gadījumā nav izvērtēt šos draudus pēc būtības, bet gan pārbaudīt, vai attiecīgās iestādes nav rīkojušās patvaļīgi (Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts).

2. Apstāklis, ka Latvijā pieteicējam ir ģimene, nevar attaisnot ieceļošanas kārtības pārkāpumus. Tas, ka pieteicējs nav mēģinājis atrast darbu un pastāvīgu dzīvesvietu Krievijā, lai nodzīvotu tajā laika posmu, kamēr Latvijā ir noteikti ieceļošanas aizliegumi, bet, apzināti pārkāpjot ieceļošanas kārtību, ieceļojis Latvijā, norāda uz pieteicēja attieksmi pret sabiedriskās kārtības normu ievērošanu. Tādējādi šāds apstāklis, kaut arī pats par sevi nerada pietiekamu pamatu pieteicēja iekļaušanai to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, tomēr to pastiprina (Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts).

3. Aizliedzot pieteicējam ieceļot Latvijas Republikā, netiek ierobežotas tiesības uz privāto dzīvi, jo pieteicēja radiniekiem nav šķēršļu satikties ar pieteicēju viņa mītnes valstī. Tā kā netiek minēts neviens cits šķērslis, kāpēc pieteicēja radinieki nevarētu satikties ar pieteicēju viņa mītnes zemē, pieteicēja privātās dzīves ierobežojums nav nesamērīgs ar sabiedrības drošības interesēm (Latvijas Republikas Satversmes 96., 116.pants).

2008.gada 19.maijā Lieta Nr.SA-1/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore J.Briede
senatore V.Eilande
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējam F.M. un viņa pārstāvei, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicināto iestāžu Iekšlietu ministrijas un Drošības

policijas pārstāvēm un atzinuma sniegšanai pieaicinātās iestādes Ģenerālprokuratūras pārstāvei,

daļā atklātā un daļā slēgtā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz F.M. pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2008.gada 17.janvāra lēmuma Nr.9 ”Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā” atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas Republikas iekšlietu ministrs ar 2008.gada 17.janvāra lēmumu Nr.9 ”Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā”, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu un 63.panta trešās daļas 1.punktu, iekļāva sarakstā ziņas par pieteicēju Krievijas Federācijas pilsoni F.M. (F.M.; F.A.), dzimušu (..), nosakot ieceļošanas aizliegumu uz nenoteiktu laiku.

Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Kā norādīts Drošības policijas 2007.gada 29.novembra atzinumā Nr.21/1578-IP un 2007.gada 21.decembra atzinumā Nr.21/631, pieteicēja uzturēšanās Latvijā rada draudus sabiedriskajai kārtībai un drošībai.

[1.2] Tā kā Latvijā dzīvo pieteicēja sieva, tēvs un brālis, atzīstams, ka, liedzot pieteicējam ieceļot Latvijā, tiek ierobežota viņa privātā dzīve.

Tomēr ierobežojums ir noteikts ar likumu (Imigrācijas likuma 61.pants), tam ir leģitīms mērķis (sabiedriskā drošība un kārtība), un pieteicēja radiniekiem nav šķēršļu satikties ar pieteicēju viņa mītnes valstī.

Vērtējot minētos apstākļus kopsakarā ar Drošības policijas rīcībā esošo informāciju, atzīstams, ka sabiedriskās drošības un kārtības interesēs nav pieļaujama pieteicēja uzturēšanās Latvijā.

[2] Pieteicējs iesniedza Augstākajā tiesā pieteikumu par minētā iekšlietu ministra lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Pieteicējs dzīvo Latvijā ar ģimeni (tēvu un brāli) no 13 gadu vecuma, ir precējies ar Latvijas Republikas pilsoni. Ir mācījis Daugavpils 10.vidusskolā, beidzis 10 klases. Apmeklējis Daugavpils sporta skolas brīvās cīņas sekciju, pārstāvējis Latviju starptautiskās sacensībās. Uzskatījis, ka uzturas Latvijā legāli un bez termiņa ierobežojuma. Krievijas Federācijas pilsonība pieteicējam piešķirta pārpratuma dēļ, kad pieteicējs Latvijas sporta komandas sastāvā braucis uz sacensībām ārzemēs. Kopš tā laika pieteicējam ir problēmas ar Latvijas pilsonības un imigrācijas dienestiem. Līdz tam pieteicējs nebija sodīts, viņam bija pastāvīga dzīvesvieta un darbs. Pieteicējs ir sodīts vienu reizi 2007.gada

27.septembrī par nelegālu robežas šķērsošanu, ko pieteicējs darījis, lai apvienotos ar ģimeni pēc viņa izraidīšanas no Latvijas.

[2.2] 2001.gada 17.martā pieteicējs noslēdzis laulību ar Latvijas pilsoni A.M. Laulība ir apdraudēta, jo pieteicējs nevar legāli uzturēties Latvijā. Savukārt Krievijā pieteicējam nav pastāvīgas dzīvesvietas, tāpēc sievai nav uz kurieni braukt. Turklāt viņa nevēlas atstāt Latviju.

[2.3] Pieteicējam nav zināms, kāda iemesla dēļ viņš ir iekļauts sarakstā. Pieteicējs ir pārliecināts, ka tā ir kļūda, jo viņš nav izdarījis un arī turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, kuri nodarītu kaitējumu Latvijas valsts drošībai. Pieteicējam ir tiesības zināt apstākļus, kuru dēļ viņš iekļauts sarakstā, lai varētu aizsargāt savas tiesības tagad, kā arī novērst šos apstākļus, lai tiktu izslēgts no saraksta nākotnē.

[3] Iekšlietu ministrija rakstveida paskaidrojumos norādījusi, ka pieteikumu uzskata par nepamatotu, pamatojoties uz tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka viņam ir tiesības zināt apstākļus, kuru dēļ viņš iekļauts sarakstā. No Imigrācijas likuma 61.^{1}panta otrās daļas 3.punkta izriet, ka lēmumā par ārzemnieka iekļaušanu sarakstā nav norādāmi apstākļi, kuri ir lēmuma pieņemšanas pamatā. Lēmumā norādāmi tikai dati, kas identificē kompetentas iestādes atzinumu par šādu apstākļu esamību. Konkrētajā gadījumā minētās normas prasības ir izpildītas, norādot lēmumā Drošības policijas atzinumus identificējošus datus.

[3.2] Saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likuma 11.pantu Drošības policija ir viena no valsts drošības iestādēm, kura atbilstoši Imigrācijas likuma 61.^{1}panta pirmajai daļai ir kompetenta sniegt atzinumu, uz kura pamata ārzemnieks var tikt iekļauts sarakstā.

[3.3] Ja personas aizskāruma pamatā ir kompetentas valsts drošības iestādes atzinums, tad personai ir iespēja aizsargāt savas tiesības, Valsts drošības iestāžu likuma 6.pantā noteiktajā kārtībā vēršoties ar sūdzību pie prokurora. Tas ir uzskatāms par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli.

[3.4] Iekšlietu ministra lēmums par pieteicēja iekļaušanu sarakstā atbilst Imigrācijas likuma un Administratīvā procesa likuma prasībām. Lēmumā dotā atsauce uz lēmuma pamatā esošajiem kompetentās iestādes atzinumiem, un pieteicēja tiesības prasīt pārskatīt kompetentās iestādes rīcību saistībā ar atzinuma sniegšanu pilnībā atbilst Latvijas likumos un starptautiskajās tiesībās nostiprinātajiem principiem.

[4] Tiesas sēdēs pieteicējs un viņa pārstāve uzturēja pieteikumu. Iekšlietu ministrijas pārstāve, Drošības policijas pārstāve un Ģenerālprokuratūras pārstāve lūdza to noraidīt.

Pieteicējs tiesas sēdes atklātajā daļā norādīja, ka nav izdarījis neko tādu, kas būtu pamats iekļaut viņu sarakstā. Policija viņu ir aizturējusi, taču sodīts viņš ir tikai vienu reizi par robežas nelikumīgu šķērsošanu.

Pārējās reizes policija viņu esot aizturējusi nepamatoti. Pieteicējam esot dēls, kuram viņš neesot reģistrēts kā tēvs, jo bērna māte no bērna ir atteikusies, tāpēc bērnu adoptējuši pieteicēja vecāki. Pieteicējs ir mainījis uzvārdu, esot to darījis par godu vectētiņam. Pieteicējam nav ienākumu, viņš nav bijis legāli nodarbināts, uzturlīdzekļus viņam nodrošina tēvs, kuram pieder uzņēmums. Pieteicējs arī norādīja, ka turpinās pārkāpt ieceļošanas aizliegumu, jo vēloties apciemot ģimeni.

Iekšlietu ministrijas pārstāve tiesas sēdes atklātajā daļā norādīja, ka ir pamats iekļaut pieteicēju to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana valstī. Viens no pamatiem ir arī tas, ka pieteicējs ignorē Imigrācijas likuma normas un viņam noteiktos ieceļošanas aizliegumus.

Drošības policijas pārstāve tiesas sēdes atklātajā daļā norādīja, ka 2007.gada 15.maijā pret pieteicēju tika uzsākts kriminālprocess, taču krimināllieta tika izbeigta, jo nebija noziedzīga nodarījuma sastāva. Pieteicējam ir bijuši noteikti deviņi terminēti ieceļošanas aizliegumi, tie visi ir tikuši pārkāpti, turklāt joprojām ir aktīvi trīs aizliegumi.

Ģenerālprokuratūras pārstāve tiesas sēdes atklātajā daļā norādīja, ka Drošības policija ir rīkojusies likuma robežās. Pieteicēja veiktos Imigrācijas likuma pārkāpumus varētu vērtēt kā sabiedriskās kārtības apdraudējumu. Ģenerālprokuratūras pārstāve secināja, ka pieteicējs pieļauj arī turpmākus pārkāpumus.

Tiesa tiesas sēdes slēgtajā daļā pārbaudīja Drošības policijas iesniegto informāciju, kurai piešķirts valsts noslēpuma statuss. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 108.[1]panta trešajai daļai tiesa nolēmumā neatspoguļo informāciju, kas ir valsts noslēpuma objekts, bet norāda, ka ar šo informāciju ir iepazinusies un to izvērtējusi.

Motīvu daļa

[5] Liegums ieceļot Latvijā pieteicējam ir noteikts atbilstoši Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktam kā personai, kura rada draudus sabiedriskajai kārtībai un drošībai. Minētajā punktā ir noteikts, ka ”lēmumu par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, pieņem iekšlietu ministrs, ja kompetentām varas iestādēm ir pamats uzskatīt, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai (..)”.

Tāpēc tiesai ir jāpārliecinās, vai iekšlietu ministram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pamats uzskatīt, ka pastāv draudi sabiedriskajai kārtībai un drošībai.

[6] Pārsūdzētais lēmums ir pamatots ar kompetentas valsts iestādes Drošības policijas atzinumu. Iepazīstoties ar Drošības policijas iesniegto informāciju, kurai piešķirts slepenības statuss, un to novērtējot, Senāts secina, ka iekšlietu ministram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pamats uzskatīt, ka pieteicēja uzturēšanās Latvijā rada draudus sabiedriskajai kārtībai un drošībai.

Vienlaikus Senāts norāda, ka novērtēt draudu intensitāti vispirms ir valsts drošības iestāžu un iekšlietu ministra uzdevums. Tiesas uzdevums šajā gadījumā nav izvērtēt šos draudus pēc būtības, bet gan pārbaudīt, vai attiecīgās iestādes nav rīkojušās patvaļīgi. Iepazīstoties ar procesa dalībnieku paskaidrojumiem un sniegto informāciju, Senāts konstatē, ka iekšlietu ministra lēmums nav uzskatāms par patvaļīgu.

Imigrācijas likuma 65.[4]panta, kas ietverts likuma VIII[1] nodaļā ”Pieteikuma par iekšlietu ministra lēmumu par personas iekļaušanu sarakstā izskatīšana tiesā”, pirmā daļa nosaka, ka tiesa sprieduma motīvu daļā tiesas argumentus, kas attiecas uz valsts noslēpumu saturošas informācija novērtējumu, neatspoguļo, bet aizstāj ar norādi, ka tiesa konkrēto informāciju ir pārbaudījusi un izvērtējusi, par ko izdarīta atzīme tiesas sēdes protokolā.

Pamatojoties uz minēto normu, Senāts nenorāda no valsts noslēpumu saturošās informācijas konstatētos faktus, kā arī izvērstu konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu.

[7] Kā viens no draudiem sabiedriskajai kārtībai tiek norādīts arī apstāklis, ka pieteicējs regulāri pārkāpj ieceļošanas aizliegumus. Šis apstāklis tika aplūkots arī atklātajā tiesas sēdes daļā.

No pieteicēja izteikumiem tiesas sēdē izriet, ka apstāklis, ka Latvijā viņam ir ģimene, attaisno ieceļošanas kārtības pārkāpumus. Tomēr Senāta ieskatā tas, ka pieteicējs nav mēģinājis atrast darbu un pastāvīgu dzīvesvietu Krievijā, lai pavadītu tajā uz laiku noteiktos ieceļošanas aizliegumus, bet, apzināti pārkāpjot ieceļošanas kārtību, ieceļojis Latvijā, norāda uz pieteicēja attieksmi pret sabiedriskās kārtības normu ievērošanu. Tādējādi šis apstāklis, kaut arī pats par sevi nerada pietiekamu pamatu pieteicēja iekļaušanai to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, tomēr to pastiprina.

[8] Pieteikumā pieteicējs ir norādījis uz privātās dzīves ierobežojumiem. Tiesas sēdē pieteicējs norādīja, ka viņam nav iespēju uzaicināt sievu pie sevis, jo viņš Krievijā mitinās pie radiniekiem un viņam nav pastāvīgas dzīvesvietas, kur varētu dzīvot arī sieva.

Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, kas aizsargā tiesības uz privāto dzīvi, pats par sevi nedod tiesības ārzemniekam ieceļot valstī nolūkā īstenot savu privāto dzīvi. Turklāt atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 116.pantam tiesības uz privāto dzīvi var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Pārsūdzētajā iekšlietu ministra lēmumā privātās dzīves aspekts ir vērtēts. Lēmumā norādīts, ka pieteicēja radiniekiem nav šķēršļu satikties ar pieteicēju viņa mītnes valstī.

Arī no pieteicēja izteikumiem tiesas sēdē izrietēja, ka viņš nemaz nav mēģinājis atrast legālu nodarbošanos un dzīvesvietu Krievijā, bet uzskata par pieņemamu privātās dzīves veidošanu tikai Latvijā.

Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, tiesas sēdes slēgtajā daļā konstatēto informāciju, kā arī apstākli, ka netiek minēts neviens cits šķērslis, kāpēc pieteicēja radinieki nevarētu satikties ar pieteicēju viņa mītnes zemē, Senāta ieskatā pieteicēja privātās dzīves ierobežojums nav nesamērīgs ar sabiedrības drošības interesēm.

[9] Kā izriet no Satversmes tiesas 2004.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr.2004-14-01 (pamatojoties uz kuru Imigrācijas likumā tika iekļautas nomas par lēmuma pārsūdzēšanas iespējām) secinājumu daļas 9.punkta, galvenais apsvērums, kāpēc lēmumiem par personas iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, jābūt pārsūdzamiem, ir, ka tiesai jābūt iespējai izvērtēt, vai darbības, uz kurām attiecas sūdzība, ir veiktas kompetences ietvaros un vai nav notikusi indivīda pārmērīga ierobežošana, vai rīcības brīvības ļaunprātīga izmantošana attiecībā uz indivīdu.

Senāta ieskatā konkrētajā gadījumā iekšlietu ministra lēmums ir pieņemts ministra kompetences ietvaros, pieteicēja tiesības pārmērīgi nav ierobežotas un rīcības brīvība nav ļaunprātīgi izmantota.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka pieteicēja pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251.panta sesto daļu un Imigrācijas likuma 65.[4]panta otro daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Noraidīt F.M. pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2008.gada 17.janvāra lēmuma Nr.9 ”Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā” atcelšanu.

Spriedums nav pārsūdzams un stājas spēkā pasludināšanas brīdī.

Par Eiropas Savienības pilsoņa piespiedu izraidīšanu no Latvijas Republikas un ieceļošanas aizliegumu tajā

1. Eiropas Savienības dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālās sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai. Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Kriminālas sodāmības esamību var ņemt vērā tikai tad, ja šo sodāmību pamatojošie apstākļi norāda uz tādu personisku darbību, kas apdraud spēkā esošo sabiedrisko kārtību. Turklāt atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības jēdzienu nozīmē, ka papildus sabiedriskajiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv reāli un pietiekami smagi draudi sabiedrības pamatinteresēm (Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.586 ”Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi”, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra).

2. Attiecībā uz lēmumiem par ieceļošanas aizliegumiem Latvijā nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas par to, ka personas, par kuru lēmums tiek pieņemts, darbības būtu jānorāda lēmumā. Šāds izņēmums no vispārējā administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību uzrādīšana lēmumā var kaitēt valsts drošības interesēm, tostarp norādītu attiecīgajai personai informācijas daudzumu, kas ir valsts drošības iestāžu rīcībā. Tādējādi, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir jāņem vērā Valsts policijas un iekšlietu ministra rīcībā uz lēmuma pieņemšanas brīdi esošā informācija par pieteicēja darbībām un jāvērtē, vai tā liecina par tādām pieteicēja darbībām, kas būtiski apdraud sabiedrisko kārtību (Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra).

3. Tā kā pieteicējs, ierodoties Latvijas Republikā, ir apdraudējis bērnu intereses, iekšlietu ministram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pamats uzskatīt, ka pieteicēja uzturēšanās Latvijā rada draudus sabiedriskajai kārtībai (Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi

Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi").

4. Tā kā pieteicējam, kaut arī viņš neatrodas Latvijā, nav liegtas tiesības pārsūdzēt spriedumu krimināllietā kasācijas kārtībā, kā arī viņš pats ir norādījis kontaktadresi, uz kuru var sūtīt viņam adresēto korespondenci, un pieteicējam nav liegta iespēja sazināties ar advokāti, ar pārsūdzēto lēmumu par izraidīšanu nav tikušas pārkāptas pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu (Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants).

2008.gada 16.septembrī Lieta Nr.SA-2/2008

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore I.Skultāne
senators A.Guļāns
senators J.Neimanis,

piedaloties pieteicēja pārstāvei, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Iekšlietu ministrijas pārstāvei, Valsts policijas pārstāvim un atzinuma sniegšanai pieaicinātās iestādes Ģenerālprokuratūras pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja C. pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2008.gada 1.aprīļa lēmuma Nr.46 "Par Portugāles pilsoņa C. piespiedu izraidīšanu un ieceļošanas aizlieguma Latvijas Republikā noteikšanu" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2008.gada 1.aprīlī Latvijas Republikas iekšlietu ministrs pieņēma lēmumu Nr.46 "Par Portugāles pilsoņa C. piespiedu izraidīšanu un ieceļošanas aizlieguma Latvijas Republikā noteikšanu" (turpmāk arī – pārsūdzētais lēmums). Ar šo lēmumu pieteicējs izraidīts no Latvijas Republikas piespiedu kārtā un viņam noteikts ieceļošanas aizliegums uz trīs gadiem.

Pārsūdzētais lēmums ir pieņemts, pamatojoties uz Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumu Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi" (turpmāk – noteikumi Nr.586) 55.punktu. Iekšlietu ministrs, ņemot vērā Valsts policijas atzinumu un to, ka pieteicējs ir izdarījis darbības, kas vērstas uz tiesiskās kārtības pārkāpumiem, atzinis, ka pieteicējs **būtiski apdraud sabiedrisko kārtību.** Lēmumā

norādīts, ka 1) ar Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas palātas 2008.gada 20.marta spriedumu pieteicējs atzīts par vainīgu nozieguma izdarīšanā un notiesāts pēc Krimināllikuma 162.panta otrās daļas; 2) 2008.gada 1.aprīlī paredzēts pieteicēju atbrīvot no brīvības atņemšanas iestādes; 3) ir pamats uzskatīt, ka pēc soda izciešanas pieteicējs būtiski apdraudēs Latvijas Republikas sabiedrisko kārtību.

[2] Par minētā lēmuma atcelšanu C. vērsies ar pieteikumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā. Pieteikumā norādīts, ka spriedums krimināllietā, ar kuru pamatots iekšlietu ministra lēmums, vēl nav stājies spēkā. Līdz ar to pieņēmums, ka pieteicējs būtiski apdraud sabiedrisko kārtību, ir nelikumīgs. Lēmums par pieteicēja izraidīšanu un ieceļošanas aizliegumu apgrūtina pieteicēja tiesības aizstāvēties personiski, piedalīties kasācijas sūdzības sagatavošanā, konsultēties ar aizstāvi.

Pieteikumā izteikts arī lūgums apturēt iekšlietu ministra izdotā administratīvā akta darbību. Šis lūgums izskatīts tiesas sēdē un ar Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 13.jūnija lēmumu noraidīts, jo tiesa nekonstatēja pārsūdzētā lēmuma pirmšķietamu prettiesiskumu.

[3] Iekšlietu ministrija sniegusi paskaidrojumu par pieteikumu, norādot, ka notiesājošs spriedums nav nosacījums, lai kompetentas valsts drošības iestādes varētu sniegt atzinumu, ka konkrētas personas uzturēšanās Latvijā apdraud sabiedrisko kārtību vai valsts drošību. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem iestādes iegūst informāciju un pierādījumus, kas pamato to sniegto atzinumu, un šai informācijai ir jāapliecina, ka persona apdraud valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, bet ne obligāti šim apdraudējumam ir jābūt notikušam noziedzīga nodarījuma veidā. Pārsūdzētais lēmums pieņemts, pamatojoties uz Valsts policijas sniegto informāciju, ka pieteicējs, uzturoties Latvijā, izdarīja dzimumtieksmju apmierināšanu pretdabiskā veidā ar mazgadīgo un nepilngadīgo, izmantojot to bezpalīdzības stāvokli, un ir pamats uzskatīt, ka pieteicējs atkārtoti var izdarīt līdzīga rakstura nodarījumus. Tādējādi Valsts policijas sniegtā informācija liecina par iespējamu apdraudējumu bērniem, kas ir sabiedrības neaizsargātākā daļa. Tādēļ pieteicēja iespējamais apdraudējums ir vērtējams kā būtisks.

[4] Valsts policija paskaidrojumā par pieteikumu norādījusi, ka policijas rīcībā nonāca informācija, ka pieteicējs, būdams pilngadīgs, apmeklē bērnu spēļu laukumus, skolas, internetkafejnīcas ar mērķi iepazīties ar mazgadīgām personām, lai pēc tam, iegūstot uzticību, viņas seksuāli izmantotu. Šī informācija tika pārbaudīta, ierīkoti slēpņi un pieteicējs aizturēts. Tika uzsākts kriminālprocess, pirmstiesas izmeklēšanas sākumā bija iegūti pierādījumi tam, ka pieteicējs pavedis netiklībā un apmierinājis savas dzimumtieksmes pretdabiskā veidā ar ne mazāk kā divām personām, to viņš izdarījis, izmantojot savu pārākumu,

pierunājot, kā arī izmantojot cietušo personu mazgadību, to, ka bērni nespēja apzināties ar viņiem izdarīto darbību raksturu. Bērnus pieteicējs seksuāli izmantojis ilgākā laika posmā, tāpēc ir pamats uzskatīt, ka viņš to turpinās darīt. Latvijā pieteicējam nav bijusi pastāvīga dzīvesvieta, viņa ienākumu gūšanas veids Latvijā ir apšaubāms. Viņš jau bijis policijas redzeslokā Austrijā, bijis aizturēts Portugālē par nelikumīgu narkotisko vielu apriti.

[5] Atbilstoši Imigrācijas likuma 65.^{2} panta otrajai daļai pieteicējs uz tiesas sēdi netika aicināts, jo šobrīd viņš neuzturas Latvijas Republikā.

Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve pieteikumu uzturēja, norādot, ka lēmums ir pretrunā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā 27.pantu. Izraidīšanai ir jābūt proporcionālai un pamatotai tikai ar personas individuālu darbību. Šobrīd aizdomas par pieteicēja rīcību nav tiktāl apstiprinājušās, lai varētu būt par pamatu viņa izraidīšanai. Pieteicējam ir nepieciešams uzturēties Latvijā, lai aizstāvētu sevi kriminālprocesā Latvijā.

Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas pārstāvji pieteikumu neatzina, norādot, ka spriedums krimināllietā nav noteicošais izraidīšanas pamats. Ir vērtēta pieteicēja uzvedība, tas, ka viņš nopratināšanas protokolā atzīst savas tieksmes pret bērniem. Policijas iegūtā informācija liecina par to, ka pieteicējs ir ieradies Latvijā ar mērķi izmantot bērnus, runājis ar bērniem un izteicis viņiem seksuāla rakstura piedāvājumus. Tika ņemti vērā Latvijas apstākļi, ka daudz nelabvēlīgo ģimeņu, kuru bērnus var pierunāt. Šāda rakstura noziegumiem ir augsta latentuma pakāpe. Pieteicēja tiesības uz aizstāvību krimināllietā nav ierobežotas, jo viņš ir varējis sazināties ar advokāti.

Tiesas sēdē procesa dalībnieki iepazinās ar Drošības policijas iesniegto ierobežotas pieejamības informāciju, kas, ņemot vērā tās statusu, spriedumā atreferēta netiks.

Ģenerālprokuratūras pārstāve sniedza atzinumu, ka konkrētajos apstākļos ir pamats uzskatīt, ka pieteicējs apdraud sabiedrisko kārtību un tāpēc pārsūdzētais lēmums atstājams spēkā. Lietas apstākļi neliecina par to, ka pieteicējam būtu liegta iespēja sazināties ar aizstāvi.

Motīvu daļa

[6] Pārsūdzēto lēmumu iekšlietu ministrs ir pieņēmis, pamatojoties uz Valsts policijas sniegto atzinumu un noteikumu Nr.586 55.punktu, kas noteic, ka iekšlietu ministrs pieņem lēmumu par Eiropas Savienības pilsoņa piespiedu izraidīšanu, ja nepieciešams, nosakot ieceļošanas aizliegumu Latvijas Republikā uz laiku līdz trim gadiem, ja Eiropas Savienības pilsonis, uzturoties Latvijas Republikā, būtiski apdraud valsts drošību vai sabiedrisko kārtību.

Valsts policijas atzinumā norādīts, ka sabiedriskās kārtības būtisks apdraudējums ir saistīts ar pieteicēja seksuālām darbībām pret nepilngadīgām personām, par ko viņš tiek saukts pie kriminālatbildības.

[7] Eiropas parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr.1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, kuras normas ir iestrādātas noteikumos Nr.586, 27.pants noteic, ka dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālas sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai. **Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm.** Arī Eiropas Kopienu tiesas spriedumos vairākkārt ir uzsvērts, ka kriminālas sodāmības pastāvēšanu var ņemt vērā tikai tad, ja šo sodāmību pamatojošie apstākļi norāda uz tādu personisku darbību, kas apdraud spēkā esošo sabiedrisko kārtību. Turklāt atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības jēdzienu nozīmē, ka papildus sabiedriskajiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv reāli un pietiekoši smagi draudi sabiedrības pamatinteresēm *(sk., piemēram, Eiropas Kopienu tiesas 2006.gada 31.janvāra sprieduma lietā Nr.C-503/05 44.–46.punktu; 2007.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr.C-50/06 41.–43.punktu)*.

[8] Senāts savā praksē jau ir atzinis, ka attiecībā uz lēmumiem par ieceļošanas aizliegumiem Latvijā, nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas, no kurām izrietētu, ka personas, par kuru lēmums tiek pieņemts, darbības būtu jānorāda lēmumā. Šāds secinājums izriet no Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmās daļas, kas noteic, ka šo likumu piemēro administratīvajā procesā iestādē, ciktāl citu likumu speciālajās tiesību normās nav noteikta cita kārtība. Ziņas, kas norādāmas lēmumā par izraidīšanu vai aizliegumu ieceļot Latvijā, noteic Imigrācijas likuma 61. un 61.^{1}pants, bet attiecībā uz Eiropas Savienības pilsoņiem – noteikumu Nr.586 62.punkts. Atbilstoši minētajām tiesību normām, lēmumā nav konkrēti jānorāda personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Kā atzinis Senāts, šāds izņēmums no vispārējā administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību uzrādīšana lēmumā var kaitēt valsts drošības interesēm, tostarp norādītu attiecīgajai personai informācijas

daudzumu, kas ir valsts drošības iestāžu rīcībā *(sk. Senāta 2006.gada 24.februāra sprieduma lietā Nr.SA-4/2006 10.punktu)*.

Tādējādi, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir ņemama vērā Valsts policijas un iekšlietu ministra rīcībā uz lēmuma pieņemšanas brīdi esošā informācija par pieteicēja darbībām un jāvērtē, vai tā liecina par tādām pieteicēja darbībām, kas būtiski apdraud sabiedrisko kārtību.

[9] Pamatota ir pieteikumā ietvertā norāde, ka spriedums krimināllietā, kurš ir minēts pārsūdzētajā lēmumā, nav vēl stājies likumīgā spēkā. Pārsūdzētajā lēmumā ir atsauce uz Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2008.gada 20.marta spriedumu, ar kuru pieteicējs notiesāts pēc Krimināllikuma 162.panta otrās daļas. Minētais spriedums ir pārsūdzēts kasācijas kārtībā, līdz ar to tas vēl nav stājies spēkā. Taču spriedums krimināllietā nav pārsūdzētā lēmuma pamatojums un vienīgais pierādījums pieteicēja darbībām, kuru dēļ viņš ticis izraidīts no Latvijas. Uz to tiesas sēdē norādīja arī Iekšlietu ministrijas pārstāve. Tāpēc nav vērā ņemama arī pieteicēja pārstāves norāde tiesas sēdē, ka lēmums pamatots ar Valsts policijas atzinumu, kas satur nepatiesu informāciju, jo tajā ir atsauce uz pirmās instances tiesas spriedumu, kas vēlāk tika atcelts.

[10] Tiesas sēdē Valsts policijas pārstāvis paskaidroja, ka policijas rīcībā esošā informācija liecina par to, ka pieteicējs Latvijā ieradies ar mērķi izmantot bērnus. Viņš ilgstošā laika periodā ir uzturējies vietās, kur ir bērni – pie skolām, bērnu laukumos, kontaktējies tieši ar bērniem, izteicis tiem seksuāla rakstura piedāvājumus un pavedis netiklībā vairākus bērnus. Šādu noziegumu latentība ir augsta, bērni ir atpazinuši pieteicēju, bet ne visi bijuši gatavi runāt. Latvijā pieteicējam nav pastāvīgas dzīvesvietas, nav ziņu par to, ka viņš būtu strādājis algotu darbu. Portugālē pieteicējs bijis aizturēts saistībā ar narkotikām, Austrijā bijis policijas redzeslokā par zādzībām, miesas bojājumiem. To visu vērtējot kopsakarā, Valsts policija atzinusi, ka pieteicējs ir sabiedrībai bīstams un var izdarīt jaunus pārkāpumus pret bērniem, ja uzturēsies Latvijā.

Minētās ziņas ir ietvertas gan krimināllietas materiālos, gan valsts policijas operatīvajā informācijā, kas bijusi iekšlietu ministra rīcībā, pieņemot lēmumu. Iekšlietu ministrijas pārstāve uzsvēra, ka spriedums krimināllietā nav bijis noteicošais izraidīšanai. Krimināllietas materiālos esošais pieteicēja nopratināšanas protokols, kurā viņš atzīst savas tieksmes uz bērniem, un pārējā Valsts policijas sniegtā informācija bijusi noteicošā, lai uzskatītu, ka pieteicējs ar savām darbībām apdraud sabiedrisko kārtību, nepilngadīgās personas.

[11] Senāts atzīst, ka no Iekšlietu ministrijas un Valsts policijas pārstāvju sniegtās informācijas un lietā esošajiem materiāliem redzams, ka, pieņemot atzinumu un pārsūdzēto lēmumu, iestāde ir izvērtējusi pieteicēja personisko darbību un nav pamatojusies tikai uz sprieduma, kas vēl nav stājies spēkā, esamību krimināllietā.

Kā izriet no pieteicēja paskaidrojumiem krimināllietas ietvaros, viņš nav noliedzis, ka Latvijā kontaktējies ar personām, kas nav sasniegušas 18 gadu vecumu, kā arī pieļauj, ka ir izteicis seksuāla rakstura piedāvājumus un veicis šādas darbības ar nepilngadīgām personām, ka viņam ir seksuālas tendences. Taču, tā kā no 14 gadu vecuma iestājas kriminālatbildība, tad šo vecumu sasniegušos viņš vairs neuzskata par bērniem. Tāpēc neuzskata par nosodāmām seksuālas darbības ar viņu piekrišanu *(sk. lietas 122.–125., 178.–179.lpp.)*.

Senāta ieskatā pieteicēja paskaidrojumi būtībā apstiprina policijas iegūto informāciju par pieteicēja kontaktiem un rīcību ar bērniem. Tam, ka pieteicēja minēto darbību krimināltiesiskais novērtējums joprojām nav ietverts spēkā esošā spriedumā, šajā lietā nav nozīmes. Reālus draudus bērniem rada pieteicēja minētās darbības pašas par sevi. Tā kā šie draudi ir vērsti pret sabiedrības vājāko daļu – bērniem, Senāta ieskatā tie var tikt atzīti par pietiekoši nopietniem draudiem sabiedrības pamatinteresēm. Sabiedrības interesēs ir nodrošināt nepilngadīgo drošību un pilnvērtīgu attīstību, tikumību, kā arī pasargāt bērnus no seksuālas pavedināšanas.

Pieteicēja viedoklis, ka 14 gadu vecumu sasniegušās personas ir pietiekoši saprātīgas un tāpēc var patstāvīgi izlemt, vai iesaistīties seksuālās attiecībās ar pilngadīgām personām, ir viņa subjektīvs vērtējums, kas nepelna ievērību. Gan starptautisko, gan nacionālo tiesību normās noteikts, ka par bērnu minēto aktu izpratnē ir uzskatāma jebkura persona, kura vēl nav sasniegusi 18 gadu vecumu, ja vien pēc likuma, kas piemērojams bērnam, viņa pilngadība neiestājas agrāk. Turklāt minētajos tiesību aktos ir ietvertas normas, atbilstoši kurām bērni ir jāaizsargā no jebkāda veida seksuālajiem noziegumiem un ir jānovērš bērna pamudināšana vai piespiešana iesaistīties jebkādā nelikumīgā seksuālā darbībā *(sk., piemēram, ANO Konvencijas par bērna tiesībām 1. un 34.pantu, Latvijas Republikas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. un 15.pantu)*.

[12] Kā jau Senāts atzinis iepriekš *(sk. Senāta 2008.gada 19.maija sprieduma lietā Nr.SA-1/2008 6.punktu)*, šādās lietās tiesas uzdevums nav izvērtēt draudus pēc būtības, bet gan pārbaudīt, vai attiecīgās iestādes nav rīkojušās patvaļīgi. Draudu intensitātes izvērtējums ir Valsts policijas un iekšlietu ministra uzdevums.

Ņemot vērā šā sprieduma iepriekšējos punktos minētos argumentus, Senāts atzīst, ka iekšlietu ministram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pamats uzskatīt, ka pieteicēja uzturēšanās Latvijā rada draudus sabiedriskajai kārtībai. Tādējādi pārsūdzētais lēmums nav patvaļīgs.

[13] Kā Senāts secinājis šā sprieduma iepriekšējos punktos, pamats aizliegumam uzturēties Latvijā ir pieteicēja personiskā darbība, kas rada draudus sabiedriskajai kārtībai Latvijā. No pārsūdzētā lēmuma

izriet, ka iekšlietu ministrs, nosakot ieceļošanas aizlieguma ilgumu, ir samērojis pieteicēja un sabiedrības intereses aizsargāt tiesisko kārtību un drošību, turklāt ņemot vērā, ka bērnu tiesību un interešu aizsardzība ir prioritāra.

Tāpēc Senāts neatzīst par pamatotu pieteicēja pārstāves argumentu, ka pieteicējam piemērotie pasākumi nav bijuši proporcionāli.

[14] Pieteicēja pārstāve lēmuma atcelšanu saistīja ar nepieciešamību pieteicējam realizēt savu aizstāvību kriminālietā, uzskatot, ka ir ierobežotas pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pretēji pieteicēja pārstāves paustajam viedoklim, Senāts atzīst, ka ar pārsūdzēto lēmumu pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu, ko garantē Latvijas Republikas Satversmes 92.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, netiek ierobežotas.

Līdz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai kriminālliета, kurā apsūdzēts pieteicējs, ar pieteicēja piedalīšanos jau bija izskatīta pēc būtības divās tiesu instancēs. Pieteicējs tiesā bija izmantojis arī advokāta pakalpojumus. Apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas kārtībā jau ir pārsūdzējusi pieteicēja aizstāve. Atbilstoši Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 19.jūnija lēmumam lietā Nr.SKK-361/08 apelācijas instances tiesai ir uzdots veikt pasākumus, lai pieteicējs saņemtu sprieduma tulkojumu, iepazītos ar to un tādējādi varētu realizēt savas tiesības pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas kārtībā.

No minētā secināms, ka pieteicējam, kaut arī viņš neatrodas Latvijā, nav liegtas tiesības pārsūdzēt spriedumu kasācijas kārtībā. Turklāt, kā izriet no minētā Krimināllietu departamenta lēmuma, Senātā ir saņemts un izskatīts pieteicēja iesniegums, kas sūtīts jau pēc izraidīšanas no Latvijas un kurā ir norādīta kontaktadrese, uz kuru var sūtīt viņam adresēto korespondenci. Tāpat lietā nav gūtas ziņas, ka pieteicējam būtu liegta iespēja sazināties ar advokāti.

Turklāt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 583.pantam lietas izskatīšana kasācijas instancē var tikt noteikta rakstveida procesā, proti, bez pieteicēja klātbūtnes.

[15] Ņemot vērā iepriekš izteiktos argumentus, Senāts atzīst, ka konkrētajā gadījumā pārsūdzētais lēmums ir pieņemts iekšlietu ministra kompetences ietvaros, pieteicēja tiesības pārmērīgi nav ierobežotas un rīcības brīvība nav ļaunprātīgi izmantota. Tāpēc pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251.panta sesto daļu un Imigrācijas likuma 65.[4]panta otro daļu, Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Noraidīt C. pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2008.gada 1.aprīļa lēmuma Nr.46 ”Par Portugāles pilsoņa C. piespiedu izraidīšanu un ieceļošanas aizlieguma Latvijas Republikā noteikšanu” atcelšanu.

Spriedums nav pārsūdzams un tas stājas spēkā pasludināšanas brīdī.

2. Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem vai faktisko rīcību

Pienākums iemaksāt nereģistrētas vai nelicencētas uzņēmējdarbības rezultātā gūtos ienākumus

1. Ja fiziskā persona ir guvusi ienākumus no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas, personai uzliekams pienākums iemaksāt gūtos ienākumus valsts budžetā (likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pants).

2. Par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, nosakot nodokļu vai ienākumu maksājumus budžetā, nevar tikt uzskatīts apstāklis, vai persona ir tikusi arī sodīta saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu. Pienākums ieskaitīt ienākumus, kuri gūti no nereģistrētas vai nelicencētas uzņēmējdarbības, nav saistāms ar administratīvā soda uzlikšanu vai neuzlikšanu (nevainīguma prezumpcija).

3. Likums "Par uzņēmējdarbību" nenoteica nedz kārtību, kādā tiek aprēķināti 36.pantā minētie ienākumi, nedz institūciju, kas ir atbildīga par šajā pantā noteiktās normas īstenošanu. Tomēr tas nenozīmē, ka minētie ienākumi nebija nosakāmi. Ja likums šādus maksājumus ir paredzējis, bet nav noteicis to aprēķināšanas kārtību, tie aprēķināmi, ievērojot likuma mērķi un vispārīgos principus. Aprēķini nedrīkst būt veikti patvaļīgi un tiem jābūt pārbaudāmiem (likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pants).

4. Apstrīdēšanas stadijā augstāka iestāde ir tiesīga vākt un izmantot jaunus faktus. Ja augstāka iestāde, kas izskata apstrīdēšanas iesniegumu, sākotnējā lēmumā nevarētu neko mainīt, lēmuma apstrīdēšana būtu bezjēdzīga. Apstrīdēšanas stadija administratīvajā procesā vispirms ir paredzēta tieši tādēļ, lai labotu tās iestādes iespējami pieļautās kļūdas, kura izdevusi sākotnējo administratīvo aktu (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmā daļa).

2008.gada 8.februārī Lieta Nr.SKA-14/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēde šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne
tiesnese R.Vīduša,

piedaloties pieteicēja G.V. pārstāvim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz G.V. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2003.gada 17.jūnija lēmuma Nr.19/15684 atcelšanu, sakarā ar G.V. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests veica pieteicēja nodokļu auditu par 2000. un 2001.gadu par ienākumiem no importētu automašīnu pārdošanas. Audita pārskatā secināts, ka pieteicējs ievedis vieglās automašīnas no dažādām valstīm, guvis ienākumus no to pārdošanas, bet nav reģistrējies kā pievienotās vērtības nodokļa maksātājs.

Ņemot vērā secināto, Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvalde ar 2003.gada 4.marta lēmumu uzlika pieteicējam pienākumu iemaksāt valsts budžetā pievienotās vērtības nodokli 6725,94 latus un ienākumus no nereģistrētas un nelicencētas uzņēmējdarbības 1121,04 latus.

Pieteicējs apstrīdēja lēmumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālā iestāde ar 2003.gada 23.aprīļa lēmumu atstāja to spēkā, motīvu daļā norādot uz atsevišķām neprecizitātēm apstrīdētajā lēmumā. Arī šo lēmumu pieteicējs apstrīdēja, bet Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2003.gada 17.jūnija lēmumu Nr.19/15684 atstāja to spēkā.

[2] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2003.gada 17.jūnija lēmuma atcelšanu. Pieteikumā viņš norādīja, ka viņam nebija jāreģistrējas kā ar nodokli apliekamai personai un jāmaksā pievienotās vērtības nodoklis, ka viņš nav veicis uzņēmējdarbību, ka viņam nepamatoti uzlikts pienākums samaksāt pievienotās vērtības nodokli un ienākumus no uzņēmējdarbības.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 23.maija spriedumu noraidīja pieteikumu, spriedumu pamatojot ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējs veica ar pievienotās vērtības nodokli apliekamus darījumus, vai viņam bija jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienestā kā ar šo nodokli apliekamai personai un vai Valsts ieņēmumu dienests pareizi aprēķināja pieteicējam maksājamo summu.

[3.2] Pieteicēja ievesto un realizēto automašīnu skaits, kā arī pieteicēja darbības ilgstošais un sistemātiskais raksturs liecina par to, ka pieteicējs veica saimniecisko darbību likuma "Par uzņēmējdarbību" 1.panta pirmās daļas un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 1.panta 6.punkta izpratnē.

[3.3] Pieteicēja ieņēmumi no 1999.gada 1.aprīļa līdz 9.decembrim pārsniedza 10 000 latus, tāpēc viņam saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta trešo daļu līdz 2000.gada 9.janvārim bija jāreģistrējas kā pievienotās vērtības nodokļa maksātājam.

[3.4] Tā kā pieteicējs līdz 2000.gada 9.janvārim nereģistrējās kā ar pievienotās vērtības nodokli apliekamā persona, bet veica ar šo nodokli apliekamus darījumus, secināms, ka Valsts ieņēmumu dienests pamatoti saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta sestās daļas 3., 4. un 10.punktu un septītās daļas 2.punktu, kā arī likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta trešo daļu aprēķināja pieteicējam pievienotās vērtības nodokli un soda naudu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 12.jūnija spriedumu noraidīja pieteikumu. Apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas sprieduma motivācijai, papildus sniedzot tālāk minētos argumentus.

[4.1] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka Valsts ieņēmumu dienests pārkāpa likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu, vācot jaunus faktus pēc audita pārskata sastādīšanas. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmās daļas otrais teikums nav attiecināms uz apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanu. Pieteicējs šajā sakarā nepamatoti atsaucies uz Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 24.augusta spriedumu lietā Nr.SKA-107.

[4.2] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka Valsts ieņēmumu dienests nedrīkstēja piemērot Ministru kabineta 2000.gada 20.marta* noteikumus Nr.200 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka nodokļu maksājumu lielumu" (turpmāk – noteikumi Nr.200).

* ***Piezīme***: Ministru kabineta 2000.gada 20.jūnija noteikumi Nr.200 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka nodokļu maksājumu lielumu".

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta otrā daļa paredz, ka Valsts ieņēmumu dienestam Ministru kabineta noteiktajā kartībā ir tiesības uz aprēķinu pamata noteikt nodokļu maksājumu lielumu nodokļu maksātājiem atbilstoši to īpašumā esošās mantas vai kapitāla vērtības pieaugumam vai pārbaudes laikā iegūtajām ziņām. Noteikumi Nr.200 izdoti uz minētās normas pamata. Noteikumu 2.2.apakšpunkts noteic, ka Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka nodokļu maksājumu lielumu, ja persona veic vai ir veikusi ar nodokļiem apliekamas darbības, vai gūst ienākumus no īpašuma, bet nav reģistrējusies kā nodokļu maksātājs.

Pieteicējs ir norādījis gan Valsts ieņēmumu dienestam, gan tiesai, ka grāmatvedības dokumentus par automašīnu atsavināšanu nav kārtojis. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests konkrētajā gadījumā nevarēja izmantot noteikumu Nr.200 3.1.apakšpunktā minētās tiešās aprēķinu metodes. Tādējādi, lai noteiktu personas apliekamo ienākumu un no tā aprēķināmo nodokļu maksājumu lielumu, bija jāpiemēro netiešās aprēķinu metodes (noteikumu 3.2.apakšpunkts).

[4.3] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka nereģistrētas uzņēmējdarbības veikšana bija vērtējama administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros. Nodokļu sistēmu reglamentējošos normatīvajos aktos nav paredzēts priekšnoteikums, ka papildus nodokļu noteikšanai būtu nepieciešams konstatēt administratīvo vai kriminālatbildību.

[5] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] No likuma "Par uzņēmējdarbību" 3.panta otrās daļas un likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" Vispārīgo noteikumu otrās daļas 1.punkta izriet, ka Uzņēmumu reģistrs nereģistrē uzņēmējdarbību veicošas fiziskās personas, lai gan šādas personas var veikt uzņēmējdarbību. Tātad fiziskā persona var veikt uzņēmējdarbību nereģistrējoties. Līdz ar to tiesa nepamatoti secināja, ka pieteicējam bija jāreģistrējas kā uzņēmējdarbības veicējam. Ņemot vērā minēto, atzīstams, ka tiesa nepareizi interpretēja likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantu, kas noteic, ka ienākumi, kurus fiziskās personas guvušas no nereģistrētas uzņēmējdarbības vai no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas (licences), ja tās nepieciešamību nosaka likums, tiek ieskaitīti valsts budžetā. Tiesa nepareizi interpretēja arī minētā likuma 1.pantu.

[5.2] Tiesa pārkāpa Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā ietverto nevainīguma prezumpciju, saskaņā ar kuru ikviens ir uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu. Proti, tiesa neņēma vērā, ka pieteicējs nav saukts pie administratīvās atbildības par nereģistrētas uzņēmējdarbības veikšanu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.^{2}pants).

[5.3] Aprēķinot ienākumus, kas gūti no it kā nereģistrētas uzņēmējdarbības, tiesa nepamatoti piemēroja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta otro daļu un noteikumu Nr.200 3.1. un 3.2.apakšpunktu. Minētās normas lietā nav piemērojamas, jo ir attiecināmas tikai uz nodokļu maksājumu lieluma precizēšanu. Savukārt pieteicējam uzliktais maksājums 1121,04 lati nav nodokļu maksājums. Līdz ar to šis maksājums pieteicējam noteikts nepamatoti.

[5.4] Secinot, ka Valsts ieņēmumu dienests apstrīdēšanas stadijā bija tiesīgs vākt un izmantot jaunus faktus, apgabaltiesa nepareizi interpretēja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu. No minētās tiesību normas izriet, ka pēc nodokļu administrācijas paziņojuma sastādīšanas tas nevar tikt pārskatīts, izņemot likumā paredzētos gadījumus. Tā kā šajā lietā nav konstatēti noteiktie izņēmumi, Valsts ieņēmumu dienests apstrīdēšanas stadijā nebija tiesīgs vākt un izmantot jaunus faktus. Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumi bija jāvērtē, ņemot vērā vienīgi audita pārskatā minētos faktus.

Arī Senāts 2004.gada 24.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-107 10.punktā ir noteicis, ka visa lēmuma pieņemšanai nepieciešamā informācija iestādei ir jāiegūst, pieņemot sākotnējo lēmumu.

Arī 2004.gada sprieduma lietā Nr.SKA-7 9.2.punktā Senāts ir norādījis: ja nodokļu lieluma noteikšanā ir kļūdījusies nodokļu administrācija un kļūdas pieļaušanā nav vainojams nodokļu maksātājs, tad šī kļūda nedrīkst radīt viņam nelabvēlīgas sekas.

[6] Valsts ieņēmumu dienests iesniedza paskaidrojumus par pieteicēja kasācijas sūdzību. Valsts ieņēmumu dienests uzskata, ka apgabaltiesas spriedums ir likumīgs un pamatots, bet pieteicēja kasācijas sūdzība – noraidāma.

Atbildot uz Senāta uzdotajiem jautājumiem par to, kā aprēķināmi likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantā minētie ienākumi, Valsts ieņēmumu dienests norādīja, ka piemērojamas ir likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" normas.

[7] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, Valsts ieņēmuma dienesta pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[8] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par uzņēmējdarbību" 1. un 36.pantu, jo nepamatoti secinājusi, ka pieteicējam bija jāreģistrējas kā uzņēmējdarbības veicējam. Šo argumentu kasators pamatojis ar likuma "Par uzņēmējdarbību" un likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" normām, no kurām izriet, ka Uzņēmumu reģistrs nereģistrē uzņēmējdarbību veicošas fiziskās personas, lai gan šādas personas var veikt uzņēmējdarbību.

[9] Senāts nepiekrīt iepriekš minētajam kasācijas sūdzības argumentam. Ne no pārsūdzētā lēmuma, ne no apgabaltiesas sprieduma neizriet, ka pārsūdzētais lēmums būtu pamatots ar to, ka pieteicējs nav reģistrējies Uzņēmumu reģistrā. Pārsūdzētais lēmums ir pamatots ar apstākli, ka mehānisko transportlīdzekļu tirdzniecība ir uzņēmējdarbības veids, kura reģistrāciju un licencēšanu nosaka Ministru kabineta 1997.gada 7.oktobra noteikumi Nr.348 "Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi" (izdoti saskaņā ar likuma "Par uzņēmējdarbību" 32.pantu). No šiem noteikumiem izriet, ka atļaujas mehānisko transportlīdzekļu tirdzniecībai izsniedzamas tikai juridiskajām personām. No tā savukārt izriet, ka fiziskās personas ar šādu tirdzniecību var nodarboties tikai, reģistrējot juridisko personu. Iepriekš teiktais atbilst arī likuma "Par uzņēmējdarbību" 32.pantam, atbilstoši kuram var tikt noteikti uzņēmējdarbības ierobežojumi, kuri tiek īstenoti, arī izsniedzot speciālu atļauju (licenci). Tā kā pieteicējs, kā secinājusi tiesa, ir nodarbojies ar automašīnu tirdzniecību kā fiziskā persona, viņš ir pārkāpis uzņēmējdarbības ierobežojumus – veicis uzņēmējdarbību bez speciālas atļaujas.

[10] Likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pants pārsūdzētā lēmuma izdošanas brīdī *(likums zaudējis spēku no 2006.gada 19.maija)* noteica: "Ienākumi, kurus uzņēmējsabiedrības un uzņēmumi, kā arī citas juridiskās vai fiziskās personas guvušas no nereģistrētas uzņēmējdarbības vai no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas (licences), ja tās nepieciešamību nosaka Latvijas Republikas likums, tiek ieskaitīti valsts budžetā." Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, pareizs ir secinājums, ka konkrētajā gadījumā bija iestājušies likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantā minētie tiesiskie apstākļi – fiziskā persona ir guvusi ienākumus no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas. Tādēļ pamatotas ir tiesiskās sekas – pieteicējam uzliktais pienākums iemaksāt gūtos ienākumus valsts budžetā.

[11] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa, neņemot vērā, ka pieteicējs nav saukts pie administratīvās atbildības par nereģistrētas uzņēmējdarbības veikšanu, ir pārkāpusi nevainīguma prezumpciju.

Senāts uzskata šo argumentu par nepamatotu. Apstāklis, ka persona varēja tikt, bet netika sodīta pēc kāda Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa panta, nekādā veidā nevar tikt uzskatīts par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, nosakot nodokļu vai ienākumu maksājumus budžetā. Pienākums ieskaitīt ienākumus, kuri gūti no nereģistrētas vai nelicencētas uzņēmējdarbības, nav saistāms ar administratīvā soda uzlikšanu vai neuzlikšanu.

[12] Kasācijas sūdzībā arī minēts, ka tiesa nepamatoti piemēroja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta otro daļu un noteikumu Nr.200 3.1. un 3.2.apakšpunktu. Kasators uzskata, ka minētās normas lietā nav piemērojamas, jo ir attiecināmas tikai uz nodokļu maksājumu

lieluma precizēšanu. Savukārt pieteicējam uzliktais maksājums 1121,04 lati nav nodokļu maksājums.

Senāts piekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka maksājums 1121,04 lati nav nodokļu maksājums, bet gan ienākumi no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas atbilstoši likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantam *(sk. šā sprieduma 10.punktu)*.

Likums "Par uzņēmējdarbību" nenoteica nedz kārtību, kādā tiek aprēķināti 36.pantā minētie ienākumi, nedz institūciju, kas ir atbildīga par šajā pantā noteiktās normas īstenošanu. Tomēr tas nenozīmē, ka minētie ienākumi nebija nosakāmi. Senāts to pamato ar tālāk minētajiem argumentiem.

[13] Atbilstoši likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 2.pantam viens no Valsts ieņēmumu dienesta uzdevumiem ir nodrošināt Valsts ieņēmumu dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā. Atbilstoši šā likuma 10.panta pirmās daļas 10.punktam Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, teritoriālo iestāžu direktoriem un viņu pilnvarotajiem pakļauto struktūrvienību vadītājiem ir tiesības pieņemt lēmumus par nodokļu maksājumu revīzijas (audita) rezultātā budžetā papildus ieskaitāmo maksājumu noteikšanu.

No iepriekš minētajām normām secināms, ka par likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.panta minēto normu īstenošanu atbildīgā institūcija bija Valsts ieņēmumu dienests.

[14] Likumā "Par uzņēmējdarbību" nebija noteikta kārtība, kā arī nevienai institūcijai nebija deleģēts noteikt kārtību, kādā tiek aprēķināti 36.pantā minētie ienākumi. Noteikumi Nr.200, uz kuriem norādījis Valsts ieņēmumu dienests un tiesas, attiecas uz nodokļu maksājumu lielumu, nevis ienākumu noteikšanu. No šiem noteikumiem arī neizriet darbības, kuras veica Valsts ieņēmumu dienests, konkrētajā gadījumā nosakot ienākumu summu, proti, no automašīnu pārdošanas gūtajiem ienākumiem atņemot izdevumus, kas saistīti ar to iegādi.

Tomēr Senāta ieskatā šis apstāklis nenozīmē, ka šādi ienākumi nebija aprēķināmi. Ja likums šādus maksājumus ir paredzējis, bet nav noteicis to aprēķināšanas kārtību, tie aprēķināmi, ievērojot likuma mērķi un vispārīgos principus. Aprēķini nedrīkst būt veikti patvaļīgi un tiem jābūt pārbaudāmiem.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir pārbaudījusi Valsts ieņēmumu dienesta veiktos aprēķinus un atzinusi tos par pareiziem. Tomēr Senāta ieskatā apgabaltiesa nav izvērtējusi, kāpēc no ienākumiem, kas noteikti, atsaucoties uz likumu "Par uzņēmējdarbību", nav atrēķināts pārsūdzētajā lēmumā noteiktais maksājamais pievienotās vērtības nodoklis.

No Valsts ieņēmumu dienesta paskaidrojumiem secināms, ka, aprēķinot ienākumus, konkrētajā gadījumā piemērojams likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 11.panta trešās daļas 13.punkts, no kura

izriet, ka no ienākumiem neatskaita izdevumus par pievienotās vērtības nodokļa samaksāšanu. Tomēr Senāta ieskatā šī norma konkrētajā gadījumā nav piemērojama. Tās mērķis ir noteikt **apliekamo** ienākumu, nevis ienākumus, kas gūti no uzņēmējdarbības un atbilstoši likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantam ieskaitāmi budžetā.

Senāta ieskatā likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.panta mērķis ir panākt, ka privātpersona negūst nekādu labumu no uzņēmējdarbības, ko tā veikusi, pārkāpjot reģistrēšanas vai atļaujas (licences) saņemšanas kārtību. Šā panta mērķis nav papildus sodīt personu par šādu darbību (sods attiecīgi ir paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā). Senāta ieskatā rajona tiesas spriedumā, kam pievienojusies arī apgabaltiesa, aprēķinātā ienākumu summa nepareizi nodēvēta par sodu.

Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāta ieskatā Valsts ieņēmumu dienestam, aprēķinot ienākumus, kas ieskaitāmi budžetā atbilstoši likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pantam, no pieteicēja ienākumiem bija jāatskaita pārsūdzētajā lēmumā noteiktais maksājamais pievienotās vērtības nodoklis.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, apgabaltiesas spriedums ir atceļams daļā, kas attiecas uz ienākumiem no nereģistrētās un nelicencētās uzņēmējdarbības.

[15] Kasācijas sūdzībā arī norādīts, ka, secinot, ka Valsts ieņēmumu dienests apstrīdēšanas stadijā bija tiesīgs vākt un izmantot jaunus faktus, apgabaltiesa nepareizi interpretēja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu. Kasators uzskata, ka Valsts ieņēmumu dienests apstrīdēšanas stadijā nebija tiesīgs vākt un izmantot jaunus faktus.

Senāts uzskata šo argumentu par nepamatotu tālāk minēto motīvu dēļ.

[16] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmās daļas otrais teikums, uz kuru ir atsaucies kasators, noteic: "Ja attiecībā uz konkrēto nodokli, nodokļu deklarācijas posteni, nodevu vai citu valsts noteikto maksājumu par attiecīgo taksācijas periodu ir veikta nodokļu revīzija (audits), tās atzinums ir galīgs un var tikt pārskatīts vienīgi tad, ja uzsākts kriminālprocess par krāpšanu, dokumentu viltošanu, izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai citiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas var ietekmēt nodokļa apmēra noteikšanu."

Senāts uzskata par pareizu un pietiekami pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka minētā norma nav attiecināma uz apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanu. Ja augstāka iestāde, kas izskata apstrīdēšanas iesniegumu, nevarētu neko mainīt sākotnējā lēmumā, lēmuma apstrīdēšana būtu bezjēdzīga. Apstrīdēšanas stadija administratīvajā procesā visupirms ir paredzēta tieši tādēļ, lai labotu iestādes, kas izdevusi sākotnējo administratīvo aktu, iespējami pieļautās kļūdas.

Nepamatota ir arī kasatora atsaukšanās uz Senāta 2004.gada spriedumu lietā Nr.SKA-107 un Nr.SKA-7. Abos minētajos spriedumos ir aplūkoti neapstrīdami un pastāvīgu spēku ieguvuši administratīvie akti, nevis administratīvā akta apstrīdēšanas stadija, kā tas ir šajā lietā.

Tādējādi apgabaltiesas spriedums daļā, kas attiecas uz pievienotās vērtības nodokli, uzskatāms par tiesisku un pamatotu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.jūnija spriedumu daļā, kas attiecas uz ienākumiem no nereģistrētās un nelicencētās uzņēmējdarbības (1121,04 latiem) un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.jūnija spriedumu pārējā daļā, bet G.V. kasācijas sūdzību pārējā daļā noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Valsts ieņēmumu dienesta pienākumi, lemjot par personas izslēgšanu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra

1. Pieņemot lēmumu par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, ir jāizdara lietderības apsvērumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam, jo likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts ir piešķīris Valsts ieņēmumu dienestam tiesības, nevis pienākumu to darīt (likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 65., 66.pants).

2. Tiesību normas noteic procedūru, kādā persona tiek izslēgta no ar pievienotās vērtības apliekamo personu reģistra. Valsts ieņēmumu dienestam nav piešķirtas izvēles tiesības šo procedūru piemērot atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tā ir obligāta, pirms vispār lemt, vai izslēgt personu no reģistra. Šīs procedūras izpildīšana (atgādinājuma un brīdinājuma nosūtīšana personai pirms galīgā lēmuma pieņemšanas) nav uzskatāma par lietderības apsvērumu izdarīšanu Administratīvā procesa likuma 66.panta izpratnē (Administratīvā procesa likuma 66.pants, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumi Nr.502 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra").

2008.gada 20.februārī Lieta Nr.SKA-19/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.Vīduša
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Nomīpašums" pārstāvei un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Nomīpašums" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.15.9/33418 atcelšanu, sakarā ar Valsts

ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālā iestāde ar 2004.gada 22.novembra lēmumu Nr.01-10.09/266 nolēma izslēgt pieteicēju SIA "Nomīpašums" no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra (turpmāk – reģistrs). Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 10.decembra lēmumu Nr.15.9/33418 šo lēmumu atstāja spēkā, norādot, ka 2004.gada 15.oktobrī pieteicējai tika nosūtīts pieprasījums iesniegt dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei par 2004.gada jūniju un jūliju. Pieprasītos dokumentus pieteicēja līdz 2004.gada 20.oktobrim Valsts ieņēmumu dienestā neiesniedza.

Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumu Nr.502 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra" (turpmāk – noteikumi Nr.502) 4.1.apakšpunktam Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālā iestāde 2004.gada 29.oktobrī pieteicējai nosūtīja atgādinājumu, arī tajā minētās prasības sabiedrība neievēroja.

Saskaņā ar noteikumu Nr.502 4.2.apakšpunktu Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālā iestāde 2004.gada 5.novembrī pieteicējai nosūtīja brīdinājumu par tās izslēgšanu no reģistra. Tā kā pieteicēja uz minētajām iestādes darbībām nereaģēja, Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālā iestāde pamatoti pieņēma lēmumu par pieteicējas izslēgšanu no reģistra, pamatojoties uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.^{1} daļas 2.punktu un noteikumu Nr.502 4.punktu.

Pieteicējas norāde par to, ka lēmums neatbilst Administratīvā procesa likuma prasībām, jo Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas nav sazinājušās ar sabiedrības rīkotājdirektoru, lai noskaidrotu personas viedokli un argumentus, nav pamatota. Tā kā pieprasījums, atgādinājums, brīdinājums un lēmums pieteicējai tika nosūtīti uz tās juridisko adresi atbilstoši Komerclikuma 12.panta ceturtajai daļai, uzskatāms, ka pieteicēja šos dokumentus ir saņēmusi. Pieteicējas arguments, ka pieprasītās ziņas un dokumentus tā nevarēja iesniegt, jo rīkotājdirektore L.D. bijusi slima, ir noraidāms, jo laikā no 2004.gada 29.oktobra līdz 30.novembrim amatpersonai bija iespēja iesniegt VID pieprasītos dokumentus.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu tiesā par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.15.9/33418 atcelšanu. Pieteikumā pieteicēja norādīja, ka iestādes pieprasītie dokumenti netika iesniegti, jo kopš 2004.gada 7.oktobra sabiedrības rīkotājdirektore L.D. bija slima, turklāt ar kustību traucējumiem. Tikai 2004.gada 28.oktobrī viņa izrakstījās no slimnīcas

"Gaiļezers", pēc tam ārstējusies rehabilitācijas centrā "Vaivari", ko apliecina izziņas un izraksts no slimnieka medicīniskās kartes. Tā kā L.D. ir sabiedrības vienīgā darbiniece, sabiedrība L.D. ārstēšanās laikā nevarēja funkcionēt. Pieņemot pieteicējai nelabvēlīgu lēmumu un nenoskaidrojot pieteicējas viedokli un argumentus, ir pārkāpta Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmā daļa, kā arī Administratīvā procesa likuma 59.pants, jo netika noskaidrots iemesls, kādēļ pieteicēja nav atsaukusies uz aicinājumiem.

Administratīvā rajona tiesa pieteikumu apmierināja un pārsūdzēto Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu atcēla.

[3] Izskatījusi Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 12.jūnija spriedumu pieteikumu apmierināja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā ir strīds par to, vai pieteicēja pamatoti izslēgta no reģistra, pamatojoties uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.^{1} daļas 2.punktu un noteikumu Nr.502 4.punktu.

[3.2] No likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta pirmās daļas 5.punkta, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 18.panta pirmās daļas 2.punkta un 15.panta pirmās daļas 11.punkta izriet, ka Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības pieprasīt no nodokļu maksātāja dokumentus nodokļu maksājumu pareizības pārbaudei ne tikai nodokļu audita ietvaros, bet arī ārpus tā, piemēram, veicot pretpārbaudi sakarā ar darījuma partnera nodokļu tematisko pārbaudi vai auditu.

[3.3] No likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.^{1} daļas 2.punkta un noteikumu Nr.502 4.punkta izriet, ka Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības izslēgt personu no reģistra, ja persona pēc nodokļu administrācijas rakstveida pieprasījuma neiesniedz dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei. Taču minētās tiesību normas neuzliek Valsts ieņēmumu dienestam obligātu pienākumu to darīt, līdz ar to Valsts ieņēmumu dienestam, pirms izslēgt personu no reģistra, ir pienākums izvērtēt izslēgšanas lietderību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam. Tomēr iestādes lēmumos tas nav ticis izdarīts. Līdz ar to pārsūdzētajā lēmumā iztrūkst būtiska administratīvā akta sastāvdaļa, proti, pamatojums, it sevišķi ietverot lietderības apsvērumus atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.panta otrās daļas 6.punktam. Likumā noteikto lietderības apsvērumu trūkums pārsūdzētajā lēmumā konkrētajā gadījumā ietekmē šā lēmuma saturu pēc būtības, tāpēc šis trūkums uzskatāms par būtisku procesuālu pārkāpumu, kura dēļ pārsūdzētais lēmums atzīstams par prettiesisku.

Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertā motivācija, kaut arī pieteikums ir apmierināts, ir nepareiza.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nosūtīt lietu

jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa, izdarot secinājumu, ka iestādes lēmumi nesatur lietderības apsvērumus, pretēji Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmajai daļai nav analizējusi lēmumus, jo no tiem kopsakarā ar lietā konstatētajiem apstākļiem ir konstatējams, ka lietderības apsvērumi ir izdarīti. Konkrētajā gadījumā ir konstatējama izslēgšanas no reģistra nepieciešamība, lietderība un samērīgums.

[4.2] No lietas apstākļiem redzams, ka pieteicēja neatsaucās uz atbildētāja uzaicinājumiem, nereaģēja uz brīdinājumu par iespējamām sekām un neiesniedza pieprasītos dokumentus viena mēneša laikā, atbildētājam tika ierobežota likumā "Par Valsts ieņēmumu dienestu" un likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteikto tiesību un pienākumu īstenošana, tādējādi tika ierobežota arī cita nodokļu maksātāja tiesību īstenošana.

No minētā izrietēja likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1] daļas 2.punktā noteiktās atbildētāja tiesības izslēgt personu no reģistra. No minētajiem apstākļiem izrietēja arī lietderības apsvērumi, proti, šāda lēmuma pieņemšana izrietēja no apstākļiem, ka ar uzaicinājumu, atgādinājumu un brīdinājumu gan par pienākumu iesniegt dokumentus pārbaudei, gan par iespējamām sekām nebija iespējams panākt pieteicējas pozitīvu rīcību, tādējādi atbildētājs bija izmantojis visus iespējamos normatīvajos aktos noteiktos līdzekļus pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas. Ar šiem līdzekļiem netika panākts normatīvajos aktos paredzētais rezultāts.

[4.3] Uz pieteicējas nevēlēšanos iesniegt pieprasītos dokumentus norāda tas, ka, apstrīdot sākotnējo lēmumu, pieteicēja tos arvien vēl neiesniedza.

Tiesa, nepārbaudot šos apstākļus, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu.

[5] Tiesas sēdē atbildētāja pārstāve iesniegto kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem, bet pieteicējas pārstāve iesniegto kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas sūdzība pamatota ar to, ka apgabaltiesa, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu un 154.panta pirmo daļu, nav noskaidrojusi un izvērtējusi visus apstākļus lietā, un līdz ar to nepamatoti secinājusi, ka lietderības apsvērumi, pieņemot lēmumu par pieteicējas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, nav izdarīti. Atbildētājs uzskata, ka lietderības apsvērumu izdarīšana izriet no visiem Valsts ieņēmumu dienesta pieņemtajiem lēmumiem kopumā, jo Valsts ieņēmumu dienests ir izpildījis visas prasības, kas noteiktas noteikumos Nr.502. Senāts šos argumentus uzskata par nepamatotiem, norādot tālāk minēto.

[7] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts noteic, ka Valsts ieņēmumu dienestam Ministru kabineta noteiktajā kārtībā ir tiesības izslēgt personu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra agrāk kā pēc gada no reģistrācijas brīža, ja apliekamā persona mēneša laikā pēc likumā noteiktā nodokļa deklarācijas iesniegšanas termiņa neiesniedz nodokļa deklarācijas vai nodokļa deklarācijās sniedz nepatiesu informāciju, vai pēc nodokļu administrācijas rakstveida pieprasījuma neiesniedz dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei.

No minētās tiesību normas apgabaltiesa pamatoti ir secinājusi, ka Valsts ieņēmumu dienestam, pieņemot lēmumu par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, ir jāizdara lietderības apsvērumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam, jo minētā tiesību norma ir piešķīrusi Valsts ieņēmumu dienestam tiesības, nevis pienākumu to darīt.

[8] Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmā daļa noteic lietderības apsvērumu saturu, paredzot, ka, apsverot administratīvā akta izdošanas vai tā satura lietderību, iestāde lemj:

1) par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi;

2) par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai;

3) par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses;

4) par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Valsts ieņēmumu dienests uzskata, ka lietderības apsvērumi izriet no tā, ka Valsts ieņēmumu dienests ir ievērojis normatīvajos aktos noteikto procedūru personas izslēgšanai no reģistra. Turklāt no tā, ka Valsts ieņēmumu dienests nepanāca normatīvajos aktos paredzēto rezultātu, izriet, ka pieteicējas bezdarbība ierobežoja Valsts ieņēmumu dienestam noteikto tiesību un pienākumu pienācīgu realizāciju un arī cita nodokļu maksātāja tiesību realizāciju.

[9] Ministru kabineta noteikumi Nr.502, kas izdoti uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkta pamata, nosaka kārtību, kādā notiek personas izslēgšana no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra. Šo noteikumu 4.punkts noteic, ka pirms lēmuma pieņemšanas Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde veic šādas darbības:

1) ja apliekamā persona noteiktajā termiņā neiesniedz nodokļa deklarāciju par taksācijas periodu vai Valsts ieņēmumu dienesta

noteiktajā termiņā neiesniedz dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei, Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde nosūta personai atgādinājumu par nodokļa saistību izpildi vai dokumentu iesniegšanu (noteikumu Nr.502 4.1.apakšpunkts);

2) ja apliekamā persona 10 darbdienu laikā pēc šo noteikumu 4.1.apakšpunktā minētā atgādinājuma nosūtīšanas nav iesniegusi nodokļa deklarāciju vai dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei, Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde nosūta personai brīdinājumu par tās izslēgšanu no apliekamo personu reģistra (noteikumu Nr.502 4.2.apakšpunkts).

Noteikumu 5.punkts savukārt noteic, ka gadījumā, ja apliekamā persona 10 darbdienu laikā pēc šo noteikumu 4.2.apakšpunktā minētā brīdinājuma nosūtīšanas nav iesniegusi nodokļa deklarāciju vai dokumentus nodokļa aprēķinu pārbaudei, Valsts ieņēmumu dienesta reģionālās iestādes direktors pieņem lēmumu par personas izslēgšanu no apliekamo personu reģistra.

[9.1] Senāts secina, ka Valsts ieņēmumu dienestam nav piešķirtas izvēles tiesības šo procedūru piemērot atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tā ir obligāta, pirms vispār lemt, vai izslēgt personu no reģistra. Tas, ka pēc šīs procedūras veikšanas persona nav izpildījusi tai uzlikto pienākumu, ir pamats, lai lemtu, vai konkrētajos apstākļos personas izslēgšana no reģistra ir nepieciešama, piemērota, vajadzīga un atbilstoša. Līdz ar to atgādinājuma un brīdinājuma nosūtīšana personai pirms galīgā lēmuma pieņemšanas nav uzskatāma par lietderības apsvērumu izdarīšanu Administratīvā procesa likuma 66.panta izpratnē.

[9.2] Turklāt arguments, ka lietderības apsvērumi izriet no noteiktās procedūras ievērošanas, nav pamatots arī tā iemesla dēļ, ka konkrētajā gadījumā tā nav notikusi atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.502 prasībām.

Kā redzams, noteikumu Nr.502 4. un 5.punktā noteikto darbību īstenošanai Valsts ieņēmumu dienestam ir noteikti termiņi. Proti, pēc atgādinājuma par dokumentu neiesniegšanu nosūtīšanas noteikumi paredz personai tiesības desmit darbdienu laikā šos dokumentus iesniegt. Tad, ja desmit darbdienu laikā dokumenti netiek iesniegti, Valsts ieņēmumu dienests nosūtīta personai brīdinājumu par izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra.

Kā redzams, Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde nosūtīja pieteicējai atgādinājumu par dokumentu iesniegšanu 2004.gada 29.oktobrī, nosakot, ka dokumenti jāiesniedz līdz 2004.gada 4.novembrim. 2004.gada 5.novembrī Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde nosūtīja pieteicējai brīdinājumu par izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra. Tātad no

atgādinājuma līdz brīdinājumam par izslēgšanu no reģistra nebija pagājušas desmit darbdienas.

Turklāt Senāts secina, ka Valsts ieņēmumu dienests nebija ievērojis ne tikai desmit darbdienu termiņu, kas noteikts noteikumos Nr.502, bet licis iesniegt personai dokumentus tādā termiņā, kura ietvaros Valsts ieņēmumu dienests nevarēja rēķināties, ka tā sūtījumu pieteicēja saņēmusi. Proti, no administratīvā procesa regulējuma izriet prezumpcija, ka pa pastu sūtīts dokuments uzskatāms par paziņotu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā (sk., piemēram, Administratīvā procesa likuma 70.panta otro daļu par tāda administratīvā akta paziņošanu, kurš nosūtīts pa pastu). Tas atbilda Pasta noteikumos (Ministru kabineta 1995.gada 29.augusta noteikumu Nr.265 60.punkts, šobrīd analoģiski – Ministru kabineta 2005.gada 21.jūnija noteikumu Nr.445 58.punkts) noteiktajam termiņam, kādā Latvijas pasts nodrošina pasta sūtījumu pārsūtīšanu no nosūtīšanas pasta iestādes līdz izsniegšanas pasta iestādei – piecas dienas, neskaitot svētdienas un svētku dienas.

2004.gada 15.oktobra uzaicinājumā iesniegt dokumentus Valsts ieņēmumu dienests noteica termiņu līdz 2004.gada 20.oktobrim, t.i., piecas kalendārās dienas no uzaicinājuma sastādīšanas dienas, tai skaitā sestdiena un svētdiena. 2004.gada 29.oktobra atgādinājumā Valsts ieņēmumu dienests noteica termiņu līdz 2004.gada 4.novembrim, t.i., sešas kalendārās dienas no atgādinājuma sastādīšanas dienas, tai skaitā sestdiena un svētdiena. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests nebija ņēmis vērā iepriekšminēto no normatīvajiem aktiem izrietošo prezumpciju par brīdi, kad pa pastu nosūtīts sūtījums uzskatāms par paziņotu.

[10] Valsts ieņēmumu dienesta arguments, ka ar pieteicējas rīcību tika ierobežota Valsts ieņēmumu dienesta tiesību un pienākumu pienācīga īstenošana, neatspoguļo lietderības apsvērumus. Šādu vispārīgu secinājumu par nodokļu maksātāja rīcības sekām varētu izdarīt ikvienā gadījumā, kad Ministru kabineta noteikumos Nr.502 paredzētās procedūras rezultātā nodokļu maksātājs nebūtu iesniedzis pieprasītos dokumentus. Tas neliecina par lietderības apsvērumiem saistībā ar konkrēto nodokļu maksātāju konkrētos apstākļos.

[11] Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā nav norādīti apstākļi saistībā ar cita nodokļu maksātāja tiesību īstenošanu, līdz ar to kasācijas sūdzības arguments par lietderības apsvērumu izdarīšanu nav pamatots.

Tāpat par lietderības apsvērumu izdarīšanu neliecina apsvērums, ka tiek ierobežota arī cita nodokļu maksātāja tiesību īstenošana. Arī šis ir vispārīgs secinājums, ko var izdarīt par ikvienu gadījumu, kad persona neiesniedz Valsts ieņēmumu dienestam tā pieprasītos dokumentus.

Valsts ieņēmumu dienests kasācijas sūdzībā un arī tiesas sēdē nav norādījis uz citiem apstākļiem lietā, kas liecinātu par to, ka lietderības apsvērumi ir tikuši izdarīti, un kurus apgabaltiesa nebūtu ņēmusi vērā. Līdz ar to apgabaltiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu un 154.panta pirmo daļu.

[12] Valsts ieņēmumu dienests norāda, ka uz nepieciešamību izslēgt pieteicēju no reģistra norāda tas, ka pieteicēja arī apstrīdēšanas procesa laikā neiesniedza pieprasītos dokumentus. Pieteicējas pārstāve tiesas sēdē paskaidroja, ka pēc Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma pieņemšanas dienests šādus dokumentus nepieņēma.

Faktisko apstākļu konstatēšana nav Senāta kompetencē, un šo apstākļu noskaidrošanu Senāts arī neuzskata par nepieciešamu. Tā kā Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes 2004.gada 22.novembra lēmums par pieteicējas izslēgšanu no reģistra jau bija pieņemts, ir saprotami sagaidīt, ka pieteicēja, to apstrīdot, norādīs tieši uz lēmuma nepareizību. Apsvērumi par to, ka pieteicēja neveica vēl kādas darbības apstrīdēšanas procesā, ir acīmredzami nepietiekami, lai pamatotu, ka ir izdarīti lietderības apsvērumi Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas izpratnē.

[13] Ievērojot šajā spriedumā minētos argumentus, apgabaltiesas sprieduma atcelšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.jūnija spriedumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Uzziņa un tiesiskās paļāvības princips

1. Uzziņa ir veids, kā privātpersona var uzzināt kompetentās iestādes viedokli par tiesību normu piemērošanu konkrētā situācijā, pirms ir uzsākta publiski tiesisko attiecību dibināšana (administratīvā akta izdošana). Izmantojot tiesības uz uzziņu, persona īsteno savas konstitucionālās tiesības zināt savas tiesības, kas ir vērstas uz tiesiskās noteiktības un tiesiskās skaidrības nodrošināšanu. Īstenojot šīs tiesības, persona var plānot savu rīcību, nebaidoties, vai pati ir pareizi sapratusi konkrētās tiesību normas (Latvijas Republikas Satversmes 90.pants, Administratīvā procesa likuma 98.panta pirmā daļa).

2. Uzziņa tās adresātam nav saistoša, jo persona pati izvēlas, vai rīkoties atbilstoši uzziņā norādītajam. Savukārt uzziņu sniegusī iestāde nav tik brīva savā rīcībā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma normām: ja uzziņas adresāts ir rīkojies atbilstoši viņam izsniegtajai uzziņai, tad iestādes vēlāk izdotais administratīvais akts, kas attiecas uz jautājumu, par kuru uzziņa sniegta, parasti nevar būt adresātam nelabvēlīgāks arī tad, ja iestāde vēlāk konstatē, ka uzziņa nav bijusi pareiza. Tādējādi uzziņai likumdevējs ir piešķīris īpašu statusu tiesiskās paļāvības kontekstā, un taisnīguma princips prasa, lai iestāde attaisnotu privātpersonas paļāvību, ko tai radījusi uzziņa. Šis princips tomēr nav absolūts – ir iespējami gadījumi, kad kļūdaina uzziņa nepasargā indivīdu no tam adresēta administratīvā akta izdošanas, kurš ir nelabvēlīgāks par sniegto uzziņu (Administratīvā procesa likuma 101.panta pirmā, otrā daļa).

3. Tiesiskās paļāvības princips ir viens no tiesiskas valsts pamatiem. Atbilstoši tam valsts pārvaldei jārīkojas paredzami un konsekventi, savukārt privātpersona, ja tā saņēmusi skaidru iestādes viedokli kādā jautājumā, uz to var paļauties, attiecīgi plānojot savu rīcību. Vērtējot tiesiskās paļāvības principa piemērošanu, katrā konkrētā situācijā ir jāpārbauda, vai bija kaut kas, uz ko privātpersona varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, vai attiecīgās personas paļāvība konkrētajā gadījumā ir aizsardzības vērta (tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 10.pants, Senāta judikatūra).

4. Gadījumos, kad iestāde ar kļūdainiem izteikumiem radījusi privātpersonai tiesisko paļāvību uz kādu konkrētu rezultātu, tai administratīvā akta izdošanas procesā jāsakaras ar divu tiesību principu – tiesiskuma principa un tiesiskās paļāvības principa sadursmi. No vienas puses, privātpersonai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem. No otras

puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai – jāatbilst tiesību normām. To, kuram principam ir jādod priekšroka, jāizlemj katrā konkrētajā gadījumā (tiesiskuma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 7., 10.pants).

2008.gada 14.februārī Lieta Nr.SKA-34/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Reneta L" pārstāvim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Reneta L" pieteikumiem par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 8.novembra lēmuma Nr.19/30256 un 2004.gada 7.decembra lēmuma Nr.19/32961 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Reneta L" 2004.gadā Latvijas Republikā ieveda cukura sīrupu un deklarēja to brīvam apgrozījumam. 2004.gada 16.jūlijā pieteicēja nosūtīja iesniegumu Valsts ieņēmumu dienesta Galvenajai muitas pārvaldei, norādot, ka nav skaidrs, vai ievestajam cukura sīrupam ir aprēķināma papildmuita (muitas papildnodoklis). Konsultāciju rezultātā pieteicēja saņēma norādījumu papildmuitu līdz detalizēta skaidrojuma saņemšanai neaprēķināt. Pieteicēja papildus lūdza Valsts ieņēmumu dienesta skaidrojumu par preces deklarēšanu. Savukārt Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde 2004.gada 29.jūlija atbildes vēstulē norādīja papildnodokļa aprēķināšanas mehānismu un paskaidroja, ka papildnodokļa likme ir 0 Ls/100 kg.

Atbilstoši minētajam skaidrojumam pieteicēja muitas deklarācijās muitas papildnodokļa likmi noteica 0 Ls/100 kg, proti, muitas papildnodokli nemaksāja.

[2] Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde 2004.gada 27.augustā pieteicējai nosūtīja vēstuli, norādot, ka pārvaldes 2004.gada 29.jūlija vēstule uzskatāma par spēkā neesošu no tās parakstīšanas

brīža un ka pieteicējas ievestajam cukura sīrupam piemērojamā papildnodokļa likme ir 0,461 eiro par 100 kg produkta ar saharozes saturu 1% mīnus 50% no CIF cenas.

[3] Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālā iestāde ar 2004.gada 20.septembra lēmumu Nr.3.5.1/13575 pieteicējai uzlika pienākumu samaksāt valsts budžetā 7156,01 latu (ievedmuitas nodokli 1954,85 latus, ievedmuitas nodokli lauksaimniecības precēm 4109,57 latus un pievienotās vērtības nodokli 1091,59 latus).

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 28.septembra lēmumu Nr.3.5.1/14202 pieteicējai uzlikts pienākums samaksāt valsts budžetā 14 420,15 latus (ievedmuitas nodokli 4001,32 latus, ievedmuitas nodokli lauksaimniecības precēm 8219,14 latus un pievienotās vērtības nodokli 2199,68 latus).

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 28.septembra lēmumu Nr.3.5.1/14224 pieteicējai uzlikts pienākums samaksāt valsts budžetā 78 310,72 latus (ievedmuitas nodokli 21 159,61 latu, ievedmuitas nodokli lauksaimniecības precēm 45 205,25 latus un pievienotās vērtības nodokli 11 945,86 latus).

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 21.oktobra lēmumu Nr.3.5.1/15381 pieteicējai uzlikts pienākums samaksāt valsts budžetā 56 163,31 latu (ievedmuitas nodokli 14 931,74 latus, ievedmuitas nodokli lauksaimniecības precēm 32 664,30 latus un pievienotās vērtības nodokli 8567,27 latus).

[4] Nepiekrītot minētajiem lēmumiem, pieteicēja tos apstrīdēja Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, kurš ar 2004.gada 8.novembra lēmumu Nr.19/30256 un 2004.gada 7.decembra lēmumu Nr.19/32961 tos atstāja negrozītus. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumos norādīts, ka pieteicējas 2004.gada 16.jūlija iesniegums Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldei neatbilst Administratīvā procesa likuma 98.panta trešās daļas 2., 3. un 4.punkta noteikumiem par tiesībām uz uzziņu par savām tiesībām. Savukārt Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 29.jūlija sniegtais skaidrojums nav noformēts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 100.pantam, kā arī nav nosūtīts augstākai iestādei un Tieslietu ministrijai, kā tas paredzēts Administratīvā procesa likuma 99.panta trešajā daļā. Līdz ar to minētais dokuments nav uzskatāms par iestādes sniegtu uzziņu Administratīvā procesa likuma izpratnē.

[5] Pieteicēja 2004.gada 17.novembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 8.novembra lēmumu. Savukārt 2004.gada 22.decembrī pieteicēja iesniedza pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 7.decembra lēmuma Nr.19/32961

atcelšanu. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2005.gada 14.marta lēmumu minētās lietas apvienotas vienā tiesvedībā.

Pieteikumos norādīts, ka pieteicēja papildnodokļa likmi aprēķināja, paļaujoties uz iestādes sniegto uzziņu. Turklāt pieteicējas 2004.gada 16.jūlija iesniegums atbilst Administratīvā procesa likuma prasībām un Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 29.jūlija skaidrojums ir uzskatāms par uzziņu.

[6] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 28.februāra spriedumu pieteikumu apmierināja.

[7] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.jūnija spriedumu pieteikumu apmierināja. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[7.1] Pieteicējas 2004.gada 16.jūlija iesniegums ir atzīstams par iesniegumu uzziņas saņemšanai, jo tajā ir ietverta visa Administratīvā procesa likuma 98.panta trešajā daļā noteiktā iesniegumā ietveramā informācija. Savukārt Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 29.jūlija vēstule ir uzskatāma par uzziņu Administratīvā procesa likuma 9.nodaļas izpratnē.

[7.2] Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 29.jūlija vēstulē atrodamas visas Administratīvā procesa likuma 100.pantā norādītās sastāvdaļas, izņemot 7.punktā norādīto atsevišķu piemēroto tiesību normu uzskaitījumu. Proti, vēstulē nav precīzi norādīti normatīvo aktu panti, tā daļas, punkti vai apakšpunkti, taču ir atsauce uz normatīvajiem aktiem – Eiropas Kopienu Komisijas regulām Nr.1422/95 un Nr.1423/95. Līdz ar to šis trūkums neatņem vēstulei uzziņas tiesisko statusu.

[7.4] Nav pamatots arguments, ka Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 29.jūlija vēstule nav vērtējama kā uzziņa tādēļ, ka iestāde nav izpildījusi Administratīvā procesa likuma 99.panta trešās daļas noteikumus, nenosūtot uzziņu augstākai iestādei un Tieslietu ministrijai. Tas, ka pati iestāde ir pieļāvusi kļūdu uzziņas noformēšanā vai sagatavošanas procedūrā, neatņem sniegtajai atbildei uzziņas tiesisko statusu un tiesiskās sekas.

[7.5] Administratīvā procesa likuma 99.pants noteic iestādes pienākumus uzziņas sagatavošanā, bet nenoteic uzziņas adresāta pienākumus veikt jebkādus kontroles pasākumus attiecībā uz iestādes pienākumu izpildi. Adresātam nav jāzina, vai iestāde ir izpildījusi pienākumu pirms uzziņas paziņošanas nosūtīt tās kopiju augstākai iestādei. Savukārt uzziņas nosūtīšanai Tieslietu ministrijai ir tikai informatīvs raksturs.

[7.6] Valsts ieņēmumu dienests, apgalvojot, ka iestādes 2004.gada 29.jūlija vēstule nav uzskatāma par uzziņu, nonāk pretrunā ar pašas iestādes rīcību. Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde

2004.gada 27.augustā nosūtīja pieteicējai vēstuli, norādot, ka 2004.gada 29.jūlija vēstule uzskatāma par spēkā neesošu. No minētā izriet, ka iestāde ir ņēmusi vērā, ka 2004.gada 29.jūlija atbildei ir noteiktas tiesiskas sekas. Pretējā gadījumā nebūtu nepieciešams paziņot par šīs vēstules spēkā neesamību.

[7.7] Pieteicēja uz 2004.gada 27.augusta vēstules sagatavošanas brīdi jau bija rīkojusies atbilstoši 2004.gada 29.jūlija uzziņā sniegtajai informācijai.

[7.8] Nav pamatots arguments, ka, tā kā pieteicējas iesniegumam tika pievienota tikai muitas deklarācija bez nepieciešamajiem pavaddokumentiem, par to, kā veicama muitas nodokļa aprēķināšana pieteicējas gadījumā, atbildi nebija iespējams sniegt.

[8] Valsts ieņēmumu dienests par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[8.1] Tiesa nav izvērtējusi kritērijus, pēc kuriem tiek analizēta personas paļāvība, lai noteiktu, vai tā bauda tiesisku aizsardzību. Noskaidrojot, vai konkrētajā gadījumā personas paļāvība uz iestādes solījumu ir tiesiskās aizsardzības vērta, jāņem vērā arī dažādi papildu apstākļi, kas varētu liecināt, ka aizsardzības piešķiršana personai būtu neadekvāta vai novestu pie negatīvām sekām.

[8.2] Valsts ieņēmumu dienests, atsaucot 2004.gada 29.jūlija vēstuli, rīkojās tiesiski. Papildu pārbaudē tika konstatēts, ka vēstulē sniegtās ziņas neatbilst normatīvo aktu prasībām, tāpēc Valsts ieņēmumu dienestam bija pienākums atsaukt minēto informāciju.

[8.3] Atbilstoši Eiropas Kopienas Muitas kodeksa 78.panta otrajai daļai, lai pārliecinātos par deklarācijas datu pareizību, muitas iestādes var pārbaudīt darījuma dokumentus. Panta trešajā daļā noteikts – ja pārbaudē atklājas, ka muitas procedūras noteikumi piemēroti, pamatojoties uz nepatiesām vai nepilnīgām ziņām, muitas iestāde veic pasākumus, lai stāvokli izlabotu. Arī Senāta Administratīvo lietu departaments ir atzinis, ka papildu nodokļu summas piedzīšana ir pamatota, ja muitas vērtības noteikšanā ir pieļauta kļūda. Līdz ar to nodokļu maksātāja tiesiskā paļāvība netiek aizsargāta pilnībā. Tas ir attaisnojams ar leģitīmu mērķi novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

[8.4] Tiesa nav vērtējusi, kādēļ pieteicēja ir ignorējusi Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 27.augusta vēstulē sniegto informāciju.

[9] Pieteicēja par kasācijas sūdzību ir iesniegusi paskaidrojumus, norādot, ka tā nav skatāma kasācijas kārtībā, jo kasācijas instances tiesas kompetencē neietilpst pierādījumu pārbaude.

[10] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem apsvērumiem. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[11] Kasācijas sūdzības galvenais arguments ir tāds, ka pieteicējas paļāvība uz Valsts ieņēmumu dienesta sniegto uzziņu nav tā vērta, lai pasargātu to no nelabvēlīgu seku iestāšanās administratīvā akta izdošanas gadījumā. Kā secināms no kasācijas sūdzības un atbildētājas pārstāvja teiktā tiesas sēdē, Valsts ieņēmumu dienests uzskata, ka gadījumā, ja pēc uzziņas izdošanas Valsts ieņēmumu dienests nonāk pie cita tiesiskā risinājuma, iepriekš izsniegtā uzziņa nav šķērslis attiecīgo tiesisko seku noteikšanai.

Savukārt apgabaltiesa, piemērojot Administratīvā procesa likuma regulējumu par uzziņu, uzskatīja, ka, ja reiz Valsts ieņēmumu dienests ir sniedzis personai uzziņu un tā savus publiskos pienākumus pildījusi (šajā gadījumā – maksājusi nodokļus) atbilstoši nodokļu administrācijas skaidrotajam, tad vēlāk Valsts ieņēmumu dienests nevar izdot administratīvo aktu, kas seku ziņā atšķiras un ir nelabvēlīgāks nekā iepriekš sniegtā uzziņa.

[12] Konkrētajā gadījumā, kā konstatējusi apgabaltiesa, pieteicēja no 2004.gada 28.jūnija līdz 13.augustam ieveda Latvijā preci – cukura sīrupu. Nezinot, vai ir aprēķināma papildmuita (muitas papildnodoklis), pieteicēja ar attiecīgu jautājumu vērsās Valsts ieņēmumu dienesta Galvenajā muitas pārvaldē. Pieteicēja jau iepriekš mutvārdos bija saņēmusi norādījumus līdz detalizēta skaidrojuma saņemšanai muitas papildnodokli neaprēķināt un lūdza to apstiprināt rakstiski. Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde ar 2004.gada 29.jūlija uzziņu rakstveidā apstiprināja, ka, ņemot vērā Eiropas Komisijas regulās Nr.1422/95 un Nr.1423/95 teikto, papildnodokļa likme ir 0 Ls/100kg. Savukārt 2004.gada 27.augustā Galvenā muitas pārvalde nosūtījusi pieteicējai vēstuli, paužot citu viedokli par maksājamo nodokli, bet attiecībā uz iepriekš sniegto skaidrojumu norādīja, ka tas ir spēkā neesošs no tā parakstīšanas brīža. Kā izriet no šīs vēstules, Valsts ieņēmumu dienests viedokli mainījis, jo saņēmis skaidrojumu no Eiropas Komisijas.

[13] Uzziņa ir salīdzinoši jauns tiesību institūts Latvijā, kuru likumdevējs ieviesa, ietverot to Administratīvā procesa likumā. Šā likuma 98.panta pirmā daļa paredz, ka personai ir tiesības saņemt uzziņu par savām tiesībām konkrētajā tiesiskajā situācijā.

Kā redzams, likums nenosaka konkrētu uzziņas definīciju, tomēr tās būtība ir skaidra. Uzziņa ir veids, kā persona, pirms vēl valsts nav nodibinājusi publiski tiesiskās attiecības administratīvā akta veidā (tātad, realizējot publisko varu), var uzzināt kompetentās iestādes viedokli attiecīgajā jautājumā. Uzziņa ir iestādes atbilde uz uzdoto jautājumu par to, kā konkrētajos apstākļos ir piemērojamas tiesību normas.

Kā to paredz Administratīvā procesa likuma 101.panta pirmā daļa, uzziņa tās adresātam nav saistoša. Proti, tā ir personas pašas izvēle, vai tā rīkojas atbilstoši uzziņā teiktajam. Savukārt iestāde, kas uzziņu sniegusi, nav tik brīva savā rīcībā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 101.panta otrajai daļai, ja uzziņas adresāts ir rīkojies atbilstoši viņam izsniegtajai uzziņai, tad iestādes vēlāk izdotais administratīvais akts, kas attiecas uz jautājumu, par kuru uzziņa sniegta, nevar būt adresātam nelabvēlīgāks arī tad, ja iestāde vēlāk konstatē, ka uzziņa nav bijusi pareiza.

Caur tiesībām uz uzziņu persona īsteno tai Latvijas Republikas Satversmes 90.pantā garantētās tiesības zināt savas tiesības, kas ir vērstas uz tiesiskās noteiktības un tiesiskās skaidrības nodrošināšanu. Šīs tiesības īstenošanas rezultātā persona var plānot savu rīcību, nebaidoties, vai pati ir pareizi sapratusi tiesību normas.

[14] Minēto iemeslu dēļ Senāts uzskata uzziņas institūtu par ļoti nozīmīgu un indivīda intereses aizsargājošu. Tajā pat laikā paļāvība uz uzziņu nav absolūta. Proti, ir iespējami gadījumi, kad kļūdaina uzziņa nepasargā indivīdu no tam adresēta administratīvā akta izdošanas, kurš ir nelabvēlīgāks kā sniegtā uzziņa. Šis secinājums neizriet no Administratīvā procesa likuma, kas tiešā tekstā (atšķirībā no administratīvā akta atcelšanas nosacījumiem) neparedz gadījumus, kad iestāde var rīkoties pretēji uzziņā teiktajam. Tas izriet no divu tiesību principu sadursmes. No vienas puses, personai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši uzziņai. No otras puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai. Ja iestāde, konstatējot uzziņas tiesisku kļūdainumu, tomēr vēlāk izdos administratīvo aktu atbilstoši uzziņā teiktajam, tā rīkosies pretēji tiesību normām. Tātad katrā šādā gadījumā saduras divi tiesību principi: tiesiskās paļāvības princips un tiesiskuma princips. To, kuram principam ir dodama priekšroka, izlemj katrā konkrētajā gadījumā.

[15] Tiesiskās paļāvības princips ir viens no tiesiskas valsts pamatiem, un atbilstoši šim principam valsts pārvaldei jārīkojas paredzami un noteikti. Kā skaidrojis Senāts, personas paļāvība uz iestādes izteikumu, rīcību vai apsolījumu ir šīs personas subjektīvā attieksme, kuru veido pamatota cerība vai pārliecība par konkrētās darbības izpildi vai notikuma iestāšanos nākotnē. Tādēļ katrā atsevišķā gadījumā jāpārbauda šīs subjektīvās attieksmes esamība vai neesamība konkrēto lietas apstākļu ietvaros. Senāts ir atzinis – lai noskaidrotu, vai tiesiskā paļāvība ir vai nav jāņem vērā, jāatbild uz trīs jautājumiem: 1) vai bija kaut kas, uz ko varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums); 2) vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās; 3) vai attiecīgā personas paļāvība ir aizsardzības vērta *(sk. 2005.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-93 13.punktu, 2007.gada 7.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-238/2007 13.1.punktu)*.

[16] Konkrētajā gadījumā nav šaubu par pirmo divu kritēriju izpildīšanos. No Valsts ieņēmumu dienesta puses bija pilnīgi skaidrs izteikums uzziņas veidā, uz ko pieteicēja varēja paļauties. Ņemot vērā uzziņā teikto, pieteicēja tieši tā arī rīkojās, tātad pieteicēja uz uzziņu pilnībā paļāvās. Strīdus jautājums šajā gadījumā ir, vai pieteicējas paļāvība konkrētajā gadījumā ir aizsardzības vērta.

[17] Atbildot uz uzdoto jautājumu, Senāts pirmām kārtām vēlas norādīt, ka liela nozīme ir tam, ka Valsts ieņēmumu dienesta izteikums, uz kuru pieteicēja paļāvās, bija izteikts uzziņas veidā. Senāta ieskatā uzziņas institūtam nebūtu nekādas nozīmes, ja šim apstāklim netiktu izrādīta pienācīga vērība. Kā jau iepriekš teikts, caur uzziņu persona īsteno ļoti būtiskas konstitucionālas tiesības, kas ir vērstas uz tiesiskās skaidrības un tiesiskās noteiktības nodrošināšanu. Turklāt likumdevējs Administratīvā procesa likuma 101.panta otrajā daļā ir īpaši norādījis uz uzziņas saistošo spēku attiecībā pret iestādi. Līdz ar to iestādei, saņemot lūgumu izsniegt uzziņu (nav būtiski, vai lūgumā tiešā tekstā lūgts izsniegt uzziņu, vai arī tas izriet no lūguma satura), ir jāapzinās gan tas, ka persona prasa uzziņu tieši tā iemesla dēļ, lai noskaidrotu savus publiski tiesiskos pienākumus, gan tas, ka, ļoti iespējams, persona rīkosies atbilstoši uzziņā teiktajam. Taisnīguma princips prasa, lai iestāde šo personas paļāvību attaisnotu.

[18] Konkrētajā gadījumā secināms, ka neskaidrības publisko pienākumu apjomā pieteicējai radās sakarā ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai. Tāpēc pieteicēja nodokļu administrācijā aktīvi centās noskaidrot, kā tai saskaņā ar tiesību normām ir jārīkojas. No lietas apstākļiem secināms, ka arī Valsts ieņēmumu dienestam nebija īstas skaidrības, kādi muitas maksājumi pieteicējai jāveic. Tikai pēc tam, kad tika saņemts skaidrojums no Eiropas Komisijas, Valsts ieņēmumu dienests saprata, kā ir aprēķināms muitas papildnodoklis.

[19] Senāta ieskatā gan, ņemot vērā uzziņas tiesisko dabu, kas pati par sevi rada tiesisko paļāvību, gan arī, ņemot vērā konkrētos apstākļus, ka pieteicēja aktīvi Valsts ieņēmumu dienestam neilgi pēc iestāšanās Eiropas Savienībā vaicāja, kā ir saprotamas tiesību normas un veicami muitas maksājumi, savukārt Valsts ieņēmumu dienests nevarēja uzreiz pareizi atbildēt, kā pieteicējai jārīkojas, pieteicējas tiesiskā paļāvība ir aizsardzības vērta.

[20] Neskatoties uz to, ka apgabaltiesa ir pareizi atzinusi, ka izsniegtā uzziņa šajā gadījumā liedz Valsts ieņēmumu dienestam izdot satura ziņā citādu administratīvo aktu, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts tikai daļā. Tas ir tā iemesla dēļ, ka, kā secināms no apgabaltiesas konstatētā, pieteicēja arī pirms uzziņas saņemšanas neaprēķināja muitas papildnodokli. Savukārt pārsūdzētais lēmums, kā secināms no apgabaltiesas sprieduma, ir arī par šo laika periodu. Jo prece tika ievesta laika periodā no 2004.gada 28.jūnija līdz

13.augustam, bet uzziņa tika sniegta 2004.gada 29.jūlijā. Tātad pirms 29.jūlija pieteicēja nerīkojās saskaņā ar uzziņu. Savukārt apgabaltiesa nav vērtējusi apstākļus pirms uzziņas saņemšanas, bet visu argumentāciju balstījusi tikai uz to, ka pieteicēja rīkojās saskaņā ar uzziņu. Līdz ar to apgabaltiesas spriedums par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu attiecībā uz laika periodu līdz uzziņas saņemšanai ir atceļams, lai tiktu izvērtēti visi apstākļi par šo periodu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu daļā, kas attiecas uz periodu līdz uzziņas saņemšanai (2004.gada 29.jūlijam) un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Pārējā daļā apgabaltiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Nepastrīdama administratīvā akta atcelšanas priekšnoteikumi

1. Pārbaudot tāda administratīvā akta tiesiskumu, ar kuru tiek atcelts iepriekš izdots neapstrīdams administratīvais akts, ir jāvērtē tikai tas, vai atceļošais administratīvais akts ir izdots, ievērojot tiesību normas, kuras saskaņo adresāta tiesisko paļāvību uz iepriekš izdoto administratīvo aktu ar nepieciešamību pielāgoties jauniem apstākļiem vai labot kļūdu, un tādējādi stingri ierobežo iestādes tiesības mainīt jau noregulētās tiesiskās attiecības. Tādējādi tiesai nav jāvērtē, uz kāda pamata vispār personai būtu uzliekams pienākums nomaksāt budžetā nodokļus, bet gan tas, vai: 1) ir mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi un 2) administratīvā akta palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses. Šie nosacījumi ir kumulatīvi (Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84.3.apakšpunkts).

2. Apstākļi, kuri var būt pamats jauna administratīvā akta izdošanai, atceļot iepriekš izdoto administratīvo aktu, ir tie apstākļi, kas piešķir personai tiesības vai uzliek pienākumus. Administratīvā akta atcelšana pēc Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunkta ir pieļaujama, lai pielāgotos jaunai situācijai. Iestādes viedokļa maiņa par tiem pašiem lietas apstākļiem, kuri tika vērtēti, izdodot sākotnējo administratīvo aktu, pati par sevi nav nedz lietas faktisko, nedz tiesisko apstākļu maiņa (Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84.3.apakšpunkts).

2008.gada 25.februārī Lieta Nr.SKA-36/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.Vīduša
senatore V.Krūmiņa
senators N.Salenieks,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ziemeļu nafta" pārstāvim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ziemeļu nafta" pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma Nr.19/27696 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 5.jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes Muitas pārvalde ar 2003.gada 15.jūlija lēmumu Nr.146, pamatojoties uz pēcmuitošanas pārbaudes aktā konstatēto, pieteicējai SIA "Ziemeļu nafta" noteica papildus iemaksāt budžetā muitas parāda rezultātā radušos muitas maksājumu Ls 169 234,17 un soda naudu tādā pašā apmērā, vēlāk lēmumā labota pārrakstīšanās kļūda, norādot muitas maksājuma summu Ls 164 184,17 un soda naudu tādā pašā apmērā. Pieteicēja lēmumu apstrīdēja.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes 2003.gada 25.augusta lēmumu Nr.1.9.-10/7036 apstrīdētais lēmums atstāts spēkā. Pieteicēja apstrīdēja minēto lēmumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmumu Nr.19/26975 Vidzemes reģionālās iestādes 2003.gada 25.augusta lēmums Nr.1.9.-10/7036 atcelts, norādot, ka Vidzemes reģionālā iestāde nav nodrošinājusi pietiekami pierādījumus, lai uzskatītu, ka SIA "Ziemeļu nafta", ievedot dīzeļdegvielu, nepamatoti piemērojusi likuma "Par akcīzes nodokli naftas produktiem" 6.panta otrās daļas 2.punktā noteiktos akcīzes nodokļa atvieglojumus.

[2] 2003.gada 28.oktobrī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar lēmumu Nr.19/27696 atcēla iepriekš pieņemto 2003.gada 21.oktobra lēmumu Nr.19/26975 un atstāja spēkā Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes 2003.gada 25.augusta lēmumu Nr.1.9.-10/7036. Lēmums par iepriekš pieņemtā 2003.gada 21.oktobra lēmuma atcelšanu pieņemts, pamatojoties uz Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" (turpmāk – Administratīvo aktu procesa noteikumi) 84.3.apakšpunktu, kurš paredz iespēju iestādei atcelt adresāta interesēm labvēlīgu tiesisku administratīvo aktu. Kā norādīts Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumā, ir mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, saskaņā ar kuriem iestāde ir tiesīga neizdot šādu administratīvo aktu, un administratīvā akta palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses. Proti, no Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes saņemta papildu informācija, kura nebija zināma lietas izskatīšanas laikā. SIA "Ziemeļu nafta" nepamatoti piemēroja akcīzes nodokļa atvieglojumus, un līdz ar to valsts budžetā netika iemaksātas nodokļu summas lielos apmēros.

[3] Pieteicēja iesniedza pieteikumu tiesā, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes Muitas pārvaldes 2003.gada 15.jūlija lēmumu, Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes 2003.gada 25.augusta lēmumu un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumu.

[4] Administratīvā rajona tiesa pieteikumu apmierināja un atcēla Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Visi Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi ir pieņemti viena administratīvā procesa ietvaros, kur noslēdzošais lietā ir Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmums.

[4.2] Adresāta interesēm labvēlīgu tiesisku administratīvu aktu atbilstoši Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunktam un 85.punktam var atcelt, ja ir mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, saskaņā ar kuriem iestāde ir tiesīga neizdot šādu administratīvo aktu, un administratīvā akta palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses. Iestāde to var darīt trīs mēnešu laikā kopš brīža, kad iestāde ir uzzinājusi par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā vienu gadu pēc tā stāšanās spēkā.

Konkrētajā gadījumā termiņš šāda lēmuma pieņemšanai ir ievērots. Līdz ar to tiesai ir jāvērtē, vai laikā pēc Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmuma, ar kuru tika izskatīts apstrīdēšanas iesniegums, pieņemšanas bija mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi, saskaņā ar kuriem Valsts ieņēmumu dienests būtu tiesīgs šo lēmumu neizdot.

[4.3] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumā norādīts, ka tas pieņemts, ņemot vērā no Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes saņemto papildu informāciju, bet konkrēta saņemtā informācija lēmumā nav norādīta. No lietas materiāliem redzams, ka 2003.gada 16.oktobrī ar vēstuli Nr.1.6.4.-6/2263 Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes Muitas pārvalde Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes direktoram nosūtījusi pieteicējas pārbaudes materiālus jautājuma izlemšanai par krimināllietas ierosināšanu. Izvērtējot lietas materiālus, secināms, ka jautājums par krimināllietas ierosināšanu tika lemts, pamatojoties uz tiem pašiem pierādījumiem, kuri bija Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā jau Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmuma pieņemšanas laikā. Ne no Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma, ne citiem lietas materiāliem neizriet, ka Valsts ieņēmumu dienestam pēc 2003.gada 21.oktobra lēmuma pieņemšanas būtu kļuvis zināms par lietas faktisko apstākļu maiņu.

Pieteicēja tiesai iesniegusi Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes 2003.gada 28.oktobra vēstuli, kas adresēta Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram. Vēstulē norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldē Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 109.panta kārtībā tiek izskatīts materiāls par iespējamiem pieteicējas pārkāpumiem, veicot darījumus ar naftas produktiem.

Nepamatots ir Valsts ieņēmumu dienesta arguments, ka lēmums par krimināllietas ierosināšanu apstiprina to, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram bija pamats pieņemt 2003.gada 28.oktobra lēmumu. Tā kā lēmums par krimināllietas ierosināšanu pieņemts 2003.gada 11.novembrī, t.i., pēc Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma pieņemšanas, tas nav vērtējams kā pierādījums šajā lietā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 150.panta otrajai daļai.

[4.4] Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes rīcība – materiālu izskatīšana par iespējamiem pieteicējas pārkāpumiem – nav uzskatāma par lietas faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu. Turklāt pat gadījumā, ja līdz Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma pieņemšanai šāda krimināllieta jau būtu ierosināta, par lietas apstākļu maiņu to varētu uzskatīt tikai tādā gadījumā, ja vienlaikus ar lietas ierosināšanu vai pēc tās būtu atklājušies kādi papildu apstākļi, kas Valsts ieņēmumu dienestam līdz tam nebūtu bijuši zināmi. Pats par sevi krimināllietas ierosināšanas fakts nav atzīstams par lietas apstākļu maiņu, jo Valsts ieņēmumu dienestam konkrētās lietas ietvaros bija jāvērtē tas, vai pieteicēja saskaņā ar normatīvo aktu prasībām ir nomaksājusi visus nodokļus, nevis, vai pieteicēja ir izdarījusi krimināli sodāmas darbības.

Tā kā pēc Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmuma pieņemšanas lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi nebija mainījušies, nav nepieciešams vērtēt otru Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunktā ietverto nosacījumu, t.i., vai šā lēmuma palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses.

[5] Izskatījusi Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 5.jūlija spriedumu pieteikumu apmierināja un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumu atcēla. Apgabaltiesa atzina par pareizu pirmās instances tiesas spriedumā ietverto motivāciju un tai pievienojās, papildus norādot tālāk minētos argumentus.

[5.1] Nav pamatots Valsts ieņēmumu dienesta arguments, ka pirmās instances tiesai bija jāvērtē pēcmuitošanas pārbaudē sākotnēji konstatētie faktiskie apstākļi. Tiesai sākotnēji bija jāpārbauda Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma tiesiskums atbilstoši Administratīvo aktu procesa noteikumi 84.3.apakšpunktam. Laikā no Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmuma pieņemšanas līdz 28.oktobra lēmuma pieņemšanai lietā nebija mainījušies faktiskie vai tiesiskie apstākļi, līdz ar to 2003.gada 28.oktobra lēmums atzīstams par prettiesisku. Līdz ar to nav jāvērtē, vai ar Valsts ieņēmumu dienesta reģionālās iestādes lēmumu pieteicējai pamatoti noteikts muitas parāds,

jo šis lēmums ir atcelts ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmumu.

[5.2] Arī attiecībā uz apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem par Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes 2003.gada 28.oktobra vēstulē sniegto informāciju kā jaunu lietas faktisko vai tiesisko apstākli jāpievienojas pirmās instances tiesas spriedumā izteiktajam vērtējumam.

[6] Par apgabaltiesas spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[6.1] Tiesa nav ņēmusi vērā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 109.panta pirmo daļu. Lietā ir arī lēmums par krimināllietas ierosināšanu, kas liecina par to, ka ir iegūti pierādījumi, kas apliecina prettiesiskas darbības pieteicējas rīcībā. Valsts ieņēmumu dienesta Muitas Kriminālpārvaldes 2003.gada 28.oktobra vēstule ir uzskatāma par apstākļu maiņu.

[6.2] Tiesa nav ņēmusi vērā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu. Šī tiesību norma ir vērtējama kopsakarā ar Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunktu. Saņemot informāciju par krimināllietas ierosināšanu, Valsts ieņēmumu dienestam bija pamats uzskatīt, ka ir atklājušies fakti, kas liecina par dokumentu viltošanu un citām krimināli sodāmām darbībām. Tādējādi, ja speciālās tiesību normas piešķir iestādei šādas tiesības, vispārīgās tiesību normas ir piemērojamas un interpretējamas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai iestādes kompetencei.

[6.3] Tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103. un 154.pantu. Nepamatots ir tiesas viedoklis, ka, izvērtējot pārsūdzēto administratīvo aktu, nav vērtējami faktiskie apstākļi, bet tikai pamatojums par pieteicējai labvēlīga lēmuma atcelšanu. Pieteicēja, ievedot dīzeļdegvielu, norādīja, ka tā ir realizēta SIA "Rīgas dzirnavnieks" un A.B., tomēr Valsts ieņēmumu dienests noskaidroja, ka minētās personas dīzeļdegvielu no pieteicējas nav iegādājušās. Turklāt pieteicēja Valsts ieņēmumu dienestam uzrādītajās izziņās bija norādījusi lielāku marķētās dīzeļdegvielas piegādes maksimālo daudzumu. Ņemot vērā minētos apstākļus, pieteicēja nebija tiesīga piemērot likuma "Par akcīzes nodokli naftas produktiem" 6.panta otrās daļas 2.punktā noteikto nodokļa atvieglojumu. Līdz ar to, lai izvērtētu administratīvā akta tiesiskumu, tiesai bija jāizvērtē visi pamatojumā norādītie fakti un tos apstiprinošie pierādījumi.

[6.4] No Administratīvo aktu procesa noteikumu 83.4.apakšpunkta nepārprotami izriet, ka nepieciešams konstatēt ne tikai apstākļu maiņu, bet arī, vai lēmuma palikšana spēkā skar valsts intereses. Pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka pieteicējas pieļautie pārkāpumi būtiski skar valsts

un sabiedrības intereses, jo konkrētajā gadījumā, ievedot naftas produktus, valsts budžetā netika iemaksātas nodokļu summas lielos apmēros. Ja Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā 2003.gada 21.oktobra lēmuma pieņemšanas brīdī būtu bijusi informācija par faktiem, kas liecina par krimināli sodāmām darbībām, iestāde būtu tiesīga šādu administratīvo aktu neizdot. Tiesa to nav ņēmusi vērā, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

[7] Par Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību pieteicēja iesniegusi paskaidrojumu, kurā sūdzībai nepiekrīt. Paskaidrojumos norādīts, ka krimināllietas ietvaros, kas ilgst jau četrus gadus, nav gūts apstiprinājums tam, ka pieteicēja būtu veikusi kādas prettiesiskas darbības.

[8] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Kā redzams no Administratīvās apgabaltiesas konstatētajiem apstākļiem (pievienojoties Administratīvās rajona tiesas sprieduma motivācijai), Valsts ieņēmumu dienests sākotnēji bija noteicis pieteicējai papildu nomaksai budžetā akcīzes nodokli un soda naudu sakarā ar to, ka pieteicēja nepamatoti piemērojusi nodokļa atvieglojumu, taču Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors, izskatot lietu pēc pieteicējas apstrīdēšanas iesnieguma, uzskatīja, ka šāds secinājums nav pietiekami pierādīts un zemākas iestādes lēmumu atcēla ar 2003.gada 21.oktobra lēmumu. Pēc tam, kad zemāka iestāde bija informējusi par lietas apstākļiem Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldi, bet tā – nosūtījusi Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram vēstuli par to, ka kriminālpārvaldē tiek izskatīts saņemtais materiāls par iespējamiem pieteicējas pārkāpumiem, ģenerāldirektors ar 2003.gada 28.oktobra lēmumu atcēla savu iepriekšējo lēmumu.

Pieteicēja tiesā pārsūdzējusi Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumu, jo uzskata, ka nebija tādu apstākļu, kas ļautu atcelt iepriekš pieņemto ģenerāldirektora lēmumu.

[10] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmums ir augstākas iestādes lēmums, kurš pieņemts, izskatot personas apstrīdēšanas iesniegumu par zemākas iestādes lēmumu. Administratīvajā procesā, kurš aizsākās ar Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes Muitas pārvaldes 2003.gada 25.jūlija lēmumu par papildus nomaksai budžetā noteikto nodokļu maksājumu, minētais Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmums bija administratīvais akts tā galīgajā noformējumā un varēja tikt pārsūdzēts tiesā. Tā kā pieteicēja bija apstrīdējusi lēmumu par papildus budžetā maksājamiem nodokļiem līdz pat augstākajai Valsts ieņēmumu dienesta iestādei, tad process iestādē

bija noslēdzies. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmums ir jauns, patstāvīgs administratīvais akts, kurš aizvieto iepriekš izdoto administratīvo aktu: atbilstoši Administratīvo aktu procesa noteikumu 82.punktam neapstrīdama administratīvā akta atcelšana ir pieļaujama tikai ar jaunu administratīvo aktu.

Pārbaudot tāda administratīvā akta tiesiskumu, ar kuru tiek atcelts iepriekš izdots neapstrīdams administratīvais akts, ir jāvērtē tikai tas, vai atceļošais administratīvais akts ir izdots, ievērojot tiesību normas, kuras saskaņo adresāta tiesisko paļāvību uz iepriekš izdoto administratīvo aktu ar nepieciešamību pielāgoties jauniem apstākļiem vai labot kļūdu, un tādējādi stingri ierobežo iestādes tiesības mainīt jau noregulētās tiesiskās attiecības.

Tādējādi šīs lietas ietvaros tiesai nav jāvērtē, uz kāda pamata vispār pieteicējai būtu uzliekams pienākums nomaksāt budžetā nodokļus (to varētu pārbaudīt, ja tiktu vērtēts sākotnējais administratīvais akts par papildus maksājamiem nodokļiem), bet gan tas, vai atbilstoši paša Valsts ieņēmumu dienesta motivācijai par labvēlīga tiesiska administratīvā akta atcelšanu (Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunkts):

1) **ir mainījušies** lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi un

2) administratīvā akta palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses.

[11] Nav pamatots Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzības arguments, ka tiesai bija jāpārbauda abu iepriekš minēto nosacījumu esamība. Abi nosacījumi ir kumulatīvi – lai iestāde varētu atcelt neapstrīdamu administratīvo aktu, tai jāpamato abu šo nosacījumu esamība. Savukārt, ja tiesa pārbauda atceļošā administratīvā akta tiesiskumu, pietiek jau ar to, ka iztrūkst viens no nosacījumiem, lai atzītu, ka pamatojums nav pietiekams un neapstrīdamā administratīvā akta atcelšana bijusi nepamatota.

[12] Administratīvā apgabaltiesa, pievienojoties Administratīvās rajona tiesas motivācijai, ir atzinusi, ka lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi nebija mainījušies. Arī Senāts atzīst šādu motivāciju par pareizu un pilnībā pietiekamu un atbilstoši Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturtajai daļai tai pievienojas.

Atbildot uz kasācijas sūdzības argumentu, ka lietas apstākļi laikā no 2003.gada 21.oktobra līdz 28.oktobrim mainījās, Senāts norāda turpmāk minēto.

Apstākļi, kuri var būt pamats jauna administratīvā akta izdošanai, atceļot iepriekš izdoto administratīvo aktu, ir tie apstākļi, kas piešķir personai tiesības vai uzliek pienākumus, jo tieši šādi apstākļi ir administratīvā akta izdošanas pamats. Administratīvā akta atcelšana pēc Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunkta ir pieļaujama, lai pielāgotos jaunai situācijai. Iestādes viedokļa maiņa par tiem pašiem

lietas apstākļiem, kuri tika vērtēti, izdodot sākotnējo administratīvo aktu, pati par sevi nav nedz lietas faktisko, nedz tiesisko apstākļu maiņa, jo iestādei administratīvais akts jāizdod atbilstoši objektīvi pastāvošiem faktiskajiem apstākļiem, ja tiesību normas paredz pie konkrētiem faktiskajiem apstākļiem šādu administratīvo aktu izdot.

Šajā gadījumā akcīzes nodokļa maksāšanas pienākumu (no kura savukārt izriet pienākums nomaksāt atbilstošu pievienotās vērtības nodokli) nosaka likums "Par akcīzes nodokli naftas produktiem", un pieteicēja, kā šobrīd uzskata Valsts ieņēmumu dienests, nepamatoti maksāja mazāku nodokli nekā atbilstoši faktiskajiem apstākļiem (dīzeļdegvielas pārvietošana pāri Latvijas Republikas muitas robežai, nepastāvot apstākļiem, kas dod pamatu piemērot atvieglojumu). Var secināt, ka faktiskie apstākļi, uz kuru pamata sākotnēji tika konstatēts pienākums nomaksāt budžetā nodokļus un attiecīgu soda naudu par nodokļu pareizu nenomaksāšanu, arī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmuma pieņemšanas brīdī bija tie paši – degvielas faktiskā pārvietošana pāri Latvijas Republikas muitas robežai ar vai nu pastāvošu vai nepastāvošu attaisnojumu akcīzes nodokļa atvieglojuma piemērošanai (likumā paredzētā izziņa). Valsts ieņēmumu dienesta zemākas iestādes sākotnēji uzskatīja, ka ir pierādīta degvielas pārvietošana bez nepieciešamās izziņas, taču Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors, pieņemot 2003.gada 21.oktobra lēmumu, uzskatīja, ka papildus nodokļu aprēķins nav pamatots. Savukārt pēc tam, uzzinot, ka lietas materiāli nosūtīti izskatīšanai uz Valsts ieņēmuma dienesta Muitas kriminālpārvaldi, savu viedokli mainīja. Taču, kā pareizi norāda apgabaltiesa, pievienojoties rajona tiesas motivācijai, tas nenozīmē, ka ir mainījies administratīvā akta izdošanas pamats – faktiskie apstākļi, kuri ir vērtējami, pēc būtības lemjot, vai pieteicējai ir vai nav jānomaksā akcīzes nodoklis un soda nauda.

Lietas materiālu izskatīšana citā iestādē pati par sevi nav apstāklis, uz kura pamata personai rodas vai nerodas pienākums nomaksāt nodokļu maksājumu budžetā. Gluži tāpat arī apstāklis, ka ir ierosināta kriminālllieta, tai skaitā, pieļaujot, ka tās ietvaros varētu būt pieejami pierādījumi par prettiesiskām darbībām, nenosaka personas pienākumu nomaksāt budžetā nodokļus. Gadījumā, ja šādi apstākļi patiešām tiktu konstatēti, tas varētu būt pamats atzīt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 21.oktobra lēmumu par objektīvi prettiesisku un izvērtēt, vai atbilstoši administratīvo procesu regulējošām normām ir iespējama šā administratīvā akta atcelšana.

[13] Nav pamatota Valsts ieņēmumu dienesta atsaukšanās uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmajā daļa ietvertajām nodokļu administrācijas tiesībām pārskatīt nodokļu revīzijas atzinumu, ja atklājas fakti par dokumentu viltošanu, krāpšanu vai citām krimināli sodāmām darbībām.

Minētā norma aizsargā nodokļu maksātāja tiesisko paļāvību ne tikai uz administratīvo aktu, bet arī uz iepriekš veiktas nodokļu revīzijas atzinumu, kā arī līdz ar vispārīgajām administratīvā procesa normām regulē Valsts ieņēmumu dienesta tiesības veikt kādu konkrētu jau pārbaudītu apstākļu jaunu pārbaudi.

Šajā lietā Valsts ieņēmumu dienests nav taisījis jaunu revīziju un sniedzis jaunu atzinumu. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 28.oktobra lēmumā nav norādīts, ka tajā pašā lietā ir jauni papildu pierādījumi par tiem pašiem lietas apstākļiem, kas varētu būt pamats izdarīt citu secinājumu par tām pašām nodokļu attiecībām (pienākumu nomaksāt nodokļus par konkrētu ievesto dīzeļdegvielu), bet savu lēmumu pamatojis ar to, ka lietas apstākļi ir mainījušies. Tas ir principiāli cits pamatojums nekā Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunkts. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 250.panta otrajai daļai tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā.

[14] Ievērojot šajā spriedumā minētos argumentus, apgabaltiesas sprieduma atcelšanai nav pamata.

[15] Izvērtējot lietas materiālus, Senāts arī uzskata par nepieciešamu pieņemt prokuratūrai adresētu blakus lēmumu par iespējama noziedzīga nodarījuma pazīmēm (Kriminālkikuma 318.pants) Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu darbībās, izskatot administratīvajā procesā lietu par pieteicējas pienākumu nomaksāt budžetā papildu nodokļu maksājumu par ievesto dīzeļdegvielu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 5.jūlija spriedumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Administratīvā akta darbības apturēšanas un administratīvā akta izpildes apturēšanas nošķiršana; tāda pārkāpuma kvalificēšana, kurš izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas

1. Administratīvo sodu piemēro ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, un šāds lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam. Līdz ar to administratīvais sods ir piemērots ar brīdi, kad stājies spēkā lēmums par administratīvā soda uzlikšanu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 275.panta pirmās daļas 1.punkts, 281.[1] panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmā daļa).

2. Administratīvā akta darbības apturēšana un izpildes apturēšana ir atšķirīgi jēdzieni. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas – tiek apturētas visas no administratīvā akta izrietošās tiesiskās sekas. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana ir šaurāks jēdziens, kas attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu. Šīs pārējās sekas paliek spēkā (Administratīvā procesa likuma 185.pants).

3. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants paredz: ja lēmums par administratīvā soda uzlikšanu tiek apstrīdēts vai pārsūdzēts, tiek apturēta šī lēmuma izpilde. Attiecībā uz lēmuma pārsūdzību par administratīvā soda uzlikšanu kodeksā ir noteikta lēmuma izpildes apturēšana, nevis lēmuma darbības apturēšana, kas noteikta Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmajā daļā kā vispārējas sekas sakarā ar pieteikuma iesniegšanu tiesā. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants ir speciālā tiesību norma attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu – tā satur no vispārējās Administratīvā procesa likumā ietvertās normas atšķirīgu regulējumu attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām. Tāpēc attiecībā uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nav jāpiemēro princips, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta darbību, bet gan Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā iekļautais noteikums, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta izpildi. Tādējādi lēmuma pārsūdzēšana par administratīvā soda uzlikšanu pati par sevi neietekmē tiesisko stāvokli, ka persona ir atzīstama par administratīvi sodītu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants, Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa).

4. Lēmums, ar kuru persona saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz to, ka pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas, būtu uzskatāms par nepamatotu, ja pārsūdzības rezultātā tiktu atcelts pirmais lēmums par administratīvā soda piemērošanu, kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai. Tomēr tāpēc nav pamata secināt, ka personu nevar sodīt pēc normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz atkārtotību, jau tādēļ vien, ka pirmais lēmums par administratīvā soda uzlikšanu ir pārsūdzēts. Pirmā lēmuma pārsūdzēšanu vai nepārsūdzēšanu pašu par sevi nevar izmantot par kritēriju, vērtējot, vai persona ir administratīvi sodīta, un neietekmē iespēju nākamajā reizē konstatēt pārkāpuma atkārtotību. Atkārtotības konstatēšanas vienīgais kritērijs ir tas, vai pirmais lēmums otrā lēmuma pieņemšanas brīdī ir spēkā (kaut arī pārsūdzēts). Ja atkārtotā soda uzlikšanas brīdī tas ir spēkā (nav atcelts, tā darbība nav apturēta), tad tas ir tiesiski saistošs, tāpēc jāņem tas vērā, kvalificējot otro pārkāpumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrā daļa).

5. Ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu, tiesa var apturēt tiesvedību lietā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā. Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad jau ir noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna vai par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (Administratīvā procesa likuma 87., 88.pants, 273.panta 3.punkts, 353.panta 4.punkts).

2008.gada 28.februārī Lieta Nr.SKA-50/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore J.Briede
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas SIA "LUKoil Baltija R" pārstāvei un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "LUKoil Baltija R" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2005.gada 8.februāra lēmuma Nr.3.1/3401 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 4.oktobrī pieteicēja noformēja muitas deklarāciju, ar kuru tika veikta naftas produkta bunkurēšana. Bunkurēšanas laikā muitas amatpersonas veica kravas kontroli, paņemot preces paraugus un nododot tos kombinētās nomenklatūras koda noteikšanai. 2004.gada 29.decembrī tika sniegts Preces identifikācijas atzinums, saskaņā ar kuru deklarētajai precei atbilst preču kombinētās nomenklatūras kods, kas nesaskan ar deklarācijā norādīto kodu.

2005.gada 4.janvārī tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, pamatojoties uz kuru Rīgas muitas reģionālās iestādes direktors ar 2005.gada 11.janvāra lēmumu sauca pieteicēju pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrajā daļā paredzēto pārkāpumu – tādu preču deklarēšanu ar neīstu nosaukumu, kuras paredzēts pakļaut muitas procedūrai, ja minētās darbības izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas. Pieteicējai uzlikts naudas sods 100 lati un nolemts neatdot izņemtos paraugus.

Pieteicēja apstrīdēja minēto lēmumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 8.februāra lēmumu Nr.3.1/3401 atstāja to negrozītu.

[2] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 8.februāra lēmuma Nr.3.1./3401 atcelšanu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 23.novembra spriedumu apmierināja pieteikumu un atcēla Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 8.februāra lēmumu. Tiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] No Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrās daļas redzams, ka attiecīgā administratīvā pārkāpuma sastāva kvalificēšanai nepieciešams konstatēt, ka attiecīgs pārkāpums izdarīts (piemērots administratīvais sods) atkārtoti gada laikā.

[3.2] Pieteicējai 2004.gada 21.septembrī sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta pirmās daļas pārkāpumu. Pieteicēja šim pārkāpumam

nepiekrīt, un lēmumu minētājā lietā pārsūdzējusi tiesā. Minētajā lietā nav spēkā stājies tiesas nolēmums.

[3.3] Tā kā pieteicēja gada laikā atkārtoti veikusi tādas pašas darbības, Valsts ieņēmumu dienests, sastādot jaunu administratīvā pārkāpuma protokolu 2005.gada 4.janvārī, pārkāpumu kvalificējis pēc minētā panta otrās daļas kā atkārtoti izdarītu.

[3.3] Šāda kvalifikācija nav pareiza.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.panta pirmā daļa noteic, ka sūdzības iesniegšana aptur tikai lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi, nevis darbību. Valsts ieņēmumu dienests nav ņēmis vērā, ka, pārsūdzot administratīvo aktu, tiesa var pieņemt nolēmumu, ar kuru administratīvo aktu atceļ. Šādā gadījumā pats par sevi zūd tiesisks pamats atzīt, ka administratīvais pārkāpums izdarīts, turklāt jauna protokola sastādīšanas gadījumā – ka pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā.

[3.4] Ja attiecībā uz personu kvalificēts administratīvais pārkāpums, kura sastāva obligātā pazīme ir atkārtotība, taču tāda nav konstatējama, tas pats par sevi rada minētā administratīvā akta prettiesiskumu. Tā kā konkrētajā gadījumā nav spēkā stājies tiesas nolēmums attiecībā uz pirmo administratīvo pārkāpumu, turklāt pieteicēja pirmo lēmumu ir pārsūdzējusi, secināms, ka, kvalificējot administratīvo pārkāpumu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{14}panta otrās daļas, pieteicējai tiek nepamatoti radītas nelabvēlīgas sekas, jo galīgā nolēmuma saturu administratīvā pārkāpuma lietā soda piemērošanas brīdī nevar prognozēt. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests ir nepareizi kvalificējis administratīvo pārkāpumu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{14}panta otrās daļas, jo soda uzlikšanas brīdī nebija konstatējams attiecīgā administratīvā pārkāpuma sastāvs (atkārtotība).

[3.5] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 1.punktā noteikts, ka lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā nevar iesākt, bet iesāktā lietvedība jāizbeidz, ja nav administratīvā pārkāpuma sastāva. Tā kā konkrētajā gadījumā trūkst piemērotās tiesību normas sastāva obligātā pazīme, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmums atceļams un lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā izbeidzama.

[4] Valsts ieņēmumu dienests iesniedza apelācijas sūdzību, bet arī Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.jūlija spriedumu apmierināja pieteikumu un atcēla Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 8.februāra lēmumu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas sniegtais pamatojums ir pareizs un pietiekams, tāpēc tas uzskatāms arī par Administratīvās apgabaltiesas sprieduma pamatojumu.

[4.2] Viena no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{14}panta otrās daļas kvalificējošām pazīmēm ir atkārtotība. Saskaņā ar minēto tiesību normu atkārtotība ir tad, ja persona pantā minētās darbības izdara atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas.

Krimināltiesību teorijā ir atzīts, ka noziedzīgu nodarījumu atkārtotība ir tad, ja viena un tā pati persona izdara divus vai vairākus tādus pašus nodarījumus. Lai veidotos nodarījumu atkārtotība, nepieciešams konstatēt vismaz divus vienas un tās pašas personas izdarītus nodarījumus.

Līdz ar to, lai konkrētajā gadījumā kvalificētu pārkāpumu par izdarītu atkārtoti, ir jākonstatē, ka pieteicēja izdarīja divus administratīvos pārkāpumus – deklarēja preces, kuras paredzēts pakļaut muitas procedūrai, ar neīstu nosaukumu, pie nosacījuma, ka par vienu no šiem pārkāpumiem pieteicējai ir piemērots administratīvais sods un šie pārkāpumi izdarīti viena gada ietvaros.

[4.3] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ar Rīgas muitas reģionālās iestādes direktora 2005.gada 5.oktobra lēmumu saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{14}panta pirmās daļas par tādām pašām darbībām, taču minēto lēmumu pieteicēja ir pārsūdzējusi tiesā.

[4.4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu pieteikuma iesniegšana tiesā par administratīvā akta atcelšanu, atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu aptur administratīvā akta darbību no dienas, kad pieteikums saņemts tiesā. Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas 2.punktā noteikts, ka šā panta pirmā daļa neattiecas uz gadījumiem, ja tas paredzēts citos likumos.

Savukārt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants noteic, ka sūdzības iesniegšana noteiktajā termiņā aptur lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi līdz sūdzības izskatīšanai, izņemot lēmumus par šā kodeksa 25., 29. (ja lēmums saistīts ar transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu) un 31.pantā paredzēto soda veidu piemērošanu, kā arī gadījumos, kad uzlikts naudas sods, ko iekasē administratīvā pārkāpuma izdarīšanas vietā.

Administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem terminiem un savstarpēji tiek nošķirti. Administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds kā pirms administratīvā akta izdošanas.

Tādējādi administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā akta izpildes apturēšanu. Turpretī administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu.

Konkrētajā lietā jāvērtē, vai lēmuma pārsūdzība administratīvā pārkāpuma lietā aptur vienīgi lēmuma izpildi.

[4.5] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas attiecībā pret Administratīvā procesa likuma normām ir speciālās tiesību normas.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants skaidri definē izņēmumu no Administratīvā procesa likumā noteiktā vispārīgā principa par administratīvā akta darbības apturēšanu. Pantā ir nosauktas sekas, kas iestājas, neraugoties uz lēmuma par administratīvā soda piemērošanu pārsūdzību. Attiecībā uz citām tiesiskajām sekām, kas nodibinātas ar lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, ir jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa, lai apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas laikā personai būtu nodrošināts tāds tiesiskais stāvoklis, kāds bija pirms administratīvā soda piemērošanas. Pretējā gadījumā personai, pamatojoties uz pieņemto lēmumu administratīvo pārkāpumu lietā, rodas vēl smagākas sekas, pirms augstāka iestāde vai tiesa nav pārbaudījusi pieņemtā lēmuma tiesiskumu.

Tādējādi, piemērojot vienīgi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pantā noteikto, ka pārsūdzība aptur lēmuma izpildi, tiek radīta situācija, ka gadījumos, kad pārsūdzības rezultātā lēmums par administratīvā soda piemērošanu tiek atcelts, personai nepamatoti ir radītas nelabvēlīgas tiesiskās sekas, kas ir pretrunā ar Administratīvā procesa likuma mērķi nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu ievērošanu.

[4.6] Noskaidrojot, vai pieteicējai ir pie administratīvās atbildības sauktas personas statuss, ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa. Pieteicēju nevar atzīt par administratīvi sodītu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta pirmās daļas, jo lēmums par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības ir pārsūdzēts. Līdz ar to neizpildās administratīvā pārkāpuma atkārtotības nosacījums, tādēļ nebija pamata saukt pieteicēju pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrās daļas par atkārtotu pārkāpuma izdarīšanu.

[4.7] Minētais secinājums atbilst arī krimināltiesību atziņām saistībā ar atkārtotu noziedzīgu nodarījumu kvalifikāciju. Tā Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" 7.1.apakšpunkta otrajā rindkopā teikts, ka atkārtotību nerada personas saukšana pie kriminālatbildības citā krimināllietā, kurā spriedums vēl nav stājies likumīgā spēkā.

[5] Valsts ieņēmumu dienests iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūlija spriedumu, kasācijas sūdzību pamatojot ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Administratīvā apgabaltiesa pamatoti norādījusi, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas attiecībā pret Administratīvā procesa likuma normām ir speciālās tiesību normas, tomēr vienlaikus kļūdaini norādījusi, ka lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā apstrīdēšana un pārsūdzēšana aptur ne tikai tā izpildi, bet arī darbību.

[5.2] Pieteicējai par sākotnēji izdarīto Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta pirmās daļas pārkāpumu tika izteikts brīdinājums.

Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 298.pantu lēmumu par brīdinājuma izteikšanu izpilda, paziņojot lēmumu pārkāpējam. Minētā kodeksa 283.panta pirmā daļa noteic, ka sūdzības iesniegšana neaptur tāda lēmuma izpildi, ar kuru izteikts brīdinājums.

Secināms, ka brīdinājuma izpilde sakrīt ar lēmuma, ar kuru izteikts brīdinājums, paziņošanu adresātam. Tādējādi tā notiek neatkarīgi no tā, vai pārkāpējs vēlas apstrīdēt vai pārsūdzēt lēmumu par brīdinājuma piemērošanu.

[5.3] Administratīvās apgabaltiesas veiktā tiesību normu interpretācija ir pretrunā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283. un 298.pantu. Turklāt tā rada situāciju, ka, ja pārkāpējs ir apstrīdējis un pārsūdzējis lēmumu par brīdinājuma izteikšanu, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otro daļu faktiski nav iespējams piemērot. Proti, kamēr tiesa būs izskatījusi lietu, pārkāpējs atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 38.pantam būs uzskatāms par administratīvi nesodītu.

Secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā ietvertais regulējums sūdzības iesniegšanas gadījumā paredz vienīgi lēmuma izpildes apturēšanu, nevis lēmuma darbības apturēšanu.

[5.4] Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti atsaukusies uz Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" 7.1.apakšpunkta otro rindkopu, tā kā Administratīvā procesa likumā un Kriminālprocesa likumā ir paredzēta atšķirīga administratīvā akta un tiesas sprieduma krimināllietā spēkā stāšanās kārtība.

Vienlaikus Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Augstākās tiesas plēnuma 1999.gada 23.jūlija lēmuma "Par likuma atsevišķu normu piemērošanu krimināllietās sakarā ar Krimināllikuma spēkā stāšanos" 3.1.apakšpunktu, kas noteic, ka atkārtoti gada laikā izdarīti likumpārkāpumi veido noziedzīgu nodarījumu tad, ja pastāv to kopums. Tas ir, ja tie izdarīti ne mazāk kā divas reizes un ja iepriekšējā reizē, pārkāpējam zinot, tie likumā noteiktā kārtībā fiksēti (uzlikts administratīvais sods, sastādīts protokols u.c.).

Tādējādi, lai personu sauktu pie kriminālatbildības par atkārtoti gada laikā izdarītu grāmatvedības noteikumu pārkāpumu (Krimināllikuma 217.panta pirmās daļas kvalificējošā pazīme), ir

pietiekoši sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu, bet, ievērojot Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūlija spriedumu, atkārtotība administratīvā pārkāpuma lietā neveidojas, ja pārkāpējs ir apstrīdējis vai pārsūdzējis lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu.

[6] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, pieteicējas pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[7] Pieteicēja atbilstoši tiesā pārsūdzētajam Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrās daļas – par tādu preču deklarēšanu ar neīstu nosaukumu, kuras paredzēts pakļaut muitas procedūrai, ja minētās darbības izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas.

Strīds lietā ir par minētajā normā ietverto vārdu "atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas" interpretāciju. Līdz ar to vispirms jānoskaidro administratīvā soda piemērošanas brīdis.

[8] Administratīvo sodu atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 275.panta pirmās daļas 1.punktam piemēro ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu. Līdz ar to administratīvais sods ir piemērots ar brīdi, kad stājies spēkā lēmums par administratīvā soda uzlikšanu.

[9] Iestādes (tostarp – Valsts ieņēmumu dienesta) lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, kā tiešā tekstā noteikts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 281.[1]panta pirmajā daļā, ir administratīvais akts. Līdz ar to tas atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajai daļai stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam.

[10] Kaut arī iestādes lēmums par administratīvā soda uzlikšanu stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam, tas atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279. un turpmākajiem pantiem ir apstrīdams vai pārsūdzams.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa noteic, ka pieteikums par administratīvā akta atcelšanu aptur administratīvā akta darbību ar dienu, kad pieteikums saņemts tiesā.

Kā pamatoti norādījusi Administratīvā apgabaltiesa, administratīvā akta darbības apturēšana atbilstoši minētajai normai aptur jebkādas no administratīvā akta izrietošās tiesiskās sekas. Līdz ar to, ja minēto normu attiecinātu uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, tad šāda lēmuma pārsūdzēšanas tiesā gadījumā tiesas procesa laikā nebūtu pamata uzskatīt, ka personai ir piemērots administratīvais sods.

[11] Tomēr Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas 2.punkts noteic, ka šā panta pirmā daļa neattiecas uz gadījumiem, kas paredzēti citos likumos. Citiem vārdiem, Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa nav piemērojama, ja situāciju regulē citā likumā

ietverta speciālā tiesību norma. Līdz ar to jānoskaidro, vai pastāv šāda speciālā tiesību norma.

[12] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants paredz lēmuma izpildes apturēšanu sakarā ar sūdzības vai protesta iesniegšanu. Minētā panta pirmā daļa noteic, ka sūdzības iesniegšana noteiktajā termiņā aptur lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi līdz sūdzības izskatīšanai, izņemot lēmumu par šā kodeksa 25., 29. (ja lēmums saistīts ar transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu) un 31.pantā paredzēto soda veidu piemērošanu, kā arī gadījumos, kad uzlikts naudas sods, ko iekasē administratīvā pārkāpuma izdarīšanas vietā. Savukārt 283.panta otrā daļa paredz, ka prokurora iesniegtais protests aptur lēmuma izpildīšanu līdz protesta izskatīšanai.

Tādējādi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā attiecībā uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu noteikta lēmuma **izpildes** apturēšana, nevis lēmuma **darbības** apturēšana, kas noteikta Administratīvā procesa likuma 185.pantā.

[13] Kā Senāts norādījis jau iepriekš un kā pamatoti atsaukusies gan Administratīvā apgabaltiesa, gan Valsts ieņēmumu dienests, administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds kā pirms administratīvā akta izdošanas *(sk. Senāta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 13.punktu)*. Proti, tiek apturētas visas no administratīvā akta izrietošās tiesiskās sekas. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana ir šaurāks jēdziens, kas attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu *(sk. Senāta 2006.gada 1.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-2 9.punktu)*. Šīs citas sekas paliek spēkā. Tātad administratīvā akta darbības un izpildes apturēšana ir atšķirīgi jēdzieni.

[14] Secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants ir speciālā tiesību norma attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu. Proti, tā satur no vispārējās Administratīvā procesa likumā ietvertās normas atšķirīgu regulējumu attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām. Tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 185.panta otrās daļas 2.punktam attiecībā uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nav piemērojama Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa, bet ir piemērojams Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants.

Tādējādi atzīstams, ka lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu pārsūdzēšana pati par sevi neietekmē tiesisko stāvokli, ka persona ir atzīstama par administratīvi sodītu.

[15] Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti uzskatījusi, ka tomēr ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa. Šāds iztulkojums nepamatoti neņem vērā Latvijas Administratīvo pārkāpumu

kodeksa 283.pantā ietverto speciālo regulējumu attiecībā uz lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu apturēšanas apjomu, proti, ka tiek apturēta tikai soda izpilde.

Šajā sakarā nav pamatota Administratīvās apgabaltiesas atsauce uz Administratīvā procesa likuma 2.panta 1.punktā ietverto likuma pamatmērķi nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu konkrētās tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu. Tādu citos likumos ietvertu normu piemērošanu, kuras paredz speciālu regulējumu iepretim Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmajai daļai, tiešā tekstā noteic Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas 2.punkts. Senāts neredz pamatu uzskatam, ka šādas citos likumos ietvertas speciālās normas, kas paredz administratīvā akta darbības neapturēšanu vai tikai tā izpildes apturēšanu, būtu pretējas Administratīvā procesa likuma pamatmērķiem.

[16] Administratīvā apgabaltiesa pamatoti norādījusi, ka lēmums, ar kuru persona saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz to, ka pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas (proti, pēc 201.[14]panta otrās daļas), būtu uzskatāms par nepamatotu, ja pārsūdzības rezultātā tiktu atcelts pirmais lēmums par administratīvā soda piemērošanu (pēc 201.[14]panta pirmās daļas), kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai.

Tomēr Administratīvā apgabaltiesa no tā nepamatoti secinājusi, ka personu nevar sodīt pēc normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz atkārtotību, jau tādēļ vien, ka pirmais lēmums par administratīvā soda uzlikšanu ir pārsūdzēts. Paskatoties uz situāciju no otras puses, būtu jāatzīst, ka lēmums par personas atkārtotu saukšanu pie administratīvās atbildības pēc normas, kura paredz atbildību par pārkāpuma izdarīšanu pirmo reizi gada laikā, būtu prettiesisks, ja pārsūdzības procesā tiktu atstāts spēkā pirmais lēmums par administratīvā soda piemērošanu.

Līdz ar to pirmā lēmuma pārsūdzēšana vai nepārsūdzēšana pati par sevi nav izmantojama par kritēriju, vērtējot, vai persona ir administratīvi sodīta. Kritērijs ir tas, vai pirmais lēmums otrā lēmuma pieņemšanas brīdī ir spēkā. Ja atkārtotā soda uzlikšanas brīdī tas ir spēkā (nav atcelts, tā darbība nav apturēta), tad tas ir tiesiski saistošs, tāpēc jāņem vērā, kvalificējot otro pārkāpumu.

Savukārt, ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu, tiesa var apturēt tiesvedību lietā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 273.panta 3.punktam, kas noteic, ka tiesa aptur tiesvedību, ja lietas

izlemšana nav iespējama, kamēr nav izlemta cita lieta iestādē vai tiesā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā.

Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad jau noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma 87.panta pirmās daļas 1.punktu vai 88.panta pirmo daļu (par procesa uzsākšanu no jauna iestādē, ja lietas faktiskie apstākļi mainījušies adresātam par labu), vai 353.panta 4.punktu (par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ja atcelts tiesas spriedums vai iestādes lēmums, kas bija par pamatu, lai tiesa šajā administratīvajā procesā taisītu attiecīgu nolēmumu).

Savukārt, ja pirmais lēmums pārsūdzēšanas procesā tiek atzīts par tiesisku, tad otrajā lietā taisnīgs rezultāts var tikt sasniegts tikai tādā gadījumā, ja, pieņemot otro lēmumu, ir ņemta vērā atkārtotība.

[17] Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti atsaukusies uz Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 "Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu" 7.1.apakšpunktā teikto, ka atkārtotību nerada personas saukšana pie kriminālatbildības citā krimināllietā, kurā spriedums **vēl nav stājies spēkā**. Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka iestādes lēmums administratīvā pārkāpuma lietā stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam *(sk. šā sprieduma 9.punktu)*. Proti, pārsūdzēšanas brīdī tas **jau ir stājies spēkā**.

[18] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzība ir pamatota un apmierināma, bet Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūlija spriedums ir atceļams un lieta ir nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūlija spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Nokavējuma naudas aprēķināšana par nodokļu parādu un soda naudu

1. Ja Valsts ieņēmumu dienests ir aprēķinājis personai nodokļu parādu un noteicis soda naudu un persona šo lēmumu ir apstrīdējusi, Valsts ieņēmumu dienestam apstrīdējuma izskatīšanas laikā nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29., 40.pants).

2. Ja nokavējuma naudas un pamatparāda palielināšana nav pieļaujama laikā, kad ir apturēta izpilde, tad vēl jo vairāk tā nav pieļaujama, ja ir apturēta administratīvā akta darbība kā tāda. Ja administratīvā akta darbība ir apturēta, ne iestāde, ne kāda trešā persona šo administratīvo aktu nedrīkst izmantot. Apturēto administratīvo aktu nedrīkst izpildīt, un no tā nedrīkst rasties arī citas sekas, piemēram, sods, sankcijas, nokavējuma naudas utt. Tādējādi, ja persona Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu ir pārsūdzējusi tiesā un tiesa ir pilnībā vai daļā apturējusi attiecīgā lēmuma darbību, Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un soda naudu par to parāda daļu, attiecībā uz kuru tiesa Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma darbību ir apturējusi (Administratīvā procesa likuma 185.pants, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna).

2008.gada 7.aprīlī Lieta Nr.SKA-56/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatoe J.Briede
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Stende" pārstāvim,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Stende" pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmuma Nr.3.1/14311 atcelšanu daļā, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 8.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests veica pēcmuitošanas pārbaudi SIA "Stende". Tā rezultātā ar Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes Muitas pārvaldes 2003.gada 29.jūnija lēmumu SIA "Stende" papildus nomaksai budžetā noteikti nodokļi un soda nauda, kopā Ls 11 869,88.

Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 14.oktobra lēmumu Nr.19/27552 zemākas iestādes lēmumu atstāja spēkā.

[2] SIA "Stende" iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 14.oktobra lēmumu daļā par papildus aprēķināto summu Ls 11 850,80, tai skaitā pievienotās vērtības nodokli Ls 634,99 un soda naudu Ls 634,99, dabas resursu nodokli Ls 3526,94 un soda naudu Ls 7053,88. Tiesa atbilstoši pieteikumam ierosināja lietu Nr.A42254804.

2005.gada 4.janvārī tiesa nolēma apturēt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmuma darbību daļā par budžetā maksājamo soda naudu par pievienotās vērtības nodokli Ls 634,99 un soda naudu par dabas resursu nodokli Ls 7053,88.

[3] 2005.gada 21.februārī SIA "Stende", uzzinājusi par to, ka Valsts ieņēmumu dienests no 2004.gada 20.jūlija aprēķina pamatparāda palielinājumu un soda naudu par nokavēto nodokļu maksājumu, lūdza Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes Ventspils nodaļai pārrēķināt nodokļu parādu atbilstoši Administratīvā procesa likumam un Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 4.janvāra lēmumam par administratīvā akta darbības apturēšanu. SIA "Stende" norādīja, ka nodokļa parāda pieauguma aprēķināšana no 2004.gada 20.jūlija ir pretrunā ar Administratīvā procesa likumu.

Ventspils nodaļa 2005.gada 3.maijā sniedza atbildi, norādot, ka Administratīvās rajona tiesas lēmums neaptur pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu.

Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors 2005.gada 30.maijā atzina Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes Ventspils nodaļas rīcību, kā arī atbildi attiecībā uz pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu par tiesisku.

[4] SIA "Stende" iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdza atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmumu par pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu par dabas resursu nodokļa soda naudu Ls 7053,88, kā arī atcelt Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes lēmumu par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanas sākšanu no 2004.gada 20.jūlija.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 21.aprīļa spriedumu pieteikumu apmierināja un atcēla Valsts ieņēmumu dienesta

ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmumu par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 8.augusta spriedumu pieteikumu apmierināja un atcēla no tā pieņemšanas dienas Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmumu Nr.3.1/14311 daļā par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Ir strīds par to, vai Valsts ieņēmumu dienests apstrīdēšanas stadijā un arī pēc tiesas lēmuma pieņemšanas par administratīvā akta darbības apturēšanu (daļā par soda naudu) pamatoti aprēķināja pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu.

Valsts ieņēmumu dienests uzskata, ka ar apturēšanu tiek apturēta tikai lēmuma izpilde, bet gadījumā, ja persona aprēķināto summu nesamaksā lēmumā noteiktajā termiņā, tai tomēr tiek aprēķināts pamatparāda palielinājums un nokavējuma nauda.

[6.2] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.panta pirmā daļa ir piemērojama gadījumā, ja nodokļu maksātājs ir nokavējis nodokļu samaksas termiņu.

[6.3] Lēmuma izpilde nozīmē jebkāda veida izpildi. Ja saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.pantu tiek apturēta lēmuma izpilde, nevar uzskatīt, ka personai šajā periodā ir pienākums maksāt nodokli un soda naudu. Līdz ar to nevar runāt par pienākuma neizpildīšanu un nokavētu maksājumu esamību. Ja maksājumi nav nokavēti, nav pamata piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.pantu.

[6.4] Ja privātpersona likumā noteiktā kārtībā ir apstrīdējusi nodokļu administrācijas lēmumu par papildu nodokļu un soda naudas aprēķinu, Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības uzsākt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķinu tad, ja nodokļu maksātājs nepamatoti 30 dienu laikā no dienas, kad saņemts nodokļu administrācijas lēmums, ar kuru administratīvais akts ir ieguvis savu galīgo noformējumu, nav nomaksājis aprēķināto nodokļa summu. Šajā gadījumā ir pamats ar 31.dienu piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.panta pirmās un otrās daļas nosacījumus.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.pants ietver nodokļu maksātājam labvēlīgu regulējumu, proti, kamēr persona valsts pārvaldes ietvaros apstrīd zemākas iestādes lēmumu, lēmuma izpilde tiek apturēta. Ja persona nepiekrīt arī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram un pārsūdz ģenerāldirektora lēmumu tiesā, viņam atkal iestājas pienākums samaksāt samazināto nodokļa summu un soda naudu. Nesamaksāšanas gadījumā piemērojami likuma "Par nodokļiem un nodevām" VII nodaļas noteikumi.

Valsts ieņēmumu dienests bija nepamatoti uzsācis pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķinu ar 2004.gada 20.jūliju, neskatoties uz to, ka Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvaldes lēmums tika apstrīdēts.

[6.5] Tā kā Administratīvā rajona tiesa apturēja Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 14.oktobra lēmuma darbību, Valsts ieņēmumu dienests kopš 2005.gada 4.janvāra nevarēja aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu daļā par apturēto soda naudu. Taču Valsts ieņēmumu dienests varēja turpināt aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu daļā par aprēķināto un nokavēto konkrētā nodokļa maksājumu, jo šajā daļā Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma darbība netika apturēta.

[6.6] Nepamatots ir pieteicējas viedoklis, ka pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķins jāaptur par laiku no 2005.gada 21.februāra līdz 3.maijam, tas ir, laikā, kad Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālā iestāde kavējās ar atbildes sniegšanu pieteicējai uz sūdzību par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķinu.

[7] Par apgabaltiesas spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Kasācijas sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[7.1] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.pants un citas tiesību normas neparedz pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķina apturēšanu uz pirmstiesas izskatīšanas laiku, ja nodokļu maksātājs ir apstrīdējis administratīvo aktu. Tiesai bija jāņem vērā minētajā tiesību normā ietvertā atsauce uz šā likuma 24.pantu.

Tiesību normas paredz gadījumus, kādos nokavējuma nauda netiek aprēķināta, kā arī paredz nodokļu maksātājam iespēju atlikt aprēķināto maksājumu samaksu, tomēr arī šādā gadījumā nodokļu maksātājs netiek pilnībā atbrīvots no nokavējuma naudas aprēķina, kā arī nodokļa samaksas termiņa atlikšana tiek pakļauta Valsts ieņēmumu dienesta kontrolei.

[7.2] Interpretējot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29. un 40.pantu, tiesa nenošķir jēdzienus "administratīvā akta izpildes apturēšana" un "administratīvā akta darbības apturēšana". Turklāt tiesas spriedums ir pretrunīgs, jo tiesas izdarītais secinājums, ka lēmuma apstrīdēšanas laikā nevar runāt par nokavēto maksājumu esamību, ir pretrunā Senāta 2006.gada 1.februāra spriedumā Nr.SKA-2 atzītajam, ka ar iestādes lēmumu persona iegūst nodokļa parādnieka statusu un tam ir jāiemaksā budžetā noteiktais maksājums. No apgabaltiesas sprieduma motivācijas izriet, ka nodokļu maksātājam, kuram, kā uzskata tiesa, nav nokavēto nodokļu maksājumu, ir jāiemaksā budžetā noteikta naudas summa, un viņam ir saistības pret valsti. Šādas tiesību normu interpretācijas rezultātā tiek radīta nevienlīdzīga situācija starp nodokļu

maksātājiem, kuri iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam jebkāda satura sūdzību par noteiktajiem maksājumiem, un tiem, kas vēršas Valsts ieņēmumu dienestā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.panta kārtībā. Tādējādi parādniekiem par nodokļu samaksas termiņa novilcināšanu nekādas nelabvēlīgas sekas neiestājas.

Tiesa nepareizi ir secinājusi, ka Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības uzsākt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķinu tad, ja nodokļu maksātājs nepamatoti 30 dienu laikā no dienas, kad saņemts nodokļu administrācijas lēmums, nav nomaksājis aprēķināto nodokļu summu. Šā likuma 40.pantā un 26.panta sestās daļas 1.punktā tiek lietots termins "uz pirmstiesas izskatīšanas laiku", ar ko saprotams laika periods līdz nodokļu administrācijas lēmuma, ar kuru administratīvais akts ir ieguvis savu galīgo noformējumu, pieņemšanai, nevis vēl 30 dienas pēc tam, kad sūdzības iesniedzējs saņēmis lēmumu par sūdzības izskatīšanas rezultātiem, kas rada papildu iespējas neveikt maksājumus budžetā, tīši novilcinot lēmuma saņemšanu.

[7.3] Tiesa ir lēmusi par soda naudas piedziņas apturēšanu, nevis arī pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanas apturēšanu. Līdz ar to tiesa nepamatoti secinājusi, ka Valsts ieņēmumu dienestam kopš 2005.gada 4.janvāra vairs nebija pamata aprēķināt pamatparāda pieaugumu daļā par apturēto soda naudu.

[8] Par kasācijas sūdzību pieteicēja iesniegusi paskaidrojumus, kuros kasācijas sūdzību neatzīst. Paskaidrojumos norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta atsauce uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.pantu konkrētajā gadījuma nav pamatota. Tā būtu pamatota tādā gadījumā, ja Valsts ieņēmumu dienests būtu pārsūdzējis rajona tiesas lēmumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 14.oktobra lēmuma apturēšanu un apgabaltiesa to būtu apmierinājusi. Tomēr šajā lietā tā nav noticis.

[9] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[10] Lietā ir strīds par to, vai Valsts ieņēmumu dienestam bija tiesības aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu par aprēķinātā nodokļa parāda summu, kuru pieteicēja nebija nomaksājusi budžetā 1) Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma apstrīdēšanas laikā un 2) tiesas procesa laikā pēc Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma darbības apturēšanas.

[11] Attiecībā uz apstrīdēšanas jeb lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas posmu Senāts jau iepriekš interpretējis likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.pantu (paredz nodokļu administrācijas tiesības aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu, ja

maksātājs ir nokavējis nodokļu samaksas termiņu) un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmo daļu (paredz, ka nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas gadījumā nodokļu administrācijas amatpersonas lēmuma izpilde tiek apturēta uz iesnieguma pirmstiesas izskatīšanas laiku). Proti, gan Senāta 2005.gada 13.septembra spriedumā lietā Nr.SKA-191, gan Senāta 2006.gada 21.novembra spriedumā lietā Nr.SKA-464 ir atzīts, ka ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmajā daļā paredzēto lēmuma izpildes apturēšanu saprot visu darbību pārtraukšanu, kā arī termiņa skaitījuma apstāšanos. Ja nodokļu maksātājs izmanto savas likumā paredzētās tiesības apstrīdēt nodokļu administrācijas lēmumu, viņam nevar rasties nelabvēlīgas sekas, proti, maksājamās summas palielinājums. Tā kā personai līdz ar lēmuma apstrīdēšanu nav pienākuma maksāt nodokli un soda naudu, tad nevar runāt par nokavētu maksājumu esamību. Savukārt, ja maksājumi nav nokavēti, nav pamata piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.pantu.

Senāts nesaskata, ka iepriekš veiktā tiesību normu interpretācija būtu nepareiza vai ka konkrētās lietas apstākļi būtu atšķirīgi no iepriekš izspriestajām lietām, tādēļ atzīst par pareizu apgabaltiesas atbilstoši Senāta judikatūrai veikto tiesību normu interpretāciju *(sk. atreferējumu šā sprieduma 6.2.–6.3.punktā)* un tai pievienojas saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturto daļu.

[12] Šādi secinājumi nav pretrunā ar Valsts ieņēmumu dienesta norādīto Senāta 2006.gada 1.februāra spriedumu lietā Nr.SKA-2. Minētais spriedums neattiecas uz pamatparāda palielinājuma un soda naudas aprēķināšanu. Proti, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanas nosacījums ir lēmuma izpildes iestāšanās. Ja tā nav iestājusies vai ir apturēta, nav pamata aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu. Savukārt spriedumā lietā Nr.SKA-2 ir runa par nodokļu parādnieka statusu, par ko kompetenta valsts iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz kuru attiecīgajam nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā noteikta naudas summa. Lēmumā konstatēts, ka šis nodoklis nav nomaksāts *(sk. Senāta 2006.gada 1.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-2 11.punktu, Senāta 2006.gada 21.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-464 11.punktu)*.

[13] Nav pamatots Valsts ieņēmumu dienesta viedoklis, ka šādas tiesību normu interpretācijas rezultātā tiek radīta nevienlīdzīga situācija starp nodokļu maksātājiem, kuri iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam jebkāda satura sūdzību par noteiktajiem maksājumiem, un tiem, kuri vēršas Valsts ieņēmumu dienestā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24.panta kārtībā, tas ir, kuri lūdz pagarināt nodokļa parāda samaksas termiņu vai sadalīt nodokļa samaksu atsevišķos termiņos.

Ja persona neapstrīd nodokļu administrācijas lēmumu, tad tā acīmredzot atzīst nodokļu parāda pamatotību, un nodokļa parāda

nomaksa tad ir pamatota. Savukārt, ja persona iesniedz apstrīdēšanas iesniegumu, tā nepiekrīt lēmumam par nodokļu parādu. Kamēr augstāka iestāde nav pārbaudījusi zemākas iestādes lēmuma tiesiskumu, personai atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmajai daļai nav pienākuma zemākas iestādes lēmumu pildīt.

Turklāt, ja personas apstrīdēšanas iesniegums ir acīmredzami nepamatots, augstākai iestādei ir iespēja lēmumu par apstrīdēšanas iesniegumu pieņemt ātrāk, neizmantojot pilnībā visu likumā paredzēto laiku, un tādējādi samazinot laiku, uz kādu tiek apturēta izpilde.

[14] Valsts ieņēmumu dienests, atsaucoties uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29.panta pirmo daļu, kasācijas sūdzībā pauž viedokli, ka lēmuma par nodokļu parādu izpilde būtu apturama tikai līdz Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmuma pieņemšanas brīdim, nevis vēl 30 dienas.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā laikā, kad pieteicēja apstrīdēja nodokļu administrācijas lēmumu par nodokļu parādu) noteica, kas samazinātā nodokļa summa un soda nauda attiecīgajā apmērā nodokļu maksātājam jāsamaksā 30 dienu laikā no dienas, kad saņemts nodokļu administrācijas lēmums par aprēķināto nodokļa summu. Ja maksājumi noteikto 30 dienu laikā netiek veikti, ar 31.dienu piemērojami šā likuma 29.panta pirmās un otrās daļas nosacījumi (tas ir, arī pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanas).

Senāta ieskatā apgabaltiesa pamatoti attiecinājusi 30 dienu termiņu arī uz administratīvo aktu tā galīgajā noformējumā, tas ir, uz Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu. Tikai administratīvajā aktā tā galīgajā noformējumā ir ietverts konkrēts pienākums, kura izpildīšanai personai ir dotas 30 dienas. Atsevišķos gadījumos tieši augstākas iestādes lēmums var noteikt jaunu pienākumu, un tad tieši atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta ceturtajai daļai nodokļu maksātājam būtu dodams laiks šāda pienākuma izpildei tādā pašā termiņā, kāds paredzēts zemākas iestādes lēmuma izpildei. Tā, ja augstāka iestāde lēmumā būtu noteikusi lielāku nodokļa parādu, šis augstākas iestādes lēmums daļēji ietvertu jaunu pienākumu. Pretēji likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta ceturtās daļas jēgai būtu pieprasīt jauna pienākuma izpildi nekavējoties pēc lēmuma pieņemšanas.

Nepamatots ir viedoklis, ka šāda interpretācija rada papildu iespējas neveikt maksājumus budžetā, tīši novilcinot lēmuma saņemšanu. Senāts norāda, ka administratīvais akts stājas spēkā tikai ar brīdi, kad tas ir paziņots adresātam (Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmā daļa). Tas arī ir saprotams, jo nevar sagaidīt, ka administratīvā akta adresāts pat pie labākās gribas sāktu pildīt administratīvo aktu, par kuru tam nav zināms. Valsts ieņēmumu dienests, atsaucoties uz iespējamu nepamatotu lēmuma saņemšanas

novilcināšanu, neņem vērā, ka Administratīvā procesa likums aizsargā arī sabiedrības (valsts) intereses, lai personas neizvairītos no tām nelabvēlīgu administratīvo aktu saņemšanas un izpildes. Proti, iestādei nav liegts administratīvo aktu paziņot klātienē vai citos veidos, kas ir ātrāki kā sūtīšana pa pastu parastā kārtībā. Turklāt, ja lēmums tiek sūtīts pa pastu, uzskatāms, ka tas paziņots septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā. Šāda prezumpcija ierobežo adresāta iespējas nenoteiktu laiku izvairīties no pienākuma pildīšanas.

[15] Senāts nepiešķir būtisku nozīmi Valsts ieņēmumu dienesta argumentam, ka valsts tādējādi kreditē parādnieku.

Tiesiskās attiecības nodokļu jomā ir publiski tiesiskās attiecības, nevis privāttiesiskās, un tajās darbojas atšķirīgi principi. Nodokļa maksāšanas pienākums ir valsts noteikts pienākums personai daļu savu ienākumu iemaksāt valsts budžetā, lai valsts varētu īstenot sabiedrības kopējos mērķus, pildīt valsts uzdevumus. Valsts vienpusēji nosaka gan šādu, privātpersonu ierobežojošu pienākumu, gan tā pildīšanas kārtību, tai skaitā termiņus. Nav pamata *a priori* uzskatīt, ka nodokļu maksātāja nodokļiem paredzētā nauda piederētu valstij un, to nenomaksājot pēc pirmā valsts pieprasījuma, nodokļu maksātājs tiktu kreditēts. Šai gadījumā likumā ir noteikts, ka nodokļu maksātājam nav pienākuma strīda laikā nodokli iemaksāt. Vēl jo mazāk to var attiecināt uz pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu par soda naudas nenomaksāšanu: soda nauda nav ienākums, ar ko valsts budžets var rēķināties, tas kā jebkurš sods ir preventīvs pasākums, lai panāktu nodokļa pareizu nomaksāšanu budžetā.

[16] Līdz ar to apgabaltiesas spriedums daļā par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas laikā ir pareizs un kasācijas sūdzība nav pamatota.

[17] Ja nodokļu maksātājs vēršas ar pieteikumu tiesā, administratīvā akta darbība vispārīgi netiek apturēta, jo atbilstoši Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas 1.punktam (agrāk – 185.panta otrās daļas 1.punkts) noteikumi par administratīvā akta darbības apturēšanu neattiecas uz administratīvo aktu, kas uzliek pienākumu samaksāt nodokli, nodevu vai veikt citu maksājumu valsts budžetā. Tomēr nodokļu maksātājs var lūgt tiesu arī šāda administratīvā akta darbību apturēt.

Valsts ieņēmumu dienests pauž viedokli, ka tiesas lēmums par administratīvā akta darbības apturēšanu aptver tikai soda naudas summas iemaksāšanu, bet neaptver nodokļu administrācijas tiesības aprēķināt par šo summu nokavējuma naudu un pamatparāda palielinājumu.

Senāts norāda, ka, ja nokavējuma naudas un pamatparāda palielināšana nav pieļaujama laikā, kad ir apturēta izpilde (likuma "Par

nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa), tad vēl jo vairāk tā nav pieļaujama, ja administratīvā akta darbība kā tāda ir apturēta. Kā skaidrots par administratīvā akta darbības apturēšanas izpratni Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnā, "[j]a administratīvā akta darbība ir apturēta, ne iestāde, ne kāda trešā persona šo administratīvo aktu nedrīkst izmantot. Apturēto administratīvo aktu nedrīkst izpildīt un no tā nedrīkst rasties arī citas sekas, piemēram, sods, sankcijas, nokavējuma naudas utt." *(Hufen F. Verwaltungsprozessrecht. 6.Auflage. Verlag: C.H.Beck, 2005, S.510)*; "nedrīkst ne noteikt piespiedu līdzekļus, ne arī tos piemērot (piem., piespiedu nauda, aizvietotājizpilde u.c.). Tādā veidā piemērotie piespiedu izpildes līdzekļi būtu atzīstami par prettiesiskiem" *(Dombert M., Finkelnburg K., Külpmann C. Vorläufiger Rechtsschutz im Verwaltungstreitverfahren. München: Verlag C.H.Beck, 2008, S.226, 229)*.

[18] Tai pašā laikā Senāts atzīst, ka tieši par konkrētās lietas apstākļiem tam nav kompetences šo jautājumu izskatīt pēc būtības turpmāk norādīto iemeslu dēļ.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 375.panta pirmajai daļai iestādes pienākums ir pareizi un laikus izpildīt pret to vērstu administratīvajā lietā pieņemtu tiesas spriedumu vai citu lēmumu (nolēmumu). Administratīvā procesa likuma 376.panta trešajā daļā savukārt noteikts, ka administratīvā procesa dalībnieks ir tiesīgs iesniegt sūdzību, kas radusies sakarā ar tiesas nolēmuma izpildi.

No minētajiem tiesību normām Senāts secina, ka gadījumos, kad tiesas nolēmuma izpildīšanas stadijā administratīvā procesa dalībniekam rodas šaubas par tiesas sprieduma vai lēmuma (tai skaitā lēmuma par administratīvā akta darbības apturēšanu) pienācīgu izpildi, Administratīvā procesa likuma normas dod tiesības vērsties tiesā un lūgt pārbaudīt, vai nolēmums tiek izprasts un pildīts atbilstoši tiesas noteiktajām prasībām.

Šajā gadījumā starp pieteicēju un Valsts ieņēmumu dienestu pastāv strīds par to, kādā veidā būtu izprotams Administratīvās rajona tiesas lēmums par administratīvā akta darbības apturēšanu.

Būtībā tā ir sūdzība par spēkā esoša tiesas nolēmuma izpildi, kura izskatāma Administratīvā procesa likuma 376.panta kārtībā. Tiesas un tiesneša nolēmuma izpilde ietilpst tiesas procesā, nevis ir valsts pārvaldes darbība publisko tiesību jomā – administratīvais akts vai faktiskā rīcība.

Tātad apgabaltiesa nepamatoti izskatījusi lietu šajā daļā pēc būtības kā prasījumu par administratīvā akta atcelšanu. Tādēļ spriedums daļā par Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, aprēķinot pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu par soda naudu, kura tika noteikta ar tiesas apturēto Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu, ir atceļams un tiesvedība lietā izbeidzama saskaņā ar Administratīvā

procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, 348.panta 1.punktu un 3.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 8.augusta spriedumu daļā, ar kuru atcelts Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmums Nr.3.1/14311 daļā par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu par dabas resursu nodokļa soda naudu laikā pēc 2005.gada 4.janvāra, un tiesvedību lietā šajā daļā izbeigt.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 8.augusta spriedumu daļā, ar kuru atcelts Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.maija lēmums Nr.3.1/14311 daļā par pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšanu laikā līdz 2005.gada 4.janvārim, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par apstrīdēšanas termiņa nokavējuma sekām; par administratīvā akta pamatojuma trūkumu

1. Ja lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtība nav ievērota termiņa nokavējuma dēļ, pieteikuma izskatīšana tiesā nav pieļaujama. Tādējādi, ja iestāde pamatoti atteikusies izskatīt personas apstrīdēšanas iesniegumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību termiņa nokavējuma dēļ, tiesai, saņemot pieteikumu par attiecīgo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, pieteikuma pieņemšana jāatsaka (vai lieta jāatstāj bez izskatīšanas, ja tā tomēr ierosināta) (Administratīvā procesa likuma 191., 278.pants).

2. Iestādei, izdodot administratīvo aktu, tajā ir jānorāda akta pamatojums – piemērotās tiesību normas un lietas apstākļi. Tiesā, aizstāvot pārsūdzētā administratīvā akta pamatotību, iestāde nevar akta tiesiskumu pamatot ar tādām tiesību normām vai apstākļiem, kas nav atspoguļoti pārsūdzētajā administratīvajā aktā (Administratīvā procesa likuma 150.pants).

2008.gada 23.aprīlī Lieta Nr.SKA-146/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Lantas Serviss" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra un 2004.gada 1.decembra lēmumu atcelšanu, Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, nesniedzot atbildi uz pieteicējas sūdzību, kā arī morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Lantas Serviss" kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 29.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 3.augustā Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes muitas eksperts sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.003145, kurā konstatēts, ka 2004.gada 26.jūlijā muitas kontroles punktā 0207 tika noformēts vienotais administratīvais dokuments IM4 0207/4-C402834 precei "dzinēji jūras kuģiem" (kombinētās nomenklatūras (turpmāk – KN) kods 8408 10 41). Veicot

kravas fizisko kontroli, radās aizdomas par nepareizu preču KN koda piemērošanu. 2004.gada 2.augustā tika izsniegts Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes Tarifu daļas Preces identifikācijas atzinums Nr.85/2004, saskaņā ar kuru preces, kas deklarētas ar vienoto administratīvo dokumentu IM4 0207/4-C402834, atbilst šādiem KN kodiem – 8408 10 49 un 8507 10 89. Tādējādi SIA "Lantas Serviss" kā preču deklarētāja ir deklarējusi kravu ar nepareizu preču KN kodu, pārkāpjot 1993.gada 2.jūlija EEK regulas Nr.2454/93 199.panta pirmo daļu un izdarot administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta pirmajā daļā.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.augusta lēmumu SIA "Lantas Serviss" piemērots naudas sods 100 latu apmērā.

[2] 2004.gada 9.septembrī tika uzsākta pārbaude par muitas tiesību aktu pareizu piemērošanu ar vienoto administratīvo dokumentu 0207/4-402834 deklarētajām precēm. Ņemot vērā pārbaudes rezultātus, 2004.gada 9.septembrī tika veikts muitas un citu nodokļu pārrēķins.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.septembra lēmumu, pamatojoties uz minēto pārrēķinu, SIA "Lantas Serviss" tika noteikts muitas un citu nodokļu parāds 490,42 latu apmērā un soda nauda 490,42 latu apmērā, tajā skaitā ievedmuitas nodoklis 415,61 lats, pievienotās vērtības nodoklis 74,81 lats un soda nauda 490,42 latu apmērā.

[3] 2004.gada 8.oktobrī SIA "Lantas Serviss" iesniedza sūdzību Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.augusta un 10.septembra lēmumiem, vienlaikus lūdzot atjaunot nokavēto termiņu 2004.gada 10.augusta lēmuma apstrīdēšanai.

[4] Ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra lēmumu SIA "Lantas Serviss" 2004.gada 8.oktobra sūdzība daļā par 2004.gada 10.augusta lēmumu atstāta bez izskatīšanas. Lēmumā norādīts, ka sūdzības iesniegšanas termiņš nokavēts par 49 dienām un nav pamata atjaunot sūdzības iesniegšanas termiņu.

Attiecībā uz 2004.gada 10.septembra lēmumu norādīts, ka šajā daļā SIA "Lantas Serviss" sūdzība tiks izskatīta atsevišķi.

[5] 2004.gada 22.novembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts SIA "Lantas Serviss" pieteikums, kurā lūgts atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra lēmumu, atzīt par prettiesisku Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu faktisko rīcību un administratīvos aktus, uzlikt par pienākumu Valsts ieņēmumu dienestam apmierināt pieteicējas prasības, kas norādītas 2004.gada 8.oktobra sūdzībā, un novērst uzsāktās izpildes sekas, atmaksājot pieteicējai prettiesiski piedzītos 1080,84 latus, piedzīt atlīdzinājumu par nodarīto

kaitējumu 10 000 latu apmērā un mantiskos zaudējumus un tiesāšanās izdevumus 1827,70 latu apmērā.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 25.novembra lēmumu atstāts bez virzības pieteikums daļā par Valsts ieņēmumu dienesta faktiskās rīcības un administratīvo aktu atzīšanu par prettiesiskiem, kā arī par pienākuma uzlikšanu atbildētājam izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu, atmaksājot nelikumīgi piedzītos maksājumus Ls 1080,84 apmērā.

Pieteikumu daļā par mantisko zaudējumu Ls 1827,70 atlīdzināšanu un pienākuma uzlikšanu atbildētājam izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu, apmierinot pieteicējas 2004.gada 8.oktobra sūdzībā norādītās prasības, atteikts pieņemt.

[7] 2004.gada 1.decembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemti SIA "Lantas Serviss" pieteikuma papildinājumi, kuros lūgts uzdot Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram sniegt atbildi pēc būtības uz SIA "Lantas Serviss" 2004.gada 8.oktobra sūdzību par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.augusta un 10.septembra lēmumiem.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 3.decembra lēmumu ierosinātā lieta papildināta ar pieteicējas prasījumu par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, nesniedzot likumā noteiktajā termiņā atbildi uz pieteicējas sūdzību par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.septembra lēmumu.

[8] Izskatot SIA "Lantas Serviss" sūdzību par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.septembra lēmumu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 1.decembra lēmumu atstāja minēto lēmumu negrozītu.

[9] 2004.gada 23.decembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts SIA "Lantas Serviss" pieteikuma papildinājums, kurā lūgts atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmumu.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2004.gada 24.decembra lēmumu pieņemts pieteicējas pieteikuma papildinājums un nolemts prasījumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmuma atcelšanu izskatīt ierosinātās administratīvās lietas ietvaros.

[10] Pieteikumā un tā papildinājumos SIA "Lantas Serviss" cita starpā ir norādījusi šādus argumentus:

[10.1] pieteicēja nav vainojama administratīvā pārkāpuma izdarīšanā;

[10.2] muitas eksperts nav tiesīgs sastādīt administratīvā pārkāpuma protokolu. Lēmums par pieteicējas saukšanu pie administratīvās atbildības pieņemts, nenoskaidrojot visus lietas apstākļus;

[10.3] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra lēmums ir spēkā neesošs;

[10.4] administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš ir viens mēnesis, līdz ar to lēmumā par administratīvā soda piemērošanu nepamatoti norādīts 10 dienu pārsūdzības termiņš. Turklāt pieteikuma iesniegšanas termiņš par iestādes prettiesisku faktisko rīcību ir viens gads. Savukārt lēmuma par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu pieņemšanas termiņš ir septiņas dienas, ko Valsts ieņēmumu dienests nav ievērojis;

[10.5] pieteicējai nebija pieejami visi lietas materiāli, tajā skaitā Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes Muitas apskates akts Nr.283 un Preces identifikācijas atzinums Nr.85/2004, līdz ar ko nebija iespējams efektīvi aizsargāt savas tiesiskās intereses;

[10.6] fakts, ka deklarētājs ir parakstījis muitas deklarāciju, nepierāda viņa vainu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā. Muitas apskates aktā un Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.septembra lēmumā norādītais akumulatoru skaits atšķiras, līdz ar to nodokļu uzrēķins veikts uz kļūdainas informācijas pamata;

[10.7] Valsts ieņēmumu dienesta lēmumos nav paskaidrots, kāpēc kuģu dzinējiekārtas (KN kods 840810), kas paredzētas velkoņa "Saturns" vajadzībām, ir paredzētas nevis jūras kuģiem, velkoņiem (KN kods 84081041), bet gan citādām vajadzībām (KN kods 84081049);

[10.8] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmums ir spēkā neesošs, jo tajā nav piemēroto tiesību normu uzskaitījuma.

[11] Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 12.decembra spriedumu pieteikums apmierināts daļā par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību un atzīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta faktiskā rīcība, nesniedzot atbildi uz pieteicējas sūdzību par 2004.gada 10.septembra lēmumu, ir prettiesiska.

Savukārt pieteikums daļā par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra lēmuma un 2004.gada 1.decembra lēmuma atcelšanu, kā arī mantisko zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts.

[12] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, Administratīvā apgabaltiesa apmierināja pieteicējas pieteikumu daļā un atcēla Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 1.decembra lēmumu, bet noraidīja pieteikumu daļā par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu un morālo kaitējumu, kā arī izbeidza tiesvedību lietā daļā, kas ierosināta par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, nesniedzot atbildi pēc būtības uz 2004.gada 8.oktobra sūdzību. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[12.1] Strīds lietā ir par to, vai Valsts ieņēmumu dienests pamatoti grozījis pieteicējas deklarēto preču kodu.

[12.2] Izvērtējot pārsūdzēto 2004.gada 1.decembra lēmumu, secināms, ka iestāde pārsūdzēto lēmumu nav pamatojusi ar tādām tiesību normām, uz kuru neievērošanu pieteicējas darbībās amatpersonas norāda lietas izskatīšanas laikā tiesā (piemēram, tiesību normas par atļaujas nepieciešamību preces deklarēšanai ar konkrētu KN preces kodu). Šādu pamatojumu neietver arī 2004.gada 2.augusta preces identifikācijas atzinums. Turklāt ne pārsūdzētais lēmums, ne minētais atzinums neietver tos iestādes apsvērumus par nepieciešamību konkrētās preces deklarēt atsevišķi ar atšķirīgiem preces kodiem, uz kuriem tiesā norāda iestādes amatpersona. Pārsūdzētajā lēmumā ir ietverta atsauce uz preces identifikācijas atzinumu, savukārt atzinumā ietverts attiecīgo preču kodu apraksts. Iestādes lēmumos ietverta atsauce pamatā uz vispārīga rakstura tiesību normām preces koda un nodokļu noteikšanai, kā arī tādām materiālo tiesību normām, kas reglamentē tieši nodokļu maksājumus. Tomēr ne lēmums, ne atzinums neietver pamatojumu un apsvērumus tieši attiecībā uz preces kodu maiņas nepieciešamu.*

[12.3] Pamatojuma trūkums konkrētajā gadījumā ir būtisks. Pieteicēja no pārsūdzētā lēmuma vispārīgi varēja saprast, kāpēc šāds lēmums pieņemts, tomēr, ņemot vērā, ka par lietas apstākļiem bija strīds (ir joprojām), nav secināms, ka pieteicējai bija jāsaprot, kā konkrēti iestāde pie šāda lēmuma nonākusi. Nevar secināt, ka pārsūdzētā lēmuma pamatojums attaisno pieteicējai uzlikto pienākumu, jo faktiski pamatojuma trūkst tieši par to jautājumu, par kuru ir strīds.

Šādos apstākļos atzīstams, ka Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 1.decembra lēmums, ar kuru pieteicējai noteikti papildus samaksai budžetā muitas maksājumi, nav pamatots un ir atceļams.

[12.4] Par nepamatotu atzīstams Valsts ieņēmumu dienesta apsvērums, ka 2004.gada 1.decembra lēmuma atcelšanai nav pamata, tā kā pieteicēja nav apstrīdējusi preces identifikācijas atzinumu. Preces identifikācijas atzinums nav atzīstams par administratīvo aktu, bet gan par procesuālu lēmumu, kas pieņemts konkrētas administratīvās lietas izskatīšanas ietvaros.

[12.5] Lietā ir arī strīds par to, vai iestāde pamatoti pieteicējas sūdzību par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.augusta lēmumu atstājusi bez izskatīšanas sakarā ar apstrīdēšanas termiņa nokavējumu.

Administratīvā pārkāpuma lietā pieņemtā lēmuma apstrīdēšanas termiņš atbilstoši Administratīvā procesa likumā ietvertajam regulējumam bija nevis desmit, bet gan trīsdesmit dienas. 2004.gada 10.augusta lēmuma apstrīdēšanas termiņš beidzās 2004.gada

* ***Piezīme*:** domāts: nepieciešamību.

9.septembrī. Tādējādi pieteicēja lēmuma apstrīdēšanas termiņu nokavēja par 29 dienām (nevis 49 dienām, kā to atzinusi iestāde).

Lai arī iestāde nepareizi skaitījusi lēmuma apstrīdēšanas termiņu, atzīstams, ka termiņa nokavējums ir pieļauts, kā arī par pareiziem atzīstami iestādes apsvērumi par atteikšanos atjaunot nokavēto termiņu. Termiņa atjaunošana ir pieļaujama izņēmuma gadījumos, ja ir vērā ņemami objektīvi apstākļi, kas personai neatkarīgi no tās gribas ir lieguši šo termiņu ievērot. Pieteicēja nav norādījusi konkrētus objektīvus apstākļus, kuri neatkarīgi no pašas pieteicējas gribas un rīcības būtu lieguši pieteicējai iesniegt sūdzību.

Šādos apstākļos atzīstams, ka iestāde pamatoti pieteicējas sūdzību atstājusi bez izskatīšanas. Līdz ar to nav pamata Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanai.

[12.6] Pieteicēja lūdza atzīt par prettiesisku Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, nesniedzot atbildi uz 2004.gada 8.oktobra sūdzību.

Konkrētajā gadījumā iestādes faktiskā rīcība nav konstatējama un pirmās instances tiesa nepamatoti par šādu prasījumu ierosinājusi lietu un taisījusi spriedumu.

Ar 2004.gada 8.oktobra sūdzību pieteicēja lūdza atjaunot procesuālo termiņu sūdzības iesniegšanai un atcelt divus iestādes lēmumus, proti, lēmumu, ar kuru noteikts administratīvais sods, un lēmumu, ar kuru noteikti muitas maksājumi. Sakarā ar minēto sūdzību iestāde ir pieņēmusi divus lēmumus, proti, lēmumu, ar kuru sūdzība atstāta bez izskatīšanas, un lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts zemākas iestādes lēmums. Līdz ar to šajā administratīvajā lietā tiesas kontrole ir veicama par iestādes pieņemtiem administratīviem aktiem, bet iestādes darbības, pieņemot šos administratīvos aktus, nav atzīstamas par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē. Ja iestāde pieļāvusi pārkāpumus lēmumu pieņemšanā (termiņus, kārtību), kontroli pār tiem tiesa veic kontroles pār administratīvajiem aktiem ietvaros. Konkrētajā gadījumā šādi pārkāpumi nav konstatējami. Arī lēmums par sūdzības atstāšanu bez izskatīšanas sakarā ar tās iesniegšanas termiņa nokavējumu ir administratīvais akts, tādēļ paralēli tam nevar runāt par iestādes faktisko rīcību, kas pieteicējas ieskatā izpaužas kā sūdzības neizskatīšana pēc būtības. Iestāde attiecībā uz sūdzību ir pieņēmusi lēmumu, kuru apgabaltiesa jau atzina kopumā par tiesisku.

Šādos apstākļos atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam lietā daļā, kas ierosināta par iestādes faktisko rīcību, ir izbeidzama tiesvedība.

[12.7] Pieteikumā tiesai pieteicēja turklāt lūdza: 1) uzlikt par pienākumu Valsts ieņēmumu dienestam atmaksāt pieteicējai no tās piedzītos maksājumus 1080,84 latu apmērā, ņemot vērā Latvijas Bankas

noteikto refinansēšanas likmi; 2) izmaksāt pieteicējai atlīdzinājumu 10 000 latus par kaitējumu, kas nodarīts juridiskas personas godam un lietišķajai reputācijai; 3) atlīdzināt pieteicējai mantiskos zaudējumus, kas tai nodarīti ar nodokļu administrācijas ierēdņu prettiesisku rīcību (lēmumiem), un tiesāšanās izdevumus 1827,70 latus.

Nav pamata izskatīt un izlemt prasījumu par 1080,84 latu atmaksu, jo par šādu prasījumu nav ierosināta lieta. Nav pamata izskatīt un izlemt prasījumu arī par mantisko zaudējumu 1827,70 latu apmērā atlīdzināšanu, jo pieteikumu minētajā daļā atteikts pieņemt. Pieteicēja tiesneša lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu daļā nav pārsūdzējusi. Šādos apstākļos atzīstams, ka pirmās instances tiesa nepamatoti taisījusi spriedumu par zaudējumu atlīdzināšanu, jo par šādu prasījumu administratīvā lieta nav ierosināta.

[12.8] Prasījums par 10 000 latu kaitējuma atlīdzinājumu ir noraidāms.

Atzīstams, ka faktiski pieteicēja lūdza atlīdzināt personisko kaitējumu.

Pieteicēja nav konkretizējusi, kādā veidā ar pārsūdzēto lēmumu tai radies personiskais kaitējums, proti, aizskarta pieteicējas reputācija. Ņemot vērā minēto, kā arī pārsūdzētā lēmuma atcelšanas pamatojumu un tādējādi konkrētās lietas apstākļus kopumā, atzīstams, ka pieteicējai personiskā kaitējuma materiāls atlīdzinājums nav nosakāms. Konkrētajos apstākļos pieteicējas tiesību aizskārums ir novērsts ar pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

[13] Par minēto spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot apgabaltiesas spriedumu atcelt daļā, ar kuru atcelts Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmums. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[13.1] Pieteicēja no pārsūdzētā 2004.gada 1.decembra lēmuma pamatojuma pilnībā varēja saprast, kāpēc ir pieņemts attiecīgais administratīvais akts.

[13.2] Tiesa nav noskaidrojusi visus lietas apstākļus un nav izprasījusi papildus pierādījumus par to, kādēļ Valsts ieņēmumu dienests mainīja preču kodus. Tādējādi tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, 107.panta ceturto un 150.panta ceturto daļu.

[13.3] Tiesa nav ņēmusi vērā Regulas Nr.2454/93 291.–300.pantu, kuros norādīts uz nepieciešamību saņemt speciālu atļauju konkrētā koda piemērošanai.

Tā kā pieteicējai nebija šādas atļaujas, tā nevarēja deklarēt preces ar vienu kodu, kā tas norādīts gan Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 2.augusta atzinumā, gan pārsūdzētajā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmumā.

[13.4] Tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo daļu, jo nav vērtējusi pierādījumus kopsakarā.

[14] Pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums un daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[14.1] Administratīvais pārkāpums pieteicējai konstatēts nelikumīgi.

[14.2] Nav izlemts pieteiktais noraidījums tiesnesei. Tādējādi tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punktu.

[14.3] Pieteicējai bija objektīvi un attaisnojoši apstākļi termiņa nokavējumam Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.augusta lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā apstrīdēšanai.

[14.4] Tiesa nav vērtējusi iestādes pārkāpumus, izskatot jautājumu par procesuālā termiņa atjaunošanu.

[15] Paskaidrojumos par pieteicējas kasācijas sūdzību Valsts ieņēmumu dienests norādīja, ka pieteicējas kasācijas sūdzība nav pamatota.

Paskaidrojumos par Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību pieteicēja norādīja, ka kasācijas sūdzība nav pamatota.

Motīvu daļa

[16] Lietā ir strīds par to, vai Valsts ieņēmumu dienests pamatoti piemērojis pieteicējai administratīvo sodu un veicis papildus nodokļu aprēķinu sakarā ar pieteicējas deklarētā preču koda grozīšanu.

[17] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturtajai daļai gadījumā, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā izvērstāks argumentu izklāsts nav nepieciešams.

Pārbaudot Administratīvās apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu, Senāts, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturto daļu, pievienojas apgabaltiesas sprieduma motivācijai, kas attiecas uz: 1) Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmuma atcelšanu; 2) jautājumu par to, vai apstrīdēšanas iesniegums pamatoti atstāts bez izskatīšanas; 3) tiesvedības izbeigšanu lietā daļā, kas ierosināta par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību.

Līdz ar to Senāts neatkārto apgabaltiesas argumentus par minētajiem jautājumiem.

[18] Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzībā cita starpā norādīts, ka tiesa nav ņēmusi vērā Regulas Nr.2454/93 291.–300.pantu, kuros norādīts uz nepieciešamību saņemt speciālu atļauju konkrētā preču koda piemērošanai, un tā kā pieteicējai nebija šādas atļaujas, tā nevarēja deklarēt preces ar vienu kodu, kā tas norādīts gan Valsts

ieņēmumu dienesta 2004.gada 2.augusta atzinumā, gan pārsūdzētajā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmumā.

Administratīvā procesa likuma 150.panta otrā daļa noteic, ka iestāde var atsaukties tikai uz tiem pamatojumiem, kuri minēti administratīvajā aktā. Kā konstatējusi apgabaltiesa, Valsts ieņēmumu dienests uz tiesību normām, kas noteic atļaujas nepieciešamību preces deklarēšanai ar konkrētu KN preces kodu, norādījis tikai lietas izskatīšanas laikā tiesā. Turklāt ne 2004.gada 2.augusta atzinumā *(lietas 56., 57.lapa)*, ne arī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.decembra lēmumā *(lietas 64.–68.lapa)* nav norādīts uz to, ka pieteicējai bija nepieciešams saņemt speciālu atļauju konkrētā koda piemērošanai.

Ievērojot iepriekš norādītos argumentus, Senāts noraida minēto kasācijas sūdzības argumentu kā acīmredzami nepamatotu. Tāpat par nepamatotu atzīstams arī Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka tiesa nav noskaidrojusi visus lietas apstākļus un nav izprasījusi papildus pierādījumus par to, kādēļ Valsts ieņēmumu dienests mainīja preču kodus. Tā kā tiesa Senāta ieskatā bija pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais Valsts ieņēmumu dienesta lēmums atbilstoši Senāta atziņām par pamatojuma trūkuma būtiskumu *(sk. Senāta 2006.gada 14.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-432/2006 10.punktu)* ir atceļams būtiska procesuāla pārkāpuma dēļ, proti, sakarā ar pamatojuma trūkumu attiecībā uz preces koda maiņas nepieciešamu, tiesai nebija pamata vērtēt kādus citus apstākļus vai izprasīt papildus pierādījumus.

[19] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punktu tiesa atstāj pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Kā norādīts vācu administratīvo tiesību doktrīnā, ja lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtība nav izieta termiņa nokavējuma dēļ un apstrīdēšanas iestāde šī iemesla dēļ noraida apstrīdēšanas iesniegumu, pieteikums par administratīvā akta atcelšanu nav pieļaujams *(sk.: Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. 5.Auflage. München: Verlag C.H.Beck, 2007, S.503).*

Kā atzīst Senāts, ja persona ir nokavējusi procesuālo termiņu administratīvā akta apstrīdēšanai un iestāde to pamatoti nav atjaunojusi, pieteikuma izskatīšana tiesā par šāda administratīvā akta atcelšanu nav pieļaujama, jo uzskatāms, ka persona nav ievērojusi likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

Apgabaltiesa, izskatot lietu, ir vērtējusi, vai pieteicējas sūdzība par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2004.gada 10.augusta lēmuma, ar kuru pieteicējai uzlikts administratīvais sods, atcelšanu bija pamatoti atstāta bez izskatīšanas sakarā ar apstrīdēšanas

termiņa nokavējumu. Tiesa atzinusi, ka pieteicēja ir nokavējusi lēmuma apstrīdēšanas termiņu un ka iestāde to pamatoti nav atjaunojusi un tādējādi atstājusi pieteicējas sūdzību bez izskatīšanas. Ievērojot minēto, tiesa secināja, ka nav pamata Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanai un pieteikumu par šo lēmumu noraidīja.

Senāts atzīst, ka tiesa ir pamatoti vērtējusi, vai iestādei bija pamats atstāt pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu bez izskatīšanas sakarā ar nokavēto termiņu, kurš netika atjaunots. Taču tajā pašā laikā tiesa turpmāk norādīto apsvērumu dēļ nepamatoti nav lēmusi jautājumu par pieteikuma pieļaujamību par 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu.

Kaut arī formāli pieteicēja iesniegusi pieteikumu tiesā par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu, Senāts, ievērojot pieteicējas pieteikumā ietvertos argumentus par 2004.gada 10.augusta lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā nepamatotību pēc būtības, secina, ka pieteicēja pēc būtības vēlējusies, lai tiesa atceļ Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.augusta lēmumu, ar kuru pieteicēja atzīta par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un tai uzlikts administratīvais sods. Senāta ieskatā pieteicējas mērķis, vēršoties iestādē ar lūgumu par 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu un apstrīdēšanas termiņa atjaunošanu, bijis panākt minētā lēmuma pārskatīšanu pēc būtības un tā atcelšanu. Līdz ar to, kā atzīst Senāts, tālākais process saistībā ar 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu tiesai bija jāvērtē kā vienots process.

Ievērojot minēto, tiesai, atzīstot, ka iestāde ir pamatoti atteikusies atjaunot pieteicējai nokavēto procesuālo termiņu lēmuma apstrīdēšanai un līdz ar to pamatoti atstājusi pieteicējas iesniegumu bez izskatīšanas, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punktam pieteikums par 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu bija jāatstāj bez izskatīšanas, jo pieteicēja nav ievērojusi likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[20] Atbilstoši minētā likuma 348.panta 3.punktam kasācijas instances tiesa, izskatījusi lietu, var atcelt tiesas spriedumu pilnībā vai daļā un atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi šā likuma 278.panta noteikumus.

Tā kā tiesa nav atstājusi pieteicējas pieteikumu par 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu bez izskatīšanas, Senāts atzīst, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punktu pieteicējas pieteikums par minēto lēmumu atstājams bez izskatīšanas, bet apgabaltiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu, atceļams.

Ņemot vērā, ka pieteikums par 2004.gada 10.augusta lēmumu atstājams bez izskatīšanas, Senāts nevērtē pieteicējas kasācijas sūdzības argumentu par to, ka administratīvais pārkāpums konstatēts nepamatoti.

[21] No apgabaltiesas sprieduma izriet, ka tā ir izskatījusi pēc būtības pieteicējas prasījumu par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu *(sk. šā sprieduma 12.8.punktu)*.

Kārtību, kādā pieprasāms atlīdzinājums par administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības rezultātā nodarītajiem zaudējumiem, noteic Administratīvā procesa likuma 8.nodaļa.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Administratīvā procesa likuma 93.pants noteic piekritību lietās par atlīdzinājumu. Minētā panta pirmā daļa paredz, ka, iesniedzot augstākai iestādei iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu, vienlaicīgi var prasīt atlīdzinājumu. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka, ja augstākas iestādes nav, tā ir Ministru kabinets vai saskaņā ar normatīvo aktu administratīvo aktu var pārsūdzēt tiesā bez apstrīdēšanas augstākā iestādē, pieteikumā par administratīvā akta pārsūdzēšanu vienlaicīgi var prasīt arī atlīdzinājumu. Atlīdzinājumu var prasīt, arī pārsūdzot iestādes faktisko rīcību. Savukārt atbilstoši panta trešajai daļai, ja atlīdzinājums nav prasīts vienlaicīgi ar administratīvā akta apstrīdēšanu vai pārsūdzēšanu vai faktiskās rīcības pārsūdzēšanu, iesniegumu par atlīdzinājumu var iesniegt iestādē, kas nodarījusi zaudējumus vai kaitējumu. Atlīdzinājumu iestādē var prasīt, ja ir pabeigta attiecīgās administratīvās lietas izskatīšana pēc būtības (ir stājies spēkā augstākas iestādes izdots administratīvais akts, un tas nav pārsūdzēts, vai arī ir stājies spēkā tiesas spriedums). Uz iesniegumu par atlīdzinājumu attiecināmi šā likuma noteikumi par administratīvo aktu.

No minētajām normām Senāts secina, ka atlīdzinājumu, kas nodarīts ar administratīvo aktu, var prasīt tiesā uzreiz, iepriekš neprasot to apstrīdēšanas stadijā, tikai tad, ja apstrīdēšana vispār nav jāveic – augstākas iestādes nav, tā ir Ministru kabinets vai saskaņā ar normatīvo aktu administratīvo aktu var pārsūdzēt tiesā bez apstrīdēšanas augstākā iestādē *(sk. Senāta 2007.gada 28.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-536/2007 14.punktu)*. Ja nepastāv šie gadījumi, kad apstrīdēšana vispār nav jāveic, personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu vispirms iestādē – iesniedzot administratīvā akta apstrīdēšanas iesniegumu. Savukārt, ja atlīdzinājums nav prasīts vienlaikus ar administratīvā akta apstrīdēšanu, personai ir tiesības iesniegt iesniegumu par atlīdzinājumu iestādē, kas nodarījusi kaitējumu, ja ir pabeigta attiecīgās administratīvās lietas izskatīšana pēc būtības.

Senāts secina, ka izskatāmajā gadījumā pieteicēja ir izteikusi lūgumu par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu tikai savā pieteikumā tiesai *(lietas 10.lapa)*, bet 2004.gada 8.oktobra administratīvā akta apstrīdēšanas iesniegumā šādu lūgumu nav izteikusi *(sk. lietas 27.lapu)*.

Līdz ar to, kā atzīst Senāts, pieteicēja nav ievērojusi likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Tādējādi pieteikums par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu atstājams bez izskatīšanas, bet apgabaltiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu, atceļams.

[22] Pieteicējas kasācijas sūdzībā norādīts uz to, ka tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punktu, jo nav izlēmusi pieteikto noraidījumu tiesnesei.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja 2007.gada 11.jūnijā, tas ir, vienu dienu pirms lietas izskatīšanas Administratīvajā apgabaltiesā, iesniegusi tiesai pieteikumu, kurā cita starpā pieteikts noraidījums referējošajai tiesnesei *(lietas 175.lapa)*.

Uz 2007.gada 12.jūnija tiesas sēdi pieteicējas pārstāvis nebija ieradies. Sakarā ar nepieciešamību uzklausīt tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu, tiesa nolēma atlikt lietas izskatīšanu, nosakot nākamo tiesas sēdi 2007.gada 28.septembrī.

Apgabaltiesas sēdē 2007.gada 28.septembrī pieteicējas pārstāvis nav pieteicis noraidījumu tiesnesei – kā izriet no tiesas sēdes protokola, nevienam procesa dalībniekam nebija noraidījumu tiesnesim vai tiesas sastāvam *(lietas 196.lapa)*.

Tā kā tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis nebija izteicis noraidījumu tiesnesei, kas pēc būtības nozīmē, ka pieteicējai nebija iebildumu pret tiesnešiem, kas izskata lietu, Senāts atzīst, ka tiesai tādējādi nebija pamata vērtēt pieteicējas iepriekš rakstveidā izteikto noraidījumu tiesnesei. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas kasācijas sūdzības arguments par Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1. un 3.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 29.oktobra spriedumu daļā, ar kuru atcelts Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 1.decembra lēmums, un daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību. Kasācijas sūdzības šajās daļās noraidīt.

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 29.oktobra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 22.oktobra lēmuma atcelšanu, un atstāt bez izskatīšanas SIA "Lantas Serviss" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.augusta lēmuma atcelšanu.

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 29.oktobra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu, un atstāt bez izskatīšanas SIA "Lantas Serviss" pieteikumu par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Privātpersonai adresētā nelabvēlīgā administratīvā akta pamatošana; iestādes iekšējo aktu uzdevums

1. Atšķirībā no ārējiem normatīvajiem aktiem, kas kā vispārsaistoši juridiski priekšraksti regulē attiecības starp publisko tiesību subjektu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, iekšējiem normatīvajiem aktiem ir cits uzdevums. Iekšējie normatīvie akti satur vairākkārtēji piemērojamas tiesību normas, bet tās nav tieši vērstas "uz āru", tas ir, to pamatuzdevums nav regulēt attiecības starp iestādi un personu. Ar iekšējo normatīvo aktu palīdzību administratīvajā procesā tiek sasniegts cits mērķis – ārējo tiesību normu vienveidīga un paredzama piemērošana (Administratīvā procesa likuma 1.panta piektā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta ceturtā daļa).

2. Izdodot nelabvēlīgu administratīvo aktu, tiek ierobežotas indivīda tiesības. Tiesiskas valsts princips prasa, lai tiesību ierobežošana notiktu iestādes pienācīgi pilnvarotas, tas ir, leģitimētas, rīcības ietvaros. No tiesiskas valsts principa izrietošais likuma atrunas princips noteic, ka iestāde drīkst ierobežot indivīda tiesības, ja šāda rīcība ir atļauta ar likumu vai uz likuma pamata izdotu ārējo normatīvo aktu. Likumdevējs Administratīvā procesa likumā ir tiešā tekstā ietvēris likuma atrunas principu un īpaši uzsvēris, ka iestāde nedrīkst administratīvo aktu pamatot ar iekšējo normatīvo aktu. Ja iestāde administratīvā akta izdošanā ir piemērojusi kādu iekšējo normatīvo aktu, to administratīvajā aktā norāda, tomēr šai norādei ir tikai informatīvs raksturs (Administratīvā procesa likuma 11.pants, 67.panta sestā daļa).

3. Iekšējā normatīvajā aktā, ar kuru ir pamatots personai nelabvēlīgs administratīvais akts, ietvertā atsauce uz ārējiem nacionālo tiesību aktiem un Eiropas Kopienas tiesību aktiem, kā arī piemērotā iekšējā normatīvā akta publicēšana oficiālajā laikrakstā nepadara šo iekšējo normatīvo aktu par tādu, uz kura pamata iestāde drīkst attiecībā uz pieteicēju izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu. Atsauce uz nacionālajām tiesību normām un Eiropas Kopienas tiesību normām vērtējama vienīgi kā informatīva norāde. Iekšējā normatīvā akta publicēšana pati par sevi nepārvērš to par vispārsaistošu tiesību aktu (Administratīvā procesa likuma 11.pants, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249.pants).

2008.gada 8.maijā Lieta Nr.SKA-153/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Cobold Eksports" pārstāvim, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Cobold Eksports" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 27.janvāra lēmumu Nr.3.1/2464, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 1.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde ar 2004.gada 18.oktobra lēmumu apturēja SIA "Cobold Eksports" darbību ar vispārējo galvojumu, jo tai konstatēts nodokļu parāds valsts budžetam.

Nepiekrītot minētajam lēmumam, pieteicēja lūdza Valsts ieņēmumu dienesta Galveno muitas pārvaldi atjaunot vispārējā galvojuma darbību. Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde, konstatējot, ka pieteicējai 2004.gada 25.oktobrī nav nodokļu parādu valsts budžetam, ar 2004.gada 26.oktobra lēmumu atjaunoja pieteicējas darbību ar vispārējo galvojumu.

[2] Pieteicēja 2004.gada 25.novembrī iesniedza sūdzību Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, lūdzot konstatēt Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 26.oktobra lēmuma prettiesiskumu. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 15.decembra vēstuli pieteicēju informēja, ka apstrīdētais lēmums ir pieteicējai labvēlīgs tiesisks administratīvais akts.

2004.gada 30.decembrī pieteicēja iesniedza atkārtotu sūdzību par Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes direktora 2004.gada 18.oktobra lēmumu. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 27.janvāra lēmumu Nr.3.1/2464 konstatēja, ka apstrīdētais lēmums ir tiesisks.

[3] Pieteicēja 2005.gada 14.februārī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 27.janvāra lēmumu. Pieteikumā norādīts, ka pieteicēja, uzskatot, ka sākotnējais administratīvais akts bija prettiesisks

un ka pieteicējai sakarā ar vispārējā galvojuma darbības apturēšanu tika radīti zaudējumi, iesniedza iestādē iesniegumu ar lūgumu konstatēt sākotnējā administratīvā akta prettiesiskumu. Pieteicējas mērķis, lūdzot konstatēt administratīvā akta prettiesiskumu, bija novērst līdzīgu gadījumu atkārtošanos.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 7.oktobra spriedumu pieteikumu apmierināja. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir strīds, vai pieteicējai 2004.gada 27.septembrī bija nodokļu parāds un vai 2004.gada 18.oktobrī Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde tiesiski pieņēmusi lēmumu par darbības apturēšanu ar vispārējo galvojumu.

[4.2] Pieteicējai 2004.gada 27.septembrī bija nodokļu parāds valsts budžetam. Savukārt 2004.gada 4.novembrī Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Ziemeļu rajona nodaļa pieteicējai ir izsniegusi izziņu, kurā minēts, ka pieteicējai 2004.gada 27.septembrī nodokļu parāda nav bijis. Šāda izziņa izsniegta, ņemot vērā, ka pieteicējas pārmaksātā pievienotās vērtības nodokļa summa 2004.gada 15.septembrī tika novirzīta citu nodokļu un nodevu parādu dzēšanai.

[4.3] Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde pieņēma lēmumu par darbību apturēšanu ar vispārējo galvojumu 2004.gada 18.oktobrī uz Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Ziemeļu rajona nodaļas informācijas pamata par aktuālo nodokļu parādu uz 2004.gada 27.septembri. Tādējādi iestāde nav vispusīgi un objektīvi izvērtējusi lietas apstākļus, pieņemot lēmumu trīs nedēļas pēc informācijas par nodokļu parādu nosūtīšanas dienas. Turklāt, pieņemot lēmumu, netika ņemts vērā, ka pieteicēja 2004.gada 15.septembrī ir iesniegusi pieprasījumu par parāda segšanu no pievienotās vērtības nodokļa pārmaksas. Tā kā šāda pieprasījuma izskatīšanas termiņš ir viens mēnesis, tad Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes pienākums, pieņemot lēmumu 2004.gada 18.oktobrī (t.i., jau vairāk nekā pēc mēneša kopš pieprasījuma iesniegšanas), bija pārliecināties, vai pieteicējas pieprasījums ir apmierināts. Nepārliecinoties par nodokļu parādu esamību 2004.gada 18.oktobrī, Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde nav ievērojusi tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu un labas pārvaldības principu. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2004.gada 18.oktobra lēmums ir prettiesisks administratīvais akts.

[5] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 1.novembra spriedumu pieteikumu apmierināja un pārsūdzēto lēmumu atzina par prettiesisku. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc Administratīvā apgabaltiesa tam pievienojas.

[5.2] Pieņemot pieteicējai nelabvēlīgu lēmumu, Valsts ieņēmumu dienests nav noskaidrojis visus nepieciešamos faktiskos apstākļus, kā rezultātā nepamatoti apturējis pieteicējas darbību ar vispārējo galvojumu. Apstāklim, ka normatīvie akti nenosaka termiņu, kādā izvērtējami visi lietas apstākļi, nav nozīmes, jo pienākums izvērtēt visus būtiskos faktiskos apstākļus izriet no objektīvās izmeklēšanas principa.

[5.3] Jau 2004.gada 8.oktobrī Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālā iestāde pieņēma lēmumu par pieteicējas pārmaksātā pievienotās vērtības nodokļa novirzīšanu citu nodokļu, nodevu vai obligāto maksājumu veikšanai, tādējādi sedzot arī pieteicējas valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un uzņēmējdarbības riska valsts nodevas parādu, kas tai bija 2004.gada 27.septembrī. Līdz ar to pirmās instances tiesa pareizi secinājusi, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks.

[6] Valsts ieņēmumu dienests par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 1.novembra spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 23.jūlija rīkojuma Nr.1137 "Par galvojumu muitas parāda un pievienotās vērtības nodokļa nodrošinājumu piemērošanu" 67.2.apakšpunktam Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvalde aptur turpmāko darbību ar vispārējo galvojumu, ja no Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes saņemta informācija, ka galvenajam nodokļu parādniekam izveidojies parāds valsts budžetā. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Ziemeļu rajona nodaļas 2004.gada 27.septembra vēstuli pieteicējai 2004.gada 27.septembrī bija valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un uzņēmējdarbības riska valsts nodevas parāds. Līdz ar to pieteicējas darbība ar vispārējo galvojumu tika apturēta pamatoti.

[6.2] Lēmuma pieņemšanas brīdī Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldei nebija informācijas, kas liecinātu, ka pieteicējai nav nodokļu parāda valsts budžetam.

[6.3] To, ka pieteicējai bija nodokļa parāds, tā netieši atzinusi, 2004.gada 15.septembrī iesniedzot Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Ziemeļu rajona nodaļā pieprasījumu par pievienotās vērtības nodokļa pārmaksas novirzīšanu nodokļu parādu segšanai. Šāds pieprasījums atbilstoši likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 12.panta 11.punktam ir jāizskata 30 dienu laikā, turklāt pieprasījuma iesniegšana vēl neļauj viennozīmīgi secināt, ka nodokļu pārmaksas novirzīšana tiks veikta.

[7] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākas instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai.

Senāts izskatāmajā lietā atzīst, ka apgabaltiesa pamatoti secināja, ka Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde nepamatoti 2004.gada 18.oktobrī apturēja pieteicējas darbību ar vispārējo galvojumu. Apgabaltiesa pareizi atzina, ka šajā brīdī (t.i., 2004.gada 18.oktobrī) vairs nevarēja uzskatīt, ka pieteicējai 2004.gada 27.septembrī bija nodokļu parāds. Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedumā ietvertais faktisko apstākļu novērtējums ir pareizs un pilnībā pietiekams (ņemot vērā rajona tiesas sprieduma motīvus, kuriem apgabaltiesa pievienojās), tāpēc pievienojas tam, to neatkārtojot *(sk. rajona tiesas sprieduma 12.–15.punktu, apgabaltiesas sprieduma 9.punktu)*.

Kasācijas sūdzībā nav izvirzīti argumenti, kas būtu par pamatu izdarīt citādu secinājumu. Faktiski rajona tiesa un apgabaltiesa savā spriedumā ir sniegusi atbildes uz kasācijas sūdzības argumentiem. Kā jau iepriekš minēts, Senāts apgabaltiesas apsvērumus atzinis par pamatotiem.

[9] Senāta ieskatā šajā gadījumā ir saskatāms vēl viens apstāklis, kas rada pārsūdzētā lēmuma prettiesiskumu. Proti, tas, ka pieteicējai nelabvēlīgais administratīvais akts tika izdots, pamatojoties uz iekšējām tiesību normām.

Lēmums, ar kuru tika apturētas pieteicējas darbība ar vispārējo galvojumu, pamatots ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 23.jūlija rīkojuma Nr.1137 "Par galvojumu muitas parāda, pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa nodrošinājumu piemērošanu" apstiprinātiem norādījumiem "Metodiskie norādījumi par galvojumu muitas parāda, pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa nodrošinājumu piemērošanu Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestādēs". Saskaņā ar šo norādījumu 67.2.apakšpunktu Valsts ieņēmumu dienesta Galvenā muitas pārvalde aptur turpmākās darbības ar vispārējo galvojumu, ja no Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes, kurā galvenais parādnieks reģistrēts kā nodokļu maksātājs, saņemta informācija, ka galvenajam parādniekam izveidojies parāds valsts budžetā.

[10] Kā tas skaidri pateikts Administratīvā procesa likuma 1.pantā, iekšējais normatīvais akts ir tiesību akts, kuru publisko tiesību subjekts izdevis ar mērķi noteikt savas vai sev padotas institūcijas iekšējās

darbības kārtību vai izskaidrot kāda ārējā normatīvā akta piemērošanas kārtību savā jomā. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta ceturto daļu iekšējais normatīvais akts ir saistošs iestādei vai amatpersonām, attiecībā uz kurām tas izdots.

Tātad atšķirībā no ārējiem normatīvajiem aktiem, kas kā vispārsaistoši juridiski priekšraksti regulē attiecības starp publisko tiesību subjektu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, iekšējiem normatīvajiem aktiem ir pilnīgi cits uzdevums. Arī iekšējie normatīvie akti satur vairākkārtēji piemērojamas tiesību normas, bet tās nav tieši vērstas "uz āru", t.i., to pamatuzdevums nav regulēt attiecības starp iestādi un personu. Caur iekšējiem normatīvajiem aktiem administratīvajā procesā tiek sasniegts cits mērķis – ārējo tiesību normu vienveidīga un paredzama piemērošana.

[11] Izdodot nelabvēlīgu administratīvo aktu, kā tas notika arī izskatāmajā lietā, tiek ierobežotas indivīda tiesības. Tiesiskas valsts princips prasa, lai tiesību ierobežošana notiktu iestādes pienācīgi pilnvarotas, t.i., leģitimētas, rīcības ietvaros. Tauta ir ievēlējusi likumdevēju, kas tādējādi ir pilnvarots reglamentēt tiesiskās attiecības valstī. Citiem vārdiem, likuma atrunas princips, kas izriet no tiesiskas valsts principa, noteic, ka iestāde drīkst ierobežot indivīda tiesības, ja šāda rīcība ir atļauta ar likumu vai uz likuma pamata izdotu ārējo normatīvo aktu.

Ņemot vērā iekšējo tiesību normu atšķirību no ārējām tiesību normām, kā arī vēsturisko realitāti, kad padomju tiesību sistēmā ar iekšējām tiesību normām (visbiežāk instrukcijām) neierobežoti tika regulētas valsts un privātpersonas attiecības, likumdevējs Administratīvā procesa likuma 11.pantā ir tiešā tekstā ietvēris likuma atrunas principu, savukārt 67.panta sestajā daļā ir īpaši uzsvēris, ka iestāde nedrīkst pamatot administratīvo aktu ar iekšējo normatīvo aktu. Ja iestāde administratīvā akta izdošanā ir piemērojusi kādu iekšējo normatīvo aktu, to administratīvajā aktā norāda, tomēr šai norādei ir tikai informatīvs raksturs.

[12] Likumdevējam apzinoties vēsturisko situāciju, kad daudzi jautājumi joprojām bija reglamentēti ar iestāžu izdotiem normatīvajiem aktiem, Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrajā daļā tika paredzēts pārejas periods, nosakot, ka gadījumā, ja likums paredz pārvaldes iestādei kompetenci izdot ārējos normatīvos aktus, šādi normatīvie akti zaudē spēku 2006.gada 1.janvārī.

2004.gada 18.oktobra Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes lēmumā, ar kuru tika apturēta pieteicējas darbība ar vispārējo galvojumu, sākumā ir atsauce uz Muitas likuma 4.panta pirmo daļu. Šī tiesību norma (tobrīd spēkā esošajā redakcijā) noteica, ka Valsts ieņēmumu dienests administrē muitas lietas Eiropas Savienības normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā un nosaka muitas kontroles un

muitošanas metodiku. Muitas kontroles un muitošanas metodiku publicē laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Tomēr Senāta ieskatā tālāk minētie apsvērumi neļauj secināt, ka konkrētajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes lēmums pamatots ar attiecīgajā brīdī spēkā esošu un piemērojamu iestādes izdotu ārējo normatīvo aktu.

Pirmkārt norādāms, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 23.jūlija rīkojums Nr.1137, ar kuru tika apstiprināti metodiskie norādījumi (uz kuru 67.2.apakšpunkta pamata pieņemts lēmums apturēt pieteicējas darbību ar vispārējo galvojumu), izdots jau pēc Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās. Tas nozīmē, ka uz šo rīkojumu nav attiecināms Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrajā daļā noteiktais pārejas periods.

Turklāt Senāta ieskatā minētie metodiskie norādījumi pēc būtības nav atzīstami par Muitas likuma 4.panta pirmās daļas deleģējuma ietvaros izdotu normatīvo aktu. Kā uzskata Senāts, ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 23.jūlija rīkojumu Nr.1137 apstiprinātie metodiskie norādījumi par galvojumu muitas parāda, pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa nodrošinājumu piemērošanu Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestādēs nav uzskatāmi par muitas kontroles un muitošanas metodiku. Proti, metodika savā būtībā ir uz likuma vai cita ārējā normatīvā akta balstīts un tā piemērošanu skaidrojošs normatīvais akts. Savukārt šajā gadījumā metodiskajos norādījumos ietvertas patstāvīgas, publiski tiesisko attiecību regulējošas materiālo tiesību normas.

Bez tam, rīkojuma teksts, kurā norādīts tā izdošanas tiesiskais pamats, neietver atsauci uz Muitas likuma 4.panta pirmo daļu *(sk. tālāk šā sprieduma 13.punktu)*.

[13] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora rīkojuma Nr.1137 1.punktā norādīts, ka metodiskie norādījumi tiek apstiprināti, pamatojoties uz Padomes 1992.gada 12.oktobra regulas (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa pieņemšanu septītās daļas "Muitas parāds" pirmo nodaļu "Garantija (galvojums) muitas parāda segšanai" un Komisijas regulu (EEK) Nr.2454/93 (1993.gada 2.jūlijs), kas nosaka izpildes kārtību Padomes regulai (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi, Ministru kabineta 2004.gada 22.aprīļa noteikumiem Nr.391 "Pievienotās vērtības nodokļa nodrošinājuma apjoma noteikšana, tā iesniegšanas, piemērošanas un samazināšanas kārtība" un Ministru kabineta 2004.gada 25.marta noteikumiem Nr.171 "Noteikumi par akcīzes nodokļa nodrošinājumiem alkoholiskajiem dzērieniem, tabakas izstrādājumiem un naftas produktiem". Gan rīkojums, gan metodiskie norādījumi publicēti oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Senāts par nepamatotu atzīst apgabaltiesas secinājumu (pievienojoties rajona tiesas argumentiem), ka minētās atsauces, kā arī publicēšana oficiālajā laikrakstā padara šo iekšējo normatīvo aktu par tādu, uz kura pamata Valsts ieņēmumu dienests drīkstēja attiecībā uz pieteicēju izdot nelabvēlīgo administratīvo aktu. Atsauces uz nacionālajām un Eiropas Kopienas tiesību normām vērtējamas vienīgi kā informatīvas norādes. Atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249.pantam regulas uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas. Ministru kabineta noteikumi arī neparedzēja nodokļu administrācijas tiesības izdot vispārsaistošus norādījumus. Turklāt, pat ja tie paredzētu, šāds deleģējums, ņemot vērā likuma atrunas principu, neradītu tiesisku pamatu izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu. Savukārt iekšējā normatīvā akta publicēšana pati par sevi nepārvērš to par vispārsaistošu tiesību aktu.

[14] Ievērojot spriedumā iepriekš minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka Valsts ieņēmumu dienesta rīcība, apturot pieteicējas darbību ar vispārējo galvojumu, atzīstama par pretrunā esošu likuma atrunas principam.

[15] Kā jau iepriekš norādīts, Senāts par nepamatotu atzīst apgabaltiesas secinājumu, ka Valsts ieņēmumu dienests drīkstēja savu lēmumu pamatot ar attiecīgo iekšējo tiesību normu. Tomēr šis tiesas kļūdainais secinājums nav pamats apgabaltiesas sprieduma atcelšanai, jo, kā jau Senāts atzina, pārējie apsvērumi pārsūdzētā lēmuma prettiesiskuma konstatēšanai ir pareizi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 1.novembra spriedumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Vienlaikus konstatētie administratīvie pārkāpumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas izpratnē

1. Administratīvā akta neizdošana nav procesuāla darbība Administratīvā procesa likuma 49.panta izpratnē. Procesuālas ir tādas darbības, kas ir vērstas uz galīgā procesa rezultāta sasniegšanu, bet nav pats rezultāts – izdots administratīvais akts (Administratīvā procesa likuma 49.pants).

2. Pārkāpumi, kas konstatēti vienas tematiskās pārbaudes ietvaros atbilstoši vienam augstākas amatpersonas dotam pilnvarojumam veikt tematisko pārbaudi, neatkarīgi no pārbaudes veikšanas ilguma, ir vērtējami kā vienlaikus konstatēti pārkāpumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas izpratnē (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrā daļa).

2008.gada 29.maijā Lieta Nr.SKA-218/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore R.Vīduša
senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita,

piedaloties pieteicēja L.Ņ. pārstāvim, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz L.Ņ. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 10.augusta lēmuma Nr.3.1/21622 atcelšanu, sakarā ar L.Ņ. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests 2005.gada 15. un 16.jūnijā veica tematisko pārbaudi SIA "Nests" tirdzniecības vietā.

Par 2005.gada 16.jūnija pārbaudi Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde 2005.gada 7.jūlijā pieņēma lēmumu Nr.F2101-10.04/472 sodīt SIA "Nests" valdes locekli L.Ņ. ar naudas sodu Ls 150 par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 156.[1]panta otrās daļas un 155.[2]panta otrās daļas pārkāpumu.

Šo lēmumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 10.augusta lēmumu Nr.3.1/21622 atstāja spēkā.

[2] Par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 10.augusta lēmuma Nr.3.1/21622 atcelšanu L.Ņ. vērsās tiesā, pieteikumā norādot, ka lēmums pieņemts, neievērojot procesuālo tiesību normas par termiņu lēmuma pieņemšanai.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 9.oktobra spriedumu pieteikumu noraidīja, spriedumā norādot tālāk minēto.

[3.1] Lietā nav strīda par izdarīto pārkāpumu un pārkāpēja vainu, bet ir strīds, vai iestāde pieļāvusi procesuālo tiesību normu pārkāpumus lietas izskatīšanā.

[3.2] Iestāde pārbaudes veikusi divas dienas pēc kārtas, proti, 2005.gada 15. un 16.jūnijā. Pārbaudēs konstatētie pārkāpumi kvalificēti pēc vienādām Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normām (155.^{2}panta otrā daļa un 156.^{1}panta otrā daļa), tomēr abu pārkāpumu pamats nav identisks. 15.jūnijā izdarītajā tematiskajā pārbaudē konstatēts, ka pārkāpts Ministru kabineta 2003.gada 1.jūlija noteikumu Nr.361 "Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas ierīcēm un iekārtām" 24.2.1., 24.2.12.apakšpunkts, 27.punkts, 45.10.apakšpunkts un 45.punkts, bet 16.jūnijā – noteikumu 24.2.4.apakšpunkts un 45.punkts, kā arī Alkoholisko dzērienu aprites likuma 6.panta septītā daļa. Par šiem pārkāpumiem Valsts ieņēmumu dienesta reģionālā iestāde ir uzsākusi divas neatkarīgas lietas, kuru rezultātā reģionālā iestāde ir arī pieņēmusi divus nesaistītus lēmumus.

[3.3] Pieteicējs nav izdarījis tikai vienu pārkāpumu; lietā nav pārkāpts divkāršās sodīšanas aizliegums, jo ne visi otrajā pārbaudē konstatētie pārkāpumi bija identiski, bez tam arī tie, kas pēc sava rakstura bija līdzīgi, bija nevis turpināti (ilgstoši), bet atkārtoti.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrā daļa skaidri norāda to, ka tikai par vairākiem pārkāpumiem, kas konstatēti vienlaicīgi, tiek piemērots viens administratīvais sods. Citos gadījumos piemērojama 35.panta pirmajā daļā minētā tiesību norma. Kodekss nenosaka īpašu termiņu vai laika intervālu, kādā persona atkārtoti var tikt saukta pie administratīvās atbildības un sodīta par administratīvo pārkāpumu, par kuru persona jau reizi ir sodīta, bet nav pārtraukusi savu prettiesisko darbību (bezdarbību). Līdz ar to iestāde drīkstēja veikt pārbaudes ar vienas dienas intervālu.

Kad 15.jūnijā tika konstatēti likuma pārkāpumi, pieteicējam nekavējoši bija jānovērš konstatētie pārkāpumi vai arī jāaptur veikala darbība, ja novērst pārkāpumus nekavējoši nebūtu bijis iespējams. Ja pieteicējam nebija iespējams nekavējoši izlabot vai nomainīt prasībām neatbilstošo kases aparātu, tad nešaubīgi bija iespēja uz laiku apturēt veikala darbību, līdz ar to uzskatāms, ka pieteicējs

atkārtoti nav ievērojis likuma prasības. Tāpēc nav piemērojams Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 8.punkts.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.decembra spriedumu pieteikumu noraidīja, pievienojoties pirmās instances tiesas motivācijai un papildus norādot tālāk minētos argumentus.

[4.1] Iestāde, konstatējot pārkāpumu 2005.gada 16.jūnijā un administratīvā pārkāpuma protokolu sastādot 22.jūnijā, nav pārkāpusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 238.^{1}pantu. Tā kā administratīvā pārkāpuma protokola sastādīšana ir pielīdzināma Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 238.^{1}panta pirmās daļas 1.punktā paredzētajam lēmumam par lietvedības uzsākšanu administratīvā pārkāpuma lietā, izņēmuma gadījumos atbilstoši šā panta otrajai daļai administratīvā pārkāpuma protokolu var sastādīt desmit dienu laikā.

Lietā redzams, ka pamats protokolu sastādīt vēlāk kā diennakts laikā bija nepieciešamība uzaicināt pieteicēju uz protokola sastādīšanu. Tā kā iestāde iekļāvās desmit dienu termiņā, protokols sastādīts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 238.^{1}panta otrajā daļā paredzētajā termiņā.

[4.2] Tā kā administratīvā pārkāpuma protokols sastādīts, ievērojot likumā noteikto termiņu, arī lēmums administratīvā pārkāpuma lietā pieņemts, ievērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 270.panta otrajā daļā noteikto termiņu.

[4.3] Pieteicēja sūdzība Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram saņemta Valsts ieņēmumu dienesta reģionālajā iestādē 2005.gada 25.jūlijā, 27.jūlijā pārsūtīta Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram. Pieteicējs norāda, ka ģenerāldirektors sūdzību saņēmis 30.jūlijā. Tā kā 2005.gadā 30.jūlijs bija sestdiena, par saņemšanas dienu uzskatāma nākamā darba diena, tas ir, 1.augusts. Tādējādi, pieņemot lēmumu 10.augustā, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ir ievērojis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.pantā noteikto termiņu sūdzības izskatīšanai.

[5] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai, norādot tālāk minētos argumentus.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss ir speciālā tiesību norma iepretim Administratīvā procesa likumam. Tiesa nepareizi interpretējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.pantā ietverto desmit dienu termiņu, kādā iestādei ir jāizskata sūdzība par apstrīdēto lēmumu. Tiesa nepamatoti uzskatīja, ka tiesību normā minētais desmit dienu termiņš jāsāk skaitīt darba dienā. Gadījumos, kad likumdevējs tiesību normā vēlas norādīt darba dienas, tas arī tiesību normā tiek tieši ierakstīts. Šajā gadījumā tā nav.

Tā kā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors lēmumu nepieņēma desmit dienu laikā, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtajai daļai pieteicējam uzliktais sods vairs nevarēja tikt pārskatīts. No grozījumiem Administratīvā procesa likumā, kas stājās spēkā 2006.gada 1.decembrī, izriet, ka administratīvā akta izdošanas termiņa nokavējums var būt objektīvi attaisnojams, bet līdz šim datumam tas nebija pieļaujams.

Šajā lietā nevar piemērot arī Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmo daļu, jo aprēķināt termiņu nepieciešams tikai tad, ja likumdevējs speciālajā tiesību normā nav noteicis termiņa sākumu. Šajā gadījumā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.pantā noteikts, ka termiņš sākas nevis pēc, bet no sūdzības saņemšanas brīža, tātad ar to datumu, kad sūdzība saņemta, t.i., 2005.gada 30.jūlijā.

[6] Par kasācijas sūdzību Valsts ieņēmumu dienests iesniedzis paskaidrojumu, kurā kasācijas sūdzībai nepiekrīt, norādot, ka procesuālo tiesību normu (arī Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtās daļas) ievērošana nav pašmērķis. Procesuālo tiesību normu pārkāpumi jāvērtē no to ietekmes uz gala lēmumu; lēmums ir atceļams, ja tie ir būtiski.

[7] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību. Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Pieteicējs norāda, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors nav ievērojis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.pantā noteikto desmit dienu termiņu sūdzības izskatīšanai par zemākas iestādes lēmumu un ka tādējādi nevarēja veikt pieteicējam nelabvēlīgu procesuālo darbību, kā to noteic Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtā daļā.

Izvērtējot pieteicēja argumentus, Senāts atzīst tālāk norādīto.

[9] Apgabaltiesa spriedumā nav konstatējusi, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors pieteicēja sūdzību par reģionālās iestādes lēmumu būtu saņēmis tieši 2005.gada 30.jūlijā, bet gan vērtējusi to kā pieņēmumu atbilstoši pieteicēja izteiktajai norādei. Kā atzinusi tiesa, šādā gadījumā termiņš sākās nevis 30.jūlijā, kas bija sestdiena, bet gan nākamajā darba dienā, un tādēļ arī termiņš Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmuma pieņemšanai netika nokavēts.

Senāts lietā neatrod pierādījumus, kas varētu liecināt, ka pieteicēja sūdzība saņemta Valsts ieņēmumu dienesta centrālajā iestādē 2005.gada 30.jūlijā. Šādu datumu pieteicējs norādījis apelācijas sūdzībā kā pieņēmumu, proti: "Valsts ieņēmumu dienestam bija jāsaņem sūdzība 2005.gada 30.jūlijā, ņemot vērā, ka 2005.gada 27.jūnijā [acīmredzot domāts 27.jūlijā] tā ir izsūtīta no Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes." Kasācijas sūdzībā šāds saņemšanas datums

norādīts jau kā apgalvojums, taču pamatu šādam apgalvojumam Senāts neatrod.

Līdz ar to faktiskais sūdzības saņemšanas datums lietā nav noskaidrots.

[10] Tomēr Senāts uzskata, ka šis apstāklis lietā nav izšķirošs un tādēļ nav nepieciešams noskaidrot precīzu sūdzības saņemšanas datumu.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā ir noteikti dažādi termiņi. Piemēram, protokola par administratīvo pārkāpumu sastādīšanas termiņš (kodeksa 238.[1]pants), administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas termiņi (kodeksa 270.pants), sūdzības izskatīšanas termiņš (kodeksa 284.pants). Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 37.pants noteic administratīvā soda uzlikšanas termiņu, kas atbilstoši minētā panta pirmajai daļai parasti ir četri mēneši no pārkāpuma izdarīšanas vai, ja pārkāpums ir ilgstošs, tā atklāšanas dienas.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktam tikai šā kodeksa 37.pantā paredzēto administratīvā soda uzlikšanas termiņu, nevis jebkuru kodeksā noteiktu termiņu pārkāpums pats par sevi ir lietvedības administratīvā pārkāpuma lietā izbeigšanas pamats, tātad 37.pantā noteiktajiem termiņiem ir noilguma raksturs. Savukārt ar lietas izskatīšanu saistītie procesuālie termiņi ir vērsti uz to, lai administratīvā pārkāpuma lieta tiktu izskatīta 37.pantā noteiktajos termiņos. Tādējādi ar lietas izskatīšanu saistīto procesuālo termiņu pārkāpums, ja lieta pēc būtības izskatīta 37.pantā noteiktā soda uzlikšanas termiņa ietvaros, pats par sevi nav pamats, lai izbeigtu administratīvā pārkāpuma lietu un atbrīvotu personu no administratīvās atbildības.

Kaut arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikto procesuālo termiņu pārkāpums pats par sevi nav pamats lietvedības izbeigšanai, tomēr šo termiņu pārkāpums ir procesuāls pārkāpums, kura nozīme un ietekme uz lēmuma tiesiskumu jāizvērtē katrā konkrētā lietā atsevišķi (*sk. Senāta 2007.gada 22.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-52/2007 12.punktu*).

Konkrētajā gadījumā, pat ja Valsts ieņēmumu dienests pieteicēja sūdzību saņēmis pēc 2005.gada 27.jūlija, bet pirms 2005.gada 1.augusta, Senāts nekonstatē nevienu apstākli, kura dēļ sūdzības izskatīšanas termiņa pārkāpums par vienu līdz četrām dienām varētu tikt atzīts par tik būtisku, lai tā dēļ būtu pamats atcelt vai grozīt lēmumu par pieteicēja saukšanu pie administratīvās atbildības. Līdz ar to Senāts atzīst, ka šā iemesla dēļ nav lietderīgi nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai, jo tas nevar ietekmēt lietas iznākumu.

[11] Atzīstams arī, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.pantā noteiktais termiņš lēmuma pieņemšanai sakarā ar sūdzību

par zemākas iestādes lēmumu nav saistāms ar Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturto daļu.

Administratīvā procesa likuma 49.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā sūdzības izskatīšanas laikā) noteica, ka, ja likums nosaka termiņu, kurā iestādei administratīvā procesa gaitā jāizpilda procesuālā darbība, kas iesniedzējam vai iespējamam administratīvā akta adresātam ir nelabvēlīga, pēc termiņa izbeigšanās šo procesuālo darbību vairs nevar izpildīt.

Senāts jau iepriekš ir skaidrojis, ka administratīvā akta izdošana nav procesuālā darbība Administratīvā procesa likuma 49.panta izpratnē. Procesuālās darbības ir tādas, kas ir vērstas uz galīgā procesa rezultāta sasniegšanu, bet nevis pats rezultāts – administratīvais akts. Gadījumā, ja augstāka iestāde savlaicīgi neizdod administratīvo aktu, personai ir tiesības, arī nesagaidot augstākas iestādes lēmumu, vērsties tiesā par administratīvā akta atcelšanu (par galīgo uzskatot to redakciju, kādu persona pēdējo ir saņēmusi), turklāt tādā gadījumā ir pieļauts ilgāks pārsūdzības termiņš saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 188.panta piekto daļu. Tātad šāda nokavējuma sekas ietekmē nevis lietas iznākumu, bet ietekmē pārsūdzības termiņu un kārtību *(sk. Senāta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-125/2007 23.5.punktu)*. Pieteicējs kasācijas sūdzībā pauž viedokli, ka ar sūdzības izskatīšanai noteiktā termiņa nokavēšanu augstākai iestādei zūd tiesības pārskatīt un vēlreiz konkretizēt personai uzlikto sodu. Taču tas nenozīmē, ka spēku zaudētu vai būtu atceļams administratīvais akts par soda uzlikšanu – administratīvā akta tiesiskums pēc būtības ir pārbaudāms tiesā.

[12] Līdz ar to kasācijas sūdzībā ietvertie argumenti nav pamats apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

[13] Pārbaudot Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pēc savas iniciatīvas, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas spriedumā ietvertajai motivācijai, nepareizi konkrētajā lietā piemērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otro daļu. Minētā norma paredz: ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, kas konstatēti vienlaicīgi, un tos izskata viena un tā pati institūcija (amatpersona), administratīvais sods tiek uzlikts tās sankcijas ietvaros, kura ir paredzēta par smagāko pārkāpumu.

Kā redzams no lietas materiāliem, Valsts ieņēmumu dienests gan 2005.gada 15.jūnijā, gan 16.jūnijā konstatējis, ka pieteicējs pieļāvis 155.^{2}panta otrās daļas un 156.^{1}panta otrās daļas pārkāpumu. Gan par 2005.gada 15.jūnijā, gan 16.jūnijā konstatētajiem pārkāpumiem uzsākts atsevišķs administratīvā pārkāpuma process, galarezultātā pieteicēju divas reizes sodot par abu minēto normu pārkāpumu.

Apgabaltiesa atzina, ka pārkāpumi nav konstatēti vienlaicīgi, bet gan ar vienas dienas intervālu, līdz ar to Valsts ieņēmumu dienestam nav bijis pamata piemērot Latvijas Administratīvo pārkāpumu

kodeksa 35.panta otro daļu, izskatot reizē visus 2005.gada 15. un 16.jūnijā konstatētos pārkāpumus.

[14] Senāta ieskatā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas jēdziens – vienlaicīgi konstatēti pārkāpumi – ir saistāms ar speciālajām normām nodokļu jomā.

[14.1] Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" *(redakcijā, kas bija spēkā pārkāpumu konstatēšanas brīdī)* 10.pants uzskaita ierēdņu tiesības nodokļu administrēšanā. 10.panta pirmās daļas 1.punkts paredz, ka visiem ierēdņiem, pildot dienesta pienākumus nodokļu administrēšanā, ir tiesības, uzrādot dienesta apliecību **un augstāka ierēdņa pilnvarojumu**, apmeklēt Latvijas teritorijā izvietotās juridiskajām vai fiziskajām personām piederošās vai to lietošanā esošās ražošanas telpas, noliktavas, tirdzniecības un citas telpas, arī reģistrācijas dokumentos norādītās dzīvojamās telpas, kas saistītas ar ieņēmumu vai peļņas gūšanu, saimniecisko darbību tajās, pārbaudīt uzņēmējdarbībā izmantojamos materiāltehniskos resursus, izejvielas un izgatavoto produkciju, kā arī brīvi apmeklēt valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes; saskaņā ar 10.panta pirmās daļas 6.punktu ierēdņiem ir tiesības sastādīt aktus, kas apstiprina ienākumu vai citu ar nodokļiem apliekamu objektu slēpšanu no aplikšanas ar nodokļiem, ja tiek pārkāpta kārtība, kādā drīkst veikt uzņēmējdarbību, kā arī sastādīt aktus par citiem konstatētajiem pārkāpumiem un ar tiem saistītajiem faktiem.

Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 16.^{4}pants paredz Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu tiesības akcīzes preču aprites, nodrošinājuma un uzraudzības jomā, tai skaitā, nosakot, ka Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņiem, pildot dienesta pienākumus akcīzes preču aprites, nodrošinājuma un uzraudzības jomā, ir tiesības, uzrādot dienesta apliecību un **augstāka ierēdņa pilnvarojumu**, veikt kontroles pasākumus akcīzes preču ražošanas, uzglabāšanas, tirdzniecības un realizācijas vietās, transportlīdzekļos, kā arī citās ar šo preču apriti saistītās vietās.

Minētās normas norāda, ka Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņi, veicot pārbaudes privātpersonām piederošās telpās, kā arī veicot akcīzes preču kontroles pasākumus vietās, kas saistītas ar šo preču apriti, darbojas atbilstoši augstākas amatpersonas dotam pilnvarojumam. Respektīvi, ikviena privātpersonas pārbaude uz vietas notiek ar konkrētu pilnvarojumu šādas pārbaudes veikšanai, un nodokļu kontroles jomā nepastāv iespēja ikvienam ierēdnim jebkurā brīdī savu vispārējo dienesta pienākumu ietvaros veikt pārbaudi ikvienā vietā.

[14.2] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" *(redakcijā, kas bija spēkā pārkāpumu konstatēšanas brīdī)* 1.panta 17.punktā definēts, ka tematiskā pārbaude ir nodokļu administrācijas pārbaude, kad tiek kontrolēta atsevišķu normatīvo aktu ievērošana, pārbaudīti atsevišķi grāmatvedības dokumenti, salīdzinot tos ar darījuma dalībnieku

grāmatvedības informāciju, kā arī tiek veiktas citas pārbaudes, kuru rezultātā netiek noteikti papildu nodokļu maksājumi budžetā.

Savukārt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta piektā daļa paredz, ka nodokļu administrācija veic tematisko pārbaudi, apkopo tās rezultātus un informē nodokļu maksātāju triju darba dienu laikā no pārbaudes uzsākšanas dienas.

No minētajām normām izriet, ka tematiskā pārbaude ir vienots pasākumu kopums viena administratīvā procesa ietvaros, proti, faktisko apstākļu noskaidrošana atbilstoši tematiskās pārbaudes mērķim un noslēdzoša lēmuma pieņemšanai noteiktā procedūrā (23.panta piektā daļa kā speciālā normā kopā ar citām procesu regulējošajām likuma "Par nodokļiem un nodevām" un Administratīvā procesa likuma normām).

[14.3] Skatot kopsakarā šajā punktā minētās likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" un likuma "Par nodokļiem un nodevām" normas, Senāts secina, ka pārkāpumi, kas konstatēti vienas tematiskās pārbaudes ietvaros atbilstoši vienam augstākas amatpersonas dotam pilnvarojumam, neatkarīgi no pārbaudes veikšanas ilguma stundās un dienās un no sastādīto dokumentu skaita, ir konstatēti vienlaicīgi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas izpratnē.

[15] Līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai, lai tiktu noskaidroti faktiskie apstākļi, kuri atbilstoši iepriekš izdarītajiem apsvērumiem ir būtiski saistībā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas piemērošanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.decembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]panta piemērošana

1. Saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pantu, ja darba devējs ir nodarbinājis vai nodarbina personu, nenoslēdzot darba līgumu, nodokļu administrācija piedzen no darba devēja obligātās iemaksas un soda naudu trīskāršā obligāto iemaksu apmērā. Lai piemērotu šo tiesību normu, nodokļu administrācijai ir jākonstatē, ka starp darba devēju un personu, kura, nodokļu administrācijas ieskatā, tikusi nodarbināta, faktiski ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības (likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants).

2. Darba tiesiskās attiecības ir gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu darba devēja vadībā, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī ar pilnvarojuma līgumu pilnvarnieks var par atlīdzību vai bez tās apņemties pilnvarotāja vietā pildīt kādas konkrētas darbības, tomēr tas vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām. Līdz ar to darba tiesisko attiecību esamību nevar aplūkot, tikai pamatojoties uz to, vai starp līdzējiem ir bijusi panākta vienošanās par darbu (konkrētu darbību veikšanu) un atlīdzību. Svarīgi ir noskaidrot, vai līdzējiem vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pēc būtības pakļautas Darba likuma regulējumam (Darba likuma 3., 4.pants, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 2.panta "a" apakšpunkts, Civillikuma 2181., 2289.pants, tiesību doktrīna).

3. Gadījumā, ja zemnieku saimniecības īpašnieks pilnvarojis savu laulāto bez atlīdzības atvietot viņu konkrētu darbību veikšanā – pavadzīmju parakstīšanā un secīgi arī attiecīgo preču saņemšanā vai izsniegšanā, šādas attiecības nav jāvērtē kā darba tiesiskās attiecības likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]panta izpratnē (likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants).

2008.gada 10.oktobrī Lieta Nr.SKA-224/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" pārstāvim I.K.,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 17.marta lēmumu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Nodokļu audita rezultātā Valsts ieņēmumu dienests 2004.gada 17.novembrī pieņēma lēmumu, ar kuru zemnieku saimniecībai "Vecspeiksti", citastarp, uzlika pienākumu iemaksāt budžetā papildus aprēķinātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas Ls 423,51 un soda naudu Ls 1270,53.

Zemnieku saimniecība "Vecspeiksti" minēto lēmumu apstrīdēja daļā par papildu noteiktajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un soda naudu. Apstrīdēšanas procesā, kas noslēdzies ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 17.marta lēmumu, noteiktais maksājums atstāts spēkā. Lēmumā norādīts, ka zemnieku saimniecībai "Vecspeiksti" bija pienākums noslēgt darba līgumu ar L.K. (šīs saimniecības īpašnieka I.K. laulāto), aprēķināt darba algu un veikt valsts sociālās obligātās apdrošināšanas iemaksas, jo viņa, šīs saimniecības īpašnieka uzdevumā pieņemot un izsniedzot preces, kā arī parakstot attaisnojuma dokumentus, bija nodarbināta saimniecībā.

[2] Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 17.marta lēmumu zemnieku saimniecība "Vecspeiksti" pārsūdzēja tiesā.

[3] Administratīvā rajona tiesa pieteikumu apmierināja un pārsūdzēto lēmumu daļā par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām

iemaksām un soda naudu atcēla. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants paredz: ja darba devējs ir nodarbinājis vai nodarbina personu, nenoslēdzot darba līgumu, nodokļu administrācija piedzen no darba devēja obligātās iemaksas un soda naudu trīskāršā obligāto iemaksu apmērā.

Lai piemērotu likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pantu, Valsts ieņēmumu dienestam pienācīgā kārtā bija jāsavāc pierādījumi par to, ka šajā gadījumā pieteicēja kā darba devējs bija nodarbinājusi personu, nenoslēdzot darba līgumu, un nebija nomaksājusi nodokļus.

[3.2] No lietas materiāliem izriet, ka L.K. noslēgusi pilnvarojuma līgumu, kurā viņas tiesības parakstīt* saimniecisko operāciju dokumentus.

[3.3] Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta otrās daļas "a" apakšpunkts paredz, ka darba ņēmējs ir persona, kas uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā.

Saskaņā ar zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" īpašnieka I.K. un viņa sievas L.K. noslēgtā pilnvarojuma līguma 2.1.punktu, lai organizētu saimniecisko darbību, sakarā ar to, ka lauksaimniecībai ir sezonalitātes raksturs, saspringtākajos darba periodos un tad, kad pilnvarotājs neatrodas uz vietas saimniecībā, L.K. dotas tiesības pilnvarotāja vārdā parakstīt operāciju* pirmdokumentus, nestājoties darba attiecībās un nenosakot par to darba samaksu.

Atbilstoši Darba likuma 28.panta otrajai daļai ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs – maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus.

No lietas materiāliem neizriet, ka L.K. būtu tikusi nodarbināta kā darba ņēmēja, proti, pakļāvusies zināmai kārtībai (darba laikam) un darba devēja rīkojumiem. Ņemot vērā, ka L.K. ir I.K. laulātā, par ticamu uzskatāms pieteicēja paskaidrojums, ka alga par pavadzīmju parakstīšanu viņai netika maksāta, tādējādi L.K. nesastāvēja darba tiesiskās attiecībās ar pieteicēju. Apstāklis, ka L.K. parakstījusi stingrās uzskaites pavadzīmes, vēl nav pietiekams, lai konstatētu darba tiesisko attiecību pastāvēšanu.

[3.4] No likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]panta jēgas izriet, ka sods tiek piedzīts par personām, kuras nodarbinātas (saņēmušas atalgojumu), nenoslēdzot darba līgumu. Atbildētāja šo

* ***Piezīme***: domāts: (sk. pēc teksta), L.K. dotas tiesības pilnvarotāja vārdā parakstīt saimniecisko operāciju pirmdokumentus, (tālāk sk. pēc teksta).

tiesību normu nav tulkojusi atbilstoši tās mērķim. Līdz ar to pārsūdzētais lēmums apstrīdētajā daļā ir atceļams.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 12.decembra spriedumu pieteikumu apmierināja, pievienojoties rajona tiesas argumentiem, un papildus norādīja, ka nepamatots ir atbildētājas arguments, ka L.K. bija nodarbināta saimniecībā, jo tās īpašnieka uzdevumā pieņēma un izsniedza preces, kā arī parakstīja attaisnojuma dokumentus.

[5] Par apgabaltiesas spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, izdarot secinājumu, ka L.K. nav bijušas darba tiesiskās attiecības ar pieteicēju, nepareizi interpretēja likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.^{1}pantu. Tā kā L.K. saimniecības īpašnieka uzdevumā pieņēma un izsniedza preces, kā arī parakstīja attaisnojuma dokumentus, uzskatāms, ka viņa bija nodarbināta saimniecībā un saimniecībai bija pienākums noslēgt darba līgumu, aprēķināt darba algu un veikt valsts sociālās obligātās apdrošināšanas iemaksas.

[5.2] Tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 103. un 154.pantu, jo lieta netika izskatīta vispusīgi, pilnīgi un objektīvi. Valsts ieņēmumu dienests apelācijas sūdzībā bija norādījis, ka L.K. zemnieku saimniecībā ir pieņēmusi un izsniegusi preces, parakstījusi attaisnojuma dokumentus, kas ir būtisks apstāklis likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.^{1}panta piemērošanai. Taču tiesa ir aprobežojusies tikai ar vienu no apelācijas sūdzībā minētajiem apstākļiem, ignorējot pārējos. Tādējādi tiesa pārkāpa arī Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu.

[5.3] Audita laikā tika konstatēts, ka ilgstošā laika periodā L.K. saņēmusi un realizējusi preces zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" vārdā, proti, veikusi darbības, kas tieši saistītas ar pieteicējas saimnieciskās darbības nodrošināšanu. Tādējādi L.K. ir uzņēmusies veikt noteiktu darbu un pakļāvusies saimniecības īpašnieka rīkojumiem un uzdevumiem. Apstāklis, ka zemnieku saimniecība nav izpildījusi savu pienākumu par darba līguma noslēgšanu un nav veikusi samaksu par paveikto darbu, nevar būt par pamatu apgalvojumam, ka starp zemnieku saimniecību "Vecspeiksti" un L.K. nav pastāvējušas darba tiesiskās attiecības.

[5.4] Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.^{1}pants ir iztulkojams plašāk, nekā to darījusi tiesa. Proti, šī norma piemērojama ne tikai gadījumā, ja ir konstatēts, ka persona saņēmusi atlīdzību par paveikto darbu, bet arī tad, ja atlīdzības lielumu nav iespējams noteikt.

[6] Sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību pieteicēja iesniedza paskaidrojumus, kuros kasācijas sūdzību uzskata par nepamatotu.

Norādīts, ka iestāde nepamatoti uzskata, ka gadījumā, ja persona paraksta uzticētos dokumentus, tā veic darbību. Ja tā veic darbību, tad tā strādā. Ja strādā, tad tā ir darba ņēmējs. Tādā veidā iestāde attiecības pilnvarojuma līguma ietvaros nepamatoti atzinusi par darba tiesiskajām attiecībām.

[7] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve kasācijas sūdzību uzturēja uz tajā minētajiem argumentiem. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Senātam ir jāizlemj jautājums par to, vai, parakstot attaisnojuma dokumentus un saņemot un izsniedzot preces, zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" īpašnieka I.K. laulātā L.K. ir bijusi darba tiesiskajās attiecībās ar zemnieku saimniecību un par viņu tādējādi būtu maksājamas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.

[9] Valsts ieņēmumu dienests uzskata, ka tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103. un 154.pantu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajai daļai tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati *(ex officio)* objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu, izskatot lietu saprātīgā termiņā. Savukārt saskaņā ar šā likuma 154.panta pirmo daļu tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem.

Šo tiesību normu pārkāpumu Valsts ieņēmumu dienests saskata apstāklī, ka tiesa lietu nav izskatījusi vispusīgi, pilnīgi un objektīvi. Apelācijas sūdzībā Valsts ieņēmumu dienests bija norādījis, ka L.K. zemnieku saimniecībā "Vecspeiksti" ir pieņēmusi un izsniegusi preces, parakstījusi attaisnojuma dokumentus, kas Valsts ieņēmumu dienesta skatījumā ir būtisks apstāklis likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.^{1}panta piemērošanai. Taču tiesa ir aprobežojusies tikai ar vienu no apelācijas sūdzībā minētajiem apstākļiem, ignorējot pārējos.

[10] Senāts konstatē, ka apelācijas sūdzībā ir norādīts uz to, ka L.K. zemnieku saimniecībā "Vecspeiksti" ir pieņēmusi un izsniegusi preces, parakstījusi attaisnojuma dokumentus. Apgabaltiesa savukārt sprieduma 11.punktā ir atzinusi, ka zemnieku saimniecība "Vecspeiksti", noslēdzot pilnvarojuma līgumu ar L.K., piešķīra viņai tiesības parakstīt saimniecisko operāciju dokumentus, nevis nodibināja darba tiesiskās attiecības. Tālāk apgabaltiesa konstatēja, ka arī darba alga par preču pavadzīmju-rēķinu parakstīšanu L.K. netika maksāta.

No minētā izriet, ka apgabaltiesa, analizējot, vai konkrētajā gadījumā ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības, tiešā tekstā spriedumā ir analizējusi vienu no Valsts ieņēmumu dienesta norādītajiem apstākļiem – attaisnojuma dokumentu parakstīšanu. Tomēr

tas, ka apgabaltiesa nav analizējusi arī otru apstākli – preču saņemšanu un izsniegšanu – nav novedis pie procesuālo tiesību normu pārkāpuma. Preču saņemšana un izsniegšana ir nesaraujami saistīta ar preču pavadzīmju-rēķinu parakstīšanas faktu. Citiem vārdiem, tiesiski nozīmīgs apstāklis konkrēto attiecību vērtēšanā ir tas, ka ir tikuši parakstīti attaisnojuma dokumenti. Preču saņemšana un izsniegšana ir attaisnojuma dokumentu parakstīšanai pakārtots apstāklis, jo preču izsniegšana un saņemšana notiek uz preču pavadzīmju-rēķinu parakstīšanas pamata. Tādējādi tam apstāklim, vai tieši L.K. vai kāda cita persona faktiski ir saņēmusi un izsniegusi preces, lietā nav izšķirošas nozīmes. Tādējādi, spriedumā nevērtējot to, vai L.K. arī ir saņēmusi un izsniegusi preces, apgabaltiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103. un 154.pantā noteikto pienākumu tiesai pierādījumus novērtēt pilnīgi, objektīvi un vispusīgi. Tādējādi apgabaltiesa arī nav pārkāpusi šā likuma 302.panta pirmo daļu par apelācijas instances tiesas kompetenci apelācijas sūdzības izskatīšanā.

[11] Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka lietā attiecībā uz zemnieku saimniecības "Vecspeiksti" un L.K. tiesiskajām attiecībā ir piemērojams likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants. Senāts šo argumentu uzskata par nepamatotu.

Senāts pievienojas apgabaltiesas spriedumā izteiktajiem secinājumiem minētās tiesību normas interpretācijā, tas ir, lai piemērotu šo tiesību normu, ir jākonstatē, ka konkrētajos faktiskajos apstākļos zemnieku saimniecība "Vecspeiksti" kā darba devējs ir nodarbinājis L.K. kā darbinieci.

[12] No Darba likuma (3. un 4.pants) un likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" (2.panta "a" apakšpunkts) tiesību normām izriet, ka darba tiesiskās attiecības pastāv gadījumā, ja darbinieks uz darba līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu darba devēja vadībā, savukārt darba devējs uz šā darba līguma pamata nodarbina darbinieku. No minētajām tiesību normām izriet, ka darba tiesiskās attiecības pastāv gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus (sal. Darba likuma 28.pants). No civiltiesisko līgumu klasifikācijas viedokļa darba līgums ir divpusējs (savstarpējs), konsensuāls un atlīdzības līgums *(Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 1998, 503.lpp.)*. Atbilstoši Civillikuma 2181.pantam, "ja arī par darbu nebūtu norunāta nekāda maksa, tad tomēr darbinieks var to prasīt (..)". Tādējādi darba samaksa ir darba līguma būtiska sastāvdaļa.

Savukārt ar pilnvarojuma līgumu viena puse uzņemas izpildīt otrai zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu (Civillikuma 2289.pants). Pilnvarojuma līgums ir konsensuāls līgums. Ja puses nav vienojušās par atlīdzību, tas ir bezatlīdzības un līdz ar to vienpusējs līgums. Ja paredzēta atlīdzība, līgums ir divpusējs *(sk.: Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 193.lpp.)*.

[13] Šajā sakarā Senāts uzskata par pamatotu paskaidrojumos par kasācijas sūdzību izteikto viedokli, ka Valsts ieņēmumu dienests nepamatoti uzskata, ka visos gadījumos, kad persona paraksta uzticētos dokumentus, tā veic darbību; savukārt, ja tā veic darbību, tad tā strādā; ja strādā, tad tā ir darba ņēmējs. Kā secināms no iepriekš minētajām Civillikuma un Darba likuma tiesību normām, gan darba tiesisko attiecību, gan pilnvarojuma tiesisko attiecību ietvaros persona veic kādu darbību, tomēr tas vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām.

Darba tiesisko attiecību pastāvēšana nav aplūkojama tikai no tā, vai starp pusēm ir panākta vienošanās par darbu un par darba samaksu. Svarīgi noskaidrot, vai pusēm vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pakļautas Darba likuma regulējumam. Pat ja ārēji izskatās, ka starp pusēm pastāv darba attiecības, tomēr tās var arī nebūt Darba likuma regulēšanas priekšmets. Piemēram, bērnu pienākums izpildīt mājas darbus Civillikuma 183.panta nozīmē un saņemt apsolīto atlīdzību, nenozīmē, ka šādas darba attiecības pakļautas Darba likuma regulējumam.

Šīs jomas ir izņemtas no tiesību regulācijas, jo likumdevējs ar tiesību noteikumiem ne vienmēr vēlas regulēt visas sabiedriskās attiecības. Pat ja jēdzieniski šādas attiecības atbilst likumā lietotajiem terminiem, tomēr, pirms izdarīt loģisku slēdzienu par tiesību regulējuma attiekšanos uz dzīves situāciju, jānoskaidro likuma regulējuma mērķi un intensitāte, tas ir, kādas tipiskas sabiedriskās attiecības likumdevējs ir vēlējies noregulēt. Ikdienā mēs bieži lietojam vārdus "darbs", "izdarīt", "strādāt", "atalgojums", tomēr ne vienmēr ar to apzīmējam attiecības, ko likumdevējs vēlējies noregulēt ar Darba likumu.

[14] Apgabaltiesa, izvērtējot lietas faktiskos apstākļus, ir atzinusi, ka iestāde nav pierādījusi, ka L.K. ir veikusi darbu darba tiesisko attiecību izpratnē, tas ir, nav konstatējams, ka L.K. būtu pakļāvusies zināmai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, un tiesa, ievērojot, ka L.K. ir I.K. laulātā, atzina par ticamu, ka alga L.K. arī nav tikusi maksāta. Līdz ar to tiesa secināja, ka tieši konkrētajā gadījumā L.K. nav bijusi nodarbināta zemnieku saimniecībā. Senāts šādu tiesas viedokli, ņemot vērā konstatētos apstākļus, uzskata par pamatotu. Arī no šo tiesisko attiecību dabas neizriet, ka laulātie par kopīgas saimniecības vešanu un darbu izpildīšanu ģimenes ietvaros parasti viens otram maksātu atlīdzību.

[15] Savukārt, izvērtējot starp I.K. un L.K. noslēgto pilnvarojuma līgumu, tiesa konstatēja, ka šis līgums ir noslēgts, lai konkrētās saimnieciskās darbības sezonalitātes rakstura dēļ un laikā, kad pilnvarotājs neatrodas uz vietas saimniecībā, kā arī saspringtos darba periodos, L.K. dotu tiesības pilnvarotāja vārdā parakstīt saimniecisko operāciju pirmdokumentus, nestājoties darba attiecībās un nenosakot par to darba samaksu. Arī no paskaidrojumos par kasācijas sūdzību norādītā un paša pilnvarojuma līguma izriet, ka I.K. ir vēlējies, lai viņa laulātā **atvietotu** viņu saimniecībā tajos brīžos, kad viņš pats saimnieciskās darbības izraisītu apstākļu dēļ nevar tajā piedalīties, turklāt uzticot L.K. parakstīt tikai attaisnojuma dokumentus (attiecīgi arī saņemt un izsniegt preces). Tas ir, I.K. nolūks nav bijis nodarbināt savu laulāto darba tiesisko attiecību izpratnē, bet gan pilnvarot laulāto savas prombūtnes laikā savā vietā veikt konkrētu uzdevumu.

Tādējādi tiesa pamatoti ir atzinusi, ka attiecībā uz zemnieku saimniecību "Vecspeiksti" nav piemērojams likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants. Iepriekš minēto argumentu dēļ Senāts noraida arī kasācijas sūdzības argumentus, ka apgabaltiesa šo tiesību normu nav pareizi tulkojusi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.decembra spriedumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Valsts ieņēmumu dienesta lēmums par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu un šā lēmuma kontrole tiesā

1. Lēmumu par nodokļu maksājuma bezstrīdus piedziņu Valsts ieņēmumu dienests pieņem tad, ja persona noteiktā termiņā labprātīgi nesamaksā nodokļu maksājumus, kas jau ir noteikti ar nodokļu administrācijas kontroles rezultātā pieņemtu lēmumu, vai neizdara tos atbilstoši nodokļu aprēķinam, pārskatam, deklarācijai, avansa maksājuma aprēķinam. Tādējādi jāatzīst, ka lēmums par nokavēto nodokļu bezstrīda piedziņu pats par sevi nav administratīvais akts (ja vien izņēmuma gadījumā tajā nav noteiktas privātpersonas tiesības un pienākumi pēc būtības), bet ir vērsts uz nodokļa maksājumu piespiedu izpildi, tostarp uz tā administratīvā akta izpildi, ar kuru personai aprēķināts nodoklis (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta pirmā daļa).

2. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestajā daļā ir noteikts, ka Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi ir pārsūdzami tiesā. Šīs tiesību normas vārdiskā redakcija ir par plašu, jo normas tiesiskās sekas ("ir pārsūdzami tiesā") analogi attiecina gan uz administratīvajiem aktiem, gan uz tādiem Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem, kuri pēc savas tiesiskās dabas nav administratīvie akti, bet ir izpildrīkojumi Administratīvā procesa likuma D daļas izpratnē. Šāds tiesību normas tekstuālais apjoms ir par plašu un pārkāpj tiesību normas mērķi, tādēļ nepieciešams tā ierobežojums (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa).

3. Tiesību tālākveidošanas ceļā, izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi, jāatzīst, ka par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiesā nav jāveic kontrole tādā pašā kārtībā, kādā to veic par administratīvo aktu. Kontrole par šādu lēmumu tiesā jāveic atbilstoši administratīvo aktu izpildes tiesiskumu reglamentējošajām tiesību normām (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa).

4. Privātpersona savu tiesību iespējamu aizskārumu nokavēta nodokļu maksājuma piedziņas (maksājuma piespiedu izpildes) stadijā var novērst Administratīvā procesa likuma astotajā sadaļā noteiktajā kārtībā (363.pants). Tas ir, nokavētā nodokļa maksājuma izpildes stadijā privātpersonai ir piešķirtas tiesības prasīt veikt tiesas kontroli par to, vai piespiedu izpilde atbilst tiesību normām, kā arī prasīt atlīdzinājumu, ja tā bijusi prettiesiska (Administratīvā procesa likuma 363.pants).

2008.gada 13.oktobrī Lieta Nr.SKA-327/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz L.Z. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.3.1/33479 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestāde pieņēma lēmumu "Par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu", kurā konstatēts, ka pieteicējs nav samaksājis nodokļa parādu 654,36 latus. Lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktu.

Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 10.decembra lēmumu Nr.3.1/33479 apstrīdēto lēmumu atstāja negrozītu. Lēmumā, cita starpā, norādīts, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa parāds pieteicējam izveidojies par 1996.gada aprīli, martu un maiju. Nodokļa maksājums noteikts ar Valsts ieņēmumu dienesta Liepājas nodaļas 1998.gada 20.maija aktu. Pieteicējs nav apstrīdējis šo aktu, līdz ar to nodokļu parāds stājies spēkā un nav apstrīdams.

[2] Pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.3.1/33479 atcelšanu.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 23.oktobra spriedumu pieteikums apmierināts un pārsūdzētais lēmums atcelts.

[3] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 28.janvāra spriedumu pieteikumu apmierināja un atcēla pārsūdzēto ģenerāldirektora lēmumu. Apgabaltiesa spriedumā norādījusi, ka pārsūdzētais lēmums nav atbilstoši pamatots. Pamatojuma

trūkums ir atzīstams par būtisku procesuālo pārkāpumu, jo, pirmkārt, no lēmuma par nodokļu parāda piedziņu nav saprotams, uz kāda tiesiska pamata ir radies nodokļu parāds, otrkārt, nav iespējams secināt, kāpēc parāda summa ir tieši tāda, kāda tā norādīta pārsūdzētajā lēmumā.

[4] Par apgabaltiesas spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedza kasācijas sūdzību. Iestāde norāda, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajā daļā paredzēto tiesas pienākumu objektīvi noskaidrot lietas apstākļus. Tiesa atbildētājas ieskatā nepamatoti norādījusi, ka pārsūdzētais lēmums neietver pamatojumu un nodokļu summas atšifrējumu. Lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktu, kas paredz tiesības Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām piedzīt bezstrīda kārtībā no privātpersonām termiņā nenomaksātos nodokļus. Turklāt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta pirmā daļa imperatīvi noteic nodokļu parāda, kā arī pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā.

[5] Pieteicējs uz tiesas sēdi nebija ieradies. Par tiesas sēdi viņam pienācīgi paziņots. Ievērojot Administratīvā procesa likuma 342.pantu, Senāts lietu izskatīja bez pieteicēja piedalīšanās tiesas sēdē.

Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē uzturēja kasācijas sūdzību uz tajā minētajiem argumentiem. Pārstāve norādīja, ka lēmums par piedziņu bezstrīda kārtībā ir vērsts uz lēmuma, ar kuru noteikts pienākums samaksāt nodokli, izpildi.

Motīvu daļa

[6] Senāts atzīst, ka vispirms nepieciešams izvērtēt, vai lieta par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.3.1/33479 atcelšanu ir izskatāma tiesā administratīvā procesa kārtībā.

[7] Pārsūdzētais lēmums ir lēmums par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā, noteica, ka nodokļu maksājumus atbilstoši nodokļa aprēķinam vai nodokļa pārskatam, deklarācijai, avansa maksājumu aprēķinam, kā arī citiem dokumentiem par maksājumiem budžetā vai pēc nodokļu administrācijas kontroles (pārbaudes, revīzijas) aprēķinātos nodokļu maksājumus (arī soda naudu), kuri nav samaksāti nodokļu likumos vai citos normatīvajos aktos noteiktajā termiņā, un ar tiem saistīto pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudas, kā arī izdevumus par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā nodokļu administrācija piedzen bezstrīda kārtībā, pamatojoties uz lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu. Šā paša panta trešajā daļā noteikti nokavēto nodokļu maksājumu bezstrīda piedziņas līdzekļi.

Atbilstoši šā panta septītajai daļai lēmums par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu ir izpildu dokuments.

No minētā secināms, ka lēmumu par nodokļa bezstrīda piedziņu iestāde pieņem gadījumā, ja persona noteiktā termiņā labprātīgi neveic nodokļu maksājumus, kas jau noteikti ar nodokļu administrācijas kontroles rezultātā pieņemtu lēmumu, vai neveic tos atbilstoši nodokļu aprēķinam, pārskatam, deklarācijai, avansa maksājuma aprēķinam. Ievērojot minēto, atzīstams, ka lēmums par nokavēto nodokļu bezstrīda piedziņu nav administratīvais akts (ja vien izņēmuma gadījumā nenoteic privātpersonas tiesības un pienākumus pēc būtības), bet ir vērsts uz nodokļa maksājumu piespiedu izpildi, tostarp uz administratīvā akta, ar kuru personai aprēķināts nodoklis, izpildi.

Administratīvā akta un tiesas nolēmuma izpildi regulē Administratīvā procesa likuma D daļa.

[8] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.pants noteic Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu nodokļu jautājumos pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību.

Šā panta pirmā daļa noteic, ka nodokļu maksātājam, kurš saņēmis Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas kontroles (pārbaudes, revīzijas) rezultātā pieņemto lēmumu, arī pārbaudes un revīzijas aktā minētos priekšlikumus nodokļu maksātājam, lēmumu par pārmaksāto nodokļu summu atmaksāšanu, lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, lēmumu par to, ka izdevumi par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā sedzami no nodokļu maksātāja līdzekļiem, vai lēmumu par lēmuma izpildes nodrošinājuma līdzekļu piemērošanu, ir tiesības to apstrīdēt šajā likumā noteiktajā kārtībā. Šā panta otrā, trešā un ceturtā daļa noteic šā paša panta pirmajā daļā minēto lēmumu apstrīdēšanas kārtību, proti, kompetento augstāko iestādi (amatpersonu), apstrīdēšanas termiņu, augstākas iestādes pilnvaras apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanā.

Savukārt 37.panta sestā daļa noteic: ja nodokļu maksātājs nepiekrīt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumam, viņam ir tiesības to pārsūdzēt tiesā. Pārsūdzības kārtība nav detalizētāk reglamentēta.

[9] Nepieciešams noskaidrot, kādā kārtībā ir īstenojamas likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestajā daļā noteiktās tiesības vērsties tiesā. Proti: 1) vai par jebkuru no šā panta pirmajā daļā minētajiem lēmumiem, tostarp lēmumu par nokavētā nodokļu maksājuma bezstrīda piedziņu, ir veicama kontrole tiesā kā par administratīvo aktu; 2) vai par lēmumiem, kuriem pēc būtības nav administratīvā akta rakstura, kontrole ir veicama atbilstoši tiesību normām, kas regulē administratīvo aktu izpildi, tas ir, atbilstoši Administratīvā procesa likuma D daļai.

[10] No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestās daļas vārdiskā formulējuma varētu secināt, ka par Valsts ieņēmumu dienesta

lēmumu par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu kontrole ir veicama kā par administratīvo aktu, jo tiesību norma šajā daļā noteic, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumu nodokļu maksātājam ir tiesības pārsūdzēt tiesā. Arī kopumā 37.pants ir konstruēts, paredzot privātpersonai iestādes lēmuma apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas tiesības. Tomēr, lai atbilstoši minētajam piemērotu likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sesto daļu, ir nepieciešams konstatēt, ka tiesību normas vārdiskais formulējums atbilst tās mērķim. Citiem vārdiem, nepieciešams noskaidrot, vai likuma normas mērķis ir arī par lēmumu par parāda bezstrīda piedziņu tiesā veikt kontroli kā par administratīvo aktu.

Jāņem vērā, ka parasti kontroli tiesā pēc būtības veic tieši par administratīvo aktu, tas ir, par tiesību aktu, ar kuru privātpersonas tiesības un pienākumi ir noteikti pēc būtības. Iestādes procesuālo darbību, kas vērstas uz šāda rakstura lēmuma piespiedu izpildi, stadijā nav nepieciešama atkārtota kontrole par personai noteikto pienākumu pēc būtības tiesiskumu. Savukārt pašas izpildes darbības (lēmumi) atbilstoši administratīvo aktu un tiesas nolēmumu izpildi reglamentējošām tiesību normām (Administratīvā procesa likuma D daļa), lai arī tiek pakļautas tiesas kontrolei, tomēr parasti netiek pakļautas tāda paša apjoma un satura kontrolei tiesā, kā tas ir administratīvā akta gadījumā.

[11] Administratīvā procesa likuma *(kas stājās spēkā 2004.gada 1.februārī, proti, pēc likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta attiecīgajā redakcijā stāšanās spēkā 2003.gada 1.jūlijā)* astotā sadaļa regulē administratīvā akta izpildes kārtību. Šīs sadaļas ietvaros 363.pants noteic, ka privātpersona, pret kuru vērsta piespiedu izpilde, var iesniegt sūdzību, ja izpildiestādes darbības, kas vērstas uz administratīvā akta piespiedu izpildi, neatbilst šīs nodaļas noteikumiem (panta pirmā daļa). Sūdzību var iesniegt septiņu dienu laikā no dienas, kad privātpersona ir uzzinājusi par izpildiestādes darbību. Sūdzību iesniedz augstākā iestādē, bet, ja augstākas iestādes nav vai tā ir Ministru kabinets, tiesā. Augstākas iestādes lēmumu septiņu dienu laikā var pārsūdzēt tiesā. Tiesa sūdzību izskata rakstveida procesā. Tiesas lēmums nav pārsūdzams (panta otrā daļa). Augstāka iestāde vai tiesa, kas pieņēmusi sūdzību, var dot rīkojumu izpildiestādei līdz lēmuma pieņemšanai attiecīgo darbību pārtraukt vai atcelt (panta trešā daļa). Ja privātpersonai administratīvā akta prettiesiskas piespiedu izpildes rezultātā radušies zaudējumi, tai ir tiesības uz atlīdzinājumu saskaņā ar šā likuma 8.nodaļas noteikumiem (panta ceturtā daļa).

No minētā ir secināms, ka privātpersona savu tiesību iespējamu aizskārumu nokavēta nodokļu maksājuma piedziņas (maksājuma piespiedu izpildes) stadijā var novērst Administratīvā procesa likuma astotajā sadaļā noteiktajā kārtībā (363.pants). Proti, nokavētā nodokļa

maksājuma izpildes stadijā privātpersonai ir piešķirtas tiesības prasīt veikt tiesas kontroli par to, vai piespiedu izpilde atbilst tiesību normām, kā arī prasīt atlīdzinājumu, ja tā bijusi prettiesiska. Tiesa piespiedu izpildes darbības var pārtraukt vai atcelt. Šādā gadījumā kontrole pār iestādes lēmumu par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiek pakļauta pietiekami efektīvam tiesas procesam, proti, sūdzība tiek izskatīta vienas instances tiesā, rakstveidā, noteiktā termiņā.

[12] Senāts secina, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestās daļas vārdiskā redakcija ir par plašu, jo normas tiesiskās sekas ("ir pārsūdzami tiesā") attiecina arī uz tādiem Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem, kuri kā izpildrīkojumi Administratīvā procesa likuma D daļas izpratnē ir pārsūdzami vienīgi Administratīvajā rajona tiesā. Šāds tiesību normas tekstuālais apjoms ir par plašu un pārkāpj tiesību normas mērķi, tādēļ tam ir nepieciešams ierobežojums. Izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi, Senāts secina, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestajai daļai ir piemērojams ierobežojums, proti, ka Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi, kuri ir izpildrīkojumi, ir pārsūdzami vienīgi Administratīvajā rajona tiesā.

Tādējādi tiek sasniegts Administratīvā procesa likuma D daļas un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestās daļas mērķis pārbaudīt izpildrīkojumu tiesā.

[13] Senāts citā lietā ir norādījis, ka no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 36.panta trešās daļas un 37.panta *(redakcijā līdz 2003.gada 1.jūlijam)* izriet, ka šis lēmums ir pārsūdzams tiesā. Tādējādi šāds lēmums tiesā ir pārbaudāms pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvais akts *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.SKA-25/2008[*] 9.punktu)*.

Arī šajā lietā Senāts ir atzinis, ka lēmums par nodokļu parādu bezstrīda piedziņu nav administratīvais akts, bet vadījies no tiesību normu vārdiskā formulējuma, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumi ir pārsūdzami tiesā, tādējādi secinot, ka tie pārbaudāmi tāpat kā administratīvie akti. Tomēr šajā spriedumā, turpinot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestās daļas analīzi, Senāts nonāk pie secinājuma, ka par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiesā nav veicama kontrole tādā pašā kārtībā kā par administratīvo aktu, bet gan atbilstoši administratīvo aktu izpildes tiesiskumu reglamentējošām tiesību normām.

[*] ***Piezīme***: domāts: *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.SKA-25/2005 9.punktu)*.

[14] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 10.decembra lēmums Nr.3.1/33479 nav uzskatāms par administratīvo aktu un kontrole tiesā pār to nav veicama kā par administratīvo aktu. Sūdzība par minēto lēmumu ir izskatāma Administratīvā procesa likuma 363.panta kārtībā pirmās instances tiesā, kuras nolēmums ir galīgs. Līdz ar to apgabaltiesas spriedums, izskatot atbildētājas apelācijas sūdzību, ir taisīts ārpus apelācijas instances tiesas kompetences un tādējādi tas ir atceļams.

Pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 10.decembra lēmuma Nr.3.1/33479 atcelšanu ir uzskatāms par sūdzību, kas iesniegta Administratīvā procesa likuma 363.panta kārtībā, proti, par iestādes darbībām, kas vērstas uz administratīvā akta piespiedu izpildi. Lai arī Administratīvā rajona tiesa lietu izskatījusi kā pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu un 2006.gada 23.oktobrī taisījusi spriedumu, ievērojot procesuālās ekonomijas principu, nav pamata to nosūtīt Administratīvajai rajona tiesai izskatīšanai Administratīvā procesa likuma 363.panta kārtībā. Pirmās instances tiesa jautājumu par nodokļu maksājumu bezstrīda piedziņas tiesiskumu ir izskatījusi un tās nolēmums pēc šā sprieduma taisīšanas ir atzīstams par stājušos spēkā. Savukārt apgabaltiesai ir jāpieņem lēmums par apelācijas tiesvedības izbeigšanu.

Šādos apstākļos Senāts nevērtē atbildētājas kasācijas sūdzības argumentus pēc būtības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.janvāra spriedumu un lietu nodot Administratīvajai apgabaltiesai apelācijas tiesvedības izbeigšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vienošanās līgumu nodokļu tiesībās

1. Nodokļu tiesības ir noteikumi, kas paredz iejaukšanos privātpersonas tiesību sfērā. Tāpēc nodokļu administrācijas nozīmīgākā darbības forma ir administratīvais akts kā vienpusējs publiskās varas instruments. Kā alternatīvs instruments, ko likumā noteiktā kārtībā nodokļu administrācija var izmantot publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu, ir administratīvais līgums. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantā norādītais vienošanās līgums ir administratīvais līgums Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē. Saskaņā ar šā likuma noteikumiem administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu, it īpaši tiesas procesu, vai, ja piemērojamās tiesību normas piešķir iestādei rīcības brīvību attiecībā uz administratīvā akta izdošanu, tā saturu vai faktisko rīcību (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80.panta pirmā daļa).

2. Vienošanās līguma mērķis ir nodrošināt nodokļu administrācijas funkciju efektīvu izpildi. Vienošanās līgums starp nodokļu administrāciju un nodokļu parādnieku ir instruments, ko nodokļu administrācija var izmantot, lai ātrāk iegūtu likumā noteiktos nodokļu maksājumus, netērējot valsts resursus ilgstošiem strīdiem par aprēķinātā nodokļa parāda pamatotību. Līdz ar to nodokļu administrācijai, izvērtējot iespēju slēgt vienošanās līgumu, vienmēr ir jāizvērtē arī strīda turpināšanas lietderība un izmaksas (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmā daļa).

3. Strīda esamību vienošanās līguma noslēgšanas kontekstā nedrīkst vērtēt šauri, attiecinot to tikai uz gadījumiem, kad par nodokļu parāda esamību ir iesniegts pieteikums tiesā. Jāuzskata, ka strīds ir arī tad, ja nodokļu maksātājs nav turpinājis nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas/pārsūdzības procesu, bet gan ir piedāvājis noslēgt vienošanās līgumu. Tas, ka nodokļu maksātājs izvēlas nevis iesniegt apstrīdēšanas iesniegumu augstākā iestādē un secīgi pēc tam pieteikumu tiesā, bet piedāvā noslēgt vienošanos, nenozīmē, ka nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas starpā strīds ir beidzies. Strīds būs atrisināts brīdī, kad nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas savstarpējā tiesiskā attiecība būs izbeigta vai nu ar izpildi, vai ar lēmuma atcelšanu (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrā, ceturtā daļa, tiesiskās vienlīdzības princips).

4. Vienošanās līgumu nedrīkst slēgt visos gadījumos un par jebkuru nodokļu tiesisko attiecību jautājumu, kad nodokļu administrācija ir

aprēķinājusi nodokļu maksātājam nodokļu maksājumus un soda naudas. Tā, piemēram, vienošanās par nodokļu pamatparādu nav tiesiski iespējama, jo to liedz nodokļu administrācijas padotība likumam – nodokļu administrācija nevar ar vienošanos atteikties no likumā noteikto nodokļu iekasēšanas (tiesību doktrīna).

5. Nodokļu administrācijai nav pienākuma slēgt vienošanās līgumu tikai tāpēc, ka nodokļu maksātājs to ir ierosinājis. Tomēr nodokļu administrācijai ir pienākums izvērtēt šādu ierosinājumu un, ievērojot konkrētās lietas apstākļus, lemt par vienošanās slēgšanu vai atteikšanos slēgt vienošanos. Šis vērtējums ir nodokļu administrācijas rīcības brīvība, kuru pēc tās izmantošanas var pārbaudīt administratīvajā tiesā (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta pirmā daļa).

2008.gada 25.septembrī Lieta Nr.SKA-502/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Vītoli AMI" pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts ieņēmumu dienestam slēgt vienošanās līgumu par papildu aprēķinātajiem nodokļu maksājumiem, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 23.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālā iestāde no 2005.gada 7.janvāra līdz 7.februārim veica pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Vītoli AMI" pievienotās vērtības nodokļa auditu (revīziju) par periodu no 2002.gada 1.janvāra līdz 2004.gada 30.novembrim.

[2] Pārbaudes rezultātā Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļas priekšnieces vietniece 2005.gada 7.februārī pieņēma lēmumu Nr.16, ar kuru pieteicējai papildus aprēķināja un nomaksai budžetā noteica pievienotās vērtības nodokli Ls 3684,77 un soda naudu Ls 3684,77. Pieteicēja šo lēmumu apstrīdēja Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes direktoram. 2005.gada 31.martā Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes direktora v.i. pieņēma lēmumu Nr.01-10.02/89, ar kuru apstrīdēto lēmumu atstāja negrozītu.

[3] 2005.gada 28.aprīlī pieteicēja iesniedza Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram iesniegumu par vienošanās līguma noslēgšanu, kurā pieteicēja piekrita aprēķinātā nodokļa maksājumam un lūdza noslēgt vienošanos starp nodokļu administrāciju un pieteicēju par papildus aprēķinātās pievienotās vērtības nodokļa summas Ls 3684,77 labprātīgu samaksu un soda naudas Ls 3684,77 atcelšanu.

[4] Izskatot pieteicējas iesniegumu par vienošanās līguma noslēgšanu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors 2005.gada 11.maijā pieņēma lēmumu Nr.19/12656, ar kuru atteica noslēgt vienošanās līgumu, jo pieteicēja nav apstrīdējusi Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes direktora 2005.gada 31.marta lēmumu Nr.01-10.02/89 un tādējādi konkrētajā lietā strīds nepastāv.

[5] Pieteicēja pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 11.maija lēmumu Nr.19/12656 "Par iespējamo vienošanās līguma noslēgšanu". Pieteikumā pieteicēja lūdza atcelt lēmumu un uzlikt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram pienākumu noslēgt vienošanās līgumu ar pieteicēju par pievienotās vērtības nodokļa Ls 3684,77 apmērā nomaksu budžetā, atceļot soda naudu.

[6] 2007.gada 30.martā Administratīvā rajona tiesa pieteikumu apmierināja daļēji – atcēla Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 11.maija lēmumu un uzdeva Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram pieņemt lēmumu par pieteicējas 2005.gada 28.aprīļa iesniegumu par vienošanās līguma noslēgšanu. Tiesa noraidīja pieteicējas lūgumu uzlikt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram pienākumu noslēgt vienošanās līgumu ar pieteicēju par pievienotās vērtības nodokļa Ls 3684,77 apmērā nomaksu budžetā, atceļot soda naudu, jo tas ir jāizlemj iestādei. Tiesa secināja, ka lietā ir iestājies likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1.punktā minētais gadījums un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram bija pienākums izskatīt pieteicējas iesniegumu pēc būtības.

[7] Izskatot lietu pēc Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzības, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 23.aprīļa spriedumu pieteikumu apmierināja pilnībā. Tiesa atcēla pārsūdzēto lēmumu un uzlika pienākumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram pieņemt lēmumu par pieteicējas 2005.gada 28.aprīļa iesniegumu. Tiesa pievienojās Administratīvās rajona tiesas sprieduma motīviem un papildus norādīja šādus argumentus.

[7.1] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtajā daļā noteiktā strīda turpināšanas lietderība un ar to saistītās izmaksas vērtējamas, ja ir iestājies šā panta otrās daļas 3.punkā paredzētais gadījums – nodokļu maksātājs iesniedzis sūdzību tiesā, bet lietas izskatīšana pēc būtības nav uzsākta. Šim apstāklim pastāvot, vērtējama arī strīda turpināšanas lietderība un ar to saistītās izmaksas. Valsts

ieņēmumu dienesta arguments par strīda par nodokļu summas uzrēķinu neesamību konkrētajā lietā nav pamatots.

[7.2] Tā kā konkrētajā gadījumā ir iestājies likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1.punktā paredzētais gadījums, bet apstrīdētajā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā nav vērtēti nodokļa parāda rašanās iemesli un apmērs, pārsūdzētais lēmums neattaisno pieteicējai noraidītās tiesības, tāpēc atceļams.

[8] Par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 23.aprīļa spriedumu Valsts ieņēmumu dienests iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt turpmāk minēto argumentu dēļ.

[8.1] Tiesa nepareizi tulkoja likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantu. No minētā panta otrās daļas izriet, ka lēmums par vienošanās līguma noslēgšanu var tikt pieņemts, ja pastāv strīds pēc būtības. Minētā panta ceturtā daļa paredz vērtēt strīda risināšanas lietderību, lemjot par vienošanās līguma noslēgšanu. Tā kā pieteicēja nebija apstrīdējusi Valsts ieņēmumu dienesta Zemgales reģionālās iestādes 2005.gada 31.marta lēmumu, lietā strīds vairs nepastāvēja un Valsts ieņēmumu dienestam nebija pamata lemt par vienošanās līguma slēgšanu.

[8.2] Administratīvās apgabaltiesas spriedums neatbilst līdzšinējai administratīvo tiesu praksei par likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtās daļas piemērošanu, piemēram, lietā Nr.A42090704.

Motīvu daļa

[9] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta pirmā un otrā daļa piešķir tiesības nodokļu maksātājam ierosināt, bet Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram noslēgt vienošanās līgumu, ja nodokļu administrācijas amatpersona kontroles (pārbaudes, revīzijas) rezultātā aprēķinājusi papildu maksājumus valsts budžetā un pastāv vismaz viens no šādiem nosacījumiem:

1) izskatot nodokļu maksātāja iesniegumu, Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes direktors apstrīdēto lēmumu atstājis negrozītu vai arī pieņēmis jaunu lēmumu, ar kuru apstrīdētais lēmums atcelts daļēji;

2) ir apstrīdēts Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes direktora lēmums, un, izskatot nodokļu maksātāja iesniegumu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors apstrīdēto lēmumu atstājis negrozītu vai arī pieņēmis jaunu lēmumu, ar kuru apstrīdētais lēmums atcelts daļēji;

3) nodokļu maksātājs iesniedzis sūdzību tiesā, bet lietas izskatīšana pēc būtības nav uzsākta.

Izskatāmajā gadījumā šajā lietā ir iestājies likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1.punktā minētais gadījums, jo nodokļu administrācijas amatpersona kontroles rezultātā aprēķinājusi pieteicējai papildu maksājumus valsts budžetā, un pieteicēja ir apstrīdējusi sākotnējo lēmumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta

teritoriālās iestādes direktors apstrīdēto lēmumu atstājis negrozītu. Līdz ar to secināms, ka pieteicējai bija tiesības ierosināt, bet Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors bija tiesīgs noslēgt vienošanās līgumu, vērtējot lietas apstākļus pēc likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtajā daļā norādītajiem kritērijiem.

[10] Kasācijas sūdzības iesniedzējs atsaucas uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturto daļu, uzskatot, ka lēmumu par vienošanās līguma noslēgšanu var pieņemt, ja pastāv strīds pēc būtības, t.i., nodokļu maksātājs iesniedzis sūdzību tiesā. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtā daļa paredz, ka, izlemjot jautājumu par vienošanās līguma noslēgšanu, ņem vērā nodokļu parāda rašanās iemeslus un apmēru, kā arī strīda turpināšanas lietderību un ar to saistītās izmaksas. Pieteikuma iesniegšana tiesā par nodokļu administrācijas lēmumu nepārprotami norāda, ka starp nodokļu maksātāju un nodokļu administrāciju pastāv strīds. Taču šāds strīds pastāv arī tad, ja nodokļu maksātājs apstrīd nodokļu administrācijas lēmumu augstākā iestādē. Un arī šajos gadījumos likums paredz iespēju noslēgt vienošanos. Tas, ka nodokļu maksātājs izvēlas nevis iesniegt tālāku apstrīdēšanas iesniegumu augstākā iestādē, bet piedāvā noslēgt vienošanos, nenozīmē, ka nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas starpā strīds ir beidzies. Strīds būs atrisināts ar brīdi, kad nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas savstarpējā tiesiskā attiecība būs izbeigta vai nu ar izpildi, vai lēmuma atcelšanu. Turklāt, tik sašaurināti interpretējot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturto daļu, zūd nozīme likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1. un 2.punktam. Arī Administratīvā apgabaltiesa ir nepareizi uzskatījusi, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1. un 2.punktā minētajos gadījumos lēmumu par vienošanās līguma noslēgšanu var pieņemt, nevērtējot strīda turpināšanas lietderību un strīda turpināšanas izmaksas. Senāta ieskatā visos likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrajā daļā minētajos gadījumos, lemjot par vienošanās līguma noslēgšanu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram ir jāvadās no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtās daļas noteikumiem, kā arī tiesiskās vienlīdzības principa.

[11] Tā kā izskatāmajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors nebija atpazinis likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrās daļas 1.punktā noteiktās tiesības pieteicējai ierosināt, bet Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram piešķirto kompetenci izlemt par vienošanās noslēgšanu, tad apelācijas instances tiesa ir pareizi atzinusi pieņemto Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 11.maija lēmumu par kļūdainu un to atcēlusi.

[12] Vienlaikus Senātam ir jāatbild uz jautājumu, vai tiesa var uzlikt pienākumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram noslēgt ar nodokļu maksātāju vienošanos.

[13] Nodokļu tiesības ir noteikumi, kas paredz iejaukšanos privātpersonas tiesību sfērā. Tāpēc nodokļu administrācijas nozīmīgākā darbības forma ir administratīvais akts kā vienpusējs publiskās varas instruments *(Birk D. Steuerrecht. 9.neu bearb.Aufl. Heidelberg: Müller, 2006, Rn.332)*. Blakus tam atrodas administratīvais līgums. Kā publisko tiesību līgums administratīvais līgums ir valsts pārvaldes darbības alternatīva administratīvajam aktam *(sal.: Wolff H.J., Bachof O., Stober R. Verwaltungsrecht. Band 2. 6.Aufl. München: Beck, 2000, S.203, Rn.4)*.

[14] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantā norādītā vienošanās ar nodokļu administrāciju atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80.pantā minētajām publisko tiesību līguma veida – administratīvā līguma – pazīmēm. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80.panta pirmo daļu administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu, it īpaši tiesas procesu, vai, ja piemērojamās tiesību normas piešķir iestādei rīcības brīvību attiecībā uz administratīvā akta izdošanu, tā saturu vai faktisko rīcību.

[15] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantā minētās vienošanās mērķis ir nodrošināt nodokļu administrācijas funkciju efektīvu izpildi *(sal. ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmo daļu)*. Nodokļu tiesībās ar vienošanos atrisina tiesisku strīdu starp nodokļu maksātāju un nodokļu administrāciju. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtā daļa paredz, ka nodokļu administrācijai katrā individuālā gadījumā ir iespējams izvērtēt nodokļu parāda rašanās iemeslus un apmēru, strīda turpināšanas lietderību un strīda turpināšanas izmaksas. Tādējādi nodokļu administrācijai ir piešķirts efektīvs līdzeklis, kā ātrāk iegūt likumā noteiktos nodokļu maksājumus, vienlaikus samazinot patērējamos valsts pārvaldes resursus un laiku.

[16] Tomēr vienošanās nav slēdzama visos gadījumos un par jebkuru nodokļu tiesisko attiecību jautājumu, kad nodokļu administrācija ir aprēķinājusi nodokļu maksātājam nodokļu maksājumus un soda sankcijas. Tā, piemēram, vienošanās par nodokļu parādu nav tiesiski iespējama, jo to liedz nodokļu administrācijas padotība likumam. Nodokļu administrācija nevar ar vienošanos atteikties no likumā noteikto nodokļu iekasēšanas. Salīdzinājumam Vācijas nodokļu tiesībās atzīts, ka pamatā vienošanās ir slēdzama par faktu novērtējumu, ja lietas faktiskie apstākļi nav noskaidrojami vai to noskaidrošana prasītu lielu un neadekvātu resursu patēriņu. Vienošanās par tiesību normu saturu pamatā nav iespējama *(Birk D. Steuerrecht. 9.neu bearb.Aufl. Heidelberg: Müller, 2006, Rn.416)*.

[17] Ievērojot iepriekšminēto likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta tiesību normu analīzi, Senāts secina, ka nodokļu administrācijai

nav pamatpienākuma pēc nodokļu maksātāja aicinājuma slēgt administratīvo līgumu jeb vienošanos. Tomēr nodokļu administrācijai ir pienākums izvērtēt šādu uzaicinājumu un, vadoties no konkrētās lietas apstākļiem, lemt par vienošanās slēgšanu vai atteikumu slēgt vienošanos. Atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtajai daļai, vērtējuma izdarīšana ir nodokļu administrācijas rīcības brīvība, kuru pēc tās izmantošanas var pārbaudīt administratīvajā tiesā. Tā kā izskatāmajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors nebija atpazinis, ka pieteicējas iesniegums ir izskatāms, tas vēl neizmantoja likumdevēja noteikto rīcības brīvību šās lietas ietvaros un neizvērtēja pieteicējas nodokļu parāda rašanās iemeslus un apmēru, strīda turpināšanas lietderību un strīda turpināšanas izmaksas. Līdz ar to administratīvajai tiesai nav iespējams pārbaudīt šādas rīcības brīvības konkretizācijas pareizību, un Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti apmierinājusi pieteicējas pieteikumu pilnībā, uzliekot Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram pienākumu slēgt vienošanos.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 23.aprīļa spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Iestādes lēmuma par transportlīdzekļa pārreģistrācijas aizliegumu tiesiskā daba

1. Lēmums, ar kuru iestāde uzlikusi Ceļu satiksmes drošības direkcijai pārreģistrācijas aizliegumu uz visām darbībām ar vieglo automašīnu, kas pirms tam konfiscēta administratīvā pārkāpuma lietā un vairs neatrodas pieteicēja īpašumā, nenoteic pieteicēja, tas ir, personas, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, tiesības un pienākumus pēc būtības administratīvā pārkāpuma lietā, bet ir vērsts uz pieņemtā lēmuma par automašīnas konfiskāciju (lēmuma pēc būtības) izpildes nodrošināšanu. Tāpēc šis lēmums ir administratīvā akta izpildes lēmums, bet tas nav administratīvais akts (likums "Par Valsts ieņēmumu dienestu", Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 304.panta 8.punkts).

2. Iestādes lēmumi, kuri ir vērsti uz administratīvā akta izpildi, tiesā nav pārsūdzami tādā pašā kārtībā kā administratīvie akti, bet gan to izpildi reglamentējošās tiesību normās noteiktajā kārtībā. Pieteicējam ir tiesības prasīt veikt kontroli pār administratīvā akta par automašīnas konfiskāciju izpildi sākotnējai iestādei, kas pieņēmusi lēmumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Senāta judikatūra).

2008.gada 23.decembrī Lieta Nr.SKA-603/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita
senators J.Neimanis,

piedaloties pieteicējam E.K., trešajai personai I.B.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz E.K. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.decembra lēmuma Nr.3.1/35433 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 8.aprīlī pieteicējam E.K. sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 169.^{3}pantā un 201.^{12}panta pirmajā daļā paredzētā administratīvā

pārkāpuma izdarīšanu, izņemts etilspirts un pieteicējam piederošā automašīna *Nissan Patrol*.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes 2005.gada 15.jūnija lēmumu pieteicējam uzlikts naudas sods 100 latu apmērā un konfiscēts izņemtais etilspirts. Izskatījis prokurora protestu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors minēto lēmumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālās iestādes 2005.gada 3.augusta lēmumu pieteicējam par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 169.[3]pantā un 201.[12]panta pirmajā daļā paredzēto administratīvo pārkāpumu izdarīšanu uzlikts naudas sods 100 latu apmērā, konfiscēts izņemtais etilspirts, kā arī automašīna *Nissan Patrol*.

Izskatījis pieteicēja sūdzību, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 26.augusta lēmumu Nr.3.1/23159 minēto lēmumu atstāja negrozītu.

2005.gada 11.oktobrī, konstatējot, ka pieteicējs automašīnu *Nissan Patrol* atsavinājis I.B., Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālā iestāde pieņēma lēmumu Nr.9.-7./11830, ar kuru uzlika Ceļu satiksmes drošības direkcijas Balvu nodaļā pārreģistrācijas aizliegumu visām darbībām ar vieglo automašīnu *Nissan Patrol*.

Izskatījis pieteicēja sūdzību, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 30.decembra lēmumu Nr.3.1/35433 atstāja negrozītu minēto lēmumu par lieguma reģistrāciju.

[2] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2005.gada 30.decembra lēmuma Nr.3.1/35433 atcelšanu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 25.aprīļa spriedumu pieteikumu apmierināja.

Spriedumā norādīti tālāk minētie argumenti.

[3.1] Pārsūdzētais lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 15.punktu. No šīs tiesību normas secināms, ka prasības nodrošinājuma līdzekļi var tikt piemēroti tikai nodokļu administrēšanas lietās, bet ne administratīvo pārkāpumu lietās vai civiltiesiskos strīdos.

[3.2] Konkrētajā gadījumā iestāde prasības nodrošinājumu piemērojusi administratīvā pārkāpuma lietā. Lēmuma par konfiskāciju izpildes kārtību regulē Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 28.nodaļa. Kodeksā nav paredzēta prasības nodrošinājuma līdzekļu piemērošana pirms lēmuma izpildes. Šādā situācijā nevar piemērot normas, kas regulē nodokļu piedziņu, jo starp administratīvo pārkāpumu lietām un nodokļu piedziņas lietām ir būtiska atšķirība. Administratīvo pārkāpumu lietās piemērotie tiesību principi ir tuvi kriminālprocesā piemērotajiem, savukārt nodokļu piedziņas lietās pastāv līdzība ar civiltiesisku parādu piedziņu.

[3.3] Pieņemot lēmumu, iestāde pamatojusies uz nepatiesiem faktiskajiem apstākļiem.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 21.maija spriedumu pieteikumu apmierināja.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams daļā, kurā secināts, ka Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesību piemērot prasības nodrošinājuma līdzekļus administratīvo pārkāpumu lietās *(sk. šā sprieduma 3.1. un 3.2.punktu)*, tādējādi apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai šajā daļā.

[4.2] Kārtību, kādā pilnvarotas amatpersonas var izņemt administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rīku, kā arī šo rīku glabāšanas, realizācijas un iznīcināšanas kārtību nosaka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants un Ministru kabineta 2005.gada 10.maija noteikumi Nr.314 "Administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentu glabāšanas, realizācijas un iznīcināšanas kārtība, kā arī realizētās vai iznīcinātās mantas atlīdzināšanas kārtība".

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss neparedz, ka Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām būtu tiesības pieņemt lēmumus par rīcību ar pārkāpuma izdarīšanas rīku, ja pārkāpuma izdarīšanas rīks likumā noteiktajā kārtībā nav izņemts un nav stājies spēkā lēmums par pārkāpuma izdarīšanas rīka konfiskāciju.

[4.3] Arī likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta 7. un 9.punktā uzskaitītās Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu tiesības administratīvo pārkāpumu lietās atbilst Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam un to nepaplašina.

[4.4] Valsts ieņēmumu dienests nepamatoti atsaucas uz Civilprocesa likuma 539.panta otro daļu un 540.panta pirmās daļas 2.punktu, kā arī uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 304.panta pirmās daļas 8.punktu, 305. un 306.pantu. Minētās normas attiecas uz lēmuma izpildi administratīvo pārkāpumu lietās. Savukārt atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 291.panta otrajai daļai, ja lēmums par administratīvā soda uzlikšanu (tostarp pārkāpuma izdarīšanas rīka konfiskāciju) pārsūdzēts, tas jāizpilda pēc sūdzības noraidīšanas.

[5] Valsts ieņēmumu dienests iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.maija spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Apgabaltiesa pārāk šauri tulkojusi likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.pantu. Minētā norma aptver arī Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņu tiesības administratīvo pārkāpumu lietvedībā un lēmuma izpildē, par ko liecina likuma "Par Valsts

ieņēmumu dienestu" 10.panta pirmās daļas 7. un 9.punkts. Arī Administratīvā procesa likuma 358.panta ceturtā daļa paredz iestādes tiesības veikt likumā noteiktos pasākumus administratīvā akta izpildes nodrošināšanai. Turklāt Valsts ieņēmumu dienests lēmumu par automašīnas konfiskāciju nav izpildījis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 305.panta izpratnē.

[5.2] Ievērojot Ceļu satiksmes likuma 14.panta otrajā daļā noteikto, Valsts ieņēmumu dienestam bija tiesības noteikt pārreģistrācijas aizliegumu automašīnai *Nissan Patrol*, jo ar pārreģistrācijas aizliegumu netiek izpildīts lēmums par automašīnas konfiskāciju, bet gan minētais lēmums tiek nodrošināts, lai nepieciešamības gadījumā varētu konfiscēt tieši to transportlīdzekli, kas ir administratīvā pārkāpuma izdarīšanas rīks.

Pārreģistrācijas aizliegums Ceļu satiksmes transportlīdzekļu reģistrā neierobežo transportlīdzekļa īpašnieka īpašuma tiesības, tostarp lietot sev piederošo transportlīdzekli, bet aizliedz to atsavināt vai veikt jebkādas citas darbības, kas apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu attiecīgā transportlīdzekļa konfiskāciju.

Uz iespēju administratīvā pārkāpuma lietā piemērot transportlīdzekļa pārreģistrācijas aizliegumu norādīts arī Senāta 2007.gada 18.maija lēmumā lietā Nr.SKA-388/2007.

[6] Tiesas sēdē pieteicējs un trešā persona atbildētājas kasācijas sūdzību neatzina.

Atbildētājas pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Par tiesas sēdi Valsts ieņēmumu dienestam pienācīgi paziņots, tādēļ, ievērojot Administratīvā procesa likuma 342.pantu, Senāts lietu izskatīja bez atbildētājas pārstāvja.

Motīvu daļa

[7] Pirms izvērtēt, vai apgabaltiesas spriedums ir pareizs atbilstoši kasācijas sūdzības argumentiem, ir nepieciešams noskaidrot, vai ierosinātā lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[8] Apgabaltiesa spriedumā konstatējusi, ka 2005.gada 15.jūnijā, pieņemot lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, izņemto automašīnu tika nolemts atdot pieteicējam. Jūnija beigās lēmums par automašīnas atdošanu bijis izpildīts. Savukārt 2005.gada 19.jūlijā iepriekš minētais lēmums, izskatot prokurora protestu, tika atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai. 27.jūlijā pieteicējs automašīnu pārdeva trešajai personai un 1.augustā pārsūdzēja iepriekš minēto lēmumu. 3.augustā, atkārtoti izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, iestāde nolēma automašīnu konfiscēt. Pieteicējs šo lēmumu pārsūdzēja tiesā. 2005.gada 11.oktobrī iestāde pieņēma lēmumu par automašīnas pārreģistrācijas aizliegumu Ceļu satiksmes drošības direkcijā.

[9] Valsts ieņēmumu dienests lēmumu par transportlīdzekļa pārreģistrācijas aizliegumu pamatojis ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 10.punktu, kas noteic, ka attiecīgajām

Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonām ir tiesības pieņemt lēmumu nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības un Valsts ieņēmumu dienesta ierēdņa lēmuma izpildi, piemērojot prasības nodrošinājuma līdzekļus.

Pārsūdzētais lēmums nenoteic pieteicēja, tas ir, personas, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, tiesības un pienākumus pēc būtības administratīvā pārkāpuma lietā, bet ir vērsts uz pieņemtā lēmuma par automašīnas konfiskāciju (lēmuma pēc būtības) izpildes nodrošināšanu. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 304.panta 8.punkts noteic Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu kompetenci izpildīt lēmumus par transportlīdzekļa konfiskāciju administratīvo pārkāpumu, kas paredzēti kodeksa 169.^{3}pantā un 201.^{12}pantā, gadījumos.

Tādējādi atzīstams, ka pārsūdzētais lēmums ir administratīvā akta izpildes lēmums, bet tas nav administratīvais akts.

[10] Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi, kuri ir vērsti uz administratīvā akta izpildi, tiesā nav pārsūdzami tādā pašā kārtībā kā administratīvie akti, bet gan to izpildi reglamentējošās tiesību normās noteiktā kārtībā *(sk. arī Senāta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 12.punktu, Senāta 2008.gada 23.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-599/2008 12.punktu)*.

Administratīvo pārkāpumu lietās administratīvā akta, ar kuru konfiscēta manta, izpildi reglamentē Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 28.nodaļa. Savukārt šā kodeksa 24.nodaļas pamatnoteikumi par sodu izpildi 297.pantā noteic, ka jautājumus, kas saistīti ar lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi, izlemj institūcija (amatpersona), kas lēmumu pieņēmusi (panta pirmā daļa). Lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu pareizu un savlaicīgu izpildi kontrolē iestāde, kura pieņēmusi sākotnējo lēmumu (panta otrā daļa).

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.panta otrajai daļai pieteicējam ir tiesības prasīt veikt kontroli pār administratīvā akta par automašīnas konfiskāciju izpildi sākotnējai iestādei, kas pieņēmusi lēmumu, tas ir, Valsts ieņēmumu dienesta Vidzemes reģionālajai iestādei.

[11] Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa nepamatoti izskatījusi pieteikumu, tās spriedums ir atceļams un tiesvedība lietā izbeidzama atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 3.punktu, 282.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.maija spriedumu.

Izbeigt tiesvedību administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz E.K. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 30.decembra lēmuma Nr.3.1/35433 atcelšanu.

Spriedums nav pārsūdzams.

3. Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem vai faktisko rīcību

Nepilsoņa statusa atņemšana

1. Administratīvā akta atcelšanas procesā vienmēr ir runa par diviem administratīvajiem aktiem – atceļamo jeb sākotnējo administratīvo aktu un atceļošo administratīvo aktu (actus-contrarius). *Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Tikai tad, ja iestāde attiecībā uz to pašu adresātu pieņem lēmumu, kas tieši neizmaina ar kādu sākotnējo administratīvo aktu jau nodibinātās tiesiskās attiecības, tas uzskatāms par jaunu procesu, nevis par administratīvā akta atcelšanu (Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts, Administratīvā procesa likuma 85.pants).*

2. Administratīvā akta tiesiskums vai prettiesiskums ir atkarīgs no tā, vai administratīvais akts objektīvi atbilst vai neatbilst tiesību normām tā izdošanas brīdī. Tas, vai iestāde apzinās, ka izdod prettiesisku administratīvo aktu, nav noteicošais faktors (Administratīvā procesa likuma 85.pants, Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts).

3. Normatīvie akti nenosaka termiņu nepilsoņa statusa atcelšanai. Tomēr nav taisnīgi uzskatīt, ka šis termiņš ir neierobežots. Šādā gadījumā ir jāpiemēro vispārējie tiesību principi, kas regulē prettiesiska, bet adresātam labvēlīga administratīvā akta atcelšanu (likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 7.panta pirmās daļas 1.punkts).

4. Prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja nepastāv aizsargājama tiesiskā paļāvība vai ja sabiedrības intereses pēc tā, lai akts tiktu atcelts, pārsniedz adresāta tiesības un intereses pēc tā, lai administratīvais akts paliktu spēkā. Tiesiskā paļāvība netiek aizsargāta, ja adresāts zināja vai no viņa saprātīgi varēja sagaidīt, ka viņš apzinās administratīvā akta prettiesiskumu, kā arī, ja adresāts ir sniedzis nepamatotu informāciju, lai saņemtu sākotnējo administratīvo aktu. Laiks, kas pagājis no sākotnējā administratīvā akta izdošanas, var ietekmēt sabiedrības un adresāta interešu savstarpējo izvērtējumu – jo ilgāks laiks kopš administratīvā akta izdošanas ir pagājis, jo tiesiskā paļāvība ir vairāk aizsargājama. Lemjot par

administratīvā akta atcelšanu, jāizvērtē: vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība, vai tā ir aizsardzības vērta, vai administratīvā akta atcelšanas interese ir lielāka par personas tiesisko paļāvību. Tas, vai iestāde ir pareizi izvērtējusi šos apstākļus, pilnībā ir pakļauts arī tiesas kontrolei (tiesību doktrīna).

5. Tiesas lēmums par procesuālā termiņa atjaunošanu neietekmē lietas izskatīšanu (rezultātu) pēc būtības, ja reiz lietas izskatīšana ir uzsākta. Citiem vārdiem, tas ir procesuāla rakstura jautājums. Gadījumos, ja zemākas instances tiesa ir likumā noteiktajā kārtībā pieņēmusi lēmumu par termiņa atjaunošanu un lietas virzība attiecīgi ir jau notikusi, tad nav pamata pārvērtēt šo zemākas instances tiesas lēmumu tikai tādēļ, ka augstākas instances tiesai varētu būt cits viedoklis par termiņa nokavēšanas attaisnojumu. Augstākas instances tiesa var pārskatīt procesuālā termiņa atjaunošanas pamatotību tikai tad, ja tiek konstatēti būtiski procesuālie pārkāpumi, pieņemot attiecīgo lēmumu (Senāta judikatūra).

2008.gada 14.februārī Lieta Nr.SKA-24/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore J.Briede
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējiem I.S., A.V., Va.S. un Ve.S., kura uz pilnvaras pamata vienlaikus ir pārējo pieteicēju pārstāve, kā arī atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz I.S., A.V., Ve.S. un Va.S. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieka 2001.gada 25.aprīļa lēmumu Nr.476, Nr.477, Nr.478 un Nr.479 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu atjaunot ierakstus Iedzīvotāju reģistrā par nepilsoņa statusu un izsniegt nepilsoņu pases, sakarā ar I.S., A.V., Ve.S. un Va.S. kasācijas sūdzību un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] 2001.gada 9.martā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pēc savas iniciatīvas uzsāka nepilsoņa statusa atņemšanas lietu un nosūtīja pieteicējiem ierakstītas vēstules, informējot, ka kļuvuši zināmi fakti, kas

var būt nepilsoņa statusa atņemšanas pamats, un uzaicinot noteiktā termiņā iepazīties ar materiāliem un sniegt paskaidrojumus.

Nekādi paskaidrojumi no pieteicējiem netika saņemti.

2001.gada 25.aprīlī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pieņēma lēmumu Nr.476 attiecībā uz Ve.S., lēmumu Nr.477 attiecībā uz I.S., lēmumu Nr.478 attiecībā uz A.V. un lēmumu Nr.479 attiecībā uz Va.S.

Lēmumos norādīts, ka pieteicēji ir Armēnijas pilsoņi, kuri, reģistrējoties Iedzīvotāju reģistrā, sniedza nepatiesas ziņas par pierakstu Latvijā. Tādēļ saskaņā ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" normām pieteicēji nav atzīstami par nepilsoņiem. Līdz ar to, pamatojoties uz Ministru kabineta 2001.gada 6.februāra noteikumu Nr.52 "Latvijas nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība" (turpmāk – Nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība) 13.1.apakšpunktu, pieteicējiem Latvijas nepilsoņa statuss ir atņemts. Norādīts, ka Latvijas teritorija pieteicējiem jāatstāj trīs mēnešu laikā, pretējā gadījumā tiks izsniegts izbraukšanas rīkojums. Norādīts, ka lēmumu var pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no vēstules saņemšanas.

Lēmumi nosūtīti pieteicējiem ierakstītā sūtījumā. Pieteicēji tos pastā neizņēma, un, beidzoties glabāšanas laikam, pasts tos nosūtīja atpakaļ.

Izpildot lēmumus, 2001.gada 1.jūnijā Iedzīvotāju reģistrā veiktas izmaiņas par personu valstiskās piederības maiņu un Va.S. atsavināta 1998.gadā izdotā nepilsoņa pase. Ve.S. un I.S. 1998.gadā izsniegtās nepilsoņu pases palika viņu rīcībā (A.V. nepilsoņa pase nebija izsniegta), tomēr ziņas par minētajām pasēm tika iekļautas Nederīgo personas dokumentu reģistrā.

[2] 2004.gada 5.aprīlī Valsts Robežsardzes darbinieki, uzskatot, ka pieteicēji Latvijā uzturas nelikumīgi, viņus aizturēja. Aizturēšanas laikā viņi tika informēti, ka viņiem ir atņemts nepilsoņa statuss.

[3] 2004.gada 7.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēju pieteikums par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2001.gada 25.aprīļa lēmumu Nr.476, Nr.477, Nr.478 un Nr.479 atcelšanu, pienākuma uzlikšanu atjaunot ierakstus Iedzīvotāju reģistrā par viņiem kā Latvijas nepilsoņiem un izsniegt viņiem nepilsoņu pases.

[4] 2005.gada 27.janvārī ar lēmumu par pagaidu noregulējumu Administratīvā rajona tiesa uzlika Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pienākumu atjaunot iedzīvotāju reģistrā ziņas par pieteicējiem, izdot A.V. un Va.S. nepilsoņu pases, kā arī atzīt par derīgām I.S. un Ve.S. izsniegtās nepilsoņu pases.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 10.jūnija spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji. Tiesa atcēla pārsūdzētos 2001.gada 25.aprīļa lēmumus Nr.476 un Nr.479 par nepilsoņa statusa atņemšanu Ve.S. un Va.S. un uzlika pienākumu atjaunot ierakstus Iedzīvotāju reģistrā par viņiem kā Latvijas nepilsoņiem. Pārējā daļā – attiecībā uz

lēmumiem Nr.477 un Nr.478 par nepilsoņa statusa atņemšanu I.S. un A.V. – tiesa pieteikumu noraidīja.

Pieteicēji iesniedza apelācijas sūdzību par spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums daļā par lēmumu Nr.477 un Nr.478 atcelšanu.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde iesniedza apelācijas sūdzību par spriedumu daļā, ar kuru apmierināts pieteikums daļā par lēmuma Nr.476 un Nr.479 atcelšanu, kā arī daļā, kurā tiesa atzinusi, ka I.S. un A.V. nav Armēnijas pilsoņi.

[6] Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.jūnija spriedumu 1) atjaunoja pieteikuma iesniegšanas termiņu, 2) noraidīja pieteikumu un 3) atstāja bez izskatīšanas Ve.S. un Va.S. apelācijas sūdzību. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tā kā Ve.S. un Va.S. nav procesa dalībnieki attiecībā uz lēmumiem, kas adresēti I.S. un A.V., viņu apelācijas sūdzība atstājama bez izskatīšanas.

[6.2] Pieteicēji ir izteikuši lūgumu atjaunot pieteikuma iesniegšanas termiņu, ja tiesas ieskatā tas ir nokavēts. Paši pieteicēji nepiekrīt, ka būtu nokavējuši pieteikuma iesniegšanas termiņu.

Pārsūdzētie lēmumi pieteicējiem ir nosūtīti atsevišķos ierakstītos pasta sūtījumos 2001.gada 25.aprīlī uz viņu norādīto adresi. Pieteicēji tos faktiski nav saņēmuši, jo tie nosūtīti atpakaļ. Pieteicēji apstiprina, ka minētajā laikā viņi bija sasniedzami attiecīgajā adresē. Līdz ar to iestāde ir nodrošinājusi iespēju saņemt administratīvos aktus.

Pieteicēji apstiprināja, ka minētajā adresē saņēma 2001.gada 9.marta vēstules, kurās bija informācija, ka iestādē uzsākts administratīvais process par nepilsoņa statusa atņemšanu. Taču viņi paskaidrojumus nesniedza un par turpmāko procesu iestādē neizrādīja interesi, un turpmākos Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes sūtījumus nesaņēma. Tas norāda, ka pieteicēji bija informēti par procesu un nebija ieinteresēti saņemt nelabvēlīgus administratīvos aktus, uzskatot, ka faktiskas nesaņemšanas gadījumā tie nestāsies spēkā. Šāda pieteicēju bezdarbība faktiskajos apstākļos atzīstama par neattaisnojamu un negodprātīgu.

Ņemot to vērā, atzīstams, ka pārsūdzētie lēmumi atbilstoši Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" (turpmāk – Administratīvo aktu procesa noteikumi) 69.punktam stājās spēkā septītajā dienā pēc nodošanas pastā, tas ir, 2001.gada 2.maijā. Līdz ar to, vēršoties tiesā tikai 2004.gada 7.aprīlī, pieteicēji ir nokavējuši pieteikuma iesniegšanas termiņu.

[6.3] Kaut gan pieteicējiem bija jāapzinās, ka tiks izdoti nelabvēlīgi administratīvie akti, un savlaicīgi un godprātīgi jārīkojas savu tiesību aizsardzībai, konstatējama arī iestādes nepamatota bezdarbība, kas ir pamats termiņa atjaunošanai. Proti, administratīvais process iestādē tika ierosināts pēc iestādes iniciatīvas un nav šaubu, ka pārsūdzēto lēmumu

radītās sekas pieteicējiem ir būtiskas. Iestādei bija jāņem vērā pārsūdzēto lēmumu raksturs un jāpanāk faktiska lēmumu paziņošana pieteicējiem, vismaz tie bija jānosūta atkārtoti. Lēmumus varēja paziņot arī citādā veidā, piemēram, telefoniski. Iestādei, saņemot atpakaļ sūtītos administratīvos aktus, bija zināms, ka pieteicēji faktiski ar tiem nav iepazinušies. Turklāt iestāde pati rakstveidā ir paudusi viedokli, ka pārsūdzētie lēmumi stāsies spēkā pēc tam, kad pieteicēji faktiski būs ar tiem iepazinušies. Tāpēc tai vēl jo vairāk bija pienākums panākt, lai pieteicēji faktiski saņem administratīvos aktus.

Tādējādi termiņš pieteikuma iesniegšanai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 46.pantu ir atjaunojams un lieta izskatāma pēc būtības.

[6.4] Lietā konstatējami tālāk minētie apstākļi.

1994.gadā I.S. un A.V. Maskavā aizpildīja anketu ieceļošanas vīzas saņemšanai, kā pilsonību norādot "Armēnija" un iepriekšējo pilsonību norādot Armēnijas PSR, kā dzīvesvietu norādot adresi Armēnijā, kā arī norādot, ka ieceļošanas mērķis ir privāta vizīte un ka no Latvijas dosies uz Armēniju. A.V. arī norādīja, ka kopā ieceļo meita Ve.S. un dēls Va.S.

1994.gada 28.decembrī I.S. reģistrēts Iedzīvotāju reģistrā, saskaņā ar viņa sniegtajām ziņām viņa dzīvesvieta bija Rīgā, M. ielā. No 1995.gada 17.maija I.S. pierakstīts Rīgā, O. ielā sev piederošā dzīvoklī. 1995.gada 7.septembrī A.V., Ve.S. un Va.S. reģistrēti Iedzīvotāju reģistrā, saskaņā ar sniegtajām ziņām viņu dzīvesvieta bija Rīgā, S. ielā. No 1998.gada 1.jūlija viņi pierakstīti Rīgā, O. ielā.

1998.gada 16.februārī I.S., bet 1998.gada 10.jūnijā Ve.S. un Va.S. saņēma Latvijas nepilsoņa pasi.

Ar pārsūdzētajiem lēmumiem pieteicējiem saskaņā ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 1. un 3.punktu, 7.panta pirmās daļas 1.punktu un 5.punktu un Nepilsoņu statusa atņemšanas kārtības 13.1.apakšpunktu atņemts Latvijas nepilsoņa statuss un lūgts atstāt Latvijas valsts teritoriju trīs mēnešu laikā, norādot, ka pretējā gadījumā tiks izsniegts izbraukšanas rīkojums. Lēmumos, kas adresēti I.S. un A.V., papildus norādīts arī minētā likuma 1.panta trešās daļas 5.punkts.

[6.5] Lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu ir administratīvs akts ar ilgstošu iedarbību. Tādēļ tā tiesiskums pārbaudāms pēc attiecīgajā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošajām tiesību normām.

[6.6] Nepilsoņa statuss tika ieviests ar likumu "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības", kurš ir spēkā no 1995.gada 9.maija. Šo statusu nevarēja iegūt pirms minētā datuma.

Stājoties spēkā minētajam likumam, personai, kura atbilda šā likuma subjekta pazīmēm, nebija nekavējoties jāveic darbības, apliecinot vēlmi iegūt nepilsoņa statusu. Līdz nepilsoņa pases iegūšanai personu

apliecinošs dokuments saskaņā ar minētā likuma 3.panta (spēkā līdz 2004.gada 17.jūnijam) pirmo daļu bija bijušās PSRS pilsoņa pase ar Latvijas iedzīvotāja personas kodu. Tādēļ persona, kurai bija šāda pase, varēja izmantot nepilsoņa tiesības, nepaužot vēlmi iegūt attiecīgu statusu. Arī personai, kura neatbilda minētā likuma subjekta pazīmēm, bet kurai bija bijušās PSRS pilsoņa pase ar Latvijas iedzīvotāja personas kodu, bija iespējams izmantot minētā likuma subjekta tiesības. Tomēr nevar uzskatīt, ka personai tādēļ bija piešķirts nepilsoņa statuss.

Secināms, ka arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pirms minētā likuma spēkā stāšanās personas sniegtās ziņas Iedzīvotāju reģistram nevērtēja kā ziņas nepilsoņa statusa iegūšanai, jo šāds statuss vēl nepastāvēja.

[6.7] Tā kā I.S. ziņas, kuras Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde atzinusi par nepatiesām un sniegtām ar mērķi iegūt nepilsoņa statusu, sniedzis pirms minētā likuma spēkā stāšanās, viņa sniegtās ziņas iekļaušanai Iedzīvotāju reģistrā nevar uzskatīt par ziņu sniegšanu ar mērķi iegūt nepilsoņa statusu. Šīs ziņas atbilstoši likuma "Par Iedzīvotāju reģistru" 4.pantam tika sniegtas ar mērķi nodrošināt personu uzskaiti. Līdz ar to šo ziņu patiesums vai nepatiesums nevar ietekmēt nepilsoņa statusa noteikšanu un atņemšanu.

[6.8] Savukārt pārējie pieteicēji ziņas Iedzīvotāju reģistram snieguši (nepilngadīgo Ve.S. un Va.S. tiesības īstenoja viņu vecāki) laikā, kad jau pastāvēja nepilsoņa statuss. Tāpēc pārbaudāms, vai ir pamats uzskatīt, ka minētās ziņas sniegtas sakarā ar vēlmi iegūt nepilsoņa statusu.

Nepilsoņa pases izdošana uzskatāma par nepilsoņa statusa piešķiršanu, bet ziņu sniegšana nepilsoņa pases saņemšanai – par ziņu sniegšanu, lai iegūtu nepilsoņa statusu. Personai iesniegumā ir pienākums sniegt attiecīgas ziņas par atbilstību nepilsoņa statusam.

I.S., Ve.S. un Va.S. nepilsoņa pases saņēma 1998.gadā, bet A.V. pirms pieteikuma iesniegšanas tiesā nav bijusi izsniegta nepilsoņa pase. A.V. adresētajā lēmumā nav ietverts pamatojums, ka viņa ir iesniegusi iesniegumu ar nepatiesām ziņām.

I.S., Ve.S. un Va.S. izsniedzot pases, bija spēkā likums "Par iedzīvotāju reģistru" *(spēkā līdz 1998.gada 23.septembrim)*, kas tieši noteica šā likuma galveno uzdevumu jeb mērķi – nodrošināt Latvijas Republikas iedzīvotāju uzskaiti.

Nav pamata uzskatīt, ka, sniedzot ziņas Iedzīvotāju reģistrā ar mērķi nodrošināt personu uzskaiti, persona automātiski deklarējusi faktu, ka tai ir tiesības uz Latvijas Republikas nepilsoņa pasi. Līdz ar to secināms, ka, lai atņemtu nepilsoņa statusu sakarā ar to, ka persona sniegusi nepatiesas ziņas, vērtējamas tikai tās ziņas, kas pieprasītas un minētas iesniegumā nepilsoņa pases iegūšanai.

Pieņemot pārsūdzētos lēmumus, šādas ziņas nav vērtētas. Līdz ar to lēmumi nepareizi pamatoti ar to, ka pieteicēji snieguši nepatiesas

ziņas, lai iegūtu nepilsoņa statusu. Tātad likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 7.panta pirmās daļas 5.punkts lēmumos piemērots nepamatoti.

[6.9] Pārsūdzētajos lēmumos piemērots likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts (noteic, ka šā likuma subjekti – nepilsoņi – ir tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, ja viņi nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi). Pārbaudāms, vai pieteicēji nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi.

Lietā nav pierādīts, ka pieteicēji ir Armēnijas Republikas pilsoņi.

Kaut arī no Armēnijas Republikas likuma par pilsonību izriet, ka Armēnijas pilsonība tajā minētajām personu grupām tiek piešķirta automātiski, tomēr, lai atzītu personas pilsonību, ir jākonstatē personas nepārprotami izteikta vēlme to iegūt un dokuments, kas apstiprina konkrētas personas pilsonības faktu. Saskaņā ar starptautisko tiesību principiem izšķirošs pilsonības iegūšanas kritērijs ir paša indivīda piekrišana. Ja tādas nav, valsts likumi vienpusēji tādu statusu uzspiest nevar. Iestādei, pamatojot lēmumus par nepilsoņa statusa atņemšanu, ir jāspēj uzrādīt tādus pierādījumus, kas apliecina personas vēlmi attiecīgo pilsonību iegūt. Šajā lietā tādu pierādījumu nav. Gluži pretēji, Armēnijas Republikas Policijas Pasu un vīzu pārvalde 2004.gada 17.decembra vēstulē pieteicēju advokātam apstiprinājusi, ka pieteicējiem Armēnijas Republikas pases nav izsniegtas. Tāpēc kā pierādījums minēto personu Armēnijas Republikas pilsonībai nav uzskatāmas Armēnijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pasu un vīzu pārvaldes 1999.gada 13.oktobra vēstulē sniegtās ziņas, ka pieteicēji pieder pie Armēnijas Republikas pilsoņu kopuma.

Līdz ar to likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts pārsūdzētajos lēmumos piemērots nepamatoti.

[6.10] Lēmumos attiecībā uz I.S. un A.V. piemērots likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta trešās daļas 5.punkts (noteic, ka likums neattiecas uz personām, kuras pēc 1992.gada 1.jūlija ir bez termiņa ierobežojuma reģistrētas (pierakstītas) dzīvesvietā Neatkarīgo Valstu Sadraudzības dalībvalstī vai kuras ir saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļauju ārvalstī).

Satversmes tiesa ar 2005.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.2004-15-0106 minēto punktu atzina par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 98.pantam un spēkā neesošu no 2005.gada 1.septembra. Līdz ar to lēmumu pamatošana ar šo normu atzīstama par nepamatotu.

[6.11] Pārbaudāms, vai pārsūdzētajos lēmumos pamatoti piemērots likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai

citas valsts pilsonības" 7.panta pirmās daļas 1.punkts (noteic, ka personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā neatbilst kādam no šā likuma 1.panta pirmajā daļā minētajiem nosacījumiem) kopsakarā ar 1.panta pirmās daļas 1.punktu (noteic, ka šā likuma subjekti – nepilsoņi – ir Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, ja 1992.gada 1.jūlijā viņi bija neatkarīgi no pierakstā norādītās dzīvojamās platības statusa pierakstīti Latvijas teritorijā, vai viņu pēdējā reģistrētā dzīvesvieta līdz 1992.gada 1.jūlijam bija Latvijas Republikā, vai ar tiesas spriedumu ir konstatēts fakts, ka līdz minētajam datumam viņi ne mazāk kā 10 gadus nepārtraukti dzīvoja Latvijas teritorijā).

Jānoskaidro, vai ir pamats atzīt, ka bijušie PSRS pilsoņi I.S. un A.V. un viņu bērni 1992.gada 1.jūlijā bija pierakstīti Latvijas teritorijā vai arī viņu pēdējā reģistrētā dzīvesvieta līdz 1992.gada 1.jūlijam bija Latvijas Republikā, vai arī viņi līdz minētajam datumam ne mazāk kā 10 gadus nepārtraukti dzīvoja Latvijas teritorijā.

Izvērtējot pierādījumus, secināms, ka A.V. ar bērniem Ve.S. un Va.S. laikā līdz 1992.gada 1.jūlijam Latvijā dzīvojuši trīs gadus no 1985. līdz 1988.gadam. Minētais apstāklis nenorāda uz to, ka viņai kā bijušajai PSRS pilsonei un viņas bērniem 1992.gada 1.jūlijā vai pirms tam bija pastāvīga dzīvesvieta Latvijā un izveidojusies tiesiska saikne ar Latviju un ka viņiem radās tiesības un paļāvība uz nepilsoņa statusa saņemšanu.

Nav ticams I.S. apgalvojums, ka laikā līdz 1992.gada 1.jūlijam Latvijā dzīvojis laikposmā no 1975. līdz 1988.gadam, jo sākotnējā pieteikumā un pieteikuma papildinājumos viņš sniedz atšķirīgas ziņas. Turklāt saskaņā ar Armēnijas iestāžu sniegtajām ziņām minētajā periodā viņam ir bijis un saglabājies pastāvīgs pieraksts Armēnijā. Kaut arī informācija attiecas uz personas reģistrēto pieraksta vietu, nevis faktisko dzīvesvietu, kopsakarā ar pārējiem lietas apstākļiem tā apstiprina, ka I.S. ir sniedzis nepatiesas ziņas par savu faktisko dzīvesvietu un dzīvošanas periodiem Latvijā.

Minētie Armēnijas kompetento iestāžu apliecinājumi apstiprina faktu, ka pieteicēji bez termiņa ierobežojuma bija reģistrēti (pierakstīti) dzīvesvietā Armēnijā un tur arī bija viņu ģimenes pastāvīgā dzīvesvieta. Tādējādi argumentam, ka viņi 1977.gada 18.augustā un 1985.gada 14.aprīlī ir izrakstījušies no adreses Erevānā, lietā nav nozīmes, jo būtiski bija noskaidrot nevis formālu pierakstu, bet pastāvīgo dzīvesvietu.

Pieteicēju sniegtajam argumentam nav dodama priekšroka arī tādēļ, ka pieteicēji vismaz no 1988. līdz 1994.gadam dzīvoja Armēnijā, par ko lietā nav strīda. Savukārt personas pienākums pret to valsti, kurā tā dzīvo, ir noteiktajā kārtībā reģistrēt savu dzīvesvietu. Pat gadījumā, ja persona kādu iemeslu dēļ prettiesiski nav reģistrējusi savu faktisko dzīvesvietu, tas

nerada pamatu secinājumam, ka šajā laika periodā personai saglabājas tiesiska reģistrācija par faktisko dzīvesvietu citā valstī.

Nevar piekrist pieteicēju traktējumam, ka uzskatāms, ka viņi PSRS okupācijas laikā ir pastāvīgi dzīvojuši Latvijā, tikai atsevišķos laika posmos izbraucot uz Armēniju. Lietas apstākļi kopumā norāda uz to, ka viņu pastāvīgā dzīvesvieta bija Armēnijā, bet atsevišķos periodos viņi ieceļojuši Latvijā, turklāt 1994.gadā – uz terminētu laiku, deklarējot, ka pēc tam atgriezīsies Armēnijā.

Ņemams vērā pieteicēju arguments par ģimenes vienotību, tomēr secināms, ka nav pamata uzskatīt, ka I.S. līdz 1992.gada 1.jūlijam 10 gadus nepārtraukti būtu dzīvojis Latvijā, ņemot vērā, ka A.V. un bērni Latvijā dzīvoja tikai periodā no 1985. līdz 1988.gadam. Pierādījumi neapliecina šādu faktu. Turklāt ģimenes vienotības arguments pēc būtības ir pretrunā ar pašu pieteicēju norādītajām atšķirīgajām dzīvesvietas adresēm Latvijā – M. ielā un S. ielā.

Pieteicēji vēlāk Latvijā ieceļoja 1994. un 1995.gadā uz terminētu ieceļošanas vīzu pamata, norādot savu pastāvīgo dzīvesvietas adresi Armēnijā un apliecinot, ka pēc tam atgriezīsies Armēnijā. Tādējādi viņi ir pauduši gribu īslaicīgi ieceļot Latvijā, pēc tam atgriežoties savā mītnes zemē. 1994. un 1995.gadā I.S. un A.V. ir apliecinājuši savu valstisko piederību un saikni tieši ar Armēniju, nevis Latviju. Latvijā viņi neieceļoja kā personas, kuras var pretendēt uz nepilsoņa statusu. Savukārt bērnu tiesiskais statuss šajās tiesiskajās attiecībās ir tieši atkarīgs no vecāku tiesiskā statusa. Kaut arī ieceļošanas vīzās I.S. un A.V. norādījuši, ka ir Armēnijas pilsoņi, tomēr tobrīd vēl nebija nodibināts Armēnijas pilsonības institūts un pieteicēji nevarēja būt Armēnijas pilsoņi. Tātad viņi ieceļoja kā bijušās PSRS pilsoņi kopā ar bērniem un viņiem bija šim statusam atbilstošas pases.

Savukārt tās personas, kuras Latvijā ieceļojušas pēc 1992.gada 1.jūlija, nevar atzīt par likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" subjektiem. Šādu personu tiesisko statusu nosaka Imigrācijas likums.

Ņemot vērā secināto, uzskatāms, ka pārsūdzētajos lēmumos likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 7.panta pirmās daļas 1.punkts un 1.panta pirmās daļas 1.punkts piemērots tiesiski un pamatoti.

[6.12] Pārsūdzētie lēmumi 2001.gada 1.jūnijā tika izpildīti – izņemtas nepilsoņu pases, kā arī Iedzīvotāju reģistrā un Nederīgo dokumentu reģistrā aktualizētas ziņas, ka pieteicējiem atņemts nepilsoņa statuss un viņiem izsniegtās nepilsoņu pases kļuvušas nederīgas. Ņemot to vērā, nevar lemt par pārsūdzēto lēmumu atcelšanu, bet var tikai izvērtēt to tiesiskumu, kā arī lemt par labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu.

[6.13] Piešķirot personai nepilsoņa statusu, tiek izdots labvēlīgs administratīvs akts, savukārt statusu atņemot – nelabvēlīgs administratīvais akts.

No Nepilsoņu statusa atņemšanas kārtības 13.1.apakšpunkta attiecībā uz nepilsoņa statusa atņemšanu secināms, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei noteikta kompetence iepriekš pieņemtu labvēlīgu administratīvo aktu par statusa piešķiršanu nevis atcelt, bet izdot citu administratīvo aktu. Respektīvi, personai netiek atņemtas iepriekš iegūtās tiesības līdz tam brīdim, kad iestāde ir konstatējusi personas neatbilstību nepilsoņa statusam un iepriekš piešķirtais statuss tiek atņemts. Līdz ar to atzīstams par nepamatotu pieteicēju arguments par to, ka bija jāievēro Administratīvo aktu procesa noteikumos noteiktie termiņi labvēlīga administratīvā akta atcelšanai. Ja tiek konstatēts, ka persona faktiski neatbilst nepilsoņa statusam, bet tāds iepriekš kļūdaini ir piešķirts, iestādei likumā noteiktajos gadījumos jebkurā brīdī ir tiesības izdot personai nelabvēlīgu administratīvo aktu, ja atklājas, ka persona faktiski neatbilst nepilsoņa statusam un tai vajadzēja to apzināties. Tādējādi vispārīgi persona nevar paļauties, ka pēc nepilsoņa statusa piešķiršanas šis statuss vēlāk nevar tikt atņemts.

Pieteicēji nepamatoti atsaukušies uz Civillikuma 3.pantu, saskaņā ar kuru katra civiltiesiska attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies. Neskartas paliek jau iegūtas tiesības. Konkrētajā gadījumā nav runa par civilo tiesību, bet gan par publisko tiesību iegūšanu.

[6.14] Pieteicēji atsaukušies uz Eiropas Padomes Rekomendāciju Nr.1504 (2001), kurā aicināts garantēt, ka ieceļotājus, kas uzauguši uzņēmējvalstī, nevar izraidīt.

Lietā netiek lemts jautājums par izraidīšanu. Pat ja Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ierosinātu procesu par pieteicēju izraidīšanu, ko tā saskaņā ar paskaidrojumos norādīto nav lēmusi darīt, iestādei būtu jāievēro starptautisko un nacionālo tiesību normu noteikumi. Lietā nav pamata vērtēt iespējamās izraidīšanas samērīgumu.

[6.15] Nav pamata uzskatīt, ka pārsūdzētie lēmumi nesamērīgi ierobežo Ve.S. un Va.S. privāto dzīvi. Personas arī citā statusā var īstenot privātās un ģimenes tiesības. Nepilsoņa statusa atņemšana pati par sevi neliedz pieteicējiem saglabāt ģimenes vienotību Latvijā. Pieteicēji no trim iespējām – Armēnijas pilsonības, bezvalstnieka statusa un Latvijas nepilsoņa statusa – vēlas tikai nepilsoņa statusu. Tas, kā secināts iepriekš, ir nepamatoti. Minēto nemaina arī fakts, ka iestāde pieteicējiem kļūdaini un prettiesiski sākotnēji minēto statusu piešķīrusi.

Nav pamata atzīt, ka Ve.S. un Va.S. darījuši visu, lai varētu naturalizēties un iegūt Latvijas pilsonību, un ka viņiem bija pamats paļauties, ka to varēs darīt. Sasniedzot pilngadību, viņiem vajadzēja apzināties, ka nepieder pie personu loka, kuriem ir tiesības iegūt Latvijas

nepilsoņa statusu, un ka nepamatoti piešķirtais nepilsoņa statuss jebkurā brīdī var tikt atcelts.

Pieteicējiem saglabājas tiesības likumā noteiktā kārtībā uzturēties Latvijas Republikā un iegūt bezvalstnieka statusu, kā arī ir tiesības iesniegt pieteikumu naturalizācijai piecus gadus pēc pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas.

[6.16] Apstākļiem, ka Ve.S. un Va.S. pēc 1994.gada mācījās un sekmīgi studē un strādā Latvijā, runā un raksta latviski, lietā nav būtiskas nozīmes. Pieteicēju integrācija Latvijas sabiedrībā nav attiecināma uz nepilsoņa statusa iegūšanu.

[7] Pieteicēji iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu daļā, ar kuru noraidīts viņu pieteikums. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Administratīvā apgabaltiesa nepareizi interpretēja Nepilsoņa statusa atņemšanas kārtības 13.1.apakšpunktu, nepamatoti atzīstot, ka atbilstoši minētajai normai tiek izdots patstāvīgs administratīvais akts par nepilsoņa statusa atņemšanu, nevis tiek atcelts iepriekš izdots administratīvais akts par nepilsoņa statusa piešķiršanu. Šajā sakarā Administratīvā apgabaltiesa neņēma vērā Administratīvo aktu procesa noteikumu 82.punktā noteikto, ka administratīvais akts tiek atcelts, izdodot jaunu administratīvo aktu.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti nepiemēroja Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunktu, kas paredz iestādes tiesības atcelt administratīvo aktu, ja mainījušies lietas tiesiskie un faktiskie apstākļi, kopsakarā ar minēto noteikumu 85.punktā noteikto, ka administratīvo aktu var atcelt trīs mēnešu laikā kopš brīža, kad iestāde uzzinājusi par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā vienu gadu pēc tā stāšanās spēkā. Līdzīgs regulējums ietverts Administratīvā procesa likuma 85.panta otrās daļas 3.punktā.

Tā kā I.S., Ve.S. un Va.S. nepilsoņa pasi bija saņēmuši vairāk kā gadu pirms pārvaldes lēmumu par nepilsoņa statusa atņemšanu pieņemšanas, pārvalde vairs nebija tiesīga atņemt viņiem nepilsoņa statusu. A.V. pārvalde nebija tiesīga atņemt nepilsoņa statusu, jo viņa nepilsoņa pasi saņēmusi tikai 2005.gada 11.jūlijā. Proti, viņai nepilsoņa statuss atņemts vēl pirms tā piešķiršanas.

Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot iestādes tiesības atņemt nepilsoņa statusu jebkurā brīdī, faktiski piemēroja Administratīvo aktu procesa noteikumu 86.punktu. Šo punktu nevajadzēja piemērot, jo tas jebkurā brīdī ļauj atcelt tikai adresātam nelabvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu, bet lēmums par nepilsoņa statusa piešķiršanu pieteicējiem tāds nav. Administratīvos aktus par nepilsoņa statusa piešķiršanu nevarēja atcelt arī, pamatojoties uz Administratīvo aktu procesa noteikumu 87.puntu, kas dod iespēju atcelt administratīvo aktu,

ka adresāts vēl nav izmantojis ar to piešķirtās tiesības vai administratīvā akta izdošanu panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu vai citām prettiesiskām darbībām. Pieteicēji izmantoja ar administratīvo aktu piešķirtās nepilsoņa tiesības un, kā atzinusi Administratīvā apgabaltiesa, nav nepilsoņa statusu ieguvuši ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu.

[7.2] Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti nav piemērojusi tiesiskās paļāvības principu, saskaņā ar kuru privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa un ka iestādes kļūda neradīs nelabvēlīgas sekas privātpersonai.

Minētais princips Administratīvajai apgabaltiesai bija jāpiemēro, jo tā ir atzinusi, ka pārvalde ir pieļāvusi kļūdu, piešķirot pieteicējiem nepilsoņa statusu. Turklāt pastāv visi tiesiskās paļāvības aizsardzības kritēriji – pieteicējiem bija izdots labvēlīgs administratīvais akts par nepilsoņu statusa piešķiršanu, uz ko viņi varēja paļauties un arī paļāvās, un viņu paļāvība ir aizsardzības vērta, jo ir vērsta uz labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu un saistīta ar būtisku personas statusu.

[7.3] Administratīvā apgabaltiesa nav piemērojusi Latvijas Republikas* 96. un 110.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu, kas paredz tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka nepilsoņa statusa atņemšana nav proporcionāla iegūstamajam labumam.

[7.4] Administratīvā apgabaltiesa nav piemērojusi privātpersonas tiesību aizsardzības principu un samērīguma principu. Administratīvā apgabaltiesa nav vērtējusi, vai Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ir izvērtējusi pieteicēju tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi ierobežošanas samērīgumu. Iestādei samērīgums ir jāapsver jebkura administratīvā akta izdošanas gadījumā.

[7.5] Atņemot pieteicējiem nepilsoņa statusu, viņi tiek padarīti par bezvalstniekiem, jo pieteicēji nav ieguvuši un nevēlas iegūt Armēnijas Republikas pilsonību. Nepilsoņa saite ar Latvijas valsti ir ciešāka kā bezvalstniekam. Šajā sakarā jāņem vērā, ka Latvijai ir saistoša 1961.gada Konvencija par apatrīdu skaita samazināšanu, kuras mērķis ir samazināt bezvalstnieku skaitu.

Atbilstoši Pilsonības likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktam un Imigrācijas likuma 24.pantam bezvalstnieks tiesības naturalizēties iegūst tikai pēc 10 Latvijā nodzīvotiem gadiem. Savukārt nepilsonim ir iespēja naturalizēties jebkurā brīdī. Ja pieteicējiem nepilsoņa statusa vietā būtu piešķirts bezvalstnieka statuss, viņi jau būtu ieguvuši Latvijas pilsoņa statusu, jo kopš 1994.gada nepārtraukti ir nodzīvojuši Latvijā 13 gadus.

Šajā laikā pieteicējiem ir izveidojusies patiesa lojalitātes saite ar Latvijas valsti, turklāt viņiem nav saites ne ar vienu citu valsti. Visa

* ***Piezīme*:** domāts: Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantu.

pieteicēju darbība ir bijusi vērsta Latvijas valsts labumam. Pieteicēji ir pilnībā integrējušies Latvijas sabiedrībā un nevar iedomāties savu dzīvi ārpus Latvijas. Pieteicēji arī nevar īstenot dzīvi Latvijā ārvalstnieka vai bezvalstnieka statusā, jo no šāda statusa izriet nodarbinātības un izglītības ieguves ierobežojumi. Pieteicēji vēlas kļūt par Latvijas pilsoņiem, turklāt viņi vēlas veikt naturalizācijas procesu ar godu, bet ar ārvalstnieka vai bezvalstnieka statusu būs iespējams naturalizēties tikai pēc 10 gadiem. Lai gan pieteicēji nav dzimuši Latvijā, viņi ir it kā "pārdzimuši" Latvijā.

[8] Pārvalde iesniedza paskaidrojumus par pieteicēju kasācijas sūdzību.

Paskaidrojumos norādīts, ka pieteicēju kasācijas sūdzības argumenti nav pamatoti.

[9] Pārvalde iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu daļā, ar kuru atjaunots termiņš pieteikuma iesniegšanai, un izbeigt tiesvedību lietā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[9.1] Taisot spriedumu minētajā daļā, Administratīvā apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 44.pantu, 46.panta pirmo daļu, 48.panta pirmo daļu, 70.panta otro daļu un 282.pantu.

Minēto normu pārkāpums izpaužas tādējādi, ka Administratīvā apgabaltiesa ir taisījusi pretrunīgu spriedumu, no vienas puses, secinot, ka pieteicēju minētais administratīvo aktu nesaņemšanas iemesls nav ticams, ka pieteicēji bija informēti par uzsākto administratīvo procesu iestādē un pēc būtības nebija ieinteresēti saņemt sev nelabvēlīgos administratīvos aktus, lai tie nestātos spēkā, bet tajā pašā laikā konstatējot iestādes nepamatotu bezdarbību, kas Administratīvās apgabaltiesas ieskatā ir pamats termiņa atjaunošanai.

[9.2] Turklāt, norādot, ka iestāde varēja paziņot administratīvo aktu arī citādā veidā, piemēram, telefoniski uzaicinot saņemt tos iestādē, vai kādā citādā veidā, Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā pašas secināto, ka pārvalde bija pienācīgi informējusi pieteicējus par lietas izskatīšanu.

Turklāt Administratīvā apgabaltiesa neatklāj, kādā veidā iestādei būtu jāiegūst ziņas par pieteicēju tālruņa numuru. Jebkādu ar likumu nereglamentētu ziņu vākšana būtu pretrunā ar fizisko personu datu aizsardzības principiem.

[9.3] Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā to, ka no prettiesiskas darbības tiesības nerodas. Tā kā Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka pieteicēju darbība, apzināti nesaņemot nosūtītos administratīvos aktus, ir negodprātīga un neattaisnojama, bija jāsecina, ka jebkāda tālāka pieteicēju rīcība, kas vērsta uz administratīvo aktu pārsūdzēšanas termiņa atjaunošanu, nav tiesiski aizsargājama. Pretēja Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmās daļas

interpretācija būtu pretrunā labas pārvaldības, procesuālās ekonomijas un tiesiskās noteiktības principiem.

[9.4] Administratīvā apgabaltiesa, atsaucoties uz pieteicējiem vairākkārt 2004.gadā rakstveidā pausto pārvaldes viedokli, ka pārsūdzētie lēmumi stāsies spēkā pēc tam, kad pieteicēji būs ar tiem iepazinušies, nav ņēmusi vērā Administratīvā procesa likuma 48.panta pirmajā daļā noteikto, ka par nokavētā termiņa atjaunošanu var lemt tikai tiesa. Līdz ar to attiecīgās iestādes vēstules uzskatāmas tikai par norādi, kur administratīvā akta adresātiem vērsties ar pārsūdzību, tostarp ar lūgumu par nokavētā termiņa atjaunošanu.

[10] Pieteicēji iesniedza paskaidrojumus par pārvaldes kasācijas sūdzību. Pieteicēji nepiekrīt pārvaldes viedoklim, ka rīkojušies negodprātīgi, un norādīts, ka pati pārvalde nerīkojas konsekventi, jo 2004.gadā ir vairākkārt apliecinājusi pieteicējiem, ka viņiem ir tiesības pārsūdzēt lēmumus par nepilsoņa statusa atņemšanu. Tāpat pārvalde līdz 2004.gadam nekā nav likusi pieteicējiem manīt, ka viņiem atņemts nepilsoņa statuss, lai gan pieteicējiem bija regulāra saskarsme ar valsts iestādēm, tostarp pārvaldi. Pieteicēji uzskata, ka nav izvairījušies saņemt pārsūdzētos lēmumus, faktiski par tiem uzzinājuši tikai 2004.gadā un uzreiz pēc tam pārsūdzējuši tos tiesā. Līdz ar to pieteicēji nepiekrīt, ka vispār būtu nokavējuši lēmumu pārsūdzēšanas termiņu. Turklāt pieteicēji norāda, ka pārvaldei bija zināms pieteicēju telefona numurs un tas bija atrodams arī telefonu grāmatā, tāpēc nav pamatotas pārvaldes norādes par neiespējamību sazināties telefoniski.

[11] Tiesas sēdē pieteicēja (vienlaikus arī pārējo pieteicēju pārstāve) Ve.S. uzturēja pieteicēju kasācijas sūdzību un neatzina Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvis uzturēja Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību un neatzina pieteicēju kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[12] Pieteicēju kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Nepilsoņa statusa atņemšanas kārtības 13.1.apakšpunktu, uzskatot, ka tiek izdots patstāvīgs administratīvais akts, nevis tiek atcelts iepriekš izdots administratīvais akts.

Senāta ieskatā šis kasācijas sūdzības arguments ir pamatots.

Administratīvā akta atcelšanas procesā vienmēr ir runa par diviem administratīvajiem aktiem – **atceļamo jeb sākotnējo** administratīvo aktu un **atceļošo** administratīvo aktu *(actus-contrarius)*. Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Tikai tad, ja iestāde attiecībā uz to pašu adresātu pieņem lēmumu, kas tieši neizmaina ar kādu sākotnējo administratīvo aktu jau nodibinātās

tiesiskās attiecības, tas uzskatāms par jaunu procesu, nevis administratīvā akta atcelšanu.

Konkrētajā gadījumā, pieņemot lēmumus par nepilsoņa statusa atņemšanu, spēku zaudēja lēmumi par tā piešķiršanu (kā secinājusi apgabaltiesa, tas ir lēmums par nepilsoņa pases izsniegšanu – sk. šā sprieduma 6.13.punktu). Tādējādi pārsūdzētie lēmumi uzskatāmi par atceļošiem administratīviem aktiem attiecībā uz lēmumiem par nepilsoņa statusa piešķiršanu.

Ņemot vērā iepriekš teikto, konkrētajā gadījumā ir piemērojamas tiesību normas – gan rakstītās normas, gan tiesību principi, kas regulē administratīvā akta atcelšanu.

[13] Pieteicēju kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepamatoti nepiemēroja Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunktu, kas paredz iestādes tiesības atcelt administratīvo aktu, ja mainījušies lietas tiesiskie un faktiskie apstākļi, kopsakarā ar minēto noteikumu 85.punktā noteikto, ka administratīvo aktu var atcelt trīs mēnešu laikā kopš brīža, kad iestāde uzzinājusi par tā atcelšanas iespēju, bet ne vēlāk kā vienu gadu pēc tā stāšanās spēkā. Līdzīgs regulējums ietverts Administratīvā procesa likuma 85.pantā.

Administratīvo aktu procesa noteikumu 84. un 85.punkts, kā arī Administratīvā procesa likuma 85.pants attiecas uz **tiesiska** administratīvā akta atcelšanu. No apgabaltiesas sprieduma motīviem secināms (to pēc būtības kasācijas sūdzībā neapstrīd arī pieteicēji), ka nepilsoņa statuss pieteicējiem **tiesiski nepienācās**. Tātad lēmumi par nepilsoņa statusa piešķiršanu bija **prettiesiski** administratīvie akti.

Tāpat nevar uzskatīt, ka lietā bija mainījušies tiesiskie vai faktiskie apstākļi. Administratīvā akta tiesiskums vai prettiesiskums atkarīgs no tā, vai administratīvais akts ir **objektīvi** atbilstošs vai neatbilstošs tiesību normām tā izdošanas brīdī. Tas, vai iestāde apzinās, ka izdod prettiesisku administratīvo aktu, nav noteicošais (parasti administratīvā akta izdošanas brīdī iestāde to **neapzinās***)*. Kā secināms no apgabaltiesas sprieduma, pārsūdzētie lēmumi bija prettiesiski jau no to izdošanas brīža.

Arī faktiskie apstākļi, kas attiecas uz nepilsoņa statusa piešķiršanu, pārsūdzēto lēmumu pieņemšanas brīdī mainījušies nebija.

Ņemot vērā iepriekš teikto, Administratīvo aktu procesa noteikumu 84. un 85.punkts, kā arī Administratīvā procesa likuma 85.pants konkrētajā gadījumā nebija piemērojams.

Administratīvo aktu procesa noteikumi, kas regulē administratīvā akta atcelšanu, konkrētajā lietā nebija piemērojami arī tādēļ, ka nepilsoņa statusa atcelšana bija regulēta ar speciālajām normām – likumu un noteikumiem. Proti, tiesiskais pamats pārsūdzēto lēmumu pieņemšanai bija likuma “Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” 7.panta pirmās daļas 1.punkts, kas noteic, ka

personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā neatbilst kādam no šā likuma 1.panta pirmajā daļā minētajiem nosacījumiem. Tāpat nepilsoņa statusa atņemšanu regulēja Nepilsoņu statusa atņemšanas kārtība.

[14] Konkrētajā lietā tika atcelti **prettiesiski, bet adresātiem labvēlīgi administratīvie akti**. Attiecīgajā gadījumā piemērojamie normatīvie akti *(sk. iepriekš)* nenosaka termiņu nepilsoņa statusa atcelšanai. Tomēr Senāta ieskatā nebūtu taisnīgi uzskatīt, ka šis termiņš tādā gadījumā ir neierobežots. Senāta ieskatā šādā gadījumā ir piemērojami vispārējie tiesību principi, kas regulē prettiesiska, bet adresātam labvēlīga administratīvā akta atcelšanu.

Šādi principi uzskaitīti, piemēram, Eiropas Padomes rokasgrāmatā, kurā apkopoti principi, kas jāievēro valsts pārvaldes un indivīda attiecībās *(The administration and you. A handbook. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1996)*. Šajā rokasgrāmatā noteikts, ka prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja nepastāv aizsargājama tiesiskā paļāvība vai ja sabiedrības intereses pēc tā, lai akts tiktu atcelts, pārsniedz adresāta tiesības un intereses pēc tā, lai administratīvais akts paliktu spēkā. Tiesiskā paļāvība, piemēram, netiek aizsargāta, ja adresāts zināja vai no viņa saprātīgi varēja sagaidīt, ka viņš apzinās administratīvā akta prettiesiskumu, kā arī, ja adresāts ir sniedzis nepamatotu informāciju, lai saņemtu sākotnējo administratīvo aktu.

Laiks, kas pagājis no sākotnējā administratīvā akta izdošanas, var ietekmēt sabiedrības un adresāta interešu savstarpējo izvērtējumu – jo ilgāks laiks kopš administratīvā akta izdošanas ir pagājis, jo tiesiskā paļāvība ir vairāk aizsargājama *(rokasgrāmatas 32.lpp)*.

Lemjot par administratīvā akta atcelšanu, ir izvērtējams:

1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība,

2) vai tā ir aizsardzības vērta,

3) vai administratīvā akta atcelšanas interese ir lielāka kā personas tiesiskā paļāvība *(rokasgrāmatas 32.lpp)*.

Tas, vai iestāde ir pareizi veikusi šo apstākļu izvērtējumu, pilnībā ir pakļauts arī tiesas kontrolei *(sal.: Wolf H.A., Decker A. Verwaltungsgerischtordnung (VwGo), Verwaltungsverfahrengesetz (VwVfG). – Studienkommentar. München: Verlag C.H.Beck, 2005, S.691.)*.

Senāta ieskatā konkrētajā gadījumā apgabaltiesa, kaut arī tiešā tekstā to nav iekļāvusi, apstākli, vai pieteicējiem ir radusies tiesiskā paļāvība un vai tā ir aizsardzības vērta, attiecībā uz I.S. un A.V. ir vērtējusi. Proti, apgabaltiesa secinājusi, ka viņi, ieceļojot Latvijā, ir apliecinājuši savu saistību ar Armēniju un vēlmi tajā atgriezties *(sk. šā sprieduma 6.11.punktu)*. No tā secināms, ka šiem pieteicējiem nevarēja rasties tiesiskā paļāvība (pat, ja paļāvība radās, tā nebija tiesiska) uz to, ka viņiem ir tiesības pretendēt uz Latvijas nepilsoņa statusu.

Savukārt attiecībā uz Ve.S. un Va.S. apgabaltiesa tikai norādījusi, ka bērnu tiesiskais statuss šajās tiesiskajās attiecībās ir tieši atkarīgs no

vecāku tiesiskā statusa. Senāta ieskatā, ņemot vērā, ka šie pieteicēji pārsūdzēto lēmumu pieņemšanas brīdī jau bija pilngadīgi, iepriekš minētie administratīvā akta atcelšanas apsvērumi tomēr ir izvērtējami.

Tā kā apgabaltiesa tos nav vērtējusi un tas varēja ietekmēt sprieduma tiesiskumu, apgabaltiesas spriedums daļā, kas attiecas uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumu Nr.478 un Nr.479 (adresēti Ve.S. un Va.S.), ir atceļams.

[15] Nepamatots ir pieteicēju kasācijas sūdzības arguments, ka viņu paļāvība ir aizsardzības vērta tāpēc vien, ka ir vērsta uz labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu un saistīta ar būtisku personas statusu. Tāpat apstāklis, ka apgabaltiesa secinājusi, ka pieteicēji nav snieguši nepatiesas ziņas, pats par sevi neizslēdz, ka paļāvība nav aizsardzības vērta. Kā jau minēts iepriekš, apstākli, vai paļāvība ir aizsardzības vērta, izvērtē, ņemot vērā arī prettiesiskuma apzināšanās līmeni administratīvā akta saņemšanas brīdī.

[16] Nepamatots ir pieteicēju kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav piemērojusi Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantu.

Kā pareizi norādījusi apgabaltiesa *(sk. šā sprieduma 6.14 un 6.15.punktu)*, nepilsoņa statusa atņemšana pati par sevi neliedz pieteicējiem realizēt tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi Latvijā.

[17] Nepamatots ir pieteicēju kasācijas sūdzības arguments, ka, atņemot pieteicējiem nepilsoņa statusu, viņi tiek padarīti par bezvalstniekiem. Pieteicēju nevēlēšanās iegūt Armēnijas Republikas pilsonību nerada pienākumu Latvijas valstij viņiem piešķirt nepilsoņa statusu. Kaut arī nepilsoņa saite ar Latvijas valsti ir ciešāka kā bezvalstniekam, nepilsoņa statuss tiek piešķirts tikai tām personām, kas atbilst attiecīgajam statusam.

Savukārt pieteicēju kasācijas sūdzībā minētais apstāklis, ka nepilsonim ir iespēja naturalizēties jebkurā brīdī, bet bezvalstniekam tāda nav, kā arī pieteicēju integrācija Latvijas sabiedrībā ir vērtējama, izdarot lietderības apsvērumus gadījumā, kad tiesiskā paļāvība pastāv un tā ir aizsardzības vērta.

[18] Apgabaltiesa spriedumā ir norādījusi, ka sakarā ar to, ka pārsūdzētie lēmumi ir izpildīti (izņemtas nepilsoņu pases un reģistros aktualizētas ziņas, atņemts nepilsoņa statuss un izsniegtās nepilsoņu pases kļuvušas nederīgas), nevar lemt par pārsūdzēto lēmumu atcelšanu, bet var tikai izvērtēt to tiesiskumu, kā arī lemt par labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu.

Senāts uzskata šo secinājumu par nepamatotu. Tā kā konkrētajā gadījumā ir runa par administratīvā akta atcelšanu (sk. 12.punktu), tad, atceļot atceļošo administratīvo aktu, spēku atgūst sākotnējais

administratīvais akts. Tādējādi atceļot lēmumu par nepilsoņa statusa atcelšanu, spēku atgūst lēmums par nepilsoņa statusa piešķiršanu.

Ja apgabaltiesa, izskatot lietu no jauna, atzīs pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu par pamatotu, tai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 253.panta otrajai daļai arī jānorāda, kādā veidā iestādei jānovērš uzsāktās izpildes sekas.

[19] Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzībā minētie iebildumi attiecas uz apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru atjaunots pieteikuma iesniegšanas termiņš.

Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka lēmums par procesuālā termiņa atjaunošanu nekādi nevar ietekmēt lietas izskatīšanu (rezultātu) pēc būtības, ja reiz lietas izskatīšana ir uzsākta. Citiem vārdiem, tas ir procesuāla rakstura jautājums. Gadījumos, ja zemākas instances tiesa ir likumā noteiktajā kārtībā pieņēmusi lēmumu par termiņa atjaunošanu un lietas virzība attiecīgi ir jau notikusi, tad nav pamata pārvērtēt šo zemākas instances tiesas lēmumu tikai tādēļ, ka augstākas instances tiesai varētu būt cits viedoklis par termiņa nokavēšanas attaisnojumu *(sk. Senāta 2007.gada 11.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-117/2007 8.5.punktu, publicēts: http://www.at.gov.lv/index.p hp?a=20&v=lv)*.

Taču atsevišķos gadījumos virzības došana lietai (gan pieņemot lēmumu par termiņa atjaunošanu, gan vispār bez termiņa atjaunošanas pieņemot izskatīšanā attiecīgu procesuālo dokumentu) var būt acīmredzamā pretrunā ar likumā noteikto procesuālo kārtību. Senāta ieskatā šādos gadījumos varētu būt apsverams jautājums, vai lietas tālākā virzība nav notikusi pilnīgi nepamatoti. Tā, piemēram, ja tiesa ar termiņa nokavējumu iesniegtu pieteikumu pieņēmusi un lietu ierosinājusi, vispār nelemjot par termiņa atjaunošanu, tas ir pamats atgriezties pie jautājuma par pieteikuma pieņemšanas pamatotību, tai skaitā, pastāvot iespējai lietu izbeigt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.pantu. Arī gadījumos, ja lēmums par termiņa atjaunošanu ticis izskatīts un termiņš ir atjaunots, tomēr varētu būt gadījumi, kad rupju procesuālo pārkāpumu dēļ lietai dotā virzība atzīstama par nepamatotu. Piemēram, termiņa atjaunošana varētu būt atzīstama par nepamatotu, ja pieteikums iesniegts vairāk nekā trīs gadus pēc administratīvā akta spēkā stāšanās dienas, jo saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 9.punktu šādā gadījumā pieteikumu jāatsaka pieņemt, vispār nelemjot par termiņa atjaunošanu *(sk. turpat)*.

Līdz ar to augstākas instances tiesa tikai tad var pārskatīt procesuālā termiņa atjaunošanas pamatotību, ja ir konstatējami būtiski procesuālie pārkāpumi, pieņemot attiecīgo lēmumu *(sal., turpat, 8.6.punkts)*.

Taču Pilsonības un migrācijas pārvalde uz šādiem pārkāpumiem nav norādījusi, un arī Senāts tādus nekonstatē. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzībā ietvertie argumenti balstīti uz savādāku

Administratīvās apgabaltiesas novērtēto termiņa nokavējumu attaisnojošo apstākļu novērtējumu. Tomēr, kā jau norādīts iepriekš, augstākas instances tiesai nav pamata pārvērtēt lēmumu par procesuālā termiņa atjaunošanu tikai tādēļ, ka tai (vai kādam procesa dalībniekam) varētu būt cits viedoklis par termiņa nokavēšanas attaisnojumu.

Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.jūnija spriedumu daļā, kas attiecas uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2001.gada 25.aprīļa lēmumiem Nr.476 un Nr.479 (adresēti Ve.S. un Va.S.), un šajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pārējā daļā, noraidīt pieteicēju kasācijas sūdzību pārējā daļā, kā arī noraidīt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību.

Spriedums nav pārsūdzams.

Ārzemnieka piespiedu izraidīšana saskaņā ar Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktu

1. Ja Valsts robežsardze personu ir aizturējusi, tad Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei jautājums par personas izraidīšanu jāizlemj atbilstoši Imigrācijas likuma 6.nodaļas "Piespiedu izraidīšana" noteikumiem, nevis likuma 5.nodaļas "Izraidīšana" kārtībā (kuras piemērošanai ir citi priekšnosacījumi). Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir jāizdod obligātais administratīvais akts, konkrētajā gadījumā lemjot par piespiedu izraidīšanu (Imigrācijas likuma 5., 6.nodaļa, 47.panta pirmās daļas 2.punkts).

2. Izraidīšana pirms pretargumentu uzklausīšanas ir pieļaujama tikai tad, ja ir jāizraida sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 1.pants).

3. Apstāklim, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes rīcībā nav kompetentu iestāžu atzinuma par to, ka pieteicējs apdraudējis sabiedrisko kārtību vai valsts drošību, nav nozīmes, jo Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma pamats ir personas aizturēšanas fakts. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei nav obligāti jāpārbauda dokumenti, uz kuru pamata, aizturot personu, ir rīkojusies Valsts robežsardze (Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punkts, 51.panta pirmā daļa).

4. No ārzemnieka piespiedu izraidīšanas tiesiskā regulējuma neizriet, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir jāpārbauda citu pirms tam iesaistīto iestāžu lēmumu vai darbību pamatotība, tas ir, vai iekšlietu ministrs ir pamatoti iekļāvis attiecīgo personu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijā, un vai Valsts robežsardzes darbinieki nav pieļāvuši pārkāpumus šīs personas aizturēšanā. Tomēr apstāklis, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, pieņemot lēmumu par piespiedu izraidīšanu, nav jāpārbauda attiecībā uz šo personu iepriekš izraidīšanas procesā pieņemtie lēmumi un darbības, nenozīmē, ka arī tiesa uz šo lēmumu var raudzīties tāpat. Personas piespiedu izraidīšana no valsts šai personai ir vienots process. Personas piespiedu izraidīšana no valsts attiecībā uz šo personu ir vienots process – tās ir valsts konsekventi veiktas darbības šīs personas izraidīšanai. Ja šajā procesā ir pieļauti kādi pārkāpumi, nav nozīmes, tieši kura iestāde šo pārkāpumu pieļāvusi, jebkurā gadījumā atbildētājs ir Latvijas Republika. Ja izraidīšanas procesā ir zudis pamats, balstoties uz kuru sākta izraidīšana, vai pieļauti būtiski pārkāpumi aizturēšanā, tas ietekmē gala rezultāta – piespiedu izraidīšanas – tiesiskumu (Imigrācijas likums).

2008.gada 19.jūnijā Lieta Nr.SKA-285/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senators A.Laviņš
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicēja A.K. pārstāvei, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.K. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmuma Nr.1069 atzīšanu par prettiesisku un zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar A.K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs A.K. 2004.gada 25.novembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot:

1) atzīt par prettiesisku Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmumu Nr.1069 par pieteicēja piespiedu izraidīšanu no valsts;

2) noteikt atlīdzinājumu par zaudējumiem un morālo kaitējumu 76 600 latus.

Pieteikumā norādīts, ka lēmums par pieteicēja piespiedu izraidīšanu ir prettiesisks. Iestāde nav apsvērusi administratīvā akta izdošanas lietderību, kā arī nav uzklausījusi pieteicēju.

[2] Pieteicējs 2005.gada 16.martā Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikuma grozījumus, papildus lūdzot atzīt par prettiesisku pieteicēja administratīvo aizturēšanu un aizturēšanu saskaņā ar Imigrācijas likuma 51.pantu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 3.oktobra spriedumu:

1) noteica pienākumu Valsts robežsardzei izskatīt pēc būtības pieteicēja 2004.gada 28.septembra apstrīdēšanas iesniegumu par pieteicēja aizturēšanu 2004.gada 3.septembrī;

2) uzdeva Valsts robežsardzes augstākajai iestādei viena mēneša laikā pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā izdot administratīvo aktu par apstrīdēto Valsts robežsardzes amatpersonu veikto pieteicēja aizturēšanu 2004.gada 3.septembrī;

3) atzina par prettiesisku Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmumu Nr.1069 daļā, kurā konstatēts, ka pieteicējs 2004.gada 3.septembrī bija zaudējis tiesisko pamatu, lai uzturētos Latvijā;

4) noraidīja pieteikumu daļā par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmuma Nr.1069 atzīšanu par prettiesisku;

5) atstāja bez izskatīšanas pieteikumu daļā par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Spriedums, cita starpā, pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieņemot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmumu Nr.1069, ir noskaidrots pieteicēja viedoklis. Pieteicējs viedokli izteicis 2005.gada 10.septembra iesniegumā par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 3.septembra lēmuma Nr.2515 apstrīdēšanu, un uz šo pieteicēja viedokli ir atsauce lēmumā Nr.1069.

[3.2] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pamatoti atsaukusies uz Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktu, saskaņā ar kuru Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir pienākums pieņemt lēmumu par pieteicēja piespiedu izraidīšanu.

[3.3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 363.panta pirmajai daļai privātpersona, pret kuru vērsta piespiedu izpilde, var iesniegt sūdzību, ja izpildiestādes darbības, kas vērstas uz administratīvā akta piespiedu izpildi, neatbilst šīs nodaļas noteikumiem. Pieteicējs Administratīvā procesa likuma 363.panta pirmās daļas kārtībā nav pārsūdzējis Valsts robežsardzes vai kādas citas iestādes darbības, kas vērstas uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma par pieteicēja piespiedu izraidīšanu izpildi.

[4] Pieteicējs par Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 3.oktobra spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru noraidīts prasījums par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmuma Nr.1069 atzīšanu par prettiesisku. Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 27.novembra spriedumu pieteikumu minētajā daļā noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Administratīvās rajona tiesas spriedumā ietvertais pamatojums par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 21.oktobra lēmuma Nr.1069 tiesiskumu ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc apgabaltiesa tam pievienojas, to neatkārtojot.

[4.2] Pieteicējs 2004.gada 3.septembrī pulksten 16.13 Rīgā, (..) tika aizturēts un par to tika sastādīts administratīvās aizturēšanas protokols Nr.133. Pēc tam 2004.gada 3.septembrī pulksten 17.30 Valsts robežsardzes Rīgas pilsētas imigrācijas dienesta vecākais inspektors sastādīja protokolu Nr.134 par pieteicēja aizturēšanu, pamatojoties uz

Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 2.punktu. Laikā kopš sākotnējās aizturēšanas pieteicēja tiesības uz pārvietošanos tika ierobežotas uz tiesiska pamata, un pret pieteicēju netika pieļauta patvaļa vai kā citādi pārkāpti tiesību akti, kas reglamentē aizturēto personu tiesības.

[4.3] Atbilstoši Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktam lēmums par pieteicēja piespiedu izraidīšanu ir izpildāms obligāti. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei bija pienākums pieņemt lēmumu par pieteicēja piespiedu izraidīšanu un tai nebija izvēles brīvības administratīvā akta izdošanā.

[4.4] Pieteicēja tiesības tikt uzklausītam ir ievērotas, jo pieteicējs iesniedza sūdzību par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 3.septembra lēmumu Nr.2515.

[4.5] Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 3.septembra lēmumu Nr.2515 bija pamats izpildīt steidzami, jo tā pamatojumā norādīts uz kompetentas valsts institūcijas atzinumu par to, ka pieteicēja rīcība rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un ka jebkura kavēšanās rada tiešus draudus valsts drošībai. Minētais secinājums ir pamats, lai piemērotu Administratīvā procesa likuma 360.panta trešo daļu.

[5] Pieteicējs par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.novembra spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav vērtējusi, ka Senāts ar 2006.gada 24.februāra spriedumu lietā Nr.SA-4 atzina par prettiesisku iekšlietu ministra lēmumu par pieteicēja iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ir aizliegta ieceļošana Latvijā.

[5.2] Pieteicējs ir argumentējis, ka lēmuma par piespiedu izraidīšanu laikā pieteicējs vēl nebija aizturēts un ka tādēļ atsauce uz aizturēšanu kā vienu no izraidīšanas pamatiem ir nelikumīga. Tiesa šos argumentus nav vērtējusi, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 112., 154. un 251.pantu.

[5.3] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 249.pantu, jo izskatījusi lietu, pārsniedzot prasījuma robežas. Tiesa konstatējusi, ka laikā kopš pieteicēja sākotnējās aizturēšanas pieteicēja tiesības uz pārvietošanos tika ierobežotas uz tiesiska pamata un ka attiecībā pret pieteicēju netika pieļauta patvaļa vai kā citādi pārkāpti tiesību akti, kas reglamentē aizturēto personu tiesības. Tajā pašā laikā tiesa ir piekritusi pirmās instances tiesas secinājumam, ka jautājums par aizturēšanas likumību vēl nav izskatāms. Turklāt pieteicējs bija informējis tiesu, ka aizturēšanas lēmuma likumību pārbauda Administratīvā rajona tiesa (lieta Nr.A42427806).

[5.4] Tiesa nepareizi piemērojusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija) 7.protokola 1.pantu, kurš izraidīšanu pirms pretargumentu uzklausīšanas pieļauj tikai tad, ja izraidīšana ir nepieciešama sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ.

[6] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde par pieteicēja kasācijas sūdzību ir iesniegusi paskaidrojumus. Tajos minēts, ka lēmums par pieteicēja piespiedu izraidīšanu ir tiesisks.

Paskaidrojumus ir iesniegusi arī atbildētājas pusē pieaicinātā iestāde Valsts robežsardze, norādot, ka kasācijas sūdzību neatzīst un ka tā neattiecas uz Valsts robežsardzes rīcību.

[7] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Uz tiesas sēdi nebija ieradies Valsts robežsardzes pārstāvis. Konstatējis, ka Valsts robežsardzei pienācīgi paziņots par tiesas sēdi, Senāts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342.pantam nolēma izskatīt lietu bez Valsts robežsardzes pārstāvja piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punkts, cita starpā, paredz, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes priekšnieks vai viņa pilnvarota amatpersona 10 dienu laikā no šā panta pirmās daļas 2.punktā minēto apstākļu konstatēšanas dienas pieņem lēmumu par ārzemnieka piespiedu izraidīšanu, ja Valsts robežsardzes amatpersona aizturējusi ārzemnieku Latvijas Republikas teritorijā. Reglamentējot Valsts robežsardzes tiesības aizturēt ārzemnieku, minētā likuma 51.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka Valsts robežsardzes amatpersonai ir tiesības aizturēt ārzemnieku, ja kompetentām valsts iestādēm, to skaitā Valsts robežsardzei, ir pamats uzskatīt, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai. Ja kompetentām valsts iestādēm ir pamats uzskatīt, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, iekšlietu ministrs, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu, pieņem lēmumu par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 62.panta otrās daļas 1.punktam, lemjot par adresātam nelabvēlīga administratīvā akta izdošanu, personas viedokļa un argumentu noskaidrošana nav nepieciešama, ja administratīvā akta izdošana ir steidzama un jebkura kavēšanās tieši apdraud valsts drošību un sabiedrisko kārtību.

Pārsūdzētais Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums pieņemts, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktu un Administratīvā procesa likuma 62.panta otrās daļas

1.punktu. Lēmumā ir atsauce uz pārējām iepriekš minētajām tiesību normām.

Senāts tālāk minēto iemeslu dēļ atzīst, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pārsūdzētā lēmuma pieņemšanā minētās tiesību normas ir piemērojusi pareizi.

[9] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pieņēmusi lēmumu par pieteicēja piespiedu izraidīšanu, ņemot vērā, ka saņemta informācija, ka pieteicējs aizturēts Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 2.punkta kārtībā kā persona, kas apdraud valsts drošību un sabiedrisko kārtību un kas ar iekšlietu ministra lēmumu iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā ir aizliegta. Šādu iestādes rīcību nosaka Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punkts, neparedzot rīcības brīvību lēmuma pieņemšanā. Proti, ja Valsts robežsardze personu ir aizturējusi, tad Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde jautājumu par personas izraidīšanu lemj atbilstoši Imigrācijas likuma 6.nodaļas "Piespiedu izraidīšana" noteikumiem, nevis likuma 5.nodaļas "Izraidīšana" kārtībā (kuras piemērošanai ir citi priekšnosacījumi).

Tādējādi apgabaltiesa pamatoti atzina, ka iestādes uz Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punkta pamata pieņemtais lēmums Administratīvā procesa likuma 63.panta izpratnē ir obligātais administratīvais akts.

[10] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nav vērtējusi pieteicēja argumentus par to, ka lēmuma par piespiedu izraidīšanu laikā pieteicējs vēl nebija aizturēts un ka tādēļ atsauce uz aizturēšanu kā vienu no izraidīšanas pamatiem ir nelikumīga.

Senāts konstatē, ka šādu apgalvojumu pieteicējs izteicis apelācijas sūdzībā. Pieteicējs pareizi norādījis, ka apgabaltiesa nav izvērsti atbildējusi uz šo argumentu. Tomēr tiesa ir vērtējusi galveno argumentu, kura sakarā, kā secināms no apelācijas sūdzības, šis apgalvojums izteikts, t.i., ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei bija rīcības brīvība lēmuma pieņemšanā. Apgabaltiesa, kā jau iepriekš atzīts, pamatoti konstatējusi, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei bija jāizdod obligātais administratīvais akts, konkrētajā gadījumā lemjot par piespiedu izraidīšanu.

Turklāt Senāta ieskatā šīs lietas izskatīšanai nav nepieciešams pārbaudīt apstākļus un detalizēti analizēt, vai Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei bija faktiski iespējams pieteicēja norādīto 15 minūšu laikā pieņemt lēmumu par piespiedu izraidīšanu. Būtisks ir fakts, un lietā par to nav strīda, ka visi apstākļi, uz kuriem norādīts Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumā, ir tādi, kā norādīts šajā lēmumā. Proti, ka Valsts robežsardze pieteicēju tajā pašā dienā bija aizturējusi un ka pieteicējs ar iekšlietu ministra lēmumu bija iekļauts to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijā bija aizliegta. Piespiedu izraidīšana leģitīmu interešu (valsts drošība, sabiedriskā kārtība) aizsardzībai var

būt steidzama, kas nosaka to, ka kompetentās iestādes šajā procesā efektīvi sadarbojas.

[11] Kasācijas sūdzībā kā viens no argumentiem apgabaltiesas sprieduma nepamatotībai minēta nepareiza Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 7.protokola 1.panta piemērošana. Kā norādījis pieteicējs, Eiropas Cilvēktiesību konvencija izraidīšanu pirms pretargumentu uzklausīšanas pieļauj tikai tad, ja izraidīšana ir nepieciešama sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ. Šajā gadījumā Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes rīcībā nav bijis kompetentu iestāžu atzinuma un par draudu esamību vienīgais informācijas avots bija iekšlietu ministra lēmums pieteicējam (par viņa iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijā aizliegta), kas pieteicēja ieskatā nevar tikt atzīts par atzinumu.

Senāts minēto argumentu atzīst par nepamatotu.

[11.1] Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 7.protokola 1.pants reglamentē procesuālas garantijas ārzemnieku izraidīšanas gadījumā. Panta pirmā daļa paredz, ka ārzemnieku, kurš tiesiski uzturas kādas valsts teritorijā, nedrīkst izraidīt no šīs valsts, izņemot gadījumus, kad tiek izpildīts lēmums, kurš tiek pieņemts saskaņā ar likumu, un šim ārzemniekam ir atļauts: a) uzrādīt iemeslus, kādēļ viņu nedrīkst izraidīt; b) panākt savas lietas pārskatīšanu; c) būt pārstāvētam šajā nolūkā kompetentā valsts iestādē vai pie attiecīgi pilnvarotas amatpersonas vai amatpersonām. Panta otrā daļa noteic, ka ārzemnieku var izraidīt, pirms viņš izmanto šā panta pirmās daļas "a", "b" un "c" punktā noteiktās tiesības, ja izraidīšana ir nepieciešama sabiedriskās kārtības vai valsts drošības interesēs.

[11.2] Kā jau pieteicējs pamatoti norādījis, Eiropas Cilvēktiesību konvencija izraidīšanu pirms pretargumentu uzklausīšanas pieļauj tikai tad, ja izraidīšana ir nepieciešama sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ. Izskatāmajā gadījumā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde lēmumā ir norādījusi, ka saņemta informācija, ka pieteicējs aizturēts Imigrācijas likuma 51.panta pirmās daļas 2.punkta kārtībā kā persona, kas apdraud valsts drošību un sabiedrisko kārtību un kas ar iekšlietu ministra lēmumu iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā ir aizliegta. Tātad pārvalde izskatāmajā lietā ir konstatējusi minētos leģitīmos mērķus – sabiedrisko kārtību un valsts drošību. Tieši šie leģitīmie mērķi ir bijuši pamatā iekšlietu ministra lēmumam iekļaut pieteicēju to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā ir aizliegta.

[11.3] Apstāklim, ka pārvaldes rīcībā nav bijis kompetentu iestāžu atzinuma par to, ka pieteicējs apdraudējis sabiedrisko kārtību vai valsts drošību, Senāta ieskatā nav nozīmes minētās lietas izskatīšanā. Saskaņā ar Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punktu pārvalde lēmumu par piespiedu izraidīšanu pieņem, ja Valsts robežsardze šo

personu ir aizturējusi. Atbilstoši šā likuma 51.panta pirmajai daļai Valsts robežsardzei šādas tiesības ir: 1) ja ārzemnieks nelikumīgi šķērsojis Latvijas Republikas valsts robežu vai citādi pārkāpis normatīvajos aktos noteikto ārzemnieku ieceļošanas un uzturēšanās kārtību Latvijas Republikā; 2) ja kompetentām valsts iestādēm, to skaitā Valsts robežsardzei, ir pamats uzskatīt, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai; 3) lai izpildītu lēmumu par ārzemnieka piespiedu izraidīšanu no Latvijas Republikas. No minētajām tiesību normām secināms, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma pamats ir personas aizturēšanas fakts. Valsts robežsardze informē pārvaldi par aizturēšanas pamatu, jo citādi pārvaldei nav iespējams izvērtēt, vai persona pirms piespiedu izraidīšanas ir jāuzklausa. Tomēr Senāta ieskatā pārvaldei nav obligāti jāpārbauda dokumenti, uz kuru pamata, aizturot personu, ir rīkojusies Valsts robežsardze.

[11.4] Ievērojot iepriekš šajā punktā teikto, Senāts atzīst, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijas prasības, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei neuzklausot pieteicēju pirms izraidīšanas, nav pārkāptas *(sk. arī šā sprieduma 12.punkta pirmo rindkopu)*. Savus iebildumus pieteicējs ir izteicis apstrīdēšanas procesa ietvaros.

[12] No ārzemnieka piespiedu izraidīšanas tiesiskā regulējuma neizriet, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir jāpārbauda citu pirms tam iesaistīto iestāžu lēmumu vai darbību pamatotība, respektīvi, vai iekšlietu ministrs ir pamatoti iekļāvis attiecīgo personu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijā, un vai Valsts robežsardzes darbinieki nav pieļāvuši pārkāpumus šīs personas aizturēšanā. No tiesību normām izriet, ka personas piespiedu izraidīšanai no Latvijas vairākām iestādēm ir noteikta konkrēta kompetence, katra no tām savu kompetenci īsteno patstāvīgi un katrai ir patstāvīga pieņemto lēmumu vai darbību tiesiskuma kontroles kārtība.

Tomēr apstāklis, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, pieņemot lēmumu par piespiedu izraidīšanu, nav jāpārbauda attiecībā uz šo personu iepriekš izraidīšanas procesā pieņemtie lēmumi un darbības, nenozīmē, ka arī tiesa uz šo lēmumu var raudzīties tikpat izolēti. Personas piespiedu izraidīšana no valsts šai personai ir vienots process. Tās ir attiecībā uz šo personu no valsts puses konsekventi veiktas darbības šīs personas izraidīšanai. Ja šajā procesā ir pieļauti kādi pārkāpumi, nav nozīmes, kura tieši iestāde šo pārkāpumu pieļāvusi, jebkurā gadījumā atbildētājs ir Latvijas Republika. Apstāklis, ka pārkāpums ir pieļauts kādā no sākotnējiem izraidīšanas posmiem, var iespaidot arī izraidīšanas rezultātu kopumā. Citiem vārdiem, vispārīgā gadījumā, ja izraidīšanas procesā ir atkritis pamats, uz kura sākta izraidīšana, vai pieļauti būtiski pārkāpumi aizturēšanā, tas ietekmē gala rezultāta – piespiedu izraidīšanas – tiesiskumu.

[13] Tāpēc Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā paustajam, ka apgabaltiesai vajadzēja vērtēt, kādu ietekmi šajā lietā ir atstājis Senāta 2006.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.SA-4. Ar šo spriedumu Senāts atcēla iekšlietu ministra 2005.gada 8.novembra lēmumu Nr.423 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā". Minētais iekšlietu ministra lēmums, kā atzinis Senāts, ir skatāms saistībā ar iekšlietu ministra lēmumu par pieteicēja iekļaušanu minētajā sarakstā, kas pieteicējam tika paziņots 2004.gada 2.septembrī un uz kuru balstīts Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums Nr.2515 par pieteicēja piespiedu izraidīšanu *(sk. Senāta sprieduma lietā Nr.SA-4 11.punktu)*. Tātad, ja tiesa citā lietā ir atzinusi par prettiesisku lēmumu par pieteicēja iekļaušana to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā ir aizliegta, tiesai ir jāvērtē, kādas sekas tas atstāj uz izskatāmo lietu, kurā tiek vērtēts lēmuma par piespiedu izraidīšanu tiesiskums. Nenoskaidrojot un nedodot vērtējumu lietā būtiskiem apstākļiem, apgabaltiesa pieļāvusi Administratīvā procesa likuma 103.panta pārkāpumu. Ņemot vērā, ka šis pārkāpums var ietekmēt lietas iznākumu, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Atkārtoti skatot lietu un vērtējot šo argumentu, apgabaltiesai jānoskaidro šobrīd pastāvošā situācija. Proti, kā tiesas sēdē paskaidroja pieteicēja pārstāve, ārlietu ministrs ir pieņēmis lēmumu, ar kuru pieteicējs atzīts par Latvijas Republikai nevēlamu personu *(persona non grata)*. Ja ārlietu ministrs atzīst kādu ārzemnieku par *persona non grata*, tad saskaņā ar Imigrācijas likuma 61.panta otro daļu pieņem lēmumu par šā ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijā ir aizliegta. Ja apstiprinās apgalvojums par pieteicēja atzīšanu par *persona non grata*, šis apstāklis ir vērtējams šīs tiesvedības ietvaros. Proti, tāpat kā nevar izlemt šo lietu, aprobežojoties ar izolētu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma pārbaudi, nevar arī vērtēt formāli apstākli par iekšlietu ministra lēmuma atcelšanu. Apstākļi ir vērtējami kontekstā, ņemot vērā arī šodienas faktisko situāciju. Citiem vārdiem, ja cita amatpersona savas kompetences ietvaros pieteicēju ir vēlreiz iekļāvusi to personu sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā ir aizliegta, tad Senāta ieskatā šādā situācijā vairs nevar automātiski uzskatīt, ka ir atkritis pamats pieteicēja izraidīšanai no valsts.

[14] Būtisku ietekmi uz lēmuma par piespiedu izraidīšanas tiesiskumu var radīt iznākums lietā, kurā administratīvā tiesa vērtē pieteicēja aizturēšanas tiesiskumu. Šajā lietā, kā Senāts konstatē Tiesu informatīvajā sistēmā, tiesvedība nav beigusies, jo Administratīvās rajona tiesas spriedums ir pārsūdzēts apelācijas kārtībā.

[15] Ievērojot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Izskatot lietu atkārtoti, apgabaltiesai jāapsver jautājums par tiesvedības apturēšanu atbilstoši Administratīvā procesa

likuma 273.panta 3.punktam, kas noteic, ka tiesvedība ir apturama, ja lietas izskatīšana nav iespējama, iekams nav izlemta cita lieta.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.novembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Ceļošanas dokumenta izsniegšana personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss

1. Uz personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss, netiek attiecinātas Konvencijas par bezvalstnieku statusu tiesību normas, tostarp tiesības saņemt ceļošanas dokumentu. Šī konvencija ir attiecināma uz bezvalstniekiem, bet ne uz patvēruma meklētājiem un bēgļiem (1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu).

2. Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK piešķīra dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz ceļošanas dokumenta izsniegšanu. Turklāt dokuments var tikt izsniegts tikai gadījumā, ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ patvēruma meklētājiem nepieciešamas būt citā valstī.

Arī spēkā esošā Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK, kura bija par pamatu grozījumu izdarīšanai Personu apliecinošu dokumentu likumā, kaut arī ir nedaudz striktāka attiecībā uz ceļošanas dokumentu izsniegšanu, tomēr arī šobrīd valstij ļauj atkāpties no pienākuma izdot ceļojuma dokumentu (Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai; Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu; Personu apliecinošu dokumentu likums).

3. Tas, ka bērnu tiesības ir jānodrošina bez jebkādas diskriminācijas, nenozīmē, ka patvēruma meklētājam bērnam pretēji likumam pienākas jebkurš dokuments, kas atbilstoši tiesību normām tiek izsniegts citam bērnam. Arī no principa, ka bērna tiesības un intereses ir prioritāras, neizriet iestādes pienākums piešķirt patvēruma meklētājam bērnam ceļošanas dokumentu (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3., 6.pants).

2008.gada 2.jūlijā Lieta Nr.SKA-379/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa
senators A.Laviņš

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz V.Z., O.Z. un J.Z. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2005.gada 7.aprīļa lēmuma Nr.102 atcelšanu daļā par atteikumu izsniegt pieteicējiem ceļošanas dokumentus un pienākuma uzlikšanu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei izsniegt pieteicējiem ceļošanas dokumentus, sakarā ar pieteicēju kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 22.februāra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums daļā par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2005.gada 7.aprīļa lēmuma Nr.102 atcelšanu daļā par atteikumu izsniegt pieteicējiem ceļošanas dokumentus.

Aprakstošā daļa

[1] Izskatījusi pieteicēju V.Z., O.Z. un J.Z. iesniegumu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – Pārvalde) ar 2005.gada 7.aprīļa lēmumu Nr.102 nolēma izsniegt pieteicējiem personu apliecinošus dokumentus, kas paredzēti personām, kurām Latvijas Republikā ir noteikts alternatīvais statuss, kā arī atteikt apmierināt lūgumu izsniegt ceļošanas dokumentu.

Lūgums izsniegt ceļošanas dokumentus noraidīts, pamatojot, ka atbilstoši normatīvajiem aktiem šāds dokuments nevar tikt izdots personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 27.oktobra spriedumu apmierināja pieteikumu par Pārvaldes 2005.gada 7.aprīļa lēmuma atcelšanu daļā par atteikumu izsniegt ceļošanas dokumentu un uzdeva Pārvaldei pieņemt lēmumu par ceļošanas dokumentu izsniegšanu pieteicējiem.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar Pārvaldes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 22.februāra spriedumu noraidīja pieteikumu daļā par Pārvaldes lēmuma atcelšanu daļā par atteikumu izsniegt ceļošanas dokumentus, kā arī izbeidza tiesvedību lietā daļā par pienākuma uzlikšanu Pārvaldei izsniegt ceļošanas dokumentus. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā nav strīda, ka pieteicēji atteikušies no Baltkrievijas pilsonības, ka viņi ir bezvalstnieki un ka viņu iepriekšējā mītnes zeme ir Baltkrievija. Viņiem noteikta aizsardzība alternatīvā statusa kārtībā un izsniegtas attiecīgas personas apliecības.

[3.2] Ar 2007.gada 4.decembra likuma grozījumiem Personu apliecinošu dokumentu likums papildināts ar normu, kas noteic, ka arī personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss, var tikt izsniegts ceļošanas dokuments (pase). Ņemot vērā šos likuma grozījumus, pieteicēji tiesas sēdē atteicās no pieteikuma daļā par pienākuma uzlikšanu Pārvaldei izsniegt ceļošanas dokumentu. Līdz ar to tiesvedība šajā daļā izbeidzama.

[3.3] Savukārt Pārvaldes lēmuma pieņemšanas brīdī Personu apliecinošu dokumentu likuma normas noteica, ka par ceļošanas

dokumentu uzskatāma pilsoņa un nepilsoņa personas apliecība, pilsoņa un nepilsoņa pase, kā arī bezvalstnieka un bēgļa ceļošanas dokuments. Minētā likuma normas neparedzēja tādu ceļošanas dokumenta veidu, kas paredzēts personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss. Arī Patvēruma likums, kas paredz alternatīvā statusa piešķiršanu, neparedz ceļošanas dokumenta izsniegšanu personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss.

[3.4] Saskaņā ar Konvencijas par bezvalstnieka statusu 1.panta 1.punktu termins "bezvalstnieks" attiecināms uz personu, kurai nav nevienas valsts piederības. Tomēr saskaņā ar Konvencijas 12.panta 1.punktu bezvalstnieka personas statusu nosaka viņa uzturēšanās valsts likumi.

Iegūstot alternatīvo statusu, pieteicēji ieguva tiesības uzturēties Latvijā, kur bezvalstnieku statusu atbilstoši konvencijai nosaka Latvijas likumi.

Ņemot vērā, ka pieteicējiem nav piešķirts bezvalstnieka statuss saskaņā ar Bezvalstnieku likumu, uz viņiem nav attiecināmas arī Konvencijā par bezvalstnieka statusu 28.pantā noteiktās tiesības saņemt ceļošanas dokumentu.

[3.5] Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīvas 2003/9/EK, kas noteic obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, 6.panta 5.punkts nosaka, ka dalībvalstis var izsniegt patvēruma meklētājiem ceļojuma dokumentu, ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ viņiem nepieciešams būt citā valstī.

Tomēr Pārvaldes atteikuma izsniegšanas laikā Latvija vēl nebija Eiropas Savienības dalībvalsts, līdz ar to Pārvaldei nebija pienākuma ievērot minēto direktīvu. Turklāt pieteicēji iesniegumā nebija norādījuši kādus svarīgus iemeslus izceļošanai, kā arī nebija norādījuši uz konkrētiem faktiem, ka viņu izbraukšanai no valsts ir likti nepamatoti šķēršļi.

[3.6] Nav pamatots pieteicēju arguments, ka Pārvaldes atteikums izsniegt ceļošanas dokumentu J.Z. pārkāpj bērna tiesības un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.pantā nostiprināto vienlīdzības principu. Ceļošanas dokumenta trūkums personai netraucē brīvi pārvietoties pa Latviju. Tikai tad, ja persona vēlēsies izbraukt no Latvijas un atgriezties tajā un Latvijas iestādes šai personai to liegs, tad varēs konstatēt personas tiesību aizskārumu.

[3.7] Ievērojot iepriekš minēto, Pārvaldes atteikums izsniegt ceļošanas dokuments ir pamatots.

[4] Pieteicēji iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums noraidīts daļā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tā kā pieteicēji ir bezvalstnieki, par ko lietā nav strīda, tiesai vajadzēja piemērot Konvenciju par bezvalstnieka statusu 28.pantu un atzīt, ka ceļošanas dokumentu neizsniegšana bijusi prettiesiska.

Konvencijas normas ir prioritāras pret nacionālo likumu normām, tāpēc tiesa nevarēja sašaurināt konvencijas piemērošanu, atsaucoties uz nacionālajām tiesību normām.

[4.2] Tiesai vajadzēja piemērot Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīvas 2003/9/EK, kas noteic obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, 6.panta 5.punktu. Pārvaldes lēmuma pieņemšanas brīdī Latvija jau bija Eiropas Savienības dalībvalsts.

[4.3] Tiesa nepamatoti nepiemēroja Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3.pantu, kas nosaka, ka bērna tiesības nodrošina bez jebkādas diskriminācijas. Atteikums izsniegt ceļošanas dokumentu J.Z. pārkāpa bērna tiesības un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pantā noteikto principu, ka bērna tiesības ir prioritāras.

[4.4] Tiesa pārkāpusi savas kompetences robežas. Pirmkārt, tiesa konstatējusi, ka pieteicēji atteikušies no Baltkrievijas pilsonības, lai gan lietā ir dokumenti, kas apliecina, ka pieteicēji nekad nav bijuši Baltkrievijas pilsoņi. Otrkārt, tiesa konstatējusi, ka Baltkrievija ir pieteicēju iepriekšējā pastāvīgās uzturēšanās valsts, lai gan Baltkrievija ir pieteicēju piespiedu prettiesiskas izraidīšanas vieta, kurā viņi atradās beztiesiskā stāvoklī, kā dēļ viņiem tika piešķirts patvērums Latvijā.

[5] Pārvalde rakstveida paskaidrojumos norādījusi, ka neatzīst pieteicēju kasācijas sūdzību tālāk minēto iemeslu dēļ.

[5.1] Tiesa pareizi interpretējusi Konvenciju par bezvalstnieka statusu. Tā kā pieteicējiem bija piešķirts alternatīvais statuss, nevis bezvalstnieka statuss, pieteicējiem nevarēja izsniegt bezvalstnieka statusu apliecinošus dokumentus.

[5.2] Tiesas kļūda, norādot, ka Pārvaldes lēmuma pieņemšanas brīdī Latvija nebija Eiropas Savienības dalībvalsts, nav novedusi pie nepareiza sprieduma taisīšanas. Pirmkārt, direktīvas nav tieši piemērojamas. Otrkārt, tiesa konstatējusi, ka pieteicēji savā iesniegumā nebija norādījuši apstākļus, kas varētu būt direktīvas 6.panta 5.punkta piemērošanas pamats.

[5.3] Konkrētajā lietā nav pamata runāt par aizskartām bērna tiesībām, jo pieteicēji nemaz nav mēģinājuši īstenot bērna tiesības ceļot.

[5.4] Pieteicēju argumenti, ka tiesa pārkāpusi savas kompetences robežas, nevar novest pie sprieduma atcelšanas, jo pieteicēju mītnes valstij vai pilsonībai nav izšķirošas nozīmes, lemjot par personu apliecinoša dokumenta izsniegšanu personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss.

[6] Līdzpieteicēji kasācijas sūdzībā piekrituši lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka, tā kā pieteicēji ir bezvalstnieki, tiesai vajadzēja piemērot Konvencijas par bezvalstnieka statusu 28.pantu un atzīt, ka ceļošanas dokumentu neizsniegšana bijusi prettiesiska.

Apgabaltiesa spriedumā atsaukusies uz konvencijas 12.panta pirmo daļu, kas noteic, ka bezvalstnieka personas statusu nosaka viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts likumi, bet, ja viņam nav pastāvīgās dzīvesvietas, tad uzturēšanās valsts likumi. Šis pants nav attiecināms uz to, kādas personas atzīstamas par bezvalstniekiem, bet gan uz to, kādas tiesības tiek piešķirtas bezvalstniekam *(sk. Konvencijas komentāru ANO Augstākās komisijas bēgļu jautājumos interneta mājaslapā: http://www.unhcr.org/home/PUBL/3d4ab67f4.pdf)*.

Tomēr Senāta ieskatā apgabaltiesa būtībā pareizi ir norādījusi, ka Konvencija par bezvalstnieka statusu šajā gadījumā nav piemērojama.

Atbilstoši minētās konvencijas 1.panta pirmajai daļai termins "bezvalstnieks" attiecināms uz personu, kurai nav nevienas valsts piederības saskaņā ar spēkā esošajiem valstu likumiem. Izstrādājot konvenciju, par šo normu notika plašas diskusijas. Kaut arī normā tiešā tekstā netika ierakstīts, ka konvencija neattiecas uz patvērumu meklētājiem un bēgļiem, no konvencijas pieņemšanas diskusijām izriet, ka konvencija netiek piemērota attiecībā uz šīm personām *(sk. iepriekšējo norādi)*.

Tādējādi pamatota ir Pārvaldes paskaidrojumos ietvertā norāde, ka, tā kā pieteicējiem bija piešķirts alternatīvais statuss, nevis bezvalstnieka statuss, pieteicējiem nevarēja izsniegt bezvalstnieka statusu apliecinošus dokumentus.

[8] Kasācijas sūdzībā pareizi norādīts, ka tiesai vajadzēja piemērot Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīvu 2003/9/EK, jo Pārvaldes lēmuma pieņemšanas brīdī Latvija jau bija Eiropas Savienības dalībvalsts.

Tomēr minētā apgabaltiesas kļūda nav novedusi pie nepareiza sprieduma taisīšanas. Minētās direktīvas 6.panta 5.punkts, uz kuru norādīts kasācijas sūdzībā, noteic: "Dalībvalstis var izsniegt patvēruma meklētājiem ceļojuma dokumentu, ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ viņiem nepieciešamas būt citā valstī."

Kā redzams, direktīvas norma, pirmkārt, piešķir dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz dokumenta izsniegšanu (uz to norāda vārds "var"), otrkārt, nosaka gadījumu, kad dokuments var tikt izsniegts – ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ patvēruma meklētājiem nepieciešamas būt citā valstī. Kā spriedumā konstatējusi apgabaltiesa, pieteicēji nav norādījuši svarīgus iemeslus izceļošanai.

Šobrīd ir spēkā Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK, kura bija jāievieš līdz 2006.gada 10.okotobrim un

kura bija par pamatu grozījumu izdarīšanai Personu apliecinošu dokumentu likumā. Šīs direktīvas 25.panta otrā daļa tieši attiecas uz alternatīvā aizsardzības statusa saņēmējiem un ir nedaudz striktāka attiecībā uz ceļošanas dokumentu izsniegšanu. Tā noteic, ka alternatīvā aizsardzības statusa saņēmējiem, kas nevar saņemt valsts pasi, dalībvalsts izdod dokumentus, kas viņiem ļauj ceļot vismaz tādos gadījumos, kuros pastāv nopietni humāni iemesli, kuru dēļ nepieciešama viņu klātbūtne citā valstī, ja vien nav citādi nepieciešams pārliecinošu valsts drošības vai sabiedrības kartības iemeslu dēļ. Kā redzams no minētā, arī šobrīd valstij ir ļauts atkāpties no pienākuma izdot ceļojuma dokumentu.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepamatoti nepiemēroja Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3. un 6.pantu.

Minētā likuma 3.pants noteic, ka bērna tiesības nodrošina bez jebkādas diskriminācijas. Šis pants nav interpretējams tādējādi, ka bērnam pretēji likumam pienākas jebkurš dokuments, kas atbilstoši tiesību normām tiek izsniegts citam bērnam.

Savukārt Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pantā noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Šis princips nozīmē, ka, ja tiesiskajās attiecībās atrodas vairākas personas, tad bērna interesēm tiek dota prioritāte. Piemēram, tiesa lietu, kurā dalībnieks ir bērns, izskata ātrākā laikā, dodot šai lietai prioritāti salīdzinājumā ar citām lietām. Taču tas nenozīmē, ka šis princips būtu piemērojams konkrētajā gadījumā un ka no tā izrietētu pienākums izsniegt ceļošanas dokumentu nepilngadīgajai pieteicējai.

[10] Attiecībā uz pieteicēju argumentiem, ka tiesa pārkāpusi savas kompetences robežas, Senāts pievienojas Pārvaldes paskaidrojumos norādītajiem argumentiem, ka tie nevar novest pie sprieduma atcelšanas, jo pieteicēju mītnes valstij vai pilsonībai nav izšķirošas nozīmes, lemjot par personu apliecinoša dokumenta izsniegšanu personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 22.februāra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts V.Z., O.Z. un J.Z. pieteikums daļā par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2005.gada 7.aprīļa lēmuma Nr.102 atcelšanu daļā par atteikumu izsniegt pieteicējiem ceļošanas dokumentus. Noraidīt V.Z., O.Z. un J.Z. kasācijas sūdzību.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par bezvalstnieka statusu personai, kurai pienākas nepilsoņa statuss

1. Konvencija par bezvalstnieka statusu ir izstrādāta, lai sniegtu sociālu un ekonomisku aizsardzību tām personām, uz kurām netika attiecināts ne bēgļa statuss, ne arī kāds cits personas statuss, uz kura pamata persona var pieprasīt pamattiesību aizsardzību valstī, kurā tā dzīvo (1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu).

2. Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa (par bezvalstnieku nevar atzīt personu, kura atbilst nepilsoņa statusam) nav pretrunā ar Konvencijas par bezvalstnieka statusu 1.pantu, kurā definēts, kas ir bezvalstnieks konvencijas nozīmē. Konvencija neattiecas uz personām, kam valsts, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību. Konvencijas 1.pants tiešā tekstā nenorāda uz pilsonību, bet norāda uz tādu tiesību un pienākumu atzīšanu, kas saistīti ar pilsonību (Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa, 1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu).

3. Ja personai ir piešķirams Latvijas nepilsoņa statuss, tas izslēdz bezvalstnieka statusa noteikšanu. Likums nepiešķir personai tiesības izvēlēties, kurš no statusiem (Latvijas nepilsoņa vai bezvalstnieka) uz viņu būtu attiecināms, šādas tiesības neparedz arī Konvencija par bezvalstnieka statusu (Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa).

4. Bezvalstnieka statusa atteikums pieteicējam ļauj īstenot cilvēktiesības, tostarp netiek pārkāpts samērīguma princips. Nepilsoņa statuss salīdzinājumā ar bezvalstnieka statusu nenoteic papildu ierobežojumus. Nepilsonim Latvijas tiesību normas garantē plašu ekonomisko un sociālo tiesību spektru. Tādēļ bezvalstnieka statusa piešķiršana personai, kurai pienākas nepilsoņa statuss, ir pretēja Bezvalstnieku konvencijas burtam un garam (1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu).

2008.gada 3.oktobrī Lieta Nr.SKA-472/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz V.K. pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pieņemt lēmumu par V.K. atzīšanu par bezvalstnieku, sakarā ar V.K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Hamburgas Iekšlietu ministrija vērsās Latvijas Republikas vēstniecībā Vācijā ar lūgumu uzņemt V.K. (turpmāk – pieteicējs). Latvijas Republikas vēstniecība izsniedza viņam atgriešanās apliecību.

2005.gada 9.februārī pieteicējs vērsās Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) ar lūgumu piešķirt Latvijas pilsonību. Pārvalde to atteica. Tad pieteicējs vērsās ar lūgumu atzīt viņu par bezvalstnieku. Ar Pārvaldes lēmumu atteikts pieteicējam piešķirt bezvalstnieka statusu. Ar Pārvaldes 2005.gada 30.novembra lēmumu Nr.314 atstāts negrozīts iepriekš minētais lēmums.

Ar Pārvaldes 2006.gada 14.marta lēmumu, pamatojoties uz iesniegumu, nolemts iekļaut ziņas Iedzīvotāju reģistrā par pieteicēju kā Latvijas nepilsoni.

[2] Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Pārvaldei pieņemt lēmumu par viņa atzīšanu par bezvalstnieku.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 30.marta spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Par bezvalstnieku nevar atzīt personu, uz kuru neattiecas 1954.gada 28.septembra Konvencijas par bezvalstnieka statusu (turpmāk – Bezvalstnieku konvencija) noteikumi, kā arī personu, kura ir likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" subjekts (nepilsonis). Lietā ir strīds par to, vai pieteicējs atbilst šā likuma 1.panta pirmās daļas 1.punktā minētajiem nosacījumiem, proti, vai 1992.gada 1.jūlijā viņš bija pierakstīts Latvijas teritorijā, vai viņa pēdējā reģistrētā dzīvesvieta bija Latvijas Republikā. No dzīvesvietas reģistrācijas izziņas, pieteicēja vecāku aizpildītās veidlapas un pieteicēja paskaidrojumiem tiesas sēdē secināms, ka viņa pastāvīgā dzīvesvieta 1992.gada 1.jūlijā bija Latvijas Republikā. Tātad pieteicēja statuss atbilst nepilsoņa statusam un viņš nevar tikt atzīts par bezvalstnieku.

[3.2] Satversmes tiesa 2005.gada 7.marta spriedumā lietā Nr.2004-15-0106 ir analizējusi nepilsoņa statusa noteikšanas vēsturiskos un politiskos apstākļus, kā arī nepilsoņa statusa noteikšanas tiesiskās sekas. Satversmes tiesa norādīja, ka nepilsoņa statuss nevar tikt uzskatīts par Latvijas pilsonības paveidu, tomēr nepilsoņu tiesiskā saikne ar Latviju tiek zināmā mērā atzīta un uz tās pamata ir radušies savstarpēji pienākumi un tiesības.

Tiesa atzīst, ka Latvijas saikne ar nepilsoņiem ir tuvināta Latvijas tiesiskajai saiknei ar Latvijas pilsoņiem. Līdz ar to uz Latvijas nepilsoni

nevar tikt attiecināti Bezvalstnieku konvencijas noteikumi. Turklāt Bezvalstnieku konvencijā ir ietverts vispārējs bezvalstnieku skaita palielināšanas aizlieguma princips.

[3.3] Atbilstoši tiesību normām nepilsonim ir Latvijas Republikas Satversmē noteiktās cilvēka tiesības un pienākumi. Nepilsonim ir arī tiesības saglabāt savu dzimto valodu un kultūru kultūrnacionālās autonomijas ietvaros, tradīcijas, ja tās nav pretrunā ar Latvijas likumiem, kā arī netikt izraidītam no Latvijas, izņemot likumā atrunātos gadījumus. Tāpēc nav pamatots apgalvojums, ka pieteicēja atzīšana par nepilsoni apdraud Latvijas Republikas Satversmē garantēto tiesību īstenošanu. Bezvalstnieka statuss nepiešķir personai priekšrocības pieteicēja norādīto tiesību izmantošanā salīdzinājumā ar personu, kurai ir Latvijas nepilsoņa statuss.

Savu mērķi uzturēties Vācijā pieteicējs var realizēt kā Latvijas nepilsonis, jo nepilsoņa statusa esamība neietekmē uzturēšanās atļaujas saņemšanu.

[3.4] Pieteicējam ir tiesības jebkurā brīdī naturalizēties, iegūt Latvijas pilsonību un baudīt Latvijas pilsoņa tiesības. Tāpat nepilsoņa statuss nav šķērslis citas valsts pilsonības iegūšanai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 2.aprīļa spriedumu noraidīja pieteikumu. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, papildus norādot:

[4.1] nav pamatots arguments, ka pēc personas izvēles būtu jāpiemēro Bezvalstnieku konvencijas norma. Likums nepiešķir personai tiesības izvēlēties, kurš no statusiem (Latvijas nepilsoņa vai bezvalstnieka) uz viņu būtu attiecināms, šādas tiesības neparedz arī Bezvalstnieku konvencija. Tā kā pieteicējam piešķirams Latvijas nepilsoņa statuss, tas izslēdz bezvalstnieka statusa noteikšanu;

[4.2] nav pārkāpts samērīguma princips, bezvalstnieka statusa atteikums pieteicējam ļauj īstenot cilvēktiesības. Nepilsoņa statuss salīdzinājumā ar bezvalstnieka statusu nenoteic papildu ierobežojumus. Atsakot pieteicējam piešķirt bezvalstnieka statusu, viņam nav uzlikti ierobežojumi;

[4.3] bezvalstnieka statusa nepiešķiršana neliedz iespēju dzīvot Vācijā kopā ar ģimeni. Nav pierādījumu, ka Vācijā pieteicējam atteikts uzturēties tāpēc, ka viņš ir Latvijas nepilsonis. Pieteicējam noteiktā kārtībā ir tiesības noteiktu laiku uzturēties jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību. Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem:

[5.1] tiesa nav ievērojusi tiesību normu juridiskā spēka hierarhiju. Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa neatbilst Bezvalstnieku konvencijas 1.pantam. Nepilsoņa tiesības nav pielīdzināmas pilsoņa tiesībām, bet minētās konvencijas normas neattiecas uz personām, kurām atzītas pilsoņa tiesības. Līdz ar to Latvijas nepilsonis ir Bezvalstnieku konvencijas subjekts;

[5.2] nepilsoņiem pilnā mērā netiek atzītas tiesības, kas ir pilsoņiem. Tāpēc uz Latvijas nepilsoni var attiecināt Bezvalstnieku konvencijas noteikumus, ja šie noteikumi ir konkrētai personai labvēlīgāki;

[5.3] ja persona lūdz atzīt viņu par bezvalstnieku, būtu jāpiemēro Bezvalstnieku konvencijas normas;

[5.4] pieteicējam labvēlīgākas ir Bezvalstnieku konvencijas normas. Līdz ar to pieteicējs atzīstams par bezvalstnieku.

[6] Pieteicējs piekritis lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Pieteicēja ieskatā Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa neatbilst Bezvalstnieku konvencijas 1.pantam. No Bezvalstnieku likuma 3.panta otrās daļas izriet, ka par bezvalstnieku nevar atzīt personu, kura atbilst nepilsoņa statusam. Savukārt Bezvalstnieku konvencijas 1.pantā definēts, kas ir bezvalstnieks šās konvencijas nozīmē. Konvencijas 1.panta otrās daļas "ii" punktā noteikts, ka konvencija neattiecas uz personām, kurām valsts, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību *(teksts dots tā oficiālajā tulkojumā)*.

Senātam nav šaubu par to, ka iepriekš minētās tiesību normas nav savstarpēji pretrunīgas. Bezvalstnieku konvencija tika izstrādāta, lai sniegtu sociālu un ekonomisku aizsardzību tām personām, uz kurām netika attiecināts ne bēgļa statuss, ne arī kāds cits personas statuss, uz kura pamata persona var pieprasīt pamattiesību aizsardzību valstī, kurā tā dzīvo *(sk. Bezvalstnieku konvencijas komentāru ANO Augstākās komisijas bēgļu jautājumos interneta mājaslapā: http://www.unhcr.org/home/PUBL/3d4ab67f4.pdf)*. Arī konvencijas 1.panta otrās daļas "ii" punkts tiešā tekstā *(expressis verbis)* nenorāda uz pilsonību, bet norāda uz tādu tiesību un pienākumu atzīšanu, kas saistīti ar pilsonību. Turklāt Senāts vērš uzmanību uz to, ka Bezvalstnieku konvencijas tekstā angļu valodā netiek lietots vārds *citizenship*, bet gan *nationality*, ar ko vairāk apzīmē pavalstniecību (valstspiederību), nevis pilsonību šaurākā nozīmē.

Kā pamatoti atzinusi pirmās un otrās instances tiesa, nepilsonim Latvijas tiesību normas garantē plašu ekonomisko un sociālo tiesību spektru. Tādēļ bezvalstnieka statusa piešķiršana personai, kurai pienākas nepilsoņa statuss, Senāta ieskatā būtu pretēja Bezvalstnieku konvencijas burtam un garam.

Tādējādi nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa nav ievērojusi tiesību normu juridiskā spēka hierarhiju.

[8] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka uz Latvijas nepilsoni var attiecināt Bezvalstnieku konvencijas noteikumus, ja šie noteikumi ir konkrētai personai labvēlīgāki. Kasācijas sūdzībā nav norādīts, kuri noteikumi Bezvalstnieku konvencijā ir labvēlīgāki.

Senāta ieskatā pirmās un otrās instances tiesas pamatoti secinājušas, ka bezvalstnieka statuss nepiešķir personai priekšrocības pieteicēja norādīto tiesību izmantošanā salīdzinājumā ar personu, kurai ir Latvijas nepilsoņa statuss. Tāpēc šis kasācijas sūdzības arguments ir noraidāms.

[9] Kasatora ieskatā, ja persona lūdz atzīt viņu par bezvalstnieku, būtu jāpiemēro Bezvalstnieku konvencijas norma.

Senāts tam nevar piekrist. Personai valsts piešķir to statusu, kas tai pienākas atbilstoši tiesību normām, nevis atbilstoši tās vēlmei. Tādēļ šis arguments ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.aprīļa spriedumu, bet V.K. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

4. Nolēmumi par pašvaldību iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību

Par nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākumu līdz dzīvojamai mājai piesaistītā zemesgabala privatizācijai un pēc tās

1. Par laiku pirms dzīvojamās mājas pilnas privatizācijas, tas ir, pirms persona kļūst par zemesgabala domājamās daļas īpašnieku, piemērojams likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" pārejas noteikumu 4.punkts, kas bija spēkā līdz 2000.gada 31.decembrim, un 2.panta piektā daļa, kas ir spēkā no 2001.gada 1.janvāra. Tas ir, nekustamā īpašuma nodokli par valsts vai pašvaldības īpašumā esošu zemi un ēkām maksā to lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Līdz zemes reformas pabeigšanai nekustamā īpašuma nodokli par zemi, kas saskaņā ar šā likuma 2.pantu neatrodas kādas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā, maksā zemes lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Tātad gan gadījumos, kad zeme zem ēkas nav nevienas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā (līdz zemes reformas pabeigšanai), gan tad, ja ēka atrodas uz pašvaldībai piederošas zemes, nodokli maksā zemes lietotājs (likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piektā daļa, pārejas noteikumu 3. un 4.punkts).

2. Par zemes lietotāju, kuram ir pienākums nomaksāt nodokli pašvaldības budžetā, laikā, pirms valstij vai pašvaldībai piederoša māja ir pilnībā privatizēta, uzskatāms mājas apsaimniekotājs. Attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokli, ja vien nav konstatējams, ka šī īrniekiem noteiktajā īres maksā ietvertā vai ietveramā sastāvdaļa ir atskaitīta arī no dzīvokļa īpašniekam noteiktās maksas par mājas apsaimniekošanu un uzturēšanu, dzīvokļa īpašnieks šādu patstāvīgu pienākumu norēķināties nav uzņēmies.

Gan nekustamā īpašuma nodokļa, gan dzīvojamo māju privatizācijas regulējumā nav noteikts, ka par nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju gadījumos, kad uz pašvaldībai piederošas zemes atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja, būtu uzskatāms katrs atsevišķa dzīvokļa īpašnieks. Pakāpeniski precizējot tiesisko regulējumu, likumdevējs ir noteicis, ka tieši apsaimniekotājs ir zemes lietotājs, kuram arī ir pienākums samaksāt nodokli budžetā. Pašvaldība savu prasījumu par nodokļa nomaksu par šo periodu var vērst tikai pret apsaimniekotāju. Savukārt dzīvokļa īpašnieks attiecīgās summas maksā apsaimniekotājam kā apsaimniekošanas vai uzturēšanas izdevumu sastāvdaļu (likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo

māju privatizāciju", Ministru kabineta 2000.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.131 "Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība").

3. Par nodokļa maksātāju, kopš zeme ir privatizēta, ir uzskatāms tās īpašnieks, un no tā pašvaldība var tieši prasīt nodokļa samaksu, savukārt apsaimniekotājs var tikt uzskatīts tikai par nodokļa iekasētāju (likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā, piektā daļa, pārejas noteikumu 4.punkts).

2008.gada 14.janvārī Lieta Nr.SKA-6/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne
tiesnese R.Vīduša,

piedaloties pieteicēja V.V. pārstāvim un atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz V.V. pieteikumu par Rīgas domes priekšsēdētāja 2003.gada 20.maija lēmuma Nr.RD-03-1655-ap atcelšanu, sakarā ar V.V. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 23.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2003.gada 20.martā Rīgas domes Finanšu departaments nosūtījis V.V. maksāšanas paziņojumus par nekustamā īpašuma nodokli 2003.gadam par dzīvokļu Nr.1a un Nr.2 īpašumiem (..), Rīgā piekrītošo zemes platību. 2003.gada 21.martā Rīgas domes Finanšu departaments nosūtījis V.V. maksāšanas paziņojumu par nekustamā īpašuma nodokli, kurā aprēķināts nodoklis par dzīvokļu Nr.1a un Nr.2 īpašumiem (..), Rīgā piekrītošo zemes platību. Aprēķinā iekļauti nodokļa maksājumi par 2000., 2001. un 2002.gadu, tai skaitā kavējuma nauda un soda nauda. Šos maksāšanas paziņojumus V.V. apstrīdēja Rīgas domes priekšsēdētājam, kurš ar 2003.gada 20.maija lēmumu Nr.RD-03-1655-ap atzina, ka nodokļa aprēķins ir pamatots.

[2] V.V. vērsās ar pieteikumu (sūdzību) Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā, lūdzot atzīt Rīgas domes Finanšu departamenta

amatpersonu rīcību par prettiesisku un atcelt lēmumu par nekustamā īpašuma nodokļa, soda naudas un kavējuma naudas aprēķinu.

Pieteikumā norādīts, ka dzīvokļiem piesaistītais zemesgabals pieteicējam nekad netika piešķirts lietošanā vai nomā. Starp pieteicēju un namu pārvaldi "Rīgas centrs" tika noslēgti dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumi, saskaņā ar kuriem pieteicējs sedz izdevumus, kas saistīti ar dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu proporcionāli viņa domājamai daļai. Tādēļ pieteicējs nav uzskatāms par zemesgabala lietotāju un nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju.

[3] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2003.gada 10.decembra spriedumu pieteikums noraidīts.

[4] Izskatījusi pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 23.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pieteicējs dzīvokļus daudzdzīvokļu mājā (..), Rīgā ieguvis īpašumā un tie ir reģistrēti Kadastra reģistrā attiecīgi 1998.gada 17.janvārī un 1999.gada 10.martā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" XV[1]nodaļas noteikumiem, kas pēc juridiskām sekām pielīdzināma reģistrācijai zemesgrāmatā. Pēc dzīvojamās mājas nodošanas privatizācijai pieteicējs privatizācijas objektu ieguva īpašumā pilnībā, tas ir, arī domājamās daļas no daudzdzīvokļu mājas un zemesgabala.

Tas nozīmē, ka līdz dzīvojamās mājas nodošanai privatizācijai pieteicējs īpašumā ieguva tikai daļu no privatizācijas objekta, proti, dzīvokļus. Minētajiem dzīvokļiem piekrītošā dzīvojamās mājas kopīpašuma un ar to saistītā zemesgabala domājamās daļas līdz pirkuma līguma noslēgšanai 2002.gada 18.oktobrī bija pašvaldības īpašumā.

[4.2] Lai gan līdz 2002.gada 18.oktobrim pieteicējs nebija ieguvis īpašumā to zemes daļu, taču, lietojot dzīvokli, faktiski tiek lietota arī zeme. Tādējādi pieteicējs, lietojot savu īpašumu – dzīvokļus, lietoja pašvaldībai piederošo zemi, ko minētie dzīvokļi aizņem.

Pie šādiem apstākļiem pieteicējam saskaņā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piekto daļu bija pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli par pašvaldības zemes lietošanu līdz 2002.gada 18.oktobrim.

[4.3] Ministru kabineta 2000.gada 4.aprīļa noteikumu Nr.131 "Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība" (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.131) 15.[1]punkts noteic, ka, piemērojot likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piekto daļu, par zemes un ēkas lietotāju uzskatāma persona, kurai ar attiecīgās institūcijas lēmumu valstij vai pašvaldībai piederoša zeme un ēkas ir nodotas valdījumā, bet par zemes un uz tās esošās valstij vai pašvaldībai piederošās daudzdzīvokļu mājas lietotāju – daudzdzīvokļu

mājas apsaimniekotājs. Lai gan minētā tiesību norma norāda uz personām, kas ir uzskatāmas par zemes lietotājiem likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piektās daļas izpratnē, šajā normā minēto personu loks nav izsmeļošs. Līdz pilnīgai dzīvojamās mājas un ar šo ēku saistītās zemes privatizācijas jautājuma sakārtošanai par zemes faktisko lietotāju gadījumos, kad dzīvokļa īpašuma privatizācija līdz galam nav veikta, atzīstams arī dzīvokļa īpašnieks. Pašvaldības daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājam ar brīdi, kad pašvaldības dzīvoklis ir nonācis citas personas īpašumā, nav pienākuma maksāt nekustamā īpašuma nodokli jaunā dzīvokļa īpašnieka vietā.

Tādējādi konkrētajā gadījumā namu pārvaldei "Rīgas nami", ar ko pieteicējs bija noslēdzis dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumu, ar kuru pieteicējs bija uzņēmies segt visus izdevumus, kas saistīti ar dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu, proporcionāli viņa dzīvokļu lielumiem, nebija pienākuma nomaksāt nekustamā īpašuma nodokli pieteicēja vietā. Turklāt no minētajiem līgumiem redzams, ka pieteicējs un namu pārvalde nebija vienojušies par nekustamā īpašuma nodokļa iekasēšanu no pieteicēja un nodokļa tālāku ieskaitīšanu pašvaldības budžetā pieteicēja vārdā.

[4.4] 2002.gada 18.oktobrī starp pieteicēju un pašvaldību tika noslēgts pirkuma līgums par privatizācijas objekta pirkumu, kura sastāvā ietilpa arī zemesgabala domājamā daļa, līdz ar to pieteicējs bija uzskatāms par šīs zemes tiesisko valdītāju likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta trešās daļas izpratnē, bet no 2002.gada 17.decembra līdz ar īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā pieteicējs kļuva par zemesgabala domājamo daļu īpašnieku. Līdz ar to saskaņā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmo daļu pieteicējam ir pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli.

[4.5] Likums uzliek pienākumu nodokļu maksātājam pieteikties pašvaldībā. Pašvaldības izveidots uzņēmums nav pašvaldības struktūrvienība vai iestāde, kas veic publiskās funkcijas nodokļu jomā, līdz ar to nevar uzskatīt, ka pieteicējs savlaicīgi pieteicās pašvaldībā kā nekustamā īpašuma nodokļa maksātājs, 1998.gadā namu pārvaldei "Rīgas centrs" iesniedzot apliecību par īpašuma tiesībām uz dzīvokli. Tādējādi atbildētājam bija tiesisks pamats piemērot pieteicējam soda naudu likumā noteiktajā apmērā saskaņā ar likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 9.panta piekto daļu.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 23.aprīļa spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesas secinājums, ka namu pārvaldei "Rīgas nami" nebija pienākuma nomaksāt nekustamā īpašuma nodokli pieteicēja vietā, ir

pretrunā ar Ministru kabineta 1997.gada 13.maija noteikumu Nr.176 "Noteikumi par dzīvokļu īpašnieku piedalīšanos daudzdzīvokļu mājas uzturēšanā un apsaimniekošanā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai" 3.1.apakšpunktam un 1997.gada 6.maija noteikumu Nr.169 "Dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtība" 7.punktam.

[5.2] Tiesai vajadzēja piemērot proporcionalitātes principu. Tiesa pieteicēju atzinusi par faktisko zemesgabala lietotāju, bet lietā nav strīda par to, ka pieteicējam kā topošajam zemesgabala kopīpašniekam netika paziņots, ka māja, kurā atrodas pieteicējam piederošie dzīvokļi, ir saistīta ar lielu zemesgabalu. Nav arī strīda par to, ka pieteicējs nevarēja lietot mājai piesaistīto zemesgabalu, jo lielākā daļa no tā ir apžogota un tiek izmantota kā autostāvvieta. Tāpat nav strīda par to, ka zemesgabals netika nodots pieteicējam lietošanā ar kādu aktu. Līdz ar to pieteicējam nebija pamata uzskatīt, ka viņš ir zemesgabala lietotājs. Ņemot vērā minēto, nav saskatāma pieteicēja vaina nodokļa nemaksāšanā. Tiesa pieteicēja vainu arī nav konstatējusi. Tā kā tiesa nav konstatējusi, ka pieteicējs ar nodomu vai aiz neuzmanības nemaksāja nodokli, kā arī ņemot vērā, ka secinājumu par to, ka nodoklis jāmaksā, tiesa izdarījusi uz tādu dokumentu pamata, kas līdz privatizācijas pabeigšanai pieteicējam nebija zināmi, pieteicējam, ievērojot proporcionalitātes principu, soda nauda nebija jāmaksā.

[6] Par pieteicēja kasācijas sūdzību Rīgas dome iesniegusi paskaidrojumus, kuros kasācijas sūdzību neatzīst un norāda, ka, tā kā pieteicējs paātrinātās privatizācijas ceļā ieguva īpašuma tiesības uz daudzdzīvokļu mājas daļu, tas ir, uz diviem dzīvokļiem, tad jau no attiecīgo dzīvokļu paātrinātās privatizācijas brīža, šo mājas daļu vairs nevar uzskatīt par pašvaldībai piederošu. Līdz ar to par mājai piekrītošo zemes platību nodoklis jāmaksā tās lietotājiem.

[7] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Rīgas domes pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā apgabaltiesa ir nošķīrusi divus laika periodus ar atšķirīgu nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākuma pamatojumu, proti:

1) laikā līdz dzīvojamai mājai piesaistītā zemesgabala privatizācijai pieteicējam bija pienākums maksāt nodokli kā zemesgabala lietotājam sakarā ar to, ka pieteicēja īpašumā bija dzīvokļi,

2) laikā pēc zemesgabala privatizācijas, kad pieteicējam bija pienākums maksāt nodokli kā zemesgabala (tā domājamās daļas) īpašniekam.

Pieteicējs turpretim uzskata, ka pienākums nomaksāt nekustamā īpašuma nodokli budžetā bija dzīvojamās mājas apsaimniekotājam.

[9] Attiecībā uz periodu pirms dzīvojamās mājas pilnas privatizācijas, t.i., pirms pieteicējs kļuva par zemesgabala domājamās daļas īpašnieku, piemērojams likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" pārejas noteikumu 4.punkts, kas bija spēkā līdz 2000.gada 31.decembrim, un 2.panta piektā daļa, kas ir spēkā no 2001.gada 1.janvāra. Proti, nekustamā īpašuma nodokli par valsts vai pašvaldības īpašumā esošu zemi un ēkām maksā to lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Likuma pārejas noteikumu 3.punkts savukārt paredzēja, ka līdz zemes reformas pabeigšanai nekustamā īpašuma nodokli par zemi, kas saskaņā ar šā likuma 2.pantu neatrodas kādas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā, maksā zemes lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Tātad gan gadījumos, kad zeme zem ēkas nav nevienas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā (līdz zemes reformas pabeigšanai), gan tad, ja ēka atrodas uz pašvaldībai piederošas zemes, nodokli maksā zemes lietotājs.

Līdz ar to, kā pareizi secinājusi apgabaltiesa, lietā ir noskaidrojams, vai līdz 2002.gada 18.oktobrim pieteicējs kā dzīvokļu īpašnieks bija uzskatāms par zemes lietotāju likuma "Par nekustamo īpašuma nodokli" izpratnē.

Tomēr minētā jautājuma noskaidrošanā apgabaltiesa nepamatoti nav piešķīrusi nozīmi normām, kas noteic, kurš ir uzskatāms par lietotāju gadījumā, ja uz zemes atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja.

[10] 2000.gadā ne likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli", ne Ministru kabineta noteikumos Nr.131 nebija normu, kuras precizētu, kas ir zemes lietotāji gadījumā, ja ēka ir daudzdzīvokļu dzīvojamā māja ar tajā privatizētiem dzīvokļiem.

Ministru kabineta noteikumu Nr.131 15.^{1}punkts līdz ar 2002.gada 30.jūlija grozījumiem noteica, ka, piemērojot likuma 2.panta piekto daļu, par zemes un uz tās esošās **valstij vai pašvaldībai piederošās daudzdzīvokļu mājas lietotāju** uzskatāms **daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājs**. Ar 2002.gada 30.jūlija grozījumiem Ministru kabineta noteikumos Nr.131 tika ietverts arī 23.^{2}punkts, kurš paredzēja, ka likuma pārejas noteikumu 3.punkta izpratnē par zemes lietotāju uzskatāms daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājs, ja uz zemes atrodas valstij vai pašvaldībai piederoša daudzdzīvokļu māja (23.^{2}1.apakšpunkts), dzīvokļa, mākslinieka darbnīcas vai nedzīvojamās telpas īpašnieks, ja uz zemes atrodas **dzīvokļa īpašumos sadalīta** daudzdzīvokļu māja vai kooperatīvā daudzdzīvokļu māja (23.^{2}2.apakšpunkts); daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājs par valstij vai pašvaldībai piederošās daudzdzīvokļu mājas neprivatizēto daļu, kas saskaņā ar pilnvarojuma līgumu nodota apsaimniekošanā mājas apsaimniekotājam (23.^{2}3.apakšpunkts).

Senāta ieskatā, minētās Ministru kabineta noteikumu normas, kuras pakāpeniski arvien precīzāk skaidrojušas likuma normu piemērošanas

kārtību, pietiekami skaidri noteica, ka laikā, pirms valstij vai pašvaldībai piederoša māja ir privatizēta, par zemes lietotāju, kuram ir pienākums nomaksāt nodokli pašvaldības budžetā, uzskatāms mājas apsaimniekotājs.

[11] Minēto apstiprina arī tas, ka Ministru kabineta noteikumos Nr.131 ar 2001.gada 30.aprīļa grozījumiem tika ietverts 19.^{2}punkts, kurš paredzēja, ka nodokli no valstij un pašvaldībai piederošo daudzdzīvokļu māju, kā arī privatizēto daudzdzīvokļu māju un kooperatīvo dzīvojamo māju dzīvokļu īrniekiem, īpašniekiem un nedzīvojamo telpu nomniekiem iekasē dzīvojamās mājas apsaimniekotājs. Nodokļa summu var iekļaut attiecīgi īres un komunālo maksājumu aprēķinā, nomas maksā vai mājas uzturēšanas izdevumos vai norādīt atsevišķā aprēķinā, minot konta numuru, kurā nodokļa summa ieskaitāma. Likuma 6.panta trešajā daļā noteiktajos termiņos dzīvojamās mājas apsaimniekotājs iekasēto nekustamā īpašuma nodokļa summu iemaksā attiecīgās pašvaldības budžetā.

Laikā no 2002.gada 1.janvāra likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 6.panta pirmā daļa noteica, ka pašvaldības par nekustamā īpašuma nodokļa apmēru kārtējam taksācijas (kalendārajam) gadam paziņo maksātājam vai **daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājam** līdz tā paša gada 15.februārim, nosūtot maksāšanas paziņojumu viņam vai viņa pilnvarniekam pēc norādītās adreses.

Līdz ar 2002.gada 30.jūlija grozījumiem Ministru kabineta noteikumos Nr.131 uz valstij un pašvaldībai piederošām daudzdzīvokļu mājām attiecās 19.^{3}punkts, kas noteica, ka valstij vai pašvaldībai piederošās daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotājs nekustamā īpašuma nodokļa summu:

1) iekļauj dzīvokļu īrnieku vai mākslinieku darbnīcu un nedzīvojamo telpu nomnieku īres vai nomas maksā un ir atbildīgs par nodokļa samaksāšanu atbilstoši likuma 9.pantam (19.^{3}1.apakšpunkts);

2) iekļauj īpašumā esošo dzīvokļu, mākslinieku darbnīcu vai nedzīvojamo telpu īpašnieku dzīvokļa, mākslinieka darbnīcas vai nedzīvojamās telpas apsaimniekošanas izdevumu aprēķinā (kā atsevišķu pozīciju) un ir atbildīgs par iekasētā nodokļa iemaksāšanu attiecīgās pašvaldības budžetā likuma 6.panta trešajā daļā noteiktajos termiņos (19.^{3}2.apakšpunkts).

Savukārt 19.^{4}punkts noteica, ka par dzīvokļa, mākslinieka darbnīcas vai nedzīvojamās telpas apsaimniekošanas izdevumos norādītās nekustamā īpašuma nodokļa summas samaksāšanu apsaimniekotājam ir atbildīgs dzīvokļa, mākslinieka darbnīcas vai nedzīvojamās telpas īpašnieks.

Minētās normas, pakāpeniski precizēja, ka tā persona, kurai ir pienākums nomaksāt nodokli pašvaldības budžetā, ir mājas apsaimniekotājs. Neapšaubāmi, tas neizslēdz apsaimniekotāja tiesības

šos izdevumus iekasēt no dzīvokļu īrniekiem un īpašniekiem (pēc privatizācijas), tai skaitā no dzīvokļu īpašniekiem – kā apsaimniekošanas maksas sastāvdaļu.

[12] Apsaimniekotāja pienākumu nomaksāt nodokli budžetā un attiecīgas tiesības iekasēt to kā mājas uzturēšanas izdevumus no privatizēto dzīvokļu īpašniekiem apstiprina arī tiesību normas, kas reglamentē dzīvojamo māju privatizāciju.

[12.1] Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50.panta astotā daļa likuma redakcijā, kas bija spēkā no 2000.gada 1.janvāra, noteica, ka līdz brīdim, kad tiek izveidota dzīvokļu īpašnieku sabiedrība vai noslēgts dzīvokļu īpašnieku savstarpējs līgums par dzīvojamās mājas kopīpašumā esošās daļas pārvaldīšanu un apsaimniekošanu, dzīvokļa īpašniekam maksu par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu nosaka, **ievērojot Ministru kabineta noteikumus par dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtību**, un tā nedrīkst pārsniegt īres maksas apmērus attiecīgajā mājā.

Ar grozījumiem, kas stājās spēkā 2000.gada 1.novembrī, šis noteikums tika ietverts 50.panta otrajā daļā: līdz brīdim, kad dzīvokļu īpašnieku sabiedrība vai ar dzīvokļu īpašnieku savstarpēju līgumu pilnvarota persona ar nodošanas-pieņemšanas aktu pārņem dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, dzīvokļa īpašniekam maksu par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu nosaka, ievērojot Ministru kabineta noteikumus par dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtību, un tā nedrīkst pārsniegt īres maksas apmērus attiecīgajā mājā.

[12.2] Laikā, par kuru pieteicējam ir aprēķināts nekustamā īpašuma nodoklis, spēkā bija šādi Ministru kabineta noteikumi par dzīvokļa īres maksas noteikšanas kārtību, kuri izdoti atbilstoši likumam "Par dzīvojamo telpu īri" un atbilstoši likumdevēja norādījumam pēc analoģijas piemērojami arī attiecībā uz apsaimniekošanas un uzturēšanas maksu:

1) 1997.gada 6.maija noteikumi Nr.169 "Dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtība", kuru 3.punkts noteica, ka dzīvokļa īres maksā var iekļaut, citastarp, nekustamā īpašuma nodokli. Atbilstoši 7.punktā ir ietverta dzīvokļa viena kvadrātmetra uzturēšanas un apsaimniekošanas izmaksas, no kuras izriet, ka vērā tiek ņemts nekustamā īpašuma nodoklis, un viena kvadrātmetra izmaksas savukārt ir ietvertas īres maksas aprēķina formulā saskaņā ar 8.punktu;

2) 2002.gada 29.janvāra noteikumi Nr.45 "Dzīvojamās telpas īres maksā ietilpstošo apsaimniekošanas izdevumu aprēķināšanas metodika" (stājās spēkā 2002.gada 1.februārī), kuri saskaņā ar likumā "Par dzīvojamo telpu īri" veiktajām izmaiņām noteica ne vairs īres maksas aprēķināšanas kārtību, bet to, kā aprēķināmi īres maksu veidojošie apsaimniekošanas izdevumi līdztekus otrai īres maksas daļai – peļņai. Kā redzams no šo noteikumu 6.punktā ietvertās formulas

apsaimniekošanas izdevumu aprēķinam, apsaimniekošanas izdevumos ir iekļaujami "likumos noteiktie obligātie maksājumi (piemēram, nekustamā īpašuma nodoklis)".

Tādējādi nekustamā īpašuma nodoklis saskaņā ar īres maksas noteikšanas kārtību varēja būt ietverts dzīvokļa īres (dzīvokļu īpašniekiem – apsaimniekošanas) maksā, Ministru kabineta noteikumi Nr.45 to nosaka imperatīvā formā. Tas atbilst arī likumam "Par dzīvojamo telpu īri", kura 11.pants 2000. un 2001.gadā bija formulēts pieļāvuma formā ("īres maksā var iekļaut (..)"), savukārt no 2002.gada 1.janvāra – imperatīvi paredzēja obligātos maksājumus iekļaut apsaimniekošanas maksā. Vecākajā regulējumā ietvertais formulējums acīmredzot pauž likumdevēja nodomu ierobežot citu, likumā neparedzētu maksājumu iekļaušanu īres maksā, tai pašā laikā teorētiski neizslēdzot iespēju kādu no iespējamiem elementiem īres maksā neietvert. Savukārt jaunākais regulējums norāda uz vienveidīgu apsaimniekošanas noteikšanas principu, ar konkrētām sastāvdaļām visos gadījumos.

[12.3] 1997.gada 13.maijā Ministru kabinets, pamatojoties uz Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktu ("ja attiecīgais jautājums ar likumu nav noregulēts") pieņēmis noteikumus Nr.176 "Noteikumi par dzīvokļu īpašnieku piedalīšanos daudzdzīvokļu mājas uzturēšanā un apsaimniekošanā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai".

Šo noteikumu 2.punkts atkārto likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 73.[9]panta piekto daļu par to, ka apsaimniekošanas un uzturēšanas maksu nosaka pēc tiem pašiem Ministru kabineta noteikumiem, kas regulē īres maksas noteikšanu. Savukārt 3.punktā ir paredzēts, ka maksu par dzīvojamās mājas uzturēšanu un apsaimniekošanu samazina, ja dzīvokļa īpašnieks līdz dzīvojamās mājas privatizācijai patstāvīgi veic maksājumus, kas iekļauti dzīvokļa īres maksā saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 11.pantu (3.1.apakšpunkts) vai par saviem līdzekļiem ir veicis dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas darbus, kā arī remontu, kas būtu jāveic dzīvojamās mājas apsaimniekotājam, vai saskaņā ar noslēgto dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas līgumu ir piekritis veikt minētos darbus par saviem līdzekļiem.

Senāta ieskatā šo Ministru kabineta noteikumu 3.punktā paredzētā iespēja pašam dzīvokļa īpašniekam pārņemt pienākumu veikt kādus no maksājumiem nav pretrunā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" mērķi, jo dod iespēju dzīvokļa īpašniekam aktīvi piedalīties mājas apsaimniekošanā, un dzīvokļa īpašnieka patstāvīgi veiktie maksājumi vai ieguldītie līdzekļi **ir atskaitāmi** no maksas, kas būtu noteikta pēc īres maksas noteikšanas kārtības.

Līdz ar to, attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokli, ja vien nav konstatējams, ka kāda īrniekiem noteiktajā īres maksā ietvertā vai

ietveramā sastāvdaļa ir atskaitīta no dzīvokļa īpašniekam noteiktās maksas par mājas apsaimniekošanu un uzturēšanu, secināms, ka dzīvokļa īpašnieks šādu patstāvīgu pienākumu norēķināties nav uzņēmies.

[13] Apkopojot iepriekš minēto, Senāts secina, ka gan nekustamā īpašuma nodokļa regulējums, gan dzīvojamo māju privatizācijas regulējums nekad nav noteicis, ka par nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju gadījumos, kad uz pašvaldībai piederošas zemes atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja, būtu uzskatāms katrs atsevišķa dzīvokļa īpašnieks. Tieši otrādi, pakāpeniski precizējot tiesisko regulējumu, likumdevējs ir noteicis, ka tieši apsaimniekotājs ir zemes lietotājs un tas, kuram ir pienākums nomaksāt nodokli budžetā. Tātad pašvaldība savu prasījumu par nodokļa nomaksu par šo periodu var vērst tikai pret apsaimniekotāju. Savukārt dzīvokļa īpašnieks attiecīgās summas maksā apsaimniekotājam kā apsaimniekošanas vai uzturēšanas izdevumu sastāvdaļu. Dzīvokļa īpašniekam nav izslēgta iespēja patstāvīgi norēķināties par kādu no uzturēšanas vai apsaimniekošanas maksā ietveramajiem izdevumiem, taču tas notiek ar atsevišķu vienošanos un attiecīgi samazinot apsaimniekotājam maksājamo summu.

Turklāt norādāms, ka uz lietu nav attiecināmi Senāta 2004.gada 12.oktobra spriedumā lietā Nr.SKA-156 izdarītie secinājumi *(2004.gada 12.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-156. Publ.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 318.–326.lpp.)*. Minētajā lietā tika atzīts, ka bijušie īpašnieki un viņu mantinieki, kas pretendē uz zemes īpašuma tiesību atjaunošanu, uzskatāmi par zemes faktiskajiem lietotājiem ar brīdi, kad viņiem atdots uz šā zemesgabala esošais namīpašums. Lietā netika vērtēta situācija daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas gadījumā, kad ir strīds par to, kuram – katra dzīvokļa īpašniekam vai apsaimniekotājam ir pienākums nomaksāt nodokli budžetā. Līdz ar to lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi ir atšķirīgi.

[14] Senāta ieskatā nav pamatota atbildētājas argumentācija, ka mājas apsaimniekotājs Ministru kabineta noteikumu Nr.131 15.[1]punkta izpratnē maksā nodokli tikai proporcionāli privatizēto un neprivatizēto dzīvokļu skaitam. Šāda pienākuma sadalīšana neizriet no tiesību normu teksta, turklāt šādai interpretācijai nav saskatāms pamats, skatot arī tiesību normu jēgu un mērķi. Proti, valsts un pašvaldību dzīvojamā māja, pirms pilnībā ir privatizēta, kopumā pieder pašvaldībai. Paātrinātā kārtībā privatizēto dzīvokļu īpašniekiem pieder tikai dzīvoklis, bet ne kopīpašumā esošā mājas daļa, tai skaitā mājas apsaimniekošanai nepieciešamais zemesgabals (likuma "Par valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizāciju 1.panta 2., 5. un 6.punkts). Līdz ar to ir dabiski un saprotami, ka apsaimniekotājam līdz mājas pilnai privatizācijai ir kopumā jānorēķinās kā lietotājam – nekustamā īpašuma nodokļa tiešajam maksātājam – pašvaldības budžetā.

[15] Attiecībā uz laika periodu pēc dzīvojamās mājas pilnas privatizācijas, Senāta ieskatā, ir būtiski, ka pieteicējs pats ir kļuvis par līdz ar māju privatizētā zemesgabala domājamās daļas īpašnieku (likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā daļa). Tādējādi uz viņu nav attiecināmas normas par to, kurš uzskatāms par zemes lietotāju (likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piektā daļa, pārējas noteikumu 3.punkts un minētās normas precizējošie Ministru kabineta noteikumi).

Tai pašā laikā jāņem vērā, ka iepriekš minētās likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" un Ministru kabineta noteikumu normas neizslēdz iespēju, ka arī pēc dzīvojamās mājas pilnas privatizācijas – līdz brīdim, kad tiek izveidota dzīvokļu īpašnieku sabiedrība vai noslēgts dzīvokļu īpašnieku savstarpējs līgums par dzīvojamās mājas kopīpašumā esošās daļas pārvaldīšanu un apsaimniekošanu – nekustamā īpašuma nodokli iekasē mājas apsaimniekotājs, iekļaujot to mājas apsaimniekošanas (uzturēšanas) izdevumos.

Tas nozīmē, ka par nodokļa maksātāju, kopš zeme ir privatizēta, ir uzskatāms tās īpašnieks, no kā pašvaldība var tieši prasīt nodokļa samaksu, savukārt apsaimniekotājs var tikt uzskatīts tikai par nodokļa iekasētāju.

[16] Ņemot vērā,

1) ka dzīvojamās mājas apsaimniekotājam laikā līdz dzīvojamās mājas pilnai privatizācijai, tātad arī zemes privatizācijai, bija pienākums nomaksāt nodokli budžetā,

2) ka laikā pēc dzīvojamās mājas privatizācijas nodokļa maksātājs bija zemesgabala īpašnieks, taču apsaimniekotājam bija jāveic nodokļa iekasēšana,

3) ka lietā nav noskaidrots, vai konkrētās mājas apsaimniekotājs ir vai nav faktiski kādā no minētajiem laika periodiem iekasējis nodokli no pieteicēja un iemaksājis budžetā,

apgabaltiesas spriedums ir atceļams, lai noskaidrotu visus lietā būtiskos apstākļus saistībā ar nekustamā īpašuma nodokļa apmēru un atbilstošu nokavējuma naudas un pamatparāda palielinājuma aprēķinu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajai daļai.

[17] Atbildētāja ir aprēķinājusi pieteicējam arī soda naudu par to, ka pieteicējs savlaicīgi nepieteicās pašvaldībā kā nekustamā īpašuma nodokļa maksātājs.

Ņemot vērā, ka laikā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai pieteicējs nebija persona, kurai kā zemes lietotājam būtu bijis pienākums nomaksāt budžetā nodokli, attiecībā uz viņu nav pamata piemērot likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 7.panta otro daļu, kas noteic, ka nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem ir pienākums mēneša laikā no īpašuma tiesību vai valdījuma rašanās dienas pieteikties pašvaldībā,

un 9.panta piekto daļu, kas noteica, ka par savlaicīgu nepieteikšanos pašvaldībā nodokļu maksātājs ir atbildīgs atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.pantam.

Minēto normu piemērošana varētu būt apsverama par laiku, kopš pieteicējs kļuva par zemesgabala domājamās daļas īpašnieku, taču ir jānoskaidro, vai viņam bija pamats pieteikties pašvaldībā, ņemot vērā iepriekš norādītās likuma "Par dzīvojamo telpu privatizāciju" * un ar tām saistītās Ministru kabineta noteikumu normas.

[18] Minēto apsvērumu dēļ kasācijas sūdzība atzīstama par pamatotu, apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 23.aprīļa spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

* ***Piezīme***: domāts: likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju".

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajā daļā ietvertā administratīvā pārkāpuma – nepilngadīgu bērnu audzināšanas un izglītošanas pienākumu nepildīšana – kvalifikācija

1. Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums (Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips, ANO Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa).

2. Ne jebkura bērna rīcība, kas ir pretrunā ar kādām vispārējām sabiedrības sociālajām normām, likumiem, skolas iekšējās kārtības noteikumiem vai citām normām, liecina par to, ka bērna vecāki nav pildījuši audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Tās tikai netieši var liecināt par vecāku pienākuma pildīšanu vai nepildīšanu. Īpaši rūpīgi šādas saiknes esamība jāvērtē, ja bērns konkrēto rīcību ir pieļāvis vecumā, kad pats lielā mērā ir spējīgs patstāvīgi spriest. Pat, ja bērna rīcība liecina, ka bijuši trūkumi bērna iepriekšējā audzināšanā un aprūpē, arī tas automātiski neliecina par kādām konkrētām darbībām vai bezdarbību, kas būtu sodāmas kā administratīvais pārkāpums – jāņem vērā, ka bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs un sistemātisks process (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa).

3. Vecāku atbalsts mācību stundu kavēšanai var būt motivēts ar vārda brīvību un dalību sabiedriskajos un politiskajos procesos, nevis nepārprotami liecināt par administratīvo pārkāpumu – audzināšanas pienākumu nepildīšanu. Ja principiāli izslēdz šādu motivāciju, var uzskatīt, ka atbildētāja tiecas kontrolēt audzināšanas saturu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa).

2008.gada 3.janvārī Lieta Nr.SKA-16/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.Vīduša
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne,

piedaloties atbildētājas Ventspils pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Ventspils pilsētas domes pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz T.S. pieteikumu par Ventspils pilsētas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 16.septembra lēmuma Nr.D55-1881 atcelšanu, sakarā ar Ventspils pilsētas domes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 15.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts policijas Ventspils pilsētas un rajona policijas pārvalde 2004.gada 9.septembrī sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu par to, ka T.S. ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajā daļā – par bērnu audzināšanas un izglītošanas pienākumu neizpildīšanu.

Ventspils pilsētas domes Administratīvā komisija 2004.gada 16.septembrī pieņēma lēmumu Nr.D55-1881, ar kuru T.S. tika administratīvi sodīta ar desmit latu naudas sodu saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmo daļu, jo tika konstatēts, ka pieteicējas nepilngadīgais dēls D. 2004.gada 6.septembrī kavēja mācību stundas Ventspils 2.vidusskolā un devās uz Ventspils 3.vidusskolu, kur mēģināja traucēt mācību procesu.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu tiesā par Ventspils pilsētas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 16.septembra lēmuma Nr.D55-1881 atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka pieteicēja pievērš ļoti daudz uzmanības dēla audzināšanai un izglītošanai. Skolas nodarbības pieteicējas dēls nekavē, un viņa piedalīšanos protesta akcijās pret skolas reformu neuzskata par audzināšanas vai izglītošanas trūkumu, bet gan par pareizu audzināšanas pieeju, jo bērns jau no pašas bērnības tiek mācīts aizstāvēt savas tiesības.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 8.jūlija spriedumu pieteikumu apmierināja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajā daļā nav konkretizēts jēdziena "audzināšanas un izglītošanas pienākumi" saturs, tāpēc, lai izvērtētu pieteicējas darbības, tiesai jānoskaidro minētās normas saturs.

[3.2] Tulkojot Civillikuma 177.pantu, Izglītības likuma 1.panta 4.punktā noteikto izglītības jēdzienu, 58.panta otro daļu, Bērnu tiesību deklarācijas 7.principu, Konvencijas par bērna tiesībām 29.pantu, secināms, ka ar jēdzienu "audzināšanas un izglītošanas pienākumi" saprot ilgstošu, pastāvīgu, nepārtrauktu, sistemātisku kvalitatīvu procesu, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības loceklis.

[3.3] Tulkojot minētās tiesību normas kopsakarā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta otro daļu, secināms, ka likumdevēja mērķis bija noteikt soda sankcijas par tādu audzināšanas un izglītošanas pienākumu nepildīšanu, kuru saturs atbilst Latvijas Republikas Civillikuma un Izglītības likuma normās, kā arī starptautiskajās tiesību normās nostiprinātajam jēdziena "audzināšanas un izglītošanas pienākumi" saturam.

Tiesas sēdē konstatēts un no lietas materiāliem redzams, ka pieteicējas nepilngadīgais dēls D.S. mācās Ventspils 2.vidusskolas 10^{b}.klasē. No lietas materiālos esošās izziņas redzams, ka mācības 10^{b}.klasē sākas plkst.10.15. D.S. savos paskaidrojumos nenoliedz, ka būtu kavējis stundas Ventspils 2.vidusskolā. 2004.gada 9.septembrī sniegtie paskaidrojumi, kur norādīts, ka D.S. 6.septembrī ir bijis uz trīs stundām un ka aizgājis no skolas stundām, lai piedalītos mītiņā, atšķiras no 2004.gada 10.septembrī sniegtajiem paskaidrojumiem, kur norādīts, ka no stundām aizgājis, lai apmeklētu zobārstu, bet pa ceļam pievienojies draugiem un arī aizgājis uz Ventspils 3.vidusskolu, bet vēlāk aizgājis uz poliklīniku. Pēc poliklīnikas apmeklējuma viņš atgriezies pie Ventspils 3.vidusskolas, lai atvadītos no draugiem, un gājis uz mājām. Šajā paskaidrojumā pieteicējas dēls norāda, ka 6.septembrī skolā apmeklējis tikai divas stundas. Savukārt pieteicēja 2004.gada 10.septembra paskaidrojumā norāda, ka viņas dēls 6.septembrī no stundām aizgājis ar viņas atļauju pie zobārsta, bet par to, ka viņas dēls piedalījies nesankcionētā mītiņā, viņa neko nezina.

Tiesa nepiešķir būtisku nozīmi šīm atšķirībām paskaidrojumos, jo šajā gadījumā ir būtiski konstatēt, vai pieteicējas darbībās vai bezdarbībā ir saskatāmas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajā daļā minētā pārkāpuma sastāva pazīmes, ievērojot sprieduma motīvu daļā konstatēto jēdziena "audzināšanas un izglītošanas pienākumi" saturisko nozīmi. Šajā gadījumā būtiski ir noskaidrot, vai pieteicējas dēls ir kavējis mācības, cik ilgi tas noticis, vai tas varēja ietekmēt pieteicējas dēla izglītības kvalitāti.

[3.4] Lietā nepastāv strīds par to, ka pieteicējas dēls ir kavējis mācību stundas, turklāt, kā paskaidro pieteicēja, – ar viņas atļauju. Tiesai šajā gadījumā ir mazsvarīgi stundu kavēšanas motīvi. Svarīgi ir tas, vai tādējādi skolnieka vecāki nav pārkāpuši sava bērna audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Turklāt jāpiekrīt pieteicējas

norādītajam, ka viņas dēls mītiņa laikā 2004.gada 6.septembrī netika aizturēts, ko nenoliedz arī atbildētājas pārstāve, tādējādi nav iespējams pierādīt, ka tieši pieteicējas dēls būtu traucējis mācību procesu Ventspils 3.vidusskolā. To, ka viņš ir atradies pie šīs skolas, apliecina tikai viņa paša paskaidrojumi, bet fakts, ka D.S. būtu uzvedies agresīvi vai aktīvi, no šiem paskaidrojumiem neizriet.

[3.5] Vērtējot lietas faktiskos apstākļus, secināms, ka faktiskā sastāva pazīmes neatbilst Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas sastāva pazīmēm, tādējādi atbildētāja nepareizi piemērojusi materiālo tiesību normas. Pieteicējas darbībās nevar konstatēt šīs normas pārkāpumu. Fakts, ka pieteicējas dēls vienreiz kavējis mācību stundas, nevar tikt uzskatīts par pieteicējas bērna audzināšanas un izglītošanas pienākumu pildīšanas pārkāpumu.

[3.6] Izvērtējot lietas apstākļus, nav gūstams apstiprinājums tam, ka pieteicējas sodīšana ar naudas sodu konkrētajā gadījumā sasniegusi administratīvā soda mērķi. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja ir rūpējusies par sava dēla audzināšanu un izglītošanu. Soda piemērošana ir pieļaujama tikai tad, ja atbildētāja pienācīgi pierāda un pamato to, ka persona nepilda sev ar likumu uzliktos pienākumus. Konkrētajā lietā šādi apstākļi nav konstatēti, nav pamatoti un pierādīti. Atbildētāja nav ievērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 272.pantā noteikto, proti, nav pārbaudījusi, vai ir izdarīts administratīvais pārkāpums, vai attiecīgā persona ir vainīga tā izdarīšanā, nav noskaidroti visi apstākļi, kam ir nozīme pareizā lietas izlemšanā.

[4] Izskatījusi atbildētājas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 15.jūnija spriedumu pieteikumu apmierināja. Apgabaltiesa atzina, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams un tam pievienojās. Papildus tika norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Nevar piekrist atbildētājai, ka pieteicēja atbalstījusi dēla stundu kavēšanu un mācību procesa traucēšanu skolā.

Administratīvais sods nav piemērots par to, ka pieteicējas nepilngadīgais dēls ir piedalījies protesta akcijā pret skolu reformu. No lietas materiāliem neizriet tas, ka pieteicēja atbalsta dēla stundu kavēšanu un mācību procesa traucēšanu skolā. Pieteicēja atbalsta dēla vēlmi piedalīties protesta akcijā pret skolu reformu, tas ir, aizstāvēt savu viedokli. Par pamatotu atzīstama pieteicējas norāde, ka minētais nav uzskatāms par dēla audzināšanas un izglītošanas trūkumu.

Lietā nav konstatējams tiešs cēloniskais sakars starp administratīvā pārkāpuma protokolā norādīto D.S. rīcību 2004.gada 6.septembrī mācību iestādē un starp viņa mātes pienākumu attiecībā uz dēla audzināšanas nepildīšanu. Cēloniskais sakars nav konstatējams arī starp D.S. konkrēto rīcību un viņa mātes attieksmi pret to.

[4.2] Lietā nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka pieteicējas dēls lietā sniedzis atšķirīgus paskaidrojumus. Ja lietā nav konstatējams administratīvā pārkāpuma sastāvs, minētajam apstāklim nav nozīmes.

[4.3] Ievērojot spriedumā minēto, lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā ir izbeidzama saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 1.punktu, jo nav konstatējams administratīvā pārkāpuma sastāvs.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu atbildētāja iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nepareizi tulkojusi Bērnu tiesību deklarācijas 7.principu un Konvencijas par bērna tiesībām 18., 28. un 29.pantu. Tiesa jēdziena "audzināšanas un izglītošanas pasākumi" tulkošanā nav ņēmusi vērā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 25.panta pirmo daļu un Konvencijas par bērna tiesībām 14.panta otro daļu. Atbilstoši šīm tiesību normām vecākiem ir pienākums ierobežot attiecīgās sava bērna tiesības, lai tās netraucētu citām personām baudīt tiesības un brīvības. Līdz ar to šis pienākums arī ir ielasāms minētajā jēdzienā.

[5.2] Tiesa bez ievērības ir atstājusi apstākli, ka pieteicēja ir atbalstījusi sava dēla stundu kavēšanu un nepatiesu paskaidrojumu sniegšanu tiesībsargājošajām iestādēm. Bērns savus paskaidrojumus ir mainījis pieteicējas ietekmē. Tas ir, pieteicēja ir mudinājusi bērnu melot nolūkā izvairīties no atbildības. Tas pats par sevi liecina par to, ka pieteicēja nepilda vecāka audzināšanas un izglītošanas pienākumus. Svarīgi konkrētajā lietā, ka bērns kavējis mācību stundas savā skolā un traucējis mācību procesu citā skolā un šādu viņa rīcību vecāki atbalsta un veicina.

Bērna audzināšanas process, kā to pamatoti atzinusi tiesa, ir ilgstošs, tomēr visā šajā procesā vecākiem savi pienākumi ir jāpilda godprātīgi.

No Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1.panta 17.punkta, kas nosaka, kas ir vecāku nolaidība, izriet, ka bērnam ir nepieciešama ne tikai vajadzību apmierināšana materiālā veidā, bet arī pienākums rūpēties par bērna izglītību un garīgo attīstību.

[5.3] Nosakot sodu desmit latus, iestāde bija izvērtējusi šīs lietas apstākļus un šā administratīvā pārkāpuma sabiedrisko bīstamību.

[6] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā ietvertajiem argumentiem. Papildus paskaidroja, ka pieteicējas pārkāpums – bērna audzināšanas un izglītošanas pienākumu nepildīšana – izpaudās tādējādi, ka pieteicējas dēls kavēja mācību stundas ar viņas piekrišanu, un šāds apstāklis izriet no pašas pieteicējas paskaidrojumiem. Pat ja stundu kavēšanas motīvs bijusi attieksme pret

skolu reformu, šādas attieksmes paušana var notikt arī citādā veidā, nekavējot mācību stundas un netraucējot citas skolas skolēniem.

Pieteicēja uz tiesas sēdi nebija ieradusies, iesniegumā lūgusi izskatīt lietu bez viņas klātbūtnes sakarā ar to, ka nevar ierasties tiesā komandējuma dēļ. Senāts saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu nolēma kasācijas sūdzību izskatīt bez pieteicējas klātbūtnes.

Motīvu daļa

[7] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa *(redakcijā, kas bija spēkā 2004.gada 6.septembrī)* paredzēja atbildību par nepilngadīgu bērnu audzināšanas un izglītošanas pienākumu nepildīšanu, ko izdarījuši vecāki vai personas, kas viņus aizstāj.

Atbildētāja kasācijas sūdzībā argumentē, ka Administratīvā apgabaltiesa nepareizi interpretējusi jēdzienu "audzināšana un izglītošana" un šā iemesla dēļ nav konstatējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpuma sastāvu, tai skaitā nepamatoti nav konstatējusi cēloņsakarību starp pieteicējas dēla darbību un pieteicējas pienākumu attiecībā uz bērna audzināšanu nepildīšanu.

Senāts uzskata par pareizu Administratīvās apgabaltiesas viedokli, ka bērna audzināšana un izglītošana, kā izriet no Civillikuma 177.panta, Izglītības likuma 1.panta 4.punkta, 58.panta otrās daļas, Bērnu tiesību deklarācijas 7.principa, Konvencijas par bērna tiesībām 29.panta, ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis *(sk. šā sprieduma 3.2.punktā atreferēto Administratīvās rajona tiesas sprieduma motivāciju, kurai pievienojusies Administratīvā apgabaltiesa)*.

Lai arī audzināšanas un izglītošanas pienākums ir šāds ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process ar noteiktu mērķi, vispārīgi var piekrist atbildētājai, ka arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šāda procesa ietvaros var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Taču no šāda vispārīga uzstādījuma automātiski neizriet, ka būtu konstatējams administratīvā pārkāpuma sastāvs arī konkrētajā gadījumā, un šajā lietā strīds būtībā ir par to, vai tieši konkrētajā gadījumā pieteicēja ir izdarījusi konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums.

[8] Ievērojot kasācijas instances tiesas kompetenci – pārbaudīt materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanu, bet nevērtējot pierādījumus un nekonstatējot faktiskos apstākļus – Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzības argumenti attiecībā uz konkrētās lietas faktisko

apstākļu atbilstību Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmajai daļai ir nepamatoti.

Faktiskie apstākļi, kas konstatēti administratīvā pārkāpuma protokolā un pārsūdzētajā lēmumā par administratīvā soda piemērošanu, ir tieši pieteicējas dēla darbības – mācību stundu kavēšana un došanās uz citu skolu (Ventspils 3.vidusskolu), mēģinot traucēt mācību procesu. Tiesa konstatēja, ka pieteicējas dēls patiešām ir kavējis mācību stundas (par to nav strīda), turklāt, saskaņā ar pieteicējas paskaidrojumu – ar viņas atļauju (Administratīvās rajona tiesas sprieduma 15.punkts). Tiesa arī konstatējusi, ka pieteicējas dēls netika aizturēts, un tādēļ atzinusi, ka nav iespējams pierādīt, ka tieši pieteicējas dēls būtu traucējis mācību procesu Ventspils 3.vidusskolā. Atbildētāja nav izvirzījusi iebildumus, ka tiesa šo faktisko apstākļu konstatēšanā būtu pieļāvusi kādus procesuālo tiesību normu pārkāpumus.

Atbildētāja no šiem faktiskajiem apstākļiem būtībā ir izdarījusi pieņēmumu, ka pieteicējas dēla darbības ir sekas tam, ka pieteicēja nepildīja audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Tas ir no vienas personas (pieteicējas dēla) darbībām izdarīts **pieņēmums** par to, ka pastāv pārkāpuma objektīvā puse citas personas izdarītam pārkāpumam. Apgabaltiesa šādu pieņēmumu nav atzinusi par pamatotu, proti, nav konstatējusi tiešu sakarību starp jebkādu pieteicējas darbību (bezdarbību), ko varētu kvalificēt kā audzināšanas un izglītošanas pienākuma nepildīšanu, un dēla darbībām kā iespējamām tās sekām. Līdz ar to apgabaltiesa nav konstatējusi objektīvo pusi – pieteicējas prettiesisku darbību (bezdarbību).

Ne jebkura bērna rīcība, kas ir pretrunā ar kādām vispārējām sabiedrības sociālajām normām, likumiem, skolas iekšējās kārtības noteikumiem vai citām normām, liecina par to, ka bērna vecāki nav pildījuši audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Tās tikai netieši var liecināt par vecāku pienākuma pildīšanu vai nepildīšanu. Īpaši rūpīgi šādas saiknes esamība ir vērtējama, ja bērns konkrēto rīcību ir pieļāvis vecumā, kad pats ir lielā mērā patstāvīgi spriest spējīgs. Pat, ja bērna rīcība liecina, ka bijuši trūkumi bērna iepriekš notikušajā audzināšanā un aprūpē, arī tas automātiski neliecina par kādām konkrētām darbībām vai bezdarbību, kas būtu sodāmas kā administratīvais pārkāpums – vērā ņemams, ka bērna audzināšana uz izglītošana ir ilgstošs un sistemātisks process.

Ņemot vērā minēto, Senāts nesaskata, ka apgabaltiesa būtu pieļāvusi principiālas kļūdas sastāva esamības konstatēšanā, tieši otrādi, apgabaltiesa ir pēc būtības pareizi interpretējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmo daļu. Savukārt apgabaltiesas secinājumi par lietas faktiskajiem apstākļiem (konkrētas darbības vai bezdarbība, kas būtu kvalificējami kā pārkāpuma objektīvā puse) nav pārbaudāmi kasācijas instances tiesā.

[9] Kā uz konkrētām pašas pieteicējas darbībām, kas raksturo pieteicējas pārkāpumu, atbildētāja norāda uz to, ka pieteicēja atbalstījusi mācību stundu kavēšanu un atbalstījusi nepatiesu paskaidrojumu sniegšanu tiesībsargājošām iestādēm. Atbildētāja turklāt norāda, ka apgabaltiesa nepamatoti piešķir lietai politisku nokrāsu, ņemot vērā iespējamo iemeslu mācību stundu kavēšanai – dalību sapulcē (mītiņā, piketā).

Senāts konstatē, ka apgabaltiesa nav vērtējusi, vai pārsūdzētais Ventspils pilsētas domes Administratīvās komisijas lēmums ir vai nav pieņemts politisku motīvu dēļ, bet vērtējusi pieteicējas un viņas dēla paskaidrojumos pausto motivāciju dēla rīcībai. Iemesls, ar kādu pieteicēja un viņas dēls izskaidroja pieteicējas dēla mācību stundu kavējumu un atrašanos pie citas skolas, tieši tāpat kā pati mācību stundu kavēšana, var liecināt par to, vai pareizs ir pieņēmums par pieteicējas pieļautu pārkāpumu – audzināšanas un izglītošanas pienākumu neveikšanu. Kā jau iepriekš skaidrots, audzināšana un izglītošana ir komplekss pasākumu kopums ar ilgtermiņa mērķi, un vecāku pienākums ir ļaut bērnam apzināties dažādas vērtības un veidot savu attieksmi pret tām. Atbildētāja par vienīgo iespējamo audzināšanas un izglītošanas pienākuma pildīšanas rādītāju šajā gadījumā uzskata pieteicējas dēla mācību stundu kavēšanu un iespējamo traucēšanu citas skolas skolēniem. Neizdarot secinājumu, ka šāda rīcību pati par sevi būtu atbalstāma, Senāts tomēr norāda, ka demokrātiskas sabiedrības vērtība ir arī vārda brīvība un dalība sabiedriskajos un politiskajos procesos, un šāda motivācija nav principiāli izslēdzama no leģitīmiem rīcības pamatojumiem gan pieteicējas dēla rīcībai, gan pieteicējas pašas attieksmei pret sava dēla audzināšanu un izglītošanu. Turklāt, principiāli nepieļaujot šādu pieteicējas un viņas dēla rīcības motivāciju, atbildētāja pati zināmā mērā tiecas kontrolēt vecāku izvēlēto mācību un audzināšanas pasākumu saturu un audzināšanas mērķi, nevis vēršas pret mācību un audzināšanas pienākumu nepildīšanu.

Apgabaltiesa pamatoti ir vērtējusi pārkāpuma sastāva esamību arī no šā viedokļa un nav konstatējusi, ka pieteicēja atbalstītu tiešu mācību stundu kavēšanu un mācību procesa traucēšanu skolā kā tādu, bet atbalstījusi dēla vēlmi piedalīties protesta akcijā. Apgabaltiesas secinājumu pārvērtēšana attiecībā uz konkrēto gadījumu nav kasācijas instances tiesas kompetencē.

Otrais no atbildētājas minētajiem apstākļiem (nepatiesu paskaidrojumu sniegšanas atbalstīšana) vispār nav vērtējams kā tāds, kas varētu liecināt par to, vai pieteicēja ir vai nav pieļāvusi pārkāpumu, par kuru sodīta. Pieteicēja tika saukta pie administratīvās atbildības saistībā ar viņas dēla rīcību 2004.gada 6.septembrī (šāds pamatojums ietverts gan administratīvā pārkāpuma protokolā, gan lēmumā par administratīvā soda piemērošanu), tādēļ pārkāpuma sastāvu nevar

veidot pieteicējas darbības attiecībā uz dēla paskaidrojumiem jau laikā pēc pārkāpuma konstatēšanas.

[10] Ņemot vērā iepriekš minēto, apgabaltiesas sprieduma atcelšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 15.jūnija spriedumu, bet Ventspils pilsētas domes kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Ģimenes jēdziens sociālajās tiesībās

1. Ikvienam ir tiesības uz sociālo atbalstu (aizsardzību) sociālo risku gadījumā. Pašvaldības sniegtā palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā arī ir viens no sociālā atbalsta veidiem un tāpēc likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" pareizi ir paredzētas personas tiesības saņemt minēto palīdzību. Taču šāds likuma regulējums nav tulkojams tikai gramatiski un tas neizslēdz ģimenes kā atsevišķu indivīdu kopuma tiesības kopīgi pretendēt uz minēto palīdzību. Tas ir, likumā paredzētās personas tiesības nenozīmē, ka pašvaldības palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā reģistrējamas tikai atsevišķas personas, nevis ģimene kopā un ka ikvienā gadījumā, lemjot par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir atsevišķi jāizvērtē katra ģimenes locekļa atbilstība noteiktajiem kritērijiem, lai ģimeni uzņemtu palīdzības sniegšanas rindā. Valsts arī garantē aizsardzību un atbalstu laulībai, ģimenei, vecāku un bērna tiesībām, veicina ģimenes aizsardzību, atbalstīšanu un attīstību (Latvijas Republikas Satversmes 109., 110. pants, likuma "Par sociālo drošību" 1.pants).

2. Sociālajās tiesībās daudzu jautājumu risinājums, palīdzības sniegšana tiek attiecināta uz ģimeni. Ģimenes jēdziens neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas de facto *ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību. Ņemot vērā mūsdienu izmaiņas ģimenes dzīves sociālajos un kultūras modeļos, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, atzīstot par apliecinājumu ģimenes dzīvei ne tikai juridiski noslēgtu laulību, bet arī ģimenes dzīves faktisku pastāvēšanu, par ko var liecināt gan finansiāla vai psiholoģiska atkarība, kopīga dzīvošana, kopīgi bērni (likuma "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 33.pants, Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).*

2008.gada 28.februārī Lieta Nr.SKA-53/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore I.Skultāne
senatore J.Briede
senatore D.Mita,

piedaloties pieteicējai A.V. un viņas pārstāvim zvērinātam advokātam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.V. pieteikumu par Rīgas domes Komunālā departamenta 2005.gada 29.marta lēmuma Nr.DK-05-6780-ap atcelšanu, sakarā ar A.V. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 26.novembrī O.C. vērsās ar iesniegumu Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldes nodaļā personu reģistrācijai palīdzības saņemšanai, lūdzot reģistrēt viņa četru cilvēku ģimeni, kurai piešķirts trūcīgas ģimenes statuss, – viņu, divus bērnus un viņa faktisko sievu A.V. – palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanai pirmām kārtām sakarā ar dzīvošanu denacionalizētā namā.

2005.gada 2.februārī Rīgas domes Komunālā departamenta Dzīvokļu pārvaldes komisija personu reģistrācijai pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā un izslēgšanai no palīdzības reģistra nolēma (protokols Nr.3.1.57) reģistrēt O.C. ar diviem dēliem no 2006.gada 26.novembra palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai pirmām kārtām 7.reģistrā, pamatojoties uz likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta septīto daļu un Rīgas domes 2004.gada 16.novembra saistošo noteikumu Nr.76 "Personu, kurām nepieciešama pašvaldības palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā, reģistrācijas un pašvaldības palīdzības sniegšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.76) 2.3.8.apakšpunktu. Vienlaikus ar minēto lēmumu komisija atteica reģistrēt A.V. palīdzības saņemšanai dzīvojamās telpas izīrēšanai pirmām kārtām, jo viņa neatbilst iepriekš minētajās likuma un noteikumu Nr.76 normās noteiktajām personu kategorijām.

Izskatot pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu par iepriekšminēto lēmumu daļā, ar kuru atteikta viņas reģistrācija, Rīgas domes Komunālais departaments ar 2005.gada 29.marta lēmumu Nr.DK-05-6780-ap atstāja apstrīdēto lēmumu negrozītu. Šajā lēmumā, cita starpā, norādīts, ka pieteicēja dzīvesvietu U. ielā Nr.9 dzīvoklī Nr.(..) ir deklarējusi tikai pēc mājas denacionalizācijas. Turklāt pieteicēja likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā nav atzīstama par O.C. ģimenes locekli, jo viņu laulība nav reģistrēta likumā noteiktā kārtībā. Tāpēc pieteicēju nebija pamats reģistrēt kopā ar O.C. un abiem dēliem minētās palīdzības saņemšanai.

[2] 2005.gada 26.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts A.V. pieteikums, kurā lūgts atcelt iepriekšminēto Rīgas domes Komunālā departamenta lēmumu un uzņemt viņu dzīvokļa palīdzības rindā kopā ar pārējiem ģimenes locekļiem – faktisko vīru un abiem dēliem.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 22.jūnija spriedumu pieteikums apmierināts – pārsūdzētais lēmums atcelts ar tā pieņemšanas dienu, Rīgas domei uzlikts pienākums viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas reģistrēt pieteicēju no 2004.gada

26.novembra pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanai pirmām kārtām 7.reģistrā.

[4] Izskatot Rīgas domes Komunālā departamenta apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 17.augusta spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] No likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 5.panta un 11.panta pirmās daļas izriet, ka pašvaldības lēmumiem par palīdzības sniegšanu dzīvokļa jautājumu risināšanā jāatbilst likumu, tai skaitā arī likuma "Par dzīvojamo telpu īri", noteikumiem.

[4.2] No likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta septītās daļas un noteikumu Nr.76 2.3.8.apakšpunkta secināms, ka personai, lai tā varētu pretendēt uz palīdzības saņemšanu no pašvaldības dzīvojamās telpas izīrēšanai pirmām kārtām, ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem: 1) jāatbilst maznodrošinātas personas statusam; 2) jādzīvo denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā un jālieto dzīvojamā telpa līdz īpašuma tiesību atjaunošanai un 3) šīs personas lietošanā vai īpašumā nav citas dzīvojamās telpas Rīgā, Jūrmalā vai Rīgas rajonā.

[4.3] Lietā nav strīda par to, ka O.C. un pieteicējas laulība nav noslēgta likumā noteiktajā kārtībā, bet starp viņiem ilgstoši pastāv kopdzīve. Ievērojot minēto, atzīstams, ka pārsūdzētajā lēmumā pamatoti secināts, ka pieteicēja saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta trešo daļu nav atzīstama par O.C. ģimenes locekli.

[4.4] Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.panta piekto daļu pieteicēja atzīstama par citu personu, kuras iemitināšanai dzīvojamā telpā ir vajadzīga arī izīrētāja piekrišana. Turklāt saskaņā ar minētā likuma 10.panta trešo daļu šā likuma 9.panta ceturtajā un piektajā daļā noteiktajā kārtībā īrnieka īrētajā dzīvojamā telpā iemitinātās personas patstāvīgas tiesības uz šīs dzīvojamās telpas lietošanu neiegūst, un tām ir tikai tādas tiesības un pienākumi, kādus nosaka šis likums un attiecīgās dzīvojamās telpas īres līgums.

[4.5] Ņemot vērā apstākli, ka namīpašnieks atguva savu denacionalizēto īpašumu Rīgā, U. ielā Nr.9 1994.gadā, kad pieteicējas noslēgtais līgums par dzīvojamo telpu lietošanu Rīgā, T. ielā Nr.20 bija spēkā, atzīstams, ka pieteicēja neatbilst tam nosacījumam, ka personai, lai tā varētu pretendēt uz palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā pirmām kārtām, ir jādzīvo denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā un jālieto dzīvojamā telpa līdz īpašuma tiesību atjaunošanai.

[5] Par minēto apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot to atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai. Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[5.1] Tiesa, pieņemot no atbildētājas tiesas sēdē neapliecinātu dokumenta (īres līguma par dzīvojamām telpām Rīgā, T. ielā Nr.10) kopiju, kura oriģinālu atbildētājas pārstāvis neuzrādīja, pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 168.panta otro daļu, 149.pantu, kā arī 247.panta otro daļu.

[5.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 153.panta otro un trešo daļu, jo ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 1997.gada 8.maija spriedumu konstatēts, ka pieteicēja dzīvoklī Rīgā, T. ielā Nr.20/1 dzīvoklī Nr.(..) nedzīvo jau 13 gadus.

[5.3] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu, jo nav vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudījusi pierādījumus lietā, kā arī tiesa pārkāpusi minētā likuma 150.panta pirmo daļu, jo ņēmusi vērā atbildētājas atsauces uz apstākļiem, kurus tā nav pierādījusi.

[5.4] Tiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta otro daļu un 9.panta trešo daļu, kā arī nepamatoti nav piemērojusi minētā likuma 10.panta otro daļu, jo pieteicēja atzīstama par īrnieka ģimenes locekli un viņai ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā īrniekam.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja un viņas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību ar tajā minētajiem argumentiem, uzsverot, ka pieteicēja ir bērnu ģimenes locekle un ar O.C. sastāv ilgstošās faktiskās laulāto attiecībās, kas pielīdzināmas reģistrētai laulībai.

Rīgas domes Komunālā departamenta pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Ņemot vērā, ka par tiesas sēdes laiku un vietu bija paziņots un ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342.pantam procesa dalībnieka neierašanās nav šķērslis lietas izskatīšanai kasācijas instances tiesā, Senāts lietu izskatīja bez Rīgas domes Komunālā departamenta pārstāvja klātbūtnes.

Motīvu daļa

[7] Ar pārsūdzēto lēmumu, atsakot pieteicēju reģistrēt pašvaldības palīdzībai dzīvojamās telpas izīrēšanā, pieteicējai faktiski ir atteikta pašvaldības palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā, kas ir sociālās jomas jautājums.

Tādēļ Senāta ieskatā vispirms šajā lietā ir noskaidrojams, kāda veida palīdzību un kādā kārtībā to pieteicēja vēlējās saņemt no pašvaldības un kāds ir šo jautājumu tiesiskais regulējums.

[8] Tiesības uz sociālo atbalstu (aizsardzību) sociālo risku gadījumā ir ikvienai personai. Tas izriet no Latvijas Republikas Satversmes 109.panta, proti, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu likumā noteiktajos gadījumos. Pašvaldības sniegtā palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā arī ir viens no sociālā atbalsta veidiem un tāpēc likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" pareizi ir paredzētas **personas** tiesības saņemt minēto palīdzību. Taču šāds likuma regulējums nav tulkojams tikai gramatiski un tas neizslēdz ģimenes kā atsevišķu indivīdu

kopuma tiesības kopīgi pretendēt uz minēto palīdzību. Proti, likumā paredzētās personas tiesības nenozīmē, ka pašvaldības palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā reģistrējamas tikai atsevišķas personas, nevis ģimene kopā un ka ikvienā gadījumā, lemjot par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir atsevišķi jāizvērtē katra ģimenes locekļa atbilstība noteiktajiem kritērijiem, lai ģimeni uzņemtu palīdzības sniegšanas rindā.

[9] Likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta septītā daļa noteic, ka pašvaldības domei ir tiesības pirmām kārtām ar dzīvokli nodrošināt arī personas, kuras dzīvo denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā un lietojušas dzīvokli līdz īpašuma tiesību atjaunošanai. Nosacījumus minēto personu nodrošināšanai ar dzīvojamo telpu, kā arī kārtību, kādā tās tiek atzītas par tiesīgām saņemt šo pašvaldības palīdzību, nosaka attiecīgā pašvaldības dome savos saistošajos noteikumos.

Laikā, kad tika pieņemti pašvaldības lēmumi attiecībā uz O.C. iesnieguma izlemšanu un pieteicējas neiekļaušanu reģistrā, spēkā bija noteikumi Nr.76. Šo noteikumu 2.3.8.apakšpunkts, uz kura pamata 7.reģistrā tika iekļauts O.C. un abi dēli, paredzēja, ka šajā reģistrā reģistrē maznodrošinātas personas, kuras dzīvo denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā un kuras lietojušas dzīvojamo telpu līdz īpašuma tiesību atjaunošanai, ja to lietošanā vai īpašumā nav citas dzīvojamās telpas Rīgā, Jūrmalā vai Rīgas rajonā.

Pašvaldībai nav bijušas šaubas par to, ka O.C. minētajiem kritērijiem atbilst un tāpēc ir pamats viņa iekļaušanai 7.reģistrā. Arī par abu pilngadīgo dēlu iekļaušanu minētajā reģistrā kopā ar tēvu pašvaldībai šaubas nav bijušas, lai gan viņi dzīvokli denacionalizētajā mājā pēc pašvaldības rīcībā esošajām ziņām lietoja tikai no 2001.gada, tātad arī pēc mājas denacionalizācijas.

[10] Kā konstatējusi apgabaltiesa, Rīgas domē ar iesniegumu par **ģimenes** reģistrēšanu pašvaldības palīdzības saņemšanai dzīvokļa jautājumu risināšanā, proti, dzīvokļa izīrēšanai pirmām kārtām, pamatojoties uz likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 14.panta septīto daļu un noteikumu Nr.76 2.3.8.[1]apakšpunktu, ir vērsies O.C., norādot savas ģimenes sastāvā faktisko sievu A.V. un divus pilngadīgus dēlus R.C. un A.C. *(lietas 16.lapa)*. Izskatot šo iesniegumu, pašvaldība jautājumu par O.C. un abu dēlu iekļaušanu reģistrā (viņus iekļaujot 7.reģistrā, pamatojoties uz noteikumu Nr.76 2.3.8.apakšpunktu) ir vērtējusi atsevišķi no jautājuma par A.V. iekļaušanu reģistrā (atsakot viņas iekļaušanu reģistrā, pamatojoties uz to, ka viņa neatbilst noteikumu Nr.76 2.3.8.apakšpunktā minētajām personu kategorijām), tādējādi iesniegumā norādīto ģimeni sadalot divās daļās. Savukārt apgabaltiesa, pārbaudot pašvaldības lēmumu par atteikšanos iekļaut palīdzības reģistrā A.V., atzinusi, ka pieteicēja neatbilst tam

nosacījumam, ka personai, lai tā varētu pretendēt uz palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā pirmām kārtām, ir jādzīvo denacionalizētajā mājā un jālieto dzīvojamā telpa līdz īpašuma tiesību atjaunošanai. Tādējādi Senāta ieskatā no pašvaldības lēmuma un apgabaltiesas sprieduma izriet, ka A.V. tiesības tikt iekļautai reģistrā ir vērtētas kā atsevišķai personai, nevis vienas ģimenes, kura vērsās ar iesniegumu pēc palīdzības pašvaldībā, loceklei.

Līdz ar to ir jānoskaidro, vai palīdzība dzīvokļa izīrēšanā ir sniedzama katram ģimenes loceklim atsevišķi vai ģimenei kopā, kā arī tas, kas sociālajā jomā izprotams ar vārdu "ģimene".

[11] Latvijas Republikas Satversmes 110.pantā ir garantēta valsts aizsardzība un atbalsts laulībai, ģimenei, vecāku un bērna tiesībām. Arī likuma "Par sociālo drošību", kas nosaka sociālās drošības sistēmas veidošanas un darbības principus, personu galvenās sociālās tiesības un pienākumus, to realizēšanas pamatnosacījumus, kā arī reglamentē sociālo pakalpojumu veidus, sekmējot sociālo taisnīgumu un sociālo drošību, 1.pantā ietverta norāde, ka minētais likums veicina arī ģimenes aizsardzību, atbalstīšanu un attīstību.

Lai arī likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" ir noteiktas personas tiesības uz minēto palīdzību, kā jau norādīts šā sprieduma 8.punktā, minētais nav saprotams tikai gramatiski. Sociālajās tiesībās daudzu jautājumu risinājums, palīdzības sniegšana tiek attiecināta uz ģimeni. Piemēram, likumā "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" tiešā tekstā ir noteikts, ka sociālo dzīvokli izīrē personai (ģimenei); atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam sociālā palīdzība (pabalsti) tiek sniegta krīzes situācijā nonākušām trūcīgām ģimenēm (personām), kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī (likuma 33.pants); lai noteiktu, vai personai (ģimenei) sniedzama sociālā palīdzība (pabalsts), tiek vērtēts ģimenes (atsevišķi dzīvojošas personas) ienākumu un materiālā stāvokļa līmenis *(sk. Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumus Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu")*. Arī no noteikumu Nr.76 atsevišķiem punktiem izriet, ka iesniegumu par palīdzības saņemšanu var iesniegt ģimene (1.3.apakšpunkts), ka reģistrā iekļauj ģimeni (piemēram, 2.3.1.2., 2.3.1.3., 2.3.9., 2.3.5.apakšpunkts) un ka dzīvojamo telpu piedāvā īrēt, ņemot vērā ģimenes locekļu skaitu (4.2.1.apakšpunkts).

[12] Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, skaidrojot, kas uzskatāms par ģimenes dzīvi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta izpratnē, ir atzīts, ka, ģimenes jēdziens neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas *de facto* ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību *(sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā Keegan pret*

Īriju (pieteikums nr. 16969/90)). Ņemot vērā mūsdienu izmaiņas ģimenes dzīves sociālajos un kultūras modeļos, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, atzīstot par apliecinājumu ģimenes dzīvei ne tikai juridiski noslēgtu laulību, bet arī ģimenes dzīves faktisku pastāvēšanu, par ko var liecināt gan finansiāla vai psiholoģiska atkarība, kopīga dzīvošana, kopīgi bērni *(sk.: Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and Practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter. Russian version. Moskva: 1998, 305.–307., 323., 332.–333.lpp.)*.

[13] Noteikumu Nr.76 2.4.apakšpunkts nosaka, ka personas, kuras, pamatojoties uz dzīvojamo telpu īres līgumu, kā ģimenes locekļi lieto dzīvojamās telpas denacionalizētā vai likumīgajam īpašniekam atdotā mājā, kur deklarējušas savu dzīvesvietu, var tikt iekļautas noteikumu 2.3.8.apakšpunktā minētajā palīdzības reģistrā tikai vienā reģistra lietā. No minētā regulējuma Senāta ieskatā secināms, ka ģimenes locekļiem nav izvirzīta prasība par dzīvojamo telpu denacionalizētajā mājā lietošanu līdz mājas denacionalizācijai.

Uz O.C. iesnieguma par ģimenes reģistrēšanu palīdzības reģistrā iesniegšanas brīdi A.V. jau bija deklarējusi savu dzīvesvietu denacionalizētajā mājā O.C. īrētajā dzīvoklī. Turklāt, kā izriet no lietā esošajām Rīgas domes Sociālā dienesta sniegtajām ziņām *(lietas 4. un 17.lapa)*, pieteicējas ģimenei, kas sastāv no O.C., A.C., R.C. un A.V., piešķirts trūcīgas ģimenes statuss.

[14] Ievērojot iepriekš izteiktos apsvērumus, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir atceļams. Apgabaltiesa šajā lietā nepamatoti piemērojusi likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 9.pantu, lai noteiktu to, kādā veidā pieteicēja ievietojusies O.C. īrētajā dzīvoklī. Tam šajā lietā nav nozīmes, lai noteiktu, vai viņa atzīstama par O.C. ģimenes locekli.

Apgabaltiesa nav noskaidrojusi un vērtējusi visus lietā nozīmīgos faktus, piemēram, vai A.V. un O.C. pastāvēja kopdzīve, vai A. un R. ir abu kopīgie bērni, kas savukārt var liecināt par kopīgas ģimenes pastāvēšanu un to, ka šī ģimene ir tiesīga pretendēt uz pašvaldības palīdzību. Apgabaltiesa nav vērtējusi šā sprieduma 13.punktā minētās ziņas. Tādējādi Senāts uzskata, ka apgabaltiesa ir pieļāvusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otrās daļas un 107.panta ceturtās daļas pārkāpumu.

[15] Ņemot vērā iepriekšējā punktā minēto, Senāts nevērtē kasācijas sūdzībā ietvertos argumentus, vienīgi norāda, ka kasatores arguments par Administratīvā procesa likuma 153.panta pārkāpumu nav pamatots. Proti, minētā panta otrā daļa noteic, ka fakts, kurš nodibināts ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tā rezolutīvajā daļā, nav no jauna jāpierāda, izskatot administratīvo lietu. Bet panta trešā daļa paredz, ka fakts, kurš nodibināts ar spēkā stājušos tiesas spriedumu tā motīvu daļā, nav no jauna jāpierāda, izskatot administratīvo lietu, kurā piedalās tie paši procesa dalībnieki.

Minēto tiesību normu pārkāpumu kasatore saista ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas spriedumu, ar kuru atzīts, ka pieteicēja zaudējusi dzīvokļa lietošanas tiesības. Kasatores minētais fakts, ka viņa dzīvoklī T. ielā nedzīvo vairākus gadus, ir minēts sprieduma motīvu daļā, nevis rezolutīvajā daļā, un spriedums nav taisīts lietā, kurā piedalās tie paši procesa dalībnieki, kas šajā administratīvajā lietā. Tāpēc iepriekš minētās tiesību normas šajā lietā tiesai nevajadzēja piemērot.

[16] Ņemot vērā, ka A.V. vērsusies tiesā ar prasījumu uzņemt viņu rindā dzīvokļa palīdzības saņemšanai kopā ar ģimeni un ka viņa pārsūdzējusi pašvaldības lēmumu, ar kuru daļēji ir noraidīts O.C. iesniegums par ģimenes reģistrēšanu dzīvokļa palīdzības saņemšanai, Senāta ieskatā tiesas spriedums var skart arī pārējo ģimenes locekļu tiesības. Tāpēc lietā bija jāpieaicina trešās personas O.C., A.C. un R.C., ko nav izdarījusi ne rajona tiesa, ne apgabaltiesa. Minētā pārkāpuma dēļ lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.augusta spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Latvijas pilsonību kā kritēriju nacistiskā režīma politiski represētās personas statusa piešķiršanai; prasījuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu izskatīšana

1. Lai personai piešķirtu politiski represētās personas statusu, viens no priekšnoteikumiem ir, lai šī persona būtu Latvijas, Lietuvas vai Igaunijas pilsonis vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušais un pastāvīgi dzīvojušais iedzīvotājs, vai arī šo personu pēcnācējs. Ja persona pretendē uz politiski represētās personas statusu kā Latvijas pilsonis, pilsonības iegūšanas laiks politiski represētās personas statusa saņemšanai nav tiesiski nozīmīgs. Tas ir, neatkarīgi no tā, vai persona bija Latvijas pilsonis represiju laikā vai ieguva pilsonību vēlāk, uzskatāms, ka šādai personai šis kritērijs ir izpildīts. Tādējādi tiesiska nozīme ir tikai tam, vai personai attiecīgā pilsonība ir laikā, kad tiek lemts par politiski represētās personas statusa piešķiršanu (likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa).

2. Ja administratīvā procesa tiesā laikā iestājas tāds nepieciešamais priekšnoteikums pieteicēja prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, kas nepastāvēja laikā, kad par labvēlīga administratīvā akta izdošanu lēma iestāde, pieļaujams, ka procesuālās ekonomijas interesēs tiesa pati izvērtē jauno apstākli un administratīvā akta izdošanas iespējamību, nevis nodod jautājumu iestādei administratīvā procesa uzsākšanai no jauna (Administratīvā procesa likuma 2., 5.pants, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra).

3. Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, nelabvēlīgais administratīvais akts, ar kuru iestāde atteikusi apmierināt pieteicēja prasījumu, ir vērtējams vienīgi kā lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas rezultāts, tas ir, priekšnoteikums, lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet šī nelabvēlīgā administratīvā akta atcelšana nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Šāda nostādne izriet no apstākļa, ka atteikuma atcelšana par tāda labvēlīga akta izdošanu, kas ir negatīvs administratīvais akts, nedod pieteicējam labumu, kuru viņš vēlas iegūt (Senāta judikatūra).

4. Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā

tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies – jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi (Senāta judikatūra).

5. Izvērtējot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesa nav saistīta ar administratīvā akta pamatojumā norādītajiem argumentiem. Tas ir, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu (Senāta judikatūra).

2008.gada 10.aprīlī Lieta Nr.SKA-100/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējai T.F., atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz T.F. pieteikumu par Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas izpilddirektora lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšanu izdot T.F. nacistiskajā režīmā politiski represētās personas apliecību, sakarā ar T.F. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija 2004.gada 29.novembrī atteica piešķirt T.F. politiski represētās personas statusu, jo atbilstoši likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji, ja viņi izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā, bet T.F. neatbilst minētajiem kritērijiem.

[2] T.F. Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par minētā lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšanu izdot T.F. nacistiskajā režīmā politiski represētās personas apliecību.

Pieteikumā norādīts, ka pieteicējai ir tiesības saņemt politiski represētās personas statusu, kas cietusi no nacistiskā režīma. Likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" reglamentē pieteicējas statusu neatkarīgi no Latvijas Republikas pilsonības. Turklāt ar starptautiski atzīstamu organizāciju – vācu federālā fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" un fonda "Saprašanās un izlīgšana" – lēmumu pieteicējai piešķirts tādas personas statuss, kas cietusi no nacistiskā režīma.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu T.F. pieteikums noraidīts. Tiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja nav bijusi Latvijas pilsone, kas ir priekšnoteikums politiski represētās personas statusa saņemšanai atbilstoši likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai.

Tādējādi nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka neatkarīgi no Latvijas Republikas pilsonības neesamības viņas kā politiski represētās personas statusu reglamentē un tiesības uz to rada likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem".

[3.2] Atbildētāja ir pieņēmusi lēmumu, ievērojot faktiskos un tiesiskos apstākļus konkrētajā lietā.

[3.3] Nav pamatota pieteicējas atsaukšanās uz vācu federālā fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" un fonda "Saprašanās un izlīgšana" lēmumiem, ar kuriem pieteicējai esot piešķirts tādas personas statuss, kas cietusi no nacistiskā režīma. Sarakstē ar pieteicēju fondi viņu informē par kompensācijas izmaksām un apmēru, kas pieteicējai pienākas saskaņā ar Likumu par fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" dibināšanu.

Abi minētie fondi ir dibināti, lai realizētu un sasniegtu konkrētu mērķi, šajā gadījumā – nodrošinātu kompensācijas izmaksas spaidu darbos nodarbinātajām personām un citiem nacionālsociālisma upuriem saskaņā ar Likuma par fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" dibināšanu.

Fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" darbības principi un rīcība nav vērsti uz politiski represētās personas statusa piešķiršanu, bet gan faktisko apstākļu konstatēšanu, kas būtu par pamatu pieņemt lēmumu par kompensācijas izmaksu privātpersonām, kas cietušas spaidu darbos vai no cita rakstura patvaļības nacionālsociālisma gados, tajā skaitā arī lemt par kompensācijas izmaksu pieteicējai.

Savukārt fonds "Saprašanās un izlīgšana" ir fonda "Atmiņa, atbildība un nākotne" sadarbības partneris, kas nepieņem patstāvīgus lēmumus.

[3.4] Nav konstatējami apstākļi, kas būtu par pamatu secinājumam, ka atbildētāja ar lēmumu būtu ierobežojusi vai jebkādā veidā aizskārusi pieteicējas tiesības, kas noteiktas Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 1.pantā.

[3.5] Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas 2001.gada 4.decembra vēstulē izteikts Saeimas Juridiskās komisijas viedoklis par likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" atsevišķu pantu interpretāciju (tajā cita starpā norādīts, ka likuma 4.panta pirmā daļa attiecas uz visiem Latvijas pilsoņiem, nedalot tos pēc tā, kad viņi iebraukuši Latvijā, ja tie tika represēti Latvijas teritorijā vai ārpus tās).

Kā minētajā vēstulē norāda Saeimas Juridiskā komisija, tās kompetencē neietilpst oficiālu likuma normu tulkojumu veikšana. Tādējādi Saeimas Juridiskās komisijas viedoklis nesaista tiesu un 2001.gada 4.decembra vēstulei nav dodama priekšroka citu pierādījumu vidū.

Cita starpā norādāms, ka, pirmkārt, Saeimas Juridiskās komisijas 2001.gada 4.decembra vēstule nav adresēta pieteicējai vai atbildētājai, bet gan Rīgas domes Sociālo jautājumu komitejai, atbildot uz konkrētu tās 2001.gada 19.novembra pieprasījumu. Otrkārt, Saeimas Juridiskās komisijas viedoklis izteikts 2001.gada 4.decembrī, bet lēmums pieņemts 2004.gada 29.novembrī, kad ar 2004.gada 11.marta grozījumiem bija mainīta likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" normu redakcija.

[3.6] Rīgas domes 2005.gada 1.marta lēmums "Par politiski represētās personas statusa nepiešķiršanu T.F." uzskatāms par patstāvīgu lēmumu jeb administratīvo aktu, ko izdevusi iestāde – Rīgas dome. Tiesa norāda uz faktu, ka minētais lēmums Rīgas domē ticis pieņemts 2005.gada 1.martā, t.i., pēc 2004.gada 29.novembra, kad tika pieņemts pārsūdzētais lēmums.

Tiesa šīs administratīvās lietas ietvaros pārbauda pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, izvērtējot tos tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas pastāvēja lēmuma pieņemšanas laikā. Rīgas domes 2005.gada 1.marta lēmums nav attiecināms uz atbildētāja rīcību lēmuma pieņemšanā, jo izdots vēlāk un uzskatāms par patstāvīgu administratīvo aktu.

Tādējādi Rīgas domes 2005.gada 1.marta lēmums nav uzskatāms par pierādījumu, kas pamatotu pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu vai prettiesiskumu. Pieteicējai ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu par Rīgas domes 2005.gada 1.marta lēmumu.

[4] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 9.oktobra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai.

[4.2] Apelācijas sūdzībā norādīts, ka pieteicēja ir Latvijas pilsone kopš 2005.gada 28.augusta, līdz ar to uzskatot, ka viņai ir piešķirams nacistiskajā režīmā politiski represētās personas statuss.

Kā iepriekš norādīts Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2002.gada 13.februāra spriedumā lietā SKC-65, likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.pants attiecināms uz tām personām, kas represiju brīdī bijušas Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi vai kuras legāli iebraukušas Latvijā līdz 1940.gada 17.jūlijam un pastāvīgi dzīvojušas Latvijā.

Lietā nav strīda, ka pieteicēja uz represiju brīdi nav bijusi šo valstu pilsone un ieceļojusi Latvijā tikai 1948.gadā. Līdz ar to uz pieteicēju nav attiecināms konkrētais likums, kā pamatoti konstatēts apstrīdētajā lēmumā.

[5] Par šo spriedumu pieteicēja ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[5.1] Nav pamatots tiesas secinājums, ka, politiski represētās personas statusu var piešķirt tikai tiem Latvijas pilsoņiem, kas bija pilsoņi represiju brīdī.

[5.2] Likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajā daļā ir dots cits, plašāks formulējums, ko Augstākās tiesas Senāts 2002.gada 13.februāra spriedumā ir nepamatoti sašaurinājis.

Likums neparedz represētās personas statusa atzīšanai Latvijas pilsoņu dalījumu atkarībā no pilsonības iegūšanas laika. Tādējādi nav pamatots minētajā Augstākās tiesas Senāta spriedumā norādītais, ka, lai persona iegūtu politiski represētās personas statusu, viņai bija jābūt pilsonei represiju brīdī.

Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā ir nostiprināts visu cilvēku vienlīdzības princips likuma un tiesas priekšā. Norāde uz to, ka politiski represētās personas statusa atzīšanai ir svarīgs pilsonības iegūšanas laiks, ir diskriminējoša.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja uzturēja kasācijas sūdzību, bet Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[7] No pieteikuma izriet, ka tas ir vērsts uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu – politiski represētās personas statusa noteikšanu pieteicējai.

Kā ir atzīts Senāta praksē, izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, nelabvēlīgais administratīvais akts, ar kuru iestāde atteikusi apmierināt pieteicēja prasījumu, ir vērtējams vienīgi kā lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas rezultāts, tas ir, priekšnoteikums, lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet šī nelabvēlīgā administratīvā akta atcelšana nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Šāda nostādne izriet no apstākļa, ka atteikuma izdot labvēlīgu aktu, kas ir negatīvs administratīvais akts, atcelšana nedod pieteicējam labumu, kuru viņš vēlas iegūt *(sk. Senāta 2007.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-14/2007 17.punktu)*.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies *(sk. Senāta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-118/2007 10.punktu)*, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Pamats izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu ir tad, ja pastāv visi tā izdošanas priekšnoteikumi *(sk. Senāta 2007.gada 14.marta sprieduma lietā Nr.SKA-84/2007 9.1.punktu)*. Turklāt, izvērtējot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesa nav saistīta ar administratīvā akta pamatojumā norādītajiem argumentiem. Proti, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja tiesa norāda uz kādu obligātu apstākli, kuram būtu jābūt, bet kurš konkrētajā gadījumā nav iestājies, tiesa var noraidīt prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, arī neanalizējot, vai ir iestājušies pārējie tiesību normā minētie apstākļi *(sal. Senāta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-118/2007 10.punktu)*.

Ievērojot minēto, tiesai konkrētajā gadījumā bija jāpārbauda, vai attiecībā uz pieteicēju pastāv tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi politiski represētās personas statusa noteikšanai.

[8] Politiski represētās personas statusa noteikšanu nacistiskajā režīmā cietušajiem reglamentē 1995.gada 12.aprīļa likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem".

Saskaņā ar šā likuma 1.pantu par noziedzīgu atzīstama komunistiskā un nacistiskā ideoloģija, komunistiskais un nacistiskais totalitārais režīms un politiskās represijas, ko šie režīmi vērsa pret Latvijas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem par viņu politisko

pārliecību vai politisko darbību, par pretošanos totalitārajiem režīmiem, par reliģiskajiem uzskatiem, par rases vai nacionālo piederību, par piederību pie noteiktas sabiedrības šķiras vai sociālā slāņa, par strādāšanu noteiktā profesijā vai par nodarbošanos, kas nebija pretrunā ar Latvijas Republikas likumiem, par laulību vai radniecību ar politiski represēto personu, par palīdzību politiski vajātajām vai represētajām personām.

Minētā likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji (izņemot personas, kas iebraukušas Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), ja viņi šā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ laika posmā no 1941.gada 22.jūnija līdz 1945.gada 8.maijam Latvijas teritorijā vai ārpus tās:

1) nogalināti vai miruši represiju rezultātā;

2) ieslodzīti cietumos, geto, koncentrācijas un labošanas darbu nometnēs;

3) nometināti vai pārvietoti no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām, bēgļus un kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas), dzimuši nometinājumā, ja viens no vecākiem vai abi vecāki atradās nometinājumā;

4) izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

Kā atzīst Senāts, personai atbilstoši minētajai tiesību normai var tikt piešķirts politiski represētās personas statuss, ja tā atbilst tiesību normā norādītajiem nosacījumiem, proti, pirmkārt, personai jābūt Latvijas, Igaunijas vai Lietuvas pilsonim vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušajam un pastāvīgi dzīvojušajam iedzīvotājam, vai arī šo personu pēcnācējam (ar nosacījumu, ka persona nav iebraukusi Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), un, otrkārt, personai ir jāatbilst kādam no likuma 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem.

[9] Konkrētajā gadījumā pieteicēja vēlējusies iegūt politiski represētās personas statusu kā nacistiskajā režīmā cietusī persona, norādot, ka viņa 1942.gadā bija izsūtīta piespiedu darbos uz Vāciju. Lietas izskatīšanas laikā tiesā pieteicēja norādīja, ka ir ieguvusi Latvijas pilsonību.

Senāts secina, ka apgabaltiesa ir vērtējusi jautājumu par pieteicējas tiesībām iegūt politiski represētās personas statusu saistībā ar likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajā daļā ietverto priekšnoteikumu par Latvijas pilsonību.

No pieteikuma izriet, ka pieteicēja nebija Latvijas Republikas pilsone brīdī, kad tika izdots pārsūdzētais administratīvais akts par atteikumu piešķirt pieteicējai politiski represētās personas statusu. Taču lietas izskatīšanas laikā tiesā, proti, 2005.gada 28.augustā pieteicēja ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību naturalizācijas kārtībā. Tādējādi bija mainījušies lietas faktiskie apstākļi un pieteicējai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 87.pantam bija tiesības lūgt uzsākt administratīvo procesu iestādē no jauna. Ja pieteicēja saņemtu atteikumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu, viņai būtu tiesības par šo atteikumu no jauna iesniegt pieteikumu tiesā likumā noteiktajā kārtībā. Taču, ievērojot Administratīvā procesa likuma 2.pantā noteiktos mērķus, tostarp nodrošināt tiesību normu efektīvu piemērošanu publiski tiesiskajās attiecībās, minētā likuma 5.pantā noteikto privātpersonas tiesību ievērošanas principu, kā arī procesuālās ekonomijas principu, kas vērsti uz ātru un efektīvu strīda izšķiršanu publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu, apgabaltiesa Senāta ieskatā pamatoti ņēmusi vērā un vērtējusi šajā lietā apstākli, ka pieteicēja ir ieguvusi Latvijas pilsonību naturalizācijas kārtībā. Arī Eiropas Kopienu tiesa lietās, kur bija līdzīgs procesuāls jautājums, norādījusi, ka, ja prasītājam tiktu uzlikts pienākums no jauna iesniegt prasības pieteikumu, tiktu pārkāpts pienācīgas tiesvedības princips un netiktu ievērotas procesuālās ekonomijas prasības *(sk., piemēram, Eiropas Kopienu tiesas 1982.gada 3.marta sprieduma lietā Nr.14/81 "Alpha Steel pret Komisiju" 8.punktu, 1987. gada 29. septembra sprieduma apvienotajās lietās Nr.351/85 un Nr.360/85 "Fabrique de fer de Charleroi un Dillinger Hüttenwerke pret Komisiju" 11. punktu)*.

Apgabaltiesa, interpretējot likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmo daļu, atzina, ka atbilstoši Senāta 2002.gada 13.februāra spriedumam lietā Nr.SKC-65 Latvijas pilsonībai bija jābūt uz represiju brīdi, bet pieteicēja šim nosacījumam neatbilst. Tiesa norādīja, ka uz pieteicēju konkrētais likums neattiecas arī tāpēc, ka viņa iebrauca Latvijā tikai 1948.gadā. Tādējādi apgabaltiesas ieskatā netika konstatēts likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajā daļā paredzētais priekšnoteikums par Latvijas pilsonību. Līdz ar to apgabaltiesa tālāk nav vērtējusi, vai attiecībā uz pieteicēju pastāv kāds no minētā likuma 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem, tostarp, vai pieteicēja bija izsūtīta piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

[10] Kasācijas sūdzībā ir izteikti argumenti par to, ka tiesa ir nepamatoti interpretējusi likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem"

4.panta pirmajā daļā ietverto nosacījumu par Latvijas pilsonību, nepamatoti to sašaurinot uz Latvijas pilsonību represiju brīdī.

Tādējādi nepieciešams noskaidrot, vai apgabaltiesa pamatoti ir secinājusi, ka minētā tiesību norma attiecas uz Latvijas pilsoņiem, kuri bija pilsoņi represiju brīdī.

[11] Izmantojot gramatisko tiesību normas iztulkošanas metodi, Senāts secina, ka no likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmās daļas neizriet Latvijas pilsoņu dalījums tādos, kas ir pilsoņi represiju brīdī un tādos, kas pilsonību ieguvuši vēlāk. Vienīgais laika ierobežojums, kas pastāv minētajā tiesību normā, ir noteikts attiecībā uz pastāvīgi dzīvojušajiem iedzīvotājiem, kuriem bija jābūt Latvijā legāli iebraukušiem līdz 1940.gada 17.jūnijam.

Vienlaikus Senāts secina, ka 2002.gada 13.februāra spriedumā lietā Nr.SKC-65, uz ko pamatojusi savu spriedumu Administratīvā apgabaltiesa šajā lietā, nav ietverts pamatojums atzinumam, ka 4.panta pirmā daļa attiecas uz tām personām, kas represiju brīdī bijušas Latvijas pilsoņi.

[12] Arī noskaidrojot likumdevēja gribu, izmantojot tiesību normas vēsturisko iztulkošanas metodi, Senāts tālāk norādīto argumentu dēļ secina, ka likumdevējs nav vēlējies diferencēt politiski represētās personas statusa iegūšanu atkarībā no pilsonības iegūšanas laika un veida.

Saeimas 1995.gada 19.janvāra sēdē, kurā tika apspriests likumprojekts "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā represijās cietušajiem" 2.lasījumā, deputāts A.Panteļējevs, kurš referēja par minēto likumprojektu Cilvēktiesību komisijas vārdā, norādīja, ka "no šī likuma neizriet, ka bija jābūt pilsonim represiju brīdī" *(sk. Saeimas 1995.gada 19.janvāra sēdes stenogrammu: http://www.saeima.lv/steno/st_955/st1901.html)*.

Uz to, ka likums neparedz pilsoņu diferenciāciju atkarībā no pilsonības iegūšanas laika un veida, norāda arī tas, ka 1999.gada 11.marta Saeimas sēdē, kurā tika apspriests likumprojekts "Grozījumi likumā "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem"" 3.lasījumā, tika noraidīts deputāta J.Vidiņa iesniegtais priekšlikums par to, ka pilsoņi, kuri ieguvuši pilsonību naturalizācijas ceļā, nevar pretendēt uz politiski represētā statusu. Kā šajā Saeimas sēdē norādīja deputāts A.Seiksts, kurš runāja atbildīgās komisijas vārdā, "Vidiņa kunga ieteiktā redakcija sašaurina to Latvijas pilsoņu loku, kuri bauda politiski represētā statusu" *(sk. Saeimas 1999.gada 11.marta sēdes stenogrammu: http://www.saeima.lv /steno/1999/st1103.html)*.

Arī izskatot likumprojektu "Grozījumi likumā "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem"" 2.lasījumā Saeimas 2001.gada 26.aprīļa sēdē, deputāts

J.Vidiņš norādīja, ka pastāvīgajiem iedzīvotājiem no visas bijušās Padomju Savienības ir iespējas saņemt represētā statusu: "lai viņi naturalizējas, lai viņi iemācās latviešu valodu un ir pilsoņi, un tad viņi visas šīs priekšrocības saņems" *(sk. Saeimas 2001.gada 26.aprīļa sēdes stenogrammu: http://www.saeima.lv/steno/2001/st_2604/ st2604.html)*.

[13] Lietas materiālos atrodas arī Saeimas Juridiskās komisijas 2001.gada 4.decembra vēstule, kurā izteikts šīs komisijas viedoklis, ka likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa attiecas uz visiem Latvijas pilsoņiem, nedalot tos pēc tā, kad viņi iebraukuši Latvijā, ja tie tika represēti Latvijas teritorijā vai ārpus tās.

Kaut arī Administratīvās rajona tiesas spriedumā, kura motivācijai pievienojusies arī apgabaltiesa, ir pamatoti norādīts, ka Juridiskās komisijas viedoklis tiesai nav saistošs, Senāts atzīst, ka tiesa ir kļūdaini secinājusi, ka pēc minētā viedokļa izteikšanas tika mainīta attiecīgo likuma normu redakcija.

Senāts konstatē, ka ar 2004.gada 11.marta grozījumiem likumā "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta redakcija grozīta netika.

[14] Vienlaikus Senāts konstatē, ka Rīgas dome savā praksē ir pieņēmusi vairākus lēmumus par politiski represētās personas statusa piešķiršanu nacistiskajā režīmā cietušajām personām, kas ir uzņemtas Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā, pamatojoties uz likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmo daļu *(piemēram, Rīgas domes 2004.gada 11.maija lēmums Nr.3059, 2004.gada 6.jūlija lēmums Nr.3236, 2004.gada 30.novembra lēmums Nr.3668)*. Tādējādi, pieņemot šos lēmumus, Rīgas dome ir piemērojusi 4.panta pirmo daļu arī uz pilsoņiem, kas pilsonību ieguvuši naturalizācijas kārtībā, proti, Rīgas dome nav diferencējusi pilsoņus atkarībā no pilsonības iegūšanas laika vai veida.

Uz šādu iestādes praksi norāda arī attiecībā uz pieteicēju pieņemtie Rīgas domes lēmumi. Proti, no pārsūdzētā Rīgas domes Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas 2004.gada 29.novembra lēmuma izriet, ka pieteicējai nav piešķirams politiski represētās personas statuss, jo viņa nav pilsone *(lietas 7.lapa)*. Savukārt Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas Politiski represēto personu un nacionālās pretošanās kustības dalībnieku iesniegumu izskatīšanas 2005.gada 9.februāra aktā (uz šī akta pamata pieņemts Rīgas domes 2005.gada 1.marta lēmums par atteikšanos piešķirt pieteicējai politiski represētās personas statusu), norādot uz to, ka nav pietiekami pierādījumi par pieteicējas piespiedu darbiem Vācijā un ka pieteicēja nav pilsone, vienlaikus arī norādīts uz to, ka "T.F., iegūstot Latvijas pilsonību, ir tiesības ar pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu vērsties tiesā" *(lietas*

76.lapa). Tādējādi pieteicējai norādīts uz iespēju iegūt Latvijas pilsonību un turpināt risināt jautājumu par politiski represētās personas statusa iegūšanu. Arī pēc tam, kad pieteicēja bija ieguvusi Latvijas pilsonību, Rīgas domes Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas 2005.gada 26.oktobra vēstulē ir norādīts, ka pieteicējai ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par represiju fakta konstatēšanu *(lietas 27.lapa)*, proti, vairs netika izvirzīts nosacījums par to, ka pieteicēja nav pilsone likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmās daļas izpratnē.

[15] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Senāts secina, ka likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa neparedz ierobežojumu iegūt politiski represētās personas statusu personai, kas Latvijas Republikas pilsonību ieguvusi naturalizācijas kārtībā. Līdz ar to atzīstams, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi minēto materiālo tiesību normu, tādējādi pieļaujot Administratīvā procesa likuma 326.panta 3.punkta pārkāpumu.

[16] Pie šādiem apstākļiem apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

Atzīstot, ka pieteicēja nav uzskatāma par Latvijas pilsoni minētā likuma 4.panta pirmās daļas izpratnē, tiesa nav noskaidrojusi faktiskos apstākļus un nav vērtējusi jautājumu par to, vai pieteicēja atbilst kādam no 4.panta pirmās daļas punktos minētajiem nosacījumiem. Izskatot lietu no jauna, tiesai, vērtējot jautājumu par pieteicējas tiesībām iegūt politiski represētās personas statusu, jānoskaidro un jāsniedz juridisks vērtējums par to, vai uz pieteicēju ir attiecināms kāds no 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem, tostarp, vai pieteicēja bija izsūtīta piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Reformatio in peius aizlieguma principa piemērošana; īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgums

*1. Tiesa nevar pastiprināt sodu, izskatot lietu sakarā ar sūdzību, ko iesniegusi pati pie administratīvās atbildības sauktā persona (*reformatio in peius *aizlieguma princips). Šis princips attiecas arī uz apelācijas instances tiesu.* Reformatio in peius *aizlieguma principa būtība ir aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu. Tas ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tā iemesla dēļ, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmā daļas 5.punkts, Senāta judikatūra).*

2. Pienākums tīrīt ielu nav pretrunā Latvijas Republikas Satversmei, ja vien tiek nodrošināts samērīgums starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi – nodrošināt sakoptu pilsētvidi (Latvijas Republikas Satversmes 105.pants).

3. Valstij ir jānodrošina, lai ar īpašumtiesību ierobežojumu, kas nepieciešams sabiedrības interesēs, indivīdam netiktu uzlikts pārāk liels apgrūtinājums. Ierobežojumam jābūt samērīgam. Ierobežojums ir samērīgs, ja sabiedrības intereses nevar tikt ievērotas citādi, kā vien uzliekot attiecīgo pienākumu (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

2008.gada 23.oktobrī Lieta Nr.SKA-164/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore I.Briede
senators A.Guļāns
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicēja A.G. pārstāvei, atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.G. pieteikumu par Rīgas domes Administratīvās komisijas 2005.gada 13.aprīļa lēmuma Nr.D57/13-40 atcelšanu, sakarā

ar A.G. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 15.februārī sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, kurā konstatēts, ka 2005.gada 31.janvārī ēkas Rīgā, (..) pārvaldnieks A.G. nebija nodrošinājis savlaicīgu gājēju ietves attīrīšanu no sniega un smilšu vai šķembu izsiju kaisīšanu. Protokolā norādīts, ka tādējādi pieteicējs pārkāpis Rīgas domes 1999.gada 14.decembra saistošo noteikumu Nr.54 "Rīgas teritorijas un tajā esošo ēku un būvju uzturēšanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.54) 2.1.15.apakšpunkta pirmo daļu.

Par minētā pārkāpuma izdarīšanu Rīgas domes Administratīvās komisijas Centra rajona apakškomisija ar 2005.gada 23.februāra lēmumu uzlika pieteicējam naudas sodu 10 latus. Izskatījusi pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, Rīgas domes Administratīvā komisija ar 2005.gada 13.aprīļa lēmumu Nr.D57 13-40 atstāja negrozītu apakškomisijas lēmumu.

[2] Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par Administratīvās komisijas 2005.gada 13.aprīļa lēmuma Nr.D57 13-40 atcelšanu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 31.janvāra spriedumu grozīja Administratīvās komisijas lēmumu daļā par sodu, uzliekot pieteicējam naudas sodu piecus latus. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Noteikumu Nr.54 2.1.15.apakšpunkts *(redakcijā, kas bija spēkā administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdī)* noteic, ka namīpašumu pārvaldītājiem savos objektos ziemas periodā jānodrošina gājēju ietvju attīrīšana no sniega un ledus, smilšu vai šķembu izsiju kaisīšana – katru dienu līdz plkst. 8.00 un, ja nepieciešams, visas dienas laikā. Par minēto prasību neievērošanu paredzēts naudas sods līdz 30 latiem.

[3.2] Izvērtējot lietā esošos pierādījumus, atzīstams, ka pieteicējs ir izdarījis noteikumu Nr.54 2.1.15.apakšpunktā paredzēto administratīvo pārkāpumu. Līdz ar to viņš pamatoti saukts pie administratīvās atbildības.

[3.3] Vienlaikus atzīstams, ka ir pamats grozīt sodu, nosakot to piecu latu apmērā.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 28.marta spriedumu noraidīja pieteikumu. Apgabaltiesa pievienojās pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, izņemot, apgabaltiesa atzina, ka pirmās instances tiesa nepamatoti samazinājusi pieteicējam piemērotā naudas soda apmēru. Tiesa norādīja, ka pienākums veikt sniega tīrīšanu un smilšu vai šķembu izsiju kaisīšanu pastāv arī visas dienas laikā, ja tiek konstatēta tāda nepieciešamība, proti, ir uzkritis jauns sniegs vai turpina snigt.

[5] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pieteicējs apelācijas sūdzībā nebija apstrīdējis Administratīvās rajona tiesas secinājumus par soda apmēra samazināšanu. Līdz ar to, atzīstot, ka Administratīvā rajona tiesa nepamatoti samazinājusi soda apmēru, Administratīvā apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmajā daļā noteiktās apelācijas instances tiesas kompetences robežas.

[5.2] Noteikumu Nr.54 2.1.15.apakšpunktā noteikts pienākums notīrīt ielu līdz plkst.8.00, kas konkrētajā gadījumā tika izdarīts. Noteikumi neparedz, cik bieži dienas laikā iela jātīra. Konkrētajā dienā iela tika tīrīta divas reizes – no rīta un vakarā. Sniega segas biezums uz ietves nav objektīvi konstatēts. Secināms, ka nav konstatējams pārkāpuma sastāvs.

[5.3] Vienīgie pieteicēja vainas pierādījumi ir pašas iestādes sagatavoti – administratīvā pārkāpuma protokols, policista ziņojums un akts, kurā konstatēts, ka ietve nav notīrīta. Šos pierādījumus neapstiprina citi objektīvi pierādījumi. Tādējādi pārkāpts tiesiskās paļāvības princips un Administratīvā procesa likuma 154.pants.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību. Rīgas domes pārstāve atzina, ka Administratīvā apgabaltiesa nebija tiesīga palielināt naudas soda apmēru. Rīgas domes pārstāve neatzina kasācijas sūdzību pārējā daļā.

Motīvu daļa

[7] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmā daļas 5.punkts piešķir tiesai kompetenci, izskatot sūdzību vai protestu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, grozīt soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā par administratīvo pārkāpumu. Vienlaikus minētā panta otrā daļa ierobežo šo kompetenci, nosakot, ka šā panta pirmās daļas 5.punktā minētajos gadījumos tiesa var pieņemt personai nelabvēlīgāku nolēmumu, ja lieta tiek izskatīta pēc prokurora protesta vai cietušā sūdzības. Tas nozīmē, ka tiesa nevar pastiprināt sodu, izskatot lietu sakarā ar sūdzību, ko iesniegusi pati pie administratīvās atbildības sauktā persona.

Minētais pilnībā attiecināms arī uz apelācijas instances tiesu, ja tā izskata apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, kas taisīts par iestādes lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā *(sk. Senāta 2008.gada 3.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-326/2008 13.punktu)*.

Apskatītās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas atspoguļo *reformatio in peius* aizlieguma principu. Minētā principa būtība ir aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu. Tas ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods *(sk. Kriminālprocesa*

likuma 344.panta piekto daļu, Senāta 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-543/2006 9.punktu, 2007.gada 21.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-357/2007 12.punktu). Princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā (tiesas gadījumā – arī neatkarīgā) institūcijā tā iemesla dēļ, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Senāts attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nesaskata būtisku atšķirību gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu *(sk. Senāta 2008.gada 3.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-326/2008 13.punktu).*

Minēto apstiprina apelācijas instances tiesai noteiktā kompetence gadījumā, ja tiek izskatīta apelācijas sūdzība par rajona (pilsētas) tiesas tiesneša lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]pants ietver tieši tādu pašu aizliegumu noteikt sodītajai personai nelabvēlīgāku lēmumu, ja vien lieta netiek izskatīta pēc cietušā sūdzības vai prokurora protesta. Nav pamata uzskatīt, ka tikai vienā, likumā īpaši neatrunātā gadījumā (ja apelācijas instances tiesa izskata lietu sakarā ar apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu par iestādes izdotu administratīvo aktu), *reformatio in peius* aizliegums nebūtu jāievēro *(sk. iepriekšējo atsauci)*.

[8] Konkrētajā gadījumā Administratīvā rajona tiesa bija samazinājusi iestādes lēmumā noteikto sodu – desmit latus – uz pieciem latiem. Apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu iesniedza administratīvi sodītā persona. Līdz ar to, ņemot vērā šā sprieduma iepriekšējā punktā minēto, Administratīvā apgabaltiesa nebija tiesīga noteikt pieteicējam sodu, kas pārsniegtu piecus latus. Tomēr Administratīvā apgabaltiesa, pilnībā noraidot pieteikumu, ir atstājusi negrozītu iestādes lēmumu, ar kuru pieteicējam noteikts sods 10 lati. Secināms, ka Administratīvā apgabaltiesa ir pārkāpusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta otro daļu, tas ir, *reformatio in peius* aizlieguma principu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 307.panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa taisa patstāvīgu spriedumu par pieteikuma apmierināšanu vai noraidīšanu, nevis atstāj negrozītu vai atceļ pirmās instances tiesas spriedumu. Tomēr minētais neatbrīvo apelācijas instances tiesu no *reformatio in peius* aizlieguma principa ievērošanas. Lai nepārkāptu minēto principu, apgabaltiesai konkrētajā gadījumā sava sprieduma rezolutīvajā daļā bija jādublē Administratīvās rajona tiesas sprieduma rezolutīvā daļa, grozot administratīvajā aktā noteikto soda mēru tā, lai sods nepārsniegtu piecus latus.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka noteikumi Nr.54 neparedz, cik bieži dienas laikā iela jātīra un ka sniega segas biezums uz ietves nav objektīvi konstatēts.

Noteikumu 2.1.15.punktā noteikts, ka namu īpašniekiem, valdītājiem, pārvaldītājiem – pilnvarniekiem, lietotājiem – nomniekiem ziemas periodā ir jānodrošina gājēju ietvju attīrīšana no sniega un ledus, smilšu vai šķembu izsiju kaisīšana, kā arī pagalma celiņu un iebrauktuvju tīrīšana un kaisīšana – katru dienu (arī brīvdienās un svētku dienās) līdz plkst. 8.00 un, ja nepieciešams, sniega tīrīšana un smilšu vai šķembu izsiju kaisīšana visas dienas laikā.

Kā redzams no normas teksta, gājēju ietve principā ir jānotīra līdz plkst. 8.00, taču, ja nepieciešams, arī citā laikā. Kaut arī norma nepasaka, cik bieži iela ir tīrāma, tā dod norādi uz nepieciešamību. Tādējādi norma ietver nenoteikto tiesību jēdzienu – nepieciešamība, kas tiesību normas piemērotājam ir jāpiepilda ar saturu katrā konkrētā gadījumā. Piepildot nenoteikto tiesību jēdzienu ar saturu, nepieciešams ievērot tiesiskās sistēmas vispārējos tiesību principus.

Kā 2004.gada 21.maija sprieduma lietā Nr.2003-23-01 9.punktā atzinusi Satversmes tiesa, īpašumam piegulošās publiskā lietošanā esošās teritorijas uzkopšana uzskatāma par pienākumu, ko uzliek īpašums. Kaut arī Satversmes tiesa šajā lietā nav analizējusi šā pienākuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam (nosaka personas tiesības uz īpašumu un to ierobežojumus), no Satversmes tiesas sprieduma kopumā secināms, ka pienākums tīrīt ielu nav pretrunā Latvijas Republikas Satversmei, ja vien tiek nodrošināts samērīgums starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi – nodrošināt sakoptu pilsētvidi.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantu (attiecas uz īpašumtiesību aizsardzību), ir noteikusi, ka valstij ir jānodrošina, lai ar īpašumtiesību ierobežojumu, kas nepieciešams sabiedrības interesēs, indivīdam netiktu uzlikts pārāk liels apgrūtinājums. Ierobežojumam jābūt samērīgam. Ierobežojums ir samērīgs, ja sabiedrības intereses nevar tikt ievērotas citādi, kā vien uzliekot attiecīgo pienākumu *(sal.: Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. Law of the European Convention on Human Rights. London: Butterworth, 1995, p.535–536)*.

[10] Senāta ieskatā, ņemot vērā šā sprieduma 9.punktā norādītās atziņas, nepieciešamība jeb pienākums kopt ielu arī dienas laikā nav saprotams kā pienākums tīrīt ielu visā sniega krišanas laikā vai pienākums nekavējoši notīrīt sniegu pēc sniega krišanas beigām. Tādas šā pienākuma interpretācijas rezultātā īpašuma tiesības tiktu nesamērīgi ierobežotas. Nepieciešamība tīrīt sniegu arī dienas laikā Senāta ieskatā saprotama kā pienākums nepieļaut sniega kupenu veidošanos uz gājēju ietves, tādējādi apgrūtinot gājēju pārvietošanos.

Ņemot to vērā, tiesai, lemjot par administratīvo pārkāpumu, kas balstīts uz noteikumu 2.1.15.punkta pārkāpumu, jānoskaidro ne tikai tas, ka attiecīgajā dienā ir snidzis sniegs, kā to konkrētajā gadījumā darījusi apgabaltiesa, bet arī, vai uzsnigusī sniega kārta konkrētajā vietā bija tik liela, ka nepieciešamība to tīrīt bija sasniegusi to kritisko robežu, par kuras pārsniegšanu draud administratīvā atbildība.

Tādēļ, ka apgabaltiesa nav izvērtējusi minētos apstākļus, kā arī *reformatio in peius* aizlieguma principa pārkāpuma dēļ apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

[11] Kasācijas sūdzībā arī norādīts, ka vienīgie pieteicēja vainas pierādījumi ir pašas iestādes sagatavoti – administratīvā pārkāpuma protokols, policista ziņojums un akts.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 243.panta pirmajai daļai pierādījumi administratīvā pārkāpuma lietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata institūcijas (amatpersonas) likumā noteiktajā kārtībā nosaka administratīvā pārkāpuma esamību vai neesamību, pie administratīvās atbildības sauktās personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.

Pieteicēja minētie pierādījumi ir uzskatāmi par tiesiski iegūtiem pierādījumiem, kuri atbilstoši kodeksa 245.pantam iestādei ir jāizvērtē pēc iekšējās pārliecības, kas pamatota uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izpētītiem visiem lietas apstākļiem to kopumā, pēc likuma un tiesiskās apziņas. Tas vien, ka pierādījumi ir pašas iestādes sagatavoti, nenozīmē, ka tie nav izvērtējami. Turklāt atbilstoši minētā kodeksa 260.pantam personai, kuru sauc pie administratīvās atbildības, ir tiesības iesniegt arī savus pierādījumus.

[12] Pieteicēja atsauce uz tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu šajā lietā ir nevietā, tā kā šis princips aizsargā kādu ar administratīvo aktu iegūtu labumu. Konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicēju ir izdots nelabvēlīgs administratīvais akts – uzlikts sods. Viņam nav piešķirts nekāds labums.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.marta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

5. Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem vai faktisko rīcību

Valsts pienākums atzīt personas dzimuma maiņu

1. Medicīnas progress, jo īpaši dzimuma maiņas ķirurģija, mūsdienās sniedz iespēju veikt ķermeņa korekcijas, saskaņojot fizisko un psiholoģisko dzimumu un tādējādi piešķirot personai dzimuma identitāti, kas ir izšķiroša personības pazīme. Šādām izmaiņām vajadzētu attiecīgi atspoguļoties datos par personas civilo statusu – pretējā gadījumā transseksuālās personas tiktu pakļautas diskriminācijai un būtiskiem privātās dzīves aizskārumiem, kas rodas no neatbilstības starp to stāvokli sabiedrībā, kādu pieņēmis cilvēks pēc operācijām, un juridisko statusu (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

2. Valstij ir jānodrošina ar transseksuālismu saistīto jautājumu risināšana gan likumdošanas ceļā, gan pārvaldē. Valstij pēc iespējas saudzējošāk attiecībā pret personu jānosaka, vai un kad ir objektīvs pamats dzimšanas reģistra ierakstu papildināšanai (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli).

3. Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

4. Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma

personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

5. Dzimums ietver ne tikai sievietes un vīriešus raksturojošās bioloģiskās dzimumpazīmes, ko pamatā nosaka pēc dzimumorgānu atšķirībām, bet arī psiholoģiskās dzimumpazīmes (kā persona pati sevi identificē) un sociālās dzimumpazīmes, kas ir specifisku kultūras ietekmē veidojošos īpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu sociālo uzvedību (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli).

6. Nosakot transseksuālas personas dzimumu, paļaušanās tikai un vienīgi uz ārsta vai ārstniecības iestādes izziņu par notikušu dzimuma maiņu ir nepietiekama un neadekvāta, jo dzimuma maiņas konstatēšanā izvērtējams plašāks faktoru kopums (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli).

7. Konstatējot transseksuālas personas dzimuma maiņu, nevar pēc analoģijas piemērot tos pašus kritērijus, pēc kuriem nosaka jaundzimuša bērna dzimumu. Dzimuma maiņas gadījumā jāņem vērā, ka cilvēks nevar pilnībā pārveidoties otrā dzimumā, ir iespējama tikai vairāk vai mazāk tuvāka pielāgošanās atkarībā no tā brīža zinātnes un medicīnas attīstības līmeņa un valstī vai – personas iespēju robežās – citās valstīs pieejamām medicīnas tehnoloģijām. Papildus fiziskajām (bioloģiskajām) izmaiņām ir jānovērtē personas pašas identificēšanās ar konkrētu dzimumu un jāņem vērā, ka cilvēks ir ne tikai bioloģiska būtne, bet savu dzimuma lomu īsteno sabiedrībā, tātad jāvērtē arī viņa sociālā uzvedība un tas, kā viņu uztver sabiedrība.

Līdz ar to personas dzimuma maiņas konstatēšanas procesā jāvērtē ne tikai bioloģiskā atbilstība (tuvināšanās) mainītajam dzimumam, bet arī citas dzimumu raksturojošās pazīmes (izskats, ārējā ķermeņa uzbūve, psiholoģija un sociālā uzvedība), kā arī personas pārliecinoša vēlme un iespēja visu turpmāko dzīvi būt mainītajā dzimumā (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli).

8. Bioloģisko dzimumpazīmju faktiska izmainīšana prasa vairākkārtējas un nopietnas medicīniskas manipulācijas un rada būtiskas fiziskas, tostarp neatgriezeniskas, izmaiņas. Līdz ar to personas izvēli veikt dzimuma maiņu nevar uzskatīt par vieglprātīgu

vai patvaļīgu izvēli. Grūtības vai neiespējamība veikt pilnīgai dzimuma maiņai nepieciešamās operācijas īsā laikposmā nevar ierobežot personas tiesības piederēt tai sociālajai grupai, kurai tā jūtas piederīga, ja persona veic no savas gribas atkarīgās, turklāt – neatgriezeniskās, darbības šā mērķa sasniegšanai (Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli).

9. No privātpersonas viedokļa nav būtiski, kā valsts pārvaldes iekšienē mainās vienas vai otras iestādes viedoklis par to, kā ir izlemjami noteikta veida jautājumi. Publiski tiesiskajās attiecībās valsts, iepretim privātpersonai, pastāv kā vienots veselums, un ikviena privātpersona var sagaidīt, ka visi valsts lēmumi salīdzināmos apstākļos būs līdzīgi (vienlīdzības princips, Administratīvā procesa likuma 6.pants).

2008.gada 14.janvārī Lieta Nr.SKA-5/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne
tiesnese R.Vīduša,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pārstāvei un Veselības ministrijas pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz X pieteikumu par Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas atteikumu veikt izmaiņas X dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu, par pienākuma uzlikšanu Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai izdarīt labojumus X dzimšanas reģistrā un morālā kaitējuma atlīdzinājumu, sakarā ar Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas kasācijas sūdzību un X pretsūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 11.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 13.septembrī, papildu dokumentus iesniedzot arī 2004.gada 3.decembrī, X vērsās Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā ar iesniegumu, lūdzot izdarīt labojumus viņas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Ar Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas 2005.gada

12.janvāra vēstuli Nr.1.6/925 pieteicēja informēta, ka iesniegums nosūtīts izvērtēšanai Veselības ministrijai.

Ar Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas 2005.gada 20.janvāra vēstuli Nr.1.6/119 X informēta, ka atbilstoši Veselības ministrijas vēstulei, lai veiktu izmaiņas dzimšanas reģistrā sakarā ar personas dzimuma maiņu, personai jāiesniedz ārstniecības iestādes vai ārsta izziņa, kurā būtu uzrādīta personas dzimuma maiņa un dzimums. Tāpat X informēta, ka Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa 2005.gada 20.janvārī pieprasījusi SIA "(..) slimnīca" izsniegt šādu izziņu.

2005.gada 28.februārī Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa X sniedza atbildi Nr.1.6/L-925, kurā konstatēts, ka ārstniecības iestāde nav apstiprinājusi, ka X dzimums izmainīts no "sieviete" uz "vīrietis". Tādējādi dzimšanas reģistrā nevar veikt izmaiņas sakarā ar dzimuma maiņu.

[2] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas atteikumu veikt izmaiņas pieteicējas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu un par pienākuma uzlikšanu izdarīt labojumus viņas dzimšanas reģistrā. Pieteikums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] 2004.gada 23.augustā un 25.novembrī pieteicēja veikusi divas operācijas ar mērķi mainīt dzimumu. Vēršoties Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā, pieteicēja iesniegumam pievienoja attiecīgus izrakstus no ambulatorā slimnieka medicīniskās kartes. Pieteicēja uzskata, ka ir iesniegusi ārstniecības iestādes vai ārsta izziņu, kurā uzrādīta personas dzimuma maiņa un dzimums. Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa prettiesiski kavē labojumu izdarīšanu dzimšanas reģistrā, tādējādi radot pieteicējai nelabvēlīgas sekas – pieteicēju nevar identificēt kā personu.

Pieteicēja ir informēta par gadījumu, kad Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa ir izdarījusi labojumus dzimšanas reģistrā, pamatojoties uz tieši tādiem pašiem dokumentiem kā pieteicējas gadījumā – izrakstiem no ambulatorā slimnieka medicīniskās kartes. Līdz ar to tiek pārkāpts vienlīdzības princips un tiesiskās paļāvības princips.

[2.2] Vienīgie normatīvie akti, kuros regulēta ierakstu izdarīšanas kārtība dzimšanas reģistrā, ir likums "Par civilstāvokļa aktiem" un tieslietu ministra apstiprinātā 1998.gada 2.septembra instrukcija "Par civilstāvokļa aktu reģistrāciju Latvijas Republikā". Minētās instrukcijas 130.punktā paredzēts, ka izmaiņas personas civilstāvokļa aktu reģistra ierakstā, to papildinot vai labojot, veic uz dzimtsarakstu nodaļas atzinuma, ieinteresētās personas pieteikuma, tiesas sprieduma vai administratīvā akta pamata. 131.punktā noteikts, ka uz administratīvā akta pamata dzimšanas reģistra ierakstu papildina, ja nepieciešams papildināt reģistra ierakstu ar jaunu, dzimumam atbilstošu, vārda un uzvārda formu sakarā ar dzimuma maiņu.

[2.3] Tā kā pieteicēju nevar kā personu identificēt, tiek pārkāptas pieteicējas tiesības brīvi pārvietoties, tiesības piedalīties valsts pārvaldē, tiesības uz darbu, tiesības uz izglītību.

[2.4] Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas rīcība, nosūtot pieteicējas iesniegumus izvērtēšanai Veselības ministrijai un pieprasot ārstniecības iestādes vai ārsta izziņu, kurā būtu uzrādīta personas dzimuma maiņa un dzimums, pieteicēju pazemo. Šāda veida operācijas ir dziļi personiska lieta un lielākajai sabiedrības daļai ir zināmi aizspriedumi pret tām, tādēļ pieteicēja nevēlas sniegt informāciju plašākai sabiedrībai. Pieteicējai ir tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Ievērojot minēto, pieteicēja lūdz nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 7000, ko varētu izmantot papildu konsultācijās pie psihoterapeita, lai spētu atgūt psiholoģisko līdzsvaru.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 6.februāra spriedumu pieteikumu noraidīja. Pieteicēja spriedumu pārsūdzēja.

[4] 2007.gada 6.februāra tiesas sēdē Administratīvā apgabaltiesa pieņēma lēmumu lietā atbildētājas pusē pieaicināt Veselības ministriju un pieteikuma daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu – Tieslietu ministriju.

[5] Izskatījusi pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 11.aprīļa spriedumu atzina par pamatotu un apmierināja pieteikumu daļā. Tiesa uzlika pienākumu Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdarīt papildinājumus pieteicējas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Tiesa noraidīja pieteikumu daļā par morālā kaitējuma Ls 7000 atlīdzinājumu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Personas dzimums un tā maiņa ir viena no privātās dzīves sastāvdaļām, tāpēc ikvienai personai ir tiesības mainīt savu dzimumu. Personai, mainot dzimumu, ir tiesības publisko tiesību jomā prasīt kompetentai iestādei, lai tiktu atbilstoši papildināts dzimšanas reģistrs par personas mainīto dzimumu. No tā savukārt izriet personas tiesības uz vārdu un uzvārdu, kas atbilst personas dzimumam. Pieteicēja vērsās kompetentajā iestādē – Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļā – ar lūgumu veikt izmaiņas viņas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu.

[5.2] Pieteicēja ir uzsākusi darbības, lai mainītu dzimumu – veiktas divas medicīniskas operācijas. Saskaņā ar SIA "(..) slimnīca" ārstu atzinumu pieteicējai veikta tikai daļēja dzimuma maiņas operācija (sieviešu primāro un sekundāro dzimumpazīmju likvidēšana), pilnīgai medicīniskai dzimuma maiņai nepieciešama vēl vismaz viena operācija. Tajā pašā laikā nav strīda par to, ka visas operācijas pilnīgai dzimuma maiņai nav iespējams veikt vienlaicīgi, turklāt, piemēram, veselības stāvokļa dēļ visas operācijas pilnīgai dzimuma maiņai personai var arī nebūt iespējams veikt. Šajā lietā pieteicēja apgalvo, ka arī bez pēdējās

operācijas jūtas kā vīrietis, kā vīrieti viņu pēc ārējā izskata uztver arī sabiedrība, tāpēc viņa vēlas, lai arī personu apliecinošajos dokumentos viņas dzimums un vārds un uzvārds tiek norādīts kā vīrietim.

[5.3] Tiesiskais regulējums (likuma "Par civilstāvokļu aktiem" 33.pants, Civilstāvokļa aktu likuma 32.pants, Tieslietu ministrijas 1998.gada 2.septembra instrukcija "Par civilstāvokļu aktu reģistrāciju Latvijas Republikā") nenosaka noteiktu un nepārprotamu kārtību, kādā veicami papildinājumi personas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas atteikums veikt izmaiņas pamatots ar apstākli, ka pieteicējas dzimšanas reģistra ieraksta papildināšanai sakarā ar viņas dzimuma maiņu nepieciešams administratīvais akts, kas konstatē personas dzimumu. Taču neviena spēkā esošā tiesību norma ne atteikuma izdošanas brīdī, ne šobrīd nav noteikusi kompetento iestādi, kura būtu tiesīga izdot konstatējošo administratīvo aktu par personas dzimumu dzimuma maiņas gadījumā. Tas nozīmē, ka spēkā esošais tiesiskais regulējums vispār nenoteic kritērijus, pēc kādiem šāds konstatējošais administratīvais akts izdodams. Savukārt, ja nav šāda administratīvā akta izdevēja, nav pamata prasīt personai šādu administratīvo aktu iesniegt, ja tā vēlas papildināt dzimšanas reģistru sakarā ar dzimuma maiņu. Līdz ar to papildinājumi personas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu veicami, pamatojoties uz dzimtsarakstu nodaļas atzinumu sakarā ar personas iesniegumu. Savukārt, lai dzimtsarakstu nodaļa šādu atzinumu varētu pieņemt, tai ir tiesības un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 59.pantu arī pienākums iegūt lēmuma pieņemšanai nepieciešamo informāciju, konkrētajā gadījumā – pieprasot Veselības ministrijas un ārstniecības iestādes viedokli (atzinumu). Tomēr minētie atzinumi konkrēta lēmuma pieņemšanai nav obligāti saistoši. Iestādei katrā gadījumā rūpīgi jāizvērtē lietas faktiskie apstākļi, iesniegtie dokumenti un iestāžu atzinumi.

[5.4] Konkrētajā gadījumā Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa nepamatoti atteica izdarīt papildinājumus dzimšanas reģistrā.

Pirmkārt, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmito daļu iestāde nedrīkst atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu, kā arī nedrīkst atteikties piemērot tiesību normu, pamatojoties uz to, ka šī tiesību norma neparedz piemērošanas mehānismu, ka tas nav pilnīgs vai nav izdoti citi normatīvie akti, kas tuvāk regulētu attiecīgās tiesību normas piemērošanu.

Otrkārt, lietā nepastāv strīds, tātad nav šaubu par to, ka pieteicējas iesniegtajos dokumentos no SIA "(..) slimnīca" sniegtas patiesas ziņas.

Treškārt, dzimums ietver ne tikai sievietes un vīriešus raksturojošās bioloģiskās dzimumpazīmes, ko pamatā nosaka pēc dzimumorgānu atšķirībām, bet arī sociālās dzimumpazīmes, kas jau ir specifisku

kultūras ietekmē veidojošos īpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu sociālo uzvedību. Konkrētajā gadījumā nerodas šaubas par to, ka pieteicēja pilnībā (abos aspektos) vēlas mainīt dzimumu, kā arī veic attiecīgas darbības, lai to realizētu. Tas, ka pilnīgai dzimuma maiņai nepieciešamās operācijas nav iespējams veikt īsā laika posmā, turklāt atsevišķos gadījumos pilnībā vispār nav iespējams veikt, nevar ierobežot personas tiesības piederēt tai sociālajai grupai, kurai tā jūtas piederīga, ja persona veic no savas gribas atkarīgās, turklāt – neatgriezeniskas darbības šā mērķa sasniegšanai. Nav saskatāms, ka konkrētais atteikums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu citu personu tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību.

Ceturtkārt, kompetentā iestāde konkrētajā gadījumā atstājusi bez ievērības iespēju piemērot vienlīdzības principu. Pieteicēja pamatoti atsaukusies uz līdzīgu gadījumu, kad citai personai salīdzināmos apstākļos veiktas izmaiņas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu.

Piektkārt, kompetentā iestāde konkrētajā gadījumā nepamatoti atkāpusies arī no savas pieņemtās prakses. Jau no 2002.gada izraksts no ambulatorā vai stacionārā slimnieka medicīniskās kartes (veidlapa Nr.027/u) pats par sevi tiek atzīts par vienu no dokumentiem, uz kura pamata papildināms ieraksts personas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu.

Ņemot vērā minēto, Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai uzliekams pienākums saskaņā ar Civilstāvokļa aktu likuma 32.pantu papildināt pieteicējas dzimšanas reģistrā ziņas sakarā ar pieteicējas dzimuma maiņu.

[5.5] Izlemjot jautājumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, lai noteiktu tiesības uz atlīdzinājumu, jākonstatē tieša cēloņsakarība starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto kaitējumu.

Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas atzītajam, ka nav tieša cēloniskā sakara starp Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas rīcību un pieteicējas norādītajiem viņas cilvēktiesību pārkāpumiem. Ja attiecībā pret pieteicēju tādi ir notikuši, viņai ir tiesības vērsties ar pieteikumu pret konkrētajām iestādēm, kas tos pieļāvušas. Pieteicējas minētie gadījumi attiecas uz personas diskrimināciju pēc tās dzimuma, taču nav saskatāms, ka, atsakot veikt papildinājumus dzimšanas reģistrā, pieteicēja būtu diskriminēta. Dzimtsarakstu nodaļas rīcība, vēršoties Veselības ministrijā un ārstniecības iestādē atzinuma saņemšanai, uzskatāma par tiesisku saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 59.pantu un tā nav uzskatāma par informācijas sniegšanu plašākai sabiedrībai. Turklāt, uzliekot pienākumu iestādei papildināt pieteicējas dzimšanas reģistrā ziņas par dzimumu, pieteicēja ir panākusi to mērķi, ar kuru vērsās gan iestādē, gan tiesā.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt spriedumu daļā par pienākuma uzlikšanu Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļai izdarīt papildinājumus pieteicējas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par civilstāvokļu aktiem" 33.pantu. Tā kā pieteicējas dzimums vēl nav izmainīts, nevar izdarīt izmaiņas dzimšanas reģistrā.

[6.2] Tiesa nepamatoti paplašinājusi dzimtsarakstu nodaļas tiesības atzīt personas dzimuma maiņu, jo neviens normatīvais akts neparedz tai tiesības konstatēt personas dzimumu vai dzimuma maiņu un izdot par to administratīvo aktu. Ierakstus par personas dzimuma maiņu veic uz citu iestāžu izdoto konstatējošo administratīvo aktu pamata.

[6.3] Tiesa nepamatoti piemērojusi Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmito daļu. Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa neatteicās pieņemt pieteicējas iesniegumu un to izskatīja.

[6.4] Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa nav pārkāpusi arī vienlīdzības principu, jo citos gadījumos ieraksti dzimšanas reģistros par personas dzimuma maiņu tika izdarīti, pamatojoties uz Veselības ministrijas viedokli par dzimuma maiņu vai ārsta vai ārstniecības iestādes sniegtu atzinumu par personas dzimuma maiņu.

[7] Pieteicēja iesniegusi pretsūdzību, lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Pretsūdzībā norādīts, ka pieteicēja, cik vien ātri iespējams, ir veikusi darbības, lai varētu izdarīt izmaiņas dzimšanas reģistrā. Dzimtsarakstu nodaļa ir tā, kas nepamatoti atteikusi veikt izmaiņas, radot tiešu cēloņsakarību starp iestādes rīcību un pieteicējai radītajiem tiesību pārkāpumiem. Tiesai bija jāvērtē fakti par pieteicējas diskrimināciju.

[8] Par Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas kasācijas sūdzību Tieslietu ministrija iesniegusi paskaidrojumus, kuros pievienojas kasācijas sūdzības argumentiem.

[9] Tiesas sēdē atbildētājas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pārstāve pauda viedokli, ka Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas kasācijas sūdzība ir pamatota, un neatzina pieteicējas pretsūdzību. Pārstāve pauda viedokli, ka pretsūdzībā, ņemot vērā, ka tā iesniegta pēc kasācijas sūdzības termiņa izbeigšanās, nav pieļaujams pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu kādā daļā, bet tikai izteikt iebildumus. Veselības ministrijas pārstāvis paskaidroja, ka pieteicējai vajadzēja rēķināties ar to, kādas prasības jāizpilda, ja vēlas reģistrēt dzimuma maiņu.

Uz tiesas sēdi nebija ieradusies pieteicēja, kā arī Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas pārstāvis. Ņemot vērā, ka par tiesas sēdi

pieteicējai paziņots, Senāts nolēma lietu izskatīt bez neieradušos procesa dalībnieku klātbūtnes, jo atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342.pantam procesa dalībnieka neierašanās nav šķērslis lietas izskatīšanai kasācijas instancē.

Motīvu daļa

[10] Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē izvirzīja iebildumus pret Administratīvās apgabaltiesas sprieduma pārbaudi daļā, par kuru pieteicēja iesniegusi pretsūdzību. Senāts tālāk norādīto apsvērumu dēļ šos iebildumus par lietas izskatīšanas robežām uzskata par nepamatotiem.

Administratīvā procesa likuma 329.pants noteic, ka kasācijas sūdzību var iesniegt 30 dienu laikā no apelācijas instances tiesas sprieduma sastādīšanas dienas. Kasācijas sūdzības noraksti pēc tam tiek nosūtīti pārējiem procesa dalībniekiem, paziņojot, ka viņiem 30 dienu laikā no norakstu nosūtīšanas dienas ir tiesības iesniegt Senātam paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību (Administratīvā procesa likuma 334.pants). 337.pants paredz, ka administratīvā procesa dalībnieks 30 dienu laikā no kasācijas sūdzības noraksta nosūtīšanas dienas var iesniegt Senātam savu pretsūdzību. Iesniedzot pretsūdzību, ievēro likuma 325., 326., 327., 328. un 332.panta noteikumus. Uzskaitītās normas noteic priekšnoteikumus apelācijas instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanai, kā arī kasācijas sūdzības saturu (tai skaitā jānorāda, kādā apjomā spriedumu pārsūdz) un pienākumu iesniegt norakstus. No minētajām normām ir skaidri secināms, ka pretsūdzība, lai arī tiesības to iesniegt pārsniedz sākotnējo kasācijas sūdzības iesniegšanai paredzēto laiku, ir sūdzība par spriedumu kādā konkrētā tā apjomā. Procesuālais dokuments, ar kuru procesa dalībnieks pauž tikai iebildumus par cita procesa dalībnieka iesniegto kasācijas sūdzību, ir paskaidrojumi sakarā ar kasācijas sūdzību Administratīvā procesa likuma 334.panta izpratnē.

Lai arī tādējādi pretsūdzības iesniedzējam rodas iespēja pārsūdzēt spriedumu pēc tam, kad beidzies kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņš, šādai kārtībai ir pamatots izskaidrojums, kurš tika atzīts arī starpkaru perioda Senāta praksē. Kā pretsūdzības iesniegšanas iespējas jēgu skaidroja Senāts, nereti viena no pusēm apmierinās ar tiesas spriedumu vai lēmumu tikai tādēļ, ka otra puse to nepārsūdz. Par pretējās puses nodomu šai jautājumā tā uzzina tikai ar pārsūdzības noraksta saņemšanu, kas parasti notiek pēc likumā noteiktā pārsūdzības termiņa notecēšanas. Netaisni būtu atļaut vienam pārsūdzēt tiesas spriedumu tai daļā, ar kuru viņš nav apmierināts, bet otram, kurš spriedumu termiņā nav pārsūdzējis, neatļaut to tikai tādēļ, ka viņš apmierinātos ar spriedumu, ja arī pretējā puse to nepārsūdzētu. Šādos gadījumos izlīdzinošu taisnīgumu var atrast pretsūdzībā (pretapelācijas sūdzībā) *(sk. Senāta Civilā kasācijas departamenta 1938.gada*

25.februāra lēmumu. Publ.: Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940). 14.sēj. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1937–1940). Faksimilizd. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 5513.–5514.lpp.).

Līdz ar to kasācijas kārtībā sakarā ar pieteicējas pretsūdzību pārbaudāms apgabaltiesas spriedums arī daļā, kurā tika noraidīts pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[11] Šajā lietā pieteicēja ir pārsūdzējusi civilā stāvokļa reģistra iestādes – dzimtsarakstu nodaļas – atteikumu veikt izmaiņas dzimšanas reģistrā sakarā ar dzimuma maiņu. Pieteicēja uzskata, ka sakarā ar veiktajām medicīniskajām manipulācijām ir pamats mainīt ierakstu. Savukārt, kā secināms no Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas kasācijas sūdzības un atbildētājas pārstāvju paskaidrojumiem tiesas sēdē, atbildētāja vispārīgi atzīst, ka persona var veikt dzimuma maiņas operāciju, taču tad šai personai ir jārēķinās, ka dzimuma maiņa netiks atzīta ar attiecīgu papildinājumu dzimšanas reģistrā, iekams dzimuma maiņa nebūs pilnībā pabeigta. Turklāt Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa uzskata, ka pati nevar izdot administratīvo aktu par dzimuma maiņu, bet var veikt ierakstu uz citas iestādes izdota konstatējoša administratīvā akta pamata.

Lai atbildētu uz kasācijas sūdzības argumentiem, ir būtiski dzimuma maiņas un tās atzīšanas jautājumus skatīt kopumā.

[12] Viens no pirmajiem autoritatīvajiem tiesību aktiem, kurā juridiski skaidrots transseksuālisma jēdziens un dota ievirze attieksmei pret šo parādību demokrātiskas valsts tiesību sistēmā, ir 1989.gadā pieņemtā Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, kurā Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja vērsa Eiropas Padomes Ministru komitejas uzmanību uz nepieciešamību izstrādāt rekomendāciju ar aicinājumu dalībvalstīm izstrādāt tiesisko regulējumu šajā jautājumā.

Rekomendācijā skaidrots, ka transseksuālisms ir sindroms, ko raksturo duāla personība – fiziskā un psiholoģiskā, vienlaikus ar tik dziļu pārliecību par piederību otram dzimumam, ka tā mudina transseksuālu personu prasīt veikt atbilstošu ķermenisku "pārlabošanu". Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā, kurā tiesību uz privāto dzīvi kontekstā tika vērtēts atteikums juridiski atzīt dzimuma maiņu, secināja, ka, lai arī nav viennozīmīgi vienots viedoklis par to, vai transseksuālisms ir tīri psiholoģisks fenomens vai saistīts ar smadzeņu fizisku īpatnību, tas neapšaubāmi ir plaši starptautiski atzīts kā medicīnisks stāvoklis, kam var piemērot attiecīgu ārstēšanu ar mērķi sniegt atvieglojumu *(sk. 2002.gada 11.jūlija spriedumu lietā Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti, 81)*. Šī diagnoze iekļauta, citastarp, *Starptautiskajā slimību klasifikācijā* kā dzimuma identitātes traucējumi *(publ.: http://www.who.int/classifications/apps/icd/icd10online/)*.

Iepriekš minētajā Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācijā tiek norādīts, ka medicīnas progress, jo īpaši dzimuma maiņas ķirurģija, mūsdienās sniedz iespēju veikt ķermeņa korekcijas, saskaņojot fizisko un psiholoģisko dzimumu un tādējādi piešķirot personai dzimuma identitāti, kas ir izšķiroša personības pazīme. Šādām izmaiņām vajadzētu attiecīgi atspoguļoties datos par personas civilo statusu, papildinot oriģinālo ierakstu ar attiecīgām izmaiņām, kas savukārt ir pamats atjaunināt datus dzimšanas apliecībā un personu apliecinošos dokumentos un atļaut vārda maiņu.

Rekomendācijā atzīmēts, ka transseksuālisms izraisa samērā kompleksus jautājumus, kuri valstīm jārisina tādā veidā, kas saskan ar cilvēktiesībām. Ievērojot, ka speciāla tiesiskā regulējuma trūkuma gadījumā transseksuāļi nereti tiek pakļauti diskriminācijai un privātās dzīves aizskārumiem, ka daudzu Eiropas Padomes dalībvalstu tiesiskais regulējums neļauj transseksuālām personām mainīt civilo statusu atbilstoši viņu izskatam, ārējai ķermeņa uzbūvei, psiholoģijai un sociālajai uzvedībai, būtu rekomendējams dalībvalstīm ieviest tiesisko regulējumu, ar ko (1) dzimšanas reģistrā un personu apliecinošos dokumentos tiktu labots ieraksts par personas dzimumu; (2) tiktu atļauta vārda maiņa; (3) tiktu aizsargāta personas privātā dzīve; (4) tiktu aizliegta diskriminācija personas pamattiesību un brīvību izmantošanā.

Kopumā Eiropas valstīs vispārējs princips ir dzimuma maiņas juridiska atzīšana gadījumā, ja tāda ir notikusi. Kopš sprieduma lietā *Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti* Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi to kā valsts pienākumu cilvēktiesību jomā.

Tāpat atzīmējams, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa jautājumu par valsts pienākumu atzīt transseksuāļu mainīto dzimumu skata pamatā divu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pantu kontekstā – tiesības uz privāto dzīvi (konvencijas 8.pants) un tiesības uz laulību (konvencijas 12.pants). Tā kā šajā lietā nav strīda par pieteicējas tiesībām uz laulības dzīvi, uz lietu attiecināms Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, kas garantē ikvienam tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti* ir skaidrojusi, ka gadījumos, ja valsts likumi ir pretrunā ar personas identitātei svarīgu aspektu, var rasties nopietna iejaukšanās privātajā dzīvē. Stress un atsvešināšanās, kas rodas no neatbilstības starp to stāvokli sabiedrībā, kādu pieņēmis transseksuālis pēc operācijām, un statusu pēc likuma, kas atsakās atzīt dzimuma maiņu, nevar tikt uzskatīts par maznozīmīgu neērtību, kas cēlusies formalitāšu dēļ. Rodas konflikts starp sociālo realitāti un likumu, un tas spiež transseksuāli atrasties anomālā situācijā, kad viņš var piedzīvot tādas izjūtas kā ievainojamību, pazemojumu un trauksmi *(sprieduma 77.punkts, tāpat – 2002.gada 11.jūlija sprieduma lietā I. pret Apvienoto Karalisti 57.punkts)*.

Tādējādi, vērtējot kritērijus (brīdi), kad valstij ir pienākums atzīt dzimuma maiņu, ir jāņem vērā, ka jānovērš tāda situācija, kad personai rodas atšķirība starp personas faktiski uz turpmāko laiku pieņemto dzimumu un juridisko statusu.

[13] No Latvijas tiesību normām var secināt, ka valsts pieļauj iespēju gan mainīt dzimumu, gan attiecīgi papildināt ierakstu dzimšanas reģistrā: gan agrāk spēkā esošajā likumā "Par civilstāvokļa aktiem" (33.panta pirmā daļa), gan šobrīd spēkā esošajā Civilstāvokļa aktu likumā (32.panta pirmā daļa) ir īpaši paredzēta iespēja papildināt dzimšanas ierakstu gadījumā, ja mainīts dzimums. Savukārt trūkst tiesību normu, kas noteiktu kritērijus, pēc kādiem vadīties, lai konstatētu, vai dzimuma maiņa likuma izpratnē ir notikusi.

[14] Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikvien tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis.

Dzimuma maiņas juridiska atzīšana nozīmē identitātes juridisku maiņu – tiek mainīts gan ieraksts par dzimumu, gan mainīts vārds un uzvārds. Personas unikāla identifikācija un reģistrācija kā tāda pastāv sabiedrības kopējās interesēs, jo nodrošina noteiktību gan personu savstarpējās attiecībās, gan personas un valsts attiecībās. Pēc vispārīga principa galvenās identificējošās pazīmes (tai skaitā vārds, dzimums) personai pastāv nemainīgas visā mūža laikā, un pēc tām personu atpazīst visās dzīves laikā nodibinātajās tiesiskajās attiecībās. Nedz faktiska dzimuma maiņa, nedz ieraksta maiņa reģistrā pati par sevi neizbeidz vai negroza ilgstoši pastāvošas tiesiskās attiecības, kurās persona iepriekš sevi identificējusi ar citu vārdu un kā piederošu citam dzimumam, taču tā var apgrūtināt šādu tiesisko attiecību īstenošanu. Tāpat jāņem vērā, ka virknē tiesisko attiecību ir būtiska personas piederība noteiktam dzimumam (laulība, vecāku un bērnu attiecības, pabalsti un citi labumi sociālajā jomā, sports u.tml.). Tiesiskā drošība un noteiktība prasa, lai dzimuma maiņas juridiska atzīšana notiktu, ievērojot arī pārējās sabiedrības intereses. Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā *Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti* norāda, ka tiesa nevērtē zemu ar dzimuma maiņas atzīšanu saistītās grūtības un ietekmes, kuras neizbēgami radīs jebkuras nozīmīgas pārmaiņas sistēmā – ne tikai dzimšanas reģistrā, bet arī tādās jomās kā piekļuve personas datiem, ģimenes tiesības, paternitāte un adopcija, mantojuma tiesības, krimināltiesības, nodarbinātība, sociālā drošība, apdrošināšana *(sk. sprieduma 91.punktu)*.

Līdz ar to ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa

pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu.

[15] Senāta ieskatā, ņemot vērā iepriekš teikto, kā arī to, ka dzimumpazīmju faktiska izmainīšana prasa vairākkārtējas un nopietnas medicīniskas manipulācijas un rada būtiskas fiziskas, tai skaitā neatgriezeniskas, izmaiņas, transseksuālas personas izvēli veikt dzimuma maiņu nevar uzskatīt par vieglprātīgu vai patvaļīgu izvēli, tā ir nepieciešamība, kas personai ļauj pilnvērtīgāk dzīvot sabiedrībā un baudīt savu privāto dzīvi. Kā norāda Eiropas Cilvēktiesību tiesa, no sabiedrības būtu sagaidāms, ka tā pacieš zināmas neērtības, lai dotu iespēju indivīdam dzīvot ar cieņu saskaņā ar dzimuma identitāti, ko viņš izvēlējies, nesot lielu personīgo upuri *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti, 81, 91)*.

Tādējādi šādos gadījumos valstij pēc iespējas personu saudzējošā veidā jānosaka, vai un kad ir objektīvs pamats dzimšanas reģistra ierakstu papildināšanai. Turklāt administratīvā procesa norisē apstākļu noskaidrošanā un lēmuma pieņemšanā par dzimšanas reģistra papildināšanu ir jāievēro Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmitajā daļā minētais juridiskās obstrukcijas aizliegums, proti, iestāde un tiesa nedrīkst atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu.

[16] Atbildētāja uzskata, ka vienīgais iespējamais un reizē arī pietiekamais apstiprinājums notikušai dzimuma maiņai ir ārsta vai ārstniecības iestādes izziņa, kurā būtu ietverts attiecīgs atzinums. Veselības ministrija šāda dokumenta nepieciešamību pamato ar to, ka pēc analoģijas tiek piemērotas normas par jaundzimuša bērna reģistrācijai iesniedzamajiem dokumentiem, tā kā citu normu nav *(Veselības ministrijas vēstule, lietas 25.–26.lapa)*.

Apgabaltiesa šādu prasību kvalificējusi kā prasību pēc citas iestādes izdota administratīvā akta *(apgabaltiesas sprieduma 13.2.punkts)*. Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa kasācijas sūdzībā attiecīgi argumentē, ka ierakstu dzimšanas reģistrā var papildināt tikai uz administratīvā akta pamata.

Senāts pēc apgabaltiesas konstatētajiem apstākļiem secina, ka Dzimtsarakstu nodaļa **nav** izvirzījusi pieteicējai prasību iesniegt kādas iestādes izdotu administratīvo aktu. Ārsta vai ārstniecības iestādes izziņa, ko par nepieciešamu uzskatīja iestāde, nav administratīvais akts Administratīvā procesa likuma izpratnē – to neizdod iestāde, tā nav publisko tiesību jomā, tai nav patstāvīgu tiesisko seku. Faktiskos vai tiesiskos apstākļus apliecinošas izziņas pieprasīšana no privātpersonas ir pierādījumu vākšana faktisko apstākļu noskaidrošanai. Administratīvā apgabaltiesa līdz ar to nepamatoti ir kvalificējusi ārsta (ārstniecības iestādes) izziņas pieprasīšanu kā iestādes pieprasījumu iesniegt administratīvo aktu, un argumentācija šajā sakarā ir lieka. Minētā iemesla

dēļ nav pamata šīs lietas ietvaros vērtēt, vai dzimtsarakstu nodaļa var papildināt dzimšanas reģistra ierakstu tikai uz administratīvā akta pamata, Senāts tādēļ nevērtē kasācijas sūdzības argumentus par šo jautājumu, turklāt atzīst, ka kļūda apgabaltiesas motivācijā nav novedusi pie nepareiziem secinājumiem, jo apgabaltiesa tālāk spriedumā pareizi ir norādījusi, ka Dzimtsarakstu nodaļai bija tiesības un arī pienākums pieprasīt un vērtēt atzinumus apstākļu noskaidrošanas nolūkā.

[17] Attiecībā uz kritērijiem, kādos dzimuma maiņa atzīstama par notikušu likuma izpratnē (kas ir pamats papildinājumam dzimšanas reģistrā), pilnībā ir akceptējamas likumdevēja tiesības šādus kritērijus noteikt. Vēl vairāk, apstākļos, kad jautājuma izlemšana par dzimuma maiņas juridisku atzīšanu ir piekritīga vienīgi reģistra iestādēm – dzimtsarakstu nodaļām, tas arī būtu no likumdevēja sagaidāms, jo apstākļu noskaidrošana bez vismaz aptuveni noteiktām formālām prasībām reģistra tipa iestādei tās parastās kompetences ietvaros var būt apgrūtinoša un novest pie kļūdainiem lēmumiem. Taču, tā kā šobrīd konkrētāka tiesiskā regulējuma nav, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas (Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants – tiesības uz privāto dzīvi), bet atturoties noteikt tādus vispārīgus nosacījumus, kas varētu būt pretēji likumdevēja gribai.

[18] Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas viedokli, ka paļaušanās tikai un vienīgi uz ārsta vai ārstniecības iestādes izziņu par notikušu dzimuma maiņu ir nepietiekama un neadekvāta, jo izvērtējams plašāks faktoru kopums. Bērnam piedzimstot un mainot dzimumu vēlāk, ir pilnīgi atšķirīgi apstākļi. Jaundzimuša bērna dzimuma noteikšana notiek pašsaprotami pēc fiziskajām pazīmēm, turpretim dzimuma maiņas gadījumā jāņem vērā, ka cilvēks nevar pilnībā pārveidoties otrā dzimumā, ir iespējama tikai vairāk vai mazāk tuvāka pielāgošanās atkarībā no tā brīža zinātnes un medicīnas attīstības līmeņa un valstī vai – personas iespēju robežās – citās valstīs pieejamām medicīnas tehnoloģijām. Papildus fiziskajām (bioloģiskajām) izmaiņām ir novērtējama personas pašas identificēšanās ar konkrētu dzimumu (kas atspoguļojas, citastarp, transseksuālisma diagnozē). Tāpat jāņem vērā, ka cilvēks ir ne tikai bioloģiska būtne, bet savu dzimuma lomu īsteno sabiedrībā, tātad vērtējama arī viņa sociālā uzvedība un tas, kā viņu uztver sabiedrība. Turklāt īpaši jāņem vērā, ka tiesiskās noteiktības interesēs (kura pamatā ir tas sabiedrības interešu apsvērums, kas liek valstij rūpīgi pārbaudīt dzimuma maiņas faktu) ir jāvērtē ne tikai bioloģiskā atbilstība mainītajam dzimumam, bet arī personas pārliecinoša vēlme un iespēja visu turpmāko dzīvi būt mainītajā dzimumā. Fiziskās izmaiņas, jo īpaši neatgriezeniskas, tādējādi vispirms ir svarīgas

tieši tādēļ, ka apstiprina personas mērķi neatgriezeniski uz turpmāko laiku mainīt dzimumu un spēju dzīvot kā cita dzimuma pārstāvim.

[19] Šādu skaidrojumu apstiprina gan Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas iepriekš atreferētā rekomendācija, gan arī citu Eiropas demokrātisko valstu prakse dzimuma maiņas atzīšanā.

No rekomendācijas izriet, ka valstij būtu jāatzīst mainītais dzimums atbilstoši personas izskatam, ārējai ķermeņa uzbūvei, psiholoģijai un sociālajai uzvedībai.

Kā pēc pieejamiem citu valstu likumu tekstiem un tiesiskā regulējuma apskatiem, kā arī atsaucēm Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti, 56, 84)* secina Senāts, kritēriji dzimuma maiņas atzīšanai dažādās valstīs ir dažādi, taču ir vērojama tendence piešķirt nozīmi ne tikai bioloģiskajām atšķirībām, bet plašākam faktoru kopumam, kas apstiprina personas spēju turpmāk dzīvot mainītajā dzimumā. Apvienotās Karalistes Dzimuma atzīšanas likums *(http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2004/ukpga_20040007_en_1)* neprasa ķirurģiskas operācijas kā obligātu priekšnoteikumu dzimuma maiņas atzīšanai, uzsvars tiek likts uz to, vai persona ar savu sociālo uzvedību ilgākā laika posmā pierāda savu vēlmi turpmāk sabiedrībā dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvim. Taču tas šobrīd ir izņēmums uz citu Eiropas valstu fona *(sal.: Apvienotās Karalistes Dzimuma atzīšanas kolēģijas pārskats par valstīm, kuru atzīto dzimumu maiņu akceptē Apvienotajā Karalistē: http://www.grp.gov.uk/documents/table_of_gender_ recognition_ schemes_apr_2004.pdf)*. Parasti par nepieciešamu tiek uzskatīta hormonu terapija un ķirurģiska iejaukšanās (taču nav skaidri reglamentēts, cik un kādas operācijas tieši nepieciešamas abu veidu dzimuma maiņas gadījumā), kā arī personas reālā dzīves pieredze iegūstamajā vai jau iegūtajā dzimumā.

[20] Apgabaltiesa ir atzinusi *(sprieduma 16.punkta ceturtā rindkopa)*, ka tiesai nerodas šaubas, ka pieteicēja gan bioloģiskā, gan sociālā aspektā vēlas mainīt dzimumu, kā arī veic attiecīgas darbības, lai to realizētu, un grūtības vai neiespējamība veikt pilnīgai dzimuma maiņai nepieciešamās operācijas īsā laika posmā nevar ierobežot personas tiesības piederēt tai sociālajai grupai, kurai tā jūtas piederīga, ja persona veic no savas gribas atkarīgās, turklāt – neatgriezeniskas, darbības šā mērķa sasniegšanai. Senāts secina, ka apgabaltiesa ir konstatējusi apstākļus, kuri atbilstoši iepriekš norādītajiem apsvērumiem ir pietiekami, lai papildinātu dzimšanas reģistru ar ierakstu par dzimuma maiņu. Tā kā atbildētāja arī neapstrīd šādus secinājumus, bet uzstāj uz to, ka vienīgais kritērijs ir ārsta vai ārstniecības iestādes izziņas par notikušu dzimuma maiņu esamība, tad Senāts nesaskata pamatu apšaubīt apgabaltiesas secinājumus, ka pēc būtiskajiem novērtējamiem faktoriem

dzimuma maiņa atzīstama par notikušu Civilstāvokļa aktu likuma 32.panta izpratnē.

Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti ir uzlikusi pienākumu attiecīgi papildināt dzimšanas reģistru.

[21] Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa kasācijas sūdzībā pamatoti norāda, ka nav pārkāpusi juridiskās obstrukcijas aizliegumu – tā pieņēma pieteicējas iesniegumu un to izskatīja tiesību normu ietvaros. Pēc apgabaltiesas konstatētajiem apstākļiem var secināt, ka Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa ir izskatījusi pēc būtības pieteicējas iesniegumu, pati pēc savas iniciatīvas veikusi apstākļu noskaidrošanu, pieprasot atzinumu no Veselības ministrijas un ārsta vai ārstniecības iestādes izziņu. Līdz ar to strīds pastāv tikai par to, vai iestāde ir pilnībā noskaidrojusi un tiesību normu ietvaros pareizi novērtējusi visus lietā būtiskos apstākļus. Taču šim kasācijas sūdzības argumentam nav izšķirošas nozīmes, vērtējot apgabaltiesas sprieduma pareizību, jo tas nav novedis pie nepareiza rezultāta. Proti, prasījums par pienākuma uzlikšanu papildināt dzimšanas reģistru ir apmierināms atkarībā no tā, vai šāds prasījums ir pamatots pēc būtības (ir iestājušies apstākļi, pie kādiem papildinājumi veicami), nevis atkarībā no tā, vai iestāde iepriekš ir pieļāvusi kļūdas jautājuma izlemšanā. Līdz ar to prasījuma par pienākuma uzlikšanu pamatotība tiesai jebkurā gadījumā ir jāizvērtē patstāvīgi.

[22] Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļa argumentē, ka nav pārkāpusi vienlīdzības principu, jo citos gadījumos papildinājumi dzimšanas reģistros par personas dzimuma maiņu izdarīti, pamatojoties uz Veselības ministrijas izteikto viedokli par dzimuma maiņu vai ārsta vai ārstniecības iestādes sniegtu atzinumu par personas dzimuma maiņu.

Senāts secina, ka iestādes pozīcija pamatota tikai, vadoties no pašas iestādes individuālā redzespunkta. Proti, Dzimtsarakstu nodaļas ieskatā citas valsts iestādes – Veselības ministrijas – atšķirīgs atzinums ir pietiekams pamatojums atšķirīgam lēmumam. Taču jāņem vērā, ka no privātpersonas viedokļa nav būtiski, kā valsts pārvaldes iekšienē mainās vienas vai otras iestādes viedoklis par to, kā ir izlemjama noteikta veida jautājumi. Publiski tiesiskajās attiecībās valsts, iepretim privātpersonai, pastāv kā vienots veselums, un ikviena privātpersona var sagaidīt, ka visi valsts lēmumi salīdzināmos apstākļos būs līdzīgi. Šajā gadījumā, ja pieteicēja sākotnēji iesniedza tādus pašus dokumentus, uz kādu pamata citai personai bija veikti attiecīgi papildinājumi dzimšanas reģistrā, tad arī attiecībā uz pieteicēju bija jāpieņem tāds pats lēmums, vai arī jāpamato, ar ko viņas gadījums ir atšķirīgs (piemēram, mainījies tiesiskais regulējums, ir atšķirīgi individuālā gadījuma faktiskie apstākļi). Ņemot vērā, ka apgabaltiesa nav vērtējusi otra pieteicējas norādītā gadījuma faktiskos apstākļus atbilstoši šajā spriedumā norādītājiem dzimuma maiņas kritērijiem (konkrētās personas vēlme un spēja turpmāk dzīvot

kā cita dzimuma personai, jo īpaši izvērtējot sociālo faktoru), Senātam nav pamata secināt, vai patiešām arī salīdzināmajā gadījumā bija pieņemts pamatots lēmums, taču apgabaltiesas norāde uz nepieciešamību ievērot vienlīdzības principu ir pamatota.

Turklāt, lai arī nav pamata to attiecināt uz šo lietu, Senāts uzskata par nepieciešamu norādīt, ka apstākļos, kad likumā nav noteiktas jebkādas formālas prasības dzimuma maiņas juridiskai atzīšanai, iestādes prakse līdzīgos gadījumos pati par sevi ir būtisks apsvērums, vērtējot, vai ir pamats reģistrēt dzimuma maiņu. Proti, ja persona, tieši tādēļ, ka zināja, kādas prasības iestāde citos gadījumos izvirza, vadījās tieši pēc iestādes prakses, paļāvās uz iespēju ar tieši tādiem pašiem nosacījumiem juridiski mainīt dzimumu, tad paļāvība uz iestādes praksi kā vienīgo valstī pastāvošo kritēriju ir ļoti nozīmīga.

[23] Izvērtējot pieteicējas pretsūdzību par morālā kaitējuma novērtējumu, atzīstams, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā visus apstākļus, kuri varētu liecināt par morālā kaitējuma pastāvēšanu un līdz ar to par tā atlīdzināšanas nepieciešamību. Apgabaltiesa kā iespējamo morālā kaitējuma avotu vērtējusi iespējamo valsts institūciju atteikšanos ievērot pieteicējas tiesības un uzskatījusi, ka pareizais ceļš tādā gadījumā būtu vērsties pret katru šādu valsts institūcijas rīcību.

Senāta ieskatā morālas ciešanas varētu nodarīt ne tikai neiespējamība vispār panākt savu tiesību īstenošanu valsts institūcijās, bet personas saskarsme vispār gan ar apkārtējo sabiedrību, gan ar valsts institūcijām apstākļos, kad tai nākas darīt zināmus savus personas datus atbilstoši personas dokumentiem, tātad darīt zināmu gan neatbilstību starp faktiski uztveramo un juridiski atzīto dzimumu, kā arī, iespējams, skaidrot šādas situācijas iemeslus. Tāpat apgabaltiesa nav vērtējusi, vai, cenšoties izvairīties no nepieciešamības atklāt par sevi šādas ziņas, pieteicēja nav bijusi spiesta pati ierobežot gan sociālos kontaktus, gan savu tiesību brīvu īstenošanu, gan arī mazināt jauniegūtā dzimuma izpausmes tikai tā iemesla dēļ, lai izvairītos no situācijām, kad varētu būt apgrūtināta pieteicējas identifikācija atbilstoši personas dokumentos ierakstītajam vārdam un dzimumam. Kā iepriekš norādīts uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas skaidrojumu, neatbilstība starp personas faktiski pieņemto stāvokli sabiedrībā un viņas juridisko statusu var radīt pietiekami nozīmīgu iejaukšanos personas privātajā dzīvē *(sk. šā sprieduma 12.punktu)*.

Pieteicēja pieteikumā norādījusi, ka viņu pazemo, citastarp, tas, ka viņas iesniegtie dokumenti tiek sūtīti dažādām institūcijām izvērtēšanai. Šajā sakarā Senāts nepiekrīt apgabaltiesas atzinumam par to, ka Administratīvā procesa likuma 59.pants, kas paredz iestādes pienākumu noskaidrot lietas apstākļus, ir pietiekams pamats, lai iestāde jebkuru ar personu saistītu informāciju nosūtītu citai iestādei vai privātpersonai (šajā gadījumā – ārstniecības iestādei). Jautājums par personas

dzimuma maiņu ir īpaši sensitīvi personas dati. Šādu datu sniegšana ir ierobežojama gan attiecībā uz privātpersonām, gan arī valsts pārvaldes iekšienē. Tā ir pieļaujama ar datu subjekta rakstveida piekrišanu, vai attaisnojama tikai nepieciešamības robežās (sk. Fizisko personu datu aizsardzības likuma 11.pantu). Līdz ar to ir izvērtējams, vai un ciktāl bija nepieciešams tieši konkrētās personas datus un pieteicējas sniegto informāciju nosūtīt citām iestādēm. Tai skaitā ir novērtējams, kāds raksturs ir Veselības ministrijas atzinumiem un vai šādu atzinumu sniegšanā bija nozīme konkrētajai informācijai par pieteicēju. Tā kā apgabaltiesa nav vērtējusi apstākļus, kas varētu būt būtiski jautājumā par morālā kaitējuma konstatēšanu un atlīdzināšanu, spriedums šajā daļā atzīstams par neatbilstošu Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajai daļai (tiesas pienākums objektīvi noskaidrot lietas apstākļus un sniegt tiem juridisko novērtējumu), tādēļ atceļams un nosūtāms attiecīgā prasījuma atkārtotai izvērtēšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 11.aprīļa spriedumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu un Rīgas pilsētas Dzimtsarakstu nodaļas kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Advokatūras institūta būtība; Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas publiski tiesiskais statuss un Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pienākumi Iesniegumu likuma kontekstā; Latvijas Republikas Satversmes 104.panta interpretācija

1. Tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā ietilpst arī personas tiesības uz advokātu – uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu. Turklāt šīs tiesības ietver arī valsts pienākumu šādu palīdzību sniegt personām, kuras pašas nevar to atļauties (Latvijas Republikas Satversmes 92.pants).

2. Kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā advokatūras institūtam ir liela nozīme, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot procesa dalībnieku tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā. Līdz ar to valstij ir jāizveido priekšnoteikumi tādam advokatūras institūtam, kas spēj efektīvi funkcionēt (Satversmes tiesas judikatūra, Senāta judikatūra).

3. Lai nodrošinātu indivīda tiesības pilnvērtīgi aizsargāt savas intereses tiesā, likumdevējs ar ārējo normatīvo aktu (Latvijas Republikas Advokatūras likumu), apvienojot vienā profesijā darbojošos juristus (advokātus), ir nodibinājis publisko tiesību subjektu – Latvijas zvērinātu advokātu kolēģiju. Valsts kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona attiecīgo funkciju veikšanu nodevusi autonomajā kompetencē šim publisko tiesību subjektam, vienlaikus nosakot pilnīgu šā subjekta finansiālu patstāvību. Tādējādi likumdevējs Latvijā ir izveidojis Latvijas zvērinātu advokātu kolēģiju kā atvasinātu publisko tiesību juridisko personu. Savukārt Latvijas zvērinātu advokātu padome ir šīs publisko tiesību juridiskās personas institūcija un darbojas tās vārdā (Latvijas Republikas Advokatūras likuma 2., 3., 18., 20., 21., 22., 33.pants).

4. Vērtējot, vai kāds tiesību subjekts atzīstams par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē, attiecīgā subjekta institucionālajam statusam nav nozīmes – būtiskas ir veicamās funkcijas. Tas ir, Administratīvā procesa likuma izpratnē jēdziens "iestāde" atšķiras no šā paša jēdziena Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Ja Valsts pārvaldes iekārtas likums galvenokārt reglamentē valsts pārvaldes institucionālo uzbūvi (un jēdziens "iestāde" tiek lietots šajā nozīmē), tad Administratīvā procesa likuma izpratnē nav būtiski,

vai valsts varu īsteno valsts pārvaldes iestāde. Būtiski ir tas, ka attiecībā pret indivīdu tiek īstenota publiskā vara valsts pārvaldes jomā. Neatkarīgi no tā, kurai institūcijai (piemēram, tiešās valsts pārvaldes iestādei vai komersantam) likumdevējs uzticējis attiecīgo valsts varas pilnvaru īstenošanu, tās rīcība attiecībā pret indivīdu ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa).

5. Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā ir paredzētas tiesības ikvienam likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Šīs tiesības tiek īstenotas uz personas iniciatīvas pamata, vēršoties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un uz tiem ir motivēti atbildēts. Tā kā valsts savus pienākumus īsteno ar dažādu institūciju starpniecību, tad Satversmes 104.panta kontekstā tas nozīmē, ka persona vēršas pie attiecīgās kompetentās institūcijas un saņem kompetentu atbildi.

No Latvijas Republikas Satversmes 104.panta piemērošanas viedokļa ir būtiski konstatēt, vai persona ir vērsusies ar jautājumu, uz kuru lūdz sniegt atbildi, vai arī iesniegums vērsts uz konkrēta rezultāta sasniegšanu. Persona, atsaucoties uz Satversmes 104.pantu un likumu, kas reglamentē iesniegumu izskatīšanu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām normām. Satversmes 104.panta kontekstā personai ir tiesības saņemt tikai atbildi pēc būtības (Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra).

6. Apstāklis, ka Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā līdztekus valsts iestādēm ir minētas pašvaldību iestādes, nenozīmē, ka atbildēšanas pienākums ir tikai valstij (šaurā nozīmē) un pašvaldībām. Šī tiesību norma interpretējama paplašināti. Jēdzienā "valsts" plašā nozīmē ietilpst arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas. Latvijas likumos, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā, tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs personas vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts" (Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra).

7. Latvijas Zvērinātu advokātu padome kā atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas institūcija ir uzskatāma par Latvijas Republikas Satversmes 104.panta subjektu, kuram, saņemot indivīda iesniegumu ar lūgumu sniegt atbildi, ir pienākums sniegt atbildi atbilstoši tiesību

normām (Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Latvijas Republikas Advokatūras likuma 18.pants).

8. Lūgums iestādei izsniegt personas pašas pirms tam iesniegto iesniegumu kopijas nav uzskatāms par lūgumu sniegt informāciju, jo nesatur informāciju, kuru pieteikuma iesniedzējs nezinātu. Pieteikuma iesniedzēja nolūks šādos gadījumos nav iegūt informāciju, kuru viņš nezinātu, bet gan atgūt savā rīcībā dokumentu kopijas kā tādas. Vienlaikus jāatzīst: lai arī lūgums izsniegt savu iesniegumu kopijas nav uzskatāms par izteiktu tiesību uz informāciju ietvaros, tas nenozīmē, ka persona nekādā gadījumā nevar saņemt pašas savulaik iesniegtus dokumentus. Iespējams, ka dokumentu atgūšana nepieciešama citu tiesību īstenošanai (Senāta judikatūra).

2008.gada 21.aprīlī Lieta Nr.SKA-22/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša,

piedaloties atbildētājas Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas pusē pieaicinātās iestādes Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz B.K. pieteikumu par Latvijas Zvērinātu advokātu padomes faktisko rīcību un mantisko zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar B.K. un Latvijas Zvērinātu advokātu padomes kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs B.K. 2005.gada 22.februārī iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atzīt par prettiesisku Latvijas Zvērinātu advokātu padomes (turpmāk – Padome) faktisko rīcību un noteikt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu un mantiskajiem zaudējumiem 675 latu apmērā. Pieteikumā norādīts, ka Padome pieteicējam nav sniegusi atbildes uz 2003.gada 12.augusta, 14.novembra un 19.decembra, kā arī 2004.gada 7.jūnija un 13.augusta iesniegumiem. Tādējādi pieteicējam liegtas tiesības uz bezmaksas advokāta palīdzību kriminālietā un civillietā. Viņam arī nav sniegta

atbilde uz vairākiem juridiska rakstura jautājumiem un nepamatoti nav izsniegtas paša nosūtīto iesniegumu kopijas.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 25.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja.

[3] Izskatot lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 10.maija spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji. Apgabaltiesa:

1) atzina par prettiesisku Padomes faktisko rīcību, nesniedzot pieteicējam atbildi uz 2004.gada 14.novembra un 2004.gada 7.jūnija iesniegumiem daļā par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas kārtības izskaidrošanu civillietā;

2) atzina par prettiesisku Padomes faktisko rīcību, nesniedzot likumā noteiktā termiņā atbildi uz pieteicēja 2003.gada 12.augusta, 2003.gada 14.novembra, 2004.gada 19.decembra, 2004.gada 17.jūnija un 2004.gada 13.augusta iesniegumiem daļā par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas kārtības izskaidrošanu krimināllietā;

3) atzina par prettiesisku Padomes faktisko rīcību, atsakoties izsniegt pieteicējam viņa nosūtītos iesniegumus;

4) noraidīja pieteikumu par Padomes faktisko rīcību pārējā daļā;

5) uzlika pienākumu Padomei piecpadsmit dienu laikā pēc šā sprieduma stāšanās likumīgā spēkā rakstveidā atvainoties pieteicējam par spriedumā konstatēto prettiesisko faktisko rīcību;

6) noraidīja pieteikumu par mantisko zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu 675 latu apmērā.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējs ir vērsies ar iesniegumiem Padomē, lūdzot:

1) izskaidrot iespēju notiesātajam saņemt bezmaksas zvērināta advokāta palīdzību, lai iesniegtu tiesā pieteikumu Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 393.[1]–393.[10]panta kārtībā, t.i., uzsākt 2000.gadā izskatītas krimināllietas sprieduma pārskatīšanas procesu, kā arī izskaidrot bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšanas kārtību civillietā;

2) izskaidrot Padomes pozīciju par normatīvo aktu pretrunu ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.panta trešās daļas "c" punktu un 14.panta sesto daļu; izskaidrot Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 90.panta jēgu; sniegt juridiskā fakta tiesisko definīciju krimināltiesībās; izskaidrot, kāpēc personas foto un videoattēla izmantošana publikācijās masu medijos ir iespējama bez šīs personas atļaujas;

3) izgatavot un izsniegt viņam iepriekš nosūtīto iesniegumu kopijas, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglamenta 47.panta pirmās daļas "h" punktu.

[3.2] Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija (turpmāk – Kolēģija) ir pašpārvaldes publisko tiesību autonoms subjekts un tās pārvaldes, uzraudzības un izpildu institūcija ir Padome. Atsevišķos likumā noteiktos gadījumos Padome darbojas publisko tiesību jomā – tajā skaitā, sniedzot valsts apmaksāto juridisko palīdzību.

[3.3] Atbildot uz pieteicēja iesniegumiem, Padomei kā pašpārvaldes publisko tiesību autonomam subjektam, kas saskaņā ar procesa virzītāja vai pašvaldības lēmumu pilda publisku funkciju – nodrošina valsts apmaksātās juridiskās palīdzības sniegšanu –, bija jāizskaidro pieteicējam kārtība, kādā var saņemt valsts apmaksātu advokāta palīdzību.

[3.4] Atbildes sniegšana uz iesniegumu nenozīmē, ka iestādei ir pienākums pēc būtības sniegt atbildi uz jebkādu iesniegumā izteiktu lūgumu. Padomei nebija pienākuma sniegt vēl papildu skaidrojumus par Latvijas normatīvo aktu atbilstību starptautisko tiesību normām; izskaidrot juridiskā fakta jēdzienu; izskaidrot personas attēla izmantošanas pieļaujamību masu medijos bez personas atļaujas u.tml. Tādējādi Padomei nebija uz minētajiem jautājumiem jāatbild pēc būtības, bet tikai jāpaskaidro, ka atbildes uz jautājumiem varētu tikt sniegtas tikai tādā gadījumā, ja pieteicējam lietā tiktu nolemts sniegt valsts apmaksātu juridisko palīdzību.

[3.5] Atbildi par valsts apmaksāta advokāta palīdzības saņemšanu krimināllietā Padome pieteicējam sniegusi, neievērojot likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" 8.panta pirmās daļas 2. un 3.punktā noteiktos atbildes sniegšanas termiņus. Savukārt atbildi par palīdzības sniegšanu civillietā Padome nav sniegusi.

[3.6] Tā kā pieteicēja lūgumu sniegt valsts apmaksātu juridisko palīdzību jau ir izskatījusi Juridiskās palīdzības administrācija, tad nav nepieciešams Padomei uzlikt pienākumu sniegt atbildi uz pieteicēja iesniegumiem tajā daļā, kurā atbilde nepamatoti netika sniegta.

[3.7] Privātpersonai ir tiesības bez īpaša pamatojuma norādīšanas pieprasīt un likumā noteiktā kārtībā saņemt no iestādes informāciju, kas nav atzīta par ierobežotas pieejamības informāciju. Iesniegumi, kurus pieteicējs pieprasīja Padomei, nav uzskatāmi par ierobežotas pieejamības informāciju, jo tos sastādījis pats pieteicējs. Līdz ar to Padomes rīcība, nemotivēti atsakoties pieteicējam izsniegt viņa iesniegumu kopijas, ir atzīstama par prettiesisku. Vienlaikus nav pamata uzlikt pienākumu Padomei izsniegt pieteicējam viņa pieprasīto iesniegumu kopijas, jo Padomes rīcībā pieteicēja pieprasīto iesniegumu pašlaik nav.

[3.8] Pieteicējs vēlas, lai viņa paša veiktās darbības viņa lietas virzībai tiesā tiktu pielīdzinātas zvērināta advokāta pakalpojumiem, kurus noteiktos gadījumos apmaksā valsts. Tomēr likums neparedz iespēju

privātpersonai atlīdzināt viņas pašas nemantisko ieguldījumu lietas risināšanā, tāpēc prasījumi par zaudējumu atlīdzināšanu ir noraidāmi.

[3.9] Iestādes prettiesiskās rīcības rezultātā pieteicējiem nav nodarīts tāds morāls kaitējums, kas būtu novērtējams un atlīdzināms naudas izteiksmē. Līdz ar to prasījums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu ir noraidāms.

[3.10] Padome nav savlaicīgi un pieprasītajā apjomā sniegusi atbildes uz iesniegumiem, kā arī nepamatoti atteikusies sniegt vispārpieejamu informāciju ieslodzījumā esošai personai, apgrūtinot šīs personas tiesību aizsardzību. Tādējādi pieteicējam ir nodarīts būtisks, bet ne smags morālais kaitējums, kas ir pamats uzlikt pienākumu Padomei rakstveidā atvainoties pieteicējam par spriedumā konstatēto prettiesisko faktisko rīcību.

[4] Pieteicējs par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.maija spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot atcelt spriedumu daļā par:

1) morālā kaitējuma atlīdzināšanu;

2) Padomes faktisko rīcību;

3) zaudējumu atlīdzināšanu.

Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav novērtējusi lietas apstākļus – tostarp, ka pieteicējam pusotru gadu nav bijis iespējams noskaidrot, kādā veidā iespējams saņemt juridisko palīdzību. Tādējādi tiesa pārkāpusi Satversmes 92.pantu, Administratīvā procesa likuma 103.panta trešo daļu, 250.panta trešo daļu un 250.panta piektās daļas 3.punktu.

[4.2] Tiesa nav ievērojusi Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumu Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu" 2.7.punktu. Proti, tiesa nav ņēmusi vērā, ka šie noteikumi neattiecas uz personām, kas atrodas pilnā valsts apgādībā – tostarp ieslodzītajiem. Līdz ar to tiesa nepamatoti secinājusi, ka jautājumu par personas atzīšanu par trūcīgu izlemj pašvaldība, nevis Padome.

[4.3] Tiesa nepamatoti atzinusi, ka par morālo kaitējumu, kas nodarīts ar iestādes prettiesisko rīcību, pietiekams gandarījums ir rakstveida atvainošanās.

[4.4] Zvērināts advokāts darbojas publisko tiesību jomā, un par viņa prettiesisko rīcību ir atbildīga valsts. Savukārt tiesas pienākums ir pārbaudīt, vai rīcība ir tiesiska. Taču tiesa šo pienākumu nav ievērojusi, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 326.panta 1.punktu un 327.panta pirmās daļas 1. un 3.punktu.

[4.5] Tiesa pretlikumīgi atsaucas uz Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma tiesību normām, saskaņā ar kurām par mantisko zaudējumu neuzskata laiku un pūles, ko privātpersona veltījusi lietas risināšanai. Tādējādi tiesa nav piemērojusi

augstāka juridiskā spēka tiesību normu – Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglamenta 60.pantu. Saskaņā ar minēto tiesību normu pieteicējam taisnīgā apmērā atlīdzināmi izdevumi par juridisko darbu sūdzības sastādīšanā. Tādējādi tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 326.panta 1.punktu un Konvencijas 6.panta pirmo daļu.

[5] Kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.maija spriedumu iesniegusi arī Padome, lūdzot spriedumu atcelt un izbeigt tiesvedību. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pieteicēja pieteikums nav piekritīgs administratīvajai tiesai, jo Kolēģija kā neatkarīga Latvijas zvērinātu advokātu profesionāla korporācija ir nevalstiska organizācija, kas netiek finansēta no valsts budžeta. Turklāt tās pārvaldes, uzraudzības un izpildes institūcija – Padome – nav iestāde un tai nav ar likumu noteiktas tādas valsts varas pilnvaras, kādas norādītas pieteikumā. Tiesa nav pamatojusi, kādēļ tā uzskata Padomi par valsts iestādi. Jāņem vērā, ka atbildētāja nesaņem finansējumu nedz no valsts budžeta, nedz no kādas valsts iestādes. Padome nekad nav slēgusi publisko tiesību līgumu, ar kuru tā būtu ieguvusi iestādes funkcijas. Tie gadījumi, kurus tiesa nosauc par tādiem, kuros Padome darbojas publisko tiesību jomā (uzraugot advokātu darbību, izskatot par viņiem iesniegtās sūdzības, uzņemot un izslēdzot advokātus), ir izņēmuma gadījumi, kuri neuzliek atbildētājai pienākumu darboties kā iestādei.

[5.2] Pieteicēja iesniegumu būtība ir prasība sniegt juridisko palīdzību viņam kā maznodrošinātai personai. Taču atbildētājai šāds pienākums normatīvajos aktos nav noteikts.

[5.3] Lietā ir strīds, vai Padome ir iestāde, no kā ir atkarīgs, vai uz Padomi ir attiecināms Informācijas atklātības likums un likums "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās".

[5.4] Nav skaidrs, kas lietā ir atbildētājs – Kolēģija vai Padome.

[5.5] Kopš 2005.gada 1.jūnija ir spēkā Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums, kas ir aizpildījis likuma robu, kura dēļ ir sākusies konkrētā tiesvedība. Šai tiesvedībai analoga situācija vairs nevar rasties. Tādēļ Latvijas Republikas Advokatūras likuma tiesību normas nedrīkst tulkot paplašināti.

[6] Tiesas sēdē Padomes pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību. Pieteicējs kasācijas sūdzību neatzina.

Pieteicējs uz tiesas sēdi nebija ieradies. Senātā saņemts pieteicēja lūgums lemt par viņa etapēšanu uz tiesas sēdi no ieslodzījuma vietas. Senāts nolēma lietu izskatīt bez pieteicēja piedalīšanās, ievērojot šādus apstākļus: 1) Administratīvā procesa likuma 342.pantā minēts, ka procesa dalībnieka neierašanās, ja viņam pienācīgi paziņots par tiesas sēdi, nav šķērslis lietas izskatīšanai; 2) pieteicējs piedalījies apgabaltiesas sēdē,

kas izskatīja lietu pēc būtības; 3) savus apsvērumus pieteicējs izteicis kasācijas sūdzībā; 4) Senātā lieta netiek izskatīta pēc būtības, bet tiek vērtēts, vai apgabaltiesa ir pareizi piemērojusi tiesību normas.

Motīvu daļa

[7] Padomes kasācijas sūdzībā norādīts, ka nav skaidrs, kas lietā ir atbildētājs – Padome vai Kolēģija. Senāts atzīst par nepieciešamu vispirms noskaidrot šo jautājumu.

[8] Advokatūras darbību reglamentē Latvijas Republikas Advokatūras likums. Tajā noteikts, ka advokatūra ir tiesiskas valsts justīcijas neatņemama sastāvdaļa (2.pants). Advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kas sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot tiesā un pirmstiesas izmeklēšanā personu likumīgās intereses, sniedzot juridiskās konsultācijas, gatavojot juridiskus dokumentus un veicot citas juridiskas darbības (3.pants). Visus Latvijā praktizējošos zvērinātus advokātus apvieno Kolēģija, kas ir neatkarīga Latvijas zvērinātu advokātu profesionāla korporācija (18.pants). Kolēģija darbojas uz Latvijas Republikas Advokatūras likuma un statūtu pamata kā pašpārvaldes publisko tiesību autonoms subjekts (20.pants). Tās līdzekļus veido summas, kas tiek maksātas no ieņēmumiem par advokātu sniegto juridisko palīdzību (22.pants). Kolēģijas institūcijas ir zvērinātu advokātu kopsapulce, Padome, revīzijas komisija un disciplinārlietu komisija (21.pants). Padome ir Kolēģijas pārvaldes, uzraudzības un izpildu institūcija (33.pants).

[9] Senāta ieskatā nepieciešamība likumdevējam risināt jautājumu par advokatūras darbību izriet no Satversmes 92.panta, kas paredz gan personas tiesības uz taisnīgu tiesu, gan arī tiesības uz advokāta palīdzību. Kā atzinusi Satversmes tiesa, no minēto Satversmes 92.panta tiesību normu kopsakarības izriet, ka ikviena tiesības uz advokāta palīdzību saprotamas kā subjektīvās tiesības uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu, proti, personai nolūkā aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā ir tiesības saņemt tai nepieciešamo juridisko palīdzību no personām, kas ir ieguvušas attiecīgās zināšanas un iemaņas. Tiesības uz advokātu Satversmes 92.panta izpratnē, pirmkārt, ietver tiesības uz kvalificētu juridisko palīdzību un, otrkārt, valsts pienākumu šādu palīdzību sniegt personām, kuras pašas nevar to atļauties *(sk. Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr.2003-04-01 secinājumu daļas 5.punktu)*. Advokatūras institūtam ir liela nozīme kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot procesa dalībnieku tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā *(turpat)*.

Efektīvi funkcionējoša advokatūra, caur kuru indivīdam ir iespēja saņemt pienācīgu juridisko palīdzību savu interešu pilnvērtīgai aizstāvībai tiesā, ir jautājums, kura risināšanu valsts nevar atstāt tikai pašas sabiedrības ziņā. Tās ir ikvienas personas atsevišķi un sabiedrības kopumā intereses, kuru aizsardzībai nepieciešams attiecīgs tiesiskais regulējums. Tāpēc advokatūras esamība vispār un tās darbība attiecas arī uz publisko tiesību jomu.

[10] Ievērojot iepriekš teikto, secināms, ka, lai nodrošinātu indivīda tiesības pilnvērtīgi aizsargāt savas intereses tiesā, ar ārējo normatīvo aktu (Latvijas Republikas Advokatūras likumu), apvienojot vienā profesijā darbojošos juristus (advokātus), ir dibināts publisko tiesību subjekts (Kolēģija). Valsts kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona attiecīgo funkciju veikšanu nodevusi autonomajā kompetencē publisko tiesību subjektam, vienlaikus nosakot pilnīgu šā subjekta finansiālu patstāvību. Šo iemeslu dēļ Senāts nepiekrīt Padomes kasācijas sūdzībā minētajam, ka Kolēģija ir nevalstiska organizācija. Senāta ieskatā tādējādi likumdevējs Latvijā ir izveidojis Kolēģiju kā atvasinātu publisko tiesību juridisko personu. Savukārt Padome ir šīs publisko tiesību juridiskās personas orgāns un darbojas tās vārdā.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 34.panta pirmo daļu atbildētājs tiesā, cita starpā, ir atvasināta publisko tiesību juridiskā persona. Atbilstoši šā panta otrajai daļai atbildētāja pusē pieaicina iestādi, no kuras pieteicējs prasa attiecīgu rīcību, vai citu institūciju, ja tas noteikts normatīvajā aktā.

[12] Ievērojot iepriekš šā sprieduma 10. un 11.punktā teikto, secināms, ka šajā lietā atbildētājs ir Kolēģija, kuras pusē ir pieaicināta Padome. Jo, pirmkārt, par Padomes rīcību pieteicējs iesniedzis pieteikumu un, otrkārt, normatīvajā aktā nav noteikts, ka gadījumā, ja pieteikums iesniegts par Padomes rīcību, tiesā pieaicināma cita institūcija.

[13] Kā nākamais ir aplūkojams Padomes kasācijas sūdzībā izvirzītais arguments, ka Padome nekādā gadījumā nav atzīstama par iestādi un tai nav ar likumu noteiktas tādas valsts varas pilnvaras, kādas norādītas pieteikumā. Tāpēc Padomes ieskatā tiesvedība lietā ir izbeidzama.

[14] Kā jau iepriekš minēts, institucionāli Padome ir Kolēģijas orgāns. Tomēr no Administratīvā procesa likuma piemērošanas viedokļa tās institucionālajai klasifikācijai nav nozīmes. Būtiskas ir veicamās funkcijas. Tas izriet no minētā likuma 1.panta pirmās daļas, saskaņā ar kuru iestāde ir tiesību subjekts, kuram ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā. Administratīvā procesa likuma izpratnē jēdziens "iestāde" atšķiras no šā paša jēdziena Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Ja Valsts pārvaldes iekārtas likums galvenokārt reglamentē valsts pārvaldes

institucionālo uzbūvi (un jēdziens "iestāde" tiek lietots šajā nozīmē), tad Administratīvā procesa likuma izpratnē nav būtiski, vai valsts varu īsteno valsts pārvaldes iestāde. Būtiski, ka pret indivīdu tiek īstenota publiskā vara valsts pārvaldes jomā. Neatkarīgi no tā, kurai institūcijai (piemēram, tiešās valsts pārvaldes iestādei vai komersantam) likumdevējs uzticējis attiecīgo valsts varas pilnvaru īstenošanu, tās rīcība attiecībā pret indivīdu ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā.

Līdz ar to, ja tiek atzīts, ka Padomei ir piešķirtas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā, tad tā ir uzskatāma par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē.

[15] Izskatāmajā lietā apgabaltiesa ir konstatējusi, ka pieteicējs laikā no 2003.gada 12.augusta līdz 2004.gada 13.augustam ir vērsies Padomē ar pieciem iesniegumiem. Kā izriet no apgabaltiesas sprieduma, nesaņemot atbildi uz iesniegumu, nākamajos faktiski tiek atkārtoti lūgts tas pats un papildus izteikts vēl kāds jautājums. Izvērtējusi iesniegumus, apgabaltiesa konstatējusi, ka pieteicējs vērsies Padomē ar šādiem jautājumiem:

1) izskaidrot iespēju notiesātajam saņemt bezmaksas zvērināta advokāta palīdzību, lai iesniegtu tiesā pieteikumu Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 393.[1]–393.[10]panta kārtībā, t.i., uzsākt 2000.gadā izskatītas krimināllietas sprieduma pārskatīšanas procesu, kā arī izskaidrot bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšanas kārtību civillietā;

2) izskaidrot Padomes pozīciju par to, ka normatīvie akti ir pretrunā ar Konvencijas 6.panta trešās daļas "c" punktu un 14.panta sesto daļu. Izskaidrot Satversmes 90.panta jēgu, kā arī sniegt juridiskā fakta tiesisko definīciju krimināltiesībās. Izskaidrot, kāpēc personas foto un videoattēla izmantošana publikācijās masu medijos ir iespējama bez šīs personas atļaujas;

3) izgatavot un izsniegt viņam iepriekš nosūtīto iesniegumu kopijas, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglamenta 47.panta pirmās daļas "h" punktu.

[16] Viens no iespējamiem pieteikuma priekšmetiem administratīvajā procesā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam ir faktiskā rīcība, kas atšķirībā no administratīvā akta ir vērsta uz faktisko, nevis tiesisko seku radīšanu. Pieteikums par to, ka iestāde nav sniegusi atbildi vai nav sniegusi atbildi pēc būtības, ir pieteikums par iestādes faktisko rīcību, kuras tiesiskums līdz ar to ir pārbaudāms administratīvajā procesā.

Atbilde uz Padomes kasācijas sūdzības argumentu, ka ir izbeidzama tiesvedība lietā saistībā ar atbilžu nesniegšanu, ir atkarīga no tā, vai Padomei bija no tiesību normām izrietošs pienākums veikt faktisko rīcību – atbildēt uz pieteicēja iesniegumiem.

[17] Saskaņā ar Satversmes 104.panta pirmo teikumu ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Šīs tiesības tiek īstenotas uz personas iniciatīvas pamata, vēršoties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un tie motivēti atbildēti. Tādā veidā tiek aktivizēta pilsoniskā sabiedrība un valsts darbība kļūst caurskatāmāka. Tā kā valsts savus pienākumus īsteno caur dažādām institūcijām, tad Satversmes 104.panta kontekstā tas nozīmē, ka persona vēršas pie attiecīgās kompetentās institūcijas un saņem kompetentu atbildi.

[18] Apstāklis, ka Satversmes 104.pantā līdztekus valsts iestādēm ir minētas pašvaldību iestādes, nenozīmē, ka atbildēšanas pienākums ir tikai valstij (šaurā nozīmē) un pašvaldībām. Tālāk minēto apsvērumu dēļ šī konstitucionālā norma Senāta ieskatā nav tulkojama sašaurināti, bet gan, ņemot vērā arī tās jēgu un mērķi, tieši otrādi – paplašināti.

Pirmkārt, ņemot vērā, ka Satversmē cilvēktiesību katalogs ietverts 1998.gadā, kad jautājumu par vēršanos iestādēs ar iesniegumiem (un attiecīgi iestāžu pienākumu atbildēt) reglamentēja likums "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", Satversmes 104.pantā minētās **valsts un pašvaldību iestādes** drīzāk tulkojams kā vēsturiski radies, t.i., no attiecīgā likuma pārņemts, formulējums.

Otrkārt, jēdzienā "valsts" plašā nozīmē ietilpst arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas. Tas nozīmē, ka pat gadījumā, ja šajā normā tiešā tekstā nebūtu minētas pašvaldību iestādes, tās tomēr būtu ielasāmas normas tvērumā. Senāts iepriekš savā praksē, apsverot Interešu konflikta novēršanas likuma piemērošanu attiecībā uz Rīgas brīvostas pārvaldes valdes locekli, jau atzinis, ka Latvijas likumos, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā, tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs personas vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts" *(sk. Senāta 2007.gada 25.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-401/2007 8.punktu)*.

Treškārt, nav saprātīgi izskaidrojams, kāpēc likumdevējs būtu noteicis, ka indivīdam ir tiesības saņemt atbildi no atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas, kas veidota pēc teritorijas kritērija (t.i., pašvaldības), bet nav tiesību saņemt atbildi no citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām, kas veidotas pēc citiem kritērijiem (piemēram, profesionālās piederības, kā tas ir advokatūras gadījumā).

[19] Ņemot vērā šā sprieduma 17. un 18.punktā minēto, Senāts atzīst, ka Padome ir uzskatāma par Satversmes 104.panta subjektu,

kuram, saņemot indivīda iesniegumu ar lūgumu sniegt atbildi, ir pienākums atbilstoši tiesību normām atbildi sniegt. Savukārt atbildes nesniegšana vispār vai atbildes nesniegšana pēc būtības kā faktiskā rīcība atbilstoši Administratīvā procesa likumam ir pārbaudāma administratīvajā tiesā. Līdz ar to lietā nav pamata izbeigt tiesvedību tā iemesla dēļ, ka Padomes rīcība attiecībā uz pieteicēja iesniegumiem nebūtu pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā. Minēto apsvērumu dēļ par nepamatotu atzīstams arī Padomes kasācijas sūdzības arguments, ka Padomei, izskatot pieteicēja iesniegumus, nebija jāievēro likums "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās".

Tiesas sēdē Padomes pārstāvis uzsvēra, ka citās valstīs advokatūrai nav pienākuma atbildēt uz indivīdu iesniegumiem un ka tās rīcība saistībā ar saņemto iesniegumu nav pārbaudāma tiesā. Senāts piekrīt, ka starptautiskajos līgumos, kuri Latvijai ir saistoši, nav šādi formulētas tiesības kā Satversmes 104.pantā. Ar šādu normu Satversme atšķiras arī no citu valstu konstitūcijām. Tomēr valstij nekas neliedz noteikt labvēlīgākus cilvēktiesību standartus, nekā tie ir valstij saistošajos starptautiskajos līgumos un, vēl jo vairāk, citu valstu konstitūcijās. Tāpēc interpretāciju, kuras rezultātā Senāts nonāk pie secinājuma, ka uz Padomi ir attiecināms Satversmes 104.pantā noteiktais, nevar iespaidot apstāklis, ka nacionālajos un starptautiskajos cilvēktiesību katalogos tiešā tekstā šāda tiesība parasti nav ietverta.

[20] Padome kasācijas sūdzībā norādījusi, ka šai tiesvedībai analoga situācija vairs nevar rasties, jo kopš 2005.gada 1.jūnija ir spēkā Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums, kas ir aizpildījis likuma robu, kura dēļ ir sākusies konkrētā tiesvedība. Tādēļ, kā norāda Padome, Latvijas Republikas Advokatūras likuma tiesību normas nedrīkst tulkot paplašināti.

Pirmkārt, Senāts nekonstatē likuma robu šajā lietā. Otrkārt, Satversmes 104.pants un Latvijas Republikas Advokatūras likums šajā lietā interpretēts neatkarīgi no tā, kuras institūcijas kompetencē ir jautājuma izlemšana par juridiskās palīdzības sniegšanu. Tāpēc apstāklim, ka kopš 2005.gada 1.jūnija ir spēkā Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums un ka saskaņā ar minēto likumu par juridiskās palīdzības sniegšanu atbildīgā iestāde ir Juridiskās palīdzības administrācija, šīs lietas izspriešanā nav tiesiskas nozīmes.

[21] Pārejot pie iesniegumu satura, konstatējama atšķirība apgabaltiesas un Padomes viedokļos. Padomes kasācijas sūdzībā norādīts, ka pieteicēja iesniegumu būtība ir prasība sniegt viņam juridisko palīdzību kā maznodrošinātai personai. Taču atbildētājai šāds pienākums normatīvajos aktos nav noteikts. Savukārt apgabaltiesa attiecībā uz pieteicēja iesniegumiem, kuros runāts par juridisko palīdzību, ir konstatējusi, ka pieteicējs ir lūdzis izskaidrot iespēju notiesātajam

saņemt bezmaksas zvērināta advokāta palīdzību, lai uzsāktu izskatītas kriminālllietas sprieduma pārskatīšanas procesu, kā arī izskaidrot bezmaksas juridiskās palīdzības sniegšanas kārtību civillietā.

No Satversmes 104.panta piemērošanas viedokļa ir būtiski konstatēt, vai persona ir vērsusies ar jautājumu, uz kuru lūdz sniegt atbildi, vai arī iesniegums vērsts uz konkrēta rezultāta sasniegšanu. Kā Senāts atzinis citā lietā, persona, atsaucoties uz Satversmes 104.pantu un likumu, kas reglamentē iesniegumu izskatīšanu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām normām *(sk. Senāta 2007.gada 8.marta lēmuma* lietā Nr.SKA-69/2007 8.punktu)*. Šajā lietā tātad ir noskaidrojams, vai ir izteikts lūgums izskaidrot juridiskās palīdzības sniegšanas kārtību vai arī sniegt juridisko palīdzību.

Savā pieteikumā administratīvajai tiesai pieteicējs, izklāstot iesniegumu hronoloģiju, runā par to, kā sākotnēji nolēmis saņemt pilnīgu informāciju par iespējām lūgt zvērinātu advokātu bez maksas sastādīt un iesniegt iesniegumu par kriminālllietas pārskatīšanu. Pēc Ģenerālprokuratūras virsprokurora vēstulē minētā ieteikuma vērsies Padomē, lai saņemtu savu tiesību skaidrojumu. Kad nav saņēmis atbildi uz iesniegumu, nākamo papildinājis, lūdzot izskaidrot arī bezmaksas juridiskās palīdzības saņemšanas iespējas civilprocesā. Nesaņemot atbildi, nākamajā iesniegumā vēlreiz lūdzis izskaidrot iespēju nozīmēt advokātu civilprocesā un kārtību un iespēju nozīmēt bezmaksas advokātu kriminālllietas pārskatīšanai.

Lietā esošie pieteicēja iesniegumi apstiprina pieteikumā teikto.

Var piekrist Padomei tādā ziņā, ka iemesls, kāpēc pieteicējs rakstījis savus iesniegumus, visticamāk bijusi vēlme juridisku palīdzību beigās arī saņemt. Tomēr ar šīs lietas ietvaros izvērtējamiem iesniegumiem, kā uzskata Senāts, pieteicējs nebija izteicis lūgumu nodrošināt juridisko palīdzību, bet gan izskaidrot tās saņemšanas kārtību. Par Padomes rīcību attiecībā uz izteiktajiem lūgumiem ir ierosināta šī administratīvā lieta, un apgabaltiesa ir pareizi konstatējusi pieteikuma priekšmetu. Tāpēc aplūkojamais Padomes kasācijas sūdzības arguments atzīstams par nepamatotu.

[22] Padomes kasācijas sūdzībā nav argumentu par to, ka Padome nebija kompetenta lemt par juridiskās palīdzības sniegšanu kriminālllietā, bet gan, kā secināja apgabaltiesa, tikai to īstenot pēc citu Latvijas Kriminālprocesa kodeksā minēto institūciju lēmuma *(sk. apgabaltiesas sprieduma 11.punktu)*. Tomēr Senāts norāda, ka, ja Padome būtu pieteicējam septiņu dienu laikā atbildējusi, ka jautājuma izlemšana nav tās kompetencē un pārsūtījusi viņa iesniegumus kompetentajām

* ***Piezīme***: domāts: *sk. Senāta 2007.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.SKA-69/2007 8.punktu.*

institūcijām, tā būtu rīkojusies atbilstoši tobrīd spēkā esošā likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" 8.panta pirmās daļas 1.punktam un tādējādi izpildījusi savu pienākumu. Kā konstatējusi apgabaltiesa, Padome 2005.gada 14.janvārī ir sniegusi atbildi pieteicējam, ka lēmumu par valsts apmaksāta advokāta piešķiršanu krimināllietā pieņem izziņas izdarītājs, prokurors vai tiesa. Tātad faktiski Padome ir daļēji atbildējusi pieteicējam, tikai izdarīja to pusotru gadu pēc pirmā iesnieguma saņemšanas.

Atšķirībā no Latvijas Kriminālprocesa kodeksa Civilprocesa likums nereglamentēja, kura institūcija izlemj jautājumu par valsts apmaksātas juridiskās palīdzības sniegšanu. Tomēr, kā apgabaltiesas sēdē norādīja Padomes pārstāvis, Padome šo jautājumu pati ir lēmusi un palīdzību sniegusi *(sk. lietas 241.lapu)*. Padome pieteicējam atbildi uz jautājumu par iespēju saņemt juridisko palīdzību civillietā, kā secinājusi apgabaltiesa, nav sniegusi.

Līdz ar to, kā atzīst Senāts, apgabaltiesa pamatoti konstatēja, ka Padome rīkojusies prettiesiski attiecībā uz iesniegumos ietvertajiem lūgumiem izskaidrot juridiskās palīdzības saņemšanas iespējas krimināllietā un civillietā.

[23] Lai gan Padomes kasācijas sūdzībā nav argumentu par tiesas spriedumu par pieteikuma apmierināšanu daļā par Padomes rīcību, atsakoties izsniegt pieteicējam viņa iesniegumus, Senāts izvērtē arī šo jautājumu.

Pieteicējs pārsūdzējis Padomes rīcību, atsakoties izgatavot un izsniegt viņam iepriekš nosūtīto iesniegumu kopijas, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglamenta 47.panta pirmās daļas "h" punktu. Apgabaltiesa, uzskatot, ka prasītās iesniegumu kopijas nav ierobežotas pieejamības informācija, atzina Padomes rīcību par prettiesisku.

Senāts 2008.gada 25.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-127/2008 šo jautājumu ir izvērtējis un atzinis, ka lūgums izsniegt personas pašas pirms tam iesniegto iesniegumu kopijas nav uzskatāms par lūgumu sniegt informāciju, jo nesatur informāciju, kuru pieteikuma iesniedzējs nezinātu. Proti, pieteikuma iesniedzēja nolūks nav iegūt informāciju, kuru viņš nezinātu, bet gan atgūt savā rīcībā dokumentu kopijas kā tādas *(sk. lēmuma 9.punktu)*. Vienlaikus atzīts, ka apstāklis, ka lūgums izsniegt savu iesniegumu kopijas nav uzskatāms par izteiktu tiesību uz informāciju ietvaros, nenozīmē, ka persona nekādā gadījumā nevar saņemt pašas savulaik iesniegtus dokumentus. Iespējams, ka dokumentu atgūšana nepieciešama citu tiesību īstenošanai *(turpat, 10.punkts)*.

Lietā Nr.SKA-127/2008, tāpat kā šajā lietā, pieteikumu bija iesniedzis B.K. Minētajā lietā viņš bija norādījis, ka iesniegumu kopijas

viņam nepieciešamas, lai īstenotu savas tiesības iesniegt pieteikumu Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Kā secināms, arī šajā lietā viņa nolūks ir tāds pats. Attiecībā uz šo argumentu Senāts atzina, ka iesniegumu kopiju iegūšana nav nepieciešama, lai īstenotu pieteicēja tiesības vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā *(turpat, 11.punkts)*.

Ņemot vērā minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka pieteikums par šo jautājumu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Tāpēc apgabaltiesas spriedums šajā daļā ir atceļams, bet tiesvedība lietā šajā daļā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, ir izbeidzama.

[24] Kā secināms no pieteicēja kasācijas sūdzības, viņš sūdzību, cita starpā, ir iesniedzis par apgabaltiesas spriedumu daļā, kurā pieteikums noraidīts par Padomes faktisko rīcību, neatbildot uz iesniegumiem, kuros lūgts:

1) izskaidrot Padomes pozīciju par to, ka normatīvie akti ir pretrunā ar Konvencijas 6.panta trešās daļas "c" punktu un 14.panta sesto daļu;

2) izskaidrot Satversmes 90.panta jēgu, kā arī sniegt juridiskā fakta tiesisko definīciju krimināltiesībās;

3) izskaidrot, kāpēc personas foto un videoattēla izmantošana publikācijās masu medijos ir iespējama bez šīs personas atļaujas.

Apgabaltiesa atzina, ka faktiski pieteicējs bija vēlējies saņemt juridisku konsultāciju, bet tas, vai šādas tiesības viņam bija, ir atkarīgs no tā, vai pieteicējam kādā konkrētā lietā pienākas valsts apmaksāta juridiska palīdzība, kas nav strīda priekšmets šajā lietā. Ņemot vērā, ka šajā lietā ir vērtējams, vai Padome ir pieteicējam izskaidrojusi palīdzības saņemšanas kārtību, apgabaltiesa uzskatīja, ka Padomei nebija uz šiem jautājumiem jāatbild, bet tikai jāpaskaidro, ka atbildes uz konkrētajiem jautājumiem varētu tikt sniegtas tikai tādā gadījumā, ja pieteicējam attiecīgā lietā tiktu nolemts sniegt valsts apmaksātu juridisku palīdzību *(sk. apgabaltiesas sprieduma 14.punktu)*.

Senāts secina, ka apgabaltiesa ir atzinusi, ka Padomei bija pieteicējam jāsniedz noteikta satura atbilde. Tajā pašā laikā tiesa nav konstatējusi, vai Padome to ir darījusi. Līdz ar to nav skaidrs, kāpēc tiesa pieteikumu šajā daļā noraidījusi. Tāpēc apgabaltiesas spriedums šajā daļā ir atceļams. Izskatot lietu šajā daļā atkārtoti, ir vērtējams, kādu Padomes funkciju ietvaros jautājumi uzdoti, kas savukārt nosaka sniedzamās atbildes saturu.

[25] Pieteicējs apgabaltiesas spriedumu ir pārsūdzējis arī daļā par atlīdzinājumu, nepiekrītot tiesas nolemtajam. Apgabaltiesa par konstatēto prettiesisko rīcību uzlika pienākumu Padomei pieteicējam atvainoties, savukārt daļā par zaudējumu atlīdzināšanu pieteikumu noraidīja.

Senāts atzīst, ka apgabaltiesas sprieduma atcelšanai šajā daļā nav pamata.

[25.1] Attiecībā uz prasījumu atlīdzināt mantiskos zaudējumus apgabaltiesa konstatēja, ka pieteicējs par mantiskajiem zaudējumiem uzskata 75 latus, kas viņam pienākas par darbu, ko pieteicējs atbilžu nesniegšanas rezultātā ir veicis zvērināta advokāta vietā, kā arī 50 latus par paša sastādīto pieteikumu iesniegšanai tiesā.

Senāts par pamatotu atzīst apgabaltiesas secinājumu, ka tādējādi pieteicējs pēc būtības vēlas, lai viņa veiktās darbības lietas virzībai tiesā tiktu pielīdzinātas zvērināta advokāta pakalpojumiem, kurus noteiktos gadījumos apmaksā valsts. Apgabaltiesa, noraidot šo prasījumu, pamatoti atzinusi, ka par mantisko zaudējumu neuzskata laiku un pūles, ko privātpersona veltījusi konkrētās lietas risināšanai, un pareizi secinājusi, ka likums neparedz iespēju privātpersonai atlīdzināt viņas pašas nemantisko ieguldījumu lietas risināšanā.

[25.2] Pieteicēja ieskatā atvainošanās nav uzskatāma par atbilstīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, ņemot vērā, ka viņam pusotru gadu nav bijis iespējams noskaidrot, kādā veidā iespējams saņemt juridisko palīdzību.

Senāts nekonstatē apstākļus, kas būtu par pamatu apšaubīt, ka apgabaltiesa lietā noteikusi atbilstīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu. Apgabaltiesa ir izvērtējusi pieteicēja argumentus, ka atbilžu nesniegšanas rezultātā tika smagi aizvainota viņa apziņa un ka viņa personā ir apvainoti ap 40 procentu iedzīvotāju. Senāta ieskatā būtisks ir apstāklis, ka pieteicējs, kā norādījis apgabaltiesas sēdē, ir vērsies Juridiskās palīdzības administrācijā ar lūgumiem nodrošināt juridisko palīdzību, saņēmis atteikumus un tos pārsūdzējis administratīvajā tiesā. Tātad nav konstatējams fakts, ka pieteicējam Padomes prettiesiskas rīcības dēļ, nesaņemot savlaicīgi informāciju par iespējām saņemt valsts apmaksāta advokāta juridisko palīdzību, ir tikusi liegta pieeja tiesai.

[26] Senāts atzīst, ka citiem pieteicēja kasācijas sūdzības argumentiem nav nozīmes šīs sūdzības izskatīšanai, tāpēc detalizētāk tos neizvērtē.

[27] Ievērojot iepriekš šajā spriedumā teikto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots daļā par atlīdzinājumu, kā arī daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Padomes faktiskā rīcība, nesniedzot pieteicējam atbildi uz iesniegumiem par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas kārtības izskaidrošanu civillietā un nesniedzot likumā noteiktā termiņā atbildi uz iesniegumiem daļā par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanas kārtības izskaidrošanu kriminālllietā. Tāpēc šajā daļā apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts.

Apgabaltiesas spriedums ir atceļams daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Padomes faktiskā rīcība, atsakoties izsniegt pieteicējam viņa nosūtītos iesniegumus. Tiesvedība šajā daļā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, ir izbeidzama.

Apgabaltiesas spriedums ir atceļams daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par Padomes faktisko rīcību, neatbildot uz iesniegumiem, kuros lūgts izskaidrot Padomes pozīciju par to, ka normatīvie akti ir pretrunā ar Konvencijas 6.panta trešās daļas "c" punktu un 14.panta sesto daļu; izskaidrot Satversmes 90.panta jēgu; sniegt juridiskā fakta tiesisko definīciju krimināltiesībās; izskaidrot, kāpēc personas foto un videoattēla izmantošana publikācijās masu medijos ir iespējama bez šīs personas atļaujas. Šajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2. un 3.punktu, 282.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.maija spriedumu daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Latvijas Zvērinātu advokātu padomes faktiskā rīcība, atsakoties izsniegt B.K. viņa nosūtītos iesniegumus. Izbeigt tiesvedību lietā šajā daļā.

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts B.K. pieteikums par Latvijas Zvērinātu advokātu padomes faktisko rīcību. Nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pārējā daļā, bet B.K. un Latvijas Zvērinātu advokātu padomes kasācijas sūdzības šajā daļā noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Ierobežojumi šķīrējtiesas nosaukuma izvēlē

Šķīrējtiesas nosaukuma ierobežojumus noteic Civilprocesa likuma 486.pants un Komerclikuma 29.pants ("Firmas izvēles ierobežojumi"). No minētajām tiesību normām izriet, ka šķīrējtiesas nosaukums nedrīkst sakrist ar jau piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumu. Nosaukumu sakritība ir vienīgais kritērijs šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramībai. Tādējādi Uzņēmumu reģistram nav pamata atteikt piereģistrēt tādu šķīrējtiesu, kuras nosaukums ir līdzīgs kādas jau iepriekš piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumam, bet nesakrīt ar to (Civilprocesa likuma 486.pants, Komerclikuma 29.pants).

2008.gada 27.marta Lieta Nr.SKA-58/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore R.Vīduša
senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita,

piedaloties pieteicējas biedrības "Jūsu konsultācijas" pārstāvim, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Uzņēmumu reģistra pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības "Jūsu konsultācijas" pieteikumu par Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra vietas izpildītāja 2005.gada 15.novembra lēmumu Nr.231 un pienākuma uzlikšanu Uzņēmumu reģistram novērst pārsūdzētā lēmuma izpildes sekas, nosakot termiņu Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas izslēgšanai no šķīrējtiesu reģistra, sakarā ar biedrības "Jūsu konsultācijas" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 30.augustā Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu reģistrēt šķīrējtiesu reģistrā Hanzas Starptautisko šķīrējtiesu (dibinātājs – biedrība "Jūsu konsultācijas").

2005.gada 12.septembrī Uzņēmumu reģistra valsts notārs pieņēma lēmumu reģistrēt šķīrējtiesu reģistrā Hansas Starptautisko šķīrējtiesu (dibinātājs – SIA "Šķīrējtiesa").

Pieteicēja – biedrība "Jūsu konsultācijas" – apstrīdēja Uzņēmumu reģistra galvenajam valsts notāram lēmumu par Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas reģistrēšanu, uzskatot, ka nebija pieļaujams reģistrēt

šķīrējtiesu ar tādu nosaukumu, kam ir gandrīz identisks nosaukums ar citu, jau reģistrētu šķīrējtiesu.

Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra vietas izpildītājs ar 2005.gada 15.novembra lēmumu Nr.231 minēto lēmumu atstāja negrozītu.

Lēmumā norādīts, ka šķīrējtiesu nosaukumi nedrīkst būt identiski (sakrist). Hanzas Starptautiskās šķīrējtiesas un Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas nosaukumi nav identiski un atšķiras ar vienu zīmi (burtu). Šķīrējtiesas reģistrācijas procesā netiek vērtēti šķīrējtiesu nosaukuma tulkojumi svešvalodās, uz kuru identiskumu norādīts apstrīdēšanas iesniegumā.

[2] Biedrība "Jūsu konsultācijas" vērsās Administratīvajā rajona tiesā par Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra vietas izpildītāja 2005.gada 15.novembra lēmuma Nr.231 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Uzņēmumu reģistram novērst pārsūdzētā lēmuma izpildes sekas, nosakot termiņu Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas izslēgšanai no šķīrējtiesu reģistra.

Pieteikumā norādīts, ka uz šķīrējtiesu nosaukumiem attiecas komersantiem noteiktie firmas izvēles noteikumi, kas ietverti Komerclikuma A daļas IV sadaļā "Firma". Uzņēmumu reģistra valsts notārs nav izpildījis likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 8.panta pirmās daļas 3.punktu. Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas nosaukums neatbilst Komerclikuma 28.panta prasībām. Minētā norma ir piemērojama atbilstoši Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā ietvertajai norādei.

Lietā kā trešā persona atbildētāja pusē pieaicināta SIA "Šķīrējtiesa".

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 19.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Civilprocesa likuma 486.panta piektā daļa paredz, ka pastāvīgās šķīrējtiesas nosaukums nedrīkst sakrist ar šķīrējtiesu reģistrā jau reģistrētas vai reģistrācijai pieteiktas šķīrējtiesas nosaukumu, kā arī nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par šķīrējtiesas darbībai svarīgiem apstākļiem. Uz šķīrējtiesu nosaukumiem attiecas komersantiem noteiktie firmas izvēles ierobežojumi. Komerclikuma 29.pants nosaka firmas izvēles ierobežojumus. Saprātīgi interpretējot minētās normas, konstatējams, ka Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas norāde attiecināma uz Komerclikuma 29.pantu "Firmas izvēles ierobežojumi". Ja likumdevējs būtu vēlējies uz šiem gadījumiem attiecināt arī citas Komerclikuma normas, tad tas Civilprocesa likumā būtu ietvēris vispārīgi atsauci uz Komerclikuma normām.

[3.2] Jānošķir gadījumi, kad nosaukums ir identisks (sakrīt pilnībā) no gadījumiem, kad nosaukums ir līdzīgs (atšķiras vismaz ar vienu zīmi). Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmajā teikumā un

Komerclikuma 28.pantā ir ietvertas minimālās prasības šķīrējtiesas nosaukuma un komersanta firmas atšķiramībai. Minētās normas pēc sastāva nepapildina viena otru, bet savstarpēji konkurē. Tiesību normu konkurences gadījumā piemērojama speciālā tiesību norma, tātad šajā gadījumā – Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmais teikums. Savukārt Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā iekļautā norāde uz firmas izvēles ierobežojumiem neietver Komerclikuma 28.pantu, bet attiecināma tikai uz Komerclikuma 29.pantu. Tādējādi šķīrējtiesu nosaukumi nedrīkst būt identiski (sakrist). Konkrētajā gadījumā šķīrējtiesu nosaukumi nav identiski un atšķiras ar vienu zīmi (burtu).

Neviena tiesību norma neparedz, ka šķīrējtiesas reģistrācijas procesā jāvērtē šķīrējtiesu nosaukuma tulkojumi svešvalodās.

[3.3] Lietā nav strīda, ka ne Hanzas Starptautiskā šķīrējtiesa, ne Hansas Starptautiskā šķīrējtiesa nav izmantojusi preču zīmi vai tās daļu, tāpēc nav izskatāms apstāklis, vai Uzņēmumu reģistram vajadzēja izskatīt tiesiskās attiecības, kas rastos no preču zīmju vai to daļu izmantošanas un Komerclikuma 29.panta sestās daļas piemērošanas.

[3.4] Uzņēmumu reģistram ir pienākums īstenot tam ar likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" noteiktās funkcijas, ko tas arī darījis, pieņemot pārsūdzēto lēmumu un tādējādi izpildot likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" prasības, tai skaitā 8.panta pirmās daļas 3.punkta prasības.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 31.augusta spriedumu pieteikumu noraidīja, atzīstot par pareizu pirmās instances tiesas motivāciju un pievienojoties tai. Papildus norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Nevar piekrist pieteicējas viedoklim, ka Civilprocesa likuma 486.panta piektā daļa bija jātulko tādējādi, ka normā izteiktā norāde ir attiecināma pilnīgi uz visiem Komerclikumā noteiktajiem firmas izvēles ierobežojumiem, tostarp uz Komerclikuma 28.pantā noteikto, ka komersanta firmai skaidri un noteikti jāatšķiras no citām komercreģistrā jau ierakstītām vai ierakstīšanai pieteiktām firmām.

Reģistrējot šķīrējtiesu reģistrā konkrētu šķīrējtiesu, valsts notāram nav jāizvērtē nosaukumu līdzība, kā arī nav jāvērtē nosaukumu fonētiskais skanējums vai iespējamie nosaukuma tulkojumi svešvalodās, bet ir jāpārbauda, vai nosaukums nav identisks. Konkrētajā gadījumā nav strīda, ka Uzņēmumu reģistrs šķīrējtiesu reģistrā būtu reģistrējis šķīrējtiesas ar identiskiem nosaukumiem.

[4.2] Var piekrist pieteicēja viedoklim, ka tiesiskajās attiecībās ir būtiski nodrošināt, lai šķīrējtiesu nosaukumi nebūtu viegli sajaucami, un ka, pieļaujot divu vai vairāku identisku šķīrējtiesu nosaukumu reģistrāciju, var tikt aizskartas personu intereses.

Tomēr konkrētajā gadījumā nav reģistrētas divas šķīrējtiesas ar identiskiem nosaukumiem. Savukārt nodrošināt, lai šķīrējtiesu nosaukumi nebūtu viegli sajaucami, nav Uzņēmuma reģistra kompetencē, reģistrējot šķīrējtiesu.

[5] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai. Kasācijas sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[5.1] Tiesa nepareizi interpretēja Civilprocesa likuma 486.panta piekto daļu un līdz ar to nepamatoti nepiemēroja arī Komerclikuma 28.pantu.

[5.2] Komerclikuma 28.pantā un Civilprocesa likuma 486.pantā ietverti atšķirīgi regulēšanas priekšmeti. Līdz ar to starp šīm tiesību normām pretēji apgabaltiesas viedoklim nepastāv tiesību normu konkurence.

[5.3] Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas otrais teikums vispārīgi norāda, ka uz šķīrējtiesu nosaukumu attiecināmi citos normatīvajos aktos noteiktie firmas izvēles ierobežojumi. Tulkojot šo tiesību normu teleoloģiski, šī norāde attiecas ne tikai uz Komerclikuma 29.pantu, bet uz visiem Komerclikumā noteiktajiem firmas izvēles ierobežojumiem. Ja likumdevējs Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā būtu domājis tikai Komerclikuma 29.pantu, tas būtu ietvēris norādi uz šo tiesību normu. Līdz ar to šķīrējtiesu nosaukumi nedrīkst būt ne tikai identiski, bet tiem ir jābūt savstarpēji skaidri un nepārprotami atšķiramiem.

Tas, ka Komerclikuma 29.panta nosaukums ir "Firmas izvēles ierobežojumi", nav pamats, lai uzskatītu, ka Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā ietvertie vārdi "firmas izvēles ierobežojumi" ir attiecināmi tikai un vienīgi uz Komerclikuma 29.pantu. Vēl jo vairāk Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā vispār nav atsauces uz Komerclikumu, līdz ar to firmas izvēles ierobežojumi var būt noteikti arī citās tiesību normās.

Tam, lai šķīrējtiesu nosaukumi nebūtu sajaucami, ir arī ļoti būtiska nozīme tiesiskajās attiecībās.

[6] Uzņēmumu reģistrs par kasācijas sūdzību iesniedzis paskaidrojumus, kuros norāda, ka neatzīst kasācijas sūdzību un lūdz to noraidīt, uzskatot par pamatotu pārsūdzētajā administratīvajā aktā ietverto motivāciju.

[7] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Atbildētājas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina. Trešās personas SIA "Šķīrējtiesa" pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies, par tiesas sēdi trešajai personai paziņots. Tā kā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu procesa dalībnieka neierašanās nav šķērslis lietas izskatīšanai kasācijas instancē, lieta tika izskatīta bez trešās personas klātbūtnes.

Motīvu daļa

[8] Lietā ir strīds par to, vai Uzņēmumu reģistram bija pamats atteikt tādas šķīrējtiesas reģistrāciju šķīrējtiesu reģistrā, kuras nosaukums ir līdzīgs kādai reģistrā jau reģistrētai šķīrējtiesai. Šajā gadījumā Hansas Starptautiskās šķīrējtiesas un Hanzas Starptautiskās šķīrējtiesas nosaukumu atšķirība ir tikai vienā burtā.

[9] Senāts atzīst, ka apgabaltiesa (pievienojoties Administratīvās rajona tiesas sprieduma motivācijai) pareizi interpretējusi un piemērojusi tiesību normas un pareizi secinājusi, ka tiesību normas nenosaka aizliegumu reģistrēt šķīrējtiesu reģistrā šķīrējtiesas ar līdzīgiem nosaukumiem. Līdz ar to Senāts pievienojas apgabaltiesas spriedumā ietvertajai motivācijai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 349.panta ceturtajai daļai, kā arī papildus norāda turpmāk minētos argumentus.

[10] Šķīrējtiesu nosaukumam izvirzāmos nosacījumus ietver Civilprocesa likuma 486.panta piektā daļa: "Pastāvīgās šķīrējtiesas nosaukums nedrīkst sakrist ar šķīrējtiesu reģistrā jau reģistrētas vai reģistrācijai pieteiktas šķīrējtiesas nosaukumu, kā arī nedrīkst ietvert maldinošas ziņas par šķīrējtiesas darbībai svarīgiem apstākļiem. Uz šķīrējtiesu nosaukumiem attiecas komersantiem noteiktie firmas izvēles ierobežojumi."

Pieteicējas ieskatā 486.panta piektās daļas otrais teikums ir pamats, lai attiecībā uz šķīrējtiesu reģistrāciju piemērotu gan Komerclikuma 29.pantā noteiktos firmas izvēles ierobežojumus, gan Komerclikuma 28.pantu "Firmas atšķiramība", kas paredz, ka komersanta firmai ir skaidri un noteikti jāatšķiras no citām komercreģistrā jau ierakstītām vai ierakstīšanai jau pieteiktām firmām. Turpretim Uzņēmumu reģistra ieskatā ar Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas otro teikumu norādīts, ka piemērojams Komerclikuma 29.pants "Firmas izvēles ierobežojumi", kas ietver tādus ierobežojumus kā aizliegumu firmā ietvert maldinošas ziņas par komerctiesiskajā apgrozībā svarīgiem apstākļiem, aizliegumu būt pretrunā ar labiem tikumiem, aizliegumu firmā ietvert vārdus "Latvijas Republika", ierobežojumu administratīvās teritorijas vai apdzīvotās vietas nosaukumu lietošanai u.tml.

[11] Senāta ieskatā Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmais teikums jautājumu par šķīrējtiesas nosaukumu atšķiramību noregulē pilnīgi un izsmeļoši, un ir viennozīmīgi saprotams. Proti, norma noteic, ka nepieļaujama ir situācija, kad nosaukumi sakrīt. Jebkura cita norma, kas noteiktu nosaukumu atšķiramības citādu regulējumu, pilnībā vai daļēji ierobežotu minētās normas piemērošanu.

Tādas sekas būtu arī pieteicējas norādītajai Komerclikuma 28.panta piemērošanai, kas paredz, ka komersanta firmai ir skaidri un noteikti jāatšķiras no citām komercreģistrā jau ierakstītām vai ierakstīšanai jau pieteiktām firmām. Komerclikuma 28.pants ir norma,

kas atšķiramības jautājumā noteic stingrāku regulējumu, proti, ka firmai skaidri un noteikti jāatšķiras, nevis tikai, ka nosaukums nedrīkst sakrist. Ja, kā norāda pieteicēja, uz šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramību attiektos Komerclikuma 28.pants, tad Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmais teikums zaudētu savu nozīmi, jo jautājumu regulētu cita, šķīrējtiesas nosaukuma izvēles jautājumā stingrāka norma. Pieteicējas skaidrojums, ka Komerclikuma 28.pants **papildina** Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmo teikumu, nav juridiski loģisks.

[12] Līdz ar to Civilprocesa likuma 486.panta piektā daļa ir norma, kas pilnībā regulē šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramību. Senāts nesaskata pamatu pieņēmumam, ka vienā un tajā pašā Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā likumdevējs pirmajā teikumā būtu ietvēris skaidru speciālo regulējumu šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramībai, bet jau otrajā teikumā būtu īpaši norādījis, ka šajā pašā jautājumā piemērojama cita norma no vispārīgā komerctiesiskā regulējuma, kas pats par sevi, kā pareizi norāda pieteicēja, uz šķīrējtiesu nosaukumiem neattiecas.

[13] Nav būtiskas nozīmes pieteicējas kasācijas sūdzībā ietvertajiem apsvērumiem, ka apgabaltiesa nepareizi secinājusi, ka starp Civilprocesa likuma 486.panta piekto daļu un Komerclikuma 28.pantu pastāv speciālās un vispārīgās tiesību normu attiecības, ka tās konkurē.

Tieši pieteicēja savu argumentāciju pamato uz to, ka minētās normas abas attiecināmas uz šīs lietas faktiskajiem apstākļiem. Tā kā tās abas saturiski regulē vienu un to pašu jautājumu – nosaukumu (firmu) atšķiramību, saturiski tās pārklājas. Ja, kā skaidro pieteicēja, saskaņā ar Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas otrajā teikumā ietverto norādi abas normas būtu piemērojamas attiecībā uz šķīrējtiesām, tad tās abas kļūtu par konkurējošām normām.

Tā kā Senāts neredz pamatu secināt, ka Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas otrais teikums norādītu uz Komerclikuma 28.panta piemērošanu, tad normu konkurence vispār neveidojas, jo Komerclikuma normas regulē komersantu darbību, nevis šķīrējtiesu darbību.

[14] Iepriekš secināto, ka Komerclikuma 28.panta nav piemērojams attiecībā uz šķīrējtiesu nosaukumiem, apstiprina arī Civilprocesa likuma 486.panta piektajā daļā un Komerclikumā lietotā terminoloģija, ko pieteicēja nepamatoti uzskata par nebūtisku apstākli.

Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas pirmais teikums, kas regulē šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramības jautājumu, ietver tieši to jautājumu, kam attiecībā uz komersantiem veltīts Komerclikuma 28.pants "Firmas atšķiramība". Savukārt Civilprocesa likuma 486.panta piektās daļas otrajā teikumā ietvertā norāde, ka attiecībā uz šķīrējtiesu nosaukumiem piemērojami komersantiem noteiktie firmas izvēles ierobežojumi, terminoloģijas ziņā skaidri saistās ar Komerclikuma 29.pantu, kas regulē tieši šo jautājumu. Senāta ieskatā šāda tiesību

normu piemērošana iepretim pieteicējas norādītajai arī nerada kolīzijas tiesību normu piemērošanā.

[15] Administratīvā procesa kārtībā pārbaudāmo Uzņēmumu reģistra valsts notāru lēmumu tiesiskums ir atkarīgs, citastarp, no tā, vai valsts notārs ir ievērojis tam noteikto kompetenci. Persona nevar iebildumus pret Uzņēmumu reģistra administratīvo aktu pamatot ar tiesību normām, kas noteic prasības privātpersonām, bet kuru ievērošanas kontrole nav Uzņēmumu reģistra valsts notāra kompetencē.

Likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" un Ministru kabineta 2005.gada 29.marta noteikumi Nr.204 "Noteikumi par šķīrējtiesu reģistru" nereglamentē Uzņēmumu reģistra rīcību tieši attiecībā uz šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramības prasībām. Likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.pantā ir noteikts, kādas darbības veic Uzņēmumu reģistra valsts notārs, izskatot reģistrācijai komercreģistrā saņemtos dokumentus. Tai skaitā, 14.panta piektā daļa paredz, ka, pārbaudot firmas atbilstību Komerclikuma 28.pantam, Uzņēmumu reģistra valsts notārs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu tikai tad, ja komersanta pieteiktā firma sakrīt ar komercreģistrā vai uzņēmumu reģistrā ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu firmu. Saskaņā ar likuma 2008.gada 6.marta grozījumiem (publicēti laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 2008.gada 26.martā, nav vēl stājušies spēkā) valsts notāra kompetence ir paplašināta, paredzot, ka valsts notārs ir tiesīgs pieņemt lēmumu par ieraksta izdarīšanas atlikšanu arī tad, ja starp komersanta pieteikto firmu un komercreģistrā vai Uzņēmumu reģistrā jau ierakstītu vai ierakstīšanai pieteiktu firmu vienīgā atšķirība ir atstarpes un pieturzīmes starp firmā lietotajiem burtiem un cipariem vai lielo un mazo burtu lietošana.

Senāts secina, ka Uzņēmumu reģistra valsts notāra kompetence pat komersanta firmas reģistrācijas gadījumā, piemērojot Komerclikuma 28.pantu, ir konkrēti ierobežota. Proti, lai gan Komerclikuma 28.pants noteic, ka firmām jābūt skaidri un noteikti atšķiramām, ierakstīšana komercreģistrā var tikt ierobežota tikai ļoti konkrētos gadījumos – ja firmas sakrīt vai (pēc 2008.gada 6.marta likuma grozījumu stāšanās spēkā) atšķirība ir tikai pieturzīmēs, atstarpēs un lielo un mazo burtu rakstībā.

Tādējādi pat tādā gadījumā, ja uz šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramību attiektos Komerclikuma 28.pants, pieteicēja nevarētu prasīt, lai konkrētajā gadījumā nosaukumu līdzības dēļ ieraksta izdarīšana tiktu atlikta (atteikta).

[16] Senāts vispārīgi atzīst par pareiziem pieteicējas apsvērumus par to, ka attiecībā uz šķīrējtiesu nosaukumiem būtu ļoti būtiski nodrošināt, lai tie nebūtu sajaucami. Taču šādi apsvērumi nav pietiekams pamats, lai tiesību normas piemērotu neatbilstoši to tiešajam tekstam un vietai tiesību normu sistēmā. Pieteicējas apsvērumi būtībā ir

apsvērumi, pēc kuriem būtu jāvadās likumdevējam, izvēloties, kādu regulējumu noteikt šajā jautājumā, bet šobrīd spēkā esošais regulējums pietiekami skaidri noteic, ka vienīgais kritērijs šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramībai ir to sakritība vai nesakritība.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.augusta spriedumu, bet biedrības "Jūsu konsultācijas" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Slimnīcas rīcības tiesiskā daba, neziņojot personai par tās asinīs identificētām vīrusa antivielām; valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" pienākumi un rīcība epidemioloģiskās drošības jomā*

1. Privāto tiesību juridiskās personas formā organizēta slimnīca primāri rīkojas privāto tiesību jomā. Slimnīcas rīcība gadījumā, ja donora asinīs tiek konstatēta infekcija vai pastāv pamatotas aizdomas par inficēšanos, arī vērtējama kā privāttiesiska, jo no Epidemioloģiskās drošības likuma neizriet, ka slimnīcas ārstniecības personām būtu deleģēta valsts pārvaldes vara epidemioloģiskās drošības jomā (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.pants, Epidemioloģiskās drošības likums, Senāta judikatūra). 2009.gada 11.septembrī

2. Epidemioloģiskās drošības jomā likumdevējam nav mērķis padarīt visas ārstniecības personas par valsts pārvaldes subjektiem. Kaut arī ārstniecības persona ir pirmā, ar kuru persona saskaras pie infekcijas atklāšanas, un ārstēšanas procesa dabiska sastāvdaļa ir ārstniecības personas pienākums informēt personu par tās saslimšanu un ārstēšanas procesu, tas tomēr nerada publiski tiesiskas attiecības starp ārstniecības personu un pacientu. Tādējādi slimnīcas bezdarbība, nepaziņojot personai par to, ka tās asinīs identificētas vīrusa antivielas, nav uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē (Administratīvā procesa likuma 89.pants, Epidemioloģiskās drošības likums).

3. Epidemioloģiskās drošības likums gan ārstniecības personai, gan epidemiologam paredz pienākumu informēt slimnieku vai infekciozo personu, kā arī kontaktpersonas par infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem. Tādējādi likumdevējs, ievērojot epidemioloģiskās drošības īpašo vērtību, ir paredzējis divkāršu informēšanas pienākumu – gan ārstniecības personai, gan arī epidemiologam, kurš no ārstniecības personas saņem datus par inficētajām personām. Šāda pienākuma dublēšana ir attaisnota, jo ar epidemiologu starpniecību valsts nodrošina sabiedrībai visaptverošu epidemioloģisko drošību (Epidemioloģiskās drošības likums).

4. Epidemioloģiskās drošības likuma izpratnē ar jēdzienu "epidemiologs" saprotamas valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" amatpersonas (Epidemioloģiskās drošības likums).

5. Slimības diagnozes trūkums nav pamats personas neinformēšanai gadījumā, ja personas organismā identificētas vīrusa antivielas, kas liecina par lielu saslimšanas iespējamību. Proti, šādā gadījumā epidemiologam ir pienākums informēt attiecīgo personu, kaut arī tā vēl nav saslimusi ar attiecīgo infekcijas slimību (Epidemioloģiskās drošības likums).

6. Izlemjot prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai ir jānovērtē personas ciešanas, ko izraisījis kaitējums. Objektīva ciešanu novēršana, balstoties uz pierādījumiem, parasti nav iespējama, tāpēc tiesai ciešanu apmērs jāvērtē pēc saprātīgas vispārējās pieredzes un konkrētās lietas apstākļiem. Ekspertīze nav izmantojama kā līdzeklis ciešanu apmēra noteikšanai (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9., 11.pants).

2008.gada 26.jūnijā Lieta Nr.SKA-155/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators J.Neimanis
senatore D.Mita
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicējiem M.D. un S.D., viņu un D.D., A.D. un Š.D. pārstāvim un

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" pārstāvim un valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" pārstāvjiem,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz M.D., S.D., D.D., A.D. un Š.D. pieteikumu par valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar M.D., S.D., D.D., A.D. un Š.D. kasācijas sūdzību un valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" kasācijas pretsūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 1998.gada 27.janvārī M.D. valsts akciju sabiedrības "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" (turpmāk – Slimnīca) Valsts donoru centrā nodeva asinis, kurās pēc to pārbaudes tika konstatētas antivielas pret C hepatīta vīrusu (anti HCV reaktīvs). Par pārbaudes rezultātu M.D. netika informēts.

[2] 1998.gada 3.februārī Labklājības ministrijas Sabiedrības veselības dienesta Rīgas Veselības centrs saņēma steidzamu

* ***Piezīme***: Lieta atkārtoti skatīta Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēdē 2009.gada 11.septembrī (lieta Nr.SKA-260). Šā krājuma sagatavošanas laikā spriedums nav pasludināts.

paziņojumu no Slimnīcas par kādam Rīgas iedzīvotājam ar pieteicējam līdzīgu uzvārdu – M.Dz., dzimis (..) gadā, kas dzīvo Rīgā, (..), konstatētajām antivielām pret C hepatīta vīrusu. Turpmākas darbības Sabiedrības veselības dienests neveica. Ar 2002.gada 1.janvāri Labklājības ministrijas Sabiedrības veselības dienests un tajā ietilpstošais Rīgas Veselības centrs reorganizēts par valsts aģentūru "Sabiedrības veselības aģentūra" (turpmāk – Aģentūra). Aģentūra ir Labklājības ministrijas Sabiedrības veselības dienesta tiesību un saistību pārņēmēja.

[3] Tikai 2002.gada 23.decembrī, saņemot analīzes no Latvijas Infektoloģijas centra, M.D. uzzināja jau par saslimšanu ar C hepatīta vīrusu.

[4] 2003.gada 22.aprīlī no Medicīnas aprūpes un darbaspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas lēmuma M.D. uzzināja, ka antivielas pret C hepatīta vīrusu viņa asinīs tikušas konstatētas jau 1998.gadā Slimnīcā. Tādēļ 2004.gada 22.jūlijā M.D. cēla civilprasību pret Slimnīcu par zaudējumu atlīdzināšanu (ārstēšanās izdevumu segšanai un atrautās peļņas kompensēšanai). Šajā lietā Slimnīca paskaidroja, ka tā nav vainojama zaudējumos, jo ziņas par antivielām pret C hepatīta vīrusu M.D. asinīs nodevusi Aģentūrai. Šobrīd civilprasība jau izskatīta galīgi pēc būtības un ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2007.gada 26.jūnija spriedumu konstatēts, ka Slimnīca prettiesiski nav izpildījusi Epidemioloģiskās drošības likuma prasības un nav savlaicīgi informējusi M.D. par nodotajās asinīs konstatētajām antivielām pret C hepatīta vīrusu, un nospriests piedzīt no Slimnīcas daļu no prasītajiem zaudējumiem. Rīgas apgabaltiesas spriedums atstāts negrozīts ar Senāta 2008.gada 9.janvāra spriedumu.

[5] 2004.gada 21.oktobrī M.D. iesniedza iesniegumu Aģentūrai, lūdzot sniegt informāciju, vai Aģentūra ir saņēmusi no Slimnīcas ziņojumu par M.D. un vai Aģentūra ir veikusi tālākus pretepidemioloģiskos pasākumus. 2004.gada 7.novembrī M.D. saņēma Aģentūras atbildi, ka tā 1998.gadā saņēmusi ziņas no Slimnīcas par kādam Rīgas iedzīvotājam ar pieteicējam līdzīgu uzvārdu konstatētajām antivielām pret C hepatīta vīrusu, taču nav veikusi epidemioloģisko izmeklēšanu un nav informējusi M.D. par iegūtajām ziņām no Slimnīcas.

[6] 2005.gada 1.novembrī M.D., S.D., D.D., A.D. un Š.D. iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Aģentūras faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma 15 000 latu apmērā atlīdzināšanu. Pieteikumā norādīts, ka pieteicēji nav savlaicīgi informēti par M.D. inficēšanos ar C hepatīta vīrusu, kas radīja morālas ciešanas un pakļāva tos inficēšanās apdraudējumam, bet M.D. liedza laicīgi uzsākt ārstēšanos.

[7] 2006.gada 12.janvārī ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša rezolūciju šajā lietā atbildētāja pusē pieaicināta arī Slimnīca.

[8] Ar 2006.gada 22.jūnija spriedumu Administratīvā rajona tiesa noraidīja pieteicēju pieteikumu daļā par Aģentūras faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu D.D., A.D. un Š.D. Tiesa apmierināja pieteikumu daļā un atzina par prettiesisku Slimnīcas faktisko rīcību, nesniedzot M.D. informāciju par viņa inficēšanos ar C hepatīta vīrusu, kā arī apmierināja pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu M.D. 6000 latu un S.D. 6000 latu apmērā.

[9] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēju un Slimnīcas apelācijas sūdzībām, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 31.oktobra spriedumu noraidīja pieteikumu daļā par Aģentūras faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, kā arī izbeidza tiesvedību lietā daļā par Slimnīcas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[9.1] Tiesa atzina, ka pieteicēji ir nokavējuši Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 11.panta otrajā daļā noteikto pieteikuma par Slimnīcas faktisko rīcību iesniegšanas termiņu. Pieteicējiem pirms 2004.gada 1.februāra bija zināms par pārsūdzēto Slimnīcas faktisko rīcību no Medicīnas aprūpes un darbaspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas atzinuma saņemšanas brīža. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 11.panta otro daļu Slimnīcas faktiskā rīcība bija pārsūdzama līdz 2004.gada 1.martam.

[9.2] Aģentūras rīcība ir bijusi tiesiska. Aģentūrai nebija pienākuma paziņot pieteicējiem par laboratorisko izmeklējumu rezultātiem.

[10] Pieteicēji iesnieguši kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.oktobra spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem motīviem.

[10.1] Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 22.jūnija spriedumā nav secināts, kas bija atbildīgs paziņot pārējiem ģimenes locekļiem par M.D. konstatētajām C hepatīta antivielām.

[10.2] Administratīvā rajona tiesa varēja atzīt Slimnīcas rīcību par prettiesisku, nesniedzot informāciju M.D. par konstatētajām C hepatīta antivielām.

[10.3] Tiesa nepareizi novērtējusi Aģentūras rīcību, nesniedzot informāciju par M.D. inficēšanos ambulatorajai ārstniecības iestādei – Rīgas 7.poliklīnikai, atzīstot to par tiesisku, lai gan Aģentūra uzskaites žurnālā "Epidadreses" bija apņēmusies nosūtīt to. Saskaņā ar labas pārvaldības principu ieraksts žurnālā uzliek pienākumu Aģentūrai izpildīt uzņemto pienākumu.

[10.4] Tiesa nav veikusi ekspertīzi par D.D., A.D. un Š.D. radītajām ciešanām, kas būtu pamats saņemt morālā kaitējuma atlīdzinājumu. D.D., A.D. un Š.D. nav arī nopratināti tiesas sēdē. Tiesa izlēmusi jautājumu par D.D., A.D. un Š.D. nodarītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu bez pierādījumiem.

[10.5] Tiesa nepamatoti nav skatījusi pieteicēju prasījumu pret Slimnīcu, lai gan tāds bija izteikts pirmās instances tiesā; prasījums un tā apmērs nav grozīts. Apelācijas sūdzībā tas tika vienīgi precizēts.

[10.6] Tiesa nav ievērojusi, ka pirmo reizi pieteicējiem par M.D. inficēšanos ar C hepatītu paziņots ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 22.jūnija spriedumu. Savukārt M.D. uz savu iesniegumu no Slimnīcas 2003.gada 18.augustā nesaņēma atbildi pēc būtības, tādēļ iesniedza civilprasību.

[10.7] Tiesa nepareizi piemērojusi Epidemioloģiskās drošības likuma 17.panta pirmo daļu. Aģentūrai bija pienākums paziņot pieteicējiem par M.D. konstatētajām C hepatīta antivielām.

[10.8] Tiesa nav izskatījusi S.D., D.D., A.D. un Š.D. subjektīvo tiesību aizskārumu un nav novērtējusi tā sekas.

[11] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība, Slimnīca iesniegusi kasācijas pretsūdzību. Sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi tulkoja Epidemioloģiskās drošības likuma 2.pantu, 3.panta ceturto daļu, 14.pantu. Slimnīca nav rīkojusies publisko tiesību jomā, bet M.D. saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 1.panta 18.punktu un 29.pantu nebija infekcioza persona vai slimnieks, jo viņa organismā tika konstatētas antivielas pret C vīrushepatītu, nevis C vīrushepatīts. Slimnīca lūdz apelācijas instances tiesas spriedumu atcelt daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība, un nodot lietu jaunai izskatīšanai.

[12] Pieteicēji iesnieguši paskaidrojumus par Slimnīcas kasācijas pretsūdzību, norādot, ka uztur savu kasācijas sūdzību uz iepriekš norādītajiem pamatiem, bet pretsūdzības argumentus noraida. Slimnīca iesniegusi paskaidrojumus par pieteicēju kasācijas sūdzību, kurā norāda, ka kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņš ir nokavēts, savukārt pārējiem kasācijas sūdzības argumentiem nepiekrīt. Aģentūra iesniegusi paskaidrojumu par pieteicēju kasācijas sūdzību, kurā norāda, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pareizs, bet kasācijas sūdzībā izteiktie argumenti nav pamatoti.

[13] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem, bet Slimnīcas pārstāvis kasācijas pretsūdzību neatzina. Slimnīcas pārstāvis uzturēja kasācijas pretsūdzību, bet neatzina pieteicēju kasācijas sūdzību. Aģentūras pārstāvji pieteicēju kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

I

[14] Vispirms pārbaudāmi apelācijas instances tiesas secinājumi par prasījuma tiesību uz atlīdzinājumu par Slimnīcas bezdarbību īstenošanas termiņu administratīvā procesa kārtībā.

[15] Nenoliedzami, tiesiskās drošības interesēs subjektīvo prasījuma tiesību uz atlīdzinājumu īstenošanai ir noteikts termiņš, kā arī izvēlēta noteikta tiesvedības kārtība. Tomēr Senāta ieskatā, pirmkārt, ir

jāatbild uz jautājumu, vai Slimnīcas bezdarbība ir uzskatāma par iestādes faktisko rīcību, t.i., vai Slimnīcas un pieteicēja M.D. attiecības, kas radās ar asins nodošanu, ir publiski tiesiskas attiecības vai privāttiesiskas attiecības.

[16] Apelācijas instances tiesas ieskatā Slimnīcas darbības epidemioloģiskās drošības jomā ir publiski tiesiskas. Senāts šādam viedoklim nevar pievienoties, jo apelācijas instances tiesa kļūdaini noskaidrojusi Epidemioloģiskās drošības likuma *(šeit un turpmāk likums attiecīgo tiesisko attiecību rašanās vai grozīšanās brīža redakcijā)* 14.panta pirmās daļas saturu.

[17] Slimnīca ir organizēta privāto tiesību juridiskās personas formā, un arī tās ārstnieciskā darbība notiek privāto tiesību jomā *(sk. Senāta 2006.gada 17.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-98/2006 6.punktu)*, taču atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.pantam ar likumu vai uz likuma pamata privāto tiesību juridiskajām personām var tikt deleģēti noteikti valsts pārvaldes uzdevumi (valsts vara) un, izpildot tos, privāto tiesību juridiskā persona kļūst par publiskās varas nesēju – iestādi. Tādēļ noskaidrojams, vai Epidemioloģiskās drošības likuma 14.panta pirmajā daļā noteiktie pienākumi ir uzskatāmi par valsts varas deleģējumu.

[18] Ja ārstniecības persona ir konstatējusi pacientam infekcijas slimību vai pastāv pamatotas aizdomas par pacienta inficēšanos, Epidemioloģiskās drošības likuma 14.panta pirmā daļa paredz šādus ārstniecības personas pienākumus:

1) nekavējoties organizēt pacienta medicīnisko pārbaudi un ārstēšanu, t.sk. neatliekamo medicīnisko palīdzību;

2) organizēt laboratoriskās pārbaudes;

3) pieprasīt no pacienta ziņas par kontaktpersonām, par iespējamo inficēšanās vietu u.tml.;

4) reģistrēt infekcijas slimības gadījumu;

5) ziņot Sabiedrības veselības dienestam, ja pacients vai medicīniski novērojamā persona nepilda ārstniecības personas norādījumus vai patvaļīgi pārtrauc ārstēšanos.

No šo pienākumu uzskaitījuma nav izdarāms tālāks secinājums par to, ka ārstniecības personām būtu deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi. Ciktāl ārstniecības personas un pacienta attiecības ir brīvprātīgas, balstītas un pušu privātautonomiju, tās ir privāttiesiskas. Tās nepārvēršas par publiski tiesiskām tikai tādēļ, ka šajās attiecībās ārstniecības personai pienākumi ir uzlikti ar likumu *(sal. ar kredītiestādes pienākumu ziņot par klienta līdzekļiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam, darba devēja pienākumu veikt dažādus pienākumus darba tiesiskajās attiecībās u.tml.: 2008.gada 4.marta Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmuma lietā Nr.SKA-140/2008 6.punkts)*.

[19] Epidemioloģiskās drošības likumā noteikts, ka valsts pārvaldi epidemioloģiskās drošības jomā īsteno Epidemioloģiskās drošības likuma 2.nodaļā minētās institūcijas: Labklājības ministrija, Valsts sanitārā inspekcija, Sabiedrības veselības dienests, pašvaldības. No likuma ārējās sistēmas uzbūves secināms: ja likumdevējs būtu vēlējies deleģēt valsts pārvaldes uzdevumus, tad šādas personas tiktu norādītas līdz ar citām valsts pārvaldi realizējošām institūcijām un definēta to kompetence.

[20] Senāts arī neatrod, ka likumdevēja mērķis epidemioloģiskās drošības jomā būtu padarīt visas ārstniecības personas par valsts pārvaldes subjektiem. Ārstniecības persona ir pirmā, ar kuru persona saskaras pie infekcijas atklāšanas; ārstēšanas procesa dabiska sastāvdaļa ir ārstniecības personas pienākums informēt personu par tās saslimšanu un ārstēšanas procesu, riskiem un to novēršanas iespējām, taču tas nerada publiski tiesiskas attiecības starp ārstniecības personu un pacientu.

[21] Tādējādi Slimnīcas bezdarbība pieteicēju lietā nav iestādes faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmās daļas un 103.panta izpratnē, un tās pārbaude nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei, bet gan vispārējās jurisdikcijas tiesai civilprocesuālā kārtībā. Apelācijas instances tiesas secinājums par to, ka pieteicēji ir nokavējuši Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 11.panta otrajā daļā noteikto pieteikuma par Slimnīcas faktisko rīcību iesniegšanas termiņu, nav pareizs, jo Slimnīca nav rīkojusies kā iestāde pret pieteicējiem.

[22] Tā kā pieteicēju pieteikums pret Slimnīcu par tās bezdarbību un tās rezultātā nodarīto morālo kaitējumu nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, tad nav nozīmes pieteicēju kasācijas sūdzībā izteiktajiem apsvērumiem par to, ka tiesa nav vērtējusi Slimnīcas faktiskās rīcības tiesiskumu, nav skatījusi pieteicēju morālā kaitējuma atlīdzinājuma prasījumu pret Slimnīcu un ir nepareizi noteikusi faktiskās rīcības uzzināšanas dienu.

[23] Apelācijas instances tiesa tiesvedību pret Slimnīcu izbeigusi uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkta pamata, lai gan ar citu, no Senāta viedokļa, kļūdainu pamatojumu. Tomēr, ņemot vērā, ka apelācijas instances tiesa tiesvedību izbeigusi uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkta pamata, un tiktāl šī norma piemērota pareizi, Senāts apgabaltiesas spriedumu neatceļ. Ievērojot to, ka tiesvedība pret Slimnīcu šajā lietā izbeidzama, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā, nav pamata apmierināt Slimnīcas kasācijas pretsūdzību, kurā lūgts lietu nodot jaunai izskatīšanai.

II

[24] Tālāk pārbaudāmi apelācijas instances tiesas secinājumi par Aģentūras bezdarbības tiesiskumu. Apelācijas instances tiesas ieskatā Aģentūras rīcība pret pieteicējiem ir bijusi tiesiska *(sk. Administratīvās apgabaltiesas sprieduma 18.punktu)*, jo Epidemioloģiskās drošības likums neparedz Aģentūras pienākumu informēt personu, kurai nav ārsta uzstādītas diagnozes par saslimšanu ar infekcijas slimību, un šīs personas kontaktpersonas par infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem.

[25] Epidemioloģiskās drošības likuma 17.panta pirmā daļa paredz ārstniecības personas un epidemiologa pienākumu informēt slimnieku vai infekciozo personu (vai personas, kas veic to aprūpi), kā arī kontaktpersonas un personas, kas pakļautas medicīniskai novērošanai, par infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem. Ievērojot epidemioloģiskās drošības īpašo vērtību, likumdevējs informēšanas pienākumu ir paredzējis gan ārstniecības personai, kurai pirmajai kļūst ticami zināms (laboratoriskie dati, izmeklējumu dati u.tml.) par cilvēka inficēšanos ar infekcijas slimību, gan arī epidemiologam, kurš no ārstniecības personas saņem datus par inficētajām personām. Šāda pienākuma dublēšana ir attaisnota, jo ar epidemiologu starpniecību valsts nodrošina sabiedrībai visaptverošu epidemioloģisko drošību.

[26] Ievērojot Epidemioloģiskās drošības likuma 13.pantā sniegto epidemiologa jēdziena turpmāko lietojumu likuma tekstā, Epidemioloģiskās drošības likuma 17.panta pirmajā daļā ar šo jēdzienu ir saprotami Aģentūras darbinieki.

[27] Atzīstot, ka M.D. 1998.gadā nav bijis C vīrushepatīta infekcijas slimnieks, jo par to vēl nebija uzstādīta attiecīga diagnoze, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai pieteicējs 1998.gadā ir bijis infekcioza persona vai persona, kas pakļauta medicīniskai novērošanai, kuras informēšanas pienākums bija Aģentūras epidemiologam.

[28] Epidemioloģiskās drošības likuma 1.panta:

1) 18.punkts definē infekciozas personas jēdzienu, t.i., tā ir persona, kuras organisms satur un izdala vai var izdalīt ārējā vidē infekcijas slimības izraisītājus;

2) 24.punkts definē medicīniskās novērošanas jēdzienu, atbilstoši kuram, persona, kas pakļauta medicīniskai novērošanai, ir tāda, kura ir pakļauta inficēšanās riskam infekcijas slimības inkubācijas periodā;

3) 29.punkts definē infekcijas slimnieka jēdzienu, t.i., tā ir persona, kas saslimusi ar infekcijas slimību.

Tātad likums nodala infekcijas slimnieku no infekciozas personas un no personas, kura pakļauta medicīniskai novērošanai.

[29] C vīrushepatīta (infekcijas slimības izraisītāja) antivielu klātbūtne personas asinīs nozīmē, ka cilvēka organisms ir inficēts ar šo

vīrushepatītu, taču cilvēkam vēl nav slimība tās aktīvajā fāzē ar klīniskajām pazīmēm. Salīdzinājumam – ja cilvēka organismā ir atklātas antivielas pret HIV vīrusu, tas nozīmē, ka cilvēkam ir HIV infekcija *(sk. HIV tests: www.aids.lv)*. Jāievēro, ka C vīrushepatītam asins nodošanas brīdī var atklāt tikai antivielas. Asinsdonoru centrs apzīmē asins serumu kā reaktīvu, ja rezultāts, divreiz pārbaudot serumu, ir šaubīgs vai pozitīvs. Antivielas norāda uz to, ka cilvēka organisms cenšas cīnīties ar vīrusa infekciju. Arī C vīrushepatīta antivielu klātbūtne vēl neļauj spriest par slimības gaitu un ilgumu, t.i., vai un kad C vīrushepatīts pāries aktīvā un visbeidzot – hroniskā formā, taču jāievēro, ka saskaņā ar medicīniskajiem pētījumiem tikai 15–20% gadījumu, kad notikusi saskare ar vīrusu, organismam ir labas pretošanās spējas un C vīrushepatīts neattīstās, nepāriet hroniskā formā. No inficēšanās brīža līdz pirmajām slimības pazīmēm C hepatīta gadījumā var paiet trīs līdz 12 nedēļas. Šai periodā vīruss pielāgojas organismam un "mežonīgi" vairojas. C hepatīta infekcijas avots ir inficēts cilvēks, kurā slimības izraisītājs atrodas, vairojas un var tikt pārnests uz citu cilvēka organismu. C hepatīta vīrusa nēsātājs var inficēt citu cilvēku ar asinīm, siekalām, dzimumkontakta ceļā *(Apinis P. Uzveikt C hepatītu. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004, 11.lpp., 29.–32.lpp., 49.lpp., 52.lpp.)*.

[30] Senāts noraida Aģentūras argumentu, ka slimības diagnozes trūkums ir pamats neinformēt personu. Inficēšanās gadījumā informēšanas pienākumu ir jāizpilda pēc iespējas agrāk. Būtu liels cinisms uzskatīt, ka, kamēr infekcijas slimība pilnībā nav pārņēmusi cilvēku, viņam un viņa kontaktpersonām informācija par infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem nav nepieciešama. Vēl jo vairāk tādēļ, ka akūts C vīrushepatīts 90% gadījumu ir slēpts, bezsimptomu. Turklāt, kā atzīst Aģentūras epidemioloģe Dr.med. A.Brila, "viens no veidiem, kā atklājam infekcijas avotu vai slimnieku, ir asins donoru izmeklēšana. Valsts asinsdonoru centrā asinis pārbauda ikvienam donoram, tiklīdz tiek atrastas antivielas pret C hepatīta vīrusu, tā raksta mums steidzamu ziņojumu. Donoru centra ārsti nevar noteikt diagnozi, viņi saņem laboratoriskos izmeklēšanas rezultātus, secina, ka antivielas ir – tātad ir aizdomas par C hepatīta vīrusa klātbūtni. Sabiedrības veselības aģentūras uzdevums ir atklāt infekcijas avotu – jāsameklē cilvēks, jārunā un jāieteic turpmākā rīcība" *(Apinis P. Uzveikt C hepatītu. Rīga: Nacionālais apgāds, 2004, 53.–54.lpp.)*. Senāta ieskatā A.Brilas norādītais ir pretrunā ar Aģentūras sniegtajiem paskaidrojumiem Senātam, ka Aģentūra uzsāk savu darbu tikai tad, kad pacientam ir noteikta C hepatīta slimības diagnoze.

[31] Nepareizi piemērojot tiesību normas, apelācijas instances tiesa nav pilnīgi novērtējusi Aģentūras bezdarbības tiesiskumu, tādēļ apelācijas instances tiesas spriedums šajā daļā ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

[32] Senāts noraida pieteicēju kasācijas sūdzības argumentu, ka tiesai, lemjot par nodarītā morālā kaitējuma atlīdzināšanu, ir jānosaka morālo ciešanu ekspertīze. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pantu morālais kaitējums ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Tātad morālā kaitējuma tiesiskais pamats ir būtisks cietušās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Ciešanas ir šā aizskāruma faktiskās sekas. Ņemot vērā, ka ciešanu izpausmju smaguma objektīva novērtēšana bieži vien ir neiespējama, likumdevējs ir noteicis, ka morālā kaitējuma atlīdzināšanai nav nepieciešams pierādīt ciešanu apmēru. Tātad šo apmēru tiesa var novērtēt pati pēc saprātīgas vispārējās pieredzes un lietas apstākļiem.

[33] Senāts arī noraida Slimnīcas kasācijas pretsūdzībā izteikto argumentu, ka pieteicēji ir nokavējuši kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņu. Administratīvās apgabaltiesas spriedums šajā lietā taisīts 2007.gada 31.oktobrī. Pieteicēji kasācijas sūdzību iesniedza 2007.gada 30.novembrī, t.i., 30.dienā no sprieduma sastādīšanas dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1. un 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.oktobra spriedumu daļā par M.D., S.D., D.D., A.D. un Š.D. pieteikuma par valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" faktiskās rīcības atzīšanas par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanas noraidīšanu un nosūtīt lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 31.oktobra spriedumu daļā par tiesvedības izbeigšanu par valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" un šajā daļā M.D., S.D., D.D., A.D. un Š.D. kasācijas sūdzību un valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca" kasācijas pretsūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Mazstāvu dzīvojamās teritorijas apbūves nosacījumi Rīgā saistībā ar būves augstumu un zemesgabala reljefa izmaiņām, kā arī ar būves attālumu līdz robežai ar kaimiņu zemesgabalu; būvdarbu apturēšana

1. Būvdarbu procesā pieļaujams mainīt zemesgabala dabisko reljefu un hidroģeoloģiskos apstākļus (piemēram, aizbērt gravas un karjerus, izrakt dīķus, ierīkot drenāžu) tad, ja pēc saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi minētie pasākumi paredzēti būvprojektā vai ja to nosaka ģeotehniskā kontrole. Šā nosacījuma mērķis ir vides aizsardzība. Šis mērķis jāņem vērā, vērtējot, vai būvniecība paredz dabiskā reljefa izmaiņas – zemesgabala augstuma izmaiņas un uzbērumu veidošana ir jāvērtē, ņemot vērā to ietekmi uz vidi būvniecības laikā un pēc tam (Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 179.punkts).

2. Ja apkārt zemesgabalam, kurā notiek būvniecība, atbilstoši plānojumam ir citi apmēram tāda paša izmēra gruntsgabali mazstāvu dzīvojamai apbūvei, tad viena zemesgabala augstuma izmaiņas var salīdzinoši būtiski ietekmēt apkārtējo teritoriju situāciju gan vizuāli, gan attiecībā uz nokrišņu plūsmu, gruntsūdeņu līmeni un ar to saistītām vides izmaiņām. Tādējādi zemesgabala augstuma izmaiņas (aptuveni par metru) uzskatāmas par dabiskā reljefa maiņu, kuru veikšanai nepieciešams reģionālās vides pārvaldes saskaņojums (Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 179.punkts).

3. Vispārējais nosacījums apbūvei mazstāvu dzīvojamā teritorijā Rīgā ir tāds, ka attālums no tuvākās būves ārsienas līdz robežai ar kaimiņa zemesgabalu nedrīkst būt mazāks par trim metriem. Šo attālumu ir pieļaujams samazināt tikai tādā gadījumā, ja kaimiņu zemesgabala īpašnieks ir devis tam rakstisku piekrišanu. Šādai īpašai piekrišanai mazākam attālumam ir jābūt neatkarīgi no paredzamā ēkas augstuma (Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts).

4. Kaimiņa piekrišanai par būves atrašanos tuvāk zemesgabalu robežai, kā vispārēji noteikts, jābūt izteiktai skaidri un apzināti. Tas ir, piekrist izņēmumam no vispārējās kārtības nevar tādā veidā, ka persona tikai vispārīgi izsaka piekrišanu būvniecībai, – ir jābūt konstatējamam, ka persona ir apzinājusies, kāds ir vispārīgais regulējums un ka ar savu parakstu tā piekrīt tieši izņēmumam (Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas

būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts).

5. Ja kaimiņš dod piekrišanu samazinātam attālumam no būves tuvākās ārsienas līdz zemesgabalu robežai, šāda piekrišana ietver arī attiecīgu izņēmumu no būves pieļaujamā augstuma aprēķināšanas vispārīgās formulas. Minētais gan nenozīmē, ka persona ar kaimiņu var vienoties par jebkādu ēkas augstumu, jo jebkurā gadījumā jāievēro pašvaldības imperatīvi noteiktais augstuma ierobežojums jumta augstumam zonā, kas ir tuvāk kā trīs metrus no zemesgabalu robežas (Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīvs LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai").

6. Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem (samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts).

2008.gada 30.jūnijā Lieta Nr.SKA-190/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Laviņš
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicēja A.F. pārstāvim,

atbildētājas Latvijas Republikās pusē pieaicināto iestāžu Ekonomikas ministrijas pārstāvim, Valsts būvinspekcijas pārstāvim,

atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pilsētas attīstības departamenta pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.F. pieteikumu par Valsts būvinspekcijas 2003.gada 22.oktobra lēmuma Nr.02-937 atcelšanu, sakarā ar A.F. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 21.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] A.F. 2003.gada 18.jūnijā izsniegta būvatļauja Nr.255-L (turpmāk – būvatļauja) dzīvojamās mājas (..), Rīgā, būvniecībai. Valsts būvinspekcija 2003.gada 7. un 17.oktobrī pārbaudīja šīs dzīvojamās ēkas būvniecību un sastādīja pārbaudes aktus par konstatētajiem pārkāpumiem, kā arī deva norādījumus minēto pārkāpumu novēršanai. Konstatējusi, ka būvniecības procesā pārkāptas vairākas tiesību normas, Valsts būvinspekcija 2003.gada 22.oktobrī pieņēma lēmumu Nr.02-937 ,,Par būvdarbu apturēšanu", ar kuru noteica A.F. līdz būvprojekta pārstrādāšanai un saskaņošanai atbilstoši normatīvo aktu prasībām būvdarbus pārtraukt.

Lēmumu par būvdarbu apturēšanu Ekonomikas ministrija ar 2003.gada 4.decembra lēmumu Nr.7-10/499-312/F atstāja spēkā.

[2] Par Valsts būvinspekcijas 2003.gada 22.oktobra lēmuma Nr.02-937 atcelšanu A.F. iesniedza pieteikumu tiesā, norādot, ka būvdarbi tiek veikti saskaņā ar būvatļauju un kompetentu iestāžu apstiprinātu būvprojektu.

[3] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2004.gada 3.februāra spriedumu pieteikumu noraidīja.

Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 28.jūnija spriedumu pieteikumu apmierināja un pārsūdzēto lēmumu atcēla.

Senāts ar 2005.gada 14.janvāra spriedumu apgabaltiesas spriedumu atcēla un nodeva lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesai. Administratīvā rajona tiesa lietā kā trešās personas pieaicināja kaimiņu zemesgabala īpašnieku L.K. un būvprojekta izstrādātāju SIA "LPL".

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 21.augusta spriedumu pieteikumu noraidīja, pamatojoties uz tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa neskata lietu par būvatļaujas atbilstību normatīvo aktu prasībām. Tomēr minētais neliedz Valsts būvinspekcijai kā būvniecības kontroli realizējošai institūcijai pārbaudīt būvdarbus un būvprojekta atbilstību normatīviem. Veicot pārbaudi būvdarbu objektā, Valsts būvinspekcija konstatēja pārkāpumus: 1) būvprojektā ietvertais ēkas sienas ar logiem attālums no kaimiņa zemesgabala robežas ir mazāks kā 4 m; 2) jau izbūvētā ēkas siena ar logiem, kas ir 10 m augsta, atrodas

3 m attālumā no zemesgabala robežas; 3) veicot būvdarbus, zemesgabals ir paaugstināts gandrīz par metru, kas būvprojektā nav paredzēts. L.K. norāda, ka šie apstākļi aizskar kaimiņa tiesības.

[4.2] Civillikuma 1091.pants nosaka starp kaimiņu īpašumiem attālumu 4 m, no kura iespējams atkāpties ar kaimiņa piekrišanu. Lietā nav strīda, ka pieteicēja dzīvojamās mājas siena ar tajā izveidotiem logiem atrodas 3,3 m attālumā no L.K. īpašumā esošā zemesgabala robežas. Līdz ar to šāds attālums ir iespējams, ja kaimiņš ir devis piekrišanu. L.K. rakstiski ir sniedzis piekrišanu dzīvojamās mājas būvniecībai, norādot: "ja tas atbilst Latvijas Republikas likumdošanas apstiprinātajiem būvnormatīviem".

Nav konstatējami pārkāpumi logu izbūvē, un trešās personas saskaņojums uzskatāms par notikušu un atbilstošu Civillikuma 1091.pantam.

[4.3] Pret kaimiņa zemesgabala robežu izbūvētā siena ir pretrunā ar Rīgas apbūves noteikumu 1995.–2005.gadam (pieņemti ar Rīgas domes 1995.gada 12.decembra lēmumu Nr.2819, turpmāk – Rīgas apbūves noteikumi) 6.1.12.apakšpunkta "c" apakšpunkta pirmajai daļai, jo pieļaujamais maksimālais augstums ēkas sienai, kura vērsta pret kaimiņa zemesgabalu, drīkst būt 6 m, bet pieteicēja ēkai tas ir 6,8 m. Trešās personas piekrišana neļauj atkāpties no būvniecību regulējošo normatīvu prasībām attiecībā uz ēkas augstumu. Tādējādi Valsts būvinspekcijas iebildumi par dzīvojamās ēkas sienu augstumu ir pamatoti.

[4.4] Nav strīda, ka pieteicējs ir veicis sev piederošā zemesgabala grunts līdzināšanu, tas ir, dabiskā reljefa izmainīšanu. Lai zemesgabalā veiktu dabiskā reljefa izmaiņas, saskaņā ar Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) 179.punktu nepieciešams izstrādāt būvprojektu un saskaņot darbus ar reģionālo vides pārvaldi. Tomēr būvprojektā nav iekļauti darbi zemes reljefa izmaiņām un būvprojekts nav saskaņots Valsts vides dienesta reģionālajā vides pārvaldē. Tādējādi būvdarbi, ar kuriem šie darbi tiek īstenoti, nav tiesiski un Valsts būvinspekcija pamatoti pieņēmusi pārsūdzēto lēmumu par būvdarbu apturēšanu saskaņā ar Būvniecības likuma 30.panta ceturto daļu.

Tā kā primārais līdzeklis, kas piemērojams nekavējoties, ir būvdarbu apturēšana, kas liedz būvdarbu veicējam turpināt iesākto līdz mirklim, kamēr būvniecību uzraugošās un kontrolējošās institūcijas pārliecinās par būvdarbu tiesiskumu un būvniecības atbilstību normatīvo aktu prasībām, Valsts būvinspekcija pamatoti ir pieņēmusi pārsūdzēto lēmumu.

[4.5] Nepamatots ir pieteicēja arguments, ka Valsts būvinspekcija nebija tiesīga piemērot Vispārīgo būvnoteikumu 165.punktu, jo būvniecība jau bija notikusi. Brīdī, kad Valsts būvinspekcija veica

pārbaudi, būvdarbi nebija pabeigti, turklāt būvdarbus var apturēt jebkurā būvniecības stadijā, ja tiek konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi.

[4.6] Zaudējumu nodarīšana trešajai personai L.K. skatāma civilprocesuālā kārtībā; tie nav patstāvīgi trešās personas prasījumi šajā lietā.

[5] Izskatījusi pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 21.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja, pievienojoties pirmās instances tiesas motivācijai un papildus norādot tālāk minētos argumentus.

[5.1] Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunkts, kas nosaka mājas maksimālo apbūves augstumu, ir imperatīva tiesību norma, kuru nedrīkst atcelt vai grozīt, kaimiņiem vienojoties.

[5.2] Par dabiskā reljefa izmaiņām uzskatāma arī atsevišķa apbūves laukuma paaugstināšana attiecībā pret robežojošiem zemesgabaliem, tādējādi izmainot reljefu attiecībā vienam pret otru. Zemesgabala paaugstināšana gandrīz par metru ir būtiska, un tā ir reljefa izmainīšana Vispārīgo būvnoteikumu 179.punkta izpratnē. Līdz ar to šo darbu veikšanai nepieciešams izstrādāt būvprojektu. Tā kā nav izstrādāts būvprojekts zemes reljefa paaugstināšanai, būvdarbi, ar kuriem šie darbi īstenoti, nav tiesiski.

[5.3] No Vispārīgo būvnoteikumu 165.punkta izriet, ka Valsts būvinspekcijai būvniecības procesā, konstatējot normatīvajos aktos noteikto prasību neievērošanu, ir izvēles iespējas, vai izdot administratīvo aktu par būvdarbu apturēšanu. Līdz ar to iestādei ir jāizdara lietderības apsvērumi. Šajā lietā Valsts būvinspekcija nav norādījusi apsvērumus par administratīvā akta izdošanas lietderību.

Tiesai ir jāpārbauda, vai, izdarot visus nepieciešamos apsvērumus, nav secināms, ka tiesisks konkrētā situācijā var būt tikai lēmums par būvdarbu apturēšanu attiecīgajā objektā. No Būvniecības likuma 3.panta trešās daļas, 16.panta pirmās daļas un 22.panta pirmās daļas izriet, ka būvniecības procesā nav pieļaujamas nekādas atkāpes no apstiprinātiem būvprojektiem, nav pieļaujama neakceptēta un patvaļīga būvniecība. Šādu prasību pastāvēšana ir attaisnojama gan sabiedrības drošības dēļ, gan nolūkā ievērot citu personu īpašuma tiesības.

Ņemot vērā lietā esošos pierādījumus par atkāpēm no apstiprinātā būvprojekta, Valsts būvinspekcijas lēmumā norādītie apstākļi apstiprina sabiedrības drošības un kaimiņu īpašuma tiesību apdraudējumu tādā mērā, kas izslēdz nepieciešamību izdarīt lietderības apsvērumus. No lietā konstatēto pārkāpumu kopuma būvdarbu apturēšana uzskatāma par nepieciešamu un attaisnojamu soli būvnormatīvu ievērošanai, tādēļ lēmuma izdošana par būvdarbu apturēšanu, neizdarot lietderības apsvērumus, ir attaisnojama.

[6] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūgts spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai, norādot tālāk minētos argumentus.

[6.1] Tiesa nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 247.panta otro daļu, jo lietā nav pierādījumu, ka zemes reljefs ticis paaugstināts par konkrētu augstumu. Vienlaikus tiesa pārkāpusi šā likuma 150.panta pirmo daļu, jo nav prasījusi atbildētajai pierādīt zemes paaugstināšanu. Tiesai arī šajā sakarā vajadzēja piemērot šā likuma 152.panta otro daļu, jo tiesa zemes augstumu noteikusi ar acumēru, nevis konkrētiem pierādīšanas līdzekļiem.

[6.2] Ar dabiskā reljefa izmaiņām Vispārīgo būvnoteikumu izpratnē nav jāsaprot jebkuras izmaiņas, bet tādas, kas aizskar personu tiesiskās intereses. Šajā lietā apbūvējamā zemesgabalā bija vidusmēra apbūves gabaliem raksturīgi nebūtiski līdzenumi, uz kuru saglabāšanu nevienai personai nav tiesiskas intereses. Turklāt uzbērums tika veidots, lai būve būtu stabila, kas ir viens no būvniecības noteikumiem.

[6.3] Tiesa nepareizi interpretēja Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunktu, tiesas interpretācija ir pretrunā ar šā punkta mērķi aizsargāt kaimiņu tiesības. Šī tiesību norma ir interpretējama tādējādi, ka ar kaimiņu piekrišanu drīkst būvēt ēku pie kaimiņa zemesgabala robežas augstāk par šīs tiesību normas pirmajā daļā paredzēto, bet ne augstāk par maksimālo apbūves augstumu, kas izriet no šā punkta otrās daļas.

[6.4] Tiesai vajadzēja piemērot Administratīvā procesa likuma 65.panta otro daļu, jo spriedumā nav secinājumu, vai, izdodot administratīvo aktu, ir ņemti vērā lietderības apsvērumi. Pārsūdzētais administratīvais akts kopumā nav lietderīgs.

No administratīvā akta izriet, ka būvdarbi ir apturēti līdz laikam, kad būvprojekts tiks pārstrādāts un saskaņots. Pārstrādāšana un saskaņošana nevar mainīt pastāvošo situāciju, tas ir, jau uzbūvēto. Ja tiktu pārstrādāts un saskaņots būvprojekts, uzbūvētā ēka neatbilstu jaunajam būvprojektam. Zinot par neiespējamību ar kaimiņu saskaņot uzbūvētās ēkas sienu augstumu, nevarēja pieņemt lēmumu par būvdarbu apturēšanu līdz šādam neiespējamam saskaņojumam. Administratīvais akts, kas vērsts tikai uz daļēju patvaļīgas būvniecības novēršanu, nevar sasniegt tiesisku un leģitīmu mērķi.

[7] Ekonomikas ministrija iesniegusi paskaidrojumu par kasācijas sūdzību. Norāda, ka nepiekrīt tai, jo lietā ir pierādījumi, kas apstiprina zemes reljefa paaugstināšanu par 0,8 m, un šāds paaugstinājums ir būtisks, tas ir aizskāris trešās personas L.K. īpašuma tiesības. Turklāt projekta pārstrādāšana un saskaņošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir pirmais priekšnoteikums pārkāpumu novēršanai; pilnīgai tā novēršanai nepieciešams veikt arī būves koriģēšanu atbilstoši pārstrādātajam un no jauna saskaņotajam projektam.

[8] Par kasācijas sūdzību paskaidrojumus iesniedzis arī Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, norādot, ka tiesa nepareizi interpretējusi Rīgas apbūves noteikumu 6.1.2.apakšpunktu, jo ar kaimiņa saskaņojumu ir iespējams palielināt būves augstumu un attālumu starp ēkām. Zemes uzbērums ir bijis būtisks, līdz ar to bija nepieciešams saskaņojums ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi.

[9] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Ekonomikas ministrijas, Valsts būvinspekcijas un Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta pārstāvji tiesas sēdē izklāstīja rakstveida paskaidrojumos paustos argumentus. Trešā persona L.K. paskaidroja, ka kasācijas sūdzību uzskata par nepamatotu un ka prettiesiska būvniecība nav pieļaujama. Trešās personas SIA "LPL" pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Tā kā par tiesas sēdi ticis pienācīgi paziņots, Senāts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342.pantam nolēma lietu izskatīt bez trešās personas SIA "LPL" pārstāvja klātbūtnes.

Motīvu daļa

[10] Valsts būvinspekcija savu lēmumu par būvdarbu apturēšanu ir pamatojusi ar vairākiem apstākļiem, no kuriem katrs ir izvērtējams atsevišķi, jo būvdarbu apturēšanas pamatojums ir saistīts arī ar pienākumu novērst konkrētus, lēmumā norādītos pārkāpumus un tādējādi nosaka ar lēmumu uzlikto pienākumu apjomu.

I

[11] Valsts būvinspekcija 2003.gada 17.oktobra pārbaudes aktā ir konstatējusi, ka pieteicējs ir pieļāvis atkāpes no akceptētā būvprojekta – projektā nav paredzēts teritorijas uzbērums, bet būvdarbu laikā ir bez attiecīgas projekta dokumentācijas uzbēris organiskas izcelsmes grunti gar kaimiņu robežu apmēram 0,8 m augstumā. Savukārt 2003.gada 22.oktobra lēmumā par būvdarbu apturēšanu Valsts būvinspekcija norādījusi, ka, veicot būvdarbus, zemesgabals tiek paaugstināts gandrīz par metru, uzberot organiskas izcelsmes grunti. Apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzinusi, ka zemesgabals ne tikai ticis izlīdzināts, bet notikusi zemesgabala paaugstināšana gandrīz par metru, un šāda darbība kā dabiskā reljefa izmaiņas pieļaujama tikai, ja tā paredzēta būvprojektā un saskaņota ar reģionālo vides pārvaldi.

Pieteicējs savā kasācijas sūdzībā iebilst pret faktisko apstākļu konstatējuma pareizību, proti, konstatējums "gandrīz par metru" nav balstīts uz mērījumiem, šāds formulējums var nozīmēt gan 1 mm, gan 99 cm. Mērījumi pieteicēja ieskatā jāveic atbilstoši likumam "Par mērījumu vienotību", ar mērierīci, jo ir būtiski noteikt, vai un par cik tika paaugstināts zemesgabals.

[12] Senāts iebildumus par mērījumu precizitātes nozīmi lietā uzskata par nebūtiskiem.

[12.1] Vispārīgo būvnoteikumu 179.punkts noteic, ka būvdarbu procesā var mainīt dabisko reljefu un hidroģeoloģiskos apstākļus (piemēram, aizbērt gravas un karjerus, izrakt dīķus, ierīkot drenāžu), ja pēc saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi minētie pasākumi paredzēti būvprojektā vai ja to nosaka ģeotehniskā kontrole (ģeotehnisko darbu kopums, ko veic būvniecības gaitā, lai noskaidrotu būvprojekta atbilstību faktiskajiem ģeotehniskajiem datiem un, ja nepieciešams, to koriģētu).

Šī norma neparedz konkrētas zemesgabala vispārējā augstuma izmaiņas vai atsevišķu uzbērumu augstuma izmaiņas, pie kurām būtu nepieciešama šādu darbu iekļaušana būvprojektā un saskaņošana ar reģionālo vides pārvaldi. Tādējādi precīza augstuma izmaiņu noteikšana milimetros un centimetros, uz ko uzstāj pieteicējs, šīs normas izpratnē pati par sevi nav būtiska. Nosakot, vai būvniecība paredz dabiskā reljefa izmaiņas, ir jāņem vērā, pirmkārt, normas mērķis. Vispārīgo būvnoteikumu 179.punkts ir ietverts nodaļā par vides aizsardzības nosacījumiem, kuri jāievēro būvniecībā. Līdz ar to zemesgabala augstuma izmaiņas un uzbērumu veidošana ir jāvērtē, ņemot vērā to ietekmi uz vidi būvniecības laikā un pēc tam. Apgabaltiesa (tai skaitā, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai) ir pretēji pieteicēja apgalvotajam no lietas materiāliem konstatējusi, ka notikusi nevis tikai zemesgabala virsmas izlīdzināšana, bet jaunas grunts ievešana un uzbēršana, paaugstinot zemesgabalu gandrīz par metru. Augstuma aptuvena, bet vispārīgi saprotama norādīšana minētās normas kontekstā ir pietiekama.

[12.2] Senāta ieskatā minētie 2003.gada oktobrī ar Valsts būvinspekcijas pārbaudes aktiem konstatētie apstākļi ir pietiekams pamats uz būvdarbiem attiecināt Vispārīgo būvnoteikumu 179.punktu. Senāts uzskata par būtisku arī, ka būvniecība tiek veikta pilsētas teritorijā, kur šāds zemesgabala paaugstinājums ir būtisks, ievērojot tā ietekmi uz apkārtējo pilsētvidi. Proti, ja apkārt atbilstoši plānojumam ir citi apmēram tāda paša izmēra gruntsgabali mazstāvu dzīvojamai apbūvei, tad viena zemesgabala augstuma izmaiņas var salīdzinoši būtiski ietekmēt apkārtējo teritoriju situāciju gan vizuāli, gan attiecībā uz nokrišņu plūsmu, gruntsūdeņu līmeni un ar to saistītām vides izmaiņām. Senāts turklāt neuzskata par nepieciešamu lietā pierādīt, ka šāda ietekme konkrētā gadījumā ir notikusi, jo būvniecības kontrole notiek atļaujas kārtībā, izvērtējot iespējamo ietekmi, nevis *post factum* pārbaudot jau notikušu būvdarbu izraisīto ietekmi.

[13] Neatkarīgi no Vispārīgo būvnoteikumu 179.punkta interpretācijas un iespējamā tālākā šā jautājuma izvērtējuma piekritīgajās būvniecību kontrolējošās iestādēs pieteicējs nav norādījis, ka lietā konstatētā grunts uzvešana būtu notikusi atbilstoši projektam. Apgabaltiesas konstatētie faktiskie apstākļi ir, ka pieteicējs uzvedis

grunti, veicot pietiekami nozīmīgu zemesgabala paaugstinājumu, nevis veicis nenozīmīgus un pašsaprotami ar jebkuru būvniecību saistītus zemes darbus, uz ko kasācijas sūdzībā norāda pieteicējs. Būvdarbu neatbilstība akceptētajam būvprojektam un saskaņā ar to izdotajai būvatļaujai pats par sevi ir pamats būvdarbu apturēšanai līdz pārkāpuma novēršanai atbilstoši Būvniecības likuma 30.panta otrajai un trešajai, kā arī ceturtajai daļai.

[14] Senāts arī norāda, ka Valsts būvinspekcijas lēmums par būvdarbu apturēšanu ir lēmums, kas vērsts uz konkrētajā brīdī konstatēto pārkāpumu novēršanu būvdarbu procesā. Tādēļ nav nozīmes pieteicēja argumentiem un pierādījumiem, kas apliecina, ka zemesgabala reljefa izmaiņas tika mazinātas vai novērstas. Šie apstākļi neliecina par faktiskajiem apstākļiem būvinspekcijas pārbaužu laikā, bet būtu izvērtējami, pārbaudot, vai pieteicējs ir novērsis konstatētos pārkāpumus un var turpināt būvniecību.

II

[15] Pieteicējs iebilst pret apgabaltiesas secinājumiem attiecībā uz Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunkta "c" apakšpunkta piemērošanas pareizību. Pieteicējs paužviedokli, ka, vienojoties ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku, ir pieļaujams lielāks maksimālais ēkas augstums nekā vispārīgi atļautais. Apgabaltiesa turpretim atzinusi, ka vienošanās nevar būt pamats mainīt maksimālo pieļaujamo ēkas augstumu.

[16] Apgabaltiesa atzinusi par imperatīvām šādas normas:

1) Būvniecības likuma 22.panta pirmo daļu, kas paredz, ka visiem būvniecības dalībniekiem jāievēro Latvijas būvnormatīvi, kas nosaka pieļaujamos tehniskos parametrus, kritērijus un ierobežojumus;

2) Vispārīgo būvnoteikumu 96.punktu, kas paredz, ka tehniskajam projektam jāatbilst Latvijas būvnormatīviem, apbūves noteikumiem, būvvaldes izdotajam plānošanas un arhitektūras uzdevumam un pašvaldību vai citu institūciju izdotajiem tehniskajiem noteikumiem, kā arī būvvaldē saskaņotam skiču projektam (ja projektēšana notiek divās stadijās).

Neviena no minētajām normām nenosaka konkrētas prasības būves augstumam, bet ietver norādes uz citām normām, kuras attiecīgi imperatīvi būtu jāievēro.

Līdz ar to no minētajām normām nevar secināt, ka ir pieļaujams tikai konkrēts maksimālais apbūves augstums, bet ir pārbaudāms, kā šis jautājums ir regulēts attiecīgajās apbūves augstumu regulējošās normās.

[17] Nav strīda, ka uz konkrēto būvniecību ir attiecināma Rīgas apbūves noteikumu 6.1.nodaļa par mazstāvu dzīvojamo apbūvi.

6.1.12.apakšpunkta "a"–"c" apakšpunkti, kas Senāta ieskatā ir jāinterpretē kopsakarā, paredz:

a) Sānpagalma platums

(1) nedrīkst būt mazāks par 3 m, ja tas ir iekšējais sānpagalms (attālums starp zemesgabala sānu robežu un dzīvojamās mājas tuvāko ārsienu), kā arī ne mazāks par 6,0 m, ja tas ir ārējais sānpagalms (attālums starp stūra zemesgabala robežu ar ielu, kas nav fronte, un dzīvojamās mājas tuvāko ārsienu).

(..)

(3) Ar blakus zemesgabala īpašnieka rakstisku piekrišanu, ko viņš apliecina ar parakstu uz zemesgabala plānojuma lapas, sānpagalma minimālo platumu var samazināt vai būvēt uz robežas.

b) Aizmugures pagalma dziļums

(1) t.i., attālums no aizmugures robežas līdz dzīvojamās mājas tuvākajai ārsienai, nedrīkst būt mazāks par 3 m.

(2) Ar aizmugures zemesgabala īpašnieka rakstisku piekrišanu, ko viņš apliecina ar parakstu uz zemesgabala plānojuma lapas, aizmugures pagalma minimālo dziļumu var samazināt vai būvēt uz robežas.

c) Maksimālais apbūves augstums

(1) nevienā mājas punktā nedrīkst pārsniegt pusi (1/2) no attāluma starp šī punkta projekciju uz zemes un ielas ass līniju un pusotra (1,5) attāluma starp šī punkta projekciju uz zemes un robežu ar kaimiņa zemesgabalu.

(2) Ja ēka vai būve izvietota mazākā attālumā kā 3 m no kaimiņa zemesgabala robežām, tad tā jumta jebkura punkta augstums šajā zonā nedrīkst pārsniegt 4,5 m. Šo augstumu ar zemesgabala īpašnieka rakstisku piekrišanu, ko viņš apliecina ar parakstu uz zemesgabala plānojuma lapas, drīkst palielināt līdz norādītajam augstumam.

Uz lietu attiecas arī Latvijas būvnormatīvā LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunktā noteiktais, ka ēkām un būvēm zemesgabalā jāatrodas ne mazāk kā 3 m attālumā no zemesgabala robežām, kuras nav robeža ar ielu. Ēkas un būves var izvietot mazākā attālumā kā 3 m no robežām vai tieši pie robežām, ja tiek ievērotas ugunsdrošības un sanitārās normas, ēku un zemesgabalu insolācijas prasības, kā arī, ja ir attiecīgā kaimiņa rakstiska piekrišana, kuru tas apliecina ar personisku parakstu uz zemesgabala plānojuma lapas.

[18] Kā redzams, gan būvnormatīvs LBN 209, gan Rīgas apbūves noteikumi paredz, ka ir pieļaujams samazināt vispārīgo 3 m attālumu no ēkas līdz zemesgabala robežai, taču tikai tādā gadījumā, ja kaimiņu zemesgabala īpašnieks ir devis tam rakstisku piekrišanu. Līdz ar to šādai īpašai piekrišanai mazākam attālumam ir jābūt jebkurā gadījumā neatkarīgi no paredzamā ēkas augstuma.

Senāta ieskatā, kā jebkurā līdzīgā gadījumā, piekrišana izņēmumam no vispārīgās kārtības nevar notikt tādējādi, ka persona

tikai vispārīgi izsaka piekrišanu būvniecībai, bet ir jābūt konstatējamam, ka persona ir apzinājusies, kāds ir vispārīgais regulējums un ka ar savu parakstu tā piekrīt tieši izņēmumam.

[19] Būvnormatīvs LBN 209 un Rīgas apbūves noteikumi, pieļaujot samazināt vispārīgo ēkas attālumu līdz zemesgabala robežai, paredz konkrētus noteikumus attiecībā uz ēkas augstumu. Senāts vispārīgi piekrīt pieteicēja kasācijas sūdzībā ietvertajam argumentam, ka Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunkta "c" apakšpunkta pirmajā daļā minētās vispārīgās formulas piemērošana gadījumiem, ja attālums ir samazināts, nav pareiza, jo padarītu ēkas būvniecību lielākajā daļā gadījumu neiespējamu un pilnīgi izslēgtu ēkas būvniecību pie zemesgabala robežas, lai gan tas ir pieļauts arī būvnormatīvā LBN 209.

[19.1] Tā kā Valsts būvinspekcijas lēmumā nav norādīts, ka būtu pārkāptas kādas konkrētas būvnormatīvā LBN 209 paredzētās prasības gadījumos, ja vispārīgi pieļaujamais attālums ir samazināts, tad tiesai nav jāpārbauda šīs normas piemērošana konkrētajā lietā.

[19.2] Senāta ieskatā Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunkta "c" apakšpunkta otrā daļa imperatīvi noteic, ka jumta jebkura punkta augstums **zonā, kas atrodas tuvāk par 3 m no kaimiņu zemesgabala robežas**, nevar pārsniegt 4,5 m neatkarīgi no vienošanās ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par ēkas augstumu. Kaimiņu zemesgabala īpašnieka piekrišana ir vajadzīga, lai mazāka attāluma gadījumā jumta jebkura punkta augstums šajā zonā drīkstētu sasniegt 4,5 m. Tas izriet no normas tiešā teksta: šo augstumu (proti, jumta jebkura punkta augstumu) ar zemesgabala īpašnieka rakstisku piekrišanu, ko viņš apliecina ar parakstu uz zemesgabala plānojuma lapas, drīkst palielināt līdz norādītajam augstumam (proti, 4,5 m). Ja piekristu pieteicēja un Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta viedoklim, ka ar vienošanos pieļaujams jebkurš ēkas augstums, nebūtu, uz ko attiecināt normā ietvertos vārdus "līdz norādītajam augstumam". Būtībā tas nozīmē, ka kaimiņš dod piekrišanu samazinātam attālumam (ko arī var konstatēt no zemesgabala plānojuma lapas), un tas ietver arī attiecīgu izņēmumu no vispārīgās augstuma aprēķināšanas formulas, taču ievērojot imperatīvo noteikumu par 4,5 m.

Senāts nesaskata nekādu pamatu pieteicēja viedoklim, ka 4,5 m būtu **pieskaitāmi** augstumam, kas aprēķināts atbilstoši formulai, kas paredzēta vispārīgajam gadījumam, kad ēka tiek būvēta 3 m attālumā līdz kaimiņu zemesgabala robežai vai tālāk.

[20] Senāta ieskatā no iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka lietā bija noskaidrojams:

1) vai kaimiņu zemesgabala īpašnieks bija apzināti piekritis izņēmumiem no vispārīgā regulējuma attiecībā uz ēkas attālumu līdz zemesgabala robežai,

2) ja šāda piekrišana ir saņemta, vai būvprojektā paredzētais un dabā konstatētais ēkas jumta augstums bija atbilstošs Rīgas apbūves noteikumu 6.1.12.apakšpunkta "c" apakšpunkta otrajai daļai, kā tā skaidrota šā sprieduma iepriekšējā punktā.

Apgabaltiesa šos apstākļus lietā nav noskaidrojusi, tādēļ lieta nosūtāma apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

III

[21] Pieteicējs kasācijas sūdzībā norāda, ka apgabaltiesa nekonstatēja vienu no Valsts būvinspekcijas konstatētajiem pārkāpumiem (logu izbūve pret kaimiņu zemesgabalu), taču sprieduma rezolutīvajā daļā tas nav atspoguļots, bet administratīvais akts atzīts par tiesisku un paliek spēkā tāds, kāds bija sākotnēji, tas ir, arī attiecībā uz šo pārkāpumu.

Senāts šo argumentu atzīst par pamatotu. Valsts būvinspekcijas pārbaudes aktos ir norādīti konkrēti pārkāpumi, no kā izriet konkrēti pienākumi tos novērst, lai būvniecību būtu iespējams turpināt. Tādējādi Valsts būvinspekcijas lēmums ietver vairākas saturiski nodalāmas daļas, par kurām ir iespējams un nepieciešams taisīt atbilstošu spriedumu.

Šie apsvērumi jāņem vērā, lietu izskatot atkārtoti.

IV

[21] Pieteicējs kasācijas sūdzībā iebilst, ka apgabaltiesa ignorējusi lietderības apsvērumus. Savu viedokli pieteicējs pamato ar apstākli, ka daļa būvdarbu jau ir notikuši, un būvprojekta pārstrādāšana nevar mainīt pastāvošo faktisko situāciju, likvidēt jau uzbūvēto. Atstājot bez ievērības šo apstākli, nebūs sasniegts leģitīms mērķis, Valsts būvinspekcijas lēmums nav tiesisks, jo vērsts tikai uz daļēju patvaļīgas būvniecības novēršanu.

[22] Ņemot vērā ēkas būvdarbu stadiju pēc būvinspekcijas pārbaudes aktos norādītajiem apstākļiem, Senāts pieļauj, ka ēkas jau veiktie būvdarbi brīdī, kad būvdarbus tika uzdots apturēt, bija veikti pretrunā ar tām prasībām, kuras būvinspekcija norādījusi kā būvdarbu apturēšanas pamatu. Pieteicējs pamatoti secinājis, ka būvprojekta izstrāde atbilstoši būvinspekcijas norādēm nepadarītu tiesisku tādu būvniecību, kas veikta neatbilstoši normatīvo aktu prasībām, kaut arī atbilstoši iepriekš izdotai būvatļaujai. Tai pašā laikā jāņem vērā, ka būvinspekcijas lēmums ir vērsts uz to, lai pieteicējs patstāvīgi izvērtētu turpmākās būvniecības norises iespējamību atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nevis uzdotu konkrētā veidā novērst iepriekš jau veiktās būvniecības sekas. Turpmāku prettiesisku būvdarbu veikšanas novēršana pati par sevi arī ir leģitīms mērķis būvniecības apturēšanai, pat ja ar šādu lēmumu netiek uzreiz atrisināts jautājums par iepriekš veiktajiem būvdarbiem.

[23] Senāts arī norāda, ka lietā ir pārbaudāms, vai Valsts būvinspekcijas lēmums ir samērīgs (Administratīvā procesa likuma

13.pants), proti, vai ierobežojums ir attaisnojams ar labumu, ko ar lēmumu iegūst sabiedrība. Iestādes izdotam administratīvajam aktam jāatbilst Administratīvā procesa likuma 4.pantā minētajiem vispārējiem tiesību principiem (Administratīvā procesa likuma 4.panta trešā daļa).

Samērīguma vērtējums ir atkarīgs no tā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kas savukārt ir konstatējams, atkārtoti pārbaudot Valsts būvinspekcijas lēmumā norādītos būvdarbu apturēšanas pamatus. Tas nozīmē, ka samērīgums ir no jauna izvērtējams, lietu izskatot atkārtoti. Samērīguma vērtējumā jāņem vērā gan sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums, gan lēmuma sekas uz pieteicēju. Tāpat ir izvērtējams tas, vai un ciktāl pieteicējs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā savukārt jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tai skaitā pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta Būvniecības likuma 30.pantā un Vispārīgo būvnoteikumu 120.punktā. Tas nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota, un ka šāda lēmuma sekas var būt arī jau veikto būvdarbu novēršana. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tai skaitā saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem. Senāts arī norāda, ka lietā nav vērtējams, vai un ciktāl pieteicējs ir veicis būvdarbus pēc Valsts būvinspekcijas lēmuma par būvdarbu apturēšanu, jo tie ir veikti pretēji jau pieņemtajam lēmumam un nevar ietekmēt Valsts būvinspekcijas lēmuma vērtējumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 21.novembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Apdrošināšanas stāža pierādīšana pensijas saņemšanai

1. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai ieraksts darba grāmatiņā par personas apdrošināšanas stāžu ir jāvērtē atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 14.1.apakšpunktam (Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 14.1.apakšpunkts).

2. Piemērojot Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumus Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", nav jāievēro vienīgi tā teksts. Tiesību normas interpretācijas mērķis ir noskaidrot tiesību normas saturu un ne vienmēr tiesību normas teksts pilnībā atspoguļo normas saturu (Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība").

3. Analizējamā tiesību norma izvirza priekšnoteikumus ieraksta darba grāmatiņā atzīšanai par apdrošināšanas perioda pierādījumu. Tomēr no tā nevar izdarīt atzinumu par pretējo, ka citi pierādījumi nav jāņem vērā. Tas būtu pretēji argumentiem, kas izriet no noteikumu ārējās sistēmas (Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 7., 18.punkts).

4. Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu. Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka jādod tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu 14.1.apakšpunktu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, ņemot vērā arī loģikas likumus. Šaubas (pretrunas) jātulko par labu indivīdam. Tā kā Latvijas Republika ir sociāla valsts, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai (Latvijas Republikas Satversmes 1., 109.pants, Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", Satversmes tiesas judikatūra).

2008.gada 12.maijā Lieta Nr.SKA-247/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.A. pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2005.gada 20.maija lēmuma Nr.104 atcelšanu daļā un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 14.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 7.martā pieteicējs iesniedza Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – Aģentūra) iesniegumu par pensijas piešķiršanu.

Pieteicēja darba grāmatiņas 24.lapā ir šādi ieraksti.

1) 1982.gada 19.jūlija ieraksts Nr.27 ar atsauci uz pavēli par to, ka pieteicējs ir pieņemts darbā uzņēmumā "Daugavplodoovošč" par autotransporta krāvēju;

2) 1983.gada 10.oktobra ieraksts Nr.28 ar atsauci uz pavēli par pārcelšanu par virpotāju tehniskajā nodaļā;

3) 1984.gada 11.jūlija ieraksts Nr.29 par atbrīvošanu no darba pēc paša vēlēšanās, kas apstiprināts ar vecākā kadru inspektora parakstu un uzņēmuma zīmogu, bet nav pamatots ar atsauci uz dokumentu;

4) 1984.gada 13.augusta ieraksts Nr.30 ar atsauci uz pavēli par pieņemšanu darbā par virpotāju.

2005.gada 10.martā Aģentūras Daugavpils nodaļa pieņēma lēmumu piešķirt pieteicējam pensiju, bet neieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā laiku no 1982.gada 19.jūlija līdz 1984.gada 7.novembrim.

Minēto lēmumu pieteicējs apstrīdēja.

Ar Aģentūras direktores 2005.gada 20.maija lēmumu Nr.104 nolemts atcelt apstrīdēto lēmumu un uzdot Aģentūras Daugavpils nodaļai izdot lēmumu par pensijas piešķiršanu pieteicējam, ieskaitot stāžā laiku no 1982.gada 19.jūlija līdz 1983.gada 10.oktobrim, kad pieteicējs strādāja uzņēmumā "Daugavplodoovošč", bet neieskaitot laiku no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam.

[2] Pieteicējs iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgts atcelt Aģentūras direktores 2005.gada 20.maija lēmumu daļā, ar kuru atteikts atzīt pieteicējam apdrošināšanas stāžu laikā no

1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam, kā arī uzlikt Aģentūrai pienākumu ieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā minēto laiku.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 9.oktobra spriedumu noraidīja pieteikumu. Pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

[4] Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 14.decembra spriedumu apmierināja pieteikumu un uzlika pienākumu Aģentūrai izdot lēmumu par pensijas piešķiršanu pieteicējam, ieskaitot apdrošināšanas stāžā darba periodu uzņēmumā "Daugavplodoovošč" no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā pastāv strīds par to, vai pieteicēja apdrošināšanas stāžā ir ieskaitāms darba periods no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam, ja darba grāmatiņas ieraksts Nr.29 par atbrīvošanu no darba apstiprināts ar vecākā kadru inspektora parakstu un uzņēmuma zīmogu, bet nav pamatots ar atsauci uz dokumentu.

[4.2] Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.165) 14.1.apakšpunkts noteic, ka ierakstus darba grāmatiņā par darbu un tam pielīdzinātiem periodiem ņem vērā apdrošināšanas perioda pierādīšanai, ja ieraksts par pieņemšanu darbā un atlaišanu no darba ir pamatots ar atsauci uz dokumentu un ir norādīts tā numurs un izsniegšanas datums, bet ieraksts par atlaišanu ir apstiprināts ar attiecīgā uzņēmuma, organizācijas vai iestādes vadītāja vai viņa pilnvarotas personas parakstu un uzņēmuma, organizācijas vai iestādes zīmogu vai personāla nodaļas zīmogu.

Tādējādi atzīstams, ka ieraksts Nr.29 nesatur visus nepieciešamos rekvizītus – iztrūkst atsauce uz dokumentu, uz kura pamata pieteicējs atbrīvots no darba.

Vienlaikus ir jāizvērtē, vai ieraksta trūkumi ir tik būtiski, ka izslēdz iespēju stāžā ieskaitīt darba periodu no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam.

[4.3] Piemērojamā tiesību norma ir vērsta uz to, lai noteiktu skaidrus kritērijus darba grāmatiņu ierakstiem, pēc kuriem tiek aprēķināts apdrošināšanas stāžs. Šajā aspektā ir svarīgs tiesību normas mērķis – lai iestāde no ierakstiem darba grāmatiņā noskaidrotu nostrādāto darba periodu.

Apstāklis, ka ierakstā Nr.29 nav izdarīta atsauce uz dokumentu, nav atzīstams par tik būtisku trūkumu, kas pats par sevi neļauj atzīt par pierādītu un ieskaitīt apdrošināšanas stāžā strīdus darba periodu.

Ieraksts Nr.29 (par strīdus darba perioda beigām) ir apliecināts ar amatpersonas parakstu un uzņēmuma zīmogu, turklāt jāvērtē kopsakarā ar ierakstu Nr.28 (par strīdus darba perioda sākumu), kurš atbilst tiesību normas prasībām un apliecina, ka darbs tika uzsākts. Tāpat jāņem vērā,

ka netiek apšaubīts tas, ka pieteicējs pirms šī perioda strādāja uzņēmumā un arī strīdus periodā tajā strādāja.

Izmantojot teleoloģisko tiesību normu interpretācijas metodi, secināms, ka noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta jēga ir noteikt konkrētas prasības ierakstiem darba grāmatiņā, lai varētu tikt pierādīti darba periodi, kas ieskaitāmi apdrošināšanas stāžā. Sasniedzamais mērķis ir pareiza tā stāža aprēķināšana, no kura ir atkarīgs pensijas apmērs. Taisnīgi un lietderīgi ir personām saņemt pensiju par nostrādātiem darba periodiem, vienlaikus nepieļaujot, ka pensiju sistēma var tikt ļaunprātīgi izmantota, lai kādas personas iegūtu labumus, kas tām pēc normatīvajiem aktiem nepienākas.

Ņemot vērā minēto, atzīstams, ka izskatāmajā gadījumā atsauces uz dokumentu trūkums ierakstā Nr.29 ir formāls, bet kopumā ieraksti darba grāmatiņā pierāda pieteicēja darba stāžu no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam.

Tādējādi arī ir pamatots un apmierināms prasījums par pienākuma uzlikšanu iestādei izdot pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu.

[5] Aģentūra iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, kasācijas sūdzību pamatojot ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Ņemot vērā likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[1]punktā ietverto deleģējumu, Ministru kabinets bija tiesīgs pieņemt noteikumus Nr.165, nosakot apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtību.

[5.2] Izskatot darba grāmatiņas ierakstus, Aģentūrai jāvērtē to atbilstība noteikumu Nr.165. 14.1.apakšpunktā ietvertajām prasībām.

[5.3] Tā kā pieteicēja darba grāmatiņā izdarītais ieraksts par atbrīvošanu no amata neatbilst minētajā tiesību normā ietvertajām formālajām prasībām, pastāv šaubas par pieteicēja darba periodu. Līdz ar to, ieskaitot pieteicēja apdrošināšanas stāžā strīdus periodu, pastāv iespēja ieskaitīt apdrošināšanas stāžā tādu periodu, kas neatbilst faktiskajam darba periodam. Tas savukārt ir pretrunā ar pensijas piešķiršanas nosacījumiem, jo:

1) dokumentu iesniegšanas pienākums ir pašai personai (likuma "Par valsts pensijām" 27.pants);

2) apdrošināšanas stāžs ietekmē pensijas apmēru (likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 13.punkts).

[5.4] Tādējādi tiesību sistēmai atbilstošs ir tikai tāds noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta iztulkojums, kas balstīts uz gramatisko interpretācijas metodi, proti, kas ņem vērā normas tekstu.

Savukārt Administratīvās apgabaltiesas piedāvātais iztulkojums ir pretrunā ar pensijas piešķiršanas un pensijas piešķiršanai nepieciešamo dokumentu vērtēšanas nosacījumiem.

[6] Pieteicējs rakstveida paskaidrojumos lūdzis izskatīt lietu rakstveida procesā un noraidīt Aģentūras kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[7] Lietā pastāv strīds, vai ieraksts pieteicēja darba grāmatiņā par darba attiecību izbeigšanu atbilst noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta prasībām un apliecina pieteicēja darba stāžu.

[8] Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā minētajiem argumentiem, ka ievērojot likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.[1]punktu, Ministru kabinets bija tiesīgs pieņemt noteikumus Nr.165 un noteikt apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtību. Atbilstoši noteiktajai kārtībai Aģentūra vērtē ierakstus darba grāmatiņā pēc noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunktā ietvertajām prasībām. Arī apelācijas instances tiesas spriedumā nav izteikts pretējs viedoklis.

[9] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentam, ka, piemērojot noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunktu, ir jāvadās vienīgi no tā teksta. Tiesību normas interpretācijas mērķis ir noskaidrot tiesību normas saturu un ne vienmēr tiesību normas teksts pilnībā atspoguļo normas saturu.

Atbilstoši noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta tekstam ierakstus darba grāmatiņā par darbu un tam pielīdzinātiem periodiem ņem vērā apdrošināšanas perioda pierādīšanai, ja ieraksts par pieņemšanu darbā un atlaišanu no darba ir pamatots ar atsauci uz dokumentu un ir norādīts tā numurs un izsniegšanas datums, bet ieraksts par atlaišanu ir apstiprināts ar attiecīgā uzņēmuma, organizācijas vai iestādes vadītāja vai viņa pilnvarotas personas parakstu un uzņēmuma, organizācijas vai iestādes zīmogu vai personāla nodaļas zīmogu. Ja vadās no šī punkta tekstuālās redakcijas, tad var nonākt pie secinājuma, ka, iztrūkstot jebkuram no prasītajiem rekvizītiem, personas apdrošināšanas periods nav pierādīts.

Noskaidrojot noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta sistēmisko kopsakaru ar citām tiesību normām, secināms, ka analizējamā tiesību norma izvirza priekšnoteikumus ieraksta darba grāmatiņā atzīšanai par apdrošināšanas perioda pierādījumu. Tomēr no tā nevar izdarīt slēdzienu par pretējo, ka citi pierādījumi nav jāņem vērā. Tas būtu pretēji argumentiem, kas izriet no noteikumu Nr.165 ārējās sistēmas, t.i., ka apdrošināšanas periodu var pierādīt ar ļoti plašu dokumentu klāstu (sk. noteikumu Nr.165 18.punktu tagadējā redakcijā) un ka šajos dokumentos var būt arī nepilnības (sk. noteikumu Nr.165 7.punkta otro teikumu).

Noteikumu Nr.165 un tajos ietverto normu mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu.

Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka dodama tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu Nr.165 14.1.apakšpunkta normu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Taču vienlaikus iestādei ir jāņem vērā arī citi pierādījumi un pierādījumu novērtēšanas principi. Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, vadoties arī no loģikas likumiem.

Senāta ieskatā apelācijas instances tiesa ir pareizi izvēlējusies tos argumentus par piemērojamās tiesību normas saturu, kas noved pie tiesību sistēmai atbilstoša un taisnīga rezultāta, ieskaitot pieteicēja darbu no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam apdrošināšanas periodā. Faktiski apelācijas instances tiesa ir piemērojusi privātpersonas tiesību ievērošanas principu, kas nostiprināts arī Administratīvā procesa likuma 5.pantā. Tas ir, šaubas (pretrunas) apgabaltiesa ir iztulkojusi par labu indivīdam. Tāpat, ņemot vērā, ka no Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.panta izriet, ka Latvijas Republika ir sociāla valsts *(sal. ar Satversmes tiesas 2006.gada 2.novembra spriedumu lietā Nr.2006-07-01)*, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai.

[10] Senāta ieskatā apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka prasīto rekvizītu trūkums konkrētajā gadījumā nerada šaubas par pieteicēja apdrošināšanas perioda beigām, jo no ieraksta par pieteicēja pārcelšanu, kurš ir noformēts atbilstoši visām 14.1.apakšpunkta prasībām, redzams, ka pieteicējs turpinājis darba tiesiskās attiecības uzņēmumā "Daugavplodoovošč" par virpotāju un vēlāk šo darbu uzteicis. Pieteicēja prasījums ieskaitīt šo apdrošināšanas periodu nav vērsts uz nepamatoti garāka apdrošināšanas perioda pierēķināšanu, jo pieteicējs neapstrīd, ka par virpotāju ir strādājis no 1983.gada 10.oktobra līdz 1984.gada 11.jūlijam un tikai 1984.gada 13.augustā atkal atsācis strādāt turpat par virpotāju.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 14.decembra spriedumu, bet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par priekšnoteikumiem administratīvā procesa uzsākšanai no jauna

1. Viens no vispārējiem tiesību principiem ir tiesiskās drošības princips. Atbilstoši tam iestādei nav pienākuma atgriezties pie administratīvā akta, kas ir kļuvis galīgs pēc apstrīdēšanas termiņa beigām vai pēc visu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas. Šā principa ievērošana ļauj novērst to, ka administratīvie akti, kas rada tiesiskas sekas, tiktu apstrīdēti neierobežotu laiku (tiesiskās drošības princips, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra).

2. Tiesiskās drošības princips nav absolūts, un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam. Ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir: 1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem, 2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā, 3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt. Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, tas ir, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi (Administratīvā procesa likuma 85.–88.pants).

3. Ja nav izpildījies viens no obligātajiem priekšnoteikumiem, lai persona varētu prasīt uzsākt procesu no jauna (pieļaujamības priekšnoteikums), ne iestādei, ne tiesai nav jāpārbauda lēmums pēc būtības (lūguma pamatotība pēc būtības) (Administratīvā procesa likuma 87.pants).

2008.gada 19.jūnijā Lieta Nr.SKA-306/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz J.O. pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2006.gada 31.janvāra lēmumu Nr.40, sakarā ar J.O. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 28.decembrī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) nodaļa pieņēma lēmumu par atteikšanos izmaksāt pieteicējam J.O. pensiju par 1993., 1994. un 1995.gadu. Lēmumā norādīts, ka pieteicējam vecuma pensija piešķirta no 1993.gada 4.jūnija. Tās izmaksa pārtraukta ar 1993.gada 1.novembri, kad spēkā stājās grozījumi likumā "Par valsts pensiju pagaidu aprēķināšanas kārtību", jo pieteicējs pēc pensijas pieņemšanas turpināja strādāt.

[2] 2006.gada 31.janvārī, izskatījusi pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, Aģentūra atzina, ka nav pamata uzsākt no jauna administratīvo procesu par ieturētās pensijas (no 1993. līdz 1995.gadam) izmaksu pieteicējam kā strādājošajam pensionāram. Lēmumā norādīts, ka zemāka iestāde nepamatoti izskatīja pieteicēja iesniegumu, jo vispār nebija pamata uzsākt no jauna administratīvo procesu šajā lietā tādēļ, ka lietā nav mainījušies tiesiskie vai faktiskie apstākļi. Pieteicējam pensija tika ieturēta, pamatojoties uz 1990.gada 29.novembra likumu "Par valsts pensijām". Ar 1996.gada 1.janvārī stājās spēkā likums "Par valsts pensijām", kas paredzēja izmaksāt pensijas arī strādājošajiem pensionāriem. Pieteicējam saskaņā ar minēto tiesību normu pensijas izmaksa tika atjaunota no 1996.gada 1.janvāra.

[3] 2006.gada 20.februārī pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par iepriekšminētā lēmuma atcelšanu un pensijas pārrēķinu. Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 8.novembra spriedumu pieteikums tika noraidīts. Tiesa spriedumā atzina, ka lēmums par pensijas piešķiršanu pieteicējam pieņemts, pamatojoties uz 1993.gada 4.jūnijā spēkā bijušā likuma "Par valsts pensijām" 16.panta otro teikumu. Šīs tiesību normas tiesiskums netika vērtēts Satversmes tiesas 2002.gada un 2005.gada spriedumos, tāpēc nav pamata uzskatīt, ka lietā ir mainījušies tiesiskie apstākļi.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 15.janvāra spriedumu pieteikumu noraidīja. Tiesa pievienojās Administratīvās rajona tiesas spriedumā minētajai motivācijai un papildus norādīja, ka pieteicējs nepamatoti atsaucas uz Satversmes tiesas 2002.gada 19.marta spriedumu, jo ar minēto spriedumu par spēkā neesošu tika atzīts likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punkts, nevis likuma "Par valsts pensijām" 16.pants. Savukārt Satversmes tiesas 2005.gada 6.aprīļa spriedumā tikai sniegts skaidrojums par 2002.gada 19.marta spriedumu un likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punkta piemērojamību.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību. Tajā norādīti tālāk minētie argumenti.

[5.1] Tiesa spriedumā nav vērtējusi, vai likuma "Par valsts pensijām" 16.panta otrais teikums (strādājošiem pensionāriem netiek izmaksātas pensijas) atbilst Latvijas Republikas Satversmei. Gan likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punktā, gan likuma "Par valsts pensijām" 16.pantā pensijas atņemšana ir saistīta ar faktu, ka persona strādāja. Šādu situāciju Satversmes tiesa ir atzinusi par neatbilstošu Satversmes 1.pantam.

[5.2] Personai ir tiesības saņemt uz mūžu piešķirto vecuma pensiju neatkarīgi no tā, vai viņa strādā. Pieteicējam 1994. un 1995.gadā tika atņemta piešķirtā vecuma pensija.

[5.3] Tiesa, neņemot vērā Satversmes tiesas spriedumos minētās atziņas, pārkāpa samērīguma principu, tiesiskās paļāvības principu.

[5.4] Ja tiesai rodas šaubas par piemērotās tiesību normas atbilstību Satversmei, tiesai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 104.pantu ir jāvēršas Satversmes tiesā.

[6] Pieteicējs kasācijas sūdzībā norādījis, ka piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Konkrētajā lietā pieteicējs ir lūdzis atmaksāt pensiju, kas viņam tika ieturēta no 1993. līdz 1995.gadam. Lūgums pamatots ar apstākli, ka Satversmes tiesa 2002.gada 19.marta spriedumā ir atzinusi, ka uz mūžu piešķirtās pensijas neizmaksāšana ir neatbilstoša Satversmei.

[8] Kā pamatoti ir konstatējusi pirmās un apelācijas instances tiesa, šajā lietā izskatāmais jautājums ir nevis par to, vai no 1993.gada līdz 1995.gadam pamatoti tika neizmaksāta pensija, bet gan, vai 2005.gadā, kad pieteicējs vērsās Aģentūrā, viņam bija tiesības prasīt revidēt tiesiskās attiecības par laiku no 1993.gada līdz 1995.gadam.

[9] Viens no vispārējiem tiesību principiem ir tiesiskās drošības princips. Atbilstoši šim principam iestādei principā nav pienākuma atgriezties pie administratīvā akta, kas ir kļuvis galīgs pēc apstrīdēšanas termiņa beigām vai pēc visu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas.

Šā principa ievērošana ļauj novērst, ka administratīvie akti, kas rada tiesiskas sekas, tiktu apstrīdēti neierobežotu laiku *(sal. piemēram, Eiropas Kopienu tiesas 2006.gada 19.septembra sprieduma apvienotajās lietās C-392/04 un C-422/04 51.punktu)*.

[10] Tomēr minētais princips nav absolūts un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam.

Tomēr, ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir:

1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem,

2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā,

3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt.

Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, proti, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi.

[11] Konkrētajā gadījumā Aģentūra un tiesas ir secinājušas, ka nav izpildījies pirmais no priekšnoteikumiem – nepastāv neviens no Administratīvā procesa likuma 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem.

Savukārt no kasācijas sūdzības izriet, ka tās iesniedzējs uzskata par tiesisko apstākļu maiņu faktu, ka Satversmes tiesa 2002.gada 19.marta spriedumā ir atzinusi piešķirtās pensijas neizmaksāšanu par neatbilstīgu Satversmei.

Tomēr Senāta ieskatā Aģentūra un tiesas šajā lietā pamatoti secinājušas, ka minēto Satversmes tiesas spriedumu nevar uzskatīt par tiesisko apstākļu maiņu Administratīvā procesa likuma 87.panta izpratnē. Satversmes tiesa ar 2002.gada 19.marta spriedumu lietā Nr.2001-12-01 izlēma jautājumu par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punktu. Spriedumā analizēti attiecīgās normas pieņemšanas vēsturiskie apstākļi, valsts budžeta apsvērumi, kā arī apstrīdētās normas saistībā ar citām likuma "Par valsts pensijām" normām. Tādējādi apsvērumi, kas izteikti Satversmes tiesas spriedumā, attiecas tikai uz 1995.gada likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punktu un tie nevar tieši tikt attiecināti uz 1990.gada 29.novembra likuma "Par valsts pensijām" normām, uz kuru pamata pensija tika ieturēta pieteicējam. Tādēļ minētajā Satversmes tiesas spriedumā norādītās atziņas nevar kalpot par tādu tiesisko apstākļu maiņu, uz kura pamata pieteicējam būtu tiesības prasīt pārskatīt tiesiskās attiecības, kuras bija radušās 1993.–1995.gadā.

[12] Tā kā nav izpildījies viens no obligātajiem priekšnoteikumiem, lai persona varētu prasīt uzsākt procesu no jauna (pieļaujamības priekšnoteikums), ne iestādei, ne tiesai nebija jāpārbauda lēmums pēc būtības (lūguma pamatotība pēc būtības). Tādēļ tiesai arī nebija jāvērtē kasācijas sūdzībā minētais, vai likuma "Par valsts pensijām" 16.panta otrais teikums atbilst Satversmei.

[13] Iepriekš minēto apstākļu dēļ tiesa nepārkāpa arī kasācijas sūdzībā minētos principus.

[14] Kasācijas sūdzībā norādīts: ja tiesai rodas šaubas par piemērotās tiesību normas atbilstību Satversmei, tiesai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.pantam jāvēršas Satversmes tiesā.

Kā jau minēts iepriekš, konkrētajā gadījumā tiesai bija jāpiemēro un tā piemēroja Administratīvā procesa likuma 87.pantu, par kura atbilstību Satversmei tiesai šaubas nerodas. Tiesai šajā lietā nebija jāpiemēro 1990.gada 29.novembra likuma "Par valsts pensijām" normas, par kurām, iespējams, šādas šaubas varētu rasties.

Tāpēc Administratīvā procesa likuma 104.panta otrā daļa, kas nosaka tiesas pienākumu vērsties Satversmes tiesā, tiesai šajā gadījumā nav jāpiemēro.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.janvāra spriedumu, bet J.O. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Vārdkopa "valsts un pašvaldība" likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpratnē; *reformatio in peius* aizliegums administratīvo pārkāpumu lietās

1. Latvijas tiesību normās, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā (gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi kā vienotu veselumu), tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šajā vārdkopā uzsvērts, ka pašvaldības ir īpašas valsts pārvaldes institūcijas, kas no citām valsts institūcijām, tostarp citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām, atšķiras ar to, ka to augstākais orgāns – dome vai padome – ir demokrātiski leģitimēts un tāpēc var pieņemt politiskus lēmumus. Šī iemesla dēļ, kā arī, lai novērstu iespējamu kļūdainu vai apzināti nepareizu tiesību normu interpretāciju, kas nepamatoti izslēgtu pašvaldības no tiesību normas tvēruma, likumos bieži vien tiek īpaši norādīts, ka tas attiecas arī uz pašvaldībām. Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts". Tieši tā ir interpretējamas arī likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normas, kurās ir lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības" (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrā daļa, tiesību doktrīna).

2. Atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas – Rīgas brīvostas pārvaldes – valdes loceklis ir valsts amatpersona likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrās daļas izpratnē kā persona, kurai ir tiesības rīkoties ar valsts (Rīgas brīvostas pārvaldes) mantu un finanšu līdzekļiem (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrā daļa).

3. Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta trešajā daļā lietotais jēdziens "personas, kuras pilda amata pienākumus ārpus valsts vai pašvaldības institūcijām" ir attiecināms uz gadījumiem, kad atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšana ir deleģēta privātpersonai (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta trešā daļa).

4. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss paredz augstākas institūcijas kompetenci grozīt soda mēru ietvaros, kas noteikti normatīvajā aktā, kurš regulē atbildību par administratīvo pārkāpumu. Turklāt kodeksā ir paredzēta iespēja, grozot soda mēru, pieņemt personai nelabvēlīgāku lēmumu kā sākotnēji piemērotais sods, ja lieta

tiek izskatīta pēc prokurora protesta vai cietušā sūdzības. Minētais pilnībā attiecināms arī uz apelācijas instances tiesu, ja tā izskata apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, kuru tā taisījusi, pārbaudot iestādes lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pants).

*5. Aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius *aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Šis princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tāpēc, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Attiecībā uz* reformatio in peius *aizliegumu nav konstatējamas būtiskas atšķirības gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants, Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa, Senāta judikatūra).*

2008.gada 3.jūlijā Lieta Nr.SKA-326/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore R.Vīduša
senators A.Laviņš
senators J.Neimanis,

piedaloties pieteicēja S.D. pārstāvim, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz S.D. pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieka pienākumu izpildītāja 2004.gada 22.decembra lēmuma Nr.1/8261 atcelšanu, sakarā ar S.D. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 1.novembrī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – Birojs) amatpersona sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.1-24/70, kurā konstatēts, ka S.D. – Rīgas brīvostas pārvaldes valdes loceklis – 2004.gada 6.februārī Rīgas brīvostas pārvaldes valdes sēdē (protokols Nr.3, 16.2.punkts) piedalījās

tāda jautājuma izlemšanā (balsojot "par"), kurā viņš bija personiski un mantiski ieinteresēts, tādējādi īstenojot savas valsts amatpersonas pilnvaras interešu konflikta situācijā, neievērojot likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonas darbībā" (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums) 11.panta pirmās daļas noteikumus.

[2] 2004.gada 12.novembrī S.D. kā Rīgas brīvostas pārvaldes valdes loceklis ar Biroja lēmumu sodīts pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[30]panta ar naudas sodu Ls 250.

Biroja priekšnieka pienākumu izpildītājs ar 2004.gada 22.decembra lēmumu Nr.1/8261 šo lēmumu atstāja negrozītu.

[3] S.D. vērsās tiesā par Biroja priekšnieka pienākumu izpildītāja 2004.gada 22.decembra lēmuma Nr.1/8262 atcelšanu, pieteikumā norādot, ka nav vainīgs administratīvā pārkāpuma izdarīšanā.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 13.novembra spriedumu pieteikumu apmierināja daļā, grozot pieteicējam uzlikto naudas sodu uz Ls 50. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējs veicis amatpersonas funkcijas interešu konflikta situācijā un vai pieteicējs ir balsojis par Rīgas brīvostas pārvaldes valdes lēmuma Nr.57 pieņemšanu arī attiecībā uz sevi.

[4.2] Pieteicējs uzskatāms par valsts amatpersonu Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta trešās daļas izpratnē, jo viņam kā Rīgas brīvostas pārvaldes valdes loceklim bija piešķirtas tiesības rīkoties ar valsts vai pašvaldības mantu, tai skaitā finanšu līdzekļiem, tādējādi uz viņu attiecas šā likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktie ierobežojumi.

[4.3] Pieteicējs paskaidrojis, ka nav piedalījies balsošanā par sevi.

Pierādīšanas līdzeklis, kas apstiprina valdes sēdes norisi un tajā izlemto jautājumu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 152.panta pirmajai un piektajai daļai ir sēdes protokols. Savukārt sēdes dalībnieku paskaidrojumi un iebildumi par sēdes norises atspoguļojumu var tikt ņemti vērā tikai tādā gadījumā, ja tie ir attiecīgi noformēti, t.i., pievienoti rakstveidā sēdes protokolam. Izvērtējot citu valdes locekļu un juristes paskaidrojumus, nav pamata apšaubīt 2004.gada 6.februāra sēdes protokolā ietverto sēdes norises atspoguļojumu. Ja pieteicējs vēlējās iepazīties ar sēdes protokolu un pievienot tam rakstveidā izteiktu viedokli, tad viņam bija tiesības to darīt līdz 2004.gada 27.februārim, kad 2004.gada 6.februāra protokols tika apstiprināts.

No 2004.gada 6.februāra sēdes protokola izriet, ka pieteicējs šajā sēdē ir piedalījies. Izlemjot darba kārtības 16.2.jautājumu "Par dzīvības apdrošināšanu", valde vienbalsīgi nolēmusi akceptēt Rīgas brīvostas pārvaldes darbinieku sarakstus dzīvības apdrošināšanai 2002., 2003. un 2004.gadā. 2004.gada sarakstā ietverts arī pieteicējs. Protokolu ar parakstu apliecinājis valdes priekšsēdētājs, pārvaldes referente, un tas

apstiprināts Rīgas brīvostas pārvaldes 2004.gada 27.februāra valdes sēdē bez iebildumiem. No minētā nepārprotami ir secināms, ka pieteicējs ir piedalījies balsojumā par dzīvības apdrošināšanu arī attiecībā uz sevi.

Tā kā Rīgas brīvostas pārvaldes valdes 2004.gada 3.decembra lēmums Nr.234 "Par Rīgas brīvostas 2004.gada 6.februāra valdes sēdes protokola Nr.3 16.2.punkta "Par dzīvības apdrošināšanu" precizēšanu", kurā norādīti valdes locekļi, kas nepiedalās balsojumā, pieņemts pēc 2004.gada 6.februāra protokola parakstīšanas, pēc tā apstiprināšanas nākamajā valdes sēdē, un turklāt arī pēc sākotnējā lēmuma pieņemšanas, šis lēmums vērtējams kā vēlme izvairīties no administratīvās atbildības, nevis kā sēdes norises precizējums.

[4.4] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka ar valdes lēmumu akceptēti Rīgas brīvostas pārvaldes iepriekš veiktie darījumi.

[4.5] Biroja izdarītajos lietderības apsvērumos nav argumentu, kāpēc pieteicējam ir noteikts maksimālais piemērotās normas sankcijā noteiktais sods. Pieteicējs nav pieļāvis pārkāpumu, kas būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses. Līdz ar to soda apmērs ir grozāms uz Ls 50.

[5] Izskatījusi pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 28.janvāra spriedumu pieteikumu noraidīja, pamatojot to ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka pieteicējs ir valsts amatpersona un uz viņu attiecas Interešu konflikta novēršanas likuma ierobežojumi, kā arī pareizi konstatēja, ka pieteicējs ir veicis valsts amatpersonas funkcijas interešu konflikta situācijā un viņam piemērojams administratīvais sods.

[5.2] Tomēr tiesa kļūdaini secināja, ka pieteicējs uzskatāms par valsts amatpersonu Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta trešās daļas izpratnē.

[5.2.1] Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta pirmajā daļā ir tieši noteikti amati, kuros atrodoties, persona iegūst valsts amatpersonas statusu. Minētais uzskaitījums nav izsmeļošs, tā kā likumdevējs noteicis arī pazīmes (kritērijus), kuras konstatējot personas darbībā, tā atzīstama par valsts amatpersonu. Šādas pazīmes ir: 1) personai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības izdot administratīvos aktus; 2) personai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas; 3) personai saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības rīkoties ar valsts vai pašvaldības mantu, tai skaitā finanšu līdzekļiem (4.panta otrā daļa). Likumdevējs noteicis, ka par valsts amatpersonu ir uzskatāma gan tāda persona, kura minētās darbības veic, pildot amata pienākumus valsts vai pašvaldības institūcijās, gan tāda, kas tos veic ārpus valsts vai pašvaldības institūcijām (4.panta otrā un trešā daļa). Pēdējā gadījumā amata

pienākumi ir saistāmi ar valsts vai pašvaldības deleģējumu personai veikt konkrētās valsts vai pašvaldības funkcijas.

[5.2.2] Tā kā atbilstoši Rīgas brīvostas pārvaldes nolikuma 6.punktam Rīgas brīvostas pārvaldes valdes loceklim ir tiesības rīkoties ar Rīgas brīvostas pārvaldes mantu un finanšu līdzekļiem, pieteicējs ir uzskatāms par valsts amatpersonu atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta otrajai daļai. Šajā sakarā nav nozīmes, ka atbilstoši likuma "Par ostām" 7.panta pirmajai daļai Rīgas ostas pārvalde ir atvasināta publisko tiesību juridiskā persona. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6.pantam arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas pieder pie valsts plašākā nozīmē.

[5.3] Birojs, nosakot sodu, ir ņēmis vērā pārkāpuma raksturu, pārkāpēja personību, viņa vainas pakāpi, mantisko stāvokli un atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus.

[5.4] Pirmās instances tiesa ir ievērojusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu, jo ir analizēti un novērtēti lietā esošie pierādījumi. Tiesa ir atzinusi, ka nav pamata apšaubīt Rīgas brīvostas pārvaldes valdes 2004.gada 6.februāra sēdes protokolā Nr.3 ietverto valdes sēdes norises atspoguļojumu. Tiesa ir argumentējusi, kāpēc tā minētajam protokolam ir devusi priekšroku salīdzinājumā ar citiem pierādījumiem un kāpēc ir atzinusi par pierādītu, ka pieteicējs piedalījās balsojumā attiecībā uz sevi.

[5.5] Nav nozīmes argumentam, ka Rīgas brīvostas pārvaldes darbinieku saraksti dzīvības apdrošināšanai ieguva tiesisku spēku jau no tā brīža, kad tos parakstīja Rīgas brīvostas pārvaldnieks, un līdz ar to konkrētā jautājuma izlemšana vairs nebija Rīgas brīvostas pārvaldes valdes kompetencē.

[5.6] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka attiecībā uz pārējiem Rīgas brīvostas pārvaldes valdes locekļiem Birojs ir atcēlis pieņemtos lēmumus, jo Tiesu informācijas sistēmas dati apliecina pretējo.

[6] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūgts spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nepareizi secinājusi, ka pieteicējs ir valsts amatpersona Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta otrās daļas izpratnē. Saskaņā ar minēto normu par valsts amatpersonām uzskatāmas personas, kas pilda amata pienākumus valsts vai pašvaldības institūcijās, bet Rīgas brīvostas pārvalde ir patstāvīga atvasināta publisko tiesību juridiskā persona.

[6.2] Tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu. Kaut arī tiesa pievienojās pirmās instances tiesas spriedumam, ko atļauj Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturtā daļa, tā nav izvērtējusi visus pierādījumus lietā, piemēram, pieteicēja paskaidrojumus, ka viņš nav piedalījies balsojumā par sevi. Tiesa

neņēma vērā, ka 2004.gada 6.februāra lēmums Nr.57 tika izgatavots, patiesi neatspoguļojot valdes sēdē notikušo. Ar 2004.gada 3.decembra lēmumu Nr.234 2004.gada 6.februāra protokolā ietvertās neprecizitātes ir tikušas novērstas. Turklāt to, ka pieteicējs nepiedalījās balsojumā par sevi, apliecina personu paskaidrojumi. Tiesa, nepiemērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 243.pantu, ir atzinusi, ka grozījumi valdes sēdes protokolā ir vērtējami kritiski un ka pārējo valdes locekļu paskaidrojumu izvērtēšana nav nepieciešama.

Nepamatoti nav piemērots Administratīvā procesa likuma 161.–183.pants, jo tiesa kā pierādījumu izmantoja tikai valdes sēdes protokolu, pēc būtības neizvērtējot citus pierādījumus lietā.

[7] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību saskaņā ar tajā minētajiem argumentiem. Biroja pārstāve kasācijas sūdzību neatzina, pauda viedokli, ka apgabaltiesas pareizi izskatījusi lietu.

Motīvu daļa

[8] Senāts iepriekš, izvērtējot lietas par 2004.gada 6.februāra Rīgas brīvostas valdes sēdē Rīgas brīvostas valdes locekļu pieņemto lēmumu par veselības apdrošināšanu, ir atzinis, ka arī atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas pieder pie valsts (plašākā nozīmē), tāpēc atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas – Rīgas brīvostas pārvaldes – valdes loceklis ir valsts amatpersona Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta otrās daļas izpratnē kā persona, kurai ir tiesības rīkoties ar valsts (Rīgas brīvostas pārvaldes) mantu un finanšu līdzekļiem.

Latvijas tiesību normās, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā (gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi kā vienotu veselumu), tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šāda vārdkopa uzsver to, ka pašvaldības ir īpašas valsts pārvaldes institūcijas, kas no citām valsts institūcijām, tostarp citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām, atšķiras ar to, ka to augstākais orgāns – dome vai padome – ir demokrātiski leģitimēts un tāpēc var pieņemt politiskus lēmumus *(sk.: Levits E. Pašvaldību likuma koncepcija: http://www.public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html)*.

Minētā iemesla dēļ, kā arī lai novērstu iespējamu kļūdainu vai apzināti nepareizu tiesību normu interpretāciju, kas nepamatoti izslēgtu pašvaldības no tiesību normas tvēruma, likumos bieži vien tiek īpaši norādīts, ka tas attiecas arī uz pašvaldībām. Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs personas vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts". Senāts uzskata, ka tieši tā ir interpretējamas arī Interešu konflikta novēršanas likuma normas, kurās ir lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības", tostarp šā likuma 4.panta otrā daļa.

Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta trešā daļa ir piemērojama gadījumos, kad atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšana atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma V nodaļai ir deleģēta privātpersonai *(sk. Senāta 2007.gada 25.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-401 8.punktu un 2007.gada 10.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-487 9.punktu, 2008.gada 17.aprīļa rīcības sēdes lēmuma* 8.punktu)*.

Apgabaltiesa, lai arī pareizi secinājusi, ka Rīgas brīvostas pārvalde ir valsts pārvaldes daļa, nepareizi ir atzinusi to par pašvaldības iestādi tā iemesla dēļ, ka brīvostas pārvaldi izveidojusi pašvaldība. Atvasināta publisko tiesību juridiskā persona ir patstāvīga persona, nevis citas publisko tiesību juridiskās personas iestāde. Tomēr šai spriedumā ietvertajai atziņai nav nozīmes, jo apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka Rīgas brīvostas pārvalde ir pieskaitāma valstij (plašākā nozīmē) un ka uz pieteicēju attiecās Interešu konflikta novēršanas likuma 4.panta otrā daļa.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu, atbilstoši kurai apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās.

Pieteicējs uzskata, ka tiesa nav vērtējusi pieteicēja paskaidrojumus par to, ka viņš nav piedalījies balsojumā par sevi, kritiski vērtējusi sēdes protokola grozījumus un atzinusi, ka pārējo valdes locekļu paskaidrojumu izvērtēšana nav nepieciešama.

Šie pierādījumi, kā konstatē senatoru kolēģija, tika analizēti jau pirmās instances tiesas spriedumā *(sk. Administratīvās rajona tiesas sprieduma 12.–15.punktu, kas atreferēts šā lēmuma 4.3.punktā)*, un apgabaltiesa ir pievienojusies pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam *(sk. apgabaltiesas sprieduma 10.punktu)*. Tiesa ir atbildējusi uz pieteicēja argumentiem, pievienojoties pirmās instances tiesas motivācijai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturtajai daļai.

Nepamatota ir arī norāde, ka tiesa nav piemērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 243.pantu (pierādījumi) un Administratīvā procesa likuma 161.–183.pantu (pierādīšanas līdzekļi). Kā redzams gan no rajona, gan apgabaltiesas sprieduma, lietā ir vērtēts ne tikai 2004.gada 6.februāra sēdes protokols, bet arī citu valdes locekļu un juristes paskaidrojumi, kā arī grozījumi sēdes protokolā un citi lietas materiāli. No kasācijas sūdzības var secināt, ka pieteicējs nepiekrīt tiesas veiktajai pierādījumu analīzei, nevis iebilst, ka tiesa nebūtu pēc būtības vērtējusi kādus pierādījumus lietā. Tomēr pierādījumu

* ***Piezīme***: domāts: 2008.gada 17.aprīļa rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.290/2008 8.punktu.

pārvērtēšanas un faktisko apstākļu noskaidrošana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Nepamatots ir arī secinājums, ka tiesa nav atbildējusi uz apelācijas sūdzības argumentiem, jo tie, kā secināms no tiesas sprieduma, ir atrunāti apgabaltiesas sprieduma 14. un tālākajos punktos.

[10] Kasācijas sūdzībā nav ietverti citi argumenti attiecībā uz tiesību normu pareizu piemērošanu apgabaltiesas spriedumā, taču Senāts uzskata par nepieciešamu pēc savas iniciatīvas pārbaudīt spriedumu attiecībā uz soda apmēru.

[11] Administratīvā rajona tiesa šajā lietā atzina, ka iestāde nav pamatojusi maksimālā soda piemērošanu pieteicējam un uzskatīja par pareizu naudas soda grozīšanu no Ls 250 uz Ls 50.

Pieteicējs pārsūdzēja spriedumu, iebilstot, citastarp, pret tiesas kompetenci grozīt iestādes noteikto soda apmēru.

Apgabaltiesa pieteikumu kopumā noraidījusi, tātad atzinusi par pareizu iestādes lēmumu par naudas sodu Ls 250 apmērā. Sprieduma motīvu daļā apgabaltiesa skaidrojusi, ka tiesa, tāpat kā iestāde, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, piemēro Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pantu, kas nosaka augstāka orgāna (amatpersonas), kas izskata sūdzību par administratīvā pārkāpuma lietā pieņemto lēmumu, kompetenci *(sk. apgabaltiesas sprieduma 14.punktu)*. Izvērtējot Biroja lēmuma tiesiskumu, apgabaltiesa atzinusi, ka lietderības apsvērumi tajā bija izdarīti pareizi un ka sākotnēji noteiktais naudas sods tā maksimālajā apmērā ir samērīgs.

[12] Senāts atzīst, ka apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka tiesa administratīvā pārkāpuma lietās ir uzskatāma par sūdzību izskatošu augstāku institūciju Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta izpratnē. Šobrīd atsevišķs regulējums Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]pantā ir noteikts tikai gadījumam, kad apelācijas instances tiesa izskata apelācijas sūdzību vai protestu par rajona (pilsētas) tiesneša pieņemto lēmumu.

[13] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pants paredz augstākas institūcijas kompetenci grozīt soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā, kas paredz atbildību par administratīvo pārkāpumu. Ar 2007.gada 17.maija grozījumiem ir paredzēta iespēja, grozot soda mēru, pieņemt personai nelabvēlīgāku lēmumu, ja lieta tiek izskatīta pēc prokurora protesta vai cietušā sūdzības. Laikā pirms grozījumu spēkā stāšanās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pants skaidri noteica, ka augstāka institūcija, grozot soda mēru, nedrīkst sodu pastiprināt.

Senāta ieskatā minētais pilnībā attiecināms arī uz apelācijas instances tiesu, ja tā izskata apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, kuru tā taisījusi, pārbaudot iestādes lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Jāņem vērā, ka minētais princips – aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius* aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods *(sal. Kriminālprocesa likuma 344.panta piekto daļu, Senāta 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-543/2006 9.punktu, 2007.gada 21.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-357/2007 12.punktu)*. Princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā (tiesas gadījumā – arī neatkarīgā) institūcijā tā iemesla dēļ, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Senāts attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nesaskata būtisku atšķirību gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu.

Minēto apstiprina arī apelācijas instances tiesai šobrīd noteiktā kompetence gadījumos, ja tiek izskatīta apelācijas sūdzība par rajona (pilsētas) tiesas tiesneša lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]pants ietver tieši tādu pašu aizliegumu noteikt sodītajai personai nelabvēlīgāku lēmumu, ja vien lieta netiek izskatīta pēc cietušā sūdzības vai prokurora protesta. Nav pamata uzskatīt, ka tikai vienā, likumā īpaši neatrunātā gadījumā (ja apelācijas instances tiesa izskata lietu sakarā ar apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu par iestādes izdotu administratīvo aktu), *reformatio in peius* aizliegums nebūtu jāievēro.

[14] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta otrā daļa (iepriekš līdzīgi 186.panta pirmās daļas 4.punkts), kas ietver aizliegumu pieņemt personai nelabvēlīgāku lēmumu, ir imperatīvas tiesību normas. Tās ir jāievēro neatkarīgi no sūdzības argumentiem.

Tā kā apgabaltiesa nav pareizi piemērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pantu, lieta ir nosūtāma atkārtotai izskatīšanai, ievērojot iepriekš norādītos apsvērumus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.janvāra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Policijas iestādes kompetence personas vainas konstatēšanā ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā, ja par to ierosinātajā administratīvā pārkāpuma lietā ir jāizbeidz lietvedība

1. Konstatējot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.pantā minētu apstākli, lieta netiek izmeklēta un izskatīta pēc būtības, bet lietvedība tiek izbeigta. Tas nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros noskaidrot konkrētās lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un izdarīt secinājumus. Ar jēdzienu "lietvedība" nav saprotama soda noteikšana, bet gan iestādes darbības, noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, tas ir, lietas vešana. Ne Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa, ne likuma "Par policiju" 1.pants un 10.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī citas šā likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci veikt ceļu satiksmes negadījuma faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, lai konstatētu tajā iesaistīto personu vainu, ja iestājušies šā kodeksa 239.pantā minētie apstākļi (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239., 286.pants, likuma "Par policiju" 1., 10.pants).

2. Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 65.panta otrā daļa pašas par sevi nenoteic iestādes kompetenci izdot administratīvo aktu, bet šādai kompetencei no tiesību normām ir jāizriet. Turklāt administratīvā pārkāpuma lietā vispār nevar runāt par izdošanas izvēles administratīvo aktu. Ja ir konstatēts administratīvais pārkāpums un noskaidrota vainīgā persona, iestādei ir jāpieņem lēmums par šīs personas atbildību. Ja konkrētās tiesību normas to pieļauj, iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz atbildības pakāpes noteikšanu. Iestādei nav administratīvā akta izdošanas rīcības brīvības, ja ir formāli šķēršļi, lai šādu aktu vispār izdotu. Ja ir iestājies noilgums administratīvā pārkāpuma lietas lietvedībai, tad iestādei nav rīcības brīvības lemt par šīs lietvedības turpināšanu. Tāpēc Administratīvā procesa likuma 65.panta otrā daļa var tikt piemērota tikai gadījumā, ja ir turpināma lietvedība, citiem vārdiem, ja vispār ir lieta, kura ir jāizlemj pēc būtības, kā arī, ja šāda rīcības brīvība attiecībā uz administratīvā akta izdošanu ir paredzēta (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 65.panta otrā daļa).

3. Transportlīdzekļa īpašniekiem ir tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību ceļu satiksmes negadījuma gadījumā. Apdrošināšanas atlīdzība cietušajai personai tiek noteikta, ņemot vērā katra transportlīdzekļa vadītāja vainas (atbildības) pakāpi. Tas nozīmē, ka ir jānosaka personas vaina un tās pakāpe par zaudējumiem, kas sakarā ar transportlīdzekļa bojājumu ceļu satiksmes negadījuma rezultātā

nodarīti citai personai. Lai arī zaudējumi šādā gadījumā, iespējams, ir nodarīti administratīvā pārkāpuma ietvaros, apdrošināšanas atlīdzības noteikšanas sakarā personas atbildība ir jākonstatē nevis par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, bet gan par zaudējumu nodarīšanu, kam ir civiltiesisks raksturs. Valsts pārvaldes iestādes kompetencē neietilpst civiltiesisko attiecību dalībnieku atbildības konstatēšana (Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31., 33.pants).

4. Apdrošinātājs izvērtē ceļu satiksmes negadījuma apstākļus, izmantojot ziņas, kas par šo negadījumu ir iegūstamas. Policijas iestādes iegūtie pierādījumi par ceļu satiksmes negadījumu un izdarītie secinājumi ir vērtējami tāpat kā citi pierādījumi, kas iegūti apdrošināšanas atlīdzības izmaksas lietā. Tiesību normas nenoteic, ka apdrošinātājam lēmuma pieņemšanā par personas atbildības noteikšanu sakarā ar zaudējumu nodarīšanu būtu obligāti saistošas tieši policijas iestādes sniegtās ziņas vai tām būtu lielāks spēks nekā citām ziņām par faktiem lietā. Policijas iestādes ziņas var tikt izmantotas apdrošināšanas atlīdzības noteikšanai, bet policijas iestādei nav kompetences konstatēt vainīgo personu. Administratīvais akts (arī konstatējošs) rada tiesiskas sekas, persona var prasīt, lai tas tiktu ievērots (Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31., 37.pants).

2008.gada 3.novembrī Lieta Nr.SKA-355/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas M.E. pārstāvim,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes pārstāvēm,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz M.E. pieteikumu par Valsts policijas Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes (tagad – Valsts policijas Rīgas reģiona pārvalde) 2004.gada 13.oktobra lēmuma Nr.050-E/1398/vb 345640 atcelšanu, sakarā ar Rīgas pilsētas Galvenās

policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2003.gada 8.septembrī notika sadursme starp pieteicējas M.E. vadīto un J.Č. vadīto transportlīdzekli.

Pieteicējai tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols. Ar Rīgas pilsētas Ceļu policijas priekšnieka vietnieka 2003.gada 20.novembra lēmumu Nr.050 E/157 nolemts izbeigt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktu.

Izskatījusi pieteicējas sūdzību, Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvalde ar 2004.gada 13.oktobra lēmumu Nr.050-E/1398/VB 345640 nolēma atstāt negrozītu apstrīdēto Rīgas pilsētas Ceļu policijas priekšnieka vietnieka 2003.gada 20.novembra lēmumu Nr.050 E/157. Lēmumā konstatēts, ka pieteicēja ir vainojama ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, kurā lūgts atcelt minēto lēmumu un atzīt, ka pieteicēja nav vainojama ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 6.jūnija spriedumu pieteikumu noraidīja.

[4] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 1.februāra spriedumu pieteikumu apmierināja daļā un atcēla lēmumu daļā, ar kuru pieteicēja atzīta par ceļu satiksmes negadījuma izraisītāju. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kas reglamentēja lēmuma pieņemšanu administratīvā pārkāpuma lietā, nenoteica, ka lēmumā par lietvedības izbeigšanu būtu jānorāda, ka protokols par administratīvo pārkāpumu tika sastādīts pareizi vai ka jākonstatē personas vaina administratīvā pārkāpuma izdarīšanā.

[4.2] Ņemot vērā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktā un 37.pantā noteikto, secināms, ka lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības par ceļu satiksmes negadījumu, kas notika 2003.gada 8.septembrī, varēja pieņemt līdz 2003.gada 8.novembrim. Tātad sākotnējā lēmumā izdarītais secinājums par lietvedības izbeigšanu ir pareizs.

[4.3] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas neparedz, ka augstākai iestādei, izskatot sūdzību par sākotnējo lēmumu, būtu pienākums izlemt jautājumu par personas vainu gadījumos, kad lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā tiek izbeigta.

[4.4] Atzīstams, ka lēmums daļā, ar kuru pieteicēja atzīta par ceļu satiksmes negadījuma izraisītāju, neatbilst Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa noteiktajiem administratīvās lietas izskatīšanas

noteikumiem. Konkrētajā gadījumā, konstatējot apstākļus, kas nepieļauj lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā, iestādei bija jāizbeidz lieta un nebija tiesiska pamata vērtēt personas vainu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā.

[4.5] Tiesiskās sekas, kas pieteicējai radās sakarā ar ceļu satiksmes negadījumu, ir apdrošināšanas atlīdzības izmaksas atteikums.

No Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma (turpmāk – Apdrošināšanas likums) 33.panta un 37.panta otrās daļas secināms, ka apdrošinātājs ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu vainas pakāpi nosaka, vadoties no ceļu policijas izsniegtas izziņas un citiem dokumentiem par attiecīgo ceļu satiksmes negadījumu.

Tādējādi saskaņā ar Apdrošināšanas likumu policijai ir tiesības sniegt ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu vainas pakāpes novērtējumu. Tiesību aktos nav noteikts, ka šāds izvērtējums saistāms tikai ar lēmumu par personu saukšanu pie administratīvās vai kriminālatbildības.

[4.6] Šādos apstākļos nav pamata vērtēt pēc būtības pieteicējas argumentus par to, kura no personām ir izraisījusi ceļu satiksmes negadījumu.

[5] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvalde par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.februāra spriedumu ir iesniegusi kasācijas sūdzību, kas pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktu un 286.panta pirmo daļu, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu, 65.panta otro daļu, kā arī likuma "Par policiju" 1.pantu un 10.panta pirmās daļas 7.punktu.

[5.2] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka augstākai iestādei nav pienākuma izlemt jautājumu par personas vainu gadījumos, kad lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā tiek izbeigta. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka iestādes lēmums, ar kuru būtu nosakāma dalībnieku vaina ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā atbilstoši Apdrošināšanas likuma 31.panta nosacījumiem ir saistošs apdrošināšanas kompānijām. Atzīstot, ka pieteicēja ir pārkāpusi ceļu satiksmes noteikumu prasības, policijas pārvalde izsniedz civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas izziņu, kurā norāda, ka pieteicēja ir izraisījusi ceļu satiksmes negadījumu. Ņemot vērā šo izziņu, apdrošinātājs izvērtē un nosaka ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildību par nodarītajiem zaudējumiem, nevis vainu. Tātad pieteicējas vainas konstatācija ir nozīmīga otram ceļu satiksmes negadījumā iesaistītajam vadītājam.

[5.3] Tiesa pārkāpusi likuma "Par policiju" 1.pantu un 10.panta pirmās daļas 7.punktu, jo iestādei liegtas tiesības atklāt administratīvos pārkāpumus, noteikt to cēloņus un veicinošos apstākļus, piedalīties

personu tiesiskajā audzināšanā, tādējādi izpildot savas pamatfunkcijas personu un sabiedrības interešu aizsardzībai.

[5.4] Saskaņā ar normatīvajiem aktiem apdrošinātājs ir tiesīgs noteikt ceļu satiksmes noteikumu pārkāpēja vainu izņēmuma gadījumā, proti, ja ceļu satiksmes negadījuma sekas ir maznozīmīgas.

[5.5] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldei ir tiesības izdot administratīvos aktus, ar kuriem tiek konstatētas tiesiskās attiecības vai faktiskā situācija. Ceļu satiksmes negadījums rada attiecības, kuras neiekļaujas parastajā administratīvā pārkāpuma shēmā (pārkāpējs – valsts – cietušais), jo negadījuma izraisīšanā bieži vienlaikus vainojamas vairākas personas. Tādējādi iestādei katrā konkrētā gadījumā akta saturs jānosaka atbilstoši piemērojamās normas ietvaram. Izlemjot par vainīgās personas noteikšanu, ceļu satiksmes negadījuma lieta jāvērtē kopumā, to nevar izdalīt atsevišķās administratīvo pārkāpumu lietvedībās.

[5.6] Piemērojot tiesību normas, iestādei jāievēro tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips, samērīguma un procesuālā taisnīguma princips, kā arī princips, ka vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma. Izskatot ceļu satiksmes negadījuma lietu, ir lietderīgi pieņemt vienu lēmumu uz Administratīvā procesa likuma pamata. Izskatot sūdzību par personas vainu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normu pārkāpšanā, augstākai iestādei nav nepieciešams pieņemt atsevišķu lēmumu.

Izdalīt administratīvā pārkāpuma lietu ir lietderīgi tikai tad, ja par pārkāpējam piemērojamo sodu lemj dažādas iestādes vai amatpersonas.

[6] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību. Pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Trešā persona J.Č. uz tiesas sēdi nebija ieradies. Par tiesas sēdi viņam pienācīgi paziņots. Ievērojot Administratīvā procesa likuma 342.pantu, Senāts lietu izskatīja bez trešās personas piedalīšanās tiesas sēdē.

Motīvu daļa

[7] Lietā izšķirams jautājums, vai policijas iestādei ir kompetence konstatēt personas vainu ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā, ja par to ierosinātā administratīvā pārkāpuma lietā izbeidzama lietvedība atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktam. Nepieciešams pārbaudīt, vai šāda kompetence noteikta: 1) Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa un likuma "Par policiju" normās; 2) Administratīvā procesa likuma un Apdrošināšanas likuma normās.

I

[8] Atbildētāja kasācijas sūdzībā norādījusi, ka apgabaltiesa spriedumā nepareizi interpretējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu

kodeksa 239.panta 7.punktu, 286.panta pirmo daļu un likuma "Par policiju" 1.pantu un 10.panta pirmās daļas 7.punktu.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punktā noteikts, ka lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā nevar iesākt, bet iesāktā lietvedība jāizbeidz, ja līdz administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas brīdim ir pagājuši šā kodeksa 37.pantā paredzētie termiņi. Atbilstoši kodeksa 37.panta pirmajai daļai redakcijā, kas bija spēkā līdz 2003.gada 20.novembrim, administratīvo sodu varēja uzlikt ne vēlāk kā divu mēnešu laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Savukārt atbilstoši šīs daļas redakcijai, kas ir spēkā šobrīd, – ne vēlāk kā četru mēnešu laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Apgabaltiesa lietā ir konstatējusi, ka zemākās iestādes lēmuma pieņemšanas brīdī bija pagājis divu mēnešu termiņš (par ko nav strīda) un lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā bija izbeidzama. Strīds ir par to, vai šādā tiesiskajā situācijā policijas iestādei bija kompetence noteikt ceļu satiksmes negadījuma dalībnieku vainu.

[9] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.pants nepieļauj lietvedību administratīvo pārkāpumu lietās konkrētos gadījumos. Tas nozīmē, ka, konstatējot 239.pantā minētu apstākli, lieta netiek izmeklēta un izskatīta pēc būtības, bet lietvedība tiek izbeigta. Minētais nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros noskaidrot konkrētās lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un izdarīt secinājumus. Nav pamatots atbildētājas viedoklis, izteikts Senāta kopsēdē, ka kodeksa 239.pants neierobežo policijas iestādes tiesības noskaidrot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, lai arī ir izbeidzies iepriekš minētais termiņš. Atbildētājas ieskatā lietas apstākļu noskaidrošana turpināma, neatkarīgi no termiņa izbeigšanās, bet noteikt sodu šis apstāklis ierobežo.

Senāts secina, ka no tiesību normām neizriet policijas tiesības turpināt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā. Kodeksa 239.pants tieši noteic, ka, konstatējot attiecīgo apstākli, lietvedību vispār nevar uzsākt, bet iesāktā lietvedība ir jāizbeidz. Ar jēdzienu "lietvedība" nav saprotama soda noteikšana, bet gan iestādes darbības, noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, tas ir, lietas vešana.

[10] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmā daļa, uz kuru atsaucas atbildētāja, noteic augstākas iestādes vai tiesas kompetenci, lietu izskatot apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas kārtībā. Šī tiesību norma nerisina strīda jautājumu šajā lietā.

[11] Likuma "Par policiju" 1.pants noteic, ka policija ir apbruņota militarizēta valsts vai pašvaldības institūcija, kuras pienākums ir aizsargāt personu dzīvību, veselību, tiesības un brīvības, īpašumu, sabiedrības un valsts intereses no noziedzīgiem un citiem prettiesiskiem apdraudējumiem. Šā likuma 10.panta pirmās daļas 7.punkts noteic, ka saskaņā ar policijas uzdevumiem policijas darbinieka pamatpienākumi atbilstoši dienesta kompetencei ir savu pilnvaru ietvaros atklāt

noziedzīgu nodarījumu un administratīvo pārkāpumu cēloņus un tos veicinošus apstākļus un veikt pasākumus to novēršanai, piedalīties personu tiesiskajā audzināšanā.

Senāta ieskatā minētās tiesību normas nenoteic policijas iestādes kompetenci administratīvā pārkāpuma lietā konstatēt personas vainu, ja pastāv formāls šķērslis turpināt administratīvā pārkāpuma lietas lietvedību. Likuma "Par policiju" 1.pantā ir noteikti vispārīgi policijas pienākumi, kuri ir pildāmi, ievērojot likumā tālāk noteikto kārtību. Savukārt 10.panta pirmās daļas 7.punkts runā par noziedzīgu nodarījumu un administratīvo pārkāpumu cēloņiem un veicinošiem apstākļiem, proti, par iestādes preventīvām darbībām pārkāpumu novēršanā. Policijas pienākumus konstatētu pārkāpumu gadījumā noteic likuma "Par policiju" 10.panta pirmās daļas 6.punkts, proti, viens no policijas darbinieka pamatpienākumiem ir novērst un pārtraukt administratīvos pārkāpumus, noskaidrot vainīgos, savas kompetences ietvaros sastādīt protokolus, izskatīt lietas par pārkāpumiem vai arī nodot tās izskatīšanai pēc pakļautības. Tomēr no šīs tiesību normas formulējuma redzams, ka tajā ietvertos pienākumus policijas darbiniekam jāpilda, ievērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikto kārtību. Minētais punkts nepaplašina policijas darbinieka pilnvaras attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietu lietvedību. Likums "Par policiju" neuzliek pienākumu veikt attiecīgās darbības, ja atbilstoši kodeksa 239.panta 7.punktam lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā nevar uzsākt vai turpināt.

[12] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 7.punkts, 286.panta pirmā daļa, kā arī likuma "Par policiju" 1.pants un 10.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī citas šā likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci veikt ceļu satiksmes negadījuma faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, lai konstatētu tajā iesaistīto personu vainu, ja ir iestājies kodeksa 239.panta 7.punktā noteiktais apstāklis.

II

[13] Atbildētāja kasācijas sūdzībā ir norādījusi, ka apgabaltiesa spriedumā ir nepareizi interpretējusi Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu un 65.panta otro daļu, kā arī nav ņēmusi vērā Apdrošināšanas likuma normas.

[14] Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietverta administratīvā akta definīcija. No tās izriet, ka ar administratīvo aktu var ne tikai nodibināt, grozīt vai izbeigt konkrētas tiesiskās attiecības, bet arī konstatēt. Savukārt šā likuma 65.panta otrā daļa reglamentē izdošanas izvēles administratīvo aktu.

Šīs tiesību normas pašas par sevi nenoteic iestādes kompetenci izdot administratīvo aktu, bet šādai kompetencei no tiesību normām ir jāizriet. Turklāt administratīvā pārkāpuma lietā vispār nevar runāt par

izdošanas izvēles administratīvo aktu. Ja ir konstatēts administratīvais pārkāpums un noskaidrota vainīgā persona, iestādei ir jāpieņem lēmums par šīs personas atbildību. Ja konkrētās tiesību normas to pieļauj, iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz atbildības pakāpes noteikšanu. Iestādei nav administratīvā akta izdošanas rīcības brīvības, ja ir formāli šķēršļi šādu aktu vispār izdot. Ja ir iestājies noilgums administratīvā pārkāpuma lietas lietvedībai, tad iestādei nav rīcības brīvības lemt par šīs lietvedības turpināšanu. Tāpēc Administratīvā procesa likuma 65.panta otrā daļa var tikt piemērota tikai gadījumā, ja ir turpināma lietvedība, citiem vārdiem, ja vispār ir lieta, kura ir jāizlemj pēc būtības, kā arī, ja šāda rīcības brīvība attiecībā uz administratīvā akta izdošanu ir paredzēta.

[15] Atbilstoši Apdrošināšanas likuma normām transportlīdzekļa īpašniekiem ir tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību ceļu satiksmes negadījuma gadījumā.

No šā likuma normām (33.panta otrā, trešā, ceturtā daļa redakcijā, kura bija spēkā konkrētā ceļu satiksmes negadījuma laikā, kā arī šobrīd spēkā esošā likuma 31.panta ceturtā, piektā, sestā, septītā daļa) secināms, ka apdrošināšanas atlīdzība cietušajai personai tiek noteikta, ņemot vērā katra transportlīdzekļa vadītāja vainas (atbildības) pakāpi. Tas nozīmē, ka nepieciešams noteikt personas vainu un tās pakāpi par zaudējumiem, kas sakarā ar transportlīdzekļa bojājumu ceļu satiksmes negadījuma rezultātā nodarīti citai personai. Lai arī zaudējumi šādā gadījumā, iespējams, ir nodarīti administratīvā pārkāpuma ietvaros, apdrošināšanas atlīdzības noteikšanas sakarā personas atbildība ir konstatējama nevis par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, bet gan par zaudējumu nodarīšanu, kam ir civiltiesisks raksturs. Valsts pārvaldes iestādes kompetencē nav konstatēt civiltiesisko attiecību dalībnieku atbildību.

[16] Apdrošināšanas likuma 37.pants redakcijā, kas bija spēkā konkrētā ceļu satiksmes negadījuma laikā, noteica, ka ceļu satiksmes negadījumā nodarīto zaudējumu un apdrošināšanas atlīdzību aprēķina apdrošinātājs (panta pirmā daļa). Savukārt persona, kura pretendē uz atlīdzinājumu, apdrošinātājam iesniedz iesniegumu, kuram pievieno ceļu policijas izsniegtu izziņu; izmeklēšanas vai tiesu iestāžu dokumentus par attiecīgo ceļu satiksmes negadījumu (ja tādi ir); citus dokumentus, kas apliecina zaudējumus un to apmēru (panta otrā daļa). Apdrošināšanas likuma 31.panta pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā 2004.gada 1.maijā, noteica, ka apdrošinātāji, kas ir apdrošinājuši ceļu satiksmes negadījumos iesaistīto transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesisko atbildību, vai Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs, ņemot vērā ceļu satiksmes negadījuma apstākļus un pamatojoties uz Valsts policijas sastādītajiem dokumentiem un pieņemtajiem lēmumiem, izvērtē un nosaka katras ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildību par nodarītajiem

zaudējumiem. Šobrīd spēkā esošā likuma redakcijā 31.panta pirmā daļa noteic, ka apdrošinātājs (vai Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs) katras ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas atbildību par nodarītajiem zaudējumiem izvērtē un nosaka, ņemot vērā ceļu satiksmes negadījuma apstākļus.

Šīs tiesību normas tiešā tekstā noteic, ka tieši apdrošinātājs izvērtē ceļu satiksmes negadījuma apstākļus, izmantojot ziņas, kas par šo negadījumu ir iegūstamas, tostarp no Valsts policijas (izmeklēšanas dokumentus, lēmumus un tamlīdzīgi). Tādējādi ir secināms, ka policijas iestādes iegūtie pierādījumi par ceļu satiksmes negadījumu un izdarītie secinājumi ir vērtējami tāpat kā citi pierādījumi, kas iegūti apdrošināšanas atlīdzības izmaksas lietā. Tiesību normas nenoteic, ka apdrošinātājam lēmuma par personas atbildības noteikšanu sakarā ar zaudējumu nodarīšanu pieņemšanā būtu obligāti saistošas tieši policijas iestādes sniegtās ziņas vai tām būtu lielāks spēks kā citām ziņām par faktiem lietā. Kā norādījis arī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments, Valsts policijas sastādītais dokuments un lēmums nevar tikt atzīts par vienīgo pamatu ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildības noteikšanai. Likumdevējs ir piešķīris apdrošinātājam tiesību katrā konkrētajā gadījumā izvērtēt ceļu satiksmes negadījuma apstākļus *(sk. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 31.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-546)*. Līdz ar to ir secināms, ka policijas iestādes ziņas var tikt izmantotas apdrošināšanas atlīdzības noteikšanai, bet policijas iestādei nav kompetence konstatēt vainīgo personu. Administratīvais akts (arī konstatējošs) rada tiesiskas sekas, persona var prasīt, lai tas tiktu ievērots. Tāpēc, ja atzītu, ka policijas iestādei ir kompetence izdot administratīvo aktu, ar kuru tiktu konstatēta personas vaina, šāda kārtība nonāktu pretrunā ar Apdrošināšanas likuma normām, kas noteic apdrošinātāja kompetenci izvērtēt apstākļus un noteikt personas atbildību par zaudējumu nodarīšanu un tās pakāpi.

[17] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 65.panta otrā daļa un Apdrošināšanas likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci konstatēt personas vainu apdrošināšanas atlīdzības izmaksas sakarā.

III

[18] Senāts iepriekš savā praksē ir atzinis, ka policijas iestādei ir tiesības izdot konstatējošu administratīvo aktu par personas vainu ceļu satiksmes negadījumā, lai sasniegtu Apdrošināšanas likuma mērķi *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-157/2004 12.punktu)*.

Izskatot šo lietu, Senāts nonāk pie secinājuma, ka likumdevējs Apdrošināšanas likumā ir noteicis apdrošinātāja kompetenci izvērtēt apstākļus un noteikt atbildību par zaudējumu nodarīšanu un to pakāpi.

[19] Izvērtējis kasācijas sūdzības argumentus un apgabaltiesas spriedumu, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa spriedumā pamatoti atzinusi, ka iestādei nebija tiesiska pamata vērtēt personas vainu administratīvā pārkāpuma lietā, tā kā lietvedība bija izbeidzama. Līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.februāra spriedumu, bet Valsts policijas Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanu, ja pārkāpējs ir politiska organizācija (partija)

1. Sodu par administratīvo pārkāpumu uzliek ietvaros, ko nosaka normatīvais akts, kurā paredzēta atbildība par izdarīto pārkāpumu. Tas nozīmē, ka personai nevar uzlikt mazāku sodu, nekā paredzēts attiecīgās tiesību normas sankcijā. Izņēmums no minētā regulējuma ir paredzēts kodeksa 21.panta pirmajā daļā. Gadījumā, ja pārkāpums ir maznozīmīgs, pārkāpējs var tikt atbrīvots no administratīvās atbildības, aprobežojoties vienīgi ar mutvārdu aizrādījumu. Tādējādi likumdevējs, paredzot iespēju maznozīmīga pārkāpuma gadījumā atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības, ir ņēmis vērā demokrātiskas iekārtas un samērīguma principus. Savukārt minēto principu ievērošanu katrā konkrētajā gadījumā nodrošina tiesību piemērotāji – iestāde un tiesa, izvērtējot pieļautā pārkāpuma nozīmīgumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pants).

2. Nav pamata vispārējam atzinumam, ka jebkurš politiskas partijas izdarīts likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nevar tikt atzīts par maznozīmīgu. Tik plašs, uz jebkuru politiskas partijas pieļautu administratīvo pārkāpumu attiecināts formulējums, kas izslēdz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanu visos gadījumos, kad pārkāpumu izdarījusi politiskā partija, neizriet nedz no likuma teksta, nedz likuma plāna, nedz tiesību sistēmas un tās vadošajiem principiem (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pants).

2008.gada 16.oktobrī Lieta Nr.SKA-480/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
tiesnese V.Kakste
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz politiskās organizācijas “Brīvā izvēle tautu Eiropā” (šobrīd – partija “PCTVL – Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā”) pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2005.gada 7.februāra lēmuma Nr.1/935 atcelšanu, sakarā ar partijas “PCTVL – Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 3.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Politisko organizāciju finansēšanas kontroles nodaļas galvenā speciāliste 2004.gada 22.decembrī sastādīja protokolu par administratīvo pārkāpumu. Tajā minēts, ka politiskā organizācija "Brīvā izvēle tautu Eiropā", bez maksas izmantojot sabiedriskās organizācijas "Cilvēktiesību Līgu Starptautiskās Federācijas Latvijas Cilvēktiesību Komiteja" telpas, ir saņēmusi dāvinājumu (ziedojumu) bezatlīdzības pakalpojuma veidā. Līdz ar to, ikgadējā finansiālās darbības deklarācijā par 2003.gadu nenorādot saņemto dāvinājumu (ziedojumu), politiskā organizācija "Brīvā izvēle tautu Eiropā" nav ievērojusi ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas aizpildīšanas kārtību, kā arī nav ievērojusi politisko organizāciju finansēšanas ierobežojumus. Tāpat konstatēts, ka politiskā organizācija "Brīvā izvēle tautu Eiropā" grāmatvedības uzskaitē un ikgadējā finansiālās darbības deklarācijā par 2003.gadu nav norādījusi iestāšanās naudas veidā 2003.gada 21.oktobrī A.J. un 23.oktobrī A.T. samaksātos finanšu līdzekļus un to avotus. Līdz ar to politiskā organizācija "Brīvā izvēle tautu Eiropā" ir izdarījusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto pārkāpumu.

[2] Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Politisko organizāciju finansēšanas kontroles nodaļas vadītāja ar 2004.gada 29.decembra lēmumu pieteicēju sauca pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmajā un otrajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu, uzliekot naudas sodu 500 latu apmērā.

Nepiekrītot minētajam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšniekam, kurš ar 2005.gada 7.februāra lēmumu Nr.1/935 apstrīdēto lēmumu atstāja negrozītu.

[3] Pieteicēja 2005.gada 25.februārī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2005.gada 7.februāra lēmumu un izbeigt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā.

Pieteikumā norādīts, ka piemērotā sankcija ir nesamērīga un ka pārsūdzētais lēmums neatbilst tiesību normu saprātīgas piemērošanas, demokrātiskās iekārtas un samērīguma principam.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 27.decembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Starp pieteicēju un sabiedrisko organizāciju "Cilvēktiesību Līgu Starptautiskās Federācijas Latvijas Cilvēktiesību Komiteja" ir ticis noslēgts līgums par biroja telpu bezatlīdzības lietošanu. Nav būtiski, vai telpas tika izmantotas. Būtiska nozīme ir apstāklim, ka pieteicējai tika

nodrošināta iespēja bez atlīdzības lietot telpas, par ko citādi pieteicēja būtu spiesta maksāt nomas maksu.

[4.2] Bezatlīdzības noma ir uzskatāma par dāvinājumu (ziedojumu) Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.panta otrās daļas izpratnē. Pieteicējai bija pienākums minēto dāvinājumu (ziedojumu) norādīt finansiālās darbības deklarācijā, kā to paredz Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.panta otrās daļas 2.punkta "c" apakšpunkts.

[4.3] Pieteicēja pēc dibināšanas 2003.gada 23.augustā jau 2003.gada 13.oktobrī pievienojās politisko organizāciju apvienībai "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā". 2003.gada 21. un 23.oktobrī politisko organizāciju apvienības "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" kontā tikuši veikti divi maksājumi no A.J. un A.T. Katrs maksājums bijis 10 latu apmērā, un kā maksājumu mērķis norādīta pieteicējas iestāšanās šajā apvienībā. Pieteicējas argumenti, ka maksājumiem ticis norādīts nepareizs mērķis un ka pieteicējai nebija pienākuma maksāt iestāšanās maksu, nav pamatoti.

[4.4] Pieteicēja nepamatoti uzskata, ka par tās izdarītajiem pārkāpumiem ir piemērots nesamērīgi liels sods. Lai gan pieteicējas izdarītie pārkāpumi ir salīdzinoši nelieli, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir pamatoti atteicies no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pantā paredzētās iespējas atbrīvot pieteicēju no administratīvās atbildības, aprobežojoties ar mutvārdu aizrādījumu. Valsts un pašvaldību amatpersonām, politiķiem un arī politiskajām partijām, ņemot vērā viņu lomu valsts dzīvē, ir piemērojamas stingrākas prasības attiecībā uz likumu ievērošanu. Ņemot vērā politisko partiju lomu valsts dzīvē, jebkurš politiskās partijas izdarītais likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nav atzīstams par maznozīmīgu.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 3.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc apgabaltiesa tam pievienojas.

[5.2] Pieteicējai ir ticis piemērots minimālais sods. Savukārt, tā kā no lietas apstākļiem izriet, ka pieteicējas izdarītie pārkāpumi nav uzskatāmi par maznozīmīgiem, tad pieteicējas apsvērumi par administratīvā soda nesamērīgumu nav pamats soda noteikšanai ārpus normatīvajā aktā paredzētajiem ietvariem.

[5.3] Administratīvā rajona tiesa spriedumā kļūdaini citējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmo un trešo daļu 2004.gada 22.aprīļa likuma redakcijā, jo pārkāpumu izdarīšanas brīdī 166.[34]pants bija spēkā 2003.gada 19.jūnija redakcijā. Taču, tā kā tiesa ir pareizi konstatējusi un izvērtējusi pārkāpumus un par tiem piemēroto

sodu, tad atsauce uz nepareizo tiesību normas redakciju nav ietekmējusi pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu.

[6] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Pieteicējas pieļautos pārkāpumus nevar uzskatīt par sabiedriski bīstamiem, tāpēc naudas sods 500 latu apmērā nav samērīgs. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka pārkāpumu cēlonis bija partiju finansēšanas regulējuma nepilnības un partiju grāmatvedības kārtošanas metodisko norādījumu trūkums, nevis ļaunprātīga likumu neievērošana.

[6.2] Par pārkāpumu, kas saistīts ar A.J. un A.T. veiktajiem maksājumiem, politisko organizāciju apvienība "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" jau ir tikusi sodīta ar naudas sodu 350 latu apmērā.

[6.3] Tiesa pieteicējas pārkāpumus uzskatījusi par salīdzinoši nelieliem, taču tajā pašā laikā nepamatoti nav tos atzinusi par maznozīmīgiem.

[6.4] Pārmērīgas soda sankcijas var būtiski ierobežot opozīcijas partiju darbību, tādējādi mazinot šo partiju lomu valsts dzīvē un kavējot demokrātijas nostiprināšanu.

[6.5] Ievērojot minēto, tiesa ir pārkāpusi Latvijas Republikas Satversmes 1.pantu, Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 1.pantu, Administratīvā procesa likuma 12.pantu (demokrātiskas iekārtas principu) un 13.pantu (samērīguma principu), kā arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pantu un 32.panta otro daļu.

[7] Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs par kasācijas sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus. Tajos minēts, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots.

Motīvu daļa

[8] Pieteicēja ir saukta pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto pārkāpumu izdarīšanu. Pārkāpumu izdarīšanas brīdī kodeksa 166.[34]panta pirmajā daļā bija noteikts, ka par priekšvēlēšanu perioda izdevumu, vēlēšanu izdevumu vai ikgadējās finansiālās darbības deklarācijas aizpildīšanas kārtības neievērošanu politiskajai organizācijai (partijai) uzliek naudas sodu no piecdesmit līdz divsimt piecdesmit latiem. Savukārt kodeksa 166.[34]panta otrajā daļā bija paredzēts, ka par dāvinājumu (ziedojumu) vai finansēšanas ierobežojumu neievērošanu politiskajai organizācijai (partijai) uzliek naudas sodu no piecsimt līdz desmittūkstoš latiem. Par izdarītajiem pārkāpumiem pieteicējai ir uzlikts 500 latu naudas sods.

[9] Pieteicēja uzskata, ka tai piemērotais sods nav samērīgs, jo pārkāpumus nevar uzskatīt par sabiedriski bīstamiem. Pieteicēja arī norāda, ka pārmērīgas soda sankcijas var būtiski ierobežot opozīcijas

partiju darbību. Tādējādi pieteicējas ieskatā Administratīvā apgabaltiesa ir pārkāpusi tālāk minētās tiesību normas:

1) Latvijas Republikas Satversmes 1.pantu. Tajā noteikts, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Kā atzinusi Satversmes tiesa, no minētajā pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena izriet visu valsts institūciju pienākums savā darbībā ievērot samērīguma principu *(sk. Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta sprieduma lietā Nr.04-07(99) secinājumu daļas 3.punktu)*;

2) Administratīvā procesa likuma 12. un 13.pantu. Šā likuma 12.pantā ir atspoguļots demokrātiskas iekārtas princips, saskaņā ar kuru iestāde un tiesa, piemērojot tiesību normas, apsver, vai privātpersonai nelabvēlīgs administratīvais akts vai faktiskā rīcība ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu citu privātpersonu tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību. Savukārt likuma 13.pantā ir ietverta samērīguma principa būtība. Proti, labumam, ko sabiedrība iegūst ar ierobežojumiem, kas uzlikti adresātam, ir jābūt lielākam nekā viņa tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumam. Būtiski privātpersonas tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumi ir attaisnojami tikai ar nozīmīgu sabiedrības labumu;

3) Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 1.pantu. Atbilstoši minētā likuma 1.panta otrajai daļai tā mērķis ir nodrošināt politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai;

4) Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21. un 32.pantu. Kodeksa 32.panta pirmajā daļā noteikts, ka sodu par administratīvo pārkāpumu uzliek ietvaros, ko nosaka normatīvais akts, kurā paredzēta atbildība par izdarīto pārkāpumu. Savukārt saskaņā ar kodeksa 32.panta otro daļu, uzliekot sodu, ņem vērā izdarītā pārkāpuma raksturu, pārkāpēja personību, viņa vainas pakāpi, mantisko stāvokli, atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus. Bet kodeksa 21.panta pirmajā daļā paredzēts, ka gadījumā, ja izdarītais administratīvais pārkāpums ir maznozīmīgs, institūcija (amatpersona), kas pilnvarota izlemt lietu, var atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības un aprobežoties ar mutvārdu aizrādījumu.

[10] Viens no veidiem, kā sasniegt Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma mērķi, ir atbildības noteikšana par šā likuma pārkāpumiem. Atbildība par šādiem pārkāpumiem ir paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]pantā – par šā panta pirmajā daļā minētā pārkāpuma izdarīšanu paredzēts naudas sods no piecdesmit līdz divsimt piecdesmit latiem, bet par panta otrajā daļā minētā pārkāpuma izdarīšanu – no piecsimt līdz desmittūkstoš latiem.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 32.panta pirmajai daļai sodu par administratīvo pārkāpumu uzliek ietvaros, ko nosaka normatīvais akts, kurā paredzēta atbildība par izdarīto

pārkāpumu. Tas nozīmē, ka personai nevar uzlikt mazāku sodu, nekā paredzēts attiecīgās tiesību normas sankcijā. Izņēmums no minētā regulējuma ir paredzēts kodeksa 21.panta pirmajā daļā. Proti, gadījumā, ja pārkāpums ir maznozīmīgs, pārkāpējs var tikt atbrīvots no administratīvās atbildības, aprobežojoties vienīgi ar mutvārdu aizrādījumu. Tādējādi likumdevējs, paredzot iespēju maznozīmīga pārkāpuma gadījumā atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības, ir ņēmis vērā demokrātiskas iekārtas un samērīguma principus. Savukārt minēto principu ievērošanu katrā konkrētajā gadījumā nodrošina tiesību piemērotāji – iestāde un tiesa.

[11] Pārbaudot pieteicējai uzliktā soda pamatotību, apgabaltiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā lietas apstākļus, nav pamata pieteicējas izdarītos pārkāpumus uzskatīt par maznozīmīgiem. Apgabaltiesa arī norādījusi, ka apelācijas sūdzībā minētie argumenti par pārkāpuma iemesliem un administratīvā soda nesamērīgumu nevar būt pamats soda noteikšanai ārpus tiesību normas sankcijā paredzētajiem soda ietvariem. Turklāt apgabaltiesa ir pievienojusies rajona tiesas sprieduma motivācijai, kurā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošana ir vērtēta plašāk:

1) tiesa atzinusi, ka pieteicēja ir izdarījusi vairākus – gan Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmajā, gan otrajā daļā paredzētos – pārkāpumus;

2) tiesa secinājusi, ka valsts un pašvaldību amatpersonām, politiķiem un arī politiskajām partijām, ņemot vērā viņu lomu valsts dzīvē, ir piemērojamas stingrākas prasības attiecībā uz likumu ievērošanu;

3) tiesa norādījusi, ka jebkurš politiskās partijas izdarītais likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nav atzīstams par maznozīmīgu.

[12] Tādējādi apgabaltiesa ir izvērtējusi konkrētos lietas apstākļus un atzinusi, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanai nav pamata, jo pieteicējas izdarītie pārkāpumi konkrētajā gadījumā nav maznozīmīgi. Senāta kompetencē nav pārvērtēt konkrētos apstākļus.

Vienlaikus Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pantu, pievienojoties rajona tiesas spriedumā minētajam, ka jebkurš politiskās partijas izdarītais likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nav atzīstams par maznozīmīgu. Tik plašs, uz jebkuru administratīvo pārkāpumu attiecināts, formulējums, kas izslēdz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanu visos gadījumos, kad pārkāpumu izdarījusi politiskā partija, neizriet nedz no likuma teksta, nedz likuma plāna, nedz tiesību sistēmas un tās vadošajiem principiem. Proti, nevienā tiesību normā nav noteikts ierobežojums piemērot kodeksa 21.pantu politiskajām partijām, turklāt

nav pamata uzskatīt, ka likumdevējs būtu vēlējies paredzēt šādu ierobežojumu. Nepieciešamība pēc šāda ierobežojuma neizriet arī no vispārējiem tiesību principiem. Gluži otrādi – iespēja atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības maznozīmīga pārkāpuma gadījumā ir viens no veidiem, kā panākt demokrātiskas iekārtas principa un samērīguma principa ievērošanu. Līdz ar to atziņa, ka jebkurš politiskās partijas izdarītais likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nav atzīstams par maznozīmīgu, vērtējama kā tiesību tālākveidošana *contra legem*, kura konkrētajā gadījumā nav pieļaujama.

Nepamatoti atzīstot, ka jebkurš politiskās partijas izdarītais likuma pārkāpums ir būtisks, apgabaltiesa ir pieļāvusi procesuālu pārkāpumu. Tomēr minētais pārkāpums nav pamats sprieduma atcelšanai, jo tas nav ietekmējis lietas iznākumu. Secinājums par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta nepiemērošanu konkrētajā gadījumā, ir balstīts arī uz citiem, no tiesību viedokļa pareiziem un attiecinātiem uz konkrētajiem pieteicējas pārkāpumiem, apsvērumiem.

[13] Senāts noraida kasācijas sūdzības argumentu, ka par pārkāpumu, kas saistīts ar A.J. un A.T. veiktajiem maksājumiem, politisko organizāciju apvienība "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" jau ir tikusi sodīta ar naudas sodu 350 latu apmērā.

Kā izriet no Senāta 2006.gada 31.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-458, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Politisko organizāciju finansēšanas kontroles nodaļas vadītāja ar 2004.gada 8.novembra lēmumu Nr.870/1-24/63 sauca politisko organizāciju apvienību "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.[34]panta pirmajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu, uzliekot naudas sodu 350 latu apmērā. Lēmumā, cita starpā, norādīts, ka politisko organizāciju apvienība "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" finansiālās darbības deklarācijā par 2003.gadu nav norādījusi finanšu līdzekļus un izdevumus, kas radušies, politiskās organizācijas "Brīvā izvēle tautu Eiropā" vietā apmaksājot iestāšanās naudu. Proti, politisko organizāciju apvienība "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" 2003.gada 21. un 23.oktobrī izmaksājusi A.J. un A.T. 10 latus, kā arī šajos datumos saņēmusi no politiskās organizācijas "Brīvā izvēle tautu Eiropā" iestāšanās maksu 20 latu apmērā.

Tādējādi Senāts atzīst, ka saistībā ar vienu un to pašu notikumu – līdzekļu izmaksāšanu A.J. un A.T., kā arī maksāšanu par politiskās organizācijas "Brīvā izvēle tautu Eiropā" iestāšanos politisko organizāciju apvienībā "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" – ir konstatēts administratīvais pārkāpums attiecībā uz katru no iesaistītajām juridiskajām personām (politisko organizāciju "Brīvā izvēle tautu Eiropā"

un politisko organizāciju apvienību "Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā").

[14] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, savukārt pieteicējas kasācijas sūdzība ir nepamatota, tāpēc noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 3.aprīļa spriedumu, bet partijas "PCTVL – Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana; konkrētais preces tirgus un ģeogrāfiskais tirgus Konkurences likuma izpratnē

1. Lietās par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ir īpaši būtiski vispirms konstatēt konkrēto tirgu. Tirgus dalībnieka tirgus vara, ko raksturo tirgus dalībnieka spēja izšķiroši ietekmēt preču apgrozības apstākļus konkrētajā tirgū un apgrūtināt citu tirgus dalībnieku iekļūšanu šajā tirgū, mainās atkarībā no tā, vai konkrēto tirgu nosaka plaši vai šauri. Nosakot konkrēto tirgu, tiek noskaidroti tirgus dalībnieka konkurenti, kuri ir spējīgi ierobežot tā uzvedību šajā tirgū. Konkrētā tirgus noteikšana ļauj uzzināt konkrētajā tirgū piedāvāto preču daudzumu un katra atsevišķā tirgus dalībnieka piedāvāto preču daudzumu šajā tirgū. Tas dod iespēju noteikt tirgus dalībnieka tirgus daļu, kurai savukārt ir nozīme, izvērtējot, vai tirgus dalībnieks atrodas dominējošā stāvoklī (Konkurences likuma 1.panta 4.punkts).

2. Konkrēto preces tirgu veido preces, kuras ir savstarpēji aizstājamas. Izvērtējot, vai prece ir aizstājama, ņem vērā pieprasījuma aizstājamību no patērētāju viedokļa un piedāvājuma aizstājamību no tirgus dalībnieku viedokļa. Izvērtējot preču pieprasījuma aizstājamību, uzsvars liekams uz tādiem faktoriem kā preces cena, tās īpašības un paredzētais pielietojums. Ņemot vērā minētos faktorus, pārbauda, kādas ir patērētāju iespējas pārorientēties uz citu tirgus dalībnieku aizstājējprecēm. Savukārt piedāvājuma aizstājamību raksturo tirgus dalībnieku iespējas pārorientēt uzņēmējdarbību uz konkrētās preces ražošanu. Lielākajā daļā gadījumu konkrētais preces tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz preču pieprasījuma aizstājamību (Konkurences likuma 1.panta 5.punkts, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra).

3. Konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka, galvenokārt pamatojoties uz patērētāju viedokli par dažādos reģionos pārdoto preču savstarpējo aizstājamību. Ja patērētāji uzskata, ka vienā reģionā pārdodamā prece aizstāj citā reģionā pārdodamo preci, šie abi reģioni ir konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nosakot minēto tirgu, būtiski ir arī citi faktori – tostarp pieprasījuma īpatnības un šķēršļi, kas ierobežo patērētāju iespējas iegādāties preces (Konkurences likuma 1.panta 3.punkts, Senāta judikatūra, Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās).

4. Nosakot preces tirgu, tas konkrētajā gadījumā jāsašaurina līdz izglītības tematikas izstāžu rīkošanai. Lai gan pieteicēja rīko izstādes par dažādām tēmām, tomēr nevar uzskatīt, ka tāpēc konkrētais preces tirgus būtu paplašināms. Izstādēm ir atšķirīgs mērķis un

atšķirīgs interesentu loks gan no to dalībnieku, gan no apmeklētāju viedokļa.

Preces tirgus noteikšanā nozīme ir arī laika posmam, kurā tiek vērtēti konkurences apstākļi. Tas vien, ka izstādē piedalījušies arī dalībnieki no citām valstīm, pats par sevi nenozīmē, ka līdz ar to ir paplašināms konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nav pamata secināt, ka patērētāji Latvijas teritorijā pieejamo preci uzskatītu par aizstājamu ar ārvalstīs pieejamajām precēm. Tā kā Latvijā rīkotajās izglītības tematikai veltītajās izstādēs galvenokārt piedalās Latvijas izglītības iestādes un tā kā Latvijā rīkoto izstāžu apmeklētāju mērķis ir iegūt informāciju galvenokārt par Latvijas izglītības iestādēm, tad var uzskatīt, ka nedz izglītības iestādēm, nedz izstāžu apmeklētājiem Latvijā rīkotās izstādes nav aizstājamas ar citās valstīs rīkotajām izstādēm (Konkurences likuma 1.panta 5.punkts).

2008.gada 4.decembrī Lieta Nr.SKA-511/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
tiesnese V.Kakste
senators J.Neimanis,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Konkurences padomes pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "BT1" pieteikumu par Konkurences padomes 2005.gada 13.oktobra lēmuma Nr.51 atcelšanu, sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "BT1" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Konkurences padome ar 2005.gada 13.oktobra lēmumu Nr.51 konstatēja SIA "BT1" darbībās izglītības tematikas izstāžu rīkošanas tirgū Latvijas teritorijā laika periodā no 2004.gada 30.novembra līdz 2005.gada 2.martam Konkurences likuma 13.panta 1.punkta pārkāpumu, kas izpaudies kā atteikšanās slēgt darījumu ar SIA "12 Dimensijas" bez objektīvi attaisnojoša iemesla, liedzot SIA "12 Dimensijas" iespēju izplatīt laikraksta "Izstāde" numuru "Izglītība 2005" izstādē "Skola 2005". Par minēto pārkāpumu Konkurences padome uzlika pieteicējai naudas sodu 710 latu apmērā.

[2] Pieteicēja 2005.gada 21.novembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Konkurences padomes 2005.gada 13.oktobra lēmumu. Pieteikumā, cita starpā, norādīts, ka pieteicēja,

izvērtējot SIA "12 Dimensijas" iespējamo dalību izstādē "Skola 2005", secināja, ka minētās sabiedrības piedāvātais produkts un pakalpojums nav interesants ne izstādes apmeklētājiem, ne arī pieteicējai un ka tas neatbilst izstādes tematikai, turklāt ir nekvalitatīvs.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 27.decembra spriedumu pieteikumu apmierināja.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Konkurences padomes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 15.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lai noteiktu, vai Konkurences padomes lēmums ir pamatots, ir jānoskaidro, vai pieteicēja laikā no 2004.gada 30.novembra līdz 2005.gada 2.martam konkrētajā tirgū atradās dominējošā stāvoklī un vai pieteicēja šo stāvokli izmantoja ļaunprātīgi.

[4.2] Konkurences padome ir pareizi noteikusi konkrēto tirgu kā izglītības tematikas izstāžu rīkošanas tirgu Latvijas teritorijā.

[4.3] Gan pieteicēja, gan SIA "12 Dimensijas" konkurē reklāmas pakalpojumu tirgū.

[4.4] Tā kā katalogu "Skola 2005" gatavo un izplata pieteicējas sadarbības partnere SIA "Informācijas un reklāmas aģentūra BTR", tad tās katalogs konkurē ar SIA "12 Dimensijas" laikraksta "Izstāde" numuru "Izglītība 2005".

[4.5] Interešu sadursme notiek izglītības nozares masu informācijas līdzekļu realizācijas tirgū, kas uzskatāms par šo preču vienoto tirgu.

[4.6] Tā kā izglītības nozares masu informācijas līdzekļu konkurence galvenokārt balstās uz mērķauditoriju, tad SIA "12 Dimensijas" bija svarīgi izplatīt savu produkciju izstādes telpās.

[4.7] Dominējošu stāvokli parasti definē kā uzņēmuma iespēju neļaut darboties konkurentiem un ļaut tam neatkarīgi rīkoties pret konkurentiem, klientiem vai piegādātājiem. Kā atzinusi Eiropas Kopienu tiesa, dominējošs stāvoklis attiecas uz ekonomiskas varas stāvokli, ko izmanto uzņēmums un kas tam dod iespēju nepieļaut efektīvas konkurences pastāvēšanu attiecīgajā tirgū, ļaujot uzņēmumam lielā mērā darboties neatkarīgi no tā konkurentiem, klientiem un visbeidzot – patērētājiem *(sk. Eiropas Kopienu tiesas 1978.gada 14.februāra spriedumu lietā Nr.27/76 "United Brands Company un United Brands Continental BV pret Eiropas Komisiju")*.

Viens no konkurences tiesību pamatjautājumiem ir saistīts ar tirgus dalībniekiem piemītošo tirgus varu. Tā raksturo tirgus dalībnieka spēju izšķiroši ietekmēt preču apgrozības apstākļus konkrētajā tirgū un apgrūtināt citu tirgus dalībnieku iekļūšanu šajā tirgū. Tirgus varas novērtēšanai izmanto tirgus daļas, kā arī citus faktorus – dažādas barjeras ienākšanai konkrētajā tirgū.

Eiropas Kopienu tiesa ir atzinusi, ka, lai gan tirgus daļu nozīme vienā konkrētajā tirgū var būt atšķirīga nekā citā, tomēr ļoti liela tirgus daļa pati par sevi parasti kalpo kā pierādījums dominējošā stāvokļa esamībai, izņemot īpašus gadījumus. Uzņēmums, kuram ir liela tirgus daļa ilgāku laika posmu, šīs tirgus daļas dēļ ir spēcīgākā pozīcijā konkrētajā tirgū *(sk. Eiropas Kopienu tiesas 1979.gada 13.februāra spriedumu lietā Nr.85/76 "Hoffmann-La Roche & Co. AG pret Eiropas Komisiju")*.

Eiropas Kopienu tiesa ir ieviesusi prezumpciju, ka uzņēmums, kuram konkrētajā tirgū tirgus daļa ir 50 procenti, ir dominējošā stāvoklī, ja vien nepastāv īpaši apstākļi, kas liecina par pretējo. Pienākums pierādīt, ka pastāv šādi īpaši apstākļi, gulstas uz attiecīgo tirgus dalībnieku. Šī prezumpcija gan nenozīmē, ka dominējošais stāvoklis nav iespējams pie krietni mazākas tirgus daļas. Svarīgi ir noskaidrot, vai tirgū vadošā uzņēmuma tuvāko konkurentu tirgus daļas nav ievērojami mazākas *(sk. Eiropas Kopienu tiesas 1991.gada 3.jūlija spriedumu lietā C-62/86 "AKZO pret Eiropas Komisiju")*.

[4.8] Pieteicēja atrodas dominējošā stāvoklī izglītības tematikas izstāžu rīkošanas tirgū Latvijas teritorijā, jo pieteicējas tirgus daļa ievērojami (vairāk nekā par 50 procentiem) pārsniedz tuvākā konkurenta – izstādes "Izglītības iespējas 2005. Daugavpils" – tirgus daļu. Pieteicējai ir liela tirgus vara (ir iespēja ierobežot tirgu un konkurenci) attiecībā uz lejupejošo tirgu, konkrēti, uz izglītības nozaru informatīvo mediju iespējām realizēt savu produkciju pieteicējas rīkotajā izstādē "Skola 2005".

[4.9] Līguma nenoslēgšana ir uzskatāma par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, ja vien dominējošā sabiedrība nevar sniegt atbilstošu un pietiekami būtisku objektīvu savas rīcības pamatojumu. Pieteicēja ir tiesīga atteikt dalībniekam dalību izstādē, ja tā piedāvājums neatbilst izstādes tematikai un pamatmērķim, kā arī, ja dalībnieks piedāvā nekvalitatīvu preci un pakalpojumus vai novecojušu tehnoloģiju. Tomēr pieteicēja ir atteikusies slēgt līgumu ar SIA "12 Dimensijas" bez objektīvi attaisnojoša iemesla.

[4.10] Atsakoties slēgt līgumu ar SIA "12 Dimensijas", pieteicēja ir liegusi SIA "12 Dimensijas" piekļūt tās mērķauditorijai, kas uzskatāms par konkurenci ierobežojošu darbību izglītības tematikas masu informācijas līdzekļu realizācijas tirgū.

[5] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.aprīļa spriedumu ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Spriedums pamatots* ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa ir iedibinājusi nepieņemamu precedentu, ka pieteicējai kā izstādes rīkotājai ir liegtas tiesības izvērtēt iespējamos izstāžu

* ***Piezīme*:** domāts: Kasācijas sūdzība pamatota.

dalībniekus pēc piedāvāto produktu tematikas, kvalitātes un citiem kritērijiem. Tādējādi tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 5., 8., 12., 13., 17. un 66.pantu.

[5.2] Tiesa nav izvērtējusi argumentu, ka izstāžu pakalpojumam ir divi ar pilnīgi pretējām interesēm apveltīti patērētāju kopumi – izstāžu dalībnieki un izstāžu apmeklētāji.

[5.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka Konkurences padome nav apkopojusi visu dominējošā stāvokļa noteikšanai nepieciešamo informāciju.

[5.4] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka pieteicēja ir atteikusies slēgt darījumu ar SIA "12 Dimensijas". Vienošanās starp pieteicēju un SIA "12 Dimensijas" palika saskaņošanas stadijas pirmajā posmā.

[5.5] Nav tikusi pierādīta pieteicējas spēja ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci.

[5.6] Tiesa nav vērtējusi būtiskus argumentus par tirgus daļas nepamatoto sašaurināšanu, par nepamatoti mazo tirgus dalībnieku skaitu un par lūgumu izprasīt no iestādes dokumentu norakstus. Tādējādi tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 110.panta otro daļu, 327.panta trešās daļas 3.punktu, 145.panta pirmās daļas 4., 5., 6., 7., 8. un 9.punktu, kā arī 150.panta otro daļu.

[5.7] Tiesas argumenti par informācijas nesniegšanu un nepilnīgas informācijas sniegšanu ir nepamatoti. Tiesa pieteicējai nav jautājusi par iztrūkstošo informāciju. Ja iesniegtie pierādījumi nav bijuši pietiekami, tiesai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 150.pantam vajadzēja tos savākt pēc savas iniciatīvas.

[5.8] Jāņem vērā Konkurences padomes administratīvā kapacitāte, pieejamie resursi un rīcības tiesību apjoms nepieciešamo materiālu iegūšanā pretstatā pieteicējai, kuras vienīgais darbības veids ir izstāžu rīkošana. Nelabvēlīga lietas iznākuma gadījumā pieteicēja būs spiesta uzziņas veidā prasīt no Konkurences padomes informāciju par pieteicējas tirgus daļu katrā tās rīkotajā izstādē.

[6] Konkurences padome par kasācijas sūdzību ir iesniegusi paskaidrojumus, norādot, ka tā ir nepamatota.

[7] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Pieteicējas pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies, saņemts iesniegums ar lūgumu atlikt tiesas sēdi. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu administratīvā procesa dalībnieka neierašanās, ja viņam pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, nav šķērslis lietas izskatīšanai. Tā kā pieteicējai par tiesas sēdi pienācīgi paziņots, Senāts atzina, ka lietu iespējams izskatīt bez tās pārstāvja piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Senāts vispirms izvērtēs kasācijas sūdzības argumentu par to, ka šajā lietā gan konkrētais preces tirgus, gan konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ticis noteikts pārāk šaurs.

[9] Lietās par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ir īpaši būtiski vispirms konstatēt konkrēto tirgu. Tirgus dalībnieka tirgus vara, ko raksturo tirgus dalībnieka spēja izšķiroši ietekmēt preču apgrozības apstākļus konkrētajā tirgū un apgrūtināt citu tirgus dalībnieku iekļūšanu šajā tirgū, mainās atkarībā no tā, vai konkrēto tirgu nosaka plaši vai šauri.

Nosakot konkrēto tirgu, tiek noskaidroti tirgus dalībnieka konkurenti, kuri ir spējīgi ierobežot tā uzvedību šajā tirgū. Konkrētā tirgus noteikšana ļauj uzzināt konkrētajā tirgū piedāvāto preču daudzumu un katra atsevišķā tirgus dalībnieka piedāvāto preču daudzumu šajā tirgū. Tas dod iespēju noteikt tirgus dalībnieka tirgus daļu, kurai savukārt ir nozīme, izvērtējot, vai tirgus dalībnieks atrodas dominējošā stāvoklī.

Tikai konstatējot konkrēto tirgu, var aplūkot nākamo jautājumu – vai attiecīgais tirgus dalībnieks šajā tirgū ir dominējošā stāvoklī.

[10] Konkurences likuma 1.panta 4.punktā noteikts, ka konkrētais tirgus ir konkrētais preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. Atbilstoši likuma 1.panta 5.punktam konkrētais preces tirgus ir noteiktas preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto preci konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības. Savukārt saskaņā ar likuma 1.panta 3.punktu konkrētais ģeogrāfiskais tirgus ir ģeogrāfiska teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.

Konkrēto preces tirgu veido preces, kuras ir savstarpēji aizstājamas *(sk. Eiropas Kopienu tiesas 1973.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr.6/72 "Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc. pret Eiropas Komisiju" 32.punktu)*. Izvērtējot, vai prece ir aizstājama, ņem vērā pieprasījuma aizstājamību no patērētāju viedokļa un piedāvājuma aizstājamību no tirgus dalībnieku viedokļa. Izvērtējot preču pieprasījuma aizstājamību, uzsvars liekams uz tādiem faktoriem kā preces cena, tās īpašības un paredzētais pielietojums. Ņemot vērā minētos faktorus, pārbauda, kādas ir patērētāju iespējas pārorientēties uz citu tirgus dalībnieku aizstājējprecēm. Savukārt piedāvājuma aizstājamību raksturo tirgus dalībnieku iespējas pārorientēt uzņēmējdarbību uz konkrētās preces ražošanu *(sk. Eiropas Komisijas Paziņojuma par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās 7., 15. un 20.punktu. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:01:31997Y1209(01):LV:PDF)*. Lielākajā daļā gadījumu konkrētais preces tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz preču pieprasījuma aizstājamību *(Whish R. Competition Law. Fifth Edition. London: Butterworths, 2003, p.32)*.

Konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka, galvenokārt pamatojoties uz patērētāju viedokli par dažādos reģionos pārdoto preču savstarpējo

aizstājamību. Ja patērētāji uzskata, ka vienā reģionā pārdodamā prece aizstāj citā reģionā pārdodamo preci, šie abi reģioni ir konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nosakot minēto tirgu, būtiski ir arī citi faktori – tajā skaitā pieprasījuma īpatnības (patērētāju izvēles reģionālās atšķirības, kultūra, valoda un dzīves stils) un šķēršļi, kas ierobežo patērētāju iespējas iegādāties preces (ekonomiskie, tehnoloģiskie, administratīvie un citi šķēršļi) *(sk. Eiropas Komisijas Paziņojuma par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās 29.–30., 44.–50.punktu)*.

[11] Senāts atzīst, ka apgabaltiesa, izskatāmajā lietā nosakot konkrēto preces tirgu, ir pamatoti to sašaurinājusi līdz izglītības tematikas izstāžu rīkošanai. Lai gan pieteicēja rīko izstādes par dažādām tēmām, tomēr nevar uzskatīt, ka tāpēc konkrētais preces tirgus šajā gadījumā būtu paplašināms. Izstādēm ir atšķirīgs interesentu loks gan no to dalībnieku (kas reklamē savas preces un pakalpojumus), gan no apmeklētāju viedokļa (kas izvēlas izstādi atkarībā no tajā iegūstamās informācijas, t.i., ņemot vērā tās konkrēto tēmu).

Šajā gadījumā rīkota izstāde, lai iepazīstinātu ar izglītības iespējām nākamajā mācību gadā. Senāta ieskatā šāds piedāvājums no pieteicējas puses un pieprasījums gan no izstāžu dalībnieku, gan no apmeklētāju viedokļa nav aizstājams ar citu tematisku izstādi, tostarp pieteicējas minēto izstādi "Grāmata 2005". Informāciju par izglītības iespējām galvenokārt piedāvā izglītības iestādes. Savukārt šādas informācijas iegūšanā parasti ir ieinteresētas personas, kuras ir nodomājušas nākamajā mācību gadā turpināt izglītoties. Lai gan izglītības iegūšana neapšaubāmi ir saistīta ar grāmatu lasīšanu, tomēr no tematisko izstāžu rīkošanas viedokļa izstādei par grāmatām pamatā ir gan cits mērķis, gan cits izstādes dalībnieku un ieinteresēto apmeklētāju loks.

Konkrētā preces tirgus noteikšanā apgabaltiesa, izvērtējot pieprasījuma aizstājamību no izstāžu apmeklētāju viedokļa, pamatoti atzinusi, ka izglītības tematikas izstādes faktiski nav aizstājamas ar konkrētu izglītības iestāžu rīkotajām atvērto durvju dienām. Atvērto durvju dienās tiek piedāvāta informācija par savas iestādes izglītības programmu, savukārt pieteicējas rīkotā izstāde ar daudziem dalībniekiem piedāvā daudz plašākas informācijas iegūšanas iespējas.

[12] Ņemot vērā, ka konkrētais preces tirgus ir ar izglītības tematiku saistītu izstāžu rīkošana, Senāta ieskatā konkrētajā gadījumā tā noteikšanā nozīme ir arī laika posmam, kurā tiek vērtēti konkurences apstākļi. Jo šādas tematikas izstādes attiecas uz konkrētu mācību gadu un ir aktuālas (līdz ar to piedāvātas un pieprasītas) tieši attiecībā uz šo mācību gadu.

[12.1] Pieteikumā minēts, ka Konkurences padome nav motivējusi, kāpēc izvērtējamais laika posms ir viens kalendārais gads no 2005.gada 1.janvāra līdz 2005.gada 31.decembrim. Šādu argumentu pieteicēja

ietvērusi arī paskaidrojumos apgabaltiesai, papildus norādot, ka iestāde nebija arī apkopojusi visu informāciju par 2005.gadu. Piemēram, iestāde nav ņēmusi vērā 2005.gada novembrī SIA "Latexpo" rīkoto izstādi "Darbs. Karjera. Izglītība". Arī tiesas sēdē, atsaucoties uz iestādes pārstāves teikto, ka izvērtējamais laika posms ir viens kalendārais gads, pieteicēja uzsvērusi nepieciešamību ņemt vērā visas 2005.gadā notikušās izstādes. Argumentu par izvērtējamo laika posmu pieteicēja izteikusi arī kasācijas sūdzībā.

Atbildot uz pieteicējas argumentiem, apgabaltiesa norādījusi, ka informācija par izglītības iespējām ir aktuāla katru gadu un ka tāpēc tematiskās izstādes tiek rīkotas katru gadu.

[12.2] Senāts secina, ka apgabaltiesa, pirmkārt, nav atbildējusi uz visiem pieteicējas argumentiem, kuriem ir nozīme izskatāmajā lietā. Piemēram, secinot, ka izvērtējamais laika posms ir viens kalendārais gads, apgabaltiesa nav tiešā tekstā atbildējusi, vai iestādei bija jāņem vērā arī 2005.gada novembrī notikusī izstāde. Ja tiesa uzskatīja, ka šī izstāde nebija jāņem vērā, šāds viedoklis bija jāpamato.

Otrkārt, kā uzskata Senāts, apgabaltiesa nav pietiekami pamatojusi savu secinājumu, ka izvērtējamais laika posms šajā lietā ir tieši viens kalendārais gads. Var piekrist, ka izglītības tematikas izstādes tiek rīkotas ik gadu un ka izglītības iestāžu piedāvātā informācija ir aktuāla apmēram vienu gadu. Taču no minētā neizriet, ka izvērtējamajam laika posmam ir jābūt tieši kalendārajam gadam. Senāta ieskatā būtiskāka nozīme izglītības tematikas izstāžu gadījumā ir laikam, kas iesākas, kad mācīties gribētājiem rodas interese par izglītības iespējām tuvākajā mācību periodā un savukārt no izstāžu rīkotāju puses šādas izstādes tiek gatavotas (apzināti izstādes dalībnieki), un beidzas, kad izglītības iestādēs beidzas pieteikšanās termiņš mācību gadam (beidzas apmeklētāju interese par konkrēto mācību gadu). Šis periods var arī neatbilst kalendārajam gadam.

Ņemot vērā, ka apgabaltiesa, nosakot konkrēto preces tirgu, nav pietiekami izvērtējusi jautājumu par laika posmu, un tas var atstāt ietekmi uz lietas iznākumu, tās spriedums šā iemesla dēļ ir atceļams.

[13] Vērtējot, vai lietā ir pareizi noteikts konkrētais ģeogrāfiskais tirgus, apgabaltiesa ir atzinusi, ka konkrētajā gadījumā tirgus dalībnieku ģeogrāfiskā koncentrācija ir Latvijas teritorijā. Apgabaltiesa nav piešķīrusi nozīmi apstāklim, ka pieteicējas rīkotajā izstādē piedalījās arī izglītības iestādes no Igaunijas, Somijas un Īslandes. Apgabaltiesas ieskatā ģeogrāfiskais tirgus būtu paplašināms tikai tad, ja tirgus dalībnieki būtu spiesti sīvi konkurēt ar citiem ārvalstu uzņēmumiem. Tādējādi apgabaltiesa ir noraidījusi pieteicējas argumentu, ka par konkrēto ģeogrāfisko tirgu būtu uzskatāma visa Eiropas teritorija.

Senāts piekrīt apgabaltiesai, ka par konkrēto ģeogrāfisko tirgu izskatāmajā lietā atzīstama Latvijas teritorija. Tas vien, ka izstādē

piedalījušies arī dalībnieki no citām valstīm, pats par sevi nenozīmē, ka līdz ar to ir paplašināms konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Konkrētajā gadījumā nav pamata secināt, ka patērētāji Latvijas teritorijā pieejamo preci uzskatītu par aizstājamu ar ārvalstīs pieejamajām precēm. Proti, tā kā Latvijā rīkotajās izglītības tematikai veltītajās izstādēs galvenokārt piedalās Latvijas izglītības iestādes un tā kā Latvijā rīkoto izstāžu apmeklētāju mērķis ir iegūt informāciju galvenokārt par Latvijas izglītības iestādēm, tad var uzskatīt, ka nedz izglītības iestādēm, nedz izstāžu apmeklētājiem Latvijā rīkotās izstādes nav aizstājamas ar citās valstīs rīkotajām izstādēm. Tas nozīmē, ka konkurences apstākļi konkrētajā preces tirgū ir pietiekami līdzīgi tikai Latvijas tirgus dalībniekiem.

[14] Attiecībā uz apgabaltiesas spriedumu saistībā ar dominējošā stāvokļa noteikšanu Senātam ir tālāk minētie apsvērumi.

[14.1] Laikā, kad pieteicēja atteicās noslēgt darījumu ar SIA "12 Dimensijas", Konkurences likuma 1.panta 1.punktā bija noteikts, ka dominējošais stāvoklis ir tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisks (saimniecisks) stāvoklis konkrētajā tirgū, ja šā dalībnieka vai šo dalībnieku tirgus daļa šajā tirgū ir vismaz 40 procentu un šis dalībnieks vai šie dalībnieki spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem vai patērētājiem.

Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir pareizi raksturojusi dominējošā stāvokļa pazīmes, atsaucoties uz Eiropas Kopienu tiesas judikatūru *(sk. šā sprieduma 4.7.punktu)*.

[14.2] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādījusi, ka apgabaltiesa šajā lietā ir vērtējusi tikai tirgus dalībnieku tirgus daļas, bet nav vērtējusi pieteicējas spēju ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci.

Senāta ieskatā šāda apgabaltiesas rīcība pati par sevi nav atzīstama par Konkurences likuma 1.panta 1.punkta nepareizu piemērošanu. Ievērojama tirgus daļa var liecināt par tirgus dalībnieka dominējošo stāvokli. Citiem vārdiem sakot, ievērojama tirgus daļa jau vien var kalpot par pierādījumu tirgus dalībnieka spējai kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci.

[14.3] Šajā lietā apgabaltiesa konstatējusi, ka pieteicējas tirgus daļa – vairāk nekā 50 procentu – ievērojami pārsniedz tuvākā konkurenta tirgus daļu. Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā minētajam, ka apgabaltiesa nav vērtējusi pieteicējas argumentus par nepamatoti mazo tirgus dalībnieku skaitu. Proti, ka iestāde kļūdaini uzskatījusi, ka Latvijas teritorijā ir tikai divi izstāžu rīkotāji – pieteicēja un Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras Latvijas izstāžu rīkotāju apvienības biedri. Tā kā šā argumenta nevērtēšana varēja novest pie cita secinājuma attiecībā uz pieteicējas atrašanos dominējošā stāvoklī un tādējādi tas

varēja ietekmēt lietas iznākumu, tas ir pamats apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

[15] Ievērojot, ka Senāts jau secināja, ka apgabaltiesas spriedums ir atceļams sakarā ar nepietiekami novērtētiem faktiskajiem apstākļiem, kas var ietekmēt lietas iznākumu, citi kasācijas sūdzības argumenti netiks vērtēti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.aprīļa spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par disciplinārsoda piemērošanu ierēdnim; alkometra rādījumu kā pierādījuma pieļaujamība, ja alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā

1. Ierēdņa, tostarp specializētā dienesta ierēdņa, saukšana pie disciplinārās atbildības neatbrīvo viņu no iespējamās administratīvās vai kriminālatbildības. Tas ir, ar vienām darbībām persona var būt izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un, būdama ierēdnis, arī disciplinārpārkāpumu, par ko tiek atbilstoši sodīta. Tiesību normas neparedz, ka iestādei vai administratīvajai tiesai šādos gadījumos būtu jāsagaida nolēmums krimināllietā, lai varētu pieņemt lēmumu saistībā ar disciplinārlietu. Lai izlemtu jautājumu par personas saukšanu pie disciplināratbildības, iestāde un administratīvā tiesa pati noskaidro apstākļus un dod tiem savu vērtējumu (likuma "Par policiju" 28.panta trešā daļa, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumu Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments" 6.punkts).

2. Disciplinārlietas izskatītājam nav aizliegts lietas apstākļu noskaidrošanas ietvaros izvērtēt arī materiālus no ierosinātās krimināllietas, ja kriminālprocesa virzītājs devis atļauju iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Kriminālprocesa likuma 375.pantā noteiktais, ka krimināllietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem var iepazīties tikai ar procesa virzītāju atļauju, nenozīmē, ka krimināllietas materiāli nekādā gadījumā kriminālprocesa laikā nav izsniedzami izmantošanai administratīvajā lietā. Šā Kriminālprocesa likuma norma ir vērsta uz kriminālprocesa mērķa sasniegšanu un nav saprotama kā vispārējs aizliegums pirmstiesas procesā izsniegt krimināllietas materiālus – tā vienkārši dod iespēju procesa virzītājam izlemt, vai lietas materiālu izsniegšana konkrētajā brīdī un konkrētajai personai nekaitē izmeklēšanas interesēm, un vajadzības gadījumā atteikt materiālu izsniegšanu (Kriminālprocesa likuma 375.pants).

3. Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata – laikā, kamēr ierēdnim

ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus (likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra).

4. Saskaņā ar tiesību normām policijas amatpersonas, lai konstatētu alkohola reibumu, ir tiesīgas izmantot šim nolūkam paredzētu mēraparātu (alkometru), kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām. Nosacījuma, ka alkometriem jāatbilst Ministru kabineta noteikumos izvirzītām prasībām, mērķis ir nodrošināt, lai ar alkometru veiktie mērījumi būtu precīzi un ticami. Tādējādi, ja konkrēts alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā un tāpēc ir atzīstams par neverificētu, varētu uzskatīt, ka tā mērījumi nav precīzi un ticami, līdz ar to nav arī pieļaujami kā pierādījums. Tomēr, ja personas atrašanos alkohola reibuma stāvoklī apliecina arī citi pierādījumi, turklāt alkometra pēctermiņa verificēšanā atzīts, ka aparāts joprojām ir tehniski derīgs un precīzs, nav objektīvi jākonstatē, ka pārbaudes veikšanas brīdī alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs, un tiesa alkometra rādījumus var neizslēgt no pierādījumu loka (var atzīt tos par pieļaujamu pierādījumu) (Ceļu satiksmes likuma 43.[5] panta pirmā daļa, Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumi Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts", Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumi Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā").

2008.gada 6.novembrī Lieta Nr.SKA-705/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senatore V.Krūmiņa
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz A.P. pieteikumu par Iekšlietu ministrijas 2006.gada 4.oktobra lēmuma Nr.190 atcelšanu, sakarā ar A.P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 25.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs lietā ir Balvu rajona policijas pārvaldes Kriminālpolicijas biroja 2.nodaļas inspektors A.P., kurš 2006.gada 22.martā, vadot automašīnu, uzbrauca A.Š., kurš no gūtajām traumām mira.

[2] Valsts policija ar 2006.gada 29.jūnija pavēli Nr.944 pieteicējam piemēroja disciplinārsodu – atlaišanu no dienesta sakarā ar neatbilstību dienestam.

Izskatot pieteicēja sūdzību par Valsts policijas 2006.gada 29.jūnija pavēli, Iekšlietu ministrija ar 2006.gada 4.oktobra lēmumu Nr.190 to atstāja negrozītu. Lēmumā norādīts, ka pieteicējs, alkohola reibumā uzbraucot gājējam, ir pieļāvis dienesta disciplīnas pārkāpumus. Pieteicējs nodarījis ievērojamu kaitējumu Valsts policijas prestižam, kā arī nav ievērojis likuma "Par policiju" 28.panta trešajā daļā noteikto pienākumu policijas darbiniekam nelokāmi pildīt likuma prasības un ievērot profesionālās ētikas normas.

[3] Pieteicējs 2006.gada 17.novembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Iekšlietu ministrijas 2006.gada 4.oktobra lēmumu. Pieteikumā, cita starpā, norādīts, ka Valsts policija atzinusi par pierādītiem faktus, kuri jākonstatē kriminālprocesa ietvaros; ka Valsts policija, piemērojot disciplinārsodu, balstījusies uz pieņēmumu par pieteicēja vainu ceļu satiksmes negadījumā un par viņa atrašanos alkohola reibumā; ka pieteicējs prettiesiski atlaists no dienesta darbnespējas laikā.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 1.oktobra spriedumu pieteikumu apmierināja.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar Iekšlietu ministrijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 25.jūnija spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā ir strīds, vai pieteicējs, vadot automašīnu ceļu satiksmes negadījuma laikā, bija alkoholisko dzērienu ietekmē, kā arī, vai pieteicējs pārkāpa atļauto braukšanas ātrumu.

[5.2] No liecinieku sniegtajām ziņām, neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukuma kartē atspoguļotajām ziņām, alkometra rādījumiem un medicīniskās pārbaudes protokola izriet, ka pieteicējs 2006.gada 22.martā, vadot transportlīdzekli, bija alkohola reibumā ar 2,15 promiļu alkohola koncentrāciju izelpas gaisā. Tādējādi pieteicējs nav ar pietiekamu cieņu izturējies pret citiem sabiedrības locekļiem un nav respektējis viņu tiesības, kas ir pietiekams pamats disciplinārsodam. Ņemot vērā, ka ceļu satiksmes negadījuma rezultātā ir iestājusies cilvēka nāve, pieteicējam noteiktais disciplinārsods ir samērīgs.

[5.3] Lietā nav strīda, ka pieteicējam netika nosūtīts rakstisks paziņojums par dienesta pārbaudes uzsākšanu un pamatu, pieteicējs dienesta pārbaudes laikā nesniedza paskaidrojumu un ka laikā no

2006.gada 23.marta līdz 2006.gada 18.jūlijam pieteicējam bija izsniegta darbnespējas lapa. Tomēr saistībā ar minētajiem apstākļiem pārkāpumi iestādes rīcībā nav konstatējami.

[5.4] Apstāklis, ka nav ticis ievērots Administratīvā procesa likuma 64.pantā noteiktais administratīvā akta izdošanas termiņš, nav ietekmējis Iekšlietu ministrijas 2006.gada 4.oktobra lēmuma tiesiskumu.

[5.5] Pieteicēja tiesības iepazīties ar lietas materiāliem iestādē nav tikušas pārkāptas.

[6] Pieteicējs par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 25.jūnija spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nepamatoti kā pierādījumus izmantojusi tāda alkometra rādījumus, kas nav ticis pienācīgi verificēts. Tādējādi tiesa nepareizi piemērojusi Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmo daļu, kā arī nepamatoti nav piemērojusi Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumus Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts" un 2005.gada 20.decembra noteikumus Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā".

[6.2] Tiesa nav noskaidrojusi, vai pieteicējs pārkāpa atļauto braukšanas ātrumu. Tādējādi tiesa nav ievērojusi tiesiskās paļāvības un objektīvās izmeklēšanas principus.

[6.3] Tiesa nav vērtējusi, vai pierādījumu iegūšana no krimināllietas ir bijusi tiesiska. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu.

[6.4] Tiesas spriedums apliecina, ka pieteicēju disciplināri soda par to pašu, par ko tiek skatīta krimināllieta.

[6.5] Tiesa nav guvusi pierādījumus, ka pieteicējs būtu pieļāvis pārsūdzētajā lēmumā minētos tiesību normu pārkāpumus.

[6.6] Tiesa nepamatoti norādījusi, ka pieteicējs notikuma vietā ir rīkojies tā, lai viņam netiktu konstatēta alkohola ietekme.

[6.7] Tiesa nepamatoti uzskatījusi, ka pieteicēja atvaļināšana darbnespējas laikā bija tiesiska.

[7] Valsts policija par pieteicēja kasācijas sūdzību ir iesniegusi paskaidrojumus, norādot, ka tā ir nepamatota.

[8] Pieteicējs kasācijas sūdzībā minējis, ka piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā. Senāts atzīst, ka lietā esošie dokumenti ir pietiekami, lai lietu varētu izskatīt bez tiesas sēdes.

Motīvu daļa

[9] Kasācijas sūdzībā minēts, ka apgabaltiesas spriedums apliecina, ka pieteicēju disciplināri soda par to pašu, par ko tiek skatīta krimināllieta.

Senāts tālāk minēto apsvērumu dēļ minēto argumentu atzīst par nepamatotu.

[9.1] Kā secināms, 2006.gada 22.marta ceļu satiksmes negadījuma sakarā pieteicējam ir divas tiesvedības. Par šo faktu ierosināts kriminālprocess, kurā pieteicējam uzrādīta apsūdzība saskaņā ar Krimināllikuma 260.panta trešo daļu. Atbilstoši šai normai personu sauc pie kriminālatbildības, cita starpā, par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, ja tā izraisījusi cilvēka nāvi un ja tas izdarīts alkohola ietekmē. Spriedums krimināllietā nav stājies spēkā. Šobrīd pēdējais nolēmums pieņemts 2008.gada 16.septembrī, kad Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments lietā Nr.SKK-529/08 atcēla Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 4.augusta spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai, jo uzskatīja, ka lietā bez alkometra rādījuma ir vēl citi pierādījumi, kas vērtējami, lai secinātu, vai pieteicējs vadījis automašīnu alkohola reibumā.

Otra tiesvedība ir šī administratīvā lieta, kurā pārsūdzēts lēmums, ar kuru pieteicējs atlaists no dienesta sakarā ar neatbilstību amatam. Gan iestāde, gan apgabaltiesa vērtējusi 2006.gada 22.marta notikuma apstākļus, lai secinātu, vai pieteicējs ir disciplināri sodāms un kāds sods par disciplinārpārkāpumu piemērojams.

Abās tiesvedībās tiek analizēti viena un tā paša ceļu satiksmes negadījuma apstākļi. Tomēr tas nenozīmē, ka abas lietas no tiesību viedokļa ir par to pašu jautājumu un ka vienai lietai būtu jāizslēdz otra. Kā to paredz Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumu Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments" (turpmāk – Disciplinārais reglaments) 6.punkts, policijas darbinieka saukšana pie disciplinārās atbildības neatbrīvo viņu no iespējamās administratīvās vai kriminālatbildības. Ar vienām darbībām persona var būt izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un, būdama policijas darbinieks, arī disciplinārpārkāpumu, par ko tiek atbilstoši sodīta.

[9.2] No tiesību normām arī neizriet, ka iestādei vai administratīvajai tiesai ir jāsagaida nolēmums krimināllietā, lai varētu lemt disciplinārlietā. Konkrētajā disciplinārlietā būtisks ir jautājums par to, ka ierēdņi, arī specializētajā dienestā esošie, ir īpaša personu kategorija, kas veic izpildvaras funkcijas, un attiecībā uz šīm personām noteiktas gan īpašas sociālās garantijas, gan arī prasības, tostarp, ka ierēdnis arī ārpus amata pienākumu izpildes laika nedrīkst diskreditēt sevi, iestādi un valsti, ka ierēdnim ar pietiekamu cieņu jāizturas pret citiem sabiedrības locekļiem un jārespektē viņu tiesības, ka ierēdnim jāuzvedas tā, lai tiktu vairota uzticība valsts pārvaldei. Policijas darbiniekiem, kuru kompetencē ir uzraudzīt tiesību normu ievērošanu, pašiem, pirmkārt, jābūt cilvēkiem, kas šīs normas ievēro. Kā paredzēts likuma "Par policiju" 28.panta trešajā daļā, policijas darbinieka pienākums ir nelokāmi pildīt likuma prasības, ievērot profesionālās ētikas normas, respektēt un aizstāvēt

cilvēka cieņu, atbalstīt un aizstāvēt cilvēka tiesības attiecībā uz visām personām, rūpēties par cilvēkiem un būt gatavam jebkurā brīdī sniegt viņiem palīdzību, darboties noteikti un mērķtiecīgi, netaupot savus spēkus, bet, ja nepieciešams, nežēlot arī savu dzīvību, lai izpildītu dienesta pienākumus. Šajā tiesību normā īpaši paredzēts, ka šo prasību nepildīšana nav savienojama ar dienestu policijā.

Lai izlemtu jautājumu par personas atbilstību dienestam, iestāde un administratīvā tiesa pati noskaidro apstākļus un dod tiem savu vērtējumu. Turklāt iestādei jāievēro Disciplinārajā reglamentā noteiktie dienesta pārbaudes un disciplinārsoda piemērošanas termiņi, kas nav saistīti ar kriminālllietas izskatīšanu. Savukārt tiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 273.panta 3.punktu aptur tiesvedību, ja lietas izskatīšana nav iespējama, iekams nav izlemta cita lieta iestādē vai tiesā. Šajā gadījumā nav konstatējams, ka lietas izskatīšana par strīda jautājumu – vai pieteicējam pamatoti piemērots disciplinārsods – nav iespējama, iekams nav izlemts, vai pieteicējs saucams pie kriminālatbildības par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu 2006.gada 22.martā.

[10] Par nepamatotu atzīstams arī otrs saistībā ar minēto kriminālllietu izteiktais kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa pieļāvusi procesuālu pārkāpumu, nevērtējot pierādījumu, kas iegūti no kriminālllietas, tiesiskumu no materiālo tiesību normu viedokļa.

Kā secināms no apgabaltiesas sprieduma, gan iestāde dienesta pārbaudes ietvaros, gan arī apgabaltiesa, vērtējot pierādījumus, izmantojusi ne tikai šajā administratīvajā lietā iegūtos pierādījumus, bet arī kriminālllietas materiālus. Pamatā tās ir liecinieku liecības. Kā apgabaltiesa konstatējusi sprieduma 11.punktā, dienesta pārbaudes veicējs kriminālllietas materiālus saņēmis ar kriminālprocesa virzītāja atļauju.

Pieteicējs uzskata, ka kriminālllietas materiāli administratīvajā lietā iegūti pretrunā kriminālprocesuālajām tiesību normām, proti, Kriminālprocesa likuma 375.pantam. Šā panta pirmā daļa paredz, ka kriminālprocesa laikā kriminālllietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem drīkst iepazīties amatpersonas, kuras veic kriminālprocesu, kā arī personas, kurām minētās amatpersonas attiecīgos materiālus uzrāda šajā likumā paredzētajā kārtībā.

Senāta ieskatā ne no minētās tiesību normas atbilstoši tās jēgai un mērķim, ne arī citām tiesību normām nav secināms, ka kriminālllietas materiāli nekādā gadījumā kriminālprocesa laikā nav izsniedzami izmantošanai administratīvajā lietā. Kriminālprocesa likuma 375.panta pirmajā daļā minētais izmeklēšanas noslēpums saprotams nevis kā vispārējs aizliegums pirmstiesas procesā izsniegt kriminālllietas materiālus šajā normā neminētām personām, bet gan ir vērsts uz kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Proti, tas dod iespēju procesa

virzītājam izlemt, vai lietas materiālu izsniegšana konkrētajā brīdī un konkrētajai personai nekaitē izmeklēšanas interesēm, un vajadzības gadījumā atteikt materiālu izsniegšanu. Tomēr materiālu neizsniegšana kriminālprocesā nevar būt pašmērķis. Ja tas procesa virzītāja ieskatā neietekmē procesa sekmīgu virzību, tad materiālu neizsniegšanai nav pamata.

Apgabaltiesa spriedumā nav analizējusi konkrētas kriminālprocesuālās tiesību normas, tomēr tā sprieduma 11.punktā ir vērtējusi argumentu par kriminālllietas materiālu izmantošanas pieļaujamību, un atzinusi, ka tiesību normas neaizliedza dienesta pārbaudē izmantot no kriminālllietas iegūtos pierādījumus. Līdz ar to šā jautājuma izvērtēšanā apgabaltiesa nav pieļāvusi tiesību normu pārkāpumu, jo, pirmkārt, ir izvērtējusi attiecīgo argumentu un, otrkārt, izdarījusi pareizus secinājumus.

[11] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepareizi piemērojusi Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmo daļu, kā arī nepamatoti nav piemērojusi Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumus Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts" un 2005.gada 20.decembra noteikumus Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā". Tādējādi pieteicēja ieskatā apgabaltiesa nepamatoti kā pierādījumus lietā izmantojusi tāda alkometra rādījumus, kas nav ticis pienācīgi verificēts.

Senāts šādam viedoklim nepiekrīt.

[11.1] Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmajā daļā noteikts, ka, lai konstatētu alkohola reibumu, Valsts policijas darbinieki ir tiesīgi pārbaudīt transportlīdzekļa vadītāja izelpoto gaisu ar šim nolūkam paredzētu mēraparātu, kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām, vai nogādāt transportlīdzekļa vadītāju medicīnas iestādē šādas pārbaudes veikšanai, ja ir pamatotas aizdomas, ka viņš ir alkohola reibumā, bet izelpotā gaisa pārbaudi nav iespējams veikt vai transportlīdzekļa vadītājs nepiekrīt tās rezultātiem.

Saskaņā ar Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumiem Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts" (kas bija spēkā līdz 2006.gada 21.jūlijam) viens no valsts metroloģiskajai kontrolei pakļautajiem mērīšanas līdzekļiem ir alkometrs un tā verificēšana veicama ne retāk kā reizi sešos mēnešos.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumu Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā" 4.punktu alkohola koncentrācijas noteikšanai izelpotajā gaisā izmanto alkometrus, kuriem veikta pirmreizēja verificēšana, ko apliecina mēraparāta tipa apstiprināšanas sertifikāts, tipa apstiprinājuma zīme un pirmreizējās

verificēšanas atzīme, un atkārtota verificēšana, ko apliecina verificēšanas sertifikāts un verificēšanas uzlīme.

[11.2] Kā konstatējusi apgabaltiesa, alkometram, ar kuru pieteicējam notikuma vietā veica pārbaudi uz alkohola izelpu gaisā, nebija veikta kārtējā verificēšana. Verificēšanas sertifikāts bija derīgs līdz 2006.gada 20.martam, savukārt pieteicēja pārbaude tika veikta trīs dienas vēlāk – 23.martā. Nākamā verificēšana veikta 2006.gada 20.aprīlī, kurā nav tikuši konstatēti alkometra bojājumi vai neprecizitātes. Apgabaltiesa atzina, ka, lai gan alkometram nebija tā tehnisko derīgumu apliecinoša sertifikāta, nav objektīvi secināms, ka 2006.gada 23.martā šis alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs. Šāds secinājums izteikts, vērtējot jau minētos apstākļus kopsakarā ar citiem lietā esošajiem apstākļiem un pierādījumiem.

Apgabaltiesa konstatējusi, ka ar divu minūšu starpību pārbaude ar alkometru tika veikta diviem cilvēkiem – pieteicējam un A.A. Abos gadījumos alkometrs uzrādīja atšķirīgus rādījumus – vienā gadījumā 2,15 promiles, bet otrā 0 promiles. Konstatējot, ka rādījums 0 promiles attiecas uz A.A. pārbaudi, apgabaltiesa secināja, ka otrs – 2,15 promiles – līdz ar to attiecas uz otru veikto pārbaudi, t.i., pieteicējam veikto.

Apgabaltiesa ir detalizēti analizējusi liecinieku liecības, saskaņā ar kurām savstarpēji nesaistīti cilvēki (gan policijas darbinieki, gan neatliekamās medicīniskās palīdzības darbiniece, gan privāti pazīstama persona) liecinājuši par to, ka, viņuprāt, pieteicējs bijis alkohola reibumā. Apgabaltiesa vērtējusi šo liecinieku liecības gan administratīvajā lietā iestādē un tiesā, gan arī viņu teikto kriminālllietas ietvaros.

[11.3] Neizslēdzot alkometra rādījumu no pierādījumu loka, apgabaltiesa Senāta ieskatā konkrētajos apstākļos nav izdarījusi procesuālu pārkāpumu. Var piekrist pieteicējam, ka pārbaude ar alkometru ir veicama atbilstoši tiesību normās noteiktajam, proti, ka mērierīce ir noteiktā kārtībā pārbaudīta un ir apstiprināts tās derīgums. Apstāklis, ka mērierīce ir noteiktā termiņā pārbaudīta, garantē mērījumu pareizību, kas, kā atzinis Senāts, ir būtiska gan iespējamajam pārkāpējam (ar to tiek pierādīta viņa vaina pārkāpumā), gan sabiedrībai, kura ir ieinteresēta, lai ceļu satiksmes kontrolē tiktu pareizi noskaidroti fakti, tostarp braukšanas ātrums un alkohola reibuma pakāpe, lai arī citi ceļu satiksmes dalībnieki tiktu pasargāti no pārkāpumiem *(sk. Senāta 2007.gada 31.augusta sprieduma lietā Nr.SKA-355/2007 8.4.punktu*). Tomēr šajā lietā alkometra rādījums nav vienīgais pierādījums. Secinājumu par pieteicēja atrašanos alkohola reibumā apgabaltiesa izdarīja, balstoties uz dažādiem pierādījumiem (liecinieku liecībām, ziņām Neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukuma kartē, medicīniskās pārbaudes protokolu, apstākli, ka alkohola pārbaudei asinis pieteicēja vietā nodevusi cita persona, alkometra rādījumu). Citi pierādījumi, kā tas secināts apgabaltiesas spriedumā, ir savstarpēji

saskanīgi un apstiprina alkometra rādījumu, kura vēlākā pārbaudē arī netika konstatēti bojājumi. Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka šajā lietā nav objektīvi konstatējams, ka pārbaudes veikšanas brīdī alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs.

[12] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepamatoti uzskatījusi, ka pieteicēja atlaišana no dienesta darbnespējas laikā bija tiesiska.

Senāts šo argumentu atzīst par nepamatotu.

Apgabaltiesa ir konstatējusi, ka 2006.gada 29.jūnijā, kad tika izdota pavēle par pieteicēja atlaišanu no dienesta sakarā ar neatbilstību amatam, pieteicējam bija izsniegta darbnespējas lapa. Senāts savā praksē ir atzinis, ka Valsts civildienesta likums neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās piemērojamās darba tiesiskās attiecības regulējošo normatīvo aktu normas šajā gadījumā nav piemērojamas *(sk. Senāta 2005.gada 15.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-37 20.punktu)*. Arī tālāk aplūkotās tiesību normas apstiprina secinājumu, ka attiecībā uz policijas darbiniekiem kā specializētā civildienesta ierēdņiem nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likuma 109.panta trešo daļu darba devējam nav tiesību uzteikt darba līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā.

Likuma "Par policiju" 33.panta piektā daļa noteic, ka disciplinārsodu piemērošanas kārtību policijas darbiniekam nosaka lekšlietu iestāžu disciplinārreglaments, ko apstiprina Ministru kabinets. Uz šīs tiesību normas pamata tika izdots Disciplinārais reglaments, kas pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā noteica policijas darbinieku disciplinārsodu veidus un kārtību, kādā tie piemērojami. Atbilstoši Valsts civildienesta likuma 3.panta otrajai daļai Valsts policijas policists ir specializētā valsts civildienesta ierēdnis. Šā paša likuma 2.panta trešā daļa noteic, ka uz specializētā valsts civildienesta ierēdņiem, cita starpā, attiecas Valsts civildienesta likuma 1.nodaļa. Savukārt Valsts civildienesta likuma 2.panta, kas ietverts 1.nodaļā, ceturtā daļa noteic, ka valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās piemērojamas darba tiesiskās attiecības regulējošo normatīvo aktu normas, kas nosaka darba un atpūtas laiku, darba samaksu, darbinieka materiālo atbildību un termiņus, ciktāl to nenosaka šis likums. Tas nozīmē, ka policista tiesības un pienākumus dienesta tiesiskajās attiecībās noteica likums "Par policiju", Disciplinārais reglaments un Darba likums Valsts civildienesta likumā minētajā apjomā. No minētā izriet, ka disciplinārsodu veidus un kārtību, kādā tie piemērojami, Valsts policijas ierēdņiem noteica likums "Par policiju" un Disciplinārais reglaments, bet ne Darba likums. Savukārt Disciplinārā reglamenta 24.punkts, saskaņā ar kuru darbinieka darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes laikā, neparedz pavēles par

disciplinārsoda noteikšanu izdošanas nosacījumus. Kā pamatoti atzinusi apgabaltiesa, šī tiesību norma nosaka dienesta pārbaudes termiņus, tostarp šos termiņus pagarinošus nosacījumus.

[13] Kasācijas sūdzībā pamatoti norādīts, ka apgabaltiesa nav noskaidrojusi, vai pieteicējs pārkāpa atļauto braukšanas ātrumu. Kā konstatē Senāts, apgabaltiesa, sprieduma motīvu daļas sākumā secinot, ka tas ir viens no vērtējamiem strīda jautājumiem lietā, nav pēc tam to vairs analizējusi.

Tajā pašā laikā Senāts nepiekrīt pieteicējam, ka tādējādi tiesa nav ievērojusi tiesiskās paļāvības un objektīvās izmeklēšanas principus.

Apgabaltiesas uzdevums šajā lietā bija noskaidrot, vai pieteicējam ir pamatoti piemērots disciplinārsods – atlaišana no dienesta sakarā ar neatbilstību amatam. Braukšanas ātruma pārsniegšana šajā gadījumā nebija vienīgais apstāklis, kura dēļ iestāde piemērojusi attiecīgo disciplinārsodu. Apgabaltiesa vispusīgi un detalizēti ir vērtējusi citus apstākļus, kas bijuši iestādes lēmumā (ka, vadot automašīnu, bijis stiprā alkohola reibumā, uzbraucis cilvēkam, kurš no gūtajām traumām miris). Konstatējot, ka ir pierādīts fakts, ka pieteicējs vadījis transportlīdzekli, būdams alkohola reibumā, apgabaltiesa atzina, ka tas ir pietiekams pamats noteikt pieteicējam disciplinārsodu un ka piemērotais disciplinārsods ir pamatots un samērīgs. Tādējādi apgabaltiesa no spriedumā vērtētajiem apstākļiem nonākusi pie tāda paša secinājuma kā iestāde – ka pieteicējs neatbilst ieņemamajam amatam un tāpēc ir pamatoti atlaists no dienesta.

Tā kā apstākļa par braukšanas ātruma pārsniegšanu nevērtēšana šajā gadījumā nav novedusi pie, iespējams, cita lietas iznākuma, tas nav pamats apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

[14] Kā saskaņā ar kasācijas sūdzību uzskata pieteicējs, apgabaltiesa nav guvusi pierādījumus, ka pieteicējs būtu pieļāvis pārsūdzētajā lēmumā minētos tiesību normu pārkāpumus.

Senāts šo argumentu atzīst par nepamatotu.

Pārsūdzētajā lēmumā ir atzīts, ka pieteicējs ir pārkāpis Valsts civildienesta likuma 15.panta otro daļu, likuma "Par policiju" 28.panta trešo daļu, Disciplinārā reglamenta 2.punktu, Ceļu satiksmes likuma 28.panta 1.punktu, Ministru kabineta 2004.gada 29.jūnija noteikumu Nr.571 "Ceļu satiksmes noteikumi" 39.1.2.apakšpunktu un 114.punktu, Ministru kabineta 2001.gada 9.janvāra instrukcijas Nr.1 "Ierēdņa uzvedības principi" 2., 6., 7. un 11.punktu, Valsts policijas 2005.gada 31.maija noteikumu Nr.1 "Valsts policijas darbinieku profesionālās ētikas un uzvedības kodekss" 2., 6. un 17.punktu.

Senāta ieskatā apgabaltiesa, vērtējot, vai pieteicējam pamatoti piemērots konkrētais disciplinārsods, ir vispusīgi analizējusi lietas apstākļus. Apgabaltiesa īpaši vērsusi uzmanību uz šādiem apstākļiem: ka ir vērtējama tieši policijas darbinieka rīcība (persona, kas pati veic

kontroli pār tiesību normu ievērošanu un nodrošina citu personu tiesību ievērošanu un drošību); ka rīcība bijusi ceļu satiksmē (kur īpaši var tikt apdraudētas citu personu tiesības (drošība)); ka rīcība bijusi alkohola ietekmē (kam var būt būtiska nelabvēlīga ietekme); konkrētā notikuma sekas (cietušās personas nāve). Konstatējot šādu apstākļu kopumu, apgabaltiesa atzinusi, ka pieteicējs ar šādu rīcību ir diskreditējis sevi un Valsts policijas iestādi un ka šāda rīcība nav savienojama ar dienestu policijā.

Šāds secinājums ir pilnīgi pietiekams, un Senāts nesaskata, ka bija veicama vēl kāda īpaša tiesību normu analīze. Apgabaltiesa ir pilnībā veikusi kontroli pār pārsūdzēto administratīvo aktu, kurā atzīts, ka pieteicējs neatbilst dienestam. Proti, tiesa, atbildot uz šo galveno lietas jautājumu, ir noskaidrojusi faktiskos apstākļus un devusi tiem novērtējumu no tiesību viedokļa.

[15] Bez ievērības atstājams kasācijas sūdzības arguments par to, ka apgabaltiesa nepamatoti norādījusi, ka pieteicējs notikuma vietā ir rīkojies tā, lai viņam netiktu konstatēta alkohola ietekme. Šis arguments ir vērsts uz faktisko apstākļu pārbaudi, kas nav Senāta kompetencē.

[16] Ievērojot, ka neviens no kasācijas sūdzības argumentiem nenoved pie apgabaltiesas sprieduma atcelšanas, tas atstājams negrozīts, bet pieteicēja kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 25.jūnija spriedumu, bet A.P. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

6. Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās

Dubultās sodīšanas aizlieguma principa *(ne bis in idem)* izpratne administratīvo pārkāpumu lietās, ja augstākas instances tiesa grozījusi piemēroto administratīvo sodu

1. Atbilstoši ne bis in idem *principam nav pieļaujams, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu tiek piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Princips* ne bis in idem *administratīvo pārkāpumu lietās tiek pārkāpts gadījumā, ja personai par vienu un to pašu pārkāpumu ir spēkā vairāki administratīvie sodi. Savukārt, ja sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu tiek grozīts ar augstākas instances tiesas spriedumu, sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu nestājas spēkā, jo tas tiek aizstāts ar jauno nolēmumu par administratīvā soda noteikšanu. Tādējādi šādos gadījumos nav pamata runāt par dubulto sodīšanu, jo tiesiska nozīme ir tam nolēmumam, kas galīgi noteic personai piemērojamo administratīvo sodu (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.panta pirmā daļa, Kriminālprocesa likuma 25.pants).*

2. Ir iespējams, ka personai likumā noteiktā kārtībā var tikt izpildīts sākotnēji noteiktais sods (piemēram, arests), kas vēlāk var tikt grozīts, nosakot citu sodu. Taču sākotnējā soda izpilde un vēlāka soda grozīšana, nosakot citu administratīvo sodu, nenozīmē, ka personai ir noteikti divi administratīvie sodi. Soda noteikšana un soda izpilde ir nošķirami jēdzieni. Gadījumā, ja personai ir nepamatoti izpildīts administratīvais sods, kas vēlāk tiek grozīts, viņai ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā prasīt no valsts atlīdzinājumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1] panta pirmās daļas 5.punkts).

2008.gada 14.aprīlī Lieta Nr.SKA-29/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša,

piedaloties R.P.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par R.P. saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]panta, sakarā ar R.P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 25.aprīlī Jelgavas pilsētas un rajona policijas pārvaldes Kārtības policijas birojs sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu. Protokolā norādīts, ka 2006.gada 20.februārī plkst.14.30 R.P., atrodoties valsts iestādē – tiesā, Jelgavā, Dambja ielā 12, klaji ignorēja tiesā pastāvošos noteikumus, skaļi bļaustījās, rupjā tonī apvainoja tiesas darbiniekus par viņu neatbilstību ieņemamajam amatam.

Protokolā norādīts, ka ar savām darbībām R.P. ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantā.

[2] Ar Jelgavas tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmumu R.P. atzīta par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīta ar administratīvo arestu uz piecām diennaktīm.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar R.P. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 16.oktobra spriedumu R.P. apelācijas sūdzību apmierināja daļā; grozīja Jelgavas tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmumu daļā par administratīvo sodu un noteica R.P. par Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 201.[39]pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu naudas sodu Ls 50 apmērā.

[3.1] Tiesa secināja, ka R.P. ir izdarījusi pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantā.

[3.2] Attiecībā uz piemēroto sodu spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

Jelgavas tiesas tiesnese par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantā norādīto pārkāpumu R.P. piemērojusi administratīvo arestu uz piecām diennaktīm.

Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka piemērotais sods, salīdzinot ar izdarīto pārkāpumu, ir pārmērīgi bargs. Administratīvā aresta piemērošana par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu ir smags sods, un tas ir piemērojams izņēmuma gadījumos. Tā kā tas ir saistīts ar personas brīvības ierobežošanu, tiesai bija jāveic apsvērumi, no kuriem izriet nepārprotama nepieciešamība šāda soda piemērošanai, jāvērtē, vai administratīvā soda mērķi nav iespējams sasniegt, piemērojot citu soda sankciju. Tomēr pirmās instances tiesas tiesnese to nav darījusi – nav izvērtējusi R.P. personību, nav izvērtējusi izdarītā pārkāpuma raksturu, nav vērtējusi minēto apstākļu nozīmi un ietekmi uz piemērojamo sodu. Lai piemērotu administratīvo arestu, nepietiek

konstatēt apstākli, ka tiesai nekas nav zināms par R.P. nodibinātajām darba tiesiskajām attiecībām un ienākumiem. Apgabaltiesas ieskatā pirmās instances tiesas tiesnesei konkrētajā gadījumā, pieņemot lēmumu, bija jābalstās uz nodibinātiem apstākļiem, nevis pieņēmumiem.

Nav konstatējami apstākļi, kas pastiprina vai mīkstina R.P. atbildību par izdarīto administratīvo pārkāpumu.

Izvērtējot pārkāpuma raksturu, vērā ņemams ir apstāklis, ka pārkāpuma izdarīšanas vieta ir tiesa, ka pārkāpums ir izdarīts citu apmeklētāju klātbūtnē un ar to ir ticis traucēts tiesas darbinieku darbs.

Ņemot vērā izdarītā pārkāpuma raksturu un R.P. personību, atzīstams, ka administratīvā soda mērķis – personas audzināšana likumu ievērošanas un sadzīves noteikumu cienīšanas garā – ir sasniedzams, sodot R.P. ar sodu, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu, proti, ar naudas sodu. Nosakot soda apmēru, Administratīvā apgabaltiesa ņem vērā to, ka R.P. nestrādā. Ievērojot izdarītā pārkāpuma raksturu, uzskatāms, ka par izdarīto administratīvo pārkāpumu R.P. uzliekams naudas sods 50 latu apmērā.

[4] Izskatījis lietu sakarā ar R.P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, Senāts to atcēla daļā par naudas soda 50 latu apmērā noteikšanu un nosūtīja lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai, bet pārējā daļā spriedumu atstāja negrozītu.

Senāta spriedumā cita starpā norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Apgabaltiesa spriedumā norādījusi uz lietā esošajiem pierādījumiem un ir tos novērtējusi likumā noteiktajā kārtībā.

[4.2] Apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka aresta piemērošana par R.P. izdarīto administratīvo pārkāpumu ir pārmērīgi bargs sods, taču, vērtējot piemērotā administratīvā soda grozīšanu no soda izpildes viedokļa konkrētajā lietā, apgabaltiesa pieļāvusi *ne bis in idem* principa pārkāpumu.

Neskatoties uz to, ka konkrētajā gadījumā apgabaltiesa grozīja sodu uz mīkstāku sodu atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punktam, apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka R.P. jau bija izcietusi viņai piemēroto administratīvo arestu. Konkrētajā gadījumā grozot sodu – arestu – uz mīkstāku sodu – naudas sodu, faktiski ir pasliktināts R.P. tiesiskais stāvoklis, ko turklāt labot nav iespējams, izmantojot likumā "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" paredzēto zaudējumu atlīdzināšanas iespēju. Minētā likuma 3.pants noteic, ka persona ir tiesīga prasīt zaudējumu atlīdzību vairākos gadījumos, tajā skaitā, ja personai piemērots administratīvais sods – administratīvais arests. Taču šā likuma 2.pants paredz, ka nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas tiesiskais pamats, citastarp, ir administratīvā aresta atzīšana par prettiesisku un

administratīvās lietvedības izbeigšana. Konkrētajā lietā administratīvā lietvedība nav izbeigta.

Ņemot vērā iepriekš minēto, apgabaltiesas spriedums daļā par naudas soda 50 latu apmērā noteikšanu nav tiesisks un ir atceļams, un lieta šajā daļā nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

[5] Izskatot lietu atkārtoti sakarā ar R.P. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 22.jūnija spriedumu R.P. apelācijas sūdzību apmierināja daļā, grozīja Jelgavas tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā par R.P. saukšanu pie administratīvās atbildības daļā par administratīvo sodu un noteica R.P. naudas sodu 50 latu apmērā, atbrīvoja R.P. no naudas soda izpildes. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Ievērojot Senāta spriedumu, Administratīvā apgabaltiesa izskata lietu daļā par R.P. nosakāmā naudas soda apmēru.

[5.2] Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantu par necieņu pret tiesu uzliek naudas sodu līdz divsimt piecdesmit latiem vai piemēro administratīvo arestu uz laiku līdz piecpadsmit diennaktīm.

Administratīvajai apgabaltiesai kā konkrētajam administratīvajam pārkāpumam atbilstošāko soda veidu R.P. ir jānosaka naudas sods.

Nav konstatējami apstākļi, kas pastiprina vai mīkstina R.P. atbildību par izdarīto administratīvo pārkāpumu.

Izvērtējot pārkāpuma raksturu, vērā ņemams ir apstāklis, ka pārkāpuma izdarīšanas vieta ir tiesa, ka pārkāpums ir izdarīts citu apmeklētāju klātbūtnē un ar to ir ticis traucēts tiesas darbinieku darbs.

Ņemot vērā izdarītā pārkāpuma raksturu un R.P. personību, atzīstams, ka administratīvā soda mērķis – personas audzināšana likumu ievērošanas un sadzīves noteikumu cienīšanas garā – ir sasniedzams, sodot R.P. ar sodu, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu, proti, ar naudas sodu. Nosakot soda apmēru, ņemams vērā tas, ka R.P. nestrādā.

Ievērojot izdarītā pārkāpuma raksturu, par izdarīto administratīvo pārkāpumu R.P. uzliekams naudas sods 50 latu apmērā.

[5.3] Tā kā no lietas materiāliem izriet, ka R.P. noteiktais administratīvais sods – arests uz piecām diennaktīm – ir izpildīts, lai tiesa nepieļautu *ne bis in idem* principa pārkāpumu un faktiski nepasliktinātu R.P. tiesisko stāvokli, R.P. ir atbrīvojama no naudas soda izpildes.

[6] Par šo spriedumu R.P. iesniedza kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk norādītie argumenti.

[6.1] Ar tiesas spriedumu R.P. tika mainīts sods no aresta uz piecām diennaktīm uz naudas sodu – 50 latiem. Vienlaikus tiesa ir

atbrīvojusi kasācijas sūdzības iesniedzēju no naudas soda izpildes. Šādam spriedumam kasācijas sūdzības iesniedzēja nepiekrīt un uzskata to par pretlikumīgu.

[6.2] Juridiski lieta izskatās tā, ka par vienu un to pašu pārkāpumu kasācijas sūdzības iesniedzējai ir uzlikti divi sodi. Tas ir acīmredzami pretrunā ar likumu. Visi lietā pieņemtie spriedumi tādējādi nevar būt likumīgi.

[6.3] Uz pieņemtā sprieduma pretlikumību un nepamatotību norāda arī tas, ka piecu diennakšu vietā kasācijas sūdzības iesniedzēja bija arestēta septiņas diennaktis. Šis fakts tiesās netika izskatīts.

[7] Tiesas sēdē R.P. uzturēja kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[8] Lietā ir strīds par to, vai, grozot R.P. noteikto administratīvo sodu no administratīvā aresta uz naudas sodu, ir pārkāpts dubultās sodīšanas aizlieguma jeb *ne bis in idem* princips.

[9] Kasācijas sūdzībā R.P. norāda uz to, ka viņai par vienu un to pašu pārkāpumu ir uzlikti divi administratīvie sodi, kas ir pretrunā ar likumu.

Lai pārbaudītu minētā kasācijas sūdzības argumenta pamatotību, nepieciešams noskaidrot, vai R.P. konkrētajā gadījumā ar tiesas nolēmumiem par vienu un to pašu pārkāpumu ir uzlikti divi sodi, proti, vai tiesa ir pārkāpusi *ne bis in idem* principu.

[10] Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.panta pirmajā daļā paredzētajam *ne bis in idem* principam nevienu nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt kriminālprocesā tās pašas valsts jurisdikcijā par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis galīgi attaisnots vai notiesāts saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem.

Arī Kriminālprocesa likuma 25.pantā ir ietverts *ne bis in idem* princips. Minētā panta pirmā daļa paredz, ka personu par vienu un to pašu noziedzīgu nodarījumu var tiesāt un sodīt tikai vienu reizi. Šā panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka atkārtota tiesāšana nav kriminālietas atkārtota iztiesāšana jebkuras instances tiesā, ja iepriekšējais tiesas nolēmums atcelts likumā noteiktajā pārsūdzības kārtībā pirms tā spēkā stāšanās. Savukārt atbilstoši minētā likuma 25.panta ceturtajai daļai sodīšana šā panta izpratnē ir Kriminālliumā paredzētu sodu, piespiedu līdzekļu vai obligātu pienākumu noteikšana nolēmumā, ar kuru pabeigts konkrētais kriminālprocess.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka atbilstoši *ne bis in idem* principam nav pieļaujams personai par vienu un to pašu pārkāpumu galīgi noteikt sodu vairākas reizes.

Līdz ar to, kā atzīst Senāts, princips *ne bis in idem* administratīvo pārkāpumu lietās tiek pārkāpts gadījumā, ja personai par vienu un to pašu pārkāpumu ir spēkā divi administratīvie sodi. Savukārt, ja

sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu tiek grozīts ar augstākas instances tiesas spriedumu, sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu nestājas spēkā, jo tas tiek aizstāts ar jauno nolēmumu par administratīvā soda noteikšanu. Tādējādi tiesiska nozīme ir tam nolēmumam, kas galīgi noteic personai piemērojamo administratīvo sodu.

Iepriekš minētais neizslēdz iespēju, ka personai likumā noteiktā kārtībā var tikt izpildīts sākotnēji noteiktais sods (tostarp administratīvais arests, kas atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 317.pantam tiek izpildīts nekavējoties pēc lēmuma pieņemšanas), kas vēlāk var tikt grozīts, nosakot citu sodu. Taču sākotnējā soda izpilde un vēlāka soda grozīšana, nosakot citu administratīvo sodu, nenozīmē, ka personai ir noteikti divi administratīvie sodi. Soda noteikšana un soda izpilde ir nošķirami jēdzieni. Gadījumā, ja personai ir nepamatoti izpildīts administratīvais sods, kas vēlāk tiek grozīts, viņai ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā prasīt no valsts atlīdzinājumu.

[11] Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punktam apelācijas instances tiesa, izskatot apelācijas sūdzību par rajona (pilsētas) tiesas tiesneša pieņemto lēmumu var grozīt soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā par atbildību par administratīvo pārkāpumu.

Senāts konstatē, ka ar Jelgavas tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmumu R.P. atzīta par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[39]pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīta ar administratīvo arestu uz piecām diennaktīm (šo sodu R.P. ir izcietusi). Savukārt ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.jūnija spriedumu minētais Jelgavas tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmums grozīts daļā par administratīvo sodu un R.P. noteikts naudas sods 50 latu apmērā, atbrīvojot viņu no naudas soda izpildes.

Tā kā konkrētajā gadījumā apgabaltiesa atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punktā noteiktajai kompetencei ir grozījusi Jelgavas tiesas tiesneses sākotnēji noteikto administratīvo sodu, atzīstams, ka R.P. par izdarīto administratīvo pārkāpumu ir noteikts viens administratīvais sods administratīvā pārkāpuma lietā – naudas sods 50 latu apmērā, jo, grozot tiesneša lēmumu daļā par aresta piemērošanu, šis lēmums daļā par arestu nav stājies spēkā. Līdz ar to uzskatāms, ka R.P. par izdarīto administratīvo pārkāpumu nav sodīta ar administratīvo arestu.

Ievērojot minēto, nav pamatots kasācijas sūdzības iesniedzējas arguments, ka viņa ir divreiz sodīta par vienu un to pašu administratīvo pārkāpumu. Turklāt vērā ņemams, ka, nosakot R.P. naudas sodu, tiesa ir atbrīvojusi viņu no naudas soda izpildes, lai faktiski nepasliktinātu viņas stāvokli.

[12] Ievērojot minētos argumentus, Senāts atkāpjas no Senāta 2007.gada 27.marta spriedumā šajā lietā atzītā, ka ar administratīvā soda grozīšanu no soda izpildes viedokļa tiek pārkāpts *ne bis in idem* princips.

[13] Ņemot vērā, ka ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu ir grozīts R.P. noteiktais administratīvais sods, un tādējādi viņa ir nepamatoti izcietusi sākotnēji noteikto administratīvo arestu uz piecām diennaktīm, kā arī ņemot vērā, ka likums "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" neparedz iespēju piešķirt atlīdzinājumu gadījumā, ja persona atzīta par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, Senāts norāda, ka R.P. ir tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasības pieteikumu pret Latvijas Republiku par zaudējumu piedziņu sakarā ar nepamatoti izciesto administratīvo arestu.

[14] Kasācijas sūdzībā ir norādīts uz to, ka tiesa nav vērtējusi apstākli, ka R.P. bija arestēta septiņas, nevis piecas diennaktis.

Senāts konstatē, ka R.P. apelācijas sūdzībā *(lietas 96.lapa)* nav ietverta norāde uz šādu faktu, bet šāds arguments ir izteikts tikai kasācijas sūdzībā.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka apgabaltiesai nebija iespējams vērtēt šādu argumentu. Līdz ar to minētais kasācijas sūdzības arguments noraidāms kā nepamatots.

[15] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.jūnija spriedumu, bet R.P. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesību normu atpakaļejošā spēka aizliegums

Procesā jāpiemēro tā procesuālo tiesību norma, kas ir spēkā attiecīgās procesuālās darbības izdarīšanas laikā. Tomēr, ja procesuālo tiesību normas piemērošanas rezultātā tiek pieņemts personai nelabvēlīgāks lēmums, tas ir, administratīvais sods tiek pastiprināts, tiesa tiesību normas tiesiskajām sekām piešķir atpakaļejošu spēku. Tas neatbilst tiesiskas valsts principam, jo attiecina uz iepriekšējo tiesisko situāciju, kas izšķirta ar pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu par soda piemērošanu, neparedzamas un vēlāk apgrūtinošas tiesiskās sekas (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants).

2008.gada 18.martā Lieta Nr.SKA-72/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore R.Vīduša,

piedaloties pie administratīvās atbildības sauktajai personai A.P. un viņa pārstāvim, Rīgas Autotransporta prokuratūras virsprokuroram,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvā pārkāpuma lietu par A.P. saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta ceturtajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu sakarā ar A.P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes jaunākais inspektors 2006.gada 7.augustā sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu. Tajā konstatēts, ka A.P. 2006.gada 6.augustā vadīja transportlīdzekli, atrodoties alkohola reibumā (alkohola koncentrācija asinīs 1,93 promiles). Tādējādi A.P. izdarījis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta ceturtajā daļā paredzēto administratīvo pārkāpumu.

[2] Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese ar 2006.gada 9.augusta lēmumu A.P. atzina par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta ceturtajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīja ar naudas sodu 400 latu apmērā un administratīvo arestu uz piecām diennaktīm, atņemot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz vienu gadu.

[3] Izskatot lietu sakarā ar Rīgas autotransporta prokuratūras virsprokurora protestu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 24.septembra spriedumu grozīja Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2006.gada 9.augusta lēmumā A.P. noteikto sodu uz administratīvo arestu uz desmit diennaktīm, naudas sodu 500 latu apmērā un transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu uz diviem gadiem. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pirmās instances tiesas tiesneses lēmuma pamatojums ir pareizs un pietiekams daļā par A.P. saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta ceturtajā daļā paredzēto administratīvo pārkāpumu.

[3.2] Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta ceturtajai daļai par transportlīdzekļa vadīšanu, ja izelpotā gaisa vai asins pārbaudē konstatētā alkohola koncentrācija asinīs pārsniedz 1,5 promiles, transportlīdzekļa vadītājam piemēro administratīvo arestu no desmit līdz piecpadsmit diennaktīm, uzliek naudas sodu 500 latu apmērā un atņem transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz diviem gadiem. Turpretim Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese ar 2006.gada 9.augusta lēmumu A.P. sodīja ar naudas sodu 400 latiem, administratīvo arestu uz piecām diennaktīm, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz vienu gadu. Līdz ar to tiesnese nav ievērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 32.panta pirmo daļu, uzliekot mazāku sodu, nekā paredzēts kodeksa 149.^{15}panta ceturtās daļas sankcijā.

[3.3] Saskaņā ar spēkā esošo Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.^{1}panta pirmās daļas 5.punktu apelācijas instances tiesa, izskatot apelācijas sūdzību vai protestu par rajona (pilsētas) tiesas tiesneša pieņemto lēmumu, var grozīt soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā par atbildību par administratīvo pārkāpumu. Turklāt minētā panta trešā daļa paredz tiesības apelācijas instances tiesai šādā gadījumā pieņemt personai nelabvēlīgāku nolēmumu, ja lieta tiek izskatīta pēc prokurora protesta.

[3.4] Laikā, kad tika izdarīts administratīvais pārkāpums, tiesības pastiprināt sodu nebija paredzētas. Tomēr kodeksa 286.^{1}pantam ir procesuālas normas raksturs, kas regulē apelācijas instances tiesas rīcības veidus, pieņemot lēmumu. Šā panta piemērošana neietekmē materiālo tiesību normās noteikto atbildības ietvaru par administratīvo pārkāpumu. Līdz ar to uz kodeksa 286.^{1}panta piemērošanu nevar attiecināt kodeksa 8.panta otro daļu, saskaņā ar kuru aktiem, kas nosaka vai pastiprina atbildību par administratīvajiem pārkāpumiem, nav atpakaļejoša spēka. Tādēļ lietā ir pieņemams A.P. nelabvēlīgāks lēmums. Proti, A.P. papildus jāizcieš administratīvais arests piecas diennaktis, papildus jāiemaksā valsts budžetā naudas sods 100 latu

apmērā, turklāt A.P. uz vienu gadu atņemamas transportlīdzekļa vadīšanas tiesības.

[4] A.P. par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.septembra spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un izbeigt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav piemērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 38.pantu, kā arī divkāršas sodīšanas aizlieguma principu. Tā kā A.P. sodu bija pilnībā izcietis un bija atzīstams par administratīvi nesodītu, viņš tika prettiesiski sodīts atkārtoti.

[4.2] Tiesa nav piemērojusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 284.panta otro daļu un principu, saskaņā ar kuru lietu izskata saprātīgos termiņos. Protests par Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2006.gada 9.augusta lēmumu tika iesniegts 2006.gada 31.oktobrī, savukārt Administratīvā apgabaltiesa lietu izskatīja tikai 2007.gada 24.septembrī.

[5] Tiesas sēdē A.P. uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā minēto. Virsprokurors kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[6] Konkrētajā gadījumā ir apsverams jautājums, vai apgabaltiesa, konstatējot, ka pirmās instances tiesas tiesnese, saucot A.P. pie administratīvās atbildības, ir noteikusi tiesību normām neatbilstošu (mazāku) sodu, drīkstēja pēc prokurora protesta šo kļūdu labot. Proti, vai apgabaltiesas kompetencē bija noteikt tiesību normām atbilstošu sodu, to pastiprinot.

[7] Kasācijas sūdzībā minēti vairāki argumenti, iebilstot pret šādu apgabaltiesas rīcību. Tomēr Senāta ieskatā vispirms ir izvērtējams, vai apgabaltiesa pamatoti piemēroja Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.^{1}pantu.

[8] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.^{1}pants nosaka, kādu nolēmumu pieņemšana ir apelācijas instances tiesas kompetencē, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu.

Atbilstoši 286.^{1}panta pirmās daļas 5.punktam apelācijas instances tiesa, izskatot apelācijas sūdzību vai protestu par rajona (pilsētas) tiesas tiesneša pieņemto lēmumu, groza soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā par atbildību par administratīvo pārkāpumu. Saskaņā ar šā panta trešo daļu gadījumā, ja lieta tiek izskatīta pēc cietušā sūdzības vai prokurora protesta, apelācijas instances tiesa, grozot soda mēru, var pieņemt personai nelabvēlīgāku nolēmumu.

[9] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss tika papildināts ar 286.^{1}pantu ar 2007.gada 17.maija likumu "Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā", kas stājās spēkā 2007.gada 21.jūnijā. Līdz tam protesta izskatīšanai apelācijas instances tiesā bija piemērojams kodeksa 286.pants (kas tika grozīts ar to pašu 2007.gada

17.maija likumu), saskaņā ar kura pirmās daļas 4.punktu orgāns (amatpersona), izskatot protestu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, groza soda mēru ietvaros, kas paredzēti normatīvajā aktā par atbildību par administratīvo atbildību, taču tā, lai sods netiktu pastiprināts.

[10] Salīdzinot šobrīd spēkā esošo Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punktu ar iepriekšējo regulējumu, kas bija ietverts kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punktā, konstatējama būtiska atšķirība. Iepriekš spēkā esošā tiesību norma pieļāva tikai tādu soda grozīšanu, kas ir personai labvēlīga – soda mīkstināšanu. Savukārt šobrīd spēkā esošā norma šādu noteikumu saglabā attiecībā uz gadījumiem, kad apelācijas sūdzību iesniegusi pie administratīvās atbildības saucamā persona. Bet gadījumā, ja lieta apelācijas instances tiesā tiek izskatīta pēc cietušā sūdzības vai prokurora protesta, sodu var grozīt, arī to pastiprinot.

[11] Konkrētajā gadījumā administratīvais pārkāpums izdarīts 2006.gada 6.augustā, pirmās instances tiesas tiesnese lēmumu par A.P. saukšanu pie administratīvās atbildības pieņēma 2006.gada 9.augustā, virsprokurora pienākumu izpildītājs protestu apgabaltiesā iesniedza 2006.gada 31.oktobrī, apgabaltiesas tiesnesis tiesvedību ierosināja 2006.gada 4.decembrī, bet spriedumu apgabaltiesa sastādīja 2007.gada 24.septembrī.

[12] Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss tika papildināts ar 286.[1]pantu un šī norma stājās spēkā laikā, kad apgabaltiesā bija ierosināta tiesvedība sakarā ar virsprokurora pienākumu izpildītāja protestu. Apgabaltiesa, atzīstot šo normu par procesuālo tiesību normu, to piemēroja kā spēkā esošu uz brīdi, kad izskatīja lietu.

[13] Senāts atzīst kopumā par pareizu apgabaltiesas secinājumu, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]pants ir procesuālo tiesību norma, jo šī tiesību norma reglamentē, kādus nolēmumus, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, apgabaltiesa var pieņemt. Tātad tā reglamentē procesu. Parasti procesā ir piemērojama tā procesuālo tiesību norma, kas ir spēkā attiecīgās procesuālās darbības izdarīšanas brīdī.

[14] Konkrētajā gadījumā procesuālo tiesību normas piemērošanas rezultātā tika pieņemts personai nelabvēlīgāks lēmums. Proti, grozot pirmās instances tiesas tiesneses lēmumu tā, kā to šobrīd pieļauj Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punkts, A.P. tika pastiprināts sods, ko līdz 2007.gada 21.jūnijam, kad šī tiesību norma stājās spēkā, kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punkts nepieļāva. Ja apgabaltiesa protestu būtu izskatījusi pirms jaunās normas spēkā stāšanās datuma, protests, ņemot vērā kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punktā minēto, tiktu noraidīts.

[15] Līdz ar to, piemērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punktu un pastiprinot administratīvo sodu, apgabaltiesa ir piešķīrusi šīs tiesību normas tiesiskajām sekām atpakaļejošu spēku. Tas neatbilst tiesiskas valsts principam, jo attiecina uz iepriekšējo tiesisko situāciju, kas izšķirta ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2006.gada 9.augusta lēmumu, neparedzamas un vēlāk apgrūtinošas tiesiskās sekas.

[16] Ievērojot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma apgabaltiesai jaunai izskatīšanai, bet kasācijas sūdzības argumentu vērtēšanai nav nozīmes.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.septembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Medicīniskās pārbaudes veikšana, lai noteiktu transportlīdzekļa vadītāja atrašanos narkotisko vielu ietekmē

1. Narkotisko vielu iespaids medicīniskās pārbaudes protokolā tiek konstatēts, laboratoriski nosakot konkrētas narkotiskās vielas lietošanas faktu, kā arī novērtējot klīniskos simptomus. Tādējādi medicīniskā pārbaude ārstniecības iestādē ietver ne tikai bioloģisko paraugu ņemšanu un to laboratorisku izmeklēšanu, bet arī personas pārbaudi pēc viņas runas un ārējā izskata (Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids", Senāta judikatūra).

2. Veicot medicīniskās pārbaudes, novērtējamos klīniskos simptomus (personas izskatu un runu) ārsts var fiksēt tikai tajā dienā, kad persona ir atvesta uz ārstniecības iestādi, lai izdarītu medicīnisko pārbaudi. Ņemot vērā, ka šie fakti ir jāfiksē un ka personai ar savu parakstu protokolā ir jāapliecina, ka medicīniskā pārbaude ir veikta tieši šai personai, ārsts medicīniskās pārbaudes protokolu sastāda tajā pašā – tas ir, pirms atzinuma par analīžu laboratoriskajiem rezultātiem saņemšanas. Savukārt pēc laboratorisko izmeklējumu rezultātu saņemšanas ārsts pabeidz medicīniskās pārbaudes protokola sastādīšanu, ierakstot saņemtos rezultātus, un sniedz galīgo atzinumu (Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids").

3. Ja transportlīdzekļa vadītājam veikta medicīniskā pārbaude alkohola vai narkotisko vietu ietekmes noteikšanai, medicīniskās pārbaudes rezultātus personai paziņo administratīvā pārkāpuma lietas virzītājs, nevis ārsts, kas izdarīja medicīnisko pārbaudi (Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids").

4. Lai konstatētu transportlīdzekļa vadītāja narkotisko vielu ietekmi, medicīniskajā pārbaudē nav nepieciešams noteikt narkotisko vielu daudzumu. Tas ir, lai atzītu, ka persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšanu, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē, ir jākonstatē, ka persona ir atradusies šo vielu ietekmē jeb iespaidā, bet pats ietekmes nav būtisks (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektā daļa).

2008.gada 15.maijā Lieta Nr.SKA-181/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senatore V.Krūmiņa
senatore R.Vīduša,

piedaloties pie administratīvās atbildības sauktās personas P.J. pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvā pārkāpuma lietu par P.J. saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu sakarā ar P.J. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes Ceļu policijas nodaļas vecākais inspektors 2007.gada 26.februārī sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu. Tajā norādīts, ka P.J. 2007.gada 3.februārī Rīgā pulksten 05.25 vadīja transportlīdzekli, atrodoties narkotisko vielu iespaidā. Tādējādi P.J. izdarījis administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektajā daļā.

[2] Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnese ar 2007.gada 11.aprīļa lēmumu P.J. atzina par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanā un sodīja ar administratīvo arestu uz 11 diennaktīm un naudas sodu 500 latiem, atņemot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz diviem gadiem. Lēmumā atzīts, ka P.J. vaina viņam inkriminētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā ir pierādīta. Šis secinājums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] No sastādītā administratīvā pārkāpuma protokola un pārkāpēja paskaidrojumiem tiesai izriet, ka 2007.gada 3.februārī pulksten 05.25 P.J. ir vadījis automašīnu *Hyundai Santa Fe* ar valsts reģistrācijas numuru (..) pa Valmieras ielu no Satekles ielas puses Bruņinieku ielas virzienā, Rīgā, kur ticis aizturēts un nosūtīts medicīniskās pārbaudes veikšanai, kas tiesas sēdē apstrīdēts netika. Minētos faktus tiesas sēdē apstiprināja arī liecinieks R.Š., tiesai liecinot, ka, izpildot amata pienākumus, aizturējis automašīnu, kuru, kā vēlāk noskaidrots, vadījis P.J. Vizuāli novērtējot vadītāja vispārējo stāvokli – paplašinātas acu zīlītes, to reakciju uz gaismu, vadītāja satraukto uzvedību, viņam radušās aizdomas par vadītāja atrašanos alkoholisko dzērienu ietekmē, kas pēc gaisa izelpas koncentrācijas pārbaudes nav

apstiprinājusies, sakarā ar ko vadītājs nosūtīts medicīniskās pārbaudes veikšanai narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai. Arī ārsts, vizuāli novērtējot P.J., pieļāvis iespēju par narkotisko vielu ietekmi. Minētie liecinieka paskaidrojumi objektīvi sakrīt ar viņa 2007.gada 3.februāra rakstveida ziņojumu. Tāpat tie sakrīt ar ārstes E.C. 2007.gada 9.februārī sniegtajiem paskaidrojumiem.

[2.2] Saskaņā ar medicīniskās pārbaudes protokolu Nr.603 Narkoloģijas valsts aģentūras ārste E.C. veikusi P.J. pārbaudi, identiski policijas darbinieka R.Š. norādītajam konstatējusi sausu mēli, paplašinātas acu zīlītes un to vāju reakciju uz gaismu, paņēmusi bioloģisko vidi – urīnu un asinis – laboratorisko izmeklējumu veikšanai, par ko P.J. parakstījies, kā arī, pamatojoties uz ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātiem Nr.659, ko sastādījusi eksperte ķīmiķe T.H., kuros norādīts, ka, veicot asins un urīna izmeklēšanu, abās atsūtītajās vidēs atrasti MDMA un *ecstasy*, sniegusi atzinumu par narkotisko vielu iespaida konstatēšanu P.J.

[2.3] Par nepamatotu atzīstams P.J. apgalvojums, ka ārsta sniegtais atzinums par narkotisko vielu ietekmi ir nepamatots, jo izdarīts tikai uz ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātu pamata. Atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumu Nr.15 ”Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids” (turpmāk – noteikumi Nr.15) 15., 21.punktam atzinumu par personas atrašanos narkotisko vielu iespaidā var sniegt speciālists – mediķis, ko konkrētajā gadījumā veikusi sertificēta narkoloģe, bet ķīmisko izmeklēšanu veikusi speciāliste – ķīmiķe, kuru pilnvaras un kompetence vairākkārt pārbaudītas, ko apliecina arī lietas materiāliem pievienotais Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas 2007.gada 30.marta atzinums par sniegtā medicīniskā atzinuma par psihotropo vielu ietekmi pamatotību. No minētā atzinuma izriet, ka ārste, veicot klīnisko pārbaudi P.J., objektīvi izmeklējot, faktiski konstatējusi narkotisko stimulatoru izraisītu klīnisko ainu (mēle sausa ar aplikumu, seja bāla, acu zīlītes paplašinātas ar vāju reakciju uz gaismu utt.), kas neatbilst P.J. iebildumiem, ka atzinums sniegts vienīgi uz ķīmiskās izmeklēšanas rezultātu pamata. Tāpat vērā ņemams noteikumu Nr.15 20.punkts, kas paredz, ka narkotisko vielu ietekme nosakāma, veicot bioloģiskās vides laboratoriskos izmeklējumus, sakarā ar ko atzīstams, ka ārsts – narkologs šajā gadījumā galīgo atzinumu varēja dot tikai pēc analīžu saņemšanas.

Vērā ņemams arī tas, ka diagnozes apstiprināšanai paņemti divu veidu bioloģiskās vides (asins un urīna) paraugi ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas veikšanai un abās vidēs saskaņā ar ķīmiskās izmeklēšanas rezultātiem atrastas vienas un tās pašas narkotiskās

vielas – MDMA un *ecstasy*, kas izslēdz kļūdas iespējamību ķīmiskās izmeklēšanas rezultātos.

[2.4] Lai arī P.J. nepiekrīt pārbaudes rezultātiem, atkārtota to pārbaude atbilstoši noteikumu Nr.15 30.punktam nav pieprasīta un nav veikta. P.J. nav iesniedzis arī citus savu analīžu rezultātus, kas apstiprinātu viņa apgalvojumu.

[2.5] Ķīmiskās izmeklēšanas rezultātu piezīmē norādītais nepietiekamais asins daudzums nav pamats, lai minētās vides rezultātos uzrādītās narkotiskās vielas pilnībā izslēgtu no izmeklēšanas rezultātiem, jo, kā nodibināts veiktajās pārbaudēs, paņemtais asins daudzums (8 ml apjomā) nav bijis ekspertīzes pārkāpums, bet gan ierobežojums veikt atkārtotu šīs vides laboratorisko pārbaudi, pretēji otras vides atkārtotas izmeklēšanas iespējamībai, ja tāda būtu pieprasīta.

[2.6] Ārstes narkoloģes sniegtais atzinums par konstatētu narkotisko vielu iespaidu atbilst noteikumu Nr.15 27.4.apakšpunktam un vārda ”iespaids” lietošanai, neskatoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektajā daļā paredzētā vārda ”ietekme”, šajā gadījumā nav būtiskas nozīmes.

[2.7] Lai kvalificētu pārkāpumu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{15}panta piektās daļas, nav nepieciešama narkotisko vielu ietekmes apmēra noteikšana, pretēji alkohola ietekmes noteikšanai, sakarā ar ko pietiekams ir speciālista atzinums par konstatētu narkotisko vielu ietekmi, bet ne pie administratīvās atbildības saucamās personas viedoklis par tās pašsajūtu.

[2.8] Pārkāpēja uzaicināto liecinieku – viņa draugu S.U. un U.V. liecības tiesas sēdē nedz apstiprināja, nedz arī noliedza narkotisko vielu lietošanas faktu 2007.gada 3.ferbuārī.

[2.9] Pamatojoties uz saņemto medicīniskās ekspertīzes protokolu, par ko P.J. paziņots 2007.gada 20.feruārī, 2007.gada 26.februārī par pārkāpumu sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, ko tiesas sēdē apstiprināja liecinieks E.B.

[3] Izskatot lietu sakarā ar P.J. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 12.novembra spriedumu Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 11.aprīļa lēmumu atstāja negrozītu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pirmās instances tiesas tiesneses lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc Administratīvā apgabaltiesa tam pievienojas.

[3.2] Medicīniskā pārbaude ārstniecības iestādē ietver ne tikai bioloģisko paraugu ņemšanu un to laboratorisku izmeklēšanu, bet arī transportlīdzekļa vadītāja pārbaudi pēc viņa vārdiem un ārējā izskata. Ņemot vērā, ka šie fakti ir jāfiksē un ka transportlīdzekļa vadītājam ar savu parakstu protokolā ir obligāti jāapliecina, ka medicīniskā pārbaude

ir veikta tieši viņam, medicīniskās pārbaudes protokola sastādīšana pirms slēdziena saņemšanas par analīžu rezultātiem ir tiesiska.

[3.3] Medicīniskās pārbaudes protokolu ārste ir sastādījusi 2007.gada 3.februārī, veicot P.J. klīnisko izmeklēšanu, bet P.J. ar savu parakstu ir apliecinājis, ka pārbaude veikta tieši viņam. Savukārt no ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātiem izriet, ka P.J. bioloģisko paraugu analīžu izmeklēšana ir pabeigta 2007.gada 6.februārī. Galīgo atzinumu ārste sniegusi 2007.gada 8.februārī pēc analīžu saņemšanas, izdarot medicīniskās pārbaudes protokola ierakstu, ka ir konstatēts narkotisko vielu iespaids. Līdz ar to ārste ir rīkojusies saskaņā ar noteikumu Nr.15 26.punkta prasībām.

[3.4] P.J. 2007.gada 26.februārī ir parakstījies administratīvā pārkāpuma protokolā par iepazīšanos ar tā saturu. Tā kā administratīvā pārkāpuma protokolā norādīts, ka tam ir pievienots medicīniskās pārbaudes protokols un ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultāti, P.J. medicīniskās pārbaudes rezultāti ir kļuvuši zināmi, vēlākais, 2007.gada 26.februārī.

[3.5] Atbilstoši noteikumu Nr.15 4.pielikuma 8.punktam pēc laboratoriskajiem izmeklējumiem atlikušo izmeklējamā parauga daļu uzglabā 35 dienas, lai varētu veikt iespējamos kontroles izmeklējumus. Taču lietā nav pierādījumu, ka P.J. būtu apstrīdējis analīžu rezultātus, lūdzot veikt bioloģisko paraugu atkārtotu pārbaudi. Tādēļ nav pamatots arguments, ka P.J. ir tikušas liegtas tiesības veikt atkārtotu analīžu pārbaudi.

[3.6] P.J. analīžu un atzinuma viltošana nav notikusi, jo to neapliecina neviens pierādījums. Turklāt saskaņā ar Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas vadītājas 2007.gada 30.marta lēmumam P.J. ekspertīze ir notikusi atbilstoši noteikumiem Nr.15.

[3.7] Noteikumu Nr.15 6.pielikumā un Ministru kabineta 2005.gada 23.augusta noteikumu Nr.625 ”Alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes pārbaudes kārtība” (turpmāk – noteikumi Nr.625) 8.pielikumā ir noteikta no Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumiem Nr.154 ”Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi” atšķirīga dokumentu noformēšanas kārtība. Līdz ar to uz nosūtījumu ķīmiski toksikoloģiskajai izmeklēšanai ir attiecināmas noteikumu Nr.15 prasības, bet uz medicīniskās pārbaudes protokolu – noteikumu Nr.625 prasības.

[3.8] Nosūtījums ķīmiski toksikoloģiskajai izmeklēšanai ir noformēts atbilstoši noteikumu Nr.625 7.pielikumam, nevis noteikumu Nr.15 6.pielikumam. Tomēr, salīdzinot abus minētos pielikumus, izriet, ka tajās esošo veidlapu saturs būtiski neatšķiras. Lai gan dokumentam ir vairāki trūkumi, piemēram, nav atšifrēts paraugu saņēmēja paraksts, kā arī nav atrunāts viens svītrojums, tie nav pamats uzskatīt, ka dokumentam nav

juridiska spēka. Savukārt ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultāti tikuši sastādīti 2007.gada 6.februārī, kad pabeigta P.J. analīžu izmeklēšana. Minēto dokumentu ir parakstījusi eksperte ķīmiķe T.H., atšifrējot savu parakstu.

[4] P.J. par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav vērtējusi, ka pierādījumu vākšanā tika pieļauti būtiski procesuālie pārkāpumi, proti, tika pārkāpti noteikumi Nr.15. Pirmkārt, medicīniskās pārbaudes protokols tika sastādīts pirms analīžu rezultātu saņemšanas. Otrkārt, P.J. pārbaudes rezultāti netika paziņoti atbilstoši noteikumiem Nr.15. P.J. paraksts administratīvā pārkāpuma protokolā nenozīmē, ka viņš ir iepazīstināts ar medicīniskās pārbaudes rezultātiem. Turklāt saskaņā ar noteikumu Nr.15 26.punktu ar rezultātiem iepazīstina nevis policija, bet gan narkologs medicīnas iestādē, tikai pēc tam sastādot medicīniskās pārbaudes protokolu. Minētājā punktā paredzēts, ka paraugus uz atkārtotu pārbaudi nosūta narkologs, nevis policija.

[4.2] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka visas šaubas tulkojamas par labu P.J. Ja P.J. būtu ticis informēts par pārbaudes rezultātiem un būtu tikušas veiktas atkārtotas paraugu analīzes, būtu apstiprinājies, ka viņš nav bijis narkotisko vielu iespaidā. Turklāt, iespējams, ir notikusi analīžu un atzinuma viltošana.

[4.3] Tiesa nav vērtējusi, ka lēmums par P.J. saukšanu pie administratīvās atbildības ir balstīts uz dokumentiem, kuriem nav juridiska spēka. Medicīniskās pārbaudes protokolam nav juridiska spēka, jo tas sastādīts 2007.gada 3.februārī – trīs dienas pirms ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas pabeigšanas. Nosūtījumam uz ķīmiski toksikoloģisko ekspertīzi nav juridiska spēka, jo tam nav ne numura, ne datuma; dokumentā ir parakstījies nezināms saņēmējs, kurš nav atšifrējis parakstu un norādījis amata nosaukumu; tajā ir neatrunāti labojumi un papildinājumi. Savukārt ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātiem nav juridiska spēka, jo minētajam dokumentam nav datuma.

[4.4] Ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātos ir norādītas Ministru kabineta 2005.gada 8.septembra noteikumu Nr.847 ”Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem” (turpmāk – noteikumi Nr.847) pielikumos esošajos sarakstos nenorādītas vielas.

[4.5] Medicīniskās pārbaudes protokolā sniegtais atzinums, ka ir konstatēts narkotisko vielu iespaids, ir nepamatots, jo ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātos nav norādīts narkotiskās vielas daudzums urīnā un asinīs. Līdz ar to nav saprotams, kāpēc

medicīniskās pārbaudes protokolā ir norādīts, ka ir konstatēts vielas iespaids, nevis lietošanas fakts.

[4.6] Tiesa nav vērtējusi apstākļus par policistu pieļautajiem likumpārkāpumiem un acīmredzamajiem meliem, par kuriem norādīts 2007.gada 1.novembra rakstveida paskaidrojumu 4.punktā.

[5] Tiesas sēdē P.J. pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav vērtējusi, ka pierādījumu vākšanā nav ievēroti noteikumi Nr.15 un ka tādējādi tikuši pieļauti būtiski procesuāli pārkāpumi *(sk. šā sprieduma 4.1.punktu)*.

Senāts minēto argumentu atzīst par nepamatotu tālāk minēto apsvērumu dēļ.

[6.1] Apgabaltiesa, pretēji kasācijas sūdzībā minētajam, ir vērtējusi medicīniskās pārbaudes protokola Nr.603 sastādīšanas apstākļus un nav saskatījusi pārkāpumus pārbaudes norisē un rezultātu paziņošanā *(sk. šā sprieduma 3.2.–3.5.punktu)*. Senāts atzīst, ka apgabaltiesa, izdarot šādu secinājumu, ir pareizi piemērojusi tiesību normas.

[6.2] No lietā konstatētajiem apstākļiem Senāts secina, ka 2007.gada 3.februārī policijas darbinieks apturēja P.J. vadīto automašīnu, viņam radās aizdomas par to, ka vadītājs ir narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaidā, tāpēc P.J. tika nosūtīts uz medicīnisko pārbaudi. Medicīniskā pārbaude tika uzsākta 3.februārī, kad ārste veica P.J. ārējā izskata, psihiskā un emocionālā stāvokļa, uzvedības, runas, veģetatīvi somatiskā stāvokļa un kustību koordinācijas pārbaudi. Šiem apstākļiem ārste deva savu vērtējumu (piemēram, ka emocijas ir eiforiskas un mīmika ir vāja). Tika paņemti bioloģiskās vides (urīna, asins) paraugi. Pēc visu šo apstākļu ierakstīšanas medicīniskās pārbaudes protokolā P.J. parakstījās. Ķīmiski toksikoloģiskā izmeklēšana tika pabeigta 6.februārī. Pēc laboratorisko izmeklējumu saņemšanas ārste 8.februārī tālāk aizpildīja medicīniskās pārbaudes protokolu, 32.punktā ierakstot šo izmeklējumu rezultātus. Pēc tam, ņemot vērā gan 3.februārī izdarītos ierakstus, gan 8.februārī ierakstīto, ārste sniedza galīgo atzinumu. Secināms, ka medicīniskās pārbaudes protokolu ārste nosūtīja policijai. Pēc medicīniskās pārbaudes protokola saņemšanas 26.februārī tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols, kuru P.J. ir parakstījis.

[6.3] No kasācijas sūdzības izriet arguments, ka aprakstītais process ir noticis neatbilstoši noteikumos Nr.15 noteiktajai kārtībai. Kā norādīts kasācijas sūdzībā, saskaņā ar noteikumu Nr.15 26.punktu ar rezultātiem iepazīstina nevis policija, bet gan narkologs medicīnas iestādē, tikai pēc tam sastādot medicīniskās pārbaudes protokolu.

[6.4] Noteikumu Nr.15 13.punktā noteikts, ka medicīniskā pārbaude ietver: 1) narkotisko vielu lietošanas faktu pārbaudi pēc pārbaudāmā transportlīdzekļa vadītāja vārdiem; 2) ārējā izskata, psihiskā un

emocionālā stāvokļa, uzvedības, runas, veģetatīvi somatiskā stāvokļa un kustību koordinācijas pārbaudi; 3) narkotisko vielu lietošanas fakta laboratorisku noteikšanu.

Noteikumu Nr.15 26.punkts noteic, ka pēc analīžu rezultātu saņemšanas ārsts, kurš veicis medicīnisko pārbaudi, sniedz galīgo atzinumu, sastāda medicīniskās pārbaudes protokolu (divos eksemplāros), piešķir tam numuru, kā arī ieraksta medicīniskās pārbaudes faktu reģistrācijas žurnālā. Ja transportlīdzekļa vadītājs, kuram veikta medicīniskā pārbaude, nepiekrīt analīžu rezultātiem, galīgo atzinumu sniedz un medicīniskās pārbaudes protokolu sastāda pēc atkārtotas materiālu paraugu analīžu veikšanas.

Saskaņā ar noteikumu 29.punktu pārbaudāmais transportlīdzekļa vadītājs medicīniskās pārbaudes protokolā ar parakstu apliecina, ka medicīniskā pārbaude veikta viņam. Ja pārbaudāmais transportlīdzekļa vadītājs atsakās vai nav spējīgs parakstīties, ārsts izdara attiecīgu ierakstu medicīniskās pārbaudes protokolā.

Noteikumu 31.punkts paredz, ka vienu medicīniskās pārbaudes protokola eksemplāru ārstniecības iestāde nodod Valsts policijai vai Valsts robežsardzei, bet otru – uzglabā piecus gadus.

Atbilstoši 30.punktam, ja pārbaudāmais transportlīdzekļa vadītājs nepiekrīt medicīniskās pārbaudes rezultātiem, materiālu paraugus nosūta specializētajai ārstniecības iestādei, lai veiktu atkārtotus laboratoriskos izmeklējumus.

[6.5] Senāts ir atzinis, ka narkotisko vielu iespaids medicīniskās pārbaudes protokolā tiek konstatēts, laboratoriski nosakot konkrētas narkotiskās vielas lietošanas faktu, kā arī novērtējot klīniskos simptomus *(sk. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 9.marta sprieduma lietā Nr.SKA-58/2007 8.2.punktu)*. Arī apgabaltiesa pamatoti šajā lietā atzinusi, ka no minētajām tiesību normām secināms, ka medicīniskā pārbaude ārstniecības iestādē ietver ne tikai bioloģisko paraugu ņemšanu un to laboratorisku izmeklēšanu, bet arī transportlīdzekļa vadītāja pārbaudi pēc viņa vārdiem un ārējā izskata.

Medicīniskās pārbaudes veikšanai noteikumu 13.1. un 13.2.apakšpunktā minētos apstākļus ārsts var fiksēt tikai tajā dienā, kad vadītājs ir atvests uz ārstniecības iestādi medicīniskās pārbaudes veikšanai. Ņemot vērā, ka šie fakti ir jāfiksē un ka transportlīdzekļa vadītājam ar savu parakstu protokolā ir jāapliecina, ka medicīniskā pārbaude ir veikta tieši viņam, apgabaltiesa pareizi secināja, ka medicīniskās pārbaudes protokola sastādīšana pirms slēdziena saņemšanas par analīžu rezultātiem ir tiesiska un tā atbilst tiesību normām.

Savukārt pēc laboratorisko izmeklējumu rezultātu saņemšanas ārsts pabeidz sastādīt medicīniskās pārbaudes protokolu, ierakstot saņemtos rezultātus, un, kā paredzēts noteikumu 26.punktā, sniedz

galīgo atzinumu. Lai gan turpat 26.punktā otrais teikums attiecas uz gadījumu, kad transportlīdzekļa vadītājs nepiekrīt ārsta galīgajam atzinumam, tas pats par sevi nenozīmē ārsta pienākumu arī informēt vadītāju par medicīniskās pārbaudes rezultātiem. Pirmkārt, ārsts ir lietpratējs, kas administratīvā pārkāpuma lietā dod novērtējumu uz savu profesionālo zināšanu pamata, bet nav administratīvā pārkāpuma lietas virzītājs. Otrkārt, ārsta rīcību ar sastādīto medicīniskās pārbaudes protokolu nosaka noteikumu 31.punkts. Treškārt, noteikumu 26.punkta otrais teikums, pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, neparedz, ka paraugus uz atkārtotu pārbaudi nosūta ārsts, nevis policija. Secināms, ka noteikumu 26.punkts paredz divus galīgos atzinumus. Pirmo, kas sastādīts pēc visu izmeklējumu (tajā skaitā laboratorisku) veikšanas, un otrais, kas tiek vēlreiz sastādīts, ja transportlīdzekļa vadītājs nav piekritis pirmajam galīgajam atzinumam. Šādā gadījumā transportlīdzekļa vadītājs ir apstrīdējis pirmo atzinumu, un materiālu paraugus atbilstoši noteikumu 30.punktam nosūta ārstniecības iestādei, lai veiktu atkārtotus laboratoriskos izmeklējumus.

[6.6] Ievērojot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka noteikumu Nr.15 tiesību normas ir piemērojamas sistēmiski un teleoloģiski, nevis izolēti viena no otras. Pat ja noteikumu tekstā nav secīgi ierakstīta medicīniskās pārbaudes veikšanas un paziņošanas kārtība, tā ir loģiski saprotama tieši tādā veidā, kā tā ir veikta attiecībā uz P.J.

[7] Kasācijas sūdzībā ir nepamatoti norādīts, ka, lai konstatētu narkotisko vielu iespaidu, asinīs un urīnā ir nepieciešams noteikt narkotisko vielu daudzumu.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta piektajā daļā paredzēta administratīvā atbildība par transportlīdzekļa vadīšanu, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē. Šī tiesību norma ir formulēta atšķirīgi no šā paša panta pirmās, otrās, trešās un ceturtās daļas, kurā paredzēta administratīvā atbildība par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā. Par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā administratīvā atbildība ir atkarīga no alkohola koncentrācijas daudzuma asinīs. Savukārt panta piektajā daļā ir tikai lietots vārds "ietekme". Secināms, ka, lai atzītu, ka persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšanu, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē –, ir jākonstatē, ka persona ir atradusies šo vielu ietekmē jeb iespaidā. Kā jau iepriekš spriedumā minēts, narkotisko vielu iespaids medicīniskās pārbaudes protokolā tiek konstatēts, laboratoriski nosakot konkrētas narkotiskās vielas lietošanas faktu, kā arī novērtējot klīniskos simptomus.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir atzinusi, ka narkotisko vielu iespaids P.J. noteikts, pamatojoties uz novērotajiem klīniskajiem simptomiem (sausu mēli, paplašinātām acu zīlītēm, vāju reakciju uz

gaismu un citiem simptomiem), kā arī laboratoriskajiem izmeklējumiem (urīnā un asinīs atrastām narkotiskajām vielām). Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka P.J. pareizi ticis konstatēts narkotisko vielu iespaids.

[8] Par nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka visas šaubas tulkojamas par labu P.J. No sprieduma izriet, ka apgabaltiesai nav radušās šaubas par to, ka P.J. pamatoti saukts pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta piektajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu.

[9] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības argumentam, ka apgabaltiesa nav vērtējusi, ka lēmums par P.J. saukšanu pie administratīvās atbildības ir balstīts uz dokumentiem, kuriem nav juridiska spēka. Jo, kā izriet no apgabaltiesas sprieduma, šos apstākļus apgabaltiesa ir analizējusi *(sk. šā sprieduma 3.7.–3.8.punktu)*. Pārbaudot apgabaltiesas secinājumu pamatotību, Senāts tajos nesaskata tiesību normu pārkāpumus.

[10] Par nepamatotu atzīstams arī kasācijas sūdzībā norādītais, ka ķīmiski toksikoloģiskās izmeklēšanas rezultātos ir norādītas noteikumu Nr.847 pielikumos nenorādītas vielas, proti, 3,4-metilēndioksi-metamfetamīns (MDMA) un 3,4-merilēndioksiamfetamīns (MDA). Jo, kā pamatoti norāda pats kasācijas sūdzības iesniedzējs, lai arī pielikumos nav lietoti vielu apzīmējumi "3,4-metilēndioksimetam-fetamīns" un "3,4-merilēndioksiamfetamīns", tajos ir izmantotas narkotisko vielu nosaukumu abreviatūras "MDMA" un "MDA".

[11] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nav vērtējusi apstākļus par policistu pieļautajiem likumpārkāpumiem un acīm-redzamajiem meliem, par kuriem norādīts 2007.gada 1.novembra rakstveida paskaidrojumu 4.punktā.

[11.1] Vispirms, atbildot uz šo argumentu, Senāts, izvērtējot gan rajona tiesas tiesneses lēmumu (kura pamatojumam apgabaltiesa pievienojusies), gan apgabaltiesas spriedumu (kurā, atbildot uz apelācijas sūdzības argumentiem, norādīti papildu apsvērumi), Senāts secina, ka abas tiesu instances, izskatot lietu pēc būtības, ir rūpīgi vērtējušas gan lietas faktiskos, gan tiesiskos apstākļus. Senāta kompetencē nav pārvērtēt pierādījumus. Savukārt pierādījumu vērtēšanā tiesu rīcībā nekādi pārkāpumi nav konstatējami. Tieši otrādi, kā jau iepriekš teikts, abas tiesas ir detalizēti vērtējušas apstākļus un P.J. argumentus. Tas, ka tiesa tiešā tekstā nav atbildējusi uz pilnīgi visiem pie administratīvās atbildības sauktās personas pārstāvja daudzskaitlīgajiem argumentiem, nenozīmē, ka tādējādi ir izdarīts pārkāpums lietas izskatīšanā pēc būtības. Kā Senāts ir atzinis, nebūtisku argumentu nevērtēšana nav procesuālo tiesību normu pārkāpums *(sk.,*

piemēram, Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-216 8.punktu).

[11.2] Kā redzams no lietas materiāliem, P.J. pārstāvis apgabaltiesai iesniedzis apjomīgus rakstveida paskaidrojumus. Šo paskaidrojumu 4.punktā norādīts, ka papildus iepriekš minētajiem rupjiem likumpārkāpumiem, kuriem ir būtiska ietekme uz lēmuma rezultātu, policijas un Narkoloģijas valsts aģentūras darbinieki ir pieļāvuši citus pārkāpumus, kuri nav būtiski, jo nemaina rezultātu, bet rada papildu šaubas par šo darbību rezultātu. Tālāk aprakstīti pieci dažādi apstākļi.

[11.2.1] Daļa no šiem argumentiem attiecas uz faktiskajiem apstākļiem. Kā Senāts iepriekš atzina, lietas būtiskie apstākļi lietā ir novērtēti. Rakstveida paskaidrojumos minētie apstākļi nevar mainīt tiesu secinājumu, ka P.J. ir izdarījis attiecīgo administratīvo pārkāpumu.

[11.2.2] Nav nozīmes argumentam, ka lietā pretēji noteikumu Nr.15 8.punkta prasībām nav transportlīdzekļa vadītāja pārbaudes protokola. Saskaņā ar minēto tiesību normu, ja mērījumos konstatēts, ka alkohola koncentrācija izelpotajā gaisā ir vienāda vai lielāka nekā Ceļu satiksmes likumā noteiktā alkohola koncentrācija asinīs, kuru sasniedzot aizliegts vadīt transportlīdzekli, darbinieks aizpilda un paraksta transportlīdzekļa vadītāja pārbaudes protokolu. Kā secināms no rajona tiesas tiesneses lēmuma, sākotnēji policijas darbiniekam radušās aizdomas, ka P.J. vadījis transportlīdzekli, būdams alkohola reibumā, kas pēc gaisa izelpas koncentrācijas pārbaudes nav apstiprinājies. Līdz ar to transportlīdzekļa vadītāja pārbaudes protokola sastādīšanai nebija pamata, jo tālāk notika pārbaude par narkotiku un citu apreibinošo vielu lietošanu. Pamatojoties uz noteikumu Nr.15 14.1.apakšpunktu, tika sastādīts nosūtījums uz medicīnisko pārbaudi, kā iemeslu norādot, ka ir aizdomas par transportlīdzekļa vadīšanu narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaidā. Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa, nevērtējot šo rakstveida paskaidrojumu argumentu, nav izdarījusi pārkāpumu, jo šis arguments nebija nozīmīgs lietas izskatīšanai.

[11.2.3] Par nebūtisku atzīstams arguments, ka medicīniskās pārbaudes protokolā Nr.603 ir redzams izelpojamā gaisa kontroles mērījumu rezultāts. Šādam ierakstam, kā atzīst Senāts, nav nozīmes, jo P.J. nav saukts pie administratīvās atbildības par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā. Tas, ka ārste ir norādījusi sākotnēji izdarīto mērījumu rezultātus (kas tika veikti, kad policijas darbiniekam bija aizdomas par to, ka P.J. ir alkohola reibumā), neietekmē šīs lietas, kurā P.J. saukts pie atbildības par transportlīdzekļa vadīšanu narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaidā, iznākumu. Līdz ar to šā argumenta nevērtēšana nav atzīstama par apgabaltiesas izdarītu pārkāpumu.

[11.2.4] Argumentu par to, ka nosūtījums ķīmiski toksikoloģiskajai izmeklēšanai tika sastādīts uz veidlapas, kas apstiprināta kā noteikumu

Nr.625 6.pielikums, pretēji kasācijas sūdzībā minētajam, apgabaltiesa ir vērtējusi.

[12] Ievērojot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība ir nepamatota, tāpēc noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra spriedumu, bet P.J. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Administratīvā pārkāpuma – sīkais huligānisms – kvalifikācija

1. Sīkā huligānisma kā administratīvā pārkāpuma objekts ir sabiedriskais miers un kārtība, bet objektīvā puse – darbības, kas vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucēšanu. Minētajā tiesību normā ir arī tieši nosauktas dažas piemērveida darbības, kas uzskatāmas par darbībām, kas vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucējumu, tas ir, lamāšanās necenzētiem vārdiem un apvainojoša uzmākšanās (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants).

2. Lai kvalificētu kādas personas darbības kā sīki huligāniskas, ir arī jākonstatē, ka pie administratīvās atbildības saucamās personas darbību pamatā nav cietušā radīta iemesla. Ja cietušā un pie administratīvās atbildības saucamās personas starpā konfliktu ir izraisījusi, piemēram, personiska nepatika vai cietušā nepieņemama rīcība, tad nodarījums jākvalificē kā personas goda un cieņas aizskaršana, ja vien tas nav traucējis sabiedrisko mieru (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants, tiesību doktrīna).

2008.gada 8.oktobrī Lieta Nr.SKA-200/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
tiesnese V.Kakste
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne,

piedaloties pie administratīvās atbildības saucamajai personai A.R.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par A.R. saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pantā minētā pārkāpuma izdarīšanu sakarā ar A.R. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 29.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 12006.gada 11.oktobrī Rīgas domes pašvaldības policijas Kurzemes rajona pārvalde sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.1.4.60864 par to, ka A.R. 2006.gada 11.oktobrī plkst.16.00

sabiedriskā vietā (..) ielas kāpņu telpā pie (..).dzīvokļa durvīm lamājās ar necenzētiem vārdiem, tādējādi traucēja sabiedrisko mieru un kārtību. Administratīvā pārkāpuma protokolā konstatēts, ka tādējādi A.R. izdarījis pārkāpumu, par ko atbildība paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pantā.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneses 2006.gada 27.oktobra lēmumu A.R. atzīts par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīts ar naudas sodu 25 latiem.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar A.R. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 29.novembra spriedumu apelācijas sūdzību noraidīja, bet Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneses 2006.gada 27.oktobra lēmumu atstāja negrozītu. Tiesa spriedumā atzina, ka A.R. ir izdarījis sīko huligānismu. Spriedumā konstatēts, ka viņš ar savu atslēgu ir atvēris augšstāva kaimiņu dzīvokļu durvis, iegājis kaimiņu dzīvoklī un vārdu apmaiņas laikā ar kaimiņieni lietojis necenzētus lamu vārdus, tādējādi traucējot sabiedrisko mieru un kārtību.

[4] A.R. iesniedzis kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Sūdzībā lūgts spriedumu atcelt, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] A.R. rīcībā nav saskatāms administratīvā pārkāpuma sastāvs, jo starpgadījums nenotika sabiedriskā vietā un tam nebija liecinieku. Turklāt I.M. nodarīja viņam miesas bojājumus.

[4.2] Spriedums pieņemts, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 327.pantu. Lietā nebija pilns pirmās instances tiesas spriedums un tiesas sēdes protokols.

[4.3] Pirmās instances tiesa nenosūtīja lietas materiālu norakstus, neizsniedza viņam lietas materiālu fotokopijas un tādējādi pārkāpa Administratīvā procesa likuma 203.pantu.

[4.4] Tiesa neņēma vērā apstākli, ka A.R. lūdza pirmās instances tiesas tiesnesi atlikt lietas izskatīšanu slimības dēļ.

[4.5] Tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 235.panta 5.punktu, jo apstrīdēja A.R. pilnvaru pārstāvēt dzīvokļa īpašnieci.

[4.6] Tiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 223.pantu, jo tiesas sēdes laikā neievēroja paskaidrojumu sniegšanas secību.

[4.7] Pēc lietas izskatīšanas tiesa pieņēma dokumentus no I.M., neiepazīstinot ar tiem A.R.

[5] Tiesas sēdē A.R. kasācijas sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem, norādot, ka nav veicis huligāniskas darbības un nav lietojis lamu vārdus. Cietusī persona I.M. uz tiesas sēdi nav ieradusies. Cietušai personai par tiesas sēdes vietu un laiku ir pienācīgi paziņots. Līdz ar to Senāts, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 342.pantu, atzina, ka lietu ir iespējams skatīt bez viņas klātbūtnes.

Motīvu daļa

[6] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants sniedz sīkā huligānisma legāldefinīciju. Sīkais huligānisms ir lamāšanās ar necenzētiem vārdiem sabiedriskās vietās, apvainojoša uzmākšanās un citas tamlīdzīgas darbības, kas traucē sabiedrisko mieru un kārtību. No Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.panta tiesiskā sastāva analīzes secināms, ka sīkā huligānisma kā administratīvā pārkāpuma objekts ir sabiedriskais miers un kārtība, bet objektīvā puse – darbības, kas vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucēšanu. Minētajā tiesību normā ir arī tieši nosauktas dažas piemērveida darbības, kas uzskatāmas par darbībām, kuras vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucējumu, t.i., lamāšanās necenzētiem vārdiem un apvainojoša uzmākšanās.

[7] Persona var izdarīt huligāniskas darbības vienīgi aiz huligāniskām tieksmēm jeb palaidnības *(Jakobi P. Huļiganisms. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr.4, 231. un turpm. lpp.)*. Senāta ieskatā, lai kvalificētu kādas personas darbības kā sīki huligāniskas, ir arī jākonstatē, ka pie administratīvās atbildības saucamās personas darbību pamatā nav cietušā radīta iemesla. Ja cietušā un pie administratīvās atbildības saucamās personas starpā konfliktu ir izraisījusi, piemēram, personiska nepatika vai cietušā nepieņemama rīcība, šādā gadījumā nodarījums kvalificējams kā personas goda un cieņas aizskaršana, ja vien tas nav traucējis sabiedrisko mieru *(Tiesu prakse huligānisma lietās. Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2006, rekomendāciju 5.punkts, pieejams: www.at.gov.lv)*.

[8] Izskatāmajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka A.R. ir lamājies ar necenzētiem vārdiem S.Š. un I.M. dēla J.M. klātbūtnē. Tomēr tiesa nav pievērsusi uzmanību, ka A.R. un I.M. konflikta pamatā ir strīds par nekustamā īpašuma, kurā dzīvo I.M. ar dēlu, apsaimniekošanas pilnvarām remontdarbu veikšanā. Kā redzams no lietā esošajiem I.M. un S.Š. paskaidrojumiem (lietas 6. un 9.lapa), visas ar A.R. konfliktā iesaistītās personas I.M., J.M. un S.Š. ir veikušas krāsns nojaukšanu dzīvoklī, jo uzskatījušas, ka dzīvokli apsaimnieko pašvaldība, bet A.R. uzskatījis, ka dzīvokli apsaimnieko viņš kā īpašnieka pilnvarotā persona. No tā Senāts secina, ka A.R. darbībās nav saskatāmi huligāniski motīvi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 3.punktu un 351.pantu, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 3.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.septembra spriedumu un izbeigt lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par dubultās sodīšanas aizlieguma principa (*ne bis in idem*) piemērošanu gadījumā, ja persona turpina administratīvo pārkāpumu

1. Ja policijas darbinieki konstatē, ka sabiedriskā vietā atrodas persona, kura ir tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, policijas darbiniekiem šis stāvoklis ir jāpārtrauc un jānovērš atkārtota tā paša pārkāpuma izdarīšana, aizturot šo personu līdz tās atskurbšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam varētu arī pieļaut, ka persona tiek nogādāta mājās, nevis tiktu aizturēta līdz tās atskurbšanai (likuma "Par policiju" 10.panta pirmās daļas 6.punkts, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.pants, 254.panta 1.punkts, 255.panta ceturtā daļa).

2. Ja policijas darbinieki pēc personas aizturēšanas par tās atrašanos sabiedriskā vietā tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, ir šo personu tādā pašā stāvoklī (pirms atskurbšanas) atkal nogādājuši un atstājuši sabiedriskā vietā, nevar uzskatīt, ka policijas darbinieki ir izpildījuši savus pienākumus. Turklāt nevar atzīt, ka atkārtotā personas atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī ir patstāvīgs administratīvais pārkāpums. Tā kā gan pārkāpuma izdarīšana tiek pārtraukta, gan tā tiek atsākta no personas neatkarīgu iemeslu dēļ, jāuzskata, ka ar personas atkārtotu atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā alkohola reibuma stāvoklī tiek turpināts tas pats pārkāpuma, par kuru persona sākotnēji bijusi aizturēta. Šādā gadījumā personu pie administratīvās atbildības nevar saukt divreiz – par pirmreizējo un par atkārtoto atrašanos sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpts vispārējais tiesību princips, ka par vienu pārkāpumu var sodīt tikai vienu reizi (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 8.punkts).

2008.gada 12.jūnijā Lieta Nr.SKA-246/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore J.Briede
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par R.T. saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.panta otrās daļas sakarā ar R.T. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 21.decembrī Valsts policijas darbinieks sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu par to, ka R.T. 2006.gada 20.decembrī plkst. 23.55 Rīgā, Brīvības gatvē (..), sabiedriskā vietā atradās alkohola reibuma stāvoklī (streipuļoja), ar ko aizskāra cilvēka cieņu un sabiedrisko tikumību. Pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese ar 2007.gada 15.janvāra lēmumu atzina R.T. par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.panta otrajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanā (atrašanās sabiedriskā vietā tādā reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas) un sodīja viņu ar naudas sodu 25 latiem.

Izskatījusi lietu sakarā ar R.T. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.decembra spriedumu atstāja negrozītu minēto tiesneses lēmumu, jo atzina par pierādītu, ka R.T. 2006.gada 20.decembrī plkst. 23.55 Rīgā, Brīvības gatvē (..), sabiedriskā vietā atradās tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu un sabiedrisko tikumīgu, kā arī, ka R.T. 2005.gada 27.decembrī administratīvi sodīts pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.panta pirmās daļas. Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka citiem apstākļiem lietā nav nozīmes.

[2] R.T. iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā lūgts izbeigt lietu, pamatojoties uz tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka 2006.gada ap plkst. 19.00 R.T. pie viņa dzīvesvietas Rīgā, (..), aizturēja Valsts policijas darbinieki, kuri viņu aizveda uz policijas iecirkni Rīgā, Alises ielā 3A, kur sastādīja viņam administratīvā pārkāpuma protokolu pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.panta pirmās daļas. Pēc tam policijas darbinieki aizveda R.T. uz Narkoloģijas valsts aģentūru Rīgā, Hospitāļu ielā 55, kur viņam veica analīzes. Pēc tam policisti devās prom, bet R.T. kājām devās mājās, jo policijas darbinieki bija atteikušies nogādāt viņu mājās, bet naudas transportam viņam nebija. Kad R.T. bija atstājis Narkoloģijas valsts aģentūras teritoriju, pie viņa atkal piebrauca policijas automašīna, policijas darbinieki atkārtoti viņu aizturēja, nogādāja policijas iecirknī Rīgā, Ausmas ielā 10A, un sastādīja viņam vēl vienu protokolu.

Tādējādi R.T. sabiedriskā vietā alkohola reibuma stāvoklī bija spiests atrasties policijas darbinieku vainas dēļ. Līdz ar to ir pamats izbeigt administratīvā pārkāpuma lietu, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 4.punktu, proti, tādēļ, ka pārkāpums izdarīts galējās nepieciešamības stāvoklī.

[2.2] Atstājot aizturēto personu Narkoloģijas valsts aģentūrā reibuma stāvoklī, policijas darbinieki ir pārkāpuši likuma "Par policiju"

10.panta 3.punktu, kas noteic, ka policijas darbiniekiem ir pienākums sniegt palīdzību personām, kuras atrodas reibuma stāvoklī. Tāpēc pēc Narkoloģijas valsts aģentūras apmeklējuma policijas darbiniekiem vajadzēja R.T. nogādāt policijas iecirknī un tur aizturēt līdz laikam, kad būs beidzies reibuma stāvoklis.

[2.3] R.T. ir saukts pie administratīvās atbildības sakarā ar viņa pirmo aizturēšanu 2006.gada 20.decembrī ap plkst. 19.00. Viņš ir samaksājis par šo pārkāpumu uzlikto sodu.

[3] Uz Senāta tiesas sēdi R.T. nebija ieradies. Ņemot vērā, ka R.T. paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu un ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu procesa dalībnieka neierašanās, ja viņam paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, nav šķērslis lietas izskatīšanai, Senāts nolēma izskatīt lietu bez R.T. piedalīšanās.

Motīvu daļa

[4] R.T. jau apelācijas sūdzībā Administratīvajai apgabaltiesai norādījis, ka 2006.gada 20.decembrī plkst. 23.55 uz ielas reibuma stāvoklī bija spiests atrasties, jo policijas darbinieki pēc viņa nogādāšanas Narkoloģijas valsts aģentūrā, kas tika veikta sakarā ar 2006.gada 20.decembrī ap plkst.19.00 notikušu viņa aizturēšanu par atrašanos sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī, par ko viņš citā lietā saukts pie administratīvās atbildības, bija viņu atstājuši Narkoloģijas valsts aģentūras teritorijā un viņam nebija citas iespējas nokļūt mājās, kā vien ejot kājām.

Administratīvā apgabaltiesa atteikusies izvērtēt šos apstākļus, uzskatot, ka tiem nav nozīmes lietā. Tālāk minēto iemeslu dēļ Senāts atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa kļūdaini uzskatījusi, ka šiem apstākļiem nav nozīmes lietā.

[5] Likuma ”Par policiju” 10.panta pirmās daļas 6.punkts noteic, ka viens no policijas darbinieku pamatpienākumiem ir novērst un pārtraukt administratīvos pārkāpumus. Savukārt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 254.panta 1.punkts noteic, ka policijas darbinieki drīkst aizturēt personu, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu – parādījusies sabiedriskā vietā tādā dzēruma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu un sabiedrisko tikumību. Minētā kodeksa 255.panta ceturtā daļa noteic, ka personai, kura bijusi alkoholisko dzērienu vai citu apreibinošo vielu iespaidā, administratīvās aizturēšanas laiku skaita no atskurbšanas brīža.

No minētajām tiesību normām izriet, ka gadījumā, ja policijas darbinieki konstatē, ka sabiedriskā vietā atrodas persona, kura ir tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, policijas darbiniekiem šis stāvoklis ir jāpārtrauc un jānovērš atkārtota tā paša pārkāpuma izdarīšana, aizturot šo personu līdz atskurbšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam būtu pieļaujams arī aizturēšanas līdz atskurbšanai vietā nogādāt personu mājās.

Savukārt, ja policijas darbinieki pēc personas aizturēšanas par atrašanos sabiedriskā vietā tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, ir šo personu tādā pašā stāvoklī (pirms atskurbšanas) atkal nogādājuši un atstājuši sabiedriskā vietā, nevar uzskatīt, ka policijas darbinieki ir ievērojuši savus pienākumus. Turklāt šādā gadījumā nevar atzīt, ka atkārtotā personas atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī ir patstāvīgs administratīvais pārkāpums. Tā kā šādā gadījumā gan pārkāpuma izdarīšanas pārtraukšana, gan atsākšana notikusi no personas neatkarīgu iemeslu dēļ, uzskatāms, ka personas atkārtotā atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā alkohola reibuma stāvoklī ir tā paša pārkāpuma, par kuru persona sākotnēji bijusi aizturēta, turpināšana. Tā kā otrajā reizē persona sabiedriskā vietā reibuma stāvoklī parādījusies no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, šī parādīšanās neveido patstāvīgu pārkāpuma sastāvu, jo iztrūkst personas vaina. Šādā gadījumā personai ir bijis vienots nodoms atrasties sabiedriskā vietā alkohola reibuma stāvoklī, nevis nodoms veikt šādas darbības divos patstāvīgos gadījumos. Līdz ar to šādā gadījumā konstatējams tikai viens administratīvais pārkāpums. Līdz ar to šādā gadījumā personu pie administratīvās atbildības nevar saukt divreiz – gan par pirmreizējo, gan atkārtoto atrašanos sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 8.punktā nostiprinātais vispārējais tiesību princips, ka par vienu pārkāpumu var sodīt tikai vienu reizi.

[6] Līdz ar to R.T. norādītajiem apstākļiem ir nozīme lietā. Ja tie apstiprinātos, tad lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā būtu izbeidzama, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 8.punktu – jo persona par to pašu pārkāpumu jau ir saukta pie administratīvās atbildības. Līdz ar to atzīstams, ka, atsakoties pārbaudīt R.T. norādītos apstākļus, Administratīvā apgabaltiesa ir pieļāvusi būtisku procesuālu pārkāpumu. Šā iemesla dēļ Administratīvās apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.decembra spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

7. Nolēmumi par pieteikuma vai lietas pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā

Privatizācijas aģentūras skaidrojoša rakstura vēstules tiesiskā daba

1. Saņemot pieteikumu tiesā, primāri jānoskaidro, vai pieteikums iesniegts par kādu no Administratīvā procesa likumā paredzētajiem pieteikuma priekšmetiem, proti, vai lēmums vai rīcība, par kuru iesniegts pieteikums, vispār ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Tikai tad, ja tiesa atzinusi, ka pieteikums par šādu lēmumu vai rīcību vispārēji iekļaujas administratīvās tiesas kompetencē, tiesai jānoskaidro, vai konkrētajai personai, kura pieteikumu iesniegusi, ir tiesības vērsties tiesā (Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa, 184.pants).

2. Viena no administratīvā akta obligātajām pazīmēm ir tiesisko seku radīšana. Tiesiskas sekas tiek radītas tad, ja ar attiecīgo lēmumu tiek saistoši ietekmētas tiesiskās attiecības, proti, ja ar šo lēmumu tiek saistoši ietekmēts adresāta subjektīvo publisko tiesību un pienākumu loks. Privātpersonas tiesību loks attiecīgi var tikt papildināts vai arī samazināts. Tiesību loks tiek samazināts, ja personai tiek atņemtas kādas līdz šim bijušas tiesības.

Lai lēmumu varētu atzīt par administratīvo aktu, tam pašam par sevi jārada personai tiesiskas sekas. Tas nozīmē, ka lēmumam ir jāsatur galīgs noregulējums (izņemot gadījumu, kad starplēmums pats par sevi rada būtisku privātpersonas aizskārumu), proti, tam jābūt tādam, kas attiecīgajā administratīvajā procesā galīgi noregulē to jautājumu, kura dēļ process bija uzsākts (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

3. Saskaņā ar likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" noteikto valsts īpašuma objektu privatizācijas kārtību lēmumu par valsts īpašuma privatizācijas tiesību piešķiršanu konkrētiem pretendentiem iestāde var pieņemt tikai pēc tam, kad ir apstiprināti privatizācijas noteikumi. Tādējādi arī saistošu lēmumu liegt kādam pretendentam piedalīties privatizācijas procesā iestāde var pieņemt tikai pēc privatizācijas noteikumu apstiprināšanas. Līdz ar to pirms tam Privatizācijas aģentūras potenciālajiem privatizācijas pretendētiem sniegti skaidrojumi nerada tiesiskas sekas (likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju").

2008.gada 25.martā Lieta Nr. SKA-119/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicējas SIA "TIME Investments" pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja SIA "TIME Investments" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.novembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 10.septembra lēmums daļā, ar kuru atteikts pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2007.gada 2.jūlijā SIA "TIME Investments" vērsās valsts AS "Privatizācijas aģentūrā" (turpmāk – Privatizācijas aģentūra) ar iesniegumu, kurā cita starpā lūgts: 1) publicēt paziņojumu par SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas uzsākšanu, 2) reģistrēt SIA "TIME Investments" privatizācijas priekšlikumu, 3) izstrādāt minēto valsts kapitāla daļu privatizācijas noteikumus, 4) nekavējoties veikt citas darbības maksimāli ātrai privatizācijas pabeigšanai, nodrošinot SIA "TIME Investments" iespēju piedalīties šajā procesā, 5) līdz privatizācijas pabeigšanai neveikt nekādu rīcību, kas varētu nepieļaut vai aizkavēt SIA "TIME Investments" subjektīvo publisko tiesību – piedalīties SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijā – izlietošanu.

Iesniegumā kā privatizācijas paņēmiens norādīta pārdošana izsolē.

[2] 2007.gada 2.augustā Privatizācijas aģentūra sniedza SIA "TIME Investments" atbildi, kurā cita starpā norādīts:

[2.1] aģentūra izstrādās SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizācijas noteikumus un veiks citas likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" (turpmāk – Privatizācijas likums) paredzētās darbības pēc tam, kad Ministru kabinets noteiktā kārtībā apstiprinās minēto kapitāla daļu privatizācijas nosacījumus. Privatizācijas likums nenoteic termiņu, kādā jāizstrādā privatizācijas noteikumi;

[2.2] SIA "TIME Investments" nevarēja rasties subjektīvās publiskās tiesības, jo tādas var rasties tikai pēc privatizācijas noteikumu apstiprināšanas un tajos noteiktā kārtībā;

[2.3] pēc privatizācijas noteikumu apstiprināšanas aģentūra Privatizācijas likumā noteiktajā kārtībā publicēs paziņojumu par noteikumu apstiprināšanu;

[2.4] no komercreģistra informācijas izriet, ka SIA "Lattelecom" ir divi dalībnieki – Latvijas Republika un "Tilts Communications" AS. Ja valstij piederošās kapitāla daļas tiks privatizētas ar pārdošanas metodi, atbilstoši Komerclikumam Latvijas Republikai vispirms jāpiedāvā "Tilts Communications" AS izmantot savas pirmpirkuma tiesības;

[2.5] aģentūra nav veikusi nevienu darbību, kas ļautu domāt, ka subjektīvās tiesības piedalīties privatizācijā ir radušās kādam privatizācijas subjektam;

[2.6] privatizācijas subjektu, tai skaitā SIA "TIME Investments", tiesības piedalīties SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizācijā tiks noteiktas, ievērojot likuma un privatizāciju regulējošo tiesību aktu normas.

[3] 2007.gada 4.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts SIA "TIME Investments" pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Pieteikumā norādīti tālāk minētie argumenti.

[3.1] Iestādei ir pienākums pareizi konstatēt, ka uz kapitāla daļām nevienam nav pirmpirkuma tiesību. Iestādei jāļauj SIA "TIME Investments" piedalīties kapitāla daļu privatizācijas procesā. Pieteicējai ir tiesības pārsūdzēt tiesā nepareizu kapitāla daļu publiski tiesiskā stāvokļa noteikšanu, kā arī atteikumu atļaut piedalīties daļu privatizācijas procesā.

[3.2] Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmums ir administratīvais akts, kas aizskar pieteicējas intereses un tādējādi ir pārsūdzams.

[3.3] Minētais Privatizācijas aģentūras lēmums ir prettiesisks, jo Privatizācijas likums neparedz nevienam privatizācijas subjektam pirmpirkuma tiesības uz kapitāla daļām. Privatizācijas likuma 17.pantā ir izsmeļoši uzskaitīti gadījumi, kad privatizācijas subjektam ir pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu valsts īpašuma objektu. Nav pamatota iestādes atsaukšanās uz Komerclikumu, kurš satur vispārēju tiesību normu un konkrētajā gadījumā nav piemērojams.

[3.4] Atbilstoši Privatizācijas likumam pieteicējai ir subjektīvās publiskās tiesības piedalīties daļu privatizācijā.

[3.5] Aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmums ir pretrunā ne tikai ar Latvijas Republikas Satversmi un Privatizācijas likumu, bet arī ar Eiropas Savienības tiesību normām, jo aizskar pieteicējas dalībnieka – Nīderlandes uzņēmuma "Eurobryan B.V." intereses, nepamatoti ierobežojot brīvu kapitāla apriti.

[3.6] Pieteikumā cita starpā lūgts:

1) uzdot Privatizācijas aģentūrai divu nedēļu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā izdot administratīvo aktu par privatizācijas subjektu pirmpirkuma tiesību neesamības konstatēšanu attiecībā uz SIA ,,Lattelecom" valsts kapitāla daļām, kā arī citu priekšrocību neesamību jebkuram citam privatizācijas subjektam;

2) uzdot Privatizācijas aģentūrai divu nedēļu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā izdot administratīvo aktu par atļauju SIA "TIME Investments" piedalīties SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas procesā, t.i., pircēja noteikšanā ar izsoles palīdzību.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 10.septembra lēmumu atteikts pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – pienākuma uzlikšanu Privatizācijas aģentūrai pieņemt lēmumu, nosakot, ka valstij piederošo SIA "Lattelekom" kapitāla daļu privatizācijas procesā: 1) pircēju nosaka ar izsoles palīdzību; 2) nevienam privatizācijas subjektam nav pirmpirkuma tiesību vai citu priekšrocību; 3) drīkst piedalīties SIA "TIME Investments".

Tāpat ar minēto tiesneses lēmumu atstāts bez virzības SIA "TIME Investments" pieteikums par Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta atbildi, nosakot termiņu trūkumu novēršanai – prasījuma precizēšanai.

[4.1] Tiesneses lēmums daļā par atteikumu pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1.1] Saskaņā ar Privatizācijas likuma 22.panta otro daļu Privatizācijas aģentūra izstrādā konkrētā valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumus. Privatizācijas aģentūra var ņemt vērā iesniegtos privatizācijas priekšlikumus, ja tie nav pretrunā ar Ministru kabineta noteiktajiem valsts īpašuma objekta privatizācijas nosacījumiem.

Valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumos ietveramā informācija noteikta Privatizācijas likuma 23.panta pirmajā daļā, tostarp arī privatizācijas paņēmiens (7.punkts), privatizācijas subjektu pirmpirkuma tiesību realizācijas nosacījumi un kārtība (10.punkts), paredzētā pretendentu atlases kārtība un kritēriji (12.punkts).

No minētajām tiesību normām secināms, ka pieteikumā ietvertie prasījumi par pircēja noteikšanu ar izsoles palīdzību un pirmpirkuma tiesību vai citu priekšrocību neesamību ir prasījumi par pienākuma uzlikšanu Privatizācijas aģentūrai izstrādāt un apstiprināt noteikta satura privatizācijas noteikumus.

No Privatizācijas likuma 22.panta otrajā daļā noteiktā, ka privatizācijas priekšlikumi var tikt ņemti vērā, izstrādājot privatizācijas noteikumus, neizriet ne SIA "TIME Investments", ne citu privatizācijas subjektu tiesības noteikt privatizācijas noteikumu saturu, tai skaitā privatizācijas paņēmienu (pircēja noteikšanu ar izsoles palīdzību) un pirmpirkuma tiesību vai citu priekšrocību neesamību.

[4.1.2] Saskaņā ar Privatizācijas likuma 24.panta pirmo daļu pēc valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanas Privatizācijas aģentūra publicē paziņojumu par šo noteikumu

apstiprināšanu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" un tā rajona vai pilsētas laikrakstā, kuras teritorijā atrodas privatizējamais valsts īpašuma objekts, kā arī izsūta apstiprinātos valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumus privatizācijas subjektiem, kuri Privatizācijas aģentūras noteiktajā termiņā iesnieguši privatizācijas priekšlikumus.

SIA "TIME Investments" privatizācijas priekšlikums (2007.gada 2.jūlija iesniegums "Par SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju") ir saņemts Privatizācijas aģentūrā. Privatizācijas aģentūra 2007.gada 18.jūlija atbildē apliecināja, ka SIA "TIME Investments" priekšlikums par SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizāciju ir saņemts un tiks izskatīts, izstrādājot objekta privatizācijas noteikumus, un norādīja, ka informācija par objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanu tiks publicēta laikrakstos un privatizācijas noteikumi tiks nosūtīti SIA "TIME Investments".

Līdz ar to SIA "TIME Investments" savu piedalīšanos SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizācijas procesā ir uzsākusi līdz ar privatizācijas priekšlikuma iesniegšanu tāpat kā ikviens cits privatizācijas subjekts, un Privatizācijas likums neparedz pieņemt lēmumu, kas atļauj vai aizliedz privatizācijas subjektam piedalīties privatizācijas procesā pirms privatizācijas noteikumu apstiprināšanas.

[4.1.3] Personai ir subjektīvās tiesības prasīt no valsts kādu rīcību tikai tad, ja tās izriet no kādas tiesību normas. Ņemot vērā, ka tiesību normas neparedz personai tiesības prasīt, lai Privatizācijas aģentūra pieņem noteikta satura privatizācijas noteikumus un pieņem lēmumu, kas atļauj piedalīties privatizācijas procesā pirms privatizācijas noteikumu apstiprināšanas, secināms, ka konkrētajā gadījumā SIA "TIME Investments" nav no tiesību normām izrietošu subjektīvu tiesību to prasīt.

[4.1.4] Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka SIA "TIME Investments" pieteikumu par noteikta satura administratīvā akta izdošanu ir jāatsaka pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[4.2] Ar Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta atbildi pieteicējai netiek ne nodibinātas, ne grozītas, ne izbeigtas, ne arī konstatētas tiesiskās attiecības. Atbildē ir skaidrota privatizācijas procesa norise un SIA "TIME Investments" tiesības tajā piedalīties.

Minētā atbilde nav administratīvais akts. Šo atbildi pieteicēja var pārsūdzēt kā faktisko rīcību, ja atbilde ir nepilnīga vai nav sniegta termiņā.

SIA "TIME Investments" nav norādījusi pieteikumā, ka pārsūdz Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta atbildi kā iestādes faktisko rīcību un kā tieši izpaudusies šī faktiskā rīcība. Tādējādi pieteikums šajā

daļā atstājams bez virzības prasījuma precizēšanai daļā par 2007.gada 2.augusta atbildi.

[5] 2007.gada 21.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemta SIA "TIME Investments" blakus sūdzība, kurā lūgts atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 10.septembra lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Blakus sūdzībā ir ietverti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] SIA "TIME Investments" ir tiesības apstrīdēt atteikuma vēstuli kā nelabvēlīgu administratīvo aktu, kas aizskar tās tiesības piedalīties privatizācijā, mēģinot diskriminācijas veidā apiet privatizācijas procesu regulējošo normatīvo aktu paredzēto kārtību.

[5.2] SIA "TIME Investments" ir tiesības apstrīdēt atteikuma vēstuli kā Eiropas Kopienu tiesību garantētās kapitāla aprites brīvības prettiesisku ierobežojumu.

[6] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.novembra lēmumu atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums daļā, ar kuru atteikts pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Konkrētajā lietā Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmuma pamatojums pārsūdzētajā daļā ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas tiesneses lēmuma motivācijai.

[6.2] SIA "TIME Investments" blakus sūdzībā izteiktie argumenti par atteikuma vēstuli attiecas uz Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 10.septembra lēmumu daļā, ar kuru atstāts bez virzības SIA "TIME Investments" pieteikums par atteikuma vēstuli, nosakot termiņu trūkumu novēršanai – prasījuma precizēšanai. Tā kā SIA "TIME Investments" blakus sūdzībā netika lūgts atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 10.septembra lēmumu daļā, ar kuru pieteikums atstāts bez virzības, apgabaltiesa šos argumentus nevērtē.

[7] Par minēto apgabaltiesas lēmumu SIA "TIME Investments" iesniedza blakus sūdzību, lūdzot atcelt Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tiesa nepamatoti pievienojās Administratīvās rajona tiesas tiesneses motivācijai. Tāpat tiesa nepamatoti secināja, ka pieteicējas blakus sūdzībā norādītie argumenti bija attiecināmi uz Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu daļā par pieteikuma atstāšanu bez virzības.

[7.2] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka konkrētajā gadījumā strīds ir par tiesībām iesniegt pieteikumu par Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta atteikuma lēmumu, ar kuru pieteicējai liegtas tiesības piedalīties SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas procesā.

[7.3] Blakus sūdzībā Administratīvajai apgabaltiesai tika norādīti argumenti, kādēļ ir nepareizi piemērots Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punkts, jo Privatizācijas aģentūras atteikuma lēmums aizskar SIA "TIME Investments" tiesības un tādējādi SIA "TIME Investments" ir tiesības to pārsūdzēt tiesā. Pieteicēja norādīja argumentus, kas vērsti uz jautājumu par tiesībām pārsūdzēt iepriekš minēto Privatizācijas aģentūras lēmumu.

[7.4] Apgabaltiesa nevarēja pievienoties Administratīvās rajona tiesas motivācijai, jo tādas nemaz nav. Pieteikumā un blakus sūdzībā par Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu SIA "TIME Investments" norādīja argumentus par tās tiesībām vērsties tiesā atbilstoši Privatizācijas likuma 7.panta piektajai daļai un citām tiesību normām, kā tās ir interpretētas un skaidrotas Senāta un Eiropas Kopienu tiesas judikatūrā. Rajona tiesas tiesneses lēmumā neviena no minētajām tiesību normām nav pieminēta, līdz ar to tajā nav ietverta nekāda motivācija.

[7.5] Tā kā tiesu lēmumos nav tikuši vērtēti SIA "TIME Investments" argumenti, blakus sūdzības iesniedzēja lūdz Senātu izvērtēt blakus sūdzībā apgabaltiesai izvirzītos argumentus.

Proti, SIA "TIME Investments" uzskata, ka tai ir tiesības pārsūdzēt Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmumu. Konstatējot "Tilts Communications" AS pastāvošās pirmpirkuma tiesības, Privatizācijas aģentūra ir galīgi atteikusi SIA "TIME Investments" piedalīšanos SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas procesā.

Šāds atteikums ir prettiesisks. Privatizācijas likums kā speciāls likums izsmeļoši uzskaita personas, kurām ir pirmpirkuma tiesības, un "Tilts Communications" AS nav neviena no šīm personām. Komerclikumā noteiktā vispārējā norma nav un nekad nav bijusi piemērojama privatizācijas regulējumam, tā nevar atcelt prasību pēc izsoles.

Prettiesiski atzīstot pirmpirkuma tiesības vienai personai, atteikuma lēmums liedz SIA "TIME Investments" piedalīties privatizācijas procesā, un šāds nelabvēlīgs administratīvais akts ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei.

Pieteicējas tiesības vērsties tiesā izriet no Senāta judikatūras, kas dažādos līdzīgos kontekstos ir pasvītrojusi indivīda tiesības pārsūdzēt tiesā Privatizācijas aģentūras atzinumu par trešās personas pirmpirkuma tiesībām *(Senāta spriedums lietā Nr.SKA-269/2006)*, indivīda tiesības prasīt privatizācijas normu ievērošanu, kad valsts mēģina tās apiet *(Senāta spriedums* lietā Nr.SKA-251/2007)*, un indivīda tiesības apstrīdēt diskriminatīvu izslēgšanu no administratīvā procesa *(Senāta lēmums lietā Nr.SKA-183/2004)*. Turklāt SIA "TIME Investments" pastāv tieši no Eiropas Kopienu tiesībām izrietošas tiesības vērsties tiesā aizskartās kapitāla brīvās kustības efektīvai aizsardzībai.

* ***Piezīme*:** domāts: lēmums.

[8] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis izteica lūgumu grozīt pieteikuma priekšmetu uz nelabvēlīga administratīvā akta – Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmuma – atcelšanu, iesniedzot tiesai attiecīgus rakstveida paskaidrojumus.

Pieteicējas pārstāvis norādīja, ka pēc būtības SIA "TIME Investments" ir vēlējusies, lai tiktu atcelts minētais Privatizācijas aģentūras lēmums. SIA "TIME Investments" pārstāvis paskaidroja, ka strīds pēc būtības ir par Privatizācijas aģentūras lēmumā ietverto prettiesisko konstatējumu, ka "Tilts Communications" AS ir pirmpirkuma tiesības uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļām. Šāda pirmpirkuma tiesību konstatācija ir prettiesiska, jo atbilstoši Privatizācijas likumam nevienai personai nevar būt pirmpirkuma tiesību uz šīm daļām. Līdz ar to šāda konstatācija aizskar pieteicējas tiesības un tiesiskās intereses. Minētajam Privatizācijas aģentūras lēmumam ir galīga noregulējuma raksturs. Tas ir administratīvais akts, kas liedz pieteicējai jebkad piedalīties privatizācijā.

Motīvu daļa

[9] Ievērojot to, ka pieteicēja ir precizējusi sākotnējo pieteikuma priekšmetu un vairs nelūdz labvēlīgo administratīvo aktu izdošanu *(sk. šā lēmuma 3.6.punktu)*, bet lūdz, lai tiesa atceļ Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmumu, kuru pieteicēja uzskata par prettiesisku nelabvēlīgu administratīvo aktu, Senātam jāizvērtē, vai šāds pieteikums ir pieņemams izskatīšanai administratīvajā tiesā.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikti pieteikuma priekšmeti administratīvajā procesā tiesā. Atbilstoši minētajai tiesību normai pieteikumu var iesniegt par:

1) administratīvā akta izdošanu, atcelšanu (atcelšanu pilnībā vai daļā, arī grozīšanu), spēkā esamību (atzīšanu par spēkā neesošu, atzīšanu par spēku zaudējušu, arī administratīvā akta atzīšanu par spēkā esošu) vai atzīšanu par prettiesisku;

2) iestādes faktisko rīcību;

3) no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu;

4) publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību, noslēgšanu vai izpildes pareizību.

Tādējādi par pieteikuma priekšmetu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.panta 1.punktam cita starpā var būt administratīvā akta atcelšana.

[11] Blakus sūdzības iesniedzēja uzskata Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta atbildi par nelabvēlīgu administratīvo aktu un lūdz tā atcelšanu. SIA "TIME Investments" uzskata, ka pārsūdzētais lēmums, kam ir galīga noregulējuma raksturs, liedz pieteicējai jebkad piedalīties privatizācijā, jo minētajā lēmumā ir prettiesiski atzīts, ka pirmpirkuma tiesības uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļām ir "Tilts Communications" AS.

Saņemot pieteikumu tiesā, primāri jānoskaidro, vai pieteikums iesniegts par kādu no Administratīvā procesa likuma 184.pantā paredzētajiem pieteikuma priekšmetiem, proti, vai lēmums vai rīcība, par kuru iesniegts pieteikums, vispār ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Tikai tad, ja tiesa atzinusi, ka pieteikums par šādu lēmumu vai rīcību vispārēji iekļaujas administratīvās tiesas kompetencē, tiesai jānoskaidro, vai konkrētajai personai, kura pieteikumu iesniegusi, ir tiesības vērsties tiesā *(sk., piemēram, Senāta Administratīvo lietu departamenta un Judikatūras nodaļas 2006.gada tiesu prakses vispārinājuma "Pieteikuma nepieņemšana vai tiesvedības izbeigšana lietā sakarā ar to, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību" 14.lpp. Publicēts: www.at.gov.lv)*.

Tādējādi vispirms nepieciešams noskaidrot, vai pieteikums konkrētajā gadījumā vispār ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā, proti, vai pārsūdzētais Privatizācijas aģentūras lēmums ir administratīvais akts. Tikai apstiprinoši atbildot uz minēto jautājumu, jāveic tālākais izvērtējums par to, vai pieteicējai ir tiesības iesniegt pieteikumu par konkrēto administratīvo aktu.

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pirmo teikumu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

No minētās tiesību normas izriet šādas obligātas administratīvā akta pazīmes:

tas ir uz āru vērsts;

tiesību akts;

ko izdod iestāde;

publisko tiesību (valsts pārvaldes) jomā;

attiecībā uz individuāli noteiktu (vai nosakāmu) personu vai personām;

nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

Lai kādu lēmumu atzītu par administratīvo aktu, tam ir jāpiemīt visām uzskaitītajām pazīmēm. Ja iztrūkst kaut viena no šīm pazīmēm, attiecīgais lēmums nevar tikt uzskatīts par administratīvo aktu.

Senāts konstatē, ka lietā nav strīda, ka Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta vēstule ir uz āru vērsta, ka to izdevusi iestāde publisko tiesību jomā un ka tā izdota attiecībā uz individuāli noteiktu personu.

Pieteicēja norāda, ka ar pārsūdzēto lēmumu citai personai ir atzītas pirmpirkuma tiesības uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļām, kas nozīmē, ka pieteicējai nav tiesību piedalīties minēto valsts kapitāla daļu privatizācijas procesā.

Ievērojot minēto, konkrētajā gadījumā ir jānoskaidro, vai minētā Privatizācijas aģentūras vēstule ir tāda, kura rada pieteicējai tiesiskās sekas – nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētās tiesiskās attiecības vai konstatē faktisko situāciju.

[13] Tiesiskas sekas tiek radītas tad, ja ar attiecīgo lēmumu tiek saistoši ietekmētas tiesiskās attiecības *(sal., piemēram, Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 29.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-500 8.punktu)*, proti, ja ar šo lēmumu tiek saistoši ietekmēts adresāta subjektīvo publisko tiesību un pienākumu loks *(sal. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 9.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-342 8.punktu)*. Privātpersonas tiesību loks attiecīgi var tikt papildināts vai arī samazināts. Tiesību loks tiek samazināts, ja personai tiek atņemtas kādas līdz šim bijušas tiesības.

Lai lēmumu varētu atzīt par administratīvo aktu, tam pašam par sevi jārada personai tiesiskas sekas. Tas nozīmē, ka lēmumam ir jāsatur galīgs noregulējums (izņemot gadījumu, kad starplēmums pats par sevi rada būtisku privātpersonas aizskārumu), proti, tam jābūt tādam, kas attiecīgajā administratīvajā procesā galīgi noregulē to jautājumu, kura dēļ process bija uzsākts.

Līdz ar to nepieciešams noskaidrot, vai pārsūdzētā Privatizācijas aģentūras vēstule rada pieteicējai tiesiskās sekas (vai tā satur galīgu noregulējumu) attiecībā uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju.

[14] Privatizācijas likumā ir noteikta valsts īpašuma objektu (tai skaitā valstij piederošo kapitāla daļu) privatizācijas kārtība.

Atbilstoši Privatizācijas likuma 12.panta pirmajai daļai jebkura fiziskā vai juridiskā persona ir tiesīga ierosināt jebkura tāda valsts īpašuma objekta privatizāciju, uz kuru attiecināms šis likums. Privatizācijas aģentūra apkopo valsts īpašuma objektu privatizācijas ierosinājumus (12.panta trešā daļa), savukārt Ministru kabinets pieņem lēmumu par attiecīgā valsts īpašuma objekta nodošanu privatizācijai. Ministru kabinets var noteikt valsts īpašuma objekta privatizācijas nosacījumus (12.panta ceturtā daļa).

Likumā noteiktā privatizācijas kārtība cita starpā paredz, ka Privatizācijas aģentūra publicē paziņojumu par attiecīgā objekta privatizācijas uzsākšanu, nosakot termiņu, līdz kuram privatizācijas subjekti var iesniegt valsts īpašuma objekta privatizācijas priekšlikumus, un termiņu, līdz kuram var iesniegt pieteikumu par pirmpirkuma tiesību realizēšanu (likuma 21.panta pirmā daļa).

Saskaņā ar Privatizācijas likuma 22.pantu Privatizācijas aģentūra reģistrē iesniegtos privatizācijas priekšlikumus un izstrādā konkrētā valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumus (ziņu un privatizācijas subjektam izvirzāmo nosacījumu kopums, kā arī valsts īpašuma objekta privatizācijas pasākumu secība), ievērojot Ministru kabineta noteiktos valsts īpašuma objekta privatizācijas nosacījumus. Valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumos cita starpā ietverama informācija par privatizācijas subjektu pirmpirkuma tiesību realizācijas nosacījumiem un kārtību (likuma 23.panta pirmās daļas 10.punkts).

Atbilstoši Privatizācijas likuma 24.panta pirmajai daļai ne vēlāk kā nedēļas laikā pēc valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanas Privatizācijas aģentūra publicē paziņojumu par šo noteikumu apstiprināšanu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" un tā rajona vai pilsētas laikrakstā, kuras teritorijā atrodas privatizējamais valsts īpašuma objekts, kā arī izsūta ierakstītā vēstulē apstiprinātos valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumus privatizācijas subjektiem, kuri Privatizācijas aģentūras noteiktajā termiņā bija iesnieguši privatizācijas priekšlikumus. Paziņojumā par valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanu un vēstulē Privatizācijas aģentūra norāda termiņu, kurā privatizācijas subjektam jāiesniedz apliecinājums, ka tas vēlas privatizēt objektu saskaņā ar apstiprinātajiem valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumiem (likuma 24.panta otrā daļa). Privatizācijas subjektam ir tiesības iepazīties ar apstiprinātajiem valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumiem un Privatizācijas aģentūras noteiktajā kārtībā iesniegt apliecinājumu privatizēt objektu saskaņā ar šiem noteikumiem (likuma 24.panta trešā daļa).

Valsts īpašuma objekta pircēja noteikšanu regulē likuma III daļas 4.nodaļa "Valsts īpašuma objekta pircēja noteikšana". Šajā nodaļā esošā 25.panta pirmā daļa noteic, ka ne vēlāk kā nedēļas laikā pēc valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanas Privatizācijas aģentūra piedāvā personām, kurām ir pirmpirkuma tiesības (17.pants), noslēgt privatizējamā objekta pirkuma līgumu saskaņā ar apstiprinātajiem valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumiem, ierakstītā vēstulē izsūtot tām šos noteikumus. Ja persona, kurai ir pirmpirkuma tiesības, nedod atbildi mēneša laikā no ierakstītās vēstules saņemšanas brīža, tās pirmpirkuma tiesības izbeidzas (likuma 25.panta otrā daļa). Tādā gadījumā atbilstoši Privatizācijas likuma 26.pantam Privatizācijas aģentūra atkarībā no pretendentu skaita veic šādas

darbības: 1) valsts īpašuma objekta pircēja noteikšanai izsludina izsoli vai piedāvājumu konkursu, ja uz objekta privatizāciju ir pieteikušies vairāki pretendenti vai 2) slēdz pirkuma līgumu vai citu juridisku aktu par objekta privatizāciju saskaņā ar apstiprinātajiem valsts īpašuma objekta privatizācijas noteikumiem ar vienīgo pretendentu, ja pieteicies tikai viens pretendents, izņemot gadījumu, ja par valsts īpašuma objekta privatizācijas paņēmienu ir noteikta izsole.

Saskaņā ar Privatizācijas likuma 8.panta pirmās daļas 9.punktu Privatizācijas aģentūra pieņem lēmumu par to, ka objektu privatizē noteikts pretendents vai pretendentu grupa.

[15] Lietā nav strīda par to, ka:

1) ar Ministru kabineta 1998.gada 14.oktobra rīkojumu Nr.497 privatizācijai ir nodotas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Lattelekom" (2006.gada 18.maijā komercreģistrā reģistrēta SIA "Lattelekom" nosaukuma maiņa uz SIA "Lattelecom") valstij piederošās kapitāla daļas;

2) Privatizācijas aģentūra 2007.gada 18.jūlija atbildē apliecināja, ka SIA "TIME Investments" priekšlikums par SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizāciju ir saņemts un tiks izskatīts, izstrādājot objekta privatizācijas noteikumus, un norādīja, ka informācija par objekta privatizācijas noteikumu apstiprināšanu tiks publicēta laikrakstos un privatizācijas noteikumi tiks nosūtīti SIA "TIME Investments" *(lietas 19.lapa)*;

3) Privatizācijas aģentūra 2007.gada 25.jūlijā oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" un 2007.gada 2.augustā laikrakstā "Rīgas Balss" ir publicējusi paziņojumu par SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas uzsākšanu.

Tāpat lietā nav strīda, ka līdz pat šim brīdim Privatizācijas aģentūra nav Privatizācijas likumā noteiktajā kārtībā izstrādājusi un apstiprinājusi SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas noteikumus.

Ievērojot minēto un Privatizācijas likumā noteikto valsts īpašuma objektu privatizācijas kārtību, Senāts secina, ka Privatizācijas aģentūrai šajā privatizācijas procesa posmā, kad vēl nav apstiprināti privatizācijas noteikumi, nav iespējams pieņemt lēmumu par SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju noteiktam pretendentam vai pretendentu grupai.

[16] Privatizācijas likuma 7.panta piektā daļa noteic, ka Privatizācijas aģentūras valdes un tās pilnvarotu institūciju lēmumus, kas aizskar kādas personas intereses, šī persona var pārsūdzēt tiesā.

Izvērtējot Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta vēstuli, Senāts secina, ka tajā SIA "TIME Investments" tiek vispārīgi izskaidrots SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas process un pieteicējas iespējas tajā piedalīties likumā paredzētajā kārtībā. Tostarp vēstulē tiek norādīts uz to, ka Privatizācijas aģentūra izstrādās SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas noteikumus pēc tam, kad

Ministru kabinets Privatizācijas likuma 12.pantā noteiktā kārtībā apstiprinās minēto kapitāla daļu privatizācijas nosacījumus. Tāpat vēstulē norādīts, ka privatizācijas noteikumi pēc to apstiprināšanas tiks publicēti oficiālā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" un tie tiks nosūtīti arī SIA "TIME Investments". Vēstulē arī norādīts, ka privatizācijas subjektu, t.sk. SIA "TIME Investments" tiesības piedalīties SIA "Lattelecom" valstij piederošo kapitāla daļu privatizācijā tiks noteiktas, ievērojot likuma un privatizāciju regulējošo tiesību aktu normas *(lietas 11., 12.lapa)*.

Senāts nekonstatē, ka minētajā Privatizācijas aģentūras vēstulē attiecībā uz pieteicēju būtu atzīts, ka tai nav tiesību piedalīties privatizācijas procesā. Tieši otrādi, no vēstules izriet, ka vēl nav izstrādāti SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizācijas noteikumi. Turklāt Privatizācijas aģentūra 2007.gada 18.jūlija vēstulē ir apliecinājusi pieteicējas privatizācijas priekšlikuma saņemšanu un to, ka tas tiks izskatīts, izstrādājot privatizācijas noteikumus. Pēc būtības iepriekš minētais Senāta ieskatā nozīmē, ka vēl nav pieņemti nekādi lēmumi, kas kādai personai radītu tiesiskās sekas attiecībā uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju.

Kā atzīst Senāts, Privatizācijas aģentūras atbildē cita starpā norādītais uz "Tilts Communications" AS pirmpirkuma tiesībām uz valsts kapitāla daļām *(lietas 12.lapa)* nav saistošs nevienai personai, jo privatizācijas subjektu pirmpirkuma tiesību realizācijas nosacījumi un kārtība atbilstoši Privatizācijas likuma 23.panta pirmās daļas 10.punktam tiek noteikti privatizācijas noteikumos. Kamēr šādi noteikumi nav izstrādāti un apstiprināti, nevar tikt aizskartas pieteicējas tiesības vai tiesiskās intereses. Savukārt, ja tiks izstrādāti un apstiprināti tādi valsts kapitāla daļu privatizācijas noteikumi, kuros būs paredzētas pirmpirkuma tiesības, kas skars SIA "TIME Investments" kā privatizācijas subjekta tiesības piedalīties privatizācijas procesā, SIA "TIME Investments" atbilstoši iepriekš minētajai Privatizācijas likuma 7.panta piektajai daļai būs iespēja aizstāvēt savas aizskartās tiesības, vēršoties ar attiecīgu pieteikumu par Privatizācijas aģentūras lēmumu administratīvajā tiesā.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka pārsūdzētā Privatizācijas aģentūras vēstule nerada pieteicējai nekādas tiesiskās sekas attiecībā uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju. Tādējādi secināms, ka šī vēstule nav uzskatāma par administratīvo aktu. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka ar minēto vēstuli tai ir liegta iespēja jebkad piedalīties privatizācijā.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka pieteicēja konkrētajā gadījumā ir priekšlaicīgi vērsusies tiesā ar pieteikumu.

[17] Vienlaikus Senāts norāda, ka lietā Nr.SKA-269/2006, uz kuru pieteicēja atsaucas blakus sūdzībā un rakstveida paskaidrojumos, ir atšķirīgi faktiskie apstākļi. Proti, būtiska atšķirība ir tā, ka lietā

Nr.SKA-269/2006 Privatizācijas aģentūra bija atteikusi fiziskajai personai izskatīt viņas privatizācijas ierosinājumu par valstij piederoša zemesgabala privatizāciju uz pirmpirkuma tiesību pamata, norādot, ka konkrētajā gadījumā pirmpirkuma tiesības uz valstij piederošo zemesgabalu ir citai personai – AS "Liepājas metalurgs". Kā minētajā lietā norādīja Senāts, "no likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.panta izriet, ka apbūvētu zemesgabalu var privatizēt tikai tāda persona, kurai ir pirmpirkuma tiesības. Atzīstot, ka personai nav pirmpirkuma tiesību, tai faktiski tiek liegta iespēja privatizēt attiecīgo zemesgabalu" *(sk. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 27.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-269/2006 13.2.punktu)*.

Tādējādi lietā Nr.SKA-269/2006 ar Privatizācijas aģentūras vēstuli privātpersonai, kā atzina Senāts, pēc būtības tika liegtas tiesības privatizēt zemesgabalu (atteikums nodibināt konkrētas tiesiskās attiecības). Šim atteikumam bija galīga noregulējuma raksturs. Savukārt izskatāmajā lietā, kā jau norādīts iepriekš, Privatizācijas aģentūra pieteicējai ir tikai izskaidrojusi privatizācijas procesa norises kārtību un nav pieņēmusi lēmumu, kurā būtu noteikts, ka pieteicējai nav tiesību uz SIA "Lattelecom" valsts kapitāla daļu privatizāciju.

[18] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam pieteikumu atsakāms pieņemt, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Ņemot vērā iepriekš norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka pieteikumu atsakāms pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

Tā kā pieteikumu atsakāms pieņemt sakarā ar to, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, Senāts nevērtē pārējos blakus sūdzībā norādītos argumentus.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, 323.pantu pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.novembra lēmumu.

Atteikt pieņemt SIA "TIME Investments" pieteikumu par Privatizācijas aģentūras 2007.gada 2.augusta lēmuma atcelšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procesā pieņemtie lēmumi un veiktās darbības nav pakļautas kontrolei administratīvā procesa kārtībā

1. Administratīvā akta un faktiskās rīcības obligāta pazīme ir publisko tiesību joma – proti, lai kādu lēmumu vai rīcību atzītu par pakļautu administratīvās tiesas kontrolei, tam jābūt īstenotam publisko tiesību jomā, turklāt ne jebkurā, bet tieši valsts pārvaldes jomā. Tādējādi kriminālprocesuāla rakstura lēmumi vai rīcība nav ne administratīvie akti, ne faktiskā rīcība (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants).

2. Faktiskā rīcība atšķirībā no administratīvā akta ir faktisku, nevis tiesisku seku radīšana privātpersonai. Pēc pārējām pazīmēm faktiskā rīcība atbilst administratīvā akta jēdzienam (Administratīvā procesa likuma 89.pants).

3. Publiski tiesiska mērķa (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas) nolūkā valsts ir imperatīvi noteikusi, ka atsevišķos gadījumos kredītiestādei ir jāatturas veikt pienākumus, ko tā uzņēmusies privāttiesiskajās attiecībās. Imperatīva rakstura normas, kuru mērķis ir publiski tiesisks, nereti var ietekmēt un ierobežot privāttiesiskās attiecības, tomēr tas nemaina bankas un klienta attiecību privāttiesisko raksturu (likums "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu").

4. Banka, pieņemot lēmumu par atturēšanos no darījumu veikšanas klienta kontā, nepilda publisku funkciju. Šādos gadījumos banka ievēro tai ar publisko tiesību normām uzliktu pienākumu, tomēr no tā nav izdarāms tālāks secinājums, ka līdz ar to bankai būtu deleģēti pārvaldes uzdevumi, kas ietver pārvaldes lēmumu pieņemšanu. Bankas un klienta attiecības jebkurā gadījuma ir un paliek privāttiesiskas (likums "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu").

5. Darbības, ko Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests veic saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu, izsekošanu vai darbību ierobežošanu ar tiem, ir tieši vērstas uz noziedzīgu nodarījumu atklāšanu, novēršanu, noziedzīgā nodarījumā vainīgo personu sodīšanu. Citiem vārdiem, minētās darbības ir nesaraujami saistības ar apstākļu noskaidrošanu un noziedzīgā nodarījumā vainīgu personu sodīšanu kriminālprocesā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā vai citas mantas kustību tādējādi ir vērsts uz kriminālprocesuālu mērķu sasniegšanu, pat ja kriminālprocess nav uzsākts. Proti, kaut arī rīkojuma izdošanas brīdī nav skaidri zināms, vai tiks uzsākts kriminālprocess, tādēļ vien nav pamata rīkojumu atzīt par tādu, kas izdots valsts pārvaldes attiecību ietvaros (administratīvajā procesā) (likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 4., 5., 17.^{2}panta pirmā daļa, 27., 28.pants, Krimināllikuma 195.pants).

6. Administratīvā procesa ietvaros galīgais noregulējums tiesiskajās attiecībās starp privātpersonu un valsti ir administratīvais akts vai galīga rakstura (pabeigta) faktiskā rīcība. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums, ar kuru kredītiestādei uzlikts pienākums apturēt darbības ar klienta naudas līdzekļiem, pēc būtības ir starplēmums procesā, kurš var turpināties kā kriminālprocess. Līdz ar to dienesta rīcībai šādos gadījumos nav administratīvā procesa rakstura, proti, tā nav vērsta nedz uz administratīvā akta izdošanu, nedz faktiskās rīcības veikšanu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants).

2008.gada 4.martā Lieta Nr.SKA-140/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja J.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.oktobra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 24.jūlija lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2007.gada 28.martā akciju sabiedrība "Hansabanka" (turpmāk – Hansabanka), pamatojoties uz likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 17.pantu, pieņēma lēmumu par atturēšanos no darījumu veikšanas pieteicēja J.B. norēķinu kontā.

2007.gada 23.aprīlī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests (turpmāk – Kontroles dienests) pieņēma rīkojumu Nr.32 par finanšu līdzekļu debeta operācijas EUR 3 600 000 apmērā apturēšanu uz 45 dienām klienta J.B. kontā (turpmāk – rīkojums Nr.32). Pieteicējs rīkojumu Nr.32 pārsūdzēja ģenerālprokuroram.

Ģenerālprokuratūras virsprokurors 2007.gada 31.maijā sniedza pieteicējam atbildi Nr.8-34-07/604, kurā norādīja, ka Kontroles dienests, ir izdevis rīkojumu, izvērtējot un analizējot tā rīcībā esošo informāciju, un tā atcelšanai nav pamata.

2007.gada 1.jūnijā Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurors izskatīja kriminālprocesa materiālus un nolēma uzlikt arestu ar kriminālprocesu saistītai mantai, kas atrodas pieteicēja Hansabankas kontā.

[2] Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Hansabankas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un Kontroles dienesta faktiskās rīcības un rīkojuma Nr.32 atzīšanu par prettiesisku.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2007.gada 24.jūlija lēmumu pieteikumu atteica pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Lēmumā secināts, ka pieteicēja un Hansabankas attiecības ir civiltiesiskās attiecības, kuras nav pakļautas administratīvās tiesas kontrolei. Savukārt pārraudzību pār Kontroles dienesta rīcību veic ģenerālprokurors vai tam īpaši pilnvaroti prokurori; rīkojumu Nr.32 var pārsūdzēt ģenerālprokuroram.

[4] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 24.oktobra lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 24.jūlija lēmumu atstāja negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Hansabankas atturēšanās no darījuma veikšanas pieteicēja kontā pretēji pirmās instances tiesas tiesneses viedoklim nav vērtējama kā civiltiesiskas attiecības starp banku un pieteicēju. Tāpat nav pareizs pieteicēja viedoklis, ka Hansabanka šajā gadījumā ir rīkojusies kā publisko tiesību subjekts.

Hansabanka saskaņā ar likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 17.panta pirmo daļu ir nolēmusi atturēties no darījuma veikšanas pieteicēja norēķinu kontā. No Hansabankas sniegtās informācijas pieteicējam secināms, ka Kontroles dienests saskaņā ar likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 17.^{2}panta pirmo daļa ir izdevis rīkojumu Nr.32 par finanšu debeta operācijas EUR 3 600 000 apmērā apturēšanu uz 45 dienām pieteicēja kontā. Tāpat no Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurora 2007.gada 1.jūnija lēmuma par aresta uzlikšanu mantai secināms, ka ir uzsākts kriminālprocess un šā kriminālprocesa ietveros tiek noskaidrots jautājums par pieteicēja finanšu līdzekļu izcelsmi.

Tātad Hansabanka kā finanšu un kapitāla tirgus dalībniece ir pildījusi pienākumu, kas tai uzlikts ar likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu". Savukārt to, vai Hansabankas atturēšanās veikt darījumu ir pamatota, vērtē Kontroles dienests, kas, saņemot bankas ziņojumu par atturēšanos veikt darījumu, atbilstoši

likumā noteiktajai kompetencei var dot rīkojumu apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā vai arī paziņot, ka nav pamata izdot šādu rīkojumu.

[4.2] Tā kā Kontroles dienests darbojas prokuratūras pārraudzībā un šo pārraudzību veic ģenerālprokurors un īpaši pilnvaroti prokurori, Kontroles dienesta rīkojumu tiesiskuma pārbaude ietilpst prokuratūras kā pārraudzību veicošas institūcijas kompetencē. Savukārt prokuroru pieņemto lēmumu pārsūdzības kārtību nosaka Prokuratūras likums.

[4.3] No likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" mērķa, Kontroles dienesta kompetences, kā arī Kontroles dienesta izdoto rīkojumu tiesiskuma pārbaudes kārtības secināms, ka Kontroles dienesta darbība ir vērsta uz krimināli sodāmu darbību novēršanu, atklāšanu, kā arī informācijas vākšanu pirmstiesas izmeklēšanai un iztiesāšanai. Līdz ar to ne Hansabankas rīcība, atturoties no darījuma, ne Kontroles dienesta rīkojums Nr.32 nav veikti valsts pārvaldes jomā, tāpēc to tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.oktobra lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, kura pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa ir norādījusi, ka Hansabanka kā finanšu un kapitāla tirgus dalībniece ir pildījusi pienākumu, kas tai uzlikts ar likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu", tātad – valsts deleģētus pārvaldes uzdevumus, kas ietver pārvaldes lēmumu pieņemšanu.

[5.2] Tiesa nepamatoti ir secinājusi, ka to, vai Hansabankas atturēšanās veikt darījumu ir pamatota, vērtē Kontroles dienests. Šāds secinājums ir neatbilstošs likumam "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu", jo Kontroles dienests neīsteno uzraudzību pār bankas rīcību. Turklāt konkrētajā gadījumā pieteikums tiesā iesniegts par to, ka Hansabanka, rīkojoties kā publisko tiesību subjekts, pretēji likumā noteiktajam, turpināja aizturēt naudas līdzekļus pēc likumā noteiktā termiņa – 14 dienām. Tiesiskā valstī nav pieļaujama situācija, kad iestādes (šai gadījumā Hansabankas) pieņemtā lēmuma, ar kuru ierobežotas personas pamattiesības, pamatotība un likumība nav pakļauta jebkādai kontrolei.

[5.3] Tiesas ieskatā kontrole pār Kontroles dienesta rīkojuma tiesiskumu īstenojama Kriminālprocesa likumā vai Prokuratūras likumā noteiktajā kārtībā. Kontroles dienesta lēmumu pārsūdzības kārtība noteikta Prokuratūras likumā, kura 49.^{4}pants nosaka, ka ģenerālprokurora lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Savukārt to, kādi ģenerālprokurora pieņemtie lēmumi pārsūdzami tiesā Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā, nosaka Kriminālprocesa likuma 346.pants. Tādējādi kļūdains ir apgabaltiesas secinājums, ka Kontroles dienesta

rīcības vai lēmumu tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

Motīvu daļa

[6] Pieteicējs uzskata, ka Hansabanka ir pildījusi valsts deleģētus pārvaldes uzdevumus un tādēļ uzskatāma par iestādi, kuras rīcība pārsūdzama administratīvajā tiesā. Senāts šo argumentu atzīst par nepamatotu.

Hansabanka konkrētajā gadījumā kā finanšu un kapitāla tirgus dalībniece ir pildījusi pienākumu, kas tai uzlikts ar likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" *(sk. apgabaltiesas lēmuma 8.punktu)*. Tomēr no tā nav izdarāms tālāks secinājums, ka līdz ar to Hansabankai būtu deleģēti pārvaldes uzdevumi, kas ietver pārvaldes lēmumu pieņemšanu.

Hansabankas un pieteicēja attiecības ir privāttiesiskas. Valsts publiski tiesiska mērķa (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas) nolūkā ir imperatīvi noteikusi, ka atsevišķos gadījumos kredītiestādei ir jāatturas veikt pienākumus, ko tā uzņēmusies privāttiesiskajās attiecībās. Imperatīva rakstura normas, kuru mērķis ir publiski tiesisks, nereti ietekmē un ierobežo privāttiesiskās attiecības. Piemēram, Civillikuma 1415.pantā noteiktais, ka neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā. Tāpat, piemēram, darba tiesībās darba devējam ir imperatīvi noteikti pienākumi darba līguma ietvaros (pienākums nodrošināt noteiktu atpūtas laiku, veikt darba laika uzskaiti, aizliegums nodarbināt bērnus un grūtnieces nakts darbā utt.) vai pat pienākumi pret valsti saistībā ar šīm darba tiesiskajām attiecībām (piemēram, pienākums nomaksāt budžetā iedzīvotāju ienākuma nodokli), taču tiesiskās attiecības tieši starp darba devēju un darbinieku kopumā ir privāttiesiskas un darba devējs nav uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmās daļas izpratnē.

Līdz ar to, pat ja kredītiestāde izpilda kādu publiski tiesisku pienākumu, kas skar attiecības ar klientu, attiecībās ar savu klientu tā nepārvēršas par iestādi administratīvā procesa izpratnē. Publiski tiesiskas attiecības varētu rasties starp Kontroles dienestu kā valsts iestādi, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, ja Kontroles dienests, izmantojot valsts varu, uzliktu privātpersonai kādu pienākumu, taču arī tādā gadījumā būtu vērtējams, vai tās ir kriminālprocesuālas vai administratīvi procesuālas attiecības.

[7] Pieteicējs norāda, ka tādējādi nav iespējams vērsties tiesā pret Hansabankas nelikumīgu rīcību. Senāts uzskata, ka pieteicējam ir iespēja savas tiesības aizsargāt atbilstoši tam, kāda veida rīcību tas uzskata par prettiesisku.

Gadījumā, ja kredītiestāde savu rīcību ar klienta naudas līdzekļiem pamato ar likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu", klients iebildumus par to var izteikt attiecīgajai valsts iestādei, kuras rīkojumi saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu ir saistoši kredītiestādei, proti, Kontroles dienestam vai iestādei, kas atbilstoši likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 28.panta pirmajai daļai to pārrauga – prokuratūrai. Kontroles dienesta vai prokuratūras attiecīgu lēmumu pārsūdzības tiesības izriet no citiem likumiem *(sk. tālāk šajā lēmumā)*.

Savukārt, ja kredītiestādes rīcība nav pamatota ar likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" vai pārsniedz likumā vai Kontroles dienesta rīkojumā noteikto, nav izslēgta kredītiestādes klienta vēršanās pret kredītiestādi civilprocesuālā kārtībā savu aizskarto mantisko tiesību aizsardzībai.

[8] Senāts uzskata par nepamatotu arī pieteicēja argumentāciju, ka Kontroles dienesta rīkojums par finanšu līdzekļu debeta operāciju apturēšanu pieteicēja kontā un Kontroles dienesta rīcība būtu administratīvais akts un faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma izpratnē. Minētais secinājums izriet no tālāk minētajiem apsvērumiem.

[9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai kriminālprocesuāli lēmumi nav administratīvie akti. Administratīvā procesa likuma 89.pantā definētā faktiskā rīcība atšķirībā no administratīvā akta ir faktisku, nevis tiesisku seku radīšana privātpersonai, taču pēc pārējām pazīmēm tā atbilst administratīvā akta jēdzienam. Tādējādi arī atsevišķa faktiska rakstura darbība kriminālprocesā nav faktiskā rīcība administratīvā procesa izpratnē.

[10] Kontroles dienests ir iestāde, kas veic neparastu un aizdomīgu finanšu darījumu kontroli un iegūst, saņem, reģistrē, apstrādā, apkopo, uzglabā, analizē un sniedz pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un tiesai informāciju, kuru var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai legalizācijas mēģinājuma vai citas ar to saistītas krimināli sodāmas darbības novēršanai, atklāšanai, pirmstiesas izmeklēšanai vai iztiesāšanai (likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 27.pants). Kontroles dienests darbojas prokuratūras pārraudzībā; šo pārraudzību veic ģenerālprokurors un īpaši pilnvaroti prokurori (minētā likuma 28.panta pirmā daļa).

[11] Atbilstoši likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 4.panta ietvertajai vispārīgajai definīcijai par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem tiek atzīti finanšu līdzekļi un cita manta, kas tieši vai netieši iegūta Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā.

Atbilstoši Krimināllikuma 195.pantam arī pati noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija (darbības, kas izdarītas nolūkā slēpt vai maskēt finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi – likuma "Par

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 5.pants) ir noziedzīgs nodarījums.

Tādējādi darbības, kas vērstas uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu, izsekošanu, darbību ierobežošanu ar tiem, ir tieši vērstas uz **noziedzīgu nodarījumu** atklāšanu, novēršanu, noziedzīgā nodarījumā vainīgo personu sodīšanu. Citiem vārdiem, minētās darbības ir nesaraujami saistības ar apstākļu noskaidrošanu un noziedzīgā nodarījumā vainīgu personu sodīšanu kriminālprocesā.

[12] Kontroles dienesta rīkojums apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā vai citas mantas kustību (likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 17.^{2}panta pirmā daļa) ir vērsti uz kriminālprocesuālu mērķu sasniegšanu, pat ja netiek izdoti uzsākta kriminālprocesa ietvaros, un šo mērķi Senāts uzskata par būtisku, vērtējot rīkojumu pārsūdzēšanas iespējas administratīvajā tiesā.

Rīkojuma izdošanas brīdī nav skaidri zināms, vai tiks uzsākts kriminālprocess. Proti, atbilstoši likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 17.–17.^{3}pantam Kontroles dienests pats neveic izmeklēšanu, bet rīkojuma darbības laikā var nodot ziņas pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm tālākai apstākļu noskaidrošanai vai arī atcelt pats savu rīkojumu, ja uzskata, ka ir saņemtas ziņas par līdzekļu likumīgu izcelsmi.

Taču tādēļ vien rīkojumu nav pamata atzīt par tādu, kas izdots valsts pārvaldes attiecību ietvaros (administratīvajā procesā). Administratīvā procesa ietvaros galīgais noregulējums tiesiskajās attiecībās starp privātpersonu un valsti ir administratīvais akts vai galīga rakstura (pabeigta) faktiskā rīcība. Piemēram, administratīvais process tiek uzsākts saistībā ar personas pienākumu nomaksāt nodokli, un pēc apstākļu noskaidrošanas tiek izdots administratīvais akts, kurā tiek noteikts šāds konkrēts pienākums. Vai, piemēram, faktiskās rīcības gadījumā valsts iestādes darbinieki pārvieto privātpersonai piederošu automašīnu, ja tā traucē ceļu satiksmi.

Turpretim Kontroles dienesta rīkojums, ar kuru kredītiestādei uzlikts pienākums apturēt darbības ar klienta naudas līdzekļiem, pēc būtības ir starplēmums procesā, kurš var turpināties kā kriminālprocess. No tiesību sistēmas uzbūves viedokļa Senāts nesaskata iespēju pirms tiesisko attiecību galīgas noregulēšanas pārsūdzēt tiesā atsevišķas valsts institūcijas darbības, kas vērstas uz noziedzīgu nodarījumu atklāšanu, novēršanu, uz darbību ierobežošanu ar noziedzīgu nodarījumu priekšmetiem un rīkiem, neatkarīgi no tā, vai jau ir vai nav uzsākts kriminālprocess. Valsts institūciju darbībām šādos gadījumos nav administratīvā procesa rakstura, proti, tās nav vērstas nedz uz administratīvā akta izdošanu, nedz faktiskās rīcības veikšanu.

Satversmes tiesa, vērtējot, vai personai atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam (tiesības uz taisnīgu tiesu) ir tiesības

pārsūdzēt tiesā izziņas izdarītāja vai prokurora darbību, ir atzinusi tālāk norādīto: "(..) ļaujot katru procesa virzītāja lēmumu un darbību pārsūdzēt tiesā, tiktu neattaisnoti kavēta pirmstiesas izmeklēšana. (..) Satversmes 92.pants neprasa, lai katru izziņas izdarītāja un prokurora darbību varētu pārsūdzēt tiesā. Tas būtu pretrunā ar sabiedrības drošības interesēm un aizskartu citu personu tiesības, tostarp apdraudētu savlaicīgu kriminālllietas izmeklēšanas pabeigšanu un izskatīšanu tiesā" *(sk. Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2004-06-01 14.punktu)*.

Senāta ieskatā minētais pilnībā attiecināms arī uz prokuratūras pārraudzībā esošā Kontroles dienesta rīkojumiem par operāciju ar naudas līdzekļiem apturēšanu, jo šādi rīkojumi būtībā tiek pieņemti ar vienīgo mērķi – nepieciešamību noskaidrot apstākļus par iespējamu noziedzīgu nodarījumu un veikt pagaidu pasākumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu izmantošanas ierobežošanai un iespējamās konfiskācijas nodrošināšanai, proti, mērķis ir saistīts ar iespējamo kriminālprocesu. Pilnīga tiesas kontrole, visus ar rīkojuma pamatotību saistītos faktus pirms apstākļu pilnīgas noskaidrošanas kriminālprocesā pārbaudot atklātā administratīvās tiesas procesā, ne tikvien kavētu, bet arī pēc būtības apdraudētu apstākļu noskaidrošanu par noziedzīgu nodarījumu.

[13] Izvērtējot tiesību normas, kas regulē privātpersonas tiesību ierobežojumus saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, Senāts secina, ka privātpersonai nav liegtas iespējas aizsargāt savas tiesības tiesā.

[13.1] Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Latvija ratificējusi ar 1998.gada 15.oktobra likumu) 2.pants paredz, ka ikviena konvencijas dalībvalsts veic tādus likumdošanas un cita veida pasākumus, kādi nepieciešami, lai tā varētu konfiscēt rīkus un noziedzīgā ceļā gūtos ienākumus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādu līdzekļu vērtībai. Savukārt konvencijas 3.pants paredz dalībvalsts pienākumu ar likumdošanu vai cita veida pasākumiem nodrošināt izmeklēšanas pasākumu un pagaidu pasākumu veikšanu, tas ir, lai varētu identificēt un izsekot īpašumu, kas ir konfiscējams, un novērst jebkuru darījumu veikšanu ar šādu īpašumu, tā atsavināšanu vai nodošanu citai personai.

Pieteicēja pārsūdzētais Kontroles dienesta rīkojums ir vērsts uz šādu izmeklēšanas un pagaidu pasākumu veikšanu, proti, tas dod iespēju identificēt iespējami nākotnē konfiscējamo īpašumu, novērst jebkuru darījumu veikšanu ar to. Kā redzams no lietas materiāliem, vēlāk pieteicēja naudas līdzekļiem ir uzlikts arests, kas ir līdzīga rakstura pasākums jau uzsākta kriminālprocesa ietvaros.

[13.2] Minētās konvencijas 5.pants paredz, ka ikviena konvencijas dalībvalsts veic tādus likumdošanas un cita veida pasākumus, kādi

nepieciešami, lai ieinteresētajām personām, uz kurām attiecas 2. un 3.pantā minētie pasākumi, tiek nodrošināta efektīva to tiesību juridiskā aizsardzība.

Senāts šādu tiesību aizsardzības iespēju saskata tālāk norādītajos veidos:

1) gadījumā, ja nav uzsākts kriminālprocess, Kontroles dienesta rīkojumi ir pārsūdzami prokuratūrā kā pārraugošajā iestādē atbilstoši likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 28.panta pirmajai daļai. Prokuratūra ir tiesu varas iestāde (Prokuratūras likuma 1.panta pirmā daļa), prokurori savu lēmumu pieņemšanā ir neatkarīgi (Prokuratūras likuma 5.pants, 6.panta pirmā daļa), tādējādi agrīnā noziedzīga nodarījuma atklāšanas un novēršanas stadijā tiesiskuma uzraudzība šīs institūcijas ietvaros, līdzīgi kā pirmstiesas izmeklēšanā kriminālprocesā, ir pietiekama un adekvāta. To, izvērtējot arī prokuroru darbības neatkarību garantējošās tiesību normas (prokuroru iecelšana amatā, atbrīvošana, prokuratūras vieta valsts institucionālajā uzbūvē), atzinusi Satversmes tiesa *(sk. Satversmes tiesas 2004.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2004-06-01 19.punktu)*;

2) pēc kriminālprocesa uzsākšanas persona savas tiesības var aizsargāt atbilstoši Kriminālprocesa likuma normām, tai skaitā lietas iztiesāšanas laikā pēc būtības trīs līmeņu tiesu sistēmā;

3) ja pēc galīgas apstākļu noskaidrošanas rīkojums objektīvi izrādījies nepamatots (netiek konstatēts pamats kriminālprocesa uzsākšanai un pagaidu pasākumi tiek atcelti, vai ja kriminālprocess noslēdzas ar reabilitējoša rakstura nolēmumu, vai ja persona uzskata, ka lietas iztiesāšanā tai nav pietiekami izdevies sevi aizstāvēt), persona var prasīt kaitējuma atlīdzinājumu kā par jebkuru nepamatotu vai prettiesisku aizskārumu no valsts puses, tai skaitā atbilstoši likumam "Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu" vai, neesot atbilstošam speciālajam regulējuma, vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību par kaitējuma atlīdzinājumu, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešo teikumu.

[14] Iepriekš izdarītos secinājumus apstiprina arī Saeimas izskatīšanā nodotais Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma projekts (pieņemts 1.lasījumā 2008.gada 24.janvārī), kas aizstās šobrīd spēkā esošo likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" (likumprojekta teksts, anotācija un ziņas par izskatīšanu Saeimā: *http://www.saeima.lv*). Likumprojekta 34.pants paredz Kontroles dienesta lēmumu pārsūdzēšanas kārtību:

"(1) Šajā likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā izdotos Kontroles dienesta rīkojumus personas, kuru darījums ir apturēts, kuru kontā ir apturētas noteikta veida debeta operācijas vai attiecībā uz kurai

piederošu līdzekļu pārreģistrāciju ir noteikts ierobežojums valsts informācijas sistēmas pārzinim, vai šo personu pilnvarotie pārstāvji var pārsūdzēt īpaši pilnvarotam prokuroram šajā likumā noteiktajos termiņos.

(2) Īpaši pilnvarotā prokurora lēmumu šā panta pirmajā daļā minētās personas var pārsūdzēt ģenerālprokuroram, kura pieņemtais lēmums ir galīgs."

Likuma projekta anotācijā attiecībā uz indivīda tiesību aizsardzības iespējām skaidrots, ka indivīdam būs tiesības Kontroles dienesta rīkojumus, kas ierobežo tā tiesības, apstrīdēt Ģenerālprokuratūrā. Ja pēc Kontroles dienesta rīkojuma iegūtās ziņas un informācija tiks nodota policijai vai prokuratūrai un tiks ierosināta kriminālliета, indivīds savas tiesības varēs aizstāvēt Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja iegūtās ziņas un informācija tiks nodotas Valsts ieņēmumu dienestam, tad ar tā lēmumiem vai faktisko rīcību aizskartās tiesības indivīds varēs aizstāvēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Tādējādi likumdevējs šobrīd vēlas likumā tiešā tekstā noteikt Kontroles dienesta rīkojumu pārsūdzību prokuratūrā, neparedzot katra šāda rīkojuma pārsūdzību tiesā.

[15] Pieteicējs uzskata, ka tiesības uz Kontroles dienesta rīkojuma pārbaudi administratīvajā tiesā noteic Prokuratūras likuma 49.[4]pants.

Prokuratūras likuma 49.[4] pants ir iekļauts nodaļā par prokuratūras pārraudzībā esošajām valsts iestādēm. Pants paredz, ka pārraudzību veic ģenerālprokurors un viņa īpaši pilnvaroti prokurori. Pārbaužu izdarīšanas laikā minētajām personām ir tiesības iepazīties ar visu iestādes rīcībā esošo informāciju, lietvedību, pieprasīt paskaidrojumus no darbiniekiem, dot norādījumus attiecībā uz pieļauto likuma pārkāpumu novēršanu. Ja pieņemtie lēmumi ir nelikumīgi, tos var atcelt tikai ģenerālprokurors. Ģenerālprokurora lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

No minētā panta Senāts secina, ka tas reglamentē prokuratūras kā pārraugošās institūcijas tiesiskās attiecības ar tās pārraudzībā esošajām iestādēm, tostarp Kontroles dienestu. Lēmums, par kura pārsūdzēšanas iespēju tiesā ir norādīts pantā, ir ģenerālprokurora lēmums, ar kuru tas atceļ kādu pārraudzības iestādes lēmumu. Šajā lietā pieteicējs ir pārsūdzējis prokuratūrā Kontroles dienesta lēmumu un prokurors nav saskatījis pamatu pārraudzībā esošās iestādes lēmuma atcelšanai, līdz ar to minētās normas uz šo gadījumu neattiecas.

[16] Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā un pamatoti atstājusi negrozītu pirmās instances tiesas tiesneses lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 24.oktobra lēmumu, bet J.B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tādu brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu pakļautība kontrolei administratīvā procesa kārtībā, kuri pieņemti, izskatot ieslodzīto personu iesniegumus

Brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumi, kurus tā pieņem, atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksam izskatot ieslodzīto personu iesniegumus, ir kriminālprocesuāli lēmumi, kuru tiesiskuma kontrole ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Arī visas darbības (tostarp starpdarbības un starplēmumi), kas vērstas uz šādu lēmumu pieņemšanu, uzskatāmas par kriminālprocesuāla rakstura darbībām un nav pakļautas izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi arī pieteikums par brīvības atņemšanas iestādes amatpersonas rīcību, nenodot ieslodzītās personas iesniegumu izskatīšanai Administratīvās komisijas sēdē, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Sodu izpildes kodekss).

2008.gada 28.janvārī Lieta Nr.SKA-143/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore V.Krūmiņa
senatore D Mita
senators N.Salenieks

rakstveida procesā izskatīja I.P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra lēmumu, ar kuru atcelts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 27.septembra lēmums par I.P. pieteikuma atstāšanu bez virzības un atteikts pieņemt I.P. pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2007.gada 18.maijā I.P. (turpmāk – pieteikuma iesniedzējs) iesniedza Centrālcietuma priekšniekam iesniegumu ar lūgumu izskatīt cietuma administratīvās komisijas sēdē jautājumu par viņa pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi sakarā ar to, ka viņam nav spēkā esošu disciplinārsodu.

Ar Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšnieces 2007.gada 29.maija atbildi ir atteikts izskatīt pieteikuma iesniedzēja iesniegumu Centrālcietuma administratīvās komisijas sēdē. No minētās atbildes izriet, ka pieteikuma iesniedzējam ir spēkā divi sodi (2006.gada

28.augusta un 2006.gada 19.oktobra sods) un tāpēc viņu nevar ar administratīvās komisijas lēmumu pārvietot uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi.

Minēto atbildi pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā, kas viņam norādīja, ka par Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšnieces 2007.gada 29.maija atbildi ar sūdzību ir jāvēršas pie Centrālcietuma priekšnieka, ko arī pieteikuma iesniedzējs izdarīja.

2007.gada 5.jūlijā pieteikuma iesniedzējs ir saņēmis Centrālcietuma priekšnieka atbildi, kurā norādīts, ka Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšnieces 2007.gada 29.maija atbilde tika sagatavota, pamatojoties uz pieejamo informāciju. Atbildē arī norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja 2007.gada 18.jūnija iesniegums par pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi reģistrēts izskatīšanai Centrālcietuma administratīvās komisijas jūlija sēdē, jo saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.^{12}panta ceturto daļu administratīvās komisijas sēdē tiek izskatīti iesniegumi, kas reģistrēti ne vēlāk kā 30 dienas pirms administratīvās komisijas sēdes. Taču, ņemot vērā, ka 2007.gada 27.jūnijā pieteikuma iesniedzējs ir pārvietots uz Daugavpils cietumu, iesniegums Centrālcietuma administratīvās komisijas 2007.gada jūlija sēdē netika izskatīts.

Minēto Centrālcietuma priekšnieka atbildi pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam, kurš ar savu 2007.gada 15.augusta vēstuli, pamatojoties uz Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.^{12}panta ceturto daļu, pieteikuma iesniedzējam norādīja, ka viņš nepamatoti 2007.gada 18.jūnija iesniegumā lūdza izskatīt iesniegumu cietuma administratīvās komisijas jūnija sēdē. Atbildē arī atteikts izmaksāt kompensāciju.

[2] 2007.gada 20.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteikuma iesniedzēja pieteikums par atlīdzinājumu Ls 63 000 apmērā no Ieslodzījuma vietu pārvaldes. Pieteikumā norādīts, ka Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšniece 2007.gada 29.maijā nolēmusi nevirzīt uz Centrālcietuma administratīvās komisijas sēdi 2007.gada jūnija mēnesī viņa iesniegumu par pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi.

[3] Ar 2007.gada 27.septembra Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu nolemts atstāt bez virzības pieteikumu par atlīdzinājumu Ls 63 000 apmērā sakarā ar Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšnieces 2007.gada 29.maija atbildi, nosakot termiņu trūkumu novēršanai – dokumenta pievienošanai, kas apstiprina valsts nodevas samaksu 10 latu apmērā, līdz 2007.gada 26.novembrim.

[4] Par minēto lēmumu pieteikuma iesniedzējs iesniedza blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt un pieņemt pieteikumu, atbrīvojot no valsts nodevas samaksas.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra lēmumu atcelts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par pieteikuma atstāšanu bez virzības un pieteikumu atteikts pieņemt. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Saņemot pieteikumu, pirmās instances tiesas tiesnesim ir primāri jānoskaidro, vai pieteikums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā un tikai pēc tam ir jāvērtē dokumenta, kas apliecina valsts nodevas samaksu, pievienošanas nepieciešamība.

[5.2] Pieteicējs uzskata, ka Centrālcietuma amatpersonas ir nepamatoti atteikušās virzīt viņa iesniegumu uz administratīvās komisijas sēdi.

No pieteikumam pievienotās Centrālcietuma priekšnieka 2007.gada 5.jūlija vēstules un Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka 2007.gada 15.augusta vēstules secināms, ka pieteikuma iesniedzējam saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.^{12}pantu tiek izskaidrota kārtība, kādā administratīvajās komisijās tiek izskatīti iesniegumi.

[5.3] No Latvijas Sodu izpildes kodeksa normām izriet, ka viss process, kas ir saistīts ar soda izciešanas režīma maiņu, tiek izlemts ar brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu un šis lēmums ir apstrīdams kriminālprocesuālā kārtībā.

Tādējādi minētais process nav pārbaudāms Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā.

[5.4] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai kriminālprocesuālie lēmumi nav administratīvie akti. Līdz ar to administratīvā procesa kārtībā nav izskatāmas ne lietas par brīvības atņemšanas vietas administratīvās komisijas lēmumiem, ne par administratīvās komisijas rīcību, šos lēmumus izpildot vai pieņemot.

[5.5] Ievērojot norādītos apstākļus, pieteikumu jāatsakās pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, kas noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[6] Par minēto apgabaltiesas lēmumu pieteikuma iesniedzējs iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot atcelt Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka blakus sūdzības iesniedzējs Centrālcietuma Uzskaites daļas priekšnieces 2007.gada 29.maija atbildi pārsūdzēja Centrālcietuma priekšniekam un vēlāk likumā noteiktajā kārtībā arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam. Tādējādi ārpustiesas izskatīšanas kārtība ir izieta.

[6.2] Pieteikums izskatāms administratīvā procesa kārtībā, jo blakus sūdzības iesniedzējs nav pārsūdzējis Centrālcietuma administratīvās komisijas lēmumu, bet gan administratīvo aktu, ar kuru viņam tika liegta iespēja izskatīt jautājumu cietuma administratīvajā komisijā.

[6.3] Administratīvās komisijas lēmums nemaz netika pieņemts.

Motīvu daļa

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu pieteikumu tiesā var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; iestādes faktisko rīcību; no ārēja normatīva akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisku attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; kā arī par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[8] Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka, saņemot pieteikumu, pirmās instances tiesas tiesnesim vispirms ir jānoskaidro, vai pieteikums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā sakarā ar brīvības atņemšanas iestādes amatpersonas lēmumu, ar kuru atteikts virzīt viņa iesnieguma (par pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi) izskatīšanu brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas sēdē.

Tādējādi konkrētajā gadījumā ir nepieciešams noskaidrot, vai pieteikums par šādu brīvības atņemšanas iestādes lēmumu ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[9] Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.[1]pantu soda progresīvā izpilde pamatojas uz notiesāto diferenciāciju katra brīvības atņemšanas iestādes veida un režīma ietvaros, kā arī notiesāto pārvietošanu no viena veida cietuma uz cita veida cietumu, ņemot vērā izciestā soda daļu un notiesātā uzvedību. Tās mērķis ir panākt soda izpildes režīma atbilstību notiesātā uzvedībai un resocializācijas pakāpei, nodrošinot soda izpildi, kā arī viņa optimālu iekļaušanos dzīvē pēc atbrīvošanas.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.[10]panta pirmā daļa noteic, ka brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas uzdevums ir sekmēt soda progresīvās izpildes sistēmas nostiprināšanu un notiesāto pareizu izvietošanu brīvības atņemšanas iestādēs saskaņā ar šajā kodeksā noteiktajiem notiesāto klasifikācijas principiem.

Minētā kodeksa 50.[11]panta pirmajā daļā paredzēts, ka brīvības atņemšanas iestādes administratīvā komisija par soda izciešanas režīma mīkstināšanu var pieņemt šādus lēmumus: 1) pārvietot notiesāto no slēgtā cietuma uz daļēji slēgto cietumu; 2) pārvietot notiesāto no daļēji slēgtā cietuma uz atklāto cietumu; 3) pārvietot notiesāto no soda izciešanas režīma zemākās pakāpes uz soda izciešanas režīma vidējo vai augstāko pakāpi; 4) pārvietot notiesāto no soda izciešanas režīma vidējās pakāpes uz soda izciešanas režīma augstāko pakāpi; 5) ierosināt tiesas noteiktā papildsoda – policijas kontrole – termiņa samazināšanu vai atcelšanu.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.[12]panta ceturtajā daļā noteikts, ka administratīvās komisijas sēdē tiek izskatīti iesniegumi, kas reģistrēti ne vēlāk kā 30 dienas pirms administratīvās komisijas sēdes.

Atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.[13]pantam par brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu notiesātais var iesniegt sūdzību, bet prokurors – protestu. Šādas sūdzības vai protestus izskata tā rajona (pilsētas) tiesa, kuras darbības teritorijā atrodas brīvības atņemšanas iestāde, Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 654.panta trešo daļu šādas sūdzības un protestus izskata rajona (pilsētas) tiesas tiesnesis pēc brīvības atņemšanas iestādes atrašanās vietas Kriminālprocesa likuma 651.pantā noteiktajā kārtībā.

[10] Senāts savā praksē jau ir atzinis, ka brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumi ir kriminālprocesuāli lēmumi, kuru tiesiskuma kontrole ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Savukārt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu kriminālprocesuālie lēmumi nav administratīvie akti un to tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā *(sk. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 21.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-593/2006 6.punktu)*.

Kā pamatoti norādīts iesniegtajā blakus sūdzībā, konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju netika pieņemts cietuma administratīvās komisijas lēmums jautājumā par viņa pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi. Tomēr, kā atzīst Senāts, vērā ņemams, ka pieteikuma iesniedzēja mērķis, iesniedzot cietuma administrācijai iesniegumu par pārvietošanu uz soda izciešanas režīma augstāku pakāpi, bija, lai šis iesniegums tiktu izskatīts cietuma administratīvajā komisijā. Ievērojot to, ka administratīvās komisijas lēmums ir kriminālprocesuāls lēmums, arī visas darbības, kas ir vērstas uz šāda lēmuma pieņemšanu, tostarp iesnieguma reģistrēšana administratīvās komisijas sēdei, ir uzskatāmas par kriminālprocesuālām darbībām, kas nav pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tādējādi pamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka šis process nav pārbaudāms Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā. Līdz ar to Senāts atzīst par nepamatotu blakus sūdzības argumentu, ka atteikums reģistrēt pieteikuma iesniedzēja iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē ir administratīvais akts.

[11] Vienlaikus Senāts atzīst, ka Latvijas Sodu izpildes kodekss neparedz kārtību, kādā notiesātā persona var apstrīdēt atteikumu reģistrēt viņas iesnieguma izskatīšanu brīvības atņemšanas iestādes administratīvajā komisijā. Taču Senāta ieskatā notiesātajai personai, ja tā uzskata, ka ar šādu brīvības atņemšanas iestādes amatpersonu rīcību ir aizskartas tās tiesības vai tiesiskās intereses, ir tiesības vērsties ar sūdzību prokuratūrā, kura saskaņā ar Prokuratūras likuma 2.panta

5.punktu un Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pantu uzrauga sodu izpildi un likumu ievērošanu brīvības atņemšanas iestādēs.

[12] Administratīvā procesa likuma 92.pantā noteikts, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

No Administratīvās apgabaltiesas lēmuma rezolutīvās daļas izriet, ka tā ir atteikusies pieņemt pieteikuma iesniedzēja pieteikumu pilnībā. Senāts secina, ka tiesa tādējādi ir atteikusies pieņemt pieteikumu arī par pieteikuma iesniedzēja prasīto atlīdzinājumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 92.pantam prasījums par atlīdzinājumu ir nesaraujami saistīts ar konkrētu administratīvo aktu vai faktisko rīcību *(sk. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 12.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-511/2006 10.punktu)*. Tā kā konkrētajā gadījumā ir pamats atteikties pieņemt pieteikumu sakarā ar to, ka tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, apgabaltiesa pamatoti nav pieņēmusi pieteikumu arī par atlīdzinājuma piedziņu.

[13] Ievērojot minētos argumentus, Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet iesniegtā blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.pants pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 12.novembra lēmumu, bet I.P. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par kārtību, kādā tiek pārbaudīti akti par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu

1. Likumdevējs, izdarot grozījumus Elektroenerģijas tirgus likumā, ir skaidri noteicis, ka lietas par sistēmas dalībnieku un elektroenerģijas tirgotāju sastādīto rēķinu pamatotību ir izskatāmas civilprocesa kārtībā (Elektroenerģijas tirgus likuma 5.panta trešā daļa).

2. Administratīvās lietas, kuras par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju izsniegtajiem rēķiniem vai ar tiem saistītajiem dokumentiem administratīvajā tiesā ierosinātas līdz 2008.gada 14.maijam, administratīvā tiesa pabeidz izskatīt saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Likumdevējs arī noregulējis turpmāko tiesvedības kārtību lietās, kuras administratīvajā tiesā jau ir ierosinātas. Proti, ja arī lieta ir ierosināta administratīvajā tiesā un tādējādi neatbilst turpmāk skaidri noteiktajai procesuālajai kārtībai, tiesvedība ir nevis izbeidzama, bet turpināma administratīvajā tiesā (Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 10.punkts).

2008.gada 9.maija Lieta Nr.SKA-214/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa
senators A.Laviņš
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja V.A. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 20.decembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā.

Aprakstošā daļa

[1] AS "Latvenergo" Centrālo elektrisko tīklu elektromontieri 2005.gada 24.maijā sastādīja aktu "Par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu" par to, ka lietotājs V.A. pārkāpis Ministru kabineta 1996.gada 22.oktobra noteikumus Nr.413 "Elektroenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.413), pieļaujot elektroenerģijas lietošanu bez piegādātāja atļaujas un bez uzskaites, jo bija pieslēdzies pie kāpņu telpā esošās elektriskās sadales stāvvada (ievada) pirms norēķina elektrības uzskaites.

V.A. tika izsniegts rēķins par nelikumīgi izlietoto elektroenerģiju, aprēķinot parādu Ls 442,21 par laiku no 2004.gada 5.novembra līdz 2005.gada 24.maijam.

Izskatījis V.A. sūdzības, AS "Latvenergo" Sadales elektrisko tīklu direktors 2005.gada 26.augustā pieņēma lēmumu Nr.01VL00-23/A-149/145, kurā norādīja, ka akts sastādīts pamatoti.

[2] V.A. vērsās tiesā ar pieteikumu par AS "Latvenergo" Sadales elektrisko tīklu direktora 2005.gada 26.augusta lēmuma Nr.01VL00-23/A-149/145 atcelšanu un soda naudas Ls 442,21 atzīšanu par spēkā neesošu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 29.septembra spriedumu pieteikumu apmierināja.

[4] Izskatījusi AS "Latvenergo" apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 20.decembra lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, norādot tālāk minētos argumentus.

[4.1] No Enerģētikas likuma 5.panta pirmās daļas un 7.panta pirmās daļas, kas bija spēkā līdz 2005.gada 15.aprīlim, izrietēja, ka energoapgāde ir noteikta kā regulējamā komercdarbība. Līdz šim datumam spēkā esošie noteikumi Nr.413 noteica, ka par elektroenerģijas piegādi tiek slēgts līgums starp piegādātāju un lietotāju. AS "Latvenergo" un pieteicējs ir noslēguši šādu līgumu, no kura izriet, ka lietotājam ir jāveic regulāri maksājumi par sniegto pakalpojumu un jāsamaksā par kavējumu, ja maksājums nav veikts termiņā. Gadījumā, ja lietotājs samazina uzskaitītā elektroenerģijas patēriņa lielumu vai rada iespēju lietot elektroenerģiju bez maksas, piegādātājs veic pārrēķinu par nelikumīgi izlietoto elektroenerģiju. Līdz ar to atzīstams, ka lietā ir strīds par līguma izpildi privāttiesību jomā.

[4.2] AS "Latvenergo" nav tiesību piedzīt parādu no lietotāja bezstrīdus kārtībā, bet aprēķinātā parāda un ar to saistīto zaudējumu piedziņa no lietotāja notiek civilprocesuālajā kārtībā, jo no likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 32.panta pirmās un otrās daļas izriet, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja un lietotāja strīdu par parāda piedziņu no lietotāja par saņemtajiem pakalpojumiem izskata tiesa likumā noteiktajā kārtībā. Par to, ka strīdi ar lietotāju risināmi tiesu iestādēs, izriet arī no noslēgtā elektroenerģijas piegādes līguma starp AS "Latvenergo" un pieteicēju.

[4.3] Turklāt akts par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu nerada pieteicējam juridiskas sekas. Pienākums maksāt par elektroenerģiju neizriet no šā akta, bet no noslēgtā līguma. Līdz ar to strīds ir par to, vai pieteicējs ir nelikumīgi lietojis elektroenerģiju un par patērētās elektroenerģijas daudzumu, nevis par elektroenerģijas samaksu. Akts ir vērtējams kā viens no pierādījumiem lietas izskatīšanā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tādējādi akts ir atzīstams par tehnisku aktu, nevis administratīvo aktu.

Minēto apstiprina Ministru kabineta 2007.gada 26.jūnija noteikumu Nr.452 "Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi" 55.punkts, atbilstoši kuram lietotājs ir civiltiesiskā kārtībā mantiski atbildīgs par iejaukšanos elektroenerģijas komercuzskaites mēraparātu darbībā, plombu tīšu bojāšanu vai viltošanu, savās telpās un teritorijā uzstādīto elektroenerģijas komercuzskaites mēraparātu vai sistēmu pirmsuzskaites ķēžu, plombu, kā arī automatizētās uzskaites sistēmu un sakaru līniju saglabāšanu un to tehnisko stāvokli. Kaut arī minētā norma nebija spēkā akta sastādīšanas un pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā, un šajos noteikumos atsevišķi nebija reglamentēts, ka lietotājs ir civiltiesiski atbildīgs par elektroenerģijas lietošanas noteikumu pārkāpumu, atzīstams, ka minētā noteikumu norma tikai precīzi definē jau iepriekš praksē pastāvošo kārtību, ka strīdi starp elektroenerģijas piegādātāju un lietotāju tiek risināti civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Tā kā tiesā pārsūdzētais lēmums nav administratīvais akts, tiesvedība lietā ir izbeidzama.

[4.4] Attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu likumdevējs ir noteicis divējādu kārtību strīdu izskatīšanai, t.i., atbilstoši likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 32.panta pirmajai daļai gandrīz visi strīdi tiek izskatīti administratīvā procesa kārtībā, ievērojot obligātu iepriekšēju ārpustiesas izskatīšanas kārtību, iesniedzot sūdzību regulatoram. Savukārt ar likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 32.panta otro daļu kā izņēmums ir noteikta strīdu par parāda piedziņu no lietotāja izskatīšana civiltiesiskā kārtībā.

Pieļaujot iespēju, ka prasījums būtu izskatāms administratīvā procesa kārtībā, pieteicējam būtu jāievēro likumā noteiktā ārpustiesas izskatīšanas kārtība. Strīdā par aprēķināto elektroenerģijas parādu šāda ārpustiesas izskatīšanas kārtība nav paredzēta. Tiesa no procesa dalībnieku paskaidrojumiem konstatē, ka AS "Latvenergo" ir jau iesniedzis prasību pret pieteicēju. Ja šāds prasījums tiktu pieņemts izskatīšanai administratīvajā tiesā, rastos nepieļaujama situācija, ka strīds par to pašu priekšmetu uz tā paša pamata tiek izskatīts divos atsevišķos tiesvedības procesos.

[5] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, lūdz lēmumu atcelt, norādot, ka tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 243.pantu, Civilprocesa likuma 32.pantu un Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantu. Tiesa nepamatoti uzskata, ka AS "Latvenergo" nav uzskatāma par iestādi. Turklāt lietā ir ticis pārkāpts noteikumu Nr.413 70.punkts. Lietā nav iegūti pierādījumi, ka tieši pieteicējs ir tā persona, kas veikusi nelikumīgo pieslēgumu pie fāzes stāvvada.

[6] Par blakus sūdzību AS "Latvenergo" iesniegusi paskaidrojumu, kurā blakus sūdzību neatzīst. Uzskata, ka lieta ir izskatāma civilprocesuālā

kārtībā, jo AS "Latvenergo" nav iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē. Turklāt lietā ir jāiziet ārpustiesas izskatīšanas kārtība.

Motīvu daļa

[7] Apgabaltiesa ir izbeigusi tiesvedību lietā, atzīstot, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā tā iemesla dēļ, ka pieteicējs vērsies tiesā sakarā ar privāttiesisku līgumu, nevis publisko tiesību jomā.

[8] Senāts iepriekš savos nolēmumos norādījis, ka akti par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu ir pārbaudāmi administratīvā procesa kārtībā, jo to sastādīšana, kā arī ar tiem pamatotie parāda aprēķini izriet no publisko tiesību normām – noteikumiem Nr.413. Kā atzina Senāts, ir būtiski, ka puses, slēdzot līgumu par elektroenerģijas piegādi un lietošanu, nevar brīvi vienoties par līguma nosacījumiem, ka AS "Latvenergo" ir tiesības vienpusēji aprēķināt lietotājam papildu maksājumus, atslēgt elektroietaises. Senāts, apsverot šādu pieteikumu pakļautību administratīvajai tiesai, ņēma vērā arī Enerģētikas likumā noteikto, ka enerģētikas politika ir valsts tautsaimniecības politikas sastāvdaļa, ka valstij (kura primāri darbojas publisko tiesību jomā) ir pienākums piegādāt lietotājiem elektroenerģiju, kā arī likumā "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" nostiprināto regulatoru kompetenci administratīvā procesa kārtībā izskatīt elektroenerģijas lietotāju sūdzības. Ņemot vērā noteikumu Nr.413 saturu, tika secināts, ka AS "Latvenergo" piemīt monopola publiskās varas tiesības *(sk. Senāta 2005.gada 25.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-87/2005 10.punktu, 2005.gada 19.jūlija lēmuma lietā Nr.SKA-321/2005 7.punktu, 2006.gada 22.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-429/2006 12.punktu)*.

[9] 2005.gada 1.jūnijā stājās spēkā Elektroenerģijas tirgus likums, kura mērķis, citastarp, ir izveidot priekšnoteikumus efektīvi funkcionējoša elektroenerģijas tirgus darbībai.

Ar 2008.gada 10.aprīļa likumu "Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā" *(izsludināts 2008.gada 24.aprīlī ar publikāciju laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 2008.gada 24.aprīlī, Nr.64)* Elektroenerģijas tirgus likumā ir iekļauta jauna norma – 5.panta trešā daļa, kura paredz, ka strīdus par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju izsniegtajiem rēķiniem izskata Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Dokumenti, kas izstrādāti, lai sagatavotu vai pamatotu maksājuma dokumentus, atsevišķi nav pārsūdzami.

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka likumprojektā paredzēts noteikt tiesvedības kārtību strīdos par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju sastādīto rēķinu pamatotību, kas nākotnē novērstu atšķirīgu pieeju šo jautājumu risināšanā. Tiesas dažādi raugās uz to, kurš no dokumentiem, kas tiek izdots, lai sagatavotu vai pamatotu rēķinu (akts par pārkāpuma konstatēšanu, ekspertīzes slēdziens, sākotnējais aprēķins), ir pakļauts izskatīšanai administratīvā vai civilprocesa kārtībā, vai vispār atsevišķi nav pakļauts izskatīšanai tiesā vai vērtējams tikai kā

pierādījums civilprocesa kārtībā. Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesvedības ilgums lietās var pārsniegt pat piecus gadus. Lai nodrošinātu dažādu elektroenerģijas tirgus dalībnieku interešu līdzsvarošanu, nepieciešams normatīvajā aktā noteikt precīzu regulējumu, kas pēc iespējas novērstu strīdu rašanos par elektroenerģijas piegādi un maksājumiem, kā arī gadījumā, ja strīds tomēr rodas, precizētu to izskatīšanas kārtību. Pašlaik šādu prasību izskatīšanas kārtība nav reglamentēta, un šāds jautājums par tiesu kompetenci ir jānosaka ar likumu, nevis Ministru kabineta noteikumiem.

Senāts secina, ka likumdevējs ir vēlējies skaidri noregulēt jautājumu par to, kādā tiesvedībā izskatāmas lietas par sistēmas dalībnieku un elektroenerģijas tirgotāju sastādīto rēķinu pamatotību un tādējādi novērst atšķirīgu pieeju tiesu praksē.

[10] Ar minētajiem 2008.gada 10.aprīļa grozījumiem Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumi papildināti ar 10.punktu, kurš paredz, ka administratīvās lietas, kuras par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju izsniegtajiem rēķiniem vai ar tiem saistītajiem dokumentiem administratīvajā tiesā ierosinātas līdz 2008.gada 14.maijam, administratīvā tiesa pabeidz izskatīt saskaņā ar Administratīvā procesa likumu.

Līdz ar to likumdevējs arī noregulējis turpmāko tiesvedības kārtību lietās, kuras administratīvajā tiesā jau ir ierosinātas. Proti, ja arī lieta ir ierosināta administratīvajā tiesā un tādējādi neatbilst turpmāk skaidri noteiktajai procesuālajai kārtībai, tiesvedība ir nevis izbeidzama, bet turpināma administratīvajā tiesā.

[11] Grozījumi Elektroenerģijas likumā* saskaņā ar tajos norādīto stājas spēkā 2008.gada 15.maijā. Ņemot vērā, ka tie jau ir izsludināti, un ņemot vērā pārejas noteikumu esamību par jau ierosināto lietu turpmāko izskatīšanu, Senāts uzskata par iespējamu grozījumus attiecināt arī uz šo lietu, jo grozījumos ietvertais pārejas punkts pēc satura uz šo lietu attiecas, un tieši būs piemērojams jau no 2008.gada 15.maija. Šādos apstākļos izbeigt tiesvedību būtu pretēji likumdevēja mērķim nemainīt jau ierosināto lietu izskatīšanas kārtību.

Minēto apsvērumu dēļ apgabaltiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu ir atceļams.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 20.decembra lēmumu un nosūtīt lietu izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

---

* ***Piezīme***: domāts: Elektroenerģijas tirgus likumā.

Tiesnešu disciplināratbildības jautājumu tiesiskā daba; tieslietu ministra (ministrijas) rīcība tiesnešu disciplinārās sodīšanas jautājumos

1. Demokrātiskā valsts iekārtā valsts varas īstenošana ne tikai tiek dalīta starp trim valsts varas atzariem – likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu –, bet pastāv arī instrumenti, ar kuriem katrs valsts varas atzars zināmā mērā ietekmē citus valsts varas atzarus. Tā ar līdzsvara un atsvara sistēmas palīdzību tiek sasniegts varas dalīšanas patiesais mērķis – varas mērenība, valsts varas institūcijām savstarpēji iedarbīgi kontrolējot citai citu (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants).

2. Tiesnešu disciplinārkolēģija ir tiesu varai piederīga tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kas ir neatkarīga no izpildvaras un likumdošanas varas un kas īsteno tai likumā noteiktās funkcijas tiesu varas jomā, proti, izskata lietas par tiesnešu disciplinārajiem pārkāpumiem. Tādējādi tiesnešu disciplinārā atbildība ir jautājums, kas nav saistīts ar valsts pārvaldes jomu. Šā jautājuma izlemšana ietilpst tiesu varas sfērā (Latvijas Republikas Satversmes 83.pants, Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 2., 3.pants).

3. Tieslietu ministra kā valsts konstitucionālā orgāna – Ministru kabineta – locekļa tiesības ierosināt vai atteikties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi ir uzskatāmas par ministra īpašu kompetenci konstitucionālo tiesību ietvaros. Šīs tiesības ir saistītas ar valsts varas dalīšanas principa īstenošanu, proti, tas ir instruments, ar kura palīdzību viens valsts varas atzars (izpildvara) var zināmā mērā kontrolēt citu valsts varas atzaru (tiesu varu). Tādējādi šis instruments ir vērsts uz valsts varas atzaru līdzsvarošanu. Līdz ar to ministra rīcība, ierosinot vai atsakoties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, neietilpst tikai viena valsts varas atzara – izpildvaras (valsts pārvaldes) – funkciju īstenošanā. Savukārt administratīvās tiesas kompetencē ietilpst tikai valsts pārvaldes ietvaros attiecībā uz privātpersonām veikto darbību un pieņemto lēmumu kontrole. Līdz ar to jāatzīst, ka tieslietu ministra rīcība saistībā ar disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei. Ja persona vēršas Tieslietu ministrijā ar mērķi panākt, lai tieslietu ministrs pret kādu tiesnesi ierosina disciplinārlietu, tieslietu ministra rīcība saistībā ar šādu iesniegumu nav pakļauta izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā (Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.pants, Administratīvā procesa likuma 2.pants).

4. Atbildes nesniegšana uz personas iesniegumu ir atzīstama par iestādes faktisko rīcību. Vienlaikus jāņem vērā, ka atbildes sniegšana

uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti, pieteicējs, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu un Iesniegumu likumu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu citas darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām tiesību normām (Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Administratīvā procesa likuma 89.pants, Iesniegumu likums).

2008.gada 21.aprīlī Lieta Nr.SKA-216/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senatore V.Krūmiņa
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša

rakstveida procesā izskatīja A.R. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.decembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 14.novembra lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2007.gada 9.novembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts A.R. pieteikums par Tieslietu ministrijas faktiskās rīcības prettiesiskumu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu 1 lata apmērā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem tiesnese konstatēja tālāk minētos apstākļus.

Ziemeļu rajona tiesa un Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ir noraidījusi prasību civillietā, kurā viens no pieteicējiem bija A.R. Augstākās tiesas Senāts attiecīgajā civillietā ir izbeidzis kasācijas tiesvedību.

2007.gada 23.aprīlī A.R. un citas personas vērsās Tieslietu ministrijā ar iesniegumu par minētajiem spriedumiem, lūdzot atcelt Senāta rīcības sēdes lēmumu un saukt pie disciplinārās atbildības konkrētus tiesnešus. 2007.gada 27.maijā A.R. un citas personas iesniedza līdzīgu sūdzību Tieslietu ministrijā, lūdzot arī nodot lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā.

Tieslietu ministrija 2007.gada 8.maijā un 8.jūnijā sniedza atbildi, paskaidrojot, ka Tieslietu ministrija nav tiesīga izvērtēt tiesu nolēmumu pamatotību, jo tas ir tiesas kompetencē, un ka nav konstatēts pamats

disciplinārlietas ierosināšanai. Attiecībā uz Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu Tieslietu ministrija 8.maija atbildē paskaidroja, ka atbilde par šo jautājumu ir sniegta 2007.gada 10.aprīļa atbildē.

2007.gada 13.jūnijā A.R. un citas personas vērsās Tieslietu ministrijā, lūdzot atlīdzinājumu 250 000 latu apmērā par morālo kaitējumu, kas viņiem nodarīts ar Tieslietu ministrijas faktisko rīcību.

Tieslietu ministrija 2007.gada 22.jūnija atbildē norādīja, ka sūdzības un iesniegumi ir izskatīti, ievērojot Tieslietu ministrijas kompetenci. Iesniegumus un sūdzības tieslietu ministra uzdevumā izskatīja kompetentas amatpersonas, kuras atbilstoši pārbaudes rezultātiem sniedza atbildes. Nav konstatēts pamats morālā kaitējuma atlīdzināšanai.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 14.novembra lēmumu atteikts pieņemt pieteikumu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Izvērtējot pieteikumu, secināms, ka pieteicējs uzskata, ka Tieslietu ministrija nav sniegusi atbildes pēc būtības, jo nav ierosinājusi disciplinārlietu pret tiesnešiem, nav atcēlusi Senāta rīcības sēdes lēmumu, nav nodevusi lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā, nav atlīdzinājusi morālo kaitējumu 250 000 latu apmērā.

[2.2] Lai atzītu, ka sniegtās atbildes aizskar pieteicēja intereses, ir jākonstatē, ka viņam ir radies vai var rasties subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums.

[2.3] Izvērtējot apstākļus, secināms, ka pieteicējs, kopš 2006.gada vēršoties Tieslietu ministrijā, ir vēlējies panākt konkrētu tiesnešu disciplināru sodīšanu.

Par savu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu pieteicējs uzskata atbildēs ietverto atteikumu konstatēt tiesnešu rīcības prettiesiskumu un uzlikt disciplinārsodu. Pieteicējs uzskata, ka viņam ir tiesības vai vismaz pastāv tiesiska interese no ministrijas prasīt, lai tā konstatētu tiesnešu rīcības prettiesiskumu un viņus sodītu.

[2.4] Tieslietu ministrijas amatpersonas atbilstoši savai kompetencei sniedza atbildes, kurās norādīja, ka nav konstatēts pamats disciplinārlietas ierosināšanai un ka par Augstākās tiesas tiesnešiem un senatoriem ierosināt disciplinārlietu ir tiesīgs Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Privātpersonai ir tiesības norādīt uz iespējamo pārkāpumu tiesnešu rīcībā, bet nav no likuma izrietošu subjektīvo tiesību prasīt tiesneša disciplināro sodīšanu.

[2.5] Pieteicējs uzskata, ka, ierosinot disciplinārlietu pret tiesnešiem, tieslietu ministrs var atcelt Senāta rīcības sēdes lēmumu un nodot lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā.

Spriežot tiesu, tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Nevienai valsts amatpersonai nav tiesību dot tiesai norādījumus par tiesas spriešanu, nolēmumu atcelšanu vai grozīšanu. Izvērtēt to, kā tiesa

ir ievērojusi materiālo un procesuālo tiesību normas, norādīt uz pieļautajām kļūdām un tās labot, ir tiesīga augstākas instances tiesa procesuālajos likumos noteiktajā kārtībā.

Ņemot vērā, ka ministrija nav tiesīga iejaukties lietas izspriešanā, atbildēs norādītais, ka ne tieslietu ministrs, ne kāda cita amatpersona nav tiesīga pārbaudīt tiesas nolēmuma pamatotību, jo minētā jautājuma izlemšana ir tiesas kompetencē, pieteicējam nevarēja radīt ne subjektīvo tiesību, ne tiesisko interešu aizskārumu.

[2.6] Ņemot vērā minēto, nav konstatējama tieša saistība starp pieteicēja tiesību aizskārumu un konkrēto iestādes rīcību, jo tiesas spriedums civillietā nav atkarīgs no apstākļa, ka ministrija nav ierosinājusi disciplinārlietas pret tiesnešiem un ka sniegtajās atbildēs norādījusi, ka nav tiesīga iejaukties tiesas spriešanā.

Līdz ar to Tieslietu ministrijas atbildes, ar kurām nav aizskartas personas subjektīvās tiesības un tiesiskās intereses, nav uzskatāmas par faktisko rīcību.

[2.7] Nesaskatot personas subjektīvo tiesību aizskārumu sakarā ar atbildēm, secināms, ka pieteicējam nav radušās tiesības uz morālā kaitējuma atlīdzību. Līdz ar to ministrijas atbilde sakarā ar morālā kaitējuma atlīdzību nav radījusi pieteicēja tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu un nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību.

[2.8] Nekonstatējot pieteicēja subjektīvās tiesības prasīt tiesnešu disciplināro sodīšanu, ne tiesības prasīt atcelt Senāta rīcības sēdes lēmumu un nodot lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā, ne morālā kaitējuma atlīdzību, secināms, ka ar Tieslietu ministrijas atbildēm nav aizskartas pieteicēja subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses. Līdz ar to šīs atbildes nav uzskatāmas par faktisko rīcību.

Pieteikumu par Tieslietu ministrijas faktiskās rīcības prettiesiskumu un personiskā morālā kaitējuma atlīdzinājumu 1 lata apmērā jāatsaka pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo pieteikums nav skatāms administratīvā procesa kārtībā.

[2.9] Morālā kaitējuma atlīdzināšanas prasījums nav patstāvīgs prasījums administratīvajā procesā, to var prasīt tikai kopā ar administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības pārsūdzēšanu. Tā kā pieteikumu par faktisko rīcību ir jāatsaka pieņemt, ir atsakāms pieņemt pieteikumu arī daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 14.novembra lēmumu A.R. iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.decembra lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums atstāts negrozīts. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas tiesneses lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc Administratīvā apgabaltiesa pievienojas minētā lēmuma motivācijai.

[4.2] No blakus sūdzības satura secināms, ka pieteicējs vēlas tiesnešu disciplināru sodīšanu, Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu, lietas izskatīšanas nodošanu kasācijas kārtībā, morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Tādējādi pieteicējs ministrijas atbildēs ietverto atteikumu konstatēt tiesnešu rīcības prettiesiskumu un uzlikt disciplinārsodu uzskata par prettiesisku faktisko rīcību, ko sasaista ar neatbildēšanu uz iesniegumiem pēc būtības.

[4.3] Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajā daļā ir noteiktas personas, kas ir tiesīgas ierosināt disciplinārlietu. Likums neparedz privātpersonas tiesības pārsūdzēt šo personu atteikumu ierosināt disciplinārlietu. Personas vēlme, lai tiesneši tiktu sodīti, nav atzīstama par tiesisku interesi un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā.

[4.4] Pieteicējs norādījis, ka vēlas konkrētā Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu. Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 10.pantu tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Līdz ar to ne ministrija, ne ministrs nav tiesīgi iejaukties lietas izspriešanā un pārbaudīt tiesas nolēmuma pamatotību.

Ņemot vērā minēto, pieteicēja subjektīvās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses ar Tieslietu ministrijas sniegtajām atbildēm nav aizskartas. Līdz ar to pamatoti secināts, ka pieteicējam nav tiesību uz morālā kaitējuma atlīdzību.

[5] Par minēto apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot to atcelt. Blakus sūdzība cita starpā pamatota ar to, ka tiesas nepamatoti atteikušās pieņemt pieteikumu un nepareizi konstatējušas pieteikuma priekšmetu.

Motīvu daļa

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu viens no šā likuma mērķiem ir pakļaut tiesu varas kontrolei tādas izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām.

Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa nosaka administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana. Administratīvā procesa likuma 184.pants paredz attiecīgus iespējamos pieteikuma priekšmetus, kuri ir izskatāmi administratīvā procesa kārtībā: par administratīvo aktu (atcelšanu, spēkā esamību, izdošanu), faktisko rīcību, publiski tiesiskajām attiecībām (to konstatēšanu), kā arī par publisko tiesību līgumiem.

Izvērtējot pieteikumu kopsakarā ar citiem lietas materiāliem, Senāts secina, ka pieteikumā ietvertais prasījums neatbilst nevienam no minētajiem pieteikuma priekšmetiem.

[7] Pieteicējs iesniedzis pieteikumu par Tieslietu ministrijas faktisko rīcību – atbildes nesniegšanu pēc būtības uz pieteicēja 2007.gada 23.aprīļa un 27.maija iesniegumiem.

Atbildes nesniegšana uz personas iesniegumu ir atzīstama par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē. Tai pašā laikā jāņem vērā, ka atbildes sniegšana uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti, pieteicējs, atsaucoties uz Satversmes 104.pantu un likumu "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām normām *(sk. Senāta 2007.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.SKA-69/2007 8.punktu)*.

[8] Izvērtējot pieteikumu kopsakarā ar citiem lietas materiāliem, Senāts secina, ka pieteicējs vēlējies iestādē panākt konkrētu rezultātu – tiesnešu disciplināru sodīšanu, tiesu nolēmumu pamatotības izvērtēšanu, Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu, kā arī lietas nodošanu izskatīšanai kasācijas kārtībā, proti, vēlējies noteiktu tiesisko seku iestāšanos, nevis vienkārši saņemt no iestādes atbildi par minētajiem jautājumiem. No iesniegtā pieteikuma izriet, ka pēc būtības pieteicēju nav apmierinājis tas, ka Tieslietu ministrija nav ierosinājusi pret tiesnešiem disciplinārlietas, nav vērtējusi tiesu nolēmumu pamatotību, nav atcēlusi Senāta rīcības sēdes lēmumu civillietā, kurā pieteicējs bija viens no prasītājiem, kā arī nav nodevusi lietu izskatīšanai kasācijas instances tiesā.

Tādējādi, kā secina Senāts, pieteikumā ietvertais prasījums būtībā nav prasījums par faktisko rīcību – atbildes nesniegšanu uz iesniegumiem.

[9] No Latvijas Republikas Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena izriet virkne tiesiskas valsts principu, arī varas dalīšanas princips, kas izpaužas valsts varas sadalījumā likumdošanas, izpildu un tiesu varā, ko īsteno neatkarīgas un autonomas institūcijas. Šis princips garantē līdzsvaru un savstarpēju kontroli starp tām un veicina varas mērenību *(Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra sprieduma lietā Nr.03-05(99) secinājumu daļas 1.punkts)*. Varas dalīšanas principa "līdzsvara un atsvara" sistēmas uzdevums ir novērst varas uzurpācijas tendences ikkatrā no trim varām, lai nodrošinātu valstiski tiesisko institūtu stabilitāti un pašas valsts varas funkcionēšanas nepārtrauktību *(sk. Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta sprieduma lietā Nr.04-07(99) secinājumu daļas 3.punktu)*.

Tādējādi demokrātiskā valsts iekārtā valsts varas īstenošana ne tikai tiek dalīta starp trim valsts varas atzariem – likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu –, bet pastāv arī instrumenti, ar kuriem katrs valsts varas atzars zināmā mērā ietekmē citus valsts varas atzarus. Tā ar līdzsvara un atsvara sistēmas palīdzību tiek sasniegts varas dalīšanas patiesais mērķis – varas mērenība, valsts varas institūcijām savstarpēji iedarbīgi kontrolējot citai citu *(sk. Satversmes tiesas 1999.gada 1.oktobra sprieduma lietā Nr.03-05(99) secinājumu daļas 1.punktu, 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.2006-12-01 secinājumu daļas 6.punktu)*.

[10] Likuma "Par tiesu varu" 90.pants noteic, ka pamatu un kārtību tiesneša saukšanai pie disciplinārās atbildības nosaka speciāls likums. Šāds likums ir Tiesnešu disciplinārās atbildības likums.

Minētā likuma 2.panta pirmā daļa paredz, ka lietas par tiesnešu disciplinārajiem pārkāpumiem izskata tiesnešu disciplinārkolēģija. Tiesnešu disciplinārkolēģijas sastāvā ir Augstākās tiesas priekšsēdētājs un viņa vietnieks, trīs Augstākās tiesas tiesneši, divi apgabaltiesu priekšsēdētāji, divi rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētāji un divi zemesgrāmatu nodaļu priekšnieki. Tiesnešu disciplinārkolēģijas locekļus (izņemot Augstākās tiesas priekšsēdētāju) uz četriem gadiem ievēlē tiesnešu konference, aizklāti balsojot (likuma 2.panta otrā daļa). Tiesnešu disciplinārkolēģijas darbību finansiāli nodrošina Augstākā tiesa (likuma 2.panta sestā daļa).

Savukārt Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajā daļā noteiktas personas, kas likumā noteiktajos attiecīgajos gadījumos ir tiesīgas ierosināt disciplinārlietu: Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tieslietu ministrs, apgabaltiesu priekšsēdētāji, rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētāji un apgabaltiesu zemesgrāmatu nodaļu priekšnieki. Likumā nav paredzētas privātpersonas tiesības pārsūdzēt atteikumu ierosināt disciplinārlietu.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka tiesnešu disciplinārkolēģija ir tiesu varai piederīga tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kas atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 83.pantā nostiprinātajam tiesnešu un tiesas neatkarības principam ir neatkarīga no izpildvaras un likumdošanas varas un kas īsteno tai likumā noteiktās funkcijas tiesu varas jomā, proti, izskata lietas par tiesnešu disciplinārajiem pārkāpumiem.

Tādējādi secināms, ka tiesnešu disciplinārā atbildība ir jautājums, kas nav saistīts ar valsts pārvaldes jomu, proti, šā jautājuma izlemšana ietilpst tiesu varas sfērā.

[11] Ievērojot iepriekš minēto, Senāts secina, ka tieslietu ministra kā valsts konstitucionālā orgāna – Ministru kabineta locekļa – tiesības ierosināt vai atteikties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi ir uzskatāmas par ministra īpašu kompetenci konstitucionālo tiesību ietvaros. Šīs

tiesības ir saistītas ar valsts varas dalīšanas principa īstenošanu, proti, tas ir instruments, ar kura palīdzību viens valsts varas atzars (izpildvara) var zināmā mērā kontrolēt citu valsts varas atzaru (tiesu varu), proti, šis instruments ir vērsts uz valsts varas atzaru līdzsvarošanu. Līdz ar to secināms, ka ministra rīcība, ierosinot vai atsakoties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, neietilpst tikai viena valsts varas atzara – izpildvaras (valsts pārvaldes) – funkciju īstenošanā.

Savukārt administratīvās tiesas kompetencē saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu ietilpst tikai valsts pārvaldes ietvaros veiktās darbības un pieņemto lēmumu kontrole. Tas redzams arī no administratīvā akta (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa) un faktiskās rīcības (Administratīvā procesa likuma 89.pants) definīcijām, kuras kā neatņemamu administratīvā akta un faktiskās rīcības pazīmi paredz, ka tos pieņem (veic) iestāde – subjekts, kam ir pilnvaras valsts pārvaldes jomā *(sk. Senāta 2007.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.SKA-69/2007 10.punktu)*.

Vienlaikus vērā ņemams arī tas, ka administratīvā akta un faktiskās rīcības obligāta pazīme ir tā, ka tie ir uz āru vērsti. Taču konkrētajā gadījumā mērķis ir iedarboties uz tiesu varu, nevis dibināt, grozīt, konstatēt vai izbeigt publiski tiesiskās attiecības ar privātpersonu.

Iepriekš norādīto apsvērumu dēļ atzīstams, ka pieteicēja prasījums par tiesnešu disciplināro sodīšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, kas ir pamats atteikumam pieņemt pieteikumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam.

[12] Pieteikumā ietverts arī prasījums par tiesu nolēmumu pamatotības izvērtēšanu, Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu, kā arī lietas nodošanu izskatīšanas kasācijas kārtībā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 2.pantam (panta nosaukums "Tiesas spriešana civillietās") civillietas tiesa izspriež kārtībā, kāda noteikta šajā likumā un likumā "Par tiesu varu". Tiesu nolēmumu pamatotību civillietā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā var izvērtēt augstākas instances tiesa. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 464.panta pirmo daļu Senātam iesniegtās kasācijas sūdzības tiek izskatītas rīcības sēdē, kurā tiek izlemts, vai attiecīgā kasācijas sūdzība atbilst likuma prasībām un vai tā izskatāma kasācijas instances tiesas sēdē. Civilprocesa likums neparedz Senāta nolēmumu, tostarp rīcības sēdes lēmumu pārsūdzēšanas iespēju *(sk., piemēram: Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 635.lpp.)*.

Ievērojot minēto, secināms, ka tiesu nolēmumu pamatotības izvērtēšana ir tiesu varas funkcija. Atbilstoši tiesnešu un tiesu neatkarības principam Tieslietu ministrija nav tiesīga iejaukties tiesu lietas izspriešanā un nav tiesīga pārbaudīt tiesu nolēmumu pamatotību, uz ko pamatoti norādīts arī Administratīvās apgabaltiesas lēmumā.

Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Senāts atzīst, ka pieteicēja prasījums par tiesu nolēmumu pamatotības izvērtēšanu, Senāta rīcības sēdes lēmuma atcelšanu un lietas nodošanu izskatīšanai kasācijas instances tiesai nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, kas ir pamats atteikumam pieņemt pieteikumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam.

[13] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Atbilstoši minētajai tiesību normai prasījums par atlīdzinājumu ir nesaraujami saistīts ar konkrētu administratīvo aktu vai faktisko rīcību *(sk. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 12.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-511/2006 10.punktu)*. Ņemot vērā iepriekš minēto, ka pēc būtības pieteikums iesniegts sakarā ar pieteicēja vēlmi panākt tiesnešu disciplināru sodīšanu un tiesu nolēmumu pamatotības izvērtēšanu civillietā, kas iepriekš norādīto argumentu dēļ nav administratīvā procesa kārtībā izskatāmie jautājumi, atsakāms pieņemt arī pieteicēja prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[14] Senāts atzīst, ka apgabaltiesa konkrētajā gadījumā kļūdaini pamatojusi atteikumu pieņemt pieteikumu ar to, ka ar Tieslietu ministrijas sniegtajām atbildēm nav aizskartas pieteicēja subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses un tādējādi minētās atbildes nav uzskatāmas par iestādes faktisko rīcību. Līdz ar to apgabaltiesas lēmums atceļams, bet pieteikumu atsakāms pieņemt, jo pārsūdzētā rīcība nav veikta valsts pārvalde jomā.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 10.decembra lēmumu.

Atteikties pieņemt A.R. pieteikumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Faktiskās rīcības nošķiršana no starpdarbībām (starplēmuma); administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros pieņemta lēmuma par dokumentu izņemšanu tiesiskā daba; cietušais administratīvā pārkāpuma lietā muitas jomā

1. Lai varētu vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā par kādu valsts rīcību, vispārīgs noteikums ir tāds, ka sekām, kas radušās no attiecīgās rīcības (lēmuma), ir galīgā noregulējuma raksturs. Līdz ar to jautājums par valsts rīcības pareizību var tikt nodots tiesas kontrolei tad, kad persona ir noskaidrojusi valsts galīgo attieksmi konkrētajā jautājumā (piemēram, saņemot lēmumu, ar kuru personai uzlikts kāds pienākums, un apstrīdēšanas procesa ietvaros nepanākot sev vēlamo rezultātu).

Procesa laikā iestāde var būt veikusi darbības vai pieņēmusi starplēmumus, kas ir vērsti uz galīgā lēmuma pieņemšanu, bet paši par sevi galīga rakstura regulējumu konkrētajā jautājumā nesatur. Starplēmumi un starpdarbības parasti nav atsevišķi pārsūdzami, bet ir pārbaudāmi kā iespējami procesuāli pārkāpumi pēc tam, kad process ir noslēdzies un ir pārsūdzēts galīgais lēmums (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra).

2. Faktiskā rīcība ir patstāvīgs galīga rakstura administratīvā procesa instruments. Tādējādi administratīvā akta izdošanas procesā veikta darbība, kaut arī tā ir radījusi faktiskas sekas, nav uzskatāma par faktisko rīcību (Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra).

3. Lēmumam par dokumentu izņemšanu un dokumentu izņemšanai administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros ir procesuāla starplēmuma (starpdarbības) raksturs. Līdz ar to jautājums par dokumentu izņemšanas tiesiskumu parasti nav vērtējams tiesā kā patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Ja persona nav apmierināta ar administratīvā pārkāpuma lietā veikto darbību – dokumentu izņemšanu, pieteikumu tiesā var iesniegt, kad sagaidīts procesa noslēgums, proti, pieņemts gala lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tiesa, lemjot par šā lēmuma tiesiskumu (kaut vai tikai procesa daļā par dokumentu izņemšanu), tādējādi var pilnvērtīgi izvērtēt lietas apstākļus un dot savu novērtējumu šai darbībai (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants, Senāta judikatūra).

4. Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lieta ierosināta par muitas noliktavas īpašnieka pārkāpumu muitas jomā, un šajā pārkāpuma lietā iestāde no muitas noliktavas izņem citai personai piederošu preču

pavaddokumentus, administratīvā pārkāpuma lietas gala lēmums, kā arī procesa gaitā pieņemtie starplēmumi var tieši skart ne tikai adresātu (administratīvi sodāmo personu), bet arī izņemto dokumentu īpašnieku. Šī persona līdz ar to šādā administratīvā pārkāpuma lietā atzīstama par cietušo (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.panta pirmā daļa, 279.panta pirmā daļa).

2008.gada 3.jūnijā Lieta Nr.SKA-234/2008

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore D.Mita
senatore V.Krūmiņa
senatore R.Vīduša,

piedaloties pieteicēja *Fein & Co Ltd.* pārstāvim,

atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pamatojoties uz *Fein & Co Ltd.* pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 20.janvāra lēmuma Nr.3.1/1621 atcelšanu, sakarā *Fein & Co Ltd.* kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 6.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA "Transimpekss" (pārreģistrēts ar citu nosaukumu un turpmāk tekstā – SIA "Transimpekss Terminal") muitas noliktavā saskaņā ar vienoto administratīvo dokumentu (turpmāk – VAD) IM-7 Nr.0265/4-C407557 2004.gada 16.augustā tika ievestas pieteicējam *Fein & Co Ltd.* piederošas preces.

Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvalde 2004.gada 4.novembrī SIA "Transimpekss Terminal" muitas noliktavā veica minētās preču kravas dokumentu pārbaudi. Tās rezultātā 2004.gada 13.decembrī pret SIA "Transimpekss Terminal" tika uzsākta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā. Tika sastādīts arī mantas un dokumentu apskates un izņemšanas protokols (turpmāk – dokumentu izņemšanas protokols) par to, ka izņemti 2004.gada 16.augustā ar VAD IM-7 Nr.0265/4-C407557 ievestās kravas pavaddokumenti.

Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes muitas eksperts 2005.gada 12.janvārī sastādīja administratīvo protokolu. Tajā norādīts, ka SIA "Transimpekss Terminal" pārkāpusi muitas procedūras izpildes noteikumus, kā arī muitas iestādē iesniegusi nepatiesu informāciju saturošus dokumentus. Tādējādi SIA "Transimpekss

Terminal" izdarījusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{10}pantā un 201.^{13}pantā paredzētos pārkāpumus.

Izskatot administratīvā pārkāpuma lietas materiālus, Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālā iestāde ar 2005.gada 25.janvāra lēmumu izbeidza lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{13}pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu un izteica brīdinājumu SIA "Transimpekss Terminal" par kodeksa 201.^{10}pantā paredzēto pārkāpumu.

[2] Uzskatot, ka Valsts ieņēmumu dienests prettiesiski ierobežojis preču kravas kustību, neļaujot to izvest no muitas noliktavas 2004.gada 13.decembrī, pieteicējs 2004.gada 15.decembrī un 2004.gada 22.decembrī iesniedza sūdzību Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram par Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes amatpersonu rīcību. Savukārt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 20.janvāra lēmumu Nr.3.1/1621 Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes ierēdņu rīcību, veicot lietvedību SIA "Transimpeks Terminal" administratīvā pārkāpuma lietā, atzina par tiesisku.

[3] Pieteicējs 2005.gada 23.februārī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 20.janvāra lēmumu. Pieteikumā norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta rīcības dēļ pieteicējam piederošās preces tika nepamatoti aizturētas no 2004.gada 16.augusta līdz 2005.gada 28.janvārim.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 5.augusta spriedumu pieteikumu apmierināja.

[5] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 6.decembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā ir strīds, vai Valsts ieņēmumu dienests pamatoti ierobežoja pieteicēja preču izvešanu no muitas noliktavas laikā no 2004.gada 16.augusta līdz 2005.gada 28.janvārim.

[5.2] Vērtējot laiku no 2004.gada 16.augusta (kad preces tika ievestas muitas noliktavā) līdz 2004.gada 3.novembrim (kad muitas noliktavas turētājs SIA "Transimpekss Terminal" saņēma pieprasījumu par ziņošanu no muitas iestādes), pieteicējs nav izvirzījis pretenzijas par preču aizturēšanu vai to kustības ierobežošanu. Savukārt Valsts ieņēmumu dienests šajā laikā nav pieņēmis nekādus lēmumus attiecībā uz pieteicēja precēm. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka Valsts ieņēmumu dienests aplūkotajā laika būtu ierobežojis pieteicēja preču kustību.

[5.3] Arī laikā no 2004.gada 3.novembra (kad muitas noliktavas turētājs SIA "Transimpekss Terminal" no muitas iestādes saņēma

pieprasījumu par ziņošanu) līdz 2004.gada 13.decembrim (kad tika izņemti pieteicēja preču kravas pavaddokumenti) Valsts ieņēmumu dienesta rīcība nav bijusi prettiesiska. No pieprasījuma izriet, ka tas ir adresēts SIA "Transimpekss Terminal". Pieprasījumā ir norādīts, ka preces, kuras ievestas SIA "Transimpekss Terminal" noliktavā saskaņā ar VAD IM-7 0265//4-C407557, nevar tikt atbrīvotas, iekams SIA "Transimpekss Terminal" nav sazinājusies ar Muitas kriminālpārvaldi. Tādējādi minētais pieprasījums attiecas uz SIA "Transimpekss Terminal" kā muitas noliktavas turētāju, bet tas nav saistošs pieteicējam. Tādēļ ar minēto pieprasījumu pieteicēja preces netika aizturētas.

[5.4] Vērtējot laiku no 2004.gada 13.decembra (kad tika izņemti pieteicēja preču kravas pavaddokumenti) līdz 2005.gada 28.janvārim (kad Valsts ieņēmumu dienests atdeva izņemtos dokumentus), izriet, ka līdz ar pieteicēja preču pavaddokumentu izņemšanu tika ierobežota preču izvešana no muitas noliktavas.

[5.5] Dokumentu izņemšanas protokols nav uzskatāms par administratīvo aktu, ar kuru ierobežotas pieteicēja tiesības rīkoties ar savām precēm. Tomēr dokumentu izņemšanas rezultātā pieteicējam radās faktiskās sekas, proti, pieteicējs nevarēja izvest preces no muitas zonas. Tādēļ Valsts ieņēmumu dienesta rīcība, izņemot dokumentus, vērtējama kā faktiskā rīcība.

[5.6] Valsts ieņēmumu dienesta rīcība, izņemot pieteicēja preču kravas dokumentus, ir pamatota un tiesiska. Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252. un 257.pantam Valsts ieņēmumu dienestam, noskaidrojot lietas apstākļus administratīvā pārkāpuma lietā, bija tiesības izņemt SIA "Transimpekss Terminal" rīcībā esošos dokumentus par pieteicēja preču kravu un atdot tos pēc tam, kad spēkā stājies lēmums administratīvā pārkāpuma lietā.

[6] Pieteicējs par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 6.decembra spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa nepamatoti atzinusi, ka Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 2.decembra atbilde Nr.20.2.2/32673 uz pieteicēja 2004.gada 11.novembra vēstuli nav uzziņa (atbildē norādīts, ka pieprasījums par ziņošanu ir saistošs vienīgi SIA "Transimpekss Terminal"; ka pieprasījumā nav norādes par pieteicējam piederošo preču aizturēšanu; ka preču valdītāja vai tā pilnvarotās personas rīcība ar precēm, kas atrodas SIA "Transimpekss Terminal" muitas noliktavā, nav ierobežota; ka minētajām precēm var tikt piemērota turpmākā muitas procedūra). Ja minētā atbilde tiktu atzīta par uzziņu, tad kravas pavaddokumentu izņemšanu būtu uzskatāma par prettiesisku. Tādējādi tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo daļu un 246.panta trešo daļu.

[6.2] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka līdz 2004.gada 3.novembrim Valsts ieņēmumu dienests nav ierobežojis pieteicēja preču kustību. Turklāt arī pēc minētā datuma preces izvest nebija iespējams.

[6.3] Tiesa nav vērtējusi pieteicēja argumentu par Eiropas Kopienas Padomes 1992.gada 12.oktobra regulas (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi 244.panta otrās daļas piemērošanu.

[6.4] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka dokumentu izņemšanas protokols nav administratīvais akts. Tiesa nav pamatojusi apgalvojumu, ka minētais protokols pieteicējam nerada tiesiskās sekas.

[6.5] Tiesa spriedumā lēmusi tikai par precēm saistībā ar VAD IM-7 Nr.0265/4-C407557, bet nav lēmusi par precēm saistībā ar otru eksporta muitas deklarāciju EX Nr.10347637.

[6.6] Spriedumā norādīts, ka SIA "Transimpekss Terminal" pieteica muitas procedūru, taču SIA "Transimpekss Terminal" bija līgums ar pieteicēja pārstāvi tikai par preču glabāšanu, bet ne deklarēšanu vai citām darbībām.

[7] Valsts ieņēmumu dienests par pieteicējas kasācijas sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka tā ir nepamatota.

[8] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību. Atbildētājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Kā izriet no apgabaltiesas sprieduma, Valsts ieņēmumu dienests 2004.gada 13.decembrī uzsāka lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā pret SIA "Transimpekss Terminal", kuras muitas noliktavā glabājās pieteicējam piederošas preces. Šajā pašā dienā pieteikta muitas procedūra pieteicēja preču tranzītam uz Somiju. Un šajā pašā dienā Valsts ieņēmumu dienests uzsāktās administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros sastādīja dokumentu izņemšanas protokolu par to, ka izņemti dokumenti, uz kuru pamata bija pieteikta muitas procedūra preču izvešanai no Latvijas. Tādējādi reāli tika ierobežotas pieteicēja iespējas izvest preces. 2005.gada 25.janvārī tika izbeigta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.^{13}panta un izteikts brīdinājums SIA "Transimpekss Terminal" saskaņā ar kodeksa 201.^{10}pantu.

Tiesā pārsūdzēts lēmums, ar kuru Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors 2005.gada 20.janvārī atzinis par tiesisku Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes ierēdņu rīcību, veicot lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā. Lēmumā norādīts, ka nav pamata uzskatīt, ka dokumentu izņemšana notikusi prettiesiski, savukārt, ņemot vērā to, ka lietā nav izdots neviens administratīvais akts, nav iespējams izpildīt pieteicēja lūgumu atcelt dokumentu izņemšanas protokolu un citus administratīvos aktus, kas ierobežo preču brīvu kustību.

Pieteicējs, gan vēršoties pie Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora, gan pieteikumā tiesai uzsvēris, ka dokumentu izņemšanas

protokola sastādīšana un tam sekojošā dokumentu izņemšana, tādējādi ierobežojot preču kustību, notikusi pretēji Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 2.decembrī pieteicējam sniegtajai uzziņai. Kā norādījis pieteicējs, šajā uzziņā atzīts, ka rīcība ar precēm nav ierobežota un tām var tikt piemērota turpmākā muitas procedūra, ko pieteicējs 13.decembrī arī mēģinājis darīt. Seku kontekstā pieteicējs uzsver, ka prece bijusi neapstrādātas ādas, kas ātri bojājas, un ka tuvāko nedēļu laikā beidzas ādu pārdošanas sezona.

[10] No minētajiem apstākļiem secināms, ka administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros, kamēr vēl nebija pieņemts galīgais lēmums, tika veikta darbība (dokumentu izņemšana), kura ir skārusi ne tikai SIA "Transimpekss Terminal", pret kuru ierosināta administratīvā pārkāpuma lieta, bet arī pieteicēju, kura preces glabājās SIA "Transimpekss Terminal" muitas noliktavā. Tātad, pirmkārt, lietvedība lietā vēl nebija pabeigta, un, otrkārt, pret procesa laikā veiktajām darbībām iebilst cita persona, nevis tā, pret kuru ierosināta lieta. Lēmums administratīvā pārkāpuma lietā (Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2005.gada 25.janvāra lēmums Nr.F08/0014-05) pieņemts attiecībā uz SIA "Transimpekss Terminal", nevis pieteicēju. Un saskaņā ar šo lēmumu izņemtie dokumenti atdoti SIA "Transimpekss Terminal", nevis pieteicējam.

Līdz ar to lietā vispirms ir noskaidrojams, kādas pieteicējam ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros veikto dokumentu izņemšanu.

[11] Lai varētu vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā par kādu valsts rīcību, vispārīgs noteikums ir tāds, ka sekām, kas ir radušās, ir galīgā noregulējuma raksturs. Tas izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas. Šajā tiesību normā kā viens no administratīvā akta pamatelementiem norādītas tiesiskās sekas, kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Līdz ar to tad, kad persona ir noskaidrojusi valsts galīgo attieksmi konkrētajā jautājumā (piemēram, saņemot lēmumu, ar kuru personai uzlikts kāds pienākums, un apstrīdēšanas procesa ietvaros nepanākot sev vēlamo rezultātu), jautājums par valsts rīcības pareizību ir nododams tiesas kontrolei. Procesa laikā iestāde var būt veikusi darbības vai pieņēmusi starplēmumus, kas ir vērsti uz galīgā lēmuma pieņemšanu, tāpēc parasti tie nav atsevišķi pārsūdzami, bet ir pārbaudāmi kā iespējami procesuāli pārkāpumi pēc tam, kad process ir noslēdzies un ir pārsūdzēts galīgais lēmums – administratīvais akts.

[12] Konkrētajā gadījumā tika veikta dokumentu izņemšana.

[12.1] Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmajai daļai dokumentus, kuri ir pārkāpuma priekšmets vai

izdarīšanas rīks un kuri atrasti aizturēšanas, personas vai mantu apskates laikā, kā arī pārkāpuma konstatācijas brīdī, izņem un līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, institūcijas (amatpersonas), kurām ir tiesības izņemt dokumentus, nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar šā panta trešo daļu par dokumentu izņemšanu sastāda protokolu vai izdara attiecīgu ierakstu protokolos par administratīvo pārkāpumu, par mantu apskati vai administratīvo aizturēšanu. Visbeidzot atbilstoši kodeksa 274.[1]panta pirmajai daļai lēmumā par administratīvā soda uzlikšanu vai lietvedības izbeigšanu jānosaka, kas darāms ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem vai citiem izņemtajiem priekšmetiem un dokumentiem. Laikā, kad šajā lietā tika izņemti dokumenti, spēkā bija kodeksa 259.pants, kas, cita starpā, paredzēja, ka dokumentu izņemšanu ieinteresētā persona var pārsūdzēt augstākai institūcijai (amatpersonai) vai prokuroram.

[12.2] No minētā tiesiskā regulējuma secināms, ka dokumentu izņemšana ir viena no administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros veiktām darbībām. Dokumentu nozīme un to ietekme uz lietā pieņemto galīgo lēmumu ir secināma visas administratīvā pārkāpuma lietas kontekstā. Dokumenti parasti tiek izņemti tieši tā iemesla pēc, lai varētu izdarīt secinājumu par to, vai ir izdarīts administratīvais pārkāpums. Līdz ar to jautājums par rīcību ar izņemtajiem dokumentiem parasti ir risināms vienlaikus ar lēmuma pieņemšanu lietā pēc būtības.

[12.3] Taču atsevišķos gadījumos ieinteresētā persona, respektīvi, persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir skārusi attiecīgo dokumentu izņemšana, var uz to norādīt augstākai amatpersonai vai prokuroram. Lai gan tiesību normā lietots termins "pārsūdzēt", kas Administratīvā procesa likuma izpratnē nozīmē vēršanos tiesā, Senāta ieskatā tiesību norma paredz tikai apstrīdēšanas iespēju, bet ne tālāku augstākas iestādes lēmuma pārsūdzību tiesā. Pirmkārt, tas izriet no jau minētās dokumentu nozīmes administratīvā pārkāpuma lietā pēc būtības. Otrkārt, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 259.pants tobrīd bija spēkā 1994.gada likuma redakcijā. Jāņem vērā, ka 1994.gadā sūdzības iesniegšana par jebkādu lēmumu kodeksā tika saukta par pārsūdzību, nenodalot sūdzības iesniegšanu augstākai iestādei (kas atbilstoši šodienas administratīvā procesa terminoloģijai ir apstrīdēšana) vai tiesai (ko šodien saprot ar pārsūdzēšanu). Turklāt, ja sistēmiski aplūko 1994.gada regulējumu, tad redzams, ka kodeksā bija ietverta ļoti ierobežota pieeja tiesai pat gala lēmuma lietā pārsūdzēšanai. Nav pamata uzskatīt, ka par tādu jautājumu kā dokumentu izņemšana persona varētu strīdēties līdz pat tiesai, kad, piemēram, lēmumu, ar kuru lietā piemērots naudas sods, varēja vai nu apstrīdēt augstākai iestādei vai arī pārsūdzēt tiesai, kuras spriedums bija galīgs. Senāta ieskatā kodeksa 259.pantā dokumentu izņemšanas apstrīdēšanas iespējas tika dotas, piemēram, personai, kurai piederošas mantas vai dokumenti

izņemti kļūdas pēc un tādējādi iestādei nebija nekādu šķēršļu atdot tos atpakaļ arī pirms lietas izskatīšanas pabeigšanas.

[13] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts uzskata, ka jautājums par pieteicēja dokumentu izņemšanas tiesiskumu nav vērtējams tiesā kā patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Pirmkārt, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss neparedz dokumentu izņemšanas pārsūdzēšanu. Otrkārt, dokumentu izņemšanas patstāvīga pārsūdzēšana neizriet arī no Administratīvā procesa likuma. Dokumentu izņemšana ir viena no administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros veiktām darbībām. Tikai tāpēc vien, ka procesa laikā veikta darbība ir radījusi kādas sekas, tā nav uzreiz uzskatāma par faktisko rīcību. Turklāt jāņem vērā, ka parasti tiesa dokumentu izņemšanu nevarētu pilnvērtīgi izvērtēt izolēti vēl pirms lēmuma administratīvā pārkāpuma lietā pieņemšanas. Citiem vārdiem, parasti šo jautājumu nav iespējams izvērtēt autonomi, neapsverot administratīvā pārkāpuma lietas apstākļus. To ilustrē arī izskatāmā lieta, kad apgabaltiesa, vērtējot dokumentu izņemšanas tiesiskumu, konstatēja tikai to, ka sakarā ar ierosināto administratīvā pārkāpuma lietu Valsts ieņēmumu dienesta darbiniekiem bija tiesības apstākļu noskaidrošanai izņemt pieteicēja dokumentus. Un tāpēc atzina dokumentu izņemšanu par tiesisku.

Ja persona nav apmierināta ar administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros veikto darbību – dokumentu izņemšanu –, parasti tiesā var iesniegt pieteikumu, kad sagaidīts procesa noslēgums, proti, pieņemts gala lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tiesa, lemjot par šā lēmuma tiesiskumu (kaut vai tikai procesa daļā par dokumentu izņemšanu), tādējādi var pilnvērtīgi izvērtēt lietas apstākļus un dot savu novērtējumu šai darbībai.

Ievērojot, ka tiesā ir pārsūdzēts Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmums, kurā, pirms vēl bija pieņemts lēmums administratīvā pārkāpuma lietā pēc būtības, ir vērtēta dokumentu izņemšanas pamatotība, Administratīvās apgabaltiesas spriedums neatkarīgi no kasācijas sūdzības argumentiem ir atceļams un tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[14] Lai gan šajā lietā ir pārsūdzēta dokumentu izņemšana un tāpēc tiesvedība lietā ir izbeidzama, Senāts uzskata par lietderīgu tālāk izvērtēt, vai pieteicējam būtu tiesības pārsūdzēt administratīvajā tiesā galīgo lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

[14.1] Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.panta pirmo daļu lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var pārsūdzēt persona, par kuru tas pieņemts, kā arī cietušais. Konkrētajā gadījumā pieteicējs nav persona, par kuru pieņemts lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, tāpēc ir apsverams, vai pieteicējam iespējams noteikt cietušā statusu lietā.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.panta pirmā daļa noteic, ka cietušais ir persona, kurai ar administratīvo pārkāpumu ir nodarīts morāls, fizisks vai mantisks kaitējums.

Konkrētajā gadījumā administratīvais pārkāpums ir izdarīts muitas jomā. Formāli darbības administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros veiktas attiecībā uz citu personu. Saistībā ar ierosināto administratīvā pārkāpuma lietu 2005.gada 25.janvārī Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālā iestāde pieņēma lēmumu Nr.F08/0014-05 par SIA "Transimpekss Terminal" saukšanu pie administratīvās atbildības. Izņemtie dokumenti atdoti pie administratīvās atbildības sauktajai personai. Tomēr šīs personas muitas noliktavā glabājās pieteicēja preces. Valsts ieņēmumu dienesta darbinieku rīcība, izņemot dokumentus, pieteicēju ir skārusi tieši un nepastarpināti, turklāt skārusi to visbūtiskāk, jo izņemtie ir pieteicēja kravas pavaddokumenti.

Ņemot vērā, ka pieteicējs ir persona, kuras tiesības izvest preces no Latvijas SIA "Transimpekss Terminal" pārkāpuma rezultātā ir aizskartas tiešā un nepastarpinātā veidā, pieteicējs ir atzīstams par cietušo.

[14.2] Pieteicēja tiesības pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā izriet arī no Eiropas Kopienu Padomes 1992.gada 12.oktobra regulas (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi. Saskaņā ar regulas 243.panta pirmo daļu ikvienai personai ir tiesības pārsūdzēt muitas dienestu lēmumu, kas attiecas uz tiesību aktu muitas jomā piemērošanu un viņu skar tieši un individuāli. Atbilstoši panta otrajai daļai pārsūdzības tiesības var izmantot: sākotnēji – muitas dienestos; turpmāk – neatkarīgā instancē, kas var būt tiesa vai līdzvērtīga specializēta iestāde saskaņā ar dalībvalstīs spēkā esošajiem noteikumiem.

Ievērojot, ka lēmums administratīvā pārkāpuma lietā pieņemts muitas jomā un daļā par dokumentu izņemšanu skar pieteicēju tieši un individuāli, uz pieteicēju ir attiecināmas regulā paredzētās pārsūdzēšanas tiesības.

[15] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka pieteicējam ir tiesības pārsūdzēt tiesā Valsts ieņēmumu dienesta darbinieku SIA "Transimpekss Terminal" lietā veikto dokumentu izņemšanu, bet darīt to, pārsūdzot galīgo lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 3.punktu, 282.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 6.decembra spriedumu un izbeigt tiesvedību lietā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par pašvaldības faktisko rīcību, nenodrošinot pašvaldības autonomās funkcijas izpildi

1. Lai iestādes rīcību varētu atzīt par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, ir jākonstatē ar attiecīgo iestādes rīcību radīts privātpersonas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums (Administratīvā procesa likuma 89.pants).

2. Viena no vietējās pašvaldības autonomajām funkcijām ir gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana). Ielu rekonstruēšana un uzturēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums (likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts).

3. Tā kā pieteicēja prasījums nav vērsts uz to, lai pašvaldība nākotnē pildītu likumā noteikto pienākumu ielu rekonstruēšanas un uzturēšanas jomā, bet ir vērsts uz to, ka pašvaldība pienācīgi nepilda šo pienākumu, tiek aizskartas pieteicēja tiesības uz īpašumu. Tādējādi prasījums ir par pašvaldības rīcību, kuras rezultātā ir radies personas subjektīvo tiesību aizskārums, tas ir, par faktisko rīcību (Administratīvā procesa likuma 89.pants, likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts).

2008.gada 22.aprīlī Lieta Nr.SKA-324/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja A.V. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.janvāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 12.decembra lēmums daļā par atteikšanos pieņemt pieteikumu daļā par morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] A.V. 2007.gada 12.septembrī vērsās ar iesniegumu Kuldīgas pilsētas domē. Tajā norādīts, ka nepareizi uzklātā (..) ielas seguma dēļ

uz braucamās daļas iepretim pieteicējai piederošajai ēkai (..) ielā Nr.(..) uzkrājas notekūdeņi, kā rezultātā rodas ēkas bojājumi.

Kuldīgas pilsētas dome ar 2007.gada 1.novembra lēmumu (protokols Nr.14, 45) nolēma:

1) neslēgt vienošanos ar A.V. par (..) ielas un ēkas (..) ielā Nr.(..) remontdarbu kārtību un izdevumu kompensāciju;

2) neatbrīvot nekustamā īpašuma īpašnieci A.V. no nodokļa maksājumiem ēkai nepieciešamo remontdarbu izmaksu summas apmērā;

3) Attīstības departamenta speciālistiem sagatavot atbildi A.V. par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem lietus ūdeņu novadīšanas uzlabošanai.

[2] A.V. 2007.gada 3.decembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot:

1) atcelt Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmumu;

2) uzlikt pienākumu Kuldīgas pilsētas domei atlīdzināt pieteicējai morālo kaitējumu 500 latu apmērā un mantiskos zaudējumus 4216,79 latu apmērā.

Pieteikumā norādīts, ka (..) ielas segums uzklāts ar slīpumu pret pieteicējas ēku, tāpēc uz braucamās daļas pretī ēkai regulāri krājas notekūdeņi. Pārvietojoties transportlīdzekļiem, ēka tiek apšļākta ar ūdeni līdz pat ēkas otrajam stāvam un tādējādi tā cieš no pārmērīga mitruma. Kuldīgas pilsētas pašvaldība ar savu bezdarbību, ignorējot pieteicējas lūgumus novērst ēkas bojāšanu, neievēro likuma "Par pašvaldībām" 15.pantu.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2007.gada 12.decembra lēmumu:

1) pieņēma pieteikumu par Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru pieteicēja netika atbrīvota no nodokļa maksājumiem ēkai nepieciešamo remontdarbu izmaksu summas apmērā;

2) atteicās pieņemt pieteikumu par Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru atteikts noslēgt vienošanos par (..) ielas un ēkas (..) ielā Nr.(..) remontdarbu kārtību;

3) atteicās pieņemt pieteikumu par Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru uzlikts pienākums Attīstības departamenta speciālistiem sagatavot pieteicējai atbildi par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem lietus ūdeņu novadīšanas uzlabošanai;

4) atteicās pieņemt pieteikumu par morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu.

Lēmumā, cita starpā, norādīts, ka jautājums par lūgumu noslēgt vienošanos par (..) ielas un ēkas (..) ielā Nr.(..) remontdarbu kārtību un izdevumu kompensāciju nav skatāms administratīvā procesa kārtībā.

Pieteicējai savu tiesību un tiesisko interešu aizsardzībai jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā. Savukārt jautājums par morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu nav atzīstams par patstāvīgu prasījumu.

[4] Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 12.decembra lēmumu pieteicēja pārsūdzēja daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu daļā par Kuldīgas pilsētas domes nodarītā morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu.

Pirmās instances tiesas tiesneses lēmumu pārsūdzētajā daļā Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 30.janvāra lēmumu atstāja negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pieteicēja prasa atlīdzināt morālo kaitējumu un mantiskos zaudējumus par Kuldīgas domes bezdarbību laikā no 2003.gada līdz 2007.gadam, nenovēršot pieteicējai piederošā nekustamā īpašuma bojāšanu.

[4.2] Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktam pašvaldībai ir pienākums gādāt par publiskā lietošanā esošu teritoriju, tostarp ielu būvniecību, rekonstruēšanu un uzturēšanu. Līdz ar to ielu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana ir pašvaldības darbība publisko tiesību jomā.

[4.3] Ne jebkuram tiesību normā noteiktam valsts pārvaldes objektīvam pienākumam atbilst individuālas privātpersonas subjektīva tiesība prasīt šā pienākuma izpildi. Publisko tiesību normas galvenokārt darbojas sabiedrības kopējo interešu labā, un vienīgi atsevišķos gadījumos tās vienlaikus aizsargā arī atsevišķas privātpersonas individuālo interesi, tādējādi piešķirot subjektīvās tiesības privātpersonai.

[4.4] Senāts ir atzinis, ka likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts acīmredzami ir vērsts uz publisko interešu aizsardzību. Visas normā norādītās darbības ir tādas, kas nodrošina attiecīgās teritorijas iedzīvotāju kopējās publiskās intereses dzīvot labiekārtotā un sanitāri tīrā teritorijā, tajā pašā laikā neskarot nevienu privātpersonu individuāli. Tāpēc pieteicējai nav tiesību administratīvā procesa kārtībā prasīt atlīdzināt pašvaldībai zaudējumus, kas radušies ielu būvniecības, rekonstruēšanas un uzturēšanas rezultātā.

[5] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.janvāra lēmumu ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Prasījums par zaudējumu atlīdzinājumu nav pamatots ar pieteicējas subjektīvajām publiskajām tiesībām prasīt no Kuldīgas domes likumā noteikto funkciju izpildi pieteicējas interesēs. Minētais prasījums pēc būtības ir pamatots ar to, ka Kuldīgas dome savu publisko funkciju (ielu rekonstrukciju) ir veikusi nekvalitatīvi, kā rezultātā ir radušās faktiskās sekas (nodarīts kaitējums pieteicējas īpašumam).

[5.2] Ja Kuldīgas dome, veicot (..) ielas asfaltēšanas darbus, būtu ievērojusi speciālās prasības (ielas asfalta seguma klātnes slīpums būtu ierīkots saskaņā ar ceļu būves prasībām), tad iepretim ēkai (..) ielā Nr.(..) nebūtu izveidojusies iegula un ēkai netiktu nodarīts kaitējums.

[5.3] Tiesa nav vērtējusi Kuldīgas domes rīcības atbilstību Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmajā un trešajā daļā atspoguļotajiem principiem.

[5.4] Tiesas atsaukšanās uz Senāta 2008.gada 8.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-101/2008 nav pamatota, jo faktiskie apstākļi minētajā un izskatāmajā lietā ir atšķirīgi.

Motīvu daļa

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu ir atteikts pieņemt pieteikumu par: 1) Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru atteikts noslēgt vienošanos par (..) ielas un ēkas (..) ielā Nr.(..) remontdarbu kārtību; 2) Kuldīgas pilsētas domes 2007.gada 1.novembra lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru uzlikts pienākums Attīstības departamenta speciālistiem sagatavot pieteicējai atbildi par veiktajiem un plānotajiem pasākumiem lietus ūdeņu novadīšanas uzlabošanai; 3) morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu.

Pārsūdzot rajona tiesas tiesneses lēmumu, pieteicēja blakus sūdzībā apgabaltiesai norādījusi, ka to pārsūdz "daļā par morālā kaitējuma un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu". No blakus sūdzības teksta secināms, ka pieteicēja uzskata, ka tiesā administratīvā procesa kārtībā ir izskatāms jautājums par atlīdzinājuma piešķiršanu sakarā ar pašvaldības bezdarbību no 2003. līdz 2007.gadam (neveicot (..) ielas, Kuldīgā, remontdarbus). Minētās bezdarbības rezultātā, pēc pieteicējas domām, viņai radies gan morāls kaitējums, gan mantiski zaudējumi, jo ir bojāts viņai piederošais īpašums – māja (..) ielā Nr.(..).

Apgabaltiesa, izskatot blakus sūdzību, norādījusi, ka blakus sūdzība iesniegta par lēmumu daļā par atlīdzinājumu. Tajā pašā laikā apgabaltiesa primāri izvērtējusi jautājumu par to, vai pieteikums par attiecīgu pašvaldības rīcību ir izskatāms administratīvajā tiesā. Secinot, ka jautājums pēc būtības nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, tālāk secināts, ka līdz ar to jautājums par atlīdzinājumu nav pieņemams izskatīšanai. Tādējādi apgabaltiesa blakus sūdzību izskatījusi atbilstoši tās saturam.

Arī blakus sūdzībā Senātam pieteicēja uzsvērusi, ka pieteikums šajā daļā balstīts uz to, ka Kuldīgas dome savu funkciju ielu rekonstrukcijā izpildījusi nekvalitatīvi, neatbilstoši ceļu izbūves prasībām, kā rezultātā ir būtiski pasliktinājies pieteicējas īpašuma tehniskais stāvoklis.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu administratīvajā procesā persona var prasīt atlīdzinājumu par tādu

personisko (tajā skaitā morālo) kaitējumu un mantiskajiem zaudējumiem, kas tai nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Tas nozīmē, ka prasījums par atlīdzinājumu ir pakārtots pamatprasījumam par konkrētajām attiecībām pēc būtības. Proti, pirms izvērtēt jautājumu par atlīdzinājumu, ir noskaidrojams, vai personai ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību ir radīts nepamatots tiesību aizskārums. Pieteikumu, kurā ir tikai prasījums par atlīdzinājumu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 93.pantam var iesniegt gadījumā, ja jautājums par faktiskās rīcības vai administratīvā akta tiesiskumu ir jau izlemts (ir stājies spēkā iestādes lēmums vai tiesas spriedums).

[8] Izvērtējot lietas materiālus un pieteicējas argumentus, Senāts secina, ka, lūdzot noteikt atlīdzinājumu sakarā ar ilgstošās bezdarbības laikā radīto kaitējumu un zaudējumiem, pieteikums ir iesniegts par pašvaldības bezdarbību un atlīdzinājumu par tās rezultātā radīto morālo kaitējumu un mantiskajiem zaudējumiem.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmo daļu faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Šā panta otrā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību, kā arī iestādes sniegta izziņa.

Līdz ar to viens no obligātiem priekšnoteikumiem, lai iestādes rīcību varētu atzīt par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, ir ar attiecīgo iestādes rīcību radīts privātpersonas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums.

[10] Likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts noteic, ka viena no vietējās pašvaldības autonomajām funkcijām ir gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana).

Tātad, kā pamatoti atzina apgabaltiesa, ielu rekonstruēšana un uzturēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums.

[11] Apgabaltiesa atzina, ka pārsūdzētā pašvaldības bezdarbība nav uzskatāma par faktisko rīcību, jo no likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkta neizriet personas subjektīvā tiesība prasīt nodrošināt noteiktu ielu ekspluatācijas stāvokli pašvaldības teritorijā. Savu secinājumu apgabaltiesa balstīja uz Senāta 2008.gada 8.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-101/2008, kurā ir interpretēta minētā likuma "Par pašvaldībām" norma.

[12] Lietā Nr.SKA-101/2008 Senāts vērtēja, vai personai ir tiesības uz to, lai pašvaldība ierīkotu ielas, kurā šī persona dzīvo, apgaismojumu. Secinot, ka atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktam vietējai pašvaldībai ir noteikts tiesisks pienākums gādāt par ielu apgaismošanu, Senāts tajā pašā laikā uzskatīja, ka šāds pašvaldības pienākums nav noteikts atsevišķu privātpersonu individuālo interešu aizsardzībai un tāpēc nerada privātpersonām subjektīvās tiesības uz ielas apgaismojuma nodrošināšanu konkrētā teritorijā. Kā atzinis Senāts, minētā tiesību norma acīmredzami ir vērsta uz publisko interešu aizsardzību, jo visas normā norādītās darbības ir tādas, kas nodrošina attiecīgās teritorijas iedzīvotāju kopējās publiskās intereses dzīvot labiekārtotā un sanitāri tīrā teritorijā, tajā pašā laikā neskarot nevienu privātpersonu individuāli *(sk. lēmuma lietā Nr.SKA-101/2008 12.punktu)*.

[13] Senāts uzskata, ka lietā Nr.SKA-101/2008 un šajā lietā esošie faktiskie apstākļi ir atšķirīgi, kas tālāk rada atšķirīgu secinājumu par pieteikuma pieļaujamību.

Lietā Nr.SKA-101/2008 persona bija iesniegusi pieteikumu ar mērķi panākt, lai pašvaldība ierīko ielā apgaismojumu. Līdz ar to (atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.pantam) bija vērtējams, vai personai ir no tiesību normām izrietošas tiesības prasīt, lai pašvaldība īsteno tai likumā noteikto funkciju – gādā par publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošanu.

Savukārt izskatāmajā gadījumā pieteicēja uzsver, ka pieteikums ir par pašvaldības bezdarbību, kuras rezultātā ir nodarīts bojājums viņas īpašumam. Šis prasījums atšķirībā no lietas par ielas apgaismošanu nav vērsts uz nākotni ar lūgumu nodrošināt šā pienākuma izpildi. Šajā gadījumā, pieteicējas ieskatā, pašvaldībai pienācīgi nepildot tai likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktā noteikto pienākumu ielu rekonstruēšanas un uzturēšanas jomā, ir aizskartas viņas tiesības uz īpašumu. Administratīvā procesa 89.panta izpratnē šajā lietā prasījums ir par rīcību, kuras rezultātā ir radies personas subjektīvo tiesību aizskārums.

[14] Līdz ar to Senāts uzskata, ka pieteikums šajā daļā ir iesniegts par Kuldīgas pašvaldības faktisko rīcību un atlīdzinājumu, kas nodarīts ar šo faktisko rīcību. Šāds pieteikums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 30.janvāra lēmumu.

Nodot jautājumu par pieteikuma pieņemšanu daļā par Kuldīgas pašvaldības faktisko rīcību un atlīdzinājumu, kas nodarīts ar šo faktisko rīcību, izlemšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par publisko tiesību līgumu, ko slēdz pašvaldība un privātpersona (pārvadātājs)

1. Kaut arī publisko tiesību līgumu veidi ir uzskaitīti Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā, vienlaikus šis likums pieļauj, ka var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti šajā pantā. Ar jēdzienu "likums" tiek apzīmēti likumi plašākā nozīmē, tostarp Ministru kabineta noteikumi (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants).

2. Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt (Senāta judikatūra, tiesību doktrīna).

3. Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums jeb tās autonoma funkcija. Ievērojot valsts ekonomisko situāciju, pasažieru regulārie autopārvadājumi ar autobusiem ir pakļauti valsts atbalstam (likuma "Par pašvaldībām" 15.pants, Autopārvadājumu likuma 29.^{2}pants).

4. Tā kā lietā apskatāmā līguma mērķis ir nodrošināt pašvaldības un valsts publiski tiesiskas funkcijas nodrošināt iedzīvotāju pārvietošanos izpildi un līguma kopējais raksturs vērsts uz pašvaldības papildu atbalsta un finansiālo jautājumu ar pārvadātāju risināšanu un administratīvā akta – atļaujas – atceļošo nosacījumu noteikšanu, līgums ir publisko tiesību līgums (Ministru kabineta 2002.gada 26.februāra noteikumi Nr.84 "Pasažieru regulāro autopārvadājumu iekšzemes maršrutu atklāšanas, grozīšanas, slēgšanas un atļauju izsniegšanas kārtība").

2008.gada 1.jūlijā Lieta Nr.SKA-453/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senators A.Laviņš
senatore R.Vīduša

rakstveida procesā izskatīja individuālā komersanta "NOA-MJ" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.aprīļa lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2008.gada 17.janvārī individuālais komersants "NOA-MJ" (turpmāk – Pārvadātājs) iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, kurā lūdza administratīvo tiesu:

1) konstatēt, ka Jelgavas rajona padome nav pareizi izpildījusi 2005.gada 23.maija maršrutu apkalpošanas līgumu Nr.3 un nav pienācīgi izpildījusi saistību kompensēt Pārvadātājam izdevumus līdz līgumā uzrādītajai pašizmaksai, optimizējot autobusu maršrutu tīklu;

2) piedzīt no Jelgavas rajona padomes par labu Pārvadātājam zaudējumus, kuri radušies, Jelgavas rajona padomei neizpildot 2005.gada 23.maija maršrutu apkalpošanas līgumā noteiktās saistības Ls 47 566,67 apmērā un nokavējuma procentus Ls 8374,81, pavisam kopā Ls 55 941,48.

[2] 2008.gada 24.janvārī Administratīvās rajona tiesas tiesnesis pieņēma lēmumu atteikt pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo uzskatīja, ka maršrutu apkalpošanas līgums starp Pārvadātāju un Jelgavas rajona padomi ir noslēgts privāto tiesību jomā.

[3] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, 2008.gada 1.aprīlī Administratīvā apgabaltiesa pieņēma lēmumu atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu. Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka maršrutu apkalpošanas līgums nav publisko tiesību līgums, jo:

1) pasažieru pārvadājumi ir pašvaldības regulējamā nozare un pašvaldība var dibināt komercsabiedrību šo pakalpojumu sniegšanai, rīkojoties privāto tiesību jomā;

2) maršrutu apkalpošanas līgums nav noslēgts par pašvaldības funkcijas, kas saistīta ar pakalpojumu organizēšanu, izpildi. No likuma "Par pašvaldībām" neizriet, ka pašvaldībām būtu noteikta funkcija publisko tiesību jomā sniegt sabiedriskā transporta pakalpojumus. Pašvaldībai ir tikai pienākums organizēt sabiedriskā transporta

pakalpojumus tā, lai pašvaldības teritorijas iedzīvotāji būtu nodrošināti ar sabiedriskā transporta pakalpojumiem;

3) maršrutu apkalpošanas līgums nav administratīvais līgums, jo Jelgavas rajona padomei sākotnēji nav radušās tiesības attiecībā uz Pārvadātāju izdot administratīvo aktu, kuru vēlāk aizstātu maršrutu apkalpošanas līgums;

4) maršrutu apkalpošanas līgums nav deleģēšanas līgums, jo Pārvadātājam ar maršrutu apkalpošanas līgumu nav deleģētas pilnvaras valsts pārvaldes jomā;

5) maršrutu apkalpošanas līgumā nav iekļauti nosacījumi, saskaņā ar kuriem Jelgavas rajona padomei būtu paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, vienpusēji grozīt līgumu vai citi nosacījumi, kuri pieļautu Jelgavas rajona padomes gribas uzspiešanu Pārvadātājam.

[4] 2008.gada 11.aprīlī Pārvadātājs iesniedza blakus sūdzību par šādu lēmumu, norādot, ka maršrutu apkalpošanas līgums ir publisko tiesību līgums.

Motīvu daļa

[5] Lietā pastāv strīds, vai pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līgums ir publisko tiesību līgums.

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu administratīvajā tiesā var iesniegt pieteikumu par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību. Lemjot par šāda pieteikuma pieņemšanu, administratīvajai tiesai ir jāpārbauda, vai izvērtēšanai nodots publisko tiesību līgums.

[7] Publisko tiesību līgumu veidus uzskaita Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmā daļa:

1) sadarbības līgums,
2) administratīvais līgums,
3) deleģēšanas līgums,
4) līdzdarbības līgums.

Katra atsevišķā līguma veida sīkākas pazīmes sniedz turpmākie Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumi 61.pantā, X nodaļā, V nodaļā un VI nodaļā. Vienlaikus Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta trešā daļa pieļauj, ka likumā var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti šajā pantā. Ar jēdzienu "likums" Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta trešajā daļā apzīmēti likumi plašākā nozīmē, t.sk., Ministru kabineta noteikumi (sk., piemēram, 1997.gada 21.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.360 "Slimokases izveides un darbības noteikumi" vai 1999.gada 12.janvāra noteikumi Nr.13 "Veselības aprūpes finansēšanas noteikumi", kas pieļāva slēgt slimokasēm līgumus ar ārstniecības iestādēm un aptiekām par veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu).

[8] 2002.gada 26.februāra Ministru kabineta noteikumu Nr.84 "Pasažieru regulāro autopārvadājumu iekšzemes maršrutu atklāšanas, grozīšanas, slēgšanas un atļauju izsniegšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.84) 6.punkts *(šeit un turpmāk tiesību normas tiesisko attiecību rašanās vai grozīšanās brīža redakcijā)* paredz, ka institūcija slēdz ar pārvadātāju maršruta apkalpošanas līgumu. Līgumā paredz maršruta grozīšanas, tarifa piemērošanas un informācijas nodrošināšanas kārtību un pakalpojuma sniegšanas kvalitātes prasības un norāda izmantojamo autotransporta līdzekļu ietilpību, minimālo pakalpojumu apjomu maršrutā vai reisā, valsts (pašvaldības) atbalstu nerentablo maršrutu apkalpošanai, līguma grozīšanas un tā darbības izbeigšanas kārtību, kā arī citus nosacījumus pēc pušu ieskatiem. Saskaņā ar Noteikumu Nr.84 2.2.apakšpunkta un 4.punkta pirmo teikumu, pasažieru regulāro autopārvadājumu rajona maršrutos ar jēdzienu "institūcija" ir apzīmēta attiecīgā rajona padome. Tomēr līgums nav pietiekams juridisks pamats pārvadājumu veikšanai. Atbilstoši Noteikumu Nr.84 18.punktam pārvadājumu veikšanas tiesības dod atļauja, kuru izsniedz institūcija uz pieciem gadiem tam pārvadātājam, kas izvēlēts atklāta vai slēgta konkursa rezultātā (Noteikumu Nr.84 29., 43., 44.punkts).

[9] Izvērtējot pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līguma juridisko dabu un Valsts pārvaldes iekārtas likuma noteikumus par atsevišķiem publisko tiesību līgumu veidiem, Senāts pievienojas Administratīvās apgabaltiesas secinājumiem par to, ka pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līgums nav ne sadarbības, ne līdzdarbības, ne arī deleģēšanas līgums. Pārvadātājs ir privāto tiesību juridiskā persona, kas apkalpo pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu uz atļaujas pamata, nepieņem pārvaldes lēmumus un veic pārvadājumus par atlīdzību.

[10] Vērtējot pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līguma atbilstību administratīvā līguma pazīmēm, Senāts konstatē, ka atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 79.panta pirmajai daļai administratīvais līgums ir vienošanās starp publisku personu un privātpersonu par administratīvi tiesisko attiecību noteikšanu, grozīšanu, izbeigšanu vai konstatēšanu. Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšanas jautājumā tiesības veikt autopārvadājumus piešķir administratīvais akts – atļauja. Atļauja nodibina administratīvi tiesiskās attiecības starp institūciju un pārvadātāju, piešķirot pārvadātājam subjektīvas tiesības veikt pasažieru regulārus autopārvadājumus noteiktos maršrutos. Pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līgums administratīvi tiesiskas attiecības starp pārvadātāju un institūciju nenodibina, jo tās jau pastāv uz atļaujas pamata. Līgums šīs attiecības arī negroza, neizbeidz un arī nekonstatē, tādējādi

pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līgums nav administratīvais līgums.

[11] Administratīvā apgabaltiesa nav pārbaudījusi, vai pasažieru regulāro autopārvadājumu maršrutu apkalpošanas līgums nav publisko tiesību līgums, kurš noteikts ar citiem likumiem, t.i., ar Noteikumu Nr.84 6.punktu.

[12] Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums *(sk.: Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 231.–232. lpp.)*. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt *(sk. Senāta 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-365 11.punktu, Senāta 2007.gada 26.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-78/2007 13.punktu)*.

[13] Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums jeb tās autonoma funkcija (likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 19.punkts). Turklāt, ievērojot valsts ekonomisko situāciju, pasažieru regulārie autopārvadājumi ar autobusiem ir pakļauti valsts atbalstam (Autopārvadājumu likuma 29.^{2}pants). Tā iemesls ir apstāklis, ka valsts ekonomiskās un sociālās situācijas dēļ pasažieru regulārie autopārvadājumi ar autobusiem nav rentabli, jo sociāli svarīgāk ir uzturēt zemākas biļešu cenas, nodrošinot iedzīvotāju pārvietošanās iespējas.

[14] Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšana notiek atļaujas kārtībā. Kā jau norādīts iepriekš, tiesības veikt pasažieru regulāros autopārvadājumus piešķir administratīvais akts – atļauja (Noteikumu Nr.84 18.punkts). Tajā norāda arī atļaujas spēkā esības termiņu, maršrutu, reisu, pienākšanas un atiešanas laiku, nedēļas dienas, kad veicami reisi (Noteikumu Nr.84 19.punkts). Atļaujas adresātu izvēlas konkursa ceļā (Noteikumu Nr.84 29., 43., 44.punkts). Noteikumu normas atļauju tieši nesaista ar maršruta apkalpošanas līgumu. Šādos apstākļos maršruta apkalpošanas līgums nav uzskatāms par iepirkuma līgumu, jo konkursa priekšmets ir tiesības saņemt atļauju. Līdz ar to uz maršruta apkalpošanas līgumu nevar attiecināt iepriekš izteiktās Senāta atziņas par iepirkuma līguma privāttiesisko dabu.

[15] Tiesību doktrīnā ir secināts, ka, nošķirot publisko un privāto tiesību līgumus, ir jāvērtē līguma priekšmets un konkrēto tiesisko

attiecību, kas ar līgumu tiek nodibinātas, grozītas vai izbeigtas, juridiskā daba *(Stelkens/Bonk/Sachs. Verwaltungsverfahrensgesetz. Kommentar. 7.Aufl. München: Beck, 2008, S.1612)*. Vērtējot maršruta apkalpošanas līguma noteikumus, Senāts secina, ka ar līgumu risina jautājumus par:

1) maršruta grozīšanas kārtību,
2) tarifa piemērošanas kārtību,
3) informācijas nodrošināšanas kārtību,
4) pakalpojuma sniegšanas kvalitātes prasības,
5) izmantojamo autotransporta līdzekļu ietilpību,
6) minimālo pakalpojumu apjomu maršrutā vai reisā,
7) valsts (pašvaldības) atbalstu nerentablo maršrutu apkalpošanai,
8) līguma grozīšanas un tā darbības izbeigšanas kārtību.

Vienlaikus šie jautājumi tiek daļēji imperatīvi noregulēti arī ar Noteikumu Nr.84 tiesību normām. Vērtējot tieši maršrutu apkalpošanas līgumu, kas noslēgts starp Jelgavas rajona padomi un Pārvadātāju, līgumā:

1) maršruta grozīšanas kārtība noregulēta, piešķirot vien Pārvadātājam un Jelgavas rajona padomei tiesības ierosināt grozīt maršrutus (3.2.4. un 4.2.4.punkti), bet Jelgavas rajona padomei pienākumu izskatīt iesniegtos priekšlikumus (4.1.3.punkts), tādēļ pārējā daļā piemērojams tiesību normu regulējums;

2) tarifa piemērošanas kārtība noregulēta, paredzot, ka tos apstiprina pašvaldības regulators (2.1.punkts), un piemērojot tiesību normās ietverto regulējumu;

3) informācijas nodrošināšanas kārtība regulēta vispārīgi, paredzot Pārvadātāja pienākumu sniegt informāciju un Jelgavas rajona padomes tiesības informāciju saņemt (3.1.6., 3.1.10., 3.2.1., 4.1.1., 4.2.3.punkti);

4) pakalpojuma sniegšanas kvalitātes prasības noteiktas 3.1.7.punktā (tīri, sakopti, tehniskā kārtībā esoši autobusi);

5) izmantojamo autotransporta līdzekļu ietilpība nav noteikta;

6) minimālo pakalpojumu apjoms maršrutā vai reisā nav noteikts;

7) valsts atbalsta (dotācijas) saņemšana nerentablo maršrutu apkalpošanai noteikta vispārīgi līguma 3.2.5.punktā un 4.1.5.punktā, līgumā paredzēts papildus arī pašvaldības atbalsta regulējums nerentablo maršrutu apkalpošanas rezultātā radīto zaudējumu segšanai (1.2.punkts un 5.2.punkts);

8) līguma grozīšanas kārtība vispārīgi noteikta līguma 6.nodaļā;

9) līguma darbības izbeigšanas kārtība detalizēti noteikta 4.2.5.punktā, paredzot Jelgavas rajona padomei tiesības anulēt atļauju.

No iepriekšminētās maršruta apkalpošanas līguma normu analīzes Senāts secina, ka līgums pamatā vērsts uz divu būtiskāko jautājumu risināšanu – pašvaldības papildu atbalstu līdztekus valsts atbalstam pasažieru autopārvadājumu nodrošināšanai nerentablos maršrutos un pašvaldības izdotā administratīvā akta – atļaujas spēkā esības

nosacījumu noteikšanu. Šie abi jautājumi liecina, ka līguma "smaguma punkts" ir publisko tiesību jomā, jo gan valsts (pašvaldības) atbalsts, gan administratīvā akta atceļošie nosacījumi ir publisko tiesību jautājumi.

[16] Ievērojot to, ka maršrutu apkalpošanas līguma mērķis ir nodrošināt pašvaldības un valsts publiski tiesiskās funkcijas nodrošināt iedzīvotāju pārvietošanos izpildi, ka līguma kopējais raksturs vērsts uz pašvaldības papildu atbalsta un finansiālo jautājumu ar pārvadātāju risināšanu un administratīvā akta – atļaujas – atceļošo nosacījumu noteikšanu, Senāts secina, ka izskatāmais maršrutu apkalpošanas līgums ir publisko tiesību līgums.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.aprīļa lēmumu.

Nodot jautājumu par pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu izlemšanai Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par prasījumu atlīdzināt pieteicēja ieguldīto laiku un pūles konkrētas lietas atrisināšanai

1. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību, ietilpst mantiskā zaudējuma kategorijā. Turpretim par mantisko zaudējumu nav uzskatāms laiks un pūles, ko privātpersona pati veltījusi konkrētas lietas risināšanai, jo šādā gadījumā personai izdevumi nerodas. Tādēļ izskatīšanai nav pieņemams personas prasījums par šādu izdevumu atlīdzināšanu (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta trešā, ceturtā daļa).

2. Personas pašas veikts darbs lietas atrisināšanai nav darbs darba tiesisko attiecību izpratnē, jo persona tikai sagatavo dokumentus savu interešu aizsardzībai, nevis tiek nodarbināta citas personas labā. Tādēļ šādā gadījumā nav piemērojamas tiesības bez jebkādas diskriminācijas saņemt līdzīgu apmaksu par līdzīgu darbu (Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 23.panta otrā daļa).

2008.gada 2.jūlijā Lieta Nr.SKA-466/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa
senators A.Laviņš

rakstveida procesā izskatīja B.K. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.aprīļa lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 31.janvāra lēmums daļā, ar kuru atteikts pieņemt B.K. pieteikumu daļā par atlīdzinājuma 80 latu apmērā piedziņu no Latvijas Republikas.

Aprakstošā daļa

[1] B.K. vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, kurā izteikti prasījumi atzīt par prettiesisku Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2007.gada 21.decembra lēmumu Nr.1/17-K/5681, kā arī piedzīt no Latvijas Republikas 80 latus kā taisnīgu atlīdzinājumu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 31.janvāra lēmumu nolēma pieņemt pieteikumu daļā par Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2007.gada 21.decembra lēmuma Nr.1/17-K/5681 atzīšanu par prettiesisku, bet atteikt pieņemt pieteikumu daļā par atlīdzinājuma

piedziņu. Lēmumā attiecībā uz atteikumu pieņemt pieteikumu daļā par atlīdzinājumu norādīti tālāk minētie argumenti.

[2.1] Pieteicējs uzskata, ka viņam pienākas atlīdzinājums kā samaksa par iesnieguma par administratīvā akta apstrīdēšanu un pieteikuma sagatavošanu un iesniegšanu tiesā – 50 lati, par gaidāmo piedalīšanos tiesas sēdē – 30 lati. Šādus aprēķinus pieteicējs pamato ar Ministru kabineta 2006.gada 6.novembra noteikumu Nr.920 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību" 7.2. un 7.5.apakšpunktu.

[2.2] No pieteikumā norādītajiem apstākļiem konstatējams, ka pieteicējs pats sastādījis apstrīdēšanas iesniegumu un pieteikumu. Tātad pieteicējam reāli izdevumi nav radušies. Prasījums par taisnīgu atlīdzinājumu 80 latu apmērā atlīdzināšanu pēc būtības nozīmē to, ka pieteicējs vēlas, lai viņa paša veiktās darbības viņa lietas virzībai iestādē un tiesā tiktu pielīdzinātas juridiskās palīdzības pakalpojumiem, kurus Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajos gadījumos apmaksā valsts.

[2.3] Tiesību normas, kas nosaka valsts apmaksātas juridiskās palīdzības saņemšanas kārtību, nevar tikt attiecinātas uz gadījumiem, kad persona vēlas saņemt atlīdzinājumu par savu piedalīšanos administratīvajā procesā iestādē un tiesā.

[2.4] Administratīvā procesa likuma 92.pants paredz, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Minētā norma nav piemērojama attiecībā uz izdevumiem, kas radušies sakarā administratīvā akta apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu. Norma paredz tikai tādu zaudējumu atlīdzību, kas nodarīti tieši ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

[2.5] Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta ceturtā daļa nosaka, ka par mantisko zaudējumu neuzskata laiku un pūles, ko privātpersona veltījusi konkrētās lietas risināšanai. Tātad likums neparedz iespēju privātpersonai atlīdzināt viņas pašas nemantisko ieguldījumu lietas risināšanā.

[2.6] Šādos apstākļos atzīstams, ka pieteicēja prasījums par taisnīga atlīdzinājuma 80 latu apmērā piedziņu neatbilst Administratīvā procesa likuma 92.pantā noteiktajiem prasījumiem, līdz ar to tas nav skatāms Administratīvā procesa kārtībā.

[3] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu daļā, ar kuru pieteikumu atteikts pieņemt daļā, Administratīvās apgabaltiesa ar 2008.gada 17.aprīļa lēmumu atstāja negrozītu tiesneses lēmumu šajā daļā. Apgabaltiesas lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pirmās instances tiesas tiesneses lēmumā ietvertā argumentācija ir pareiza un pilnībā pietiekama, līdz ar to apgabaltiesa pievienojas tai.

[3.2] Ne Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolikuma 60.pants, ne kāds cits minētā nolikuma pants nenosaka, ka atlīdzināms juridiskais darbs, ko veicis pieteicējs pats.

[4] Pieteicējs iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Administratīvās apgabaltiesas atzītais, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolikums neparedz atlīdzību par lietas vešanu, ko veicis pats pieteicējs, ir pretrunā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991.gada 27.augusta spriedumu lietā "*Philis* pret Grieķiju".

[4.2] Pieteicējs pats var vest savu lietu, un tādā gadījumā pieteicēja ieguldītais darbs ir atlīdzināms tāpat kā advokāta darbs. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpta Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 23.panta otrā daļa, kas nosaka tiesības bez jebkādas diskriminācijas saņemt līdzīgu apmaksu par līdzīgu darbu.

[4.3] Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē vairākkārt ir bijuši gadījumi, kuros pieteicējs pats pārstāvējis savas intereses tiesā, un visos šajos gadījumos pieteicējam noteikts taisnīgs atlīdzinājums par veikto juridisko darbu.

Motīvu daļa

[5] Kā izriet no pieteikuma un pieteicēja blakus sūdzībām, pieteicējs prasījumu par taisnīgu atlīdzinājumu balstījis uz viedokli, ka laiks un pūles, ko pieteicējs veltījis un nākotnē veltīs šīs lietas risināšanai, ir pielīdzināmas juridiskās palīdzības sniedzēja darbam, tāpēc apmaksājamas tāpat kā juridiskās palīdzības sniedzēja (advokāta) darbs.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta trešajai daļai izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību, ietilpst mantiskā zaudējuma kategorijā.

Līdz ar to pieteicēja prasījums par taisnīgu atlīdzinājumu vērtējams kā prasījums par mantisko zaudējumu atlīdzinājumu.

[6] Paralēli regulējumam, ka izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību, ietilpst mantiskā zaudējuma kategorijā, likums (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta ceturtā daļa) noteic, ka par mantisko zaudējumu neuzskata laiku un pūles, ko privātpersona veltījusi konkrētās lietas risināšanai.

Šāds dalījums ir pašsaprotams, jo gadījumā, ja persona izmanto juridisko palīdzību, viņai rodas izdevumi, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniedzēja darba apmaksu. Proti, viņai rodas **zaudējumi**. Savukārt, ja persona savu lietu risina pati, viņai šādi izdevumi nerodas. Ja izdevumi nerodas, tad nav pamata runāt par mantisko zaudējumu.

Tā kā pieteicējs konkrētajā gadījumā savu lietu risina pats, nevis apmaksā juridiskās palīdzības sniedzēja pakalpojumus, viņam izdevumi par juridisko palīdzību nerodas. Tāpēc nav pamata prasījumam par šādu izdevumu atlīdzināšanu. No Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta ceturtās daļas izriet, ka šāds prasījums nav pieņemams izskatīšanai.

[7] Senāts atzīst par nepamatotu pieteicēja atsauci uz Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 23.panta otrajā daļā paredzētajām tiesībām bez jebkādas diskriminācijas saņemt līdzīgu apmaksu par līdzīgu darbu.

Minētais Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas pants runā par darbu nodarbinātības nozīmē. Proti, par situāciju, kurā persona nodarbinātības attiecību ietvaros veic darbu citas personas labā, saņemot par to atlīdzību. Tādas attiecības ir darba attiecības, kas regulētas Darba likumā, dienesta attiecības, kas regulētas Valsts civildienesta likumā, kā arī citas līdzīgas attiecības, kurās ir identificējams darba devējs un darba ņēmējs (visplašākajā šo terminu nozīmē).

Pieteicējs konkrētajā gadījumā nav veicis darbu šādu attiecību ietvaros. Pieteicējs ir tikai sagatavojis dokumentus pats savu privāto interešu aizsardzībai. Līdz ar to pieteicējam nav pamata atsaukties uz tiesību normām, kas attiecas uz darba (nodarbinātības) attiecībām.

[8] Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolikuma 60.pants, uz kuru atsaucies pieteicējs, regulē prasības par taisnīgu kompensāciju procesuālos priekšnoteikumus **Eiropas Cilvēktiesību tiesā**, nevis tiesvedību **Latvijas tiesās**. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991.gada 27.augusta spriedumā lietā "*Philis* pret Grieķiju" *(iesnieguma Nr.12750/87; 13780/88; 14003/88)*, uz kuru arī atsaucies pieteicējs, ir piemērots Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 50.pants *(kopš konvencijas vienpadsmitā protokola stāšanās spēkā attiecīgs regulējums ietverts konvencijas 41.pantā)*, kas noteic taisnīgas kompensācijas piešķiršanas priekšnoteikumus **Eiropas Cilvēktiesību tiesas procesā**. Minētā norma neregulē prasījuma par atlīdzinājumu pieļaujamību **Latvijas administratīvajā procesā**.

Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka pieteicēja atsauces uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolikumu un Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu nav attiecināmas uz konkrēto lietu. Tāpēc Senāts neanalizē šos pieteicēja argumentus pēc būtības.

[9] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet pieteicēja blakus sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.aprīļa lēmumu, bet B.K. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikuma papildinājumu un pieteikuma grozījumu nošķiršana; pašvaldības rīcības, lemjot par privatizācijas ierosinājumu, tiesiskā daba

1. Administratīvā procesa likumā ietverto tiesību normu, kurās noteikti pieteikuma pieņemšanas un atteikšanas nosacījumi, piemērošanas priekšnoteikums ir jauna pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā. Vienlaikus likums pieteicējam piešķir tiesības iesniegt pieteikuma grozījumus un papildinājumus. Tādēļ tiesai savstarpēji jānorobežo pieteikuma papildinājumi, pieteikuma grozījumi un jauns pieteikums (Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmās daļas 6., 7., 8.punkts, otrās daļas 2.punkts, 191.pants).

2. Pieteikuma grozījumi ir pieteicēja rakstisks iesniegums, ar kuru pieteicējs uzrāda jaunus pieteikuma pamatā esošus lietas faktiskos apstākļus (groza pieteikuma pamatu) vai ar kuru pieteicējs izvirza jaunu prasījumu (groza pieteikuma priekšmetu vai prasījuma apmēru) pēc tam, kad pieteikums jau ir pieņemts tiesā. Lemjot par pieteikuma grozījumu pieņemšanu, tiesai jāpārbauda, vai pieteicējs ievērojis likumā noteiktos procesuālos termiņus (Administratīvā procesa likuma 145.panta otrās daļas 2.punkts).

3. No pieteikuma grozījumiem ir jānorobežo pieteikuma papildinājumi, ar kuriem pieteicējs papildina jau iesniegto pieteikumu, bet negroza ne pieteikuma pamatu, ne priekšmetu. Turklāt pieteikuma papildinājumu iesniegšanu neierobežo procesuālie termiņi. Piemēram, jāuzskata, ka pieteikuma papildinājumi, bet ne grozījumi, ir:

1) pieteicēja papildu argumenti par lietas faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, kas neskar pieteikuma pamatu vai priekšmetu;

2) pieteikuma papildinājumi vai ierobežojumi, kas, kaut arī maina prasījuma apmēru, tomēr nav uzskatāmi par grozījumiem, piemēram, par procentu pievienošanu pieteikuma priekšmetam;

3) cita priekšmeta vai interešu piešķīruma prasījums sakarā ar vēlāk notikušajām faktiskajām izmaiņām tiesisko attiecību stāvoklī;

4) tiesību pārņēmēja iestāšanās pieteicēja vai atbildētāja pusē (tiesību doktrīna).

4. Ja iestāde pēc tiesvedības ierosināšanas atcēlusi pārsūdzēto administratīvo aktu, vienlaikus par to pašu jautājumu izdodot jaunu, par pieteikuma grozījumiem nav uzskatāms arī pieteikums (jeb pieteikuma papildinājumi), ar kuru pieteicējs tad vēršas pret administratīvo aktu, ar kuru iestāde aizstājusi sākotnēji pārsūdzēto administratīvo aktu. Šādi pieteikuma papildinājumi nav arī uzskatāmi

par jaunu pieteikumu. Proti, tas, ka iestāde sākotnēji ir pieņēmusi vienu lēmumu, bet pēc tam to atcēlusi ar citu, kurš tomēr nesasniedz pieteicēja sagaidāmo galīgo risinājumu, nenozīmē, ka pieteicēja strīds ar iestādi par sākotnējo lēmumu ir izbeidzies un pieteicējam būtu atsevišķi jāpārsūdz pēdējais lēmums. Šādos gadījumos administratīvā lieta jau atrodas tiesā un iestādes vienpusēji lēmumi pieteikuma skatīšanu neietekmē. Nebūtu saprātīgi prasīt ikreiz privātpersonai reaģēt uz iestādes lēmumiem, ar kuriem iestāde pati atceļ savus pārsūdzētos lēmumus, bet kuri tā arī pēc būtības neatrisina tiesisko strīdu, kura dēļ pieteicējs vērsies tiesā (tiesību doktrīna).

5. Publiskas personas izšķiršanās par privatizācijas ierosinājumu par tai piederoša zemesgabala nodošanu privatizācijai notiek šīs publiskās personas īpašuma privatizācijas procesa ietvaros, un tādēļ tiek īstenota publisko tiesību jomā (Senāta judikatūra).

6. Privātpersonas privatizācijas ierosinājums Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma izpratnē ir iesniegums, kurš vērsts uz publiskas personas lēmuma pieņemšanu par tai piederoša nekustamā īpašuma nodošanu privatizācijai. Līdz ar to šāds iesniegums ir iesniegums, uz kura pamata iestāde ierosina administratīvo procesu Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkta izpratnē (Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkts, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums).

2008.gada 4.jūlijā Lieta Nr.SKA-518/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senatore J.Briede
senators A.Laviņš

rakstveida procesā izskatīja A.R. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 8.maija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2000.gada 8.jūlijā Jaunsātu pagasta pašvaldības padome (turpmāk – pašvaldība) iznomāja pieteicējam A.R. (turpmāk – pieteicējam) "Strēļu-Jēgeru" purvu 133,6 ha platībā uz 60 gadiem. Pieteicēja nomas tiesība ir nostiprināta zemesgrāmatā.

[2] 2006.gada 31.augustā pieteicējs iesniedza pašvaldībai divus privatizācijas iesniegumus, pirmajā lūdzot atļaut viņam privatizēt "Strēļu-Jēgeru" purvu, bet otrajā – pašvaldībai piederošās platības "Agroķīmija" 15,1 ha platībā, "Purva mežs" 13 ha platībā un "Purva mežs" 4 ha platībā, kā arī citas šīm platībām pieguļošās brīvās platības.

[3] Izskatot abus pieteicēja iesniegumus, 2006.gada 18.septembrī pašvaldība, pamatojoties uz likuma "Par pašvaldībām" 14.panta 2.punktu un Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 3.panta otro daļu un 4.panta pirmo daļu, nolēma atteikt pieteicējam privatizēt "Strēļu-Jēgeru" purvu un atteikt pieteicējam privatizēt pašvaldībai piederošās platības "Agroķīmija" 15,1 ha platībā, "Purva mežs" 13 ha platībā un "Purva mežs" 4 ha platībā (protokols Nr.15, 4.§). Vienlaikus pašvaldība nolēma nodot "Strēļu-Jēgeru" purvu izsolei (protokols Nr.15, 13.§).

[4] 2006.gada 19.oktobrī pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par pašvaldības lēmumu Nr.4 (protokols Nr.15), ar kuru pieteicējam atteikts privatizēt "Strēļu-Jēgeru" purvu un pašvaldības lēmumu Nr.13 (protokols Nr.15), ar kuru pašvaldība nolēma nodot "Strēļu-Jēgeru" purvu izsolei.

Pieteicējs nepārsūdzēja administratīvajā tiesā pašvaldības lēmumu, ar kuru pašvaldība atteikusi pieteicējam privatizēt pašvaldībai piederošās platības "Agroķīmija" 15,1 ha platībā, "Purva mežs" 13 ha platībā un "Purva mežs" 4 ha platībā.

[5] 2006.gada 20.oktobrī Administratīvajā rajona tiesa pēc pieteicēja pieteikuma ierosināja tiesvedību par pašvaldības lēmuma Nr.4, ar kuru pieteicējam atteikts privatizēt "Strēļu-Jēgeru" purvu un pašvaldības lēmuma Nr.13, ar kuru pašvaldība nolēma nodot "Strēļu-Jēgeru" purvu izsolei, atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[6] 2007.gada 16.aprīlī pašvaldība pieņēma lēmumu nodot privatizācijai "Strēļu-Jēgeru" purvu izsoles kārtībā ar sākumcenu 150 000 lati (protokols Nr.4 12.§), atceļot pašvaldības 2006.gada 18.septembra lēmumu atteikt pieteicējam privatizēt "Strēļu-Jēgeru" purvu un nodot to izsolei.

Organizējot "Strēļu-Jēgeru" purva izsoli, 2007.gada 2.maijā pašvaldība piedāvājusi pieteicējam izmantot pirmpirkuma tiesības. 2007.gada 24.maijā pieteicējs pieteicis pirmpirkuma tiesības uz pārdodamo purvu. 2007.gada 29.maijā notikušajā izsolē augstāko cenu par izsolāmo purvu nosolījusi zemnieku saimniecība "Pūcēni". Ievērojot pieteicēja pirmpirkuma tiesības, 2007.gada 4.jūnijā pieteicējs un pašvaldība noslēguši pirkuma līgumu par purva iegādi. 2007.gada 2.jūlijā pašvaldība nosūtījusi paziņojumu pieteicējam par pirkuma līguma atcelšanu. 2007.gada 16.augustā pašvaldība paziņojusi pieteicējam, ka uzskata, ka purvu izsolē iegādājies pircējs, kurš nosolījis augstāko cenu – zemnieku saimniecība "Pūcēni". Šobrīd par izsoles norisi notiek civilā tiesvedība.

[7] 2007.gada 19.oktobrī Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteicēja pieteikuma papildinājumi, kuros pieteicējs lūdz atcelt

pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmumu un uzlikt pienākumu pašvaldībai pieņemt pieteicējam labvēlīgu lēmumu, nosakot pieteicējam tiesības iegādāties "Strēļu-Jēgeru" purvu privatizācijas ceļā. Ar tiesneša 2007.gada 26.oktobra rezolūciju pieteikuma papildinājumi pievienoti lietai.

[8] Izskatot administratīvo lietu, 2007.gada 30.oktobrī Administratīvā rajona tiesa izbeidza tiesvedību tajā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu un 7.punktu, jo:

1) pieteicējs ir nokavējis pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmuma pārsūdzēšanas termiņu;

2) pašvaldība ar 2007.gada 16.aprīļa lēmumu, atceļot savus 2006.gada 18.septembra lēmumus, ir izbeigusi tiesisko strīdu ar pieteicēju.

Šo tiesas lēmumu 2007.gada 20.decembrī Administratīvā apgabaltiesa atcēlusi, uzskatot, ka tiesiskais strīds par "Strēļu-Jēgeru" purva privatizāciju nav izbeidzies ar 2006.gada 18.septembra lēmumu atcelšanu, kā arī, ka Administratīvā rajona tiesa nav izlēmusi par pieteicēja 2007.gada 19.oktobra pieteikuma papildinājumu pieņemšanu.

[9] Turpinot tiesvedības procesu šajā lietā un izskatot pieteicēja lūgumu atjaunot nokavēto procesuālo termiņu pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmuma pārsūdzībai, Administratīvās rajona tiesas tiesnese 2008.gada 14.februārī pieņēma lēmumu noraidīt pieteicēja lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu un pieteicēja pieteikumu daļā par pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmuma atcelšanu atteikusies pieņemt.

[10] Izskatot lietu sakarā ar pieteicēja blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 8.maija lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 14.februāra lēmumu atcēla, bet pieteicēja pieteikumu par pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu atteica pieņemt, jo pārsūdzētais pašvaldības lēmums ir privāttiesisks un nav pieņemts publisko tiesību jomā privatizācijas procesa ietvaros.

[11] Par šādu Administratīvās apgabaltiesas lēmumu pieteicējs ir iesniedzis blakus sūdzību, norādot, ka pašvaldības īpašuma privatizācija ir publisko tiesību jautājums. 2006.gada 31.augustā pieteicējs iesniedza pašvaldībai iznomātā purva privatizācijas iesniegumu. Pretēji Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likumam pašvaldība atteikusi iznomātā purva privatizāciju un nolēmusi to pārdot izsolē, tā aizskarot pieteicēja subjektīvās tiesības. Pašvaldība pārkāpusi Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma 2., 3., 4.panta, 16.panta pirmo daļu.

Motīvu daļa

[12] Šajā lietā pastāv strīds, vai pašvaldības lēmums par pieteicēja privatizācijas iesniegumu ir pieņemts privāto tiesību jomā un vai

pamatoti ir atteikts pieņemt pieteicēja 2007.gada 19.oktobra pieteikuma papildinājumus.

I

[13] Vispirms izvērtējams, vai pašvaldība, lemjot par pieteicēja privatizācijas iesniegumu, ir rīkojusies privāto tiesību jomā. Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pašvaldība ir rīkojusies privāto tiesību jomā, tādēļ pieteicēja pieteikums nav skatāms administratīvajā tiesā, tomēr Senāts nevar pievienoties šādam uzskatam.

[14] Pašvaldībai piederoša zemesgabala nodošanas privatizācijai kārtību nosaka Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums (turpmāk – Pabeigšanas likums). Pabeigšanas likums ir valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas procesa noslēguma posma regulējošais "jumta" likums *(Šadinovs V. Privatizācijas procesa, atsavināšanas procesa un privatizācijas sertifikātu tiesiskais regulējums saskaņā ar Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likumu. Rīga: [b.i.], 2008, 4.lpp.)*. Likums risina jautājumus par to, kā:

1) pabeidz valsts un pašvaldību īpašuma objektu un valstij vai pašvaldībai piederošo vai piekrītošo zemesgabalu privatizāciju;

2) pabeidz apbūvētu zemesgabalu atsavināšanu, par maksāšanas līdzekli izmantojot īpašuma kompensācijas sertifikātus, un rīkojas ar neapbūvētiem zemesgabaliem;

3) veido lauku apvidus un pilsētas zemes izpirkšanas reģistrus un turpmāk rīkojas ar neizpirkto zemi;

4) pabeidz privatizācijas sertifikātu un īpašuma kompensācijas sertifikātu piešķiršanu un to izmantošanu.

Kā norādīts Pabeigšanas likuma projekta anotācijā, likums izstrādāts, lai realizētu privatizācijas un zemes reformu beigu posma pamatmērķu sasniegšanu – maksimālu privatizācijas sertifikātu un īpašuma kompensācijas sertifikātu izlietojuma panākšanu, vienlaikus nodrošinot iespējami lielus naudas ieņēmumus no privatizācijas. Likums realizē valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas valsts stratēģiju (pamatnostādnes), kuras apstiprinātas ar Ministru kabineta 2003.gada 4.augusta rīkojumu Nr.486 "Par valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas valsts stratēģiju (pamatnostādnēm)".

[15] Pašvaldībai piederoša neapbūvēta zemesgabala privatizācijas jomā Pabeigšanas likums nosaka privatizācijas iesnieguma iesniegšanas termiņu, kārtību, kādā pieņemams lēmums par pašvaldībai piederošu neapbūvētu zemesgabalu nodošanu privatizācijai, privatizācijas kārtību un nosacījumus. Pabeigšanas likuma 4.panta pirmā daļa paredz, ka pašvaldībai piederošu neapbūvētu zemesgabalu nodod privatizācijai un privatizē saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", ja vien Pabeigšanas likumā nav noteikts

citādi. Saskaņā ar Pabeigšanas likuma 5.panta pirmo daļu pašvaldībai piederoša neapbūvēta zemesgabala privatizācijas ierosinājumu likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 65.pantā noteiktajā kārtībā ir tiesības iesniegt līdz 2006.gada 31.augustam. Pabeigšanas likuma 6.panta otrā daļa paredz, ka pašvaldības dome (padome) pieņem likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 31.panta trešajā daļā minēto lēmumu par neapbūvēta zemesgabala nodošanu privatizācijai vai pamatotu atteikumu par privatizācijas ierosinājuma noraidīšanu. Ievērojot iepriekšminētās tiesību normas, Senāta ieskatā pašvaldības izšķiršanās par privatizācijas ierosinājumu par tai piederoša neapbūvēta zemesgabala nodošanu privatizācijai notiek pašvaldības īpašuma privatizācijas procesa ietvaros, un tādēļ pašvaldības lēmums tiek izdots publisko tiesību jomā.

[16] Pieteicēja privatizācijas ierosinājums Pabeigšanas likuma izpratnē ir iesniegums, kurš vērsts uz pašvaldības padomes lēmuma pieņemšanu par pašvaldībai piederoša neapbūvēta zemesgabala nodošanu privatizācijai. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punktu administratīvo lietu iestādē ierosina uz iesnieguma pamata. Ar minētā privatizācijas ierosinājuma iesniegšanu pašvaldības padomē tika uzsākts administratīvais process. Tādēļ administratīvajā tiesā ir pārbaudāms, vai pašvaldības padomes lēmums atbilst pieteicēja privatizācijas ierosinājumam (t.i., vai pašvaldība ir izdevusi prasīto lēmumu) un vai šāds lēmums saturiski atbilst Pabeigšanas likuma un citu likumu prasībām.

[17] Papildus tam, novērtējot pašvaldības darbību publisko vai privāto tiesību jomā izskatāmajā gadījumā, Senāts uzskata, ka pašvaldības īpašuma privatizācijas pabeigšanas ietvaros jāievēro pašvaldības kā privātīpašnieka rīcības brīvības ierobežotais raksturs ar tās īpašumā esošo iznomāto zemesgabalu. Pašvaldība var atteikt nodot atsavināšanai neapbūvētu zemesgabalu vienīgi gadījumā, ja tā ir pieņēmusi lēmumu, ka zemesgabals saglabājams pašvaldības īpašumā, jo tas ir nepieciešams valsts pārvaldes funkciju vai komercdarbības veikšanai (Pabeigšanas likuma 6.panta trešā daļa).

[18] Ievērojot, ka pašvaldības padomes lēmums tika pieņemts publisko tiesību jomā, tas tieši skāra pieteicēja kā privatizācijas ierosinātāja tiesības, Senāts atzīst, ka pieteicēja pieteikumu nebija pamata atteikt pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

II

[19] Otrkārt, lietā tomēr ir arī vērtējams, vai pamatoti atteikts pieņemt pieteicēja 2007.gada 19.oktobra pieteikuma papildinājumus. Administratīvā apgabaltiesa šo jautājumu savā lēmumā nav vērtējusi, taču tam ir būtiska nozīme, skatot lietu Administratīvajā rajona tiesā.

[20] Administratīvā procesa likumā ir atrodamas vairākas tiesību normas, no kuru satura noskaidrošanas un piemērošanas ir atkarīga atbilde uz šo problēmjautājumu. Pirmkārt, Administratīvā procesa likuma 191.panta piemērošanas priekšnoteikums ir jauna pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā. Pēc pieteikuma saņemšanas tiesā tiesnesim septiņu dienu laikā jāpieņem lēmums par:

1) pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu;

2) atteikšanos pieņemt pieteikumu;

3) pieteikuma atstāšanu bez virzības.

Otrkārt, Administratīvā procesa likuma 145.panta otrās daļas 2.punkts piešķir tiesības pieteicējam rakstveidā grozīt pieteikuma pamatu vai priekšmetu, kā arī prasījuma apmēru, kamēr lietas izskatīšana pēc būtības nav pabeigta. Un treškārt, Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmās daļas 6., 7. un 8.punkts piešķir tiesības pieteicējam pieteikt lūgumus, dot savus rakstveida paskaidrojumus un izteikt savus argumentus un apsvērumus, t.sk. iekļaujot tos sākotnējā pieteikuma tekstā. Tādēļ tiesai savstarpēji jānorobežo pieteikuma papildinājumi, pieteikuma grozījumi un jauns pieteikums.

Visgrūtāk tiesai ir norobežot pieteikuma papildinājumus no pieteikuma grozījumiem. Pieteikuma grozījumi ir pieteicēja rakstisks lēmums, ar kuru pieteicējs uzrāda jaunus, pieteikuma pamatā esošos lietas faktiskos apstākļus (pieteikuma pamatu) vai ar kuru pieteicējs izvirza jaunu prasījumu (pieteikuma priekšmetu), pēc tam, kad pieteikums jau ir pieņemts tiesā. Piemēram, ja pieteicējs būtu 2007.gada 19.oktobrī pieteikuma papildinājumos iekļāvis prasījumu atcelt pašvaldības 2006.gada 18.septembra lēmumu par zemes gabalu "Agroķīmija" un "Purva mežs" privatizācijas atteikumu, tad šāds papildinājums būtu jāuzskata par pieteikuma priekšmeta grozījumu.

Lemjot par pieteikuma grozījumu pieņemšanu, tiesai jāpārbauda, vai pieteicējs ievērojis likumā noteiktos procesuālos termiņus.

[21] No pieteikuma grozījumiem ir norobežojami pieteikuma papildinājumi, kuri negroza pieteikuma pamatu vai priekšmetu. Tiesību doktrīnā norādīts, ka pieteikuma grozījumi nav:

1) pieteicēja papildu argumenti par lietas faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, kas neskar pieteikuma pamatu vai priekšmetu;

2) pieteikuma papildinājumi vai ierobežojumi, piemēram, par procentu pievienošanu pieteikuma priekšmetam;

3) cita priekšmeta vai interešu piešķīruma prasījums sakarā ar vēlāk notikušajām faktiskajām izmaiņām tiesisko attiecību stāvoklī;

4) tiesību pārņēmēja iestāšanās pieteicēja vai atbildētāja pusē *(Kopp/Schenke. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 14.Aufl. München: Beck, 2005, S.1139 un turpm.)*.

Tāpat norādīts, ka administratīvā akta atcelšanas prasījumā par pieteikuma grozījumiem nav uzskatāms pieteikums, ar kuru pieteicējs nu

vēršas pret administratīvo aktu, ar kuru iestāde aizstājusi sākotnēji pārsūdzēto administratīvo aktu (*ibidem, S.1141, Rn.12*).

[22] Senāts uzskata, ka šīs tiesību doktrīnas atziņas ir izmantojamas šajā lietā, jo pieteicējs tiesā ir vērsies par pašvaldības 2006.gada 18.septembra lēmumu atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet pašvaldība pārsūdzētos pašvaldības 2006.gada 18.septembra lēmumus pati atcēlusi ar pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmumu, tā mainot lietas apstākļus. Tomēr jāievēro, ka pašvaldības 2007.gada 16.aprīļa lēmums ir pieņemts tajā pašā administratīvajā lietā, kas uzsākta pēc pieteicēja 2006.gada 31.augusta iesnieguma un pabeigta iestādes līmenī ar pašvaldības 2006.gada 18.septembra lēmumiem. Tas, ka pašvaldība sākotnēji ir pieņēmusi vienu lēmumu, bet pēc tam to atcēlusi ar citu, nenozīmē, ka pieteicējam būtu jāpārsūdz pēdējais, jo administratīvā lieta jau atrodas tiesā un iestādes vienpusēji lēmumi šādā lietā pieteikuma skatīšanu neietekmē. Nebūtu saprātīgi prasīt ikreiz privātpersonai reaģēt uz iestādes lēmumiem, ar kuriem iestāde pati atceļ savus pārsūdzētos lēmumus, bet kuri tā arī nemaina pieteicēja sagaidāmo galīgo risinājumu administratīvajā lietā.

Izskatāmajā gadījumā Senāts ievēro, ka pieteicēja pieteikuma galvenais mērķis nav grozīts – pieteicējs vēlas saņemt no pašvaldības labvēlīgu administratīvo aktu par savā 2006.gada 31.augusta iesniegumā lūgto nodot privatizācijai pieteicējam "Strēļu-Jēgeru" purvu. Faktiski pieteicēja 2007.gada 19.oktobra pieteikuma papildinājumi ir tikai lietas faktisko apstākļu papildu izklāsts par pašvaldības turpmāko rīcību administratīvajā lietā, kuri tiesai būtu tāpat jānoskaidro *ex officio*, realizējot objektīvās izmeklēšanas principu un lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Līdz ar to šajā lietā pieteicējs nav pieļāvis procesuālā termiņa kavējumu, iesniedzot 2007.gada 19.oktobrī pieteikuma papildinājumus, jo tie nav pieteikuma grozījumi Administratīvā procesa likuma 145.panta otrās daļas 2.punkta izpratnē. Tāpat arī pieteicēja 2007.gada 19.oktobra pieteikuma papildinājumi nav uzskatāmi par jaunu pieteikumu, par kuru jāpieņem viens no Administratīvā procesa likuma 191.pantā minētajiem lēmumiem.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 8.maija lēmumu.
Nodot lietu izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.
Lēmums nav pārsūdzams.

Informācijas nesniegšanas pārbaude administratīvajā tiesā, ja informāciju iestādei pieprasījusi valsts amatpersona savu dienesta funkciju ietvaros

1. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību vispārpieejamā informācija sniedzama ikvienam un neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ informācija prasīta. Ar jēdzienu ikviens minētās tiesību normas, kā arī attiecīgi Informācijas atklātības likuma izpratnē saprotama ikviena privātpersona, proti, ikviens pamattiesību (cilvēktiesību) subjekts (Latvijas Republikas Satversmes 100.pants).

2. Jebkurš cilvēks jeb fiziska persona ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts. Tomēr fiziska persona, kura pilda valsts dienestu (ir publiskas personas amatpersona), ir arī valsts varas subjekts un jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa. Proti, amatpersonas funkciju izpildes ietvaros cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Ievērojot, ka valsts nav pamattiesību subjekts, arī cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām (Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa, tiesību doktrīna).

3. Lai izvērtētu, vai informācijas nesniegšana ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā, izšķiroša nozīme jāpiešķir informācijas pieprasījumu saturam un starp informācijas pieprasītāju un iestādi pastāvošajām attiecībām – lietas apstākļiem pēc to satura, nevis formas. Proti, būtiski noskaidrot, vai persona informāciju prasījusi, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, vai īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai. Izšķiroša nozīme ir nevis tam, uz kādām tiesību normām persona savos informācijas pieprasījumos atsaukusies vai kā personas pieprasījumus vērtējusi iestāde, bet gan tam, kādu tiesisko attiecību ietvaros pēc būtības informācijas pieprasījumi izteikti (Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa).

4. Ja persona iestādei prasa informāciju kā valsts varas subjekts (amatpersona), īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai, strīdi par pieprasītās informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu nav pakļauti izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Minētā pamats ir tas, ka administratīvais process aptver tikai attiecības starp valsts

pārvaldi un privātpersonu, nevis attiecības valsts pārvaldes iekšienē. Savukārt, ja persona informāciju iestādei prasa kā privātpersona, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, tad viņai vispārīgi būtu jāatzīst tiesības brīvi piekļūt vispārpieejamajai informācijai neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ viņa vēlas iegūt šo informāciju. Šādos gadījumos personas un iestādes strīds par informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu ir pakļauts administratīvā procesa kontrolei (Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa).

5. Prasījums atzīt par prettiesisku iestādes atteikumu sniegt informāciju (vai iestādes rīcību, informāciju nesniedzot) un prasījums uzlikt iestādei pienākumu sniegt pieprasīto informāciju kopumā veido vienotu prasījumu par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību – sniegt pieprasīto informāciju. Līdz ar to šādos gadījumos prasījums atzīt par prettiesisku informācijas nesniegšanu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums, līdzīgi kā prasījums atcelt nelabvēlīgu administratīvo aktu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, ja prasījums ir par labvēlīga administratīvā akta izdošanu (Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punkts, 255.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra).

2008.gada 26.septembrī Lieta Nr.SKA-525/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators A.Guļāns
senatore I.Skultāne,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja K.J. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt K.J. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā, un K.J. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 23.augustā Administratīvajā rajona tiesā saņemts K.J. pieteikums un 2006.gada 28.augustā ierosināta administratīvā lieta

par Izglītības un zinātnes ministrijas Valsts sekretāra vietnieka 2006.gada 6.jūlija vēstules Nr.1-21/3638, Administratīvā departamenta direktores 2006.gada 19.jūlija vēstules Nr.2-4/185 un Valsts sekretāra vietnieka 2006.gada 9.augusta vēstules Nr.1-21/4197 atzīšanu par prettiesisku un pienākuma uzlikšanu iestādei nodrošināt K.J. pieprasītās informācijas sniegšanu.

2006.gada 4.septembrī pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā ir iesniegusi pieteikuma papildinājumus, ar kuriem papildinājusi pieteikumu ar prasījumu atzīt par prettiesisku Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 23.augusta vēstuli Nr.1-21/4530 un Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 24.augusta vēstuli Nr.1-21/4531, kā arī lūgt izglītības un zinātnes ministrei nodrošināt pieprasītās informācijas sniegšanu.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, jo, kā atzinusi tiesa, no lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja informāciju pieprasījusi kā valsts amatpersona (proti, ministrijas valsts sekretāre), bet strīdi, kas skar ministrijas ierēdņu un darbinieku nesadarbošanos ar pieteicēju kā ierēdni, nav skatāmi administratīvā procesa kārtībā, tā kā iztrūkst Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā paredzētā administratīvā akta pazīme "uz āru vērsts tiesību akts attiecībā uz privātpersonu".

Tiesas lēmumā norādīts: tas, ka pieteicēja sevi vienlaikus dēvējusi par privātpersonu vai ka pieteicēju kā privātpersonu ir uztvērusi iestāde, nav būtiskākais, jo lielāka nozīme piešķirama informācijas pieprasījumu saturam, starp pieteicēju un atbildētāju pastāvošajām attiecībām un lietas faktiskajiem apstākļiem pēc to satura, nevis formas.

[3] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu.

Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2008.gada 4.aprīļa lēmumu ierosināja apelācijas tiesvedību un noteica pieteicējas blakus sūdzību izskatīšanai rakstveida procesā.

Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 14.marta lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā.

[4] Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2008.gada 7.maija lēmumu atteicās pieņemt pieteicējas blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā. Tiesneša lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa paredz, ka pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt tikai divos gadījumos: 1) ja pārsūdzības iespēja minēta likumā; 2) ja tiesas lēmums kavē lietas

virzību. Savukārt Administratīvā procesa likuma 324.panta trešā daļa noteic: ja blakus sūdzība iesniegta par šā likuma 315.panta pirmajā daļā neminētu lēmumu, tiesa atsakās pieņemt blakus sūdzību.

[4.2] Administratīvā procesa likums neparedz iespēju lietas dalībniekam pārsūdzēt lēmumu par tiesvedības ierosināšanu. Turklāt šāds lēmums nevis kavē lietas virzību, bet, gluži otrādi, ir pamats tiesvedības procesa uzsākšanai.

[4.3] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 322.panta otro daļu blakus sūdzību izskata rakstveida procesā. Procesa dalībniekam nav procesuālo tiesību prasīt blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 114.panta trešajai daļai blakus sūdzību izskata mutvārdu procesā tikai tad, ja tiesa to uzskata par lietderīgu.

Konkrētajā gadījumā tiks skatīts procesuāls jautājums, ko ir iespējams izskatīt rakstveida procesā, tāpēc mutvārdu process nav lietderīgs.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 7.maija lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu, atzīstot, ka Administratīvās rajona tiesas lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs.

[6] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteicējas blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā. Blakus sūdzībā izteikti tālāk minētie argumenti.

[6.1] Konkrēto lietu pienācīgi ir iespējams izskatīt tikai mutvārdu procesā, tāpēc lēmums par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā kavē lietas virzību.

[6.2] Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis nepareizi norādījis, ka ir pārsūdzēts lēmums par lietas ierosināšanu. Pārsūdzēts ir lēmums par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā.

[7] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību arī par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Apgabaltiesas secinājumi ir pretrunā ar likuma atrunas principu, jo apgabaltiesas lēmumā nav atsauces uz kādu ārējo normatīvo aktu, vispārējo tiesību principu vai paražu tiesību normu.

[7.2] Apgabaltiesas secinājumi ir pretrunā Latvijas Republikas Satversmes 83.pantam, kas noteic, ka tiesneši ir tikai likumam padoti. Apgabaltiesa minēto normu pārkāpusi, lemjot "pēc tiesas ieskata", nevis situāciju regulējošajām tiesību normām. Konkrēto situāciju regulē, piemēram, Latvijas Republikas Satversme, Starptautiskais pakts par

pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, Informācijas atklātības likums, Valsts pārvaldes iekārtas likums.

[7.3] Tīši ignorēti Valsts pārvaldes iekārtas likumā un Administratīvā procesa likumā nostiprinātie, kā arī nenostiprinātie vispārējie tiesību principi. Ignorēts, informācijas atklātības princips.

[7.4] Pat, ja neeksistētu normatīvie akti un vispārējie tiesību principi, tad informācijas atklātības jomā ir daudz starptautiski atzītu tiesību paražu.

Ja būtu jāpiemēro analoģija, tad būtu jāievēro vairākas rekomendācijas, piemēram, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(91)10 par personas datu, kas atrodas valsts institūciju rīcībā, paziņošanu trešajām pusēm, rekomendācija Nr.R(97)18 par tādu personas datu aizsardzību, kas tiek vākti un apstrādāti statistikas nolūkos, rekomendācija Rek.(2002)2 par pieeju publiskiem dokumentiem.

Būtu jāpiemēro Eiropas Savienības tiesību akti. Tāpat būtu jāpiemēro starptautiskie cilvēktiesību dokumenti un rekomendācijas, kas veido Eiropas Savienības konstitucionālo tradīciju pamatu.

[7.5] No Eiropas Padomes rekomendācijām, kas atspoguļo valstu vispāratzītu praksi, izriet aizliegums valstij interesēties par iemesliem, kāpēc vispārpieejamās informācijas pieprasījums veikts un kādu iemeslu dēļ informācija vajadzīga. Līdz ar to ir absurdi, ka tiesa savus nepamatotos priekšstatus tieši par informācijas prasīšanas iemesliem izmanto kā argumentu, lai liegtu pieteicējai viņas cilvēktiesību aizsardzību tiesā.

[7.6] Latvijas Republikas Satversmes 100. un 104.pantā konstitucionāli nostiprinātās pamattiesības ir paredzētas ikvienam.

[7.7] Tas, ka pieteicēja informāciju ir lūgusi kā fiziska persona, ir fakts, nevis juridisks apsvērums. Par šo faktu nav strīda starp pieteicēju un atbildētāju. Strīds ir par to, vai, pirmkārt, informācija fiziskajai personai bija jāsniedz un, otrkārt, vai lietā esošās vēstules var uzskatīt par informācijas atteikumiem.

Mēģinājumi lemt par faktu, par kuru strīda starp pusēm nav, turklāt nepatiesi sagrozot šo faktu, pārsniedz prasījuma robežas. Tāda tiesas rīcība ir pretrunā efektīvai tiesību aizsardzībai, kas izriet no Latvijas Republikas Satversmes 89.panta, turklāt ir procesuāla tiesvedības novilcināšana.

[7.8] Tiesa ir atstājusi bez ievērības joprojām uzturēto pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu izglītības un zinātnes ministrei nodrošināt pieteicējas pieprasītās informācijas sniegšanu.

[7.9] Pieteicēja netika aicināta uz mutvārdu tiesas sēdi Administratīvajā rajona tiesā Administratīvā procesa likuma 132.panta piektajā daļā paredzētajā kārtībā. Tiesas sēdes protokols neatbilst tiesas

sēdes norisei, audioierakstu atsaka izsniegt. Tiesas sēdē atteica lūgumu par pierādījumu izprasīšanu, atteica liecinieku uzaicināšanu, netika izskatīts jautājums par privātpersonas vai amatpersonas statusu un tā ietekmi uz pieteicējas tiesībām aizsargāt savas cilvēktiesības tiesā. Tiesu lēmumos nav analizēts jautājums, vai lietā esošās vēstules var uzskatīt par tiesā pārsūdzamiem informācijas atteikumiem.

Šādos apstākļos Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir atceļams un lieta nododama atkārtotai skatīšanai Administratīvajā rajona tiesā citā sastāvā.

[8] Pieteicēja iesniedza Senātam papildu iesniegumu, kurā norādīts, ka tiesa nav pieņēmusi nekādu lēmumu saistībā ar 2006.gada 4.septembrī iesniegtajiem pieteikuma papildinājumiem.

[9] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāvis neatzina pieteicējas blakus sūdzības.

Pieteicēja un viņas pilnvarotais pārstāvis D.Š. uz tiesas sēdi nebija ieradušies. Pieteicējas pārstāvis bija rakstveidā lūdzis atlikt blakus sūdzību izskatīšanu sakarā ar savu slimību. Noklausījies atbildētājas pārstāvja viedokli, Senāts nolēma izskatīt blakus sūdzības bez pieteicējas un viņas pārstāvja klātbūtnes.

Tiesas sēdē tika nolemts nepieņemt pieteicējas noraidījumu senatorei J.Briedei, kā arī tika izlemta virkne pieteicējas izteikto procesuālo lūgumu. Noraidījumu un lūgumus pieteicēja tiesai bija iesniegusi rakstveidā.

Motīvu daļa

[10] Senātam jāizskata pieteicējas blakus sūdzības par diviem lēmumiem:

1) Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteicējas blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā;

2) Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

Vērtējot pirmā minētā 2008.gada 7.maija lēmuma pareizību, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis pareizi konstatējis, ka lēmums par apelācijas tiesvedības ierosināšanu, tostarp tajā ietvertais nolēmums nolikt blakus sūdzību izskatīšanai rakstveida procesā, nav pārsūdzams. Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc Senāts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajai daļai pievienojas tam, izvērstāku argumentu izklāstu nenorādot. Atbilde uz pieteicējas blakus sūdzībā izteikto argumentu, ka konkrēto lietu pienācīgi iespējams izskatīt tikai mutvārdu procesā, jau ietverta Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumā *(tiesneša lēmuma*

8.punkts, lietas 229.lapa). Atbilde ir pareiza un izsmeļoša. Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmums ir tiesisks un pamatots. Līdz ar to pieteicējas blakus sūdzība par minēto lēmumu ir noraidāma.

Attiecībā uz Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā, Senāts norāda tālāk minētos apsvērumus.

[11] Kā pareizi norādījusi pirmās instances tiesa (kuras lēmuma pamatojumam pievienojusies apgabaltiesa), vērtējot, vai konkrētā lieta izskatāma administratīvā procesa kārtībā, izšķiroša nozīme piešķirama informācijas pieprasījumu saturam, starp pieteicēju un atbildētāju pastāvošajām attiecībām un lietas faktiskajiem apstākļiem pēc to satura, nevis formas.

Pārbaudījis lietas materiālus un iepazinies ar procesa dalībnieku argumentiem, Senāts ir nonācis pie tādiem pašiem secinājumiem kā zemāko instanču tiesas. Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumā ietvertais pamatojums (ņemot vērā Administratīvās rajona tiesas lēmumā ietverto pamatojumu, kuram apgabaltiesa pievienojusies) ir pareizs un pietiekams. Tāpēc Senāts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajai daļai pievienojas apgabaltiesas lēmuma motivācijai, tos pašus apsvērumus atkārtoti nenorādot.

Tālāk minēto iemeslu dēļ Senāts atzīst par nepamatotiem pieteicējas blakus sūdzībā izteiktos argumentus.

[12] Senāts nepiekrīt pieteicējas argumentiem, ka apgabaltiesas lēmums nav pamatots ar tiesību normām. Senāts norāda: tā kā apgabaltiesa pievienojās rajona tiesas lēmuma pamatojumam, rajona tiesas lēmuma motīvu daļa uzskatāma par apgabaltiesas lēmuma motīvu daļas sastāvdaļu. Līdz ar to, vērtējot apgabaltiesas lēmuma motivāciju, jāņem vērā arī rajona tiesas lēmuma motīvu daļā norādītie argumenti. Rajona tiesas lēmuma motīvu daļā ir norādītas piemērotās tiesību normas. Līdz ar to arī apgabaltiesas lēmums atzīstams par pamatotu ar tiesību normām.

Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst par nepamatotiem šā lēmuma 7.1.–7.4.punktā atreferētos pieteicējas argumentus, kas balstīti uz pieņēmumu, ka apgabaltiesa nav piemērojusi tiesību normas.

[13] Pieteicēja pareizi norādījusi, ka vispārpieejamā informācija sniedzama ikvienam un neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ informācija prasīta. To atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā nostiprinātajām cilvēka pamattiesībām uz vārda brīvību noteic Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa.

Tomēr ar jēdzienu **ikviens** Latvijas Republikas Satversmes 8.nodaļas "Cilvēka pamattiesības" un attiecīgi Informācijas atklātības

likuma izpratnē saprotama ikviena **privātpersona**. Proti, ikviens pamattiesību (cilvēktiesību) subjekts *(par cilvēktiesību subjektiem sk., piemēram: Levits E. Cilvēktiesību piemērošanas pamatjautājumi Latvijā. Grām.: Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Autoru kolektīvs, zin. red. I.Ziemele. Rīga: SIA "Izglītības soļi", 2000, 246.un turpmākās lpp.)*.

Jebkurš cilvēks jeb fiziska persona principā ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts. Vienlaikus, īstenojot Latvijas Republikas Satversmes 101.pantā paredzētās pamattiesības pildīt valsts dienestu, cilvēks vienlaikus kļūst arī par valsts pārvaldes subjektu. Proti, valsts dienestā esoša persona jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa. Piemēram, ierēdnis administratīvo aktu izdod nevis kā privātpersona, bet kā iestāde. Tiesnesis tiesu spriež nevis kā privātpersona, bet kā valsts varas orgāns. Šādos gadījumos cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Valsts nav pamattiesību subjekts, līdz ar to cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām.

Konkrētajā gadījumā primāri noskaidrojamais jautājums ir, vai pieteicēja informāciju Izglītības un zinātnes ministrijai prasīja kā privātpersona vai kā šīs ministrijas amatpersona. Proti, vai pieteicēja informāciju prasīja, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, vai īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai.

Ja tiktu konstatēts, ka pieteicēja informāciju prasīja kā privātpersona, tad viņai vispārīgi būtu atzīstamas tiesības brīvi piekļūt vispārpieejamajai informācijai neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ viņa vēlas iegūt šo informāciju. Savukārt konstatējums, ka pieteicēja informācijas pieprasījumus iesniedza kā valsts amatpersona, īstenojot savas kā ministrijas valsts sekretāres funkcijas, noved pie secinājuma, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, jo atbilstoši Administratīvā procesa likuma 2.panta 1. un 2.punktam administratīvais process aptver tikai attiecības starp valsts pārvaldi un privātpersonu, nevis attiecības valsts pārvaldes iekšienē.

Kā pamatoti atzinušas zemāko instanču tiesas, noskaidrojot pieteicējas informācijas pieprasījumu tiesisko dabu, izšķiroša nozīme ir nevis tam, uz kādām tiesību normām pieteicēja savos pieprasījumos **formāli** atsaucās vai kā pieteicējas pieprasījumus vērtēja iestāde, bet gan tam, kādu tiesisko attiecību ietvaros **pēc būtības** informācijas pieprasījumi tika izteikti. Kā pamatoti atzinušas zemāko instanču tiesas, konkrētos informācijas pieprasījumus pieteicēja izteica, īstenojot ministrijas valsts sekretāres funkcijas. Līdz ar to nav pamatotas pieteicējas atsauces uz tiesību normām, kas regulē privātpersonu tiesības saņemt informāciju.

[14] Pieteicēja norādījusi: tas, ka viņa informāciju ir lūgusi kā fiziska persona, ir fakts, nevis juridisks apsvērums. Senāts šo pieteicējas norādi atzīst par kļūdainu. **Fakts** ir tas, ka pieteicēja ir iesniegusi Izglītības un zinātnes ministrijā vairākus informācijas pieprasījumus. Savukārt šo informācijas pieprasījumu juridiskās dabas vērtējums ir **juridisks apsvērums**. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas arguments, ka tiesa pārkāpusi savu kompetenci, lemjot par faktu, par kuru starp pusēm nav strīda. Tiesa ir devusi faktu juridisku vērtējumu.

[15] Senāts atzīst par nepamatotu pieteicējas norādi, ka tiesa atstājusi bez ievērības pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu izglītības un zinātnes ministrei nodrošināt pieteicējas pieprasītās informācijas sniegšanu. Kā redzams no Administratīvās rajona tiesas lēmuma rezolutīvās daļas, tiesvedība par šāda pienākuma uzlikšanu ministrijai ir izbeigta.

Turklāt Senāts norāda: prasījums atzīt par prettiesiskām ministrijas vēstules, ar kurām atteikts sniegt pieprasīto informāciju, un prasījums uzlikt ministrijai pienākumu sniegt pieprasīto informāciju kopumā veido vienotu prasījumu par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību – sniegt pieprasīto informāciju (Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punkts, 255.panta pirmā daļa). Prasījums atzīt par prettiesiskām minētās ministrijas vēstules nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums līdzīgi, kā prasījums atcelt nelabvēlīgu administratīvo aktu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, ja prasījums ir par labvēlīga administratīvā akta izdošanu *(sk., piemēram, Senāta 2006.gada 2.novembra sprieduma lietā SKA-415/2006 17.punktu)*. Līdz ar to pieteikumam nemaz nevar nodalīt patstāvīgas daļas par vēstuļu atzīšanu par prettiesiskām un par pienākuma uzlikšanu sniegt prasīto informāciju *(sal. ar Senāta 2007.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-14/2007 17.punktu)*.

[16] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmums, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā ir tiesisks un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts. Savukārt pieteicējas blakus sūdzība par šo lēmumu noraidāma kā nepamatota.

[17] Pieteicēja norādījusi, ka tiesa nav pieņēmusi nekādu lēmumu saistībā ar 2006.gada 4.septembrī iesniegtajiem pieteikuma papildinājumiem.

Kā redzams no lietas materiāliem, 2006.gada 4.septembrī pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā ir iesniegusi pieteikuma papildinājumus, ar kuriem papildinājusi pieteikumu ar prasījumu atzīt par prettiesisku Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 23.augusta vēstuli Nr.1-21/4530 un Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 24.augusta vēstuli Nr.1-21/4531, kā arī lūgt izglītības un zinātnes ministrei nodrošināt pieprasītās informācijas sniegšanu.

[18] Attiecībā uz prasījumu, kas izteikts saistībā ar Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 23.augusta vēstuli Nr.1-21/4530, Senāts konstatē tālāk minēto.

[18.1] Pieteikuma papildinājumos *(sk. lietas 75.–76.lapu)* pieteicēja norādījusi, ka 2006.gada 27. un atkārtoti 31.jūlijā rakstveidā lūgusi Izglītības un zinātnes ministrijas Administratīvā departamenta Personāla nodaļas vadītāju sniegt noteiktu informāciju:

1) visu pieteicējas darbnespējas laikā izdoto ministres, parlamentārā sekretāra, valsts sekretāra pienākumu izpildītāju un valsts sekretāra vietnieku rīkojumu personāla jautājumos atbilstošā kārtībā apliecinātas kopijas;

2) visu to darba un vadības līgumu atbilstošā kārtībā apliecinātas kopijas, kurus pieteicējas darbnespējas laikā Izglītības un zinātnes ministrijas vārdā noslēgusi ministre, valsts sekretāra pienākumu izpildītājs un valsts sekretāra vietnieki;

3) informāciju par visu Izglītības un zinātnes ministrijas amatpersonu atalgojumu, tostarp par piemaksu apmēru, vadības līgumā paredzēto atalgojumu un atalgojumu, kas paredzēts par aizvietošanu.

Uz minēto 2006.gada 31.jūlija pieprasījumu *(lietas 82.lapa)* pieteicēja saņēma 2006.gada 9.augusta vēstuli Nr.1-21/4197 *(lietas 63.lapa)*, kurā norādīts, ka informācijas apjoms ir liels, tāpēc, to gatavojot, tiktu būtiski kavēta un apgrūtināta iestādes darbība.

Uz 2006.gada 27.jūlija pieprasījumu pieteicēja saņēma 2006.gada 24.augusta vēstuli Nr.1-21/4531 *(lietas 80.lapa)*, kurā norādīts, ka informācijas apjoms ir liels, tāpēc, to gatavojot, tiktu būtiski kavēta un apgrūtināta iestādes darbība.

[18.2] Kā jau minēts šā lēmuma 15.punktā, pieteikuma priekšmets, pārsūdzot atteikumu sniegt informāciju, ir pienākuma uzlikšana iestādei veikt noteiktu faktisko rīcību – sniegt prasīto informāciju. Kā pieteikuma papildinājumos norādījusi pati pieteicēja, viņas 2006.gada 27. un 31.jūlija informācijas pieprasījumi ir identiski, tajos prasīts sniegt vienu un to pašu informāciju. Prasījums par ministrijas 2006.gada 9.augusta vēstules Nr.1-21/4197 atzīšanu par prettiesisku un pieprasītās informācijas sniegšanu bija ietverts jau sākotnējā pieteikumā tiesā. Attiecīgi par šo prasījumu tika ierosināta lieta, un tiesvedība par šo prasījumu ar Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu ir izbeigta. Tādējādi tiesa ir pieņēmusi lēmumu par prasījumu sniegt informāciju, kuru pieteicēja norādījusi 2006.gada 27. un 31.jūlija informācijas pieprasījumos. Tā kā prasījums atzīt par prettiesisku vēstuli, ar kuru atteikts sniegt informāciju, nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, tiesai nebija jāpieņem atsevišķs lēmums par prasījumu atzīt par prettiesisku ministrijas 2006.gada 24.augusta vēstuli Nr.1-21/4531. Šis jautājums būtībā ir izlemts ar Administratīvās rajona tiesas lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā.

[19] Savukārt attiecībā uz Izglītības un zinātnes ministrijas 2006.gada 24.augusta vēstuli Nr.1-21/4531 Senāts konstatē, ka minētā vēstule ir atbilde uz pieteicējas 2006.gada 8.augusta pieprasījumu *(lietas 84.lapa)* Izglītības un zinātnes ministrei sniegt informāciju:

1) ministru prezidenta rīkojumu pieteicējai kopijas;

2) to uzdevumu sarakstu (sagatavotu, balstoties uz aprīlī sagatavoto kontroles sistēmas izdruku), kurus pieteicējai devusi izglītības un zinātnes ministre un kurus pieteicēja līdz 2006.gada 29.aprīlim nav savlaicīgi izpildījusi.

Ministrijas 2006.gada 23.augusta vēstulē Nr.1-21/4530 *(lietas 79.lapa)* norādīts, ka, atbildot uz pieteicējas 2006.gada 8.augusta informācijas pieprasījumu, ministrija nosūta pieteicējai to ministru prezidenta rīkojumu kopijas, kuri izdoti no 2006.gada 5.maija līdz 17.augustam un adresēti Izglītības un zinātnes ministrijai. Tāpat norādīts, ka nepastāv informācijas pieprasījumā norādītais uzdevumu saraksts.

Pieteikuma papildinājumos pieteicēja norādījusi, ka tādējādi nepamatoti atteikts sniegt pieteicējas prasīto informāciju.

Senāts konstatē, ka tiesa nav pieņēmusi atsevišķu lēmumu par tiesvedības ierosināšanu vai atteikumu ierosināt tiesvedību sakarā ar prasījumu sniegt minētajā 2006.gada 8.augusta informācijas pieprasījumā norādīto informāciju. Tomēr Administratīvā rajona tiesa sava 2008.gada 14.marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu aprakstošajā daļā ir norādījusi, ka šāds prasījums pieteikuma papildinājumos ir izteikts *(lēmuma 3.punkts, lietas 191.lapa)*. Savukārt lēmuma motīvu daļā Administratīvā rajona tiesa sniegusi minētā 2006.gada 8.augusta informācijas pieprasījuma juridisko vērtējumu, atzīstot, ka minētais informācijas pieprasījums nav izskatāmās lietas priekšmets un nav atzīstams par patstāvīgu prasījumu *(lēmuma 16.4.punkts, lietas 205.lapa)*. Līdz ar to Administratīvā rajona tiesa ir devusi tiesisku vērtējumu pieteicējas prasījumam sniegt minētajā 2006.gada 8.augusta informācijas pieprasījumā norādīto informāciju, pareizi atzīstot, ka šāds prasījums nav pieņemams izskatīšanai (nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā kā atsevišķs prasījums). Tā kā tiesa minēto prasījumu ir vērtējusi, pareizi atzīstot, ka tas nav pieņemams izskatīšanai, un tā kā tiesas 2008.gada 14.marta lēmuma būtība ir konkrētās tiesvedības noslēgšana pilnībā, Senāts uzskata, ka šajā gadījumā nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka lēmuma par tiesvedības izbeigšanu rezolutīvajā daļā formāli nav iekļauts nolēmums par apskatīto prasījumu. Būtībā šis jautājums ir izlemts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt K.J. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā. Noraidīt K.J. blakus sūdzību.

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā. Noraidīt K.J. blakus sūdzību.

Lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvā akta izpildes tiesiskā daba

1. Administratīvā procesa likuma D daļas normas, kas regulē administratīvā akta un tiesas nolēmuma izpildi, vērstas galvenokārt uz to, lai nodrošinātu privātpersonas pienākumu izpildīt administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma D daļa).

2. Tiesiskā valstī nav iespējama un nav pieļaujama situācija, kurā publisko tiesību subjekts neizpilda tam ar pārvaldes lēmumu vai augstākas iestādes izdotu administratīvu aktu uzliktu pienākumu. Zemākās iestādes pienākums ir izpildīt pašai savu vai augstākas iestādes lēmumu. Augstākas iestādes vai amatpersonas griba ir noteicoša, ja tā tiek pretstatīta zemākas iestādes vai amatpersonas gribai. Ja kāda zemākās iestādes amatpersona nepilda šo pienākumu, valsts pārvaldes hierarhiskā sistēma paredz augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības un pienākumu vērsties pret šādu hierarhiski zemāk atrodošos amatpersonu ar visiem tiesiskiem līdzekļiem, tajā skaitā ierosinot un izmeklējot disciplinārlietu (Senāta judikatūra).

3. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma D daļu lemt par administratīvā akta vai tiesas nolēmuma izpildi tiesai iespējams: 1) ja privātpersona vai ar privātpersonu salīdzināmā situācijā esošs publisko tiesību subjekts (Administratīvā procesa likuma 361.panta piektā daļa) uzskata, ka ir pieļauti pārkāpumi pret to vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes procesā; 2) ja ir nepieciešams tiesas skaidrojums par to, vai pareizi izpildīts (Administratīvā procesa likuma 376.panta trešā daļa) vai pareizi tiek ievērots (Administratīvā procesa likuma 384.panta trešā daļa) šīs tiesas nolēmums. Minētie gadījumi principiāli atšķiras no gadījuma, kad privātpersona nevar panākt, ka iestāde pilda pašas šīs iestādes vai augstākas iestādes izdotu administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma D daļa, 361.panta piektā daļa).

4. Tā kā administratīvā akta izpilde ir procesuāla darbība attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesa ietvaros, iestādes darbības vai bezdarbība administratīvā akta izpildes sakarā nav faktiskā rīcība. Tādējādi sūdzības priekšmets nevar būt iestādes rīcība, nepildot pašas vai augstākās iestādes izdotu administratīvo aktu. Par iestādes rīcību, nepildot administratīvo aktu, privātpersona var vērsties augstākā izpildiestādē valsts pārvaldes ietvaros (Administratīvā procesa likuma 89.pants).

2008.gada 30.jūlijā Lieta Nr.SKA-558/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senatore R.Saulīte
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja I.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.maija lēmumu, ar kuru atcelts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 13.septembra lēmums un izbeigta tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz I.B. sūdzību par Valsts civildienesta pārvaldes 2007.gada 8.marta lēmuma Nr.4 izpildi.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 13.septembra lēmumu ierosināta administratīvā lieta sakarā ar I.B. pieteikumu par tieslietu ministra 2006.gada 5.jūlija lēmuma Nr.1-12/75 "Par disciplinārsoda piemērošanu Tiesu administrācijas direktorei I.B." atcelšanu, kā arī atlīdzinājumu par morālo un materiālo kaitējumu.

[2] Valsts civildienesta pārvalde 2007.gada 8.martā pieņēma lēmumu Nr.4 "Par I.B. piemērotā disciplinārsoda likumību" (turpmāk arī – Lēmums Nr.4), ar kuru atcēla Tieslietu ministrijas 2006.gada 5.jūlija lēmumu Nr.1-12/75 un uzlika par pienākumu Tieslietu ministrijai atjaunot pieteicēju Tiesu administrācijas direktores amatā.

[3] 2007.gada 19.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemti I.B. pieteikuma grozījumi, kuros ietverta sūdzība par to, ka Tieslietu ministrija atsakās izpildīt Lēmumu Nr.4, proti, atjaunot pieteicēju amatā.

2007.gada 28.jūnijā pieteicēja informēja Administratīvo rajona tiesu par Ministru prezidenta 2007.gada 5.jūnija lēmumu Nr.47/SAN-966, kurā atzīts, ka Tieslietu ministrijai ir jāizpilda Lēmums Nr.4, atjaunojot pieteicēju amatā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 13.septembra lēmumu apmierināta pieteicējas sūdzība par Lēmuma Nr.4 izpildi un Tieslietu ministrijai uzlikts pienākums nekavējoties nodrošināt Lēmuma Nr.4 izpildi.

[5] Izskatījusi Tieslietu ministrijas blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 29.maija lēmumu atcēla Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 13.septembra lēmumu un izbeidza tiesvedību, kas ierosināta, pamatojoties uz I.B. sūdzību par Lēmuma Nr.4 izpildi. Administratīvās apgabaltiesas lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Administratīvā procesa likuma "D" daļa regulē administratīvā akta un tiesas nolēmuma izpildi. Administratīvā procesa likuma 40.–42.nodaļa, kas regulē administratīvā akta izpildes noteikumus, vērsta galvenokārt uz to, lai nodrošinātu privātpersonas pienākumu izpildīt administratīvo aktu. Norādītais pamatojams ar to, ka tiesiskā valstī nav iespējama un nav pieļaujama situācija, kurā publisko tiesību subjekts neizpilda tam ar pārvaldes lēmumu vai augstākas iestādes izdotu administratīvu aktu uzliktu pienākumu. Zemākās iestādes pienākums ir izpildīt pašai savu vai augstākas iestādes lēmumu. Augstākas iestādes vai amatpersonas griba ir noteicoša, ja tā tiek pretstatīta zemākas iestādes vai amatpersonas gribai. Ja kāda zemākās iestādes amatpersona nepilda šo pienākumu, valsts pārvaldes hierarhiskā sistēma paredz augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības un pienākumu vērsties pret šādu hierarhiski zemāk atrodošos amatpersonu ar visiem tiesiskiem līdzekļiem, tajā skaitā ierosinot un izmeklējot disciplinārlietu *(sk. Senāta 2008.gada 30.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-129/2008 16.punktu)*.

[5.2] Administratīvā procesa likuma "D" daļa paredz tikai divus gadījumus, kad tiesas kompetencē būtu jautājumu izlemšana saistībā ar administratīvā akta vai tiesas nolēmuma izpildi. Pirmkārt, ja privātpersona vai ar privātpersonu salīdzināmā situācijā esošs publisko tiesību subjekts (Administratīvā procesa likuma 361.panta piektā daļa) uzskata, ka ir pieļauti pārkāpumi pret to vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes procesā. Otrkārt, ja ir nepieciešams tiesas skaidrojums par to, vai pareizi izpildīts (Administratīvā procesa likuma 376.panta trešā daļa) vai pareizi tiek ievērots (Administratīvā procesa likuma 384.panta trešā daļa) šīs tiesas nolēmums. Minētie gadījumi principiāli atšķiras no gadījuma, kad privātpersona nevar panākt, ka iestāde pilda pašas šīs iestādes vai augstākas iestādes izdotu administratīvo aktu.

Konkrētajā gadījumā nav konstatējama likuma plānam pretēja nepilnība un nav pamata piemērot analoģiju (*sk. Senāta 2008.gada 30.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-129/2008 17.punktu*).

[5.3] Atbilstoši Valsts civildienesta likuma 4.panta otrās daļas 1.punktam Valsts civildienesta pārvalde ir tiesīga kontrolēt visu valsts pārvaldes iestāžu, kurās ir valsts civildienesta ierēdņi, tajā skaitā Tieslietu ministrijas, rīcību, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas valsts civildienesta jomā. Līdz ar to Valsts civildienesta pārvalde ir šo valsts pārvaldes iestāžu funkcionāli augstāka iestāde, kas līdz ar to konkrētajā gadījumā atzīstama par izpildiestādi (*sk. Senāta 2008.gada 30.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-129/2008 18.punktu*).

[5.4] Administratīvo aktu, par kādu ir atzīstams tieslietu ministra 2006.gada 5.jūlija lēmums Nr.1-12/75 "Par disciplinārsoda piemērošanu Tiesu administrācijas direktorei I.B.", var atcelt vai atstāt negrozītu vienīgi

ar jaunu administratīvo aktu. Līdz ar to atzīstams, ka gan Lēmums Nr.4, gan Ministru prezidenta 2007.gada 5.jūnija lēmums ir administratīvie akti, ar kuriem turpināts attiecīgais administratīvais process iestādē.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta piektajai daļai konkrētajā lietā ir izpildāms Ministru prezidenta 2007.gada 5.jūnija lēmums, ar kuru atstāts negrozīts Lēmums Nr.4, kas savukārt uzliek pienākumu Tieslietu ministrijai. Taču par šī lēmuma izpildi I.B. nav griezusies kompetentā iestādē – Valsts civildienesta pārvaldē.

[5.5] Pamatojoties uz norādīto, secināms, ka Administratīvā procesa likumā nav paredzēts, ka sūdzības priekšmets var būt iestādes rīcība, nepildot pašas vai augstākās iestādes izdotu administratīvo aktu. Līdz ar to šāds prasījums nav pārbaudāms tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.

Tā kā nav tiesiska pamata izskatīt pieteicējas sūdzību par Lēmuma Nr.4 izpildi, Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 13.septembra lēmums atceļams kā nepamatots.

[5.6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Pamatojoties uz secināto, atzīstams, ka tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicējas sūdzību par Lēmuma Nr.4 izpildi, ir izbeidzama.

[6] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Ir konstatējama iestādes faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, tas ir, iestādes faktiskā rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā (nav tieslietu ministra lēmuma par pieteicējas atjaunošanu amatā), kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu (pieteicējai ir liegtas tiesības uz civildienestu), ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības (lēmums par disciplinārsoda uzlikšanu ir atcelts, un ir noteikts, ka pieteicēja ir atjaunojama amatā). Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punktam iestādes faktiskā rīcība var būt pieteikuma priekšmets. Ievērojot, ka valsts pārvaldes ietvaros nav spēka, kas piespiestu Tieslietu ministriju izpildīt Valsts civildienesta pārvaldes un Ministru prezidenta lēmumus, šis jautājums jārisina tiesas ceļā.

[6.2] Tā kā tiesiskā valstī nav iespējama un nav pieļaujama situācija, kurā publisko tiesību subjekts neizpilda tam ar pārvaldes lēmumu vai augstākas iestādes izdotu administratīvu aktu uzliktu pienākumu, un ir jāpieņem, ka Latvijas Republika ir tiesiska valsts, jāsecina, ka nevar izbeigt tiesvedību par Valsts civildienesta pārvaldes 2007.gada 8.marta lēmuma Nr.4 izpildi. Tiesvedības izbeigšana šajā

jautājumā ir pretrunā ar privātpersonas tiesību ievērošanas, tiesiskuma un tiesiskās paļāvības principu.

[7] Tieslietu ministrija iesniedza paskaidrojumu par pieteicējas blakus sūdzību. Ministrija uzskata Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.maija lēmumu par tiesisku un pamatotu, bet pieteicējas blakus sūdzību par nepamatotu un noraidāmu.

[8] Pieteicēja iesniedza Senātam papildu iesniegumu, kurā norādīja, ka uztur savu blakus sūdzību un ka Tieslietu ministrija pretēji Valsts civildienesta pārvaldes, Ministru prezidenta un tiesas lēmumiem un neatjauno pieteicēju amatā, arī tiesu izpildītājs ir atteicies nodrošināt pieteicējas atjaunošanu amatā.

Motīvu daļa

[9] Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajai daļai pievienojas Administratīvās apgabaltiesas lēmuma motivācijai, atkārtoti tos pašus apsvērumus nenorādot.

Atbilde uz pieteicējas argumentu, ka, tā kā Latvija ir tiesiska valsts, nav pieļaujama situācija, kurā publisko tiesību subjekts neizpilda tam ar pārvaldes lēmumu vai augstākas iestādes izdotu administratīvu aktu uzliktu pienākumu, jau izriet no Administratīvās apgabaltiesas lēmuma. Kā pamatoti norādījusi Administratīvā apgabaltiesa, lai panāktu pienācīgu Lēmuma Nr.4 (Ministru prezidenta 2007.gada 5.jūnija lēmuma, ar kuru Lēmums Nr.4 atstāts negrozīts) izpildi, pieteicēja var vērsties Valsts civildienesta pārvaldē.

[10] Senāts atzīst par nepamatotu blakus sūdzībā ietverto pieteicējas argumentu, ka Tieslietu ministrijas rīcība, neatjaunojot pieteicēju amatā, atzīstama par iestādes faktisko rīcību.

Pieteicējas atjaunošanu amatā paredz administratīvais akts – Ministru prezidenta 2007.gada 5.jūnija lēmums, ar kuru atstāts negrozīts Lēmums Nr.4. Līdz ar to jautājums par pieteicējas atjaunošanu amatā ir jautājums par šā administratīvā akta izpildi.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.pantam iestādes procesuālās darbības (attiecīgi – to neveikšana) nav faktiskā rīcība. Tā kā administratīvā akta izpilde ir procesuāla darbība attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesa ietvaros, iestādes darbības vai bezdarbība administratīvā akta izpildes sakarā nav faktiskā rīcība.

Līdz ar to Tieslietu ministrijas rīcība, neatjaunojot pieteicēju amatā, nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē.

[11] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet pieteicējas blakus sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.maija lēmumu, bet I.B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Valsts vai pašvaldības īpašuma atsavināšanas tiesiskā daba

1. Valstij un pašvaldībai kā jebkuram privātīpašniekam ir tiesības atsavināt mantu, kas tai nav nepieciešama, un mantas atsavināšana ir privāttiesisks darījums. No šīs atziņas izdarāmi izņēmumi. Pirmkārt, administratīvo tiesu kontrolei ir pakļauts valsts un pašvaldības īpašuma privatizācijas process, jo ekonomiskās reformas ietvaros paredzētā valsts un pašvaldību īpašuma privatizācija, kas nodrošina ekonomikas pāreju uz tirgus attiecību principiem, ir valsts politikas jautājums, tātad publisko tiesību, nevis privāto tiesību jautājums. Otrkārt, atsevišķos gadījumos valsts un pašvaldību mantas atsavināšana arī var notikt ekonomiskās reformas ietvaros, līdz ar ko šādi gadījumi var būt pakļauti administratīvo tiesu kontrolei (Senāta judikatūra).

2. Lai valsts vai pašvaldību nekustamā īpašuma atsavināšanas ierosinājumu izskatītu ekonomiskās reformas ietvaros, tam, tāpat kā privatizācijas ierosinājumam, jābūt iesniegtam līdz 2006.gada 31.augustam. Tādējādi, ja personas iesniegums par zemesgabala atsavināšanu, pamatojoties uz Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu, iesniegts pašvaldībā pēc šī datuma, mantas atsavināšanas process nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei, jo tas nenotiek publisko tiesību jomā (Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas un pabeigšanas likums).

2008.gada 25.augustā Lieta Nr.SKA-574/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore V.Krūmiņa
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja V.Z. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 3.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 26.marta lēmums par tiesvedības izbeigšanu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz V.Z. pieteikumu par Līgatnes pagasta padomes lēmuma grozīšanu un pienākuma uzdošanu noteikt nekustamā īpašuma nosacīto cenu.

Aprakstošā daļa

[1] 2007.gada 20.jūnijā Līgatnes pagasta padome nolēmusi apstiprināt Līgatnes pagasta padomes nekustamā īpašuma (..) zemes 6,55 ha izsoles noteikumus. Izsoles noteikumos noteikta pārdošanas nosacītā cena Ls 57 500, kā arī norādīts, ka izsoles dalībniece ir V.Z., kurai pieder būves, kas atrodas uz minētā zemesgabala, un kurai līdz ar to atbilstoši Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumam ir pirmpirkuma tiesības.

[2] 2007.gada 29.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts V.Z. pieteikums, kurā ietverts prasījums grozīt iepriekš minēto pašvaldības lēmumu, proti, ar lēmumu apstiprināto izsoles noteikumu 5.punktu un noteikt citu nekustamā īpašuma nosacīto cenu.

Pieteikumā norādīts, ka pieteicējai pieder ēkas, kas atrodas uz pašvaldības zemes. Tāpēc, izmantojot pirmpirkuma tiesības, viņa iesniegusi ierosinājumu par zemes atsavināšanu. Tā rezultātā pašvaldība pieņēmusi pārsūdzēto lēmumu. Taču pieteicēja uzskata, ka pašvaldības noteiktā atsavināmā nekustamā īpašuma nosacītā cena ir nepamatota. Tas viņas ieskatā būtiski aizskar viņas pirmpirkuma tiesības.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2008.gada 26.marta lēmumu tiesvedību lietā izbeidza, atzīstot, ka strīds nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicēja vēlas, lai tiesa pārbauda, vai pašvaldība ir pamatoti noteikusi vērtību īpašumam, kuru tā paredz atsavināt.

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 4.panta ceturtās daļas 3.punkts paredz kā izņēmumu no vispārējās kārtības, ka pašvaldības nekustamā īpašuma atsavināšanu var ierosināt zemesgrāmatā ierakstītas ēkas (būves) īpašnieks vai visi kopīpašnieki, ja viņi vēlas nopirkt zemesgabalu, uz kuru atrodas ēka (būve), vai zemes starpgabalu, kas pieguļ šai zemei. Savukārt Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 14.panta otrā daļa paredz, ka šā likuma 4.panta ceturtajā daļā minētās mantas atsavināšana izsludināma šajā likumā noteiktajā kārtībā (11.pants), uzaicinot attiecīgās personas mēneša laikā iesniegt pieteikumu par nekustamā īpašuma pirkšanu. Ja norādītajā termiņā no minētajām personām ir saņemts viens pieteikums, izsoli nerīko un ar šo personu slēdz pirkuma līgumu par nosacīto cenu.

No minētajām tiesību normām izriet, ka pieteicējai ir tiesības ierosināt pašvaldībai piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanu, kā arī iespējas, iestājoties zināmiem nosacījumiem, atpirkt īpašumu no pašvaldības par nosacīto cenu, izmantojot pirmpirkuma tiesības.

[3.2] Sev piederoša nekustama īpašuma pārdošana ir civiltiesisks darījums neatkarīgi no līdzēju tiesiskā statusa. No nekustamā īpašuma atsavināšanas ir nodalāmi tādi procesi, kuri pēc sava rakstura līdzinās mantas atsavināšanai, bet sevī ietver virskundzības rīcības raksturu,

piemēram, privatizācijas procesi vai mantas atsavināšana valsts vajadzībām, kas tiek veikti, lai realizētu valsts politiku vai arī, lai realizētu konkrētas valsts pārvaldes funkcijas.

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums regulē kārtību, kādā ir veicama valsts mantas atsavināšana. Likums paredz izņēmuma gadījumus, kad privātpersonām ir tiesības iniciēt pārdošanas procesu. Procesa iniciēšana ir atļauta personām, kurām ir pirmpirkuma tiesības. Tomēr procesa iniciēšanas tiesība nav atzīstama par likumā paredzētu tiesību iegādāties īpašumu par noteiktu cenu. Tiesības iegādāties īpašumu izriet no pēc sava rakstura civiltiesiska institūta – pirmpirkuma tiesībām.

Ņemot vērā darījuma civiltiesisko raksturu, konstatējams, ka Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums regulē kārtību, kādā tiek atsavināti valsts un pašvaldību īpašumi, un arī kārtību, kādā tiek ievērotas privātpersonu pirmpirkuma tiesības.

[3.3] Saskaņā ar civiltiesību principiem katra persona ir autonoma savā gribā un darījums var notikt tikai gadījumā, ja līdzēju griba ir saskanīga (Civillikuma 1427.pants). Nekustamā īpašuma cena ir būtiska sastāvdaļa atsavināšanas līgumā, līdz ar to atsavināšanas līgumu ir iespējams noslēgt vienīgi, ja līdzēji vienojas par līguma cenu. Nenoliedzami, ka katram līdzējam ir pretējas intereses – pārdevējam noslēgt līgumu par augstāku summu, savukārt pircējam nopirkt īpašumu par zemāku summu.

[3.4] Gadījumos, kad viena līgumslēdzējpuse ir valsts (pašvaldība), amatpersonu rīcība tiek īpaši regulēta un uzraudzīta. Tā saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 2.panta 1.punktu jebkurai rīcībai ar valsts un pašvaldību finansu līdzekļiem un mantu jābūt likumīgai, tas ir, ar tiem drīkst rīkoties tikai atbilstoši likumos, Ministru kabineta noteikumos, nolikumos un citos normatīvajos aktos, kā arī pašvaldību domju (padomju) pieņemtajos saistošajos noteikumos un citos pašvaldību domju (padomju) pieņemtajos normatīvajos aktos noteiktajiem mērķiem un paredzētajā kārtībā. Tātad valsts likumdošanā ir noteikusi, ka darbība ar valsts mantu tiek īpaši regulēta un šajā jomā amatpersonām jādarbojas pēc principa: kas nav atļauts, tas ir aizliegts.

[3.5] Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 14.panta otrā daļa paredz, ka īpašumu var atsavināt personai ar pirmpirkuma tiesībām par "nosacīto cenu". Nosacītās cenas definīcija ir dota Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 1.panta 6.punktā, kas nosaka, ka nosacītā cena ir nekustamā īpašuma vērtība, kas noteikta atbilstoši Standartizācijas likumā paredzētajā kārtībā apstiprinātajiem Latvijas īpašuma vērtēšanas standartiem.

[3.6] Ņemot vērā iepriekš minētās likuma "Par valsts un pašvaldību finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" un Valsts un

pašvaldību mantas atsavināšanas likuma normas, secināms, ka normas paredz noteiktus pienākumus valsts institūcijām, kas pieņem lēmumus un organizē valsts (pašvaldības) nekustamā īpašuma atsavināšanu. Konkrētajā situācijā likuma normas paredz, ka nekustamo īpašumu var pārdot par tirgus vērtību, kas tiek noteikta atbilstoši noteiktiem standartiem, pieaicinot īpašuma vērtēšanas ekspertus. Likuma normas nav izdotas ar mērķi administratīvā kārtībā aizsargāt otra līdzēja intereses vai piešķirt tam kādas tiesības, bet gan, lai novērstu korupciju un valsts mantas izšķērdēšanu.

[3.7] Augstākās tiesas Senāts, piemēram, lēmuma Nr.SKA-291/2005 11. un 13.punktā, lēmuma Nr.SKA-501/2005 9.punktā, ir norādījis, ka, lai noteiktu, vai pastāv un ir aizskartas tiesiskās intereses, ir jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, proti, jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi.

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma normu jēga nav saistīta ar to, lai nodrošinātu iespēju privātpersonai administratīvā procesa ietvaros noskaidrot valstij piederošā īpašuma pārdošanas cenu, bet gan, lai neļautu izšķērdēt valsts mantu, proti, pārdot īpašumu par cenu, kas ir mazāka par nekustamā īpašuma tirgus vērtību uz tā pārdošanas brīdi. Minētā likuma normas, kas regulē valstij piederošā nekustamā īpašuma cenas noteikšanu, nav izdotas ar mērķi administratīvā procesa ietvaros aizsargāt otra iespējamā civiltiesiskā darījuma puses (līdzēja) intereses noslēgt pirkuma līgumu par zemāku cenu.

[3.8] No konstatētajiem faktiem secināms, ka atsavināšanas darījums starp valsti un privātpersonu, no otras puses, gadījumā, ja tiek atsavināta valstij piederošā manta, ir atzīstams par civiltiesisku darījumu, ja tam nepiemīt virskundzības raksturs. Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu. Lēmums par īpašuma novērtējumu nav pārsūdzams tiesā administratīvā procesa kārtībā. Pamatā likumā dominē valsts interešu ievērošana un amatpersonu atbildība saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu".

[3.9] Pieteicēja savas tiesības attiecībā par pirkuma līguma noslēgšanu īsteno kā ikvienā civiltiesiskā darījumā, paužot savu gribu – piesakoties vai nepiesakoties izmantot pirmpirkuma tiesības. Likums paredz aizsargāt pieteicējas intereses arī gadījumos, ja viņa neizmanto pirmpirkuma tiesības, nosakot, ka šādā gadījumā īpašums netiek pārdots un pieteicējai saglabājas tiesības nomāt tai nepieciešamo zemesgabalu. Līdz ar to var pieņemt, ka pirmpirkuma tiesību ievērošana tiek garantēta nevis ar cenas administratīvu regulēšanu, bet ar citām normām.

Ņemot vērā atsavināšanas līguma un pirmpirkuma tiesību civiltiesisko raksturu, atzīstams, ka strīds par iespējamā pirkuma līguma

cenu (līgums tiek slēgts, ja tiek izmantotas pirmpirkuma tiesības) nevar tikt risināts administratīvā procesa kārtībā.

[4] Izskatījusi pieteicējas blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 3.jūnija lēmumu atstāja negrozītu iepriekš minēto rajona tiesas lēmumu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 286.panta trešo daļu apgabaltiesa ir pievienojusies rajona tiesas lēmumā ietvertajam pamatojumam, atzīstot to par pareizu un pietiekamu.

Atsaucoties uz Senāta 2007.gada 12.marta lēmuma 9.punktu lietā Nr.SKA-260/2007, apgabaltiesa papildus ir norādījusi, ka atsavināšanai, kas nenotiek ekonomiskās reformas ietvaros ar noteiktu publiski tiesisku mērķi, šāda publiski tiesiska rakstura nav. Līdz ar to atsavināšanai vispārīgā kārtībā ir privāttiesisks raksturs. Uzsākot zemesgabala atsavināšanu, kurš nav nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju veikšanai, pašvaldība uzsāka darbības privāto tiesību jomā ar mērķi atsavināt savu īpašumu. Savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību aizsardzībai pieteicēja ir tiesīga vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[5] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicēja iesniegusi blakus sūdzību, norādot, ka apgabaltiesa nav izskatījusi viņas blakus sūdzību pēc būtības, tikai atreferējusi rajona tiesas lēmuma argumentus. Blakus sūdzībā ietverti tālāk minētie argumenti.

[5.1] Pašvaldība, pamatojoties uz pieteicējas iesniegumu par nekustamā īpašuma atsavināšanu, administratīvā procesa kārtībā ierosināja lietu un pieņēma lēmumu, kas ir administratīvais akts. Pieteikums tiesai ir par šā administratīvā akta grozīšanu un nosacītās cenas noteikšanu atbilstoši likumam. Šāds jautājums ir izskatāms administratīvajā tiesā pēc būtības.

[5.2] Pašvaldības lēmums – administratīvais akts – tiek pieņemts publisko tiesību jomā. Pēc tam, pamatojoties uz šo lēmumu, tiek slēgts privāto tiesību līgums. Bet pirkuma līguma noslēgšana šajā gadījumā nav nekāda civiltiesiska griba, nekāda civiltiesiska vienošanās starp pusēm. Pašvaldības īpašuma atsavināšanu regulē Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma stingri nosacījumi. Atbilstoši likumam jāpieņem administratīvais akts. Vai šis lēmums pieņemts atbilstoši likumam, ir jāpārbauda tiesā, izskatot lietu pēc būtības.

[5.3] Pieteikums tiesā tika pieņemts, atzīstot, ka lieta ir pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā. Šis jautājums ir izšķirams, pieņemot pieteikumu, nevis, gandrīz pēc gada, nepamatoti izbeidzot tiesvedību.

[5.4] Lietā netika izlemts jautājums par pieteiktiem lūgumiem un papildinājumiem, tostarp par eksperta vai speciālista pieaicināšanu. Tiesnesis, uzsākot lietas izskatīšanu, dalībniekiem paziņoja, ka lēmums jau ir gatavs un ka lieta tiks izbeigta.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā procesa likuma 286.panta trešā daļa noteic, ka gadījumā, ja tiesa, izskatot blakus sūdzību, atzīst, ka zemākās instances tiesas lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tiesa par blakus sūdzību pieņemtā lēmuma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas nolēmuma motivācijai. Šādā gadījumā izvērstāks argumentu izklāsts nav nepieciešams.

Apgabaltiesa lēmumā ir atsaukusies uz šo tiesību normu un, atzinusi, ka rajona tiesas lēmumā ietvertā motivācija, izbeidzot tiesvedību lietā, ir pamatota un pietiekoša, pievienojusies rajona tiesas lēmuma argumentācijai. Līdz ar to apgabaltiesas lēmuma argumentācija ietver rajona tiesas lēmumā norādītos motīvus. Savukārt blakus sūdzībā minētais, ka apgabaltiesa nav pamatojusi blakus sūdzības noraidīšanas motīvus, neatbilst patiesībai.

[7] Rajona tiesas lēmumā ir sniegta saprotama un izvērsta argumentācija tam, kāpēc pašvaldības lēmums par izsoles noteikumu apstiprināšanu pašvaldības mantas atsavināšanas gadījumā nav administratīvais akts, bet ir atzīstams par pieņemtu privāto tiesību jomā, kas nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei. Pievienojoties šai argumentācijai, kā arī sniedzot papildu argumentu *(sk. šā lēmuma 4.punktu)*, apgabaltiesa Senāta ieskatā ir argumentējusi, kāpēc nav pamatots pieteicējas blakus sūdzībā minētais viedoklis, ka pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts, kas ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Turklāt Senāts atzīst, ka šajā jautājumā zemāko instanču tiesu sniegtā argumentācija ir pareiza. Tāpēc tiesvedība lietā pamatoti ir izbeigta. Senāta ieskatā pieteicēja blakus sūdzībā ir tikai paudusi klaju apgalvojumu, ka pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts, kas pieņemts administratīvajā procesā, un tāpēc tas ir pārbaudāms administratīvajā tiesā. Taču pieteicēja nav norādījusi argumentus, kas pamatotu šādu viņas viedokli.

Izmantojot šā lēmuma 6.punktā citētajā Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajā daļā noteikto, Senāts pievienojas apgabaltiesas lēmumā ietvertajai argumentācijai, papildus norādot tālāk minēto.

[8] Apgabaltiesa ir konstatējusi, ka pēc pieteicējas iesnieguma pašvaldībā ir uzsākts pašvaldības mantas atsavināšanas process, ko regulē Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums.

Senāts vairākkārt ir norādījis, ka valstij un pašvaldībai kā jebkuram privātīpašniekam ir tiesības atsavināt mantu, kas tai nav nepieciešama, un mantas atsavināšana ir privāttiesisks darījums. No šīs atziņas, kā Senāts secinājis savā praksē, izdarāmi izņēmumi. Pirmkārt, administratīvo tiesu kontrolei ir pakļauts valsts un pašvaldības īpašuma privatizācijas process, jo ekonomiskās reformas ietvaros paredzētā valsts un pašvaldību īpašuma privatizācija, kas nodrošina ekonomikas pāreju uz tirgus attiecību principiem, ir valsts politikas jautājums, tātad

publisko tiesību, nevis privāto tiesību jautājums *(sk. Senāta 2006.gada 24.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-21/2006 13. un 14.punktu; 2007.gada 12.marta lēmuma lietā Nr.SKA-260/2007 9.punktu un 2007.gada 23.maija lēmuma lietā Nr.SKA-251/2007 9.punktu)*. Otrkārt, atsevišķos gadījumos valsts un pašvaldību mantas atsavināšana arī var notikt ekonomiskās reformas ietvaros, līdz ar ko šādi gadījumi var būt pakļauti administratīvo tiesu kontrolei *(sk. Senāta 2008.gada 28.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-353/2008 5.–7.punktu)*.

Taču valsts un pašvaldību īpašuma privatizācija vai atsavināšana, kas tiek veikta ekonomiskās reformas ietvaros, nošķirama no atsevišķas valsts vai pašvaldību mantas atsavināšanas, kas nenotiek ekonomiskās reformas ietvaros, bet tiek īstenota kā privāttiesisks darījums. Kā tas izriet no privatizācijas un atsavināšanas procesu regulējošām tiesību normām, tostarp Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas un pabeigšanas likuma 5. un 18.panta, atsavināšanas ierosinājums, tāpat kā privatizācijas ierosinājums, lai to izskatītu reformas ietvaros, ir bijis jāiesniedz līdz 2006.gada 31.augustam. Tādējādi, ja personas iesniegums par zemesgabala atsavināšanu, pamatojoties uz Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu, iesniegts pašvaldībā pēc 2006.gada 31.augusta, mantas atsavināšanas process nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei, jo tas nenotiek publisko tiesību jomā.

[9] Pieteicēja atsavināšanas ierosinājumu pašvaldībai ir iesniegusi 2007.gada 18.janvārī *(sk. lietas 49.lpp.)*. Tādējādi pašvaldība, uzsākot konkrētā zemesgabala atsavināšanas procesu pēc minētā ierosinājuma, apstiprinot izsoles noteikumus, nav rīkojusies publisko tiesību jomā, bet atbilstoši Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumam kā īpašniece ir lēmusi par tās mantas atsavināšanu, kas nav nepieciešama pašvaldības funkciju nodrošināšanai, proti, rīkojusies privāto tiesību jomā, un šāds process nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei.

[10] Nav vērā ņemams blakus sūdzības arguments, ka tiesa, pieņemot pieteikumu, ir atzinusi, ka tas ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, un ka tāpēc tiesa pēc ilgāka laika nevarēja tiesvedību izbeigt.

Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts paredz tiesas pienākumu izbeigt tiesvedību, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, kā tas ir šajā gadījumā. Šādu tiesas pienākumu neietekmē lēmums par tiesvedības ierosināšanu. Jebkurā tiesvedības izbeigšanas gadījumā lieta iepriekš ir bijusi ierosināta. Taču pieteikuma pieņemšana pati par sevi nenozīmē, ka lieta tiks izskatīta pēc būtības, un nerada pieteicējam tiesības prasīt lietas izskatīšanu pēc būtības *(sk. Senāta 2008.gada 8.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-101/2008 17.punktu un 2008.gada 28.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-125/2008 4.4.punktu)*.

[11] Senāta kompetencē ir pārbaudīt apgabaltiesas lēmuma tiesiskumu. Tāpēc blakus sūdzībā minētais par to, ka pirmās instances tiesa nav izvērtējusi pieteiktos lūgumus un nav uzklausījusi pušu viedokli par tiesvedības izbeigšanu, šajā gadījumā nav vērtējams Senātā.

Taču vienlaikus Senāts norāda, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 204. un 220.pantam tiesnesim un tiesai ir jālemj par tiem procesa dalībnieku lūgumiem, kas ir saistīti ar lietas iztiesāšanu. Tāds ir arī lūgums par eksperta vai speciālista pieaicināšanu. Tā kā tiesa atzina, ka pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā un tiesvedību izbeidza, tai nebija jālemj par pieteiktajiem lūgumiem, kas saistīti ar lietas izskatīšanu pēc būtības.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 3.jūnija lēmumu, bet V.Z. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par apcietinātās personas būtisku cilvēktiesību ierobežojumu saistībā ar personai adresētajiem sūtījumiem (pienesumiem)

1. Tiesības saņemt pienākošo korespondenci kā vēstuļu, tā arī cita veida sūtījumu (sīkpaku, paku) veidā ietilpst tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

Arī apcietinātās personas tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus ietilpst pamattiesībā uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa. Tomēr valsts ir tiesīga noteikt zināmus ierobežojumus un ieviest kontroli pār apcietināto korespondenci. Ierobežojums var tikt noteikts uz likuma pamata un ja tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā (Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa, Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta otrā daļa, 21.pants).

2. Likumdevējs ir deleģējis Ministru kabinetam konkretizēt priekšmetu sarakstu un daudzumu, kurus ieslodzījumā esošajai personai atļauts saņemt ar sūtījumiem un pienesumiem. Gadījumā, ja Ministru kabinets nav īstenojis tam deleģēto kompetenci, bet rodas tiesiska attiecība, kas prasa izšķiršanu, tad valsts pārvaldei ir jāievēro sava padotība likumam un tiesībām (Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 4.panta otrā daļa, 21.panta otrā daļa).

3. Valsts pārvalde nevar atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Iestādes atteikuma pamatojums, liedzot pieteicējam saņemt sūtījumu tikai tādēļ, ka Ministru kabinets nav konkretizējis saņemamo priekšmetu sarakstu un daudzumu, ir pretrunā ar valsts pārvaldes padotības likumam un tiesībām principu un juridiskās obstrukcijas aizliegumu (juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips, Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmitā daļa).

4. Konstatējot, ka pamattiesības ierobežojums nav noteikts uz likuma pamata, tiesai nav tālāk jāvērtē, vai ierobežojums nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un vai tas būtiski skar pieteicēja pamattiesību. Pamattiesības īstenošanas prettiesiska liegšana, iestādei neizdarot tiesiskuma un samērīguma apsvērumus, per se ir būtisks cilvēktiesību pārkāpums (Latvijas Republikas Satversmes 116.pants, Senāta judikatūra).

2008.gada 8.septembrī Lieta Nr.SKA-575/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senatore V.Krūmiņa
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja A.M. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 23.maijā uz Valmieras cietumu pienāca pieteicējam A.M. adresēta paka, kuru sūtīja pieteicēja māte. Valmieras cietuma administrācija atteicās šo paku pieņemt un nosūtīja atpakaļ pakas sūtītājai. Pakā atradās mantas, kuras pieteicēja māte nevarēja atvest personīgi, jo lielāko laiku uzturas stacionārā, taču pieteicējam bija ļoti vajadzīgas – sporta tērpa bikses 2 gab., apakšbikses 2 gab., zeķes 7 pāri un sporta apakškrekli.

[2] 2006.gada 9.jūnijā pieteicējs vērsās ar iesniegumu Specializētajā vairāku nozaru prokuratūrā, apstrīdot aizliegumu saņemt sūtījumu. 2006.gada 8.jūlijā Specializētā vairāku nozaru prokuratūra informēja pieteicēju un Valmieras cietumu, ka Valmieras cietumam bija jānodod pieteicējam sūtījums.

[3] 2006.gada 11.augustā pieteicējs pārsūdzēja Valmieras cietuma administrācijas rīcību Administratīvajā rajona tiesā un ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 6.septembra lēmumu tika ierosināta administratīvā lieta par Valmieras cietuma administrācijas faktisko rīcību un atlīdzinājuma piedziņu. Tomēr vēlāk, ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 17.aprīļa lēmumu tika nolemts izbeigt tiesvedību lietā, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Tiesneses lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Latvijas Republikas Satversmē nav normas, kas tieši aizsargā pieteicēja pamattiesības saņemt pasta sūtījumus. Šādas tiesības izriet no Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 20.panta pirmās daļas.

[3.2] Sūtījuma nenodošana pieteicējam nav uzskatāma par būtisku viņa cilvēktiesību ierobežojumu, jo sūtījumā atradās lietas, kas nav pirmās nepieciešamības preces, turklāt pieteicējs regulāri saņēmis naudas pārvedumus un par tiem varējis cietuma teritorijā esošajā veikalā iegādāties sūtījumā esošās preces, taču pieteicējs naudu iztērējis cigarešu un tējas iegādei.

[3.3] 2006.gada 30.maijā, dažas dienas vēlāk pēc aizlieguma saņemt sūtījumu, pieteicējam tika atļauts saņem sūtījumu ar

iepriekšējam sūtījumam līdzīgu saturu (bikses, apakšbikses, zeķes, sporta krekls).

[4] Izskatot lietu pēc pieteicēja blakus sūdzības, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 2.jūnija lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 17.aprīļa lēmumu. Administratīvā apgabaltiesa pievienojās Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumā izteiktajiem argumentiem (sk. šā lēmuma 3.1.–3.3.punktu) un papildus norādīja, ka Specializētās vairāku nozaru prokuratūras atbildes neievērošana nevar ietekmēt tiesas lēmuma pamatotību.

[5] Par šādu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, norādot, ka likums pieļāva viņam saņemt sūtījumu un likums viņu nevar piespiest iegādāties sūtījumā esošās preces cietuma veikalā. Valmieras cietuma administrācija ir pieļāvusi arī vienlīdzības principa pārkāpumu, vienlaikus citiem notiesātajiem pieļaujot saņemt sūtījumus, bet pieteicējam liedzot.

[6] Ar 2008.gada 20.augusta lēmumu lietā pieaicināts Tiesībsargs, lai sniegtu atzinumu savas kompetences ietvaros. 2008.gada 4.septembrī saņemts Latvijas Republikas Tiesībsarga atzinums, kurā norādīts, ka pienesuma ierobežošana skar tiesības uz privātumu un šāds ierobežojums ir attaisnots vienīgi, ja tas atbilst Satversmes 116.panta nosacījumiem. Apstāklis, ka Ministru kabinets nav izdevis noteikumus, nevar būt par pamatu cilvēktiesību ierobežojumam.

Motīvu daļa

[7] Lietā izšķirams jautājums, vai cietuma pārvaldes atteikums nodot apcietinātajam sūtījumu būtiski ierobežo apcietinātā cilvēktiesības un tādējādi šādas rīcības pārbaude ir pakļauta administratīvās tiesas kontrolei.

[8] Latvijas Republikas Satversmes 96.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmajā daļā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību. Kā atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver sevī arī tiesības saņemt pienākošo korespondenci kā vēstuļu, tā arī cita veida sūtījumu (sīkpaku, paku) veidā *(van Dijk P. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth Ed. Antwerpen-Oxford: Interesentia, 2006, p.732)*. No iepriekšminētā Senāts secina, ka apcietinātā tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus ietilpst pamattiesībā uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa. Tādēļ gan Administratīvās rajona tiesas, gan Administratīvās apgabaltiesas

secinājums, ka pieteicēja kā apcietinātā pamattiesības saņemt sūtījumus un pienesumus nav tieši aizsargātas ar Latvijas Republikas Satversmes normu, ir nepareizs.

[9] Latvijas Republikas Satversmes 116.pantā noteikts, ka tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta otrajā daļā noteikts, ka publiskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības. Apcietinātā tiesību saņemt sūtījumus un pienesumus ierobežojumus noteic Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 21.pants un 13.panta otrā daļa. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 21.panta pirmā daļa noteic, ka apcietinātajam ir atļauts ar sūtījumiem un pienesumiem saņemt tikai nepārtikas preces. Tātad apcietinātā tiesības uz pārtikas preču saņemšanu ir ierobežotas. Papildus tam īpašos gadījumos saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta otro daļu izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa var ierobežot apcietinātā tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus. Šādu ierobežojumu noteikšana nav pretēja Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta otrajai daļai, ciktāl tam ir nozīme demokrātiskā sabiedrībā. Iespēju noteikt zināmus ierobežojumus un ieviest kontroli pār apcietināto korespondenci vairākkārt ir atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos *(1983.gada 25.marta spriedumā Silver, 1992.gada 25.februāra spriedumā Pfeifer u. Pankl, 1992.gada 25.marta spriedumā Campbell, sal. plašāk: Grabenwarter Ch. Europäische Menschenrechtskonvention. 3.Aufl. Beck: München, 2008, S.218–219)*. No iepriekšminētā Senāts secina, ka pieteicējs kā apcietinājumā esoša persona varēja saņemt sūtījumu ar nepārtikas precēm, ja vien šādu tiesību nebija ierobežojis izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa.

[10] Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 4.panta otrajā daļā un 21.panta otrajā daļā likumdevējs ir deleģējis Ministru kabinetam konkretizēt priekšmetu sarakstu un daudzumu, kurus atļauts saņemt ar sūtījumiem un pienesumiem. Gadījumā, ja Ministru kabinets nav īstenojis tam deleģēto kompetenci, bet rodas tiesiska attiecība, kas prasa izšķiršanu, tad valsts pārvaldei ir jāievēro sava padotība likumam un tiesībām (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmā daļa). Tas nozīmē, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro Latvijas Republikas Satversmi, likumus, starptautisko tiesību un Eiropas Savienības tiesību normas un vispārējos tiesību principus. Ja iztrūkst kādas tiesiskās

attiecības regulējošas tiesību normas, valsts pārvaldei ir jāturpina ievērot sava padotība tiesībām. Valsts pārvalde nevar atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Tādēļ Senāts konstatē, ka Valmieras cietuma atteikuma pamatojums, liedzot pieteicējam saņemt sūtījumu tikai tādēļ, ka Ministru kabinets nav konkretizējis saņemamo priekšmetu sarakstu un daudzumu, ir pretrunā ar valsts pārvaldes padotības likumam un tiesībām principu un juridiskās obstrukcijas aizliegumu (Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmitā daļa). Pieteicēja sūtījuma saņemšanas brīdī, konstatējot, ka nav Ministru kabineta noteikumu, kas noteiktu atļauto priekšmetu sarakstu un daudzumu, iestādei bija pienākums piemērot Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 1.pantu un 21.panta pirmo daļu, vērtējot, kādā apjomā būtu samērīgi noteikt sūtījuma saņemšanas ierobežojumu. Iestāde šādus apsvērumus nav izdarījusi.

[11] Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 116.pantam pamattiesības uz privātās dzīves aizsardzību ierobežojums var tikt noteikts uz likuma pamata un, ja tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Izskatāmajā gadījumā, konstatējot, ka pieteicēja pamattiesības ierobežojums nav noteikts uz likuma pamata, Administratīvajai rajona tiesai un Administratīvajai apgabaltiesai nebija vairs jāvērtē, vai ierobežojums nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un vai tas būtiski skar pieteicēja pamattiesību. Pamattiesības īstenošanas prettiesiska liegšana, iestādei neizdarot tiesiskuma un samērīguma apsvērumus, *per se* ir būtisks cilvēktiesību pārkāpums. Līdz ar to Senāta ieskatā Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas nolēmumos ietvertā faktisko apstākļu analīze par to, vai pieteicējam sūtītās drēbes bija vitāli nepieciešamas, vai sūtītās preces varēja iegādāties cietuma teritorijā esošajā veikalā un vai pieteicējam bija naudas līdzekļi, un kur viņš tos iztērējis, ir lieka un neatbilstoša lietas būtībai, jo iestāde pieteicēja cilvēktiesību ierobežojumu ir attaisnojusi ar pavisam citiem argumentiem.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu un nodot lietu izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Ieslodzītās personas tiesības pārsūdzēt ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcību valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniegšanā; medicīnas pakalpojumu sniegšanas ieslodzītajiem tiesiskā daba; ieslodzītās personas cilvēktiesības

1. Iestādes konkrēta rīcība attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām personām, par kādām ir atzīstamas arī ieslodzītās personas, kas būtiski ierobežo personas cilvēktiesības, ir pakļauta kontrolei administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra).

2. Slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā. Tomēr ieslodzītajām personām nav tiesību brīvi izvēlēties valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Ieslodzījuma vietās esošajām personām nodrošinātās valsts garantētās medicīniskās aprūpes pakalpojumu sniegšana ietilpst soda izpildes funkcijas nodrošināšanā. Tādējādi ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja tiek konstatēts būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums (Ārstniecības likums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums, Latvijas Sodu izpildes kodekss, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem).

3. Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai (Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra).

2008.gada 19.augustā Lieta Nr.SKA-581/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore V.Krūmiņa
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja V.Ļ. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2008.gada 21.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts V.Ļ. pieteikums par kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteikumā norādīts, ka 2005.gada augustā, veicot injekcijas, Jelgavas cietuma medicīniskajā daļā tika neatgriezeniski bojātas pieteicēja abu roku vēnas, kā rezultātā pieteicējam nodarīti miesas bojājumi. Pieteicējs vairākkārt vērsies Medicīniskās aprūpes un darbspējas kvalitātes kontroles inspekcijā (turpmāk – MADEKKI), no kuras saņēmis vairākas atbildes, ka viņa medicīniskajā aprūpē pārkāpumi nav konstatēti (2005.gada 5.decembra atzinums Nr.7-25-T-1210; 2006.gada 20.janvāra atzinums Nr.7-25-L-1285; 2007.gada 23.janvāra atbilde Nr.7-25-Ļ-65/436; 2007.gada 28.augusta atbilde Nr.4/4291-2007).

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 24.aprīļa lēmumu V.Ļ. pieteikumu atteikts pieņemt, norādot, ka ārstniecības iestāde, sniedzot ārstniecības pakalpojumus, darbojas saskaņā ar Ārstniecības likumu, atbilstoši kuram privātpersonai ir tiesības izvēlēties – saņemt profesionālu palīdzību ārstniecības jomā vai nē, un tātad ārstniecības personālam nav dominējošā loma pār pacientu. Tas savukārt liecina par privāttiesisku, nevis publiski tiesisku attiecību pastāvēšanu. Tā kā pieteikumā nav izteikts prasījums saistībā ar MADEKKI atzinumiem, bet vienīgi pret Jelgavas cietuma medicīnas daļu, kas darbojas kā ārstniecības iestāde, nevis valsts pārvaldes iestāde, ar šādu prasījumu pieteicējam jāvēršas tiesā civilprocesa kārtībā. Tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[3] Izskatot V.Ļ. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 2.jūnija lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu. Administratīvā apgabaltiesa pievienojusies Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumā ietvertajai motivācijai.

[4] V.Ļ. iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu. Blakus sūdzībā norādīts, ka MADEKKI, pārbaudot Jelgavas cietuma medicīnas daļas darbinieku

rīcību, nav tikusies ar pieteicēju personīgi, bet aprobežojusies vienīgi ar dokumentu pārbaudi. Kā iespējams secināt no MADEKKI atzinuma, ziņas par pieteicējam izdarītajām injekcijām pat nav atzīmētas viņa medicīniskajā kartē, kas jau pats par sevi atzīstams par noziedzīgu nodarījumu. Ārsts pieteicējam noteicis kļūdainu diagnozi jau 2004.gadā, kad pēc veiktajām injekcijām viņa veselības stāvoklis pasliktinājies.

Motīvu daļa

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu pieteikumu administratīvajā tiesā var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu (atcelšanu pilnībā vai daļā, arī grozīšanu), spēkā esamību (atzīšanu par spēkā neesošu, atzīšanu par spēku zaudējušu, arī administratīvā akta atzīšanu par spēkā esošu) vai atzīšanu par prettiesisku; par iestādes faktisko rīcību; par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu un par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību, noslēgšanu vai izpildes pareizību.

Administratīvā akta jēdziens ietverts Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā. Minētā norma noteic, ka administratīvais akts ir arī lēmums par iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits **lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības.**

Kā Senāts atzinis savā praksē, iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts. Tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai *(sk. Senāta 2006.gada 24.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-110/2006 8.punktu; 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-348/2006 7.punktu)*.

Tādējādi, ja iestādes konkrēta rīcība attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām personām, par kādām ir atzīstamas arī ieslodzītās personas, būtiski ierobežo personas cilvēktiesības, tad tā ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Savukārt to, vai ir noticis būtisks cilvēktiesību ierobežojums, tiesa var secināt pēc visu apstākļu noskaidrošanas un izvērtējuma, kas dažkārt var notikt tikai izskatot lietu pēc būtības *(sal. Senāta 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-348/2006 12.punkts)*. Kā redzams konkrētajā gadījumā, rajona tiesas tiesnese, kuras lēmuma motivācijai apgabaltiesa ir pievienojusies, nesniedzot papildu argumentus, lēmumu par atteikumu pieņemt pieteikumu pieņēmusi, iepazinusies tikai ar pieteikumu. Tiesneses rīcībā nav bijuši ne pieteikumā minētie MADEKKI atzinumi, ne ziņas par pieteicēja veselības aprūpi cietuma medicīnas daļā. Lemjot par pieteikumu, tiesnese nav izmantojusi Administratīvā procesa likuma 192.pantā noteikto par pieteikuma atstāšanu bez virzības, lai pieprasītu no pieteicēja iesniegt papildu materiālus, kas

apstiprina apstākļus, uz kuriem pamatots prasījums, vai lai precizētu pieteicēja prasījumu.

Ņemot vērā minēto, kā arī tālāk norādītos argumentus, Senāts uzskata, ka apgabaltiesas lēmums ir atceļams, nododot jautājumu par pieteikuma pieņemšanu jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

[6] Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Ieslodzītajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām jābūt nodrošinātām cilvēktiesībām atbilstošā apjomā. Kā jau agrāk atzinis Senāts, ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos *(sk. Senāta 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-348/2006 11.punktu)*.

Latvijas Republikas Satversmes 111.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmajai daļai ar brīvības atņemšanu notiesātajiem un apcietinātajiem brīvības atņemšanas iestāžu medicīniskie dienesti valsts garantēto medicīnisko palīdzību sniedz Ministru kabineta noteiktajā apjomā un kārtībā. Pamatojoties uz šo tiesību normu, ir pieņemti Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumi Nr.199 “Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs” (turpmāk – noteikumi Nr.199). Līdz 2007.gada 28.martam minētos jautājumus regulēja Ministru kabineta 1999.gada 19.oktobra noteikumi Nr.358.

Noteiktos apstākļos medicīnisko pakalpojumu nesniegšana vai nekvalitatīva sniegšana var tikt saistīta arī ar personas pamattiesībām uz dzīvību, ko aizsargā gan Latvijas Republikas Satversmes 93.pants, gan starptautisko tiesību normas (piemēram, ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 6.pants), kā arī ieslodzīto personu necilvēcīgas turēšanas apstākļiem (*sk., piemēram, Cilvēktiesību komitejas 2002.gada 26.marta viedokli lietā Nr.763/1997 Lancova pret Krieviju: http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/bd760e08cc885ac8c1256bea0047b2d9/$FILE/763e.pdf*). Normas, kas noteic ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principus *(piemēram, Pamatprincipu attieksmei pret cietumniekiem, kas pieņemti un pasludināti ar ANO Ģenerālās asamblejas 1990.gada 14.decembra lēmumu Nr.45/111, 9.punkts; Principu apkopojuma par visu personu*

aizsardzību, kuras ir jebkādā veidā aizturētas vai atrodas apcietinājumā, kas pieņemti ar ANO Ģenerālās asamblejas 1988.gada 9.decembra rezolūciju Nr.43/173, 24.princips), paredz, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu.

Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Taču tas, vai šo tiesību ierobežojums ir būtisks, kas ir svarīgi Administratīvā procesa likuma izpratnē, lai pareizi izlemtu jautājumu par pieteikuma pieņemšanu, ir jāvērtē tiesnesim (tiesai), ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus.

[7] Atsakot pieteikuma pieņemšanu, Administratīvās rajona tiesas tiesnese Jelgavas cietuma medicīnas daļu, par kuras rīcību sūdzas pieteicējs, ir vērtējusi tikai kā ārstniecības iestādi, kas darbojas saskaņā ar Ārstniecības likumu. Tiesnese ir atsaukusies uz Ārstniecības likumu un norādījusi, ka ārstniecības procesā starp pacientu un ārstniecības personālu pastāv privāttiesiskas, nevis publiski tiesiskas attiecības. Senāts citās lietās ir atzinis, ka slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā *(sk. Senāta 2006.gada 17.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-98/2006 un 2008.gada 26.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-155/2008 18. un 21.punktu)*. Taču konkrētajā gadījumā iepriekš minēto tiesas argumentu Senāts atzīst par nepamatotu.

Cietuma medicīnas daļa nav patstāvīga ārstniecības iestāde, bet gan cietuma struktūrvienība. Cietums (ieslodzījuma vieta) savukārt ir tiešās pārvaldes iestādes – Ieslodzījuma vietu pārvaldes – sastāvā *(sk. Ministru kabineta 2005.gada 1.novembra noteikumus Nr.827 "Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums")*. Atbilstoši minētajam nolikumam, kā arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma 6.pantam Ieslodzījuma vietu pārvaldes funkcija ir brīvības atņemšanas kā kriminālsoda izpildes nodrošināšana un, lai to nodrošinātu, pārvalde, citastarp, nodrošina ieslodzīto medicīnisko aprūpi.

Kā jau norādīts šā lēmuma 6.punktā, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.pants un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi noteic **valsts garantēto** veselības pakalpojumu apjomu un sniegšanas kārtību brīvības atņemšanas iestādēs ieslodzītajiem. Atbilstoši noteikumiem Nr.199 cietumā ieslodzītais bez maksas saņem 1) primāro veselības aprūpi, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību, 2) neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, 3) sekundāro veselības aprūpi, kura sniedzama neatliekamā kārtā, kā arī sekundāro veselības aprūpi, kuru sniedz cietuma ārsti atbilstoši specialitātei, 4) efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi cietuma ārstniecības persona. Ieslodzītā ambulatoro veselības aprūpi nodrošina cietuma medicīnas daļā, bet stacionāro aprūpi – Latvijas Cietumu slimnīcā. No minētajiem noteikumiem neizriet, ka ieslodzītajam būtu tiesības brīvi izvēlēties valsts

garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Savukārt atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmās daļas otrajam teikumam pārējo, tas ir, ne valsts garantēto, medicīnisko palīdzību ar brīvības atņemšanu notiesātie saņem Ārstniecības likumā noteiktajā kārtībā.

Tādējādi Senāta ieskatā valsts garantēto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana ieslodzītajiem arī ir soda izpildes nodrošināšanas jautājums. Šāds secinājums izriet arī no Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācijas Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem, kas pieņemta 2006.gada 11.janvārī. Līdzās jautājumiem par ieslodzījuma apstākļiem (piemēram, ieslodzīto uzņemšana, izvietošana, higiēna, barošana, darbs) un iekšējo kārtību rekomendācijā ir ietverti arī punkti (39.–48.) par ieslodzīto veselības aizsardzības nodrošināšanu un medicīnisko pakalpojumu organizēšanu, kas jāveic ieslodzījumu vietas administrācijai *(sk.: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75).*

Līdz ar to secināms, ka arī ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, varētu būt pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja konstatētu ieslodzītā cilvēktiesību būtisku ierobežojumu.

[8] Papildus šā lēmuma iepriekšējos punktos izteiktajam, kas Senāta ieskatā ir pamats apgabaltiesas lēmuma atcelšanai, Senāts vēlas norādīt arī tālāk minēto.

Lēmumā par atteikšanos pieņemt pieteikumu pareizi ir minēts, ka veselības aprūpes profesionālo kvalitāti kontrolē Veselības inspekcija, kas pārņēmusi MADEKKI funkcijas un uzdevumus. To noteic Ārstniecības likuma 10.pants. Turklāt atbilstoši Ministru kabineta 2008.gada 5.februāra noteikumu Nr.76 "Veselības inspekcijas nolikums" 4.1.apakšpunktam Veselības inspekcija veselības aprūpes kvalitātes ekspertīzi veic un sniedz atzinumu par to attiecībā uz ikvienu ārstniecības iestādi neatkarīgi no tās īpašuma formas vai padotības. Analoģisks regulējums bija arī par MADEKKI kompetenci *(sk. Ministru kabineta 2005.gada 29.marta noteikumu Nr.218[*] 3.1. un 4.1.apakšpunktu)*. Atbilstoši Veselības inspekcijas nolikuma 11.punktam inspekcijas vadītāja lēmumu var pārsūdzēt tiesā.

Kā norādīts pieteikumā, pieteicējs vairākkārt ir vērsies MADEKKI un saņēmis atbildes, ka viņa ārstēšanā cietuma medicīnas daļā nav konstatēti pārkāpumi. Taču no pieteikuma neizriet, ka inspekcijas lēmumus likumā noteiktā kārtībā pieteicējs būtu pārsūdzējis tiesā.

[*] ***Piezīme***: Ministru kabineta 2005.gada 29.marta noteikumi Nr.218 "Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas nolikums".

Kā atzīts Senāta praksē, MADEKKI atzinums, uz kuru pacientam ir tiesības atbilstoši Ārstniecības likuma 22.pantam un kurā ietverts veselības aprūpes kvalitātes novērtējums, attiecībā uz pacientu atzīstams par faktisko rīcību. Līdz ar to, ja tiesā ir pārsūdzēts MADEKKI atzinums, tiesa to pārbauda atbilstoši Administratīvā procesa likuma 250.panta trešajai daļai, proti, vai faktiskā rīcība ir veikta, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus, un vai tā atbilst materiālo tiesību normām. Tiesa pati nevar veikt faktisko rīcību iestādes vietā, tas ir, pati nevar pārbaudīt medicīniskās aprūpes veikšanas kvalitāti. Tiesa var pārbaudīt MADEKKI faktiskās rīcības pareizību, konstatēt tās tiesiskumu vai prettiesiskumu un uzdot iestādei pienākumu veikt attiecīgu faktisku rīcību *(sk. Senāta 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-378/2005 9. un 13.punktu un 2006.gada 24.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-382/2006 9.punktu)*.

Vienlaikus Senāts vairākkārt ir norādījis, ka MADEKKI atzinums ir tikai viens no pierādīšanas līdzekļiem lietā, piemēram, par zaudējumu atlīdzināšanu sakarā ar veselībai nodarīto kaitējumu. MADEKKI atzinumam nav noteikta ne izšķirošā, ne noteicošā loma šāda jautājuma izlemšanā tiesā *(sk. Senāta 2005.gada 25.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-76/2005 8.punktu un 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-378/2005 9.1.punktu)*.

Tāpēc fakts, ka pieteicējs nav pārsūdzējis MADEKKI atzinumu un ka MADEKKI nav konstatējis pārkāpumus medicīnisko pakalpojumu sniegšanā, pats par sevi vien nevar būt šķērslis prasījuma par kaitējuma atlīdzināšanu no minēto pakalpojumu sniedzēja iesniegšanai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.jūnija lēmumu un V.Ļ. pieteikumu nodot izlemšanai par pieņemšanu Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Muitas iestādes pieprasījuma noformēt iesniegtās deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām tiesiskā daba; vienkāršās pārvaldes darbības

1. Muitas iestādes vēstule, kurā pieteicējai tiek norādīts uz nepieciešamību anulēt iesniegtās muitas deklarācijas, kurās ir norādīti nepareizi preču kodi, un to vietā noformēt jaunas deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, uzskatāma par uzaicinājumu nodokļu maksātājam precīzi izpildīt savu likumā noteikto pienākumu deklarēt preces. Šāds uzaicinājums pats par sevi nerada nodokļu maksātājam tiešas tiesiskas sekas. Tādējādi šāds uzaicinājums nav administratīvais akts, jo iztrūkst administratīvā akta obligātā pazīme – "rada tiesiskas sekas". Vēstule nerada pieteicējai arī faktiskas sekas (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Ja nodokļu maksātājs neveic labojumus esošajās deklarācijās vai neanulē un neiesniedz likumā noteiktā kārtībā jaunas deklarācijas, iestāde, kuras rīcībā ir informācija, ka konkrētās preces ir ievestas un deklarētas ar neatbilstošiem preču kodiem (kā rezultātā persona nav nomaksājusi budžetā pievienotās vērtības nodokli), var normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzlikt nodokļu maksātājam pienākumu nomaksāt budžetā nesamaksāto nodokli, kā arī soda naudu. Iestāde var arī pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības par preču deklarēšanu ar neatbilstošu kodu. Šādi lēmumi ir administratīvie akti (Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 201.^{14}pants, Senāta judikatūra).

3. Valsts pārvaldes darbības, kas nav vērstas ne uz tiesisko, ne faktisko seku radīšanu, ir uzskatāmas par vienkāršām pārvaldes darbībām. Tā kā iestādes vēstule nav vērsta ne uz tiesisko, ne arī uz faktisko seku radīšanu pieteicējai, šāda vēstule ir uzskatāma par vienkāršu pārvaldes darbību, kas nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (tiesību doktrīna).

2008.gada 29.septembrī Lieta Nr.SKA-617/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ave Trans" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 16.jūnija lēmumu, ar kuru tiesvedība lietā izbeigta.

Aprakstošā daļa

[1] 2002.gada 23.decembrī Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālā iestāde nosūtīja SIA "Ave Trans" vēstuli Nr.18644 "Par VAD anulēšanu, noformējot jaunus VAD" (turpmāk – vēstule Nr.18644), kurā norādīts, ka, pārbaudot SIA "Ave Trans" dokumentus, kas saistīti ar automašīnu "Volvo" un puspiekabju "Kogel" ievešanu Latvijas Republikā, konstatēts, ka automašīna-vilcējs "Volvo FH12" un puspiekabe "Kogel SN24" tika deklarēti kā viena prece ar preču kodu 871680000. Pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes veiktajā izbraukuma ekspertīzē konstatēto un saskaņā ar Latvijas Kombinēto nomenklatūru (turpmāk – LKN) un Harmonizēto preču aprakstīšanas un kodēšanas sistēmas skaidrojumiem, kā arī Finanšu ministrijas 2000.gada skaidrojumiem Nr.7-2-01/158 "Par Latvijas kombinētās nomenklatūras koda piemērošanu sedlu vilcējam", prece sedlu vilcējs "Volvo FH12" atbilst kodam 870120900, bet puspiekabe "Kogel SN24" atbilst kodam 871639800.

Nepareiza muitas koda pielietošanas rezultātā par ievestām puspiekabēm netika samaksāts pievienotās vērtības nodoklis Ls 48 364,77, kuru jāmaksā pamatlīdzekļiem, kas kvalificēti atbilstoši LKN kodam 871639800.

Pamatojoties uz Muitas likuma 12.panta pirmo daļu, 138.pantu un Ministru kabineta 2002.gada 4.novembra noteikumu Nr.504 "Preču deklarēšanas un vienkāršotās muitošanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.504) 11.punktu, SIA "Ave Trans" trīs dienu laikā no vēstules saņemšanas dienas jāanulē 20 VAD un to vietā jānoformē jauni VAD sakarā ar nepareizi piemērotajiem preču kodiem.

[2] 2003.gada 6.janvārī SIA "Ave Trans" vērsās ar iesniegumu Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālajā iestādē, lūdzot atsaukt vēstuli Nr.18644.

[3] Izskatot SIA "Ave Trans" 2003.gada 6.janvāra iesniegumu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors 2003.gada 27.februārī pieņēma lēmumu, ar kuru atstāts spēkā Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes 2002.gada 23.decembra lēmums Nr.18644.

[4] Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesneša 2003.gada 2.aprīļa lēmumu pieņemta SIA "Ave Trans" sūdzība par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 27.februāra lēmuma atcelšanu. Sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Vēstule Nr.18644 nav pieteicējai saistoša kā lēmums, jo tai nav lēmuma kā dokumenta juridiskā spēka. Vēstulē Nr.18644 nav norādīts dokumenta veids "lēmums", kas saskaņā ar Ministru kabineta

1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" (turpmāk – Dokumentu noformēšanas noteikumi) 43.punktu ir dokumenta oriģināla rekvizīts, kas nodrošina dokumenta – lēmuma juridisko spēku. Vēstulē Nr.18644 nav nolēmuma, saskaņā ar kuru pieteicējai nolemts uzlikt par pienākumu anulēt VAD un noformēt jaunus VAD sakarā ar nepareizi piemērotajiem preču kodiem. Saskaņā ar Dokumentu noformēšanas noteikumu 19.punktu vēstule Nr.18644 ir atzīstama par vēstuli, kam nav lēmuma juridiskā spēka.

Tātad Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, nebija juridiska pamata atzīt vēstuli Nr.18644 par lēmumu. Līdz ar to arī pārsūdzētajam lēmumam nav juridiskā spēka un tas nav saistošs adresātam.

[4.2] Saskaņā ar "Kogel Fahrzeugwerke AG" 2001.gada 5.novembra apliecinājumu "Kogel Fahrzeugwerke AG" kā *Kogel* SN24 izgatavotāja-rūpnīca un sastāvdaļu ražotājs apstiprina, ka iepriekš nosauktās platformu puspiekabes *Kogel* SN24 ir izstrādātas un to elektriskās un pneimatiskās sistēmas ir speciāli piemērotas konkrētiem vilcējiem *Volvo* FH12.

Pamatojoties uz "Volvo Truck Corporation" 2001.gada 5.novembra apliecinājumu un "Kogel Fahrzeugwerke AG" 2001.gada 5.novembra apliecinājumu, iepriekš nosauktie *Volvo* FH12 un *Kogel* SN24 ir izmantojami braukšanai tikai savstarpējā savienojumā kā kravas vilcieni. Tika noformēti atbilstoši kravas pavaddokumenti un muitas dokumenti, kuros *Volvo* FH 12 un *Kogel* SN24 tika norādīti kā viena prece – kravas vilciens.

Ņemot vērā iepriekš minēto, kravas vilcieni tika transportēti un ievesti Latvijas Republikā pašgaitā, un preču muitošana tika realizēta caur deklarēšanu, noformējot muitas deklarācijas.

[4.3] Ņemot vērā likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 4.punktu, 12.panta 2.[1]daļu, Autopārvadājumu likuma 1.panta sesto daļu, kā arī saskaņā ar 2002.gada 21.jūlija aktu Nr.15, ir izdarīts atzinums par to, ka iepriekš minētie kravas vilcēji *Volvo* FH12 un puspiekabes *Kogel* SN24, ja tie tiek ekspluatēti saskaņā ar uzņēmumu "Volvo Truck Corporation" un "Kogel Fahrzeugwerke AG" kā rūpnīcu izgatavotāju dokumentiem, ir uzskatāmi par vienotu autotransporta līdzekli.

Preču kods 87168000, kurš tika piemērots precēm, tika norādīts kravas pavaddokumentos, un tas tika leģitimēts no Vācijas, Polijas, Lietuvas muitas iestāžu puses.

Ņemot vērā iepriekš minēto, SIA "Ave Trans" nav pienākuma anulēt noformētos VAD un noformēt jaunus VAD sakarā ar nepareizi piemērotiem preču kodiem, jo visi dokumenti un muitas procedūras, ievedot Latvijas Republikas teritorijā 20 kravas vilcienus, tika izpildīti

saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem un tai saistošajām starptautisko tiesību normām.

[4.4] 2002.gada 19.janvārī un 2002.gada 21.janvārī ir iestājies noilguma termiņš Valsts ieņēmumu dienesta prasījumam pret SIA "Ave Trans" anulēt attiecīgi 2001.gada 19.novembrī un 2001.gada 21.novembrī noformētos VAD, un noformēt jaunus VAD sakarā ar nepareizi piemērotajiem preču kodiem.

[5] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2003.gada 17.decembra spriedumu SIA "Ave Trans" sūdzību noraidīja.

[6] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2005.gada 15.jūnija lēmumu minēto spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.

[7] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 2.maija spriedumu SIA "Ave Trans" pieteikumu apmierināja un pārsūdzēto lēmumu atcēla. Spriedumā cita starpā norādīts, ka pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts.

[8] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 16.jūnija lēmumu tiesvedību lietā izbeidza. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[8.1] Konstatējams, ka ar vēstuli Nr.18644 muitas iestāde faktiski ir uzdevusi pieteicējai veikt muitas deklarācijas labojumus. Lēmums par nenomaksātā nodokļa uzrēķinu un soda sankcijām nav pieņemts.

[8.2] Muitas likuma 19.panta otrā daļa noteica, ka fizisko un juridisko personu atbildība par muitas maksājumu pareizu un savlaicīgu nesamaksāšanu, par darbībām, kuru rezultātā muitas maksājumi nav samaksāti pilnā apjomā, kā arī par izvairīšanos no muitas maksājumu veikšanas iestājas saskaņā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām" un citiem normatīvajiem aktiem.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 18.panta 2.punkts nosaka nodokļu administrācijas pienākumu kontrolēt nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas pareizību.

Attiecībā uz Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu tiesībām pieprasīt izdarīt labojumus muitas deklarācijās Muitas likuma 11.panta pirmā daļa paredzēja, ka šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros muitas amatpersonu pieņemtie lēmumi, dotie rīkojumi vai izvirzītās prasības ir obligāti jāizpilda visām muitas kontrolei pakļautajām personām. Savukārt Muitas likuma 12.panta pirmā daļa noteica, ka, lai piemērotu šajā likumā un citos muitas lietas regulējošos normatīvajos aktos noteikto kārtību, muitas amatpersonas pieņem lēmumus.

Šo tiesību normu konkretizē noteikumu Nr.504 11.punkts, kas paredz, ka muitas iestāde pieprasa izdarīt deklarācijā labojumus vai atļauj tos izdarīt saskaņā ar Muitas likuma 137.pantu, vai anulē

deklarāciju saskaņā ar Muitas likuma 138.pantu, ja iepriekšējās deklarācijas vietā tiek iesniegta jauna deklarācija.

Saskaņā ar Muitas likuma 147.^{3} pantu muitas iestādes pēc savas iniciatīvas vai arī pēc deklarētāja lūguma var izdarīt labojumus muitas deklarācijā pēc preču izlaišanas. Pēcmuitošanas pārbaudes laikā muitas iestāde ir tiesīga pārliecināties par deklarācijā sniegtās informācijas precizitāti un pārbaudīt darījuma dokumentus un informāciju par attiecīgo preču pārvietošanu. Ja deklarācijas pārbaude vai papildpārbaude pēc muitas formalitāšu nokārtošanas parāda, ka muitas procedūras noteikumi ir piemēroti, pamatojoties uz nepareizu vai nepilnīgu informāciju, muitas iestāde atbilstoši normatīvajiem aktiem izdara labojumus muitas deklarācijā, ņemot vērā pārbaudē iegūto informāciju.

Tādējādi muitas iestāde ir tiesīga pieprasīt izdarīt labojumus muitas deklarācijās vai arī atļaut to izdarīt deklarētājam pēc viņa lūguma, kā arī atbilstoši normatīvajiem aktiem izdarīt labojumus muitas deklarācijā, ja deklarācijas pārbaude vai papildpārbaude pēc muitas formalitāšu nokārtošanas parāda, ka muitas procedūras noteikumi ir piemēroti nepareizi.

Savukārt Muitas likuma 137. un 138.pants, uz kuru dota atsauce noteikumu Nr.504 11.punktā, noteic vispārīgi gadījumus, kādos personai ir tiesības lūgt Valsts ieņēmumu dienestu labot vai anulēt muitas deklarācijas. Muitas likuma 138.panta otrā daļa noteic, ka muitas deklarācijas vairs nevar anulēt pēc preču izlaišanas, izņemot gadījumus, kad to ir noteicis Valsts ieņēmumu dienests.

No iepriekšminētajām tiesību normām izriet, ka muitas iestādei ir pienākums jebkurā laikā uzsākt nepieciešamos pasākumus, lai labotu kļūdu, kas radusies, veicot muitas procedūras (tai skaitā, aprēķinot muitas maksājumus uz deklarāciju pamata). Turklāt, šāds pienākums rodas ne vien kādas no muitas procedūrā iesaistītās personas vainas dēļ, bet arī, ja konstatēta objektīvi radusies nepareizība. Savukārt, ja ir konstatēta nepareizība, muitas iestādei vai Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības pieprasīt no personām izlabot kļūdas, vai arī izdarīt labojumus pēc savas iniciatīvas, ja tiek veikta pēcmuitošanas pārbaude. Tā kā iestāde lēmuma pieņemšanas brīdī nebija veikusi pieteicējas pēcmuitošanas pārbaudi Muitas likuma 147.^{3}panta izpratnē, tad iestādei nebija tiesiska pamata veikt labojumus muitas deklarācijās pēc savas iniciatīvas.

[8.3] Administratīvais akts uzskatāms par iestādes gribas nepārprotamu izpausmi ar nolūku radīt indivīdam tiesiskas sekas un tikai administratīvā procesa ietvaros pieņemtais galīgais lēmums var tikt atzīts par pārsūdzamu administratīvajā tiesā.

Saskaņā ar Muitas likuma 133.panta pirmo daļu visas preces, kuras paredzēts pakļaut muitas procedūrai, ir jādeklarē. Muitas deklarācijas ir arī viens no instrumentiem, uz kā pamata aprēķināms nodoklis.

Apgabaltiesas ieskatā konkrētais muitas iestādes pieprasījums iesniegt jaunas muitas deklarācijas uzskatāms par sava veida aicinājumu uz personas pienākuma deklarēt preces korektu izpildi. Proti, Valsts ieņēmumu dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas, ja tāds būs nepieciešams, iesniegt pareizi, atbilstoši LKN kodiem aizpildītas deklarācijas. Tas ir vērtējams kā procesuāls lēmums lietā, no kura izpildes būs atkarīgs, kāds būs galējais Valsts ieņēmumu dienesta lēmums.

Ja persona neizmanto iespēju iesniegt labotas jeb jaunas muitas deklarācijas, Valsts ieņēmumu dienests var atbilstoši normatīvajiem aktiem izdarīt labojumus muitas deklarācijā un noteikt papildus uzrēķināmu nodokļa apmēru. Tādējādi, kaut arī noteikumu Nr.504 11.punktā lietots vārds "pieprasa", secināms, ka muitas deklarācijas iesniegšana ir personas vispārējs pienākums, kas izriet no likuma, kura nepildīšanas gadījumā personai iestājas sekas saskaņā ar Muitas likuma 19.panta otro daļu.

[8.4] Muitas likuma 138.panta trešā daļa noteic, ka muitas deklarācijas anulēšana neietekmē spēkā esošo soda sankciju piemērošanu.

Tādējādi, ja persona atsakās labot deklarācijas vai anulēt tās un iesniegt jaunas, Valsts ieņēmumu dienests var pieņemt lēmumu par nenomaksāto nodokļu uzrēķinu personai sakarā ar nepareizi aizpildītām muitas deklarācijām. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestādes pieprasījums nav uzskatāms par galīgo lēmumu, bet gan par procesa gaitā pieņemtu lēmumu, kurš ir pārsūdzams, tikai pārsūdzot galīgo lēmumu. Savukārt galīgais lēmums var būt atkarīgs no tā, vai persona izpilda savu publiski tiesisko pienākumu iesniegt atbilstošas muitas deklarācijas.

Ievērojot minēto, gan muitas iestādes pieprasījums iesniegt jaunas deklarācijas, gan pārsūdzētais lēmums ir uzskatāmi par starplēmumu, nevis administratīvo aktu, līdz ar to tie nav pārsūdzami atsevišķi administratīvā procesa kārtībā.

[8.5] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesvedība administratīvajā lietā izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

[9] Par minēto lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību, lūdzot apgabaltiesas lēmumu atcelt.

Blakus sūdzībā norādīts, ka pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts, nevis starplēmums, kā to norādīja tiesa. Tiesa ir nepareizi iztulkojusi Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu.

Tā nav ņēmusi vērā, ka pārsūdzētā lēmuma izpildes rezultātā (pieteicējai anulējot attiecīgās deklarācijas) tiktu izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa nomaksu, bet, noformējot jaunas deklarācijas, tiktu nodibinātas jaunas tiesiskās attiecības attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa nomaksu saistībā ar pamatlīdzekļu ievešanu Latvijas Republikā.

Motīvu daļa

[10] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējas pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 27.februāra lēmuma atcelšanu ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Pieteicēja uzskata, ka pārsūdzētais lēmums, ar kuru atstāta negrozīta Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas muitas reģionālās iestādes vēstule Nr.18644 par deklarāciju anulēšanu un jaunu deklarāciju iesniegšanu, ir uzskatāms par administratīvo aktu un tāpēc lieta ir izskatāma administratīvajā tiesā.

[11] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikti pieteikuma priekšmeti administratīvajā procesā tiesā. Atbilstoši minētajai tiesību normai pieteikumu var iesniegt par:

1) administratīvā akta izdošanu, atcelšanu (atcelšanu pilnībā vai daļā, arī grozīšanu), spēkā esamību (atzīšanu par spēkā neesošu, atzīšanu par spēku zaudējušu, arī administratīvā akta atzīšanu par spēkā esošu) vai atzīšanu par prettiesisku;

2) iestādes faktisko rīcību;

3) no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu;

4) publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību, noslēgšanu vai izpildes pareizību.

Tādējādi par pieteikuma priekšmetu cita starpā var būt administratīvā akta atcelšana.

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pirmo teikumu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

No šīs tiesību normas izriet šādas obligātas administratīvā akta pazīmes:

1) tas ir uz āru vērsts;

2) ko izdod iestāde;

3) publisko tiesību valsts pārvaldes jomā;

4) attiecībā uz individuāli noteiktu vai nosakāmu privātpersonu (personām);

5) un rada tiesiskas sekas (ir tiesību akts).

Lai kādu lēmumu atzītu par administratīvo aktu, tam ir jāpiemīt visām minētajām pazīmēm. Ja kaut viena pazīme iztrūkst, attiecīgais lēmums nevar tikt uzskatīts par administratīvo aktu. *(sk.: Administratīvais process tiesā. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J.Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008, 167.lpp.)*.

Tādējādi, lai kādu lēmumu atzītu par administratīvo aktu, cita starpā nepieciešams konstatēt, ka tas rada adresātam tiesiskas sekas. Tiesiskas sekas tiek radītas tad, ja ar attiecīgo lēmumu tiek saistoši ietekmētas tiesiskās attiecības, proti, ja tiek saistoši ietekmēts adresāta subjektīvo publisko tiesību un pienākumu loks – papildināts vai samazināts *(sk. Senāta 2006.gada 29.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-500 8.punktu un 2005.gada 9.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-342 8.punktu)*.

[13] No Valsts ieņēmumu dienesta vēstules Nr.18644 izriet, ka ar to pieteicējai tiek norādīts uz nepieciešamību anulēt iesniegtās muitas deklarācijas, kurās ir norādīti nepareizi preču kodi, un to vietā noformēt jaunas deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Senāts atzīst par pamatotu Administratīvās apgabaltiesas secinājumu, ka šāds muitas iestādes pieprasījums iesniegt jaunas muitas deklarācijas uzskatāms par uzaicinājumu nodokļu maksātājam precīzi izpildīt savu likumā noteikto pienākumu deklarēt preces. Šāds uzaicinājums, kā atzīst Senāts, pats par sevi nerada nodokļu maksātājam tiešas tiesiskas sekas. Tādējādi šāds uzaicinājums nav administratīvais akts, jo iztrūkst administratīvā akta obligātā pazīme "rada tiesiskas sekas".

Ja nodokļu maksātājs neveic labojumus esošajās deklarācijās vai neanulē un neiesniedz likumā noteiktā kārtībā jaunas deklarācijas, Valsts ieņēmumu dienests, kura rīcībā ir informācija, ka konkrētās preces ir ievestas un deklarētas ar neatbilstošiem preču kodiem (kā rezultātā persona nav nomaksājusi budžetā pievienotās vērtības nodokli), var normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzlikt nodokļu maksātājam pienākumu nomaksāt budžetā nesamaksāto nodokli, kā arī soda naudu. Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 201.[14]pantu Valsts ieņēmumu dienests var arī pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības par preču deklarēšanu ar neatbilstošu kodu. Šādi lēmumi ir uzskatāmi par administratīvajiem aktiem, jo tie nepārprotami radītu personai tiešas tiesiskās sekas, proti, ar tiem tiktu nodibinātas tiesiskās attiecības ar privātpersonu – tai tiktu uzlikts pienākums samaksāt valsts budžetā nodokļu maksājumus vai uzlikts administratīvais sods *(sal. Senāta 2007.gada 27.marta lēmuma[*] lietā Nr.SKA-90 10.punktu)*.

[*] ***Piezīme***: domāts: sprieduma.

Taču, kā konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa, konkrētajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienests nav pieņēmis atsevišķu lēmumu, ar kuru pieteicējai būtu uzlikts pienākums samaksāt budžetā papildus aprēķināto pievienotās vērtības nodokli un soda naudu sakarā ar to, ka pieteicēja noformētajās muitas deklarācijās ir norādījusi nepareizus preču kodus. Tāpat no lietas materiāliem nav konstatējams, ka Valsts ieņēmumu dienests būtu saucis pieteicēju pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanu.

[14] Kā atzīst Senāts, valsts pārvaldes darbības, kas nav vērstas ne uz tiesisko, ne faktisko seku radīšanu, ir uzskatāmas par vienkāršām pārvaldes darbībām. Arī juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka šādas darbības kvalificējamas kā vienkāršas pārvaldes darbības *(sk., piemēram: Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 44.lpp.)*.

Tā kā konkrētajā gadījumā Valsts ieņēmumu dienesta vēstule nebija vērsta ne uz tiesisko, ne arī uz faktisko seku radīšanu pieteicējai, Senāts atzīst, ka šāda vēstule, kurā pieteicēja tiek aicināta noformēt muitas deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, ir uzskatāma par vienkāršu pārvaldes darbību, kas nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Ievērojot minēto, par kļūdainu atzīstams Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka Valsts ieņēmumu dienesta vēstule pieteicējai un pārsūdzētais lēmums ir starplēmumi. Tomēr tiesa pamatoti secinājusi, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[15] Ņemot vērā iepriekš secināto, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, Administratīvās apgabaltiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 16.jūnija lēmumu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ave Trans" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Atlīdzinājums par iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem administratīvajā procesā

1. Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Publisko tiesību jomā šīs tiesības ir saistītas ar valsts atbildības principu. Administratīvajā procesā valsts atbildības princips ir nostiprināts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā. Saskaņā ar minēto likumu noteikumiem personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Tādējādi likums neparedz iespēju personai prasīt atlīdzinājumu par iestādes procesuālajiem lēmumiem vai procesuālajām darbībām, kam nav galīgā noregulējuma rakstura, nesagaidot procesa noslēgumu (Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Administratīvā procesa likuma 8.nodaļa, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums).

2. Ja persona uzskata, ka tai nodarīti zaudējumi vai kaitējums ar iestādes procesuālām darbībām, atlīdzinājumu par to persona var prasīt pēc tam, kad konkrētais administratīvais process ir noslēdzies ar attiecīgi administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Izskatot personas pieteikumu par šo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, tiesa izvērtēs arī visā administratīvajā procesā iestādē pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu. Turklāt personai ir tiesības prasīt izvērtēt tiesā iestādes procesā pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu arī tad, ja iestādes izdotais administratīvais akts personai ir labvēlīgs. Tādā gadījumā tiesai jāpārbauda administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskums tajā daļā, ko veido attiecīgie administratīvā akta izdošanas gaitā pieņemtie procesuālie lēmumi vai veiktās procesuālās darbības (Administratīvā procesa likuma 93., 184.pants).

3. Administratīvā procesa likums pieļauj atsevišķu procesuālo lēmumu pārsūdzību tiesā pirms ir noslēdzies administratīvais process iestādē (piemēram, Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa). Šo procesuālo lēmumu pārsūdzība tiesā noteikta vienā instancē, un tiesa attiecīgo sūdzību izlemj ar lēmumu, kas nav pārsūdzams. Šāda sūdzība par iestādes procesuālo lēmumu ir nošķirama no pieteikuma, ar kuru persona iniciē administratīvo procesu tiesā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam. Proti, uz sūdzību un pieteikumu pārsvarā tiek attiecināti atšķirīgi Administratīvā procesa likuma noteikumi, piemēram, likums neparedz, ka persona, iesniedzot sūdzību par procesuālu lēmumu, vienlaikus varētu prasīt atlīdzinājumu par ar šo

procesuālo lēmumu nodarīto kaitējumu, kā tas būtu pieteikuma par administratīvo aktu vai faktisko rīcību gadījumā (Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa, 184.pants).

2008.gada 13.oktobrī Lieta Nr.SKA-690/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja G.C. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.jūlija lēmumu, ar kuru atcelts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums daļā, ar kuru noraidīts G.C. pieteikums par atlīdzinājumu, un atteikts pieņemt G.C. pieteikumu par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 27.jūnijā Saldus pilsētas domes Dzīvojamo māju privatizācijas komisija ar lēmumu Nr.16 atteica G.C. privatizēt dzīvokli (..), Saldū.

Izskatot G.C. sūdzību par minēto lēmumu, Saldus pilsētas domes Administratīvo aktu strīdus komisija 2006.gada 25.jūlijā nolēma atlikt jautājuma izskatīšanu uz trīs mēnešiem, līdz Saldus pilsētas pašvaldības aģentūras "Sociālais dienests" priekšlikuma iesniegšanai par turpmāko J.N., kuram izīrēts minētais dzīvoklis, aprūpi.

[2] 2006.gada 28.jūlijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts G.C. pieteikums par Saldus pilsētas domes 2006.gada 25.jūlija lēmuma atcelšanu un materiālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Pieteikumā norādīts, ka privatizācijas komisija nepamatoti atteikusies privatizēt strīdus dzīvokli pieteicējam.

Pieteicēja ieskatā ar pārsūdzēto lēmumu tiek mākslīgi kavēts privatizācijas process un domes nepamatotas rīcības rezultātā pieteicējam rodas zaudējumi.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2008.gada 14.marta lēmumu G.C. pieteikumu noraidīja. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu persona tiesā var vērsties ar sūdzību gadījumā, ja administratīvā lieta iestādē ierosināta uz iesnieguma pamata un iestāde ir pagarinājusi tiesību normās noteikto termiņu administratīvā akta izdošanai, bet persona uzskata, ka termiņa pagarināšanai nav tiesiska pamata.

Pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par starplēmumu administratīvajā procesā, kas noslēgsies ar administratīvā akta (lēmuma par atļaujas došanu pieteicējam privatizēt J.N. izīrēto dzīvokli vai atteikumu šādu atļauju dot) pieņemšanu.

Tā kā pārsūdzētais lēmums pēc sava rakstura ir uzskatāms par termiņa pagarināšanu administratīvā akta izdošanai, minētais lēmums ir pārsūdzams saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu atsevišķi no galīgā lēmuma administratīvajā procesā.

[3.2] Izvērtējot lietas materiālus, atzīstams, ka dome pamatoti atlika galīgā lēmuma pieņemšanu un nolēma noskaidrot papildus apstākļus un iegūt papildu informāciju lietā.

[3.3] Ievērojot minēto, pārsūdzētais lēmums ir tiesisks, bet pieteicēja sūdzība par tā atcelšanu noraidāma.

[3.4] Ņemot vērā, ka tiesa noraidījusi pieteicēja sūdzību par lēmuma atcelšanu, noraidāms ir arī pieteicēja prasījums par zaudējumu atlīdzināšanu.

[4] Par minēto lēmumu G.C. iesniedza blakus sūdzību.

[5] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 4.aprīļa lēmumu atteica pieņemt G.C. blakus sūdzību. Lēmumā norādīts, ka Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmums nebija pārsūdzams.

[6] Par minēto lēmumu G.C. iesniedza blakus sūdzību.

[7] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 19.maija lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu daļā, ar kuru noraidīts G.C. pieteikums par Saldus pilsētas domes Administratīvo aktu strīdus komisijas 2006.gada 25.jūlija lēmuma atcelšanu, kā arī atcēla Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 4.aprīļa lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu daļā, ar kuru noraidīts G.C. pieteikums par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu, minētajā daļā jautājums par blakus sūdzības virzību nodots jaunai izskatīšanai Administratīvajā rajona tiesā.

[8] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 27.maija rezolūciju pieņēma G.C. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu daļā, ar kuru noraidīts G.C. pieteikums par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[9] Izskatot minēto blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 7.jūlija lēmumu atcēla Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 14.marta lēmumu daļā, ar kuru noraidīts G.C. pieteikums par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu un atteica pieņemt G.C. pieteikumu par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[9.1] Administratīvais akts attiecīgajā administratīvajā procesā vēl nav pieņemts, jo dome bija tikai pagarinājusi termiņu administratīvā akta izdošanai. Konkrētajā gadījumā nav arī secināms, ka Saldus pilsētas domes mērķis bija radīt pieteicējam konkrētas faktiskas sekas ar 2006.gada 25.jūlija lēmumu.

Ņemot vērā minēto, pieteicējam ir tiesības lūgt atlīdzināt viņam radušos mantiskos zaudējumus vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, pēc tam, kad tiks izdots administratīvais akts šajā procesā. Tiesa, vērtējot galīgo administratīvo aktu, izvērtēs arī visā administratīvajā procesā iestādē pieņemto starplēmumu un procesuālo darbību tiesiskumu, kā rezultātā būs iespējams secināt, vai pieteicējam ir nodarīts viņa norādītais kaitējums.

Iestādes darbības, kas tiek veiktas administratīvā procesa ietvaros, nevar būt atsevišķs pieteikuma priekšmets tiesā, bet to tiesiskums vērtējams, pārbaudot galīgā lēmuma tiesiskumu.

[9.2] Administratīvajai rajona tiesai nebija tiesiska pamata, izskatot Administratīvā procesa likuma 64.panta otrās daļas kārtībā sūdzību par pārsūdzēto lēmumu, vērtēt un noraidīt pēc būtības sūdzībā ietverto prasījumu par atlīdzinājumu. Par cik prasījums par atlīdzinājumu vērtējams nevis sūdzības kārtībā, bet kā pieteikums vispārējā kārtībā, tiesai bija jālemj jautājums par pieteikuma pieņemšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka pieteicēja pieteikumu par materiālā kaitējuma atlīdzināšanu jāatsaka pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, kas noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[10] Par šo lēmumu G.C. iesniedza blakus sūdzību, norādot, ka uzskata lēmumu par nepamatotu.

[11] 2008.gada 1.oktobrī Senātā saņemts blakus sūdzības iesniedzēja lūgums atlikt blakus sūdzības izskatīšanu sakarā ar ierosināto kriminālprocesu par ugunsgrēku, kas izcēlies blakus sūdzības iesniedzējam piederošajā namīpašumā. Blakus sūdzības iesniedzējs uzskata, ka lieta ir politiska.

Motīvu daļa

[12] Konkrētajā gadījumā Senātam, izskatot G.C. blakus sūdzību, nepieciešams noskaidrot, vai Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atteikusies pieņemt pieteicēja pieteikumu par atlīdzinājumu, ko pieteicējs iesniedza vienlaikus ar sūdzību par iestādes lēmumu, ar kuru pagarināts administratīvā akta izdošanas termiņš.

Tā kā, izskatot blakus sūdzību, Senātam ir jāvērtē tikai minētais procesuālais jautājums, kā atzīst Senāts, blakus sūdzības izskatīšanā nav nozīmes blakus sūdzības iesniedzēja norādītajam apstāklim par uzsākto kriminālprocesu par ugunsgrēku, kas izcēlies blakus sūdzības

iesniedzējam piederošajā namīpašumā. Tādējādi nav šķēršļu blakus sūdzības izskatīšanai.

[13] Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešais teikums paredz, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Publisko tiesību jomā no Latvijas Republikas Satversmes 92.panta trešā teikuma izriet valsts atbildības princips. Administratīvajā procesā minētais valsts atbildības princips ir nostiprināts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 92.pantam ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 1.pants paredz, ka šā likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Latvijas Republikas Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Ievērojot minētajās tiesību normās noteikto, secināms, ka personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Likums neparedz iespēju personai prasīt atlīdzinājumu par iestādes procesuālajiem lēmumiem vai procesuālajām darbībām, kam nav galīga noregulējuma rakstura, nesagaidot procesa noslēgumu.

[14] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikti pieteikuma priekšmeti administratīvajā procesā tiesā. Atbilstoši minētā panta 1. un 2.punktam pieteikumu var iesniegt par administratīvo aktu un iestādes faktisko rīcību. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 93.panta otro daļu pieteikumā par administratīvā akta pārsūdzēšanu, kā arī pārsūdzot iestādes faktisko rīcību, vienlaicīgi var prasīt arī atlīdzinājumu.

Savukārt iestādes procesuālās darbības vai procesuālie lēmumi administratīvā procesa ietvaros parasti nevar būt atsevišķs pieteikuma priekšmets tiesā, jo to tiesiskums pārbaudāms vienlaikus ar iestādes galīgo lēmumu attiecīgajā procesā – administratīvo aktu.

Tomēr atsevišķos gadījumos likumdevējs ir paredzējis iespēju privātpersonai pārsūdzēt tiesā atsevišķus iestādes procesuālos lēmumus, negaidot, kamēr administratīvajā procesā iestādē tiks pieņemts administratīvais akts. Šādos gadījumos personas sūdzība tiek izskatīta rakstveida procesā, un tiesas lēmums, izskatot šādu sūdzību, ir nepārsūdzams. Viens no šādiem gadījumiem ir paredzēts Administratīvā procesa likuma 64.panta otrajā daļā, atbilstoši kurai persona var iesniegt

sūdzību par iestādes lēmumu, ar kuru ir pagarināts termiņš administratīvā akta izdošanai.

Ievērojot minēto, secināms, ka sūdzība par iestādes procesuālo lēmumu, kas iesniegta saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu, ir nošķirama no pieteikuma iesniegšanas par administratīvo aktu vai faktisko rīcību saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu. Turklāt atšķirībā no gadījuma, kad persona iesniedz tiesā pieteikumu par administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību, iesniedzot sūdzību par iestādes procesuālo lēmumu Administratīvā procesa likuma 64.panta otrās daļas kārtībā, personai likumā nav paredzēta iespēja vienlaikus prasīt atlīdzinājumu.

Kā atzīst Senāts un kā pamatoti norādījusi apgabaltiesa, personai ir tiesības lūgt atlīdzināt viņai radušos mantiskos zaudējumus vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, pēc tam, kad tiks izdots administratīvais akts konkrētajā administratīvajā procesā. Izskatot personas pieteikumu par attiecīgo administratīvo aktu, tiesa izvērtēs arī visā administratīvajā procesā iestādē pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu. Turklāt personai ir tiesības prasīt izvērtēt tiesā iestādes procesā pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu arī tad, ja iestādes izdotais administratīvais akts personai ir labvēlīgs. Tādā gadījumā tiesai jāpārbauda administratīvā akta tiesiskums tajā daļā, ko veido attiecīgie administratīvā akta izdošanas gaitā pieņemtie procesuālie lēmumi vai veiktās procesuālās darbības.

[15] Izskatāmajā gadījumā nav strīda, ka G.C. ir iesniedzis sūdzību par Saldus pilsētas domes 2006.gada 25.jūlija lēmumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64.panta otrajai daļai. Tāpat lietā nav strīda, ka galīgo administratīvo aktu jautājumā par pieteicēja tiesībām privatizēt dzīvokli (..), Saldū, Saldus pilsētas dome vēl nav izdevusi.

Ievērojot iepriekš minēto un to, ka tiesā nav iesniegts pieteikums par administratīvo aktu, secināms, ka G.C. sūdzībā ietvertais prasījums par atlīdzinājumu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā tiesā, uz ko pamatoti norādīts Administratīvās apgabaltiesas lēmumā. Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti atteica pieņemt G.C. pieteikumu par atlīdzinājumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

Kā jau iepriekš norādīts, G.C. ir tiesības lūgt atlīdzinājumu likumā noteiktajā kārtībā tad, kad tiks izdots galīgais administratīvais akts jautājumā par dzīvokļa Saldū, (..) privatizāciju.

[16] Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet iesniegtā blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.jūlija lēmumu, bet G.C. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes un prokuratūras rīcības pārbaude administratīvā procesa kārtībā

1. Jautājums par ieslodzītā iesnieguma reģistrēšanu cietuma administratīvās komisijas sēdei ir kriminālprocesuālas dabas un līdz ar to tas nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Par atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē persona var vērsties ar sūdzību prokuratūrā. Administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, kas saistīta ar personas sūdzības izskatīšanu jautājumā par cietuma atteikumu reģistrēt personas iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē. Tāpat administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru pieteicēja sūdzība iepriekš minētajā jautājumā ir atstāta bez izskatīšanas (Prokuratūras likuma 2.panta 5.punkts, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pants, Senāta judikatūra).

2. Prokuratūras likumā ietvertā kompetence personu tiesību aizsardzībai un 16.panta pirmajā daļā minētais tiesiskais regulējums daļēji pārklājas ar Administratīvā procesa likuma regulējumu, jo administratīvā procesa tiesā būtība ir pārbaudīt, vai, īstenojot valsts varu attiecībā uz personu valsts pārvaldes jomā, attiecīgā amatpersona vai institūcija ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām. Ieslodzītie var izmantot administratīvo procesu tiesā, lai aizstāvētu savas tiesības, ja attiecībā uz tiem izdoti administratīvie akti vai veikta faktiskā rīcība. Taču ieslodzītie var arī izmantot savu tiesību aizsardzībai Prokuratūras likuma 16.panta pirmajā daļā paredzēto tiesību aizsardzības mehānismu, vēršoties ar attiecīgu sūdzību prokuratūrā (Prokuratūras likuma 16.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra).

3. Tā kā pieteicējs ir vērsies ar sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru atstāts bez izskatīšanas pieteicēja apstrīdēšanas iesniegums par lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts disciplinārsods, prokuratūrā, pieteicējs savu tiesību aizstāvībai ir izvēlējies nevis administratīvo tiesu, bet gan citu tiesībaizsardzības mehānismu. Šis mehānisms neizslēdz iespēju pieteicējam izmantot arī citus tiesībaizsardzības mehānismus (piemēram, vēršanos administratīvajā tiesā vai vēršanos pie tiesībsarga). Tā ir personas izvēle, kuru tiesībaizsardzības mehānismu izmantot, ievērojot attiecīgo kārtību, kāda tiesību normās noteikta. Taču jāņem vērā, ka vēršanās prokuratūrā Prokuratūras likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkta kārtībā ir patstāvīgs un iekšēji noslēgts tiesībaizsardzības

mehānisms, kura rezultātu pārbaude vairs netiek veikta administratīvā procesa ietvaros (Prokuratūras likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkts).

4. Iestādes rīcība, pārsūtot privātpersonas sūdzību izskatīšanai citai iestādei, ir iestādes procesuāla darbība, kurai nav galējā noregulējuma rakstura attiecībā uz sūdzības izskatīšanu. Sūdzības pārsūtīšana nav iestādes faktiskā rīcība un tā pati par sevi nevar būt pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā (Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa, 184.panta 2.punkts).

2008.gada 29.decembrī Lieta Nr.SKA-775/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore J.Briede
tiesnese V.Kakste
senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita
senators J.Neimanis
senatore L.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja B.K. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.septembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 19.maija lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2008.gada 18.janvārī B.K. (turpmāk – pieteicējs) iesniedzis Specializētā vairāku nozaru prokuratūrā sūdzību saistībā ar Jelgavas cietuma administrācijas rīcību, nereģistrējot viņa iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē.

2008.gada 21.janvārī Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokurore pārsūtīja šo sūdzību izskatīšanai pēc būtības Ieslodzījuma vietu pārvaldei, kas to atstāja bez izskatīšanas sakarā ar to, ka sūdzība sastādīta svešvalodā.

2008.gada 11.februārī pieteicējs iesniedza Specializētā vairāku nozaru prokuratūrā sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka vietnieka rīcību, atstājot bez izskatīšanas pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu par lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts disciplinārsods, sakarā ar to, ka apstrīdēšanas iesniegums bija noformēts svešvalodā. 2008.gada 14.februārī pieteicējs iesniedza Specializētā vairāku nozaru prokuratūrā sūdzību arī par Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka vietnieka rīcību, atstājot bez izskatīšanas pieteicēja 2008.gada 18.janvāra sūdzību.

2008.gada 19.februārī Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokurora p.i. minētās pieteicēja sūdzības pārsūtīja Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam, kas tās atstāja bez izskatīšanas sakarā ar to, ka tās sastādītas svešvalodā.

2008.gada 10. un 12.martā pieteicējs iesniedzis Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētajā prokuratūrā sūdzības par Specializētās vairāku nozaru prokuratūras rīcību, 2008.gada 21.janvārī un 19.februārī pārsūtot izskatīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam pieteicēja sūdzības.

2008.gada 17.aprīlī Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurore sniedza atbildi uz pieteicēja iesniegtajām sūdzībām, norādot, ka pārbaudes laikā nav apstiprinājies pieteicēja sūdzībās norādītais, ka Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokurora p.i. A.Ģ. un virsprokurore S.D. nepamatoti nosūtījuši izskatīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam pieteicēja iesniegtās sūdzības. Līdz ar to pieteicēja sūdzības par Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokuroru 2008.gada 21.janvāra un 2008.gada 19.februāra rīcību tiek noraidītas kā nepamatotas.

[2] 2008.gada 8.maijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts B.K. pieteikums, kurā lūgts:

1) atzīt par prettiesisku Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras 2008.gada 17.aprīļa faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam efektīvu tiesību aizsardzību;

2) atzīt par prettiesisku Specializētās vairāku nozaru prokuratūras faktisko rīcību, neizskatot un pārsūtot uz Ieslodzījuma vietu pārvaldi pieteicēja sūdzības.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 19.maija lēmumu atteicās pieņemt pieteikumu. Lēmumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[3.1] Prokuratūras likumā ir paredzēta īpaša kārtība, kādā tiek aizstāvētas to personu intereses, kuras atrodas ieslodzījumā. Ja prokurors konstatē likuma pārkāpumu, tad viņa rīcībā ir Prokuratūras likumā paredzētie mehānismi, kādā veidā aizsargāt ieslodzītās personas tiesības un likumīgās intereses.

[3.2] Tiesas ieskatā Prokuratūras likumā noteiktās prokurora kompetences ievērošana (vai neievērošana) pati par sevi nav atzīstama par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Analizējot pieteikumu un tam pievienotos dokumentus, secināms, ka nav priekšnoteikumu, lai Specializētās vairāku nozaru prokuratūras un Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras

darbības kvalificētu kā iestādes faktisko rīcību – ir sniegta atbilde par Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokuroru rīcību.

[3.3] Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, pieteikumu atsakāms pieņemt, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Izskatot pieteicēja blakus sūdzību par minēto lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 2.septembra lēmumu atstāja to negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Ar Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurores 2008.gada 17.aprīļa vēstuli ir sniegta atbilde uz pieteicēja iesniegtajām sūdzībām par Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokuroru rīcību, nosūtot tās izskatīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam.

Minētā atbilde ietver norādi, ka saskaņā ar Prokuratūras likuma 6.panta trešo daļu šī atbilde ir galīga.

[4.2] Prokuratūras likuma 6.panta trešā daļa paredz, ka prokurora rīcība pārsūdzama šajā likumā un procesuālajos likumos noteiktajos gadījumos un kārtībā. Sūdzības jautājumos, kas ir tikai prokuratūras kompetencē, iesniedzamas vienu pakāpi augstākas prokuratūras iestādes virsprokuroram, bet par Ģenerālprokuratūras prokurora rīcību – ģenerālprokuroram, kura pieņemtais lēmums ir galīgs.

No Prokuratūras likuma 2.panta 6.punkta, 16. un 17.panta, kā arī Sodu izpildes kodeksa 12.panta secināma prokurora kā valsts varas uzrauga un viena no cilvēktiesību aizsardzības mehānismiem būtība. Cilvēktiesību aizsardzība un valsts pārvaldes darbības izvērtēšana ir arī administratīvo tiesu uzdevums. Tikai prokurora īstenotā tiesību aizsardzības mehānisma pamatā ir prokurora secinājumi par konkrēto jautājumu, kas ietverti protesta, iesnieguma vai prasības pieteikuma formā, turpretim tiesa savu viedokli izsaka administratīvā procesa dalībniekiem saistošā nolēmumā. Turklāt abi šie tiesību aizsardzības mehānismi nevis izslēdz, bet gan var papildināt viens otru, jo konkrētajā gadījumā Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu rīcību pieteicējs var pārsūdzēt gan administratīvajā tiesā, gan par to vērsties prokuratūrā.

Ja persona savu tiesību aizsardzībai ir vērsusies prokuratūrā, kā arī izmantojusi tiesības pārsūdzēt prokurora rīcību vienu pakāpi augstākas prokuratūras iestādes virsprokuroram, tad šā tiesību aizsardzības mehānisma ietvaros veiktās darbības ir iekšēji noslēgtas un vairs nav pārbaudāmas citā tiesību aizsardzības mehānismā – administratīvajā tiesā, ko arī likumdevējs skaidri un nepārprotami ir noteicis Prokuratūras likuma 6.panta trešajā daļā, ka šāds vienu pakāpi augstākas prokuratūras iestādes virsprokurora vai ģenerālprokurora lēmums ir galīgs.

[4.3] Ņemot vērā minēto, Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras virsprokurores 2008.gada 17.aprīļa lēmums

nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā administratīvajā tiesā.

[5] Par šo lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, lūdzot apgabaltiesas lēmumu atcelt. Blakus sūdzība cita starpā pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nepamatoti nav devusi atbildi par tiesas pienākumu pārbaudīt, vai prokurores darbības, automātiski pārsūtot Ieslodzījuma vietu pārvaldei un neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzības, atbilst Latvijas Republikas Satversmes 89.pantam kopsakarā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13.pantu.

[5.2] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka prokuroram bija pienākums izskatīt pieteicēja sūdzības pēc būtības.

[5.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka tikai prokuratūra uzrauga sodu izpildi un likuma ievērošanu brīvības atņemšanas iestādēs. Tiesību normas nenosaka Ieslodzījuma vietu pārvaldes pienākumu uzraudzīt sodu izpildi un likuma prasību ievērošanu ieslodzījuma vietās.

[5.4] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka viena no pieteicēja sūdzībām par cietuma administrācijas rīcību, atsakoties izskatīt pieteicēja iesniegumu par viņa lietas izskatīšanu cietuma administratīvajā komisijā, atbilstoši Senāta 2008.gada 28.janvāra lēmumam lietā Nr.SKA-143/2008 nebija pakļauta izskatīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldē, bet tā bija jāizskata prokuratūrai, kas uzrauga sodu izpildi un likuma ievērošanu brīvības atņemšanas iestādēs.

Tiesa nav pārbaudījusi pieteikumā norādītos apstākļus par šo pieteicēja sūdzību.

[5.5] Pieteicējs nevar pārsūdzēt tiesā attiecīgos Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumus, jo tā atstāja pieteicēja sūdzības bez izskatīšanas.

Motīvu daļa

[6] Izskatāmajā gadījumā pieteicējs iesniedzis tiesā pieteikumu par prokuratūras rīcību, pārsūtot pieteicēja sūdzības izskatīšanai Ieslodzījuma vietu pārvaldei un neizskatot tās pēc būtības. Šāda prokuratūras rīcība pieteicēja ieskatā ir iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

Senātam, izskatot blakus sūdzību, nepieciešams noskaidrot, vai pieteicēja pieteikums par minēto prokuratūras rīcību ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[7] Atbilstoši Prokuratūras likuma 1.panta pirmajai daļai prokuratūra ir tiesu varas institūcija. Tomēr arī tiesu varas institūciju un amatpersonu lēmumi un faktiskā rīcība, ja tie ir saistīti ar valsts pārvaldes funkciju veikšanu, ir pakļauti administratīvo tiesu kontrolei *(sk., piemēram, Senāta 2005.gada 9.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-355/2005 7.punktu, 2008.gada 3.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-761/2008 7.punktu).*

[8] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikti pieteikuma priekšmeti administratīvajā procesā tiesā. Atbilstoši minētā panta 2.punktam pieteikumu var iesniegt par iestādes faktisko rīcību.

Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Par faktisko rīcību atzīstamas arī iestādes darbības, kas neatkarīgi no iestādes nodoma rada tādas faktiskās sekas, kuru rezultātā privātpersonai ir radies vai var rasties būtisks tiesību aizskārums. Iestādes procesuālās darbības (darbības, kurām trūkst galējā noregulējuma rakstura) nav faktiskā rīcība.

Senāts atzīst, ka iestādes rīcība, pārsūtot privātpersonas sūdzību izskatīšanai citai iestādei, ir iestādes procesuāla darbība, kurai nav galējā noregulējuma rakstura attiecībā uz sūdzības izskatīšanu. Līdz ar to šāda sūdzības pārsūtīšana nav iestādes faktiskā rīcība un tā pati par sevi nevar būt pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā.

Ievērojot minēto, prokuratūras rīcība, pārsūtot pieteicēja sūdzības Ieslodzījuma vietu pārvaldei, nav uzskatāma par faktisko rīcību, un šī procesuālā darbība nav pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā.

[9] Blakus sūdzības iesniedzējs norāda, ka prokuratūra nepamatoti nav izskatījusi pieteicēja sūdzības pēc būtības.

No lietas materiāliem Senāts konstatē, ka pieteicējs ir vērsies prokuratūrā ar:

1) sūdzību par cietuma administrācijas atteikumu reģistrēt pieteicēja iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvajā komisijā un par to, ka Ieslodzījumu vietu pārvalde atstāj pieteicēja sūdzību šajā jautājumā bez izskatīšanas, jo sūdzība nebija noformēta valsts valodā;

2) sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, atstājot bez izskatīšanas pieteicēja krievu valodā noformēto apstrīdēšanas iesniegumu par lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts disciplinārsods;

3) sūdzībām par prokuroru rīcību, pārsūtot pieteicēja iepriekš minētās sūdzības Ieslodzījuma vietu pārvaldei.

Kā atzīst Senāts, pat tad, ja prokuratūras kompetencē bija izvērtēt konkrētās pieteicēja sūdzības pēc būtības, prokuratūras rīcība, kļūdaini pārsūtot un neizskatot šīs sūdzības pēc būtības, nav pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā. Šāds Senāta atzinums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[10] Blakus sūdzībā ir pamatoti norādīts, ka atbilstoši Senāta praksei par atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē, persona, ja tā uzskata, ka ar šādu atteikumu ir aizskartas tās tiesības vai tiesiskās intereses, var vērsties ar sūdzību prokuratūrā, kas saskaņā ar Prokuratūras likuma 2.panta 5.punktu un Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pantu uzrauga sodu izpildi un likumu ievērošanu brīvības atņemšanas iestādēs *(sk. Senāta 2008.gada 28.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-143/2008 11.punktu)*. Līdz ar

to prokuratūra ir iestāde, kuras kompetencē ietilpst ieslodzīto sūdzību izskatīšana pēc būtības sakarā ar atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē.

Vienlaikus vērā ņemams tas, ka jautājums par ieslodzītā iesnieguma reģistrēšanu cietuma administratīvās komisijas sēdei ir kriminālprocesuālas dabas un līdz ar to tas nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei *(sal. Senāta 2008.gada 28.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-143/2008 10.punktu).* Tādējādi administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, kas saistīta ar personas sūdzības izskatīšanu jautājumā par cietuma atteikumu reģistrēt personas iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē. Tāpat administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru pieteicēja sūdzība iepriekš minētajā jautājumā ir atstāta bez izskatīšanas.

[11] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai lēmums par iestādei īpaši pakļautas personas disciplināro sodīšanu ir administratīvais akts. Šādu lēmumu persona var Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā apstrīdēt augstākā iestādē, kā arī iesniegt administratīvajā tiesā pieteikumu par iestādes galīgā lēmuma atcelšanu. Līdz ar to ieslodzītajai personai ir tiesības likumā noteiktā kārtībā apstrīdēt augstākā iestādē (Ieslodzījuma vietu pārvaldē) lēmumu par viņai piemēroto disciplinārsodu, kā arī pārsūdzēt tiesā galīgo iestādes lēmumu šajā jautājumā.

Saskaņā ar Prokuratūras likuma 2.panta 6.punktu viena no prokuratūras funkcijām ir personu tiesību un likumīgo interešu aizsardzība likumā noteiktajā kārtībā. Likuma 16.panta pirmās daļas 2.punktā paredzēts, ka prokurors, saņēmis informāciju par likuma pārkāpumu, izdara pārbaudi, ja ir pārkāptas tādu personu tiesības vai likumīgās intereses, kurām ir ierobežotas iespējas aizstāvēt savas tiesības. Ieslodzītie šajā tiesību normā ir minēti kā viena no šādu personu grupām. Atbilstoši likuma 17.panta otrajai daļai prokuroram, pārbaudes ietvaros konstatējot likuma pārkāpumu, atbilstoši tā raksturam ir pienākums: 1) brīdināt par likuma pārkāpuma nepieļaujamību; 2) iesniegt protestu vai iesniegumu par nepieciešamību novērst likuma pārkāpumu; 3) iesniegt prasības pieteikumu tiesā; 4) ierosināt kriminālliietu; 5) ierosināt izskatīt jautājumu par saukšanu pie administratīvās vai disciplinārās atbildības.

Kā Senāts jau atzinis iepriekš, Prokuratūras likumā ietvertā kompetence personu tiesību aizsardzībai un 16.panta pirmajā daļā minētais tiesiskais regulējums daļēji pārklājas ar Administratīvā procesa likuma regulējumu, jo administratīvā procesa tiesā būtība ir pārbaudīt, vai, īstenojot valsts varu attiecībā uz personu valsts pārvaldes jomā, attiecīgā amatpersona vai institūcija ir rīkojusies atbilstoši tiesību

normām. Ieslodzītie var izmantot un izmanto administratīvo procesu tiesā, lai aizstāvētu savas tiesības, ja attiecībā uz tiem izdoti administratīvie akti vai veikta faktiskā rīcība *(sk. Senāta 2008.gada 3.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-761/2008 9.punktu)*. Taču ieslodzītie var arī izmantot savu tiesību aizsardzībai Prokuratūras likuma 16.panta pirmajā daļā paredzēto tiesību aizsardzības mehānismu, vēršoties ar attiecīgu sūdzību prokuratūrā.

Konkrētajā gadījumā pieteicējs ir vērsies ar sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru atstāts bez izskatīšanas pieteicēja krievu valodā noformētais apstrīdēšanas iesniegums par lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts disciplinārsods, prokuratūrā. Proti, pieteicējs ir izvēlējies nevis administratīvo tiesu, bet gan citu tiesībaizsardzības mehānismu. Šis mehānisms neizslēdz iespēju pieteicējam izmantot arī citus tiesībaizsardzības mehānismus (piemēram, vēršanos administratīvajā tiesā vai vēršanos pie tiesībsarga). Tā ir personas izvēle, kuru tiesībaizsardzības mehānismu izmantot, ievērojot attiecīgo kārtību, kāda tiesību normās noteikta. Taču vērā ņemams, ka vēršanās prokuratūrā Prokuratūras likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkta kārtībā ir patstāvīgs un iekšēji noslēgts tiesībaizsardzības mehānisms, kura rezultātu pārbaude vairs netiek veikta administratīvā procesa ietvaros *(sk. Senāta 2008.gada 3.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-761/2008 10.punktu)*.

Ievērojot minēto, administratīvā procesa kārtībā nevar tikt pārbaudīta attiecīgā prokuratūras rīcība, kas saistīta ar pieteicēja sūdzības izskatīšanu jautājumā par pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma neizskatīšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldē sakarā ar pieteicējam piemēroto disciplinārsodu.

Ja pieteicējs uzskatīja, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde nepamatoti ir atstājusi viņa administratīvā akta apstrīdēšanas iesniegumu bez izskatīšanas, viņš varēja ar attiecīgu pieteikumu vērsties administratīvajā tiesā, kas pārbaudītu, vai iestāde pamatoti nav izskatījusi personas apstrīdēšanas iesniegumu pēc būtības.

[12] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka pieteicēja pieteikums par prokuratūras rīcību saistībā ar pieteicēja iesniegtajām sūdzībām nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Tā kā arī apgabaltiesa ir nonākusi pie secinājuma, ka pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, tās lēmums atstājams negrozīts, bet iesniegtā blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.septembra lēmumu, bet B.K. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījuma bankai sniegt Kredītiestāžu likumā paredzēto informāciju par klientu pārsūdzēšanu administratīvā procesa kārtībā

Neatkarīgi no tā, kādā procesā – kriminālprocesa vai administratīvā procesā – Valsts ieņēmumu dienests, pamatojoties uz Kredītiestāžu likuma 63.pantu un likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punktu ir pieprasījis bankai informāciju par bankas klientu, šāds pieprasījums nav uzskatāms ne par administratīvo aktu, ne faktisko rīcību un nav atsevišķi pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

Ziņu pieprasīšana ir vērsta uz apstākļu noskaidrošanu, kas savukārt ir pamats tālākai iestādes rīcībai. Ja pieteicējam ir šaubas, vai attiecīgā Valsts ieņēmumu dienesta institūcija, iesniedzot kredītiestādei pieprasījumu, ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām, tas var vērsties prokuratūrā vai arī izteikt savus iebildumus iespējamā procesa ietvaros, saistībā ar kuru ziņas tika pieprasītas (Kredītiestāžu likuma 63.pants, likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punkts).

2008.gada 12.novembrī Lieta Nr.SKA-778/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senators A.Guļāns
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja "Maydort Systems limited" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.septembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 9.jūnija lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] "Maydort Systems limited" 2008.gada 3.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot:

1) atzīt par spēkā neesošu Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes 2007.gada 20.novembra pieprasījumu Nr.20.1/3012;

2) uzdot Valsts ieņēmumu dienestam izsniegt izziņu par to, ka "Maydort Systems limited" nav reģistrēts Latvijas Republikas nodokļu maksātāju reģistrā, ka tas nav nodokļu maksātājs un ka Valsts

ieņēmumu dienestam nav ziņu par to, ka "Maydort Systems limited" būtu pret Latvijas Republikas valsts budžetu neizpildītas saistības.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 9.jūnija lēmumu:

1) pieņēma pieteikumu daļā par Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, neizsniedzot izziņu, un par pienākuma uzlikšanu izsniegt izziņu;

2) atteicās pieņemt pieteikumu daļā par Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes 2007.gada 20.novembra pieprasījuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Prasījums par izziņas izsniegšanu ir izskatāms, bet prasījums par pieprasījuma atzīšanu par spēkā neesošu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[2.2] Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes 2007.gada 20.novembra pieprasījums ir adresēts AS "Aizkraukles banka", nevis "Maydort Systems limited". Minētais pieprasījums nenodibina, negroza, nekonstatē vai neizbeidz konkrētas tiesiskās attiecības un nekonstatē faktisko situāciju nedz attiecībā uz "Maydort Systems limited", nedz arī attiecībā uz AS "Aizkraukles banka". Tādējādi tas nav administratīvais akts, turklāt tas nav arī iestādes faktiskā rīcība. Šis pieprasījums atzīstams par procesuālu darbību administratīvā procesa ietvaros, proti, par informācijas pieprasījumu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 59.pantu. Savukārt informācijas pieprasījums nevar būt patstāvīgs pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu, "Maydort Systems limited" iesniedza blakus sūdzību. Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 2.septembra lēmumu to atstāja negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmuma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc Administratīvā apgabaltiesa tam pievienojas.

[3.2] Nav pamatots "Maydort Systems limited" arguments, ka Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes pieprasījums par ziņu sniegšanu ir administratīvais akts. Kredītiestāžu likuma 63.panta pirmajā daļā ir noteikti gadījumi, kad kredītiestādes rīcībā esošās neizpaužamās ziņas ir sniedzamas valsts institūcijai, valsts amatpersonai vai citai iestādei un amatpersonai šajā likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt šā likuma 197.panta 1.punkts nosaka atbildību par ziņu nesniegšanu, proti, persona, kura sniegusi apzināti nepatiesu vai nepilnīgu informāciju vai nav darījusi zināmu saskaņā ar šo likumu prasīto informāciju, saucama pie administratīvās atbildības vai pie kriminālatbildības. Valsts ieņēmumu dienesta darbība, pieprasot ziņas no AS "Aizkraukles banka",

nav vērsta pret kredītiestādi, bet vērtējama kā likumā par "Par Valsts ieņēmumu dienestu" noteikto uzdevumu izpildei nepieciešamo ziņu iegūšana par "Maydort Systems limited".

[4] "Maydort Systems limited" par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.septembra lēmumu ir iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] No likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punkta, kā arī no Kredītiestāžu likuma 63.panta 11.punkta "b" un "c" apakšpunkta izriet, ka likumā noteiktajos gadījumos kredītiestādei ir obligāts pienākums sniegt tās rīcībā esošās neizpaužamās ziņas. Tādējādi Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījumam sniegt šādas ziņas ir tiesiskas sekas, jo personai ar pieprasījumu tiek nodibināts pienākums izpildīt tajā minētās prasības. Pienākumu uzliekošs lēmums papildina personas pienākumu loku, tāpēc ir uzskatāms par tiesisko attiecību nodibinošu administratīvo aktu. Turklāt pieprasījuma adresātam par tā nepildīšanu ir paredzēta administratīvā atbildība.

[4.2] Ar Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījumu AS "Aizkraukles banka" ir uzlikts pienākums pārkāpt no Civillikuma 1512. un 1587.panta, kā arī Kredītiestāžu likuma 61.panta izrotošās saistības. Līdz ar to tiesas nolēmums šajā lietā skar AS "Aizkraukles banka" tiesiskās intereses, tāpēc tā pieaicināma lietā kā trešā persona.

[4.3] Gan Administratīvā apgabaltiesa, gan Senāts jau iepriekš ir skatījis līdzīgas lietas.

Motīvu daļa

[5] Šīs blakus sūdzības ietvaros vērtējams, vai Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes pieprasījums kredītiestādei par tās rīcībā esošo ziņu sniegšanu attiecībā uz privātpersonu ir pakļaujams izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Senāts iepriekš šādas lietas nav izskatījis. Blakus sūdzībā minētie Senāta lēmumi tiešā veidā neattiecas uz izskatāmo jautājumu.

[6] Kredītiestādei iesniegtajā pieprasījumā Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvalde norādījusi, ka lūdz sniegt ziņas par pieprasījumā minētajiem jautājumiem, kā pamatojumu norādot, pirmkārt, tiesisko regulējumu – likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punktu un Kredītiestāžu likuma 63.panta 11.punkta "b" un "c" apakšpunktu – un, otrkārt, apstākli, ka pieteikuma iesniedzējs neveic nodokļu maksājumus atbilstoši nodokļu likumu prasībām.

2008.gada 29.aprīlī noraidot pieteicēja iesniegumu par minēto Muitas kriminālpārvaldes pieprasījumu, Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors papildus norādījis vēl vairākas likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" normas, uz kuru pamata ģenerāldirektora ieskatā ir rīkojusies Muitas kriminālpārvalde. Proti, likuma 2.panta 1.punkts,

8.panta 8.punkts, 13.[1]pants, 16.panta trešā daļa, 10.panta pirmās daļas 5.punkts.

[7] Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 2.panta 1.punkts kā vienu no Valsts ieņēmumu dienesta uzdevumiem paredz nodrošināt dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā un uz muitas robežas, kā arī nodokļu, nodevu un citu obligāto maksājumu iekasēšanu Eiropas Savienības budžetam. Lai izpildītu likumā noteiktos uzdevumus nodokļu administrēšanā, Valsts ieņēmumu dienests atbilstoši minētā likuma 8.panta 8.punktam seko jebkuru juridisko un fizisko personu saimnieciskajai un finansiālajai darbībai.

Nosakot ierēdņu tiesības nodokļu administrēšanā, minētā likuma 10.panta pirmās daļas 5.punkts paredz, ka visiem ierēdņiem, pildot dienesta pienākumus nodokļu administrēšanā, ir tiesības pieprasīt uzrādīt dokumentu oriģinālus un saņemt, cita starpā no kredītiestādēm, dokumentu norakstus ar nodokli apliekamā objekta (ienākumu) uzskaitei un reģistrācijai vai nodokļu un nodevu pārbaudei. Savukārt šā panta otrās daļas 2.punkts paredz, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram un viņa vietniekiem, ģenerāldirektora pilnvarotajiem centrālā aparāta nodokļu administrēšanas struktūrvienību vadītājiem un viņu vietniekiem, teritoriālo iestāžu direktoriem un viņu vietniekiem, teritoriālo iestāžu direktoru pilnvarotajiem pakļauto struktūrvienību vadītājiem ir tiesības saņemt, cita starpā no kredītiestādēm, jebkuras ziņas, kas saistītas ar nodokļu maksātāju uzskaiti un viņu saimniecisko un finansiālo darbību.

Atbilstoši minētā likuma 13.[1]pantam Muitas kriminālpārvaldes ierēdņiem, veicot izmeklēšanu lietās par noziedzīgiem nodarījumiem muitas lietu jomā, ir tiesības, kas noteiktas šā likuma 16.panta trešajā daļā. 16.panta trešās daļas ievaddaļā noteikts, ka, lai atklātu un novērstu noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus, Valsts ieņēmumu dienesta finanšu policijas ierēdņiem ir tiesības, kas noteiktas šā likuma 10.panta pirmās daļas 1., 2., 3. (izņemot tiesības noteikt maksājumu apmēru un soda naudas summu), 4., 5., 6., 7., 9. un 11.punktā, otrās daļas 8.punktā un 13.panta otrajā daļā, kā arī tiesības, savukārt 7.punktā paredzētas tiesības saņemt no, cita starpā kredītiestādēm, jebkuras ziņas, kas saistītas ar nodokļu maksātāju uzskaiti un viņu saimniecisko un finansiālo darbību, ja attiecīgo ierēdni tam rakstveidā ir pilnvarojis Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors, viņa vietnieks vai finanšu policijas pārvaldes direktors vai viņa vietnieks.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 63.panta pirmās daļas 11.punkta "b" apakšpunktu kredītiestādes rīcībā esošās neizpaužamās ziņas sniedzamas Valsts ieņēmumu dienestam, pamatojoties uz pieprasījumu, ko akceptējis Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors, viņa vietnieks vai teritoriālās iestādes direktors, saskaņā ar Latvijas Republikas un

Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem un Latvijas Republikas Saeimas apstiprinātajiem starptautiskajiem līgumiem par nodokļu maksātājiem, ja nodokļu maksātāja nodokļu audita laikā ir konstatēti grāmatvedības uzskaites vai nodokļu normatīvo aktu pārkāpumi. Savukārt atbilstoši "c" apakšpunktam – ja nodokļu maksātājs neveic nodokļu maksājumus atbilstoši nodokļu likumu prasībām.

Kredītiestāžu likuma 63.panta otrajā daļā paredzēts, ka ziņas pieprasa rakstveidā, pieprasījumā norādot ziņu precīzu nosaukumu un apjomu, kā arī ziņu pieprasīšanas pamatojumu – attiecīgo normatīvo aktu, starptautisko līgumu vai Eiropas Savienības normatīvo aktu. Savukārt atbilstoši panta trešajai daļai kredītiestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā sniedz pieprasītās ziņas, ja ievērota šā panta pirmajā un otrajā daļā noteiktā kārtība.

[8] No Kredītiestāžu likuma 63.panta secināms, ka gadījumā, ja kredītiestāde saņem pieprasījumu par ziņu sniegšanu no Valsts ieņēmumu dienesta, tad attiecīgās ziņas ir sniedzamas. Tomēr Senāta ieskatā no šīs normas tāpēc nav izdarāms secinājums, ka līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests attiecībā uz kredītiestādi izdevis administratīvo aktu.

[9] Ja plašāk aplūko Kredītiestāžu likuma regulējumu, tad redzams, ka kredītiestādēm tās rīcībā esošās neizpaužamās ziņas ir jāsniedz ne tikai Valsts ieņēmumu dienestam, bet arī, piemēram, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam, tiesām, izmeklēšanas iestādēm, operatīvās darbības subjektiem, prokuratūrai, tiesu izpildītājiem, notāriem. Turklāt atbilstoši 63.[1] pantam kredītiestādei likumos un Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos paredzētajos gadījumos nav tiesību informēt klientu vai trešo personu par to, ka ziņas par klienta kontu vai tā darījumu (darījumiem) ir sniegtas tiesai vai prokuratūrai. Šāds likuma noteikums vērsts uz to, lai ar informācijas noplūdi netiktu traucēts attiecīgais process, kura ietvaros ziņas tiek iegūtas.

Katra likumā minētā institūcija vai amatpersona ziņas pieprasa, lai varētu īstenot tai likumā noteikto kompetenci. Kā tas noteikts Kredītiestāžu likuma 63.panta pirmajā daļā, piemēram, tiesas pieprasa ziņas to lietvedībā esošo lietu ietvaros, izmeklēšanas iestādes un prokuratūra – pirmstiesas kriminālprocesā, operatīvās darbības subjekti – operatīvās uzskaites lietās, tiesu izpildītāji – tiesas vai citas institūcijas, vai amatpersonas nolēmuma izpildei vai gadījumos, kad ziņas nepieciešamas inventāra saraksta sastādīšanai, kā arī mantas aprakstes veikšanai kopīgas mantas dalīšanas nolūkā vai mantojuma lietā, notāri – mantojuma atstājēja mantojuma masas apzināšanai.

Attiecībā uz salīdzināmu gadījumu – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojumu kredītiestādei apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā – Senāts jau ir atzinis, ka šāds rīkojums ir vērsts uz kriminālprocesuālu mērķu sasniegšanu, pat ja tas

netiek izdots uzsākta kriminālprocesa ietvaros (jo rīkojuma izdošanas brīdī nav skaidri zināms, vai tiks uzsākts kriminālprocess), un šo mērķi Senāts uzskatīja par būtisku, atzīstot šāda rīkojuma pārsūdzēšanas nepieļaujamību administratīvajā tiesā *(sk. Senāta 2008.gada 4.marta lēmumu lietā Nr.SKA-140/2008)*.

[10] No likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" normām secināms, ka Valsts ieņēmumu dienests iegūst ziņas no dažādām institūcijām, tostarp kredītiestādēm, pildot tam kā nodokļu administrācijai noteiktās funkcijas. Pirmām kārtām, lai nodrošinātu dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu. Ziņu iegūšana tāpēc nav uzskatāma par atsevišķu, galīgu darbību, bet gan ir aplūkojama plašāka procesa – administratīvā vai kriminālprocesa (esoša vai iespējama) – kontekstā, saistībā ar kuru iestādei tās nepieciešamas. Citiem vārdiem, ziņu pieprasīšana ir vērsta uz apstākļu noskaidrošanu, kas savukārt ir pamats tālākai iestādes rīcībai. Līdz ar to pieprasījums kredītiestādei par ziņu sniegšanu nav pārsūdzams administratīvajā tiesā.

[11] Konkrētajā gadījumā no pieteicēja iesniegtajiem dokumentiem nav ar pietiekamu skaidrību secināms, kāda procesa – administratīvā vai kriminālprocesa – ietvaros Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvalde pieprasījusi ziņas no attiecīgās kredītiestādes. Muitas kriminālpārvaldes pieprasījumā un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora atbildē minētas atšķirīgas tiesību normas, gan tādas, kas norāda uz administratīvo procesu, gan tādas, kas norāda uz kriminālprocesu. Tomēr jebkurā gadījumā tas nemaina iepriekš izteikto secinājumu, ka ziņu iegūšana nav patstāvīgs lēmums ar galīgu raksturu. Ja pieteicējam ir šaubas, vai attiecīgā Valsts ieņēmumu dienesta institūcija, iesniedzot kredītiestādei pieprasījumu, ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām, tas var vērsties prokuratūrā vai arī izteikt savus iebildumus iespējamā procesa ietvaros, saistībā ar kuru ziņas tika pieprasītas.

[12] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas viedokli, ka pieteikums šajā daļā nav pieļaujams, tāpēc to atsakāms pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 2.septembra lēmumu, bet "Maydort Systems limited" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par pašvaldības iekšēju lēmumu privatizācijas procesā

1. Pašvaldības lēmums, ar kuru atzīts, ka valsts zemesgabals ir nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju izpildes nodrošināšanai, personas tiesības vai tiesiskās intereses tieši neaizskar, tas ir, neierobežo personas tiesības privatizēt zemesgabalu. Šāds lēmums ir iekšējs lēmums (Senāta judikatūra).

2. Pēc pašvaldības iekšēja lēmuma pieņemšanas jautājums par valsts zemesgabala privatizāciju vēl nav līdz galam izlemts, jo jautājumu tālāk lemj Ministru kabinets. Ministru kabineta lēmums par zemesgabala nodošanu pašvaldības īpašumā bez atlīdzības tieši skars personu. Šo lēmumu kā administratīvo aktu persona var pārsūdzēt tiesā, jo ar šādu valsts zemesgabala atsavināšanas lēmumu tiks izbeigta zemesgabala privatizācija (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2008.gada 1.decembrī Lieta Nr.SKA-792/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltijas AVS" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 16.septembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 23.maija lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Ministru kabineta 1998.gada 21.oktobra rīkojumu zemesgabals Rīgā, (..) (turpmāk – zemesgabals) nodots privatizācijai.

1999.gada 11.martā zemesgrāmatā nostiprinātas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Baltijas AVS" (turpmāk – pieteicēja) īpašuma tiesības uz ēkām Rīgā, (..).

2000.gada 25.februārī valsts akciju sabiedrībā "Privatizācijas aģentūra" (turpmāk – aģentūra) reģistrēts pieteicējas iesniegtais zemesgabala privatizācijas ierosinājums.

2007.gada 22.februārī īpašuma tiesības uz zemesgabalu nostiprinātas valstij Finanšu ministrijas personā, un 2007.gada 27.aprīlī zemesgabals nodots aģentūras valdījumā.

2007.gada 18.maijā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ievietots sludinājums par zemesgabala nodošanu privatizācijai.

Ar aģentūras valdes 2007.gada 20.decembra lēmumu apstiprināta zemesgabala pirkuma cena un privatizācijas paziņojums.

Privatizācijas paziņojumā noteiktajā laikā un kārtībā pieteicēja kā persona, kurai ir pirmpirkuma tiesības, iesniedza apliecinājumu par zemesgabala privatizāciju.

Ar aģentūras valdes 2008.gada 16.janvāra lēmumu pieteicējas apliecinājums atzīts par atbilstošu privatizācijas paziņojuma nosacījumiem un nolemts noslēgt ar pieteicēju zemesgabala pirkuma līgumu privatizācijas paziņojumā noteiktajā kārtībā.

2008.gada 23.janvārī starp aģentūru un pieteicēju noslēgts zemesgabala nomaksas pirkuma līgums. Līgumā ietverts nosacījums, ka, ja Rīgas dome četru mēnešu laikā no līguma noslēgšanas dienas pieņems lēmumu par to, ka zemesgabals ir tai nepieciešams noteiktu pārvaldes funkciju veikšanai, līgums uzskatāms kā pavisam nenoslēgts.

2008.gada 18.martā Rīgas dome pieņēma lēmumu, ar kuru atzīts, ka minētais zemesgabals ir nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju izpildes nodrošināšanai. Lēmumā nolemts lūgt Ministru kabinetu nodot bez atlīdzības zemesgabalu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā, kā arī ņemt vērā to, ka uz zemesgabala atrodas juridiskai personai piederošas ēkas, tādējādi nākotnē būs nepieciešams risināt jautājumu par šo ēku iegādi Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā.

Ievērojot minēto Rīgas domes lēmumu, aģentūras valde ar 2008.gada 27.maija lēmumu atzina zemesgabala nomaksas pirkuma līgumu ar pieteicēju par pavisam nenoslēgtu. Lēmumā norādīts, ka jautājumu par pieteicējas privatizācijas ierosinājuma noraidīšanu vai par pirkuma līguma slēgšanu ar pieteicēju aģentūra izskatīs pēc tam, kad Ministru kabinets izskatīs Rīgas domes sagatavoto rīkojuma projektu par zemesgabala nodošanu Rīgas domes īpašumā bez atlīdzības.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, lūdzot atcelt Rīgas domes 2008.gada 18.marta lēmumu. Pieteikumā norādīts, ka ar pārsūdzēto lēmumu ir aizskartas pieteicējas tiesības.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2008.gada 23.maija lēmumu atteicās pieņemt pieteikumu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pārsūdzētais lēmums skar tikai pašvaldību un tās interesi pašvaldības funkciju realizēšanā, bet ar šo lēmumu pieteicējas tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas.

Ar pārsūdzēto lēmumu pašvaldība izdara sev saistošus secinājumus, t.i., konstatē, ka attiecīgais zemesgabals nepieciešams tās funkciju realizēšanai, tāpēc ir jāvērsas ar attiecīgu lūgumu pie Ministru kabineta.

[3.2] Pārsūdzētais lēmums neierobežo pieteicējas tiesības uz zemesgabala privatizāciju. Pirmkārt, lēmums pēc sava satura ir vērtējams kā iestādes iekšējs lēmums par tās intereses apzināšanu, t.i., ka tai nepieciešams konkrētais zemesgabals, un tālāko rīcību, proti, attiecīga lūguma izteikšana Ministru kabinetam. Otrkārt, ar minēto lēmumu netiek ierobežotas, grozītas vai atceltas pieteicējas jau iegūtās tiesības uz zemesgabala pirkumu privatizācijas ceļā. Treškārt, pašvaldībai nav likumā piešķirtu tiesību lemt par valsts īpašuma privatizācijas jautājumiem, tāpēc lēmumu, kas varētu ietekmēt vai skart pieteicējas jau iegūtās tiesības vai intereses, var pieņemt tikai Ministru kabinets vai aģentūra.

[3.3] Pašvaldības iekšējs lēmums nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā.

[4] Izskatot pieteicējas blakus sūdzību par minēto lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 16.septembra lēmumu to atstāja negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa pievienojas pirmās instances tiesas tiesneses lēmuma motivācijai.

[4.2] Nav pamatots pieteicējas arguments, ka Rīgas dome pieteicējas tiesības privatizēt zemesgabalu ir aizkavējusi uz nezināmu laiku. Zemesgabala privatizācijas procesu veic aģentūra, nevis Rīgas dome. Aģentūra ir tā iestāde, kura nolēmusi atzīt tās un pieteicējas noslēgto zemesgabala pirkuma līgumu par pavisam nenoslēgtu.

Kā pareizi norādīja pirmās instances tiesas tiesnese, pašvaldībai nav likumā piešķirtu tiesību lemt par valsts īpašuma privatizācijas jautājumiem, tāpēc lēmumu, kas varētu ietekmēt pieteicējas tiesības vai intereses, var pieņemt tikai Ministru kabinets vai aģentūra. Ja pieteicēja uzskata, ka kāds aģentūras lēmums jeb rīcība aizskar tās tiesiskās intereses, pieteicējai ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par tai saistošu aģentūras lēmumu.

Blakus sūdzībā minētais arguments par taisnīgām procedūrām saprātīgā laikā nav saistīts ar Rīgas domes rīcību, bet gan ar aģentūras rīcību, jo aģentūra veic zemesgabala privatizācijas procesu un tā ir pieņēmusi lēmumu, ar kuru zemesgabala pirkuma līgums atzīts par pavisam nenoslēgtu. Tādējādi pieteicējas tiesības iegūt īpašumā (privatizēt) zemesgabalu ir aizkavētas.

[4.3] Ievērojot minēto, pirmās instances tiesas tiesnese pareizi konstatējusi, ka pieteicējas pieteikums par lēmuma atcelšanu nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, jo lēmums nav administratīvais akts, bet ir iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai iestādi pašu. Pieteicējas tiesiskās intereses ar pārsūdzēto lēmumu netiek ietekmētas, jo Rīgas dome nav kompetentā iestāde, kas var risināt jautājumus par valsts īpašuma objektu privatizāciju.

[5] Par šo lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību, lūdzot apgabaltiesas lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesas lēmums ir nepamatots, jo ar pārsūdzēto lēmumu pieteicējas tiesiskās intereses ir aizskartas tiešā veidā – tas ierobežo pieteicējas tiesības uz privatizāciju.

[5.2] Tā kā neviena persona aģentūras noteiktajā termiņā nebija pieteikusi pretenzijas sakarā ar zemesgabala privatizāciju, pieteicēja paļāvās, ka nevienam nav nekādu pretenziju, un parakstīja valsts zemesgabala nomaksas pirkuma līgumu, aizņemoties finanšu līdzekļus.

[5.3] Pieteicēja uzskata pārsūdzēto Rīgas domes lēmumu par prettiesisku, jo Rīgas dome ir iejaukusies pieteicējas īpašuma tiesībās, aizkavējot pieteicējas tiesības uz zemesgabala privatizāciju, tādējādi aizskarot pieteicējas ekonomiskās intereses.

[5.4] Latvijas Republikas Satversmes 105.pants paredz trīs nosacījumus, kuru esamība attaisno īpašuma atņemšanu:

1) īpašumu piespiedu kārtā var atsavināt tikai sabiedrības vajadzībām; 2) tas pieļaujams izņēmuma gadījumā uz atsevišķa likuma pamata; 3) īpašums tiek atsavināts pret taisnīgu atlīdzību.

No pārsūdzētā lēmuma neizriet, ka zemesgabala nepieciešamība ir izņēmuma gadījums, jo nav izvērtēti nekādi alternatīvi risinājumi.

Turklāt pārsūdzētā lēmuma 3.punkts paredz, ka tikai nākotnē būs nepieciešams risināt jautājumu par pieteicējai piederošo ēku iegādi Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā. Minētais ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 105.pantu, jo īpašuma tiesību aizskārums jau ir sācies ar pārsūdzētā Rīgas domes lēmuma spēkā stāšanos.

Motīvu daļa

[6] Konkrētajā gadījumā Senātam, izskatot pieteicējas blakus sūdzību, nepieciešams noskaidrot, vai pieteicējas pieteikums par Rīgas domes 2008.gada 18.marta lēmumu ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[7] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikti pieteikuma priekšmeti administratīvajā procesā tiesā. Atbilstoši minētajai tiesību normai pieteikumu var iesniegt par:

1) administratīvā akta izdošanu, atcelšanu (atcelšanu pilnībā vai daļā, arī grozīšanu), spēkā esamību (atzīšanu par spēkā neesošu, atzīšanu par spēku zaudējušu, arī administratīvā akta atzīšanu par spēkā esošu) vai atzīšanu par prettiesisku;

2) iestādes faktisko rīcību;

3) no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu;

4) publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību, noslēgšanu vai izpildes pareizību.

Tādējādi par pieteikuma priekšmetu cita starpā var būt administratīvā akta atcelšana.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pirmo teikumu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. No šīs tiesību normas izriet šādas obligātas administratīvā akta pazīmes:

1) tas ir uz āru vērsts;

2) ko izdod iestāde;

3) publisko tiesību valsts pārvaldes jomā;

4) attiecībā uz individuāli noteiktu vai nosakāmu privātpersonu (personām);

5) un rada tiesiskas sekas (ir tiesību akts).

Lai kādu lēmumu atzītu par administratīvo aktu, tam ir jāpiemīt visām minētajām pazīmēm *(sk., piemēram, Senāta 2008.gada 29.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-617/2008 12.punktu)*. Līdz ar to cita starpā nepieciešams konstatēt, ka lēmums ir uz āru vērsts un rada tiesiskas sekas.

Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas 2.punkts noteic, ka administratīvais akts nav iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu iestādi vai īpaši pakļautu personu.

[9] Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas lēmuma motivāciju tam, ka pārsūdzētais Rīgas domes lēmums nav administratīvais akts, bet ir Rīgas domes iekšējs lēmums. Kā pamatoti norādīja apgabaltiesa, pieteicējas tiesības vai tiesiskās intereses ar pārsūdzēto lēmumu tieši netiek aizskartas, proti, Rīgas domes lēmums pats par sevi neierobežo pieteicējas tiesības privatizēt zemesgabalu. Līdz ar to iesniegtais pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

Kā izriet no aģentūras valdes 2008.gada 27.maija lēmuma, jautājums par zemesgabala privatizāciju vēl nav līdz galam izlemts. Proti, Ministru kabinetā tiks izskatīts Rīgas domes sagatavotais rīkojuma projekts par zemesgabala nodošanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā bez atlīdzības.

Kā atzīst Senāts, ja Ministru kabinets pieņems lēmumu par zemesgabala nodošanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā bez atlīdzības, pieteicējai būs tiesības šādu lēmumu kā administratīvo aktu pārsūdzēt tiesā, jo pēc būtības ar šādu valsts zemesgabala atsavināšanas lēmumu tiks izbeigta zemesgabala privatizācija. Tādējādi Ministru kabineta lēmums tieši skars pieteicējas tiesības uz zemesgabala privatizāciju (lēmums radīs pieteicējai tiesiskas sekas).

Savukārt, ja Ministru kabinets noraidīs Rīgas domes lūgumu par zemesgabala nodošanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā, aģentūrai būs pamats slēgt ar pieteicēju zemesgabala pirkuma līgumu.

[10] Vienlaikus Senāts norāda, ka pieteicējas blakus sūdzībā norādītie nosacījumi īpašuma atsavināšanai piespiedu kārtā sabiedrības vajadzībām *(sk. šā lēmuma 5.4.punktu)* uz konkrēto gadījumu nav attiecināmi, jo izskatāmajā gadījumā nav konstatējams, ka valsts būtu piespiedu kārtā atsavinājusi sabiedrības vajadzībām pieteicējai piederošo īpašumu.

[11] Ievērojot minēto, apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet iesniegtā blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 16.septembra lēmumu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Baltijas AVS” blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem; administratīvā pārkāpuma lietā konfiscētā transportlīdzekļa īpašnieka (kas nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu) tiesības vērsties kompetentā institūcijā par transportlīdzekļa atdošanu

1. Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa "Lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem" tieši neparedz tiesas tiesības atteikties pieņemt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai šādas tiesvedības izbeigšanu (ja tā ierosināta), ja šādu pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt, vai konkrētais pieteikums Administratīvā procesa likuma 39.nodaļas kārtībā vispār nav izskatāms. Konstatējot minētos apstākļus, ir jāizmanto līdzīgs gadījums, tas ir, tiesvedības ierosinātā lietā izbeigšanas tiesiskais regulējums (Administratīvā procesa likuma 282.pants) (Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa, 282.pants).

2. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 353.pantam (jaunatklāti apstākļi) sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var izskatīt tādu lietu, kas jau bijusi izskatīta, un tajā stājies spēkā tiesas nolēmums. Minētās tiesību normas kārtībā nevar skatīt lietu, kas nav izskatīta un vispār nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 353.pants).

3. Par tiesas lēmumu, ar kuru noteikts, ka izņemtais transportlīdzeklis administratīvā pārkāpuma lietā tā īpašniekam ir jāatdod pēc naudas soda samaksas, nav veicama tiesā kontrole administratīvā procesa kārtībā, tostarp pieteikuma par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kārtībā. Tā kā tiesneša lēmums par rīcību ar transportlīdzekli ir vērsts uz tiesneša tāda lēmuma izpildi, ar kuru noteikts administratīvais sods, kontrole pār to jāveic iestādes vai tiesneša lēmumu izpildi reglamentējošo tiesību normu noteiktajā kārtībā (administratīvo pārkāpumu lietās – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa) (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa, Senāta judikatūra).

4. Jautājums par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir subjektīvās tiesības šādu pieteikumu iesniegt, ir izšķirams un attiecīgs pamats (ka personai nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu) lietas izbeigšanai piemērojams tikai tad, ja tiesa nonāk pie secinājuma, ka lieta vispār ir pakļauta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Tā kā pārsūdzēts ir lēmums, pār kuru kontrole tiesā administratīvā procesa kārtībā nav veicama, tiesvedība ir jāizbeidz uz tā pamata, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (nav administratīvā akta, par kuru veikt

kontroli), nevis uz tā pamata, ka personai nav subjektīvās publiskās tiesības (Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts).

5. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kas reglamentē mantas izņemšanu un atdošanu īpašniekam administratīvo pārkāpumu lietās, tieši nenoteic iestādes vai tiesas rīcību, ja izņemtās mantas īpašnieks nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Tādēļ ir jāvērtē, vai izņemtās mantas īpašnieka tiesības, pieņemot tiesas lēmumu par automašīnas atdošanu īpašniekam pēc naudas soda samaksas, nav skartas tādā veidā, ka šīs personas īpašuma atgūšana ir atkarīga no citai personai noteikta administratīvā soda izpildes. Citiem vārdiem, ka administratīvā soda izpilde ir nodrošināta ar citai personai piederošu mantu. Persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lietojusi citai personai piederošo transportlīdzekli, iespējams, bez tā īpašnieka ziņas. Šādos apstākļos automašīnas īpašniekam ir pamats prasīt pārbaudīt citai personai noteiktā administratīvā soda izpildes nodrošināšanas ar viņa īpašumu pamatotību (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252., 257.pants).

6. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas atšķirībā no Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normām tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kuras nav konkrētās lietas dalībnieki. Automašīnas īpašniekam atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pantam ir tiesības vērsties tiesā, kas pieņēmusi lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav jāatdod neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma lietā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Civilprocesa likuma 632., 633.pants, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa).

2008.gada 12.decembrī Lieta Nr.SKA-794/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese V.Kakste
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja V.V. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 22.septembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā, kas ierosināta sakarā ar V.V. pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 28.maija lēmumu A.M. atzīts par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[4]panta septītajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un viņam piemērots administratīvais arests uz piecām diennaktīm un uzlikts naudas sods 400 latu apmērā. Vienlaikus nolemts izņemto automašīnu uzglabāt līdz naudas soda izpildei un pēc naudas soda izpildes transportlīdzekli atdot tā īpašniekam.

Minētais lēmums stājies spēkā.

[2] Izņemtās automašīnas īpašnieks V.V. Administratīvajā apgabaltiesā iesniedzis pieteikumu par Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 28.maija lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Pieteikumā norādīts, ka A.M. piesavinājās viņam piederošo transportlīdzekli un izdarīja administratīvo pārkāpumu, maldinot V.V. un nodarot mantiskus zaudējumus. Tādēļ nepieciešams pieņemt jaunu lēmumu daļā par transportlīdzekli, atdodot to īpašniekam neatkarīgi no naudas soda izpildes.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 22.septembra lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, kas ierosināta sakarā ar pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem.

Lēmumā norādīti tālāk minētie argumenti.

[3.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmās daļas 1.punktam lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var ierosināt administratīvā procesa dalībnieks.

[3.2] Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa izņemtās automašīnas īpašnieku nav atzinusi par procesa dalībnieku administratīvā pārkāpuma lietā.

[3.3] Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam administratīvo pārkāpumu lietu lietvedībā piedalās pie administratīvās atbildības sauktā persona, cietušais, pārstāvis, liecinieks, eksperts un tulks. Šis uzskaitījums ir izsmeļošs.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.pantam cietušais ir persona, kurai ar administratīvo pārkāpumu nodarīts morāls, fizisks vai mantisks kaitējums.

V.V. ar administratīvo pārkāpumu nav nodarīts mantisks kaitējums. Administratīvā pārkāpuma rīka izņemšana nepadara personu, kurai pieder izņemtais rīks, par cietušo administratīvā pārkāpuma lietā.

Personas intereses var skart pats izņemšanas fakts, bet ne administratīvais pārkāpums.

[3.4] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants tiek piemērots neatkarīgi no tā, kam pieder pārkāpuma izdarīšanas rīks, un rīcība ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem saistāma ar personu, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu, nevis pārkāpuma izdarīšanas rīka īpašnieku.

Pirmās instances tiesas tiesnesim saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 274.[1]panta pirmo daļu lēmumā par administratīvā soda uzlikšanu vai lietvedības izbeigšanu bija jānosaka, kas darāms ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem vai citiem izņemtajiem priekšmetiem un dokumentiem, neatkarīgi no tā, kas ir izņemto rīku īpašnieks.

[3.5] Tā kā V.V. nav procesa dalībnieks administratīvā pārkāpuma lietā, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmās daļas 1.punktam viņam nav tiesību iesniegt pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem šajā administratīvā pārkāpuma lietā. Tā kā pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt šādu pieteikumu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktam izbeidzama tiesvedība lietā, kas ierosināta sakarā ar V.V. pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem.

[3.6] Ja automašīnas īpašniekam radušies zaudējumi sakarā ar citas personas izdarīto pārkāpumu, viņš saskaņā ar Civillikuma normām un atbilstoši attiecīgajai tiesiskajai attiecībai var prasīt zaudējumu atlīdzību no sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Vezuvs", kur automašīna tika nodota remontam pirms administratīvā pārkāpuma izdarīšanas.

[4] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt.

Blakus sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka par A.M. rīcību uzsākts kriminālprocess. Noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir V.V. piederošā automašīna un par rīcību ar minēto transportlīdzekli tiesīgs lemt tikai procesa virzītājs. Tiesa nav konstatējusi, ka pārkāpuma rīks prettiesiski tika iegūts vēl pirms administratīvā pārkāpuma konstatēšanas.

[4.2] Normatīvie akti reglamentē rīcību tikai ar tādu mantu, kas iegūta uz tiesiska pamata. Ignorējot mantas īpašnieka tiesības, netiek panākta taisnīga nolēmuma pieņemšana. Turklāt, ja tiek ierobežotas V.V. tiesības brīvi lietot savu īpašumu, viņam jābūt procesa dalībniekam.

[4.3] Pārkāpuma rezultātā V.V. nodarīts mantisks un morāls kaitējums. Nav saprotams, uz kāda pamata tiesa konstatējusi, ka izņemtās automašīnas īpašniekam nav nodarīts kaitējums. Administratīvā pārkāpuma izdarīšanas veidam un rīkam ir tiešs sakars ar

administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, tādēļ V.V. ir cietusī persona Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.panta izpratnē.

[4.4] Atsakoties atzīt V.V. par trešo personu, nebūs iespējams apstrīdēt vai novērst iespējamās sekas, proti, piedziņas vēršanu uz V.V. īpašumu. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa uzdevums ir sodīt vainīgo personu, nevis radīt mantiskus zaudējumus procesā neiesaistītām personām.

[4.5] Tiesas norāde uz zaudējumu piedziņu no SIA "Vezuvs" ir pretrunā ar tiesas konstatēto, ka automašīnas īpašnieks nav atzīstams par cietušo un administratīvā soda piemērošana nav saistāma ar izņemtās mantas īpašnieku. Īpašniekam ir tiesības saņemt valsts aizsardzību un vienlaikus vērsties tiesā ar prasību par zaudējumu atlīdzību.

Motīvu daļa

[5] Apgabaltiesa, saņemot V.V. pieteikumu par lietas izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, pieņēmusi lēmumu par tiesvedības ierosināšanu. Izskatījusi šo pieteikumu, apgabaltiesa nonākusi pie secinājuma, ka ierosinātā tiesvedība ir izbeidzama, tā kā pieteikums par jaunatklātiem apstākļiem nav izskatāms pēc būtības, jo to iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt šādu pieteikumu. Apgabaltiesa tiesvedības izbeigšanu pamatojusi ar Administratīvā procesa likuma 282.pantu.

Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa "Lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem" tieši neparedz tiesas tiesības atteikties pieņemt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai šādas tiesvedības izbeigšanu (ja tā ierosināta), ja šādu pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt, vai konkrētais pieteikums Administratīvā procesa likuma 39.nodaļas kārtībā vispār nav izskatāms. Tomēr konstatējot minētos apstākļus, Senāta ieskatā apgabaltiesa pamatoti izmantojusi līdzīgu gadījumu, tas ir, tiesvedības ierosinātā lietā izbeigšanas tiesisko regulējumu, proti, Administratīvā procesa likuma 282.pantu.

[6] Apgabaltiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmās daļas 1.punktu un 282.panta 2.punktu, izbeigusi tiesvedību lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz V.V. pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Apgabaltiesa atzinusi, ka, tā kā V.V. nav administratīvā pārkāpuma lietas dalībnieks, viņam nav tiesību iesniegt pieteikumu par lietas izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 353.pantam var ierosināt lietas jaunu izskatīšanu, ja ir konstatējami jaunatklāti apstākļi. Tas nozīmē, ka sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var izskatīt tādu lietu, kas jau bijusi izskatīta un tajā stājies spēkā tiesas nolēmums. Tātad šā panta kārtībā nevar skatīt lietu, kas nav izskatīta un vispār nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Senāts ir atzinis, ka lēmums par transportlīdzekļa izņemšanu vai tā nodošanu glabāšanā, tas ir, neatdošanu personai līdz naudas soda samaksai nav pārsūdzams atsevišķi kā administratīvais akts, jo tas ir vērsts uz administratīvā akta par naudas soda noteikšanu izpildi *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 11., 12.punktu, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 23.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-599/2008 8.punktu)*.

Tādējādi konkrētajā lietā par tiesneses lēmumu daļā, ar kuru noteikts, ka izņemtais transportlīdzeklis administratīvā pārkāpuma lietā tā īpašniekam ir atdodams pēc naudas soda samaksas, tiesā nav veicama kontrole administratīvā procesa kārtībā, tostarp pieteikuma par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kārtībā. Tā kā tiesneša lēmums par rīcību ar transportlīdzekli ir vērsts uz tiesneša lēmuma, ar kuru noteikts administratīvais sods, izpildi, kontrole pār to veicama iestādes vai tiesneša lēmumu izpildi reglamentējošo tiesību normu noteiktajā kārtībā. Administratīvo pārkāpumu lietās tā ir Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa.

[8] Primārais, kas izšķir, vai pieteikums ir pieņemams izskatīšanai, ir tas, vai lieta vispār ir skatāma administratīvā procesa kārtībā. Jautājums par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir subjektīvās tiesības šādu pieteikumu iesniegt, ir izšķirams un attiecīgs pamats (ka personai nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu) lietas izbeigšanai piemērojams tikai tad, ja nonāk pie secinājuma, ka lieta ir pakļauta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

Šādos apstākļos nav pamatots apgabaltiesas secinājums lēmumā, ka tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz V.V. pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem, ir izbeidzama uz tā pamata, ka šādu pieteikumu iesniegusi persona, kura nav (un nevar būt) lietas dalībnieks. Tiesvedība bija izbeidzama uz tā pamata, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (nav administratīvā akta, par kuru veikt kontroli). Tādējādi apgabaltiesas lēmums ir atceļams un tiesvedība izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

[9] Turklāt Senāts neatzīst par pamatotiem apgabaltiesas apsvērumus, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.nodaļa izsmeļoši noteic personu loku, kas piedalās administratīvo pārkāpumu lietu lietvedībā.

Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka administratīvā pārkāpuma lietā konfiscēta transportlīdzekļa īpašnieks (administratīvo pārkāpumu izdarījusi cita persona) ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par transportlīdzekļa konfiskāciju, jo ar to tiek skartas šīs personas tiesības (īpašuma tiesības) *(sk., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-128/2006 8.punktu,*

2007.gada 13.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-690/2007 6.punktu). Tādēļ pamatots ir apgabaltiesas secinājums lēmumā, ka transportlīdzekļa īpašnieks administratīvā pārkāpuma lietā nevar būt cietusī persona, jo aizskārums netiek nodarīts ar pašu administratīvo pārkāpumu. Cietušais atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.pantam ir persona, kurai ar administratīvo pārkāpumu (konkrētajā gadījumā – tieši ar personas prettiesiskajām darbībām ceļu satiksmē) ir nodarīts morāls, fizisks vai mantisks kaitējums. Tomēr transportlīdzekļa īpašnieks administratīvā pārkāpuma lietā var būt trešā persona atbilstoši Administratīvā procesa likuma 28.pantam.

[10] Apgabaltiesa lēmumā atzinusi, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants ir saistāms tikai ar personu, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu, bet ne ar pārkāpuma izdarīšanas rīka īpašnieku.

Konkrētajā gadījumā A.M. administratīvā pārkāpuma lietā, kurā administratīvā atbildība noteikta par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.^{4}panta septītajā daļā paredzēto pārkāpumu, ir izņemts citai personai, tas ir, V.V. piederošais transportlīdzeklis. Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 28.maija lēmumu, ievērojot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmo daļu, noteikts izņemto transportlīdzekli uzglabāt līdz piemērotā naudas soda izpildei. Pēc naudas soda izpildes to atdot īpašniekam.

Senāta ieskatā turpmāk minēto apsvērumu dēļ nepārprotami nav atzīstams, ka rīcība ar pārkāpuma priekšmetu vai izdarīšanas rīku nav saistāma ar tā īpašnieku.

[11] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kas reglamentē tieši mantas izņemšanu un atdošanu īpašniekam administratīvo pārkāpumu lietās, tieši nenoteic iestādes vai tiesas rīcību, ja izņemtās mantas īpašnieks nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu.

Šā kodeksa 257.panta pirmās daļas otrais teikums noteic, ka izņemtās mantas un dokumentus līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā [ja izdarīts administratīvais pārkāpums, kas paredzēts šā kodeksa 149.^{4}panta septītajā daļā, 149.^{5}panta ceturtajā daļā vai 149.^{15}pantā (izņemot sestajā daļā paredzēto pārkāpumu) līdz piemērotā naudas soda izpildei], institūcijas (amatpersonas), kurām ir tiesības izņemt mantas un dokumentus, nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas šā kodeksa 149.^{4}panta septītās daļas pārkāpuma gadījumā (par ko noteikta atbildība konkrētajā lietā) tieši paredz izņemtā transportlīdzekļa atdošanu tikai pēc naudas soda izpildes.

Tai pašā laikā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252.pants noteic mantas izņemšanas mērķus. Proti, 252.panta pirmā

daļa paredz, ka likumdošanas aktos tieši paredzētajos gadījumos, lai pārtrauktu administratīvos pārkāpumus, kad izlietoti citi ietekmēšanas līdzekļi, lai noteiktu pārkāpēja personu, lai sastādītu protokolu par administratīvo pārkāpumu, ja to nevar izdarīt uz vietas un ja protokola sastādīšana ir obligāta, lai nodrošinātu lietu savlaicīgu un pareizu izskatīšanu un izpildītu administratīvo pārkāpumu lietās pieņemtos lēmumus, ir atļauta personas administratīva aizturēšana, personas un mantu apskate, kā arī mantu un dokumentu izņemšana.

Secināms, ka mantas izņemšana cita starpā kalpo vēlāk administratīvā pārkāpuma lietā pieņemta lēmuma izpildes, tas ir, naudas soda samaksas nodrošināšanai.

[12] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 274.^{1}panta pirmā daļa noteic, ka lēmumā par administratīvā soda uzlikšanu vai lietvedības izbeigšanu jānosaka, kas darāms ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem vai citiem izņemtajiem priekšmetiem un dokumentiem. Tie ir konfiscējami vai atdodami atpakaļ to īpašniekam.

Tādēļ ir pamats vērtēt, vai izņemtās mantas īpašnieka tiesības, pieņemot Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses lēmumu par automašīnas atdošanu īpašniekam pēc naudas soda samaksas, nav skartas tādā veidā, ka šīs personas īpašuma atgūšana ir noteikta atkarīga no citai personai noteikta administratīvā soda izpildes. Citiem vārdiem, ka administratīvā soda izpilde ir nodrošināta ar citai personai piederošu mantu.

No lietas materiāliem redzams, ka persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lietojusi citai personai piederošo transportlīdzekli, iespējams, bez tā īpašnieka ziņas. Šādos apstākļos automašīnas īpašniekam ir pamats prasīt pārbaudīt citai personai noteiktā administratīvā soda izpildes nodrošināšanas ar viņa īpašumu pamatotību.

[13] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants noteic, ka jautājumus, kas saistīti ar lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi, izlemj institūcija (amatpersona), kas lēmumu pieņēmusi (panta pirmā daļa). Lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu pareizu un savlaicīgu izpildi kontrolē iestāde, kura pieņēmusi sākotnējo lēmumu (panta otrā daļa).

Šīs tiesību normas vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kas nav konkrētās lietas dalībnieks.

Citi procesuālo tiesību normatīvie akti, proti, Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normas regulē to personu, kas nav konkrētās lietas dalībnieki, tiesību aizsardzību.

Piemēram, Civilprocesa likuma 633.panta pirmā daļa noteic: ja tiesu izpildītājs, apķīlājot mantu, pieļauj likuma pārkāpumu, neatkarīgi no tā, vai manta pieder parādniekam vai citām personām, parādnieka un šo personu pieteikumu par mantas izslēgšanu no aprakstes akta izskata tiesa šā likuma 632.pantā noteiktajā kārtībā (sūdzību izskata rajona (pilsētas) tiesā). Savukārt atbilstoši šā likuma 633.panta otrajai daļai, ja radies strīds par mantas, uz kuru vērsta piedziņa, piederību, tas tiek izskatīts tiesā saskaņā ar prasības tiesvedības noteikumiem.

Savukārt Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa, cita starpā, noteic arī to personu tiesības ar sūdzību vērsties par amatpersonas rīcību vai lēmumu, kuras nav konkrētajā lietā iesaistītās personas, bet kuru tiesības un tiesiskās intereses tiek aizskartas.

No minētajām tiesību normām arī secināms, ka personām, kas nav attiecīgās lietas dalībnieks civillietā vai krimināllietā, bet kuras tiesības un tiesiskās intereses var tikt skartas, netiek noteikts īpašs lietas dalībnieka procesuāls statuss savu tiesību realizēšanai.

Senāts norāda, ka attiecīga tiesiskā regulējuma trūkums Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā nevar būt šķērslis personai prasīt novērst tās tiesību aizskārumu, ja tāds ir.

[14] Lēmumu konkrētajā administratīvā pārkāpuma lietā pieņēmusi un sodu noteikusi Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnese, cita starpā, lemjot šā lēmuma izpildes kārtību, tas ir, par izņemtās automašīnas uzglabāšanu līdz piemērotā naudas soda izpildei, nosakot, ka pēc naudas soda izpildes transportlīdzeklis atdodams tā īpašniekam.

Tas nozīmē, ka automašīnas īpašniekam atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pantam ir tiesības vērsties Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav atdodama neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma lietā.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 22.septembra lēmumu.

Izbeigt tiesvedību lietā, kas ierosināta sakarā ar V.V. pieteikumu par jaunatklātiem apstākļiem.

Lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvā akta paziņošana

1. Ne katra normatīvajā aktā noteiktā iestādes pienākuma neizpilde ir uzskatāma par iestādes faktisko rīcību, kas ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā. Lai iestādes rīcību, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļa parāda segšanai, atzītu par faktisko rīcību, tai pašai par sevi jārada tiešas faktiskās sekas. Ja ir uzsākts administratīvais process, kura rezultātā tiek izdots administratīvais akts, atsevišķas iestādes darbības vai bezdarbības šā procesa ietvaros neveido patstāvīgu faktisko rīcību (Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra).

2. Likumā noteiktais iestādes pienākums rakstveidā informēt nodokļu maksātāju triju darba dienu laikā pēc lēmuma par pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai izpildes ir administratīvā akta – nodokļu pārmaksu novirzīšanas nodokļa parāda segšanai – paziņošanas process (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrā daļa).

3. Administratīvā akta paziņošana ir procesuāla darbība, kādā administratīvais akts tiek darīts zināms personai un kādā tas stājas spēkā. Turklāt, tā kā informēšana par pārmaksas novirzīšanu notiek jau pēc šā lēmuma izpildes, tā ir gan paziņošana par administratīvo aktu, gan tā izpildi. Administratīvā akta paziņošana, tā kā tai nav patstāvīgs un galīgs raksturs, nav faktiskā rīcība. Administratīvā akta paziņošanas kā procesuālas darbības tiesiskuma pārbaude ir jāveic kopā ar administratīvo aktu (Senāta judikatūra).

2008.gada 26.novembrī Lieta Nr.SKA-837/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore J.Briede
tiesnese V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ave Trans" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.oktobra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests ar 2004.gada 10.augusta lēmumu Nr.19/21208 sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Ave Trans" uzlika

pienākumu nomaksāt budžetā papildus noteikto pievienotās vērtības nodokli Ls 2597,22 un soda naudu Ls 2597,22.

Pieteicējas pieteikumu par šā lēmuma atcelšanu tiesa ir noraidījusi, un spriedums ir stājies spēkā.

[2] Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvalde 2005.gada 18.maijā pieņēma lēmumu Nr.16.3.3/13211 par nodokļu parāda un soda naudas bezstrīda piedziņu, ar kuru nolēma piedzīt no pieteicējas nodokļu parādu un soda naudu Ls 6230,90 apmērā.

Šo lēmumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2005.gada 20.jūlijā lēmumu Nr.19/19815 (turpmāk arī – lēmums par bezstrīda piedziņu) atstāja negrozītu.

[3] Par šā lēmuma atcelšanu pieteicēja vērsās tiesā, vienlaikus lūdzot arī izvērtēt Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, ar kuru Valsts ieņēmumu dienests novirzīja pieteicējas pievienotās vērtības nodokļa pārmaksu nodokļu parāda segšanai, nepaziņojot par to pieteicējai.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 7.marta spriedumu noraidīja pieteikumu daļā par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu, bet apmierināja daļā, proti, atzina par prettiesisku Valsts ieņēmumu dienesta faktisko rīcību, neinformējot pieteicēju par nodokļu pārmaksas novirzīšanu parādu segšanai.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums apmierināts, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 17.oktobra lēmumu izbeidza tiesvedību administratīvajā lietā. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Apgabaltiesa skata lietu pēc būtības tikai daļā par Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās nodokļu pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļu parāda segšanai, jo spriedums ir ticis pārsūdzēts tikai šajā daļā.

[5.2] Par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē var atzīt tādu iestādes darbību/bezdarbību, kas pati par sevi privātpersonai rada faktiskas sekas. Valsts ieņēmumu dienesta rīcība, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās nodokļu pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļu parāda segšanai, būtu atzīstama par faktisko rīcību, ja tā pati par sevi radītu tiešas faktiskās sekas. Konkrētajā gadījumā pārsūdzētā rīcība tālāk minēto iemeslu dēļ pati par sevi nerada tiešas sekas.

[5.3] No lietas materiāliem izriet, ka Valsts ieņēmumu dienests 2005.gada 17.martā pieņēma lēmumu Nr.16.19.3/7435 (turpmāk arī – lēmums par pārmaksu), ar kuru konstatēja, ka pieteicējai uz 2005.gada 11.martu ir izveidojušies parādi un pārmaksas un nolēma pārmaksas novirzīt pievienotās vērtības nodokļa parāda dzēšanai. Lēmums pamatots ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otro daļu.

[5.4] No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrās daļas un 28.panta ceturtās daļas izriet, ka gadījumos, kad nodokļu maksātājam ir nodokļu maksājumu parāds un ir izveidojušās nodokļu pārmaksas, likumdevējs noteicis Valsts ieņēmumu dienestam pienākumu pēc savas iniciatīvas pieņemt lēmumu par pārmaksas novirzīšanu nodokļu parādu segšanai, kā arī noteicis šāda lēmuma paziņošanas kārtību tā adresātam. Minētais lēmums rada nodokļu maksātājam tiesiskas sekas, jo izmaina nodokļu maksātāja pienākumu iemaksāt valsts budžetā noteiktu nodokļu un ar tiem saistīto maksājumu apmēru.

[5.5] Valsts ieņēmumu dienesta rīcība ir tieši saistīta ar lēmumu par pārmaksu. Pieteicēja norāda, ka Valsts ieņēmumu dienests nav paziņojis pieteicējai par minētā lēmuma pieņemšanu un izpildi, kā to prasa likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrā daļa.

Iestādes pienākums paziņot par pieņemto lēmumu par nodokļu pārmaksas novirzīšanu ir procesuāla darbība un tā saistāma ar administratīvo procesu, kura rezultātā lēmums par nodokļu pārmaksas novirzīšanu tika pieņemts. Procesuālo darbību pārbaude notiek vienlaikus ar galīgo administratīvo aktu. Tādējādi pieteicējas pārsūdzētā procesuālā darbība nav atsevišķi atraujama no lēmuma par pārmaksu. Tādēļ to, vai iestāde ir izpildījusi likumā noteikto paziņošanas pienākumu, ir jāvērtē kopā ar lēmuma par pārmaksu tiesiskumu. Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicēja nav apstrīdējusi un pārsūdzējusi lēmumu par pārmaksu. Ievērojot minēto, tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

[6] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicēja ir iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūdz Senātu lēmumu atcelt un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības, pamatojoties uz tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa ir nepareizi iztulkojusi Administratīvā procesa likuma 89.pantu, jo no lietas materiāliem ir konstatējama Valsts ieņēmumu dienesta bezdarbība un prettiesiska rīcība, atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrajai daļai nepaziņojot trīs dienu laikā pieteicējai par nodokļu pārmaksas novirzīšanu parāda dzēšanai. Nepaziņošana ietekmēja Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2005.gada 18.maija lēmumā Nr.16.3.3/13211 par nodokļu parāda un soda naudas bezstrīda piedziņu norādāmās un no pieteicējas bezstrīda kārtībā piedzenamās summas apmēru.

Turklāt, tā kā ne minētajā lēmumā, ne arī lēmumā par bezstrīda piedziņu nav norādīts un nav pierādīts, kādas pārmaksāto nodokļu summas Valsts ieņēmumu dienests pirms parāda piedziņas bezstrīda kārtībā uzsākšanas būtu novirzījis pieteicējas parāda dzēšanai, un nav norādīts un pierādīts, kad Valsts ieņēmumu dienests par to informēja pieteicēju, uzskatāms, ka apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā

procesa likuma 81.panta piekto daļu, kā arī 150.panta pirmo un otro daļu.

[6.2] Tāpat lēmumu par pārmaksu nevar uzskatīt par Valsts ieņēmumu dienesta pienākuma – paziņošana par pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai – izpildi un šo lēmumu nevar attiecināt uz Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2005.gada 18.maija lēmumu Nr.16.3.3/13211, jo lēmums par pārmaksu ir pieņemts pirms 2005.gada 18.maija lēmuma.

[6.3] Tiesa ir nepareizi iztulkojusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 28.panta ceturto daļu, jo nebija iestājušies priekšnosacījumi šīs tiesību normas piemērošanai.

[6.4] Tiesai nebija pamata izbeigt tiesvedību lietā par lēmumu par bezstrīda piedziņu un iestādes faktisko rīcību.

Motīvu daļa

[7] Blakus sūdzības kārtībā ir izšķirams jautājums par to, vai pieteicējas neinformēšana par nodokļa pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļa parāda segšanai, ir faktiskā rīcība.

[8] Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Panta otrā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību.

No minētajām tiesību normām izriet, ka faktiskās rīcības pazīme ir tās patstāvīgais un galīgais raksturs, turklāt tā ir vērsta nevis uz tiesiska rakstura, bet uz faktiska rakstura seku radīšanu. Par faktisko rīcību var atzīt tādu iestādes darbību vai bezdarbību, kas pati par sevi rada privātpersonai faktiskas sekas.

Ne katra normatīvajā aktā noteiktā iestādes pienākuma neizpilde ir uzskatāma par iestādes faktisko rīcību, kas ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā. Ievērojot minēto, pretēji pieteicējas viedoklim apgabaltiesa ir pareizi interpretējusi Administratīvā procesa likuma 89.pantu un pamatoti secinājusi, ka, lai Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļa parāda segšanai, atzītu par faktisko rīcību, tai pašai par sevi jārada tiešas faktiskās sekas.

[9] Pieteicējai izveidojušās pārmaksas ir novirzītas nodokļa parāda segšanai ar lēmumu par pārmaksu. Pieteicēja uzskata, ka nepaziņošana par šā lēmuma pieņemšanu un izpildi ir prettiesiska faktiskā rīcība, jo atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrajai daļai iestādei šis lēmums bija jāpaziņo pieteicējai noteiktā termiņā.

[10] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrā daļa noteic, ka pirms nokavēto nodokļu maksājumu piedziņas bezstrīda kārtībā nodokļu administrācija nodokļu parādu segšanai novirza izveidojušās nodokļu pārmaksas. Nodokļu maksātājs par pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai tiek rakstveidā informēts triju darba dienu laikā pēc tās izpildes.

Senāts secina, ka minētajā tiesību normā ir noteikts administratīvā akta – nodokļu pārmaksu novirzīšanas nodokļa parāda segšanai – paziņošanas process. Administratīvā akta paziņošana ir procesuāla darbība, kādā administratīvais akts tiek darīts zināms personai un kādā tas stājas spēkā. Turklāt no minētās tiesību normas izriet, ka informēšana par pārmaksas novirzīšanu notiek jau pēc šā lēmuma izpildes. Līdz ar to pēc būtības šī tiesību norma ietver paziņošanu gan par pašu administratīvo aktu, gan tā izpildi.

Ja ir uzsākts administratīvais process, kura rezultātā tiek izdots administratīvais akts, atsevišķas iestādes darbības vai bezdarbības šā procesa ietvaros neveido patstāvīgu faktisko rīcību *(sal. Senāta 2008.gada 11.novembra lēmumu lietā Nr.SKA-787/2008)*.

Tā kā tika secināts, ka administratīvā akta paziņošana ir procesuāla darbība, tā nav faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē. Procesuālās darbības ir pārbaudāmas kopā ar pašu administratīvo aktu, tas ir, konkrētajā gadījumā ar lēmumu par pārmaksu. Minēto lēmumu pieteicēja nav ne apstrīdējusi, ne pārsūdzējusi. Līdz ar to administratīvā procesa kārtībā tiesā atsevišķi nav iespējams pārbaudīt procesuālās darbības saistībā ar šo administratīvo aktu, tas ir, tā paziņošanas tiesiskumu.

[11] Pieteicēja nepamatoti norāda, ka nepaziņošana pieteicējai ietekmēja Valsts ieņēmumu dienesta vēlāk pieņemtā lēmuma par bezstrīda piedziņu saturu, proti, šajā lēmumā norādīto summu.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrā daļa, kā minēts iepriekš šajā lēmumā, ir vērsta uz to, lai persona, uz kuru attiecas konkrētais lēmums, tiktu par to informēta.

[12] Pieteicēja norāda, ka, tā kā lēmumā par bezstrīda piedziņu nav norādīts un nav pierādīts, kādas pārmaksāto nodokļu summas Valsts ieņēmumu dienests pirms parāda piedziņas bezstrīda kārtībā uzsākšanas būtu novirzījis pieteicējas parāda dzēšanai un nav norādīts un pierādīts, kad Valsts ieņēmumu dienests par to informēja pieteicēju, uzskatāms, ka apgabaltiesa neievēroja Administratīvā procesa likuma 81.panta piekto daļu, 150.panta pirmo un otro daļu. Tālāk minēto iemeslu dēļ šis blakus sūdzības arguments ir noraidāms.

Lēmums par pārmaksu un lēmums par bezstrīda piedziņu ir divi patstāvīgi lēmumi, un katrs no tiem ir apstrīdams un pārsūdzams atsevišķi.

No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrās daļas, kas noteic, ka izveidojušās nodokļu pārmaksas nodokļu parādu segšanai tiek novirzītas pirms nokavēto nodokļu maksājumu piedziņas bezstrīda kārtībā, izriet, ka, lai bezstrīda kārtībā piedzenamās nodokļa parāda un soda naudas summas tiktu piedzītas pareizi, pirms lēmuma pieņemšanas par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā iestādei ir jānovirza nodokļu pārmaksas nodokļu maksājumu dzēšanai, ja šādas pārmaksas ir izveidojušās. Konkrētajā gadījumā lēmums par pārmaksu ir pieņemts pirms lēmuma par bezstrīda piedziņu. Tas nozīmē, ka iestāde ir ievērojusi likumā noteikto kārtību nodokļu parādu segšanai.

Savukārt, tā kā lēmumā par pārmaksu jau bija noteikts, kāda nodokļu pārmaksas summa ir novirzāma parāda segšanai, jautājums par pārmaksas novirzīšanu pretēji pieteicējas viedoklim vairs nebija jārisina lēmumā par bezstrīda piedziņu.

Ievērojot minēto, atsaukšanās uz Administratīvā procesa likuma 150.panta pirmās un otrās daļas, kas noteic, ka iestādei ir jāpierāda tie apstākļi, uz kuriem tā atsaucas kā uz savu iebildumu pamatojumu un ka iestāde var atsaukties tikai uz tiem pamatojumiem, kuri minēti administratīvajā aktā, pārkāpumu nav pamatota, jo lietā nav strīda par to, ka Valsts ieņēmumu dienests tiesā būtu atsaucies uz citu pamatojumu, nekā norādīts administratīvajā aktā, un ka Valsts ieņēmumu dienests nebūtu pierādījis tos apstākļus, uz kuriem tas atsaucies kā uz savu iebildumu pamatojumu. Savukārt atsaukšanās uz šā likuma 81.panta piektās daļas pārkāpumu arī ir nepamatota, jo lietā nav strīda par to, kurš lēmums lietā ir atzīstams par iestādes administratīvā akta galīgo noformējumu.

[13] Savukārt tas, vai lēmuma par bezstrīda piedziņu pieņemšanā ir ievērots lēmumā par pārmaksu noteiktais, ir pārbaudāms, vērtējot lēmuma par bezstrīda piedziņu tiesiskumu. Konkrētajā lietā tas ir Valsts ieņēmumu dienesta Galvenās muitas pārvaldes 2005.gada 18.maija lēmums, kas savu galīgo noformējumu ieguvis Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 20.jūlijā lēmumā Nr.19/19815.

Šo lēmumu pieteicēja ir pārsūdzējusi šajā lietā, un Administratīvā rajona tiesa ir izvērtējusi šā lēmuma tiesiskumu un pamatotību. Minētajā daļā rajona tiesas spriedums ir stājies jau spēkā, jo tā netika pārsūdzēta apelācijas kārtībā.

[14] Blakus sūdzības iesniedzēja arī uzskata, ka tiesa ir nepareizi iztulkojusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 28.panta ceturto daļu, jo nebija iestājušies priekšnosacījumi šīs tiesību normas piemērošanai.

Kā redzams no apgabaltiesas lēmuma (sk. apgabaltiesas lēmuma 13.punkta atreferējumu šā lēmuma 5.4.punktā), tiesa uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 28.panta ceturto daļu ir atsaukusies tikai tādā

kontekstā, ka lēmums, kas tiek pieņemts saskaņā ar šo tiesību normu, ir administratīvais akts, jo rada tiešas tiesiskās sekas personai.

Tiesa minēto tiesību normu nav piemērojusi pēc būtības, vērtējot, vai, pieņemot lēmumu par pārmaksu, ir ievēroti šajā tiesību normā noteiktie priekšnoteikumi šā lēmuma pieņemšanai. Tiesai tas arī nebija jādara, jo pieteicēja nav pārsūdzējusi minēto lēmumu, bet tikai tā nepaziņošanu.

[15] Kā nepamatots ir noraidāms pieteicējas arguments, ka apgabaltiesa nedrīkstēja izbeigt tiesvedību par lēmumu par bezstrīda piedziņu. Senāts secina, ka apgabaltiesa tālāk minēto argumentu dēļ nav izbeigusi tiesvedību lietā par šo lēmumu, jo tiesai tas nebija jādara.

Apgabaltiesai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmajai daļai ir jāizskata lieta pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā.

Pirmās instances tiesa noraidīja pieteikumu daļā par lēmuma par bezstrīda piedziņu atcelšanu. Pieteicējs šajā daļā Administratīvās rajona tiesas spriedumu nav pārsūdzējis. Valsts ieņēmumu dienests apelācijas sūdzībā ir lūdzis atcelt Administratīvās rajona tiesas spriedumu daļā, ar kuru apmierināts pieteicējas pieteikums, tas ir, par iestādes rīcību, neinformējot pieteicēju par nodokļu pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai. Tas nozīmē, ka apgabaltiesai lieta bija jāskata tikai daļā par šo rīcību, bet ne par lēmumu par bezstrīda piedziņu, jo Administratīvās rajona tiesas spriedums par šo lēmumu ir stājies spēkā. Uz to apgabaltiesa ir norādījusi sava lēmuma 10.punktā. Turklāt apgabaltiesas lēmuma rezolutīvajā daļā ir nolemts izbeigt tiesvedību tikai pēc pieteikuma par Valsts ieņēmuma dienesta rīcību, nepaziņojot pieteicējai par nodokļu pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.oktobra lēmumu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ave Trans" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

8. Nolēmumi par personas tiesībām iesniegt pieteikumu

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības prasīt pašvaldībai nodrošināt ielas apgaismojumu

1. Par faktisko rīcību administratīvajā procesā nevar uzskatīt normatīvo aktu vispārīgu neievērošanu jebkurā valsts pārvaldes darbībā. Administratīvās tiesas kontrolei pakļautā faktiskā rīcība vienmēr ir saistīta tikai ar konkrētām, individuāla rakstura darbībām attiecībā uz konkrētu personu (Administratīvā procesa likuma 89.pants).

2. Lai apstiprinātu, ka privātpersonai ir subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz abiem šādiem jautājumiem:

1) vai valsts pārvaldei tiesību normā ir noteikts tiesisks pienākums;

2) vai valsts pārvaldes tiesiskais pienākums aizstāv arī atsevišķu indivīdu intereses.

Līdz ar to subjektīvās publiskās tiesības privātpersonai ir tad, ja tiesību normā ir noteikts īpašs valsts pārvaldes pienākums un šis valsts pārvaldes pienākums tajā pašā laikā kalpo atsevišķu privātpersonu individuālajām interesēm (tiesību doktrīna).

3. Pašvaldībai ir pienākums īstenot savas autonomās funkcijas. Tomēr tas nenozīmē, ka ikkatram pašvaldības iedzīvotājam ir subjektīvās tiesības ierosināt administratīvā procesa kārtībā kontroli pār to, kā pašvaldība šīs funkcijas veic. Pašvaldības funkcija nodrošināt ielu apgaismojumu nav vērsta uz individuālu interešu aizsardzību, līdz ar to personām nav subjektīvo tiesību administratīvā procesa kārtībā prasīt, lai pašvaldībai tiktu uzlikts attiecīgs pienākums (likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts).

2008.gada 8.janvārī Lieta Nr.SKA-101/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja pieteicējas I.D. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.oktobra lēmumu, ar kuru

atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 29.jūnija lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 25.aprīlī pieteicēja I.D. nosūtīja Jūrmalas pilsētas domei iesniegumu ar lūgumu ierīkot ielas apgaismojumu (..) ielā, Jūrmalā.

2005.gada 16.jūnijā Jūrmalas pilsētas dome sniedza atbildi Nr.39/D-1876 informējot, ka, ņemot vērā gājēju un satiksmes intensitāti ielās, (..) ielā 2005.gadā nav paredzēts ierīkot apgaismojumu. Vienlaikus tika norādīts, ka pieteicējai ir iespēja apgaismojumu ierīkot patstāvīgi. Pēc apgaismes ietaišu uzstādīšanas visus tālākos izdevumus segtu Jūrmalas pilsētas dome.

2005.gada 6.jūlijā pieteicēja atkārtoti iesniedza iesniegumu Jūrmalas pilsētas domei, lūdzot noformēt administratīvo aktu rakstveidā. Iesniegumā tika norādīts arī uz pieļautajiem procesuālo tiesību normu pārkāpumiem.

2005.gada 25.jūlijā Jūrmalas pilsētas dome sniedza atbildi Nr.39/D-2888, norādot, ka nav pamata administratīvā akta izdošanai, jo netiek radītas tiesiskas sekas.

Uzskatot Jūrmalas pilsētas domes atbildi par nepamatotu, pieteicēja 2005.gada 24.augustā nosūtīja Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrijai sūdzību ar lūgumu uzlikt pienākumu Jūrmalas pilsētas domei noformēt rakstveida administratīvo aktu, kā arī izvērtēt amatpersonu rīcību, sniedzot atzinumu, un novērst pieļautos pārkāpumus.

2005.gada 9.septembrī Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrija sniedza pieteicējai atbildi Nr.1-14/D-845/6612, informējot, ka atbilstoši ministrijas nolikumam tās kompetencē neietilpst pašvaldības izdoto administratīvo aktu un pašvaldības faktiskās rīcības izvērtēšana administratīvajā procesā. Izvērtēt visus lietas faktiskos apstākļus, pārbaudīt lietā iesniegtos pierādījumus un taisīt par tiem juridiski pamatotu nolēmumu ietilpst tikai tiesas kompetencē.

[2] 2005.gada 12.decembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums, kurā lūgts izvērtēt Jūrmalas pilsētas domes faktiskās rīcības prettiesiskumu.

Pieteicēja uzskata par prettiesisku Jūrmalas pilsētas domes faktisko rīcību, atsakot pieteicējai ielas apgaismojuma ierīkošanu (..) ielā, Jūrmalā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 29.jūnija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmajai daļai faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu,

ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Par faktisko rīcību atzīstamas arī iestādes darbības, kas neatkarīgi no iestādes nodoma rada tādas faktiskās sekas, kuru rezultātā privātpersonai ir radies vai var rasties būtisks tiesību aizskārums. Iestādes procesuālās darbības (darbības, kurām trūkst galējā noregulējuma rakstura) nav faktiskā rīcība. Minētā panta otrā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību, kā arī iestādes sniegta izziņa.

[3.2] No pieteikuma izriet, ka pašvaldības faktiskā rīcība konkrētajā gadījumā izpaužas bezdarbībā, neievērojot likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktā noteikto pašvaldības pienākumu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošanā.

Par faktisko rīcību administratīvajā procesā nevar uzskatīt normatīvo aktu vispārīgu neievērošanu jebkurā valsts pārvaldes darbībā. Administratīvās tiesas kontrolei pakļautā faktiskā rīcība vienmēr ir saistīta tikai ar konkrētām, individuāla rakstura darbībām attiecībā uz konkrētu personu. Minētais izriet no Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punkta, kas noteic, ka Administratīvā procesa likuma pamatmērķis ir pakļaut tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu.

[3.3] Likuma "Par pašvaldībām" 15.pantā noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas. Viena no tām ir gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana) (2.punkts).

Kā atzīts juridiskajā literatūrā, pašvaldībām piešķirtā autonomā kompetence ir pietiekami plaša ne tikai tās apjoma ziņā, bet arī ņemot vērā iespējamību precīzi noteikt katras atsevišķās funkcijas saturu un iespējamības izvērtēt tās izpildes pakāpi. Tādējādi pašvaldībām piešķirtā autonomā kompetence drīzāk uzskatāma par darbības jomu, kuras īstenošana ar dažādu precizitātes un prasību līmeni reglamentēta tiesību aktos, atstājot zināmu rīcības brīvību tās īstenošanā pašvaldībām *(Jaunzeme K. Latvijas pašvaldības kā valsts pārvaldes subjekti. Jurista Vārds, 2006.gada 31.janvāris, Nr.5)*.

Likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 1.punktā ir noteikts, ka, pildot savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības veidot pašvaldību iestādes, dibināt biedrības vai

nodibinājumus, kapitālsabiedrības, kā arī ieguldīt savus līdzekļus kapitālsabiedrībās.

Likuma "Par pašvaldībām" 14.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, lai izpildītu savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums izstrādāt un apstiprināt pašvaldības budžetu (2.punkts), atbilstoši apstiprinātajam pašvaldības budžetam racionāli un lietderīgi izlietot pašvaldības finanšu līdzekļus (6.punkts).

[3.4] Likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktā noteiktās autonomās funkcijas – publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana – izpildes kārtība un apjoms nav reglamentēts nevienā ārējā normatīvajā aktā.

Jūrmalas pilsētas dome kā vienīgais dalībnieks šās autonomās funkcijas izpildei ir izveidojusi SIA "Jūrmalas gaisma".

[3.5] No 2004.gada 19.aprīlī starp SIA "Jūrmalas gaisma" un Jūrmalas pilsētas domi noslēgtā pilnvarojuma līguma Nr.1.1-16/698 izriet, ka norādītās komercsabiedrībai nodotās funkcijas izpilde tiek veikta Jūrmalas pilsētas domes piešķirtā finansējuma robežās. Savukārt no tiesai iesniegtā sanāksmes protokola izriet, ka Jūrmalas pilsētas domes Transporta un komunālo lietu komiteja izskata SIA "Jūrmalas gaisma" gada ietvaros sastādīto rīcības plānu, apstiprinot konkrēto objektu sarakstu un norādot tām nepieciešamo finansējuma apjomu, t.i., pieņem iekšējo pārvaldes lēmumu, kas nav pārsūdzams administratīvā procesa ietvaros atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas 2.punktā norādītajam.

Secināms, ka atbildētāja autonomās funkcijas – publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana – izpildi veic attiecībā uz konkrētajiem pašvaldības īpašumā esošajiem objektiem – ielām, ceļiem, laukumiem un citām Jūrmalas pilsētas publiskai lietošanai paredzētajām administratīvajām teritorijām, bet nenodrošina šādu pakalpojumu konkrētām privātpersonām, kā tas ir noteikts attiecībā uz citu pašvaldībai noteikto autonomo funkciju izpildi, piemēram, palīdzības sniegšana iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā, iedzīvotāju nodrošināšana ar sociālo palīdzību un citām.

[3.6] Nevienā ārējā normatīvajā aktā nav noteiktas privātpersonas tiesības saņemt no pašvaldības pakalpojumu – konkrētas teritorijas apgaismojumu, ko privātpersona izsaka pēc pašas iniciatīvas. Privātpersonām nav piešķirtas arī tiesības prasīt pašvaldību budžeta līdzekļu pārdalīšanu par labu pieteiktajam privātpersonas ierosinājumam.

Kā vairākkārt norādījis Senāts, subjektīvās tiesības izriet no objektīvajām tiesībām jeb tiesību normām. Citiem vārdiem, subjektīvās tiesības personai ir tikai tad, ja tās izriet no kādas tiesību normas *(sk., piemēram, Senāta 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-291*

12.punktu, 2005.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-148 12.punktu, 2006.gada 8.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-402/2006 7.punktu).

Savukārt personas interese ir atzīstama par tiesisku jeb tiesiski aizsargātu interesi tad, ja pastāv kāda tiesību norma, kura ir izdota ar mērķi aizsargāt attiecīgo personas interesi *(sk., piemēram, Senāta 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-291 13.punktu, 2006.gada 8.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-402 10.punktu, 2007.gada 16.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-144/2007 8 punktu)*.

[3.7] Konkrētās autonomās funkcijas (publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana) izpildei pašvaldībai ir piešķirtas tiesības brīvi rīkoties pašvaldības esošo finanšu līdzekļu ietvaros atbilstoši pašvaldības budžetā noteiktajam, vadoties no pašvaldības interešu viedokļa kopuma. Pašvaldības patstāvība savu funkciju īstenošanā noteikta arī Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3.panta pirmajā daļā – vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs. Savukārt pašvaldības pieņemtajam budžetam ir saistošo noteikumu, t.i., ārēja normatīva akta, spēks atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 46.pantam.

No minētā izriet, ka konkrētajā gadījumā atbildētāja atteikuma ierīkot apgaismojumu (..) ielā, Jūrmalā, izvērtēšana tiešā veidā būtu saistāma ar pašvaldības rīcības izvērtēšanu ikgadējā pašvaldības budžeta sastādīšanā, jo katras pašvaldības veicamās funkcijas finansējuma apjoms tiek noteikts attiecīgajā pašvaldības budžeta postenī. Tiesa atzīst, ka normatīvā akta (pašvaldības budžeta) tapšanas procesā prioritāšu noteikšana un to izvērtēšana nav pakļauta administratīvo tiesu kompetencei. Tiesas kontrolei nav pakļauti arī pašvaldības iekšējie lēmumi – konkrētās funkcijas izpildei piešķirtā finansējuma sadalīšana pa objektiem.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 29.jūnija lēmumu.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 22.oktobra lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 29.jūnija lēmumu.

Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka pirmās instances tiesas lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc pievienojās tam. Vienlaikus, atbildot uz blakus sūdzībā ietvertajiem argumentiem, apgabaltiesa norādīja, ka pirmās instances tiesa ir pareizi izpratusi prasījuma būtību.

[6] Pieteicēja iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Administratīvā apgabaltiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 322. un 302.pantu, jo nedeva novērtējumu blakus sūdzībā ietvertajiem argumentiem.

[6.2] Tiesa nepamatoti uzskatīja, ka pieteicēja lūdza Jūrmalas domei sniegt pakalpojumu. Tā kā (..) iela ir pašvaldības īpašums, prasība par tās apgaismošanu nav lūgums veikt šādu pakalpojumu privātpersonas labā. Pieteicēja lūdz atzīt par prettiesisku Jūrmalas domes faktisko rīcību, nevis sniegt pakalpojumu.

[6.3] Atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punktam pašvaldības autonomā funkcija ir gādāt par ielu apgaismošanu. "Gādāt" nozīmē rūpēties (par kaut ko), darīt tā, lai nodrošinātu. Līdz ar to nevar secināt, ka pašvaldība varētu izvēlēties, vai šo funkciju īstenot.

Tiesa nepamatoti norādījusi, ka par faktisko rīcību administratīvajā procesā nevar uzskatīt normatīvo aktu vispārīgu neievērošanu jebkurā valsts pārvaldes darbībā.

Faktiskajai rīcībai nav obligāti jābūt darbībai. Tā var būt arī bezdarbība – ar likumu noteiktu pienākumu nepildīšana. Piemēram, iesnieguma neizskatīšana, izziņas nesniegšana, ielu apgaismojuma neierīkošana. Nepastāvot augstākstāvošai institūcijai, šāda rīcība ir pakļauta tiesas kontrolei.

Nav pamatota tiesas atziņa, ka tiesas kontrolei pakļautā faktiskā rīcība vienmēr ir saistīta ar konkrētām, individuāla rakstura darbībām attiecībā uz konkrētu personu.

Izdarot šādu secinājumu, tiesa atsaucās uz Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu, kas nesniedz privātpersonas termina definīciju administratīvi procesuālajās tiesībās.

Iestādes faktiskā rīcība var būt saistīta ne tikai ar vienu personu, bet arī ar vairākām personām. Nav pamatots secinājums, ka šāda rīcība nav pakļauta tiesas kontrolei. Apgaismojuma neierīkošana nav saistīta tikai ar pieteicēju kā fizisko personu, bet arī ar visiem attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotājiem. Viena indivīda iniciatīva nav definējama kā rīcība tikai savās interesēs.

[6.4] Lai gan autonomo funkciju izpilde ir atstāta pašvaldības ziņā, tomēr, tās īstenojot, ir jāievēro tiesību principi. Konkrētajā gadījumā ir pārkāpts vienlīdzības princips. Proti, apgaismojamos objektus SIA "Jūrmalas gaisma" ir izvēlējusies patvaļīgi, nav skaidri to izvēles kritēriji.

Tiesības uzturēties administratīvajā teritorijā, kurā ir nodrošināts apgaismojums, izriet no likuma "Par pašvaldībām", jo pašvaldības autonomā funkcija ir noteikta tieši administratīvajā teritorijā dzīvojošo personu likumisko interešu nodrošināšanai (garantēšanai). Tiesību norma ir izdota ar mērķi aizsargāt konkrēto personu intereses, kas izriet

no minētā likuma 3.panta pirmajā daļā noteiktā, ka pašvaldība nodrošina likumos noteikto funkciju izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Tādējādi ir tiesiski aizsargājamas ikviena attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāja intereses.

[6.5] Saeimas Juridiskais birojs ir norādījis, ka pašvaldībai ir pienākums īstenot autonomās funkcijas, tā nav pašvaldības izvēles brīvība.

[6.6] Nozīmīgs apstāklis ir tas, ka tiesa sākotnēji pieņēma pieteikumu. Tikai pēc lietas izskatīšanas pēc būtības tā nolēma izbeigt tiesvedību.

Izbeidzot tiesvedību, tiesa pieļauj, ka pašvaldības darbība un bezdarbība paliek nekontrolēta.

[6.7] Pašvaldība nodrošina dekoratīvo svētku apgaismojumu atsevišķām Jūrmalas ielām. Tai pašā laikā pašvaldība nevēlas rast līdzekļus, lai apgaismotu ielu dažu metru garumā, lai gan tas nebūtu nesamērīgi dārgi.

Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā minētajiem principiem pašvaldības pienākums ir rūpēties par savu iedzīvotāju drošību, novērst dzīvības apdraudējumus un radīt vispārzināmus dzīves kvalitātes apstākļus. Konkrētais (..) ielas posms bez apgaismojuma nav drošs.

Tādējādi tiesa nav ievērojusi privātpersonas tiesību ievērošanas principu.

Nav samērīga un taisnīga situācija, ka pašvaldībai tiek dotas atlaides savu pienākumu nepildīšanas attaisnošanai ar naudas līdzekļu iespējamu nepietiekamību, savukārt privātpersonai, piemēram, nodokļi ir jānomaksā neatkarīgi no sava finansiālā stāvokļa.

Pieteicēja maksā nekustamā īpašuma nodokli.

Fakts, ka konkrēto pieteikumu pieteicēja ir iesniegusi viena, nenozīmē, ka pieteicējas mērķis ir gūt personisku labumu. Pieteikuma mērķis ir panākt, ka iela tiek apgaismota visu cilvēku labad, to interesēs un drošībai.

Nav iespējams par saviem līdzekļiem ierīkot apgaismojumu citai personai piederošā īpašumā, jo tā būtu patvarība.

Valstij ir jāatrod līdzekļi, tā nevar bankrotēt.

[7] Jūrmalas pilsētas dome iesniedza paskaidrojumus par pieteicējas blakus sūdzību. Paskaidrojumos argumentēts, ka pieteicējas blakus sūdzībā norādītie argumenti nav pamatoti, bet Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir pareizs.

Motīvu daļa

[8] Kā izriet no pieteikuma un blakus sūdzības Senātam, pieteikuma priekšmets ir: 1) pienākuma uzlikšana Jūrmalas pilsētas

pašvaldībai veikt faktisku rīcību – ierīkot ielas apgaismojumu noteiktā (..) ielas posmā, Jūrmalā; 2) iestādes pretējas faktiskās rīcības – ielas apgaismojuma neierīkošanas – atzīšana par prettiesisku.

Tātad pieteikums ir iesniegts par iestādes faktisko rīcību. Līdz ar to vispirms jānoskaidro, vai lietā ir konstatējama iestādes faktiskā rīcība.

[9] Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja **privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības** vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties **personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums**.

Līdz ar to viens no obligātiem priekšnoteikumiem, lai iestādes rīcību varētu atzīt par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, ir privātpersonas tiesības uz šo iestādes rīcību (šajā gadījumā – ielas apgaismojuma ierīkošanu) vai ar attiecīgo iestādes rīcību radīts privātpersonas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums *(sal. ar Senāta 2007.gada 29.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-446/2007 8.–9. un 11.punktu)*.

[10] Konkrētajā gadījumā, lai noskaidrotu, vai lietā ir konstatējama iestādes faktiskā rīcība un līdz ar to – vai lieta ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā, ir vērtējams, vai pieteicējai ir tiesības uz to, lai Jūrmalas pilsētas pašvaldība ierīkotu ielas apgaismojumu noteiktā (..) ielas posmā, Jūrmalā. Ja pieteicējai šādu tiesību nav, tad viņas interese par ielas apgaismojuma ierīkošanu nav atzīstama par tiesiski aizsargātu (tiesisku interesi) un attiecīgi nav aizstāvama administratīvā procesa kārtībā.

[11] Kā pamatoti norādījušas zemāku instanču tiesas, subjektīvās tiesības personai ir tad, ja tās izriet no kādas tiesību normas.

Lai apstiprinātu, ka privātpersonai ir subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz abiem šādiem jautājumiem:

1) vai valsts pārvaldei tiesību normā ir noteikts tiesisks pienākums;

2) vai valsts pārvaldes tiesiskais pienākums aizstāv arī atsevišķu indivīdu intereses.

Līdz ar to subjektīvās publiskās tiesības privātpersonai ir tad, ja tiesību normā ir noteikts īpašs valsts pārvaldes pienākums un šis valsts pārvaldes pienākums tajā pašā laikā kalpo atsevišķu privātpersonu individuālajām interesēm.

Šajā sakarā jāņem vērā, ka ne jebkuram tiesību normā noteiktam valsts pārvaldes objektīvam pienākumam atbilst individuālas privātpersonas subjektīva tiesība prasīt šā pienākuma izpildi. Minētais pamatojams ar to, ka publisko tiesību normas galvenokārt darbojas sabiedrības kopējo interešu labā, un vienīgi atsevišķos gadījumos tās vienlaikus aizsargā arī atsevišķas privātpersonas individuālo interesi, tādējādi piešķirot subjektīvās tiesības privātpersonai.

(Sk.: Paine J.F. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 74.–79.lpp., Aperāne K. Subjektīvās publiskās tiesības. Administratīvais process: likums, prakse, komentāri. Rakstu krājums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 52.–55., 58.lpp.).

[12] Likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts noteic, ka viena no vietējās pašvaldības autonomajām funkcijām ir "gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana)".

Tādējādi vietējai pašvaldībai likuma normā ir noteikts tiesisks pienākums gādāt par publiskā lietošanā esošu teritoriju, tostarp – ielu, apgaismošanu.

Tomēr Senāta ieskatā likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts acīmredzami ir vērsts uz publisko interešu aizsardzību. Visas normā norādītās darbības ir tādas, kas nodrošina attiecīgās teritorijas iedzīvotāju kopējās publiskās intereses dzīvot labiekārtotā un sanitāri tīrā teritorijā, tajā pašā laikā neskarot nevienu privātpersonu individuāli. Līdz ar to, kā atzīst Senāts, ka pašvaldības pienākums gādāt par publiskā lietošanā esošu teritoriju apgaismošanu nav noteikts atsevišķu privātpersonu individuālo interešu aizsardzībai. Tāpēc likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts nerada privātpersonām subjektīvās tiesības uz ielas apgaismojuma nodrošināšanu konkrētā teritorijā.

[13] Lai pamatotu, ka likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts tomēr izdots ar mērķi aizsargāt konkrēto personu intereses, pieteicēja atsaukusies uz likuma "Par pašvaldībām" 3.panta pirmajā daļā noteikto, ka pašvaldība nodrošina likumos noteikto funkciju izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Tādējādi pieteicējas ieskatā tiesiski aizsargājamas ir ikviena attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāja intereses.

Senāts šādu tiesību normu interpretāciju atzīst par nepamatotu. Senāta ieskatā likuma "Par pašvaldībām" 3.panta pirmajā daļā norādītais, ka pašvaldība ievēro "valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses", apliecina tieši to, ka pašvaldība primāri darbojas sabiedrības kopējās interesēs. Tādējādi no minētās normas Senāta ieskatā neizriet individuālas privātpersonas subjektīvās tiesības prasīt konkrētu darbību veikšanu.

[14] Blakus sūdzības izlemšanā nav nozīmes pieteicējas argumentiem par to, ka viņa ir iesniegusi pieteikumu par faktisko rīcību, nevis pakalpojuma sniegšanu. Kā Senāts jau atzina, pieteicējai (ne arī

vispār kādai privātpersonai) nav subjektīvo publisko tiesību uz to, lai pašvaldība ierīkotu ielas apgaismojumu noteiktā vietā. Līdz ar to lietā nav konstatējams obligāts faktiskās rīcības elements.

[15] Senāts piekrīt blakus sūdzībā norādītajam, ka pašvaldībai ir pienākums īstenot savas autonomās funkcijas. Tomēr, kā Senāts jau norādīja, ne katram valsts pārvaldes objektīvam pienākumam atbilst privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības prasīt šā pienākuma izpildi. Konkrētajā gadījumā šādas privātpersonas subjektīvās tiesības nav konstatējamas, jo konkrētais pašvaldības pienākums tiesību normā ir noteikts visas sabiedrības kopējās, nevis atsevišķas privātpersonas individuālajās interesēs.

[16] Pati pieteicēja norādījusi, ka pieteikuma mērķis ir panākt, ka iela tiek apgaismota visu cilvēku labad, to interesēs un drošībai, nevis tikai pieteicējas interesēs.

Kā Senāts norādījis jau iepriekš *(2006.gada 14.novembra lēmuma SKA-586/2006 14.punkts, 2007.gada 16.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-144/2007 14.punkts)*, Latvijas Republikas Satversmes 92.pants noteic, ka personai ir tiesības vērsties tiesā, lai aizstāvētu **savas** tiesības un likumiskās intereses, nevis par jautājumiem, kas neskar konkrētās personas tiesības vai tiesiskās intereses. Arī Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu privātpersona var iesniegt, lai aizsargātu savas tiesības vai tiesiskās intereses, un tikai likumā īpaši paredzētos gadījumos to var iesniegt citu personu vai sabiedrības kopējās interesēs. Tiesības iesniegt populārsūdzības (pieteikumus sabiedrības interesēs) nepiešķir arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants *(sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 10.maija sprieduma "Z un citi pret Apvienoto Karalisti", iesniegums Nr. 29392/95, 87.punktu)*.

[17] Pieteicēja norādījusi, ka nozīmīgs apstāklis ir tas, ka tiesa sākotnēji pieņēma pieteikumu, un tikai pēc lietas izskatīšanas pēc būtības tā nolēma izbeigt tiesvedību. Senāts norāda, ka Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts paredz tiesas pienākumu izbeigt tiesvedību, ja lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā, kā tas ir šajā gadījumā. Jebkurā tiesvedības izbeigšanas gadījumā lieta iepriekš ir ierosināta.

[18] Pieteicēja blakus sūdzībā norādījusi, ka, izbeidzot tiesvedību, tiesa atstāj pašvaldības rīcību ārpus kontroles. Senāts šajā sakarā norāda: tā kā nav konstatējamas pieteicējas subjektīvās tiesības uz noteiktu pašvaldības rīcību (ielas apgaismojuma ierīkošanu noteiktā vietā), pieteicējai nav arī tiesību uz tiesas kontroli pār attiecīgu pašvaldības rīcību.

[19] Pieteicēja blakus sūdzībā izteikusi iebildumus, ka Jūrmalas pilsētas pašvaldība nodrošina dekoratīvo svētku apgaismojumu atsevišķām Jūrmalas ielām, tai pašā laikā atsakoties rast līdzekļus

neliela (..) ielas posma apgaismošanai. Pieteicēja argumentējusi, ka konkrētais (..) ielas posms bez apgaismojuma nav drošs. Pieteicēja norādījusi, ka nav samērīga un taisnīga situācija, ka pašvaldībai tiek dotas atlaides savu pienākumu pildīšanā.

Senāts norāda, ka šāda veida argumenti nevar ietekmēt atzinumu, ka pieteicējai nav subjektīvo tiesību prasīt ielas apgaismojuma ierīkošanu (..) ielā. No privātpersonas neapmierinātības subjektīvās tiesības neizriet *(sk.: Paine J.F. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 78.lpp.)*.

[20] Pieteicēja blakus sūdzībā norādījusi, ka Administratīvā apgabaltiesa nav devusi novērtējumu blakus sūdzībā ietvertajiem argumentiem, tādējādi pārkāpjot tiesību normas.

Atbilstoši Senāta judikatūrā paustajām atziņām, kas savukārt veidojušās, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, tiesai nav pienākuma detalizēti atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirošu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu *(sk., piemēram, Senāta 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-216 8.punktu, 2006.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-14 17.punktu)*.

Pieteicējas blakus sūdzībā Administratīvajai apgabaltiesai un tās papildinājumos izteiktie argumenti pamatā ir tādi paši kā blakus sūdzībā Senātam izteiktie argumenti. Turklāt būtiskākie no tiem izteikti jau pieteikumā Administratīvajai rajona tiesai. Blakus sūdzības argumenti lielākoties sasaucas ar argumentāciju, kas ietverta Administratīvās rajona tiesas lēmumā par tiesvedības izbeigšanu, un paužpieteicējas nepiekrišanu pirmās instances tiesas lēmumam.

Administratīvā apgabaltiesa sava lēmuma motīvu daļā ir atzinusi, ka Administratīvās rajona tiesas lēmumā "ir pareizi konstatēti un ņemti vērā lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, un ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, līdz ar to apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas lēmumā ietvertajai motivācijai un atkārtoti tās izklāstu nenorāda" *(Administratīvās apgabaltiesas lēmuma 8.punkts)*. Vienlaikus Administratīvā apgabaltiesa ir īpaši atrunājusi vienu no blakus sūdzībā izteiktajiem argumentiem par pieteicējas prasījuma interpretāciju, norādot, ka pirmās instances tiesas apsvērumi šajā sakarā ir pareizi *(Administratīvās apgabaltiesas lēmuma 9.punkts)*.

Tā kā Administratīvā apgabaltiesa ir pievienojusies pirmās instances tiesas lēmuma motivācijai, pirmās instances tiesas argumenti ir uzskatāmi arī par Administratīvās apgabaltiesas lēmuma motīviem. Savukārt pirmās instances tiesas lēmumā sniegts tiesisks vērtējums lietā nozīmīgajiem apstākļiem, uz kuriem attiecas arī pieteicējas argumenti.

Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir pienācīgi motivēts.

[21] Balstoties uz minētajiem argumentiem, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts. Savukārt pieteicējas blakus sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.oktobra lēmumu, bet I.D. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības pārsūdzēt Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, veicot tematisko pārbaudi

1. Pieteikumu var iesniegt privātpersona (fiziskā vai juridiskā), kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Tā var vērsties tiesā gan pati, gan ar pārstāvju starpniecību un palīdzību (Administratīvā procesa likuma 1.panta astotā daļa, 31.pants).

2. Tā kā tiesību normas, kas reglamentē tematiskās pārbaudes veikšanu, šajā gadījumā attiecas uz juridisko personu – biedrību, tieši juridiskā persona arī var vērsties tiesā savu (kā juridiskās personas) tiesību aizsardzībai. Pārstāvot juridisko personu, tās pārstāvji – valdes locekļi – aizsargā nevis savas pašu, bet pārstāvamās juridiskās personas intereses, tie darbojas juridiskās personas interesēs un vārdā (Administratīvā procesa likuma 38.pants).

3. Likumā paredzētajos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Administratīvā procesa likuma 29.panta tiesību subjekts nav pieteicēja pārstāvis un nav arī pats pieteicējs, bet gan palīdz konkrētai privātpersonai aizstāvēt savas aizskartās tiesības. Šādā gadījumā pieteicējs Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē ir privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas, bet 29.panta subjekts tikai atsevišķas procesuālās darbības veic tās vietā, tādējādi aizstāvot šīs privātpersonas tiesības (Administratīvā procesa likuma 29., 31.pants).

2008.gada 26.martā Lieta Nr.SKA-303/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja A.A. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 6.novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvajā rajona tiesā saņemts A.A. pieteikums.

Pieteikumā norādīts, ka 2006.gada 23.martā Valsts ieņēmumu dienesta darbinieki I.K. un E.M. ieradās biedrības "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"", kuras prezidents ir A.A., birojā (..) ielā Nr.(..) un paziņoja, ka viņu vizītes mērķis ir tematiskā pārbaude, bet atteicās uzrādīt tematiskās pārbaudes dokumentus. Tematiskās pārbaudes aktā tika ierakstīta nepatiesa informācija, jo biroja telpās atradās apmeklētāja, kuras vārdu un uzvārdu pieteicējs neatceras, nevis "trešā darbiniece". Šāda Valsts ieņēmumu dienesta darbinieku rīcība vērtējama kā nekorekta un, iespējams, Valsts ieņēmumu dienesta darbinieki pārmērīgi kontrolē biedrību "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"", jo pieteicējs bieži vien apstrīd Valsts ieņēmumu dienesta iestāžu pieņemtos lēmumus un veikto faktisko rīcību. Valsts ieņēmumu dienesta darbinieki pārkāpa Ministru kabineta 2001.gada 9.janvāra instrukcijā Nr.1 "Ierēdņa uzvedības principi" noteikto un, nodarbojoties ar sīkumainu atriebību, nevis vairo sabiedrības uzticību valsts pārvaldei, bet grauj to.

Līdz ar to pieteikumā lūgts atzīt par prettiesisku Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes darbinieku rīcību (ko pieteicējs uzskata par faktisko rīcību), veicot 2006.gada 23.martā tematisko pārbaudi biedrības "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"" birojā (..) ielā Nr.(..) un sastādot 2006.gada 23.martā tematiskās pārbaudes aktu Nr.412258.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 5.jūlija lēmumu A.A. pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes darbinieku faktisko rīcību, veicot 2006.gada 23.martā tematisko pārbaudi biedrības "Latvijas sīkuzņēmēju asociācijas "Kalve"" birojā un sastādot tematiskās pārbaudes aktu, pieņemts un ierosināta administratīvā lieta.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 6.novembra lēmumu tiesvedību lietā izbeidza, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu, lēmumu pamatojot ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Lai vērstos tiesā, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 31.pantu jāpastāv personas subjektīvo publisko tiesību aizskārumam.

[2.2] Lai noteiktu, vai pieteicējam – fiziskajai personai A.A. – piemīt subjektīvās tiesības, ir apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt; 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās.

[2.3] No likuma "Par nodokļiem un nodevām" normām par tematisko pārbaužu veikšanu un nodokļu administrācijas pieņemto lēmumu apstrīdēšanu un pārsūdzēšanu izriet, ka subjekts, kas tiek pakļauts tematiskajai pārbaudei un pēc pārbaudes veikšanas var apstrīdēt un pārsūdzēt tās rezultātus, ir nodokļu maksātājs.

No konkrētās lietas apstākļiem un Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Tematisko pārbaužu pārvaldes 8.tematisko pārbaužu daļas 2006.gada 23.marta lēmuma Nr.4/1235L izriet, ka nodokļu maksātājs, kas pakļaujams tematiskajai pārbaudei, ir biedrība "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"" kā juridiskā persona, kurai kā nodokļu maksātājam, nevis pieteicējam kā fiziskajai personai ir tiesības vērsties tiesā.

Pieteicējam kā fiziskajai personai šai gadījumā nav ne no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt, ne arī tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņa tiesībās. Līdz ar to pieteicējam kā fiziskajai personai nepiemīt subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses, kuru aizsardzībai viņš varētu vērsties administratīvajā tiesā kā pieteicējs Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē.

[3] Izskatījusi A.A. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 1.februāra lēmumu Administratīvās rajona tiesas lēmumu atstāja negrozītu, lēmumā pievienojoties rajona tiesas lēmuma motivācijai par subjektīvo publisko tiesību esamību kā priekšnoteikumu pieteikuma iesniegšanai tiesā. Papildus par blakus sūdzības argumentiem tiesa norādīja, ka no Administratīvā procesa likuma 1.panta astotās daļas un 31.panta izriet, ka pieteikumu administratīvajā tiesā var iesniegt gan fiziskā persona, gan privāto tiesību juridiskā persona vai šādu personu apvienība un gan fiziskā persona, gan privāto tiesību juridiskā persona vai šādu personu apvienība uzskatāmas par privātpersonām.

Tā kā tematiskā pārbaude tika veikta biedrībā "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"", tad subjektīvās tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt nodokļu administrācijas faktisko rīcību un lēmumus tematiskās pārbaudes sakarā ir attiecināmas tieši uz biedrību "Latvijas sīkuzņēmēju asociācija "Kalve"" kā privāto tiesību juridisko personu, nevis pieteicēju kā fizisko personu, līdz ar to arī tiesā savu tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai var vērsties biedrība, šīs tiesības realizējot ar pārvaldes institūciju starpniecību atbilstoši biedrības statūtos noteiktajai kompetencei.

Tiesa nevērtē pieteicēja atsauci uz Administratīvā procesa likuma 29.pantu, jo uz konkrēto lietu minētais pants neattiecas. Pieteikumu A.A. iesniedzis kā fiziskā persona. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 29.panta pirmajai daļai, lai aizstāvētu kādas privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses, pieteikumu tiesā var iesniegt publisko tiesību subjekts vai privāto tiesību juridiskā persona likumā paredzētajos gadījumos. Tas nozīmē, ka šādas tiesības likumā paredzētajos gadījumos piemīt publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai, nevis fiziskajai personai.

[4] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību (nosaukta par kasācijas sūdzību), kurā lūdz atcelt lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai.

Blakus sūdzībā norādīts, ka tiesa ir nepareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 29. un 31.pantu, jo pieteikumu A.A. ir iesniedzis nevis kā fiziskā persona, bet gan kā privāto tiesību juridiskā persona, "kurai konkrētajā administratīvajā procesā savu personu tiesību tiesisko interešu aizstāvībai rodas noteiktas procesuālās tiesības". Pieteicējs ir uzskatāms par Administratīvā procesa likuma 29.panta subjektu, līdz ar to tiesa nepamatoti izbeidza tiesvedību lietā.

Motīvu daļa

[5] Senāts uzskata, ka tiesa ir pareizi interpretējusi Administratīvā procesa likuma 29. un 31.pantu un blakus sūdzība, ievērojot tālāk minētos argumentus, nav pamatota.

[6] Administratīvā procesa likuma 31.pants nosaka, kas ir pieteicējs administratīvajā procesā tiesā. Proti, tā ir privātpersona, kura vēršas tiesā, lai tā veiktu kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, lai izlemtu par publisko tiesību līguma spēkā esamību vai izpildi vai arī konstatētu privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības. Par pieteicēju uzskatāma arī privātpersona, kuras tiesību vai tiesisko interešu aizstāvēšanai lieta ierosināta pēc šā likuma 29.pantā minētā tiesību subjekta pieteikuma.

Pieteikumu var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas.

Kā pareizi skaidrojusi apgabaltiesa, ar privātpersonu Administratīvā procesa likuma izpratnē ir saprotama gan fiziskā persona, gan privāto tiesību juridiskā persona. Tas tieši izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta astotās daļas. Privātpersona var vērsties tiesā gan pati, gan ar pārstāvju starpniecību un palīdzību.

Turklāt privātpersona (fiziskā vai juridiskā) vēršas tiesā **savu** tiesību vai tiesisko interešu aizstāvībai. Personas tiesības vērsties tiesā savukārt izriet no tiesību normām. Kā apgabaltiesa pareizi atzinusi, tiesību normas, kas reglamentē tematiskās pārbaudes veikšanu, šajā gadījumā attiecas uz juridisko personu – biedrību. Tas nozīmē, ka juridiskā persona var vērsties tiesā savu (kā juridiskās personas) tiesību aizsardzībai.

Juridiskā persona atšķirībā no fiziskās personas bez pārstāvjiem darboties nav spējīga. Privāto tiesību juridiskās personas likumiskais pārstāvis ir tās valde. Līdz ar to gadījumā, ja pieteikumu tiesā kā pieteicējs iesniedz privāto tiesību juridiskā persona, tās pārstāvību īsteno valdes locekļi kā tās pārstāvji. Pārstāvot juridisko personu, tās pārstāvji aizsargā nevis savas pašu, bet pārstāvamās juridiskās personas

intereses, proti, pārstāvji darbojas konkrētās juridiskās personas interesēs un vārdā.

[7] Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir atzinusi, ka pieteikumu tiesā ir iesniegusi fiziskā persona A.A., nevis juridiskā persona, uz kuru attiecas Valsts ieņēmumu dienesta darbinieku rīcība tematiskās pārbaudes laikā. Šāds secinājums ir pamatots.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 186.panta otrās daļas 2.punktam, kas nosaka pieteikuma noformēšanas prasības, pieteikumā norāda pieteicēja, kā arī viņa pārstāvja, ja pieteikumu iesniedz pārstāvis, vārdu un uzvārdu. Pieteikumā tiesai norādīts, ka pieteicējs ir A.A.

Pieteikumā un citos procesuālajos dokumentos A.A. pats sevi nepārprotami norādījis kā pieteicēju. Atbilstoši pieteikumam lieta arī tikusi ierosināta par A.A. pieteikumu, tādējādi tieši fiziskajai personai nosakot pieteicēja statusu. To, ka tieši A.A. ir pieteicējs, netieši apstiprina arī pieteikuma un citu A.A. iesniegto procesuālo dokumentu saturs. Pieteikumā A.A. ir izklāstījis apstākļus, kādos iepriekš Valsts ieņēmumu dienests saistībā ar biedrības "Latvijas sīkuzņēmēju asociācijas "Kalve"" darbību saucis A.A. pie administratīvās atbildības. Pieteikumā arī norādīts, ka A.A. pārsūdz tādu Valsts ieņēmumu dienesta rīcību, kura ir vērsta uz administratīvā soda uzlikšanu. Tādējādi var secināt, ka A.A. saista iepriekš pieņemto lēmumu par viņa sodīšanu ar šajā lietā pārsūdzēto rīcību. Blakus sūdzībā apgabaltiesai A.A. norāda: "[M]an, A.A., kā nodokļu maksātāja atbildīgajai personai, ir objektīvās tiesības no Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes prasīt savu interešu ievērošanu", tādējādi var secināt, ka viņš vēlas aizstāvēt tieši **savas** tiesības un intereses un tās tikai pastarpināti saista ar juridisko personu, kurā viņš ir valdes loceklis.

No iepriekš minētā redzams, ka A.A. pieteikumu iesniedzis savā vārdā un pieteikumu nav iesniegusi juridiskā persona, kuras darbības pārbaudi veikušas Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas.

Apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka, tā kā no tiesību normas subjektīvās tiesības izriet juridiskajai personai, bet tiesā ir vērsusies fiziskā persona, pieteikumu tiesā iesniegusi persona, kurai nav šādas tiesības.

[8] Pieteicējs arī nepamatoti uzskata, ka viņš ir atzīstams par Administratīvā procesa likuma 29.panta tiesību subjekts. Šī tiesību norma nosaka, ka likumā paredzētajos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību **juridiskajai personai** ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

Administratīvā procesa likuma 29.panta tiesību subjekts nav pieteicēja pārstāvis *(sal.: Senāta 2004.gada 3.augusta lēmums lietā Nr.SKA-192. Publicēts: Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 839.lpp.)* un nav arī pats pieteicējs, bet gan palīdz konkrētai privātpersonai aizstāvēt savas aizskartās tiesības. Šādā gadījumā pieteicējs Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē ir fiziskā vai privāto tiesību juridiskā persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas, bet 29.panta subjekts tikai atsevišķas procesuālās darbības veic tās vietā, tādējādi aizstāvot šīs privātpersonas tiesības.

Konkrētajā gadījumā pieteicējs nav atzīstams par Administratīvā procesa likuma 29.panta subjektu jau tāpēc vien, ka viņš ir fiziskā, nevis juridiskā persona, bet atbilstoši Administratīvā procesa likuma 29.pantam šajā normā minētais tiesību subjekts var būt tikai juridiskā persona. Turklāt no pieteikuma izriet, ka A.A. lūdz aizsargāt savas, nevis biedrības tiesības.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 1.februāra lēmumu, bet A.A. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Privātpersonas subjektīvās publiskās tiesības iesniegt pieteikumu par būvatļaujas atcelšanu

Būvatļauja bieži ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, jo atļauja būvēt skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt personai ļauj kaimiņa tiesības. Apstāklim, ka starp pieteicēju un trešo personu pastāv civiltiesisks strīds par īpašuma tiesībām uz strīdus nekustamo īpašumu un ka atbilstoši cerību pirkuma līgumam pieteicējs ir potenciālā nekustamā īpašuma īpašnieks, nav nozīmes, izlemjot jautājumu par pieteicēja subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt būvatļauju. Pat pieļaujot, ka pieteicējam ir ekonomiska interese saistībā ar strīdus nekustamo īpašumu, tā ir pārāk attālināta un tās iespējamība pārāk nenoteikta, lai liecinātu par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu par būvatļauju (Senāta judikatūra).

2008.gada 10.decembrī Lieta Nr.SKA-836/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senators A.Guļāns
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību, transporta celtniecības uzņēmuma "BTC" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 13.oktobra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 23.jūlija lēmums par tiesvedības izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "RNC" (turpmāk – SIA "RNC") 2005.gada 7.janvārī tika nostiprinātas īpašuma tiesības uz Rīgā, (..) esošo nekustamo īpašumu, kas sastāv no mehāniskās darbnīcas, ražošanas iecirkņa, angāra, noliktavas un nojumēm. 2005.gada 15.februārī starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību, transporta celtniecības uzņēmumu "BTC" (turpmāk – SIA "BTC") un SIA "RNC" tika noslēgts cerības pirkuma līgums, ar kuru SIA "RNC" apņēmās pārdot SIA "BTC" daļu no minētā nekustamā īpašuma.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2005.gada 25.oktobra lēmumu nolēma ierakstīt Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodalījumā aizlieguma atzīmi uz SIA "RNC" vārda reģistrētajām ēkām – mehānisko darbnīcu, noliktavu un nojumēm, kas atrodas Rīgā, (..). Ar Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2006.gada 24.janvāra lēmumu minētais lēmums atstāts negrozīts.

Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentā 2006.gada 31.maijā saņemta un akceptēta SIA "RNC" apliecinājuma karte mehānisko darbnīcu palīgtelpu 1.stāva renovācijai. 2006.gada 6.jūlijā Rīgas pilsētas būvvaldē saņemts SIA "BTC" iesniegums par iespējami patvaļīgu būvniecības darbu pārtraukšanu.

Rīgas pilsētas būvvalde ar 2006.gada 25.jūlija vēstuli informēja SIA "BTC", ka SIA "RNC" ir pieprasīts pārtraukt mehāniskās darbnīcas palīgtelpu renovācijas darbus. Savukārt ar 2006.gada 18.augusta lēmumu Rīgas pilsētas būvvalde atcēla prasību par renovācijas darbu pārtraukšanu mehāniskajā darbnīcā.

SIA "BTC" 2006.gada 22.septembrī vērsās Rīgas domē, lūdzot atcelt Rīgas pilsētas būvvaldes 2006.gada 18.augusta lēmumu. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments ar 2006.gada 19.decembra lēmumu Nr.1-DA-06-7296-nd "Par būvdarbiem (..), Rīgā":

1) noraidīja SIA "BTC" lūgumu atcelt Rīgas pilsētas būvvaldes 2006.gada 18.augusta lēmumu;

2) uzlika pienākumu Rīgas pilsētas būvvaldes būvinspekcijai veikt pārbaudi objektā Rīgā, (..)..

[2] SIA "BTC" 2007.gada 17.janvārī iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2006.gada 19.decembra lēmumu. Pieteikumā norādīti tālāk minētie argumenti.

[2.1] SIA "RNC" ir maldinājusi Rīgas pilsētas būvvaldi, ka nekustamā īpašuma objektam nav apgrūtinājumu, aizliegumu vai strīdu. Rīgas apgabaltiesā ir ierosināta civillieta sakarā pieteicējas prasību pret SIA "RNC" par līguma saistību izpildi un īpašuma tiesību atzīšanu. Tiesa lietas ietvaros ir piemērojusi nodrošinājumu uz SIA "RNC" vārda reģistrētajām ēkām – mehānisko darbnīcu, noliktavu un nojumi.

[2.2] Rīgas pilsētas būvvaldes 2006.gada 25.jūlija lēmums, ar kuru SIA "RNC" pieprasīts nekavējoties pārtraukt mehāniskās darbnīcas palīgtelpu renovācijas darbus, ir pamatots. Taču par tiesisku nav uzskatāms Rīgas pilsētas būvvaldes 2006.gada 18.augusta lēmums, ar kuru prasība par renovācijas darbu pārtraukšana ir atcelta.

[2.3] Rīgas dome nepamatoti norāda, ka nav pieteicējas tiesību aizskāruma. Tieši pieteicējas tiesību un interešu aizskāruma rezultātā ir celta prasība Rīgas apgabaltiesā par īpašuma tiesību atzīšanu uz zemi un ēkām Rīgā, (..). Jebkādi Rīgas pilsētas būvvaldes administratīvie akti, kas attiecas uz minētajām ēkām, attiecas arī uz pieteicējas interesēm. Pārbūves rezultātā pieteicējai var tikt nodarīti būtiski materiāli zaudējumi.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2008.gada 23.jūlija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Rīgas pilsētas būvvaldes 2006.gada 18.augusta lēmums ir administratīvais akts, kura adresāts ir SIA "RNC".

[3.2] Pieteicējai ir tiesības vērst būvinspektora uzmanību uz iespējami notikušu būvniecības normu pārkāpumu, taču pieteicēja nav apveltīta ar tiesību normās nostiprinātām tiesībām prasīt administratīvā akta izdošanu ar konkrētu saturu. Proti, pieteicējai nav tiesību prasīt, lai Rīgas pilsētas būvinspekcija aptur būvniecības darbus.

[3.3] Pieteicēja ir ne tikai cēlusi prasību Rīgas apgabaltiesā, bet arī izteikusi lūgumu par prasības nodrošinājumu, ko tiesa apmierinājusi. Tomēr prasības nodrošinājuma saturā nav ietverts aizliegums SIA "RNC" veikt būvniecības darbus tai piederošajā nekustamajā īpašumā. Pat tad, ja šāds aizliegums būtu noteikts, pieteicējas prasījums savu tiesību aizsardzībai būtu īstenojams ar civilprocesuāliem piespiedu līdzekļiem.

[3.4] Starp pieteicēju un SIA "RNC" noslēgtais cerības pirkuma līgums nevar kalpot par pamatu pieteicējas subjektīvo tiesību esamībai pieteikuma iesniegšanai. Cerības pirkuma līgums līdz brīdim, kad pircējs iegūst izpirkuma tiesību, neliedz īpašniekam brīvi rīkoties ar sev piederošo mantu, ja vien šāda saistība nav īpaši pielīgta. SIA "RNC" nav apņēmusies neveikt īpašuma remonta darbus.

[3.5] Ievērojot minēto, pieteicējai nav subjektīvo tiesību prasīt pārsūdzētā lēmuma atcelšanu daļā, ar kuru noraidīts pieteicējas lūgums atcelt Rīgas pilsētas būvvaldes lēmumu. Tāpēc šajā pieteikuma daļā tiesvedība ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu.

[3.6] Pārsūdzētajā lēmumā Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments arī uzdevis Rīgas pilsētas būvvaldes būvinspekcijai veikt pārbaudi objektā Rīgā, (..). Lēmums šajā daļā nav atzīstams par administratīvu aktu, bet gan par iestādes iekšēju lēmumu. Tāpēc šajā pieteikuma daļā tiesvedība ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

[4] Izskatījusi pieteicējas blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 13.oktobra lēmumu to atstāja negrozītu. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas lēmuma pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tāpēc apgabaltiesa tam pievienojas.

[4.2] Kaut arī starp pieteicēju un trešo personu pastāv civiltiesisks strīds, kurš līdz galam tiesā vēl nav atrisināts, nav pamata atzīt pieteicējas subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu, jo pieteicējai

nepieder nekustamais īpašums, kurā notiekošo būvniecību tā vēlas apstrīdēt.

[4.2] Apstāklim, ka nekustamais īpašums agrāk piederēja pieteicējai, izskatāmajā lietā nav nozīmes. Lietā nav strīda, ka minētais īpašums pieteicējai šobrīd nepieder un nepiederēja arī laikā, kad pieteicēja vērsās iestādē ar iesniegumu par būvniecību strīdus nekustamajā īpašumā.

[5] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Civiltiesiskais strīds starp pieteicēju un SIA "RNC" noris vairākās tiesvedībās. Tātad pieteicējai joprojām ir ekonomiska interese saistībā ar strīdus nekustamo īpašumu. Pieteicējas ekonomiskā interese ir aizsargājama, jo, pieļaujot strīdus īpašuma prettiesisku pārbūvi, kļūtu neiespējama pieteicējas turpmāka līdzdalība sojas produktu tirgū.

[5.2] Tiesa nepamatoti sašaurinājusi pieteicējas subjektīvo tiesību apjomu. Subjektīvo tiesību esamība ar būvniecību saistītajās administratīvajās lietās nav reducējama vienīgi līdz tiešajiem būvniecības dalībniekiem.

[6] Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments par pieteicējas blakus sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka tā ir nepamatota.

Motīvu daļa

[7] Apgabaltiesa, pirmkārt, ir pievienojusies pirmās instances tiesas lēmuma motivācijai par to, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1. un 2.punktu. Otrkārt, apgabaltiesa ir norādījusi, ka, vērtējot, vai pieteicējai ir subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu, būtiska nozīme ir apstāklim, ka pieteicējai nepieder strīdus nekustamais īpašums.

Senāts apgabaltiesas lēmuma pamatojumu atzīst par pareizu un pilnībā pietiekamu, tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 286.panta trešajai daļai tam pievienojas *(sk. šā lēmuma 3. un 4.punktu)*.

[8] Kā jau to rajona tiesa un apgabaltiesa ir norādījušas, apstāklim, ka starp pieteicēju un SIA "RNC" ir civiltiesisks strīds par īpašuma tiesībām uz mehāniskajām darbnīcām un ka atbilstoši cerību pirkuma līgumam pieteicēja ir potenciālā darbnīcu īpašniece, nav nozīmes, izlemjot jautājumu par pieteicējas subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2006.gada 19.decembra lēmumu. Pat pieļaujot, ka pieteicējai ir ekonomiska interese saistībā ar strīdus nekustamo īpašumu, tā ir pārāk attālināta un tās iespējamība pārāk nenoteikta, lai liecinātu par pieteicējas subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu par minēto pašvaldības lēmumu.

[9] Pieteicēja blakus sūdzībā uzsvērusi, ka subjektīvo tiesību esamība ar būvniecību saistītajās administratīvajās lietās nav

reducējama vienīgi līdz tiešajiem būvniecības dalībniekiem. Pamatojot savus apsvērumus, pieteicēja, cita starpā, atsaucas uz kaimiņa tiesībām pārsūdzēt būvatļauju.

Kā atzinis Senāts, būvatļauja bieži ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, jo atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt personai ļauj kaimiņa tiesības *(sk. Senāta 2006.gada 22.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-255 14.2.punktu)*. Tomēr, kā uzskata Senāts, konkrētais gadījums nav pielīdzināms tiem gadījumiem, kad kaimiņš iebilst pret citai personai izsniegtu būvatļauju.

[10] Arī blakus sūdzībā minētā Būvniecības likuma 29.panta otrā daļa (kuru, kā norāda pieteicēja, Senāts 2005.gada 14.janvāra spriedumā lietā Nr.SKA-3 interpretējis saistībā ar būvinspektoru tiesībām kontrolēt arī privātpersonu darbību būvniecības procesā) nemaina iepriekš secināto par pieteicējas subjektīvo tiesību neesamību šajā lietā. Minētais likuma pants noteic, ka būvniecības valsts kontroli veic Valsts būvinspekcija, un reglamentē šīs iestādes kompetenci. Savukārt šajā lietā pārsūdzēts pašvaldības iestādes – Rīgas pilsētas būvvaldes – lēmums. Līdz ar to Būvniecības likuma 29.pants nav attiecināms uz šo lietu.

Vietējo pašvaldību kompetenci būvniecības jomā reglamentē Būvniecības likuma 7.pants. Šā panta pirmās daļas 4.punktā paredzēts, ka vietējo pašvaldību kompetencē ir kontrolēt, kā būvniecības dalībnieki ievēro šā likuma un citu būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības. Tomēr no šīs tiesību normas neizriet, ka līdz ar to jebkurai personai, kas vērsusies pašvaldības būvvaldē ar savu iesniegumu par šīs personas ieskatā notiekošu prettiesisku būvniecību, ir tiesības tālāko pašvaldības rīcību pārsūdzēt tiesā. Parastā gadījumā ir pārbaudāms, vai attiecīgajai personai ir subjektīvas tiesības to darīt, proti, ir jāpārbauda, vai ir konstatējams personas tiesību aizskārums.

[11] Tā kā apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama, tad apgabaltiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet pieteicējas blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 13.oktobra lēmumu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību, transporta celtniecības uzņēmuma "BTC" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

9. Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem

Nolēmuma par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību pārsūdzības termiņa skaitīšana

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums expressis verbis *to neparedz (Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa).*

2008.gada 23.janvārī Lieta Nr.SKA-91/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesnese R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore D.Mita
senatore V.Krūmiņa
senators N.Salenieks
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja L.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.oktobra lēmumu, ar kuru noraidīts L.B. lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu un atteikts pieņemt blakus sūdzību.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2007.gada 1.jūnija lēmumu atteikts pieņemt L.B. 2007.gada 19.aprīļa pieteikumu par Alūksnes pašvaldības būvvaldes rīcību.

Izskatot pieteicējas blakus sūdzību, ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.jūlija lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2007.gada 1.jūnija lēmums tika atcelts un pieteicējas pieteikumu par Alūksnes pašvaldības būvvaldes rīcību atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Par šo lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību.

[2] Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2007.gada 14.augusta lēmumu blakus sūdzību atteicās pieņemt un atdeva iesniedzējai, norādot, ka pieteicēja blakus sūdzību nav iesniegusi likumā noteiktajā termiņā.

Par šo lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību. Sākotnēji tā tika atstāta bez virzības, bet vēlāk precizēta, turklāt vēlāk precizētajā blakus sūdzībā izteikts arī lūgums atjaunot nokavēto termiņu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 14.augusta lēmumu. Kā minētā lūguma pamatojumu pieteicēja lūdz ņemt vērā Administratīvajā apgabaltiesā iesniegtos pasta dokumentus.

[3] Izskatījusi pieteicējas lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 17.oktobra lēmumu lūgumu noraidīja un atteica pieņemt blakus sūdzību. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajai daļai Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmums bija pārsūdzams desmit dienu laikā no tā pieņemšanas, t.i., līdz 24.augustam. Lēmuma noraksts pieteicējai tika nosūtīts likumā noteiktajā kārtībā 2007.gada 17.augustā. Pieteicēja blakus sūdzību ir parakstījusi 27.augustā un nodevusi pastā 28.augustā, ko apliecina pasta zīmogs uz aploksnes, tātad ir nokavējusi termiņu blakus sūdzības iesniegšanai par četrām dienām.

[3.2] Persona atbilstoši Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmajai daļai ir tiesīga lūgt atjaunot procesuālo termiņu, minot šķēršļus, kas traucēja procesuālas darbības izpildi termiņā. Tiem ir jābūt objektīviem, neatkarīgiem no administratīvā procesa dalībnieka.

[3.3] Pieteicējas lūgumam par termiņa atjaunošanu nav pievienoti pasta dokumenti (ja par tādiem uzskata dokumentus, uz kuriem ir pasta iestāžu izdarītas atzīmes). Lūgumam ir pievienota Alūksnes pilsētas domes 2006.gada 18.septembra atbilde uz pieteicējas iesniegumu. Pieteicēja nav pamatojusi, kā norādītais dokuments varētu ietekmēt

Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmuma pārsūdzēšanas termiņu.

Konstatējams, ka pieteicēja nav iesniegusi dokumentus, kas apliecinātu, ka viņa blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu iesniegusi līdz 2007.gada 24.augustam, kā arī pieteicēja nav iesniegusi pierādījumus tam, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu saņēmusi tādā termiņā, kas viņai principā liedzis izmantot tā pārsūdzēšanas iespējas.

Tiesas ieskatā pieteicēja nav norādījusi uz objektīviem procesuālā termiņa nokavējuma iemesliem. Līdz ar to lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu ir noraidāms un blakus sūdzību jāatsaka pieņemt.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.oktobra lēmumu pieteicēja iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt. Blakus sūdzībā norādīts, ka, iesniedzot blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu, tika pievienotas pasta aploksnes kopijas, kas norāda uz to, ka minētais 2007.gada 14.augusta lēmums Rīgas pasta nodaļā reģistrēts 2007.gada 20.augustā, bet Alūksnes pasta nodaļā – 2007.gada 22.augustā. Sūtījumu pastā pēc aicinājuma pieteicēja saņēma 2007.gada 24.augustā.

Motīvu daļa

[5] Apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 316.pantu blakus sūdzību vispārīgi var iesniegt desmit dienu laikā no dienas, kad tiesa pieņēmusi lēmumu, izņemot likumā īpaši norādītus gadījumus. Attiecībā uz lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt blakus sūdzību, likums šādu atrunu neietver, tādējādi varētu pieņemt, ka blakus sūdzība par šādu lēmumu ir iesniedzama desmit dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas.

[6] Senāta ieskatā šāds secinājums tomēr būtu pretrunā ar principiem, kuri attiecībā uz pārsūdzības termiņiem izriet no Administratīvā procesa likuma normām.

Procesa dalībniekam labvēlīgāka pārsūdzības kārtība, pārsūdzības termiņu skaitot no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, Administratīvā procesa likumā ir tiešā tekstā paredzēta:

1) ja pirmās instances tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu vai sūdzību (191.panta trešā daļa par pieteikumu, 297.pants par apelācijas sūdzību);

2) ja jebkuras instances tiesas tiesnesis atstāj pieteikumu vai sūdzību bez virzības (192.panta otrā daļa par pieteikumu, 296.panta otrā daļa par apelācijas sūdzību, 320.panta otrā daļa par blakus sūdzību, 333.panta pirmā daļa par kasācijas sūdzību).

Šajos gadījumos pārsūdzamie lēmumi ir vienādi gan pēc lēmuma būtības (atteikums pieņemt procesuālo dokumentu, kuru iesniedzot,

procesa dalībnieks sagaida procesa tālāku virzību), gan pēc pieņemšanas kārtības (vienpersonisks tiesneša lēmums, kurš tiek pieņemts ārpus tiesas sēdes, neesot klāt procesa dalībniekam, apstākļos, kad procesa dalībnieks negaida, ka konkrētā brīdī tiks pieņemts lēmums par atteikšanos pieņemt procesuālo dokumentu, turklāt procesa dalībnieks iepriekš netiek informēts par šāda lēmuma pieņemšanas laiku).

Tāpat konstatējams, ka gadījumos, ja iepriekš minētie lēmumi tiek pārsūdzēti, lēmums, kas tiek pieņemts par blakus sūdzību, ja vispār ir pārsūdzams, tad ir pārsūdzams vispārīgajā kārtībā. Šāda kārtība izskaidrojama ar to, ka procesa dalībniekam iepriekš tiek paziņots blakus sūdzības izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas laiks (Administratīvā procesa likuma 324.panta otrā daļa).

[7] No iepriekš norādītā secināms, ka likuma plānam atbilstoša būtu vienāda pārsūdzības termiņa noteikšana jebkuras instances tiesas tiesneša lēmumam atteikties pieņemt procesuālo dokumentu, kas izbeidz lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāku virzību, proti, gan atteikšanās pieņemt pieteikumu, gan atteikšanās pieņemt blakus sūdzību, apelācijas sūdzību vai kasācijas sūdzību.

Senāta ieskatā tas ir pietiekams pamats atzīt, ka pēc analoģijas arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību ir attiecināma tāda pati pārsūdzēšanas kārtība kā Administratīvā procesa likuma 297.pantā norādītā kārtība, kādā pārsūdzams lēmums par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, proti, termiņš skaitāms no dienas, kad persona saņēmusi lēmuma norakstu.

[8] Pieteicēja lēmumu saņēmusi ne ātrāk kā 2007.gada 22.augustā, jo šajā dienā sūtījums saņemts saņēmēja pasta nodaļā *(pasta zīmogs, lietas 78.lapa)*.

Pieteicēja blakus sūdzību nodevusi pastā 2007.gada 28.augustā *(pasta zīmogs, lietas 62.lapa)*. Tātad blakus sūdzības iesniegšanas termiņš ir ievērots un Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.oktobra lēmums par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību sakarā ar neattaisnotu termiņa nokavējumu ir atceļams.

[9] Tā kā atteikšanās pieņemt blakus sūdzību sakarā ar termiņa nokavējumu nebija pamatota, blakus sūdzība atbilstoši Administratīvā procesa likuma 317. un sekojošiem pantiem ir nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai kā piekritīgajai tiesai jautājuma izlemšanai par blakus sūdzības pieņemšanu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 17.oktobra lēmumu un jautājumu par L.B. blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 14.augusta lēmumu pieņemšanu nodot jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pagaidu noregulējuma piemērošana lietās par neapdzīvojamo telpu privatizāciju

1. Lemjot jautājumu par pagaidu noregulējumu, ir jāvērtē, vai pieteikums par administratīvā akta izdošanu ir pirmšķietami apmierināms (Administratīvā procesa likuma 195.pants, Senāta judikatūra).

2. Privatizācija ir pieļaujama, ja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir spēkā likumā noteiktajā kārtībā noslēgts attiecīgās neapdzīvojamās telpas nomas līgums. Ja arī vēlāk līguma darbība jelkādu iemeslu dēļ būtu izbeigusies, piemēram, notecējis līguma termiņš, tas neietekmē nomnieka tiesības, kuras viņš ieguvis līguma darbības laikā. Ja nomnieks privatizācijas pieteikumu iesniedzis laikā, kad līgums ir spēkā, viņš nezaudē šīs tiesības iesniegt pieteikumu un pretendēt uz privatizāciju. Lēmums iestādei jāpieņem, ņemot vērā tos tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas ir spēkā privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi. Ja tikai pēc pieteikuma iesniegšanas tiek risināts jautājums par līguma izbeigšanu, tad var rasties pamatotas šaubas par to, vai netiek aizskartas nomnieka publiski subjektīvās tiesības paļauties uz to tiesisko un faktisko situāciju, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī (likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otrā daļa, Senāta judikatūra).

2008.gada 18.janvārī Lieta Nr.SKA-151/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.novembra lēmumu, ar kuru noraidīts Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas pieteikums par pagaidu noregulējuma atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 12.septembra lēmumu ierosināta administratīvā lieta, pamatojoties uz biedrības "Latvijas Nedzirdīgo savienība" pieteikumu, kurā lūgts: 1) uzdot Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijai

(turpmāk – Komisija) izteikt piedāvājumu pieteicējam pirkt nomātās neapdzīvojamās telpas Rīgā, (..); 2) uzlikt pienākumu Komisijai pieņemt lēmumu par pirkuma līguma noslēgšanu ar pieteicēju par tās nomāto neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) pārdošanu; 3) konstatēt, ka līdzšinējā Komisijas rīcība, neveicot neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) privatizāciju, ir bijusi neatbilstoša likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" un Administratīvā procesa likuma normām.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 22.septembra lēmumu tika atzīts par daļēji pamatotu pieteicējas pieteikums par pagaidu noregulējuma piemērošanu. Ar minēto lēmumu: 1) aizliegts Rīgas domei atsavināt nedzīvojamās telpas Rīgā, (..) 260,7 m^2 platībā. Noteikts, ka Rīgas domei ir tiesības iznomāt minētās telpas ar nosacījumu, ka nomas līguma termiņš nepārsniedz trīs gadus un nomniekam nav tiesību iegūt telpas īpašumā; 2) noraidīts pieteicējas pieteikums par pienākumu uzlikšanu Rīgas domei turpināt nomas attiecības ar pieteicēju saskaņā ar 2001.gada 19.oktobra nomas līgumu Nr.183.

[3] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot pieteicējas blakus sūdzību, ar 2006.gada 14.novembra lēmumu grozīja Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 22.septembra lēmumu.

Tika noteikts šāds pagaidu noregulējums lietā: 1) aizliegts Rīgas domei slēgt nomas līgumus ar citām personām par neapdzīvojamām telpām Rīgā, (..) 260,7 m^2 platībā; 2) noraidīts pieteicējas pieteikums par pagaidu noregulējumu daļā par pienākuma uzlikšanu Rīgas domei turpināt nomas attiecības ar pieteicēju saskaņā ar 2001.gada 19.oktobra nomas līgumu Nr.183.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.aprīļa spriedumu daļēji apmierināts pieteicējas pieteikums: 1) konstatēts, ka Rīgas domes bezdarbība, nenosūtot pieteicējai privatizācijas paziņojumu par tās nomāto neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) privatizāciju pēc ēkas statusa nomaiņas 2006.gada 17.jūlijā, ir bijusi prettiesiska; 2) daļā par administratīvā akta izdošanu tiesvedība lietā izbeigta.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 3.aprīļa spriedumu Komisija un pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzības.

[6] 2007.gada 20.jūnijā Administratīvajā apgabaltiesā saņemts Komisijas pieteikums par pagaidu noregulējuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] No Administratīvā procesa likuma 195.panta pirmās daļas izriet: lai lietā varētu piemērot pagaidu noregulējumu, ir nepieciešams apstiprinoši atbildēt uz diviem jautājumiem: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas

rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks.

[6.2] Kā atzinis Senāts, jautājums par pagaidu noregulējumu, lai gan tiek izskatīts attiecīgajā tiesu instancē pirms lietas izskatīšanas pēc būtības, ir saistīts ar lietas attiecīgo (pagaidu noregulējuma izlemšanai būtisku) apstākļu izvērtēšanu pēc būtības *(2006.gada 29.augusta lēmums lietā Nr.SKA-475/2006)*.

[6.3] Tā kā netika apmierināts pieteikums daļā par administratīvā akta izdošanu, ir zudusi pieteikuma par pagaidu noregulējuma uzlikšanu pamatotība. Vairs nepastāv pirmšķietamā prettiesiskuma kritērijs.

[6.4] Situācija, ka ar pieteicēju noslēgtā nomas līguma par nedzīvojamām telpām Rīgā, (..) termiņš ir beidzies, rada būtiskus zaudējumus Rīgas domei, jo kopš 2006.gada 19.oktobra minētās telpas netiek iznomātas. Zaudējumu apmērs uz 2007.gada 24.maiju ir sasniedzis Ls 4302,41.

[7] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 13.jūlija lēmumu noraidīts Komisijas pieteikums par pagaidu noregulējuma atcelšanu.

Par minēto lēmumu Komisija iesniedza blakus sūdzību.

[8] Ar Senāta 2007.gada 17.septembra lēmumu atcelts Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 13.jūlija lēmums un jautājums par pagaidu noregulējuma atcelšanu nodots jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Lēmumā norādīti tālāk minētie motīvi.

[8.1] Administratīvā procesa likuma 200.panta pirmā daļa paredz, ka pagaidu noregulējumu var atcelt tā pati tiesa pēc administratīvā procesa dalībnieka pieteikuma. Likums tiešā tekstā nenosaka kritērijus, kuriem iestājoties, pagaidu noregulējuma līdzeklis atceļams vai atstājams spēkā. Līdz ar to likumdevējs šos gadījumus atstājis tiesas ieskatam, izskatot katru konkrētu gadījumu un atbilstoši tiesiskās vienlīdzības principam vienā lietā rasto risinājumu piemērojot citās pēc salīdzināmām pazīmēm līdzīgās lietās. Viens no kritērijiem ir to faktisko vai tiesisko apstākļu maiņa, kas bijuši par pamatu pagaidu noregulējuma līdzekļa noteikšanai.

Izskatot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, jāņem vērā arī Administratīvā procesa likuma 195.panta pirmajā daļā definētie pagaidu noregulējuma noteikšanas kritēriji, kas vērsti uz pirmšķietamu pieteikuma pamatotības izvērtējumu un iespējami ātrāku tiesiska noregulējuma rašanu.

[8.2] Konkrētajā lietā Administratīvā rajona tiesa 2007.gada 3.aprīlī ir taisījusi spriedumu, daļēji apmierinot pieteicējas pieteikumu. Administratīvās rajona tiesas spriedums pamatots ar konkrētiem argumentiem, izvērtējot lietā esošos pierādījumus un lietas dalībnieku argumentus. Administratīvā apgabaltiesa, izlemjot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, nav pievērsusi uzmanību Administratīvās rajona tiesas spriedumam un nav to vērtējusi. Nepamatota ir Komisijas

norāde, ka Administratīvās rajona tiesas spriedums pats par sevi likvidē pirmšķietamā prettiesiskuma kritēriju, tomēr šis apstāklis Administratīvajai apgabaltiesai bija jāvērtē, norādot iemeslus, kuru dēļ Administratīvās rajona tiesas spriedumā ietvertie argumenti ir vai nav atzīstami par pamatotiem.

[8.3] Izvērtējot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, nav pamata pārvērtēt to, vai pamatoti un pareizi ir noteikts pagaidu noregulējuma līdzeklis. Vienlaikus, izskatot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, ir jāņem vērā un jāvērtē laikā no pagaidu noregulējuma līdzekļa piemērošanas lietā iesniegtie pierādījumi, izmaiņas tiesību normās un faktiskajos apstākļos, kā arī lietas dalībnieku paskaidrojumos un tiesu nolēmumos ietvertie argumenti.

Pirmšķietami izvērtējot Komisijas rīcības tiesiskumu un ņemot vērā Administratīvās rajona tiesas apsvērumus, Administratīvajai apgabaltiesai bija jāvērtē, vai Rīgas domes bezdarbība, nenosūtot pieteicējai privatizācijas paziņojumu par tās nomāto neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) privatizāciju pēc ēkas statusa nomaiņas 2006.gada 17.jūlijā, varētu būt prettiesiska, ņemot vērā to, ka Komisija nav reaģējusi uz vairākkārtējiem pieteicējas iesniegumiem par telpu privatizāciju, kā arī pēc ēkas statusa maiņas nav nekavējoties paziņojusi pieteicējai par iespējamību privatizēt nomātās telpas, lai arī Komisijai bija informācija par šādu pieteicējas vēlmi.

Attiecībā uz pieteicējas prasījumu par administratīvā akta izdošanu, Administratīvajai apgabaltiesai bija jādod savs vērtējums apstāklim, ka pieteikums Administratīvajā rajona tiesā iesniegts laikā, kad bija spēkā nomas līgums starp pieteicēju un atbildētāju. Senāts jau ir norādījis, ka, ievērojot likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otrās daļas noteikumus, izskatot lietu, ir jāņem vērā tie apstākļi, kādi pastāvēja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī *(sk. Senāta 2007.gada 1.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-330/2007 14.3.punktu)*.

[8.4] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, nav izvērtējusi visus lietas tiesiskos un faktiskos apstākļus. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa nav pēc būtības izskatījusi šo jautājumu, kas savukārt liedz arī Senātam to izskatīt pēc būtības. Pretēja interpretācija ierobežotu personai Administratīvā procesa likuma 202.pantā garantētās tiesības uz jautājuma par pagaidu noregulēšanu izskatīšanu divās tiesu instancēs.

[9] Atkārtoti izskatījusi jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 27.novembra lēmumu atbildētājas pieteikumu noraidīja. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[9.1] Lietā nepastāv strīds par tālāk norādītajiem apstākļiem.

[9.1.1] 1996.gada 24.septembrī Rīgas pilsētai zemesgrāmatā nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, kas atrodas

Rīgā, (..): zemesgabalu 326 m^2, uz tā atrodošos trīsstāvu administratīvo ēku ar jumta stāvu un jumta izbūvi ar kopējo platību 919 m^2.

Atbilstoši nākamajam ierakstam zemesgrāmatas nodalījumā ar Komisijas 2001.gada 6.jūnija sadalījumu dzīvokļu īpašumos mājā izveidoti 7 dzīvokļa īpašumi, tajā skaitā: dzīvoklis Nr.1; 3 neapdzīvojamās telpas (Nr.601 – 87,70 m^2, Nr.602 – 119,90 m^2, Nr.603 – 263,40 m^2), 3 mākslinieka darbnīcas (Nr.901 – 190,60 m^2, Nr.902 – 55 m^2, Nr.903 – 67,20 m^2).

Pamatojoties uz Rīgas domes 2007.gada 15.februāra nostiprinājuma lūgumu un Rīgas pilsētas Būvvaldē 2006.gada 8.jūnijā apstiprināto 2006.gada 16.marta apliecinājuma karti zemesgrāmatu nodalījumā izdarīts ieraksts par to, ka tiek grozīts ieraksts un teksts "trīsstāvu administratīvā ēka ar jumta stāvu un jumta izbūvi (lit. Nr.1) ar kopējo platību 919 kv.m" aizstāts ar tekstu "trīsstāvu dzīvojamā ēka ar jumta stāvu un jumta izbūvi (būves kadastra apzīmējuma numurs) ar kopējo platību 919 kv.m".

[9.1.2] Rīgas Centra rajona izpilddirekcija un pieteicēja 2001.gada 19.oktobrī noslēdza nedzīvojamo telpu nomas līgumu, ar kuru izpilddirekcija līdz 2006.gada 19.oktobrim iznomāja pieteicējai nedzīvojamās telpas 260,70 m^2 platībā (1.stāvā telpa 62,80 m^2 un 3.stāvā telpa 197,90 m^2) Rīgā, (..). Par minēto telpu nomu arī laika periodā no 2000.gada 21.decembra līdz 2001.gada 21.decembrim bija noslēgts nedzīvojamo telpu nomas līgums. Pieteikumā norādīts, ka telpu nomas līgums ar pieteicēju ticis noslēgts arī pirms tam, proti, pieteicēja ir telpu 260,70 m^2 platībā Rīgā, (..) nomniece kopš 1953.gada.

[9.1.3] Ar Rīgas domes 2000.gada 13.jūnija lēmumu ēka Rīgā, (..) nodota plānveida privatizācijai.

[9.1.4] Kopš 2000.gada 10.oktobra, kad tika iesniegts pirmais iesniegums, pieteicēja vairākas reizes, tajā skaitā ar 2001.gada 10.aprīļa, 2001.gada 31.oktobra, 2006.gada 31.marta iesniegumu vērsās Komisijā un Rīgas domē, norādot, ka vēlas privatizēt nomātās telpas. Pirms vēršanās Administratīvajā rajona tiesā 2006.gada 24.maijā pieteicēja vērsās ar iesniegumu Komisijā, paziņojot, ka vēlas privatizēt nomātās telpas un pieprasot pieņemt lēmumu par pirkuma līguma noslēgšanu attiecībā uz telpām.

[9.1.5] Rīgas dome un tās iestādes laikā no 2001.gada līdz 2006.gadam uz pieteicējas iesniegumiem sniedza vairākas atbildes. Atbildot uz pieteicējas 2006.gada 24.maija iesniegumu, Komisija ar 2006.gada 15.jūnija vēstuli Nr.DMPK-06-22-117/1185-nd informēja, ka ēkas inventarizācijas lieta nosūtīta Valsts zemes dienesta Lielrīgas reģionālās nodaļas Nekustamā īpašuma inventarizācijas daļai, lai nomainītu administratīvās ēkas statusu uz dzīvojamās ēkas statusu; ierosinājusi iesniegt papildu dokumentus; paskaidrojusi, ka atbilde pēc

būtības tiks sniegta pēc dokumentu saņemšanas no pieteicējas un Valsts zemes dienesta.

[9.1.6] Komisijas pieprasītos dokumentus pieteicēja iesniedza 2006.gada 26.jūnijā.

[9.1.7] 2006.gada 11.augustā pieteicēja vērsās ar sūdzību Rīgas domē, lūdzot: uzdot Komisijai izteikt piedāvājumu pieteicējai pirkt nomātās telpas, sastādot likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 30.panta noteikto privatizācijas paziņojumu; noformēt pieņemto lēmumu kā administratīvo aktu atbilstoši Administratīvā procesa likumam prasībām.

[9.1.8] Rīgas domes Pilsētas īpašuma un privatizācijas lietu komiteja, atbildot uz pieteicējas sūdzību, 2006.gada 31.augusta vēstulē Nr.14-2/RD-06-3214nd norādīja, ka jautājumu par telpu privatizāciju nav iespējams izskatīt, iekams netiks pieņemts tiesas lēmums sakarā ar Rīgas pilsētas Centra rajona izpilddirekcijas Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā pret pieteicēju celto prasību par nomāto telpu nomas maksas parāda un kavējuma naudas piedziņu, telpu atbrīvošanu un nomas līguma laušanu.

[9.1.9] Komisija nav piedāvājusi pieteicējai privatizēt tās nomātās telpas, nosūtot par to paziņojumu.

[9.2] Lietā ir strīds par to, vai Komisijas rīcība, nenosūtot pieteicējai paziņojumu, kurā ietverts piedāvājums privatizēt nomātās telpas, ir uzskatāma par tiesisku, un vai atbildētājam uzliekams pienākums veikt likumā "Par valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizāciju" noteiktās privatizācijas procedūras darbības attiecībā uz pieteicēju.

[9.3] Iesniegumu, kurā izteikta vēlēšanās privatizēt nomātās telpas, pieteicēja iesniedza laikā, kad bija spēkā esošs neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) nomas līgums. Turklāt citām privātpersonām ēkā esošās dzīvojamās telpas un nedzīvojamās telpas bija tikušas jau privatizētas.

Kā izriet no lietas materiāliem, Rīgas dome un Komisija atbildēs pieteicējai uz iesniegumiem par privatizāciju kā galveno argumentu laikā no 2001.gada līdz 2006.gadam norādīja apstākli, ka ēkai ir administratīvās ēkas statuss. No Rīgas domes un Komisijas vēstulēm pieteicējai ir secināms, ka Rīgas dome un Komisija ir atzinusi, ka pieteicēja ir subjekts, kuram ir tiesības privatizēt nomātās telpas.

Konstatējams, ka Rīgas dome un Komisija atbildēs pieteicējai norādīja uz formālu iemeslu, kas kavēja veikt pieteicējas nomāto telpu privatizāciju.

[9.4] Tā kā pieteicēja ir uzskatāma par privatizācijas subjektu nomātajām telpām Rīgā, (..), saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldības dzīvojamo māju privatizāciju" 29.panta pirmās daļas 3.punktu Komisijai bija jāpiedāvā pirkt pieteicējai kā neapdzīvojamās telpas nomniekam privatizācijas objektu, nosūtot par to paziņojumu. Līdz

ar to Rīgas domes rīcība, neveicot likumā noteiktās darbības, ir prettiesiska.

[9.5] Pieteicējas interešu aizskārums ir pietiekami būtisks, lai būtu pamats piemērot pagaidu noregulējumu, ko paredz Administratīvā procesa likuma 195.panta pirmā daļa. Nepamatots ir atbildētājas arguments, ka Rīgas domei, ņemot vērā lietā jau piemēroto pagaidu noregulējumu – aizliegumu slēgt nomas līgumus ar citām personām par neapdzīvojamām telpām Rīgā, (..) 260,7 m^2 platībā –, rodas zaudējumi, kas ir būtisks apstāklis, lai atceltu piemēroto pagaidu noregulējumu.

Pagaidu noregulējuma mērķis, atbilstoši apgabaltiesas 2006.gada 14.novembra lēmumā noteiktajam, bija noteikt, lai līdz lietā pieņemtā galīgā nolēmuma spēkā stāšanās brīdim Rīgas dome neiznomātu telpas citai privātpersonai, kas apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu pieteicējai labvēlīga sprieduma izpildi. Kā redzams no lietas materiāliem, atbildētāja daļu telpu ir iznomājusi pašvaldības iestādei. Tas uzskatāms par labu kompromisa variantu.

Iepriekš noteiktais pagaidu noregulējums saglabājams, jo ir konstatēts atbildētājas rīcības prettiesiskums un līdz ar to nepieciešamība piemērot pagaidu noregulējuma līdzekli – aizliegumu iestādei veikt konkrētu darbību.

[10] Par apgabaltiesas lēmumu atbildētāja iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt.

Blakus sūdzībā norādīts, ka no likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta izriet, ka neapdzīvojamās telpas jāpiedāvā privatizēt tādam nomniekam, kurš tās ir tiesīgs privatizēt. Tā kā Komisijas rīcībā bija informācija, ka 2006.gada 2.augustā Rīgas Centra rajona izpilddirekcija cēla tiesā prasību pret pieteicēju par parāda piedziņu, telpu atbrīvošanu un nomas līguma izbeigšanu, Komisijai nebija pamata piedāvāt pirkt pieteicējai neapdzīvojamās telpas Rīgā, (..). Minētā tiesību norma interpretējama kopsakarā ar šā likuma 29.panta pirmās daļas 3.punktu.

Motīvu daļa

[11] Senāts 2007.gada 17.septembra lēmumā, nododot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu atkārtotai izskatīšanai apgabaltiesai, ir analizējis no Administratīvā procesa likuma izrietošos kritērijus šā jautājuma vērtēšanā. Līdz ar to Senāts minētajā lēmumā ietverto motivāciju neatkārto.

Apgabaltiesai, atkārtoti izskatot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu, bija jāvērtē, vai Rīgas domes bezdarbība, nenosūtot pieteicējai privatizācijas paziņojumu par tās nomāto neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..), privatizāciju pēc ēkas statusa nomaiņas 2006.gada 17.jūlijā, varētu būt prettiesiska. Attiecībā uz pieteicējas prasījumu par administratīvā akta izdošanu, Administratīvajai apgabaltiesai bija jādod savs vērtējums apstāklim, ka pieteikums

Administratīvajā rajona tiesā iesniegts laikā, kad bija spēkā nomas līgums starp pieteicēju un atbildētāju.

Izvērtējot apgabaltiesas lēmumu, Senāts secina, ka apgabaltiesa Senāta norādītos apstākļus ir vērtējusi un tās motivācija uzskatāma par pamatotu *(sk. apgabaltiesas lēmuma 15.–21.punktu, kas atreferēts šā lēmuma 9.3.–9.5.punktā)*.

[12] Blakus sūdzības iesniedzēja uzskata, ka Komisijai nebija pamata saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otro daļu piedāvāt pieteicējai privatizēt nomātās telpas, jo tiesā bija iesniegts prasības pieteikums pret pieteicēju par parāda piedziņu, telpu atbrīvošanu un nomas līguma izbeigšanu. Blakus sūdzības iesniedzēja uzskata, ka tādēļ piemērotais pagaidu noregulējums ir atceļams. Senāts šo argumentu uzskata par nepamatotu.

Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otrā daļa noteic, ka neapdzīvojamās telpas nomnieks var privatizēt iznomāto neapdzīvojamo telpu, ja:

1) privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir spēkā likumā noteiktajā kārtībā noslēgts attiecīgās neapdzīvojamās telpas nomas līgums;

2) privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī pilnībā nomaksāta neapdzīvojamās telpas nomas maksa un maksa par komunālajiem pakalpojumiem;

3) pienācīgi izpildītas citas neapdzīvojamās telpas nomas līgumā paredzētās saistības;

4) nomaksāti nodokļi.

Interpretējot minēto tiesību normu, Senāts ir atzinis, ka šī norma nosaka priekšnoteikumus, lai neapdzīvojamās telpas nomnieks varētu tās privatizēt. Privatizācija ir pieļaujama, ja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir spēkā likumā noteiktajā kārtībā noslēgts attiecīgās neapdzīvojamās telpas nomas līgums. Tas nozīmē: ja arī vēlāk līguma darbība jelkādu iemeslu dēļ būtu izbeigusies, piemēram, notecējis līguma termiņš, tas neietekmē nomnieka tiesības, kuras viņš ieguvis līguma darbības laikā. Ja nomnieks privatizācijas pieteikumu iesniedzis laikā, kad līgums ir spēkā, viņš nezaudē šīs tiesības iesniegt pieteikumu un pretendēt uz privatizāciju. Jebkurā gadījumā primārs ir jautājums par to, kurā brīdī līgums ir atzīts par spēkā neesošu vai arī tiek izbeigts. Likuma 18.panta otrā daļa viennozīmīgi noteic, ka lēmums Privatizācijas komisijai jāpieņem, vadoties no tiem tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem, kas ir spēkā uz privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi. Norma ir veidota šādi tieši tā iemesla dēļ, lai radītu nomniekiem tiesisku paļāvību uz tiesisku un faktisku stabilitāti, proti, ka brīdī, kad tiks iesniegts pieteikums, netiks meklēti dažādi iemesli, lai radītu pamatu pieteikuma noraidījumam. Personai, iesniedzot privatizācijas pieteikumu,

ir zināms tās tiesiskais stāvoklis, kādā tā atrodas, piemēram, ka tā ir nokārtojusi visas saistības ar iznomātāju, ka iznomātājam nav nekādu pretenziju pret nomnieku, un nomnieks droši var pretendēt uz privatizāciju. Taču, ja tikai pēc pieteikuma iesniegšanas tiek risināts jautājums par līguma izbeigšanu, tad var rasties pamatotas šaubas par to, vai netiek aizskarta nomnieka publiski subjektīvās tiesības paļauties uz to tiesisko un faktisko situāciju, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī *(sk. Senāta 2007.gada 1.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-330/2007 2.3., 2.4 un 14.3.punktu)*.

Tas nozīmē, ka, vērtējot to, vai pieteicēja ir tiesīga privatizēt nepadzīvojamās telpas, kuras tā nomāja no pašvaldības, ir jāvērtē, vai tiesības uz šo telpu privatizāciju pieteicējai pastāvēja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī.

Apgabaltiesa ir konstatējusi, ka pirmo pieteikumu par privatizāciju pieteicēja iesniedza Komisijā jau 2000.gadā. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja uz to brīdi pieteicējai šādas tiesības bija, tai nevar atteikt neapdzīvojamo telpu privatizāciju.

[13] Blakus sūdzības iesniedzēja uzskata, ka pieteicēja nomātās telpas nebija tiesīga privatizēt, jo 2006.gadā Rīgas Centra rajona izpilddirekcija tiesā bija iesniegusi prasības pieteikumu par pieteicējas nomāto telpu tiesiskajām attiecībām. Šis arguments ir noraidāms.

Kā konstatējusi apgabaltiesa un kam pievienojas Senāts, iesniegumu, kurā izteikta vēlēšanās privatizēt nomātās telpas, pieteicēja iesniedza 2000.gadā, tas ir, laikā, kad bija spēkā esošs neapdzīvojamo telpu Rīgā, (..) nomas līgums (*sk. apgabaltiesas lēmuma 15.punktu, kas atreferēts šā lēmuma 9.3.punktā*).

Rīgas Centra rajona izpilddirekcijas prasības pieteikums par parāda piedziņu, telpu atbrīvošanu un nomas līguma izbeigšanu Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā savukārt iesniegts 2006.gada 2.augustā. No minētā redzams, ka prasības pieteikums par nomas tiesiskajām attiecībām tiesā iesniegts pēc privatizācijas pieteikuma iesniegšanas. Līdz ar to apstāklis, ka 2006.gadā Rīgas Centra rajona izpilddirekcija kā iznomātājs ir cēlusi prasības pieteikumu pret pieteicēju kā nomnieku, nav pamats Komisijai šīs telpas nenodot pieteicējai privatizēt, jo uz privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi pieteicējai bija spēkā esošs nomas līgums.

Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa ar 2007.gada 12.marta spriedumu piedzina no pieteicējas par nomātajām telpām nomas maksas parādu par laiku no 2006.gada aprīļa līdz oktobrim. Tas nozīmē, ka šo telpu nomas maksas parāds neattiecas uz to brīdi, kad pieteicēja vērsās Komisijā ar pieteikumu par privatizāciju. Senāta rīcībā nav informācijas, ka pieteicējai uz privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi būtu šāds nomas maksas parāds pastāvējis, kas ir viens no

šķēršļiem telpu privatizācijai atbilstoši likuma “Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 18.panta otrajai daļai.

Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, pirmšķietami pieteikums par administratīvā akta izdošanu ir tiesisks, līdz ar to atbildētājas blakus sūdzība par pagaidu noregulējuma atcelšanu ir noraidāma kā nepamatota. Apgabaltiesas lēmums uzskatāms par tiesisku un pamatotu un atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 27.novembra lēmumu, bet Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Advokāta tiesības pārstāvēt personu administratīvajā lietā un advokāta tiesības sniegt juridisko palīdzību; pārstāvības un juridiskās palīdzības sniegšanas noformēšana

1. Fiziskās personas pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī pilnvarojot pārstāvi mutvārdos iestādē vai tiesā uz vietas. Šāda regulējuma mērķis ir nodrošināt, lai procesā personas pilnvarojums tiktu noformēts tādā veidā, lai iestāde un tiesa varētu pārliecināties, ka pilnvarotā persona var rīkoties citas personas vārdā (Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā daļa).

2. Ja procesa dalībnieks pats piedalās lietā, viņš var uzaicināt zvērinātu advokātu kā juridiskās palīdzības sniedzēju. Tādā gadījumā advokātam tiek izdots orderis (norīkojums, atļauja), kas apliecina faktu, ka konkrēts advokāts ir uzskatāms par juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētam procesa dalībniekam konkrētā lietā. Savukārt, ja advokāts piedalās administratīvajā procesā kā pārstāvis, uz viņu (tāpat kā uz citiem pārstāvjiem) attiecināmas Administratīvā procesa likuma 38.pantā norādītās prasības pārstāvības noformēšanai (Administratīvā procesa likuma 38.pants).

2008.gada 25.janvārī Lieta Nr.SKA-170/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja B.L. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 28.novembra lēmumu daļā, ar kuru atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar advokāta B.L. apelācijas sūdzību.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 25.oktobra lēmumu A.K. atzīts par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta astotajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīts ar administratīvo arestu uz 10 diennaktīm, naudas sodu Ls 500 un visu veidu transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu uz diviem gadiem.

2007.gada 7.novembrī Limbažu rajona tiesā saņemta A.K. apelācijas sūdzība par iepriekšminēto tiesneša lēmumu. Ar Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 9.novembra lēmumu minētā apelācijas sūdzība nosūtīta izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

2007.gada 14.novembrī Limbažu rajona tiesā saņemta advokāta B.L. blakus sūdzība (apelācijas sūdzība) par Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 25.oktobra lēmumu par A.K. saukšanu pie administratīvās atbildības. Minētā apelācijas sūdzība arī nosūtīta izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 28.novembra lēmumu ierosināta apelācijas tiesvedība A.K. apelācijas sūdzības lietā par Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 25.oktobra lēmumu, kā arī atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar advokāta B.L. apelācijas sūdzību. Tiesneša lēmums daļā, ar kuru atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību, pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] No Administratīvā procesa likuma 289.panta un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.panta secināms, ka tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumus apelācijas kārtībā primāri ir personām, attiecībā uz kurām šis nolēmums pieņemts.

[2.2] Tomēr administratīvajā procesā persona var piedalīties ne vien personiski, bet saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 35.pantu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 262.panta pirmo daļu arī ar pārstāvja starpniecību. Taču šādā gadījumā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmo daļu fiziskās personas pārstāvība jānoformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru.

[2.3] Ņemot vērā to, ka A.K. pats izmantojis savas tiesības iesniegt apelācijas sūdzību, bet advokāta B.L. tiesības iesniegt apelācijas sūdzību A.K. vārdā neapliecina notariāli apliecināta pilnvara, apelācijas tiesvedība sakarā ar advokāta B.L. apelācijas sūdzību jāatsaka ierosināt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 1.punktu – apelācijas sūdzību iesniegusi persona, kura tam nav pilnvarota.

[3] Par minēto apgabaltiesas tiesneša lēmumu advokāts B.L. iesniedza blakus sūdzību, lūdzot atcelt to pilnībā un izlemt jautājumu pēc būtības – ierosināt apelācijas tiesvedību arī pēc B.L. apelācijas sūdzības. Blakus sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[3.1] 2007.gada 29.oktobrī B.L. Limbažu rajona tiesā iesniedzis orderi Nr.58774, kurā norādīts, ka viņam ir uzdots iepazīties ar A.K. administratīvā pārkāpuma lietu un sastādīt blakus sūdzību.

[3.2] Blakus sūdzību apelācijas kārtībā B.L. sastādījis un iesniedzis savā vārdā kā A.K. aizstāvis. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 263.pants noteic, ka advokātam ir tiesības iepazīties ar visiem lietas materiāliem un iesniegt sūdzību par lietā pieņemto lēmumu.

[3.3] Ja administratīvā procesa dalībnieks uzaicina zvērinātu advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 38.panta sesto daļu notariāli apliecināta pilnvara viņam nav nepieciešama.

Motīvu daļa

[4] Blakus sūdzības iesniedzējs lūdzis atcelt pārsūdzēto apgabaltiesas tiesneša lēmumu pilnībā, taču kā izriet no blakus sūdzībā norādītajiem argumentiem, viņš pārsūdz to daļā, ar kuru atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar viņa apelācijas sūdzību. Līdz ar to Senāts pārbauda apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 28.novembra lēmumu šajā daļā.

[5] No lietas materiāliem izriet, ka advokāts B.L. iesniedzis apelācijas sūdzību par Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 25.oktobra lēmumu kā pie administratīvās atbildības sauktās personas – A.K. – aizstāvis *(lietas 37.lapa)*, pamatojoties uz 2007.gada 29.oktobra viņam izdoto orderi Nr.58774 *(lietas 31.lapa).*

Pārstāvības noformēšanas kārtību administratīvajā procesā noteic Administratīvā procesa likuma 38.pants. Attiecībā uz fiziskās personas pārstāvību minētā panta pirmā daļa noteic, ka to noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī pilnvarojot pārstāvi mutvārdos iestādē vai tiesā uz vietas. Minētās normas mērķis ir nodrošināt, lai procesā personas pilnvarojums tiktu noformēts tādā veidā, lai iestāde un tiesa varētu pārliecināties, ka pilnvarotā persona var rīkoties citas personas vārdā.

Konkrētajā gadījumā nav strīda, ka B.L. nav izdota notariāli apliecināta pilnvara, kā arī viņš nav likumā noteiktā kārtībā pilnvarots iestādē vai tiesas sēdē.

[6] Blakus sūdzībā norādīts, ka, ja administratīvā procesa dalībnieks uzaicina advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 38.panta sesto daļu notariāli apliecināta pilnvara pēdējam nav nepieciešama *(sk. šī lēmuma 3.3.punktu).*

Administratīvā procesa likuma 38.panta sestā daļa noteic, ka, ja administratīvā procesa dalībnieks pats piedalās lietā, viņam ir tiesības uzaicināt juridiskās palīdzības sniegšanai zvērinātu advokātu. Advokāta pilnvarojumu šādā gadījumā apliecina orderis.

No minētajām tiesību normām (38.panta sestās daļas pirmā un otrā teikuma) izriet, ka gadījumā, ja procesa dalībnieks pats piedalās lietā, viņš var uzaicināt zvērinātu advokātu kā juridiskās palīdzības sniedzēju, nevis kā pārstāvi Administratīvā procesa likuma 35.panta izpratnē. Tādā gadījumā advokātam tiek izdots orderis (norīkojums, atļauja), kas apliecina faktu, ka konkrēts advokāts ir uzskatāms par juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētam procesa dalībniekam konkrētā lietā. Ordera izdošana saistīta ar advokāta statusu, atbildību un savstarpējām

attiecībām ar klientu – juridiskās palīdzības saņēmēju. Savukārt gadījumā, ja advokāts piedalās administratīvajā procesā kā administratīvā procesa dalībnieks – pārstāvis, uz viņu (tāpat kā uz citiem pārstāvjiem) attiecināmi Administratīvā procesa likuma 38.pantā norādītās prasības pārstāvības noformēšanai. Turklāt jāņem vērā, ka atsevišķām darbībām, piemēram, tiesas nolēmumu pārsūdzēšanai apelācijas vai kasācijas kārtībā, saskaņā ar likumu (Administratīvā procesa likuma 147.panta otrā daļa) nepieciešams īpašs pilnvarojums.

Līdz ar to iepriekšminētais blakus sūdzības arguments uzskatāms par nepamatotu.

[7] Nav pamatots arī blakus sūdzības arguments par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 263.panta piemērošanu administratīvā pārkāpuma lietā. Minētais pants izslēgts no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa ar 2005.gada 22.decembra likumu "Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā". Vienlaicīgi grozīja arī minētā likuma 262.pantu, nosakot, ka persona, kuru sauc pie administratīvās atbildības, un cietušais administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā var piedalīties ar pārstāvja palīdzību atbilstoši Administratīvā procesa likuma noteikumiem. Līdz ar to advokāts vairs netiek izdalīts kā atsevišķa persona, kas piedalās administratīvo pārkāpumu lietu lietvedībā, bet tiek uzskatīts par vienu no pārstāvības veidiem.

No iepriekšminētā izriet, ka likumdevēja mērķis bija pakļaut pārstāvības jautājumus administratīvo pārkāpumu lietās vienotam regulējumam, kas noteikts Administratīvā procesa likumā.

[8] Ņemot vērā visu iepriekš secināto, atzīstams, ka apgabaltiesas tiesnesis pamatoti atteicies ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar B.L. apelācijas sūdzību, līdz ar to B.L. blakus sūdzība ir nepamatota un Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 28.novembra lēmums pārsūdzētajā daļā atstājams negrozīts.

Jāņem vērā, ka tas neaizskar administratīvā procesa dalībnieka tiesības, jo A.K. pats izteica gribu pārsūdzēt Limbažu rajona tiesas tiesneša 2007.gada 25.oktobra lēmumu un apgabaltiesā ierosināta apelācijas tiesvedība sakarā ar viņa apelācijas sūdzību.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 28.novembra lēmumu atstāt negrozītu, bet B.L. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par elektroniskā maksājuma uzdevuma (elektroniskā dokumenta) oriģinālu un tā atvasinājumiem

1. Maksājuma uzdevumam par valsts nodevas samaksu, kas iesniegts Valsts kasē elektroniski, oriģinālais maksājuma uzdevums ir elektroniskais dokuments, kuru reglamentē Elektronisko dokumentu likums (Elektronisko dokumentu likuma 1.panta 3.punkts, 3.panta otrā, trešā daļa, 4.panta pirmā daļa).

2. Elektroniskā dokumenta kopijai, norakstam vai izrakstam papīra formā ir tāds pats juridiskais spēks kā oriģinālam, ja kopijas, noraksta vai izraksta pareizība apliecināta saskaņā ar normatīvo aktu prasībām un ja papīra kopijas, noraksta vai izraksta izsniedzējs pēc pieprasījuma var uzrādīt dokumenta oriģinālu elektroniskā formā un tas atbilst šā likuma prasībām. Lai elektroniskā dokumenta atvasinājumam būtu juridiskais spēks, tam jābūt normatīvajos aktos noteiktā kārtībā apliecinātam. Tā kā Elektronisko dokumentu likumā šie jautājumi īpaši nav atrunāti, dokuments jāvērtē atbilstoši Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" prasībām (Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi").

2008.gada 29.februārī Lieta Nr.SKA-220/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senatore V.Krūmiņa
senators N.Salenieks

rakstveida procesā izskatīja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 14.decembra lēmumu, ar kuru lieta nosūtīta Administratīvajai rajona tiesai Administratīvā procesa likuma 296.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto prasību izpildei.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Valkas nodaļa ar 2006.gada 4.jūlija lēmumu atteicās piešķirt Ņ.B. pensiju, pamatojoties uz atvieglotiem noteikumiem. Minēto lēmumu pieteicēja apstrīdēja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktorei, kura ar 2006.gada 16.augusta lēmumu to atstāja negrozītu.

[2] Pieteicēja 2006.gada 15.septembrī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atcelt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2006.gada 16.augusta lēmumu. Savukārt Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 5.novembra spriedumu pieteikumu apmierināja.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra iesniedza apelācijas sūdzību. Savukārt Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2007.gada 14.decembra lēmumu nosūtīja administratīvo lietu Administratīvajai rajona tiesai Administratīvā procesa likuma 296.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto prasību izpildei. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 124.panta otrajai daļai par apelācijas sūdzību ir maksājama valsts nodeva. Lietas materiālos ir 2007.gada 16.novembra maksājuma uzdevums Nr.MU05071 par valsts nodevas samaksu, taču minētais maksājuma uzdevums nav parakstīts.

[3.2] Lai dokumentam būtu juridisks spēks, tam saskaņā ar Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" 18.4.apakšpunktu ir jābūt parakstītam. Savukārt atbilstoši minēto noteikumu 14.punktam dokumenti, kuriem nav juridiska spēka, nav saistoši. Tā kā maksājuma uzdevums nav parakstīts un līdz ar to tam nav juridiska spēka, tad tas neapliecina valsts nodevas samaksu.

[3.3] Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 2.punktā noteikts, ka gadījumā, ja, iesniedzot apelācijas sūdzību, nav samaksāta valsts nodeva, tiesnesis pieņem lēmumu par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā minēto darbību izpildei. Tādējādi lieta nosūtāma Administratīvajai rajona tiesai Administratīvā procesa likuma 296.panta pirmās daļas 3.punktā noteikto prasību izpildei, proti, valsts nodevas samaksāšanai.

[4] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 14.decembra lēmumu ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ir samaksājusi valsts nodevu, ko apliecina apelācijas sūdzībai pievienotais maksājuma uzdevuma Nr.MU05071 oriģināls. Maksājuma uzdevumā ir norādīti visi nepieciešamie rekvizīti.

[4.2] Apelācijas sūdzību atstāt bez virzības būtu pamatoti, ja valsts nodeva nebūtu samaksāta.

[4.3] Atbilstoši Ministru kabineta 2007.gada 6.novembra instrukcijas Nr.17 "Maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē" 9.1.apakšpunktam papīra formā noformēts maksājuma uzdevums iesniedzams divos eksemplāros. Pirmajā eksemplārā maksājuma uzdevumu apliecina ar

amatpersonu parakstiem, bet otro eksemplāru ar Valsts kases atzīmi par maksājuma izpildi izsniedz klientam.

[4.4] Tā kā uz maksājuma uzdevuma ir Valsts kases atzīme, proti, norēķinu centra spiedogs, kā arī norāde, kad bankas operācija veikta, un references numurs, tad maksājuma uzdevums atbilst formālajiem noteikumiem.

[4.5] Maksājuma uzdevums pats par sevi nav samaksas instruments, bet gan tikai informācijas nesējs, kas norāda veikto darbību.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudot pārsūdzētā Administratīvās apgabaltiesas tiesneses lēmuma tiesiskumu, Senātam ir jānoskaidro, vai maksājuma uzdevuma eksemplārs, kurš nav parakstīts, apliecina valsts nodevas samaksu.

[6] Ministru kabineta 2007.gada 10.aprīļa noteikumu Nr.236 "Asignējumu piešķiršanas un izpildes kārtība" 13.punktā noteikts, ka budžeta finansētās institūcijas veic maksājumus no Valsts kasē atvērtajiem kontiem saskaņā ar Ministru kabineta instrukciju par maksājumu izpildi Valsts kasē. Pamatojoties uz minēto tiesību normu, Ministru kabinets 2007.gada 6.novembrī ir izdevis instrukciju Nr.17 "Maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē" (turpmāk – Instrukcija Nr.17).

[7] Instrukcija Nr.17 saskaņā ar tās 1.punktu nosaka maksājumu izpildes kārtību no budžeta finansētu institūciju Valsts kasē atvērtajiem kontiem. Atbilstoši instrukcijas 9.punktam maksājuma uzdevumu var sagatavot un iesniegt Valsts kasē papīra formā vai elektroniski. Savukārt elektroniski maksājuma uzdevumu var iesniegt divējādi – vai nu maksājuma uzdevumu parakstot ar drošu elektronisko parakstu, vai arī izmantojot Valsts kases valsts budžeta informācijas sistēmas interneta apakšsistēmu "eKase".

Par šo sistēmu Instrukcijas Nr.17 9.2.2.apakšpunktā tikai minēts, ka maksājuma uzdevumu Valsts kasē elektroniski sagatavo un iesniedz Finanšu ministrija un tās padotībā esošās valsts pārvaldes iestādes – saskaņā ar Finanšu ministrijas izstrādāto kārtību "Valsts budžeta informācijas sistēmas interneta apakšsistēmas "eKase" lietošana Finanšu ministrijā un tās padotībā esošajās valsts pārvaldes iestādēs", pamatojoties uz noslēgto līgumu par Valsts kases valsts budžeta informācijas sistēmas interneta apakšsistēmas "eKase" izmantošanu. Šādā gadījumā klients piekrīt, ka autentifikācijas rīku izmantošana ir pietiekams apliecinājums Valsts kasei, lai tā veiktu darījumu klienta vārdā.

[8] Lai gan Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra blakus sūdzībā min Instrukcijas Nr.17 normas par maksājuma uzdevumu iesniegšanu Valsts kasē papīra formā, no lietas materiālos esošās maksājuma uzdevuma izdrukas secināms, ka maksājuma uzdevums ir iesniegts Valsts kasē elektroniski, izmantojot "eKases" sistēmu. Uz šo sistēmu norāda atsauce maksājuma uzdevuma izdrukā.

[9] Ņemot vērā konstatēto, ka maksājuma uzdevums Valsts kasē iesniegts elektroniski, secināms, ka oriģinālais maksājuma uzdevums ir elektroniskais dokuments, kurus reglamentē Elektronisko dokumentu likums. Saskaņā ar šā likuma 1.panta 3.punktu elektroniskais dokuments ir jebkuri elektroniski radīti, uzglabāti, nosūtīti vai saņemti dati, kas nodrošina iespēju tos izmantot kādas darbības veikšanai, tiesību īstenošanai un aizsardzībai.

Atbilstoši šā likuma 4.panta pirmajai daļai, ja normatīvie akti nosaka prasību glabāt vai uzrādīt dokumenta oriģinālu, šī prasība attiecībā uz elektronisko dokumentu ir izpildīta, ja elektroniskais dokuments atbilst šā likuma 3.panta otrās un trešās daļas prasībām. 3.panta otrā daļa paredz, ka elektroniskais dokuments uzskatāms par pašrocīgi parakstītu, ja tam ir drošs elektroniskais paraksts. Elektronisko dokumentu uzskata par pašrocīgi parakstītu arī tajos gadījumos, kad tam ir elektroniskais paraksts un puses par elektroniskā dokumenta parakstīšanu ar elektronisko parakstu ir vienojušās rakstveidā. Šādā gadījumā rakstveida vienošanās noformējama un parakstāma uz papīra vai elektroniski ar drošu elektronisko parakstu. Savukārt 3.panta trešā daļa noteic, ka, ja normatīvie akti paredz, ka dokumentam papildus citiem rekvizītiem nepieciešams arī zīmoga nospiedums, šī prasība attiecībā uz elektronisko dokumentu ir izpildīta, ja elektroniskajam dokumentam ir drošs elektroniskais paraksts un laika zīmogs vai elektroniskais paraksts, ja puses šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā rakstveidā vienojušās par elektroniskā dokumenta parakstīšanu ar elektronisko parakstu.

[10] Ievērojot iepriekš teikto, secināms, ka maksājuma uzdevuma oriģināls kā elektronisks dokuments glabājas Valsts kasē, savukārt lietā esošā maksājuma uzdevuma izdruka uzskatāma par elektroniskā dokumenta atvasinājumu.

Elektroniskā dokumenta atvasinājumus reglamentē Elektronisko dokumentu likuma 5.pants. Saskaņā ar šā panta pirmo daļu elektroniskā dokumenta kopijai, norakstam vai izrakstam papīra formā ir tāds pats juridiskais spēks kā oriģinālam, ja kopijas, noraksta vai izraksta pareizība apliecināta saskaņā ar normatīvo aktu prasībām un ja papīra kopijas, noraksta vai izraksta izsniedzējs pēc pieprasījuma var uzrādīt dokumenta oriģinālu elektroniskā formā un tas atbilst šā likuma prasībām.

Tātad, lai elektroniskā dokumenta atvasinājumam būtu juridiskais spēks, tam jābūt normatīvajos aktos noteiktā kārtībā apliecinātam. Elektronisko dokumentu likumā šie jautājumi īpaši nav atrunāti. Savukārt vispārīgi šos jautājumu reglamentē Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi".

Saskaņā ar minēto Ministru kabineta noteikumu 22.1.apakšpunktu, lai dokumenta oriģināla atvasinājums iegūtu juridisku spēku, noraksts vai

kopija jānoformē un tā pareizība jāapliecina saskaņā ar šo noteikumu 4.3.nodaļu. Šo noteikumu 71.punkts, kas ietverts minētajā 4.3.nodaļā, paredz, ka jebkura dokumenta noraksts vai kopija neatkarīgi no izgatavošanas paņēmiena iegūst juridisku spēku tikai tad, kad noraksta vai kopijas pareizība ir apliecināta. Savukārt 72.punktā, norādot nepieciešamos rekvizītus, teikts, ka dokumenta noraksta vai kopijas pareizību apliecina ar apliecinājuma uzrakstu, kurā jābūt: 1) ar lielajiem burtiem rakstītiem vārdiem "Noraksts pareizs" vai "Kopija pareiza"; 2) noraksta vai kopijas apliecinātājas amatpersonas pilnam amata nosaukumam (ietverot organizācijas nosaukumu), pašrocīgam personiskajam parakstam un tā atšifrējumam; 3) apliecinājuma vietas nosaukumam; 4) apliecinājuma datumam; 5) zīmoga nospiedumam.

[11] Ņemot vērā minēto tiesisko regulējumu, secināms, ka lietā iesniegtā maksājuma uzdevuma izdruka nav noformēta atbilstoši spēkā esošo tiesību normu prasībām.

[12] Šajā gadījumā jautājums nav par dokumenta ticamību (proti, vai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra faktiski ir samaksājusi valsts nodevu), bet gan par dokumenta pieļaujamību.

Administratīvā procesa likuma 301.panta otrā daļa paredz konkrētu apelācijas instances tiesas tiesneša rīcību, konstatējot pārkāpumus apelācijas sūdzības iesniegšanā. Atkarībā no konstatētā trūkuma tiesnesis var atteikties ierosināt apelācijas tiesvedību vai nosūtīt lietu pirmās instances tiesai trūkumu novēršanai. Ja trūkums konstatēts attiecībā uz valsts nodevu, lieta ir nosūtāma rajona tiesai. Rajona tiesā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra varēs iesniegt pienācīgi noformētu dokumentu, kas apstiprinās, ka nodeva faktiski ir samaksāta.

[13] Ievērojot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesnese pieņēmusi pamatotu lēmumu, tāpēc tas atstājams negrozīts, bet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras blakus sūdzība ir nepamatota, tāpēc noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 14.decembra lēmumu, bet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikuma par lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegšana par Senāta lēmumu

1. Izskatot no jauna lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiek izvirzīts mēķis panākt, ka tiek taisnīgi un pareizi noregulētas kādas tiesiskās attiecības, kuras iepriekš ar tiesas nolēmumu, kas jau stājies spēkā, noregulētas nepareizi, jo tiesai nav bijis iespējams ņemt vērā visus būtiskos apstākļus jautājuma izlemšanai tāpēc, ka daļa no tiem – jaunatklātie apstākļi – atklājušies tikai pēc nolēmuma taisīšanas. Tāpēc iepriekšējais nolēmums, ar kuru noregulēts attiecīgais jautājums un kura taisīšanā nav ņemti vērā visi būtiskie apstākļi, jāatceļ un tā vietā tajā pašā jautājumā jātaisa jauns nolēmums, kurā tiek ņemti vērā jaunatklātie apstākļi (Administratīvā procesa likuma 353., 354.pants).

2. Izskatot blakus sūdzību, augstākas instances tiesa jautājumu izskata pēc būtības. Tādējādi, ja augstākas instances tiesa nolemj atstāt negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu, atcelt to un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības vai grozīt lēmumu, augstākas instances tiesas lēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības. Līdz ar to, ja zemākās instances tiesas lēmums ir pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā un augstākas instances tiesa ir pieņēmusi kādu no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1., 3. vai 4.punktā paredzētajiem lēmumiem, pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams par augstākās instances tiesas lēmumu kā par galīgo lēmumu, kas noregulē attiecīgo jautājumu pēc būtības (Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā daļa, 322.panta pirmā daļa, 323.panta pirmās daļas 1., 3., 4.punkts).

3. Augstākās tiesas Senāts, izskatot kasācijas sūdzību, neizspriež lietu pēc būtības, tāpēc pieteikumu par Senāta kā kasācijas instances tiesas sprieduma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nevar iesniegt. Savukārt, izskatot blakus sūdzību, Senāts attiecīgo procesuālo jautājumu izlemj pēc būtības, līdz ar to jāatzīst, ka jābūt iespējai atcelt Senāta lēmumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Ņemot vērā, ka likums tiešā tekstā šādu iespēju neparedz, jāatzīst, ka likumdevējs neapzināti ir atstājis nenoregulētu jautājumu par to, kam ir piekritīga Senāta lēmuma atcelšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Līdz ar to pastāv atklāts likuma robs, kas jānovērš analoģijas ceļā. Pēc vispārīgā principa pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskata tiesa, kura ir par vienu līmeni augstāka par tiesu, kas taisījusi apstrīdēto nolēmumu. Tomēr, tā kā nav tiesas, kas atrastos augstākā līmenī par Senātu, vienīgais

iespējamais piekritības jautājuma risinājums – Senāta lēmums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir jāatceļ ar paša Senāta lēmumu (Senāta judikatūra).

2008.gada 11.aprīlī Lieta Nr.SKA-256

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne
senatore R.Vīduša

rakstveida procesā izskatīja G.K. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 7.decembra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt G.K. pieteikumu par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2007.gada 17.janvāra lēmumu atteica pieņemt G.K. pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Ētikas kodeksa atcelšanu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja prettiesiskās rīcības izbeigšanu un atlīdzinājumu par kaitējumu, kas pieteicējam nodarīts ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja prettiesisko rīcību.

Pieteicējs pārsūdzēja minēto tiesneses lēmumu, bet Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 19.marta lēmumu atstāja to negrozītu.

Pieteicējs pārsūdzēja Administratīvās apgabaltiesas lēmumu, bet Augstākās tiesas Senāts ar 2007.gada 23.maija lēmumu atstāja to negrozītu.

[2] 2007.gada 21.novembrī pieteicējs iesniedza Administratīvajā apgabaltiesā pieteikumu par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[3] Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2007.gada 7.decembra lēmumu atteicās pieņemt pieteicēja pieteikumu par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmo daļu lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var ierosināt administratīvā procesa dalībnieks, iesniedzot pieteikumu:

1) par Administratīvās rajona tiesas nolēmuma atcelšanu – Administratīvajai apgabaltiesai;

2) par Administratīvās apgabaltiesas sprieduma vai lēmuma atcelšanu – Senātam.

[3.2] Jautājums par pieteicēja iesniegtā pieteikuma pieņemšanu ir izskatīts Senātā, un Senāts ir atstājis negrozītu Administratīvas apgabaltiesas lēmumu šajā jautājumā. Tādējādi šajā jautājumā ir stājies spēkā Administratīvās apgabaltiesas lēmums. Līdz ar to pieteikums par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nav skatāms Administratīvajā apgabaltiesā.

[3.3] Pieteicējam pieteikums par lietas ierosināšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem jāiesniedz Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.marta lēmumu.

[4] Pieteicējs iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 7.decembra lēmumu.

Blakus sūdzībā norādīts, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 7.decembra lēmumā nav ņemts vērā, ka ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.marta lēmumu un Senāta 2007.gada 23.maija lēmumu nav noraidīti pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem motīvi par to, ka pirmās instances tiesa, taisot 2007.gada 17.janvāra lēmumu, nav ņēmusi vērā vēlāk atklājušos apstākļus un ka minētajā 2007.gada 17.janvāra lēmumā nav lemts par šādu apstākļu neņemšanu vērā, kad tie atklāsies. Tāpēc augstāko instanču tiesu lēmumi nav šķērslis pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskatīšanai.

Motīvu daļa

[5] Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ir atteikusies pieņemt pieteicēja pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, jo šis pieteikums, tiesneses ieskatā, nav piekritīgs Administratīvajai apgabaltiesai. Līdz ar to, izskatot pieteicēja blakus sūdzību par minēto tiesneses lēmumu, Senātam jāpārbauda, vai šis pieteikums ir piekritīgs Administratīvajai apgabaltiesai.

[6] Pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem piekritību noteic Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmā daļa *(sk. šā lēmuma 3.1.punktu)*.

Atbilstoši minētajai normai pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir piekritīgs Administratīvajai apgabaltiesai, ja tas iesniegts par Administratīvās rajona tiesas nolēmuma atcelšanu.

Līdz ar to jānoskaidro, vai pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem priekšmets konkrētajā gadījumā ir Administratīvās rajona tiesas nolēmuma atcelšana.

[7] Konkrētajā gadījumā pieteicēja pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja rīcību atteikts pieņemt ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmumu *(sk. šā lēmuma 1.punkta pirmo rindkopu)*.

Tomēr, kā pamatoti norādījusi Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, par minēto lēmumu pieteicējs ir iesniedzis blakus sūdzību, un Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi minēto blakus sūdzību, ar savu 2007.gada 19.marta lēmumu ir atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu jautājumā par pieteikuma pieņemšanu.

Tātad tajā pašā jautājumā (par pieteikuma par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja rīcību pieņemšanu), kurā pieņemts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums, blakus sūdzības kārtībā ir pieņemts arī Administratīvās apgabaltiesas lēmums.

[8] Lietas jaunas izskatīšanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem jēga ir panākt to, ka tiek taisnīgi un pareizi noregulētas kādas tiesiskās attiecības, kuras iepriekš ar tiesas nolēmumu, kas jau stājies spēkā, noregulētas nepareizi, jo tiesai nav bijis iespējams ņemt vērā visus jautājuma izlemšanai būtiskos apstākļus, tā kā daļa no tiem – jaunatklātie apstākļi – atklājušies tikai pēc nolēmuma taisīšanas. Tāpēc iepriekšējais nolēmums, ar kuru noregulēts attiecīgais jautājums un kura taisīšanā nav ņemti vērā visi būtiskie apstākļi, atceļams, un tā vietā tajā pašā jautājumā taisāms jauns nolēmums, kurā ņemami vērā jaunatklātie apstākļi.

Tā kā tiesisko attiecību noregulējumu, kas pārskatāms lietas jaunas izskatīšanas ietvaros, satur pēdējais (galīgais) tiesas nolēmums, ar kuru attiecīgais jautājums izlemts pēc būtības, lietas jaunas izskatīšanas ietvaros lemjams par pēdējā tiesas nolēmuma, ar kuru jautājums izlemts pēc būtības, atcelšanu.

[9] Blakus sūdzību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 322.panta pirmajai daļai izskata tādā kārtībā, kāda šajā likumā noteikta lietu izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Savukārt apelācijas instances tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmajai daļai lietu izskata pēc būtības. Tātad, izskatot blakus sūdzību, augstākas instances tiesa jautājumu izskata pēc būtības.

Turklāt, ja augstākas instances tiesa nolemj atstāt negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu (Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punkts), atcelt to un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības (3.punkts) vai grozīt lēmumu (4.punkts), augstākas instances tiesas lēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības.

Līdz ar to, ja zemākās instances tiesas lēmums ir pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā un augstākas instances tiesa ir pieņēmusi kādu no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1., 3. vai 4.punktā paredzētajiem lēmumiem, pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

iesniedzams par augstākās instances tiesas lēmumu kā par galīgo lēmumu, kas noregulē attiecīgo jautājumu pēc būtības.

Arī tiesu praksē, izskatot pieteikumus sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiek lemts par tā augstākās instances tiesas lēmuma atcelšanu, ar kuru blakus sūdzības kārtībā atstāts negrozīts zemākās instances tiesas lēmums, nevis par attiecīgā zemākās instances tiesas lēmuma atcelšanu *(sk. Senāta 2006.gada 30.maija lēmumu lietā Nr.SJA-5)*. Tā tiek darīts arī civilprocesā, kurā pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem piekritību, blakus sūdzības izskatīšanas kārtību un apelācijas instances tiesas kompetenci nosakošās tiesību normas (attiecīgi Civilprocesa likuma 478.panta pirmā daļa, 447.panta pirmā daļa un 426.panta pirmā daļa) atbilst attiecīgi Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmajai daļai, 322.panta pirmajai daļai un 302.panta pirmajai daļai *(sk. Senāta 2007.gada 5.decembra lēmumu lietā Nr.SJC-18)*.

[10] Konkrētajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa blakus sūdzības kārtībā ir izskatījusi jautājumu par pieteicēja pieteikuma par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja rīcību pieņemšanu un atbilstoši Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktam atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu šajā jautājumā.

Šādos apstākļos, ņemot vērā šā lēmuma iepriekšējā punktā secināto, atzīstams, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesnese pamatoti atzinusi, ka pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nav iesniedzams par Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmuma atcelšanu. Līdz ar to atzīstams, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesnese pamatoti atteikusies pieņemt pieteicēja pieteikumu par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2007.gada 17.janvāra lēmuma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kā nepiekritīgu Administratīvajai apgabaltiesai.

[11] Turklāt Administratīvās apgabaltiesas tiesnese pamatoti norādījusi, ka pieteicējam ir tiesības pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegt Senātā.

Tomēr tiesnese nepamatoti norādījusi, ka tas iesniedzams par Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.marta lēmuma atcelšanu.

Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.marta lēmums blakus sūdzības kārtībā ir atstāts negrozīts ar Senāta 2007.gada 23.maija lēmumu. Līdz ar to galīgo noregulējumu pēc būtības jautājumā par pieteicēja pieteikuma par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja rīcību pieņemšanu satur Senāta 2007.gada 23.maija lēmums. Tādēļ pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams par Senāta 2007.gada 23.maija lēmuma atcelšanu.

[12] Senāts norāda, ka šajā jautājumā nav nozīmes, ka Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmā daļa neparedz

pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniegšanu par Senāta lēmuma atcelšanu.

[12.1] Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmā daļa, kas nosaka pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem piekritību, Administratīvā procesa likumā ietverta, pārņemot Civilprocesa likuma 478.panta pirmajā daļā ietverto regulējumu. Līdz ar to, lai noskaidrotu minētās Administratīvā procesa likuma normas būtību, ir vērtējama minētās Civilprocesa likumā ietvertās normas evolūcija.

[12.2] Sākotnēji Latvijas Civilprocesa kodeksa, kas bija spēkā pirms Civilprocesa likuma spēkā stāšanās, 340.[1]pantā bija noteikts, ka spēkā stājušos spriedumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem pārskata tiesa, kas taisījusi šo spriedumu.

Savukārt ar 1995.gada 13.septembra grozījumiem Latvijas Civilprocesa kodeksā tika iekļauts 343.[2]pants, kura pirmajā daļā bija noteikts:

"Lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var ierosināt lietas dalībnieks, iesniedzot pieteikumu:

1) par rajona (pilsētas) tiesas sprieduma atcelšanu – apgabaltiesai;

2) par apgabaltiesas sprieduma atcelšanu – tiesu palātai;

3) par tiesu palātas sprieduma atcelšanu – Senātam."

Tādējādi kodekss tiešā tekstā paredzēja tikai sprieduma (bet ne lēmuma) atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[12.3] Civilprocesa likuma, kas ir aizstājis Latvijas Civilprocesa kodeksu, 478.panta pirmā daļa noteic:

"Lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var ierosināt lietas dalībnieks, iesniedzot pieteikumu:

1) par rajona (pilsētas) tiesas sprieduma vai lēmuma atcelšanu – attiecīgajai apgabaltiesai;

2) par apgabaltiesas sprieduma vai lēmuma atcelšanu – Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātai;

3) par Tiesu palātas sprieduma vai lēmuma atcelšanu – Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentam."

Redzams, ka Civilprocesa likuma 478.panta pirmajā daļā pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem piekritības regulējums, salīdzinot ar Latvijas Civilprocesa kodeksa 343.[2]panta pirmo daļu, ir vienīgi papildināts ar norādi, ka var prasīt ne tikai sprieduma, bet arī lēmuma atcelšanu. Tomēr piekritības noteikumi, kas sākotnēji bija orientēti tikai uz sprieduma atcelšanu, nav attiecīgi papildināti.

Tāda pati norma, kāda iekļauta Civilprocesa likuma 478.panta pirmajā daļā, pārņemot to no Civilprocesa likuma, iekļauta arī Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmajā daļā.

[12.4] Tā kā Senāts civillietās, taisot spriedumu, atbilstoši Latvijas Civilprocesa kodeksa normām darbojās tikai kā kasācijas instances tiesa, bet lietas pēc būtības (kā pirmās instances vai apelācijas

instances tiesa) neizskatīja, Senāta sprieduma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nebija pamata, tā kā ar to lieta netika izspriesta pēc būtības. Līdz ar to likumsakarīgi, ka Latvijas Civilprocesa kodeksā, kurā bija iekļauti piekritības noteikumi tikai sprieduma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nebija iekļauti piekritības noteikumi Senāta sprieduma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Arī atbilstoši Civilprocesa likuma normām Senāts spriedumu taisa tikai kā kasācijas instances tiesa, tāpēc arī Civilprocesa likumā nebija pamata paredzēt piekritības noteikumus Senāta sprieduma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

[12.5] Tomēr blakus sūdzības arī Senāts atbilstoši Civilprocesa likuma normām izskata pēc būtības kā apelācijas instances tiesa. Senāta kompetence civillietās blakus sūdzības izskatīšanā ir tāda pati kā apgabaltiesai un tiesu palātai. Līdz ar to ar Senāta lēmumu par blakus sūdzību, tāpat kā ar apgabaltiesas vai tiesu palātas tiesas lēmumu par blakus sūdzību, kāds jautājums var tikt galīgi izlemts pēc būtības. Līdz ar to Senāta lēmuma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var būt tāds pats pamats kā apgabaltiesas vai tiesu palātas lēmuma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Tā kā Senāta kompetence blakus sūdzības izskatīšanā administratīvajās lietās ir tāda pati kā civillietās, Senāta lēmuma atcelšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var būt pamats arī administratīvajā lietās.

[12.6] Balstoties uz minēto, Senāts secina, ka likumdevējs neapzināti ir atstājis nenoregulētu jautājumu par to, kam ir piekritīga Senāta lēmuma atcelšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Tādējādi pastāv atklāts likuma robs, kas aizpildāms analoģijas ceļā.

[12.7] Pēc vispārējā principa, kas noteikts Administratīvā procesa likuma 354.panta pirmajā daļā un Civilprocesa likuma 478.panta pirmajā daļā, pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskata tiesa, kura ir vienu līmeni augstāka par tiesu, kura taisījusi apstrīdēto nolēmumu.

Tomēr, tā kā nepastāv par Senātu augstāka līmeņa tiesa, jautājumu par Senāta lēmuma atcelšanu nav iespējams nodot augstāka līmeņa tiesai. Tāpēc vienīgais iespējamais piekritības jautājuma risinājums ir, ka Senāta lēmums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir atceļams ar paša Senāta lēmumu.

Senāts papildus norāda, ka tiesu praksē jau ir bijis gadījums, kurā Senāts ir skatījis pēc būtības pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, kaut gan galīgo lēmumu attiecīgajā jautājumā, atstājot negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu, ir pieņēmis pats Senāts *(sk. Senāta 2006.gada 6.decembra lēmumu lietā Nr.SJC-9)*.

[13] Blakus sūdzības izskatīšanā nav nozīmes pieteicēja argumentam, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada

7.decembra lēmumā nav ņemts vērā, ka ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 19.marta lēmumu un Senāta 2007.gada 23.maija lēmumu nav noraidīti pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem motīvi.

Senāts norāda, ka pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem motīvi nevar ietekmēt šāda pieteikuma piekritību. Pieteikuma sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem piekritību, kā atzīts šā lēmuma iepriekšējos punktos, nosaka atbilstoši tam, kuras tiesas nolēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības.

[14] Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka pieteicēja blakus sūdzība noraidāma kā nepamatota.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2007.gada 7.decembra lēmumu, bet G.K. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Atkārtota lūguma iesniegšana par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu

1. Administratīvā procesa likums kā pagaidu aizsardzības līdzekļus paredz administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu un pagaidu noregulējumu. Šie pagaidu aizsardzības līdzekļi ir radniecīgi, un to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Atšķirība ir tikai tā, ka administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas (Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1], 197.pants).

2. Ja pieteikums ir iesniegts par administratīvā akta atcelšanu, piemērojamais pagaidu aizsardzības līdzeklis šajā lietā ir šā administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana. Līdz ar to lietā par būvatļaujas atcelšanu pagaidu aizsardzību regulē Administratīvā procesa likuma 185. un 185.[1]pants (Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1]pants).

3. Lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, tiesai ir jāvērtē: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami (prima facie) prettiesisks. Vispirms ir jāvērtē objektīvais kritērijs – pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Ja ir objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību. Ja pieteikums acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot pagaidu noregulējumu ir noraidāms (Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otrā daļa, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija dalībvalstīm Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, Senāta judikatūra, tiesību doktrīna).

4. Ja lūgums iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiskie faktiskie vai tiesiskie apstākļi ir mainījušies, tiesa var atteikties pieņemt izskatīšanai lūgumu par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu. Un ja atkārtotajā lūgumā par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu netiek norādīti jauni

faktiskie apstākļi, kas liecinātu par pārsūdzētā administratīvā akta prettiesiskumu, tiesai nav jāvērtē, vai pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošana personai rada arī būtiskus zaudējumus (Administratīvā procesa likuma 185.[1] panta trešā daļa).

2008.gada 12.martā Lieta Nr.SKA-302/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senatore J.Briede
senatore D.Mita

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Polans" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.janvāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Polans" pieteikumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 7.maijā Jelgavas būvvalde izsniedza SIA "Polans" būvatļauju un atļāva SIA "Polans" paplašināt esošās veikala telpas daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā (..), izbūvējot veikalam piebūvi.

Pēc būvdarbu uzsākšanas dzīvojamās mājas (..) dzīvokļa Nr.(..) īpašniece A.N. vairākkārt vērsās Jelgavas būvvaldē un domē, lūdzot apturēt būvdarbus, jo būvniecība neesot ar viņu saskaņota.

2004.gada 15.novembrī Jelgavas būvvaldes inspektors ar rīkojumu apturēja būvdarbus, taču 2005.gada 19.janvārī Jelgavas būvvalde šo rīkojumu atcēla.

2005.gada 10.martā Jelgavas dome ar lēmumu Nr.3/36 atzina, ka domes lēmums par būvatļauju, kā arī Jelgavas būvvaldes 2005.gada 19.janvāra lēmums, ar kuru tika atcelts rīkojums par būvniecības apturēšanu, ir tiesiski.

2005.gada 14.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā tika saņemts A.N. pieteikums, kurā viņa lūdza atzīt par spēkā neesošu būvatļauju, atcelt Jelgavas būvvaldes 2005.gada 19.janvāra lēmumu, ar kuru tika atcelts rīkojums par būvdarbu apturēšanu un atzīt par prettiesisku Jelgavas domes faktisko rīcību.

Administratīvā rajona tiesa atzina, ka administratīvais akts tā galīgajā noformējumā ir Jelgavas domes 2005.gada 10.marta lēmums, kas arī ir pārbaudāms tiesā. Administratīvā rajona tiesa lietā kā trešo personu pieaicināja SIA "Polans".

[2] 2007.gada 4.janvārī Administratīvā rajona tiesa atzina par prettiesisku Jelgavas domes faktisko rīcību, neapturot veikala

paplašināšanas darbus līdz atļaujas saņemšanai no visiem kopīpašniekiem un neizdodot attiecīgu administratīvo aktu, kā arī atzina par prettiesisku Jelgavas domes 2005.gada 10.marta lēmumu daļā par 2005.gada 19.janvāra būvvaldes lēmuma atstāšanu spēkā. Pārējā daļā tiesa pieteikumu noraidīja.

[3] Jelgavas dome ir iesniegusi apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 4.janvāra spriedumu daļā, ar kuru apmierināts pieteikums. Pieteicēja ir iesniegusi pretapelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 4.janvāra spriedumu daļā, ar kuru noraidīts A.N. pieteikums par Jelgavas domes 2005.gada 10.marta lēmuma atcelšanu, un daļā, ar kuru šis lēmums daļā atzīts par tiesisku. Tāpat pieteicēja uzskata, ka spriedumu nepieciešams precizēt daļā par faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku.

[4] 2007.gada 20.aprīlī Administratīvajā apgabaltiesā saņemts trešās personas – SIA "Polans" – pieteikums par pagaidu noregulējumu. Pieteikumā norādīts, ka sakarā ar pieteikumu tiesai tika apturēta būvatļaujas darbība un no 2005.gada 30.maija nav iespējams nodot būvi ekspluatācijā. Tādējādi SIA "Polans" nav iespējams izmantot paplašinātās veikala telpas un tas SIA "Polans" ir radījis zaudējumus. SIA "Polans" saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 13.aprīļa noteikumu Nr.299 "Noteikumi par būvju pieņemšanu ekspluatācijā" 4.punktu ir saņēmusi nepieciešamos atzinumus un būvētāja apliecinājumu par telpu gatavību ekspluatācijai. Ievērojot minēto, tiek lūgts piemērot pagaidu noregulējumu – līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim atļaut Jelgavas būvvaldei pagarināt 2004.gada 7.maijā izsniegtās būvatļaujas darbību un atļaut Jelgavas būvvaldei pieņemt lēmumu par būves ekspluatācijā pieņemšanas komisijas izveidi.

[5] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot pieteikumu par pagaidu noregulējumu, ar 2007.gada 15.maija lēmumu atļāva Jelgavas domei veikt darbības, kas vērstas uz objekta "Pārtikas veikals (..) ielā Nr.(..)" pieņemšanu ekspluatācijā.

[6] 2007.gada 26.jūnijā Senāts pieņēma lēmumu atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 15.maija lēmumu un noraidīt SIA "Polans" pieteikumu par pagaidu noregulējumu. Lēmuma pamatojumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

Lemjot par pagaidu noregulējumu, tiesai ir nepieciešams izvērtēt pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskumu jeb pieteikuma pamatotību – iespējamību, ka pieteikums, skatot lietu pēc būtības, tiks apmierināts.

Būvatļauja tika izdota apstākļos, kad dzīvokļa īpašniece A.N. nebija devusi būvniecībai savu piekrišanu, tādējādi būvniecība objektīvi nebija pieļaujama saskaņā ar Civillikuma 1068.pantu un likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešo daļu. Izsniegtā būvatļauja (augstākas iestādes – Jelgavas domes 2005.gada 10.marta lēmums, kuros būvatļauja un citi būvniecības procesā pieņemtie lēmumi atzīti par

tiesiskiem) ir vienīgais pamats būvdarbu veikšanai un ir tieši tas administratīvais akts, kas aizskar pieteicējas tiesības un tiesiskās intereses, līdz ar to tā atzīstama par pirmšķietami prettiesisku, jo pieļauj prettiesisku būvniecību. Šāds secinājums savukārt izslēdz jebkādus pagaidu noregulējuma līdzekļus, kas vērsti uz šīs būvatļaujas izpildi un kuriem būtu jāizriet no šīs būvatļaujas.

[7] 2008.gada 21.janvārī SIA "Polans" iesniedza pieteikumu Administratīvajā apgabaltiesā par pagaidu noregulējuma piemērošanu. Pieteikumā lūgts atļaut nodot būvi ekspluatācijā. Pieteikumā norādīts, ka SIA "Polans" nebija vajadzīga piekrišana veikala pārplānošanai. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.pants paredz, ka piekrišana ir nepieciešama tikai uz komunikāciju pārplānošanu, kuras funkcionāli nedalāmi ir saistītas ar visas mājas ekspluatāciju, bet piekrišanas noformēšana ir jānosaka statūtos vai savstarpējā līgumā. SIA "Polans" veikals ir funkcionāli nodalīts un arī piekrišanas saņemšanas kārtība nav noteikta statūtos vai savstarpējā līgumā.

[8] 2008.gada 29.janvārī, izskatījusi pieteikumu, Administratīvā apgabaltiesa pieņēma lēmumu pieteikumu noraidīt. Tiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 197.panta otro daļu, atzina, ka, iesniedzot atkārtotu pieteikumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu, pieteicēja nav norādījusi tiesiskos vai faktiskos apstākļus, kas būtu mainījušies. Pieteikumā nav norādīta jauna spēkā stājusies tiesību norma. Pieteikumā norādītie faktiskie apstākļi bija zināmi tiesai, pieņemot 2007.gada 26.jūnija lēmumu par pagaidu noregulējuma nepiemērošanu. Pieteikums vērsts uz tiesas iepriekšējo secinājumu par būvatļaujas pirmšķietamā prettiesiskuma pārvērtēšanu.

[9] Par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.janvāra lēmumu SIA "Polans" iesniedza blakus sūdzību. Tajā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[9.1] Tiesai bija jāvērtē, cik lielā mērā atbilstoši Civillikuma 1038.pantam SIA "Polans" var valdīt viņam piederošo mantu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 195.pantu lēmumu par pagaidu noregulējumu var pieņemt, ja pārsūdzētā administratīvā akta darbība var radīt būtisku kaitējumu, kuru novēršana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus. Tiesa nav vērtējusi, ka SIA "Polans" ir radušies būtiski zaudējumi. Tiesa nevērtēja, ka pieteicējas zaudējumi ar katru brīdi pieaug, tātad mainās lietas faktiskie apstākļi. No tiesas lēmuma izriet, ka secinājums par būvatļaujas prettiesiskumu izslēdz citus faktiskos apstākļus, kas varētu mainīties, piemēram, zaudējumu būtisku palielināšanos.

[9.2] SIA "Polans" nebija vajadzīga piekrišana veikala pārplānošanai. Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.pants paredz, ka piekrišana ir nepieciešama tikai komunikāciju pārplānošanai, kuras funkcionāli nedalāmi ir saistītas ar visas mājas ekspluatāciju, bet

piekrišanas noformēšana ir jānosaka statūtos vai savstarpējā līgumā. SIA "Polans" veikals ir funkcionāli nodalīts un arī piekrišanas saņemšanas kārtība nav noteikta statūtos vai savstarpējā līgumā.

[9.3] Tiesa neņēma vērā Civillikuma 925.pantu, kurā noteikts valdījuma aizsardzības termiņš. A.N. šo termiņu ir nokavējusi.

Motīvu daļa

[10] Pastāv strīds, vai ir pamats piemērot SIA "Polans" pagaidu aizsardzības līdzekli. Administratīvās apgabaltiesas ieskatā nav pamata piemērot pagaidu noregulējumu, jo nav mainījušies lietas tiesiskie un faktiskie apstākļi.

[11] Administratīvā procesa likums paredz divus pagaidu aizsardzības līdzekļus – administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana un pagaidu noregulējums. Abi Administratīvā procesa likumā regulētie pagaidu aizsardzības līdzekļi ir radniecīgi un to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Atšķirība pastāv tikai apstāklī, ka administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds kā pirms administratīvā akta izdošanas *(sal.: Schmidt R., Seidel S. Verwaltungsprozeßrecht. Bremen: Verl. Rolf Schmidt, 5.Aufl., 2001, S.380, Senāta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 13.punkts).*

[12] Katru pagaidu aizsardzības līdzekli izlemj uz atsevišķu tiesību normu pamata:

1) administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu izlemj uz Administratīvā procesa likuma 185.^{1}panta pamata;

2) pagaidu noregulējumu izlemj uz Administratīvā procesa likuma 197.panta pamata.

[13] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu pieteikuma iesniegšana tiesā par administratīvā akta atcelšanu, atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu aptur administratīvā akta darbību no dienas, kad pieteikums saņemts tiesā. Konkrētajā gadījumā pieteikums ir iesniegts par būvatļaujas atcelšanu. Tādējādi piemērojamais pagaidu aizsardzības līdzeklis šajā lietā ir šā administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana. Līdz ar to lietā par būvatļaujas atcelšanu pagaidu aizsardzību regulē Administratīvā procesa likuma 185. un 185.^{1}pants.

[14] Lai gan 2007.gada 26.jūnija lēmumā šajā lietā Senāts identiska satura lūgumu par ēkas nodošanu ekspluatācijā ir vērtējis pagaidu noregulējuma institūta ietvaros (Administratīvā procesa likuma 195.pants), taču minētajā lēmumā jautājums par abu pagaidu aizsardzības institūtu nošķiršanu netika vērtēts, jo pagaidu aizsardzība kā tāda tika atzīta par neattaisnojamu, jo pārsūdzētais administratīvais akts tika atzīts par pirmšķietami prettiesisku *(sk. minētā lēmuma 17., 18.punktu)*. Lēmumā netika veikta tiesību normu interpretācija attiecībā

uz pagaidu aizsardzības institūtu nošķiršanu. Veicot tiesību normu tālāku interpretāciju ar mērķi noskaidrot šajā lietā piemērojamo pagaidu aizsardzības līdzekli, Senāts tomēr nonāca pie secinājuma, ka ir piemērojamas normas tieši par administratīvā akta darbības atjaunošanu *(sk. Senāta 2007.gada 27.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-495/2007 14.punktu).*

[15] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otro daļu tiesa, izlemjot jautājumu par administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības apturēšanu vai administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbības atjaunošanu, ņem vērā to, vai pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami prettiesisks. Saskaņā ar Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendāciju dalībvalstīm Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās otro principu, izlemjot, vai lūguma iesniedzējam nodrošināt pagaidu aizsardzību, tiesai jāņem vērā visi svarīgie apstākļi un intereses. Pagaidu aizsardzības līdzekļi it īpaši ir jānodrošina, ja administratīvā akta izpilde var izraisīt būtiskus zaudējumus, kurus grūti atlīdzināt, un ja pastāv *prima facie* šaubas par akta derīgumu. Rekomendācijas izskaidrojošajā pielikumā norādīts, ka minētais princips norāda divus būtiskākos apstākļus, kuri var būt par labu pozitīvam rezultātam. Pirmkārt, administratīvā akta izpilde personai var nodarīt nopietnu ļaunumu, kas var tikt vērsts par labu ar grūtībām, it sevišķi, ja, noraidot prasību pret aktu, personas pirmatnējais juridiskais stāvoklis nevar tikt atjaunots. Otrkārt, ja ir nopietni juridiski argumenti pret aktu. Atbilstoši minētās rekomendācijas otrajam principam pastāv divi kumulatīvi kritēriji, kuri tiesai ir jāvērtē, lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus:

1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus;

2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks.

Senāta ieskatā vispirms ir vērtējams objektīvais kritērijs, proti, pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Tikai tad, ja pastāv objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību *(sk. Senāta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 17.punktu).* Arī Vācijas tiesību doktrīnā ir norādīts, ka tiesas pienākums ir vērtēt pieteikuma izredzes tikt apmierinātam pamatlietā. Ja pieteikums

acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot pagaidu noregulējumu ir noraidāms *(sk.: Kopp F.O., Schenke W.R. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 13.Auflage. München: Beck, 2003, S.1456, sk. Senāta 2007.gada 18.maija lēmuma lietā Nr.SKA-388/2007 14.punktu).*

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta trešo daļu tiesa var atteikties pieņemt izskatīšanai lūgumu par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu, ja lūgums iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiskie faktiskie vai tiesiskie apstākļi mainījušies. Izskatāmajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa saņēma atkārtotu SIA "Polans" lūgumu atļaut pieņemt lēmumu par būves nodošanu ekspluatācijā. Par lietas apstākļiem norādīts, ka pārsūdzētā būvatļauja bija tiesiska, jo: SIA "Polans" nebija vajadzīga piekrišana veikala pārplānošanai; SIA "Polans" veikals ir funkcionāli nodalīts un piekrišanas saņemšanas kārtība nav noteikta statūtos vai savstarpējā līgumā.

Senāts konstatē, ka jautājums par būvniecības saskaņošanu ar citu dzīvokļu īpašniekiem bija vērtēts šajā lietā Senāta 2007.gada 26.jūnija lēmuma 16.punktā. Senāts pirmšķietami konstatēja, ka SIA "Polans" veikals funkcionāli ir saistīts ar dzīvojamo māju, jo no lietā esošās projekta dokumentācijas redzams, ka tiek nojauktas esošās ārsienas, izbūvētas jaunas (piebūves) ārsienas, tiek ierīkota jauna ieeja mājas dzīvojamās daļas kāpņu telpā. Pēc būvniecības apjoma var pieņemt, ka tiek mainītas arī mājas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēma un siltumapgādes sistēma, kas parasti daudzdzīvokļu mājām ir kopējas. Tātad var pieņemt, ka tiek pārbūvēts gan atsevišķajā īpašumā esošās ar mājas ekspluatāciju funkcionāli nedalāmi saistītās komunikācijas daļas (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 2.panta pirmā daļa), gan kopīpašuma daļa (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 3.panta pirmā daļa).

Tāpat jāņem vērā, ka samērā nozīmīgi tiek samazināta mājai piesaistītā (tātad dzīvokļu īpašnieku lietošanai pieejamā) zemes platība, kas skar dzīvokļa īpašnieku intereses. Arī pati Jelgavas pilsētas pašvaldība ir uzskatījusi, ka saskaņošana ir nepieciešama. Lai arī pilnas projekta dokumentācijas, kā arī veikala telpu tehniskās inventarizācijas lietas izvērtēšana varētu būt pamats citu secinājumu izdarīšanai, šobrīd tas ir pietiekami, lai pieņemtu, ka būvniecības veikšanai bija nepieciešama citu dzīvokļu īpašnieku piekrišana.

Citus jaunus mainījušos būtiskos faktiskos apstākļus atkārtotajā pieteikumā par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu SIA "Polans" nav norādījusi.

[17] Blakus sūdzībā norādīts, ka ir mainījušies lietas faktiskie apstākļi, jo būvniecības apturēšanas dēļ palielinās pieteicējas zaudējumi. Senāts secina, ka, vadoties no šā lēmuma 15.punktā jau sniegtajiem apsvērumiem, lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekli, ir

jāiestājas abiem diviem nosacījumiem, proti, administratīvajam aktam ir jābūt pirmšķietami prettiesiskam un administratīvā akta neatjaunošana var radīt būtiskus un nenovēršamus zaudējumus. Taču, ja tiesa konstatē, ka nav izpildījies nosacījums par administratīvā akta prettiesiskumu, tai nav jāvērtē, vai administratīvā akta apturēšana rada pieteicējam būtiskus un nenovēršamus zaudējumus.

Izskatāmajā gadījumā SIA "Polans" zaudējumu palielināšanās Administratīvajai apgabaltiesai nebija jāvērtē, tādēļ, ka nav izpildījies nosacījums par administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu.

[18] Senāts konstatē, ka Administratīvā apgabaltiesa SIA "Polans" pieteikumu par pagaidu noregulējumu izlēmusi Administratīvā procesa likuma 197.panta kārtībā, lai gan šāds pieteikums bija jāizlemj Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta kārtībā. Vienlaikus Senāts secina, ka Administratīvā procesa likuma 197.panta trešās daļas un Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta trešās daļas piemērošanas priekšnoteikumi neatšķiras, tādēļ pēc būtības Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir pareizs.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta trešo daļu, 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 29.janvāra lēmumu negrozītu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Polans" pieteikumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Augstākas instances tiesas kompetence, izskatot blakus sūdzību

Augstākas instances tiesai, izskatot blakus sūdzību, ir kompetence pēc būtības lemt tikai par to jautājumu, kas ar blakus sūdzību nonācis tās izskatīšanā – blakus sūdzības kārtībā ir jāpārbauda tikai tas ar lietas virzību un izskatīšanu saistītais jautājums, ko vispirms – ar pārsūdzēto lēmumu – ir risinājusi tiesa, kuras izskatīšanā ir lieta. Tāpēc ar jautājuma izlemšanu pēc būtības saprot tikai kā attiecīgā procesuālā jautājuma izlemšanu ar citu rezultātu. Augstākas instances tiesas kompetencē neietilpst lemšana par lietas izskatīšanas virzību citā blakus jautājumā vai kopumā, kamēr to nav darījusi lietu izskatošā tiesa (Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2., 3.punkts).

2008.gada 22.aprīlī Lieta Nr.SKA-322/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja A.T. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.februāra lēmumu, ar kuru atcelts Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 15.janvāra lēmums, ar kuru noraidīts A.T. lūgums par pagaidu noregulējuma piemērošanu un izbeigta tiesvedība lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz A.T. pieteikumu par Ieslodzījumu vietas pārvaldes 2007.gada 13.novembra lēmuma Nr.1/6-T/5007 atcelšanu un jauna administratīvā akta izdošanu.

Aprakstošā daļa

[1] A.T. vērsās Matīsa cietuma administrācijā ar lūgumu atļaut strādāt ārpus cietuma teritorijas.

Matīsa cietuma priekšnieks ar 2007.gada 29.oktobrī lēmumu Nr.11/6-T/1387 lūgumu noraidīja. Ieslodzījuma vietu pārvalde ar 2007.gada 13.novembra lēmumu Nr.1/6-T/5007 apstrīdēto lēmumu atcēla un noraidīja lūgumu dot atļauju.

[2] Par Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2007.gada 13.novembra lēmuma Nr.1/6-T/5007 atcelšanu A.T. iesniedza pieteikumu tiesā. Pieteikumā arī lūgts uzlikt Ieslodzījuma vietu pārvaldei pienākumu izdot administratīvo aktu – iesaistīt pieteicēju darbā SIA "Roadeks" ārpus Matīsa cietuma teritorijas saskaņā ar noslēgto darba līgumu, atļaujot

atrasties ārpus cietuma teritorijas sešas dienas nedēļā no plkst. 8.00 līdz 19.00, kā arī pieņemt pagaidu noregulējumu – iesaistīt pieteicēju darbā ārpus Matīsa cietuma teritorijas minētajā uzņēmumā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ierosināja administratīvo lietu un 2008.gada 15.janvārī noraidīja lūgumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu.

[4] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 7.februāra lēmumu pārsūdzēto lēmumu atcēla un izbeidza tiesvedību lietā, norādot, ka, lemjot par pagaidu noregulējuma noteikšanu, tiesai vispirms pirmšķietami ir jāizvērtē pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Tā kā pārsūdzētais iestādes lēmums nav administratīvais akts (tādējādi arī nepastāv objektīvs pagaidu noregulējuma piemērošanas pamats), tiesvedība lietā ir jāizbeidz atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam.

Tiesai, izskatot blakus sūdzību par rajona tiesas lēmumu, un konstatējot, ka lietā iztrūkst pamats pagaidu noregulējuma piemērošanai, kā arī konstatējot, ka pastāv pamats tiesvedības izbeigšanai lietā, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmajai daļai ir pienākums jautājumu izlemt pēc būtības un pieņemt lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt un piemērot pagaidu noregulējumu lietā. Blakus sūdzībā norādīts, ka tiesa pieteicēja pieteikumā saskatījusi lūgumu valstij nodrošināt pieteicēju ar darbu. Tomēr pieteicēja lūgums ir par to, lai cietuma administrācija atļauj pieteicējam doties uz darbu, kuru viņš pats ir sameklējis un jau noslēdzis darba līgumu. Ar cietuma administrācijas lēmumu prettiesiski tiek ierobežota pieteicēja brīvība doties uz darbu. Lūguma būtība ir par atļauju atstāt cietuma teritoriju.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā procesa likuma 323.pants nosaka Administratīvās apgabaltiesas un Senāta kompetenci blakus sūdzību izskatīšanā. Šā panta pirmā daļa nosaka, ka Administratīvai apgabaltiesai un Senātam, izskatot blakus sūdzību, ir tiesības:

1) atstāt lēmumu negrozītu, bet sūdzību noraidīt;

2) atcelt lēmumu pilnībā vai daļā un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai tajā tiesā, kas lēmumu pieņēmusi;

3) atcelt lēmumu pilnībā vai daļā un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības;

4) grozīt lēmumu.

Savukārt panta otrā daļa nosaka, ja nav objektīvu šķēršļu jautājuma izlemšanai pēc būtības, Administratīvajai apgabaltiesai un Senātam,

izskatot blakus sūdzību, ir pienākums ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības.

Minētās tiesību normas nosaka gan Administratīvās apgabaltiesas, gan Senāta kompetences robežas, ja tiesai ir jāizskata blakus sūdzība par zemākas instances tiesas lēmumu.

[7] Šajā lietā rajona tiesa bija pieņēmusi lēmumu jautājumā par pagaidu noregulējumu, t.i., izlēmusi konkrētu procesuālu jautājumu lietā. Blakus sūdzību pieteicējs iesniedza apgabaltiesai tieši par šo pirmās instances tiesas izlemto procesuālo jautājumu. Apgabaltiesa uzskatīja, ka no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas apgabaltiesai izriet kompetence izbeigt tiesvedību lietā. Senāts šādu minētās tiesību normas interpretāciju uzskata par nepareizu.

Kā redzams no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2. un 3.punkta, kā arī otrās daļas, likumdevējs šajās tiesību normās attiecībā uz blakus sūdzības izskatīšanas apjomu ir lietojis jēdzienu "jautājums". Tas nozīmē, ka augstākas instances tiesai, izskatot blakus sūdzību, ir kompetence pēc būtības lemt tikai par konkrēto jautājumu, kas ar blakus sūdzību nonācis tai izskatīšanā, piemēram, par atteikšanos pieņemt pieteikumu, par pieteikuma atstāšanu bez virzības, par tiesvedības apturēšanu. Senāta ieskatā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 323.panta jēgai blakus sūdzības kārtībā ir pārbaudāms tikai tas ar lietas virzību un izskatīšanu saistītais jautājums, ko vispirms – ar pārsūdzēto lēmumu – ir risinājusi tiesa, kuras izskatīšanā ir lieta. Jautājuma izlemšana pēc būtības līdz ar to ir saprotama tikai kā attiecīgā procesuālā jautājuma izlemšana ar citu rezultātu. Augstākas instances tiesas kompetencē nav lemt par lietas izskatīšanas virzību citā blakus jautājumā vai kopumā, kamēr to nav darījusi lietu izskatošā tiesa.

[8] Apgabaltiesa šajā lietā nav izlēmusi blakus sūdzības jautājumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu, bet ir izlēmusi citu jautājumu, proti, vērtējusi, vai pieteikums pēc būtības ir skatāms administratīvā procesa kārtībā un, uzskatot, ka lieta administratīvā procesa kārtībā nav skatāma, lietu izbeidza.

Ievērojot minēto, tiesa ir pārsniegusi tai ar Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu noteiktās kompetences robežas. Tādējādi tiesas lēmums ir atceļams, un pieteicēja blakus sūdzība par rajona tiesas lēmumu ir nododama jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 7.februāra lēmumu un A.T. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 15.janvāra lēmumu nodot izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pārsūdzības termiņš apgabaltiesas lēmumam par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei

Apelācijas instances tiesas tiesnesis, izlemjot jautājumu par apelācijas tiesvedības ierosināšanu, izvērtē, vai pirmās instances tiesas tiesnesis, pieņemot apelācijas sūdzību un nosūtot to izskatīšanai apgabaltiesā, nav kļūdījies – vai nav neievērojis kādu apstākli, kas ir šķērslis apelācijas sūdzības pieņemšanai un apelācijas tiesvedības ierosināšanai. Šo jautājumu apelācijas instances tiesnesis izlemj tādā pašā kārtībā kā pirmās instances tiesas tiesnesis lemj par apelācijas sūdzības pieņemšanu un nosūtīšanu izskatīšanai apgabaltiesā – bez tiesas sēdes (bez procesa dalībnieku piedalīšanās). Tādējādi nav objektīva pamata noteikt atšķirīgu pārsūdzības kārtību pirmās instances tiesas tiesneša lēmumam atteikt pieņemt apelācijas sūdzību vai atstāt apelācijas sūdzību bez virzības un apgabaltiesas tiesneša lēmumam par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību vai par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību veikšanai. Līdz ar to atzīstams, ka šādiem lēmumiem pārsūdzības termiņš skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kā tas likumā tiešā tekstā ir noteikts attiecībā uz pirmās instances tiesas tiesneša attiecīgajiem lēmumiem (Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 1., 2.punkts).

2008.gada 22.aprīlī Lieta Nr.SKA-339/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore R.Vīduša
senatore J.Briede
senatore V.Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja L.A. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 14.janvāra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt L.A. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmumu un blakus sūdzība atdota pieteicējai.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā rajona tiesa ar 2007.gada 14.septembra spriedumu noraidīja L.A. pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts zemes dienestam sniegt atbildi pēc būtības uz pieteicējas iesniegumu par Trikātas pagasta pārskata plāna neatbilstību Valsts zemes dienesta

1997.gada 21.februāra rīkojuma Nr.36 nosacījumiem attiecībā uz Trikātas pagasta (..) saimniecības zemēm.

[2] Par rajona tiesas spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kuru izvērtējot, Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis 2007.gada 27.decembrī pieņēma lēmumu apelācijas sūdzību kopā ar administratīvo lietu nosūtīt rajona tiesai likumā noteikto darbību izpildei.

[3] Par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību, kuru Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2008.gada 14.janvāra lēmumu atteica pieņemt un atdeva atpakaļ iesniedzējai, norādot tālāk minētos argumentus.

Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmā daļa paredz, ka blakus sūdzību var iesniegt desmit dienu laikā no dienas, kad tiesa pieņēmusi lēmumu, izņemot šajā likumā paredzētos gadījumus. Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmumā norādīts, ka lēmuma pārsūdzēšanas termiņš skaitāms no lēmuma pieņemšanas dienas, t.i., no 2007.gada 27.decembra. Lēmuma pārsūdzēšanas termiņš beidzās 2008.gada 7.janvārī. Blakus sūdzību nodota pastā 2008.gada 8.janvārī, tas ir, nokavējot blakus sūdzības iesniegšanas termiņu. Tādējādi blakus sūdzību atsakāms pieņemt. Pieteicējai ir tiesības lūgt nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 14.janvāra lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt. Blakus sūdzībā norādīts, ka lēmums pieņemts, lai pieteicēja nevarētu iesniegt apelācijas sūdzību. Pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu par apelācijas sūdzības iesniegšanu, līdz ar to apelācijas sūdzība ir pieņemama izskatīšanai.

Motīvu daļa

[5] Vērtējot apelācijas instances tiesas tiesneša lēmuma par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 1.punktu pārsūdzības termiņu, Senāts 2007. gada 27.augusta lēmumā lietā Nr.SKA-491 secināja, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 301.pantam apelācijas instances tiesas tiesnesis pēc tam, kad pirmās instances tiesas tiesnesis ir pieņēmis apelācijas sūdzību un to kopā ar lietu nosūtījis apelācijas instances tiesai, vēlreiz pārbauda, vai ir ievērota apelācijas sūdzības iesniegšanas kārtība un vai rajona tiesas tiesnesis nav kļūdījies, apelācijas sūdzību pieņemot.

Ja apelācijas instances tiesas tiesnesis konstatē, ka pirmās instances tiesas tiesnesis ir pieņēmis apelācijas sūdzību pretēji Administratīvā procesa likumā noteiktajai kārtībai, viņš atsakās ierosināt apelācijas tiesvedību, tādējādi labojot zemākās instances tiesas tiesneša pieļauto kļūdu, jeb pēc būtības izlemj tieši to pašu jautājumu, ko iepriekš lēmis zemākās instances tiesas tiesnesis. Tāpat jāņem vērā, ka

apelācijas instances tiesas tiesnesis lēmumu par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību pieņem tādā pašā kārtībā kā zemākās instances tiesas tiesnesis, proti, ārpus tiesas sēdes, bez procesa dalībnieku piedalīšanās.

Minēto apsvērumu dēļ Senāts atzina, ka apgabaltiesas tiesneša lēmuma pārsūdzībai jānotiek tieši tādā pašā kārtībā, kāda noteikta, zemākās instances tiesas tiesnesim atsakoties pieņemt sūdzību, t.i., desmit dienu laikā no lēmuma noraksta saņemšanas *(sk. minētā Senāta lēmuma 10. un 11.punktu)*.

[6] Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 2.punkts nosaka, ka tiesnesis referents, konstatējis, ka apelācijas sūdzība apelācijas instances tiesai nosūtīta, pārkāpjot apelācijas sūdzības iesniegšanas kārtību, pieņem lēmumu par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei – ja, iesniedzot apelācijas sūdzību, nav ievēroti šā likuma 292.panta pirmās vai otrās daļas noteikumi vai nav samaksāta valsts nodeva. Šim lēmumam likumā nav noteikts tā pārsūdzēšanas termiņš. Pieņemot, ka piemērojams šā likuma 316.panta pirmajā daļā noteiktais vispārīgais lēmumu pārsūdzēšanas termiņš, būtu secināms, ka arī šajā gadījumā tas būtu desmit dienas no lēmuma pieņemšanas dienas.

[7] Tomēr, izvērtējot apelācijas instances tiesas tiesneša lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 2.punktu, Senāts uzskata, ka tā pārsūdzības termiņam piemērojami tādi paši vērtēšanas kritēriji kā tiesneša lēmumam, ko tiesnesis pieņem saskaņā ar šā likuma 301.panta otrās daļas 1.punktu.

Šajā lietā apelācijas instances tiesas tiesnesis konstatēja, ka pieteicēja, iesniedzot apelācijas sūdzību, nav samaksājusi valsts nodevu. Tā kā pirmās instances tiesa šo trūkumu apelācijas sūdzības iesniegšanā nebija pamanījusi, apelācijas instances tiesas tiesnesis nosūtīja apelācijas sūdzību kopā ar lietu pirmās instances tiesai apelācijas sūdzības atstāšanai bez virzības.

Ja pirmās instances tiesas tiesnesis šo trūkumu būtu konstatējis, lemjot par apelācijas sūdzības pieņemšanu, tad saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 296.panta pirmās daļas 3.punktu viņam būtu jāpieņem lēmums par apelācijas sūdzības atstāšanu bez virzības. Atbilstoši šā panta otrajai daļai par to var iesniegt blakus sūdzību, kuras pārsūdzības termiņu skaita no dienas, kad persona saņēmusi lēmuma norakstu.

Apelācijas instances tiesas tiesnesis, izskatot kļūdaini pieņemto apelācijas sūdzību un šāda trūkuma dēļ atsakoties ierosināt apelācijas tiesvedību, pēc būtības pieņēma tāda paša satura lēmumu, kādu pieņem pirmās instances tiesas tiesnesis, turklāt pieņēma to tādā pašā kārtībā kā pirmās instances tiesas tiesnesis, t.i., ārpus tiesas sēdes, bez procesa dalībnieku piedalīšanās.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka pārsūdzības termiņš apelācijas instances tiesas tiesneša lēmumam par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei ir desmit dienas no lēmuma noraksta saņemšanas dienas.

[8] Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmums pieteicējai nosūtīts tajā pašā dienā *(lietas 184.lapa)*. Tādējādi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.pantam prezumējams, ka tiesneša lēmums pieteicējai kļuva zināms 2008.gada 3.janvārī. Pieteicēja blakus sūdzību par šo lēmumu pastā nodeva 2008.gada 8.janvārī *(apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 14.janvāra lēmuma 4.punkts)*, t.i., iekļaujoties desmit dienu termiņā no lēmuma saņemšanas dienas.

Līdz ar to secināms, ka pieteicēja nav nokavējusi termiņu Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmuma pārsūdzībai.

[9] Tā kā apgabaltiesas tiesnesis pārsūdzētajā lēmumā nepamatoti secināja, ka pieteicēja ir nokavējusi procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmumu, lēmums ir atceļams.

Senāts nevērtē pēc būtības blakus sūdzībā norādītos argumentus par to, vai pieteicēja ir samaksājusi valsts nodevu par apelācijas sūdzības iesniegšanu, jo apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmuma pārbaude pēc būtības nav šīs blakus sūdzības priekšmets.

[10] Papildus Senāts norāda, ka pārsūdzētajā apgabaltiesas tiesneša lēmumā ir norādīts nepareizs šā lēmuma pārsūdzības termiņš. Tā kā ar šo lēmumu ir atteikts pieņemt blakus sūdzību, tā pārsūdzēšanas termiņš ir desmit dienas no lēmuma noraksta saņemšanas dienas.

Šis secinājums izriet no Senāta 2008.gada 23.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-91, kurā Senāts ir atzinis, ka pēc analoģijas arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību (Administratīvā procesa likuma 316.pants) ir attiecināma tāda pati pārsūdzēšanas kārtība kā Administratīvā procesa likuma 297.pantā norādītā kārtība, kādā pārsūdzams lēmums par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, proti, termiņš skaitāms no dienas, kad persona saņēmusi lēmuma norakstu.

Ievērojot minēto, tiesnesim, atsakoties pieņemt pieteicējas blakus sūdzību, lēmumā pārsūdzības termiņš bija jānorāda desmit dienas no lēmuma noraksta saņemšanas dienas. Tomēr vienlaikus Senāts atzīst, ka šī nepareizā norāde nav ietekmējusi pieteicējas tiesības šo lēmumu pārsūdzēt.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 14.janvāra lēmumu un nodot jautājumu par L.A. blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2007.gada 27.decembra lēmumu virzību izlemšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par kārtību, kādā izskata lūgumu atjaunot procesuālo termiņu procesuālo darbību veikšanai, un par tiesas pienākumu izskaidrot nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību

1. Ja persona lūdz tiesai atjaunot procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai, tai kopā ar lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu ir jāiesniedz arī pati blakus sūdzība, par kuru tiek lūgts atjaunot procesuālo termiņu. Ja persona iesniedz tiesai tikai lūgumu par termiņa atjaunošanu bez blakus sūdzības, uzskatāms, ka persona nav noteiktā kārtībā izteikusi vēlmi veikt konkrētu procesuālu darbību (Administratīvā procesa likuma 46.panta otrā daļa, tiesību doktrīna).

2. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 243.pantam tiesai, aizejot taisīt spriedumu, ir jāizskaidro ne tikai sprieduma, bet arī lēmuma pārsūdzēšanas kārtība un termiņš, jo šajā procesa stadijā tiesa vēl var nezināt, kuru tiesas nolēmuma veidu – spriedumu vai lēmumu – tā pieņems (Administratīvā procesa likuma 243.pants).

2008.gada 19.septembrī Lieta Nr.SKA-614/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore J.Briede
tiesnese V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja O.Z. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 20.jūnija lēmumu, ar kuru atteikts O.Z. atjaunot termiņu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.maija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] O.Z. vērsies ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā. Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 10.maija spriedumu pieteikums daļā apmierināts.

Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā atklātā tiesas sēdē, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 26.maija lēmumu tiesvedību administratīvajā lietā izbeigusi.

Lēmumā norādīts, ka to var pārsūdzēt 10 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas.

[2] 2008.gada 11.jūnijā Administratīvajā apgabaltiesā saņemts pieteicēja lūgums par termiņa atjaunošanu blakus sūdzības iesniegšanai. Pieteicējs norādījis, ka vēlas pārsūdzēt apgabaltiesas

lēmumu, kā arī šādus, viņaprāt, attaisnojošus iemeslus termiņa nokavējumam: 1) pēc tiesas debatēm tiesa paziņojusi, ka iet taisīt spriedumu, izskaidrojot sprieduma pārsūdzēšanas termiņu, kas ir 30 dienas; 2) tiesa nav minējusi, ka varētu tikt sastādīts lēmums un šāda lēmuma pārsūdzēšanas kārtību; 3) pieteicējs saņēmis tiesas lēmumu pastā 2008.gada 6.jūnijā, kad vēl bija pietiekams laiks kasācijas sūdzības iesniegšanai, bet jau bija nokavēts termiņš blakus sūdzības iesniegšanai; 4) lēmumu par tiesvedības izbeigšanu tiesa nosūtījusi uz adresi (..), Rīgā, kaut gan jau apelācijas sūdzībā pieteicējs norādījis adresi (..), Jūrmalā.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 20.jūnija lēmumu atteikusi atjaunot termiņu blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 26.maija lēmumu iesniegšanai. Apgabaltiesa norādījusi tālāk minētos argumentus.

[3.1] No Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmās daļas un 283.panta otrās daļas izriet, un to atzinis arī Senāts, ka lēmums par tiesvedības izbeigšanu ir pārsūdzams 10 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas. Tiesas lēmumu pārsūdzēšanas termiņa skaitījums no to saņemšanas dienas attiecas uz Administratīvā procesa likumā strikti noteiktiem gadījumiem, piemēram, Administratīvā procesa likuma 191.panta trešo daļu un 297.pantu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmajai daļai apgabaltiesas 2008.gada 26.maija lēmuma pārsūdzēšanas termiņš – 10 dienas – beidzās 2008.gada 5.jūnijā.

[3.2] No lietas materiāliem redzams, ka tiesas noteiktajā dienā un laikā procesa dalībnieki neieradās saņemt tiesas nolēmumu, tādēļ 2008.gada 27.maijā apgabaltiesas 2008.gada 26.maija lēmuma noraksts viņiem tika nosūtīts pa pastu ierakstītā vēstulē. Šajā lietā nav strīda, ka apgabaltiesas 2008.gada 26.maija lēmumu pieteicējs saņēma un ka blakus sūdzību līdz 2008.gada 5.jūnijam neiesniedza. Vienlaikus konstatējams, ka blakus sūdzība nav pievienota arī lūgumam par procesuālā termiņa blakus sūdzības iesniegšanai atjaunošanu.

[3.3] No Administratīvā procesa likuma 46.panta izriet, ka iemeslam, ar kuru pamatots administratīvā procesa dalībnieka lūgums par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu, jābūt tādam, kas nepārprotami liecina, ka pastāvēja objektīvi, no personas neatkarīgi apstākļi, kas traucēja konkrētās procesuālās darbības izpildi. Taču konkrētajā gadījumā pieteicēja norādītie apstākļi nav atzīstami par attaisnojošiem termiņa blakus sūdzības iesniegšanai nokavējumam. Lēmuma saņemšanas datums nevar ietekmēt termiņu blakus sūdzības iesniegšanai, kā arī būt par pamatu termiņa atjaunošanai. Turklāt lieta tika izskatīta mutvārdu procesā un procesa dalībniekiem bija zināms datums, kurā varēs saņemt tiesas nolēmumu. Pieteicējs nav izmantojis

procesuālo tiesību ierasties un saņemt tiesas nolēmumu tā paziņošanas dienā, bet izvēlējās to saņemt ar pasta starpniecību.

[3.4] Pieteicējs norādījis, ka lēmuma noraksts nosūtīts uz pieteikumā, nevis apelācijas sūdzībā norādīto adresi, taču nav norādījis, kā minētais apstāklis ietekmēja vai varēja ietekmēt viņa tiesības iesniegt blakus sūdzību. Turklāt nepastāv strīds, ka pieteicējs saņēma lēmuma norakstu adresē, kura bija norādīta pieteikumā.

[3.5] Arī tas apstāklis, ka tiesa, izskatot lietu pēc būtības, nonāca pie secinājuma, ka tiesvedība lietā izbeidzama, un taisīja lēmumu, nav pamats termiņa atjaunošanai. Pieteicēja paļaušanās, ka lietā tiks sastādīts spriedums, nevis lēmums, nav aizsargājama, jo tiesas pienākums, izskatot lietu un konstatējot apstākļus, kas ir pamats tiesvedības izbeigšanai lietā, ir atbilstoši Administratīvā procesa likuma normām pieņemt lēmumu, nevis taisīt spriedumu.

[4] Par apgabaltiesas lēmumu O.Z. iesniedzis blakus sūdzību, kurā norādījis tālāk minētos argumentus.

[4.1] Faktu, ka pieteicējs pārsūdzamo lēmumu saņēmis pēc pārsūdzēšanas termiņa beigām, viņš saistījis ar tiesas, kura taisījusi lēmumu, pieļautajiem procesuālo tiesību normu pārkāpumiem: 1) lēmums netika nosūtīts uz adresi (..), Jūrmalā, 2) tiesas sēdē nav tikusi izskaidrota lēmuma pārsūdzēšanas kārtība. Tiesai vajadzēja noskaidrot, vai tiešām ir pieļauti pieteicēja lūgumā norādītie procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kā arī izvērtēt, vai pastāv cēlonisks sakars starp pieļautajiem pārkāpumiem un faktu, ka pārsūdzamo lēmumu pieteicējs saņēmis laikā, kad vairs nebija iespējams iesniegt blakus sūdzību.

[4.2] Tas, ka pieteicējs apelācijas sūdzībā bija norādījis adresi (..), Jūrmalā, uzliek pienākumu tiesai ar apelācijas tiesvedību saistīto korespondenci sūtīt tieši uz šo adresi, un attiecībā uz šo adresi pieteicējam ir pienākums būt sasniedzamam.

[4.3] Tā kā likums paredz divas nolēmuma saņemšanas iespējas – tiesas kancelejā vai pa pastu, personai pašai ir tiesības izvēlēties, kādā veidā saņemt nolēmumu. Procesa dalībniekam nevar iestāties negatīvas sekas gadījumā, ja tas izvēlas nolēmuma saņemšanu pa pastu, nevis tiesas kancelejā. Arī no tā, ka pieteicējs vispār saņēmis sūtījumu ((..), Rīgā), nevar izdarīt secinājumu, ka pieteicējam bija pienākums būt sasniedzamam šajā adresē un spert soļus, lai savlaicīgi saņemtu korespondenci šajā adresē.

[4.4] Pamatojoties uz tiesas sniegto pārsūdzēšanas kārtības izskaidrojumu, procesa dalībniekam bija pamats paļauties, ka jebkurš lietā taisāms nolēmums ir pārsūdzams 30 dienu laikā.

[4.5] Atšķirībā no Civilprocesa likuma 53.panta otrās daļas, Administratīvā procesa likuma 46. un 48.pants neparedz, ka lūgumam par procesuālā termiņa atjaunošanu būtu jāpievieno dokumenti, kas

nepieciešami procesuālās darbības izpildīšanai. Tādējādi blakus sūdzība ir sagatavojama un iesniedzama tikai gadījumā, ja tiesa atjauno procesuālo termiņu tās iesniegšanai.

Motīvu daļa

[5] Senāts atzīst par nepamatotu pieteicēja viedokli, ka blakus sūdzība ir sagatavojama un iesniedzama tikai tajā gadījumā, ja tiesa atjauno procesuālo termiņu tās iesniegšanai.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 41.pantam procesuālās darbības, kāda ir arī blakus sūdzības iesniegšana, izpilda likumā noteiktā termiņā. Ja noteiktais termiņš izbeidzies, tiesības izpildīt procesuālo darbību zūd. Taču, kā izriet no minētā likuma 46.panta pirmās daļas, administratīvā procesa dalībnieks, kurš arī pēc procesuālā termiņa izbeigšanās vēlas izpildīt procesuālo darbību, var lūgt tiesu atjaunot nokavēto procesuālo termiņu konkrētās darbības izpildei.

Administratīvā procesa likuma 46.panta otrā daļa noteic, ka, atjaunojot nokavēto termiņu, tiesa vienlaikus atļauj izpildīt nokavēto procesuālo darbību.

Senāta ieskatā tieši no šīs tiesību normas izriet, ka gadījumā, ja nokavētā procesuālā darbība ir saistīta ar kāda dokumenta iesniegšanu tiesā, šis dokuments pievienojams lūgumam par procesuālā termiņa atjaunošanu *(sal.: Civilprocesa likuma komentāri. Papildinātais izdevums. Prof. K.Torgāna un M.Dudeļa vispārīgā zinātniskā redakcijā. – R.: Tiesu namu aģentūra, 2001, 66.lpp.)*. Šāda atziņa pamatojama ar tālāk minēto.

Attiecīgā procesuālā darbība personai ir jāizpilda tā termiņa ietvaros, kas noteikts tiesību normā. Lai persona varētu realizēt savu tiesību, piemēram, iesniegt blakus sūdzību, izņēmums termiņa pārkāpumam var būt tikai no pašas personas gribas un rīcības neatkarīgi apstākļi. Tas nozīmē arī to, ka, tiklīdz šādi objektīvi apstākļi ir izbeigušies, personai bez kavēšanās jāizpilda attiecīgā darbība (konkrētajā gadījumā – jāiesniedz blakus sūdzība). Tiesa, saņemot šādu sūdzību, vērtē, vai apstākļi līdz tās iesniegšanai ir atzīstami par attaisnojošiem, bet tiesa nenosaka termiņu, kurā blakus sūdzība būtu iesniedzama. Tiesību normas to neparedz *(sal. Senāta rīcības sēdes 2008.gada 6.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-359/2008 15.punktu)*. Tiesa vai tiesnesis ir tiesīgs noteikt procesuālo termiņu tikai tad, ja tas nav noteikts likumā (Administratīvā procesa likuma 41.pants). Taču blakus sūdzības iesniegšanas termiņu likums noteic (Administratīvā procesa likuma 316.pants un 324.panta otrā daļa).

Minētajā gadījumā jautājumam par procesuālā termiņa atjaunošanu ir pakārtota nozīme, tā izlemšana ir nepieciešama tikai tāpēc, lai varētu atļaut izpildīt konkrētu procesuālo darbību arī pēc likumā noteiktā termiņa izbeigšanās.

Tā kā pieteicējs apgabaltiesai ir iesniedzis tikai lūgumu par termiņa atjaunošanu bez blakus sūdzības, uz ko ir norādīts apgabaltiesas lēmumā, pieteicējs nav noteiktā kārtībā izteicis vēlmi veikt konkrētu procesuālu darbību – blakus sūdzības iesniegšanu par apgabaltiesas lēmumu. Tādējādi apgabaltiesai nebija pamata apmierināt lūgumu par termiņa atjaunošanu.

[6] Pieteicēja argumentam, ka tiesas sēdē apgabaltiesa izskaidroja sprieduma, nevis lēmuma pārsūdzības kārtību un termiņu un ka tāpēc viņš paļāvās uz tiesas spriedumam noteikto pārsūdzības termiņu 30 dienas, šajā lietā nav nozīmes.

Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējs tiesas sēdē nepiedalījās, līdz ar to viņš nedzirdēja, kādus paskaidrojumus par tiesas nolēmuma pārsūdzības kārtību un termiņu apgabaltiesa sniedza tiesas sēdē. Lietā nav ziņu, ka pieteicējs pēc tiesas sēdes būtu iepazinies ar tiesas sēdes protokolu, lai tādā veidā uzzinātu par tiesas izskaidroto nolēmuma pārsūdzības termiņu. Nākamajā dienā pēc tiesas lēmuma sastādīšanas – 27.maijā – lēmuma noraksts pieteicējam nosūtīts pa pastu un viņš to saņēmis 2008.gada 6.jūnijā *(sk. Latvijas pasta izziņu, lietas 129.lpp.)*. Kā redzams no ieraksta lietas uzziņas lapā, protokola kopiju pieteicējs saņēmis 2008.gada 9.jūnijā, tātad jau pēc tam, kad bija saņēmis apgabaltiesas lēmumu, kurā bija norādīts tā pārsūdzēšanas termiņš.

[7] Taču, neskatoties uz iepriekšējā punktā izteiktajiem apsvērumiem, attiecībā par tiesas pienākumu izskaidrot tās nolēmuma pārsūdzības kārtību Senāts vēlas norādīt tālāk minēto.

Izskatot lietu pēc būtības, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 243.pantam pēc tiesas debatēm un replikām tiesa aiziet taisīt spriedumu, par to paziņojot tiesas sēžu zālē esošajiem, nosakot laiku, kad spriedums būs sastādīts un pieejams tiesas kancelejā, un **izskaidrojot nolēmuma pārsūdzēšanas kārtību**.

Taču šajā procesa stadijā tiesa vēl var nezināt, kuru tiesas nolēmuma veidu – spriedumu vai lēmumu – tā pieņems. Parasti, izskatot lietu pēc būtības, tiesa arī izspriež lietu pēc būtības un taisa spriedumu. Taču, ja pēc lietas izskatīšanas (sprieduma taisīšanas laikā) tiesa atzīst, ka pastāv apstākļi, kuru dēļ nav iespējama lietas izspriešana pēc būtības, piemēram, tiesvedība lietā ir izbeidzama vai pieteikums atstājams bez izskatīšanas, tiesa pieņem lēmumu, nevis taisa spriedumu. Katram no minētajiem tiesas nolēmumu veidiem ir atšķirīga to pārsūdzēšanas kārtība (termiņš). Proti, tiesas spriedums pārsūdzams 20 (pirmās instances tiesas) vai 30 (apelācijas instances tiesas) dienu laikā, bet lēmums 10 dienu laikā.

Tāpēc Senāta ieskatā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 243.pantam tiesai, aizejot taisīt spriedumu, ir jāizskaidro ne tikai sprieduma, bet arī lēmuma pārsūdzēšanas kārtība un termiņš.

[8] Konkrētajā lietā pamats noraidīt lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu, kā šā lēmuma 5.punktā atzinis Senāts, ir tas, ka pieteicējs nav iesniedzis blakus sūdzību. Tāpēc šajā lietā nav nozīmes pieteicēja argumentam, ka apgabaltiesa lēmuma norakstu nav nosūtījusi uz pieteicēja norādīto adresi Jūrmalā.

[9] Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka apgabaltiesas lēmums nav atceļams.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 20.jūnija lēmumu, bet O.Z. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas lēmuma pārsūdzības iespējas; lēmums, kas nekavē lietas virzību

1. Pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību: 1) šajā likumā noteiktajos gadījumos; 2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību. Lietas kavēšana šīs tiesību normas izpratnē nozīmē reālu konkrētās lietas virzības kavēšanu. Tas ir, tāda tiesas vai tiesneša lēmuma pieņemšanu, kas apstādina vai padara apgrūtinošu konkrētā procesa norisi. Lietas virzības kavēšana nenozīmē lietas izskatīšanas kavēšanu laika ziņā – lietas virzības kavēšana kā lēmuma pārsūdzības pamats minētās tiesību normas kontekstā principā nav saistāms ar to, cik ilgi lieta tiek izskatīta tiesā (Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna).

2. Administratīvā procesa likums paredz dažādus tiesneša un tiesas lēmumus, piemēram, par pieteikuma pieņemšanu, pieteikuma atstāšanu bez virzības, atteikšanos pieņemt pieteikumu, lietas izbeigšanu, ekspertīzes noteikšanu, lietu apvienošanu, lietu sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, trešās personas pieaicināšanu, valsts nodevas samazināšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā u.c. Daži no minētajiem lēmumiem, piemēram, par ekspertīzes noteikšanu, lietas apvienošanu vai sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā, ir vērsti uz efektīvu un objektīvu procesa gaitas nodrošināšanu. Līdz ar to nebūtu attaisnojama to pārsūdzība atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības (Administratīvā procesa likuma 114., 169., 173., 178., 193., 194.pants).

3. Lietas virzību nekavē procesa virzību organizējošie lēmumi, tas ir, tādi jautājumi, kuros tiesa vai tiesnesis, izmantojot savas procesa vadītāja pilnvaras, tiecas nodrošināt procesa gaitu.

Tiesas lēmums par procesa turpmākas izskatīšanas formas maiņu – no rakstveida procesa uz mutvārdu procesu – ir viens no šādiem procesu organizējošiem lēmumiem. Tāpēc tas nav no tiesas sprieduma atsevišķi pārsūdzams lēmums (Administratīvā procesa likuma 114.panta trešā daļa, tiesību doktrīna).

2008.gada 19.septembrī Lieta Nr.SKA-618/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja A.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 10.jūnija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt A.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.maija lēmumu par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā apgabaltiesa 2008.gada 28.maijā pieņēma lēmumu, ar kuru noteica A.B. blakus sūdzības par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2008.gada 14.marta lēmumu izskatīšanu mutvārdu procesā 2008.gada 26.jūnijā.

[2] Par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.maija lēmumu A.B. iesniedza blakus sūdzību, kuru Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 10.jūnija lēmumu atteica pieņemt, pamatojoties uz to, ka Administratīvā procesa likums neparedz procesa dalībniekam tiesības pārsūdzēt lēmumu par lietas turpmāku izskatīšanu mutvārdu procesā. Turklāt šāds lēmums nekavē lietas virzību. Līdz ar to A.B. iesniedzis blakus sūdzību par nepārsūdzamu lēmumu.

[3] Par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 10.jūnija lēmumu A.B. iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz atcelt šo lēmumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apgabaltiesai, vai, ja nav šķēršļu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 323.panta otrajai daļai izskatīt blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.maija lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Apgabaltiesas 2008.gada 28.maija lēmums uzliek pieteicējam pienākumus. Ja ar lēmumu personai tiek uzlikts pienākums, tam ir jābūt pārsūdzamam.

[3.2] Ja tagad noteikts mutvārdu process, tad būtu atzīstams, ka iepriekš noteiktais rakstveida process kavēja lietas virzību. Tā kā Administratīvā procesa likuma 322.panta otrā daļa noteic, ka blakus sūdzību izskata rakstveida procesā, tad lēmums, ar kuru nosaka turpmāku lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, prettiesiski kavē lietas virzību. Rakstveida procesu administratīvo tiesību speciālisti vērtē kā procesu, kas paātrina lietas izskatīšanu, ne otrādi.

[3.3] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 107.panta otro daļu, izskatot lietu rakstveida procesā, lietas apstākļus noskaidro, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem. Tātad tiesai lieta rakstveida procesā jāizskata no lietā esošajiem pierādījumiem un nav saprotams tiesas noteiktais pienākums iesniegt papildu dokumentus, ja šādu dokumentu izprasīšanas pienākums noteikts Administratīvā procesa likuma 192.panta sestajā daļā.

Pieteicēja rīcībā nav tiesas pieprasītais AS "Parex banka" dokuments ar bankas zīmogu un bankas amatpersonas parakstu. Dokumenta atvasinājumi, kas ir pieteicēja rīcībā, jau vairākkārt ir iesniegti tiesai.

Motīvu daļa

[4] Senātam ir jāizvērtē, vai apgabaltiesas tiesnese ir pamatoti atzinusi, ka lēmums, ar kuru noteikta blakus sūdzības izskatīšana mutvārdu procesā, ir atsevišķi no apelācijas un kasācijas sūdzības pārsūdzams lēmums.

[5] Lēmumu pārsūdzamību regulē Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa. Minētā tiesību norma noteic, ka pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību:

1) šajā likumā noteiktajos gadījumos;

2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

Administratīvā procesa likumā nav noteikts, ka lēmums, ar kuru tiesa maina lietas izskatīšanas kārtību (t.i., no rakstveida procesa uz mutvārdu procesu), ir pārsūdzams. Līdz ar to ir jāvērtē, vai šāds lēmums kavē lietas virzību. Ja lēmums lietas virzību nekavē, tas atsevišķi nav pārsūdzams, bet par to atbilstoši Administratīvā procesa likuma 315.panta otrajai daļai var izteikt iebildumus apelācijas vai kasācijas sūdzībā.

[6] Lietas virzības kavēšana Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmās daļas izpratnē nozīmē reālu konkrētās lietas **virzības** kavēšanu *(sal.: Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga, 2006, 608.lpp.)*. Proti, tāda tiesas vai tiesneša lēmuma pieņemšanu, kas apstādina vai padara apgrūtinošu konkrētā procesa (lietas pēc būtības vai blakusjautājuma) norisi (tiek apturēta vai izbeigta lietas izskatīšana un tml.).

Lietas virzības kavēšana nenozīmē lietas izskatīšanas kavēšanu laika ziņā. Pieteicējs pamatoti norāda, ka rakstveida process ir radīts ar mērķi, lai **ātrāk** izskatītu lietu vai kādu procesuālu jautājumu. Tomēr lietas virzības kavēšana kā lēmuma pārsūdzības pamats Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmās daļas kontekstā principā nav saistāms ar to, cik ilgi lieta tiek izskatīta tiesā.

[7] Administratīvā procesa likums paredz dažādus tiesneša un tiesas lēmumus, piemēram, par pieteikuma pieņemšanu, pieteikuma atstāšanu bez virzības, atteikšanos pieņemt pieteikumu, lietas izbeigšanu, ekspertīzes nozīmēšanu, lietu apvienošanu, lietu sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, trešās personas pieaicināšanu, valsts nodevas samazināšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā u.c. Daži no minētajiem lēmumiem, piemēram, par ekspertīzes nozīmēšanu, lietas apvienošanu vai sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā, ir vērsti uz efektīvu un objektīvu procesa gaitas nodrošināšanu. Līdz ar to nebūtu attaisnojama to pārsūdzība atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības.

Šāda atziņa ir izteikta arī vācu juridiskajā literatūrā, komentējot, ko nozīmē atsevišķi no apelācijas un kasācijas sūdzības pārsūdzami lēmumi. Vācu juridiskajā literatūrā, piemēram, norādīts, ka nav atsevišķi pārsūdzami tādi tiesas vai tiesneša lēmumi, kas vērsti uz procesa vadīšanu. Proti, lēmumi, kuros tiesa vai tiesnesis, izmantojot savas procesa vadītāja pilnvaras, tiecas nodrošināt procesa gaitu, piemēram, lēmumi par lietu vai prasījumu sadalīšanu vai apvienošanu, lūguma noraidīšana par pierādījumu pieņemšanu, termiņa noteikšana, tiesas noraidījuma nepieņemšana, kā arī šādiem lēmumiem pielīdzināmi lēmumi *(sk.: Kopp O., Schenke W.R. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 14., neubearbeitete Auflage. München: Verlag C.H.Beck, 2007, S.1752)*.

Tādējādi gan no Administratīvā procesa likuma, gan tiesību doktrīnā izteiktām atziņām secināms, ka lietas virzību nekavē procesa virzību organizējošie lēmumi.

[8] Apgabaltiesas tiesnese, kaut arī nav norādījusi pamatojumu, ir atzinusi, ka tiesas lēmums, ar kuru no rakstveida procesa nosaka turpmāku blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā, nekavē lietas virzību. Senāts šādu secinājumu uzskata par pareizu, pamatojoties uz tālāk minēto.

[8.1] Administratīvajā procesā tiesa ir tiesīga lietu skatīt tiesas sēdē vai rakstveida procesā. Turklāt blakus sūdzību izskatīšanai likumdevējs kā primāro ir noteicis izskatīšanu rakstveida procesā, jo ar blakus sūdzību tiesai izskatīšanā nonāk procesuāli jautājumi, kas nav saistīti ar lietas faktisko apstākļu izvērtējumu. Līdz ar to nav nepieciešamība šos jautājumus skatīt tiesas sēdē.

[8.2] Vienlaikus Administratīvā procesa likuma 114.panta trešā daļa noteic: ja tiesa uzskata, ka jautājumu, kura izlemšana saskaņā ar likumu noteikta rakstveida procesā, lietderīgāk izskatīt tiesas sēdē, tā var noteikt šā jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā.

No minētās tiesību normas izriet, ka gadījumā, ja tiesa konstatē, ka lietā esošie dokumenti nav pietiekami jautājuma izskatīšanai rakstveida

procesā vai tiesa, piemēram, vēlas uzklausīt procesa dalībnieku viedokli, tiesa var noteikt mutvārdu procesu.

Tās ir tiesas tiesības izvērtēt, kāds process ir piemērotākais pilnvērtīgai konkrētā jautājuma izlemšanai. Citiem vārdiem, tiesa vada lietas izskatīšanu, tostarp izvēlas procesa formu. Tomēr šāds lēmums ir jāpamato.

[8.3] Šajā lietā tiesnese sākotnēji bija noteikusi blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā. Vēlāk tiesa noteica, ka blakus sūdzība ir izskatāma tiesas sēdē. Pamatojums šādam tiesas lēmumam bija nepieciešamība iegūt papildu dokumentus lietā. Tas nozīmē, ka tiesa uzskatīja, ka lietā esošie dokumenti nav pietiekami blakus sūdzības izskatīšanai.

No tā Senāts secina, ka apgabaltiesa, ievērojot tiesas pilnvaras vadīt procesu, ar lēmumu par procesa turpmākas izskatīšanas formas maiņu, ir izvēlējusies tādu procesa norisi, kas tiesas ieskatā ir lietderīgā konkrētās blakus sūdzības izskatīšanai. Tas nozīmē, ka tiesa ir pieņēmusi procesa norisi organizējošu lēmumu, kas savukārt nozīmē, ka šāds tiesas lēmums nekavē blakus sūdzības virzību, bet, tieši otrādi, nodrošina pilnvērtīgu jautājuma izskatīšanu.

Līdz ar to pārsūdzētais apgabaltiesas tiesneses lēmums ir pamatots.

[9] Pieteicējs uzskata, ka, tā kā tiesas lēmums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē uzliek pieteicējam papildu pienākumu (iesniegt dokumentus), tad šāds lēmums ir pārsūdzams.

Senāts norāda, ka ne visi lēmumi, kas uzliek procesa dalībniekam kādu pienākumu, ir pārsūdzami. Ja tā būtu, lietas izskatīšana nepamatoti ieilgtu. Piemēram, lēmums noteikt lietas izskatīšanas datumu arī rada procesa dalībniekiem pienākumu ierasties uz tiesas sēdi. Tomēr šāds lēmums nav pārsūdzams, jo tas tikai organizē procesa gaitu. Arī pienākums iesniegt dokumentus ir vērsts uz blakus sūdzības vispusīgu izskatīšanu un procesa organizēšanu. Līdz ar to, kaut arī šāds lēmums rada pienākumus procesa dalībniekam, tas nav atsevišķi pārsūdzams.

[10] Pieteicējs arī uzskata, ka tiesa, ievērojot Administratīvā procesa likuma normas varēja izskatīt blakus sūdzību rakstveida procesā. Senāts savukārt norāda tālāk minēto.

Ja lieta tiek izskatīta rakstveida procesā, tad, kā pamatoti blakus sūdzībā norāda pieteicējs, tiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 107.panta otro daļu (acīmredzot domāts: trešo daļu) lietas apstākļus noskaidro pēc lietā esošajiem pierādījumiem. Tomēr šajā gadījumā tiesa ir noteikusi blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā, to pamatojot ar nepieciešamību iegūt papildu dokumentus. Līdz ar to minētā tiesību norma nav piemērojama. To, cik daudz dokumentu ir nepieciešams blakus sūdzības pilnvērtīgai izskatīšanai, izlemj tiesa.

Blakus sūdzībā minēto argumentu, ka pieteicēja rīcībā nav tiesas pieprasīto dokumentu un ka tiesai vajadzēja piemērot Administratīvā procesa likuma 192.panta sesto daļu, Senāts neanalizē, jo šis arguments attiecas uz jautājumu par to, vai pieteicējs ir iesniedzis valsts nodevas samaksu apliecinoša dokumenta oriģinālu, kas nav šīs blakus sūdzības izskatīšanas priekšmets.

[11] Pieteicējs blakus sūdzībā ir izteicis lūgumu, vai nu atcelt šo lēmumu, vai, ja nav šķēršļu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 323.panta otrajai daļai (acīmredzot domāts: trešajai daļai) izskatīt blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 28.maija lēmumu.

Administratīvā procesa likuma 323.panta trešā daļa noteic, ka Senātam, izskatot blakus sūdzību, ir tiesības atcelt lēmumu pilnībā vai daļā un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības.

Tā kā Senāts Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 10.jūnija lēmumu atstāj spēkā, šī tiesību norma nav piemērojama.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 10.jūnija lēmumu, bet A.B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par procesuālā dokumenta iesniegšanas datumu, ja tas sūtīts ar pasta starpniecību

Procesuālo darbību, kuras veikšanai ir noteikts termiņš, var izpildīt līdz termiņa pēdējās dienas pulksten 24.00. Ja dokuments nodots sakaru institūcijai (pastam) termiņa pēdējā dienā līdz pulksten 24.00, tas uzskatāms par nodotu termiņā. Tādējādi tiesiska nozīme ir tai dienai, kurā sūtījums nodots pastam, nevis tai dienai, kurā pasts attiecīgo sūtījumu ir faktiski nosūtījis. Līdz ar to, ja iespējams konstatēt, ka sūtījums pastā nodots citā datumā, nekā norādīts pasta zīmogā, noteicošais ir faktiskās nodošanas datums (Administratīvā procesa likuma 43.panta ceturtā daļa).

2008.gada 13.oktobrī Lieta Nr.SKA-725/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja A.V. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 21.jūlija lēmumu, ar kuru atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar A.V. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu nolemts noraidīt A.V. lūgumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2007.gada 22.novembra lēmuma Nr.19/40990 apturēšanu daļā par papildus aprēķināto nokavējuma naudu Ls 14 739,24 apmērā.

[2] 2008.gada 16.jūlijā Administratīvajā rajona tiesā saņemta A.V. blakus sūdzība par minēto lēmumu.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2008.gada 17.jūlija rezolūciju nolēma pieņemt un nosūtīt blakus sūdzību izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[4] Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 21.jūlija lēmumu atteikusies ierosināt apelācijas tiesvedību sakarā ar A.V. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajai daļai un 185.panta piektajai daļai (acīmredzot domāta 185.panta sestā daļa) par lēmumu, kas pieņemts saistībā ar lūgumu apturēt administratīvā akta vai faktiskās rīcības darbību, blakus sūdzību var iesniegt 10 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas.

[4.2] No lietas materiāliem redzams, ka Administratīvās rajona tiesas lēmums sastādīts 2008.gada 4.jūlijā. Tādējādi pēdējā diena blakus sūdzības iesniegšanai bija 2008.gada 14.jūlijs.

A.V. blakus sūdzība izsūtīta 2008.gada 15.jūlijā (pasta zīmogs uz aploksnes), tas ir, pēc likumā noteiktā termiņa blakus sūdzības iesniegšanai.

[4.3] Tā kā blakus sūdzības iesniegšanas termiņš ir nokavēts, blakus sūdzību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 316.panta otrajai daļai atsakāms pieņemt un tā atdodama iesniedzējam. Blakus sūdzības iesniedzējs nav arī lūdzis atjaunot blakus sūdzības iesniegšanas termiņu.

[4.4] A.V. ir tiesības lūgt Administratīvajai rajona tiesai atjaunot nokavēto blakus sūdzības iesniegšanas termiņu, norādot nokavēšanas iemeslus.

[5] Par minēto lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību. Blakus sūdzībā norādīts, ka pieteicējs nav nokavējis blakus sūdzības iesniegšanas termiņu par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu, jo blakus sūdzība tika nodota pastā termiņa pēdējā dienā, proti, 2008.gada 14.jūlijā. Šo faktu apliecina pasta 2008.gada 14.jūlija kvīts Nr.222 par ierakstītas vēstules pieņemšanu, kā arī pasta čeks par pasta sniegtajiem pakalpojumiem 2008.gada 14.jūlijā.

Motīvu daļa

[6] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējs ir iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu likumā noteiktajā termiņā.

[7] Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmā daļa noteic, ka procesuālais termiņš, kas aprēķināms gados, mēnešos vai dienās, sākas nākamajā dienā pēc datuma vai pēc notikuma, kas nosaka tā sākumu.

Atbilstoši minētā likuma 185.panta sestajai daļai par tiesas lēmumu, kas pieņemts saistībā ar šā panta piektajā daļā minēto lūgumu apturēt administratīvā akta darbību, 10 dienu laikā var iesniegt blakus sūdzību. Savukārt saskaņā ar likuma 316.panta pirmo daļu blakus sūdzību var iesniegt 10 dienu laikā no dienas, kad tiesa pieņēmusi lēmumu, izņemot šajā likumā paredzētos gadījumus.

Ievērojot minētajās tiesību normās noteikto, Senāts secina, ka konkrētajā gadījumā blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu (ar kuru tika noraidīts pieteicēja lūgums par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2007.gada 22.novembra

lēmuma Nr.19/40990 apturēšanu daļā par papildus aprēķināto nokavējuma naudu) varēja iesniegt 10 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas. Tādējādi blakus sūdzības iesniegšanas pēdējā diena, kā to pamatoti norādījusi Administratīvās apgabaltiesas tiesnese, bija 2008.gada 14.jūlijs.

[8] Pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka blakus sūdzības iesniegšanas termiņš ir nokavēts, jo pasts ir izsūtījis blakus sūdzību 2008.gada 15.jūlijā. Savukārt pieteicējs apgalvo, ka nav nokavējis blakus sūdzības iesniegšanas termiņu, jo ir nodevis blakus sūdzību pastā 2008.gada 14.jūlijā.

[9] Administratīvā procesa likuma 43.panta ceturtā daļa noteic, ka procesuālo darbību, kurai beidzas termiņš, var izpildīt termiņa pēdējā dienā līdz pulksten 24. Ja dokuments nodots sakaru institūcijai (pastam) termiņa pēdējā dienā līdz pulksten 24.00, tas uzskatāms par nodotu termiņā.

No lietas materiāliem izriet, ka uz aploksnes, kurā kā ierakstīts sūtījums tika sūtīta pieteicēja blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 4.jūlija lēmumu *(lietas 1.sējuma 325.lapa)*, ir Salaspils pasta nodaļas zīmogs, kurā norādīts datums "15-07-2008". Uz aploksnes arī norādīts, ka ierakstītā sūtījuma numurs ir "222", kas atbilst numuram, kas norādīts 2008.gada 14.jūlija pasta kvītī par ierakstītas vēstules pieņemšanu *(lietas 2.sējuma 8.lapa)*, ko pieteicējs ir pievienojis izskatāmajai blakus sūdzībai.

Senāts konstatē arī to, ka uz jau minētās aploksnes ir uzlīmētas trīs pastmarkas 2, 40 un 50 santīmu vērtībā, proti, pastmarku kopējā vērtība ir Ls 0,97, kas atbilst 2008.gada 14.jūlija pasta kvītī norādītajai vērtībai "Ls 0,97". Turklāt šāda summa ir iekļauta arī pieteicēja iesniegtajā 2008.gada 14.jūlija pasta čekā, proti, šajā čekā cita starpā norādīts pirkums Ls 0,95 un Ls 0,02 vērtībā, kas kopā sastāda Ls 0,97 *(lietas 2.sējuma 9.lapa)*.

Izvērtējot minētos pierādījumus kopsakarā, Senāts secina, ka pieteicējs ir nodevis blakus sūdzību pastā 2008.gada 14.jūlijā. Uz to papildus norāda arī blakus sūdzības sastādīšanas datums "14.07.08." *(lietas 1.sējuma 292.lapa)*. Savukārt uz aploksnes esošais Salaspils pasta nodaļas zīmogs, kurā norādīts datums "15-07-2008", apliecina tikai to, ka pasts blakus sūdzību ir izsūtījis 2008.gada 15.jūlijā.

Kā izriet no Administratīvā procesa likuma 43.panta ceturtās daļas, tiesiska nozīme ir tai dienai, kurā sūtījums nodots pastam, nevis tai dienai, kurā pasts faktiski sūtījumu ir nosūtījis. Tā kā pieteicējs bija nodevis blakus sūdzību pastā 2008.gada 14.jūlijā, atzīstams, ka pieteicējs ir iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu likumā noteiktajā termiņā.

[10] Ievērojot iepriekš izklāstītos argumentus, Senāts atzīst, ka pieteicēja blakus sūdzība ir pamatota, bet Administratīvās apgabaltiesas

tiesneses lēmums atceļams, un pieteicēja blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par apelācijas tiesvedības ierosināšanu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 21.jūlija lēmumu.

Nosūtīt A.V. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2008.gada 4.jūlija lēmumu Administratīvajai apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par apelācijas tiesvedības ierosināšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par valdes tiesībām pārstāvēt komersantu un par Komercreģistrā iekļauto ziņu tiesisko nozīmi

1. Uzņēmumu reģistra reģistrētajām ziņām un faktiem par komersantu ir dažāda nozīme. Ierakstam par komersanta nodibināšanas faktu ir konstitutīva nozīme, jo komercsabiedrība uzskatāma par nodibinātu un iegūst juridiskās personas statusu ar dienu, kad tā ierakstīta komercreģistrā. Turpretī citiem ierakstiem, tostarp ierakstam par valdes ievēlēšanu un pārstāvības tiesībām, ir tikai deklaratīvs raksturs, jo mērķis šo ziņu iekļaušanai Komercreģistrā ir aizsargāt patērētāja un citu trešo personu, piemēram, komersanta darījumu partneru, tiesības un intereses (Komerclikuma 135.panta otrā daļa, tiesību doktrīna).

2. Komercsabiedrības izpildinstitūcijas konkrēto sastāvu, tās pilnvaru termiņu un šā termiņa pagarinājumu noteic attiecīgās komercsabiedrības dalībnieku sapulce. Līdz ar to, ja komersanta dalībnieku sapulce ir pieņēmusi lēmumu par valdes ievēlēšanu, valdei ir pārstāvības tiesības arī bez šo ziņu ierakstīšanas komercreģistrā (Komerclikuma 210.panta pirmās daļas 4.punkts).

2008.gada 30.septembrī Lieta Nr.SKA-741/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore I.Skultāne
senatore J.Briede
tiesnese V.Kakste

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Marti" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 29.jūlija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 26.jūnija spriedumu noraidījusi SIA "Marti" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2005.gada 24.maija lēmuma Nr.19/13837 atcelšanu.

[2] Par apgabaltiesas spriedumu SIA "Marti" 2008.gada 28.jūlijā iesniegusi kasācijas sūdzību, kuru parakstījusi SIA "Marti" rīkotājdirektore T.S.

[3] Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2008.gada 29.jūlija lēmumu atteica pieņemt SIA "Marti" kasācijas sūdzību.

Lēmumā norādīts, ka kasācijas sūdzību, kas apgabaltiesai iesniegta 2008.gada 28.jūlijā, parakstījusi SIA "Marti" rīkotājdirektore T.S., kurai beigušās pārstāvības tiesības. Saskaņā ar Uzņēmumu reģistra datiem T.S. ir SIA "Marti" rīkotājdirektore ar tiesībām pārstāvēt sabiedrību atsevišķi no 2004.gada 16.marta. Tātad saskaņā ar Komerclikuma 224.panta trešo daļu šīs pārstāvības tiesības beigušās 2007.gada 16.martā. Apgabaltiesas rīcībā nav ziņu, ka no 2004.gada 16.marta T.S. amatpersonas tiesības ir atjaunotas. Tādējādi secināms, ka kasācijas sūdzību iesniegusi persona, kura nav tam pilnvarota un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 328.panta trešo daļu kasācijas sūdzību atsakāms pieņemt.

[4] SIA "Marti" iesniegusi blakus sūdzību par apgabaltiesas tiesneša lēmumu. Blakus sūdzību parakstījusi SIA "Marti" īpašniece T.S.

Blakus sūdzībā norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālā iestāde 2005.gada 13.maijā ar lēmumu Nr.12.1.4/17644 nolēmusi uzlikt SIA "Marti" visa veida pārreģistrācijas aizliegumu Uzņēmumu reģistrā un Ceļu satiksmes drošības direkcijā. Tādēļ SIA "Marti" 2007.gada 16.martā nevarēja pārreģistrēt T.S. kā valdes locekli Uzņēmumu reģistrā.

[5] SIA "Marti" Senātam iesniegusi SIA "Marti" vienīgās dalībnieces 2007.gada 16.marta lēmuma Nr.1 norakstu, saskaņā ar kuru T.S. ievēlēta par SIA "Marti" valdes locekli uz trīs gadiem sākot no 2007.gada 17.marta līdz 2010.gada 16.martam un viņai piešķirtas pārstāvības tiesības no 2007.gada 17.marta.

Motīvu daļa

[6] Senāts, pārbaudījis Administratīvās apgabaltiesas tiesneša lēmumu un argumentus, kas norādīti SIA "Marti" blakus sūdzībā, atzīst, ka blakus sūdzība ir pamatota, bet apgabaltiesas tiesneša lēmums atceļams.

[7] Apgabaltiesas tiesnesis lēmumā pamatoti ir norādījis uz Administratīvā procesa likuma 19.panta otro daļu un 21.panta piekto daļu. Proti, 19.panta otrajā daļā ir noteikts, ka administratīvi procesuālā rīcībspēja ir spēja īstenot administratīvi procesuālās tiesības un izpildīt administratīvi procesuālos pienākumus. Likuma 21.panta piektajā daļā ir noteikts, ka privāto tiesību juridiskās personas lietas ved tās orgāns vai pilnvarota persona.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 328.panta otro daļu kasācijas sūdzību paraksta tās iesniedzējs vai viņa pilnvarots pārstāvis. Ja kasācijas sūdzību iesniedzēja vārdā iesniedz pārstāvis, viņš sūdzībai pievieno attiecīgu pilnvaru vai citu dokumentu, no kura izriet pārstāvja tiesības iesniegt sūdzību.

No apgabaltiesas tiesneša lēmuma redzams, ka lēmums atteikties pieņemt SIA "Marti" kasācijas sūdzību pamatots ar Administratīvā procesa likuma 328.panta trešo daļu, jo kasācijas sūdzību iesniegusi

persona, kura nav tam pilnvarota. Proti, sabiedrības rīkotājdirektorei beidzies pārstāvības tiesību termiņš un Uzņēmumu reģistra datu bāzē nav gūstams apstiprinājums tam, ka pārstāvības tiesības būtu atjaunotas. Tomēr no tiesneša lēmuma Senāta ieskatā nevar gūt apstiprinājumu, ka tiesnesis patiešām būtu pārliecinājies par pārstāvības tiesību neesamību.

[9] No Uzņēmumu reģistra datu bāzes Lursoft redzams (skatīts 2008.gada 9.septembrī), ka Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālā iestāde SIA "Marti" piemērojusi aizliegumu visa veida pārreģistrācijai komercreģistrā. Aizliegums ir spēkā no 2005.gada 20.maija. Senāts secina, ka tādējādi SIA "Marti" 2007.gada martā nebija iespējams pārreģistrēt pārstāvības tiesības komercreģistrā. Tomēr no tā neizriet, ka SIA "Marti" rīkotājdirektorei T.S. tādēļ nebūtu sabiedrības pārstāvības tiesības.

[10] Saskaņā ar Komerclikuma 221.panta pirmo daļu sabiedrības valde ir sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību. Panta otrā daļa noteic, ka valdes sastāvā var būt viens vai vairāki valdes locekļi. Par valdes locekli var būt rīcībspējīga fiziskā persona (panta trešā daļa).

Komerclikuma 8.panta trešās daļas 3. un 4.punktā noteikts, ka par kapitālsabiedrību komercreģistrā, citastarp, ierakstāmas ziņas par kapitālsabiedrības valdes locekli un valdes locekļu tiesības pārstāvēt kapitālsabiedrību kopīgi vai atsevišķi.

[11] Senāts jau vairākās lietās ir atzinis, ka Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām ziņām un faktiem par komersantu ir dažāda nozīme. Proti, komersanta ierakstam par komersanta nodibināšanas faktu ir konstitutīva nozīme, jo Komerclikuma 135.panta otrajā daļā ir noteikts, ka sabiedrība uzskatāma par nodibinātu un iegūst juridiskās personas statusu ar dienu, kad tā ierakstīta komercreģistrā. Turpretī citiem ierakstiem, tostarp ierakstam par valdes ievēlēšanu un pārstāvības tiesībām, ir tikai deklaratīvs raksturs, jo mērķis šo ziņu iekļaušanai komercreģistrā ir aizsargāt patērētāja un citu trešo personu, piemēram, komersanta darījumu partneru tiesības un intereses *(sk. arī: Čakste K. Tirdzniecības tiesības. Rīga, [b.i.], 1940, 41.lpp., sal. Senāta 2004.gada 30.marta spriedumu lietā Nr.SKA-20, 2005.gada 13.septembra spriedumu lietā Nr.SKA-232)*.

Sabiedrības izpildinstitūcijas konkrēto sastāvu, tās pilnvaru termiņu un šā termiņa pagarinājumu likums paredz nolemt dalībnieku sapulcei. Saskaņā ar Komerclikuma 210.panta pirmās daļas 4.punktu tikai dalībnieku sapulces kompetencē ietilpst valdes locekļu ievēlēšana un atsaukšana. Līdz ar to likums Uzņēmumu reģistram nav piešķīris tiesības lemt par sabiedrības izpildinstitūcijas ievēlēšanu, kā arī tās pilnvaru termiņa pagarināšanu, bet tikai trešo personu interesēs ierakstīt šīs ziņas komercreģistrā. No tā izriet, ka, ja komersanta dalībnieku

sapulce ir pieņēmusi lēmumu par valdes ievēlēšanu, valdei ir pārstāvības tiesības arī bez šo ziņu ierakstīšanas komercreģistrā.

[12] Tā kā SIA "Marti" Senātam ir iesniegusi vienīgās dalībnieces 2007.gada 16.marta lēmumu Nr.1, saskaņā ar kuru T.S. ir ievēlēta par SIA "Marti" valdes locekli no 2007.gada 17.marta, secināms, ka uz kasācijas sūdzības iesniegšanas brīdi T.S. bija tiesīga iesniegt SIA "Marti" kasācijas sūdzību. Līdz ar to nepastāvēja Administratīvā procesa likuma 328.panta trešajā daļā paredzētie apstākļi, kas ir pamats atteikumam pieņemt kasācijas sūdzību. Tādējādi apgabaltiesas tiesneša lēmums saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu atceļams un lieta nosūtāma apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par kasācijas sūdzības virzību.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

N o l ē m a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2008.gada 29.jūlija lēmumu un lietu nosūtīt Administratīvajai apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par kasācijas sūdzības virzību.

Lēmums nav pārsūdzams.

Apelācijas sūdzības atstāšana bez izskatīšanas; procesa dalībnieka pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdi

1. Administratīvā procesa likuma 279.pantā ietvertā tiesību norma, kas noteic tiesas tiesības atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla, ir attiecināma arī uz iesniegtajām apelācijas sūdzībām. Ja apelācijas sūdzības iesniedzējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē, apelācijas sūdzību var atstāt bez izskatīšanas (Administratīvā procesa likuma 279.pants).

2. Tiesai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Tas izskaidrojams ar personas procesuālo tiesību ievērošanu – pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzīs par neattaisnojošiem, kas var novest attiecīgi pie pieteikuma vai apelācijas sūdzības atstāšanas bez izskatīšanas (Administratīvā procesa likuma 279.pants, Senāta judikatūra).

3. Ja procesa dalībnieks savas procesuālās tiesības īsteno ar pārstāvja starpniecību, jāņem vērā, ka pārstāvja neierašanās iemeslu attaisnojamība tiek vērtēta ne tikai no aspekta, vai konkrētais pārstāvis tiešām pats personīgi objektīvi varēja vai nevarēja ierasties uz tiesas sēdi, bet arī no aspekta, vai pārstāvim par savas iespējamās neierašanās iemesliem bija savlaicīgi zināms – vai viņam bija iespējams savlaicīgi informēt savu pārstāvamo, lai tas varētu pilnvarot kādu citu pārstāvi. Ja pārstāvim rodas svarīgi iemesli, kuru dēļ viņam ir apgrūtināta iespēja izpildīt klienta doto uzdevumu, pārstāvim par to nekavējoties jāpaziņo klientam, lai pēdējam būtu iespēja nodrošināt savas lietas vešanu citā veidā, piemēram, pilnvarojot citu personu (Administratīvā procesa likuma 279.pants, Civillikuma 2295., 2315.pants, tiesību doktrīna).

4. Pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdi plānota atvaļinājuma dēļ nav uzskatāma par attaisnojošu, jo šādā gadījumā pārstāvis ir savlaicīgi zinājis, ka noteiktajā laikā nevarēs apmeklēt tiesas sēdi, līdz ar to viņam vajadzēja informēt savu klientu, lai tas izvēlas citu veidu, kā nodrošināt savu pārstāvniecību attiecīgajā tiesas sēdē (Administratīvā procesa likuma 279.pants).

2008.gada 17.oktobrī Lieta Nr.SKA-754/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senators A.Guļāns
senatore D.Mita
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja P.L. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 11.augusta lēmumu, ar kuru atstāta bez izskatīšanas P.L. apelācijas sūdzība par Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2007.gada 19.jūnija lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2007.gada 19.jūnija lēmumu P.L. atzīts par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta ceturtajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanā un sodīts ar administratīvo arestu uz 12 diennaktīm un naudas sodu Ls 500 apmērā, atņemot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz diviem gadiem.

[2] Izskatot lietu sakarā ar P.L. apelācijas sūdzību par minēto lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 11.augusta lēmumu P.L. apelācijas sūdzību atstāja bez izskatīšanas. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Tiesas sēdē 2008.gada 17.aprīlī P.L. izteica lūgumu atlikt tiesas sēdi, lai noformētu viņa pārstāvim pilnvaru likumā noteiktajā kārtībā. Lietas izskatīšana tika atlikta uz 2008.gada 16.jūniju, par ko P.L. 2008.gada 17.aprīlī parakstījās lietas uzziņas lapā, apliecinot to, ka par nākamās tiesas sēdes laiku un vietu ir informēts. P.L. pilnvarotais pārstāvis 2008.gada 8.maijā lietas uzziņas lapā parakstījās par tiesas pavēstes saņemšanu.

P.L. tika informēts par tiesas sēdes laiku un vietu, nosūtot tiesas pavēsti uz P.L. apelācijas sūdzībā norādīto adresi – (..), Rīga. Minētā tiesas pavēste atpakaļsūtīta Administratīvajai apgabaltiesai ar norādi, ka adresāts nebija mājās un atstāts aicinājums. P.L. pilnvarotais pārstāvis tika informēts par tiesas sēdes laiku un vietu, nosūtot tiesas pavēsti uz pilnvarā norādīto adresi – (..), Rīga.

[2.2] Uz tiesas sēdi 2008.gada 16.jūnijā P.L. un viņa pilnvarotais pārstāvis neieradās, Administratīvajā apgabaltiesā netika saņemta informācija par viņu neierašanās iemesliem.

Administratīvā apgabaltiesa atzina par neattaisnojošu P.L. un viņa pilnvarotā pārstāvja neierašanos uz tiesas sēdi un atlika lietas izskatīšanu uz 2008.gada 11.augustu.

[2.3] 2008.gada 17.jūnijā P.L. un viņa pilnvarotajam pārstāvim nosūtīts rakstveida paziņojums, ka viņu neierašanās uz tiesas sēdi

2008.gada 16.jūnijā atzīta par neattaisnojošu. Paziņojumā arī izteikts brīdinājums par sekām, kādas var iestāties, ja P.L. atkārtoti neattaisnojoši neieradīsies uz tiesas sēdi. Minētais paziņojums P.L. nosūtīts uz apelācijas sūdzībā norādīto adresi – (..), Rīga, un uz P.L. deklarētās dzīvesvietas adresi – (..), Aizkraukles rajons, un pilnvarotajam pārstāvim nosūtīts uz pilnvarā norādīto adresi – (..), Rīga.

Pavēste par tiesas sēdi 2008.gada 11.augustā P.L. nosūtīta 2008.gada 25.jūnijā uz adresēm (..), Rīga un (..), Aizkraukles rajons, un pilnvarotajam pārstāvim uz adresi (..), Rīga.

[2.4] Apelācijas sūdzības iesniedzējs P.L. un viņa pilnvarotais pārstāvis uz tiesas sēdi 2008.gada 11.augustā neieradās. P.L. par neierašanās iemesliem nepaziņoja, kā arī Administratīvajā apgabaltiesā nav saņemts lūgums izskatīt lietu bez viņa klātbūtnes.

Saskaņā ar Administratīvās apgabaltiesas tiesas sekretāres 2008.gada 11.augusta telefonogrammu P.L. pilnvarotais pārstāvis 2008.gada 11.augustā plkst. 9.35 telefoniski informēja, ka nevarēs ierasties uz tiesas sēdi.

Administratīvā apgabaltiesa 2008.gada 11.augusta tiesas sēdē atzina P.L. un viņa pilnvarotā pārstāvja neierašanos uz tiesas sēdi par neattaisnojošu.

[2.5] Objektīvās izmeklēšanas princips, kas tiesai *ex officio* paredzēts objektīvai apstākļu noskaidrošanai un juridiska vērtējuma sniegšanai, neuzliek par pienākumu tiesai faktiski kļūt par procesa dalībnieku, kas ir ieinteresēts lietas iznākumā.

Objektīvās izmeklēšanas princips piemērojams kopsakarā ar personas sadarbības principu, kad persona ierodas uz tiesas sēdi un piedalās pierādījumu vākšanā un pārbaudīšanā. Šajā gadījumā P.L. un viņa pilnvarotais pārstāvis atkārtoti bez attaisnojoša iemesla nav ieradušies uz tiesas sēdi, neinteresējās par savas lietas izskatīšanas gaitu un faktiski savas rīcības dēļ nav sasniedzami.

[2.6] Administratīvā procesa likuma 135.panta pirmajā daļā noteikts, ka uz tiesu aicināmās vai izsaucamās personas pienākums ir būt sasniedzamai. Administratīvā procesa likuma 148.panta pirmās daļas 1.punkts nosaka administratīvā procesa dalībnieka pienākumu ierasties pēc aicinājuma tiesā un saskaņā ar minētā panta otro daļu savas tiesības izmantot un pienākumus pildīt godprātīgi.

Ar šīm normām ir noteikts personas sadarbības princips, proti, personai ir jārespektē tiesneša lēmums attiecībā uz laiku, kad ir nolikta lietas izskatīšana, un jāpieliek visas pūles, lai lēmumu pildītu. Personai ir jāizrāda interese par lietu, kas ierosināta sakarā ar tās pieteikumu. Tieši P.L. ir primāri ieinteresēts attiecīgās lietas izskatīšanā, jo konkrētajā gadījumā tiesā ir pārsūdzēts Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2007.gada 19.jūnija lēmums, ar kuru P.L. saukts pie administratīvās atbildības un sodīts. P.L. tādam lēmumam nav piekritis.

[2.7] Administratīvā procesa likuma 279.pants paredz, ka tiesa var atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 314.pantu apelācijas instances tiesa pieteikumu atstāj bez izskatīšanas saskaņā ar šā likuma 29.nodaļas (278.–281.pants) noteikumiem.

Atzīstams, ka minētās Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas arī attiecībā uz apelācijas sūdzībām administratīvo pārkāpumu lietās. Šāds secinājums izriet no apstākļa, ka gan pieteikuma izskatīšana administratīvajās lietās, gan arī apelācijas sūdzības izskatīšana administratīvo pārkāpumu lietās atkarīga no pašas personas gribas.

Lietas apstākļi norāda, ka P.L. savus procesuālos pienākumus nav pildījis godprātīgi pretēji Administratīvā procesa likuma 135.panta pirmajā daļā noteiktajam. P.L. nav bijis sasniedzams tiesai, atkārtoti nav ieradies uz tiesas sēdi, nav paziņojis par neierašanās iemesliem un nav lūdzis lietu izskatīt bez viņa klātbūtnes.

Tā kā P.L. un viņa pilnvarotais pārstāvis uz tiesas sēdēm 2008.gada 16.jūnijā un 2008.gada 11.augustā nav ieradušies bez attaisnojoša iemesla, ir pamats atstāt bez izskatīšanas P.L. apelācijas sūdzību par Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2007.gada 19.jūnija lēmumu.

[3] Par šo lēmumu P.L. iesniedza blakus sūdzību, kas pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Nav pamatots tiesas apgalvojums, ka P.L. pārstāvis nav ieradies uz tiesas sēdēm 2008.gada 16.jūnijā un 2008.gada 11.augustā bez attaisnojoša iemesla.

[3.2] 2008.gada 3.jūnijā P.L. pārstāvis iesniedza Administratīvajai apgabaltiesai iesniegumu par došanos atvaļinājumā no 2008.gada 2.jūnija līdz 20.jūnijam un no 2008.gada 20.augusta līdz 12.septembrim (sakarā ar gaidāmo bērna piedzimšanu). Iesniegumā pārstāvis nebija norādījis konkrētus apelācijas sūdzību iesniedzēju uzvārdus, jo tiesa pārsvarā izsūtītajās pavēstēs nenorāda, kura pārstāvamā lietā pavēste ir atsūtīta. Uz iesnieguma par atvaļinājumu tiesas darbinieks izdarīja atzīmi, ka iesniegums saņemts tiesā 2008.gada 3.jūnijā. Tātad 2008.gada 16.jūnijā P.L. pārstāvis atradās ikgadējā atvaļinājumā, par ko tiesai tika savlaicīgi paziņots.

[3.3] Attiecībā uz 2008.gada 11.augusta tiesas sēdi – P.L. pārstāvja ģimenē bija gaidāma bērna piedzimšana ap 2008.gada 20.augustu, kam laicīgi bija paredzēts izmantot atvaļinājumu. Taču bērns piedzima 2008.gada 10.augustā. P.L. pārstāvis bija slimnīcā ar savu draudzeni no 9. līdz 11.augustam. Ap plkst. 9.30 P.L. pārstāvis zvanīja uz Administratīvo apgabaltiesu un tiesas darbiniecei paskaidroja, ka

negaidīti nonāca dzemdību namā, kur 10.augustā piedzima viņa bērns. Pārstāvis lūdza par to informēt tiesu, kas izskata P.L. lietu, kā arī solīja atvest uz tiesu bērna dzimšanu apliecinošos dokumentus. Pēcpusdienā minētie dokumenti tika aizvesti uz tiesu.

Motīvu daļa

[4] Konkrētajā gadījumā Senātam, izskatot P.L. blakus sūdzību, nepieciešams noskaidrot, vai Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstāja bez izskatīšanas P.L. apelācijas sūdzību administratīvā pārkāpuma lietā.

[5] Administratīvā procesa likuma 279.pants noteic tiesas tiesības atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē.

Minētā tiesību norma piemērojama gadījumos, kad tiesa guvusi pārliecību, ka pieteicējs ir zaudējis interesi par lietu un ignorē tiesas aicinājumus ierasties uz tiesas sēdi *(sal. Senāta 2007.gada 5.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-159/2007 11.punktu)*.

Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka Administratīvā procesa likuma 279.panta norma ir attiecināma arī uz iesniegtajām apelācijas sūdzībām *(sk. Senāta 2006.gada 28.marta lēmuma lietā Nr.SKA-205/2006 7.punktu un 2006.gada 17.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-420/2006 8.punktu)*. Proti, ja apelācijas sūdzības iesniedzējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē, apelācijas sūdzību var atstāt bez izskatīšanas *(sal.: apelācijas sūdzības atstāšana bez izskatīšanas ir paredzēta arī Kriminālprocesa likumā, proti, atbilstoši šā likuma 560.panta trešajai daļai, ja persona, kura iesniegusi apelācijas sūdzību vai protestu, neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla, tās sūdzību vai protestu atstāj bez izskatīšanas)*.

Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 281.^{2}panta trešajai daļai administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas procesuālo kārtību apelācijas instances tiesā nosaka Administratīvā procesa likums.

Ievērojot minēto, Administratīvajai apgabaltiesai bija pamats Administratīvā procesa likuma 279.panta normu attiecināt arī uz apelācijas sūdzību administratīvā pārkāpuma lietā.

[6] Ņemot vērā minēto, lai apelācijas sūdzību varētu atstāt bez izskatīšanas, ir jāpastāv šādiem priekšnoteikumiem: 1) apelācijas sūdzības iesniedzējam ir paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu; 2) apelācijas sūdzības iesniedzējs atkārtoti bez attaisnojoša iemesla nav ieradies uz tiesas sēdi.

Vienlaikus Senāts norāda, ka Administratīvā procesa likuma 279.panta norma attiecināma ne tikai uz pieteicēju, bet arī uz viņa pārstāvi. Līdz ar to iepriekš minētie priekšnoteikumi apelācijas sūdzības

atstāšanai bez izskatīšanas attiecas arī uz apelācijas sūdzības iesniedzēja pārstāvi.

Kas attiecas uz atkārtotu neierašanos uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla, tad tiesai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Minētais izskaidrojams ar personas procesuālo tiesību ievērošanu, proti, pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzīs par neattaisnojošiem, kas var novest pie apelācijas sūdzības atstāšanas bez izskatīšanas *(sal. Senāta 2007.gada 5.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-159/2007 10.punktu un 2006.gada 14.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-591/2006 9.punktu)*.

[7] Izskatāmajā gadījumā nav strīda par to, ka gan apelācijas sūdzības iesniedzējam P.L., gan viņa pārstāvim tika pienācīgi paziņots par tiesas sēdēm 2008.gada 16.jūnijā un 2008.gada 11.augustā. Tāpat lietā nav strīda par to, ka P.L. un viņa pārstāvja neierašanos uz tiesas sēdi 2008.gada 16.jūnijā un 2008.gada 11.augustā tiesa atzina par neattaisnojošu. Turklāt tiesas lēmums atzīt neierašanos par neattaisnojošu tika ierakstīts 2008.gada 16.jūnija tiesas sēdes protokolā *(lietas 53.lapa)*, par ko P.L. un viņa pārstāvis tika informēti *(lietas 56.lapa)*. Arī tiesas lēmums atzīt par neattaisnojošu P.L. un viņa pārstāvja neierašanos uz tiesas sēdi 2008.gada 11.augustā tika ierakstīts tiesas sēdes protokolā *(lietas 67.lapa)*.

Kā izriet no iesniegtās blakus sūdzības, strīds ir par to, vai tiesa ir pamatoti atzinusi par neattaisnojošu P.L. pārstāvja neierašanos uz tiesas sēdēm 2008.gada 16.jūnijā un 2008.gada 11.augustā.

[8] Blakus sūdzībā norādīts, ka P.L. pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdēm bija attaisnojoša. Neierašanās uz 2008.gada 16.jūnija tiesas sēdi ir pamatota ar to, ka viņš šajā datumā bija ikgadējā atvaļinājumā, par ko bija informējis Administratīvo apgabaltiesu 2008.gada 3.jūnijā. Savukārt uz 2008.gada 11.augusta tiesas sēdi viņš nevarēja ierasties, jo bija dzemdību namā, kur dienu pirms tiesas sēdes piedzima viņa bērns, par ko ir informējis telefoniski Administratīvo apgabaltiesu pirms tiesas sēdes.

Senāts tālāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka minētie apstākļi konkrētajā gadījumā nav atzīstami par attaisnojošiem.

[9] Saskaņā ar Civillikuma 2295.pantu pilnvarniekam jādarbojas, izpildot viņam doto uzdevumu, ar lielāko rūpību, un viņš atbild pilnvarotājam par katru neuzmanību. Kā norādīts juridiskajā literatūrā, pilnvarnieka pienākums atbildēt par katru neuzmanību ir izskaidrojams ar to, ka pilnvarnieks, piekrītot izpildīt uzdevumu, ir apņēmies izpildīt uzdevumu tikpat apzinīgi un rūpīgi, kā to, domājams, izpildītu pats

pilnvarotājs. Pilnvarniekam ir pienākums pēc labākās apziņas darboties pilnvarotāja interesēs, un tāpēc viņš uzdevuma izpildīšanā nedrīkst pieļaut kļūdas *(sk.: Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 580.lpp.)*.

Atbilstoši Civillikuma 2315.pantā noteiktajam pilnvarnieks var uzteikt pilnvarojumu, bet viņš to nedrīkst darīt ļaunā nolūkā un nelaikā, lai pilnvarotājam būtu iespējams spert citus soļus lietas vešanai. Pilnvarnieks var atteikties no uzdevuma izpildīšanas tikai tad, ja viņam ir svarīgs iemesls. Tādā gadījumā viņam nekavējoties jāpaziņo par to pilnvarotājam.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka pārstāvim, kas ir pilnvarots pārstāvēt pilnvarotāja intereses administratīvajā lietā, ir jārūpējas par pienācīgu sava klienta interešu pārstāvēšanu tiesas procesā, it īpaši, ja pārstāvis ir profesionāls jurists (kā tas ir izskatāmajā gadījumā), kurš pārzina tiesību normas. Savukārt, ja pārstāvim rodas svarīgi iemesli, kuru dēļ viņam ir apgrūtināta iespēja izpildīt klienta doto uzdevumu, pārstāvim par to nekavējoties jāpaziņo klientam, lai pēdējam būtu iespēja nodrošināt savas lietas vešanu citā veidā, piemēram, pilnvarojot citu personu.

[10] Tā kā P.L. pārstāvis piedalījās Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.aprīļa tiesas sēdē, viņam bija zināms, ka nākamā tiesas sēde notiks 2008.gada 16.jūnijā. 2008.gada 8.maijā P.L. pārstāvis arī parakstījās lietas uzziņas lapā par to, ka ir saņēmis tiesas pavēsti.

Blakus sūdzībai ir pievienots P.L. pārstāvja 2008.gada 1.jūnija iesniegums, kas adresēts Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam, Administratīvajai apgabaltiesai un Administratīvajai rajona tiesai un kurā norādīts, ka iesniedzējs ir pilnvarotais pārstāvis daudzās iesnieguma adresātu lietvedībā esošajās lietās un ka ar šo iesniegumu viņš informē tiesas, ka cita starpā no 2008.gada 2.jūnija līdz 20.jūnijam viņš dodas ikgadējā atvaļinājumā un nevarēs piedalīties tiesas sēdēs. Uz minētā iesnieguma ir Administratīvās apgabaltiesas zīmogs, kas apliecina iesnieguma saņemšanu tiesā 2008.gada 3.jūnijā.

Senāts pieļauj, ka tā iemesla dēļ, ka minētajā iesniegumā netika norādītas konkrētas lietas, kurās attiecīgā persona ir pārstāvis, šāds iesniegums pirms 2008.gada 16.jūnija tiesas sēdes tiesas sastāvam, kas izskatīja šo lietu, nebija zināms (lietas materiālos šāds iesniegums pirms tiesas sēdes neatradās). Taču, pat ja pieņemtu, ka tiesai bija zināms par to, ka P.L. pārstāvis 2008.gada 16.jūnijā atradīsies ikgadējā atvaļinājumā, arī tad šāds neierašanās iemesls nebūtu attaisnojošs. Senāts neapšauba P.L. pārstāvja Darba likumā noteiktās tiesības uz ikgadējo atvaļinājumu, taču, kā atzīst Senāts, pārstāvis, kuram bija zināms par tiesas sēdi divus mēnešus iepriekš, varēja ieplānot savu ikgadējo atvaļinājumu tā, lai neciestu viņa klienta intereses. Pat tad, ja

pārstāvis 2008.gada 1.jūnijā skaidri zināja, ka pats nevarēs ierasties uz tiesas sēdi 2008.gada 16.jūnijā, viņš savlaicīgi varēja par to paziņot savam klientam, lai pēdējam būtu iespēja pilnvarot kādu citu personu savu interešu pārstāvēšanai.

[11] Blakus sūdzībā norādīts, ka P.L. pārstāvis 2008.gada 11.augustā pusstundu pirms tiesas sēdes ir zvanījis uz Administratīvo apgabaltiesu un tiesas darbiniecei paskaidrojis, ka negaidīti nonācis dzemdību namā, kur 10.augustā piedzimis viņa bērns. Pārstāvis esot lūdzis nodot šo informāciju tiesai, kas izskata P.L. lietu.

Savukārt no lietas materiālos esošās telefonogrammas *(lietas 66.lapa)* izriet, ka 2008.gada 11.augustā plkst. 9.35 Administratīvās apgabaltiesas kancelejā telefoniski tika saņemta informācija no P.L. pārstāvja, kurš paziņoja, ka 2008.gada 11.augustā plkst. 10.00 nevarēs ierasties uz tiesas sēdi attiecīgajā lietā. Telefonogrammā nav norādīti neierašanās iemesli.

Tā kā telefonogrammā, kas bija tiesas rīcībā, nebija norādīts uz neierašanās iemesliem, Senāts atzīst par pamatotu Administratīvās apgabaltiesas secinājumu, ka P.L. pārstāvis nav informējis tiesu par savas neierašanās iemesliem.

[12] Vienlaikus Senāts norāda, ka arī tad, ja tiesai būtu zināms, ka P.L. pārstāvis nevar ierasties uz tiesas sēdi, jo atrodas slimnīcā, kur dienu iepriekš piedzima viņa bērns, šāds iemesls konkrētajā gadījumā nebūtu attaisnojošs.

Par 2008.gada 11.augusta tiesas sēdi P.L. pārstāvis tika informēts gan ar 2008.gada 17.jūnija paziņojumu, gan ar 2008.gada 25.jūnija tiesas pavēsti. Turklāt 2008.gada 17.jūnija paziņojumā tika īpaši norādīts uz to, ka neierašanās uz 2008.gada 16.jūnija tiesas sēdi tika atzīta par neattaisnojošu, un uz sekām, ja P.L. atkārtoti neieradīsies uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla. Līdz ar to pārstāvis apzinājās, ka, neierodoties uz nākamo tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla, apelācijas sūdzība var tikt atstāta bez izskatīšanas.

Senāta ieskatā P.L. pārstāvis varēja savlaicīgi informēt savu klientu, ka sakarā ar gaidāmo bērna piedzimšanu pastāv iespēja, ka viņš nevarēs pārstāvēt klienta intereses 2008.gada 11.augusta tiesas sēdē. Turklāt, arī esot slimnīcā jau 2008.gada 9.augustā, P.L. pārstāvim, apzinoties, ka viņš var neierasties uz tiesas sēdi 11.augustā, kā arī ņemot vērā Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.jūnija paziņojumā norādīto par atkārtotas neattaisnojošas neierašanās sekām, bija par to laikus jāpaziņo savam klientam, lai vismaz pats klients ierastos uz tiesas sēdi vai lai viņš pilnvarotu citu pārstāvi. Šāda rīcība būtu sagaidāma no rūpīga pārstāvja, kas ciena savu klientu un tiesu.

[13] Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, Senāts atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet iesniegtā blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 11.augusta lēmumu, bet P.L. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Procesuālais termiņš administratīvā akta apstrīdēšanai un pārsūdzēšanai privātpersonai, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona

1. Administratīvā procesa likuma 188.pantā, kas noteic administratīvā akta pārsūdzības termiņus, nav noteikts, kā pārsūdzības termiņš skaitāms gadījumos, ja administratīvo aktu pārsūdz persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts skar, bet kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona. Līdz ar to uz šādiem administratīvā akta pārsūdzēšanas gadījumiem ir attiecināms Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas regulējums, kurā noteikts, kā šādām personām procesuālo termiņu skaita administratīvā akta apstrīdēšanas gadījumā (Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.pants, Senāta judikatūra).

2. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79.panta otro daļu privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, administratīvo aktu var apstrīdēt (un pārsūdzēt) mēneša laikā no dienas, kad tā uzzinājusi par šāda akta esamību, bet ne vēlāk kā gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Tādējādi, ja persona uzzinājusi par administratīvo aktu vēlāk nekā gada laikā kopš tā spēkā stāšanās, personai jālūdz nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana. Tā kā likumdevējs, kā atskaites punktu procesuālā termiņa skaitījumam šādām personām nosakot uzzināšanu par administratīvo aktu, vienlaikus ir paredzējis ierobežojumu "bet ne vēlāk kā gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās", nezināšana par administratīvā akta esību pati par sevi līdz ar to nevar būt automātiski pietiekams iemesls nokavētā gada termiņa atjaunošanai. Proti, lemjot par procesuālā termiņa atjaunošanu, nezināšana kā termiņa nokavējuma iemesls pēc gada termiņa beigām ir ņemama vērā tikai īpašos gadījumos, izvērtējot katra konkrētā gadījuma apstākļus (Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa, 79.panta otrā daļa, 188.pants).

2008.gada 21.novembrī Lieta Nr.SKA-795/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senators A.Guļāns
senators J.Neimanis

rakstveida procesā izskatīja Ļ.C. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.septembra lēmumu, ar kuru noraidīts Ļ.C. lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai, kā arī izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas rajona Olaines pagasta Tautas deputātu padome 1992.gada 10.aprīlī nolēma piešķirt Ļ.C. zemi pastāvīgā lietošanā. 1998.gada 18.februārī Olaines pagasta padome nolēma nodot to pašu zemi pastāvīgā lietošanā B.P.

[2] Pieteicēja 2005.gada 1.aprīlī iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot konstatēt, ka, neievērojot zemes lietošanas tiesību izbeigšanas procesuālo kārtību un neinformējot pieteicēju par zemes lietošanas tiesību atņemšanu, Olaines pagasta pašvaldība ir pieļāvusi prettiesisku bezdarbību. Pieteicēja arī lūdza uzlikt pienākumu atbildētājai izmaksāt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem, kas radušies atbildētājas faktiskās rīcības rezultātā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 21.aprīļa spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji:

1) atzina par prettiesisku Olaines pagasta padomes faktisko rīcību, nepieņemot lēmumu par zemes lietošanas tiesību izbeigšanu pieteicējai un neinformējot viņu par zemes piešķiršanu citai personai;

2) noteica atlīdzinājumu 433 latus.

[4] Izskatot lietu sakarā ar atbildētājas apelācijas sūdzību un pieteicējas pretapelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2007.gada 22.oktobra spriedumu pieteikumu apmierināja daļā:

1) atzina par prettiesisku Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmumu;

2) uzlika pienākumu Olaines pagasta padomei no zemes reformas pabeigšanai paredzētajām zemēm piešķirt pieteicējai līdzvērtīgu zemesgabalu;

3) noteica, ka gadījumā, ja Olaines pagasta padome lēmumu par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā pieteicējai pieņemt nevar vai pieteicēja atsakās no piešķirtā zemesgabala, spriedums daļā par pienākuma uzlikšanu Olaines pagasta padomei zaudē spēku;

4) noteica, ka gadījumā, ja spriedums daļā par pienākuma uzlikšanu Olaines pagasta padomei pieņemt lēmumu par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā pieteicējai zaudē spēku, Olaines pagasta padomei ir pienākums atlīdzināt pieteicējai zaudējumus 5100 latu apmērā.

[5] Olaines pagasta padome par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Senāts ar 2008.gada 6.maija spriedumu atcēla apgabaltiesas spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Senāta spriedumā norādīts,

ka apgabaltiesa, par pieteikuma priekšmetu atzīstot Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmumu, nav vērtējusi, vai ir ievērots procesuālais termiņš pieteikuma iesniegšanai par šo administratīvo aktu. Lai arī pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka nav nokavēts pieteikuma iesniegšanas termiņš, apgabaltiesai bija jāņem vērā, ka pirmās instances tiesa bija nepareizi noteikusi prasījumu un attiecīgi nebija izvērtējusi procesuālo termiņu ievērošanu. Tādējādi apgabaltiesai ir jānoskaidro pieteikuma iesniegšanas termiņš, savukārt termiņa nokavējuma konstatēšanas gadījumā atkarībā no tā, vai pieteicēja lūdz termiņu atjaunot, jālemj par termiņa atjaunošanu vai, ja tāds lūgums netiek saņemts, jāizskata lieta pēc būtības, ievērojot, ka neattaisnots termiņa nokavējums ir patstāvīgs pamats pieteikuma noraidīšanai.

[6] Pieteicēja 2008.gada 20.augustā Administratīvajā apgabaltiesā iesniedza lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmuma pārsūdzēšanai. Tajā norādīts, ka pieteicēja par Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmumu uzzināja pēc tam, kad saņēma no Valsts zemes dienesta 2005.gada 24.marta vēstuli.

[7] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 17.septembra lēmumu:

1) noraidīja pieteicējas lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai;

2) izbeidza tiesvedību administratīvajā lietā.

Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Ar Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmumu par zemes nodošanu B.P. pastāvīgā lietošanā atbildētāja vienlaicīgi pieņēmusi lēmumu, ar kuru pieteicējai ir atņemtas pastāvīgās lietošanas tiesības uz zemi, tādējādi atceļot Olaines pagasta tautas deputātu padomes 1992.gada 10.aprīļa lēmumu par zemes piešķiršanu pieteicējai.

[7.2] Nav strīda, ka pieteicējai par Olaines pagasta padomes lēmumu netika paziņots. Konkrētajā gadījumā ir svarīgs brīdis, kad pieteicēja par šo lēmumu uzzināja.

[7.3] Nevar piekrist pieteicējai, ka par lēmumu viņa uzzināja no Valsts zemes dienesta 2005.gada 24.marta vēstules. Pieteicēja jau 1999.gadā konstatēja, ka viņai lietošanā piešķirto zemesgabalu lieto cita persona – B.P. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka par lēmumu pieteicējai tapa zināms 1999.gadā. Lai gan pieteicējas rīcībā nebija lēmuma teksta, pieteicējai bija zināms, ka sākotnēji viņai piešķirto zemes gabalu lieto citas personas. Uz to, ka pieteicēja apzinājās, ka viņa ir zaudējusi zemesgabala lietošanas tiesības, norāda arī apstāklis, ka kopš 1999.gada pieteicēja nav izmantojusi zemi, kā arī pieteicēja nav cēlusi iebildumus pret personām, kas viņas vietā zemi lieto un ir uzcēlušas uz zemesgabala dārza māju.

[7.4] Tā kā pieteicēja par lēmumu uzzināja 1999.gadā, bet ar pieteikumu tiesā vērsās tikai 2005.gadā, tad pieteicēja ir nokavējusi lēmuma pārsūdzēšanas termiņu

[7.5] Apstāklis, ka pieteicējas rīcībā nebija lēmuma teksta, netraucēja pieteicējai savlaicīgi vērsties tiesā un aizstāvēt savas aizskartās tiesības.

[7.6] Pieteicēja ir norādījusi uz savu slikto veselības stāvokli un slimošanu kopš 1998.gada. Slimošana ir uzskatāma par objektīvu iemeslu, kuras dēļ personai, iespējams, ir liegtas vai ierobežotas darbības, kas saistītas ar vēršanos tiesā. Tomēr konkrētajā gadījumā pieteicēja ar ticamiem pierādījumiem nav pamatojusi, ka viņas veselības stāvoklis ir bijis tik ilgstoši kritisks, kā dēļ pieteicēja laikā no 1999.gada līdz 2005.gadam nav spējusi iesniegt pieteikumu tiesā.

[7.7] Tā kā pieteicēja nav norādījusi objektīvus apstākļus, kas viņai liedza iesniegt pieteikumu likumā noteiktajā termiņā, tad termiņa nokavējums atzīstams par neattaisnojošu un termiņš nav atjaunojams. Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 8.punktu.

[8] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot to atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[8.1] Pieteicēja 1999.gadā uzzināja nevis par Olaines pagasta padomes lēmumu, bet gan par to, ka zemesgabalu patvaļīgi aizņēmis B.P. Lai noskaidrotu lietas apstākļus, pieteicēja 1999.gadā ieradās Olaines pagasta padomē. Tās darbinieki bija neizpratnē, kā B.P. esot varējis aizņemt pieteicējai lietošanā piešķirto zemesgabalu. Zemes piešķiršanas fakts tika slēpts no pieteicējas pat tad, kad pieteicēja rakstveidā pieprasīja nosūtīt dokumentus par zemesgabalu. Pieteicēja nevarēja iedomāties, ka Olaines pagasta padome zemi lietošanā piešķīrusi citai personai.

[8.2] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka apstāklis, ka pieteicējas rīcībā nebija lēmuma teksta, netraucēja viņai savlaicīgi vērsties tiesā. Pieteicējai nebija zināms ne lēmuma datums, ne pieņēmējs, ne adresāts. Turklāt nebūtu bijis skaidrs, kādā tiesā, pret ko un uz kāda pamata vērsties. Pieteicējai arī nebija finansiālo iespēju un vēlēšanās ar kādu tiesāties, jo viņai nebija informācijas, ka tiesību aizskārums ir tik nozīmīgs.

[8.3] Tiesa ir secinājusi, ka pieteicēja apzinājās, ka ir zaudējusi zemesgabala lietošanas tiesības, jo kopš 1999.gada pieteicēja nav izmantojusi zemi, kā arī nav cēlusi iebildumus pret personām, kas šo zemi lieto. Šo secinājumu tiesa izdarījusi uz pieņēmumu pamata. Pieteicēja zemi neizmantoja tāpēc, ka to neļāva veselības stāvoklis un finansiālās grūtības. Savukārt iebildumus pret B.P. pieteicēja necēla, jo

uzskatīja, ka patvaļīgo zemes lietošanu pieteicēja varēs pārtraukt jebkurā laikā.

[8.4] Paliekot spēkā tiesas lēmumam, netiktu nodrošināts taisnīgums.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudot apgabaltiesas lēmuma tiesiskumu, Senātam, pirmkārt, ir jānoskaidro, vai apgabaltiesa ir pareizi secinājusi, ka pieteicēja ir nokavējusi termiņu pieteikuma iesniegšanai. Ja minētais secinājums ir pareizs, tad Senātam jāpārbauda, vai apgabaltiesa ir pamatoti atteikusies atjaunot nokavēto procesuālo termiņu.

[10] Lēmumu par zemesgabala nodošanu lietošanā B.P. Olaines pagasta padome pieņēma 1998.gada 18.februārī. Apgabaltiesa ir pareizi atzinusi, ka atbilstoši tobrīd spēkā esošā Latvijas Civilprocesa kodeksa 239.^{3}panta otrajai daļai pieteicēja šo lēmumu varēja pārsūdzēt viena mēneša laikā no dienas, kad par to uzzināja.

[11] Apgabaltiesa ir secinājusi, ka pieteicēja par Olaines pagasta padomes lēmumu uzzināja 1999.gadā. Turpretim pieteicēja minētajam nepiekrīt, norādot, ka 1999.gadā viņa uzzināja nevis par pašu lēmumu, bet gan par to, ka B.P. ir patvaļīgi aizņēmis zemesgabalu.

Senāts atzīst, ka no lietas materiāliem nav nepārprotami secināms, ka pieteicēja par pārsūdzēto lēmumu uzzināja 1999.gadā. Senāta ieskatā no tā vien, ka pieteicēja konstatēja, ka viņai lietošanā nodoto zemesgabalu lieto cita persona, neizriet, ka viņai kļuva zināms par lēmumu, ar kuru šai personai piešķirtas lietošanas tiesības. Kā norāda pieteicēja, uz zemesgabala uzbūvēto dārza māju pieteicēja uzskatīja par B.P. patvaļīgu rīcību. No lietas materiāliem arī neizriet, ka par pārsūdzēto lēmumu pieteicējai būtu kļuvis zināms pēc vēršanās Olaines pagasta padomē. Līdz ar to nav pamata noraidīt pieteicējas teikto, ka par Olaines pagasta padomes lēmumu, uz kura pamata B.P. sācis lietot attiecīgo zemesgabalu, viņa uzzināja 2005.gadā, saņemot Valsts zemes dienesta vēstuli.

[12] Pieteikumu par Olaines pagasta padomes lēmuma atcelšanu pieteicēja iesniedza 2005.gada 1.aprīlī. Šajā laikā pieteikuma iesniegšanas termiņus vairs nenoteica Latvijas Civilprocesa kodekss, bet gan Administratīvā procesa likums, kas stājās spēkā 2004.gada 1.februārī.

Termiņš administratīvā akta pārsūdzēšanai tiesā ir noteikts Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmajā un trešajā daļā. Proti, administratīvo aktu var pārsūdzēt viena mēneša laikā no augstākas iestādes lēmuma spēkā stāšanās vai gada laikā, ja lēmumā nav norādīts pārsūdzības termiņš un kārtība. Taču 188.pantā nav noteikts, kā termiņš skaitāms gadījumā, ja administratīvo aktu pārsūdz personas, kuras nav administratīvā akta adresāti, bet kuru tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo. Tomēr šāds regulējums attiecībā uz

administratīvā akta apstrīdēšanu iestādē ir paredzēts Administratīvā procesa likuma 79.panta otrajā daļā. Atbilstoši tai privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts ierobežo un kura administratīvajā procesā nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, var šo administratīvo aktu apstrīdēt viena mēneša laikā no dienas, kad privātpersona par to ir uzzinājusi, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Kā atzinis Senāts, 79.panta otrās daļas regulējums ir attiecināms arī uz administratīvā akta pārsūdzēšanu tiesā *(sk. Senāta 2006.gada 11.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-222 14.punktu)*.

[13] Tā kā pieteicēja Olaines pagasta padomes 1998.gada 18.februāra lēmumu pārsūdzēja 2005.gada 1.aprīlī, atzīstams, ka ir nokavēts termiņš pieteikuma iesniegšanai. Līdz ar to ir pamats vērtēt, vai pieteicējas norādītie nokavējuma iemesli ir attaisnojoši.

[14] Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa noteic, ka nokavēto procesuālo termiņu var atjaunot tiesa pēc administratīvā procesa dalībnieka lūguma, ja atzīst nokavēšanas iemeslu par attaisnojošu. Apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka iemeslam, kura dēļ nokavēts procesuālais termiņš, lai to atzītu par attaisnojošu, jābūt vērā ņemamam un tādam, kas nepārprotami liecina par objektīvu, no personas neatkarīgu apstākļu pastāvēšanu, kas traucēja konkrētās procesuālās darbības izpildi *(sk. Senāta 2006.gada 4.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-210 8.1.punktu)*. Tiesiskās skaidrības un tiesiskās paļāvības labad pārsūdzības iespējas nav neierobežotas laikā, tāpēc likumdevējs ir noteicis pārsūdzības termiņus, kuru atjaunošanas kritēriji ir objektīvi un norāda drīzāk uz izņēmuma gadījumu.

[15] Šajā gadījumā pieteicēja kā galveno iemeslu norāda, ka līdz pat 2005.gadam nebija informēta par pārsūdzēto lēmumu, līdz ar to nezināja tā saturu un pārsūdzēšanas iespējas. Otrkārt, paskaidro, ka nepārsūdzēšanu iespaidojis sliktais veselības stāvoklis.

[16] Likumdevējs Administratīvā procesa likuma 79.pantā jau ir ietvēris viena gada termiņu, kurā persona, uzzinot par tās tiesības skarošu lēmumu, var vērsties tiesā, nelūdzot termiņa atjaunošanu. Līdz ar to Senāta ieskatā, lemjot par termiņa atjaunošanu, nezināšana kā termiņa nokavējuma iemesls pēc gada termiņa beigām ir ņemama vērā īpašos gadījumos, izvērtējot katra gadījuma apstākļus.

Senāts jau atzina, ka ar pietiekamu pārliecību nav secināms, ka pieteicējai 1999.gadā bija zināms par attiecīgo lēmumu. Tajā pašā laikā nav šaubu, ka jau no 1999.gada pieteicēja bija informēta par to, ka uz zemesgabala saimnieko citas personas. Vienu reizi sešu gadu laikā vēršoties domē, lai skaidrotu situāciju, Senāta ieskatā nav pietiekoši, lai atzītu, ka pieteicēja ir darījusi visu, kas bija no viņas atkarīgs, lai novērstu tik novēlotu vēršanos tiesā. Ja pieteicēja pēc domes apmeklējuma neguva informāciju par attiecīga lēmuma esību un, kā

norāda lūgumā par procesuālā termiņa atjaunošanu, nebija saņēmusi nekādus paskaidrojumus arī no B.P., pieteicēja (nezinot par attiecīgo lēmumu un uzskatot, ka prettiesiski rīkojies ir B.P.) varēja vērsties tiesā pret B.P. Attiecīgajā tiesas procesā tiktu noskaidrots, ka ir attiecīgs domes lēmums, uz kura pamata B.P. lieto zemesgabalu. Blakus sūdzībā norādītā finansiālo iespēju neesamība, lai vērstos tiesā, un nezināšana, ka tiesību aizskārums ir tik nozīmīgs (nav vairs iespēju zemi privatizēt), nav pietiekams pamats, lai atzītu, ka pieteicējas pasīvā rīcība, kas drīzāk uzskatāma par bezdarbību, ir attaisnota, un ir darīts viss iespējamais, lai pārsūdzības termiņš nebūtu nokavēts.

[17] Attiecībā uz slimošanu, kuru apgabaltiesa pamatoti atzinusi par objektīvu iemeslu, kura dēļ personai ir ierobežotas iespējas vērsties tiesā, apgabaltiesa jau secināja, ka konkrētajā gadījumā pieteicēja nav pierādījusi, kāpēc viņa laikā no 1999. līdz 2005.gadam nav iesniegusi pieteikumu tiesā. Arī Senātam iesniegtajā blakus sūdzībā, atsaucoties uz šo nokavējuma iemeslu, nekādi pierādījumi nav iesniegti. Līdz ar to arī šis pieteicējas minētais nokavējuma iemesls nevar tikt atzīts par attaisnojošu.

[18] Blakus sūdzībā minēts, ka gadījumā, ja apgabaltiesas lēmums paliek spēkā, tad taisnīgums šajā lietā netiek nodrošināts.

Ir saprotama pieteicējas rūgtuma sajūta, it īpaši, kad lieta jau skatīta pēc būtības un saņemts labvēlīgs nolēmums. Tomēr pieteicējai jāsaprot, ka tiesa, lemjot par termiņa atjaunošanu, nevadās ne no subjektīviem apstākļiem, ne atkarībā no tā, kāds būtu lietas iznākums pēc būtības, bet gan vienīgi no likumā noteiktā kritērija, kas noteikts attiecībā uz termiņa atjaunošanu – vai tam ir attaisnojoši iemesli. Tas ir, vērā ņemami un tādi, kas nepārprotami liecina par objektīvu, no personas neatkarīgu apstākļu pastāvēšanu, kas traucēja konkrētās procesuālās darbības izpildi. Objektīvi izvērtējot personas minētos iemeslus, tiesa secina, vai termiņa atjaunošanai ir pamats. Konkrētajā gadījumā šādi apstākļi nav konstatējami.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 17.septembra lēmumu, bet Ļ.C. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas kompetence atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau ir izlemts

1. Administratīvā procesa likums attiecībā uz blakus sūdzību par zemākas instances tiesas (tiesneša) lēmumu izskatīšanu tieši nenoteic augstākas instances tiesas kompetenci atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau izlemts iepriekš. Tajā pašā laikā no Administratīvā procesa likuma normām izriet princips, ka tiesa atkārtoti neizskata lietu, kas jau tikusi izskatīta un izlemta. Nevar secināt, ka likumdevēja griba, Administratīvā procesa likuma normās tiešā tekstā neparedzot pamatu atteikumam ierosināt tiesvedību vai tiesvedības izbeigšanai, ja blakus sūdzība iesniegta par tādu pašu procesuālu jautājumu, kas šajā lietā ar tiesas lēmumu jau izlemts, būtu noteikt vienveidīgu procesuālu jautājumu vairākkārtīgu (atkārtotu) izskatīšanu (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 2., 3.punkts, ceturtā daļa, 282.panta 3.punkts).

2. Tā kā Administratīvā procesa likums neregulē nepamatoti ierosinātas tiesvedības sakarā ar blakus sūdzību izbeigšanu, pēc analoģijas piemērojams šā likuma 282.pants. Tādējādi tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicēja blakus sūdzību par tiesneša lēmumu, ar kuru vienreiz konkrētais jautājums jau ir ticis izlemts, ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punktu (Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punkts).

2008.gada 16.decembrī Lieta Nr.SKA-855/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese V.Kakste
senatore J.Briede
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja A.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt A.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 26.septembra lēmumu par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā apgabaltiesa 2008.gada 26.septembrī nolēma pieteicēja A.B. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša

2008.gada 14.marta lēmumu izskatīt mutvārdu procesā 2008.gada 5.novembrī.

Par minēto lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību.

[2] Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 13.oktobra lēmumu atteicās pieņemt blakus sūdzību.

Lēmumā norādīts, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmajai daļai pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību, pirmkārt, šajā likumā noteiktajos gadījumos, otrkārt, ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

Administratīvā procesa likumā nav noteikts, ka lēmums, ar kuru tiesa maina lietas izskatīšanas kārtību, ir pārsūdzams, turklāt tiesneses lēmums nekavē lietas virzību. Tātad pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību par nepārsūdzamu lēmumu.

[3] Par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz atcelt tiesneses lēmumu, izlemt jautājumu pēc būtības, kā arī pieņemt A.B. pieteikumu un ierosināt administratīvo lietu.

Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Tiesnese, atsaucoties uz Senāta 2008.gada 19.septembra lēmumu šajā lietā, nav ņēmusi vērā vairākus motīvu daļā norādītus argumentus. Proti, lēmums, ar kuru tiek mainīts procesa veids, ir jāpamato. Šajā gadījumā nav saprotams, ko tiesa vēlas no pieteicēja, nosakot blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā. Pieteicējs ir bezdarbnieks un audzina meitu, tādēļ viņam nav iespējams ierasties uz tiesas sēdi.

[3.2] Administratīvā procesa likumā nav noteikts, ka lēmumu, ar kuru tiesa maina lietas izskatīšanas kārtību, nevar pārsūdzēt. Vienlaikus minētais likums nosaka, ka blakus sūdzība izskatāma rakstveida procesā, neparedzot iespēju tiesai mainīt šo izskatīšanas kārtību.

[3.3] Tiesa paplašināti interpretējusi Administratīvā procesa likuma 322.panta otro daļu, lai gan likumdevējs nav norādījis uz šādām tiesībām. Arī Latvijas tiesību sistēmai ir raksturīgi, ka normās iekļautos ierobežojumus vai izņēmumus nedrīkst interpretēt paplašināti. Administratīvā procesa likuma 114.panta trešajā daļā deleģējums izspriest lietu rakstveida procesā izteikts "saskaņā ar likumu", nevis "saskaņā ar šo likumu", kas saistāms tikai ar tām tiesību normām, kas iekļautas citos speciālajos likumos. Tiesa, interpretējot Administratīvā procesa likuma 114.panta trešo daļu, nav pielietojusi vēsturisko interpretācijas metodi. Tātad šāds lēmums par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā kā jebkurš prettiesisks lēmums ir lietas izskatīšanu kavējošs un tādēļ pārsūdzams.

[3.4] Nav saprotams, kurā institūcijā vērsties blakus sūdzības iesniedzējam, ja tiesas kompetencē nav lēmuma tiesiskuma pārbaude.

Motīvu daļa

[4] Ar 2008.gada 10.novembra lēmumu ierosināta tiesvedība sakarā ar pieteicēja blakus sūdzību par apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteicēja blakus sūdzību par apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 26.septembra lēmumu par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā.

Vispirms nepieciešams noskaidrot, vai šī blakus sūdzība ir izskatāma pēc būtības.

[5] Apgabaltiesa 2008.gada 28.maijā pieņēma lēmumu pieteicēja blakus sūdzību par pirmās instances tiesas tiesneša 2008.gada 14.marta lēmumu izskatīt mutvārdu procesā tiesas sēdē 2008.gada 26.jūnijā. Par 2008.gada 28.maija lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, bet apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 10.jūnija lēmumu atteica to pieņemt, jo atzina, ka tā iesniegta par nepārsūdzamu lēmumu.

Pieteicējs iesniedza blakus sūdzību par tiesneses 2008.gada 10.jūnija lēmumu. Senāts, izskatot šo blakus sūdzību, ar 2008.gada 19.septembra lēmumu apgabaltiesas 2008.gada 10.jūnija lēmumu atstāja negrozītu, atzīstot, ka tiesas lēmums, ar kuru noteikta lietas turpmākas izskatīšanas formas maiņa, ir procesa norisi organizējošs lēmums, līdz ar ko tas nekavē lietas izskatīšanu un tādējādi nav pārsūdzams.

Saņemot lietu no Senāta pēc 2008.gada 19.septembra lēmuma pieņemšanas, apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 26.septembra lēmumu (rezolūciju) noteica pieteicēja blakus sūdzību izskatīt mutvārdu procesā 2008.gada 5.novembrī. Par šo lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību, kuru apgabaltiesas tiesnese ar 2008.gada 13.oktobra lēmumu atteica pieņemt, atzīstot, ka 2008.gada 26.septembra lēmums nav pārsūdzams. Pieteicējs iesniedza blakus sūdzību par tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu.

[6] No minētā ir secināms, ka Senāts 2008.gada 19.septembra lēmumā šajā lietā ir izvērtējis un izlēmis jautājumu, vai tiesneša lēmums, ar kuru noteikta lietas (blakus sūdzības) izskatīšanas kārtība mutvārdu procesā, ir pārsūdzams lēmums. Pieteicēja blakus sūdzības par tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu izšķiramais jautājums ir tas pats.

Līdz ar to ir atzīstams, ka pieteicējs konkrētajā lietā ir iesniedzis blakus sūdzību par tādu tiesneses lēmumu, kurā izlemtais jautājums (par lēmuma, ar kuru noteikta lietas izskatīšana mutvārdu procesā un noteikta tiesas sēde) jau ir izvērtēts Senāta citā lēmumā šajā pašā lietā. Turklāt tādējādi ir atzīstams, ka apgabaltiesas tiesneses lēmums, ar kuru noteikts pieteicēja blakus sūdzību apgabaltiesā izskatīt mutvārdu sēdē, ir stājies spēkā (proti, 2008.gada 28.maija lēmums ar Senāta 2008.gada 19.septembra lēmumu tika atzīts par nepārsūdzamu).

[7] Administratīvā procesa likums attiecībā uz blakus sūdzību par zemākas instances tiesas (tiesneša) lēmumu izskatīšanu tieši nenoteic augstākas instances tiesas kompetenci atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau izlemts iepriekš.

Tajā pašā laikā no Administratīvā procesa likuma normām izriet princips, ka tiesa atkārtoti neizskata lietu, kas jau tikusi izskatīta un izlemta.

Piemēram, šā likuma 191.panta pirmā daļa noteic pamatus atteikumam pieņemt pieteikumu, tostarp gadījumā, ja tās pašas vai citas tiesas tiesvedībā ir lieta starp tiem pašiem administratīvā procesa dalībniekiem, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata (2.punkts), kā arī, ja lietā starp tiem pašiem administratīvā procesa dalībniekiem, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir spēkā stājies tiesas spriedums vai tiesas lēmums izbeigt tiesvedību sakarā ar pieteicēja atteikšanos no prasījuma (3.punkts). Šā likuma 282.panta 3.punkts noteic lietas izbeigšanas pamatu, ja spēkā stājies tiesas spriedums, kas taisīts lietā starp tiem pašiem administratīvā procesa dalībniekiem par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata. No 191.panta ceturtās daļas izriet, ka persona nevar atkārtoti iesniegt tādu pašu pieteikumu, kuru jau atteikts pieņemt uz šā panta pirmās daļas 2. un 3.punkta pamata.

Nav secināms, ka likumdevēja griba, Administratīvā procesa likuma normās tiešā tekstā neparedzot pamatu atteikumam ierosināt tiesvedību vai tiesvedības izbeigšanai, ja blakus sūdzība iesniegta par tādu pašu procesuālu jautājumu, kas šajā lietā ar tiesas lēmumu jau izlemts, būtu noteikt vienveidīgu procesuālu jautājumu vairākkārtīgu (atkārtotu) izskatīšanu.

[8] Ja iestāde vai tiesa konstatē tiesību sistēmā nepilnību, tā var šo nepilnību novērst, arī lietojot analoģijas metodi, tas ir, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu un šīs analīzes rezultātā konstatētos tiesību principus piemērojot konkrētajā gadījumā (Administratīvā procesa likuma 17.panta otrā daļa).

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka, tā kā pieteicējs blakus sūdzību iesniedzis par tādu apgabaltiesas tiesneses lēmumu, kurā izlemtais jautājums jau ir izvērtēts un tādējādi noregulēts Senāta 2008.gada 19.septembra lēmumā, tiesvedība sakarā ar pieteicēja blakus sūdzību ierosināta nepamatoti.

Tā kā Administratīvā procesa likums neregulē nepamatoti ierosinātas tiesvedības sakarā ar blakus sūdzību izbeigšanu, Senāts uzskata, ka konkrētajā gadījumā pēc analoģijas piemērojams šā likuma 282.pants.

Tādējādi tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicēja blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu, ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punktu.

[9] Pieteicējs blakus sūdzībā arī norādījis, ka nav saprotams, kurā institūcijā vērsties blakus sūdzības iesniedzējam, ja tiesas kompetencē nav lēmuma tiesiskuma pārbaude.

Senāts norāda, ka ne katrs tiesas pieņemts procesuāls lēmums vai rīcība ir pakļauts kontrolei augstākas instances tiesā vai kādā citā institūcijā. Ja lēmums nav pārsūdzams, tas ir galīgs un stājas spēkā bez tā papildus pārbaudes. Personai tam ir jāpakļaujas. Šādos gadījumos persona savus iebildumus var izteikt kasācijas sūdzībā, ja tāda vēlāk tiek iesniegta.

[10] Pieteicējs blakus sūdzībā arī lūdzis lemt par to, ka tiek pieņemts viņa 2007.gada 28.februāra pieteikums un ierosināta lieta.

Senāts norāda, ka šobrīd jautājums par pieteicēja pieteikuma virzību atbilstoši apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 16.aprīļa lēmumam par apelācijas tiesvedības ierosināšanu sakarā ar pieteicēja blakus sūdzību ir apgabaltiesas kompetencē. Apgabaltiesas tiesnese šajā sakarībā 2008.gada 30.oktobra lēmumā par 2008.gada 27.oktobra blakus sūdzības virzību noteikusi, ka sakarā ar lietas nosūtīšanu Senātam, apgabaltiesā izskatāmā blakus sūdzība tiek noņemta no izskatīšanas. Tas nozīmē, ka apgabaltiesa pieteicēja blakus sūdzību izskatīs pēc lietas saņemšanas no Senāta.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Izbeigt tiesvedību, kas ierosināta, pamatojoties uz A.B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2008.gada 13.oktobra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par administratīvā akta paziņošanas prezumpciju

1. Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmā teikuma mērķis ir atvieglot administratīvā akta saņemšanas fakta pierādīšanu, tādēļ tajā ir noteikts, kad administratīvais akts stājas spēkā. Šī tiesību norma ir neatspēkojams pieņēmums un ir piemērojama visos gadījumos, kad administratīvo aktu nosūta pa pastu. Kā likumdevēja noteikta neatspēkojama pieņēmuma tiesību norma Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmais teikums ir piemērojams arī tad, ja ir pierādījumi par to, ka adresāts administratīvo aktu pa pastu ir saņēmis ātrāk. Tas novērš likuma 70.panta pirmās daļas piemērošanas pārspīlējumus: iestādei vai tiesai nevajag noskaidrot pastā, kad tieši adresāts ir saņēmis administratīvo aktu, lai noteiktu administratīvā akta spēkā stāšanās brīdi. Tādējādi apstāklim, ka persona administratīvo aktu saņem ātrāk, nav nozīmes apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas termiņa aprēķināšanai. Noteicošā ir likumā ietvertā prezumpcija par rakstveida administratīvā akta saņemšanu, tas ir, par saņemšanu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā (Administratīvā procesa likuma 70.panta otrā daļa).

2. Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmā daļa noteic, ka termiņam, kuru skaita mēnešos, pēdējā diena ir termiņa pēdējā mēneša attiecīgais datums. Ja termiņa pēdējā mēnesī nav attiecīgā datuma, termiņa pēdējā diena ir šā mēneša pēdējā diena. Ar jēdzienu "attiecīgais datums" ir apzīmēts tas datums, kurš noteic termiņa tecējuma sākumu. Ar jēdzienu "attiecīgais datums" nevar būt apzīmēts datums, ar kuru sāk tecēt termiņš, jo tādējādi viena mēneša termiņš beigtos otrā mēneša sākuma datumā (Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmā daļa).

2008.gada 12.decembrī Lieta Nr.SKA-872/2008

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

senators J.Neimanis
senatore J.Briede
senators A.Guļāns
tiesnese V.Kakste
senatore V.Krūmiņa
senatore D.Mita
senatore I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja M.G. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.oktobra lēmumu, ar kuru

M.G. pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu atstāts bez izskatīšanas.

Aprakstošā daļa

[1] Pamatojoties uz 2002.gada 28.janvārī saņemto privatizācijas paziņojumu, 2005.gadā 22.decembrī Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijā pieteicēja M.G. iesniedza iesniegumu "Par privatizācijas objekta – dzīvokļa (..), Rīgā, privatizāciju", kurā izteica lūgumu privatizēt dzīvokli (..), Rīgā.

Ar Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2006.gada 6.janvāra vēstuli pieteicēja tika informēta par atteikumu privatizēt dzīvokli.

[2] 2006.gada 20.februārī Rīgas domē pieteicēja iesniedza privatizācijas komisijas 2006.gada 6.janvāra lēmuma apstrīdēšanas iesniegumu. Ar Rīgas domes 2006.gada 10.marta lēmumu nolemts pieteicējas iesniegumu neizskatīt, jo pieteicēja nokavējusi apstrīdēšanas termiņu.

[3] 2006.gada 24.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums un ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 22.maija lēmumu ierosināta administratīvā lieta par Rīgas domes 2006.gada 10.marta lēmuma atcelšanu un pieteicējas iesnieguma par Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 2006.gada 6.janvāra lēmuma izskatīšanu pēc būtības.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 5.oktobra spriedumu pieteicējas pieteikums apmierināts.

[5] Izskatot lietu pēc Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas apelācijas sūdzības, ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.oktobra lēmumu pieteicējas pieteikums atstāts bez izskatīšanas, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punktu. Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.oktobra lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Administratīvā rajona tiesa nepareizi aprēķinājusi termiņu Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmuma apstrīdēšanai un līdz ar to nepamatoti izskatījusi pēc būtības pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[5.2] Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmums pieteicējas pārstāvim nosūtīts pa pastu ierakstītā sūtījumā 2006.gada 9.janvārī, un pieteicējas pārstāvis to faktiski saņēmis 2006.gada 11.janvārī. Lēmumā norādīts, ka tas apstrīdams Rīgas domē viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 70.pantu stājas spēkā ar tā paziņošanas brīdi. Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmo un otro daļu, termiņa pēdējā diena lēmuma apstrīdēšanai bija 2006.gada 11.februāris, bet tā kā šī diena ir sestdiena, tad par termiņa pēdējo dienu uzskatāma pirmdiena jeb 2006.gada 13.februāris. Pieteicējas

apstrīdēšanas iesniegums Rīgas domei nodots pastā 2006.gada 17.februārī, tādēļ pieteicēja ir nokavējusi termiņu apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanai.

[5.3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 44.pantam, dokumentus, kas iesniegti pēc procesuālā termiņa izbeigšanās, neizskata un Rīgas dome ir pamatoti atteikusi izskatīt pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu par Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmumu. Pieteicējai saskaņā ar Administratīvā procesa likumu 46.pantu un 48.pantu bija jālūdz Rīgas domei atjaunot nokavēto procesuālo termiņu lēmuma apstrīdēšanai, ko pieteicēja nav darījusi.

[5.4] Tā kā ar pārsūdzēto lēmumu Rīgas dome atteikusies izskatīt pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu pēc būtības, pieteicējas sūdzība nav vēlreiz pēc būtības izskatīta augstākā iestādē, un pieteicēja pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu iesniegusi, neievērojot likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[5.5] Prasījums par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, bet abi prasījumi par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu kopā veido vienu prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, atsevišķa lemšana par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu nav nepieciešama.

[6] 2008.gada 29.oktobrī pieteicēja nodevusi sakaru iestādē blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.oktobra lēmumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, tiesa ir pārkāpusi lietas izskatīšanas robežas apelācijas instancē, pretēji Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmajā daļā noteiktajam neskatot lietu pēc būtības, kā to ir lūgusi apelācijas sūdzības iesniedzēja.

[6.2] Nepamatots ir tiesas apgalvojums, ka pieteicēja nav ievērojusi iepriekšējo pirmstiesas izskatīšanas kārtību.

[6.3] Tiesa nepamatoti norādījusi uz to, ka pieteicējas apstrīdēšanas iesniegums nav izskatīts pēc būtības augstākā iestādē, jo Rīgas dome kā atbildētāja ir devusi savu vērtējumu pēc būtības gan par pieteicējas iesniegumu, gan par Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmumu gan pirmās, gan otrās instances tiesai savos paskaidrojumos un apelācijas sūdzībā.

[6.4] Tiesa kļūdaini norādījusi apstrīdēšanas iesniegšanas termiņa pēdējo dienu kā 2006.gada 13.februāri, piemērojot Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmo daļu, lai gan bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 70.panta otrā daļa.

Motīvu daļa

[7] Lietā izšķirams strīds, vai apelācijas instances tiesa pamatoti pieņēmusi lēmumu par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas, konstatējot, ka pieteicēja nav ievērojusi likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Lietā pārbaudāms, vai apelācijas instances tiesa ir pareizi aprēķinājusi administratīvā akta apstrīdēšanas termiņu.

[8] Administratīvā procesa likuma 314.pants paredz, ka apelācijas instances tiesa var apturēt tiesvedību, atstāt pieteikumu bez izskatīšanas vai izbeigt tiesvedību administratīvajā lietā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 28., 29. un 30.nodaļas noteikumiem. No šāda viedokļa raugoties, Senāts atzīst par nepamatotu pieteicējas blakus sūdzības argumentu, ka, pieņemot lēmumu par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas, apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi lietas izskatīšanas robežas apelācijas instancē.

[9] Izskatāmajā gadījumā apelācijas instances tiesa ir piemērojusi Administratīvā procesa likuma 278.panta 1.punktu, kas noteic, ka tiesai ir pienākums atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Tādēļ Senāts pārbaudīs, vai pieteicēja izskatāmajā lietā ir ievērojusi likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[10] Lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību noteic administratīvās lietas izskatīšanas augstākā iestādē procesuālie noteikumi. Administratīvā procesa likuma 76.panta pirmā daļa piešķir tiesības noteiktam personu lokam, tostarp administratīvā akta adresātam, apstrīdēt administratīvo aktu. Saskaņā ar šā panta otro daļu administratīvo aktu var apstrīdēt padotības kārtībā augstākā iestādē. Tikai tad, ja tādas nav vai tā ir Ministru kabinets, administratīvo aktu uzreiz var pārsūdzēt tiesā. Rīgas domes Dzīvojamo māju privatizācijas komisija ir Rīgas domes pārraudzībā (Rīgas domes 2005.gada 27.septembra saistošo noteikumu Nr.17 "Rīgas pilsētas pašvaldības nolikums" 20.1.apakšpunkta "d" punkts).

[11] Administratīvā procesa likuma 79.panta pirmā daļa noteic administratīvā akta apstrīdēšanas termiņu. Administratīvo aktu var apstrīdēt viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas, bet, ja rakstveidā izdotajā administratīvajā aktā nav norādes, kur un kādā termiņā to var apstrīdēt, — viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas. Ja administratīvo aktu neapstrīd noteiktajā termiņā, tas kļūst neapstrīdams (Administratīvā procesa likuma 74.panta ceturtās daļas pirmais teikums). Izskatāmajā lietā augstāka iestāde nav izskatījusi pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, jo konstatējusi, ka pieteicēja ir nokavējusi apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanas termiņu un nav to lūgusi atjaunot.

[12] Pieteicēja neapstrīd, ka Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmums pieteicējas pārstāvim nosūtīts pa pastu ierakstītā sūtījumā 2006.gada 9.janvārī, ka pieteicējas pārstāvis to saņēmis 2006.gada 11.janvārī un ka lēmumā norādīts, ka tas apstrīdams Rīgas domē viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajai daļai administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas tiek paziņots adresātam. Taču, ja rakstveida administratīvo aktu sūta pa pastu, uzskatāms, ka administratīvais akts adresātam paziņots septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā (Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmais teikums). Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmā teikuma mērķis ir atvieglot administratīvā akta saņemšanas fakta pierādīšanu, tādēļ te ar likumu noteikts, kad administratīvais akts stājas spēkā. Minētā tiesību norma ir neatspēkojams pieņēmums un ir piemērojama visos gadījumos, kad administratīvo aktu nosūta pa pastu. Kā likumdevēja noteikta neatspēkojama pieņēmuma tiesību norma Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmais teikums ir piemērojams arī tad, ja ir pierādījumi par to, ka adresāts administratīvo aktu pa pastu ir saņēmis ātrāk. Tas novērš Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas piemērošanas pārspīlējumus: iestādei vai tiesai nav nepieciešams noskaidrot pastā, kad tieši adresāts ir saņēmis administratīvo aktu, lai noteiktu administratīvā akta spēkā stāšanās brīdi.

Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa ir nepareizi konstatējusi, ka sākotnējais lēmums stājās spēkā 2006.gada 11.janvārī. Lēmums stājās spēkā septītajā dienā no tā nodošanas pastā. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmo daļu septiņu dienu termiņš sākās nākamajā dienā no lēmuma nodošanas pastā – 2006.gada 10.janvārī. Lēmums stājās spēkā septītajā dienā – 2006.gada 16.janvārī.

[13] Vienlaikus Senātam jāpārbauda, kad beidzās administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79.panta pirmo daļu administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš ir viens mēnesis.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 42.panta pirmajai daļai apstrīdēšanas termiņš sākās nākamajā dienā no administratīvā akta saņemšanas dienas – 2006.gada 17.janvārī.

Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmā daļa noteic, ka termiņam, kuru skaita mēnešos, pēdējā diena ir termiņa pēdējā mēneša attiecīgais datums. Ja termiņa pēdējā mēnesī nav attiecīga datuma, termiņa pēdējā diena ir šā mēneša pēdējā diena. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja termiņa pēdējā diena ir sestdiena, svētdiena vai likumā noteikta svētku diena, termiņa pēdējā diena ir nākamā darba diena. Lai noteiktu, kad beidzas apstrīdēšanas termiņš, nepieciešams noskaidrot

Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmajā daļā lietotā jēdziena "attiecīgais datums" saturu. Senāta ieskatā ar jēdzienu "attiecīgais datums" ir apzīmēts tas datums vai notikums, kurš noteic termiņa sākumu. Senāts noraida iespēju, ka ar jēdzienu "attiecīgais datums" būtu apzīmēta nākamā diena pēc datuma vai notikuma, kurš nosaka tā datumu, jo, piemēram, tādējādi viena mēneša termiņš beigtos otrā mēneša sākuma datumā.

Izskatāmajā lietā administratīvā akta apstrīdēšanas termiņu noteic administratīvā akta spēkā stāšanās datums – 2006.gada 16.janvāris. Līdz ar to viena mēneša apstrīdēšanas termiņš beidzas 2006.gada 16.februārī.

Tā kā pieteicējas apstrīdēšanas iesniegums Rīgas domei nodots pastā 2006.gada 17.februārī, secināms, ka pieteicēja ir nokavējusi termiņu apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšanai. Pieteicēja nav arī lūgusi šo termiņu atjaunot.

[14] Senāts noraida pieteicējas blakus sūdzības argumentu, ka pieteicējas apstrīdēšanas iesniegums ir vērtējams kā izskatīts pēc būtības augstākā iestādē, jo Rīgas dome kā atbildētāja ir devusi savu vērtējumu pēc būtības gan par pieteicējas iesniegumu, gan par Rīgas pašvaldības Dzīvojamo māju privatizācijas komisijas lēmumu gan pirmās instances tiesai, gan apelācijas instances tiesai savos paskaidrojumos un apelācijas sūdzībā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 76.panta trešajai daļai administratīvās lietas izskatīšana augstākā iestādē ir sākotnējās administratīvās lietas turpinājums un uz to attiecas Administratīvā procesa likuma noteikumi par administratīvo procesu iestādē, izņemot apstrīdēšanas kārtību. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta pirmajai daļai augstāka iestāde izskata lietu vēlreiz pēc būtības kopumā vai tajā daļā, uz kuru attiecas iesniedzēja iebildumi. Turpretim administratīvais process tiesā izpaužas kā tiesas kontrole pār administratīvo procesu iestādē un iestādes pieņemto lēmumu (Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa). Šeit atbildētājs tiesas priekšā aizstāv sava lēmuma un rīcības tiesiskumu, nevis vērtē pieteicēja iesniegumus un pieņem administratīvos aktus.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 21.oktobra lēmumu, bet M.G. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas interpretēto jēdzienu rādītājs

lpp.

A, Ā

Administratīvais akts 111, 114, 116, 117, 497–500, 524
- jēdziens 374, 382, 383, 388, 389, 393, 394, 499, 528
- labvēlīgs 131, 139, 140, 146, 147
prasījums to izdot 200–210, 447, 453, 454
- neapstrīdams
tā atcelšana 44, 46, 50, 51
- nelabvēlīgs 87, 90–94, 200, 205, 207, 209
tā pamatojums 87, 91, 94
- obligātais 150, 153–155
- prettiesisks 131, 145–147
tā atcelšana 131, 146
- tā apstrīdēšana (pārsūdzēšana)
darbība apstrīdēšanas stadijā iestādē (pārsūdzēšanas laikā tiesā) 64, 66, 67, 69, 71, 72
termiņš – sk. Termiņš
- tā atcelšana 131, 132, 139, 140, 144–148
- tā darbības apturēšana (atjaunošana) 53, 57, 58, 60, 61, 64, 66, 67, 71, 72, 601, 605–608
- tā izpilde 467, 469, 471
izpildes lēmuma pārsūdzēšana 125, 129
izpildes lēmums 125, 129
piespiedu 111, 114–117
tās apturēšana 53, 57, 58, 61, 62
- tā neizdošana 95, 100
- tā pamatojums 74, 78, 80, 82
- tā pazīmes 382, 383, 528
galīgā noregulējuma raksturs 111, 114, 116, 117, 374, 383, 518, 523
tiesiskās sekas 374, 383, 493, 497, 500, 501, 524–526, 528
uz āru vērsts 526, 528
valsts pārvaldes joma 388–391, 392, 394
- tā paziņošana 539–545
paziņošanas prezumpcija 659, 660, 663

Administratīvais pārkāpums
- administratīvā pārkāpuma lietas dalībnieki 531–538
- administratīvā pārkāpuma lietas process
dubultās sodīšanas aizlieguma (ne bis in idem) princips 342, 344–348, 370, 373
lēmums par dokumentu izņemšanu 419, 422–427
lietvedības izbeigšana 303, 305, 306–309, 312
mantas izņemšana 531–533, 536, 537

lpp.

transportlīdzekļa (pārkāpuma izdarīšanas rīka) īpašnieka tiesības 530, 531, 533, 535–538
transportlīdzekļa vadītāja medicīniskā pārbaude 354, 357, 358, 360–362, 364
sk. arī Lēmums: administratīvā pārkāpuma lietā
- atbrīvošana no atbildības 313, 315, 317–319
- atkārtoti gada laikā izdarīts (atkārtotība) 53–58, 60, 62, 63
- cietušais administratīvā pārkāpuma lietā 419, 420, 426, 427
- maznozīmīgs 313, 315, 317–319
- muitas jomā 419–427
- politiskās partijas izdarīts 313, 315–320
- prokurora protesta iesniegšana 350–352
- sīkais huligānisms – sk. Huligānisms
- tā kvalifikācija 53–58, 62
- tā turpināšana 370, 373
- vienlaikus konstatēti pārkāpumi 95, 96, 100–102
- sk. arī Sods: administratīvais

Administratīvais process
- apstrīdēšanas stadijas jēga (mērķis) 18, 25
- dalībnieki 558–563
pārstāvis – sk. Pārstāvība: pārstāvis
pieteicējs – sk. Pieteicējs
viņu neierašanās uz tiesas sēdi attaisnojoši iemesli 638, 643–645
- lietas faktisko un tiesisko apstākļu maiņa 44, 46, 47, 50–52
- principi
juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips 222, 229, 232, 481, 485
valsts atbildības princips 502, 506
- procesuāla darbība 467, 471
tās izpildes termiņš 630–633
- sūdzības process tiesā 502, 503, 505–507
- tā būtība 455, 456, 462
- tā uzsākšana no jauna 289, 292, 293

Advokatūra 235, 242, 243

Alkometrs
- neverificēts 331, 332, 337–399

Amatpersona
- valsts 294, 296–299, 455, 457, 462

Apdrošināšana
- apdrošināšanas atlīdzība ceļu satiksmes negadījuma gadījumā 303, 304, 306, 310, 311
- sociālā – sk. Sociālā apdrošināšana

Ārpustiesas izskatīšanas kārtība
- pienākums to ievērot 74, 82, 83, 85

lpp.

Ārvalstnieks (ārzemnieks)
- aizliegums ieceļot valstī (Latvijā) 3, 6–8
- viņa piespiedu izraidīšana 150, 152–158
ES pilsoņa 9, 13–16

Atbildība
- administratīvā
atbrīvošana no tās 313, 315, 317–319
sk. arī Sods: administratīvais
- disciplinārā 331, 332, 335, 336, 339, 340
disciplinārlietas izmeklēšana 331, 332, 335, 336
disciplinārsoda piemērošana 331–333, 336, 339, 340
tiesneša 410, 412–418

Atlīdzinājums (ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīto mantisko zaudējumu vai personiskā kaitējuma)
- morālā kaitējuma 223, 233, 234, 261, 264, 266, 269
- par iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem administratīvajā procesā 502, 505–507
- tiesības to prasīt 240, 249, 250, 442–445
- sk. arī Kaitējums, Zaudējumi

B

Bezvalstnieks
- viņa statuss 160–162, 164, 166–170

Bērns
- viņa audzināšanas un izglītošanas pienākumi 183–186, 188–191
- viņa tiesības un intereses 160, 162, 165

Blakus sūdzība (par tiesas lēmumu)
- tās iesniegšana 618, 621–623
- tās izskatīšana .....
augstākas instances tiesas kompetence 609–611

Būvniecība
- apbūves noteikumi (būvnoteikumi) 270, 271, 273, 274, 278–281
- būvatļauja 564, 568
- būvdarbi
to apturēšana 271, 273, 274, 276, 278, 281, 282
- kaimiņu piekrišana 270, 271, 273, 274, 278–282
- zemesgabala dabiskā reljefa maiņa būvniecības procesā 270, 273, 274, 276–278

C

Ceļu satiksmes negadījums
- apdrošināšanas atlīdzība 303, 304, 306, 310, 311

lpp.

Cilvēktiesības (pamattiesības)
- ieslodzīto personu 486, 489, 490
  tiesības saņemt sūtījumu 481–485
  tiesības uz medicīnisko aprūpi un ārstēšanu 486, 488–492
- sociālās tiesības – sk. Sociālās tiesības
- tiesības zināt savas tiesības..... 35, 41
- to ierobežojums (aizskārums)
  būtisks.....481–486, 488, 490, 491
- to subjekts 455, 461, 462
- uz privāto un ģimenes dzīvi 3, 7, 8
  uz privātās dzīves neaizskaramību 481, 483–485
- uz informācijas pieejamību – sk. Informācija
- uz īpašumu 211, 215
- uz taisnīgu tiesu 10, 16, 235, 242
- sk. arī Pamatbrīvības

Civildienests
- atlaišana no civildienesta 331, 332, 335, 339, 340

D

Darbs
- darba līgums 103, 105, 108
- darba tiesiskās attiecības 103, 105, 107–110

Demokrātiska valsts
- valsts iekārta 410, 415, 416

Disciplinārsods – sk. Atbildība: disciplinārā

Dokuments
- elektroniskais 588, 590–592
  tā atvasinājums 588, 591, 592
- tā nodošana pastā.....630, 632

Dominējošais stāvoklis – sk. Konkurence

Donors.....260, 268

Dzīvojamā māja (ēka)
- tās apsaimniekotājs.....171–174, 176–181

E

Eiropas Savienība (Eiropas Kopiena)
- pilsonis
  viņa piespiedu izraidīšana no Latvijas.....9, 13–16

lpp.

F

Faktiskā rīcība 260, 265, 266, 388, 393, 394, 397, 410, 413–415, 417–419, 422, 426, 428, 432, 433, 467, 471, 539, 540, 542, 543, 546–548, 553–555
- pazīmes
  faktisko seku radīšana 493, 501
  galīgā noregulējuma raksturs.....389, 394, 419, 424, 539, 542

Firma
- tās izvēlēs ierobežojumi 252–254, 256–258

Ģ

Ģimene
- jēdziens 192, 195–198

H

Huligānisms (sīkais huligānisms)
- tā kvalifikācija 366, 368

I, Ī

Ierēdnis
- viņa disciplināratbildība 331, 332, 335, 336, 339, 340

Iesniegums (iestādei)
- tiesības to iesniegt valsts (pašvaldības) iestādei.....236, 245
- tiesības saņemt atbildi uz to pēc būtības.....236, 239, 240, 244–251

Iestāde.....265, 266
- augstāka (apstrīdēšanas iestāde)
  tās kompetence.....18, 25, 294, 301
- jēdziens 235, 236, 243, 244
- tās faktiskā rīcība – sk. Faktiskā rīcība
- tās lēmums – sk. Lēmums
- tās pieprasījums kredītiestādei sniegt informāciju par bankas klientu
  tāda pieprasījuma būtība (tiesiskā daba) 518–523

Informācija
- informācijas atklātība.....455, 456, 461–465
- lūgums to sniegt 237, 239, 248
- tās nesniegšana 455, 456, 463–465
- tiesības uz informāciju.....455, 456, 462

lpp.

Intereses
- bērna 160, 162, 165
- interešu konflikts (valsts amatpersonu darbībā) 294, 296–300

Īpašnieks
- transportlīdzekļa – sk. Transportlīdzeklis

Īpašums
- tiesības uz īpašumu 211, 215
- valsts (pašvaldības)
  tā atsavināšana ekonomiskās reformas ietvaros 473, 477–479
  tā atsavināšanas tiesiskā daba 473–480
  tā privatizācija – sk. Privatizācija

J

Juridiskā palīdzība
- tās noformēšana 584, 586, 587

Juridiskā persona
- atvasināta publisko tiesību juridiskā persona 235, 236, 243, 245, 294, 298–300
- tās pārstāvība 634–637

K

Kaitējums
- ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīts
  morāls 223, 233, 234
  sk. arī Atlīdzinājums

Komercreģistrs
- ieraksts 634, 636, 637
  deklaratīvs 634, 636
  konstitutīvs 634, 636

Komersants
- valde 634, 636, 637
- viņa pārstāvība 634–637
- sk. arī Firma

Konkurence
- dominējošais stāvoklis 321, 323, 324, 326, 329
  tā ļaunprātīga izmantošana 321, 324, 326
- sk. arī Tirgus

Kriminālprocess
- kriminālietas materiālu izmantošana administratīvajā lietā 331, 336, 337
- kriminālprocesuālas darbības 509, 515
- kriminālprocesuāli lēmumi 388, 389, 393, 396, 397, 399, 401, 403

lpp.

L

Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija 235, 239, 242, 243

Lēmums
- administratīvā pārkāpuma lietā
  par dokumentu izņemšanu 419, 423–427
  tā izpilde 530, 531, 535–538
  tā pārsūdzēšanas sekas 53, 54, 56–58, 60–63
  tā tieša un individuāla ietekme uz personu 424, 427
  tiesības to pārsūdzēt 419, 424–427
- iekšējs (iestādes)
  privatizācijas procesā 524, 526, 528
- izpildlēmums (izpildrīkojums) 111, 114
  tā pārsūdzēšana 111, 113–117
- kriminālprocesuāls – sk. Kriminālprocess: kriminālprocesuāli lēmumi
- nodokļu lietās – sk. Nodokļi: nodokļu parāds
- prokuratūras – sk. Prokuratūra
- tiesas – sk. Tiesa

Lietderības apsvērumi (administratīvā akta izdošanā)
- nepieciešamības tos izdarīt 27, 29, 31–34

Līgums
- administratīvais 118, 123, 124
  vienošanās līgums 118, 119, 121–124
- civiltiesisks (privāto tiesību)
  darba – sk. Darbs
- pilnvarojuma – sk. Pilnvarojums
- publisko tiesību 123, 435–441

M

Muita
- muitas deklarācija 493, 497–501

N

Narkotiskās vielas
- transportlīdzekļa vadīšana narkotisko vielu ietekmē 354, 356–358, 360–364
  narkotisko vielu iespaids 354, 357, 361–363

***Ne bis in idem* principes** (dubultās sodīšanas aizlieguma princips 342, 344–348, 370, 373

Nepilsonis
- viņa statuss 131, 135–141, 145–148, 166–170

lpp.

Nevainīguma prezumpcija 18, 23

Nodokļi
- nekustamā īpašuma nodokļa maksātājs 171, 172, 180, 181
- nodokļu parāds
  lēmuma par nodokļu parādu izpilde 64, 66, 69–72
  lēmuma par nodokļu pārmaksas novirzīšanu nodokļa parāda segšanai paziņošana 539–545
  lēmums par tā bezstrīdus piedziņu 111, 113–117
  pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas aprēķināšana 64, 66–73
  strīds par to 118, 120–124
  vienošanās līguma noslēgšana 118, 119, 121–124
- pievienotās vērtības nodoklis (PVN)
  personas izslēgšana no PVN maksātāju reģistra 27, 29, 31–34
- sk. arī Sods: soda nauda, Valsts ieņēmumu dienests

Nolēmums
- tā argumentācijas pienākums 556, 557
- tā pārsūdzība
  kārtības izskaidrošana 618, 622
- tā izpilde
  sūdzība par to 64, 66, 69–72
- sk. arī Lēmums: tiesas

Noziedzīgi iegūti līdzekļi
- to legalizācijas novēršanas process 388–397

P

Pagaidu aizsardzības līdzekļi
- to piemērošana 601, 602, 604–607
- sk. arī Administratīvais akts: tā darbības apturēšana, Pagaidu noregulējums

Pagaidu noregulējums 574, 576, 577, 580, 581, 601, 605, 607, 608

Pamatbrīvības
- vārda brīvība 183, 190, 455, 461

Pārkāpums
- administratīvais – sk. Administratīvais pārkāpums

Pārstāvība
- juridiskās personas 634–637
- komersanta 634–637
- pārstāvis 558, 561, 562
  advokāts 584–587
  viņa neierašanās uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla 638, 641–645
- tās noformēšana 584–587
- sk. arī Pilnvarojums

lpp.

Pašvaldība
- jēdziens 294, 299
- tās autonomās funkcijas 428, 432, 435, 439, 524, 525, 546, 548–550, 554, 555
- tās palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā 192, 194–199

Persona
- kurai piešķirts alternatīvais statuss 160–162, 164, 165
- patvēruma meklētājs 160, 162, 164
- personas dzimums
  tā maiņa 217–219, 221–223, 226–234
  transseksuāla persona 217–219, 226, 227, 229, 230
  transseksuālisms 217, 226, 227, 230
- privātpersona 455–457, 462
  viņas tiesību ierobežošana 87, 92
- sk. arī Ārvalstnieks, Eiropas Savienība: pilsonis, Bezvalstnieks, Nepilsonis

Pierādījumi (administratīvajā procesā)
- to vērtēšana 283, 287, 288
- to pieļaujamība 331, 332, 336–338

Pieteicējs (administratīvajā procesā) 558–563

Pieteikums tiesai
- jauns 447, 448, 453, 454
- tā atstāšana bez izskatīšanas 74, 79, 82–86
  ja pieteicējs (viņa pārstāvis) nav ierādies uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla 638, 641–645
- tā grozījumi 447, 453, 454
- tā papildinājumi 447, 452–454

Pilnvarojums
- pilnvarojuma līgums 103, 105, 107, 109, 110
- tā noformēšana 584, 586, 587

Pilsonība – sk. Ārvalstnieks, Eiropas Savienība: pilsonis, Bezvalstnieks, Nepilsonis

Politiski represētā persona
- viņas statuss 200, 202–210

Prece
- preces tirgus – sk. Tirgus
- preču savstarpēja aizstājamība 321, 322, 326, 327, 329

Privātās tiesības – sk. Tiesības: privātās

Privatizācija
- privatizācijas noteikumi 374, 377, 378, 384–386

lpp.

- privatizācijas process 447, 448, 451, 452, 473, 475, 478, 479, 574, 577, 579–583
  iekšēja lēmuma pieņemšana 524, 526, 528
  tiesības tajā piedalīties 374, 377, 378, 383, 384, 386, 387
- valsts kapitāla daļu 374, 377, 378, 382–387
- zemes
  dzīvojamai mājai piesaistīta zemesgabala 171–176, 180, 181
  privātpersonas tiesības 524, 526, 528

Prokuratūra
- tās lēmuma (rīcības) pārsūdzēšana 509, 511–516

Prokurors
- prokurora protests administratīvā pārkāpuma lietā 350–352

Publiskās tiesības
- personas subjektīvās publiskās tiesības ... 428, 430, 432, 433, 546, 548, 549, 553–556, 558–560, 562–564, 566–568
- publisko tiesību joma 71, 72, 260, 265, 266, 408, 409, 448, 452, 473, 477, 479, 486–488, 490
  valsts pārvaldes joma 235, 236, 243, 244, 388–392, 394, 410, 416, 417
- publisko tiesību līgums – sk. Līgums: publisko tiesību

R

***Reformatio in peius* aizlieguma princips** 211, 213, 214, 216, 294, 295, 301, 302

S

Sociālā apdrošināšana
- apdrošināšanas stāža pierādīšana 283, 285–288
- obligātās iemaksas 103, 105, 107–110

Sociālās tiesības
- sociālas valsts princips 283, 288
- tiesības uz sociālo atbalstu 192, 195, 197

Sods
- administratīvais
  augstākas iestādes kompetence tā grozīšanā 294, 301
  galīgā soda noteikšana ar augstākas instances tiesas nolēmumu 342, 347
  lēmuma par tā uzlikšanu pārsūdzēšanas sekas 53, 54, 56–58, 60–63
  tā izpilde 342, 347
  tā grozīšana 342–348
  transportlīdzekļa konfiskācija 125–127, 129, 530, 535–538

lpp.

- disciplinārsods – Atbildība: disciplinārā
- soda nauda (nodokļu lietās)
  tās būtība 71

Starpdarbība 95, 98, 100, 419, 424, 426, 467, 471, 502, 505–507

Starplēmums 419, 420, 424, 502–507

Sūdzība
- apelācijas
  tās atstāšana bez izskatīšanas 638, 641–645
- par tiesas nolēmuma izpildi 64, 66, 69–72
- pretsūdzība 225, 226, 233
- sūdzības process tiesā 502, 503, 505–507

Š

Šķīrējtiesa
- ierobežojumi tās nosaukuma izvēlē 252–259

T

Termiņš
- administratīvā akta apstrīdēšanas (pārsūdzības) 647, 650–653
  tā aprēķināšana 659–664
  tā neievērošana 74, 78, 79, 82, 83
- administratīvā akta izdošanai
  tā pagarināšana 503–505, 507
- nolēmuma pārsūdzības
  no nolēmuma noraksta saņemšanas dienas 613–616
  par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību 569–572
- pretsūdzības iesniegšanai 225
- procesuālais
  tā atjaunošana 132, 134, 135, 148, 149, 618–623, 647, 650–653
- procesuālo darbību izpildei 630–633

Tiesa
- kompetence (administratīvās tiesas) 399, 401–409, 509, 512, 513, 515, 516
  augstākas instances blakus sūdzības izskatīšanā 609–611
- tās lēmums
  kas nav pārsūdzams atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības 624, 626–628
  kas nekavē lietas virzību 624–628
  par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību 569, 571, 572
  par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei 613, 615, 616
  par procesuālā termiņa atjaunošanu 132, 134, 135, 148, 149
  tā pārsūdzēšana no lēmuma noraksta saņemšanas dienas 569–572

lpp.

- tās pienākums
  argumentēt nolēmumu 556, 557
  izskaidrot nolēmuma pārsūdzēšanas kārtību 618, 622

Tiesības
- kaimiņu 270, 271, 273, 274, 278–282, 564, 568
- privātās (privāttiesības) 405–408
  privāto tiesību joma 260, 265, 406, 473, 477–479, 486, 487, 490
- publiskās – sk. Publiskās tiesības
- sociālās – sk. Sociālās tiesības
- subjektīvās (privātpersonas) – sk. Publiskās tiesības: personas subjektīvās publiskās tiesības
- sk. arī Cilvēktiesības

Tiesību norma
- ārēja 87, 92
- iekšēja 87, 91–94

Tiesību principi (vispārējie)
- likuma atrunas princips 87, 92, 94
- samērīguma princips 3, 8, 211, 215
- tiesiskās drošības princips 289, 291, 292
- tiesiskās paļāvības princips 35, 36, 41, 42, 44, 50, 52, 131, 132, 138, 146, 147, 652
- tiesiskās skaidrības (noteiktības) princips 652
- tiesiskas valsts princips 87, 92, 349, 353
- tiesiskuma princips 35, 36, 41
- tiesiskās vienlīdzības princips 118, 122, 219, 223, 224, 232, 233
- varas dalīšanas princips 410, 415–417

Tiesiskās attiecības
- civiltiesiskās 303, 304, 310
- darba – sk. Darbs
- nodokļu jomā 71

Tiesnesis
- Tiesnešu discplinārkolēģija 410, 416
- viņa atbildība
  disciplinārā 410, 412–418

Tiesu vara 410, 414–417

Tiesvedība
- lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem 593–600
- tās izbeigšana 654, 657

Tirgus
- konkrētais tirgus 321, 323, 326
  konkrētais ģeogrāfiskais tirgus 321, 322, 325–329
  konkrētas preces tirgus 321, 322, 325–329
- sk. arī Konkurence

lpp.

Transportlīdzeklis
- tā īpašnieka tiesības 530, 531, 533, 535–538
- tā konfiskācija – sk. Sods: administratīvais
- tā pārreģistrācijas aizliegums 125, 128, 129
- tā vadīšana narkotisko vielu ietekmē 354, 356–358, 360–364
- tā vadītāja medicīniskā pārbaude (narkotisko vielu ietekmes konstatēšanai) 354, 357, 358, 360–362, 364

U

Uzņēmējdarbība
- uzņēmējdarbības veicējs 18, 20–25

Uzziņa 35, 38, 40–43

V

Valsts
- jēdziens 235, 236, 245, 294, 298–300
- valsts amatpersona – sk. Amatpersona: valsts
- valsts atbildības princips 502, 506
- sk. arī Demokrātiska valsts

Valsts ieņēmumu dienests
- tā pieprasījums 493, 496–498, 501

Valsts pārvalde
- tās principi
  labas pārvaldības princips 370, 372
- valsts pārvaldes joma 235, 236, 243, 244, 388–392, 394, 410, 416, 417
- vienkāršas pārvaldes darbības 493, 501

Z

Zaudējumi
- mantiskie 240, 249, 250, 442–444
- tiesības uz to atlīdzinājumu – sk. Atlīdzinājums

Zeme
- dzīvojamai mājai piesaistīta zemesgabala lietotājs 171, 173, 174, 176, 177, 180, 181
- tās privatizācija – sk. Privatizācija: zemes
- zemesgabala dabiskais reljefs
  tā izmainīšana būvniecības procesā 270, 273, 274, 276–278

Jēdzienu alfabētiskais rādītājs

lpp.

A, Ā

Administratīvais akts 60, 79, 111, 114, 116–118, 123, 203, 309, 376, 378, 381, 435, 438–441, 469–471, 477, 478, 488, 497–500, 515, 524, 526
- ar dubultu ietekmi 564, 568
- ar ilgstošu iedarbību 135
- atceļošais *(actus-contrarius)* 44, 50, 131, 144, 145, 147
- galīgs 49, 66, 68, 70, 100, 289, 291, 292, 397, 419, 424–427, 497, 498, 502, 504–507, 512, 515, 541, 544, 602
- izdošanas izvēles 274, 303, 309, 310
- jēdziens 309, 374, 382, 383, 388, 389, 393, 394, 488, 499, 528
- konstatējošs 222, 224, 226, 304, 311
- labvēlīgs 139, 140, 142, 146, 147, 502, 507
  prasījums to izdot 76, 200–210, 284–288, 375–379, 447, 449, 450, 454, 456, 463, 660–664
  tā atcelšana 45, 46, 48, 50, 131, 140, 146
  tā izdošanas atteikums 200–210
  tā izdošanas priekšnoteikumu izvērtēšana tiesā 200, 201, 203, 205
  tā kļūdaina izdošana 140, 142
- neapstrīdams 662
  tā atcelšana 44–52
  tiesības prasīt tā pārskatīšanu 289, 292
- nelabvēlīgs 71, 87, 90–94, 140, 200, 201, 205, 207, 209, 216, 317, 379–382
  izvairīšanās no tā saņemšanas 134, 143, 144
  nelabvēlīgāka izdošanas aizliegums, ja tā adresāts rīkojies atbilstoši viņam izsniegtajai kļūdainai uzziņas 35, 40–42
  pienākums uzklausīt tā adresātu 29
  tā atcelšana 141, 200
  tā pamatojums 87, 91, 94
  tā steidzama izdošana 154, 155
  tiesības izdot 140
- obligātais 150, 153–155
- prettiesisks 62, 88–91, 94, 131, 142, 145–147
  tā atcelšana 131, 141, 146
- tā apstrīdēšana vai pārsūdzēšana
  apstrīdēšanas iesniegums – sk. Iesniegums: apstrīdēšanas iesniegums
  augstākā iestādē 18, 20, 22, 25, 49, 652, 662, 664
  darbība apstrīdēšanas stadijā iestādē vai pārsūdzēšanas laikā tiesā 64, 66, 67, 69, 71, 72
  pēc tā uzzināšanas 647–652

lpp.

  tās mērķis 18, 25
  termiņš – sk. Termiņš
  tiesības 84, 289, 291, 292, 424–427, 515, 528, 647, 652, 662
  sk. arī Ārpustiesas izskatīšanas kārtība
- tā atcelšana 56, 131–134, 139–141, 144–148, 382, 469, 470, 499, 601, 605
  izpildīta administratīvā akta 139, 147, 148
  lietas faktisko un tiesisko apstākļu maiņas gadījumā 44–48, 50–52, 141, 145
  pēc tiesvedības ierosināšanas 447, 448
  tās kontrole tiesā 132, 146
- tā darbības apturēšana vai atjaunošana 53, 57–61, 64–68, 71, 72, 147, 148, 601, 605–608
  ar dienu, kad tiesā saņemts pieteikums 53, 57, 60, 601, 605
  tās nošķiršana no akta izpildes apturēšanas 53, 57, 61, 67
  sk. arī Pagaidu aizsardzības līdzekļi, Pagaidu noregulējums
- tā izdošana 35, 100, 142, 145, 419, 467, 471, 498, 502, 507
  atceļot iepriekš izdoto administratīvo aktu 44–48, 50–52
  iestādes iepriekš izsniegtas kļūdainas uzziņas par tiesību normu piemērošanu gadījumā 35, 40–42
  iestādes pienākums 51, 150–152
  labvēlīga administratīvā akta 200–210, 447, 450, 454
  neizdošana 95, 100, 603
  pēc tiesas nolēmuma 151, 200, 205
  prasījums to izdot 376, 377, 381, 402, 488, 499, 527, 566, 574–577, 580–583, 609
  rīcības brīvība 118, 123, 153, 155, 303, 309, 310
  steidzama 154
  termiņš – sk. Termiņš
  tās pamats 44, 50, 51, 222
  tiesības 140, 297, 307, 311
  tiesība neizdot 45, 46, 49
  sk. arī Lietderības apsvērumi
- tā izpilde 115, 128, 467–472
  izpildes lēmuma pārsūdzēšana 125–130
  izpildes lēmums 125, 129
  piespiedu 111, 114–117, 152, 153, 467, 469
  pienākums 467, 469–471
  pienākums ievērot administratīvo aktu 304, 311
  tās apturēšana 53, 56–59, 61, 62, 64, 66–71
  tās izvērtēšana tiesā 467, 469
  tās tiesiskums 111, 116
- tā pamatojums (pamatošana) 74, 78, 80, 82
  ar ārēju normatīvo aktu 93
  ar iekšēju normatīvo aktu nepieļaujamība 87, 91–94

lpp.

lietderības apsvērumu atspoguļošana – sk. Lietderības apsvērumi
tā nozīme akta tiesiskuma izvērtēšanā 52, 74, 544
tā trūkums (neesamība) 29, 74, 77, 78, 82, 112, 113
- tā pazīmes.... 229, 382, 383, 499, 500, 528
galīgā noregulējuma raksturs.... 111, 114, 116, 117, 374, 381, 383, 389, 394, 502, 506, 518, 523
tiesiskās sekas....374, 383, 388, 393, 424, 488, 493, 497, 500, 501, 524–528
uz āru vērsts 417, 457, 526, 528
valsts pārvaldes joma 388–392, 394, 417
- tā paziņošana.... 53, 59, 60, 63, 70, 133–135, 143, 144, 539–545
nosūtot pa pastu 28, 33, 71, 133, 134, 659–661, 663, 664
paziņošanas prezumpcija....33, 71, 659–664
- tā saturs 31, 307
- tā spēkā esamība
spēkā stāšanās kārtība 53, 59, 60, 63, 70, 71, 134, 135, 143, 144, 659, 660, 663, 664
- tā tiesiskuma izvērtēšana 54–56, 62, 99, 100, 131, 135, 139, 145, 147, 211, 214, 295, 302
augstākā iestādē....58, 70, 88, 89
pirmšķietama – sk. Pagaidu aizsardzības līdzekļi
tiesas pienākums 44, 46–48, 50, 52, 100, 203, 381, 414, 502, 505–507, 601–604, 606, 608, 610

Administratīvais pārkāpums
- administratīvā pārkāpuma lietas dalībnieki....531–538
pie administratīvās atbildības sauktas personas statusa noteikšana 58, 61
- administratīvā pārkāpuma lietas process
administratīvo pārkāpumu lietu nošķiršana no nodokļu piedziņas lietām....126
dokumentu izņemšana....419–427
lietas izskatīšana apelācijas instancē 639–642
lietvedība (jēdziens) 303, 308
lietvedības izbeigšana....303–312, 344, 345, 348, 371, 373, 424, 425, 533–537
lietvedības izbeigšana, ja nav administratīvā pārkāpuma sastāva....56, 186–191, 368, 369, 421, 423
lietvedības izbeigšana noilguma dēļ 99, 303, 305–309
mantas (pārkāpuma izdarīšanas rīka) izņemšana 531–534, 536, 537
personas administratīvā aizturēšana 150–158, 370–373, 537
prokurora protesta iesniegšana....61, 126, 128, 214, 295, 301, 302, 350–352
rīcība ar pārkāpuma izdarīšanas rīku....127, 128, 425
tiesību normu atpakaļejoša spēka aizliegums....349–353

lpp.

transportlīdzekļa (pārkāpuma izdarīšanas rīka) īpašnieka tiesības 530–538
transportlīdzekļa vadītāja medicīniskā pārbaude 354–365
sk. arī Lēmums: administratīvā pārkāpuma lietā
- administratīvo pārkāpumu protokols 55, 56, 59, 60, 74, 97, 125, 184, 186, 189, 190, 212, 213, 216, 305, 309, 314, 343, 349, 355, 357–360, 366, 367, 371, 420, 425, 537
tā sastādīšanas termiņš 97, 99
tiesības to sastādīt 76
- atkārtoti gada laikā izdarīts (atkārtotība) 53–60, 62, 63, 96, 97, 370–373
- cietušais administratīvā pārkāpuma lietā....307, 419, 420, 426, 427, 532, 534, 536, 587
lietas izskatīšana pēc viņa apelācijas sūdzības 351, 352
viņa tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību....303, 304, 310
- maznozīmīgs....313, 315–319
- muitas jomā....55–63, 74–86, 419–427, 493, 496, 500, 501
- politiskās partijas izdarīts 313–320
- tā kvalifikācija....53–58, 62, 183–191, 366, 368
- tā turpināšana (turpināts pārkāpums)....96, 97, 370–373
- veidi
ar akcīzes nodokli apliekamo preču aprites noteikumu neievērošana....125–130
atrašanās sabiedriskā vietā reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu....370–373
bērnu audzināšanas un izglītošanas pienākumu neizpildīšana....183–191
ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi 303–312, 530–538
neatbilstoša preču kombinētās nomenklatūras koda norādīšana muitas deklarācijā 55–63, 74–86, 493, 496, 500, 501
necieņa pret tiesu....343–348
nekustamā īpašuma nesakopšana 211–216
politisko partiju finansēšanas noteikumu pārkāpšana 313–320
sīkais huligānisms – sk. Huligānisms
tirdzniecības noteikumu pārkāpumi....95–102
transportlīdzekļa vadīšana alkohola reibumā vai narkotisko vielu iespaidā....349–365, 584–586, 639
valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana 295–302
- vienlaikus konstatēti pārkāpumi 95, 96, 100–102
- sk. arī Atbildība: administratīvā, Sods: administratīvais

Administratīvais process
- dalībnieki....558–563
atbildētājs....241–243
pārstāvis – sk. Pārstāvība
pieteicējs – sk. Pieteicējs
trešā persona – sk. Trešā persona

lpp.
viņu neierašanās uz tiesas sēdi neattaisnojošu iemeslu dēļ 638–645
viņu pienākumi 635, 640, 641
viņu pieteikto lūgumu izlemšana 453, 460, 477, 480
viņu rīcībspēja 635
viņu slimošana procesa laikā 367, 460, 645, 650, 653
viņu tiesības 72, 561, 620, 635, 638, 643
viņa tiesības uzaicināt advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai 584, 586
viņu uzklausīšanas (viedokļa vai argumentu noskaidrošanas) pienākums 28, 29, 150, 151, 153, 154, 156, 157
- izņēmumi no vispārējās kārtības 9, 13, 14, 58, 270, 271, 279, 280, 289, 292, 473–475, 478, 655
- lietas faktisko un tiesisko apstākļu maiņa 44–48, 50–52, 292, 293, 576
- principi 58, 282
juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips 217, 222, 224, 228–230 232, 481, 485
objektīvās izmeklēšanas princips 90, 106, 334, 340, 454, 640
personas sadarbības princips 640
privātpersonas tiesību ievērošanas (aizsardzības) princips 142, 207, 288, 471, 552
procesuālās ekonomijas princips 117, 144, 200, 207
reformatio in peius aizlieguma princips 211–216, 294, 295, 302
tiesību normu saprātīgas piemērošanas princips 89, 307, 314
valsts atbildības princips 502, 506
sk. arī Tiesību principi (vispārējie)
- procesuāla darbība 95, 100, 467, 471, 510, 514, 519, 523
informācijas pieprasīšana – sk. Informācija: tās pieprasījums
nelabvēlīga 98, 100
privātpersonas sūdzības pārsūtīšana citai iestādei 510, 511, 513, 514
tās izpildes termiņš 630–633
tās tiesiskuma izvērtēšana 115, 502, 505–507, 514, 539, 541, 543, 548
tās izpildes termiņa nokavējums 98, 100, 618–622
sk. arī Starpdarbība
- sūdzības process tiesā 502, 503, 505–507
- tā būtība 455, 456, 462
iestādē 664
tiesā 381, 414, 509, 515, 664
- tā ierosināšanas pamats iestādē 448, 452
- tā mērķis un jēga
Administratīvā procesa likuma (tā normu) mērķis 62, 207, 414, 417, 462, 548, 551
apstrīdēšanas stadijā 18, 25

lpp.
- tā uzsākšana no jauna 54, 63, 200
priekšnoteikumi 289–293
tiesības to prasīt 207

Adrese – sk. Dzīvesvieta

Advokatūra 235, 242, 243
- advokāts 235, 240, 242
tiesības pārstāvēt personu administratīvajā lietā 584–587
tiesības uz advokātu 235, 237–244, 246–250
- sk. arī Juridiskā palīdzība, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija, Pārstāvība

Aģentūra
- Sabiedrības veselības aģentūra 260–269
- sk. arī Privatizācija: Privatizācijas aģentūra, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

Alkometrs
- neverificēts
tā rādījumu kā pierādījumu pieļaujamība 331–335, 337–339
- tiesības to izmantot 332, 337, 338
- tā verificēšana .....
termiņi 332, 337, 338

Amatpersona
- valsts 294, 296–299, 455, 457, 460
tās statusa noteikšana 297, 298
valsts varas subjekta statuss 455, 462

Analoģija – sk. Tiesību norma: tās piemērošana

Apdrošināšana
- apdrošināšanas atlīdzība
ceļu satiksmes negadījumā 303, 304, 306, 310, 311
- apdrošinātājs
viņa kompetence, izvērtējot ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto personu atbildību 304, 306, 307, 310, 311
- sociālā – sk. Sociālā apdrošināšana

Ārpustiesas izskatīšanas kārtība
- nelabvēlīga administratīvu akta izdošana 200, 205
- pienākums to ievērot 74, 82, 83, 85, 407, 408, 662
tās neievērošanas sekas 660–662

Ārvalstnieks (ārzemnieks)
- viņa ieceļošana valstī
apzināta ieceļošanas kārtības pārkāpšana 3, 6, 7
ieceļošanas aizliegums 3–17
iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana (atzīšana par persona non grata) 3–8, 150, 153–158

lpp.
terminēts ieceļošanas aizliegums 10, 12
viņa aizturēšana 150–158
- viņa piespiedu izraidīšana 5, 133, 135, 140, 150–159
ES pilsoņa 9–17
neuzklausot pretargumentus 150, 151, 154, 156, 157
piespiedu izraidīšanas process 150, 157
tās tiesiskuma izvērtēšana 150, 157, 158
tiesības to apstrīdēt 152
- viņa tiesības
pārsūdzēt lēmumu par viņa iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana 5, 8
pārsūdzēt tiesas nolēmumu 10, 16
uz privāto dzīvi 3, 4, 6, 7
zināt apstākļus, kuru dēļ viņš iekļauts to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana 5
sk. arī Uzturēšanās atļauja

Atbildība
- administratīvā
atbrīvošana no tās 313, 315, 317–319
nodokļu lietās 493, 496, 500, 501
par nereģistrētas uzņēmējdarbības veikšanu nozīme, nosakot nodokļu vai ienākumu maksājumus budžetā 18, 21, 23, 25
tās noteikšana ceļu satiksmes negadījumā 303–306, 310, 311
to mīkstinošie un pastiprinošie apstākļi 344, 345
sk. arī Administratīvais pārkāpums; Sods: administratīvais
- disciplinārā 331–336, 339, 340, 467–471
disciplināri sodītas personas administratīvā atbildība vai kriminālatbildība 331, 334–336
disciplinārlietas izmeklēšana 331, 332, 335, 336
disciplinārsoda piemērošana 331–333, 336, 339, 340
disciplinārsoda piemērošana ieslodzītajam 509, 510, 514–516
pienākums ierosināt disciplinārlietu 467, 469
tiesneša 410–418
- kriminālatbildība ....
krimināllietas ierosināšana pret nodokļu maksātāju 46–49, 51
par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu 331, 334–336, 533
sk. arī Kriminālprocess, Noziedzīgs nodarījums, Sods: kriminālsods

Atlīdzinājums (ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīto mantisko zaudējumu vai personiskā kaitējuma) 76, 77, 80, 84–86, 151, 152, 237, 238, 240, 250
- atlīdzinājuma prasījums....428–434, 436, 442–444, 482, 487, 492, 502–508, 648
par pieteicēja paša nemantisko ieguldījumu lietas risināšanā 442–446

lpp.
tiesas atteikums to pieņemt....400, 404, 411–414, 418, 428–431, 502–508
- morālā kaitējuma 74–77, 80, 84–86, 219, 221, 223, 224, 226, 233, 234, 237, 238, 240, 250, 261–263, 266, 269, 413, 418, 428–432, 443, 468, 502, 505–507
personas ciešanu izvērtēšana....261, 263, 269
- par iestādes pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem administratīvajā procesā 502–508
- taisnīgs....241, 442–445
- tiesības to prasīt 111, 115, 116, 240, 249, 250, 404, 412, 413, 418, 431–434, 443, 492, 502, 505–507
administratīvā soda nepamatotas izpildes gadījumā....342, 344, 347, 348
par juridisko palīdzību 442–445
vienlaicīgi pārsūdzot administratīvo aktu (faktisko rīcību) 84, 506
- sk. arī Kaitējums, Zaudējumi

Atļauja
- speciālā
pasažieru autopārvadājumiem 435, 438, 439–441
preču deklarēšanai muitas procedūrās 78, 80–82
uzņēmējdarbības veikšanai....18, 21, 23–25
- sk. arī Būvniecība: būvatļauja, Uzturēšanās atļauja

Audits (nodokļu) 19, 24, 25, 104, 106, 119, 121
- audita pārskats....20, 22
- tiesības pārskatīt tā atzinumu....18, 20, 22, 25, 51, 52

B

Banka – sk. Kredītiestāde

Bērns
- normatīvo tiesību aktu izpratnē 15
- viņa audzināšanas un izglītošanas pienākumi 183–191
jēdziens....185, 188
- viņa tiesības un intereses....9, 16, 160, 162, 163, 165, 187
diskriminācijas aizliegums....160, 163, 165
to aizsardzība....9, 11, 12, 14–17, 192, 197
to prioritāte 16, 160, 165
- viņa tiesiskā statusa noteikšana
nepilsoņa statusa 137–139, 146, 147

Bezdarbība
- iestādes....134, 143, 260, 264–268, 428–434, 540–542
kas nav uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē 260, 265, 266, 467, 471, 539, 543
- pieteicēja 31, 134, 652, 653
- vecāku....183, 185, 188, 189

lpp.

Bezvalstnieks
- bezvalstnieku skaita palielināšanas aizlieguma princips 168
- viņa statuss 140–143, 147, 160–164, 166–170
  ierobežojumi tā piešķiršanai 166, 167, 169
- viņa tiesības 143
  tiesības naturalizēties 141–143, 147
- sk. arī Uzturēšanās atļauja

Blakus lēmums – sk. Tiesa: tās lēmums

Blakus sūdzība (par tiesas lēmumu)
- atteikšanās to pieņemt
  par tajā pašā lietā iepriekš izlemtu jautājumu 654–658
  termiņa nokavējuma dēļ 569–573, 614, 616, 631
- par apelācijas sūdzības atstāšanu bez izskatīšanas 639–646
- par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu 569–573, 618–623, 648–653
- par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību 584–587, 630–633
- par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību 456–465, 569–573, 613–617, 625–628
- par atteikšanos pieņemt kasācijas sūdzību 634–637
- par atteikšanos pieņemt pieteikumu 375–387, 389–404, 411–418, 428–454, 487–492, 502–529, 593–600, 602–608
- par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā 625–628, 654–656
- par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei
  valsts nodevas par apelācijas sūdzību samaksai 588–592, 615, 616
- par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu
  par atteikumu piemērot pagaidu noregulējumu 602–608
  par pagaidu noregulējuma atcelšanu 574–583
- par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas 659–664
- par pirmās instances lēmuma atcelšanu 609–612
- par tiesvedības izbeigšanu 405–409, 456–465, 468–485, 494–501, 532–568, 648–653
- tās iesniegšana
  atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības 624, 626, 627
  kopā ar lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu 618–623
  termiņš – sk. Termiņš
- tās izskatīšana
  augstākas instances tiesas kompetence 593–600, 609–612, 629
  mutvārdu procesā 375, 456, 458, 460, 625–628, 654–656
  nodošana jaunai izskatīšanai 572, 573, 611, 612, 616, 617, 633
  rakstveida procesā 625–628, 655
  rakstveida procesa apstrīdēšana 456–458, 460, 466
- tās izvērtēšana 431, 655, 658
- tās noraidīšana .... 398, 404 , 445, 446, 461, 463, 466, 471, 472, 501, 507, 508, 516, 517, 523, 529, 545, 557, 563, 568, 583, 587, 592, 600, 608, 623, 629, 645, 646, 653, 664
- tās nosūtīšana pa pastu 570–572, 614, 616, 631, 632

lpp.

Brīdinājums (brīdināšana)
- kā administratīvā soda veids – sk. Sods: administratīvais
- par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra 27, 28, 30, 32, 33

Brīvosta
- Rīgas brīvosta
  tās pārvalde 298, 300
  tās pārvaldes lēmums 295–297
  tās pārvaldes valdes loceklis 294–299

Būvniecība
- apbūves noteikumi (būvnoteikumi)
  mazstāvu dzīvojamā teritorijā (Rīgā) 270, 271, 273, 274, 278–281
- būvatļauja 271, 272, 278, 281, 282, 564, 568
  tās apstrīdēšana 601–605, 607
  tiesības to pārsūdzēt 564–568
- būvdarbi
  to apturēšana 271–278, 281, 282, 602
  to saskaņošana ar ēkas kopīpašniekiem 602–605, 607
- būvniecības process
  valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu 271, 282
  vides aizsardzība 270, 271, 273, 276, 277
  zemesgabala dabiskā reljefa maiņa 270, 273–278
- būvnormatīvi 270–274, 278–280
  būvprojekts 270, 272–278, 281
  vispārīgie būvnoteikumi 270, 271, 273–275, 277, 278, 282
- būvvalde
  tās lēmums 565, 566, 568, 602, 603
  tās rīcības pārsūdzēšana 570
- kaimiņu piekrišana 270, 271, 273–276, 278–282, 564, 568
- trešā persona būvniecības procesā 272–276
- Valsts būvinspekcija
  būvniecības procesa kontrole 272–274, 276–278, 280–282, 568
  tās lēmums 271–282

C

Ceļu satiksmes noteikumi
- ceļu satiksmes negadījums 303–312
  alkohola reibumā izraisīts 333–241
  apdrošināšanas atlīdzība 303, 304, 306, 310, 311

Cena
- valsts (pašvaldības) īpašuma nosacītā cena 473–475, 477
- preces – sk. Prece: preces cena

lpp.

Cietums
- tā administratīvā komisija
  iesniegumu izskatīšanas kārtība 400, 401, 403, 509–516
  tās lēmumu kontrole 399–404
  tās uzdevumi *402*
- tā amatpersona
  tās lēmums vai rīcība 399–401
- tā statuss 490
- tā struktūrvienība
  cietuma medicīnas daļas rīcība 486–492
- cietuma administrācija
  tās rīcība 482–485
  tās lēmums 609, 610

Cietušais
- administratīvā pārkāpuma lietā – sk. Administratīvais pārkāpums: cietušais administratīvā pārkāpuma lietā

Cilvēktiesības (pamattiesības)
- ieslodzīto personu 486, 489, 490
  tiesības saņemt sūtījumu 481–485
  tiesības uz darbu 609, 610
  tiesības uz medicīnisko aprūpi un ārstēšanu 486–492
- sociālās tiesības – sk. Sociālās tiesības
- to aizsardzība 3, 7, 203, 227, 230, 245, 459, 460, 489, 506, 509, 511, 512, 515, 516
  administratīvajā procesā 62, 502, 506
  tiesības to pieprasīt valstī, kurā persona dzīvo 166–169
  sk. arī Tiesībsargs
- to ierobežojums (aizskārums) 221, 223
  attaisnojams ar leģitīmu mērķi 4, 483
  būtisks 481–486, 488, 490, 491
  citu cilvēku tiesību aizsardzības interesēs 7, 223, 317, 484
  nepieciešams 481, 484, 485
  noteikts ar likumu 4, 7, 481, 484, 485
  publiskas personas amatpersonai 455, 462
  tā izvērtēšana 8
  tā samērīgums 3, 8, 142, 211, 215, 481, 485
- to subjekts 455, 461, 462
- uz darbu – sk. Darbs
- uz dzīvību 489
- uz informācijas pieejamību – sk. Informācija
- uz īpašumu 211, 215, 527
  to ierobežošana 211–216, 428, 433
- uz privāto un ģimenes dzīvi 3, 4, 6–8, 147, 192, 197, 226, 221, 227, 229, 230
  uz privātās dzīves neaizskaramību 142, 217, 221, 227, 233, 481, 483–485
  uz vārdu un uzvārdu 221

lpp.
- uz taisnīgu tiesu 10, 16, 235, 242, 394, 395, 555
  tiesības uz advokātu 235, 237–244, 246–250
- uz veselību 486, 489
- vērsties iestādē ar iesniegumu un saņemt atbildi – sk. Iesniegums
- zināt savas tiesības 35, 41, 42
- sk. arī Pamatbrīvības

Cieņa un gods
- tā aizskārums
  personai atrodoties alkohola reibuma stāvoklī 370–373
  tāda pārkāpuma kvalifikācija 366, 368

Civildienests
- civildienesta attiecību izbeigšana
  ierēdņa slimības laikā 331, 334, 339
- ierēdnis
  viņa atlaišana no civildienesta 331–333, 335, 339, 340
  viņa disciplināratbildība 331–336, 339, 340
  viņa pienākumi 335, 559
- Valsts civildienesta pārvalde 469
  tās lēmums 468–471

D

Darbs
- darba devējs
  atbildība par personas nodarbināšanu bez darba līguma 103, 105
- darba grāmatiņa
  ieraksts par personas apdrošināšanas stāžu 283–287
- darba līgums 103–106, 108
  tā būtiska sastāvdaļa 108
- darba ņēmējs 105, 109
- darba tiesiskās attiecības 103, 105–110, 392, 442, 445
  to tiesiskā regulējuma nepiemērošana civildienesta tiesiskajās attiecībās 331, 339

Darījums
- ar pievienotās vērtības nodokli apliekams; sk. arī Nodokļi 20
- ar virskundzības raksturu 474–476
- privāttiesisks (civiltiesisks)
  atturēšanās no tā, izpildot publiski tiesisku pienākumu 388–396
  publiskās personas darījums privāto tiesību jomā 473–480
  spēkā neesošs 392

Dāvana
- dāvinājums (ziedojums) politiskajai partijai 314–316

Deklarācija
- muitas – sk. Muita
- nodokļu; sk. arī Nodokļi 31, 32

lpp.

Deleģēšana
- valsts pārvaldes uzdevumu 260, 265, 266, 437
- sk. arī Pilnvarojums

Demokrātiska sabiedrība 190, 223, 317, 481, 484, 485

Demokrātiska valsts 58, 62, 317
- demokrātiskas iekārtas princips 313, 314, 316–314
- valsts iekārta 410, 415, 416, 484
  tās aizsardzība 7, 223

Disciplinārsods – sk. Atbildība: disciplinārā

Diskriminācija
- tās aizliegums (novēršana) 160, 163, 165, 227, 379, 380, 442, 444, 445
  pēc personas dzimuma 217, 223, 224, 227

Dokuments
- attaisnojuma 104, 106–108, 110
- ceļošanas 161, 162
  tā izsniegšana patvēruma meklētājam 160, 162, 164
  tā izsniegšana personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss 160–165
- elektroniskais
  maksājuma uzdevums 588–592
  tā atvasinājums 588, 591, 592
- starptautisko tiesību – sk. Starptautiskās tiesības
- procesuālais
  tā nodošana pastā 630–632
- tā juridiskais spēks 494, 495
  elektronisko dokumentu 588, 589, 591, 592
  medicīnisko pārbaužu dokumentu 358, 359, 363
- tā noformēšanas noteikumi 495, 588, 589, 591, 592
- tā nosūtīšana
  uz norādīto adresi 28

Dominējošais stāvoklis – sk. Konkurence

Donors 260, 268

Draudi (apdraudējums)
- bērnu tiesībām un interesēm 9, 11, 12, 14–16
- sabiedriskai kārtībai un drošībai 4, 6, 7, 9–15, 150, 153–157, 223, 274, 317, 395, 484
  būtiski 9–14
  to intensitātes novērtēšana 3, 6, 7, 15

Drošība
- epidemioloģiskā 260–269
- tiesiskā 228, 264, 289, 291, 292
- sk. arī Draudi, Iestāde: drošības un tiesībsargājošā, Sabiedriskā kārtība un drošība

lpp.

Dzīvesvieta
- citā valstī reģistrētā (pieraksta) 135, 137, 138, 139, 164
- faktiskā
  tās deklarēšanas (reģistrēšanas) pienākums 138, 139
- pastāvīgā (Latvijā)
  nozīme nepilsoņa statusa saņemšanai 135, 136, 138, 139, 167

Dzīvojamā māja (ēka)
- denacionalizētā
  palīdzība īrniekiem un viņu ģimenes locekļiem 193–198
- īres maksas aprēķināšanas kārtība 171, 177–179
- maksājumi par tās apsaimniekošanu un uzturēšanu 171, 173–175, 177–181
  to samazināšana 179, 180
- tās apsaimniekotājs 171–181
  tiesības iekasēt nekustamā īpašuma nodokli 172, 174, 177, 178, 181
- tās privatizācija – sk. Privatizācija
- tās statusa iegūšana 575, 577, 578, 580

Dzīvoklis
- tā īpašnieks
  dzīvokļu īpašnieku sabiedrība 178, 181
  privatizētajās daudzdzīvokļu mājās 171–182

E

Eiropas Cilvēktiesību tiesa
- tās judikatūra 192, 211, 215, 217, 218, 226–229, 231, 233, 483, 484, 556
- tās nolikums 444, 445
- tās prakse 197, 198, 226, 444
- sk. arī Nolēmumu rādītāju

Eiropas Kopienu tiesa
- tās judikatūra 9, 13, 200, 207, 289, 321, 323, 324, 329, 380
- sk. arī Nolēmumu rādītāju

Eiropas Padome
- rokasgrāmata (par valsts pārvaldes principiem) 146
- tiesību akti
  rekomendācijas 140, 217–219, 226, 227, 231, 459, 486, 491, 601, 606
  sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Eiropas Savienība (Eiropas Kopiena)
- dalībvalsts
  rīcības brīvība (ceļošanas dokumentu izsniegšanā) 160–165
  tiesības ierobežot pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību 9, 12, 13
- pilsonis
  viņa piespiedu izraidīšana no Latvijas 9–17
- tiesību akti – sk. Tiesību aktu rādītāju
  atsauces uz tiem iekšējos normatīvajos aktos 87, 94

lpp.

- tiesību piemērošana 163–165, 376, 379, 380, 459, 522
  Eiropas Komisijas skaidrojumi 40, 42, 321, 326, 327
  muitas jomā 39, 40, 42, 75, 80, 81, 87, 92–94, 423, 427
  pirms dalībvalsts statusa iegūšanas 162, 163

Ekspertīze
- eksperts
  muitas 74, 76
  viņa atzinums (par narkotisko vielu ietekmi) 356–358
- morālā kaitējuma gadījumā 261, 263, 269
- ķīmiski toksikoloģiskā (narkotisko vielu ietekmes konstatēšanai) 356–359
- sk. arī Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija

Elektroenerģijas tirgus
- elektroenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi 405–407
  akta par elektroenerģijas nelikumīgu lietošanu pārbaudes kārtība 405–409
  elektroenerģijas piegādātāja (AS „Latvenergo") tiesības 406–408
  līgums par elektroenerģijas piegādi 406, 408

F

Faktiskā rīcība 79, 244, 260, 265, 266, 388, 393, 394, 410–415, 417–419, 422, 426, 428–434, 467, 470, 471, 488, 510, 511–514, 516, 519, 539, 540, 542, 543, 546–548, 551, 553–555
- pazīmes
  faktisko seku radīšana 488, 493, 501, 539, 540, 542, 547, 548, 553
  galīgā noregulējuma raksturs 389, 394, 419, 424, 539, 542
  uz āru vērsta 417
  valsts pārvaldes joma 417
- tās darbības apturēšana (atjaunošana) 606
- tās pārsūdzība 84, 261–269, 378, 381, 390, 397, 419–427, 482–492, 506, 507
  par atbildes nesniegšanu uz sūdzību (iesniegumu) 74–77, 79, 81, 84, 85, 235–251
  par informācijas nesniegšanu 455–466
  tiesas kontrolei pakļautā 381, 388, 414, 419, 424, 483, 546, 548, 551, 555, 664
- tās tiesiskuma izvērtēšana 74, 77, 79, 80, 223, 244–246, 263, 266–268, 381, 414, 492, 502, 505
- sk. arī Bezdarbība

Firma
- tās izvēlēs ierobežojumi 252–258

lpp.

G

Gods – sk. Cieņa un gods

Gribas izteikums
- civiltiesiska darījuma dalībnieku 475–477
- likumdevēja – sk. Likumdevējs

Ģ

Ģenerālprokuratūra
- ģenerālprokurors
  viņa lēmumu pārsūdzēšana 391, 397
  viņa pārraudzībā esošu iestāžu rīcības vai lēmumu pārsūdzēšana 389–391, 393, 397
- tās atzinums
  par personas bīstamību valsts un sabiedrības drošībai 6

Ģimene
- ģimenes loceklis
  personas atzīšana par ģimenes locekli 193–195, 198
  viņa sociālās tiesības 192–199
- jēdziens 192–199
- tās tiesības uz sociālo palīdzību 192, 196, 197
- tās vienotības nodrošināšana 139, 140
- tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi – sk. Cilvēktiesības

H

Huligānisms (sīkais huligānisms) 366–369
- tā kvalifikācija 366, 368
- tā legāldefinīcija 368

I, Ī

Iedzīvotāju reģistrs
- ieraksti par nepilsoņiem 132–136, 139, 167

Ienākumi
- no nereģistrētas un nelicencētas uzņēmējdarbības
  pienākums tos iemaksāt valsts budžetā 18–26
  to aprēķināšanas kārtība 18, 21, 22, 24, 25

Ierēdnis – sk. Civildienests: ierēdnis

Ieslodzījuma vietu pārvalde
- tā priekšnieka vēstule 400, 401
- tās funkcija 490

lpp.
- tās lēmums 442, 509, 513–516, 609
- tās rīcība 509–516

Iesniegums (iestādei)
- apstrīdēšanas iesniegums
svešvalodā iesniegta atstāšana bez izskatīšanas 509–511, 514–516
tā atstāšana bez izskatīšanas nokavējuma dēļ 74, 81–84, 660–664
tā izskatīšana nodokļu lietās 18, 20, 22, 25, 68–70, 112, 114, 118, 122
- ieslodzīto personu 399–403, 509–516
- personas lūgums izsniegt sava iesnieguma kopiju 237–239, 244, 248, 249
- par zaudējumu vai kaitējuma atlīdzinājumu 84
- tiesības to iesniegt valsts (pašvaldības) iestādei 236, 245, 558, 562
par valsts (pašvaldības) īpašuma atsavināšanas ierosināšanu 473, 477–479
privatizācijas ierosināšanai 448–454
- tiesības saņemt atbildi uz to pēc būtības 236, 239, 240, 244–251, 410–414, 416, 418, 613
atbildes nesniegšana 235–251, 410, 414, 415
- uzziņas saņemšanai 38
- sk. arī Sūdzība

Iestāde
- administratīvā procesa izpratnē 265, 266, 392
- augstāka (apstrīdēšanas iestāde)
tās kompetence 18, 22, 25, 294, 301, 305–308, 664
tās tiesības apstrīdēšanas stadijā 18, 25
zemākas iestādes pienākums ievērot tās gribu 467, 469
- ārstniecības
tās atzinums (izziņa) 218, 220–224, 229–232
tās bezdarbība (nepaziņošana par saslimšanu) 260–269
tās darbība publisko tiesību jomā 265, 486–492
tās darbības kontrole 487, 488, 491, 492
transportlīdzekļa vadītāja medicīniskās pārbaudes veikšana alkohola vai narkotisko vielu ietekmes konstatēšanai 354–365
- brīvības atņemšanas – sk. Cietums
- drošības un tiesībsargājošā
tās atzinuma nozīme lēmuma pieņemšanā 4–6, 9–14
tās kompetence 5
tās uzdevums 3, 7
sk. arī Ģenerālprokuratūra, Policija, Tiesa, Tiesībsargs
- izpildiestāde 469
tās darbību apstrīdēšana 115, 152, 467–471
- jēdziens 235, 236, 241, 243, 244
- kompetentas iestādes atzinums (viedoklis) 5, 6, 11, 35, 40, 138, 150, 153, 154, 156, 157, 236, 245
- kredītiestāde – sk. Kredītiestāde
- muitas – sk. Muita

lpp.
- pašvaldības – sk. Pašvaldība
- tās atbilde uz iesniegumu (sūdzību)
neatbildēšana 76, 77, 79
sk. arī Iesniegums, Informācija
- tās faktiskā rīcība – sk. Faktiskā rīcība
- tās iepriekšējās prakses (salīdzināmos gadījumos) ievērošana 209, 223, 233
- tās kļūda
administratīvā aktā pieļauto labošana 18, 25, 44, 45, 50, 122, 497
privātpersonai nelabvēlīgu seku nepieļaušana tās dēļ 22, 140, 142
uzziņā par tiesību normu piemērošanu 35, 38, 39, 41
- tās lēmums – sk. Lēmums: iestādes
- tās pienākumi
lēmuma (administratīvā akta) izpildē 467–471
normatīvajā aktā noteikto neizpildīšana 539, 541, 542
tiesas nolēmumu izpildē 72
vispusīgi un objektīvi izvērtēt lietas apstākļus 89, 90, 124, 132, 146, 186, 188, 222, 229–233, 331, 332, 336
sk. arī Bezdarbība, Iesniegums, Informācija, Uzziņa
- tās viedokļa maiņa par sākotnējā administratīvā akta izdošanā izvērtētajiem lietas apstākļiem 44, 50–52
- tās procesuālās darbības
administratīvā akta izpilde (neizpilde) 467–471
ar tām nodarīto zaudējumu (kaitējuma) atlīdzināšana 502, 506
iesniedzējam (adresātam) nelabvēlīgas izpildes nokavējums 98, 100
sk. arī Administratīvais process: procesuāla darbība
- tās rīcības brīvība 118, 119, 123, 124
administratīvo pārkāpumu lietā 303, 310
tās ierobežošana 35, 41
tās izvērtēšana tiesā 119, 124
tās ļaunprātīgas izmantošanas nepieļaušana 8
- sk. arī šķirkļus pēc konkrētu iestāžu nosaukumiem un Iestāžu rādītāju

Informācija
- administratīvā akta izdošanai nepieciešamā 222, 223, 233, 234, 519
- ierobežotas pieejamības 12, 239, 248
- informācijas atklātība 455, 456, 459, 461–465
- lūgums to sniegt 237, 239, 248
- klasificēta (valsts noslēpumu saturoša)
ierobežojumi tās izmantošanā (aizsardzība) 6, 7
- tās nesniegšana 455–466
- tās pieprasījums ....
kredītiestādei par bankas klientu 518–523
pieprasījuma kā fakta un pieprasījuma vērtēšanas (juridiskā apsvēruma) nošķiršana 459, 463
tā saturs 455, 457, 461, 464

lpp.
tā vērtēšana 459, 463, 465, 518
valsts amatpersonas savu funkciju ietvaros 455–466
vispārpieejamas informācijas 455, 456, 459, 461, 462
- tiesības saņemt informāciju (no iestādes) 237, 239, 240, 247, 248, 250, 455, 456, 459
par slimību (tās iespējamību) 260–269

Intereses
- bērna – sk. Bērns
- interešu konflikts (valsts amatpersonu darbībā) 294–300
- interešu saskaņošana
privātpersonas un sabiedrības (privāto un publisko) 16, 211, 215, 229, 317
- pašvaldības
tās iedzīvotāju 550–552, 554, 555
- privātpersonas (indivīda) 131, 132, 146, 428, 430, 432, 433, 546, 551, 553–555, 558, 560–563, 601, 604, 606, 607
ekonomiskās (pieteicēja) 527, 564, 567
sk. arī Pārstāvība
- sabiedrības (publiskās) 15, 16, 44–50, 71, 211, 215, 228, 230, 235, 242, 243, 271, 282, 395, 430, 433, 553–555
par privātpersonas interesēm lielākas 131, 132, 146, 317
pamatintereses apdraudējums 9, 13, 15, 16
- tiesiskās 412, 414, 550, 551, 553, 555
to aizskārums 77, 275, 412–414, 418, 424, 425, 428, 430, 432, 476, 520, 524–528, 542, 548, 553, 558, 560, 561–565, 568, 604, 607, 647, 651, 652
notiesātās personas 403
- valsts 44–50, 71, 475, 476, 484
drošības 3, 4, 8, 9, 13, 156

Īpašnieks
- kopīpašnieks
dzīvojamās mājas 171–182, 602, 603, 607
- nekustamā īpašuma
dzīvokļa – sk. Dzīvoklis
potenciālā īpašnieka subjektīvās tiesības 564–568
uz pašvaldības zemes esošas ēkas 473–479
- transportlīdzekļa – sk. Transportlīdzeklis: tā īpašnieks

Īpašums
- dzīvokļa – sk. Dzīvoklis
- īpašuma tiesības
citu personu (kaimiņu) īpašuma tiesību aizsardzība 270–276, 278–282, 564–568
to ierobežošana 211–216, 527, 529, 533, 535
- nekustams
atbildība par tā nesakopšanu 211–216

lpp.
ēkas statusa maiņa (tā ietekme uz privatizāciju) 575, 577–580
tā uzturēšanas pienākums 211–216
zaudējumu (bojājumu) nodarīšana ar pašvaldības bezdarbību 428–434
- nodoklis – sk. Nodokļi: nekustamā īpašuma nodoklis
- valsts (pašvaldības) īpašuma atsavināšana ....
atsavināšanas ierosinājums 473–475, 477, 479
atsavināšanas ierosināšanas termiņš 473, 474, 479
ekonomiskās reformas ietvaros 473, 477–479
īpašuma cenas (vērtības) noteikšana 473–477
pašvaldības īpašuma izsoles noteikumi 474, 478, 479
pašvaldības tiesības atteikt zemes atsavināšanu 452
tās tiesiskā daba 473–480
valsts vajadzībām 474, 475
tā privatizācija – sk. Privatizācija
- zemes – sk. Zeme

Izdevumi
- mājas apsaimniekošanas (uzturēšanas) 171–174, 177–181
- par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu 113, 114
- prasījums par to atlīdzināšanu administratīvajā procesā
tā noraidīšana par personas pašas veikto darbu un pūlēm administratīvā akta apstrīdēšanai 442–446
tiesāšanās izdevumu 76, 80
sk. arī Atlīdzinājums

Izstāde
- tematiskas (izglītības tematikas) izstādes rīkošana 321–330
- sk. arī Tirgus: konkrētais tirgus

J

Judikatūra
- administratīvo tiesu
pieteicēja nepamatota atsaukšanās 20, 22, 26
Senāta Administratīvo lietu departamenta 9, 15, 35, 67–69, 125, 132, 200, 201, 204, 211, 235–237, 260, 295, 321, 332, 354, 380, 419, 435, 448, 456, 467, 473, 481, 486, 493, 509, 524, 530, 535, 539, 556, 564, 568, 574,594, 601, 616, 638, 647
tiesas nepamatota atsaukšanās 431–433
- sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Kopienu tiesa, Satversmes tiesa, Senāts, Tiesa un Nolēmumu rādītāju

Juridiskā palīdzība
- advokāta tiesības to sniegt 584–587

lpp.
- atlīdzība par tās sniegšanu 442–445
- Juridiskās palīdzības administrācija 239, 246, 250
- tās noformēšana 584, 586, 587
- tiesības uz to 235, 237–244, 246–250
valsts pienākums to nodrošināt 235, 242

Juridiskā persona
- tās pārstāvība....558, 561, 562, 634–637
- privāto tiesību juridiskā persona 260, 265, 558, 560–563
pārvadātājs 437
slimnīca; sk. arī Iestāde: ārstniecības 260–269
- publisko tiesību juridiskā persona
atvasināta....235, 236, 243, 245, 294, 298–300
atvasinātās juridiskās personas institūcija....235, 236
sākotnējā (valsts) 235, 243

K

Kaitējums
- ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīts
būtiska kaitējuma iespējamība 601, 602, 604, 606, 608
cēloņsakarība ar iestādes rīcību 223, 224
morāls 223, 224, 226, 233, 234, 237, 238, 240, 250, 261–263, 266, 269, 411–414, 418, 427, 429, 431, 532, 533, 536
sk. arī Atlīdzinājums
- ar administratīvo pārkāpumu nodarīts 427, 532, 533, 536
- sabiedrībai....313, 315, 318, 319

Kapitālsabiedrība
- valsts akciju sabiedrība
tās darbība publisko tiesību jomā.... 265, 406–408
sk. arī Privatizācija: Privatizācijas aģentūra

Kasācijas sūdzība – sk. Sūdzība: kasācijas

Komercreģistrs
- ieraksts....634, 636, 637
deklaratīvs....634, 636
konstitutīvs 634, 636
- sk. arī Uzņēmumu reģistrs

Komersants
- komercsabiedrības dalībnieku sapulce
tās kompetence....634, 636, 637
- viņa pārstāvība 634–637
valde 634–637
- sk. arī Firma

lpp.
Konkurence
- dominējošais stāvoklis.... 321, 323, 324, 326, 329
atteikšanās slēgt darījumu ar citu tirgus dalībnieku....322, 324, 325, 329
Eiropas Kopienu tiesas prezumpcija 324
tā ļaunprātīga izmantošana....321–330
- konkurences tiesības....321, 323
- Konkurences padome
tās lēmums.... 322, 323, 327
- sk. arī Tirgus

Konvencija
- tās dalībvalsts pienākumi 395, 396
- sk. arī Starptautiskās tiesības un Tiesību aktu rādītāju

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB)
- tā lēmums....295–302, 313, 314, 319
- tā rīcības pārsūdzēšana 594, 596, 597

Kredītiestāde
- pieprasījums tai sniegt informāciju par klientu....518–523
pienākums sniegt ziņas 519–522
- tās darbība noziedzīgu iegūtu līdzekļu novēršanā
darījumu ar klienta naudas līdzekļiem apturēšana (atturēšanās no darījuma) 388–396

Kriminālprocess
- kriminālliета
administratīva akta izdošana tās ierosināšanas gadījumā 46–49, 51
kriminālliетas materiālu izmantošana administratīvajā lietā 331, 336, 337
sk. arī Spriedums: kriminālliетā
- kriminālprocesuālas darbības....399, 403, 509, 515
- kriminālprocesuāli lēmumi 388–391, 393, 394, 396, 397, 399, 401, 403
- principi
dubultās sodīšanas aizlieguma(ne bis in idem) princips 346
- tā mērķis....331, 336, 337, 522, 523
- tā uzsākšana 389, 390, 394–396
personas tiesību aizsardzība 395–397, 538

L

Labklājība
- sabiedrības.... 7, 223, 235, 242, 317, 484, 235, 242, 317, 484

Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija 235, 239, 241–243
- Latvijas zvērinātu advokātu padome 235, 236, 239, 241–246
atbildība par tās rīcību (atbildētājs tiesā)....241–243
tās faktiskās rīcības pārsūdzēšana 237–251

lpp.
tās pienākumi ... 236, 237, 239–241, 244–249
tās publiskās funkcijas ... 235, 239, 241, 243, 244

Laulība
- faktiskā (nereģistrētā) laulībā esošu personu sociālās tiesības ... 193–195, 197, 198
- laulātie
tiesiskās attiecības zemnieku saimniecības saimnieciskās darbības nodrošināšanā ... 103–110

Leģitīms mērķis
- administratīvā akta ... 31, 39, 156, 275, 281
- tiesību ierobežojumu ... 4, 483

Lēmums
- administratīvā pārkāpuma lietā ... 60, 304–311, 313, 314, 319, 493, 500, 501
nelabvēlīgāka pieņemšana pēc prokurora protesta ... 349–353
par dokumentu izņemšanu ... 419, 422–427
par lietvedības uzsākšanu ... 97, 305
tā izpilde ... 125–129, 530, 531, 535–538
tā izpildes kontrole ... 125, 129, 530, 531, 535, 537
tā pārsūdzēšanas sekas ... 53, 54, 56–63
tā spēkā esamības nozīme atkārtota pārkāpuma gadījumā ... 54, 56, 60, 62, 63
tā spēkā stāšanās ar paziņošanu ... 53, 59, 60, 63
tā tieša un individuāla ietekme uz personu ... 424, 427
tiesības to pārsūdzēt ... 211, 213, 214, 295, 302, 419, 424–427
tiesneša ... 343–347, 349–353, 355–364, 367, 371, 530–533, 535–538, 584–586, 639–641
- amatpersonas
tā tiesiskuma izvērtēšana tiesā ... 9, 11, 14, 15
tā tiesiskums un pamatotība ... 258
- iekšējs (iestādes) ... 566
privatizācijas procesā ... 524–528
- iestādes
izpildīta atcelšana ... 139, 147, 148
nodokļu administrācijas – sk. Nodokļi, Valsts ieņēmumu dienests
par īpaši pakļautu personu ... 488, 509, 510, 514–516
personas intereses ierobežojoša lēmuma uzzināšana ... 647–652
tā samērīguma izvērtēšana ... 271, 281, 282
tā tiesiskuma izvērtēšana ... 211, 214, 295, 302
tā kontrole tiesā ... 79, 111–117, 374, 382, 388, 410, 417, 497, 664
- izpildēmums (izpildrīkojums) ... 111, 114
tā pārsūdzēšana ... 111–117
- kriminālprocesuāls – sk. Kriminālprocess: kriminālprocesuāli lēmumi
- ministra – sk. Ministrs
- nodokļu lietās – sk. Nodokļi: nodokļu parāds

lpp.
- par personas ieceļošanas aizliegumu ... 3–17
tajā norādāmās ziņas ... 9, 13, 14
- pašvaldības – sk. Pašvaldība
- prokuratūras – sk. Prokuratūra
- procesuāls; sk. arī Starplēmums ... 78
tā pārsūdzība pirms administratīvā procesa iestādē pabeigšanas ... 502, 504, 506
tā tiesiskuma izvērtēšana ... 502, 505–507
- salīdzināmos apstākļos pieņemts ... 219, 223, 232, 233
- tā atzīšana par administratīvo aktu ... 383, 500, 528
- tiesas – sk. Tiesa, Tiesnesis

Licence
- uzņēmējdarbības veikšanai – sk. Atļauja: speciālā

Lietderības apsvērumi (administratīvā akta izdošanā)
- atteikšanās no tiem sabiedrības drošības vai personas tiesību būtiska apdraudējuma gadījumā (attaisnojama) ... 274
- nepieciešamība tos izdarīt ... 27, 29–34, 147, 151, 247, 274, 275, 281, 289, 292
- to izvērtēšana (kontrole) tiesā ... 30, 275, 281, 297, 301
- to saturs ... 27, 31–34
- sk. arī Administratīvais akts: tā pamatojums

Līgums
- administratīvais ... 118, 123, 124, 438
vienošanās līgums ... 118–124, 429, 431
- civiltiesisks (privāto tiesību) ... 108, 109
cerību pirkuma ... 564, 566, 567
darba – sk. Darbs: darba līgums
dzīvojamās mājas uzturēšanas un apsaimniekošanas ... 173, 174, 178, 179, 181
īres ... 194, 198
nomas – sk. Noma
pirkuma ... 474–477, 525–527, 529
- par elektroenerģijas piegādi ... 406, 408
- pilnvarojuma – sk. Pilnvarojums
- publisko tiesību ... 123, 241, 243, 381, 402, 414, 435–441, 488, 499, 528, 561
tā nošķiršana no privāttiesiska līguma ... 435, 439, 440
tā veidi ... 435, 437, 438
- starptautisks; sk. arī Tiesību aktu rādītāju ... 246, 522

Likumdevējs
- tā griba ... 109, 208, 230, 245, 253, 255, 256, 266, 269, 319, 405, 407, 409, 611, 652, 654, 655, 657
- tā mērķis ... 185, 260, 266, 267, 409, 587
- tā pilnvaras ... 92

lpp.

Likumdošana
- deleģējošā (likuma deleģējums Ministru kabinetam izdot noteikumus) 24, 481, 484

Likums
- ārvalsts 231
- likuma plāns 313, 318, 469, 572
- "likuma robs" 241, 246
  atklāts 593, 599
- likumprojekts 208, 209, 396, 397
  tā anotācija 397, 408, 451
- loģikas 107, 283, 288
- plašākā nozīmē 435, 437
- speciālais 380, 655
- tā mērķis 18, 24, 109, 136, 311, 317, 451, 506
  Administratīvā procesa likuma 58, 62, 207, 414, 417, 462, 548, 551
- tā pārejas noteikumi 171, 176, 286, 287, 291, 292, 405, 409
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

M

Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcija (MADEKKI)
- tās atzinums 262, 263, 356, 358, 487, 488, 491, 492

Ministrija
- Finanšu ministrija
  tās skaidrojumi 494
- Iekšlietu ministrija
  tās lēmums 332–340
- Izglītības un zinātnes ministrija
  tās vēstule 457, 459, 460, 463–465
- Tieslietu ministrija
  tās instrukcija 220, 222
  tās rīcība 410–418, 468–471
- Veselības ministrija
  tās atzinums 222, 223, 232, 234

Ministrs
- iekšlietu
  viņa lēmums 4–17, 150, 153–158
  viņa uzdevums 3, 7
- tieslietu
  viņa īpašā kompetence 410, 416, 417
  viņa lēmums 468–470
  viņa rīcība 410, 412–414

lpp.

Ministru kabinets
- Ministru kabineta noteikumi – sk. Tiesību aktu rādītāju
- Ministru prezidents
  viņa lēmums 468, 470, 471
- tā instrukcijas 340, 559, 589, 590
- tā kompetence
  deleģētā 286, 287, 481, 483–485
  tiesības nodot pašvaldībai zemesgabalu bez atlīdzības 524–529
- tā rīkojums
  par zemesgabala nodošanu pašvaldībai 525, 528
  par zemesgabala nodošanu privatizācijai 524

Muita
- muitas deklarācija 36, 39, 55, 74–77, 423, 493–501
  muitas iestādes tiesības to labot 497
  pienākums to labot, anulēt vai iesniegt jaunu 493, 496–500
  preču kombinētās nomenklatūras koda ievērošana 55–63, 74, 75, 77, 78, 80–82, 493–496, 498, 500, 501
- muitas dokumentu izņemšana 419–427
- muitas iestāde
  tās lēmums 37, 45, 49, 55–63, 65, 67, 74–79, 82, 88–93, 497, 540–542, 544
  tās pārrakstīšanās kļūda 45
  tās pieprasījums (uzaicinājums) noformēt deklarāciju 493, 496–498, 500, 501
  tās preces identifikācijas atzinums 55, 74, 75, 77, 78, 80
  tās vēstule 36, 38–40, 46, 48, 49, 493–496, 499–501
- muitas maksājumi 75, 76, 78–81, 493, 496–498, 500
  ievedmuita ....37, 45–52 , 75
  muitas parāds 45, 47, 75, 90, 91, 93
  papildmuita (muitas papildnodoklis) 36, 40
  soda nauda 493, 498, 500, 501
- muitošanas metodika 91, 93
- preču izvešanas no muitas noliktavas ierobežošana 419–427

N

Narkotiskās vielas
- transportlīdzekļa vadīšana narkotisko vielu ietekmē 354–364

***Ne bis in idem* princips** (dubultās sodīšanas aizlieguma princips) 96, 100, 342–348, 351, 370–373

Nepilngadīgais – sk. Bērns

Nepilsonis
- nepilsoņa pase 132, 133, 135, 136, 141, 145, 147
  tās atņemšana 133, 139, 147

lpp.
- viņa statuss 131, 135–142, 145–148, 166–170
tā atņemšana 131–149
tā atņemšanas termiņš 131, 144, 146
tā iegūšana, sniedzot nepatiesas ziņas 133, 136–138, 142, 147
tā piešķiršana 136, 140–142, 145, 147, 148
- viņa tiesības 166–169
tiesības naturalizēties 140–142, 147, 168
tiesības uzturēties ārvalstī 168

Nevainīguma prezumpcija 18, 21, 23

Nodeva
- valsts – sk. Valsts nodeva

Nodokļi
- akcīzes (naftas produktiem) nodoklis
atvieglojumu nepamatota piemērošana 45, 48, 49, 51
- dabas resursu nodoklis
tā parāds 65, 73
- iedzīvotāju ienākuma nodoklis
tā parāds 111–117
- nekustamā īpašuma nodoklis
pašvaldības paziņojums par nekustamā īpašuma nodokļa apmēru 177
soda naudas un kavējuma naudas uzrēķins 172–175, 181
tā iekļaušana īres (nomas) maksā vai apsaimniekošanas izdevumos 171, 172, 177–181
tā maksāšanas pienākums līdz īpašuma privatizācijas pabeigšanai 171, 173–178, 180, 181
tā maksāšanas pienākums pēc īpašuma privatizācijas 172, 174, 175, 178–182
- nodokļu administrācija
tās darbības forma 118, 123
tās kļūdas nodokļu aprēķinos novēršana 22
tās lēmuma (rīcības) apstrīdēšana 66, 69, 70, 118–124, 559, 560
tās pienākumi 119, 123, 124, 496, 521
tās pienākums izvērtēt strīda turpināšanas lietderību un izmaksas 118, 120–124
tās tiesības 66, 68, 71, 94, 101–103, 105, 119, 124, 496, 521–523
tās tiesības pārskatīt nodokļu revīzijas atzinumu 51, 52
sk. arī Valsts ieņēmumu dienests
- nodokļu maksātājs
nekustamā īpašuma nodokļa 171–182
nodokļu maksāšanas pienākums 71, 496
viņa pienākumi 31, 32, 174, 180
viņa reģistrēšana Valsts ieņēmumu dienestā 19–21

lpp.
viņa tiesības 22, 52, 64, 66, 69–71, 559, 560, 562
viņa tiesības nodokļa maksājuma piedziņas stadijā 111, 114–116
viņa tiesības noslēgt vienošanos 118–124
- nodokļu parāds 64–73, 75, 77, 88–91, 93, 126
aizliegums aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu tā apstrīdēšanas laikā 64–73
lēmuma par nodokļu parādu izpilde 64, 66, 67, 69–72, 111–117
lēmuma par nodokļu pārmaksas novirzīšanu nodokļa parāda segšanai paziņošana 539–545
nodokļu parādnieka statuss 67, 69
nodokļu piedziņas lieta 126
tā apstrīdēšana 64–73, 118–124
tā piedziņa bezstrīda kārtībā 111–117
vienošanās līguma noslēgšana 118–124
- nodokļu pārmaksa 89, 90
tās novirzīšana nodokļa parāda segšanai 539–545
- pievienotās vērtības nodoklis (PVN)
apliekamā ienākuma noteikšana nereģistrētas uzņēmējdarbības veikšanas gadījumā 19–22, 24, 25
personas izslēgšana no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra 27–34
soda naudas uzrēķins 20, 75, 119, 120, 540, 541, 544
tā maksātāju reģistrācija 19–21
tā parāds 65, 75, 540, 541, 544
tā pārmaksas novirzīšana citu nodokļu (nodevu) parādu segšanai 89, 90, 539–545
tā piemērošana ievedamajiem pamatlīdzekļiem 493–495, 499–501
tā uzrēķins 37, 51, 119, 120
- sk. arī Audits, Sods: soda nauda, Valsts ieņēmumu dienests

Noilgums
- administratīvo pārkāpumu lietās 99, 303, 305–310, 496
- nodokļu maksātāja sodīšanai 496

Nolēmums
- tā argumentācijas (pamatošanas) pienākums 551, 556, 557, 655
- tā izpilde 72, 114, 469
iestādes pienākums 72
sūdzība par to 64, 66, 67, 69–72
tās izvērtēšana tiesā 467, 469
- tā pamatotības izvērtēšana 411, 413–415, 417, 418
- tā pārsūdzība
kārtības izskaidrošana 618–620, 622
Senāta nolēmumu nepārsūdzamība 417
termiņš – sk. Termiņš

lpp.

- tā paziņošana
  nosūtot pa pastu 619, 620, 622
  tiesības izvēlēties nolēmuma saņemšanas iespēju....620
- sk. arī Spriedums, Tiesa: tās lēmums

Noma
- bezatlīdzības (politiskai partijai) 314, 315
- nomas līgums
  privatizācijas pieteikuma iesniegšanas laikā spēkā esošs....574–582
- nomnieks
  viņa pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli....171, 176, 177
  viņa tiesības uz privatizāciju....574, 575, 579–582
  zemes – sk. Zeme: tās noma

Normatīvie akti
- ārējie 87, 92, 93, 235, 243
- iekšējie 87, 91–94
  to publikācija oficiālajā laikrakstā 87, 93, 94
- to piemērošana – sk. Tiesību norma: tās piemērošana
- sk. arī Likums, Pašvaldība: tās saistošie noteikumi un Tiesību aku rādītāju

Notiesātais
- soda izpildes režīma maiņa....399–404
- viņa tiesības
  no valsts izraidītā ārvalstnieka tiesības uz taisnīgu tiesu 9–16
  pārsūdzēt brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu 399–404
  sk. arī Cilvēktiesības: ieslodzīto personu

Noziedzīgi iegūti līdzekļi 393
- Noziedzīgi iegūtu līdzekļu novēršanas dienests....393
  tā pārraudzība....390, 391, 393, 395–397
  tā rīkojums 388–391, 393–397
- to legalizācijas novēršanas process
  pieņemto lēmumu un darbību kontrole....388–398
  valsts pienākumi 395

Noziedzīgs nodarījums
- ārvalstnieka pret bērnu izdarīts
  pamats lēmuma pieņemšanai par personas izraidīšanu un ieceļošanas aizlieguma noteikšanu....11, 12, 14, 15
- atkārtota kvalifikācija 58–60
- dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (iespējama)....52
- noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija....393, 394
- tā novēršana 521–523
  valsts publiski tiesiskais (kriminālprocesuālais) mērķis....388, 389, 392, 394, 395
- totalitāro režīmu nodarīts....205, 206
- sk. arī Atbildība: kriminālatbildība, Sods: kriminālsods

lpp.

P

Pagaidu aizsardzības līdzekļi
- pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietama *(prima facie)* prettiesiskuma konstatēšana 11, 574, 576, 577, 601, 604–608, 610
  tāda pieteikuma tiesai pirmšķietamas pamatotības izvērtēšana....574, 576, 577, 583, 601, 606
- to piemērošana 601–608
  atkārtota lūguma iesniegšana 601–608
  pamats 601, 606–608
- sk. arī Administratīvais akts: tā darbības apturēšana; Pagaidu noregulējums

Pagaidu noregulējums....574–583, 601, 605
- lēmuma pārsūdzēšana....577
- tā atcelšana....576, 577, 580, 581
- tā piemērošana 133, 601–605, 607–612
  pamats 574–577, 580, 583, 604, 610

Pakalpojumi
- bezatlīdzības (politiskai partijai) 314, 315
- medicīniskie (ārstniecības)
  tiesības izvēlēties....486, 487, 490, 491
  to sniegšana ieslodzītajiem....486–492
  valsts garantētie....486, 489–491
- sabiedriskie (regulējamie)
  elektroenerģijas piegādes 405–409
  regulatora kompetence 407, 408, 440
  strīdu izskatīšanas kārtība 406–408
  pasažieru pārvadājumi. Sk. arī Pārvadājumi....435–441

Pamatbrīvības
- pārvietošanās un uzturēšanās brīvība
  to ierobežošana 9, 12, 13, 153, 162, 221
- vārda brīvība 183, 190, 455, 461
- sk. arī Cilvēktiesības

Pārkāpums
- administratīvais – sk. Administratīvais pārkāpums
- procesuāls
  iestādes....99, 363, 419, 424, 502–508
  iestādes būtisks 29, 82, 99, 113, 359, 360
  tiesas 132, 336, 338, 363, 620
  tiesas būtisks (rupjš) 148, 373
  tiesas pieļauts, kas neietekmē lietas iznākumu....319, 340
- sk. arī Atbildība

Pārstāvība
- juridiskās personas....558, 561, 562, 634–637
- komersanta 634–637

lpp.
- pārstāvis 558, 561, 562
advokāts 584–587
juridiskās personas likumiskais 558, 561
pienākums paziņot par neierašanās uz tiesas sēdi iemesliem 638, 640, 641, 644, 645
viņa neierašanās uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla (atvaļinājuma dēļ) 638–645
- tās noformēšana 584–587
- sk. arī Pilnvarojums

Pārvadājumi
- pasažieru autopārvadājumi 435–441
atļauja 435, 438, 439–441
maršrutu apkalpošanas līgums 436–441
pašvaldības pienākumi to organizēšana 435–437, 439

Pašvaldība
- jēdziens 294, 299
- tās budžets 549, 550
- tās iestādes 236, 245, 300, 548
Dzimtsarakstu nodaļas atteikums veikt izmaiņas dzimšanas reģistrā 217–234
- tās kompetence
būvniecības jomā 568
- tās lēmums
iekšējs 524–529, 549, 550
- tās lēmumi 171–126
administratīvās komisijas 184–190, 211–214
ar būvniecību saistītos jautājumos; sk. arī Būvniecība 565–567, 602, 603
par atteikumu sniegt palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanai 193–199
par atteikumu piešķirt politiski represētās personas statusu 201–210
par privatizācijas atteikumu 503–507, 660–664
par privatizācijas iesniegumu 447–452
par nekustamā īpašuma atsavināšanu 473–479
par nekustamā īpašuma nodokļa piemērošanu 172–182, 429
par nekustamā īpašuma apsaimniekošanu 429, 431
par zemes lietošanas tiesībām 648–653
- tās faktiskā rīcība (darbība)
bezdarbība 428–434, 575, 577, 580, 648
privāto tiesību jomā 436, 450–452
tās pārsūdzēšana 546–557, 568, 602, 603, 648
- tās funkcijas
autonomās 428–435, 439, 477, 524, 525, 546, 548–552, 554, 555
- tās īpašums – sk. Īpašums, Privatizācija
- tās palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā 192–199

lpp.
- tās pienākumi
nodrošināt tās teritorijas (ielu) apgaismošanu 546–557
publiski tiesiskie 428, 430, 432, 433, 435–437, 439
tiesas noteikti (reģistrēt personu pašvaldības palīdzības saņemšanai) 193, 194
- tās rīcības brīvība 548, 550
tās ierobežošana 452
- tās saistošie noteikumi 193, 194, 196–198, 212, 213, 215
sk. arī Tiesību aktu rādītāju
- tās tiesības
nekustamā īpašuma nodokļa samaksas prasījumos 172, 174, 177, 180–182

Patērētājs
- viņa tiesības
izvēlēties un iegādāties preci 321, 322, 326, 327, 329

Pensija
- tās piešķiršana
apdrošināšana stāža (perioda) pierādīšana 283–288
strādājošiem pensionāriem 290–293

Persona
- amatpersona – sk. Amatpersona
- ar īpašu statusu
ar *alternatīvo statusu* 160–165
bēglis 160, 162, 164, 166, 169, 206
patvēruma meklētājs 160, 162–164
tā izvēles tiesību ierobežošana 166–170
politiski represētā 200–210
sk. arī Bezvalstnieks, Nepilsonis
- ārstniecības
viņas pienākums informēt *par saslimšanu un ārstēšanu* 260–262, 265–268
- īpaši pakļauta
apcietinātā (ieslodzītā) cilvēktiesību ierobežošana 481–492
viņas tiesības pārsūdzēt iestādes rīcību 486, 488–492, 509–517
sk. arī Cilvēktiesības: ieslodzīto personu, Notiesātais
- juridiskā – sk. Juridiskā persona
- nepilngadīga – sk. Bērns
- personas civilstāvokļa aktu reģistrs
dzimšanas ierakstu papildināšana dzimuma maiņas gadījumā 217, 219–224, 226–233
pamats izmaiņu ierakstīšanai 220, 229, 232
- personas dzimums 218, 221–223
tā konstatēšana 218, 222, 224, 228
tā maiņa 217–234
transseksuālisms 217, 226, 227, 230

lpp.
- privātpersona 455–457, 460, 462, 560, 561
transseksuāla....217–219, 226, 227, 229, 230
viņas kā personas identifikācija....218, 220, 221, 228, 230, 233
viņas tiesības piederēt tai sociālajai grupai, kurai tā jūtas piederīga 219, 223, 231
viņas tiesību ierobežošana....87, 92, 221
- tiesu sistēmai piederīga – sk. Advokatūra: advokāts
- sk. arī Ārvalstnieks, Pilsonība, Trešā persona

Personas datu aizsardzība
- fizisko personu datu aizsardzības principi 143
- sensitīvo datu 234

Pierādījumi (administratīvajā procesā)
- administratīvo pārkāpumu lietā 216, 296–300, 304
- ar spēkā stājušos spriedumu nodibināti fakti....198, 199
- pierādīšanas līdzekļi....275, 296, 300, 492
liecinieku liecības 333, 336, 338, 357
- pierādīšanas pienākums 109, 543, 544
- nodokļu lietās 45–48, 51, 52
to izmantošana krimināllietas ierosināšanai....47
- to pārbaude un vērtēšana 107, 108, 195, 198, 203, 213, 216, 283, 287, 288, 298–300, 344, 360, 363, 632, 626, 628–631
apdrošināšanas atlīdzības izmaksas lietās 304, 311
kasācijas instances tiesas kompetence 39, 81, 82, 188, 189, 198, 300, 301, 363
šaubu un pretrunu tulkošana par labu pieteicējam....283, 288, 359, 363
- to pieļaujamība....331, 332, 334, 336–338
kriminālprocesa ietvaros iegūtu pierādījumu 333, 334, 336, 337
- to vākšana (iegūšana)....82
iestādes pienākums 105
pieprasot faktiskos vai tiesiskos apstākļus apliecinošu izziņu....229
tiesas pienākums 325, 460, 626

Pieteicējs (administratīvajā procesā)....558–563
- tiesības pašam vest savu lietu
prasījuma par izdevumu atlīdzināšanu noraidīšana....442–446
- viņa bezdarbība....31, 652, 653
negodprātīga un neattaisnojama....134, 143

Pieteikums tiesai
- atteikšanās to pieņemt 654, 657
daļā 133, 134
ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā 387, 390, 397, 399, 401, 402, 413, 417, 418, 436, 452, 505, 507, 510–523, 570
ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt 378, 380

lpp.
termiņa nokavējuma dēļ....74, 77–79, 81, 82, 83, 148
- jauns....447, 448, 453, 454
- lietas izskatīšana uz iepriekšēja prasības pieteikuma pamata, ja mainījušies lietas faktiskie apstākļi....207
- Satversmes tiesai – sk. Satversmes tiesa
- tā atstāšana bez izskatīšanas 74, 79, 82–86, 659–664
ja nav ievērota ārpustiesas izskatīšanas kārtība 74, 82, 83, 85, 660–662
ja pieteicējs (viņa pārstāvis) nav ierādies uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla 638–646
- tā atstāšana bez virzības....76, 377–379, 399–401, 453, 488, 571, 611, 624, 627
- tā grozījumi....151, 447, 453, 454, 468
- tā noraidīšana 8, 17, 81, 83, 85, 86
daļā 77
- tā papildinājumi 76, 138, 447, 449–454, 457, 460, 463–465
to nošķiršana no pieteikuma grozījumiem 447, 448, 453, 454
- tā pieļaujamība
izvērtēšana 74, 148, 374, 381, 382, 385, 386, 401, 402, 433
pirmšķietamas pamatotības izvērtēšana 574, 576, 577, 583, 601, 606
nepamatots vai nepieļaujams 74, 82, 83, 129, 523, 601, 607
- tā priekšmets (saturs) 200, 205, 247, 374, 381, 382, 414, 415, 419, 426, 488, 499, 502, 505, 519, 527, 528, 552, 553, 595, 649
administratīvā akta izdošana, atcelšana, spēkā esamība vai prettiesiskums 381, 382, 402, 414, 503, 506, 507,
faktiskā rīcība....244, 381, 414, 433, 456, 463, 470, 503, 506, 507, 510, 513
kas nav atzīstams par patstāvīgu....456, 463, 464, 519, 661
publiski tiesiskā līguma tiesiskums....437
tā grozīšana 381, 453
sk. arī Prasījums
- tiesības to iesniegt administratīvai tiesai 203, 209, 210, 223, 374, 380, 382, 392, 479, 488, 402, 407, 437, 527, 546–568, 558–562
administratīvo pārkāpumu lietā 419, 426
priekšnoteikumi 200, 205, 453
sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.... 530–535, 538, 593, 595, 598–600
sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ja zemākas instances nolēmums pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā 593–600

Pilnvarojums
- augstāka ierēdņa....101, 102
- izdot normatīvos tiesību aktus (deleģējums)
iestādei 92–94
Ministru kabinetam....286, 287, 481, 484
- pilnvarojuma līgums 103, 105, 107, 109, 110, 176, 549
pilnvarnieka pienākumi 215, 643, 644

lpp.
pilnvarnieka tiesības 103, 109, 177, 644
pilnvarojums parakstīt saimniecisko operāciju pirmdokumentus 103, 105, 107, 110
- pilnvara
fiziskas personas pārstāvībai administratīvajā lietā 584–587
juridiskās personas (komersanta) pārstāvībai 635
- tā noformēšana 584, 586, 587
- sk. arī Pārstāvība

Pilsonība
- citas valsts pilsonis 133–135, 137, 139, 140, 142, 147
atteikšanās no pilsonības 161, 163
ES pilsonis – sk. Eiropas Savienība: pilsonis
- kritērijs represētās personas statusa piešķiršanai 200–210
- Latvijas
tās iegūšana naturalizācijas kārtībā 207–210
tiesības to iegūt (tiesības naturalizēties) 140–143, 147, 168
- starptautiskie principi tās iegūšanai 137
- sk. arī Bezvalstnieks, Nepilsonis

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
- tās kompetence 140
- tās lēmums 131–170
par atteikumu izsniegt ceļošanas dokumentus 161–165
par atteikumu piešķirt bezvalstnieka statusu 167–170
par nepilsoņa statusā atņemšanu 131–149
par personas izraidīšanu no valsts 133, 135, 150–159
- tās vēstule 132–134, 144

Pirmpirkuma tiesības
- privatizācijas procesā 376, 377, 380–384, 386, 387, 449
- valsts (pašvaldības) īpašuma atsavināšanā 474–477

Policija 308, 309
- administratīvā pārkāpuma protokols 184, 186, 189, 190, 305, 309, 343, 349, 355, 357–360, 366, 367, 371
- Drošības policija
tās atzinums par personas bīstamību valsts un sabiedrības drošībai 4–6
tās kompetence 5
- policijas iestāde
tās kompetence ceļu satiksmes negadījumu izmeklēšanā 303–312
- policists (policijas darbinieks)
disciplinārsodu piemērošanas kārtība 336, 339, 340
viņa atlaišana no dienesta 331–341
viņa pienākumi 309, 333, 335, 336, 339
viņa pienākums pārtraukt pārkāpumu un novērst tā atkārtošanu 370–373

lpp.
- Valsts policija
tās atzinums par personas bīstamību valsts un sabiedrības drošībai 9–15
tās iestādes lēmums 304–311

Politiskā partija
- tās finansiālās darbības deklarācijā norādāmā informācija 314–316, 319
- tās izdarīts pārkāpums 313, 315, 318, 319
dāvinājumu (ziedojumu) un finansēšanas noteikumu neievērošana 313–320

Politiski represētā persona
- viņas statuss
tā piešķiršanas priekšnoteikumi 200–210

Prasība
- civilprasība 262, 264, 274, 411, 487, 565, 566, 579–582
- prasības nodrošinājuma līdzekļu piemērošana administratīvo pārkāpumu lietā 126–129
- prasības pieteikums
par zaudējumu piedziņu par nepamatoti izciesto administratīvo sodu 348
prokurora pienākums to iesniegt personas tiesību aizskāruma gadījumā 512, 515

Prasījums
- jauns (pēc pieteikuma pieņemšanas tiesā izvirzīts) 447, 453
- kas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā 407, 415–418, 470, 487, 519, 566
par konkrētas lietas atrisināšanā ieguldītā laika un pūļu atlīdzināšanu 442–446
- pamatprasījumam pakārtots (nav atzīstams par patstāvīgu prasījumu) 413, 418, 430, 432, 456, 463, 465, 519, 661
- par faktisko rīcību 428–434
par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību 455–466
- par labvēlīga administratīvā akta izdošanu 76, 200–210, 284–288, 448–454, 456, 463
tā noraidīšana 375–379, 449, 450, 660–664
- par zaudējumu (kaitējuma) atlīdzinājumu, kas nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību – sk. Atlīdzinājums
- pieteikuma priekšmetam neatbilstošs 415
- prasījuma robežas
apelācijas instances tiesā 153, 459, 463
- tā grozīšana
līdz lietas izskatīšanas pēc būtības pabeigšana 447, 453

lpp.

Prece
- ar akcīzes nodokli apliekamo preču aprite
tās uzraudzība 96, 101
- preces tirgus – sk. Tirgus
- preču savstarpēja aizstājamība 321, 322, 326, 327, 329
to piedāvājuma un pieprasījuma aizstājamība 321, 326, 327
- tās identifikācija un klasifikācija (muitas procedūrās)
atļauja preces deklarēšanai ar konkrētu kombinētās nomenklatūras preces kodu 78, 80–82
neatbilstība preču kombinētai nomenklatūrai 55–63, 74, 75, 77, 78, 80–82

Privātās tiesības – sk. Tiesības: privātās

Privatizācija
- dzīvojamo māju 171–182
dzīvokļa privatizācijas atteikums 503–507, 660
neapdzīvojamo telpu 574–583
paātrinātā 175, 180
privatizācijas objekts 173, 174
- Privatizācijas aģentūra
tās rīcība, izskatot privatizācijas priekšlikumus 375– 378, 384–386, 524–529
tās skaidrojoša rakstura vēstule (lēmums) 374–387
tiesības pārsūdzēt tās lēmumu tiesā 374, 376, 378–380, 382, 385, 526
- privatizācijas noteikumi 374, 375, 377, 378, 384–386
- privatizācijas process 447, 448, 450–452, 473, 475, 478, 479, 524–528, 574–583
privatizācijas ierosinājums 447, 448, 452, 473, 479, 524, 526
privatizācijas komisijas lēmums 575, 578, 581, 660–664
privatizācijas paziņojums 575, 577, 579, 580
tā izbeigšana 524, 525, 527, 528
tā pakļautība administratīvās tiesas kontrolei 473, 478, 479
tiesības tajā piedalīties 374–381, 383, 384, 386, 387, 574, 575, 579–582
- valsts un pašvaldību īpašuma
ierosināšanas iesnieguma iesniegšanas termiņš 451, 452, 473, 479
ierosināšanas tiesības 383, 384
„jumta" likums 451, 452
pārdošana izsolē 375, 377, 380, 385, 449, 450
pirmpirkuma tiesības 376, 377, 380–384, 386, 387, 449, 525
privatizācijas atteikums 387, 449, 450, 452, 453, 525, 582
privatizācijas pieteikuma iesniegšana spēkā esošā nomas līguma gadījumā 574–582
valsts kapitāla daļu 374–387

lpp.
- zemes 447–454
dzīvojamai mājai piesaistīta zemesgabala 171–182
privātpersonas tiesības 524, 526–528
uz tās esošās ēkas īpašnieka tiesības 473–480

Prokuratūra 396, 513
- tās kompetence
brīvības atņemšanas iestāžu darbības un sodu izpildes uzraudzībā 403, 404, 482, 483, 512–514
personu tiesību aizsardzībā 509–512, 514–516, 518, 523
- tās lēmums (rīcība)
tā pārsūdzēšana 509–517
- sk. arī Ģenerālprokuratūra

Prokurors
- viņa darbība 512, 515
neatkarība 396
tās pārsūdzība 394, 395, 397
- prokurora protests
par brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumu 403
tā iesniegšana administratīvā pārkāpuma lietā 61, 126, 128, 214, 295, 301, 302, 350–352
- viņa lēmums
par aresta uzlikšanu mantai 390, 395–397

Protokols
- administratīvās aizturēšanas 152
- administratīvo pārkāpumu – sk. Administratīvais pārkāpums
- dokumentu izņemšanas (administratīvā pārkāpumu lietā) 420, 422–425
- medicīniskās pārbaudes 354, 356–362, 364
- tiesas sēdes – sk. Tiesa: tiesas sēdes protokols

Publiskās tiesības
- subjektīvās publiskās tiesības 374–376, 378, 383, 428, 430, 432, 433, 500, 530, 531, 535, 546–568, 574, 582
civiltiesiska strīda gadījumā (ar būvniecību saistītās lietās) 564, 566, 567
- publisko tiesību joma 71, 72, 219, 221, 229, 232, 239–241, 243, 260, 264–266, 408, 409, 435, 436, 439, 441, 448, 450, 452, 470, 473, 477, 479, 486–488, 490, 502, 506
valsts pārvaldes joma 235, 236, 243, 244, 388–391, 392, 394, 410, 416, 417, 509, 513, 515, 528
- publiski tiesiskās attiecības – sk. Tiesiskās attiecības: publiski tiesiskās
- publiski tiesiskie pienākumi 388, 392, 435–437, 439
- publisko tiesību līgums – sk. Līgums: publisko tiesību
- to subjekts 235, 236, 239, 242, 243, 390, 391
ar privātpersonu salīdzināmā situācijā esošs 467, 469
tā pienākumi 467, 469–471

lpp.

R

***Reformatio in peius* aizlieguma princips**.....211–216, 294, 295, 302

Revīzija
- nodokļu – sk. Audits

Rīcības brīvība
- iestādes – sk. Iestāde: tās rīcības brīvība
- pašvaldības – sk. Pašvaldība: tās rīcības brīvība

Rīcībspēja (administratīvi procesuālā).....635

S

Sabiedrība
- sabiedrības labums (ieguvums) 282, 317, 435
- sk. arī Demokrātiska sabiedrība, Intereses: sabiedrības, Sabiedriskā kārtība un drošība

Sabiedriskā kārtība un drošība
- tās apdraudējums – sk. Draudi: sabiedriskai kārtībai un drošībai

Saeima
- Juridiskā komisija
  tās viedoklis par tiesību normas tulkošanu (vēstule).....203, 209
- tās sēdes stenogramma.....208, 209
- sk. arī Likumdevējs

Satversme
- tajā nostiprinātās pamattiesības.....3, 7, 16, 21, 168, 192, 197, 245–247, 455, 456, 459, 461, 462
  sk. arī Cilvēktiesības, Pamatbrīvības
- tās normas
  to tulkošana (interpretācija).....236, 245–247
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Satversmes tiesa
- pieteikuma iesniegšana tai
  tiesas pienākums 291, 293
- tās judikatūra.....8, 215, 235, 283, 396
- tās skaidrojumi 167, 291
- tās spriedums
  tā saistošais spēks.....137, 290–293
  sk. arī Nolēmumu rādītāju

lpp.

Senāts (Augstākās tiesas)
- tā iepriekšējās atziņas..... 13–15, 22, 39, 41, 61, 67–69, 82, 100, 116, 148, 153, 158, 180, 204, 205, 207, 245, 247–249, 299, 311, 339, 361, 364, 386, 403, 408, 430, 433, 476–478, 488, 490, 492, 514, 515, 522, 523, 535, 549, 555, 576, 577, 581, 605–607, 614–616, 636, 642, 652, 656
  atkāpšanās no tām izskatāmajā lietā 348
- tā kompetence.....34, 72, 318, 341, 363, 505, 593, 599, 610, 611, 626, 629
  apgabaltiesas lēmuma tiesiskuma izvērtēšanā.....480, 651
- tā nolēmums
  blakus lēmums.....52
  lēmuma atcelšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.....593–600
  lēmumi par apgabaltiesas (tiesneša) lēmumu atcelšana.....387, 409, 418, 433, 434, 441, 454, 485, 489–492, 538, 572, 573, 611, 612, 616, 617, 629, 632, 635–637
  rīcības sēdes.....417, 621
  rīcības sēdes lēmuma nepārsūdzamība 411–415, 417, 418
- sk. arī Judikatūra, Tiesa, Tiesu prakse

Sociālā apdrošināšana
- apdrošināšanas stāžs
  tā aprēķināšanas kārtība.....283, 285–287
  tā pierādīšana 283–288
- obligātās iemaksas.....103–110
  to parāds.....90
- sk. arī Pensija, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

Sociālās tiesības 192, 197
- sociālas valsts princips.....283, 288
- tiesības uz sociālo atbalstu 192, 195, 197
- tiesības uz sociālo nodrošinājumu 195

Sods
- administratīvais
  administratīvais arests 342–350, 355, 532, 584, 634, 639
  atbrīvošana no tā izpildes 345–347
  brīdinājums 59, 421, 423
  dubultās sodīšanas aizlieguma (ne bis in idem) princips.....96, 100, 342–348, 351, 370–373
  galīgā soda noteikšana ar augstākas instances tiesas nolēmumu.....342, 347
  iepriekšējā sodāmība 4, 5
  ierobežojumi tā pārskatīšanai 98, 100
  lēmuma par tā uzlikšanu pārsūdzēšanas sekas.....53, 54, 56–63
  pārkāpuma izdarīšanas rīka konfiskācija 125–129

lpp.

mazāka soda par tiesību normas sankcijā noteikto piemērošanas aizliegums.....313, 315, 317, 318, 350, 351
naudas sods..... 55, 57, 61, 75, 95, 126, 184, 186, 187, 212, 213, 296, 301, 314, 316, 317, 319, 322, 343–347, 349, 350, 355, 367, 371, 425, 530–532, 535–538, 584, 639
par preču nepareizu deklarēšanu.....55–63
tā grozīšana 212–214, 294, 296, 297, 301, 342–348, 350–352
tā izpilde.....342, 347
tā izpildes apturēšana 56–58, 61, 62
tā mērķis 186, 187, 343–345
tā pastiprināšana.....349–353
tā pastiprināšanas aizliegums (reformatio in peius aizlieguma princips).....211–216, 294, 295, 301, 302
tā piemērošanas brīdis.....53, 60
tā piemērošanas noteikumi 18, 21, 23, 25, 53, 60, 313, 317
tā piemērošana par vairākiem pārkāpumiem 96, 100, 101
tā samazināšana.....212–214
tā samērīgums 314–316, 318
transportlīdzekļa konfiskācija 125–130, 530, 532, 533, 535–538
transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana 349–351, 355, 584, 639
sk. arī Atbildība: administratīvā
- disciplinārsods – Atbildība: disciplinārā
- kriminālsods
iepriekšējas sodāmības nozīme personas brīvību ierobežošanā 9, 11, 13
soda izpildes funkcijas nodrošināšana.....486, 489–491
- soda nauda (nodokļu lietās) 20, 45, 49, 51, 64–73, 75, 119, 120, 172–175, 493, 500, 501, 540, 541, 544
aizliegums to aprēķināt lēmuma par nodokļu parādu darbības apturēšanas laikā.....64, 66–72
nekustamā īpašuma īpašniekam par nepieteikšanos pašvaldībā..... 174, 181
tās būtība 71
par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu neveikšanu 103–105

Spriedums
- apgabaltiesas sprieduma atcelšana 63, 83, 102, 117, 124, 129, 130, 158, 159, 181, 182, 198, 199, 210, 216, 282, 302, 329, 330, 353, 373, 426, 427
daļā 25, 26, 42, 43, 72, 73, 83, 85, 149, 234, 249–251, 268, 269
- kasācijas instances kompetence tā tiesiskuma pārbaudē 81–83, 188–190, 225, 226, 301, 318

lpp.

- kriminālliet̄ā
spēkā neesoša (pārsūdzēta) ietekme, pieņemot lēmumu par personas tiesību ierobežošanu 10–12, 14, 16
tā spēkā stāšanās 58, 59, 63
- Satversmes tiesas – sk. Satversmes tiesa
- tā motīvu daļa
pievienošanās zemākas instances tiesas nolēmuma motivācijai 20, 47, 49–51, 81, 90, 91, 97, 100, 120, 127, 168, 186, 188, 204, 209, 212, 254, 256, 274, 276, 277, 291, 300, 315, 318, 461
tajā nodibināto faktu pierādījuma nozīme.....198, 199
- tā rezolutīva daļa 198, 199, 214, 281, 465
- tā sastādīšanā ievērojamās prasības
valsts noslēpumu saturošas informācijas novērtējuma gadījumā 6, 7
- sk. arī Nolēmumu rādītāju

Starpdarbība 95, 98, 100, 399, 419, 424, 426, 467, 471, 502, 505–507
- tās tiesiskuma izvērtēšana 502, 505–507

Starplēmums.....419, 420, 424, 498, 501–507
- kriminālprocesā 389, 394, 399
- tā atzīšana par administratīvo aktu 374, 383
- tā pārsūdzība 419, 424, 498
- tā tiesiskuma izvērtēšana 502, 505–507

Starptautiskās tiesības
- tiesību akti (dokumenti)
to mērķis 166, 169
- tiesību normas.....140, 142, 185, 458, 459
starptautisko cilvēktiesību normu piemērošana 154, 156, 157, 217, 230, 246, 459, 481, 483, 484, 489, 513, 555
to prioritāte pret nacionālajām tiesību normām 163
- to principi.....5, 137, 486, 489
- sk. arī Konvencija, Tiesību aktu rādītāju

Sūdzība
- apelācijas
lietas nosūtīšana pirmās instances tiesai, ja par to nav samaksāta valsts nodeva.....588–592, 615, 616
tās atstāšana bez izskatīšanas 134–141, 638–646
tās atstāšana bez virzības..... 589, 613, 615
tās izskatīšanas robežas (apjoms).....106, 108, 213, 298, 300, 348, 545, 593, 596, 597, 661, 662
tās nepieņemšana.....613–616
tiesības to iesniegt 585–587, 616
- blakus sūdzība – sk. Blakus sūdzība

lpp.
- cietušā
administratīvā pārkāpuma lietā 295, 301, 302, 351, 352, 425, 427
- kasācijas
paskaidrojumi sakarā ar to 225
tās izskatīšanas robežas (apjoms) 225, 226, 586
tās noraidīšana 34, 52, 71, 73, 94, 110, 149, 191, 234, 251, 259, 288, 293, 312, 320, 341, 348, 365
tās noraksta nosūtīšana procesa dalībniekiem 225
tiesības to iesniegt 634–637
sk. arī Termiņš: kasācijas sūdzības iesniegšanai
- pārsūdzības iestādei
tās atstāšana bez izskatīšanas 75, 78, 79, 81–83
- par tiesas nolēmuma izpildi 64, 66, 67, 69–72
- populārsūdzība 555
- pretsūdzība 219, 224–226, 233, 261, 264, 266, 269
- privātpersonas
par administratīvā akta piespiedu izpildi 111, 115–117, 152
par iestādes rīcību, nepildot administratīvo aktu 467–471
tās pārsūtīšana citai iestādei 510, 511, 513, 514
tiesības saņemt atbildi uz to 76, 77, 79
- prokuroram (prokuratūrai) 5, 403, 509–516
- sūdzības process tiesā 502, 503, 505–507
- sk. arī Pieteikums tiesai

Š

Šķīrējtiesa
- ierobežojumi tās nosaukuma izvēlē 252–259

T

Taisnīga tiesa 10, 16, 235, 242, 651, 653

Termiņš
- administratīvā akta apstrīdēšanas (pārsūdzības) 77–79, 100, 133, 647, 651, 652, 662, 663
ja procesā kā trešā persona nav pieaicināta persona, kuras intereses skar apstrīdētais akts 647–653
tā aprēķināšana 659–664
tā neievērošana (nokavējums) 74, 75–79, 81–83, 134, 143, 144, 289, 291, 450, 660–664
- administratīvā akta atcelšanai 46, 131, 140, 141, 144–146
- administratīvā akta izdošanai
tā nokavējums 98, 100, 334
tā pagarināšana 503–505, 507
- administratīvā akta paziņošanai 33, 70, 71, 539, 541–543

lpp.
- administratīvā pārkāpuma lietā 96–99
administratīvā soda piemērošanai 308
- disciplinārlietā 336, 340
tiesības to pagarināt 332, 340
- iestādei noteikts
sūdzības izskatīšanai 97–100
- iestādes faktiskās rīcības pārsūdzēšanai 263, 264, 266
tā nokavējums 263
- iestādes lēmuma pārsūdzēšanai
tā nokavējums 75, 79
- kasācijas sūdzības iesniegšanai 225, 264, 269
paskaidrojumu iesniegšanai par to 225
- nodokļu lietās
lēmuma par nodokļu parāda izpildi apturēšanas 68, 70
nodokļu deklarācijas iesniegšanai 31–33
nodokļu samaksas 66, 68, 70, 71
pieprasījuma par pārmaksāto nodokļu novirzīšanu citu parādu segšanu izskatīšanai 89, 90
- nolēmuma pārsūdzības 619, 620, 622
blakus sūdzības iesniegšanai 569–572, 614, 615, 619, 621, 631
no nolēmuma noraksta saņemšanas dienas 569, 571, 572, 613–617
par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību 569–572
- pretsūdzības iesniegšanai 225
- procesuālais
pieteikuma par iestādes prettiesisku faktisko rīcību iesniegšanai 77
pieteikuma grozījumu iesniegšanai 447, 453
tā aprēķināšana 97, 98, 132, 134, 135, 143, 144, 148, 149, 630–632, 647, 651, 652
tā atjaunošana 75, 77, 79, 81–83, 569–572, 614, 618–623, 647–653, 661, 662, 664
tā nokavējuma attaisnojoši iemesli 81, 98, 570, 571, 619, 621, 647, 650, 652, 653
tā nokavējums 75, 77, 82, 83, 100, 134, 135, 143, 148, 149, 450, 454, 614, 616, 631, 660–664
tiesas tiesības to noteikt 621
zemākas instances tiesas lēmuma pārvērtēšana 132, 148, 149
- procesuālo darbību izpildei 100, 618–622, 630–633
- saprātīgs (lietas izskatīšanai) 107, 351
- sk. arī Noilgums

Tiesa
- Augstākās tiesas Senāts – sk. Senāts
- tās kompetence (administratīvās tiesas) 213, 241, 264–266, 374, 382, 399, 401–411, 413, 417, 509, 512, 513, 515, 516
apelācijas instances 108, 117, 163, 165, 211, 213, 214, 300–302, 347, 350, 351, 596, 613–616, 658, 662

lpp.
augstākas instances blakus sūdzības izskatīšanā 593, 596, 609–611, 625, 629
faktu juridiskajā vērtēšanā....459, 463
izskatot lietus sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem 593–600
kasācijas instances 34, 39, 83, 188–190, 198, 300, 301, 318, 341, 363, 480, 651
nodokļu lietās 44, 50, 72, 73, 120–124
nolēmumu izpildes izvērtēšanā 467, 469
personas pamattiesību ierobežošanas gadījumā....481, 485, 486, 488–491
- tās lēmums
kas nav pārsūdzams atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības....624, 626–628, 655
kas nekavē lietas virzību....624–628, 655
nepārsūdzams 458, 460, 506, 625, 655–657
pievienošanās zemākas instances tiesas nolēmuma motivācijai 379, 380, 414, 461, 471, 477, 478, 487, 488, 526, 528, 550, 556, 560, 566, 567, 580–582
procesa virzību organizējošs....624, 626–628
tā izpildes kontrole 530, 531, 535, 537
tā pārsūdzēšana no lēmuma noraksta saņemšanas dienas.... 569–572
tiesības pārsūdzēt pirmās un apelācijas instances lēmumu 457, 458, 624–628, 655
- tās neatkarība 201, 205, 412, 414–417, 458
- tās pienākumi
administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanā 211-216, 295, 301, 302, 308, 313, 318, 350, 351
argumentēt nolēmumu 551, 556, 557
disciplinārlietu izskatīšanā....331, 335, 336, 340, 341
formulēt attieksmi pret zemākas instances tiesas nolēmumu – sk. Spriedums: tā motīvu daļa
izbeigt tiesvedību 479, 555, 610, 620, 622
izskaidrot nolēmuma pārsūdzēšanas kārtību....618–620, 622
lemjot par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu 601, 602, 604, 606, 608
pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu....9, 11, 14, 44, 46–48, 50, 52
pašai (ex officio) noskaidrot lietas apstākļus.... 34, 106–108, 113, 158, 181, 198, 200, 201, 203, 205, 234, 336, 454, 640
pēc pieteikuma saņemšanas – sk. Pieteikums tiesai: tā pieļaujamība
pierādījumu vākšanā....325, 460, 626
pierādījumu vērtēšanā 106–108, 195, 213, 298
- tās tiesības
attiekties pieņemt pieteikumu....530, 534, 601, 607
apturēt tiesvedību 54, 62, 63, 662

lpp.
atstāt pieteikumu bez izskatīšanas 638, 641, 642
ierobežot apcietinātā tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus....484
izvēlēties procesa formu 625–628
pārskatīt procesuālo termiņu atjaunošanas pamatotību....132, 148, 149
pieņemt personai nelabvēlīgāku nolēmumu....213
- tās uzdevums (mērķis) 340, 512
pārbaudīt Iestādes rīcību 3, 7, 15
- tiesas kļūda (zemākas instances tiesas)
nolēmumu pēc būtības neietekmējoša....94, 163, 164, 230
to novēršana 351, 413, 613–615
- tiesas kontrole 79, 111–117, 132, 146, 381, 388, 391, 414, 419, 424, 473, 478, 479, 483, 486, 513, 546, 548, 551, 555, 664
- tiesas sēde
daļēji slēgta 4–8
- tiesas sēdes protokols.... 85, 367, 459, 622, 643
atzīme par valsts noslēpumu saturošas informācijas izvērtēšanu 7
- vispārējās jurisdikcijas tiesa
tās kompetence....266, 399, 403, 406, 407, 430, 477
- sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Kopienu tiesa, Satversmes tiesa, Senāts, Taisnīga tiesa

Tiesas nolēmums – sk. Nolēmums, Spriedums, Tiesa: tās lēmums

Tiesības
- kaimiņu....270–276, 278–282, 564, 568
- konkurences tiesības – sk. Konkurence
- konstitucionālās....42, 410, 416
- nodokļu tiesības 118, 123
Vācijas 123
- privātās (privāttiesības) 405–408
civiltiesību principi 475
privāto tiesību joma....260, 265, 406, 436, 450–452, 473, 477–479, 486, 487, 490
- publiskās – sk. Publiskās tiesības
- sociālās – sk. Sociālās tiesības
- subjektīvās 412–414, 418, 428, 430, 432, 433, 450, 542
to priekšnoteikums (objektīvās tiesības) 378, 546, 549, 553–556, 559, 560, 562
sk. arī Publiskās tiesības: subjektīvās publiskās tiesības
- tiesību tālākveidošana – sk. Tiesību tālākveidošana
- sk. arī Cilvēktiesības, Starptautiskas tiesības, Tiesību aizsardzība

Tiesībsargs
- vēršanās pie viņa kā tiesībaizsardzības mehānisms....509, 516
- viņa atzinums 483

Tiesību aizsardzība
- efektīva....5, 380, 396, 459, 511

lpp.

- tiesībaizsardzības mehānisms
  tiesības to izvēlēties 509, 516
  tiesības vērsties prokuratūrā 509, 510, 512, 514, 516, 518, 523
- sk. arī Cilvēktiesības, Diskriminācija

Tiesību akts
- starptautisks – sk. Starptautiskās tiesības
- sk. arī Lēmums, Līgums, Likums, Normatīvie akti

Tiesību norma
- ārēja 87, 92
- iekšēja 87, 91–94
- imperatīva 113, 179, 274, 278, 280, 302, 388, 392, 440
- procesuāla 96, 98, 350, 352
- speciālā 13, 48, 61, 62, 145, 146, 254, 257, 307
  administratīvo pārkāpumu lietās 53, 58, 59, 61, 62, 97–102
- tās intertemporālā piemērojamība
  administratīvā akta pieņemšanas laikā spēkā esošas normas piemērošana 135, 136, 140, 407
  administratīvā pārkāpuma izdarīšanas brīdī spēkā esošas normas piemērošana 315, 316
  atpakaļejoša spēka aizliegums (administratīvo pārkāpumu lietā) 349–353
  lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošas normas piemērošana 135, 352, 409, 425
- tās jēga 70, 105, 180, 245, 286, 336, 476, 611
- tās mērķis 25, 106, 111, 116, 180, 245, 275, 283, 285, 287, 337, 430, 476, 551, 554, 581, 586, 659, 663
  tiesību normas vārdiskā formulējuma neatbilstība 111, 114–116
- tās piemērošana 283, 287, 288
  Civilprocesa likuma normu piemērošana administratīvi tiesiskajās attiecībās 598, 599
  iestādes viedoklis par to – sk. Uzziņa
  izņēmumi no Administratīvā procesa likuma normu piemērošanas vispārējās kārtībās 9, 13, 14
  pēc analoģijas 218, 229, 459, 469, 572, 593, 599, 616, 654, 657
  saprātīga 253, 314, 659, 663
  starptautisko normu prioritāte 163
  vienveidīgas un paredzamas piemērošanas nodrošināšana 87, 92
- tās tvērums (likuma panta) 245, 294, 299
- tiesību normu hierarhija 169, 170
- tiesību normu kolīzija 257, 258
- tiesību normu konkurence 253–255, 257
- vispārējā 48, 53, 61, 307

Tiesību normu tulkošana (interpretācija)
- paplašināta 236, 241, 245, 246, 313, 317, 655
- sašaurināta 122, 127, 204, 207, 208, 245

lpp.

- Satversmes normu – sk. Satversme
- tās mērķis 283, 287, 288
- tiesas veiktā
  administratīvās tiesas 22, 25, 108, 184, 185, 188, 189, 207, 208, 210, 258
  Eiropas Cilvēktiesību tiesas 197, 215, 227, 483, 484
  Satversmes tiesas – sk. Satversmes tiesa
  Senāta 68, 69, 165, 605, 606
- tiesību sistēmai atbilstoša 283, 286, 288, 313, 318, 655, 657
- tulkošanas metodes
  gramatiskā 180, 192, 195, 197, 208, 286, 287
  sistēmiskā 48, 102, 185, 266, 287, 292, 362, 425, 657
  vēsturiskā 208, 245, 292, 655
  teleoloģiskā (pēc jēgas un mērķa) 255, 286, 362

Tiesību principi (vispārējie) 131, 146, 211, 213, 215, 282, 319, 370, 373, 458, 459, 484
- likuma atrunas princips 87, 92, 94, 458, 461
- privātpersonas tiesību ievērošanas princips 142, 207, 288, 471, 552
- samērīguma (proporcionalitātes) princips 3, 8, 9, 13, 16, 142, 166, 168, 175, 211, 215, 271, 281, 282, 291, 307, 313, 314, 316–319
- taisnīguma (taisnības) princips 35, 42, 107
  izlīdzinošais taisnīgums 225
  procesuālā taisnīguma princips 307
- tiesiskās drošības princips 228, 289, 291, 292
- tiesiskās paļāvības princips 35, 36, 39–42, 142, 213, 216, 220, 271, 291, 334, 340, 471, 652
  personas paļāvība (uz iestādes izteikumu, rīcību, apsolījumu, dokumentu u.tml.) 35, 39–42, 44, 50, 52, 131, 132, 138, 142, 146, 147, 233, 271, 282, 527, 581, 582
- tiesiskās skaidrības (noteiktības) princips 35, 41, 42, 144, 228, 652
- tiesiskas valsts princips 87, 92, 349, 353
- tiesiskuma princips 35, 36, 41, 471
- to kolīzija (sadursme) 35, 41
- varas dalīšanas princips 410, 415–417
- vienlīdzības princips 118, 122, 162, 204, 219, 220, 223, 224, 232, 233, 483, 551, 576

Tiesību sistēma
- demokrātiskas valsts 226, 231
- padomju 92

Tiesību tālākveidošana
- *contra legem* (tiesību normas vai likuma labošana) 319
- teleoloģiskās redukcijas metode 111, 116
- sk. arī Likums: "likuma robs"

lpp.

Tiesību zinātne (doktrīna) 107, 119, 132, 294, 366, 435, 439, 440, 447, 448, 453–455, 493, 501, 546, 548, 601, 618, 621, 624, 627, 638, 643, 644
- krimināltiesību teorijas atziņas 57, 58
- Vācijas tiesību doktrīna 72, 82, 123, 606, 627
- sk. arī Citu avotu rādītāju

Tiesiska valsts 391, 467, 469–471
- principi 35, 41, 58, 62, 87, 92, 349, 353, 415
  sk. arī Tiesību principi (vispārējie)

Tiesiskās attiecības
- administratīvi tiesiskās
  ierobežojums iestādei mainīt noregulētās tiesiskās attiecības 44, 50
  to nodibināšana pasažieru pārvadājumos 438
- darba – sk. Darbs
- nodokļu jomā 71
- privāttiesiskās (civiltiesiskās) 140, 303, 304, 307, 310, 392, 487
  starp kredītiestādi un tās klientu 388, 390, 392
- publiski tiesiskās 35, 40, 42, 71, 140, 207, 219, 221, 229, 232, 260, 265, 266, 392, 402, 414, 417
  to nozīme lietas izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā 455–457, 461, 462

Tiesnesis
- noraidījuma pieteikšana viņam 81, 85, 460
- Tiesnešu discplinārkolēģija 410, 416
- viņa atbildība
  disciplinārā 410–418
- viņa pienākumi
  lemjot par apelācijas tiesvedības ierosināšanu 613–616
- viņa lēmums
  administratīvā pārkāpuma lietā 343–347, 349–353, 355–364, 367, 371, 530–533, 535–538, 584–586, 639–641
  par atteikumu ierosināt apelācijas tiesvedību 584–587, 613–616, 630–630
  par atteikumu pieņemt blakus sūdzību 456, 458, 460, 461, 466, 504, 505, 613–616, 625–628
  par atteikumu pieņemt pieteikumu 375, 377, 379, 380, 389, 390, 397, 399, 401, 402, 411–414, 428–431, 436, 442–444, 450, 487, 488, 490, 510, 511, 518, 519, 524–526, 569–573, 594–600
  par blakus sūdzības izskatīšanu mutvārdu procesā 654–656
  par blakus sūdzības izskatīšanu rakstveida procesā 456–458, 460, 466
  par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību izpildei 588–592, 613–617
  par pieteikuma atstāšanu bez virzības 399–401
  par tiesvedības izbeigšanu 482, 483

lpp.

Tiesu prakse
- administratīvo tiesu 121, 382, 409
  Senāta 13, 205, 245, 311, 339, 403, 478, 488, 492, 514, 597
- starpkaru perioda Senāta 225
- vispārējās jurisdikcijas tiesu 368, 597, 599
- sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Kopienu tiesa, Judikatūra, Senāts, Tiesa, un Nolēmumu rādītāju

Tiesvedība
- attiekšanās ierosināt apelācijas tiesvedību
  ja blakus sūdzība iesniegta par jau izlemtu jautājumu 654–658
  apelācijas tiesvedību 584–587, 592, 613–615, 630
  ja sūdzību ierosinājusi persona nav bijusi tam pilnvarota 585
- lietas izskatīšanas atlikšana 85, 639
- lietas izskatīšana bez procesa dalībnieka (viņa pārstāvja) klātbūtnes 113, 128, 154, 188, 195, 224, 225, 241, 242, 255, 276, 307, 325, 367, 372, 460
  bez apelācijas sūdzības iesniedzēja (viņa pārstāvja) klātbūtnes 638–646
- lietas izskatīšana mutvārdu procesā 458–460, 619, 624–628, 654–656
- lietas izskatīšana pēc būtības 99, 100, 120, 121, 132, 135, 148, 262, 303, 310, 363, 396, 453, 454, 477,479, 480, 488, 541, 576, 577, 593, 596–599, 603, 609–611, 614, 620, 622
  apelācijas instances tiesā (apgabaltiesā) 72, 84, 242, 300, 540, 545, 552, 555, 577, 649, 653
  atcelta nolēmuma nosūtīšana izskatīšanai pēc būtības rajona tiesai 485, 489, 492
  Senātā 577, 593, 597, 599, 610, 629
- lietas izskatīšana rakstveida procesā 74, 115, 119, 161, 163, 167, 169, 284, 287, 290, 291, 313, 332, 334, 625, 626, 655
  blakus sūdzības – sk. Blakus sūdzība
  kasācijas instancē krimināllietā 16
  tā maiņa uz mutvārdu procesu 624–628, 655, 656
- lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem 54, 63, 530–535, 538, 593–600
  civilprocesā 598, 599
  tās jēga (mērķis) 593, 596
- lietas nosūtīšana apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par kasācijas sūdzības virzību 637
- lietas nosūtīšana jaunai izskatīšanai 26, 63, 102, 124, 149, 158, 159, 182, 199, 210, 216, 234, 249, 251, 268, 269, 281, 282, 302, 330, 353, 373
- lietas pakļautības izvērtēšana tās izskatīšanai administratīvajā tiesā 113–117, 128, 129, 374–545
  lietas, kas nav pakļautas administratīvās tiesas kontrolei 266, 388–404, 410, 455, 473, 478, 479, 509, 511–516, 518–538, 550, 551, 553, 555

lpp.
- lietas virzības kavēšana 624–626
- strīdu (prasījumu) izskatīšana civilprocesuālā kārtībā....262, 264, 266, 274, 405–409, 487, 538
administratīvajā tiesā ierosinātu lietu izskatīšanas pabeigšana....405, 409
- tās apturēšana 662
ja lietas izskatīšana nav iespējama, iekams nav izlemta cita lieta 54, 62, 63, 158, 159, 336
- tās izbeigšana 117, 479, 611, 618–620, 622, 662
daļā 77, 81, 85, 161, 249–251, 263
ja blakus sūdzība iesniegta par jau izlemtu jautājumu 654–658
ja izbeidzies tiesiskais strīds 450
ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.... 72, 73, 79–81, 129, 130, 187, 249–251, 263, 426, 427, 456, 457, 460, 461, 463–466, 469, 470, 473–480, 482, 494, 496–498,501, 530, 531, 535, 538–541, 545, 547–550, 555, 564, 566–568, 609–611
ja pieteicējs atteicies no pieteikuma (prasījuma)....161, 657, 658
ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tādu tiesību....382, 530–535, 558–563, 566–568
nepamatota (apelācijas instancē) 405–409
pieņemot lēmumu 620, 622
termiņa nokavējuma dēļ....148, 450, 648–650

Tikumība (tās aizsardzība) 7, 15, 223, 317, 371, 372, 484

Tirgus
- konkrētais tirgus 321, 323, 326
konkrētais ģeogrāfiskais tirgus....321, 322, 325–329
konkrētas preces tirgus....321, 322, 325–329
- tirgus dalībnieks
tirgus vara 321, 323, 324, 326
- tirgus daļa....321, 323–326, 329
- sk. arī Konkurence

Transportlīdzeklis
- tā īpašnieks
viņa tiesības....303, 304, 310
viņa tiesības, ja administratīvā pārkāpumā iesaistīts transportlīdzeklis lietots bez viņa ziņas....530–538
- tā ievešana (muitošanas kārtība) 494–496
- tā konfiskācija (administratīvo pārkāpumu lietā) 125–129, 530, 532, 533, 535–538
- tā pārreģistrācijas aizliegums 125–130
- tā vadītājs
viņa medicīniskā pārbaude narkotisko vielu ietekmes konstatēšanai....354–365
- tā vadīšana alkohola reibumā 349–353

lpp.
- tā vadīšana narkotisko vielu ietekmē....354–364
- transportlīdzekļu tirdzniecības noteikumi....23

Trešā persona
- administratīvo pārkāpumu lietā 534, 536
- būvniecības procesā 272–276
zaudējumu atlīdzība....274
- tiesas procesā 520, 602, 603
tās nepieaicināšana 199, 647, 652
tās neierašanās sekas 307

U

Uzņēmējdarbība
- ierobežojumi – sk. Atļauja: speciālā
- nereģistrētas un nelicencēta 18–26
fizisko personu tiesības....21–23
- uzņēmējdarbības veicējs....18, 20–25

Uzņēmumu reģistrs
- komercreģistrs – sk. Komercreģistrs
- tā kompetence....21, 22, 636
šķīrējtiesu reģistrācijā 252–259
- valsts notārs
viņa lēmums....252–254, 258
viņa pienākumi....254, 258

Uzturēšanās atļauja
- pastāvīgās uzturēšanas atļauja....137, 141
- tās iegūšana....168
personai ar alternatīvo statusu....162

Uzziņa....35, 37–43, 422, 424
- tās noformēšanas prasības....37, 38
- tiesības uz uzziņu....35, 37, 40, 41

V

Vaina
- administratīvā pārkāpuma izdarīšanā....76, 77, 83, 96, 186–189, 213, 216, 296, 298, 303–312, 373
- iestādes
morālā kaitējuma nodarīšanā....223, 224, 261, 262, 269
- nodokļu likumu pārkāpumos....175
- tās noteikšana ceļu satiksmes negadījuma izraisīšanā....303–312, 333, 338

Valdība – sk. Ministru kabinets

lpp.

Valsts
- jēdziens 235, 236, 245, 294, 298–300
- ieceļošanas aizliegums (Latvijā); sk. arī Ārvalstnieks 3–17
- tās atbildība
  atbildētāja statuss administratīvajā procesā 150, 157
  valsts atbildības princips 502, 506
- tās ekonomiskā situācija 435, 439
- tās funkciju nodošana autonomā kompetencē 235, 243
- tās īpašums (manta) – sk. Īpašums, Privatizācija
- tās pienākumi
  atzīt personas dzimuma maiņu 217–234
  cilvēktiesību jomā (pamattiesību aizsardzība) 192, 197, 211, 215, 227, 235, 242, 481–486, 489
  noziedzības novēršanā 395, 396, 486, 489
  publiski tiesiskajās attiecībās 219, 232, 435–437, 439
  sociālas valsts princips 283, 288
- tās politika
  ekonomiskā reforma 473, 475, 477–479
  enerģētikas 408
- tās tiesības
  noteikt labvēlīgākus cilvēktiesību standartus 246
- valsts amatpersona – sk. Amatpersona: valsts
- valsts noslēpums
  to saturošas informācijas izskatīšana tiesā 6, 7
- valsts pensija – sk. Pensija
- valsts vara
  fiziska persona kā valsts varas subjekts 455, 462
  tiesu vara 410, 414–417, 513
  varas dalīšanas princips 410, 415–417
  sk. arī Valsts pārvalde
- sk. arī Demokrātiska valsts, Tiesiska valsts

Valsts ieņēmumu dienests
- tā amatpersonas
  viņu iespējamās noziedzīgās darbības 52
  viņu pilnvaras 101, 102, 521
  viņu tiesības 24, 101, 113, 127–129, 496, 521–523
- tā faktiskās rīcības pārsūdzēšana 419–427, 540–542, 558–563
  par atbildes nesniegšanu uz sūdzību 74–77, 79, 81, 84, 85
  par izziņas neizsniegšanu 518, 519
- tā ģenerāldirektors
  vienošanās slēgšana ar nodokļu maksātāju 120–124
  viņa kompetence 122, 521
  viņa lēmumi 19, 24, 27–29, 36, 37, 44–52, 55, 56, 64–68, 70, 72–77, 80–83, 88, 95–98, 104, 112, 114–117, 120–122, 125, 129, 130, 420, 421, 423, 494, 495, 499, 540, 544, 630–632, 634

lpp.
- tā iekšējo tiesību aktu piemērošana 90, 91, 93
- tā lēmumi 18–130
  par administratīvo sodīšanu 55–63, 95–102, 125–130, 419–427
  par muitas deklarācijas noformēšanu 493–501
  par nodokļu parāda bezstrīdus piedziņu 111–117, 540–544
  par nodokļu parāda uzrēķinu 119–124, 539, 540
  par nodokļu pārmaksas novirzīšanu nodokļu parāda segšanai 539–545
  par nodokļu un ienākumu maksājumiem valsts budžetā 19–25, 45–52
  par nodokļu parāda un soda naudas aprēķināšanu darbības apturēšanas tiesā sekas 64–73
  par pārreģistrācijas aizlieguma noteikšanu komersantam 635, 636
  par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personureģistra 27–34
  par uzņēmuma darbības ar vispārējo galvojumu apturēšanu 88–93
  tiesības to apstrīdēt (pārsūdzēt) 111–117
- tā pienākumi
  lemjot par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra 27–34
  nodokļu pārmaksas gadījumā 539– 545
- tā pieprasījums 493, 496–498, 501
  kredītiestādei sniegt informāciju par bankas klientu 518–523
  nodokļu maksātājām (iesnieg dokumentus nodokļu aprēķinu pārbaudei) 28–34
- tā skaidrojumi par tiesību normu piemērošanu 36–40
- tā tiesības 27–33
  ierobežojumi nodokļu parāda un nokavējuma naudas aprēķināšanā lēmuma apstrīdēšanas stadijā 64–74
  nodokļu maksājumu noteikšanā 21, 24, 500, 501
  pārskatīt nodokļu audita pārskatu (revīzijas atzinumu) 18, 20, 22, 25, 52
- tā uzdevumi 24, 92, 520–523
- tā veiktās tematiskās pārbaudes 95, 96, 101, 102, 558–562
- tā vēstule 88, 90, 501
- sk. arī Muita: muitas iestāde

Valsts nodeva
- par apelācijas sūdzību 614–616
  tās samaksu apliecinošs dokuments (maksājuma uzdevums) 588–592
- par pieteikumu administratīvajai tiesai 400, 401
- uzņēmējdarbības riska valsts nodevas parāds 90

Valsts pārvalde
- hierarhiskā sistēma 467, 469
- tās pienākumi
  pamats privātpersonas subjektīvajām publiskajām tiesībām 546, 553, 555, 559, 560
  rīkoties paredzami un noteikti 35, 41

lpp.

- tās darbība
  vienkāršas pārvaldes darbības 493, 501
- tās iestāde
  tās kompetence.....92, 310
  sk. arī Iestāde un Iestāžu rādītāju
- tās principi
  attiecībās ar indivīdu piemērojamie.....146
  labas pārvaldības princips..... 89, 144, 263, 370, 372
  padotība likumam un tiesībām 481, 484, 485
- tās uzdevumi
  to deleģēšana (privātpersonai) 260, 265, 266, 294, 298, 300, 388, 391, 392, 437
- tiesiskās attiecības valsts pārvaldē 455, 456, 462
- valsts pārvaldes joma.....235, 236, 243, 244, 388–391, 392, 394, 410, 416, 417, 509, 513, 515, 528

Valsts robežsardze
- tās darbība, izpildot lēmumu par personas izraidīšanas no valsts.....150–157
  tiesības aizturēt ārzemnieku 154

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
- apdrošināšanas stāža aprēķināšana.....283, 285–287
- tās lēmums
  par atteikumu piešķirt pensiju.....588, 589
  par atteikumu izmaksāt pensiju.....290–293
  par pensijas piešķiršanu..... 284–287

Valsts zemes dienests
- tā vēstule.....649, 651

Vecāki
- atbildība bērnu audzināšanas pienākumu nepildīšanu.....183–191
  atbalsts mācību stundu kavēšanai.....183, 186, 187, 189, 190

Vide
- tās aizsardzība būvniecības procesā
  ietekmes uz vidi izvērtējums 270, 276, 277
  vides pārvaldes saskaņojums 271, 273, 276, 277

Z

Zaudējumi
- ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīti 250, 262, 429, 431, 436, 575, 576, 580, 648
  apturot būvniecību 603, 604, 607, 608
  to atlīdzināšana – sk. Atlīdzinājums
  to iespējamība.....601, 602, 604, 606, 608

lpp.

- administratīvo pārkāpumu lietās nodarīti
  ceļu satiksmes negadījumā.....303, 304, 306, 310, 311, 532–534
  nepamatoti piemērojot sodu (administratīvo arestu) 344, 345, 348
- mantiskie 76, 80, 237, 238, 429, 442–445, 532
  lietas risināšanā ieguldītā laika un pūļu neatzīšana 240, 250
- pakalpojumu līguma izpildes laikā nodarīti 406
- valsts pārvaldes iestāžu nodarīti 261, 269

Zeme
- tās noma
  nomnieka pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli 171, 176, 177
  nomnieka privatizācijas tiesības.....448–454
- tās piešķiršana pastāvīgā lietošanā 648–651
- tās privatizācija – sk. Privatizācija: zemes
- valsts
  tās nodošana pašvaldībai 524, 525, 528, 529
- zemes īpašums
  īpašnieka pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli..... 172, 174
- zemes lietotājs
  daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai piesaistīta zemesgabala.....171–176, 180
  pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli 171, 173–177, 180, 181
- zemes reforma; sk. arī Privatizācija.....171, 176, 451, 648
- zemesgabala dabiskais reljefs
  tā izmainīšana būvniecības procesā 270, 273–278

Zemnieku saimniecība
- tiesiskās attiecības tās darbībā 103–110

Iestāžu rādītājs

lpp.

I Iestādes, kuru izdotie administratīvie akti (faktiskā rīcība) tiek apstrīdēti

1. Latvijas Republikas Ministru kabinets
(Ministru prezidentam padotās iestādes)

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 294–302, 313–320

Valsts civildienesta pārvalde (VCP) 467–472

2. Ministrijas un tām padotās iestādes; valsts komercsabiedrības, kurās attiecīgas ministrijas ir valsts kapitāla daļu turētājas

Ekonomikas ministrija
Konkurences padome 321–330
Valsts būvinspekcija 270–282

Iekšlietu ministrija 331–341
Iekšlietu ministrs 3–8, 9–17
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP) 131–149; 150–159, 160–165, 166–170

Labklājības ministrija
Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA) 283–288, 289–293, 588–592

Tieslietu ministrija
Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs 252–259

Veselības ministrija
Valsts aģentūra “Sabiedrības veselības aģentūra” 260–269

3. Pašvaldību iestādes

Jelgavas dome 601–608

Līgatnes pagasta padome 473–480

Olaines pagasta padome 647–653

Rīgas dome
Administratīvā komisija 211–216
Dzimtsarakstu nodaļa 217–234

lpp.

Dzīvojamo māju privatizācijas komisija 574–583, 659–664
Komunālais departaments 192–199
Rīgas domes priekšsēdētājs 170–182
Vidzemes priekšpilsētas direkcija 200–210
Ventspils pilsētas dome 183–191

4. Policijas iestādes

Valsts policija 303–312

5. Valsts ieņēmumu dienests (VID)
(tā padotībā esošās iestādes un amatpersonas)

VID ģenerāldirektors 18–26, 27–34, 35–43, 44–52, 53–63, 64–73, 74–86, 87–94, 95–102, 103–110, 111–117, 118–124, 125–130, 419–427

6. Citas publisko tiesību juridiskās personas

Latvijas Zvērinātu advokātu padome 235–251

II Tiesas (tiesneši), kuru nolēmumi ir pārsūdzēti

Administratīvā apgabaltiesa 18–26, 27–34, 35–43, 44–52, 53–63, 64–73, 74–86, 87–94, 95–102, 103–110, 111–117, 118–124, 125–130, 131–149, 150–159, 160–165, 166–170, 171–182, 183–191, 192–199, 200–210, 211–216, 217–234, 235–251, 252–259, 260–269, 270–282, 283–288, 289–293, 294–302, 303–312, 313–320, 321–330, 331–341, 342–348, 349–353, 354–365, 366–369, 370–373, 374–387, 388–398, 399–404, 405–409, 410–418, 419–427, 428–434, 435–441, 442–446, 447–454, 467–472, 473–480, 481–485, 486–492, 493–501, 502–508, 509–517, 518–523, 524–529, 530–538, 539–545, 546–557, 558–563, 564–568, 569–573, 574–583, 601–608, 609–612, 618–623, 624–629, 638–646, 647–653, 659–664

Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis 455–466, 584–587, 588–592, 593–600, 613–617, 624–629, 630–633, 634–637, 654–658

lpp.

III Tiesas (tiesneši), kuras skatījušas lietas pirmajā instancē

Administratīvā rajona tiesa..... 18–26, 27–34, 35–43, 44–52, 53–63, 64–73, 74–86, 87–94, 95–102, 103–110, 111–117, 118–124, 125–130, 131–149, 150–159, 160–165, 166–170, 183–191, 192–199, 200–210, 211–216, 217–234, 235–251, 252–259, 260–269, 270–282, 283–288, 289–293, 294–302, 303–312, 313–320, 321–330, 331–341, 405–409, 447–454, 455–466, 473–480, 481–485, 493–501, 502–508, 539–545, 546–557, 558–563, 564–568, 588–592, 601–608, 609–612, 613–617, 618–623, 630–633, 647–653, 659–664

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis 374–387, 388–398, 399–404, 410–418, 428–434, 435–441, 442–446, 467–472, 486–492, 509–517, 518–523, 524–529, 569–573, 574–583, 593–600, 654–658

Aizkraukles rajona tiesas tiesnesis 638–646

Jelgavas tiesas tiesnesis.....342–348

Limbažu rajona tiesas tiesnesis.....584–587

Rīgas pilsētas tiesas

Kurzemes rajona tiesas tiesnesis 366–369

Latgales priekšpilsētas tiesas tiesnesis 349–353, 354–365

Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnesis.....370–373

Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesis.....530–538

Ziemeļu rajona tiesa 171–182

Tiesību aktu rādītājs

lpp.

1. Latvijas Republikas tiesību akti

1.1.Latvijas Republikas Satversme

(pieņemta 15.02.1922.)..... 168, 291–293, 376, 458, 482, 484, 506

1.pants 283, 288, 291, 316, 317, 410, 415

83.pants 410, 416, 458

89.pants 459, 513

90.pants 35, 41, 244, 249, 251

91.pants 204, 407

92.pants 10, 16, 21, 235, 238, 240, 242, 394–396, 407, 502, 506, 555

93.pants 486, 489

96.pants 3, 7, 142, 147, 217, 218, 227, 230, 481, 483, 486

98.pants 137

8.nodaļa *(89.–116.pants)* 461

100.pants 455, 459, 461

101.pants 455, 456, 462

104.pants 235–237, 245–247, 411, 415, 459

105.pants 211, 215, 527

109.pants 192, 283, 288

110.pants 142, 147, 192, 195, 197

111.pants 486, 489

116.pants 3, 7, 481, 483–485

1.2. Latvijas Republikas likumi

Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likums
(pieņemts 13.06.2002.).....92, 93, 263, 266

Administratīvā procesa likums
(pieņemts 25.10.2001.)..... 5, 9, 13, 28, 35, 37, 38, 40, 41, 58, 59, 62, 65, 71, 72, 78, 79, 84, 87, 93, 97, 102, 229, 235, 243, 244, 246, 260, 289, 292, 307, 374, 393, 397, 401, 403, 405, 408, 409, 425, 426, 443, 453, 458, 459, 470, 490, 502, 506, 509, 511, 515, 548, 561, 569, 571, 575, 579, 580, 587, 601, 605, 614, 619, 620, 625–628, 641, 642, 651, 654, 655, 657

1.pants 87, 91, 236, 243, 303, 306, 309, 311, 374, 382, 388, 389, 392, 393, 399, 401, 403, 417, 419, 424, 457, 486, 488, 493, 498, 499, 515, 524, 528, 549, 558, 560, 561

lpp.

2.pants 62, 200, 207, 410, 414, 417, 462, 548, 551
3.pants 9, 13
4.pants 271, 282
5.pants 200, 207, 288, 325
6.pants 219
7.pants 36
8.pants 325
10.pants 35, 36
11.pants 87, 92
12.pants 316, 317, 325
13.pants 271, 281, 282, 316, 317, 325
15.pants 222, 224, 229, 481, 485
17.pants 325, 657
19.pants 635
21.pants 635
28.pants 536
29.pants 558, 560–563
31.pants 555, 558–561, 563
34.pants 243
35.pants 585, 586
38.pants 558, 584–587
41.pants 621
42.pants 98, 619, 631, 663
43.pants 630, 632, 659, 660, 663, 664
44.pants 143, 661
46.pants 135, 143, 570, 618–621, 647, 652, 661
48.pants 143, 144, 620, 661
49.pants 95, 98, 100
55.pants 448, 452
59.pants 29, 222, 223, 233, 519
62.pants 29, 154
63.pants 155
64.pants 334, 502–507
65.pants 27, 29, 31, 275, 303, 306, 309–311
66.pants 27, 29, 31, 32, 34, 325
67.pants 29, 87, 92
70.pants 33, 53, 60, 70, 143, 616, 659–661, 663
74.pants 662
76.pants 662, 664
79.pants 647, 652, 662, 663

lpp.

81.pants 470, 542–544, 664
85.pants 131, 141, 145, 289, 292
86.pants 289, 292
87.pants 54, 63, 207, 289, 292, 293
88.pants 54, 63, 289, 292
89.pants 260, 266, 388, 389, 393, 411, 415, 417, 419, 428, 432, 433, 467, 470, 471, 510, 514, 539–543, 546, 547, 553
8.nodaļa *(92.–97.pants)* 84, 115, 502, 506
92.pants 84, 404, 418, 431, 443, 506
93.pants 84, 432, 502, 506
9.nodaļa *(98.–101.pants)* 38
98.pants 35, 37, 38, 40
99.pants 37, 38
100.pants 37, 38
101.pants 35, 41, 42
103.pants 30, 34, 48, 80, 106–108, 113, 158, 181, 198, 234, 240, 266, 374, 381, 414, 664
104.pants 291, 293
107.pants 80, 198, 626, 628
108.[1]pants 6
110.pants 325
112.pants 153
114.pants 458, 624, 627, 655
117.pants 81, 85
124.pants 589
132.pants 459
135.pants 640, 641
145.pants 325, 447, 453, 454
147.pants 587
148.pants 640
149.pants 195
150.pants 47, 74, 80, 82, 195, 275, 325, 542–544
152.pants 275, 296
153.pants 195, 198
154.pants 30, 34, 48, 81, 106–108, 153, 195, 213, 298, 422
161.–183.pants 299, 300
168.pants 195
169.pants 624
173.pants 624
178.pants 624

lpp.

184.pants 244, 374, 381, 382, 402, 414, 433, 437, 456, 463, 470, 488, 499, 502, 503, 506, 507, 510, 513, 527
185.pants 53, 57, 58, 60–62, 64, 71, 601, 605, 631
185.[1]pants 601, 605–608
trešā daļa 602, 608
186.pants 562
188.pants 100, 647, 651
191.pants 74, 148, 447, 453, 454, 569, 571, 619, 654, 657
pirmās daļas 1.punkts 387, 390, 397, 401, 402, 413, 417, 418, 436, 452, 505, 507, 512, 523, 570
pirmās daļas 2.punkts 654, 657
pirmās daļas 3.punkts 654, 657
pirmās daļas 8.punkts 378, 380
pirmās daļas 9.punkts 148
192.pants 488, 569, 571, 626, 629
193.pants 624
194.pants 624
195.pants 574–576, 580, 604, 605
197.pants 601, 604, 605, 608
200.pants 576
202.pants 577
203.pants 367
204.pants 480
220.pants 480
223.pants 367
235.pants 367
243.pants 407, 618, 622
246.pants 422
247.pants 195, 275
249.pants 153
250.pants 52, 240, 334, 492
251.pants 153
sestā daļa 8, 16
253.pants 148
255.pants 456, 463
28.nodaļa *(273.–277.pants)* 662
273.pants 54, 62, 159, 336
29.nodaļa *(278.–281.pants)* 641, 662
278.pants 74, 82, 83, 660, 662
279.pants 585, 638, 641, 642

lpp.

30.nodaļa *(282.–284.pants)* 662
282.pants 143, 148, 530, 534, 654, 657
1.punkts 73, 79, 129, 249–251, 266, 426, 427, 470, 476, 479, 498, 531, 535, 538, 541, 550, 555, 566, 567, 610
2.punkts 450, 533, 534, 566, 567
3.punkts 654, 657, 658
7.punkts 450
8.punkts 650
286.pants 460, 461, 471, 477, 478, 567
289.pants 585
292.pants 615
296.pants 569, 571, 588, 589, 615
297.pants 569, 571, 572, 616, 619
301.pants 585, 589, 592, 613–615
302.pants 106, 108, 213, 298, 300, 545, 551, 593, 596, 597, 661
307.pants 214, 298, 300
314.pants 641, 662
315.pants 457, 458, 624, 626, 655
316.pants 570, 571, 614–616, 619, 621, 631
317.pants 572
320.pants 569, 571
322.pants 458, 551, 593, 596, 597, 625, 655
323.pants 610, 611, 625, 629
pirmās daļas 1.punkts 398, 404, 446, 465, 472, 480, 501, 508, 517, 523, 529, 545, 557, 563, 568, 583, 587, 592, 593, 596, 597, 600, 608, 623, 629, 646, 653, 664
pirmās daļas 2.punkts 409, 572, 609, 611, 617
pirmās daļas 3.punkts 387, 418, 433, 441, 454, 485, 492, 538, 593, 596, 609, 611, 633, 637
pirmās daļas 4.punkts 593, 596
324.pants 387, 404, 418, 433, 458, 480, 492, 501, 508, 517, 523, 529, 568, 572, 583, 592, 621, 623, 633, 637, 646, 653
pirmā daļa 398, 409, 441, 446, 454, 465, 472, 485, 538, 545, 557, 563, 572, 587, 600, 608, 611, 617, 629, 658, 664
325.pants 225
326.pants 210, 225, 240, 241
327.pants 225, 240, 325, 367
328.pants 225, 635, 637
329.pants 225
332.pants 225
333.pants 569, 571

lpp.

334.pants 225
337.pants 225
342.pants 113, 128, 154, 188, 195, 225, 241, 255, 276, 307, 325, 367, 372
348.pants
1.punkts 26, 34, 52, 73, 85, 94, 110, 165, 170, 191, 259, 269, 288, 293, 312, 320, 341, 348, 365
2.*punkts* 43, 63, 102, 117, 124, 149, 159, 182, 199, 210, 216, 234, 251, 269, 282, 302, 330, 353, 373
3.*punkts* 73, 83, 85, 129, 251, 368, 427
349.pants 50, 69, 81, 91, 256
351.pants 26, 34, 43, 52, 63, 73, 85, 94, 102, 110, 117, 124, 129, 149, 159, 165, 170, 182, 191, 199, 210, 216, 234, 251, 259, 269, 282, 288, 293, 302, 312, 320, 330, 341, 348, 353, 365, 368, 373, 427
39.nodaļa *(353.–357.pants)* 530, 534
353.pants 54, 63, 530, 534, 593
354.pants 532–534, 593–595, 597–599
D daļa *(358.–386.pants)* 111, 114–116, 467, 469
Astotā sadaļa *(358.–374.pants)* 111, 115
40.–42.nodaļa *(358.–374.pants)* 469
358.pants 128
360.pants 153
361.pants 467, 469
363.pants 111, 115, 117, 152
375.pants 72
376.pants 72, 467, 469
384.pants 467, 469

Alkoholisko dzērienu aprites likums
(pieņemts 22.04.2004.) 96

Apcietinājumā turēšanas kārtības likums
(pieņemts 22.06.2006.) 481, 482, 484, 485

Ārstniecības likums
(pieņemts 12.06.1997.) 486, 487, 490–492

Autopārvadājumu likums
(pieņemts 23.08.1995.) 435, 439, 495

Bērnu tiesību aizsardzības likums
(pieņemts *19.06.1998.)* 15, 160, 162, 163, 165, 187

lpp.

Bezvalstnieku likums
(pieņemts 29.01.2004.) 162, 166, 169

Būvniecības likums
(pieņemts 10.08.1995.) 271, 273, 274, 278, 282, 568

Ceļu satiksmes likums
(pieņemts 01.10.1997.) 128, 332, 334, 337, 340, 364

Civillikums
(pieņemts 28.01.1937.) 109, 185, 533
3.pants 140
177.pants 183, 185, 188
183.pants 109
925.pants 605
1038.pants 604
1068.pants 603
1091.pants 273
1415.pants 392
1427.pants 475
1512.pants 520
1587.pants 520
2181.pants 103, 108
2289.pants 103, 109
2295.pants 638, 643
2315.pants 638, 644

Civilprocesa likums
(pieņemts 14.10.1998.) 248, 253, 408, 417, 477, 531, 538, 598, 599
2.pants 417
32.pants 407
53.pants 620
426.pants 597
447.pants 597
464.pants 417
478.pants 597–599
486.pants 252–257
539.pants 127
540.pants 127
632.pants 531, 538
633.pants 531, 538

lpp.

Civilstāvokļa aktu likums
(pieņemts 17.03.2005.).....222, 223, 228, 232

Darba likums
(pieņemts 20.06.2001.).....103, 108, 109, 331, 332, 339, 445, 644
28.pants 105, 108
109.pants 339

Elektroenerģijas tirgus likums
(pieņemts 05.05.2005.).....405, 408, 409

Elektronisko dokumentu likums
(pieņemts 31.10.2002.).....588, 591

Enerģētikas likums
(pieņemts 03.09.1998.).....406, 408

Epidemioloģiskās drošības likums
(pieņemts 11.12.1997.).....260–262, 264–267

Fizisko personu datu aizsardzības likums
(pieņemts 23.03.2000.).....234

Grozījumi Administratīvā procesa likumā
(pieņemts 26.10.2006.).....98

Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā
(pieņemts 10.04.2008.).....408, 409

Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā
(pieņemts 22.12.2005.).....587

Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā
(pieņemts 17.07.2007.).....301, 351

Grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"
(pieņemts 06.03.2008.).....258

Grozījumi likumā "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem"
(pieņemts 11.03.2004.).....209

Grozījumi Personu apliecinošu dokumentu likumā
(pieņemts 04.12.2007.).....161

Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums
(pieņemts 31.10.2002.).....486, 490

lpp.

Iesniegumu likums
(pieņemts 27.09.2007.).....235, 236, 411

Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās
(pieņemts 27.10.1994.).....239, 241, 245, 246, 248, 415

Imigrācijas likums
(pieņemts 31.10.2002.).....3–8, 12, 13, 16, 139, 142, 150–158

Informācijas atklātības likums
(pieņemts 29.10.1998.).....241, 455, 456, 459, 461, 462

Izglītības likums
(pieņemts 29.10.1998.).....183, 185, 188

Komerclikums
(pieņemts 13.04.2000.).....252–258, 376, 380
8.pants 636
12.pants 28
28.pants 253–258
29.pants 252–257
135.pants 634, 636
210.pants 634, 636
221.pants 636
224.pants 635

Konkurences likums
(pieņemts 18.06.1997.).....321, 322, 326, 329

Kredītiestāžu likums
(pieņemts 05.10.1995.).....518–522

Krimināllikums
(pieņemts 17.06.1998.).....59, 346, 393
162.pants 11, 14
195.pants 389, 393
217.pants 59
260.pants 335
318.pants 52

Kriminālprocesa likums
(pieņemts 21.04.2005.).....59, 391, 396, 397, 403, 531, 538, 642
25.pants 342, 346
344.pants 213, 214

lpp.

24.nodaļa *(336.–345.pants)* 531, 538
344.pants 295, 302
346.pants 391
375.pants 331, 336
560.pants 642
583.pants 16
651.pants 403
654.pants 403

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss
(pieņemts 07.12.1984.).... 18, 23, 25, 53, 54, 58, 59, 61, 62, 96, 97, 99, 126, 127, 213, 294, 303, 305, 307, 309, 426, 531, 532, 534, 536–538
8.pants 350
21.pants 313, 315–319
25.pants 57, 61
29.pants 57, 61
31.pants 57, 61
32.pants 316, 317, 350
35.pants 95, 96, 100–102
37.pants 99, 308
38.pants 59, 351
149.^{4}pants 532, 536
149.^{5}pants 536
149.^{15}pants 349, 350, 354, 355, 357, 362, 363, 536, 584, 639
155.^{2}pants 95, 96, 100
156. ^{1}pants 95, 96, 100
166.^{2}pants 21
166.^{30}pants 296
166.^{34}pants 314–319
167.pants 366–368
169.^{3}pants 125, 126, 129
171.pants 370, 371
173.pants 183–186, 188, 189
201.^{10}pants 421, 423
201.^{12}pants 125, 126, 129
201.^{13}pants 421, 423
201.^{14}pants 54–60, 62, 75, 493, 500, 501
201.^{39}pants 343, 345, 347
238.^{1}pants 97, 99
239.pants 56, 97, 99, 187, 303, 305–309, 370, 371, 373

lpp.

243.pants 216, 299, 300
245.pants 216
252.pants 422, 531, 536
254.pants 370, 372
255.pants 370, 372
257.pants 127, 419, 422, 424, 531, 533, 536
259.pants 425
Divdesmit pirmā nodaļa *(260.–267.pants)*....535
260.pants 216
261.pants 420, 427, 532, 534, 536
262.pants 585, 587
263.pants 585, 587
270.pants 97, 99
272.pants 186
274.^{1}pants 425, 533, 537
275.pants 53, 60
279.pants 60, 420, 426, 585
281.^{1}pants 53, 60
281.^{2}pants 642
283.pants 53, 56–59, 61, 62
284.pants 97–99, 351
286.pants 295, 301–303, 306, 308, 309, 349, 351, 352
pirmā daļa....211, 213, 344, 368
otrā daļa 214
286.^{1}pants 214, 295, 301, 302, 342, 347, 349–353
V sadaļa *(290.–321.pants)* 530, 535
Divdesmit ceturtā nodaļa *(290.–297.pants)*....129
291.pants 127
297.pants 125, 129, 531, 537, 538
298.pants 59
Divdesmit astotā nodaļa *(304.–307.pants)*....126, 129
304.pants 125, 127, 129
305.pants 127, 128
306.pants 127
317.pants 347

Latvijas Civilprocesa kodekss
(pieņemts 27.12.1963.)....598, 599, 651
239.^{3}pants 651
340.^{1}pants 598
343.^{2}pants 598

lpp.

Latvijas Kriminālprocesa kodekss
(pieņemts 06.01.1961.).....247, 248
109.pants 46, 48
393.[1]–393.[10]pants 238, 244

Latvijas Republikas advokatūras likums
(pieņemts 27.04.1993.).....235, 237, 241–243, 246

Latvijas Sodu izpildes kodekss
(pieņemts 23.12.1970.).....399–404, 486, 489–491, 509, 512, 514

Likums par ostām
(pieņemts 22.06.1994.).....298

Ministru kabineta iekārtas likums
(pieņemts 15.07.1993.).....179

Muitas likums
(pieņemts 18.03.2004.).....92, 93, 494, 496–498

Par akcīzes nodokli naftas produktiem
(pieņemts 13.11.1997.).....45, 48, 51

Par civilstāvokļa aktiem
(pieņemts 21.10.1993.).....220, 222, 224, 228

Par dzīvojamo telpu īri
(pieņemts 16.02.1993.).....178, 179, 193–195, 198

Par dzīvokļa īpašumu
(pieņemts 28.09.1995.).....603, 604, 607

Par iedzīvotāju ienākuma nodokli
(pieņemts 11.05.1993.).....22, 24

Par iedzīvotāju reģistru
(pieņemts 11.12.1991.).....136

Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā
(pieņemts 25.04.2002.).....294, 296–300

Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu
(pieņemts 28.05.1998.).....344, 348, 396

Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru
(pieņemts 20.11.1990.).....21, 22, 254, 253, 258

lpp.

Par mērījumu vienotību
(pieņemts 27.02.1997.).....276

Par nekustamā īpašuma nodokli
(pieņemts 04.06.1997.).....171–174, 176, 177, 181, 182

Par nodokļiem un nodevām
(pieņemts 02.02.1995.)..... 18, 20–23, 25, 29, 30, 48, 51, 64, 66–72, 101, 102, 111, 113–116, 118–124, 182, 496, 539–544, 559

Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu
(pieņemts 18.12.1997.).....388–394, 396, 397

Par ostām – sk. Likums par ostām

Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā
(pieņemts 06.12.2001.).....192–197

Par pašvaldībām
(pieņemts 19.05.1994.).....428–430, 432, 433, 435, 436, 439, 449, 546, 548–552, 554

Par pievienotās vērtības nodokli
(pieņemts 09.03.1995.).....20, 27–31, 90, 495

Par policiju
(pieņemts 04.06.1991.)..... 303, 306–309, 331–333, 335, 339, 340, 370–372

Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem
(pieņemts 12.04.1995.).....200–210

Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem
(pieņemts 19.10.2000.).....406–408

Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām
(pieņemts 12.06.1997.).....192, 197

Par sociālo drošību
(pieņemts 07.09.1995.).....192, 197

Par tiesu varu
(pieņemts 15.12.1992.).....414, 416, 417

Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības
(pieņemts 12.04.1995.).....131, 133, 135–139, 145, 146, 167

lpp.

Par uzņēmējdarbību
(pieņemts 26.09.1990.).....18, 20–25

Par Valsts ieņēmumu dienestu
(pieņemts 28.10.1993.).....24, 29, 30, 101, 102, 112, 113, 125–128, 518, 520, 521, 523

Par valsts pensijām
(pieņemts 29.11.1990.).....290, 292, 293

Par valsts pensijām
(pieņemts 02.11.1995.).....286, 287, 291–293

Par valsts pensiju pagaidu aprēķināšanas kārtību
(pieņemts 21.10.1993.).....290

Par valsts sociālo apdrošināšanu
(pieņemts 01.10.1997.).....103, 105–108, 110

Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju
(pieņemts 21.06.1995.).....171–173, 178–182, 574, 575, 577, 579–581, 583

Par valsts un pašvaldību finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu
(pieņemts 19.07.1995.).....475, 476

Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju
(pieņemts 17.02.1994.).....374–378, 380, 381, 383–387, 451, 452

Patvēruma likums
(pieņemts 07.03.2002.).....162

Personu apliecinošu dokumentu likums
(pieņemts 23.05.2002.).....160–162, 165

Pilsonības likums
(pieņemts 22.07.1994.).....142

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums
(pieņemts 19.07.1995.).....315–317

Prokuratūras likums
(pieņemts 19.05.1994.).....391, 396, 397, 403, 509–516

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums
(pieņemts 13.03.1997.).....310

lpp.

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums
(pieņemts 07.04.2004.).....304, 306, 307, 310, 311

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums
(pieņemts 31.10.2002.)..... 197

Standartizācijas likums
(pieņemts 14.10.1998.).....475

Tiesnešu disciplinārās atbildības likums
(pieņemts 27.10.1994.).....410, 414, 416

Valsts civildienesta likums
(pieņemts 07.09.2000.).....332, 339, 340, 445, 469

Valsts drošības iestāžu likums
(pieņemts 05.05.1994.).....5

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likums
(pieņemts 17.03.2005.).....241, 246, 443

Valsts pārvaldes iekārtas likums
(pieņemts 06.06.2002.).....87, 92, 118, 123, 235, 243, 260, 265, 298, 300, 431, 435, 437, 438, 459, 482, 552

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums
(pieņemts 02.06.2005.).....240, 261, 269, 442–445, 502, 506

Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums
(pieņemts 02.06.2005.).....448, 450–452, 473, 479

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums
(pieņemts 31.10.2002.).....449, 473–479

1.3. Ministru kabineta noteikumi

Administratīvo aktu procesa noteikumi
(*13.06.1995. noteikumi Nr.154*).....44–48, 50, 52, 131, 134, 140, 141, 145

Administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentu glabāšanas, realizācijas un iznīcināšanas kārtība, kā arī realizētās vai iznīcinātās mantas atlīdzināšanas kārtība
(*10.05.2005. noteikumi Nr.314*).....127

lpp.

Alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes pārbaudes kārtība
(*23.08.2005. noteikumi Nr.625*) 358, 364, 365

Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība
(*23.04.2002. noteikumi Nr.165*) 283, 285–288

Asignējumu piešķiršanas un izpildes kārtība
(*10.04.2007. noteikumi Nr.236*) 590

Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi
(*07.10.1997. noteikumi Nr.348*) 23

Ceļu satiksmes noteikumi
(*29.06.2004. noteikumi Nr.571*) 340

Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība
(*23.04.1996. noteikumi Nr.154*) 358, 495, 588, 589, 591, 592

Dzīvojamās telpas īres maksā ietilpstošo apsaimniekošanas izdevumu aprēķināšanas metodika
(*29.01.2002. noteikumi Nr.45*) 178, 179

Dzīvokļa īres maksas aprēķināšanas kārtība
(*06.05.1997. noteikumi Nr.169*) 175, 178

Elektroenerģijas piegādes un lietošanas noteikumi
(*22.10.1996. noteikumi Nr.413*) 405–408

Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi
(*26.06.2007. noteikumi Nr.452*) 407

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments
(*28.10.2003. noteikumi Nr.594*) 331, 332, 335, 336, 339, 340

Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums
(*01.11.2005. noteikumi Nr.827*) 490

Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu
(*25.02.2003. noteikumi Nr.97*) 192, 197, 240

Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi
(*18.07.2006. noteikumi Nr.586*) 9, 10, 12, 13

Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids
(*11.01.2005. noteikumi Nr.15*) 354, 356–362, 364

lpp.

Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka nodokļu maksājumu lielumu
(*20.06.2000. noteikumi Nr.200*) 20–24

Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra
(*09.09.2003. noteikumi Nr.502*) 27–33

Latvijas nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība
(*06.02.2001. noteikumi Nr.52*) 133, 135, 140, 141, 144, 146

"Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība
(*04.04.2000. noteikumi Nr.131*) 172, 173, 176, 177, 180

Medicīniskās aprūpes un darbspējas ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas nolikums
(*29.03.2005. noteikumi Nr.218*) 491

Noteikumi par akcīzes nodokļa nodrošinājumiem alkoholiskajiem dzērieniem, tabakas izstrādājumiem un naftas produktiem
(*25.03.2004. noteikumi Nr.171*) 93

Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs
(*20.03.2007. noteikumi Nr.199*) 489, 490

Noteikumi par būvju pieņemšanu ekspluatācijā
(*13.04.2004. noteikumi Nr.299*) 603

Noteikumi par dzīvokļu īpašnieku piedalīšanos daudzdzīvokļu mājas uzturēšanā un apsaimniekošanā līdz dzīvojamās mājas privatizācijai
(*13.05.1997. noteikumi Nr.176*) 175, 179, 181, 182

Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem
(*08.09.2005. noteikumi Nr.847*) 359, 363

Noteikumi par medicīnisko palīdzību notiesātajiem un apcietinātajiem brīvības atņemšanas iestādēs
(*19.10.1999. noteikumi Nr.358*) 489

Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas ierīcēm un iekārtām
(*01.07.2003. noteikumi Nr.361*) 96

Noteikumi par šķīrējtiesu reģistru
(*29.03.2005. noteikumi Nr.204*) 258

Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību
(*06.11.2006. noteikumi Nr.920*) 443

lpp.

Pasažieru regulāro autopārvadājumu iekšzemes maršrutu atklāšanas, grozīšanas, slēgšanas un atļauju izsniegšanas kārtība
(*26.02.2002. noteikumi Nr.84*) 435, 438–440

Pasta noteikumi
(*29.08.1995. noteikumi Nr.265*) 33

Pasta noteikumi
(*21.06.2005. noteikumi Nr.445*) 33

Pievienotās vērtības nodokļa nodrošinājuma apjoma noteikšana, tā iesniegšanas, piemērošanas un samazināšanas kārtība
(*22.04.2004. noteikumi Nr.391*) 93

Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā
(*20.12.2005. noteikumi Nr.977*) 332, 334, 337

Preču deklarēšanas un vienkāršotās muitošanas kārtība
(*04.11.2002. noteikumi Nr.504*) 494, 496–498

Slimokases izveides un darbības noteikumi
(*21.10.1997. noteikumi Nr.360*) 437

Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts
(*31.08.1998. noteikumi Nr.334*) 332, 334, 337

Veselības aprūpes finansēšanas noteikumi
(*12.01.1999. noteikumi Nr.13*) 437

Veselības inspekcijas nolikums
(*05.02.2008. noteikumi Nr.76*) 491

Vispārīgie būvnoteikumi
(*01.04.1997. noteikumi Nr.112*) 270, 271, 273–275, 277, 278, 282

1.4. Citi Ministru kabineta dokumenti

Ierēdņa uzvedības principi
(*09.01.2001. instrukcija Nr.1*) 340, 559

Maksājumu izpildes kārtība Valsts kasē
(*06.11.2007. instrukcija Nr.17*) 589, 590

Par valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas valsts stratēģiju (pamatnostādnēm)
(*04.08.2003. rīkojums Nr.486*) 451

lpp.

1.5. Citi Latvijas tiesību akti

1.5.1. Ministriju tiesību akti

Latvijas būvnormatīvs LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai"
(*apstiprināts ar Arhitektūras un celtnicības ministrijas 03.05.1993.pavēli Nr.50*) 270, 271, 279, 280

Par civilstāvokļa aktu reģistrāciju Latvijas Republikā
(*Tieslietu ministrijas 02.09.1998. instrukcija*) 220, 222

Par Latvijas kombinētās nomenklatūras koda piemērošanu sedlu vilcējam
(*Finanšu ministrijas 2000.gada skaidrojums Nr.7-2-01/158*) 494

1.5.2. Citu valsts iestāžu tiesību akti

Latvijas kombinētā nomenklatūra (LKN) 494, 498

Metodiskie norādījumi par galvojumu muitas parāda, pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa nodrošinājumu piemērošanu Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestādēs
(*apstiprināti ar VID ģenerāldirektora 23.07.2004. rīkojumu Nr.1137 "Par galvojumu muitas parāda un pievienotās vērtības nodokļa nodrošinājumu piemērošanu"*) 90, 91, 93

Valsts policijas darbinieku profesionālās ētikas un uzvedības kodekss
(*Valsts policijas 31.05.2005. noteikumi Nr.1*) 340

1.5.3. Pašvaldību tiesību akti

Par Rīgas attīstības plāna 1995.–2005.gadam pieņemšanu un Rīgas pilsētas apbūves noteikumu apstiprināšanu
(*Rīgas domes 12.12.1995. lēmums Nr.2819*) 270–276, 278–281

Personu, kurām nepieciešama pašvaldības palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā, reģistrācijas un pašvaldības palīdzības sniegšanas kārtība
(*Rīgas domes 16.11.2004. saistošie noteikumi Nr.76*) 193, 194, 196–198

Rīgas pilsētas pašvaldības nolikums
(*Rīgas domes 27.09.2005. saistošie noteikumi Nr.17*) 662

Rīgas teritorijas un tajā esošo ēku un būvju uzturēšanas un saglabāšanas noteikumi
(*Rīgas domes 14.12.1999. saistošie noteikumi Nr.54*) 212, 213, 215, 216

lpp.

2. Starptautiskie tiesību akti

2.1. Starptautiskie līgumi

ANO Konvencija par bērna tiesībām
(pieņemta 20.11.1989.; Latvijā spēkā no 14.05.1992.)... 15, 183, 185, 187, 188

Bērnu tiesību deklarācija
(pieņemta 20.11.1989.; Latvijā spēkā no 24.03.1992.)..... 183, 185, 187, 188

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
(pieņemta 04.11.1950.; Latvijā spēkā no 27.06.1997.)..... 156, 157, 459, 552
6.pants 10, 16, 238, 241, 244, 249, 251, 555
8.pants 142, 147, 197, 217, 218, 227, 230, 481, 483, 484
12.pants 217, 218, 227
13.pants 513
14.pants 238, 244, 249, 251
50.pants 445
1.protokola 1.pants 211, 215
7.protokola 1.pants 150, 154, 156
7.protokola 4.pants 342, 346

Eiropas vietējo pašvaldību harta
(pieņemta 15.10.1985.; Latvijā spēkā no 01.04.1997.)..... 550

Konvencija par apatrīdu skaita samazināšanu
(pieņemta 30.08.1961.; Latvijā spēkā no 13.07.1992.)..... 142

Konvencija par bezvalstnieka statusu
(pieņemta 28.09.1954.; Latvijā spēkā no 06.02.2000.)..... 160, 162–164, 166–170
Konvencijas komentāri ANO Augstākās komisijas bēgļu jautājumos
(sk.:*http://www.unhcr.org/home/PUBL/3d4ab67f4.pdf.*) 164, 169

Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju
(pieņemta 08.11.1990.; Latvijā spēkā no 01.04.1999.) 395, 396

Latvijas un PSRS Savstarpējās palīdzības pakts
(parakstīts 05.10.1939.)..... 206

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām
(ANO; pieņemts 16.12.1966.; Latvijā apēkā no14.07.1992.) 458, 459
6.pants 486, 489

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija
(ANO; pieņemta 10.12.1948..; Latvijā spēkā no 24.03.1992.)
1.pants 203
23.pants 442, 444, 445

lpp.

2.2. Citi starptautisko tiesību dokumenti

ANO Pamatprincipi attieksmei pret cietumniekiem
(pieņemti 14.12.1990.)..... 489

ANO Principu apkopojums par visu personu aizsardzību, kuras ir jebkādā veidā aizturētas vai atrodas apcietinājumā
(pieņemts 09.12.1988.)..... 489, 490

Eiropas Cilvēktiesību tiesas reglaments
(nolikums)..... 238, 241, 244, 248, 444, 445

Harmonizētās preču aprakstīšanas un kodēšanas sistēmas skaidrojumi
((saīsināti: Harmonizētās sistēmas skaidrojumi) Pasaules Muitas organizācijas skaidrojumi: *http://www.wcoomd.org/ie/index.html*) 494

2.3. Eiropas Savienības tiesību akti

2.3.1. Dibināšanas līgums

Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (Romas līgums)
(parakstīts 25.03.1957.)
249.pants 87, 94

2.3.2. Regulas

Padomes Regula (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi *(pieņemta 12.10.1992.)* 39, 93, 423, 427

Komisijas Regula (EEK) Nr.2454/93, ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EEK) Nr.2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi
(pieņemta 02.07.1993.) 75, 80, 81, 93

Eiropas Kopienu Komisijas Regula (EK) Nr.1422/95, ar ko nosaka sīki izstrādātus īstenošanas noteikumus melases importam cukura nozarē un ar ko groza Regulu (EEK) Nr.785/68
(pieņemta 23.06.1995.) 38, 40

Eiropas Kopienu Komisijas Regula (EK) Nr. 1423/95, ar ko paredz sīki izstrādātus īstenošanas noteikumus produktu, izņemot melasi, importam cukura nozarē
(pieņemta 23.06.1995.) 38, 40

2.3.3. Direktīvas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr.1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK
(pieņemta 29.04.2004.) 9, 12, 13

lpp.

Padomes Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai
(pieņemta 27.01.2003.) 160, 162–164

Padomes Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
(pieņemta 29.04.2004.) 160, 164, 165

2.3.4. Citi Eiropas Savienības tiesību akti

Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās
(http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:01:31997Y1209(01):LV:PDF) 321, 326, 327

2.4. Eiropas Padomes tiesību akti

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās
(pieņemta 13.09.1989.) 601, 606

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(91)10 par personas datu, kas atrodas valsts institūciju rīcībā, paziņošanu trešajām pusēm
(pieņemta 09.09.1991.) 459

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(97)18 par tādu personas datu aizsardzību, kas tiek vākti un apstrādāti statistikas nolūkos
(pieņemta 30.09.1997.) 459

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Rec(2002)2 par pieeju publiskiem dokumentiem
(pieņemta 21.02.2002.) 459

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem
(pieņemta 11.01.2006.) 486, 491

Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli
(pieņemta 12.09.1989.) 217–219, 226, 227, 231

Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1504(2001) par ilgtermiņa imigrantu neizraidīšanu
(pieņemta 14.03.2001.) 140

lpp.

3. Ārvalstu tiesību akti

Apvienotās Karalistes Dzimuma atzīšanas likums
(http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2004/ukpga_20040007_en_1) 231

Apvienotās Karalistes Dzimuma atzīšanas kolēģijas pārskats par valstīm, kuru atzīto dzimumu maiņu akceptē Apvienotajā Karalistē
(http://www.grp.gov.uk/documents/table_of_gender_recognition_schemes_apr_2004.pdf) 231

Armēnijas Republikas likuma par pilsonību 137

Tēžu rādītājs *

lpp.

Saturs

1. Vispārējie tiesību principi 761
1.1. Juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips....761
1.2. Nevainīguma prezumpcija 761
1.3. Samērīguma princips....761
1.4. Tiesiskās drošības princips....761
1.5. Tiesiskās paļāvības princips 762
1.6. Tiesiskās vienlīdzības princips....763
1.7. Tiesiskuma princips 763
1.8. Vienlīdzības princips....763

2. Latvijas Republikas Satversme 763

3. Starptautiskie līgumi 771

4. Eiropas Savienības tiesību akti 775

5. Eiropas Padomes tiesību akti 777

6. Latvijas Republikas likumi 780

7. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi 854

8. Judikatūra....862
8.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra....862
8.2. Eiropas Kopienu tiesas judikatūra....863
8.3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūra 864
8.4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra....865

9. Citi tiesību avoti 875
9.1. Cilvēktiesību komitejas prakse....875
9.2. Ministriju tiesību akti....875
9.3. Pašvaldību tiesību akti....876
9.4. Tiesību zinātnes atziņas 877

* Tēzes sakārtotas pēc tās pamatojošā tiesību avota (tiesību avots, kurš norādīts tēzē) un alfabēta secībā.
Tēzes pamatojošie tiesību avoti sakārtoti nodaļās pēc to veida un normativitātes un nodaļu ietvaros – alfabēta secībā.

1. Vispārējie tiesību principi

1.1. Juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips

Valsts pārvalde nevar atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Iestādes atteikuma pamatojums, liedzot pieteicējam saņemt sūtījumu tikai tādēļ, ka Ministru kabinets nav konkretizējis saņemamo priekšmetu sarakstu un daudzumu, ir pretrunā ar valsts pārvaldes padotības likumam un tiesībām principu un juridiskās obstrukcijas aizliegumu *(juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips, Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmitā daļa) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

1.2. Nevainīguma prezumpcija

Par nevainīguma prezumpcijas pārkāpumu, nosakot nodokļu vai ienākumu maksājumus budžetā, nevar tikt uzskatīts apstāklis, vai persona ir tikusi arī sodīta saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu. Pienākums ieskaitīt ienākumus, kuri gūti no nereģistrētas vai nelicencētas uzņēmējdarbības, nav saistāms ar administratīvā soda uzlikšanu vai neuzlikšanu *(nevainīguma prezumpcija) (Lieta Nr.SKA-14/2008)* 18

1.3. Samērīguma princips

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 271

1.4. Tiesiskās drošības princips

Viens no vispārējiem tiesību principiem ir tiesiskās drošības princips. Atbilstoši tam iestādei nav pienākuma atgriezties pie administratīvā akta, kas ir kļuvis galīgs pēc apstrīdēšanas termiņa beigām vai pēc

visu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas. Šā principa ievērošana ļauj novērst to, ka administratīvie akti, kas rada tiesiskas sekas, tiktu apstrīdēti neierobežotu laiku *(tiesiskās drošības princips, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

1.5. Tiesiskās paļāvības princips

Gadījumos, kad iestāde ar kļūdainiem izteikumiem radījusi privātpersonai tiesisko paļāvību uz kādu konkrētu rezultātu, tai administratīvā akta izdošanas procesā jāsakaras ar divu tiesību principu – tiesiskuma principa un tiesiskās paļāvības principa sadursmi. No vienas puses, privātpersonai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem. No otras puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai – jāatbilst tiesību normām. To, kuram principam ir jādod priekšroka, jāizlemj katrā konkrētajā gadījumā *(tiesiskuma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 7., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35-36

Tiesiskās paļāvības princips ir viens no tiesiskas valsts pamatiem. Atbilstoši tam valsts pārvaldei jārīkojas paredzami un konsekventi, savukārt privātpersona, ja tā saņēmusi skaidru iestādes viedokli kādā jautājumā, uz to var paļauties, attiecīgi plānojot savu rīcību. Vērtējot tiesiskās paļāvības principa piemērošanu, katrā konkrētā situācijā ir jāpārbauda, vai bija kaut kas, uz ko privātpersona varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, vai attiecīgās personas paļāvība konkrētajā gadījumā ir aizsardzības vērta *(tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 10.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 271

1.6. Tiesiskās vienlīdzības princips

Strīda esamību vienošanās līguma noslēgšanas kontekstā nedrīkst vērtēt šauri, attiecinot to tikai uz gadījumiem, kad par nodokļu parāda esamību ir iesniegts pieteikums tiesā. Jāuzskata, ka strīds ir arī tad, ja nodokļu maksātājs nav turpinājis nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas/pārsūdzības procesu, bet gan ir piedāvājis noslēgt vienošanās līgumu. Tas, ka nodokļu maksātājs izvēlas nevis iesniegt apstrīdēšanas iesniegumu augstākā iestādē un secīgi pēc tam pieteikumu tiesā, bet piedāvā noslēgt vienošanos, nenozīmē, ka nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas starpā strīds ir beidzies. Strīds būs atrisināts brīdī, kad nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas savstarpējā tiesiskā attiecība būs izbeigta vai nu ar izpildi, vai ar lēmuma atcelšanu *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrā, ceturtā daļa, tiesiskās vienlīdzības princips) (Lieta Nr.SKA-502/2008)* 118

1.7. Tiesiskuma princips

Gadījumos, kad iestāde ar kļūdainiem izteikumiem radījusi privātpersonai tiesisko paļāvību uz kādu konkrētu rezultātu, tai administratīvā akta izdošanas procesā jāsakaras ar divu tiesību principu – tiesiskuma principa un tiesiskās paļāvības principa sadursmi. No vienas puses, privātpersonai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem. No otras puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai – jāatbilst tiesību normām. To, kuram principam ir jādod priekšroka, jāizlemj katrā konkrētajā gadījumā *(tiesiskuma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 7., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35-36

1.8. Vienlīdzības princips

No privātpersonas viedokļa nav būtiski, kā valsts pārvaldes iekšienē mainās vienas vai otras iestādes viedoklis par to, kā ir izlemjami noteikta veida jautājumi. Publiski tiesiskajās attiecībās valsts, iepretim privātpersonai, pastāv kā vienots veselums, un ikviena privātpersona var sagaidīt, ka visi valsts lēmumi salīdzināmos apstākļos būs līdzīgi *(vienlīdzības princips, Administratīvā procesa likuma 6.pants) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 219

2. Latvijas Republikas Satversme

1.pants

Demokrātiskā valsts iekārtā valsts varas īstenošana ne tikai tiek dalīta starp trim valsts varas atzariem – likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu –, bet pastāv arī instrumenti, ar kuriem katrs valsts varas atzars zināmā mērā ietekmē citus valsts varas atzarus. Tā ar līdzsvara un atsvara sistēmas palīdzību tiek sasniegts varas dalīšanas patiesais mērķis – varas mērenība, valsts varas institūcijām savstarpēji iedarbīgi kontrolējot citai citu *(Latvijas Republikas Satversmes 1.pants) (Lieta Nr.SKA-216/2008)*.....410

Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 ”Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība” mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu. Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka jādod tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu 14.1.apakšpunktu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, ņemot vērā arī loģikas likumus. Šaubas (pretrunas) jātulko par labu indivīdam. Tā kā Latvijas Republika ir sociāla valsts, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai *(Latvijas Republikas Satversmes 1., 109.pants, Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 “Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība”, Satversmes tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-247/2008)* 283

83.pants

Tiesnešu disciplinārkolēģija ir tiesu varai piederīga tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kas ir neatkarīga no izpildvaras un likumdošanas varas un kas īsteno tai likumā noteiktās funkcijas tiesu varas jomā, proti, izskata lietas par tiesnešu disciplinārajiem pārkāpumiem. Tādējādi tiesnešu disciplinārā atbildība ir jautājums, kas nav saistīts ar valsts pārvaldes jomu. Šā jautājuma izlemšana ietilpst tiesu varas sfērā *(Latvijas Republikas Satversmes 83.pants*, *Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 2., 3.pants) (Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410

90.pants

Uzziņa ir veids, kā privātpersona var uzzināt kompetentās iestādes viedokli par tiesību normu piemērošanu konkrētā situācijā, pirms ir uzsākta publiski tiesisko attiecību dibināšana (administratīvā akta izdošana). Izmantojot tiesības uz uzziņu, persona īsteno savas konstitucionālās tiesības zināt savas tiesības, kas ir vērstas uz tiesiskās noteiktības un tiesiskās skaidrības nodrošināšanu. Īstenojot šīs tiesības, persona var plānot savu rīcību, nebaidoties, vai pati ir pareizi sapratusi konkrētās tiesību normas *(Latvijas Republikas Satversmes 90.pants, Administratīvā procesa likuma 98.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

92.pants

Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Publisko tiesību jomā šīs tiesības ir saistītas ar valsts atbildības principu. Administratīvajā procesā valsts atbildības princips ir nostiprināts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā. Saskaņā ar minēto likumu noteikumiem personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko

rīcību. Tādējādi likums neparedz iespēju personai prasīt atlīdzinājumu par iestādes procesuālajiem lēmumiem vai procesuālajām darbībām, kam nav galīgā noregulējuma rakstura, nesagaidot procesa noslēgumu *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Administratīvā procesa likuma 8.nodaļa, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

Tā kā pieteicējam, kaut arī viņš neatrodas Latvijā, nav liegtas tiesības pārsūdzēt spriedumu kriminālietā kasācijas kārtībā, kā arī viņš pats ir norādījis kontaktadresi, uz kuru var sūtīt viņam adresēto korespondenci, un pieteicējam nav liegta iespēja sazināties ar advokāti, ar pārsūdzēto lēmumu par izraidīšanu nav tikušas pārkāptas pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants) (Lieta Nr.SA-2/2008)* 10

Tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā ietilpst arī personas tiesības uz advokātu – uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu. Turklāt šīs tiesības ietver arī valsts pienākumu šādu palīdzību sniegt personām, kuras pašas nevar to atļauties *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 235

93.pants

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

96.pants

Aizliedzot pieteicējam ieceļot Latvijas Republikā, netiek ierobežotas tiesības uz privāto dzīvi, jo pieteicēja radiniekiem nav šķēršļu satikties ar pieteicēju viņa mītnes valstī. Tā kā netiek minēts neviens cits šķērslis, kāpēc pieteicēja radinieki nevarētu satikties ar pieteicēju viņa mītnes zemē, pieteicēja privātās dzīves ierobežojums nav nesamērīgs ar sabiedrības drošības interesēm *(Latvijas Republikas Satversmes 96., 116.pants) (Lieta Nr.SA-1/2008)* 3

Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)*.. 217-218

Tiesības saņemt pienākošo korespondenci kā vēstuļu, tā arī cita veida sūtījumu (sīkpaku, paku) veidā ietilpst tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

Arī apcietinātās personas tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus ietilpst pamattiesībā uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa. Tomēr valsts ir tiesīga noteikt zināmus ierobežojumus un ieviest kontroli pār apcietināto korespondenci. Ierobežojums var tikt noteikts uz likuma pamata un ja tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā *(Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamat-brīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa, Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta otrā daļa, 21.pants) (Lieta Nr.SKA-575/2008)*.....481

Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

100.pants

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību vispārpieejamā informācija sniedzama ikvienam un neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ informācija prasīta. Ar jēdzienu ikviens minētās tiesību normas, kā arī attiecīgi Informācijas atklātības likuma izpratnē saprotama ikviena privātpersona, proti, ikviens pamattiesību (cilvēktiesību) subjekts *(Latvijas Republikas Satversmes 100.pants) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

101.pants

Ja persona iestādei prasa informāciju kā valsts varas subjekts (amatpersona), īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai, strīdi par pieprasītās informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu nav pakļauti izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Minētā pamats ir tas, ka administratīvais process aptver tikai attiecības starp valsts pārvaldi un privātpersonu, nevis attiecības valsts pārvaldes iekšienē. Savukārt, ja persona informāciju iestādei prasa kā privātpersona, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, tad viņai vispārīgi būtu jāatzīst tiesības brīvi piekļūt vispārpieejamajai informācijai neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ viņa vēlas iegūt šo informāciju. Šādos gadījumos personas un iestādes strīds par informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu ir pakļauts administratīvā procesa kontrolei *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455-456

Jebkurš cilvēks jeb fiziska persona ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts. Tomēr fiziska persona, kura pilda valsts dienestu (ir publiskas personas amatpersona), ir arī valsts varas subjekts un jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa. Proti, amatpersonas funkciju izpildes ietvaros cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Ievērojot, ka valsts nav pamattiesību subjekts, arī cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

Lai izvērtētu, vai informācijas nesniegšana ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā, izšķiroša nozīme jāpiešķir informācijas pieprasījumu saturam un starp informācijas pieprasītāju un iestādi pastāvošajām attiecībām – lietas apstākļiem pēc to satura, nevis formas. Proti, būtiski noskaidrot, vai persona informāciju prasījusi, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, vai īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai. Izšķiroša nozīme ir nevis tam, uz kādām tiesību normām persona savos informācijas pieprasījumos atsaukusies vai kā personas pieprasījumus vērtējusi iestāde, bet gan tam, kādu tiesisko attiecību ietvaros pēc būtības informācijas pieprasījumi izteikti *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

104.pants

Apstāklis, ka Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā līdztekus valsts iestādēm ir minētas pašvaldību iestādes, nenozīmē, ka atbildēšanas pienākums ir tikai valstij (šaurā nozīmē) un pašvaldībām. Šī tiesību norma interpretējama paplašināti. Jēdzienā "valsts" plašā nozīmē ietilpst arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas.

Latvijas likumos, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā, tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs personas vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts" *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236

Atbildes nesniegšana uz personas iesniegumu ir atzīstama par iestādes faktisko rīcību. Vienlaikus jāņem vērā, ka atbildes sniegšana uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti, pieteicējs, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu un Iesniegumu likumu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu citas darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām tiesību normām *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Administratīvā procesa likuma 89.pants, Iesniegumu likums) (Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410-411

Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā ir paredzētas tiesības ikvienam likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Šīs tiesības tiek īstenotas uz personas iniciatīvas pamata, vēršoties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un uz tiem ir motivēti atbildēts. Tā kā valsts savus pienākumus īsteno ar dažādu institūciju starpniecību, tad Satversmes 104.panta kontekstā tas nozīmē, ka persona vēršas pie attiecīgās kompetentās institūcijas un saņem kompetentu atbildi.

No Latvijas Republikas Satversmes 104.panta piemērošanas viedokļa ir būtiski konstatēt, vai persona ir vērsusies ar jautājumu, uz kuru lūdz sniegt atbildi, vai arī iesniegums vērsts uz konkrēta rezultāta sasniegšanu. Persona, atsaucoties uz Satversmes 104.pantu un likumu, kas reglamentē iesniegumu izskatīšanu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām normām. Satversmes 104.panta kontekstā personai ir tiesības saņemt tikai atbildi pēc būtības *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236

Latvijas Zvērinātu advokātu padome kā atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas institūcija ir uzskatāma par Latvijas Republikas Satversmes 104.panta subjektu, kuram, saņemot indivīda iesniegumu ar lūgumu sniegt atbildi, ir pienākums sniegt atbildi atbilstoši tiesību normām *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Latvijas Republikas Advokatūras likuma 18.pants) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236-237

105.pants

Pienākums tīrīt ielu nav pretrunā Latvijas Republikas Satversmei, ja vien tiek nodrošināts samērīgums starp personai uzlikto pienākumu un sasniedzamo mērķi – nodrošināt sakoptu pilsētvidi (*Latvijas Republikas Satversmes 105.pants*) (*Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

109.pants

Ikvienam ir tiesības uz sociālo atbalstu (aizsardzību) sociālo risku gadījumā. Pašvaldības sniegtā palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā arī ir viens no sociālā atbalsta veidiem un tāpēc likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" pareizi ir paredzētas personas tiesības saņemt minēto palīdzību. Taču šāds likuma regulējums nav tulkojams tikai gramatiski un tas neizslēdz ģimenes kā atsevišķu indivīdu kopuma tiesības kopīgi pretendēt uz minēto palīdzību. Tas ir, likumā paredzētās personas tiesības nenozīmē, ka pašvaldības palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā reģistrējamas tikai atsevišķas personas, nevis ģimene kopā un ka ikvienā gadījumā, lemjot par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir atsevišķi jāizvērtē katra ģimenes locekļa atbilstība noteiktajiem kritērijiem, lai ģimeni uzņemtu palīdzības sniegšanas rindā. Valsts arī garantē aizsardzību un atbalstu laulībai, ģimenei, vecāku un bērna tiesībām, veicina ģimenes aizsardzību, atbalstīšanu un attīstību *(Latvijas Republikas Satversmes 109., 110. pants, likuma "Par sociālo drošību" 1.pants) (Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu. Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka jādod tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu 14.1.apakšpunktu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, ņemot vērā arī loģikas likumus. Šaubas (pretrunas) jātulko par labu indivīdam. Tā kā Latvijas Republika ir sociāla valsts, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai *(Latvijas Republikas Satversmes 1., 109.pants, Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", Satversmes tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-247/2008)* 283

110.pants

Ikvienam ir tiesības uz sociālo atbalstu (aizsardzību) sociālo risku gadījumā. Pašvaldības sniegtā palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā arī ir viens no sociālā atbalsta veidiem un tāpēc likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" pareizi ir paredzētas personas tiesības saņemt minēto palīdzību. Taču šāds likuma regulējums nav tulkojams

tikai gramatiski un tas neizslēdz ģimenes kā atsevišķu indivīdu kopuma tiesības kopīgi pretendēt uz minēto palīdzību. Tas ir, likumā paredzētās personas tiesības nenozīmē, ka pašvaldības palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā reģistrējamas tikai atsevišķas personas, nevis ģimene kopā un ka ikvienā gadījumā, lemjot par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir atsevišķi jāizvērtē katra ģimenes locekļa atbilstība noteiktajiem kritērijiem, lai ģimeni uzņemtu palīdzības sniegšanas rindā. Valsts arī garantē aizsardzību un atbalstu laulībai, ģimenei, vecāku un bērna tiesībām, veicina ģimenes aizsardzību, atbalstīšanu un attīstību *(Latvijas Republikas Satversmes 109., 110. pants, likuma "Par sociālo drošību" 1.pants) (Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

111.pants

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

116.pants

Aizliedzot pieteicējam ieceļot Latvijas Republikā, netiek ierobežotas tiesības uz privāto dzīvi, jo pieteicēja radiniekiem nav šķēršļu satikties ar pieteicēju viņa mītnes valstī. Tā kā netiek minēts neviens cits šķērslis, kāpēc pieteicēja radinieki nevarētu satikties ar pieteicēju viņa mītnes zemē, pieteicēja privātās dzīves ierobežojums nav nesamērīgs ar sabiedrības drošības interesēm *(Latvijas Republikas Satversmes 96., 116.pants) (Lieta Nr.SA-1/2008)*.....3

Konstatējot, ka pamattiesības ierobežojums nav noteikts uz likuma pamata, tiesai nav tālāk jāvērtē, vai ierobežojums nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un vai tas būtiski skar pieteicēja pamattiesību. Pamattiesības īstenošanas prettiesiska liegšana, iestādei neizdarot tiesiskuma un samērīguma apsvērumus, *per se* ir būtisks cilvēktiesību pārkāpums *(Latvijas Republikas Satversmes 116.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

3. Starptautiskie līgumi

Bērnu tiesību deklarācija

Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums *(Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips, Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

6.pants

Tā kā pieteicējam, kaut arī viņš neatrodas Latvijā, nav liegtas tiesības pārsūdzēt spriedumu kriminālietā kasācijas kārtībā, kā arī viņš pats ir norādījis kontaktadresi, uz kuru var sūtīt viņam adresēto korespondenci, un pieteicējam nav liegta iespēja sazināties ar advokāti, ar pārsūdzēto lēmumu par izraidīšanu nav tikušas pārkāptas pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants) (Lieta Nr.SA-2/2008)*.....10

8.pants

Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217-218

Tiesības saņemt pienākošo korespondenci kā vēstuļu, tā arī cita veida sūtījumu (sīkpaku, paku) veidā ietilpst tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

Arī apcietinātās personas tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus ietilpst pamattiesībā uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa. Tomēr valsts ir tiesīga noteikt zināmus ierobežojumus un ieviest kontroli pār apcietināto korespondenci. Ierobežojums var tikt noteikts uz likuma pamata un ja tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā *(Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa, Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta otrā daļa, 21.pants) (Lieta Nr.SKA-575/2008)*.....481

Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

12.pants

Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217-218

Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

1.protokola 1.pants

Valstij ir jānodrošina, lai ar īpašumtiesību ierobežojumu, kas nepieciešams sabiedrības interesēs, indivīdam netiktu uzlikts pārāk liels apgrūtinājums. Ierobežojumam jābūt samērīgam. Ierobežojums ir samērīgs, ja sabiedrības intereses nevar tikt ievērotas citādi, kā vien uzliekot attiecīgo pienākumu (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

7.protokola 1.pants

Izraidīšana pirms pretargumentu uzklausīšanas ir pieļaujama tikai tad, ja ir jāizraida sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ *(Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 1.pants) (Lieta Nr.SKA-285/2008)* 150

7.protokola 4.pants

Atbilstoši *ne bis in idem* principam nav pieļaujams, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu tiek piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Princips *ne bis in idem* administratīvo pārkāpumu lietās tiek pārkāpts gadījumā, ja personai par vienu un to pašu pārkāpumu ir spēkā vairāki administratīvie sodi. Savukārt, ja sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu tiek grozīts ar augstākas instances tiesas spriedumu, sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu nestājas spēkā, jo tas tiek aizstāts ar jauno nolēmumu par administratīvā soda noteikšanu. Tādējādi šādos gadījumos nav pamata runāt par dubulto sodīšanu, jo tiesiska nozīme ir tam nolēmumam, kas galīgi noteic personai piemērojamo administratīvo sodu *(Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.panta pirmā daļa, Kriminālprocesa likuma 25.pants) (Lieta Nr.SKA-29/2008)* 342

Konvencija par bērna tiesībām

Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums *(Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips,*

Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008) 183

Konvencija par bezvalstnieka statusu

Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa (par bezvalstnieku nevar atzīt personu, kura atbilst nepilsoņa statusam) nav pretrunā ar Konvencijas par bezvalstnieka statusu 1.pantu, kurā definēts, kas ir bezvalstnieks konvencijas nozīmē. Konvencija neattiecas uz personām, kam valsts, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību. Konvencijas 1.pants tiešā tekstā nenorāda uz pilsonību, bet norāda uz tādu tiesību un pienākumu atzīšanu, kas saistīti ar pilsonību *(Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa, 1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu) (Lieta Nr.SKA-472/2008)* 166

Bezvalstnieka statusa atteikums pieteicējam ļauj īstenot cilvēktiesības, tostarp netiek pārkāpts samērīguma princips. Nepilsoņa statuss salīdzinājumā ar bezvalstnieka statusu nenoteic papildu ierobežojumus. Nepilsonim Latvijas tiesību normas garantē plašu ekonomisko un sociālo tiesību spektru. Tādēļ bezvalstnieka statusa piešķiršana personai, kurai pienākas nepilsoņa statuss, ir pretēja Bezvalstnieku konvencijas burtam un garam *(1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu) (Lieta Nr.SKA-472/2008)*.....166

Konvencija par bezvalstnieka statusu ir izstrādāta, lai sniegtu sociālu un ekonomisku aizsardzību tām personām, uz kurām netika attiecināts ne bēgļa statuss, ne arī kāds cits personas statuss, uz kura pamata persona var pieprasīt pamattiesību aizsardzību valstī, kurā tā dzīvo *(1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu) (Lieta Nr.SKA-472/2008)* 166

Uz personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss, netiek attiecinātas Konvencijas par bezvalstnieku statusu tiesību normas, tostarp tiesības saņemt ceļošanas dokumentu. Šī konvencija ir attiecināma uz bezvalstniekiem, bet ne uz patvēruma meklētājiem un bēgļiem *(1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu) (Lieta Nr.SKA-379/2008)* 160

Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Vispārējā cilvēktiesību deklarācija

Personas pašas veikts darbs lietas atrisināšanai nav darbs darba tiesisko attiecību izpratnē, jo persona tikai sagatavo dokumentus savu interešu aizsardzībai, nevis tiek nodarbināta citas personas labā. Tādēļ šādā gadījumā nav piemērojamas tiesības bez jebkādas diskriminācijas saņemt līdzīgu apmaksu par līdzīgu darbu *(Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 23.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-466/2008)*.....442

4. Eiropas Savienības tiesību akti

Eiropas Kopienas dibināšanas līgums

249.pants

Iekšējā normatīvajā aktā, ar kuru ir pamatots personai nelabvēlīgs administratīvais akts, ietvertā atsauce uz ārējiem nacionālo tiesību aktiem un Eiropas Kopienas tiesību aktiem, kā arī piemērotā iekšējā normatīvā akta publicēšana oficiālajā laikrakstā nepadara šo iekšējo normatīvo aktu par tādu, uz kura pamata iestāde drīkst attiecībā uz pieteicēju izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu. Atsauce uz nacionālajām tiesību normām un Eiropas Kopienas tiesību normām vērtējama vienīgi kā informatīva norāde. Iekšējā normatīvā akta publicēšana pati par sevi nepārvērš to par vispārsaistošu tiesību aktu *(Administratīvā procesa likuma 11.pants, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249.pants) (Lieta Nr.SKA-153/2008)*.....87

Eiropas Savienības Padomes Direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai *(pieņemta 27.01.2003.)*

Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK piešķīra dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz ceļošanas dokumenta izsniegšanu. Turklāt dokuments var tikt izsniegts tikai gadījumā, ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ patvēruma meklētājiem nepieciešamas būt citā valstī.

Arī spēkā esošā Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK, kura bija par pamatu grozījumu izdarīšanai Personu apliecinošu dokumentu likumā, kaut arī ir nedaudz striktāka attiecībā uz ceļošanas dokumentu izsniegšanu, tomēr arī šobrīd valstij ļauj atkāpties

no pienākuma izdot ceļojuma dokumentu *(Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai; Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu; Personu apliecinošu dokumentu likums) (Lieta Nr.SKA-379/2008)*.....160

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 5/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK *(pieņemta 29.04.2004.)*

Eiropas Savienības dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālās sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai. Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Kriminālas sodāmības esamību var ņemt vērā tikai tad, ja šo sodāmību pamatojošie apstākļi norāda uz tādu personisku darbību, kas apdraud spēkā esošo sabiedrisko kārtību. Turklāt atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības jēdzienu nozīmē, ka papildus sabiedriskajiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv reāli un pietiekami smagi draudi sabiedrības pamatinteresēm *(Eiropas parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi", Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SA-2/2008)*.....9

Padomes Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu *(pieņemta 29.04.2004.)*

Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK piešķīra dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz ceļošanas dokumenta izsniegšanu. Turklāt dokuments var tikt izsniegts tikai gadījumā, ja

radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ patvēruma meklētājiem nepieciešamas būt citā valstī.

Arī spēkā esošā Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK, kura bija par pamatu grozījumu izdarīšanai Personu apliecinošu dokumentu likumā, kaut arī ir nedaudz striktāka attiecībā uz ceļošanas dokumentu izsniegšanu, tomēr arī šobrīd valstij ļauj atkāpties no pienākuma izdot ceļojuma dokumentu *(Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai; Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu; Personu apliecinošu dokumentu likums) (Lieta Nr.SKA-379/2008)*.....160

Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās

Konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka, galvenokārt pamatojoties uz patērētāju viedokli par dažādos reģionos pārdoto preču savstarpējo aizstājamību. Ja patērētāji uzskata, ka vienā reģionā pārdodamā prece aizstāj citā reģionā pārdodamo preci, šie abi reģioni ir konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nosakot minēto tirgu, būtiski ir arī citi faktori – tostarp pieprasījuma īpatnības un šķēršļi, kas ierobežo patērētāju iespējas iegādāties preces *(Konkurences likuma 1.panta 3.punkts, Senāta judikatūra, Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās) (Lieta Nr.SKA-511/2008)*.....321

5. Eiropas Padomes tiesību akti

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās

Lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, tiesai ir jāvērtē: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks. Vispirms ir jāvērtē objektīvais kritērijs –pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Ja ir objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību. Ja pieteikums acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot

pagaidu noregulējumu ir noraidāms *(Administratīvā procesa likuma 185.[1] panta otrā daļa, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem

Slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā. Tomēr ieslodzītajām personām nav tiesību brīvi izvēlēties valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Ieslodzījuma vietās esošajām personām nodrošinātās valsts garantētās medicīniskās aprūpes pakalpojumu sniegšana ietilpst soda izpildes funkcijas nodrošināšanā. Tādējādi ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja tiek konstatēts būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums *(Ārstniecības likums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums, Latvijas Sodu izpildes kodekss, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem) (Lieta Nr.SKA-581/2008)*.....486

Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli

Bioloģisko dzimumpazīmju faktiska izmainīšana prasa vairākkārtējas un nopietnas medicīniskas manipulācijas un rada būtiskas fiziskas, tostarp neatgriezeniskas, izmaiņas. Līdz ar to personas izvēli veikt dzimuma maiņu nevar uzskatīt par vieglprātīgu vai patvaļīgu izvēli. Grūtības vai neiespējamība veikt pilnīgai dzimuma maiņai nepieciešamās operācijas īsā laikposmā nevar ierobežot personas tiesības piederēt tai sociālajai grupai, kurai tā jūtas piederīga, ja persona veic no savas gribas atkarīgās, turklāt – neatgriezeniskās, darbības šā mērķa sasniegšanai *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 218-219

Dzimums ietver ne tikai sievietes un vīriešus raksturojošās bioloģiskās dzimumpazīmes, ko pamatā nosaka pēc dzimumorgānu atšķirībām, bet arī psiholoģiskās dzimumpazīmes (kā persona pati sevi identificē) un sociālās dzimumpazīmes, kas ir specifisku kultūras ietekmē veidojošos īpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu sociālo uzvedību *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 218

Konstatējot transseksuālas personas dzimuma maiņu, nevar pēc analoģijas piemērot tos pašus kritērijus, pēc kuriem nosaka jaundzimuša bērna dzimumu. Dzimuma maiņas gadījumā jāņem vērā, ka cilvēks nevar pilnībā pārveidoties otrā dzimumā, ir iespējama tikai vairāk vai mazāk tuvāka pielāgošanās atkarībā no tā brīža zinātnes un medicīnas attīstības līmeņa un valstī vai – personas iespēju robežās – citās valstīs pieejamām medicīnas tehnoloģijām. Papildus fiziskajām

(bioloģiskajām) izmaiņām ir jānovērtē personas pašas identificēšanās ar konkrētu dzimumu un jāņem vērā, ka cilvēks ir ne tikai bioloģiska būtne, bet savu dzimuma lomu īsteno sabiedrībā, tātad jāvērtē arī viņa sociālā uzvedība un tas, kā viņu uztver sabiedrība.

Līdz ar to personas dzimuma maiņas konstatēšanas procesā jāvērtē ne tikai bioloģiskā atbilstība (tuvināšanās) mainītajam dzimumam, bet arī citas dzimumu raksturojošās pazīmes (izskats, ārējā ķermeņa uzbūve, psiholoģija un sociālā uzvedība), kā arī personas pārliecinoša vēlme un iespēja visu turpmāko dzīvi būt mainītajā dzimumā *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 218

Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)*.. 217-218

Medicīnas progress, jo īpaši dzimuma maiņas ķirurģija, mūsdienās sniedz iespēju veikt ķermeņa korekcijas, saskaņojot fizisko un psiholoģisko dzimumu un tādējādi piešķirot personai dzimuma identitāti, kas ir izšķiroša personības pazīme. Šādām izmaiņām vajadzētu attiecīgi atspoguļoties datos par personas civilo statusu – pretējā gadījumā transseksuālās personas tiktu pakļautas diskriminācijai un būtiskiem privātās dzīves aizskārumiem, kas rodas no neatbilstības starp to stāvokli sabiedrībā, kādu pieņēmis cilvēks pēc operācijām, un juridisko statusu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

Nosakot transseksuālas personas dzimumu, paļaušanās tikai un vienīgi uz ārsta vai ārstniecības iestādes izziņu par notikušu dzimuma maiņu ir nepietiekama un neadekvāta, jo dzimuma maiņas konstatēšanā izvērtējams plašāks faktoru kopums *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 218

Valstij ir jānodrošina ar transseksuālismu saistīto jautājumu risināšana gan likumdošanas ceļā, gan pārvaldē. Valstij pēc iespējas saudzējošāk attiecībā pret personu jānosaka, vai un kad ir objektīvs pamats dzimšanas reģistra ierakstu papildināšanai *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

6. Latvijas Republikas likumi

Administratīvā procesa likums

1.pants

Administratīvā akta un faktiskās rīcības obligāta pazīme ir publisko tiesību joma – tas ir, lai kādu lēmumu vai rīcību atzītu par pakļautu administratīvās tiesas kontrolei, tam jābūt īstenotam publisko tiesību jomā, turklāt ne jebkurā, bet tieši valsts pārvaldes jomā. Tādējādi kriminālprocesuāla rakstura lēmumi vai rīcība nav ne administratīvie akti, ne faktiskā rīcība *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)*.....388

Administratīvā procesa ietvaros galīgais noregulējums tiesiskajās attiecībās starp privātpersonu un valsti ir administratīvais akts vai galīga rakstura (pabeigta) faktiskā rīcība. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums, ar kuru kredītiestādei uzlikts pienākums apturēt darbības ar klienta naudas līdzekļiem, pēc būtības ir starplēmums procesā, kurš var turpināties kā kriminālprocess. Līdz ar to dienesta rīcībai šādos gadījumos nav administratīvā procesa rakstura, proti, tā nav vērsta nedz uz administratīvā akta izdošanu, nedz faktiskās rīcības veikšanu *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)* 389

Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 65.panta otrā daļa pašas par sevi nenoteic iestādes kompetenci izdot administratīvo aktu, bet šādai kompetencei no tiesību normām ir jāizriet. Turklāt administratīvā pārkāpuma lietā vispār nevar runāt par izdošanas izvēles administratīvo aktu. Ja ir konstatēts administratīvais pārkāpums un noskaidrota vainīgā persona, iestādei ir jāpieņem lēmums par šīs personas atbildību. Ja konkrētās tiesību normas to pieļauj, iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz atbildības pakāpes noteikšanu. Iestādei nav administratīvā akta izdošanas rīcības brīvības, ja ir formāli šķēršļi, lai šādu aktu vispār izdotu. Ja ir iestājies noilgums administratīvā pārkāpuma lietas lietvedībai, tad iestādei nav rīcības brīvības lemt par šīs lietvedības turpināšanu. Tāpēc Administratīvā procesa likuma 65.panta otrā daļa var tikt piemērota tikai gadījumā, ja ir turpināma lietvedība, citiem vārdiem, ja vispār ir lieta, kura ir jāizlemj pēc būtības, kā arī, ja šāda rīcības brīvība attiecībā uz administratīvā akta izdošanu ir paredzēta *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 65.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-355/2008)*.....303

Atšķirībā no ārējiem normatīvajiem aktiem, kas kā vispārsaistoši juridiski priekšraksti regulē attiecības starp publisko tiesību subjektu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, iekšējiem normatīvajiem aktiem ir cits uzdevums. Iekšējie normatīvie akti satur vairākkārtēji piemērojamas tiesību normas, bet tās nav tieši vērstas "uz āru", tas ir, to pamatuzdevums nav regulēt attiecības starp iestādi un personu. Ar iekšējo normatīvo aktu palīdzību administratīvajā procesā tiek sasniegts cits mērķis – ārējo tiesību normu vienveidīga un paredzama piemērošana *(Administratīvā procesa likuma 1.panta piektā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-153/2008)* 87

Brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumi, kurus tā pieņem, atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksam izskatot ieslodzīto personu iesniegumus, ir kriminālprocesuāli lēmumi, kuru tiesiskuma kontrole ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Arī visas darbības (tostarp starpdarbības un starplēmumi), kas vērstas uz šādu lēmumu pieņemšanu, uzskatāmas par kriminālprocesuāla rakstura darbībām un nav pakļautas izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi arī pieteikums par brīvības atņemšanas iestādes amatpersonas rīcību, nenodot ieslodzītās personas iesniegumu izskatīšanai Administratīvās komisijas sēdē, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Sodu izpildes kodekss) (Lieta Nr.SKA-143/2008)* 399

Iestādes konkrēta rīcība attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām personām, par kādām ir atzīstamas arī ieslodzītās personas, kas būtiski ierobežo personas cilvēktiesības, ir pakļauta kontrolei administratīvā procesa kārtībā *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Lai varētu vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā par kādu valsts rīcību, vispārīgs noteikums ir tāds, ka sekām, kas radušās no attiecīgās rīcības (lēmuma), ir galīgā noregulējuma raksturs. Līdz ar to jautājums par valsts rīcības pareizību var tikt nodots tiesas kontrolei tad, kad persona ir noskaidrojusi valsts galīgo attieksmi konkrētajā jautājumā (piemēram, saņemot lēmumu, ar kuru personai uzlikts kāds pienākums, un apstrīdēšanas procesa ietvaros nepanākot sev vēlamo rezultātu).

Procesa laikā iestāde var būt veikusi darbības vai pieņēmusi starplēmumus, kas ir vērsti uz galīgā lēmuma pieņemšanu, bet paši par sevi galīga rakstura regulējumu konkrētajā jautājumā nesatur. Starplēmumi un starpdarbības parasti nav atsevišķi pārsūdzami, bet ir pārbaudāmi kā iespējami procesuāli pārkāpumi pēc tam, kad process ir noslēdzies un ir pārsūdzēts galīgais lēmums *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419

Muitas iestādes vēstule, kurā pieteicējai tiek norādīts uz nepieciešamību anulēt iesniegtās muitas deklarācijas, kurās ir norādīti nepareizi preču kodi, un to vietā noformēt jaunas deklarācijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, uzskatāma par uzaicinājumu nodokļu maksātājam precīzi izpildīt savu likumā noteikto pienākumu deklarēt preces. Šāds uzaicinājums pats par sevi nerada nodokļu maksātājam tiešas tiesiskas sekas. Tādējādi šāds uzaicinājums nav administratīvais akts, jo iztrūkst administratīvā akta obligātā pazīme – "rada tiesiskas sekas". Vēstule nerada pieteicējai arī faktiskas sekas *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa) (Lieta Nr. SKA-617/2008)*.....493

Pēc pašvaldības iekšēja lēmuma pieņemšanas jautājums par valsts zemesgabala privatizāciju vēl nav līdz galam izlemts, jo jautājumu tālāk lemj Ministru kabinets. Ministru kabineta lēmums par zemesgabala nodošanu pašvaldības īpašumā bez atlīdzības tieši skars personu. Šo lēmumu kā administratīvo aktu persona var pārsūdzēt tiesā, jo ar šādu valsts zemesgabala atsavināšanas lēmumu tiks izbeigta zemesgabala privatizācija *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-792/2008)*.....524

Pieteikumu var iesniegt privātpersona (fiziskā vai juridiskā), kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Tā var vērsties tiesā gan pati, gan ar pārstāvju starpniecību un palīdzību *(Administratīvā procesa likuma 1.panta astotā daļa, 31.pants) (Lieta Nr.SKA-303/2008)*.....558

Vērtējot, vai kāds tiesību subjekts atzīstams par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē, attiecīgā subjekta institucionālajam statusam nav nozīmes – būtiskas ir veicamās funkcijas. Tas ir, Administratīvā procesa likuma izpratnē jēdziens "iestāde" atšķiras no šā paša jēdziena Valsts pārvaldes iekārtas likumā. Ja Valsts pārvaldes iekārtas likums galvenokārt reglamentē valsts pārvaldes institucionālo uzbūvi (un jēdziens "iestāde" tiek lietots šajā nozīmē), tad Administratīvā procesa likuma izpratnē nav būtiski, vai valsts varu īsteno valsts pārvaldes iestāde. Būtiski ir tas, ka attiecībā pret indivīdu tiek īstenota publiskā vara valsts pārvaldes jomā. Neatkarīgi no tā, kurai institūcijai (piemēram, tiešās valsts pārvaldes iestādei vai komersantam) likumdevējs uzticējis attiecīgo valsts varas pilnvaru īstenošanu, tās rīcība attiecībā pret indivīdu ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā *(Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-22/2008)*..... 235-236

Viena no administratīvā akta obligātajām pazīmēm ir tiesisko seku radīšana. Tiesiskas sekas tiek radītas tad, ja ar attiecīgo lēmumu tiek saistoši ietekmētas tiesiskās attiecības, proti, ja ar šo lēmumu tiek saistoši ietekmēts adresāta subjektīvo publisko tiesību un pienākumu loks. Privātpersonas tiesību loks attiecīgi var tikt papildināts vai arī samazināts. Tiesību loks tiek samazināts, ja personai tiek atņemtas kādas līdz šim bijušas tiesības.

Lai lēmumu varētu atzīt par administratīvo aktu, tam pašam par sevi jārada personai tiesiskas sekas. Tas nozīmē, ka lēmumam ir jāsatur galīgs noregulējums (izņemot gadījumu, kad starplēmums pats par sevi rada būtisku privātpersonas aizskārumu), proti, tam jābūt tādam, kas attiecīgajā administratīvajā procesā galīgi noregulē to jautājumu, kura dēļ process bija uzsākts *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-119/2008)*.....374

2.pants

Ja administratīvā procesa tiesā laikā iestājas tāds nepieciešamais priekšnoteikums pieteicēja prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, kas nepastāvēja laikā, kad par labvēlīga administratīvā akta izdošanu lēma iestāde, pieļaujams, ka procesuālās ekonomijas interesēs tiesa pati izvērtē jauno apstākli un administratīvā akta izdošanas iespējamību, nevis nodod jautājumu iestādei administratīvā procesa uzsākšanai no jauna *(Administratīvā procesa likuma 2., 5.pants, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)*.....200

Tieslietu ministra kā valsts konstitucionālā orgāna – Ministru kabineta – locekļa tiesības ierosināt vai atteikties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi ir uzskatāmas par ministra īpašu kompetenci konstitucionālo tiesību ietvaros. Šīs tiesības ir saistītas ar valsts varas dalīšanas principa īstenošanu, proti, tas ir instruments, ar kura palīdzību viens valsts varas atzars (izpildvara) var zināmā mērā kontrolēt citu valsts varas atzaru (tiesu varu). Tādējādi šis instruments ir vērsts uz valsts varas atzaru līdzsvarošanu. Līdz ar to ministra rīcība, ierosinot vai atsakoties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, neietilpst tikai viena valsts varas atzara – izpildvaras (valsts pārvaldes) – funkciju īstenošanā. Savukārt administratīvās tiesas kompetencē ietilpst tikai valsts pārvaldes ietvaros attiecībā uz privātpersonām veikto darbību un pieņemto lēmumu kontrole. Līdz ar to jāatzīst, ka tieslietu ministra rīcība saistībā ar disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei. Ja persona vēršas Tieslietu ministrijā ar mērķi panākt, lai tieslietu ministrs pret kādu tiesnesi ierosina disciplinārlietu, tieslietu ministra rīcība saistībā ar šādu iesniegumu nav pakļauta izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā *(Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.pants, Administratīvā procesa likuma 2.pants) (Lieta Nr.SKA-216/2008)*.....410

3.pants

Attiecībā uz lēmumiem par ieceļošanas aizliegumiem Latvijā nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas par to, ka personas, par kuru lēmums tiek pieņemts, darbības būtu jānorāda lēmumā. Šāds izņēmums no vispārējā administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību uzrādīšana lēmumā var kaitēt valsts drošības interesēm, tostarp norādītu attiecīgajai personai informācijas daudzumu, kas ir valsts drošības iestāžu rīcībā. Tādējādi, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir jāņem vērā Valsts policijas un iekšlietu ministra rīcībā uz lēmuma pieņemšanas brīdi esošā informācija par pieteicēja darbībām un jāvērtē, vai tā liecina par tādām pieteicēja darbībām, kas būtiski apdraud sabiedrisko kārtību *(Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SA-2/2008)*.....9

4.pants

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 271

5.pants

Ja administratīvā procesa tiesā laikā iestājas tāds nepieciešamais priekšnoteikums pieteicēja prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, kas nepastāvēja laikā, kad par labvēlīga administratīvā akta izdošanu lēma iestāde, pieļaujams, ka procesuālās ekonomijas interesēs tiesa pati izvērtē jauno apstākli un administratīvā akta izdošanas iespējamību, nevis nodod jautājumu iestādei administratīvā procesa uzsākšanai no jauna *(Administratīvā procesa likuma 2., 5.pants, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200

6.pants

No privātpersonas viedokļa nav būtiski, kā valsts pārvaldes iekšienē mainās vienas vai otras iestādes viedoklis par to, kā ir izlemjami noteikta veida jautājumi. Publiski tiesiskajās attiecībās valsts, iepretim privātpersonai, pastāv kā vienots veselums, un ikviena privātpersona var sagaidīt, ka visi valsts lēmumi salīdzināmos apstākļos būs līdzīgi *(vienlīdzības princips, Administratīvā procesa likuma 6.pants) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 219

7.pants

Gadījumos, kad iestāde ar kļūdainiem izteikumiem radījusi privātpersonai tiesisko paļāvību uz kādu konkrētu rezultātu, tai administratīvā akta izdošanas procesā jāsakaras ar divu tiesību principu – tiesiskuma principa un tiesiskās paļāvības principa sadursmi. No vienas puses, privātpersonai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem. No otras puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai – jāatbilst tiesību normām. To, kuram principam ir

jādod priekšroka, jāizlemj katrā konkrētajā gadījumā *(tiesiskuma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 7., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35-36

10.pants

Gadījumos, kad iestāde ar kļūdainiem izteikumiem radījusi privātpersonai tiesisko paļāvību uz kādu konkrētu rezultātu, tai administratīvā akta izdošanas procesā jāsakaras ar divu tiesību principu – tiesiskuma principa un tiesiskās paļāvības principa sadursmi. No vienas puses, privātpersonai ir tiesiskā paļāvība, ka iestāde rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem. No otras puses, iestādes darbībām jāatbilst tiesību normām, tās rīcībai jābūt tiesiskai – jāatbilst tiesību normām. To, kuram principam ir jādod priekšroka, jāizlemj katrā konkrētajā gadījumā *(tiesiskuma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 7., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35-36

Tiesiskās paļāvības princips ir viens no tiesiskas valsts pamatiem. Atbilstoši tam valsts pārvaldei jārīkojas paredzami un konsekventi, savukārt privātpersona, ja tā saņēmusi skaidru iestādes viedokli kādā jautājumā, uz to var paļauties, attiecīgi plānojot savu rīcību. Vērtējot tiesiskās paļāvības principa piemērošanu, katrā konkrētā situācijā ir jāpārbauda, vai bija kaut kas, uz ko privātpersona varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, vai attiecīgās personas paļāvība konkrētajā gadījumā ir aizsardzības vērta *(tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 10.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

11.pants

Iekšējā normatīvajā aktā, ar kuru ir pamatots personai nelabvēlīgs administratīvais akts, ietvertā atsauce uz ārējiem nacionālo tiesību aktiem un Eiropas Kopienas tiesību aktiem, kā arī piemērotā iekšējā normatīvā akta publicēšana oficiālajā laikrakstā nepadara šo iekšējo normatīvo aktu par tādu, uz kura pamata iestāde drīkst attiecībā uz pieteicēju izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu. Atsauce uz nacionālajām tiesību normām un Eiropas Kopienas tiesību normām vērtējama vienīgi kā informatīva norāde. Iekšējā normatīvā akta publicēšana pati par sevi nepārvērš to par vispārsaistošu tiesību aktu *(Administratīvā procesa likuma 11.pants, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249.pants) (Lieta Nr.SKA-153/2008)* 87

Izdodot nelabvēlīgu administratīvo aktu, tiek ierobežotas indivīda tiesības. Tiesiskas valsts princips prasa, lai tiesību ierobežošana notiktu iestādes pienācīgi pilnvarotas, tas ir, leģitimētas, rīcības ietvaros. No tiesiskas valsts principa izrietošais likuma atrunas princips noteic, ka iestāde drīkst ierobežot indivīda tiesības, ja šāda rīcība ir atļauta ar likumu vai uz likuma pamata izdotu ārējo normatīvo aktu. Likumdevējs Administratīvā procesa likumā ir tiešā tekstā ietvēris likuma atrunas principu un īpaši uzsvēris, ka iestāde nedrīkst administratīvo aktu pamatot ar iekšējo normatīvo aktu. Ja iestāde

administratīvā akta izdošanā ir piemērojusi kādu iekšējo normatīvo aktu, to administratīvajā aktā norāda, tomēr šai norādei ir tikai informatīvs raksturs *(Administratīvā procesa likuma 11.pants, 67.panta sestā daļa) (Lieta Nr.SKA-153/2008)*.....87

13.pants

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr. SKA-190/2008)*.....271

15.pants

Valsts pārvalde nevar atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Iestādes atteikuma pamatojums, liedzot pieteicējam saņemt sūtījumu tikai tādēļ, ka Ministru kabinets nav konkretizējis saņemamo priekšmetu sarakstu un daudzumu, ir pretrunā ar valsts pārvaldes padotības likumam un tiesībām principu un juridiskās obstrukcijas aizliegumu *(juridiskās obstrukcijas aizlieguma princips, Administratīvā procesa likuma 15.panta divpadsmitā daļa) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

29.pants

Likumā paredzētajos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Administratīvā procesa likuma 29.panta tiesību subjekts nav pieteicēja pārstāvis un nav arī pats pieteicējs, bet gan palīdz konkrētai privātpersonai aizstāvēt savas aizskartās tiesības. Šādā gadījumā pieteicējs Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē ir privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas, bet 29.panta subjekts tikai atsevišķas procesuālās darbības veic tās vietā, tādējādi aizstāvot šīs privātpersonas tiesības *(Administratīvā procesa likuma 29., 31.pants) (Lieta Nr.SKA-303/2008)*.....558

31.pants

Likumā paredzētajos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Administratīvā procesa likuma 29.panta tiesību subjekts nav pieteicēja pārstāvis un nav arī pats pieteicējs, bet gan palīdz konkrētai privātpersonai aizstāvēt savas aizskartās tiesības. Šādā gadījumā pieteicējs Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē ir privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas, bet 29.panta subjekts tikai atsevišķas procesuālās darbības veic tās vietā, tādējādi aizstāvot šīs privātpersonas tiesības *(Administratīvā procesa likuma 29., 31.pants) (Lieta Nr.SKA-303/2008)* 558

Pieteikumu var iesniegt privātpersona (fiziskā vai juridiskā), kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Tā var vērsties tiesā gan pati, gan ar pārstāvju starpniecību un palīdzību *(Administratīvā procesa likuma 1.panta astotā daļa, 31.pants) (Lieta Nr.SKA-303/2008)* 558

38.pants

Fiziskās personas pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī pilnvarojot pārstāvi mutvārdos iestādē vai tiesā uz vietas. Šāda regulējuma mērķis ir nodrošināt, lai procesā personas pilnvarojums tiktu noformēts tādā veidā, lai iestāde un tiesa varētu pārliecināties, ka pilnvarotā persona var rīkoties citas personas vārdā *(Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-170/2008)* 584

Ja procesa dalībnieks pats piedalās lietā, viņš var uzaicināt zvērinātu advokātu kā juridiskās palīdzības sniedzēju. Tādā gadījumā advokātam tiek izdots orderis (norīkojums, atļauja), kas apliecina faktu, ka konkrēts advokāts ir uzskatāms par juridiskās palīdzības sniedzēju konkrētam procesa dalībniekam konkrētā lietā. Savukārt, ja advokāts piedalās administratīvajā procesā kā pārstāvis, uz viņu (tāpat kā uz citiem pārstāvjiem) attiecināmas Administratīvā procesa likuma 38.pantā norādītās prasības pārstāvības noformēšanai *(Administratīvā procesa likuma 38.pants) (Lieta Nr.SKA-170/2008)* 584

Tā kā tiesību normas, kas reglamentē tematiskās pārbaudes veikšanu, šajā gadījumā attiecas uz juridisko personu – biedrību, tieši juridiskā persona arī var vērsties tiesā savu (kā juridiskās personas) tiesību aizsardzībai. Pārstāvot juridisko personu, tās pārstāvji – valdes locekļi – aizsargā nevis savas pašu, bet pārstāvamās juridiskās personas intereses, tie darbojas juridiskās personas interesēs un vārdā *(Administratīvā procesa likuma 38.pants) (Lieta Nr.SKA-303/2008)* 558

43.pants

Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmā daļa noteic, ka termiņam, kuru skaita mēnešos, pēdējā diena ir termiņa pēdējā mēneša attiecīgais datums. Ja termiņa pēdējā mēnesī nav attiecīgā datuma, termiņa pēdējā diena ir šā mēneša pēdējā diena. Ar jēdzienu

"attiecīgais datums" ir apzīmēts tas datums, kurš noteic termiņa tecējuma sākumu. Ar jēdzienu "attiecīgais datums" nevar būt apzīmēts datums, ar kuru sāk tecēt termiņš, jo tādējādi viena mēneša termiņš beigtos otrā mēneša sākuma datumā *(Administratīvā procesa likuma 43.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-872/2008)* 659

Procesuālo darbību, kuras veikšanai ir noteikts termiņš, var izpildīt līdz termiņa pēdējās dienas pulksten 24.00. Ja dokuments nodots sakaru institūcijai (pastam) termiņa pēdējā dienā līdz pulksten 24.00, tas uzskatāms par nodotu termiņā. Tādējādi tiesiska nozīme ir tai dienai, kurā sūtījums nodots pastam, nevis tai dienai, kurā pasts attiecīgo sūtījumu ir faktiski nosūtījis. Līdz ar to, ja iespējams konstatēt, ka sūtījums pastā nodots citā datumā, nekā norādīts pasta zīmogā, noteicošais ir faktiskās nodošanas datums *(Administratīvā procesa likuma 43.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-725/2008)* 630

46.pants

Ja persona lūdz tiesai atjaunot procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai, tai kopā ar lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu ir jāiesniedz arī pati blakus sūdzība, par kuru tiek lūgts atjaunot procesuālo termiņu. Ja persona iesniedz tiesai tikai lūgumu par termiņa atjaunošanu bez blakus sūdzības, uzskatāms, ka persona nav noteiktā kārtībā izteikusi vēlmi veikt konkrētu procesuālu darbību *(Administratīvā procesa likuma 46.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-614/2008)*.....618

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79.panta otro daļu privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, administratīvo aktu var apstrīdēt (un pārsūdzēt) mēneša laikā no dienas, kad tā uzzinājusi par šāda akta esamību, bet ne vēlāk kā gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Tādējādi, ja persona uzzinājusi par administratīvo aktu vēlāk nekā gada laikā kopš tā spēkā stāšanās, personai jālūdz nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana. Tā kā likumdevējs, kā atskaites punktu procesuālā termiņa skaitījumam šādām personām nosakot uzzināšanu par administratīvo aktu, vienlaikus ir paredzējis ierobežojumu "bet ne vēlāk kā gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās", nezināšana par administratīvā akta esību pati par sevi līdz ar to nevar būt automātiski pietiekams iemesls nokavētā gada termiņa atjaunošanai. Proti, lemjot par procesuālā termiņa atjaunošanu, nezināšana kā termiņa nokavējuma iemesls pēc gada termiņa beigām ir ņemama vērā tikai īpašos gadījumos, izvērtējot katra konkrētā gadījuma apstākļus *(Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa*, *79.panta otrā daļa, 188.pants) (Lieta Nr.SKA-795/2008)* 647

49.pants

Administratīvā akta neizdošana nav procesuāla darbība Administratīvā procesa likuma 49.panta izpratnē. Procesuālas ir tādas darbības, kas ir vērstas uz galīgā procesa rezultāta sasniegšanu, bet nav pats rezultāts – izdots administratīvais akts *(Administratīvā procesa likuma 49.pants) (Lieta Nr.SKA-218/2008)* 95

55.pants

Privātpersonas privatizācijas ierosinājums Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma izpratnē ir iesniegums, kurš vērsts uz publiskas personas lēmuma pieņemšanu par tai piederoša nekustamā īpašuma nodošanu privatizācijai. Līdz ar to šāds iesniegums ir iesniegums, uz kura pamata iestāde ierosina administratīvo procesu Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkta izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkts, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums) (Lieta Nr.SKA-518/2008)*.....448

64.pants

Administratīvā procesa likums pieļauj atsevišķu procesuālo lēmumu pārsūdzību tiesā pirms ir noslēdzies administratīvais process iestādē (piemēram, Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa). Šo procesuālo lēmumu pārsūdzība tiesā noteikta vienā instancē, un tiesa attiecīgo sūdzību izlemj ar lēmumu, kas nav pārsūdzams. Šāda sūdzība par iestādes procesuālo lēmumu ir nošķirama no pieteikuma, ar kuru persona iniciē administratīvo procesu tiesā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam. Proti, uz sūdzību un pieteikumu pārsvarā tiek attiecināti atšķirīgi Administratīvā procesa likuma noteikumi, piemēram, likums neparedz, ka persona, iesniedzot sūdzību par procesuālu lēmumu, vienlaikus varētu prasīt atlīdzinājumu par ar šo procesuālo lēmumu nodarīto kaitējumu, kā tas būtu pieteikuma par administratīvo aktu vai faktisko rīcību gadījumā *(Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa, 184.pants) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502-503

65.pants

Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 65.panta otrā daļa pašas par sevi nenoteic iestādes kompetenci izdot administratīvo aktu, bet šādai kompetencei no tiesību normām ir jāizriet. Turklāt administratīvā pārkāpuma lietā vispār nevar runāt par izdošanas izvēles administratīvo aktu. Ja ir konstatēts administratīvais pārkāpums un noskaidrota vainīgā persona, iestādei ir jāpieņem lēmums par šīs personas atbildību. Ja konkrētās tiesību normas to pieļauj, iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz atbildības pakāpes noteikšanu. Iestādei nav administratīvā akta izdošanas rīcības brīvības, ja ir formāli šķēršļi, lai šādu aktu vispār izdotu. Ja ir iestājies noilgums administratīvā pārkāpuma lietas lietvedībai, tad iestādei nav rīcības brīvības lemt par šīs lietvedības turpināšanu. Tāpēc Administratīvā procesa likuma 65.panta otrā daļa var tikt piemērota tikai gadījumā, ja ir turpināma lietvedība, citiem vārdiem, ja vispār ir lieta, kura ir jāizlemj pēc būtības, kā arī, ja šāda rīcības brīvība attiecībā uz administratīvā akta izdošanu ir paredzēta *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 65.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-355/2008)* 303

Pieņemot lēmumu par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, ir jāizdara lietderības apsvērumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam, jo likuma

"Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts ir piešķīris Valsts ieņēmumu dienestam tiesības, nevis pienākumu to darīt *(likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 65., 66.pants) (Lieta Nr.SKA-19/2008)*.....27

66.pants

Pieņemot lēmumu par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, ir jāizdara lietderības apsvērumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam, jo likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts ir piešķīris Valsts ieņēmumu dienestam tiesības, nevis pienākumu to darīt *(likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 65., 66.pants) (Lieta Nr.SKA-19/2008)*.....27

Tiesību normas noteic procedūru, kādā persona tiek izslēgta no ar pievienotās vērtības apliekamo personu reģistra. Valsts ieņēmumu dienestam nav piešķirtas izvēles tiesības šo procedūru piemērot atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tā ir obligāta, pirms vispār lemt, vai izslēgt personu no reģistra. Šīs procedūras izpildīšana (atgādinājuma un brīdinājuma nosūtīšana personai pirms galīgā lēmuma pieņemšanas) nav uzskatāma par lietderības apsvērumu izdarīšanu Administratīvā procesa likuma 66.panta izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 66.pants, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumi Nr.502 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra") (Lieta Nr.SKA-19/2008)* 27

67.pants

Izdodot nelabvēlīgu administratīvo aktu, tiek ierobežotas indivīda tiesības. Tiesiskas valsts princips prasa, lai tiesību ierobežošana notiktu iestādes pienācīgi pilnvarotas, tas ir, leģitimētas, rīcības ietvaros. No tiesiskas valsts principa izrietošais likuma atrunas princips noteic, ka iestāde drīkst ierobežot indivīda tiesības, ja šāda rīcība ir atļauta ar likumu vai uz likuma pamata izdotu ārējo normatīvo aktu. Likumdevējs Administratīvā procesa likumā ir tiešā tekstā ietvēris likuma atrunas principu un īpaši uzsvēris, ka iestāde nedrīkst administratīvo aktu pamatot ar iekšējo normatīvo aktu. Ja iestāde administratīvā akta izdošanā ir piemērojusi kādu iekšējo normatīvo aktu, to administratīvajā aktā norāda, tomēr šai norādei ir tikai informatīvs raksturs *(Administratīvā procesa likuma 11.pants, 67.panta sestā daļa) (Lieta Nr.SKA-153/2008)* 87

70.pants

Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmā teikuma mērķis ir atvieglot administratīvā akta saņemšanas fakta pierādīšanu, tādēļ tajā ir noteikts, kad administratīvais akts stājas spēkā. Šī tiesību norma ir neatspēkojams pieņēmums un ir piemērojama visos gadījumos, kad administratīvo aktu nosūta pa pastu. Kā likumdevēja noteikta neatspēkojama pieņēmuma tiesību norma Administratīvā

procesa likuma 70.panta otrās daļas pirmais teikums ir piemērojams arī tad, ja ir pierādījumi par to, ka adresāts administratīvo aktu pa pastu ir saņēmis ātrāk. Tas novērš likuma 70.panta pirmās daļas piemērošanas pārspīlējumus: iestādei vai tiesai nevajag noskaidrot pastā, kad tieši adresāts ir saņēmis administratīvo aktu, lai noteiktu administratīvā akta spēkā stāšanās brīdi. Tādējādi apstāklim, ka persona administratīvo aktu saņem ātrāk, nav nozīmes apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas termiņa aprēķināšanai. Noteicošā ir likumā ietvertā prezumpcija par rakstveida administratīvā akta saņemšanu, tas ir, par saņemšanu septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā *(Administratīvā procesa likuma 70.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-872/2008)* 659

Administratīvo sodu piemēro ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, un šāds lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam. Līdz ar to administratīvais sods ir piemērots ar brīdi, kad stājies spēkā lēmums par administratīvā soda uzlikšanu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 275.panta pirmās daļas 1.punkts, 281.[1]panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

79.pants

Administratīvā procesa likuma 188.pantā, kas noteic administratīvā akta pārsūdzības termiņus, nav noteikts, kā pārsūdzības termiņš skaitāms gadījumos, ja administratīvo aktu pārsūdz persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts skar, bet kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona. Līdz ar to uz šādiem administratīvā akta pārsūdzēšanas gadījumiem ir attiecināms Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas regulējums, kurā noteikts, kā šādām personām procesuālo termiņu skaita administratīvā akta apstrīdēšanas gadījumā *(Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-795/2008)*.....647

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79.panta otro daļu privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, administratīvo aktu var apstrīdēt (un pārsūdzēt) mēneša laikā no dienas, kad tā uzzinājusi par šāda akta esamību, bet ne vēlāk kā gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Tādējādi, ja persona uzzinājusi par administratīvo aktu vēlāk nekā gada laikā kopš tā spēkā stāšanās, personai jālūdz nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana. Tā kā likumdevējs, kā atskaites punktu procesuālā termiņa skaitījumam šādām personām nosakot uzzināšanu par administratīvo aktu, vienlaikus ir paredzējis ierobežojumu "bet ne vēlāk kā gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās", nezināšana par administratīvā akta esību pati par sevi līdz ar to nevar būt automātiski pietiekams iemesls nokavētā gada termiņa atjaunošanai. Proti, lemjot par procesuālā termiņa atjaunošanu, nezināšana kā termiņa nokavējuma iemesls pēc gada termiņa beigām ir ņemama vērā tikai īpašos gadījumos, izvērtējot katra konkrētā gadījuma apstākļus *(Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa, 79.panta otrā daļa, 188.pants) (Lieta Nr.SKA-795/2008)* 647

85.pants

Administratīvā akta atcelšanas procesā vienmēr ir runa par diviem administratīvajiem aktiem – atceļamo jeb sākotnējo administratīvo aktu un atceļošo administratīvo aktu *(actus-contrarius)*. Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Tikai tad, ja iestāde attiecībā uz to pašu adresātu pieņem lēmumu, kas tieši neizmaina ar kādu sākotnējo administratīvo aktu jau nodibinātās tiesiskās attiecības, tas uzskatāms par jaunu procesu, nevis par administratīvā akta atcelšanu *(Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts, Administratīvā procesa likuma 85.pants) (Lieta Nr.SKA-24/2008)* 131

Administratīvā akta tiesiskums vai prettiesiskums ir atkarīgs no tā, vai administratīvais akts objektīvi atbilst vai neatbilst tiesību normām tā izdošanas brīdī. Tas, vai iestāde apzinās, ka izdod prettiesisku administratīvo aktu, nav noteicošais faktors *(Administratīvā procesa likuma 85.pants, Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts) (Lieta Nr.SKA-24/2008)* 131

Tiesiskās drošības princips nav absolūts, un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam. Ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir: 1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem, 2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā, 3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt. Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, tas ir, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi *(Administratīvā procesa likuma 85.–88.pants) (Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

86.pants

Tiesiskās drošības princips nav absolūts, un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam. Ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir: 1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem, 2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā, 3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt. Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, tas ir, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi *(Administratīvā procesa likuma 85.–88.pants) (Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

87.pants

Ja nav izpildījies viens no obligātajiem priekšnoteikumiem, lai persona varētu prasīt uzsākt procesu no jauna (pieļaujamības priekšnoteikums), ne iestādei, ne tiesai nav jāpārbauda lēmums pēc būtības (lūguma pamatotība pēc būtības) *(Administratīvā procesa likuma 87.pants) (Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

Ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu, tiesa var apturēt tiesvedību lietā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā. Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad jau ir noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna vai par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem *(Administratīvā procesa likuma 87., 88.pants, 273.panta 3.punkts, 353.panta 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 54

Tiesiskās drošības princips nav absolūts, un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam. Ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir: 1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem, 2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā, 3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt. Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, tas ir, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt,

arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi *(Administratīvā procesa likuma 85.–88.pants) (Lieta Nr.SKA-306/2008)*.....289

88.pants

Ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu, tiesa var apturēt tiesvedību lietā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā. Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad jau ir noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna vai par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem *(Administratīvā procesa likuma 87., 88.pants, 273.panta 3.punkts, 353.panta 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-50/2008)*.....54

Tiesiskās drošības princips nav absolūts, un tam ir pieļaujami izņēmumi. Administratīvā procesa likums šādus izņēmumus, kad iestāde ir tiesīga pārskatīt iepriekš ar administratīvo aktu noregulētu situāciju, noteicis 85.–88.pantā. Administratīvā procesa likuma 85., 86. un 88.pantā izņēmuma tiesības iniciēt šādu procesu piešķirtas iestādei, savukārt 87.pants nosaka gadījumus, kad tiesības prasīt pārskatīt neapstrīdamo (galīgo spēku ieguvušo) administratīvo aktu ir privātpersonai, tostarp administratīvā akta adresātam. Ievērojot tiesiskās drošības principu, 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir: 1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem, 2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā, 3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt. Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, tas ir, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi *(Administratīvā procesa likuma 85.–88.pants) (Lieta Nr.SKA-306/2008)*.....289

89.pants

Administratīvā akta un faktiskās rīcības obligāta pazīme ir publisko tiesību joma – tas ir, lai kādu lēmumu vai rīcību atzītu par pakļautu administratīvās tiesas kontrolei, tam jābūt īstenotam publisko tiesību jomā, turklāt ne jebkurā, bet tieši valsts pārvaldes jomā. Tādējādi kriminālprocesuāla rakstura lēmumi vai rīcība nav ne administratīvie akti, ne faktiskā rīcība *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)*.....388

Administratīvā procesa ietvaros galīgais noregulējums tiesiskajās attiecībās starp privātpersonu un valsti ir administratīvais akts vai galīga rakstura (pabeigta) faktiskā rīcība. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums, ar kuru kredītiestādei uzlikts pienākums apturēt darbības ar klienta naudas līdzekļiem, pēc būtības ir starplēmums procesā, kurš var turpināties kā kriminālprocess. Līdz ar to dienesta rīcībai šādos gadījumos nav administratīvā procesa rakstura, proti, tā nav vērsta nedz uz administratīvā akta izdošanu, nedz faktiskās rīcības veikšanu *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 89.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)*.....389

Atbildes nesniegšana uz personas iesniegumu ir atzīstama par iestādes faktisko rīcību. Vienlaikus jāņem vērā, ka atbildes sniegšana uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti, pieteicējs, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu un Iesniegumu likumu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu citas darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām tiesību normām *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Administratīvā procesa likuma 89.pants, Iesniegumu likums) (Lieta Nr.SKA-216/2008)*..... 410-411

Epidemioloģiskās drošības jomā likumdevējam nav mērķis padarīt visas ārstniecības personas par valsts pārvaldes subjektiem. Kaut arī ārstniecības persona ir pirmā, ar kuru persona saskaras pie infekcijas atklāšanas, un ārstēšanas procesa dabiska sastāvdaļa ir ārstniecības personas pienākums informēt personu par tās saslimšanu un ārstēšanas procesu, tas tomēr nerada publiski tiesiskas attiecības starp ārstniecības personu un pacientu. Tādējādi slimnīcas bezdarbība, nepaziņojot personai par to, ka tās asinīs identificētas vīrusa antivielas, nav uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Epidemioloģijas drošības likums)* (*Lieta Nr.SKA-155/2008)*.....260

Faktiskā rīcība atšķirībā no administratīvā akta ir faktisku, nevis tiesisku seku radīšana privātpersonai. Pēc pārējām pazīmēm faktiskā rīcība atbilst administratīvā akta jēdzienam *(Administratīvā procesa likuma 89.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)*.....388

Faktiskā rīcība ir patstāvīgs galīga rakstura administratīvā procesa instruments. Tādējādi administratīvā akta izdošanas procesā veikta darbība, kaut arī tā ir radījusi faktiskas sekas, nav uzskatāma par faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)*.....419

Iestādes rīcība, pārsūtot privātpersonas sūdzību izskatīšanai citai iestādei, ir iestādes procesuāla darbība, kurai nav galējā noregulējuma rakstura attiecībā uz sūdzības izskatīšanu. Sūdzības pārsūtīšana nav iestādes faktiskā rīcība un tā pati par sevi nevar būt pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā *(Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa, 184.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-775/2008)*.....510

Lai iestādes rīcību varētu atzīt par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, ir jākonstatē ar attiecīgo iestādes rīcību radīts privātpersonas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums *(Administratīvā procesa likuma 89.pants) (Lieta Nr.SKA-324/2008)*.....428

Ne katra normatīvajā aktā noteiktā iestādes pienākuma neizpilde ir uzskatāma par iestādes faktisko rīcību, kas ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā. Lai iestādes rīcību, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļa parāda segšanai, atzītu par faktisko rīcību, tai pašai par sevi jārada tiešas faktiskās sekas. Ja ir uzsākts administratīvais process, kura rezultātā tiek izdots administratīvais akts, atsevišķas iestādes darbības vai bezdarbības šā procesa ietvaros neveido patstāvīgu faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-837/2008)*.....539

Par faktisko rīcību administratīvajā procesā nevar uzskatīt normatīvo aktu vispārīgu neievērošanu jebkurā valsts pārvaldes darbībā. Administratīvās tiesas kontrolei pakļautā faktiskā rīcība vienmēr ir saistīta tikai ar konkrētām, individuāla rakstura darbībām attiecībā uz konkrētu personu *(Administratīvā procesa likuma 89.pants) (Lieta Nr.SKA-101/2008)*.....546

Tā kā administratīvā akta izpilde ir procesuāla darbība attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesa ietvaros, iestādes darbības vai bezdarbība administratīvā akta izpildes sakarā nav faktiskā rīcība. Tādējādi sūdzības priekšmets nevar būt iestādes rīcība, nepildot pašas vai augstākās iestādes izdotu administratīvo aktu. Par iestādes rīcību, nepildot administratīvo aktu, privātpersona var vērsties augstākā izpildiestādē valsts pārvaldes ietvaros *(Administratīvā procesa likuma 89.pants) (Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

Tā kā pieteicēja prasījums nav vērsts uz to, lai pašvaldība nākotnē pildītu likumā noteikto pienākumu ielu rekonstruēšanas un uzturēšanas jomā, bet ir vērsts uz to, ka pašvaldība pienācīgi nepilda šo pienākumu, tiek aizskartas pieteicēja tiesības uz īpašumu. Tādējādi prasījums ir par pašvaldības rīcību, kuras rezultātā ir radies personas subjektīvo tiesību aizskārums, tas ir, par faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-324/2008)* 428

8.nodaļa *(92.–97.pants)*

Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Publisko tiesību jomā šīs tiesības ir saistītas ar valsts atbildības principu. Administratīvajā procesā valsts atbildības princips ir nostiprināts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā. Saskaņā ar minēto likumu noteikumiem personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Tādējādi likums neparedz iespēju personai prasīt atlīdzinājumu par iestādes procesuālajiem lēmumiem vai procesuālajām darbībām, kam nav galīgā noregulējuma rakstura, nesagaidot procesa noslēgumu *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Administratīvā procesa likuma 8.nodaļa, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

93.pants

Ja persona uzskata, ka tai nodarīti zaudējumi vai kaitējums ar iestādes procesuālām darbībām, atlīdzinājumu par to persona var prasīt pēc tam, kad konkrētais administratīvais process ir noslēdzies ar attiecīgi administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Izskatot personas pieteikumu par šo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, tiesa izvērtēs arī visā administratīvajā procesā iestādē pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu. Turklāt personai ir tiesības prasīt izvērtēt tiesā iestādes procesā pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu arī tad, ja iestādes izdotais administratīvais akts personai ir labvēlīgs. Tādā gadījumā tiesai jāpārbauda administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskums tajā daļā, ko veido attiecīgie administratīvā akta izdošanas gaitā pieņemtie procesuālie lēmumi vai veiktās procesuālās darbības *(Administratīvā procesa likuma 93., 184.pants) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

98.pants

Uzziņa ir veids, kā privātpersona var uzzināt kompetentās iestādes viedokli par tiesību normu piemērošanu konkrētā situācijā, pirms ir uzsākta publiski tiesisko attiecību dibināšana (administratīvā akta izdošana). Izmantojot tiesības uz uzziņu, persona īsteno savas konstitucionālās tiesības zināt savas tiesības, kas ir vērstas uz tiesiskās noteiktības un tiesiskās skaidrības nodrošināšanu. Īstenojot šīs tiesības, persona var plānot savu rīcību, nebaidoties, vai pati ir pareizi sapratusi konkrētās tiesību normas *(Latvijas Republikas Satversmes 90.pants, Administratīvā procesa likuma 98.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

101.pants

Uzziņa tās adresātam nav saistoša, jo persona pati izvēlas, vai rīkoties atbilstoši uzziņā norādītajam. Savukārt uzziņu sniegusī iestāde nav tik brīva savā rīcībā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma normām: ja uzziņas adresāts ir rīkojies atbilstoši viņam izsniegtajai uzziņai, tad iestādes vēlāk izdotais administratīvais akts, kas attiecas uz jautājumu, par kuru uzziņa sniegta, parasti nevar būt adresātam nelabvēlīgāks arī tad, ja iestāde vēlāk konstatē, ka uzziņa nav bijusi pareiza. Tādējādi uzziņai likumdevējs ir piešķīris īpašu statusu tiesiskās paļāvības kontekstā, un taisnīguma princips prasa, lai iestāde attaisnotu privātpersonas paļāvību, ko tai radījusi uzziņa. Šis princips tomēr nav absolūts – ir iespējami gadījumi, kad kļūdaina uzziņa nepasargā indivīdu no tam adresēta administratīvā akta izdošanas, kurš ir nelabvēlīgāks par sniegto uzziņu *(Administratīvā procesa likuma 101.panta pirmā, otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

103.pants

Saņemot pieteikumu tiesā, primāri jānoskaidro, vai pieteikums iesniegts par kādu no Administratīvā procesa likumā paredzētajiem pieteikuma priekšmetiem, proti, vai lēmums vai rīcība, par kuru iesniegts pieteikums, vispār ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Tikai tad, ja tiesa atzinusi, ka pieteikums par šādu lēmumu vai rīcību vispārēji iekļaujas administratīvās tiesas kompetencē, tiesai jānoskaidro, vai konkrētajai personai, kura pieteikumu iesniegusi, ir tiesības vērsties tiesā *(Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa, 184.pants) (Lieta Nr.SKA-119/2008)* 374

114.pants

Administratīvā procesa likums paredz dažādus tiesneša un tiesas lēmumus, piemēram, par pieteikuma pieņemšanu, pieteikuma atstāšanu bez virzības, atteikšanos pieņemt pieteikumu, lietas izbeigšanu, ekspertīzes noteikšanu, lietu apvienošanu, lietu sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, trešās personas pieaicināšanu, valsts nodevas samazināšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā u.c. Daži no minētajiem lēmumiem, piemēram, par ekspertīzes noteikšanu, lietas apvienošanu vai sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā, ir vērsti uz efektīvu un objektīvu procesa gaitas nodrošināšanu. Līdz ar to nebūtu attaisnojama to pārsūdzība atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības *(Administratīvā procesa likuma 114., 169., 173., 178., 193., 194.pants) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

Lietas virzību nekavē procesa virzību organizējošie lēmumi, tas ir, tādi jautājumi, kuros tiesa vai tiesnesis, izmantojot savas procesa vadītāja pilnvaras, tiecas nodrošināt procesa gaitu.

Tiesas lēmums par procesa turpmākas izskatīšanas formas maiņu – no rakstveida procesa uz mutvārdu procesu – ir viens no šādiem procesu organizējošiem lēmumiem. Tāpēc tas nav no tiesas sprieduma atsevišķi pārsūdzams lēmums *(Administratīvā procesa likuma 114.panta trešā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

145.pants

Administratīvā procesa likumā ietverto tiesību normu, kurās noteikti pieteikuma pieņemšanas un atteikšanas nosacījumi, piemērošanas priekšnoteikums ir jauna pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā. Vienlaikus likums pieteicējam piešķir tiesības iesniegt pieteikuma grozījumus un papildinājumus. Tādēļ tiesai savstarpēji jānorobežo pieteikuma papildinājumi, pieteikuma grozījumi un jauns pieteikums *(Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmās daļas 6., 7., 8.punkts, otrās daļas 2.punkts, 191.pants) (Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447

Pieteikuma grozījumi ir pieteicēja rakstisks iesniegums, ar kuru pieteicējs uzrāda jaunus pieteikuma pamatā esošus lietas faktiskos apstākļus (groza pieteikuma pamatu) vai ar kuru pieteicējs izvirza jaunu prasījumu (groza pieteikuma priekšmetu vai prasījuma apmēru) pēc tam, kad pieteikums jau ir pieņemts tiesā. Lemjot par pieteikuma grozījumu pieņemšanu, tiesai jāpārbauda, vai pieteicējs ievērojis likumā noteiktos procesuālos termiņus *(Administratīvā procesa likuma 145.panta otrās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447

150.pants

Iestādei, izdodot administratīvo aktu, tajā ir jānorāda akta pamatojums – piemērotās tiesību normas un lietas apstākļi. Tiesā, aizstāvot pārsūdzētā administratīvā akta pamatotību, iestāde nevar akta tiesiskumu pamatot ar tādām tiesību normām vai apstākļiem, kas nav atspoguļoti pārsūdzētajā administratīvajā aktā *(Administratīvā procesa likuma 150.pants) (Lieta Nr.SKA-146/2008)* 74

169., 173., 178.pants

Administratīvā procesa likums paredz dažādus tiesneša un tiesas lēmumus, piemēram, par pieteikuma pieņemšanu, pieteikuma atstāšanu bez virzības, atteikšanos pieņemt pieteikumu, lietas izbeigšanu, ekspertīzes noteikšanu, lietu apvienošanu, lietu sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, trešās personas pieaicināšanu, valsts nodevas samazināšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā u.c. Daži no minētajiem lēmumiem, piemēram, par ekspertīzes noteikšanu, lietas apvienošanu vai sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā, ir vērsti uz efektīvu un objektīvu procesa gaitas nodrošināšanu. Līdz ar to nebūtu attaisnojama to pārsūdzība atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības *(Administratīvā procesa likuma 114., 169., 173., 178., 193., 194.pants) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

184.pants

Administratīvā procesa likums pieļauj atsevišķu procesuālo lēmumu pārsūdzību tiesā pirms ir noslēdzies administratīvais process iestādē (piemēram, Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa). Šo procesuālo lēmumu pārsūdzība tiesā noteikta vienā instancē, un tiesa attiecīgo sūdzību izlemj ar lēmumu, kas nav pārsūdzams. Šāda sūdzība par iestādes procesuālo lēmumu ir nošķirama no pieteikuma, ar kuru persona iniciē administratīvo procesu tiesā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam. Proti, uz sūdzību un pieteikumu pārsvarā tiek attiecināti atšķirīgi Administratīvā procesa likuma noteikumi, piemēram, likums neparedz, ka persona, iesniedzot sūdzību par procesuālu lēmumu, vienlaikus varētu prasīt atlīdzinājumu par ar šo procesuālo lēmumu nodarīto kaitējumu, kā tas būtu pieteikuma par administratīvo aktu vai faktisko rīcību gadījumā *(Administratīvā procesa likuma 64.panta otrā daļa, 184.pants) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

Iestādes rīcība, pārsūtot privātpersonas sūdzību izskatīšanai citai iestādei, ir iestādes procesuāla darbība, kurai nav galējā noregulējuma rakstura attiecībā uz sūdzības izskatīšanu. Sūdzības pārsūtīšana nav iestādes faktiskā rīcība un tā pati par sevi nevar būt pakļauta izskatīšanai administratīvajā tiesā *(Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa, 184.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-775/2008)* 510

Ja persona uzskata, ka tai nodarīti zaudējumi vai kaitējums ar iestādes procesuālām darbībām, atlīdzinājumu par to persona var prasīt pēc tam, kad konkrētais administratīvais process ir noslēdzies ar attiecīgi administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Izskatot personas pieteikumu par šo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, tiesa izvērtēs arī visā administratīvajā procesā iestādē pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu. Turklāt personai ir tiesības prasīt izvērtēt tiesā iestādes procesā pieņemto procesuālo lēmumu un veikto procesuālo darbību tiesiskumu arī tad, ja iestādes izdotais administratīvais akts personai ir labvēlīgs. Tādā gadījumā tiesai jāpārbauda administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskums tajā daļā, ko veido attiecīgie administratīvā akta izdošanas gaitā pieņemtie procesuālie lēmumi vai veiktās procesuālās darbības *(Administratīvā procesa likuma 93., 184.pants) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

Prasījums atzīt par prettiesisku iestādes atteikumu sniegt informāciju (vai iestādes rīcību, informāciju nesniedzot) un prasījums uzlikt iestādei pienākumu sniegt pieprasīto informāciju kopumā veido vienotu prasījumu par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību – sniegt pieprasīto informāciju. Līdz ar to šādos gadījumos prasījums atzīt par prettiesisku informācijas nesniegšanu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums, līdzīgi kā prasījums atcelt nelabvēlīgu administratīvo aktu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, ja prasījums ir par labvēlīga administratīvā akta izdošanu *(Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punkts, 255.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 456

Saņemot pieteikumu tiesā, primāri jānoskaidro, vai pieteikums iesniegts par kādu no Administratīvā procesa likumā paredzētajiem pieteikuma priekšmetiem, proti, vai lēmums vai rīcība, par kuru iesniegts pieteikums, vispār ir pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Tikai tad, ja tiesa atzinusi, ka pieteikums par šādu lēmumu vai rīcību vispārēji iekļaujas administratīvās tiesas kompetencē, tiesai jānoskaidro, vai konkrētajai personai, kura pieteikumu iesniegusi, ir tiesības vērsties tiesā *(Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa, 184.pants) (Lieta Nr.SKA-119/2008)*.....374

185.pants

Administratīvā akta darbības apturēšana un izpildes apturēšana ir atšķirīgi jēdzieni. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas – tiek apturētas visas no administratīvā akta izrietošās tiesiskās sekas. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana ir šaurāks jēdziens, kas attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu. Šīs pārējās sekas paliek spēkā *(Administratīvā procesa likuma 185.pants) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

Administratīvā procesa likums kā pagaidu aizsardzības līdzekļus paredz administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu un pagaidu noregulējumu. Šie pagaidu aizsardzības līdzekļi ir radniecīgi, un to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Atšķirība ir tikai tā, ka administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas *(Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1], 197.pants) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Ja nokavējuma naudas un pamatparāda palielināšana nav pieļaujama laikā, kad ir apturēta izpilde, tad vēl jo vairāk tā nav pieļaujama, ja ir apturēta administratīvā akta darbība kā tāda. Ja administratīvā akta darbība ir apturēta, ne iestāde, ne kāda trešā persona šo administratīvo aktu nedrīkst izmantot. Apturēto administratīvo aktu nedrīkst izpildīt, un no tā nedrīkst rasties arī citas sekas, piemēram, sods, sankcijas, nokavējuma naudas utt. Tādējādi, ja persona Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu ir pārsūdzējusi tiesā un tiesa ir pilnībā vai daļā apturējusi attiecīgā lēmuma darbību, Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un soda naudu par to parāda daļu, attiecībā uz kuru tiesa Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma darbību ir apturējusi *(Administratīvā procesa likuma 185.pants, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-56/2008)* 64

Ja pieteikums ir iesniegts par administratīvā akta atcelšanu, piemērojamais pagaidu aizsardzības līdzeklis šajā lietā ir šā administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana. Līdz ar to lietā par būvatļaujas atcelšanu pagaidu aizsardzību regulē Administratīvā procesa likuma 185. un 185.[1]pants *(Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants paredz: ja lēmums par administratīvā soda uzlikšanu tiek apstrīdēts vai pārsūdzēts, tiek apturēta šī lēmuma izpilde. Attiecībā uz lēmuma pārsūdzību par administratīvā soda uzlikšanu kodeksā ir noteikta lēmuma izpildes apturēšana, nevis lēmuma darbības apturēšana, kas noteikta Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmajā daļā kā vispārējas sekas sakarā ar pieteikuma iesniegšanu tiesā. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants ir speciālā tiesību norma attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu – tā satur no vispārējās Administratīvā procesa likumā ietvertās normas atšķirīgu regulējumu attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām. Tāpēc attiecībā uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nav jāpiemēro princips, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta darbību, bet gan Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā iekļautais noteikums, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta izpildi. Tādējādi lēmuma pārsūdzēšana par administratīvā soda uzlikšanu pati par sevi neietekmē tiesisko stāvokli, ka persona ir atzīstama par administratīvi sodītu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants, Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

185.[1]pants

Administratīvā procesa likums kā pagaidu aizsardzības līdzekļus paredz administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu un pagaidu noregulējumu. Šie pagaidu aizsardzības līdzekļi ir radniecīgi, un to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Atšķirība ir tikai tā, ka administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas *(Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1], 197.pants) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Ja lūgums iesniegts atkārtoti un no tā neizriet, ka jautājuma izlemšanai būtiskie faktiskie vai tiesiskie apstākļi ir mainījušies, tiesa var atteikties pieņemt izskatīšanai lūgumu par administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu. Un ja atkārtotajā lūgumā par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu netiek norādīti jauni faktiskie apstākļi, kas liecinātu par pārsūdzētā administratīvā akta prettiesiskumu, tiesai nav jāvērtē, vai pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošana personai rada arī būtiskus zaudējumus *(Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601-602

Ja pieteikums ir iesniegts par administratīvā akta atcelšanu, piemērojamais pagaidu aizsardzības līdzeklis šajā lietā ir šā administratīvā akta darbības apturēšana vai atjaunošana. Līdz ar to lietā par būvatļaujas atcelšanu pagaidu aizsardzību regulē Administratīvā procesa likuma 185. un 185.[1]pants *(Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, tiesai ir jāvērtē: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks. Vispirms ir jāvērtē objektīvais kritērijs –pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Ja ir objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību. Ja pieteikums acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot pagaidu noregulējumu ir noraidāms *(Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otrā daļa, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

188.pants

Administratīvā procesa likuma 188.pantā, kas noteic administratīvā akta pārsūdzības termiņus, nav noteikts, kā pārsūdzības termiņš skaitāms gadījumos, ja administratīvo aktu pārsūdz persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts skar, bet kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona. Līdz ar to uz šādiem administratīvā akta pārsūdzēšanas gadījumiem ir attiecināms Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas regulējums, kurā noteikts, kā šādām personām procesuālo termiņu skaita administratīvā akta apstrīdēšanas gadījumā *(Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-795/2008)*.....647

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 79.panta otro daļu privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo un kura nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, administratīvo aktu var apstrīdēt (un pārsūdzēt) mēneša laikā no dienas, kad tā uzzinājusi par šāda akta esamību, bet ne vēlāk kā gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Tādējādi, ja persona uzzinājusi par administratīvo aktu vēlāk nekā gada laikā kopš tā spēkā stāšanās, personai jālūdz nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana. Tā kā likumdevējs, kā atskaites punktu procesuālā termiņa skaitījumam šādām personām nosakot uzzināšanu par administratīvo aktu, vienlaikus ir paredzējis ierobežojumu "bet ne vēlāk kā gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās", nezināšana par administratīvā akta esību pati par sevi līdz ar to nevar būt automātiski pietiekams iemesls nokavētā gada termiņa atjaunošanai. Proti, lemjot par procesuālā termiņa atjaunošanu, nezināšana kā termiņa nokavējuma iemesls pēc gada termiņa beigām ir ņemama vērā tikai īpašos gadījumos, izvērtējot katra konkrētā gadījuma apstākļus *(Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa, 79.panta otrā daļa, 188.pants) (Lieta Nr.SKA-795/2008)*.....647

191.pants

Administratīvā procesa likumā ietverto tiesību normu, kurās noteikti pieteikuma pieņemšanas un atteikšanas nosacījumi, piemērošanas priekšnoteikums ir jauna pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā. Vienlaikus likums pieteicējam piešķir tiesības iesniegt pieteikuma grozījumus un papildinājumus. Tādēļ tiesai savstarpēji jānorobežo pieteikuma papildinājumi, pieteikuma grozījumi un jauns pieteikums *(Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmās daļas 6., 7., 8.punkts, otrās daļas 2.punkts, 191.pants) (Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447

Administratīvā procesa likums attiecībā uz blakus sūdzību par zemākas instances tiesas (tiesneša) lēmumu izskatīšanu tieši nenoteic augstākas instances tiesas kompetenci atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau izlemts iepriekš. Tajā pašā laikā no Administratīvā procesa likuma normām izriet princips, ka tiesa atkārtoti neizskata lietu, kas jau tikusi izskatīta un izlemta. Nevar secināt, ka likumdevēja griba, Administratīvā procesa likuma normās tiešā tekstā neparedzot pamatu atteikumam ierosināt tiesvedību vai tiesvedības izbeigšanai, ja blakus sūdzība iesniegta par tādu pašu procesuālu jautājumu, kas šajā lietā ar tiesas lēmumu jau izlemts, būtu noteikt vienveidīgu procesuālu jautājumu vairākkārtīgu (atkārtotu) izskatīšanu *(Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 2., 3.punkts, ceturtā daļa, 282.panta 3.punkts) (Lieta Nr.SKA-855/2008)* 654

Ja lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtība nav ievērota termiņa nokavējuma dēļ, pieteikuma izskatīšana tiesā nav pieļaujama. Tādējādi, ja iestāde pamatoti atteikusies izskatīt personas apstrīdēšanas iesniegumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību termiņa nokavējuma dēļ, tiesai, saņemot pieteikumu par attiecīgo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, pieteikuma pieņemšana jāatsaka (vai lieta jāatstāj bez izskatīšanas, ja tā tomēr ierosināta) *(Administratīvā procesa likuma 191., 278.pants) (Lieta Nr.SKA-146/2008)* 74

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums *expressis verbis* to neparedz *(Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-91/2008)* 569

192.pants

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums *expressis verbis* to neparedz *(Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-91/2008)* 569

193., 194.pants

Administratīvā procesa likums paredz dažādus tiesneša un tiesas lēmumus, piemēram, par pieteikuma pieņemšanu, pieteikuma atstāšanu bez virzības, atteikšanos pieņemt pieteikumu, lietas izbeigšanu, ekspertīzes noteikšanu, lietu apvienošanu, lietu sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, trešās personas pieaicināšanu, valsts nodevas samazināšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā u.c. Daži no minētajiem lēmumiem, piemēram, par ekspertīzes noteikšanu, lietas apvienošanu vai sadalīšanu, pierādījumu izprasīšanu, jautājuma izskatīšanu mutvārdu procesā, ir vērsti uz efektīvu un objektīvu procesa gaitas nodrošināšanu. Līdz ar to nebūtu attaisnojama to pārsūdzība atsevišķi no apelācijas vai kasācijas sūdzības *(Administratīvā procesa likuma 114., 169., 173., 178., 193., 194.pants) (Lieta Nr.SKA-618/2008)* 624

195.pants

Lemjot jautājumu par pagaidu noregulējumu, ir jāvērtē, vai pieteikums par administratīvā akta izdošanu ir pirmšķietami apmierināms *(Administratīvā procesa likuma 195.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-151/2008)* 574

197.pants

Administratīvā procesa likums kā pagaidu aizsardzības līdzekļus paredz administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu un pagaidu noregulējumu. Šie pagaidu aizsardzības līdzekļi ir radniecīgi, un to piemērošanā izmantojami vieni un tie paši principi. Atšķirība ir tikai tā, ka administratīvā akta darbības apturēšana nozīmē, ka tiesiskais stāvoklis no apstrīdēšanas procesa sākuma līdz tā beigām ir tāds pats kā pirms administratīvā akta izdošanas *(Administratīvā procesa likuma 185., 185.[1], 197.pants) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

243.pants

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 243.pantam tiesai, aizejot taisīt spriedumu, ir jāizskaidro ne tikai sprieduma, bet arī lēmuma pārsūdzēšanas kārtība un termiņš, jo šajā procesa stadijā tiesa vēl var nezināt, kuru tiesas nolēmuma veidu – spriedumu vai lēmumu – tā pieņems *(Administratīvā procesa likuma 243.pants) (Lieta Nr.SKA-614/2008)* 618

255.pants

Prasījums atzīt par prettiesisku iestādes atteikumu sniegt informāciju (vai iestādes rīcību, informāciju nesniedzot) un prasījums uzlikt iestādei pienākumu sniegt pieprasīto informāciju kopumā veido vienotu prasījumu par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību – sniegt pieprasīto informāciju. Līdz ar to šādos gadījumos prasījums atzīt par prettiesisku informācijas nesniegšanu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums, līdzīgi kā prasījums atcelt nelabvēlīgu administratīvo aktu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, ja prasījums ir par labvēlīga administratīvā akta izdošanu *(Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punkts, 255.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 456

273.pants

Ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu,

tiesa var apturēt tiesvedību lietā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā. Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad jau ir noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna vai par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem *(Administratīvā procesa likuma 87., 88.pants, 273.panta 3.punkts, 353.panta 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 54

278.pants

Ja lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtība nav ievērota termiņa nokavējuma dēļ, pieteikuma izskatīšana tiesā nav pieļaujama. Tādējādi, ja iestāde pamatoti atteikusies izskatīt personas apstrīdēšanas iesniegumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību termiņa nokavējuma dēļ, tiesai, saņemot pieteikumu par attiecīgo administratīvo aktu vai faktisko rīcību, pieteikuma pieņemšana jāatsaka (vai lieta jāatstāj bez izskatīšanas, ja tā tomēr ierosināta) *(Administratīvā procesa likuma 191., 278.pants) (Lieta Nr.SKA-146/2008)* 74

279.pants

Administratīvā procesa likuma 279.pantā ietvertā tiesību norma, kas noteic tiesas tiesības atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla, ir attiecināma arī uz iesniegtajām apelācijas sūdzībām. Ja apelācijas sūdzības iesniedzējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē, apelācijas sūdzību var atstāt bez izskatīšanas *(Administratīvā procesa likuma 279.pants) (Lieta Nr.SKA-754/2008)* 638

Ja procesa dalībnieks savas procesuālās tiesības īsteno ar pārstāvja starpniecību, jāņem vērā, ka pārstāvja neierašanās iemeslu attaisnojamība tiek vērtēta ne tikai no aspekta, vai konkrētais pārstāvis tiešām pats personīgi objektīvi varēja vai nevarēja ierasties uz tiesas sēdi, bet arī no aspekta, vai pārstāvim par savas iespējamās neierašanās iemesliem bija savlaicīgi zināms – vai viņam bija iespējams savlaicīgi informēt savu pārstāvamo, lai tas varētu pilnvarot kādu citu pārstāvi. Ja pārstāvim rodas svarīgi iemesli, kuru dēļ viņam ir apgrūtināta iespēja izpildīt klienta doto uzdevumu, pārstāvim par to nekavējoties jāpaziņo klientam, lai pēdējam būtu iespēja nodrošināt savas lietas vešanu citā veidā, piemēram, pilnvarojot citu personu *(Administratīvā procesa likuma 279.pants, Civillikuma 2295., 2315.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-754/2008)*.....638

Pārstāvja neierašanās uz tiesas sēdi plānota atvaļinājuma dēļ nav uzskatāma par attaisnojošu, jo šādā gadījumā pārstāvis ir savlaicīgi zinājis, ka noteiktajā laikā nevarēs apmeklēt tiesas sēdi, līdz ar to viņam vajadzēja informēt savu klientu, lai tas izvēlas citu veidu, kā nodrošināt savu pārstāvniecību attiecīgajā tiesas sēdē *(Administratīvā procesa likuma 279.pants) (Lieta Nr.SKA-754/2008)* 638

Tiesai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Tas izskaidrojams ar personas procesuālo tiesību ievērošanu – pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzīs par neattaisnojošiem, kas var novest attiecīgi pie pieteikuma vai apelācijas sūdzības atstāšanas bez izskatīšanas *(Administratīvā procesa likuma 279.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-754/2008)*.....638

282.pants

Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa “Lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” tieši neparedz tiesas tiesības atteikties pieņemt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai šādas tiesvedības izbeigšanu (ja tā ierosināta), ja šādu pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt, vai konkrētais pieteikums Administratīvā procesa likuma 39.nodaļas kārtībā vispār nav izskatāms. Konstatējot minētos apstākļus, ir jāizmanto līdzīgs gadījums, tas ir, tiesvedības ierosinātā lietā izbeigšanas tiesiskais regulējums (Administratīvā procesa likuma 282.pants) *(Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa, 282.pants) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

Administratīvā procesa likums attiecībā uz blakus sūdzību par zemākas instances tiesas (tiesneša) lēmumu izskatīšanu tieši nenoteic augstākas instances tiesas kompetenci atteikties izskatīt pēc būtības blakus sūdzību par jautājumu, kas tajā pašā lietā jau izlemts iepriekš. Tajā pašā laikā no Administratīvā procesa likuma normām izriet princips, ka tiesa atkārtoti neizskata lietu, kas jau tikusi izskatīta un izlemta. Nevar secināt, ka likumdevēja griba, Administratīvā procesa likuma normās tiešā tekstā neparedzot pamatu atteikumam ierosināt tiesvedību vai tiesvedības izbeigšanai, ja blakus sūdzība iesniegta par tādu pašu procesuālu jautājumu, kas šajā lietā ar tiesas lēmumu jau izlemts, būtu noteikt vienveidīgu procesuālu jautājumu vairākkārtīgu (atkārtotu) izskatīšanu *(Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 2., 3.punkts, ceturtā daļa, 282.panta 3.punkts) (Lieta Nr.SKA-855/2008)* 654

Jautājums par to, vai pieteikuma iesniedzējam ir subjektīvās tiesības šādu pieteikumu iesniegt, ir izšķirams un attiecīgs pamats (ka personai nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu) lietas izbeigšanai piemērojams tikai tad, ja tiesa nonāk pie secinājuma, ka lieta vispār ir pakļauta izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Tā kā pārsūdzēts ir lēmums, pār kuru kontrole tiesā administratīvā procesa kārtībā nav veicama, tiesvedība ir jāizbeidz uz tā pamata, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (nav administratīvā akta, par kuru veikt kontroli), nevis uz tā

pamata, ka personai nav subjektīvās publiskās tiesības *(Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530-531

Tā kā Administratīvā procesa likums neregulē nepamatoti ierosinātas tiesvedības sakarā ar blakus sūdzību izbeigšanu, pēc analoģijas piemērojams šā likuma 282.pants. Tādējādi tiesvedība, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicēja blakus sūdzību par tiesneša lēmumu, ar kuru vienreiz konkrētais jautājums jau ir ticis izlemts, ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punktu *(Administratīvā procesa likuma 282.panta 3.punkts) (Lieta Nr.SKA-855/2008)* 654

296., 297.pants

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums *expressis verbis* to neparedz *(Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-91/2008)* 569

301.pants

Apelācijas instances tiesas tiesnesis, izlemjot jautājumu par apelācijas tiesvedības ierosināšanu, izvērtē, vai pirmās instances tiesas tiesnesis, pieņemot apelācijas sūdzību un nosūtot to izskatīšanai apgabaltiesā, nav kļūdījies – vai nav neievērojis kādu apstākli, kas ir šķērslis apelācijas sūdzības pieņemšanai un apelācijas tiesvedības ierosināšanai. Šo jautājumu apelācijas instances tiesnesis izlemj tādā pašā kārtībā kā pirmās instances tiesas tiesnesis lemj par apelācijas sūdzības pieņemšanu un nosūtīšanu izskatīšanai apgabaltiesā – bez tiesas sēdes (bez procesa dalībnieku piedalīšanās). Tādējādi nav objektīva pamata noteikt atšķirīgu pārsūdzības kārtību pirmās instances tiesas tiesneša lēmumam atteikt pieņemt apelācijas sūdzību vai atstāt apelācijas sūdzību bez virzības un apgabaltiesas tiesneša lēmumam par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību vai par lietas nosūtīšanu pirmās instances tiesai likumā noteikto darbību veikšanai. Līdz ar to atzīstams, ka šādiem lēmumiem pārsūdzības termiņš skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kā tas likumā tiešā tekstā ir noteikts attiecībā uz pirmās instances tiesas tiesneša

attiecīgajiem lēmumiem *(Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 1., 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-339/2008)* 613

302.pants

Izskatot blakus sūdzību, augstākas instances tiesa jautājumu izskata pēc būtības. Tādējādi, ja augstākas instances tiesa nolemj atstāt negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu, atcelt to un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības vai grozīt lēmumu, augstākas instances tiesas lēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības. Līdz ar to, ja zemākās instances tiesas lēmums ir pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā un augstākas instances tiesa ir pieņēmusi kādu no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1., 3. vai 4.punktā paredzētajiem lēmumiem, pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams par augstākās instances tiesas lēmumu kā par galīgo lēmumu, kas noregulē attiecīgo jautājumu pēc būtības *(Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā daļa, 322.panta pirmā daļa, 323.panta pirmās daļas 1., 3., 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-256)*.....593

315.pants

Pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību: 1) šajā likumā noteiktajos gadījumos; 2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību. Lietas kavēšana šīs tiesību normas izpratnē nozīmē reālu konkrētās lietas virzības kavēšanu. Tas ir, tāda tiesas vai tiesneša lēmuma pieņemšanu, kas apstādina vai padara apgrūtinošu konkrētā procesa norisi. Lietas virzības kavēšana nenozīmē lietas izskatīšanas kavēšanu laika ziņā – lietas virzības kavēšana kā lēmuma pārsūdzības pamats minētās tiesību normas kontekstā principā nav saistāms ar to, cik ilgi lieta tiek izskatīta tiesā *(Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

320.pants

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums *expressis verbis* to neparedz *(Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-91/2008)*.....569

322.pants

Izskatot blakus sūdzību, augstākas instances tiesa jautājumu izskata pēc būtības. Tādējādi, ja augstākas instances tiesa nolemj atstāt negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu, atcelt to un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības vai grozīt lēmumu, augstākas instances tiesas lēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības. Līdz ar to, ja zemākās instances tiesas lēmums ir pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā un augstākas instances tiesa ir pieņēmusi kādu no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1., 3. vai 4.punktā paredzētajiem lēmumiem, pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams par augstākās instances tiesas lēmumu kā par galīgo lēmumu, kas noregulē attiecīgo jautājumu pēc būtības *(Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā daļa, 322.panta pirmā daļa, 323.panta pirmās daļas 1., 3., 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-256)* 593

323.pants

Augstākas instances tiesai, izskatot blakus sūdzību, ir kompetence pēc būtības lemt tikai par to jautājumu, kas ar blakus sūdzību nonācis tās izskatīšanā – blakus sūdzības kārtībā ir jāpārbauda tikai tas ar lietas virzību un izskatīšanu saistītais jautājums, ko vispirms – ar pārsūdzēto lēmumu – ir risinājusi tiesa, kuras izskatīšanā ir lieta. Tāpēc ar jautājuma izlemšanu pēc būtības saprot tikai kā attiecīgā procesuālā jautājuma izlemšanu ar citu rezultātu. Augstākas instances tiesas kompetencē neietilpst lemšana par lietas izskatīšanas virzību citā blakus jautājumā vai kopumā, kamēr to nav darījusi lietu izskatošā tiesa *(Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 2., 3.punkts) (Lieta Nr.SKA-322/2008)* 609

Izskatot blakus sūdzību, augstākas instances tiesa jautājumu izskata pēc būtības. Tādējādi, ja augstākas instances tiesa nolemj atstāt negrozītu zemākas instances tiesas lēmumu, atcelt to un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības vai grozīt lēmumu, augstākas instances tiesas lēmums satur galīgo attiecīgā jautājuma noregulējumu pēc būtības. Līdz ar to, ja zemākās instances tiesas lēmums ir pārbaudīts blakus sūdzības kārtībā un augstākas instances tiesa ir pieņēmusi kādu no Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 1., 3. vai 4.punktā paredzētajiem lēmumiem, pieteikums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem iesniedzams par augstākās instances tiesas lēmumu kā par galīgo lēmumu, kas noregulē attiecīgo jautājumu pēc būtības *(Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā daļa, 322.panta pirmā daļa, 323.panta pirmās daļas 1., 3., 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-256)*.....593

333.pants

No Administratīvā procesa likuma normām, kas regulē lēmumu pārsūdzības kārtību, izriet, ka privātpersonai labvēlīgākais pārsūdzības termiņa skaitījums (no lēmuma noraksta saņemšanas dienas) attiecināms uz tādiem lēmumiem, kuru pieņemšanas laiks privātpersonai pirms tam nav bijis paziņots un ar kuriem tiesa (tiesnesis) atteicies pieņemt procesuālo dokumentu un līdz ar to tiek izbeigta lietas vai attiecīgā blakus jautājuma tālāka virzība. Šis princips jāattiecina ne tikai uz lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu un par atteikšanos pieņemt apelācijas sūdzību, bet arī uz lēmumu par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību un kasācijas sūdzību. Tādējādi pārsūdzības termiņš lēmumam par atteikšanos pieņemt blakus sūdzību skaitāms no lēmuma noraksta saņemšanas dienas, kaut arī Administratīvā procesa likums *expressis verbis* to neparedz *(Administratīvā procesa likuma 191.panta trešā daļa, 192.panta otrā daļa, 296.panta otrā daļa, 297.pants, 320.panta otrā daļa, 333.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-91/2008)*.....569

39.nodaļa *(353.–357.pants)*

Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa "Lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem" tieši neparedz tiesas tiesības atteikties pieņemt pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem vai šādas tiesvedības izbeigšanu (ja tā ierosināta), ja šādu pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt, vai konkrētais pieteikums Administratīvā procesa likuma 39.nodaļas kārtībā vispār nav izskatāms. Konstatējot minētos apstākļus, ir jāizmanto līdzīgs gadījums, tas ir, tiesvedības ierosinātā lietā izbeigšanas tiesiskais regulējums (Administratīvā procesa likuma 282.pants) *(Administratīvā procesa likuma 39.nodaļa, 282.pants) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

353.pants

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 353.pantam (jaunatklāti apstākļi) sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem var izskatīt tādu lietu, kas jau bijusi izskatīta, un tajā stājies spēkā tiesas nolēmums. Minētās tiesību normas kārtībā nevar skatīt lietu, kas nav izskatīta un vispār nav skatāma administratīvā procesa kārtībā *(Administratīvā procesa likuma 353.pants) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

Izskatot no jauna lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiek izvirzīts mēķis panākt, ka tiek taisnīgi un pareizi noregulētas kādas tiesiskās attiecības, kuras iepriekš ar tiesas nolēmumu, kas jau stājies spēkā, noregulētas nepareizi, jo tiesai nav bijis iespējams ņemt vērā visus būtiskos apstākļus jautājuma izlemšanai tāpēc, ka daļa no tiem – jaunatklātie apstākļi – atklājušies tikai pēc nolēmuma taisīšanas. Tāpēc iepriekšējais nolēmums, ar kuru noregulēts attiecīgais jautājums un kura taisīšanā nav ņemti vērā visi būtiskie apstākļi, jāatceļ un tā vietā tajā pašā jautājumā jātaisa jauns nolēmums, kurā tiek ņemti vērā jaunatklātie apstākļi *(Administratīvā procesa likuma 353., 354.pants) (Lieta Nr.SKA-256)* 593

Ja tiesa, vērtējot otrā lēmuma (ar kuru persona saukta pie atbildības par atkārtoti izdarītu pārkāpumu) tiesiskumu, uzskata, ka lietas izspriešana nav iespējama, kamēr nav beigusies tiesvedība par pirmā lēmuma (kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai) tiesiskumu, tiesa var apturēt tiesvedību lietā. Pēc pirmās lietas izspriešanas tiesa var ņemt vērā tās iznākumu, tādējādi panākot taisnīgu rezultātu arī otrajā lietā. Turklāt arī tad, ja pirmais lēmums tiek atcelts pēc tam, kad

jau ir noslēdzies process par atkārtotā soda uzlikšanu, situāciju tomēr var taisnīgi atrisināt adresātam par labu, piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna vai par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem *(Administratīvā procesa likuma 87., 88.pants, 273.panta 3.punkts, 353.panta 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 54

354.pants

Izskatot no jauna lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tiek izvirzīts mēķis panākt, ka tiek taisnīgi un pareizi noregulētas kādas tiesiskās attiecības, kuras iepriekš ar tiesas nolēmumu, kas jau stājies spēkā, noregulētas nepareizi, jo tiesai nav bijis iespējams ņemt vērā visus būtiskos apstākļus jautājuma izlemšanai tāpēc, ka daļa no tiem – jaunatklātie apstākļi – atklājušies tikai pēc nolēmuma taisīšanas. Tāpēc iepriekšējais nolēmums, ar kuru noregulēts attiecīgais jautājums un kura taisīšanā nav ņemti vērā visi būtiskie apstākļi, jāatceļ un tā vietā tajā pašā jautājumā jātaisa jauns nolēmums, kurā tiek ņemti vērā jaunatklātie apstākļi *(Administratīvā procesa likuma 353., 354.pants) (Lieta Nr.SKA-256)* 593

D daļa *(358.–386.pants)*

Administratīvā procesa likuma D daļas normas, kas regulē administratīvā akta un tiesas nolēmuma izpildi, vērstas galvenokārt uz to, lai nodrošinātu privātpersonas pienākumu izpildīt administratīvo aktu *(Administratīvā procesa likuma D daļa) (Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestajā daļā ir noteikts, ka Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi ir pārsūdzami tiesā. Šīs tiesību normas vārdiskā redakcija ir par plašu, jo normas tiesiskās sekas ("ir pārsūdzami tiesā") analogi attiecina gan uz administratīvajiem aktiem, gan uz tādiem Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem, kuri pēc savas tiesiskās dabas nav administratīvie akti, bet ir izpildrīkojumi Administratīvā procesa likuma D daļas izpratnē. Šāds tiesību normas tekstuālais apjoms ir par plašu un pārkāpj tiesību normas mērķi, tādēļ nepieciešams tā ierobežojums *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa) (Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma D daļu lemt par administratīvā akta vai tiesas nolēmuma izpildi tiesai iespējams: 1) ja privātpersona vai ar privātpersonu salīdzināmā situācijā esošs publisko tiesību subjekts (Administratīvā procesa likuma 361.panta piektā daļa) uzskata, ka ir pieļauti pārkāpumi pret to vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes procesā; 2) ja ir nepieciešams tiesas skaidrojums par to, vai pareizi izpildīts (Administratīvā procesa likuma 376.panta trešā daļa) vai pareizi tiek ievērots (Administratīvā procesa likuma 384.panta trešā daļa) šīs tiesas nolēmums. Minētie gadījumi principiāli atšķiras no gadījuma, kad privātpersona nevar panākt, ka iestāde pilda pašas šīs iestādes vai augstākas iestādes izdotu administratīvo aktu *(Administratīvā procesa likuma D daļa, 361.panta piektā daļa) (Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

Tiesību tālākveidošanas ceļā, izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi, jāatzīst, ka par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiesā nav jāveic kontrole tādā pašā kārtībā, kādā to veic par administratīvo aktu. Kontrole par šādu lēmumu tiesā jāveic atbilstoši administratīvo aktu izpildes tiesiskumu reglamentējošajām tiesību normām *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa) (Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

361.pants

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma D daļu lemt par administratīvā akta vai tiesas nolēmuma izpildi tiesai iespējams: 1) ja privātpersona vai ar privātpersonu salīdzināmā situācijā esošs publisko tiesību subjekts (Administratīvā procesa likuma 361.panta piektā daļa) uzskata, ka ir pieļauti pārkāpumi pret to vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes procesā; 2) ja ir nepieciešams tiesas skaidrojums par to, vai pareizi izpildīts (Administratīvā procesa likuma 376.panta trešā daļa) vai pareizi tiek ievērots (Administratīvā procesa likuma 384.panta trešā daļa) šīs tiesas nolēmums. Minētie gadījumi principiāli atšķiras no gadījuma, kad privātpersona nevar panākt, ka iestāde pilda pašas šīs iestādes vai augstākas iestādes izdotu administratīvo aktu *(Administratīvā procesa likuma D daļa, 361.panta piektā daļa) (Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

363.pants

Privātpersona savu tiesību iespējamu aizskārumu nokavēta nodokļu maksājuma piedziņas (maksājuma piespiedu izpildes) stadijā var novērst Administratīvā procesa likuma astotajā sadaļā noteiktajā kārtībā (363.pants). Tas ir, nokavētā nodokļa maksājuma izpildes stadijā privātpersonai ir piešķirtas tiesības prasīt veikt tiesas kontroli par to, vai piespiedu izpilde atbilst tiesību normām, kā arī prasīt atlīdzinājumu, ja tā bijusi prettiesiska *(Administratīvā procesa likuma 363.pants) (Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

Apcietinājumā turēšanas kārtības likums

Likumdevējs ir deleģējis Ministru kabinetam konkretizēt priekšmetu sarakstu un daudzumu, kurus ieslodzījumā esošajai personai atļauts saņemt ar sūtījumiem un pienesumiem. Gadījumā, ja Ministru kabinets nav īstenojis tam deleģēto kompetenci, bet rodas tiesiska attiecība, kas prasa izšķiršanu, tad valsts pārvaldei ir jāievēro sava padotība likumam un tiesībām *(Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 4.panta otrā daļa, 21.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

Tiesības saņemt pienākošo korespondenci kā vēstuļu, tā arī cita veida sūtījumu (sīkpaku, paku) veidā ietilpst tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

Arī apcietinātās personas tiesības saņemt sūtījumus un pienesumus ietilpst pamattiesībā uz privātās dzīves neaizskaramību, kuru aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 96.pants un Eiropas Cilvēktiesību un

pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa. Tomēr valsts ir tiesīga noteikt zināmus ierobežojumus un ieviest kontroli pār apcietināto korespondenci. Ierobežojums var tikt noteikts uz likuma pamata un ja tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā *(Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pirmā daļa, Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta otrā daļa, 21.pants) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

Ārstniecības likums

Slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā. Tomēr ieslodzītajām personām nav tiesību brīvi izvēlēties valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Ieslodzījuma vietās esošajām personām nodrošinātās valsts garantētās medicīniskās aprūpes pakalpojumu sniegšana ietilpst soda izpildes funkcijas nodrošināšanā. Tādējādi ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja tiek konstatēts būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums *(Ārstniecības likums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums, Latvijas Sodu izpildes kodekss, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem) (Lieta Nr.SKA-581/2008)*.....486

Autopārvadājumu likums

Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums jeb tās autonoma funkcija. Ievērojot valsts ekonomisko situāciju, pasažieru regulārie autopārvadājumi ar autobusiem ir pakļauti valsts atbalstam *(likuma "Par pašvaldībām" 15.pants, Autopārvadājumu likuma 29.^{2}pants) (Lieta Nr.SKA-453/2008)* 435

Bērnu tiesību aizsardzības likums

Tas, ka bērnu tiesības ir jānodrošina bez jebkādas diskriminācijas, nenozīmē, ka patvēruma meklētājam bērnam pretēji likumam pienākas jebkurš dokuments, kas atbilstoši tiesību normām tiek izsniegts citam bērnam. Arī no principa, ka bērna tiesības un intereses ir prioritāras, neizriet iestādes pienākums piešķirt patvēruma meklētājam bērnam ceļošanas dokumentu *(Bērnu tiesību aizsardzības likuma 3., 6.pants) (Lieta Nr.SKA-379/2008)* 160

Bezvalstnieku likums

Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa (par bezvalstnieku nevar atzīt personu, kura atbilst nepilsoņa statusam) nav pretrunā ar Konvencijas par bezvalstnieka statusu 1.pantu, kurā definēts, kas ir bezvalstnieks konvencijas nozīmē. Konvencija neattiecas uz personām, kam valsts, kurā šīs personas dzīvo, atzīst tiesības un pienākumus, kas saistīti ar rezidences valsts pilsonību. Konvencijas 1.pants tiešā tekstā nenorāda uz pilsonību, bet norāda uz tādu tiesību un pienākumu atzīšanu, kas saistīti ar pilsonību *(Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa, 1954.gada 28.septembra Konvencija par bezvalstnieka statusu) (Lieta Nr.SKA-472/2008)* 166

Ja personai ir piešķirams Latvijas nepilsoņa statuss, tas izslēdz bezvalstnieka statusa noteikšanu. Likums nepiešķir personai tiesības izvēlēties, kurš no statusiem (Latvijas nepilsoņa vai bezvalstnieka) uz viņu būtu attiecināms, šādas tiesības neparedz arī Konvencija par bezvalstnieka statusu *(Bezvalstnieku likuma 3.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-472/2008)* 166

Būvniecības likums

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr. SKA-190/2008)*.....271

Ceļu satiksmes likums

Saskaņā ar tiesību normām policijas amatpersonas, lai konstatētu alkohola reibumu, ir tiesīgas izmantot šim nolūkam paredzētu mēraparātu (alkometru), kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām. Nosacījuma, ka alkometriem jāatbilst Ministru kabineta noteikumos izvirzītām prasībām, mērķis ir nodrošināt, lai ar alkometru veiktie mērījumi būtu precīzi un ticami. Tādējādi, ja konkrēts alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā un tāpēc ir atzīstams par neverificētu, varētu uzskatīt, ka tā mērījumi nav precīzi un ticami, līdz ar to nav arī pieļaujami kā pierādījums. Tomēr, ja personas atrašanos alkohola reibuma stāvoklī apliecina arī citi pierādījumi, turklāt alkometra pēctermiņa verificēšanā atzīts, ka aparāts joprojām ir tehniski derīgs un precīzs, nav objektīvi jākonstatē, ka pārbaudes veikšanas brīdī alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs, un tiesa alkometra rādījumus var neizslēgt no pierādījumu loka (var atzīt tos par pieļaujamu pierādījumu) *(Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmā daļa,*

Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumi Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts", Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumi Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā") (Lieta Nr.SKA-705/2008) 332

Civillikums

177.pants

Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums *(Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips, Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

2181., 2289.pants

Darba tiesiskās attiecības ir gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu darba devēja vadībā, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī ar pilnvarojuma līgumu pilnvarnieks var par atlīdzību vai bez tās apņemties pilnvarotāja vietā pildīt kādas konkrētas darbības, tomēr tas vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām. Līdz ar to darba tiesisko attiecību esamību nevar aplūkot, tikai pamatojoties uz to, vai starp līdzējiem ir bijusi panākta vienošanās par darbu (konkrētu darbību veikšanu) un atlīdzību. Svarīgi ir noskaidrot, vai līdzējiem vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pēc būtības pakļautas Darba likuma regulējumam *(Darba likuma 3., 4.pants, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 2.panta "a" apakšpunkts, Civillikuma 2181., 2289.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-224/2008)* 103

2295., 2315.pants

Ja procesa dalībnieks savas procesuālās tiesības īsteno ar pārstāvja starpniecību, jāņem vērā, ka pārstāvja neierašanās iemeslu attaisnojamība tiek vērtēta ne tikai no aspekta, vai konkrētais pārstāvis tiešām pats personīgi objektīvi varēja vai nevarēja ierasties uz tiesas sēdi, bet arī no aspekta, vai pārstāvim par savas iespējamās

neierašanās iemesliem bija savlaicīgi zināms – vai viņam bija iespējams savlaicīgi informēt savu pārstāvamo, lai tas varētu pilnvarot kādu citu pārstāvi. Ja pārstāvim rodas svarīgi iemesli, kuru dēļ viņam ir apgrūtināta iespēja izpildīt klienta doto uzdevumu, pārstāvim par to nekavējoties jāpaziņo klientam, lai pēdējam būtu iespēja nodrošināt savas lietas vešanu citā veidā, piemēram, pilnvarojot citu personu *(Administratīvā procesa likuma 279.pants, Civillikuma 2295., 2315.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-754/2008)*.....638

Civilprocesa likums

486.pants

Šķīrējtiesas nosaukuma ierobežojumus noteic Civilprocesa likuma 486.pants un Komerclikuma 29.pants ("Firmas izvēles ierobežojumi"). No minētajām tiesību normām izriet, ka šķīrējtiesas nosaukums nedrīkst sakrist ar jau piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumu. Nosaukumu sakritība ir vienīgais kritērijs šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramībai. Tādējādi Uzņēmumu reģistram nav pamata atteikt piereģistrēt tādu šķīrējtiesu, kuras nosaukums ir līdzīgs kādas jau iepriekš piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumam, bet nesakrīt ar to *(Civilprocesa likuma 486.pants, Komerclikuma 29.pants) (Lieta Nr.SKA-58/2008)* 252

632., 633.pants

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas atšķirībā no Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normām tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kuras nav konkrētās lietas dalībnieki. Automašīnas īpašniekam atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pantam ir tiesības vērsties tiesā, kas pieņēmusi lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav jāatdod neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma lietā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Civilprocesa likuma 632., 633.pants, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 531

Darba likums

Darba tiesiskās attiecības ir gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu darba devēja vadībā, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī ar pilnvarojuma līgumu pilnvarnieks var par atlīdzību vai bez tās apņemties pilnvarotāja vietā pildīt kādas konkrētas darbības, tomēr tas

vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām. Līdz ar to darba tiesisko attiecību esamību nevar aplūkot, tikai pamatojoties uz to, vai starp līdzējiem ir bijusi panākta vienošanās par darbu (konkrētu darbību veikšanu) un atlīdzību. Svarīgi ir noskaidrot, vai līdzējiem vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pēc būtības pakļautas Darba likuma regulējumam *(Darba likuma 3., 4.pants, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 2.panta "a" apakšpunkts, Civillikuma 2181., 2289.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-224/2008)* 103

Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata – laikā, kamēr ierēdnim ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus *(likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331-332

Elektroenerģijas tirgus likums

Administratīvās lietas, kuras par sistēmas dalībnieku vai elektroenerģijas tirgotāju izsniegtajiem rēķiniem vai ar tiem saistītajiem dokumentiem administratīvajā tiesā ierosinātas līdz 2008.gada 14.maijam, administratīvā tiesa pabeidz izskatīt saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Likumdevējs arī noregulējis turpmāko tiesvedības kārtību lietās, kuras administratīvajā tiesā jau ir ierosinātas. Proti, ja arī lieta ir ierosināta administratīvajā tiesā un tādējādi neatbilst turpmāk skaidri noteiktajai procesuālajai kārtībai, tiesvedība ir nevis izbeidzama, bet turpināma administratīvajā tiesā *(Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 10.punkts) (Lieta Nr.SKA-214/2008)* 405

Likumdevējs, izdarot grozījumus Elektroenerģijas tirgus likumā, ir skaidri noteicis, ka lietas par sistēmas dalībnieku un elektroenerģijas tirgotāju sastādīto rēķinu pamatotību ir izskatāmas civilprocesa kārtībā *(Elektroenerģijas tirgus likuma 5.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-214/2008)* 405

Elektronisko dokumentu likums

Maksājuma uzdevumam par valsts nodevas samaksu, kas iesniegts Valsts kasē elektroniski, oriģinālais maksājuma uzdevums ir elektroniskais dokuments, kuru reglamentē Elektronisko dokumentu likums *(Elektronisko dokumentu likuma 1.panta 3.punkts, 3.panta otrā, trešā daļa, 4.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-220/2008)*.....588

Epidemioloģiskās drošības likums

Epidemioloģiskās drošības jomā likumdevējam nav mērķis padarīt visas ārstniecības personas par valsts pārvaldes subjektiem. Kaut arī ārstniecības persona ir pirmā, ar kuru persona saskaras pie infekcijas atklāšanas, un ārstēšanas procesa dabiska sastāvdaļa ir ārstniecības personas pienākums informēt personu par tās saslimšanu un ārstēšanas procesu, tas tomēr nerada publiski tiesiskas attiecības starp ārstniecības personu un pacientu. Tādējādi slimnīcas bezdarbība, nepaziņojot personai par to, ka tās asinīs identificētas vīrusa antivielas, nav uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Epidemioloģiskās drošības likums) (Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Epidemioloģiskās drošības likuma izpratnē ar jēdzienu "epidemiologs" saprotamas valsts aģentūras "Sabiedrības veselības aģentūra" amatpersonas *(Epidemioloģiskās drošības likums) (Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Epidemioloģiskās drošības likums gan ārstniecības personai, gan epidemiologam paredz pienākumu informēt slimnieku vai infekciozo personu, kā arī kontaktpersonas par infekcijas slimības izplatīšanās ceļiem un individuālās profilakses pasākumiem. Tādējādi likumdevējs, ievērojot epidemioloģiskās drošības īpašo vērtību, ir paredzējis divkāršu informēšanas pienākumu – gan ārstniecības personai, gan arī epidemiologam, kurš no ārstniecības personas saņem datus par inficētajām personām. Šāda pienākuma dublēšana ir attaisnota, jo ar epidemiologu starpniecību valsts nodrošina sabiedrībai visaptverošu epidemioloģisko drošību *(Epidemioloģiskās drošības likums) (Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Privāto tiesību juridiskās personas formā organizēta slimnīca primāri rīkojas privāto tiesību jomā. Slimnīcas rīcība gadījumā, ja donora asinīs tiek konstatēta infekcija vai pastāv pamatotas aizdomas par inficēšanos, arī vērtējama kā privāttiesiska, jo no Epidemioloģiskās drošības likuma neizriet, ka slimnīcas ārstniecības personām būtu deleģēta valsts pārvaldes vara epidemioloģiskās drošības jomā *(Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.pants, Epidemioloģiskās drošības likums, Senāta judikatūra*) (*Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Slimības diagnozes trūkums nav pamats personas neinformēšanai gadījumā, ja personas organismā identificētas vīrusa antivielas, kas liecina par lielu saslimšanas iespējamību. Proti, šādā gadījumā epidemiologam ir

pienākums informēt attiecīgo personu, kaut arī tā vēl nav saslimusi ar attiecīgo infekcijas slimību *(Epidemioloģiskās drošības likums) (Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260-261

Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums

Slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā. Tomēr ieslodzītajām personām nav tiesību brīvi izvēlēties valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Ieslodzījuma vietās esošajām personām nodrošinātās valsts garantētās medicīniskās aprūpes pakalpojumu sniegšana ietilpst soda izpildes funkcijas nodrošināšanā. Tādējādi ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja tiek konstatēts būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums *(Ārstniecības likums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums, Latvijas Sodu izpildes kodekss, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem) (Lieta Nr.SKA-581/2008)*.....486

Iesniegumu likums

Atbildes nesniegšana uz personas iesniegumu ir atzīstama par iestādes faktisko rīcību. Vienlaikus jāņem vērā, ka atbildes sniegšana uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti, pieteicējs, atsaucoties uz Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu un Iesniegumu likumu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu citas darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām tiesību normām *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Administratīvā procesa likuma 89.pants, Iesniegumu likums) (Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410-411

Imigrācijas likums

Apstāklim, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes rīcībā nav kompetentu iestāžu atzinuma par to, ka pieteicējs apdraudējis sabiedrisko kārtību vai valsts drošību, nav nozīmes, jo Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma pamats ir personas aizturēšanas fakts. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei nav obligāti jāpārbauda dokumenti, uz kuru pamata, aizturot personu, ir rīkojusies Valsts robežsardze *(Imigrācijas likuma 47.panta pirmās daļas 2.punkts, 51.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-285/2008)* 150

Apstāklis, ka Latvijā pieteicējam ir ģimene, nevar attaisnot ieceļošanas kārtības pārkāpumus. Tas, ka pieteicējs nav mēģinājis atrast darbu un pastāvīgu dzīvesvietu Krievijā, lai nodzīvotu tajā laika posmu, kamēr Latvijā ir noteikti ieceļošanas aizliegumi, bet, apzināti pārkāpjot ieceļošanas kārtību, ieceļojis Latvijā, norāda uz pieteicēja attieksmi pret sabiedriskās kārtības normu ievērošanu. Tādējādi šāds apstāklis, kaut arī pats par sevi nerada pietiekamu pamatu pieteicēja iekļaušanai

to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, tomēr to pastiprina *(Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SA-1/2008)* 3

Draudu intensitātes novērtēšana vispirms ir valsts drošības iestāžu un iekšlietu ministra uzdevums. Tiesas uzdevums šādā gadījumā nav izvērtēt šos draudus pēc būtības, bet gan pārbaudīt, vai attiecīgās iestādes nav rīkojušās patvaļīgi *(Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SA-1/2008)* 3

Ja Valsts robežsardze personu ir aizturējusi, tad Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei jautājums par personas izraidīšanu jāizlemj atbilstoši Imigrācijas likuma 6.nodaļas "Piespiedu izraidīšana" noteikumiem, nevis likuma 5.nodaļas "Izraidīšana" kārtībā (kuras piemērošanai ir citi priekšnosacījumi). Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir jāizdod obligātais administratīvais akts, konkrētajā gadījumā lemjot par piespiedu izraidīšanu *(Imigrācijas likuma 5., 6.nodaļa, 47.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-285/2008)*.....150

No ārzemnieka piespiedu izraidīšanas tiesiskā regulējuma neizriet, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei ir jāpārbauda citu pirms tam iesaistīto iestāžu lēmumu vai darbību pamatotība, tas ir, vai iekšlietu ministrs ir pamatoti iekļāvis attiecīgo personu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijā, un vai Valsts robežsardzes darbinieki nav pieļāvuši pārkāpumus šīs personas aizturēšanā. Tomēr apstāklis, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, pieņemot lēmumu par piespiedu izraidīšanu, nav jāpārbauda attiecībā uz šo personu iepriekš izraidīšanas procesā pieņemtie lēmumi un darbības, nenozīmē, ka arī tiesa uz šo lēmumu var tāpat. Personas piespiedu izraidīšana no valsts šai personai ir vienots process. Personas piespiedu izraidīšana no valsts attiecībā uz šo personu ir vienots process – tās ir valsts konsekventi veiktas darbības šīs personas izraidīšanai. Ja šajā procesā ir pieļauti kādi pārkāpumi, nav nozīmes, tieši kura iestāde šo pārkāpumu pieļāvusi, jebkurā gadījumā atbildētājs ir Latvijas Republika. Ja izraidīšanas procesā ir zudis pamats, balstoties uz kuru sākta izraidīšana, vai pieļauti būtiski pārkāpumi aizturēšanā, tas ietekmē gala rezultāta – piespiedu izraidīšanas – tiesiskumu *(Imigrācijas likums) (Lieta Nr.SKA-285/2008)*.....150

Informācijas atklātības likums

Ja persona iestādei prasa informāciju kā valsts varas subjekts (amatpersona), īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai, strīdi par pieprasītās informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu nav pakļauti izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā. Minētā pamats ir tas, ka administratīvais process aptver tikai attiecības starp valsts pārvaldi un privātpersonu, nevis attiecības valsts pārvaldes iekšienē. Savukārt, ja persona informāciju iestādei prasa kā privātpersona, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, tad viņai vispārīgi būtu jāatzīst

tiesības brīvi piekļūt vispārpieejamajai informācijai neatkarīgi no iemesliem, kuru dēļ viņa vēlas iegūt šo informāciju. Šādos gadījumos personas un iestādes strīds par informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu ir pakļauts administratīvā procesa kontrolei *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455-456

Jebkurš cilvēks jeb fiziska persona ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts. Tomēr fiziska persona, kura pilda valsts dienestu (ir publiskas personas amatpersona), ir arī valsts varas subjekts un jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa. Proti, amatpersonas funkciju izpildes ietvaros cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Ievērojot, ka valsts nav pamattiesību subjekts, arī cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

Lai izvērtētu, vai informācijas nesniegšana ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā, izšķiroša nozīme jāpiešķir informācijas pieprasījumu saturam un starp informācijas pieprasītāju un iestādi pastāvošajām attiecībām – lietas apstākļiem pēc to satura, nevis formas. Proti, būtiski noskaidrot, vai persona informāciju prasījusi, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, vai īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai. Izšķiroša nozīme ir nevis tam, uz kādām tiesību normām persona savos informācijas pieprasījumos atsaukusies vai kā personas pieprasījumus vērtējusi iestāde, bet gan tam, kādu tiesisko attiecību ietvaros pēc būtības informācijas pieprasījumi izteikti *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

Izglītības likums

Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums *(Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips, Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

Komerclikums

Komercsabiedrības izpildinstitūcijas konkrēto sastāvu, tās pilnvaru termiņu un šā termiņa pagarinājumu noteic attiecīgās komercsabiedrības dalībnieku sapulce. Līdz ar to, ja komersanta dalībnieku sapulce ir pieņēmusi lēmumu par valdes ievēlēšanu, valdei ir pārstāvības tiesības arī bez šo ziņu ierakstīšanas komercreģistrā *(Komerclikuma 210.panta pirmās daļas 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-741/2008)* 634

Šķīrējtiesas nosaukuma ierobežojumus noteic Civilprocesa likuma 486.pants un Komerclikuma 29.pants ("Firmas izvēles ierobežojumi"). No minētajām tiesību normām izriet, ka šķīrējtiesas nosaukums nedrīkst sakrist ar jau piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumu. Nosaukumu sakritība ir vienīgais kritērijs šķīrējtiesu nosaukumu atšķiramībai. Tādējādi Uzņēmumu reģistram nav pamata atteikt piereģistrēt tādu šķīrējtiesu, kuras nosaukums ir līdzīgs kādas jau iepriekš piereģistrētas šķīrējtiesas nosaukumam, bet nesakrīt ar to *(Civilprocesa likuma 486.pants, Komerclikuma 29.pants) (Lieta Nr.SKA-58/2008)* 252

Uzņēmumu reģistra reģistrētajām ziņām un faktiem par komersantu ir dažāda nozīme. Ierakstam par komersanta nodibināšanas faktu ir konstitutīva nozīme, jo komercsabiedrība uzskatāma par nodibinātu un iegūst juridiskās personas statusu ar dienu, kad tā ierakstīta komercreģistrā. Turpretī citiem ierakstiem, tostarp ierakstam par valdes ievēlēšanu un pārstāvības tiesībām, ir tikai deklaratīvs raksturs, jo mērķis šo ziņu iekļaušanai Komercreģistrā ir aizsargāt patērētāja un citu trešo personu, piemēram, komersanta darījumu partneru, tiesības un intereses *(Komerclikuma 135.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-741/2008)* 634

Konkurences likums

Konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka, galvenokārt pamatojoties uz patērētāju viedokli par dažādos reģionos pārdoto preču savstarpējo aizstājamību. Ja patērētāji uzskata, ka vienā reģionā pārdodamā prece aizstāj citā reģionā pārdodamo preci, šie abi reģioni ir konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nosakot minēto tirgu, būtiski ir arī citi faktori – tostarp pieprasījuma īpatnības un šķēršļi, kas ierobežo patērētāju iespējas iegādāties preces *(Konkurences likuma 1.panta 3.punkts, Senāta judikatūra, Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Konkrēto preces tirgu veido preces, kuras ir savstarpēji aizstājamas. Izvērtējot, vai prece ir aizstājama, ņem vērā pieprasījuma aizstājamību no patērētāju viedokļa un piedāvājuma aizstājamību no tirgus dalībnieku viedokļa. Izvērtējot preču pieprasījuma aizstājamību, uzsvars liekams uz tādiem faktoriem kā preces cena, tās īpašības un paredzētais pielietojums. Ņemot vērā minētos faktorus, pārbauda, kādas ir patērētāju iespējas pārorientēties uz citu tirgus dalībnieku aizstājējprecēm. Savukārt piedāvājuma aizstājamību raksturo tirgus dalībnieku iespējas pārorientēt

uzņēmējdarbību uz konkrētās preces ražošanu. Lielākajā daļā gadījumu konkrētais preces tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz preču pieprasījuma aizstājamību *(Konkurences likuma 1.panta 5.punkts, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Lietās par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ir īpaši būtiski vispirms konstatēt konkrēto tirgu. Tirgus dalībnieka tirgus vara, ko raksturo tirgus dalībnieka spēja izšķiroši ietekmēt preču apgrozības apstākļus konkrētajā tirgū un apgrūtināt citu tirgus dalībnieku iekļūšanu šajā tirgū, mainās atkarībā no tā, vai konkrēto tirgu nosaka plaši vai šauri. Nosakot konkrēto tirgu, tiek noskaidroti tirgus dalībnieka konkurenti, kuri ir spējīgi ierobežot tā uzvedību šajā tirgū. Konkrētā tirgus noteikšana ļauj uzzināt konkrētajā tirgū piedāvāto preču daudzumu un katra atsevišķā tirgus dalībnieka piedāvāto preču daudzumu šajā tirgū. Tas dod iespēju noteikt tirgus dalībnieka tirgus daļu, kurai savukārt ir nozīme, izvērtējot, vai tirgus dalībnieks atrodas dominējošā stāvoklī *(Konkurences likuma 1.panta 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Nosakot preces tirgu, tas konkrētajā gadījumā jāsašaurina līdz izglītības tematikas izstāžu rīkošanai. Lai gan pieteicēja rīko izstādes par dažādām tēmām, tomēr nevar uzskatīt, ka tāpēc konkrētais preces tirgus būtu paplašināms. Izstādēm ir atšķirīgs mērķis un atšķirīgs interesentu loks gan no to dalībnieku, gan no apmeklētāju viedokļa.

Preces tirgus noteikšanā nozīme ir arī laika posmam, kurā tiek vērtēti konkurences apstākļi. Tas vien, ka izstādē piedalījušies arī dalībnieki no citām valstīm, pats par sevi nenozīmē, ka līdz ar to ir paplašināms konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nav pamata secināt, ka patērētāji Latvijas teritorijā pieejamo preci uzskatītu par aizstājamu ar ārvalstīs pieejamajām precēm. Tā kā Latvijā rīkotajās izglītības tematikai veltītajās izstādēs galvenokārt piedalās Latvijas izglītības iestādes un tā kā Latvijā rīkoto izstāžu apmeklētāju mērķis ir iegūt informāciju galvenokārt par Latvijas izglītības iestādēm, tad var uzskatīt, ka nedz izglītības iestādēm, nedz izstāžu apmeklētājiem Latvijā rīkotās izstādes nav aizstājamas ar citās valstīs rīkotajām izstādēm *(Konkurences likuma 1.panta 5.punkts) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321-322

Kredītiestāžu likums

Neatkarīgi no tā, kādā procesā – kriminālprocesa vai administratīvā procesā – Valsts ieņēmumu dienests, pamatojoties uz Kredītiestāžu likuma 63.pantu un likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punktu ir pieprasījis bankai informāciju par bankas klientu, šāds pieprasījums nav uzskatāms ne par administratīvo aktu, ne faktisko rīcību un nav atsevišķi pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

Ziņu pieprasīšana ir vērsta uz apstākļu noskaidrošanu, kas savukārt ir pamats tālākai iestādes rīcībai. Ja pieteicējam ir šaubas, vai attiecīgā Valsts ieņēmumu dienesta institūcija, iesniedzot kredītiestādei pieprasījumu, ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām, tas var vērsties prokuratūrā vai arī izteikt savus iebildumus iespējamā procesa ietvaros,

saistībā ar kuru ziņas tika pieprasītas *(Kredītiestāžu likuma 63.pants, likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-778/2008)* 518

Krimināllikums

195.pants

Darbības, ko Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests veic saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu, izsekošanu vai darbību ierobežošanu ar tiem, ir tieši vērstas uz noziedzīgu nodarījumu atklāšanu, novēršanu, noziedzīgā nodarījumā vainīgo personu sodīšanu. Citiem vārdiem, minētās darbības ir nesaraujami saistības ar apstākļu noskaidrošanu un noziedzīgā nodarījumā vainīgu personu sodīšanu kriminālprocesā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā vai citas mantas kustību tādējādi ir vērsts uz kriminālprocesuālu mērķu sasniegšanu, pat ja kriminālprocess nav uzsākts. Proti, kaut arī rīkojuma izdošanas brīdī nav skaidri zināms, vai tiks uzsākts kriminālprocess, tādēļ vien nav pamata rīkojumu atzīt par tādu, kas izdots valsts pārvaldes attiecību ietvaros (administratīvajā procesā) *(likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 4., 5., 17.^{2}panta pirmā daļa., 27., 28.pants, Krimināllikuma 195.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)* 388-389

Kriminālprocesa likums

25.pants

Atbilstoši *ne bis in idem* principam nav pieļaujams, ka personai par vienu un to pašu pārkāpumu tiek piemēroti vairāki galīga rakstura sodi. Princips *ne bis in idem* administratīvo pārkāpumu lietās tiek pārkāpts gadījumā, ja personai par vienu un to pašu pārkāpumu ir spēkā vairāki administratīvie sodi. Savukārt, ja sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu tiek grozīts ar augstākas instances tiesas spriedumu, sākotnējais lēmums par administratīvā soda noteikšanu nestājas spēkā, jo tas tiek aizstāts ar jauno nolēmumu par administratīvā soda noteikšanu. Tādējādi šādos gadījumos nav pamata runāt par dubulto sodīšanu, jo tiesiska nozīme ir tam nolēmumam, kas galīgi noteic personai piemērojamo administratīvo sodu *(Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7.protokola 4.panta pirmā daļa, Kriminālprocesa likuma 25.pants) (Lieta Nr.SKA-29/2008)* 342

24.nodaļa *(336.–345.pants)*

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas atšķirībā

no Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normām tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kuras nav konkrētās lietas dalībnieki. Automašīnas īpašniekam atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pantam ir tiesības vērsties tiesā, kas pieņēmusi lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav jāatdod neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma lietā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Civilprocesa likuma 632., 633.pants, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 531

344.pants

Aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius* aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Šis princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tāpēc, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nav konstatējamas būtiskas atšķirības gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants, Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 295

375.pants

Disciplinārlietas izskatītājam nav aizliegts lietas apstākļu noskaidrošanas ietvaros izvērtēt arī materiālus no ierosinātās krimināllietas, ja kriminālprocesa virzītājs devis atļauju iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Kriminālprocesa likuma 375.pantā noteiktais, ka krimināllietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums un ar tiem var iepazīties tikai ar procesa virzītāju atļauju, nenozīmē, ka krimināllietas materiāli nekādā gadījumā kriminālprocesa laikā nav izsniedzami izmantošanai administratīvajā lietā. Šā Kriminālprocesa likuma norma ir vērsta uz kriminālprocesa mērķa sasniegšanu un nav saprotama kā vispārējs aizliegums pirmstiesas procesā izsniegt krimināllietas materiālus – tā vienkārši dod iespēju procesa virzītājam izlemt, vai lietas materiālu izsniegšana konkrētajā brīdī un konkrētajai personai nekaitē izmeklēšanas interesēm, un vajadzības gadījumā atteikt materiālu izsniegšanu *(Kriminālprocesa likuma 375.pants) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss

21.pants

Nav pamata vispārējam atzinumam, ka jebkurš politiskas partijas izdarīts likuma pārkāpums ir uzskatāms par būtisku kaitējumu sabiedrībai un tāpēc nevar tikt atzīts par maznozīmīgu. Tik plašs, uz jebkuru politiskas partijas pieļautu administratīvo pārkāpumu attiecināts formulējums, kas izslēdz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.panta piemērošanu visos gadījumos, kad pārkāpumu izdarījusi politiskā partija, neizriet nedz no likuma teksta, nedz likuma plāna, nedz tiesību sistēmas un tās vadošajiem principiem *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pants) (Lieta Nr.SKA-480/2008)* 313

Sodu par administratīvo pārkāpumu uzliek ietvaros, ko nosaka normatīvais akts, kurā paredzēta atbildība par izdarīto pārkāpumu. Tas nozīmē, ka personai nevar uzlikt mazāku sodu, nekā paredzēts attiecīgās tiesību normas sankcijā. Izņēmums no minētā regulējuma ir paredzēts kodeksa 21.panta pirmajā daļā. Gadījumā, ja pārkāpums ir maznozīmīgs, pārkāpējs var tikt atbrīvots no administratīvās atbildības, aprobežojoties vienīgi ar mutvārdu aizrādījumu. Tādējādi likumdevējs, paredzot iespēju maznozīmīga pārkāpuma gadījumā atbrīvot pārkāpēju no administratīvās atbildības, ir ņēmis vērā demokrātiskas iekārtas un samērīguma principus. Savukārt minēto principu ievērošanu katrā konkrētajā gadījumā nodrošina tiesību piemērotāji – iestāde un tiesa, izvērtējot pieļautā pārkāpuma nozīmīgumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 21.pants) (Lieta Nr.SKA-480/2008)* 313

35.pants

Pārkāpumi, kas konstatēti vienas tematiskās pārbaudes ietvaros atbilstoši vienam augstākas amatpersonas dotam pilnvarojumam veikt tematisko pārbaudi, neatkarīgi no pārbaudes veikšanas ilguma, ir vērtējami kā vienlaikus konstatēti pārkāpumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrās daļas izpratnē *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 35.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-218/2008)* 95

149.[15]pants

Lai konstatētu transportlīdzekļa vadītāja narkotisko vielu ietekmi, medicīniskajā pārbaudē nav nepieciešams noteikt narkotisko vielu daudzumu. Tas ir, lai atzītu, ka persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšanu, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē, ir jākonstatē, ka persona ir atradusies šo vielu ietekmē jeb iespaidā, bet pats ietekmes nav būtisks *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.[15]panta piektā daļa) (Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

167.pants

Lai kvalificētu kādas personas darbības kā sīki huligāniskas, ir arī jākonstatē, ka pie administratīvās atbildības saucamās personas darbību pamatā nav cietušā radīta iemesla. Ja cietušā un pie administratīvās atbildības saucamās personas starpā konfliktu ir izraisījusi, piemēram, personiska nepatika vai cietušā nepieņemama rīcība, tad nodarījums jākvalificē kā personas goda un cieņas aizskaršana, ja vien tas nav traucējis sabiedrisko mieru *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-200/2008)* 366

Sīkā huligānisma kā administratīvā pārkāpuma objekts ir sabiedriskais miers un kārtība, bet objektīvā puse – darbības, kas vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucēšanu. Minētajā tiesību normā ir arī tieši nosauktas dažas piemērveida darbības, kas uzskatāmas par darbībām, kas vērstas uz sabiedriskā miera un kārtības traucējumu, tas ir, lamāšanās necenzētiem vārdiem un apvainojoša uzmākšanās *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants) (Lieta Nr.SKA-200/2008)* 366

171.pants

Ja policijas darbinieki konstatē, ka sabiedriskā vietā atrodas persona, kura ir tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, policijas darbiniekiem šis stāvoklis ir jāpārtrauc un jānovērš atkārtota tā paša pārkāpuma izdarīšana, aizturot šo personu līdz tās atskurbšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam varētu arī pieļaut, ka persona tiek nogādāta mājās, nevis tiktu aizturēta līdz tās atskurbšanai *(likuma "Par policiju" 10.panta pirmās daļas 6.punkts, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.pants, 254.panta 1.punkts, 255.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-246/2008)* 370

173.pants

Bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs, pastāvīgs, nepārtraukts, sistemātisks process, kura mērķis un rezultāts ir patstāvīga un attīstīta personība, demokrātiskas valsts un sabiedrības loceklis. Tomēr arī atsevišķa darbība vai bezdarbība šajā procesā var liecināt par to, ka vecāki kaut kādā atsevišķā aspektā vai vispārīgi nepilda audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Lietā strīds ir par to, vai pieteicēja ir izdarījusi šādu konkrētu darbību (pieļāvusi konkrētu bezdarbību), kura būtu kvalificējama kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmās daļas pārkāpums *(Civillikuma 177.pants, Izglītības likuma 1.panta 4.punkts, 58.panta otrā daļa, Bērnu tiesību deklarācijas 7.princips, Konvencijas par bērna tiesībām 29.pants, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

Ne jebkura bērna rīcība, kas ir pretrunā ar kādām vispārējām sabiedrības sociālajām normām, likumiem, skolas iekšējās kārtības noteikumiem vai citām normām, liecina par to, ka bērna vecāki nav pildījuši audzināšanas un izglītošanas pienākumu. Tās tikai netieši var liecināt par vecāku pienākuma pildīšanu vai nepildīšanu. Īpaši rūpīgi šādas saiknes esamība jāvērtē, ja bērns konkrēto rīcību ir pieļāvis vecumā, kad pats lielā mērā ir spējīgs patstāvīgi spriest. Pat, ja bērna rīcība liecina, ka bijuši trūkumi bērna iepriekšējā audzināšanā un aprūpē, arī tas automātiski neliecina par kādām konkrētām darbībām vai bezdarbību, kas būtu sodāmas kā administratīvais pārkāpums – jāņem vērā, ka bērna audzināšana un izglītošana ir ilgstošs un sistemātisks process *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

Vecāku atbalsts mācību stundu kavēšanai var būt motivēts ar vārda brīvību un dalību sabiedriskajos un politiskajos procesos, nevis nepārprotami liecināt par administratīvo pārkāpumu – audzināšanas pienākumu nepildīšanu. Ja principiāli izslēdz šādu motivāciju, var uzskatīt, ka atbildētāja tiecas kontrolēt audzināšanas saturu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 173.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-16/2008)* 183

201.[14]pants

Lēmums, ar kuru persona saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz to, ka pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda piemērošanas, būtu uzskatāms par nepamatotu, ja pārsūdzības rezultātā tiktu atcelts pirmais lēmums par administratīvā soda piemērošanu, kas bijis par pamatu atkārtotības konstatēšanai. Tomēr tāpēc nav pamata secināt, ka personu nevar sodīt pēc normas, kura kā pārkāpuma sastāva pazīmi paredz atkārtotību, jau tādēļ vien, ka pirmais lēmums par administratīvā soda uzlikšanu ir pārsūdzēts. Pirmā lēmuma pārsūdzēšanu vai nepārsūdzēšanu pašu par sevi nevar izmantot par kritēriju, vērtējot, vai persona ir administratīvi sodīta, un neietekmē iespēju nākamajā reizē konstatēt pārkāpuma atkārtotību. Atkārtotības konstatēšanas vienīgais kritērijs ir tas, vai pirmais lēmums otrā lēmuma pieņemšanas brīdī ir spēkā (kaut arī pārsūdzēts). Ja atkārtotā soda uzlikšanas brīdī tas ir spēkā (nav atcelts, tā darbība nav apturēta), tad tas ir tiesiski saistošs, tāpēc jāņem tas vērā, kvalificējot otro pārkāpumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.[14]panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 54

Ja nodokļu maksātājs neveic labojumus esošajās deklarācijās vai neanulē un neiesniedz likumā noteiktā kārtībā jaunas deklarācijas, iestāde, kuras rīcībā ir informācija, ka konkrētās preces ir ievestas un deklarētas ar neatbilstošiem preču kodiem (kā rezultātā persona nav nomaksājusi budžetā pievienotās vērtības nodokli), var normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzlikt nodokļu maksātājam pienākumu nomaksāt budžetā nesamaksāto nodokli, kā arī soda naudu. Iestāde var arī pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības par preču deklarēšanu ar neatbilstošu kodu. Šādi lēmumi ir administratīvie akti *(Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 201.[14]pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-617/2008)* 493

239.pants

Ja policijas darbinieki pēc personas aizturēšanas par tās atrašanos sabiedriskā vietā tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, ir šo personu tādā pašā stāvoklī (pirms atskurbšanas) atkal nogādājuši un atstājuši sabiedriskā vietā, nevar uzskatīt, ka policijas darbinieki ir izpildījuši savus pienākumus. Turklāt nevar atzīt, ka atkārtotā personas atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī ir patstāvīgs administratīvais pārkāpums. Tā kā gan pārkāpuma izdarīšana tiek pārtraukta, gan tā tiek atsākta no

personas neatkarīgu iemeslu dēļ, jāuzskata, ka ar personas atkārtotu atrašanās sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā alkohola reibuma stāvoklī tiek turpināts tas pats pārkāpuma, par kuru persona sākotnēji bijusi aizturēta. Šādā gadījumā personu pie administratīvās atbildības nevar saukt divreiz – par pirmreizējo un par atkārtoto atrašanos sabiedriskā vietā cilvēka cieņu aizskarošā reibuma stāvoklī. Pretējā gadījumā tiktu pārkāpts vispārējais tiesību princips, ka par vienu pārkāpumu var sodīt tikai vienu reizi *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.panta 8.punkts) (Lieta Nr.SKA-246/2008)* 370

Konstatējot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.pantā minētu apstākli, lieta netiek izmeklēta un izskatīta pēc būtības, bet lietvedība tiek izbeigta. Tas nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros noskaidrot konkrētās lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un izdarīt secinājumus. Ar jēdzienu "lietvedība" nav saprotama soda noteikšana, bet gan iestādes darbības, noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, tas ir, lietas vešana. Ne Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa, ne likuma "Par policiju" 1.pants un 10.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī citas šā likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci veikt ceļu satiksmes negadījuma faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, lai konstatētu tajā iesaistīto personu vainu, ja iestājušies šā kodeksa 239.pantā minētie apstākļi *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239., 286.pants, likuma "Par policiju" 1., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-355/2008)*.....303

252.pants

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kas reglamentē mantas izņemšanu un atdošanu īpašniekam administratīvo pārkāpumu lietās, tieši nenoteic iestādes vai tiesas rīcību, ja izņemtās mantas īpašnieks nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Tādēļ ir jāvērtē, vai izņemtās mantas īpašnieka tiesības, pieņemot tiesas lēmumu par automašīnas atdošanu īpašniekam pēc naudas soda samaksas, nav skartas tādā veidā, ka šīs personas īpašuma atgūšana ir atkarīga no citai personai noteikta administratīvā soda izpildes. Citiem vārdiem, ka administratīvā soda izpilde ir nodrošināta ar citai personai piederošu mantu. Persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lietojusi citai personai piederošo transportlīdzekli, iespējams, bez tā īpašnieka ziņas. Šādos apstākļos automašīnas īpašniekam ir pamats prasīt pārbaudīt citai personai noteiktā administratīvā soda izpildes nodrošināšanas ar viņa īpašumu pamatotību *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252., 257.pants) (Lieta Nr.SKA-794/2008)*.....531

254., 255.pants

Ja policijas darbinieki konstatē, ka sabiedriskā vietā atrodas persona, kura ir tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, policijas darbiniekiem šis stāvoklis ir jāpārtrauc un jānovērš atkārtota tā paša pārkāpuma izdarīšana, aizturot šo personu līdz tās atskurbšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam varētu arī pieļaut, ka persona tiek nogādāta mājās, nevis tiktu aizturēta līdz tās atskurbšanai *(likuma "Par policiju" 10.panta pirmās daļas 6.punkts, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.pants, 254.panta 1.punkts, 255.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-246/2008)* 370

257.pants

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, kas reglamentē mantas izņemšanu un atdošanu īpašniekam administratīvo pārkāpumu lietās, tieši nenoteic iestādes vai tiesas rīcību, ja izņemtās mantas īpašnieks nav tā pati persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Tādēļ ir jāvērtē, vai izņemtās mantas īpašnieka tiesības, pieņemot tiesas lēmumu par automašīnas atdošanu īpašniekam pēc naudas soda samaksas, nav skartas tādā veidā, ka šīs personas īpašuma atgūšana ir atkarīga no citai personai noteikta administratīvā soda izpildes. Citiem vārdiem, ka administratīvā soda izpilde ir nodrošināta ar citai personai piederošu mantu. Persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, lietojusi citai personai piederošo transportlīdzekli, iespējams, bez tā īpašnieka ziņas. Šādos apstākļos automašīnas īpašniekam ir pamats prasīt pārbaudīt citai personai noteiktā administratīvā soda izpildes nodrošināšanas ar viņa īpašumu pamatotību *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 252., 257.pants) (Lieta Nr.SKA-794/2008)*.....531

Lēmumam par dokumentu izņemšanu un dokumentu izņemšanai administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros ir procesuāla starplēmuma (starpdarbības) raksturs. Līdz ar to jautājums par dokumentu izņemšanas tiesiskumu parasti nav vērtējams tiesā kā patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Ja persona nav apmierināta ar administratīvā pārkāpuma lietā veikto darbību – dokumentu izņemšanu, pieteikumu tiesā var iesniegt, kad sagaidīts procesa noslēgums, proti, pieņemts gala lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tiesa, lemjot par šā lēmuma tiesiskumu (kaut vai tikai procesa daļā par dokumentu izņemšanu), tādējādi var pilnvērtīgi izvērtēt lietas apstākļus un dot savu novērtējumu šai darbībai *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419

261.pants

Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lieta ierosināta par muitas noliktavas īpašnieka pārkāpumu muitas jomā, un šajā pārkāpuma lietā iestāde no muitas noliktavas izņem citai personai piederošu preču pavaddokumentus, administratīvā pārkāpuma lietas gala lēmums, kā arī procesa gaitā pieņemtie starplēmumi var tieši skart ne tikai adresātu (administratīvi sodāmo personu), bet arī izņemto dokumentu īpašnieku. Šī persona līdz ar to šādā administratīvā pārkāpuma lietā atzīstama par cietušo *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.panta pirmā daļa, 279.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419-420

275.pants

Administratīvo sodu piemēro ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, un šāds lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam.

Līdz ar to administratīvais sods ir piemērots ar brīdi, kad stājies spēkā lēmums par administratīvā soda uzlikšanu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 275.panta pirmās daļas 1.punkts, 281.[1]panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

279.pants

Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lieta ierosināta par muitas noliktavas īpašnieka pārkāpumu muitas jomā, un šajā pārkāpuma lietā iestāde no muitas noliktavas izņem citai personai piederošu preču pavaddokumentus, administratīvā pārkāpuma lietas gala lēmums, kā arī procesa gaitā pieņemtie starplēmumi var tieši skart ne tikai adresātu (administratīvi sodāmo personu), bet arī izņemto dokumentu īpašnieku. Šī persona līdz ar to šādā administratīvā pārkāpuma lietā atzīstama par cietušo *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 261.panta pirmā daļa, 279.panta pirmā daļa) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419-420

281.[1]pants

Administratīvo sodu piemēro ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, un šāds lēmums stājas spēkā ar tā paziņošanu adresātam. Līdz ar to administratīvais sods ir piemērots ar brīdi, kad stājies spēkā lēmums par administratīvā soda uzlikšanu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 275.panta pirmās daļas 1.punkts, 281.[1]panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

283.pants

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants paredz: ja lēmums par administratīvā soda uzlikšanu tiek apstrīdēts vai pārsūdzēts, tiek apturēta šī lēmuma izpilde. Attiecībā uz lēmuma pārsūdzību par administratīvā soda uzlikšanu kodeksā ir noteikta lēmuma izpildes apturēšana, nevis lēmuma darbības apturēšana, kas noteikta Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmajā daļā kā vispārējas sekas sakarā ar pieteikuma iesniegšanu tiesā. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants ir speciālā tiesību norma attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmo daļu – tā satur no vispārējās Administratīvā procesa likumā ietvertās normas atšķirīgu regulējumu attiecībā uz administratīvo pārkāpumu lietām. Tāpēc attiecībā uz lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu nav jāpiemēro princips, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta darbību, bet gan Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā iekļautais noteikums, ka pārsūdzība aptur administratīvā akta izpildi. Tādējādi lēmuma pārsūdzēšana par administratīvā soda uzlikšanu pati par sevi neietekmē tiesisko stāvokli, ka persona ir atzīstama par administratīvi sodītu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pants, Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-50/2008)* 53

286.pants

Aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius* aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Šis princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tāpēc, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nav konstatējamas būtiskas atšķirības gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants, Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 295

Konstatējot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.pantā minētu apstākli, lieta netiek izmeklēta un izskatīta pēc būtības, bet lietvedība tiek izbeigta. Tas nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros noskaidrot konkrētās lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un izdarīt secinājumus. Ar jēdzienu "lietvedība" nav saprotama soda noteikšana, bet gan iestādes darbības, noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, tas ir, lietas vešana. Ne Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa, ne likuma "Par policiju" 1.pants un 10.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī citas šā likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci veikt ceļu satiksmes negadījuma faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, lai konstatētu tajā iesaistīto personu vainu, ja iestājušies šā kodeksa 239.pantā minētie apstākļi *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239., 286.pants, likuma "Par policiju" 1., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-355/2008)*.....303

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss paredz augstākas institūcijas kompetenci grozīt soda mēru ietvaros, kas noteikti normatīvajā aktā, kurš regulē atbildību par administratīvo pārkāpumu. Turklāt kodeksā ir paredzēta iespēja, grozot soda mēru, pieņemt personai nelabvēlīgāku lēmumu kā sākotnēji piemērotais sods, ja lieta tiek izskatīta pēc prokurora protesta vai cietušā sūdzības. Minētais pilnībā attiecināms arī uz apelācijas instances tiesu, ja tā izskata apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, kuru tā taisījusi, pārbaudot iestādes lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.pants) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294-295

Procesā jāpiemēro tā procesuālo tiesību norma, kas ir spēkā attiecīgās procesuālās darbības izdarīšanas laikā. Tomēr, ja procesuālo tiesību normas piemērošanas rezultātā tiek pieņemts personai nelabvēlīgāks lēmums, tas ir, administratīvais sods tiek pastiprināts, tiesa tiesību normas tiesiskajām sekām piešķir atpakaļejošu spēku. Tas neatbilst tiesiskas valsts principam, jo attiecina uz iepriekšējo tiesisko situāciju, kas izšķirta ar pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu par soda piemērošanu, neparedzamas un vēlāk apgrūtinošas tiesiskās sekas *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-72/2008)* 349

Tiesa nevar pastiprināt sodu, izskatot lietu sakarā ar sūdzību, ko iesniegusi pati pie administratīvās atbildības sauktā persona (*reformatio in peius* aizlieguma princips). Šis princips attiecas arī uz apelācijas instances tiesu. *Reformatio in peius* aizlieguma principa būtība ir aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu. Tas ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tā iemesla dēļ, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmā daļas 5.punkts, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

286.[1]pants

Aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius* aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Šis princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tāpēc, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nav konstatējamas būtiskas atšķirības gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants, Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 295

Ir iespējams, ka personai likumā noteiktā kārtībā var tikt izpildīts sākotnēji noteiktais sods (piemēram, arests), kas vēlāk var tikt grozīts, nosakot citu sodu. Taču sākotnējā soda izpilde un vēlāka soda grozīšana, nosakot citu administratīvo sodu, nenozīmē, ka personai ir noteikti divi administratīvie sodi. Soda noteikšana un soda izpilde ir nošķirami jēdzieni. Gadījumā, ja personai ir nepamatoti izpildīts administratīvais sods, kas vēlāk tiek grozīts, viņai ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā prasīt no valsts atlīdzinājumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.[1]panta pirmās daļas 5.punkts) (Lieta Nr.SKA-29/2008)* 342

Procesā jāpiemēro tā procesuālo tiesību norma, kas ir spēkā attiecīgās procesuālās darbības izdarīšanas laikā. Tomēr, ja procesuālo tiesību normas piemērošanas rezultātā tiek pieņemts personai nelabvēlīgāks lēmums, tas ir, administratīvais sods tiek pastiprināts, tiesa tiesību normas tiesiskajām sekām piešķir atpakaļejošu spēku. Tas neatbilst tiesiskas valsts principam, jo attiecina uz iepriekšējo tiesisko situāciju, kas izšķirta ar pirmās instances tiesas tiesneša lēmumu par soda piemērošanu, neparedzamas un vēlāk apgrūtinošas tiesiskās sekas *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-72/2008)* 349

V sadaļa *(290.–321.pants)*

Par tiesas lēmumu, ar kuru noteikts, ka izņemtais transportlīdzeklis administratīvā pārkāpuma lietā tā īpašniekam ir jāatdod pēc naudas soda samaksas, nav veicama tiesā kontrole administratīvā procesa kārtībā, tostarp pieteikuma par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kārtībā. Tā kā tiesneša lēmums par rīcību ar transportlīdzekli ir vērsts uz tiesneša tāda lēmuma izpildi, ar kuru noteikts administratīvais sods, kontrole pār to jāveic iestādes vai tiesneša lēmumu izpildi reglamentējošo tiesību normu noteiktajā kārtībā (administratīvo pārkāpumu lietās – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa) *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

297.pants

Iestādes lēmumi, kuri ir vērsti uz administratīvā akta izpildi, tiesā nav pārsūdzami tādā pašā kārtībā kā administratīvie akti, bet gan to izpildi reglamentējošās tiesību normās noteiktajā kārtībā. Pieteicējam ir tiesības prasīt veikt kontroli pār administratīvā akta par automašīnas konfiskāciju izpildi sākotnējai iestādei, kas pieņēmusi lēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-603/2008)* 125

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas atšķirībā no Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normām tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kuras nav konkrētās lietas dalībnieki. Automašīnas īpašniekam atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pantam ir tiesības vērsties tiesā, kas pieņēmusi lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav jāatdod neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma lietā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Civilprocesa likuma 632., 633.pants, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 531

304.pants

Lēmums, ar kuru iestāde uzlikusi Ceļu satiksmes drošības direkcijai pārreģistrācijas aizliegumu uz visām darbībām ar vieglo automašīnu, kas pirms tam konfiscēta administratīvā pārkāpuma lietā un vairs neatrodas pieteicēja īpašumā, nenoteic pieteicēja, tas ir, personas, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, tiesības un pienākumus pēc būtības administratīvā pārkāpuma lietā, bet ir vērsts uz pieņemtā lēmuma par automašīnas konfiskāciju (lēmuma pēc būtības) izpildes nodrošināšanu. Tāpēc šis lēmums ir administratīvā akta izpildes lēmums, bet tas nav administratīvais akts *(likums "Par Valsts ieņēmumu dienestu", Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 304.panta 8.punkts) (Lieta Nr.SKA-603/2008)*.....125

Latvijas Republikas Advokatūras likums

Lai nodrošinātu indivīda tiesības pilnvērtīgi aizsargāt savas intereses tiesā, likumdevējs ar ārējo normatīvo aktu (Latvijas Republikas Advokatūras likumu), apvienojot vienā profesijā darbojošos juristus (advokātus), ir nodibinājis publisko tiesību subjektu – Latvijas zvērinātu advokātu kolēģiju. Valsts kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona attiecīgo funkciju veikšanu nodevusi autonomajā kompetencē šim publisko tiesību subjektam, vienlaikus nosakot pilnīgu šā subjekta finansiālu patstāvību. Tādējādi likumdevējs Latvijā ir izveidojis Latvijas zvērinātu advokātu kolēģiju kā atvasinātu publisko tiesību juridisko personu. Savukārt Latvijas zvērinātu advokātu padome ir šīs publisko tiesību juridiskās personas institūcija un darbojas tās vārdā *(Latvijas Republikas Advokatūras likuma 2., 3., 18., 20., 21., 22., 33.pants) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 235

Latvijas Zvērinātu advokātu padome kā atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas institūcija ir uzskatāma par Latvijas Republikas Satversmes 104.panta subjektu, kuram, saņemot indivīda iesniegumu ar lūgumu sniegt atbildi, ir pienākums sniegt atbildi atbilstoši tiesību normām *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Latvijas Republikas Advokatūras likuma 18.pants) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236-237

Latvijas Sodu izpildes kodekss

Brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas lēmumi, kurus tā pieņem, atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksam izskatot ieslodzīto personu iesniegumus, ir kriminālprocesuāli lēmumi, kuru tiesiskuma kontrole ir vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Arī visas darbības (tostarp starpdarbības un starplēmumi), kas vērstas uz šādu lēmumu pieņemšanu, uzskatāmas par kriminālprocesuāla rakstura darbībām un nav pakļautas izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi arī pieteikums par brīvības atņemšanas iestādes amatpersonas rīcību, nenodot ieslodzītās personas iesniegumu izskatīšanai Administratīvās komisijas sēdē, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Sodu izpildes kodekss) (Lieta Nr.SKA-143/2008)* 399

Jautājums par ieslodzītā iesnieguma reģistrēšanu cietuma administratīvās komisijas sēdei ir kriminālprocesuālas dabas un līdz ar to tas nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Par atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē persona var vērsties ar sūdzību prokuratūrā. Administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, kas saistīta ar personas sūdzības izskatīšanu jautājumā par cietuma atteikumu reģistrēt personas iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē. Tāpat administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru pieteicēja sūdzība iepriekš minētajā jautājumā ir atstāta bez izskatīšanas *(Prokuratūras likuma 2.panta 5.punkts, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-775/2008)*.....509

Slimnīcas, sniedzot medicīniskos pakalpojumus, parasti darbojas privāto, nevis publisko tiesību jomā. Tomēr ieslodzītajām personām nav tiesību brīvi izvēlēties valsts garantēto medicīnisko pakalpojumu sniedzēju. Ieslodzījuma vietās esošajām personām nodrošinātās valsts garantētās medicīniskās aprūpes pakalpojumu sniegšana ietilpst soda izpildes funkcijas nodrošināšanā. Tādējādi ieslodzījuma vietas medicīnas daļas rīcība, sniedzot medicīnas pakalpojumus ieslodzītajam, ir pārbaudāma administratīvā procesa kārtībā, ja tiek konstatēts būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums *(Ārstniecības likums, Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums, Latvijas Sodu izpildes kodekss, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija R(2006)2 par Eiropas cietumu noteikumiem) (Lieta Nr.SKA-581/2008)*.....486

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā

Atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas – Rīgas brīvostas pārvaldes – valdes loceklis ir valsts amatpersona likuma *"*Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrās daļas izpratnē kā persona, kurai ir tiesības rīkoties ar valsts (Rīgas brīvostas pārvaldes) mantu un finanšu līdzekļiem *(likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294

Latvijas tiesību normās, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā (gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi kā vienotu veselumu), tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šajā vārdkopā uzsvērts, ka pašvaldības ir īpašas valsts pārvaldes institūcijas, kas no citām valsts institūcijām, tostarp citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām, atšķiras ar to, ka to augstākais orgāns – dome vai padome – ir demokrātiski leģitimēts un tāpēc var pieņemt politiskus lēmumus. Šī iemesla dēļ, kā arī, lai novērstu iespējamu kļūdainu vai

apzināti nepareizu tiesību normu interpretāciju, kas nepamatoti izslēgtu pašvaldības no tiesību normas tvēruma, likumos bieži vien tiek īpaši norādīts, ka tas attiecas arī uz pašvaldībām. Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts". Tieši tā ir interpretējamas arī likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normas, kurās ir lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības" *(likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294

Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta trešajā daļā lietotais jēdziens "personas, kuras pilda amata pienākumus ārpus valsts vai pašvaldības institūcijām" ir attiecināms uz gadījumiem, kad atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu veikšana ir deleģēta privātpersonai *(likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta trešā daļa) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294

Par nekustamā īpašuma nodokli

Par laiku pirms dzīvojamās mājas pilnas privatizācijas, tas ir, pirms persona kļūst par zemesgabala domājamās daļas īpašnieku, piemērojams likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" pārejas noteikumu 4.punkts, kas bija spēkā līdz 2000.gada 31.decembrim, un 2.panta piektā daļa, kas ir spēkā no 2001.gada 1.janvāra. Tas ir, nekustamā īpašuma nodokli par valsts vai pašvaldības īpašumā esošu zemi un ēkām maksā to lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Līdz zemes reformas pabeigšanai nekustamā īpašuma nodokli par zemi, kas saskaņā ar šā likuma 2.pantu neatrodas kādas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā, maksā zemes lietotājs, bet, ja tāda nav, – nomnieks. Tātad gan gadījumos, kad zeme zem ēkas nav nevienas personas īpašumā vai tiesiskā valdījumā (līdz zemes reformas pabeigšanai), gan tad, ja ēka atrodas uz pašvaldībai piederošas zemes, nodokli maksā zemes lietotājs *(likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta piektā daļa, pārejas noteikumu 3. un 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-6/2008)*.....171

Par nodokļa maksātāju, kopš zeme ir privatizēta, ir uzskatāms tās īpašnieks, un no tā pašvaldība var tieši prasīt nodokļa samaksu, savukārt apsaimniekotājs var tikt uzskatīts tikai par nodokļa iekasētāju *(likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 2.panta pirmā, piektā daļa, pārejas noteikumu 4.punkts) (Lieta Nr.SKA-6/2008)* 172

Par nodokļiem un nodevām

Apstrīdēšanas stadijā augstāka iestāde ir tiesīga vākt un izmantot jaunus faktus. Ja augstāka iestāde, kas izskata apstrīdēšanas iesniegumu, sākotnējā lēmumā nevarētu neko mainīt, lēmuma apstrīdēšana būtu bezjēdzīga. Apstrīdēšanas stadija administratīvajā procesā vispirms ir paredzēta tieši tādēļ, lai labotu tās iestādes iespējami pieļautās kļūdas, kura izdevusi sākotnējo administratīvo aktu *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-14/2008)*.....18

Ja nokavējuma naudas un pamatparāda palielināšana nav pieļaujama laikā, kad ir apturēta izpilde, tad vēl jo vairāk tā nav pieļaujama, ja ir apturēta administratīvā akta darbība kā tāda. Ja administratīvā akta darbība ir apturēta, ne iestāde, ne kāda trešā persona šo administratīvo aktu nedrīkst izmantot. Apturēto administratīvo aktu nedrīkst izpildīt, un no tā nedrīkst rasties arī citas sekas, piemēram, sods, sankcijas, nokavējuma naudas utt. Tādējādi, ja persona Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu ir pārsūdzējusi tiesā un tiesa ir pilnībā vai daļā apturējusi attiecīgā lēmuma darbību, Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un soda naudu par to parāda daļu, attiecībā uz kuru tiesa Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma darbību ir apturējusi *(Administratīvā procesa likuma 185.pants, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-56/2008)* 64

Ja Valsts ieņēmumu dienests ir aprēķinājis personai nodokļu parādu un noteicis soda naudu un persona šo lēmumu ir apstrīdējusi, Valsts ieņēmumu dienestam apstrīdējuma izskatīšanas laikā nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29., 40.pants) (Lieta Nr.SKA-56/2008)* 64

Lēmumu par nodokļu maksājuma bezstrīdus piedziņu Valsts ieņēmumu dienests pieņem tad, ja persona noteiktā termiņā labprātīgi nesamaksā nodokļu maksājumus, kas jau ir noteikti ar nodokļu administrācijas kontroles rezultātā pieņemtu lēmumu, vai neizdara tos atbilstoši nodokļu aprēķinam, pārskatam, deklarācijai, avansa maksājuma aprēķinam. Tādējādi jāatzīst, ka lēmums par nokavēto nodokļu bezstrīda piedziņu pats par sevi nav administratīvais akts (ja vien izņēmuma gadījumā tajā nav noteiktas privātpersonas tiesības un pienākumi pēc būtības), bet ir vērsts uz nodokļa maksājumu piespiedu izpildi, tostarp uz tā administratīvā akta izpildi, ar kuru personai aprēķināts nodoklis *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-327/2008)*.....111

Likumā noteiktais iestādes pienākums rakstveidā informēt nodokļu maksātāju triju darba dienu laikā pēc lēmuma par pārmaksas novirzīšanu parāda segšanai izpildes ir administratīvā akta – nodokļu pārmaksu novirzīšanas nodokļa parāda segšanai – paziņošanas process *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta otrā daļa) (Lieta Nr.SKA-837/2008)*.....539

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestajā daļā ir noteikts, ka Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi ir pārsūdzami tiesā. Šīs tiesību normas vārdiskā redakcija ir par plašu, jo normas tiesiskās sekas ("ir pārsūdzami tiesā") analogi attiecina gan uz administratīvajiem aktiem, gan uz tādiem Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem, kuri pēc savas tiesiskās dabas nav administratīvie akti, bet ir izpildrīkojumi Administratīvā procesa likuma D daļas izpratnē. Šāds tiesību normas tekstuālais apjoms ir par plašu un pārkāpj tiesību normas mērķi, tādēļ nepieciešams tā ierobežojums *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa) (Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

Nodokļu administrācijai nav pienākuma slēgt vienošanās līgumu tikai tāpēc, ka nodokļu maksātājs to ir ierosinājis. Tomēr nodokļu administrācijai ir pienākums izvērtēt šādu ierosinājumu un, ievērojot konkrētās lietas apstākļus, lemt par vienošanās slēgšanu vai atteikšanos slēgt vienošanos. Šis vērtējums ir nodokļu administrācijas rīcības brīvība, kuru pēc tās izmantošanas var pārbaudīt administratīvajā tiesā *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-502/2008)* 119

Nodokļu tiesības ir noteikumi, kas paredz iejaukšanos privātpersonas tiesību sfērā. Tāpēc nodokļu administrācijas nozīmīgākā darbības forma ir administratīvais akts kā vienpusējs publiskās varas instruments. Kā alternatīvs instruments, ko likumā noteiktā kārtībā nodokļu administrācija var izmantot publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu, ir administratīvais līgums. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantā norādītais vienošanās līgums ir administratīvais līgums Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē. Saskaņā ar šā likuma noteikumiem administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu, it īpaši tiesas procesu, vai, ja piemērojamās tiesību normas piešķir iestādei rīcības brīvību attiecībā uz administratīvā akta izdošanu, tā saturu vai faktisko rīcību *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-502/2008)*.....118

Strīda esamību vienošanās līguma noslēgšanas kontekstā nedrīkst vērtēt šauri, attiecinot to tikai uz gadījumiem, kad par nodokļu parāda esamību ir iesniegts pieteikums tiesā. Jāuzskata, ka strīds ir arī tad, ja nodokļu maksātājs nav turpinājis nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas/pārsūdzības procesu, bet gan ir piedāvājis noslēgt vienošanās līgumu. Tas, ka nodokļu maksātājs izvēlas nevis iesniegt apstrīdēšanas iesniegumu augstākā iestādē un secīgi pēc tam pieteikumu tiesā, bet piedāvā noslēgt vienošanos, nenozīmē, ka nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas starpā strīds ir beidzies. Strīds būs atrisināts brīdī, kad nodokļu maksātāja un nodokļu administrācijas savstarpējā tiesiskā attiecība būs izbeigta vai nu ar izpildi, vai ar lēmuma atcelšanu *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta otrā, ceturtā daļa, tiesiskās vienlīdzības princips) (Lieta Nr.SKA-502/2008)* 118

Tiesību tālākveidošanas ceļā, izmantojot teleoloģiskās redukcijas metodi, jāatzīst, ka par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu tiesā nav jāveic kontrole tādā pašā kārtībā, kādā to veic par administratīvo aktu. Kontrole par šādu lēmumu tiesā jāveic atbilstoši administratīvo aktu izpildes tiesiskumu reglamentējošajām tiesību normām *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta sestā daļa, Administratīvā procesa likuma D daļa) (Lieta Nr.SKA-327/2008)* 111

Vienošanās līguma mērķis ir nodrošināt nodokļu administrācijas funkciju efektīvu izpildi. Vienošanās līgums starp nodokļu administrāciju un nodokļu parādnieku ir instruments, ko nodokļu administrācija var izmantot, lai ātrāk iegūtu likumā noteiktos nodokļu maksājumus, netērējot valsts resursus ilgstošiem strīdiem par aprēķinātā nodokļa parāda pamatotību. Līdz ar to nodokļu administrācijai, izvērtējot iespēju slēgt vienošanās līgumu, vienmēr ir jāizvērtē arī strīda turpināšanas lietderība un izmaksas *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-502/2008)* 118

Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu

Banka, pieņemot lēmumu par atturēšanos no darījumu veikšanas klienta kontā, nepilda publisku funkciju. Šādos gadījumos banka ievēro tai ar publisko tiesību normām uzliktu pienākumu, tomēr no tā nav izdarāms tālāks secinājums, ka līdz ar to bankai būtu deleģēti pārvaldes uzdevumi, kas ietver pārvaldes lēmumu pieņemšanu. Bankas un klienta attiecības jebkurā gadījuma ir un paliek privāttiesiskas *(likums "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu") (Lieta Nr.SKA-140/2008)* 388

Darbības, ko Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests veic saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanu, izsekošanu vai darbību ierobežošanu ar tiem, ir tieši vērstas uz noziedzīgu nodarījumu atklāšanu, novēršanu, noziedzīgā nodarījumā vainīgo personu sodīšanu. Citiem vārdiem, minētās darbības ir nesaraujami saistības ar apstākļu noskaidrošanu un noziedzīgā nodarījumā vainīgu personu sodīšanu kriminālprocesā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta rīkojums apturēt finanšu līdzekļu debeta operācijas klienta kontā vai citas mantas kustību tādējādi ir vērsts uz kriminālprocesuālu mērķu sasniegšanu, pat ja kriminālprocess nav uzsākts. Proti, kaut arī rīkojuma izdošanas brīdī nav skaidri zināms, vai tiks uzsākts kriminālprocess, tādēļ vien nav pamata rīkojumu atzīt par tādu, kas izdots valsts pārvaldes attiecību ietvaros (administratīvajā procesā) *(likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 4., 5., 17.^{2}panta pirmā daļa., 27., 28.pants, Krimināllikuma 195.pants) (Lieta Nr.SKA-140/2008)* 388-389

Publiski tiesiska mērķa (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas) nolūkā valsts ir imperatīvi noteikusi, ka atsevišķos gadījumos kredītiestādei ir jāatturas veikt pienākumus, ko tā uzņēmusies privāttiesiskajās attiecībās. Imperatīva rakstura normas, kuru mērķis ir publiski tiesisks, nereti var ietekmēt un ierobežot privāttiesiskās attiecības, tomēr tas nemaina bankas un klienta attiecību privāttiesisko raksturu *(likums "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu") (Lieta Nr.SKA-140/2008)*.....388

Par pašvaldībām

Pasažieru regulāro autopārvadājumu organizēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums jeb tās autonoma funkcija. Ievērojot valsts ekonomisko situāciju, pasažieru regulārie autopārvadājumi ar autobusiem ir pakļauti valsts atbalstam *(likuma "Par pašvaldībām" 15.pants, Autopārvadājumu likuma 29.^{2}pants) (Lieta Nr.SKA-453/2008)*.....435

Pašvaldībai ir pienākums īstenot savas autonomās funkcijas. Tomēr tas nenozīmē, ka ikkatram pašvaldības iedzīvotājam ir subjektīvās tiesības ierosināt administratīvā procesa kārtībā kontroli pār to, kā pašvaldība šīs funkcijas veic. Pašvaldības funkcija nodrošināt ielu

apgaismojumu nav vērsta uz individuālu interešu aizsardzību, līdz ar to personām nav subjektīvo tiesību administratīvā procesa kārtībā prasīt, lai pašvaldībai tiktu uzlikts attiecīgs pienākums *(likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-101/2008)* 546

Tā kā pieteicēja prasījums nav vērsts uz to, lai pašvaldība nākotnē pildītu likumā noteikto pienākumu ielu rekonstruēšanas un uzturēšanas jomā, bet ir vērsts uz to, ka pašvaldība pienācīgi nepilda šo pienākumu, tiek aizskartas pieteicēja tiesības uz īpašumu. Tādējādi prasījums ir par pašvaldības rīcību, kuras rezultātā ir radies personas subjektīvo tiesību aizskārums, tas ir, par faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-324/2008)* 428

Viena no vietējās pašvaldības autonomajām funkcijām ir gādāt par savas administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu būvniecība, rekonstruēšana un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana). Ielu rekonstruēšana un uzturēšana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums *(likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-324/2008)* 428

Par pievienotās vērtības nodokli

Pieņemot lēmumu par personas izslēgšanu no ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra, ir jāizdara lietderības apsvērumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam, jo likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts ir piešķīris Valsts ieņēmumu dienestam tiesības, nevis pienākumu to darīt *(likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 65., 66.pants) (Lieta Nr.SKA-19/2008)*.....27

Tiesību normas noteic procedūru, kādā persona tiek izslēgta no ar pievienotās vērtības apliekamo personu reģistra. Valsts ieņēmumu dienestam nav piešķirtas izvēles tiesības šo procedūru piemērot atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tā ir obligāta, pirms vispār lemt, vai izslēgt personu no reģistra. Šīs procedūras izpildīšana (atgādinājuma un brīdinājuma nosūtīšana personai pirms galīgā lēmuma pieņemšanas) nav uzskatāma par lietderības apsvērumu izdarīšanu Administratīvā procesa likuma 66.panta izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 66.pants, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumi Nr.502 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra") (Lieta Nr.SKA-19/2008)* 27

Par policiju

Ierēdņa, tostarp specializētā dienesta ierēdņa, saukšana pie disciplinārās atbildības neatbrīvo viņu no iespējamās administratīvās vai kriminālatbildības. Tas ir, ar vienām darbībām persona var būt izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un, būdama ierēdnis, arī disciplinārpārkāpumu, par ko tiek atbilstoši sodīta. Tiesību normas neparedz, ka iestādei vai administratīvajai tiesai šādos gadījumos būtu jāsagaida nolēmums krimināllietā, lai varētu pieņemt lēmumu saistībā ar disciplinārlietu. Lai izlemtu jautājumu par personas saukšanu pie disciplināratbildības, iestāde un administratīvā tiesa pati noskaidro apstākļus un dod tiem savu vērtējumu *(likuma "Par policiju" 28.panta trešā daļa, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumu Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments" 6.punkts) (Lieta Nr.SKA-705/2008)*.....331

Ja policijas darbinieki konstatē, ka sabiedriskā vietā atrodas persona, kura ir tādā alkohola reibuma stāvoklī, kas aizskar cilvēka cieņu, policijas darbiniekiem šis stāvoklis ir jāpārtrauc un jānovērš atkārtota tā paša pārkāpuma izdarīšana, aizturot šo personu līdz tās atskurbšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam varētu arī pieļaut, ka persona tiek nogādāta mājās, nevis tiktu aizturēta līdz tās atskurbšanai *(likuma "Par policiju" 10.panta pirmās daļas 6.punkts, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 171.pants, 254.panta 1.punkts, 255.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-246/2008)* 370

Konstatējot Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239.pantā minētu apstākli, lieta netiek izmeklēta un izskatīta pēc būtības, bet lietvedība tiek izbeigta. Tas nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros noskaidrot konkrētās lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un izdarīt secinājumus. Ar jēdzienu "lietvedība" nav saprotama soda noteikšana, bet gan iestādes darbības, noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, tas ir, lietas vešana. Ne Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa, ne likuma "Par policiju" 1.pants un 10.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī citas šā likuma normas nenoteic policijas iestādes kompetenci veikt ceļu satiksmes negadījuma faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, lai konstatētu tajā iesaistīto personu vainu, ja iestājušies šā kodeksa 239.pantā minētie apstākļi *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 239., 286.pants, likuma "Par policiju" 1., 10.pants) (Lieta Nr.SKA-355/2008)* 303

Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata –laikā, kamēr ierēdnim ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita

dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus *(likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331-332

Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem

Lai personai piešķirtu politiski represētās personas statusu, viens no priekšnoteikumiem ir, lai šī persona būtu Latvijas, Lietuvas vai Igaunijas pilsonis vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušais un pastāvīgi dzīvojušais iedzīvotājs, vai arī šo personu pēcnācējs. Ja persona pretendē uz politiski represētās personas statusu kā Latvijas pilsonis, pilsonības iegūšanas laiks politiski represētās personas statusa saņemšanai nav tiesiski nozīmīgs. Tas ir, neatkarīgi no tā, vai persona bija Latvijas pilsonis represiju laikā vai ieguva pilsonību vēlāk, uzskatāms, ka šādai personai šis kritērijs ir izpildīts. Tādējādi tiesiska nozīme ir tikai tam, vai personai attiecīgā pilsonība ir laikā, kad tiek lemts par politiski represētās personas statusa piešķiršanu *(likuma "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200

Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām

Sociālajās tiesībās daudzu jautājumu risinājums, palīdzības sniegšana tiek attiecināta uz ģimeni. Ģimenes jēdziens neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas *de facto* ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību. Ņemot vērā mūsdienu izmaiņas ģimenes dzīves sociālajos un kultūras modeļos, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, atzīstot par apliecinājumu ģimenes dzīvei ne tikai juridiski noslēgtu laulību, bet arī ģimenes dzīves faktisku pastāvēšanu, par ko var liecināt gan finansiāla vai psiholoģiska atkarība, kopīga dzīvošana, kopīgi bērni *(likuma "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 33.pants, Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

Par sociālo drošību

Ikvienam ir tiesības uz sociālo atbalstu (aizsardzību) sociālo risku gadījumā. Pašvaldības sniegtā palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā arī ir viens no sociālā atbalsta veidiem un tāpēc likumā "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" pareizi ir paredzētas personas tiesības saņemt minēto palīdzību. Taču šāds likuma regulējums nav tulkojams tikai gramatiski un tas neizslēdz ģimenes kā atsevišķu indivīdu kopuma tiesības kopīgi pretendēt uz minēto palīdzību. Tas ir, likumā paredzētās personas tiesības nenozīmē, ka pašvaldības palīdzībai dzīvokļa jautājumu risināšanā reģistrējamas tikai atsevišķas personas, nevis ģimene kopā un ka ikvienā gadījumā, lemjot par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, ir atsevišķi jāizvērtē katra ģimenes locekļa atbilstība noteiktajiem kritērijiem, lai ģimeni uzņemtu palīdzības sniegšanas rindā. Valsts arī garantē aizsardzību un atbalstu laulībai, ģimenei, vecāku un bērna tiesībām, veicina ģimenes aizsardzību, atbalstīšanu un attīstību *(Latvijas Republikas Satversmes 109., 110. pants, likuma "Par sociālo drošību" 1.pants) (Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības

Normatīvie akti nenosaka termiņu nepilsoņa statusa atcelšanai. Tomēr nav taisnīgi uzskatīt, ka šis termiņš ir neierobežots. Šādā gadījumā ir jāpiemēro vispārējie tiesību principi, kas regulē prettiesiska, bet adresātam labvēlīga administratīvā akta atcelšanu *(likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 7.panta pirmās daļas 1.punkts) (Lieta Nr.SKA-24/2008)* 131

Par uzņēmējdarbību

Ja fiziskā persona ir guvusi ienākumus no uzņēmējdarbības bez speciālas atļaujas, personai uzliekams pienākums iemaksāt gūtos ienākumus valsts budžetā *(likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pants) (Lieta Nr.SKA-14/2008)* 18

Likums "Par uzņēmējdarbību" nenoteica nedz kārtību, kādā tiek aprēķināti 36.pantā minētie ienākumi, nedz institūciju, kas ir atbildīga par šajā pantā noteiktās normas īstenošanu. Tomēr tas nenozīmē, ka minētie ienākumi nebija nosakāmi. Ja likums šādus maksājumus ir paredzējis, bet nav noteicis to aprēķināšanas kārtību, tie aprēķināmi, ievērojot likuma mērķi un vispārīgos principus. Aprēķini nedrīkst būt veikti patvaļīgi un tiem jābūt pārbaudāmiem *(likuma "Par uzņēmējdarbību" 36.pants) (Lieta Nr.SKA-14/2008)* 18

Par Valsts ieņēmumu dienestu

Lēmums, ar kuru iestāde uzlikusi Ceļu satiksmes drošības direkcijai pārreģistrācijas aizliegumu uz visām darbībām ar vieglo automašīnu, kas pirms tam konfiscēta administratīvā pārkāpuma lietā un vairs

neatrodas pieteicēja īpašumā, nenoteic pieteicēja, tas ir, personas, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, tiesības un pienākumus pēc būtības administratīvā pārkāpuma lietā, bet ir vērsts uz pieņemtā lēmuma par automašīnas konfiskāciju (lēmuma pēc būtības) izpildes nodrošināšanu. Tāpēc šis lēmums ir administratīvā akta izpildes lēmums, bet tas nav administratīvais akts *(likums "Par Valsts ieņēmumu dienestu", Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 304.panta 8.punkts) (Lieta Nr.SKA-603/2008)*.....125

Neatkarīgi no tā, kādā procesā – kriminālprocesa vai administratīvā procesā – Valsts ieņēmumu dienests, pamatojoties uz Kredītiestāžu likuma 63.pantu un likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punktu ir pieprasījis bankai informāciju par bankas klientu, šāds pieprasījums nav uzskatāms ne par administratīvo aktu, ne faktisko rīcību un nav atsevišķi pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

Ziņu pieprasīšana ir vērsta uz apstākļu noskaidrošanu, kas savukārt ir pamats tālākai iestādes rīcībai. Ja pieteicējam ir šaubas, vai attiecīgā Valsts ieņēmumu dienesta institūcija, iesniedzot kredītiestādei pieprasījumu, ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām, tas var vērsties prokuratūrā vai arī izteikt savus iebildumus iespējamā procesa ietvaros, saistībā ar kuru ziņas tika pieprasītas *(Kredītiestāžu likuma 63.pants, likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-778/2008)* 518

Par valsts sociālo apdrošināšanu

Darba tiesiskās attiecības ir gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu darba devēja vadībā, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī ar pilnvarojuma līgumu pilnvarnieks var par atlīdzību vai bez tās apņemties pilnvarotāja vietā pildīt kādas konkrētas darbības, tomēr tas vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām. Līdz ar to darba tiesisko attiecību esamību nevar aplūkot, tikai pamatojoties uz to, vai starp līdzējiem ir bijusi panākta vienošanās par darbu (konkrētu darbību veikšanu) un atlīdzību. Svarīgi ir noskaidrot, vai līdzējiem vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pēc būtības pakļautas Darba likuma regulējumam *(Darba likuma 3., 4.pants, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 2.panta "a" apakšpunkts, Civillikuma 2181., 2289.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-224/2008)*.....103

Gadījumā, ja zemnieku saimniecības īpašnieks pilnvarojis savu laulāto bez atlīdzības atvietot viņu konkrētu darbību veikšanā – pavadzīmju parakstīšanā un secīgi arī attiecīgo preču saņemšanā vai izsniegšanā, šādas attiecības nav jāvērtē kā darba tiesiskās attiecības likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]panta izpratnē *(likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-224/2008)* 103

Saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pantu, ja darba devējs ir nodarbinājis vai nodarbina personu, nenoslēdzot darba līgumu, nodokļu administrācija piedzen no darba devēja obligātās iemaksas un soda naudu trīskāršā obligāto iemaksu apmērā. Lai piemērotu šo tiesību normu, nodokļu administrācijai ir jākonstatē, ka starp darba devēju un personu, kura, nodokļu administrācijas ieskatā, tikusi nodarbināta, faktiski ir pastāvējušas darba tiesiskās attiecības *(likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 16.[1]pants) (Lieta Nr.SKA-224/2008)* 103

Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju

Par zemes lietotāju, kuram ir pienākums nomaksāt nodokli pašvaldības budžetā, laikā, pirms valstij vai pašvaldībai piederoša māja ir pilnībā privatizēta, uzskatāms mājas apsaimniekotājs. Attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokli, ja vien nav konstatējams, ka šī īrniekiem noteiktajā īres maksā ietvertā vai ietveramā sastāvdaļa ir atskaitīta arī no dzīvokļa īpašniekam noteiktās maksas par mājas apsaimniekošanu un uzturēšanu, dzīvokļa īpašnieks šādu patstāvīgu pienākumu norēķināties nav uzņēmies.

Gan nekustamā īpašuma nodokļa, gan dzīvojamo māju privatizācijas regulējumā nav noteikts, ka par nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju gadījumos, kad uz pašvaldībai piederošas zemes atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja, būtu uzskatāms katrs atsevišķa dzīvokļa īpašnieks. Pakāpeniski precizējot tiesisko regulējumu, likumdevējs ir noteicis, ka tieši apsaimniekotājs ir zemes lietotājs, kuram arī ir pienākums samaksāt nodokli budžetā. Pašvaldība savu prasījumu par nodokļa nomaksu par šo periodu var vērst tikai pret apsaimniekotāju. Savukārt dzīvokļa īpašnieks attiecīgās summas maksā apsaimniekotājam kā apsaimniekošanas vai uzturēšanas izdevumu sastāvdaļu *(likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", Ministru kabineta 2000.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.131 "Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība") (Lieta Nr.SKA-6/2008)*..... 171-172

Privatizācija ir pieļaujama, ja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir spēkā likumā noteiktajā kārtībā noslēgts attiecīgās neapdzīvojamās telpas nomas līgums. Ja arī vēlāk līguma darbība jelkādu iemeslu dēļ būtu izbeigusies, piemēram, notecējis līguma termiņš, tas neietekmē nomnieka tiesības, kuras viņš ieguvis līguma darbības laikā. Ja nomnieks privatizācijas pieteikumu iesniedzis laikā, kad līgums ir spēkā, viņš nezaudē šīs tiesības iesniegt pieteikumu un pretendēt uz privatizāciju. Lēmums iestādei jāpieņem, ņemot vērā tos tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas ir spēkā privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdi. Ja tikai pēc pieteikuma iesniegšanas tiek risināts jautājums par līguma izbeigšanu, tad var rasties pamatotas šaubas par to, vai netiek aizskartas nomnieka publiski subjektīvās tiesības paļauties uz to tiesisko un faktisko situāciju, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī *(likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otrā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-151/2008)* 574

Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju

Saskaņā ar likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" noteikto valsts īpašuma objektu privatizācijas kārtību lēmumu par valsts īpašuma privatizācijas tiesību piešķiršanu konkrētiem pretendentiem iestāde var pieņemt tikai pēc tam, kad ir apstiprināti privatizācijas noteikumi. Tādējādi arī saistošu lēmumu liegt kādam pretendentam piedalīties privatizācijas procesā iestāde var pieņemt tikai pēc privatizācijas noteikumu apstiprināšanas. Līdz ar to pirms tam Privatizācijas aģentūras potenciālajiem privatizācijas pretendētiem sniegti skaidrojumi nerada tiesiskas sekas *(likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju") (Lieta Nr.SKA-119/2008)* 374

Personu apliecinošu dokumentu likums

Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK piešķīra dalībvalstīm rīcības brīvību attiecībā uz ceļošanas dokumenta izsniegšanu. Turklāt dokuments var tikt izsniegts tikai gadījumā, ja radušies nopietni humāni iemesli, kuru dēļ patvēruma meklētājiem nepieciešamas būt citā valstī.

Arī spēkā esošā Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK, kura bija par pamatu grozījumu izdarīšanai Personu apliecinošu dokumentu likumā, kaut arī ir nedaudz striktāka attiecībā uz ceļošanas dokumentu izsniegšanu, tomēr arī šobrīd valstij ļauj atkāpties no pienākuma izdot ceļojuma dokumentu *(Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 27.janvāra direktīva 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai; Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu; Personu apliecinošu dokumentu likums) (Lieta Nr.SKA-379/2008)*.....160

Prokuratūras likums

Jautājums par ieslodzītā iesnieguma reģistrēšanu cietuma administratīvās komisijas sēdei ir kriminālprocesuālas dabas un līdz ar to tas nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Par atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē persona var vērsties ar sūdzību prokuratūrā. Administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, kas saistīta ar personas sūdzības izskatīšanu jautājumā par cietuma atteikumu reģistrēt personas iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē. Tāpat administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru pieteicēja sūdzība iepriekš minētajā jautājumā ir atstāta bez izskatīšanas *(Prokuratūras likuma 2.panta 5.punkts, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-775/2008)* 509

Prokuratūras likumā ietvertā kompetence personu tiesību aizsardzībai un 16.panta pirmajā daļā minētais tiesiskais regulējums daļēji pārklājas ar Administratīvā procesa likuma regulējumu, jo administratīvā procesa tiesā būtība ir pārbaudīt, vai, īstenojot valsts varu attiecībā uz personu valsts pārvaldes jomā, attiecīgā amatpersona vai institūcija ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām. Ieslodzītie var izmantot administratīvo procesu tiesā, lai aizstāvētu savas tiesības, ja attiecībā uz tiem izdoti administratīvie akti vai veikta faktiskā rīcība. Taču ieslodzītie var arī izmantot savu tiesību aizsardzībai Prokuratūras likuma 16.panta pirmajā daļā paredzēto tiesību aizsardzības mehānismu, vēršoties ar attiecīgu sūdzību prokuratūrā *(Prokuratūras likuma 16.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-775/2008)* 509

Tā kā pieteicējs ir vērsies ar sūdzību par Ieslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru atstāts bez izskatīšanas pieteicēja apstrīdēšanas iesniegums par lēmumu, ar kuru pieteicējam uzlikts disciplinārsods, prokuratūrā, pieteicējs savu tiesību aizstāvībai ir izvēlējies nevis administratīvo tiesu, bet gan citu tiesībaizsardzības mehānismu. Šis mehānisms neizslēdz iespēju pieteicējam izmantot arī citus tiesībaizsardzības mehānismus (piemēram, vēršanos administratīvajā tiesā vai vēršanos pie tiesībsarga). Tā ir personas izvēle, kuru tiesībaizsardzības mehānismu izmantot, ievērojot attiecīgo kārtību, kāda tiesību normās noteikta. Taču jāņem vērā, ka vēršanās prokuratūrā Prokuratūras likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkta kārtībā ir patstāvīgs un iekšēji noslēgts tiesībaizsardzības mehānisms, kura rezultātu pārbaude vairs netiek veikta administratīvā procesa ietvaros *(Prokuratūras likuma 16.panta pirmās daļas 2.punkts) (Lieta Nr.SKA-775/2008)*..... 509-510

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums

Apdrošinātājs izvērtē ceļu satiksmes negadījuma apstākļus, izmantojot ziņas, kas par šo negadījumu ir iegūstamas. Policijas iestādes iegūtie pierādījumi par ceļu satiksmes negadījumu un izdarītie secinājumi ir vērtējami tāpat kā citi pierādījumi, kas iegūti apdrošināšanas atlīdzības izmaksas lietā. Tiesību normas nenoteic, ka apdrošinātājam lēmuma pieņemšanā par personas atbildības noteikšanu sakarā ar zaudējumu nodarīšanu būtu obligāti saistošas tieši policijas iestādes sniegtās ziņas vai tām būtu lielāks spēks nekā citām ziņām par faktiem lietā. Policijas iestādes ziņas var tikt izmantotas apdrošināšanas atlīdzības noteikšanai, bet policijas iestādei nav kompetences konstatēt vainīgo personu. Administratīvais akts (arī konstatējošs) rada tiesiskas sekas, persona var prasīt, lai tas tiktu ievērots *(Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31., 37.pants) (Lieta Nr.SKA-355/2008)* 304

Transportlīdzekļa īpašniekiem ir tiesības uz apdrošināšanas atlīdzību ceļu satiksmes negadījuma gadījumā. Apdrošināšanas atlīdzība cietušajai personai tiek noteikta, ņemot vērā katra transportlīdzekļa vadītāja vainas (atbildības) pakāpi. Tas nozīmē, ka ir jānosaka

personas vaina un tās pakāpe par zaudējumiem, kas sakarā ar transportlīdzekļa bojājumu ceļu satiksmes negadījuma rezultātā nodarīti citai personai. Lai arī zaudējumi šādā gadījumā, iespējams, ir nodarīti administratīvā pārkāpuma ietvaros, apdrošināšanas atlīdzības noteikšanas sakarā personas atbildība ir jākonstatē nevis par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, bet gan par zaudējumu nodarīšanu, kam ir civiltiesisks raksturs. Valsts pārvaldes iestādes kompetencē neietilpst civiltiesisko attiecību dalībnieku atbildības konstatēšana *(Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 31., 33.pants) (Lieta Nr.SKA-355/2008)* 303-304

Tiesnešu disciplinārās atbildības likums

Tieslietu ministra kā valsts konstitucionālā orgāna – Ministru kabineta – locekļa tiesības ierosināt vai atteikties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi ir uzskatāmas par ministra īpašu kompetenci konstitucionālo tiesību ietvaros. Šīs tiesības ir saistītas ar valsts varas dalīšanas principa īstenošanu, proti, tas ir instruments, ar kura palīdzību viens valsts varas atzars (izpildvara) var zināmā mērā kontrolēt citu valsts varas atzaru (tiesu varu). Tādējādi šis instruments ir vērsts uz valsts varas atzaru līdzsvarošanu. Līdz ar to ministra rīcība, ierosinot vai atsakoties ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, neietilpst tikai viena valsts varas atzara – izpildvaras (valsts pārvaldes) – funkciju īstenošanā. Savukārt administratīvās tiesas kompetencē ietilpst tikai valsts pārvaldes ietvaros attiecībā uz privātpersonām veikto darbību un pieņemto lēmumu kontrole. Līdz ar to jāatzīst, ka tieslietu ministra rīcība saistībā ar disciplinārlietas ierosināšanu pret tiesnesi nav pakļauta administratīvo tiesu kontrolei. Ja persona vēršas Tieslietu ministrijā ar mērķi panākt, lai tieslietu ministrs pret kādu tiesnesi ierosina disciplinārlietu, tieslietu ministra rīcība saistībā ar šādu iesniegumu nav pakļauta izvērtēšanai administratīvā procesa kārtībā *(Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.pants, Administratīvā procesa likuma 2.pants) (Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410

Tiesnešu disciplinārkolēģija ir tiesu varai piederīga tiesnešu pašpārvaldes institūcija, kas ir neatkarīga no izpildvaras un likumdošanas varas un kas īsteno tai likumā noteiktās funkcijas tiesu varas jomā, proti, izskata lietas par tiesnešu disciplinārajiem pārkāpumiem. Tādējādi tiesnešu disciplinārā atbildība ir jautājums, kas nav saistīts ar valsts pārvaldes jomu. Šā jautājuma izlemšana ietilpst tiesu varas sfērā *(Latvijas Republikas Satversmes 83.pants, Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 2., 3.pants) (Lieta Nr.SKA-216/2008)* 410

Valsts civildienesta likums

Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba

tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata – laikā, kamēr ierēdnim ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus *(likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331-332

Valsts pārvaldes iekārtas likums

Atšķirībā no ārējiem normatīvajiem aktiem, kas kā vispārsaistoši juridiski priekšraksti regulē attiecības starp publisko tiesību subjektu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, iekšējiem normatīvajiem aktiem ir cits uzdevums. Iekšējie normatīvie akti satur vairākkārtēji piemērojamas tiesību normas, bet tās nav tieši vērstas "uz āru", tas ir, to pamatuzdevums nav regulēt attiecības starp iestādi un personu. Ar iekšējo normatīvo aktu palīdzību administratīvajā procesā tiek sasniegts cits mērķis – ārējo tiesību normu vienveidīga un paredzama piemērošana *(Administratīvā procesa likuma 1.panta piektā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-153/2008)* 87

Kaut arī publisko tiesību līgumu veidi ir uzskaitīti Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā, vienlaikus šis likums pieļauj, ka var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti šajā pantā. Ar jēdzienu "likums" tiek apzīmēti likumi plašākā nozīmē, tostarp Ministru kabineta noteikumi *(Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants) (Lieta Nr.SKA-453/2008)* 435

Nodokļu tiesības ir noteikumi, kas paredz iejaukšanos privātpersonas tiesību sfērā. Tāpēc nodokļu administrācijas nozīmīgākā darbības forma ir administratīvais akts kā vienpusējs publiskās varas instruments. Kā alternatīvs instruments, ko likumā noteiktā kārtībā nodokļu administrācija var izmantot publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu, ir administratīvais līgums. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantā norādītais vienošanās līgums ir administratīvais līgums Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē. Saskaņā ar šā likuma noteikumiem administratīvo līgumu slēdz, lai izbeigtu tiesisku strīdu, it īpaši tiesas procesu, vai, ja piemērojamās tiesību normas piešķir iestādei rīcības brīvību attiecībā uz

administratīvā akta izdošanu, tā saturu vai faktisko rīcību *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 80.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-502/2008)*.....118

Privāto tiesību juridiskās personas formā organizēta slimnīca primāri rīkojas privāto tiesību jomā. Slimnīcas rīcība gadījumā, ja donora asinīs tiek konstatēta infekcija vai pastāv pamatotas aizdomas par inficēšanos, arī vērtējama kā privāttiesiska, jo no Epidemioloģiskās drošības likuma neizriet, ka slimnīcas ārstniecības personām būtu deleģēta valsts pārvaldes vara epidemioloģiskās drošības jomā *(Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.pants, Epidemioloģiskās drošības likums, Senāta judikatūra*) (*Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Vienošanās līguma mērķis ir nodrošināt nodokļu administrācijas funkciju efektīvu izpildi. Vienošanās līgums starp nodokļu administrāciju un nodokļu parādnieku ir instruments, ko nodokļu administrācija var izmantot, lai ātrāk iegūtu likumā noteiktos nodokļu maksājumus, netērējot valsts resursus ilgstošiem strīdiem par aprēķinātā nodokļa parāda pamatotību. Līdz ar to nodokļu administrācijai, izvērtējot iespēju slēgt vienošanās līgumu, vienmēr ir jāizvērtē arī strīda turpināšanas lietderība un izmaksas *(likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.panta ceturtā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.panta pirmā daļa) (Lieta Nr.SKA-502/2008)*.....118

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums

Izlemjot prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, tiesai ir jānovērtē personas ciešanas, ko izraisījis kaitējums. Objektīva ciešanu novēršana, balstoties uz pierādījumiem, parasti nav iespējama, tāpēc tiesai ciešanu apmērs jāvērtē pēc saprātīgas vispārējās pieredzes un konkrētās lietas apstākļiem. Ekspertīze nav izmantojama kā līdzeklis ciešanu apmēra noteikšanai *(Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9., 11.pants) (Lieta Nr.SKA-155/2008)* 261

Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Publisko tiesību jomā šīs tiesības ir saistītas ar valsts atbildības principu. Administratīvajā procesā valsts atbildības princips ir nostiprināts Administratīvā procesa likuma 8.nodaļā un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā. Saskaņā ar minēto likumu noteikumiem personai ir tiesības prasīt atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Tādējādi likums neparedz iespēju personai prasīt atlīdzinājumu par iestādes procesuālajiem lēmumiem vai procesuālajām darbībām, kam nav galīgā noregulējuma rakstura, nesagaidot procesa noslēgumu *(Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Administratīvā procesa likuma 8.nodaļa, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums) (Lieta Nr.SKA-690/2008)* 502

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību, ietilpst mantiskā zaudējuma kategorijā. Turpretim par mantisko zaudējumu nav uzskatāms laiks un pūles, ko privātpersona pati veltījusi konkrētas lietas risināšanai, jo šādā gadījumā personai izdevumi nerodas. Tādēļ izskatīšanai nav pieņemams personas prasījums par šādu izdevumu atlīdzināšanu *(Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta trešā, ceturtā daļa) (Lieta Nr.SKA-466/2008)*.....442

Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums

Lai valsts vai pašvaldību nekustamā īpašuma atsavināšanas ierosinājumu izskatītu ekonomiskās reformas ietvaros, tam, tāpat kā privatizācijas ierosinājumam, jābūt iesniegtam līdz 2006.gada 31.augustam. Tādējādi, ja personas iesniegums par zemesgabala atsavināšanu, pamatojoties uz Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu, iesniegts pašvaldībā pēc šī datuma, mantas atsavināšanas process nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei, jo tas nenotiek publisko tiesību jomā *(Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas un pabeigšanas likums) (Lieta Nr.SKA-574/2008)* 473

Privātpersonas privatizācijas ierosinājums Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likuma izpratnē ir iesniegums, kurš vērsts uz publiskas personas lēmuma pieņemšanu par tai piederoša nekustamā īpašuma nodošanu privatizācijai. Līdz ar to šāds iesniegums ir iesniegums, uz kura pamata iestāde ierosina administratīvo procesu Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkta izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 55.panta 1.punkts, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likums) (Lieta Nr.SKA-518/2008)*.....448

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums

Lai valsts vai pašvaldību nekustamā īpašuma atsavināšanas ierosinājumu izskatītu ekonomiskās reformas ietvaros, tam, tāpat kā privatizācijas ierosinājumam, jābūt iesniegtam līdz 2006.gada 31.augustam. Tādējādi, ja personas iesniegums par zemesgabala atsavināšanu, pamatojoties uz Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likumu, iesniegts pašvaldībā pēc šī datuma, mantas atsavināšanas process nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei, jo tas nenotiek publisko tiesību jomā *(Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums, Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas un pabeigšanas likums) (Lieta Nr.SKA-574/2008)* 473

7. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi

Administratīvo aktu procesa noteikumi
(13.06.1995. noteikumi Nr.154)

Administratīvā akta atcelšanas procesā vienmēr ir runa par diviem administratīvajiem aktiem – atceļamo jeb sākotnējo administratīvo aktu un atceļošo administratīvo aktu *(actus-contrarius)*. Ar atceļošo administratīvo aktu pilnībā vai daļēji tiek izbeigtas ar sākotnējo administratīvo aktu nodibinātās (apstiprinātās) tiesiskās attiecības. Tikai tad, ja iestāde attiecībā uz to pašu adresātu pieņem lēmumu, kas tieši neizmaina ar kādu sākotnējo administratīvo aktu jau nodibinātās tiesiskās attiecības, tas uzskatāms par jaunu procesu, nevis par administratīvā akta atcelšanu *(Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts, Administratīvā procesa likuma 85.pants) (Lieta Nr.SKA-24/2008)*.....131

Administratīvā akta tiesiskums vai prettiesiskums ir atkarīgs no tā, vai administratīvais akts objektīvi atbilst vai neatbilst tiesību normām tā izdošanas brīdī. Tas, vai iestāde apzinās, ka izdod prettiesisku administratīvo aktu, nav noteicošais faktors *(Administratīvā procesa likuma 85.pants, Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84., 85.punkts) (Lieta Nr.SKA-24/2008)*.....131

Apstākļi, kuri var būt pamats jauna administratīvā akta izdošanai, atceļot iepriekš izdoto administratīvo aktu, ir tie apstākļi, kas piešķir personai tiesības vai uzliek pienākumus. Administratīvā akta atcelšana pēc Administratīvo aktu procesa noteikumu 84.3.apakšpunkta ir pieļaujama, lai pielāgotos jaunai situācijai. Iestādes viedokļa maiņa par tiem pašiem lietas apstākļiem, kuri tika vērtēti, izdodot sākotnējo administratīvo aktu, pati par sevi nav nedz lietas faktisko, nedz tiesisko apstākļu maiņa *(Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84.3.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-36/2008)*.....44

Pārbaudot tāda administratīvā akta tiesiskumu, ar kuru tiek atcelts iepriekš izdots neapstrīdams administratīvais akts, ir jāvērtē tikai tas, vai atceļošais administratīvais akts ir izdots, ievērojot tiesību normas, kuras saskaņo adresāta tiesisko paļāvību uz iepriekš izdoto administratīvo aktu ar nepieciešamību pielāgoties jauniem apstākļiem vai labot kļūdu, un tādējādi stingri ierobežo iestādes tiesības mainīt jau noregulētās tiesiskās attiecības. Tādējādi tiesai nav jāvērtē, uz kāda pamata vispār personai būtu uzliekams pienākums nomaksāt budžetā nodokļus, bet gan tas, vai: 1) ir mainījušies lietas faktiskie vai tiesiskie apstākļi un 2) administratīvā akta palikšana spēkā būtiski skar valsts vai sabiedrības intereses. Šie nosacījumi ir kumulatīvi *(Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 84.3.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-36/2008)*.....44

Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība *(23.04.2002. noteikumi Nr.165)*

Analizējamā tiesību norma izvirza priekšnoteikumus ieraksta darba grāmatiņā atzīšanai par apdrošināšanas perioda pierādījumu. Tomēr no tā nevar izdarīt atzinumu par pretējo, ka citi pierādījumi nav jāņem vērā. Tas būtu pretēji argumentiem, kas izriet no noteikumu ārējās sistēmas *(Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 7., 18.punkts) (Lieta Nr.SKA-247/2008)*.....283

Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu. Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka jādod tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu 14.1.apakšpunktu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, ņemot vērā arī loģikas likumus. Šaubas (pretrunas) jātulko par labu indivīdam. Tā kā Latvijas Republika ir sociāla valsts, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai *(Latvijas Republikas Satversmes 1., 109.pants, Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", Satversmes tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-247/2008)*.....283

Piemērojot Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumus Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", nav jāievēro vienīgi tā teksts. Tiesību normas interpretācijas mērķis ir noskaidrot tiesību normas saturu un ne vienmēr tiesību normas teksts pilnībā atspoguļo normas saturu *(Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība") (Lieta Nr.SKA-247/2008)*.....283

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai ieraksts darba grāmatiņā par personas apdrošināšanas stāžu ir jāvērtē atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 14.1.apakšpunktam *(Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 14.1.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-247/2008)*.....283

Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi
(23.04.1996. noteikumi Nr.154)

Elektroniskā dokumenta kopijai, norakstam vai izrakstam papīra formā ir tāds pats juridiskais spēks kā oriģinālam, ja kopijas, noraksta vai izraksta

pareizība apliecināta saskaņā ar normatīvo aktu prasībām un ja papīra kopijas, noraksta vai izraksta izsniedzējs pēc pieprasījuma var uzrādīt dokumenta oriģinālu elektroniskā formā un tas atbilst šā likuma prasībām. Lai elektroniskā dokumenta atvasinājumam būtu juridiskais spēks, tam jābūt normatīvajos aktos noteiktā kārtībā apliecinātam. Tā kā Elektronisko dokumentu likumā šie jautājumi īpaši nav atrunāti, dokuments jāvērtē atbilstoši Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" prasībām *(Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi") (Lieta Nr.SKA-220/2008)* 588

Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments *(28.10.2003. noteikumi Nr.594)*

Ierēdņa, tostarp specializētā dienesta ierēdņa, saukšana pie disciplinārās atbildības neatbrīvo viņu no iespējamās administratīvās vai kriminālatbildības. Tas ir, ar vienām darbībām persona var būt izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un, būdama ierēdnis, arī disciplinārpārkāpumu, par ko tiek atbilstoši sodīta. Tiesību normas neparedz, ka iestādei vai administratīvajai tiesai šādos gadījumos būtu jāsagaida nolēmums krimināllietā, lai varētu pieņemt lēmumu saistībā ar disciplinārlietu. Lai izlemtu jautājumu par personas saukšanu pie disciplināratbildības, iestāde un administratīvā tiesa pati noskaidro apstākļus un dod tiem savu vērtējumu *(likuma "Par policiju" 28.panta trešā daļa, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumu Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments" 6.punkts) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331

Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata –laikā, kamēr ierēdnim ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus *(likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 331-332

Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu *(25.02.2003. noteikumi Nr.97)*

Sociālajās tiesībās daudzu jautājumu risinājums, palīdzības sniegšana tiek attiecināta uz ģimeni. Ģimenes jēdziens neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas *de facto* ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību. Ņemot vērā mūsdienu izmaiņas ģimenes dzīves sociālajos un kultūras modeļos, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, atzīstot par apliecinājumu ģimenes dzīvei ne tikai juridiski noslēgtu laulību, bet arī ģimenes dzīves faktisku pastāvēšanu, par ko var liecināt gan finansiāla vai psiholoģiska atkarība, kopīga dzīvošana, kopīgi bērni *(likuma "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 33.pants, Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-53/2008)* 192

Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi *(18.07.2006. noteikumi Nr.586)*

Eiropas Savienības dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālās sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai. Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Kriminālas sodāmības esamību var ņemt vērā tikai tad, ja šo sodāmību pamatojošie apstākļi norāda uz tādu personisku darbību, kas apdraud spēkā esošo sabiedrisko kārtību. Turklāt atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības jēdzienu nozīmē, ka papildus sabiedriskajiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv reāli un pietiekami smagi draudi sabiedrības pamatinteresēm *(Eiropas parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi", Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SA-2/2008)* 9

Tā kā pieteicējs, ierodoties Latvijas Republikā, ir apdraudējis bērnu intereses, iekšlietu ministram, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pamats uzskatīt, ka pieteicēja uzturēšanās Latvijā rada draudus sabiedriskajai kārtībai *(Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.586 "Kārtība,*

kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi") (Lieta Nr.SA-2/2008)..... 9-10

Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids *(11.01.2005. noteikumi Nr.15)*

Ja transportlīdzekļa vadītājam veikta medicīniskā pārbaude alkohola vai narkotisko vietu ietekmes noteikšanai, medicīniskās pārbaudes rezultātus personai paziņo administratīvā pārkāpuma lietas virzītājs, nevis ārsts, kas izdarīja medicīnisko pārbaudi *(Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids") (Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

Narkotisko vielu iespaids medicīniskās pārbaudes protokolā tiek konstatēts, laboratoriski nosakot konkrētas narkotiskās vielas lietošanas faktu, kā arī novērtējot klīniskos simptomus. Tādējādi medicīniskā pārbaude ārstniecības iestādē ietver ne tikai bioloģisko paraugu ņemšanu un to laboratorisku izmeklēšanu, bet arī personas pārbaudi pēc viņas runas un ārējā izskata *(Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

Veicot medicīniskās pārbaudes, novērtējamos klīniskos simptomus (personas izskatu un runu) ārsts var fiksēt tikai tajā dienā, kad persona ir atvesta uz ārstniecības iestādi, lai izdarītu medicīnisko pārbaudi. Ņemot vērā, ka šie fakti ir jāfiksē un ka personai ar savu parakstu protokolā ir jāapliecina, ka medicīniskā pārbaude ir veikta tieši šai personai, ārsts medicīniskās pārbaudes protokolu sastāda tajā pašā – tas ir, pirms atzinuma par analīžu laboratoriskajiem rezultātiem saņemšanas. Savukārt pēc laboratorisko izmeklējumu rezultātu saņemšanas ārsts pabeidz medicīniskās pārbaudes protokola sastādīšanu, ierakstot saņemtos rezultātus, un sniedz galīgo atzinumu *(Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids") (Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra *(09.09.2003. noteikumi Nr.502)*

Tiesību normas noteic procedūru, kādā persona tiek izslēgta no ar pievienotās vērtības apliekamo personu reģistra. Valsts ieņēmumu dienestam nav piešķirtas izvēles tiesības šo procedūru piemērot atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, tā ir obligāta, pirms vispār lemt, vai izslēgt personu no reģistra. Šīs procedūras izpildīšana (atgādinājuma un brīdinājuma nosūtīšana personai pirms galīgā lēmuma pieņemšanas) nav uzskatāma par lietderības apsvērumu izdarīšanu Administratīvā procesa likuma 66.panta izpratnē *(Administratīvā procesa likuma 66.pants, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 3.panta 8.[1]daļas 2.punkts, Ministru kabineta 2003.gada 9.septembra noteikumi Nr.502 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests izslēdz personu no Valsts ieņēmumu dienesta ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo personu reģistra") (Lieta Nr.SKA-19/2008)* 27

Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība *(04.04.2000. noteikumi Nr.131)*

Par zemes lietotāju, kuram ir pienākums nomaksāt nodokli pašvaldības budžetā, laikā, pirms valstij vai pašvaldībai piederoša māja ir pilnībā privatizēta, uzskatāms mājas apsaimniekotājs. Attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokli, ja vien nav konstatējams, ka šī īrniekiem noteiktajā īres maksā ietvertā vai ietveramā sastāvdaļa ir atskaitīta arī no dzīvokļa īpašniekam noteiktās maksas par mājas apsaimniekošanu un uzturēšanu, dzīvokļa īpašnieks šādu patstāvīgu pienākumu norēķināties nav uzņēmies.

Gan nekustamā īpašuma nodokļa, gan dzīvojamo māju privatizācijas regulējumā nav noteikts, ka par nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju gadījumos, kad uz pašvaldībai piederošas zemes atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja, būtu uzskatāms katrs atsevišķa dzīvokļa īpašnieks. Pakāpeniski precizējot tiesisko regulējumu, likumdevējs ir noteicis, ka tieši apsaimniekotājs ir zemes lietotājs, kuram arī ir pienākums samaksāt nodokli budžetā. Pašvaldība savu prasījumu par nodokļa nomaksu par šo periodu var vērst tikai pret apsaimniekotāju. Savukārt dzīvokļa īpašnieks attiecīgās summas maksā apsaimniekotājam kā apsaimniekošanas vai uzturēšanas izdevumu sastāvdaļu *(likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", Ministru kabineta 2000.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.131 "Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" normu piemērošanas kārtība") (Lieta Nr.SKA-6/2008)*..... 171-172

Pasažieru regulāro autopārvadājumu iekšzemes maršrutu atklāšanas, grozīšanas, slēgšanas un atļauju izsniegšanas kārtība *(26.02.2002. noteikumi Nr.84)*

Tā kā lietā apskatāmā līguma mērķis ir nodrošināt pašvaldības un valsts publiski tiesiskas funkcijas nodrošināt iedzīvotāju pārvietošanos izpildi un līguma kopējais raksturs vērsts uz pašvaldības papildu atbalsta un finansiālo jautājumu ar pārvadātāju risināšanu un administratīvā akta – atļaujas – atceļošo nosacījumu noteikšanu, līgums ir publisko tiesību līgums *(Ministru kabineta 2002.gada 26.februāra noteikumi Nr.84 "Pasažieru regulāro autopārvadājumu iekšzemes maršrutu atklāšanas, grozīšanas, slēgšanas un atļauju izsniegšanas kārtība") (Lieta Nr.SKA-453/2008)* 435

Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā *(20.12.2005. noteikumi Nr.977)*

Saskaņā ar tiesību normām policijas amatpersonas, lai konstatētu alkohola reibumu, ir tiesīgas izmantot šim nolūkam paredzētu mēraparātu (alkometru), kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām. Nosacījuma, ka alkometriem jāatbilst Ministru kabineta noteikumos izvirzītām prasībām, mērķis ir nodrošināt, lai ar alkometru veiktie mērījumi būtu precīzi un ticami. Tādējādi, ja konkrēts alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā un tāpēc ir atzīstams par neverificētu, varētu uzskatīt, ka tā mērījumi nav precīzi un ticami, līdz ar to nav arī pieļaujami kā pierādījums. Tomēr, ja personas atrašanos alkohola reibuma stāvoklī apliecina arī citi pierādījumi, turklāt alkometra pēctermiņa verificēšanā atzīts, ka aparāts joprojām ir tehniski derīgs un precīzs, nav objektīvi jākonstatē, ka pārbaudes veikšanas brīdī alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs, un tiesa alkometra rādījumus var neizslēgt no pierādījumu loka (var atzīt tos par pieļaujamu pierādījumu) *(Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmā daļa, Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumi Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts", Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumi Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā") (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 332

Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts *(31.08.1998. noteikumi Nr.334)*

Saskaņā ar tiesību normām policijas amatpersonas, lai konstatētu alkohola reibumu, ir tiesīgas izmantot šim nolūkam paredzētu mēraparātu (alkometru), kas atbilst Ministru kabineta noteiktajām prasībām. Nosacījuma, ka alkometriem jāatbilst Ministru kabineta noteikumos izvirzītām prasībām, mērķis ir nodrošināt, lai ar alkometru veiktie mērījumi būtu precīzi un ticami. Tādējādi, ja konkrēts alkometrs nav verificēts Ministru kabineta noteiktajā termiņā un tāpēc ir atzīstams par neverificētu, varētu uzskatīt, ka tā mērījumi nav precīzi un ticami, līdz ar to nav arī pieļaujami kā pierādījums. Tomēr, ja personas atrašanos alkohola reibuma stāvoklī apliecina arī citi pierādījumi, turklāt alkometra pēctermiņa verificēšanā atzīts, ka aparāts joprojām ir tehniski derīgs un precīzs, nav objektīvi jākonstatē, ka pārbaudes veikšanas brīdī alkometrs būtu bijis tehniski nederīgs, un tiesa alkometra rādījumus var neizslēgt no pierādījumu loka (var atzīt tos par pieļaujamu pierādījumu) *(Ceļu satiksmes likuma 43.^{5}panta pirmā daļa, Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumi Nr.334 "Valsts metroloģiskajai kontrolei pakļauto mērīšanas līdzekļu saraksts", Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumi Nr.977 "Prasības mēraparātiem, ar kuriem nosaka alkohola koncentrāciju personas izelpotajā gaisā") (Lieta Nr.SKA-705/2008)* 332

Vispārīgie būvnoteikumi *(01.04.1997. noteikumi Nr.112)*

Būvdarbu procesā pieļaujams mainīt zemesgabala dabisko reljefu un hidroģeoloģiskos apstākļus (piemēram, aizbērt gravas un karjerus, izrakt dīķus, ierīkot drenāžu) tad, ja pēc saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi minētie pasākumi paredzēti būvprojektā vai ja to nosaka ģeotehniskā kontrole. Šā nosacījuma mērķis ir vides aizsardzība. Šis mērķis jāņem vērā, vērtējot, vai būvniecība paredz dabiskā reljefa izmaiņas – zemesgabala augstuma izmaiņas un uzbērumu veidošana ir jāvērtē, ņemot vērā to ietekmi uz vidi būvniecības laikā un pēc tam *(Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 179.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 270

Ja apkārt zemesgabalam, kurā notiek būvniecība, atbilstoši plānojumam ir citi apmēram tāda paša izmēra gruntsgabali mazstāvu dzīvojamai apbūvei, tad viena zemesgabala augstuma izmaiņas var salīdzinoši būtiski ietekmēt apkārtējo teritoriju situāciju gan vizuāli, gan attiecībā uz nokrišņu plūsmu, gruntsūdeņu līmeni un ar to saistītām vides izmaiņām. Tādējādi zemesgabala augstuma izmaiņas (aptuveni par metru) uzskatāmas par dabiskā reljefa maiņu, kuru veikšanai nepieciešams reģionālās vides pārvaldes saskaņojums (*Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 179.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 270

Vērtējot lēmuma par būvdarbu apturēšanu samērīgumu, jāņem vērā, kādi pārkāpumi pieļauti būvniecības procesā, kā arī sabiedrības, tostarp ar būvniecību tieši skarto personu (kaimiņu), aizskarto interešu nozīmīgums un lēmuma sekas uz būvētāju. Tāpat, ja lēmumu par būvdarbu apturēšanu pieņēmusi Valsts būvinspekcija, izvērtējams tas, vai un ciktāl būvētājs varēja paļauties uz pašvaldības izdotu administratīvo aktu (būvatļauju). Tiesiskās paļāvības vērtējumā jāņem vērā, ka valsts uzraudzība pār būvniecības tiesiskumu, tostarp pār pašvaldības būvvaldes izdotas būvatļaujas tiesiskumu, ir tieši paredzēta normatīvajos aktos, kas savukārt nozīmē, ka pieteicējam ir jārēķinās, ka pašvaldības izdota būvatļauja valsts uzraudzības ietvaros var tikt atcelta vai tās darbība var tikt ierobežota. Tāpat ir vērtējama pieteicēja paša darbība būvatļaujas saņemšanā, tostarp saistībā ar vienošanos ar kaimiņu zemesgabala īpašnieku par īpašiem būvniecības noteikumiem *(samērīguma princips, tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 4.panta pirmā daļa, 13.pants, Būvniecības likuma 30.pants, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 120.punkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 271

8. Judikatūra

8.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra

Lai arī personai ir tiesības veikt dzimuma maiņu un valstij ir attiecīgs pienākums to juridiski atzīt (tas ir, papildināt dzimšanas reģistra ierakstu), valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai dzimuma maiņa patiešām ir notikusi un persona uz visu turpmāko dzīvi ir gatava dzīvot kā pretējā dzimuma pārstāvis. Ne katrreiz personas rīcība, sabiedrībā sevi prezentējot kā cita dzimuma personu vai veicot kādas darbības sava ķermeņa pārveidošanai, nozīmē beznosacījuma tiesības pieprasīt dzimuma maiņas publisku atzīšanu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217-218

Medicīnas progress, jo īpaši dzimuma maiņas ķirurģija, mūsdienās sniedz iespēju veikt ķermeņa korekcijas, saskaņojot fizisko un psiholoģisko dzimumu un tādējādi piešķirot personai dzimuma identitāti, kas ir izšķiroša personības pazīme. Šādām izmaiņām vajadzētu attiecīgi atspoguļoties datos par personas civilo statusu – pretējā gadījumā transseksuālās personas tiktu pakļautas diskriminācijai un būtiskiem privātās dzīves aizskārumiem, kas rodas no neatbilstības starp to stāvokli sabiedrībā, kādu pieņēmis cilvēks pēc operācijām, un juridisko statusu *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)*.....217

Sociālajās tiesībās daudzu jautājumu risinājums, palīdzības sniegšana tiek attiecināta uz ģimeni. Ģimenes jēdziens neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas *de facto* ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību. Ņemot vērā mūsdienu izmaiņas ģimenes dzīves sociālajos un kultūras modeļos, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, atzīstot par apliecinājumu ģimenes dzīvei ne tikai juridiski noslēgtu laulību, bet arī ģimenes dzīves faktisku pastāvēšanu, par ko var liecināt gan finansiāla vai psiholoģiska atkarība, kopīga dzīvošana, kopīgi bērni *(likuma "Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 33.pants, Ministru kabineta 2003.gada 25.februāra noteikumi Nr.97 "Kārtība, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu", Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-53/2008)*.....192

Valstij ir jānodrošina, lai ar īpašumtiesību ierobežojumu, kas nepieciešams sabiedrības interesēs, indivīdam netiktu uzlikts pārāk liels apgrūtinājums. Ierobežojumam jābūt samērīgam. Ierobežojums ir samērīgs, ja sabiedrības intereses nevar tikt ievērotas citādi, kā vien uzliekot attiecīgo pienākumu (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

Valstij ir pienākums atzīt personas dzimuma maiņu, lai tiktu novērstas situācijas, kad personai rodas atšķirība starp tās faktisko dzimumu (tostarp tā uztveri sabiedrībā) un juridisko statusu. Valstij šis pienākums jāpilda neatkarīgi no tā, vai normatīvais regulējums paredz vai neparedz kritērijus, pēc kuriem dzimuma maiņa konstatējama, un procedūru, kā tā tiek konstatēta. Ja valstī attiecīgais jautājums nav detalizēti regulēts, iestādei un tiesai jēdziens "dzimuma maiņa" ir jāpiepilda ar saturu, pēc iespējas ievērojot cilvēktiesību normas *(Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rekomendācija Nr.1117(1989) par transseksuālu personu stāvokli, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8., 12.pants, Latvijas Republikas Satversmes 96.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-5/2008)* 217

8.2. Eiropas Kopienu tiesas judikatūra

Eiropas Savienības dalībvalstis drīkst ierobežot Savienības pilsoņu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Pasākumi, ko veic sabiedriskās kārtības un valsts drošības apsvērumu dēļ, atbilst proporcionalitātes principam un pamatojas tikai uz attiecīgā indivīda personisko darbību. Iepriekšējas kriminālās sodāmības pašas par sevi nav pamatojums šādu pasākumu veikšanai. Attiecīgā indivīda personiskajai darbībai jārada faktiski, attiecīgajā brīdī esoši un pietiekami nopietni draudi, kas skar vienu no sabiedrības pamatinteresēm. Kriminālas sodāmības esamību var ņemt vērā tikai tad, ja šo sodāmību pamatojošie apstākļi norāda uz tādu personisku darbību, kas apdraud spēkā esošo sabiedrisko kārtību. Turklāt atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības jēdzienu nozīmē, ka papildus sabiedriskajiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv reāli un pietiekami smagi draudi sabiedrības pamatinteresēm *(Eiropas parlamenta un Padomes 2004.gada 29.aprīļa direktīva 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, Ministru kabineta 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieceļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi", Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SA-2/2008)* 9

Ja administratīvā procesa tiesā laikā iestājas tāds nepieciešamais priekšnoteikums pieteicēja prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, kas nepastāvēja laikā, kad par labvēlīga administratīvā akta izdošanu lēma iestāde, pieļaujams, ka procesuālās ekonomijas interesēs tiesa pati izvērtē jauno apstākli un administratīvā akta izdošanas iespējamību, nevis nodod jautājumu iestādei administratīvā procesa uzsākšanai no jauna *(Administratīvā procesa likuma 2., 5.pants, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200

Konkrēto preces tirgu veido preces, kuras ir savstarpēji aizstājamas. Izvērtējot, vai prece ir aizstājama, ņem vērā pieprasījuma aizstājamību no patērētāju viedokļa un piedāvājuma aizstājamību no tirgus dalībnieku

viedokļa. Izvērtējot preču pieprasījuma aizstājamību, uzsvars liekams uz tādiem faktoriem kā preces cena, tās īpašības un paredzētais pielietojums. Ņemot vērā minētos faktorus, pārbauda, kādas ir patērētāju iespējas pārorientēties uz citu tirgus dalībnieku aizstājējprecēm. Savukārt piedāvājuma aizstājamību raksturo tirgus dalībnieku iespējas pārorientēt uzņēmējdarbību uz konkrētās preces ražošanu. Lielākajā daļā gadījumu konkrētais preces tirgus tiek noteikts, pamatojoties uz preču pieprasījuma aizstājamību *(Konkurences likuma 1.panta 5.punkts, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Viens no vispārējiem tiesību principiem ir tiesiskās drošības princips. Atbilstoši tam iestādei nav pienākuma atgriezties pie administratīvā akta, kas ir kļuvis galīgs pēc apstrīdēšanas termiņa beigām vai pēc visu tiesību aizsardzības līdzekļu izmantošanas. Šā principa ievērošana ļauj novērst to, ka administratīvie akti, kas rada tiesiskas sekas, tiktu apstrīdēti neierobežotu laiku *(tiesiskās drošības princips, Eiropas Kopienu tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-306/2008)* 289

8.3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūra

Kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā advokatūras institūtam ir liela nozīme, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot procesa dalībnieku tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā. Līdz ar to valstij ir jāizveido priekšnoteikumi tādam advokatūras institūtam, kas spēj efektīvi funkcionēt *(Satversmes tiesas judikatūra, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 235

Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" mērķis ir gan atvieglot valsts iestādes darbu, noskaidrojot apdrošināšanas periodu, gan arī novērst iespējamu nepatiesu ziņu uzrādīšanu, lai personai tiktu aprēķināta valsts pensija par garāku apdrošināšanas periodu. Atbilstoši iegūto tiesību normu interpretācijas rezultātu saskaņošanas argumentiem, priekšroka jādod tādam rezultātam, kas atbilst tiesību sistēmai un noved pie taisnīga rezultāta. Piemērojot noteikumu 14.1.apakšpunktu, iestādei ir jāievēro, ka noteikums ir vērsts uz patiesa apdrošināšanas perioda pierādīšanu ar noteiktu paņēmienu (ierakstu rekvizītiem). Pierādījumi par apdrošināšanas periodu ir izvērtējami vispusīgi, to kopsakarā, ņemot vērā arī loģikas likumus. Šaubas (pretrunas) jātulko par labu indivīdam. Tā kā Latvijas Republika ir sociāla valsts, šāds rezultāts atbilst tiesību sistēmai *(Latvijas Republikas Satversmes 1., 109.pants, Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumi Nr.165 "Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība", Satversmes tiesas judikatūra) (Lieta Nr.SKA-247/2008)* 283

8.4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra

Administratīvā akta paziņošana ir procesuāla darbība, kādā administratīvais akts tiek darīts zināms personai un kādā tas stājas spēkā. Turklāt, tā kā informēšana par pārmaksas novirzīšanu notiek jau pēc šā lēmuma izpildes, tā ir gan paziņošana par administratīvo aktu, gan tā izpildi. Administratīvā akta paziņošana, tā kā tai nav patstāvīgs un galīgs raksturs, nav faktiskā rīcība. Administratīvā akta paziņošanas kā procesuālas darbības tiesiskuma pārbaude ir jāveic kopā ar administratīvo aktu *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-837/2008)* 539

Administratīvā procesa likuma 188.pantā, kas noteic administratīvā akta pārsūdzības termiņus, nav noteikts, kā pārsūdzības termiņš skaitāms gadījumos, ja administratīvo aktu pārsūdz persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts skar, bet kura nav bijusi pieaicināta procesā kā trešā persona. Līdz ar to uz šādiem administratīvā akta pārsūdzēšanas gadījumiem ir attiecināms Administratīvā procesa likuma 79.panta otrās daļas regulējums, kurā noteikts, kā šādām personām procesuālo termiņu skaita administratīvā akta apstrīdēšanas gadījumā *(Administratīvā procesa likuma 79.panta otrā daļa, 188.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-795/2008)*.....647

Aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu (*reformatio in peius* aizliegums), ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Šis princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tāpēc, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā. Attiecībā uz *reformatio in peius* aizliegumu nav konstatējamas būtiskas atšķirības gadījumā, ja persona apstrīd augstākā iestādē zemākas iestādes lēmumu, ja pārsūdz tiesā iestādes lēmumu vai ja pārsūdz augstākā tiesas instancē zemākas tiesas instances nolēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286., 286.[1]pants, Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 295

Apstāklis, ka Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā līdztekus valsts iestādēm ir minētas pašvaldību iestādes, nenozīmē, ka atbildēšanas pienākums ir tikai valstij (šaurā nozīmē) un pašvaldībām. Šī tiesību norma interpretējama paplašināti. Jēdzienā "valsts" plašā nozīmē ietilpst arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas. Latvijas likumos, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā, tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs personas vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts" *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236

Attiecībā uz lēmumiem par ieceļošanas aizliegumiem Latvijā nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas par to, ka personas, par kuru lēmums tiek pieņemts, darbības būtu jānorāda lēmumā. Šāds izņēmums no vispārējā administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību uzrādīšana lēmumā var kaitēt valsts drošības interesēm, tostarp norādītu attiecīgajai personai informācijas daudzumu, kas ir valsts drošības iestāžu rīcībā. Tādējādi, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir jāņem vērā Valsts policijas un iekšlietu ministra rīcībā uz lēmuma pieņemšanas brīdi esošā informācija par pieteicēja darbībām un jāvērtē, vai tā liecina par tādām pieteicēja darbībām, kas būtiski apdraud sabiedrisko kārtību *(Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SA-2/2008)*.....9

Augstākās tiesas Senāts, izskatot kasācijas sūdzību, neizspriež lietu pēc būtības, tāpēc pieteikumu par Senāta kā kasācijas instances tiesas sprieduma atcelšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem nevar iesniegt. Savukārt, izskatot blakus sūdzību, Senāts attiecīgo procesuālo jautājumu izlemj pēc būtības, līdz ar to jāatzīst, ka jābūt iespējai atcelt Senāta lēmumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Ņemot vērā, ka likums tiešā tekstā šādu iespēju neparedz, jāatzīst, ka likumdevējs neapzināti ir atstājis nenoregulētu jautājumu par to, kam ir piekritīga Senāta lēmuma atcelšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Līdz ar to pastāv atklāts likuma robs, kas jānovērš analoģijas ceļā. Pēc vispārīgā principa pieteikumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskata tiesa, kura ir par vienu līmeni augstāka par tiesu, kas taisījusi apstrīdēto nolēmumu. Tomēr, tā kā nav tiesas, kas atrastos augstākā līmenī par Senātu, vienīgais iespējamais piekritības jautājuma risinājums – Senāta lēmums sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir jāatceļ ar paša Senāta lēmumu *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-256)* 593-594

Būvatļauja bieži ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, jo atļauja būvēt skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt personai ļauj kaimiņa tiesības. Apstāklim, ka starp pieteicēju un trešo personu pastāv civiltiesisks strīds par īpašuma tiesībām uz strīdus nekustamo īpašumu un ka atbilstoši cerību pirkuma līgumam pieteicējs ir potenciālā nekustamā īpašuma īpašnieks, nav nozīmes, izlemjot jautājumu par pieteicēja subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt būvatļauju. Pat pieļaujot, ka pieteicējam ir ekonomiska interese saistībā ar strīdus nekustamo īpašumu, tā ir pārāk attālināta un tās iespējamība pārāk nenoteikta, lai liecinātu par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu par būvatļauju *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-836/2008)* 564

Faktiskā rīcība ir patstāvīgs galīga rakstura administratīvā procesa instruments. Tādējādi administratīvā akta izdošanas procesā veikta darbība, kaut arī tā ir radījusi faktiskas sekas, nav uzskatāma par faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419

Iestādes konkrēta rīcība attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām personām, par kādām ir atzīstamas arī ieslodzītās personas, kas būtiski ierobežo personas cilvēktiesības, ir pakļauta kontrolei administratīvā procesa kārtībā *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Iestādes lēmumi, kuri ir vērsti uz administratīvā akta izpildi, tiesā nav pārsūdzami tādā pašā kārtībā kā administratīvie akti, bet gan to izpildi reglamentējošās tiesību normās noteiktajā kārtībā. Pieteicējam ir tiesības prasīt veikt kontroli pār administratīvā akta par automašīnas konfiskāciju izpildi sākotnējai iestādei, kas pieņēmusi lēmumu *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-603/2008)* 125

Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, nelabvēlīgais administratīvais akts, ar kuru iestāde atteikusi apmierināt pieteicēja prasījumu, ir vērtējams vienīgi kā lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas rezultāts, tas ir, priekšnoteikums, lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, bet šī nelabvēlīgā administratīvā akta atcelšana nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Šāda nostādne izriet no apstākļa, ka atteikuma atcelšana par tāda labvēlīga akta izdošanu, kas ir negatīvs administratīvais akts, nedod pieteicējam labumu, kuru viņš vēlas iegūt *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200

Izvērtējot prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesa nav saistīta ar administratīvā akta pamatojumā norādītajiem argumentiem. Tas ir, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai neatkarīgi no iestādes lēmumā (atteikumā) ietvertā pamatojuma ir objektīvi jāizvērtē, vai pieteicējam ir tiesības uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 201

Ja nodokļu maksātājs neveic labojumus esošajās deklarācijās vai neanulē un neiesniedz likumā noteiktā kārtībā jaunas deklarācijas, iestāde, kuras rīcībā ir informācija, ka konkrētās preces ir ievestas un deklarētas ar neatbilstošiem preču kodiem (kā rezultātā persona nav nomaksājusi budžetā pievienotās vērtības nodokli), var normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzlikt nodokļu maksātājam pienākumu nomaksāt budžetā nesamaksāto nodokli, kā arī soda naudu. Iestāde var arī pieņemt lēmumu par personas saukšanu pie administratīvās atbildības par preču deklarēšanu ar neatbilstošu kodu. Šādi lēmumi ir administratīvie akti *(Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 201.^{14}pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-617/2008)* 493

Jautājums par ieslodzītā iesnieguma reģistrēšanu cietuma administratīvās komisijas sēdei ir kriminālprocesuālas dabas un līdz ar to tas nav pakļauts administratīvo tiesu kontrolei. Par atteikumu reģistrēt ieslodzītā iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē persona var vērsties ar sūdzību prokuratūrā. Administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, kas saistīta ar personas sūdzības izskatīšanu jautājumā par cietuma

atteikumu reģistrēt personas iesniegumu izskatīšanai cietuma administratīvās komisijas sēdē. Tāpat administratīvo tiesu kontrolei nav pakļauta prokuratūras rīcība, neizskatot pēc būtības pieteicēja sūdzību par leslodzījuma vietu pārvaldes lēmumu, ar kuru pieteicēja sūdzība iepriekš minētajā jautājumā ir atstāta bez izskatīšanas *(Prokuratūras likuma 2.panta 5.punkts, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 12.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-775/2008)* 509

Konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka, galvenokārt pamatojoties uz patērētāju viedokli par dažādos reģionos pārdoto preču savstarpējo aizstājamību. Ja patērētāji uzskata, ka vienā reģionā pārdodamā prece aizstāj citā reģionā pārdodamo preci, šie abi reģioni ir konkrētais ģeogrāfiskais tirgus. Nosakot minēto tirgu, būtiski ir arī citi faktori – tostarp pieprasījuma īpatnības un šķēršļi, kas ierobežo patērētāju iespējas iegādāties preces *(Konkurences likuma 1.panta 3.punkts, Senāta judikatūra, Eiropas Komisijas Paziņojums par jēdziena "konkrētais tirgus" definīciju Kopienas konkurences tiesībās) (Lieta Nr.SKA-511/2008)* 321

Konstatējot, ka pamattiesības ierobežojums nav noteikts uz likuma pamata, tiesai nav tālāk jāvērtē, vai ierobežojums nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā un vai tas būtiski skar pieteicēja pamattiesību. Pamattiesības īstenošanas prettiesiska liegšana, iestādei neizdarot tiesiskuma un samērīguma apsvērumus, *per se* ir būtisks cilvēktiesību pārkāpums *(Latvijas Republikas Satversmes 116.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-575/2008)* 481

Kvalificētas juridiskās palīdzības nodrošināšanā advokatūras institūtam ir liela nozīme, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot procesa dalībnieku tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā. Līdz ar to valstij ir jāizveido priekšnoteikumi tādam advokatūras institūtam, kas spēj efektīvi funkcionēt *(Satversmes tiesas judikatūra, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 235

Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt *(Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-453/2008)*.....435

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies – jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-100/2008)* 200-201

Lai varētu vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā par kādu valsts rīcību, vispārīgs noteikums ir tāds, ka sekām, kas radušās no attiecīgās rīcības (lēmuma), ir galīgā noregulējuma raksturs. Līdz ar to jautājums par valsts rīcības pareizību var tikt nodots tiesas kontrolei tad, kad persona ir noskaidrojusi valsts galīgo attieksmi konkrētajā jautājumā (piemēram, saņemot lēmumu, ar kuru personai uzlikts kāds pienākums, un apstrīdēšanas procesa ietvaros nepanākot sev vēlamo rezultātu).

Procesa laikā iestāde var būt veikusi darbības vai pieņēmusi starplēmumus, kas ir vērsti uz galīgā lēmuma pieņemšanu, bet paši par sevi galīga rakstura regulējumu konkrētajā jautājumā nesatur. Starplēmumi un starpdarbības parasti nav atsevišķi pārsūdzami, bet ir pārbaudāmi kā iespējami procesuāli pārkāpumi pēc tam, kad process ir noslēdzies un ir pārsūdzēts galīgais lēmums *(Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419

Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā ir paredzētas tiesības ikvienam likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Šīs tiesības tiek īstenotas uz personas iniciatīvas pamata, vēršoties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un uz tiem ir motivēti atbildēts. Tā kā valsts savus pienākumus īsteno ar dažādu institūciju starpniecību, tad Satversmes 104.panta kontekstā tas nozīmē, ka persona vēršas pie attiecīgās kompetentās institūcijas un saņem kompetentu atbildi.

No Latvijas Republikas Satversmes 104.panta piemērošanas viedokļa ir būtiski konstatēt, vai persona ir vērsusies ar jautājumu, uz kuru lūdz sniegt atbildi, vai arī iesniegums vērsts uz konkrēta rezultāta sasniegšanu. Persona, atsaucoties uz Satversmes 104.pantu un likumu, kas reglamentē iesniegumu izskatīšanu, nevar prasīt, lai, atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar minētajām normām. Satversmes 104.panta kontekstā personai ir tiesības saņemt tikai atbildi pēc būtības *(Latvijas Republikas Satversmes 104.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 236

Lemjot jautājumu par pagaidu noregulējumu, ir jāvērtē, vai pieteikums par administratīvā akta izdošanu ir pirmšķietami apmierināms *(Administratīvā procesa likuma 195.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-151/2008)* 574

Lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, tiesai ir jāvērtē: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks. Vispirms ir jāvērtē objektīvais kritērijs –pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Ja ir objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību. Ja pieteikums acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot pagaidu noregulējumu ir noraidāms *(Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otrā daļa, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Lēmumam par dokumentu izņemšanu un dokumentu izņemšanai administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros ir procesuāla starplēmuma (starpdarbības) raksturs. Līdz ar to jautājums par dokumentu izņemšanas tiesiskumu parasti nav vērtējams tiesā kā patstāvīgs pieteikuma priekšmets. Ja persona nav apmierināta ar administratīvā pārkāpuma lietā veikto darbību – dokumentu izņemšanu, pieteikumu tiesā var iesniegt, kad sagaidīts procesa noslēgums, proti, pieņemts gala lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tiesa, lemjot par šā lēmuma tiesiskumu (kaut vai tikai procesa daļā par dokumentu izņemšanu), tādējādi var pilnvērtīgi izvērtēt lietas apstākļus un dot savu novērtējumu šai darbībai *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr. SKA-234/2008)* 419

Lūgums iestādei izsniegt personas pašas pirms tam iesniegto iesniegumu kopijas nav uzskatāms par lūgumu sniegt informāciju, jo nesatur informāciju, kuru pieteikuma iesniedzējs nezinātu. Pieteikuma iesniedzēja nolūks šādos gadījumos nav iegūt informāciju, kuru viņš nezinātu, bet gan atgūt savā rīcībā dokumentu kopijas kā tādas. Vienlaikus jāatzīst: lai arī lūgums izsniegt savu iesniegumu kopijas nav uzskatāms par izteiktu tiesību uz informāciju ietvaros, tas nenozīmē, ka persona nekādā gadījumā nevar saņemt pašas savulaik iesniegtus dokumentus. Iespējams, ka dokumentu atgūšana nepieciešama citu tiesību īstenošanai *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-22/2008)* 237

Narkotisko vielu iespaids medicīniskās pārbaudes protokolā tiek konstatēts, laboratoriski nosakot konkrētas narkotiskās vielas lietošanas faktu, kā arī novērtējot klīniskos simptomus. Tādējādi medicīniskā pārbaude ārstniecības iestādē ietver ne tikai bioloģisko paraugu ņemšanu un to laboratorisku izmeklēšanu, bet arī personas pārbaudi pēc viņas runas un ārējā izskata *(Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumi Nr.15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpotajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-181/2008)* 354

Ne katra normatīvajā aktā noteiktā iestādes pienākuma neizpilde ir uzskatāma par iestādes faktisko rīcību, kas ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā. Lai iestādes rīcību, nepaziņojot pieteicējai par izveidojušās pārmaksas novirzīšanu pieteicējas nodokļa parāda segšanai, atzītu par faktisko rīcību, tai pašai par sevi jārada tiešas faktiskās sekas. Ja ir uzsākts administratīvais process, kura rezultātā tiek izdots administratīvais akts, atsevišķas iestādes darbības vai bezdarbības šā procesa ietvaros neveido patstāvīgu faktisko rīcību *(Administratīvā procesa likuma 89.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-837/2008)* 539

Par tiesas lēmumu, ar kuru noteikts, ka izņemtais transportlīdzeklis administratīvā pārkāpuma lietā tā īpašniekam ir jāatdod pēc naudas soda samaksas, nav veicama tiesā kontrole administratīvā procesa kārtībā, tostarp pieteikuma par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem kārtībā. Tā kā tiesneša lēmums par rīcību ar transportlīdzekli ir vērsts uz tiesneša tāda lēmuma izpildi, ar kuru noteikts administratīvais sods, kontrole pār to jāveic iestādes vai tiesneša lēmumu izpildi reglamentējošo tiesību normu noteiktajā kārtībā (administratīvo pārkāpumu lietās – Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa) *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa V sadaļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-794/2008)* 530

Pašvaldības lēmums, ar kuru atzīts, ka valsts zemesgabals ir nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju izpildes nodrošināšanai, personas tiesības vai tiesiskās intereses tieši neaizskar, tas ir, neierobežo personas tiesības privatizēt zemesgabalu. Šāds lēmums ir iekšējs lēmums *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-792/2008)*.....524

Prasījums atzīt par prettiesisku iestādes atteikumu sniegt informāciju (vai iestādes rīcību, informāciju nesniedzot) un prasījums uzlikt iestādei pienākumu sniegt pieprasīto informāciju kopumā veido vienotu prasījumu par pienākuma uzlikšanu iestādei veikt noteiktu darbību – sniegt pieprasīto informāciju. Līdz ar to šādos gadījumos prasījums atzīt par prettiesisku informācijas nesniegšanu nav vērtējams kā patstāvīgs prasījums, līdzīgi kā prasījums atcelt nelabvēlīgu administratīvo aktu nav patstāvīgs pieteikuma priekšmets, ja prasījums ir par labvēlīga administratīvā akta izdošanu *(Administratīvā procesa likuma 184.panta 2.punkts, 255.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 456

Privatizācija ir pieļaujama, ja privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī ir spēkā likumā noteiktajā kārtībā noslēgts attiecīgās neapdzīvojamās telpas nomas līgums. Ja arī vēlāk līguma darbība jelkādu iemeslu dēļ būtu izbeigusies, piemēram, notecējis līguma termiņš, tas neietekmē nomnieka tiesības, kuras viņš ieguvis līguma darbības laikā. Ja nomnieks privatizācijas pieteikumu iesniedzis laikā, kad līgums ir spēkā, viņš nezaudē šīs tiesības iesniegt pieteikumu un pretendēt uz privatizāciju. Lēmums iestādei jāpieņem, ņemot vērā tos tiesiskos un faktiskos apstākļus, kas ir spēkā privatizācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Ja

tikai pēc pieteikuma iesniegšanas tiek risināts jautājums par līguma izbeigšanu, tad var rasties pamatotas šaubas par to, vai netiek aizskartas nomnieka publiski subjektīvās tiesības paļauties uz to tiesisko un faktisko situāciju, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī *(likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 18.panta otrā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-151/2008)* 574

Privāto tiesību juridiskās personas formā organizēta slimnīca primāri rīkojas privāto tiesību jomā. Slimnīcas rīcība gadījumā, ja donora asinīs tiek konstatēta infekcija vai pastāv pamatotas aizdomas par inficēšanos, arī vērtējama kā privāttiesiska, jo no Epidemioloģiskās drošības likuma neizriet, ka slimnīcas ārstniecības personām būtu deleģēta valsts pārvaldes vara epidemioloģiskās drošības jomā *(Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.pants, Epidemioloģiskās drošības likums, Senāta judikatūra*) (*Lieta Nr.SKA-155/2008)* 260

Prokuratūras likumā ietvertā kompetence personu tiesību aizsardzībai un 16.panta pirmajā daļā minētais tiesiskais regulējums daļēji pārklājas ar Administratīvā procesa likuma regulējumu, jo administratīvā procesa tiesā būtība ir pārbaudīt, vai, īstenojot valsts varu attiecībā uz personu valsts pārvaldes jomā, attiecīgā amatpersona vai institūcija ir rīkojusies atbilstoši tiesību normām. Ieslodzītie var izmantot administratīvo procesu tiesā, lai aizstāvētu savas tiesības, ja attiecībā uz tiem izdoti administratīvie akti vai veikta faktiskā rīcība. Taču ieslodzītie var arī izmantot savu tiesību aizsardzībai Prokuratūras likuma 16.panta pirmajā daļā paredzēto tiesību aizsardzības mehānismu, vēršoties ar attiecīgu sūdzību prokuratūrā *(Prokuratūras likuma 16.panta pirmā daļa, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-775/2008)* 509

Publiskas personas izšķiršanās par privatizācijas ierosinājumu par tai piederoša zemesgabala nodošanu privatizācijai notiek šīs publiskās personas īpašuma privatizācijas procesa ietvaros, un tādēļ tiek īstenota publisko tiesību jomā *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-518/2008)*.....448

Tiesa nevar pastiprināt sodu, izskatot lietu sakarā ar sūdzību, ko iesniegusi pati pie administratīvās atbildības sauktā persona (*reformatio in peius* aizlieguma princips). Šis princips attiecas arī uz apelācijas instances tiesu. *Reformatio in peius* aizlieguma principa būtība ir aizliegums pasliktināt tās personas stāvokli, kura pati ir pārsūdzējusi zemākas institūcijas lēmumu. Tas ir vispārējs princips, kas jo īpaši tiek ievērots lietās, kurās personai piemērots sods. Princips ir vērsts uz to, lai persona netiktu atturēta no lēmuma pārsūdzēšanas un tā tiesiskuma pārbaudes augstākā institūcijā tā iemesla dēļ, ka ar pārsūdzēšanu tā varētu nonākt vēl nelabvēlīgākā situācijā *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmā daļas 5.punkts, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-164/2008)* 211

Tiesai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Tas izskaidrojams ar personas procesuālo tiesību ievērošanu – pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās

iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzīs par neattaisnojošiem, kas var novest attiecīgi pie pieteikuma vai apelācijas sūdzības atstāšanas bez izskatīšanas *(Administratīvā procesa likuma 279.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-754/2008)*.....638

Tiesas lēmums par procesuālā termiņa atjaunošanu neietekmē lietas izskatīšanu (rezultātu) pēc būtības, ja reiz lietas izskatīšana ir uzsākta. Citiem vārdiem, tas ir procesuāla rakstura jautājums. Gadījumos, ja zemākas instances tiesa ir likumā noteiktajā kārtībā pieņēmusi lēmumu par termiņa atjaunošanu un lietas virzība attiecīgi ir jau notikusi, tad nav pamata pārvērtēt šo zemākas instances tiesas lēmumu tikai tādēļ, ka augstākas instances tiesai varētu būt cits viedoklis par termiņa nokavēšanas attaisnojumu. Augstākas instances tiesa var pārskatīt procesuālā termiņa atjaunošanas pamatotību tikai tad, ja tiek konstatēti būtiski procesuālie pārkāpumi, pieņemot attiecīgo lēmumu *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-24/2008)* 132

Tiesību normas neparedz ierobežojumus valsts civildienesta attiecību izbeigšanai ierēdņa slimības laikā. Uz ierēdņiem, tostarp specializētā civildienesta ierēdņiem, nav paredzēts tāds regulējums kā darba tiesiskajās attiecībās, kurās saskaņā ar Darba likumu darba devējam nav tiesību uzteikt līgumu darbinieka pārejošas darbnespējas laikā. Arī disciplināratbildības piemērošanas jautājumos valsts civildienesta tiesiskajās attiecībās nav piemērojamas Darba likuma normas. Tādējādi disciplinārlietas izskatītājam nav ierobežojumu piemērot personai disciplinārsodu – atlaišanu no amata –laikā, kamēr ierēdnim ir pārejoša darba nespēja. Nosacījums, ka personas darbnespējas laiku neieskaita dienesta pārbaudes/disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, nav tulkojams tādējādi, ka šajā laikā nedrīkstētu personai piemērot disciplinārsodu, bet gan tādējādi, ka disciplinārlietas izskatītājs par attiecīgu laiku var pagarināt disciplinārlietas izmeklēšanas termiņu, ja uzskata, ka personas darbnespējas dēļ nav iespējams vispusīgi izvērtēt visus disciplinārlietas izlemšanai būtiskos apstākļus *(likums "Par policiju", Valsts civildienesta likums, Darba likums, Ministru kabineta 2003.gada 28.oktobra noteikumi Nr.594 "Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārais reglaments", Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-705/2008)*..... 331-332

Tiesiskās paļāvības princips ir viens no tiesiskas valsts pamatiem. Atbilstoši tam valsts pārvaldei jārīkojas paredzami un konsekventi, savukārt privātpersona, ja tā saņēmusi skaidru iestādes viedokli kādā jautājumā, uz to var paļauties, attiecīgi plānojot savu rīcību. Vērtējot tiesiskās paļāvības principa piemērošanu, katrā konkrētā situācijā ir jāpārbauda, vai bija kaut kas, uz ko privātpersona varēja paļauties (skaidrs iestādes izteikums), vai attiecīgā persona tiešām uz to paļāvās, vai attiecīgās personas paļāvība konkrētajā gadījumā ir aizsardzības vērta *(tiesiskās paļāvības princips, Administratīvā procesa likuma 10.pants, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-34/2008)* 35

Tiesiskā valstī nav iespējama un nav pieļaujama situācija, kurā publisko tiesību subjekts neizpilda tam ar pārvaldes lēmumu vai augstākas iestādes izdotu administratīvu aktu uzliktu pienākumu. Zemākās iestādes pienākums ir izpildīt pašai savu vai augstākas iestādes lēmumu. Augstākas iestādes vai amatpersonas griba ir noteicoša, ja tā tiek pretstatīta zemākas iestādes vai amatpersonas gribai. Ja kāda zemākās iestādes amatpersona nepilda šo pienākumu, valsts pārvaldes hierarhiskā sistēma paredz augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības un pienākumu vērsties pret šādu hierarhiski zemāk atrodošos amatpersonu ar visiem tiesiskiem līdzekļiem, tajā skaitā ierosinot un izmeklējot disciplinārlietu *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-558/2008)* 467

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

Valstij un pašvaldībai kā jebkuram privātīpašniekam ir tiesības atsavināt mantu, kas tai nav nepieciešama, un mantas atsavināšana ir privāttiesisks darījums. No šīs atziņas izdarāmi izņēmumi. Pirmkārt, administratīvo tiesu kontrolei ir pakļauts valsts un pašvaldības īpašuma privatizācijas process, jo ekonomiskās reformas ietvaros paredzētā valsts un pašvaldību īpašuma privatizācija, kas nodrošina ekonomikas pāreju uz tirgus attiecību principiem, ir valsts politikas jautājums, tātad publisko tiesību, nevis privāto tiesību jautājums. Otrkārt, atsevišķos gadījumos valsts un pašvaldību mantas atsavināšana arī var notikt ekonomiskās reformas ietvaros, līdz ar ko šādi gadījumi var būt pakļauti administratīvo tiesu kontrolei *(Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-574/2008)* 473

9. Citi tiesību avoti

9.1. Cilvēktiesību komitejas prakse

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus ieslodzījumā esošajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā, tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām, ir jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka apcietinātās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā. Tas, vai ir noticis būtisks ieslodzītās personas cilvēktiesību ierobežojums saistībā ar medicīnisko pakalpojumu sniegšanu, ir jānoskaidro tiesai *(Latvijas Republikas Satversmes 93., 111.pants, Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta pirmā daļa, ANO Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 6.pants, Cilvēktiesību komitejas prakse, Senāta judikatūra) (Lieta Nr.SKA-581/2008)* 486

9.2. Ministriju tiesību akti

Latvijas būvnormatīvs LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" *(apstiprināts ar Arhitektūras un celtniecības ministrijas 03.05.1993.pavēli Nr.50)*

Ja kaimiņš dod piekrišanu samazinātam attālumam no būves tuvākās ārsienas līdz zemesgabalu robežai, šāda piekrišana ietver arī attiecīgu izņēmumu no būves pieļaujamā augstuma aprēķināšanas vispārīgās formulas. Minētais gan nenozīmē, ka persona ar kaimiņu var vienoties par jebkādu ēkas augstumu, jo jebkurā gadījumā jāievēro pašvaldības imperatīvi noteiktais augstuma ierobežojums jumta augstumam zonā, kas ir tuvāk kā trīs metrus no zemesgabalu robežas (Rīgas apbūves noteikumu *(1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīvs LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai") (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 271

Kaimiņa piekrišanai par būves atrašanos tuvāk zemesgabalu robežai, kā vispārēji noteikts, jābūt izteiktai skaidri un apzināti. Tas ir, piekrist izņēmumam no vispārējās kārtības nevar tādā veidā, ka persona tikai vispārīgi izsaka piekrišanu būvniecībai, – ir jābūt konstatējamam, ka persona ir apzinājusies, kāds ir vispārīgais regulējums un ka ar savu parakstu tā piekrīt tieši izņēmumam *(Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)* 270-271

Vispārējais nosacījums apbūvei mazstāvu dzīvojamā teritorijā Rīgā ir tāds, ka attālums no tuvākās būves ārsienas līdz robežai ar kaimiņa zemesgabalu nedrīkst būt mazāks par trim metriem. Šo attālumu ir pieļaujams samazināt tikai tādā gadījumā, ja kaimiņu zemesgabala īpašnieks ir devis tam rakstisku piekrišanu. Šādai īpašai piekrišanai mazākam attālumam ir jābūt neatkarīgi no paredzamā ēkas augstuma *(Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)*.....270

9.3. Pašvaldību tiesību akti

Par Rīgas attīstības plāna 1995.–2005.gadam pieņemšanu un Rīgas pilsētas apbūves noteikumu apstiprināšanu

(Rīgas domes 12.12.1995. lēmums Nr.2819)

Ja kaimiņš dod piekrišanu samazinātam attālumam no būves tuvākās ārsienas līdz zemesgabalu robežai, šāda piekrišana ietver arī attiecīgu izņēmumu no būves pieļaujamā augstuma aprēķināšanas vispārīgās formulas. Minētais gan nenozīmē, ka persona ar kaimiņu var vienoties par jebkādu ēkas augstumu, jo jebkurā gadījumā jāievēro pašvaldības imperatīvi noteiktais augstuma ierobežojums jumta augstumam zonā, kas ir tuvāk kā trīs metrus no zemesgabalu robežas *(Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīvs LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai") (Lieta Nr.SKA-190/2008)*.....271

Kaimiņa piekrišanai par būves atrašanos tuvāk zemesgabalu robežai, kā vispārēji noteikts, jābūt izteiktai skaidri un apzināti. Tas ir, piekrist izņēmumam no vispārējās kārtības nevar tādā veidā, ka persona tikai vispārīgi izsaka piekrišanu būvniecībai, – ir jābūt konstatējamam, ka persona ir apzinājusies, kāds ir vispārīgais regulējums un ka ar savu parakstu tā piekrīt tieši izņēmumam *(Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)*..... 270-271

Vispārējais nosacījums apbūvei mazstāvu dzīvojamā teritorijā Rīgā ir tāds, ka attālums no tuvākās būves ārsienas līdz robežai ar kaimiņa zemesgabalu nedrīkst būt mazāks par trim metriem. Šo attālumu ir pieļaujams samazināt tikai tādā gadījumā, ja kaimiņu zemesgabala īpašnieks ir devis tam rakstisku piekrišanu. Šādai īpašai piekrišanai mazākam attālumam ir jābūt neatkarīgi no paredzamā ēkas augstuma *(Rīgas apbūves noteikumu (1995.–2005.gadam) 6.1.12.apakšpunkts, Latvijas būvnormatīva LBN 209 "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.1.apakšpunkts) (Lieta Nr.SKA-190/2008)*.....270

9.4. Tiesību zinātnes atziņas

Tiesību doktrīnas

Darba tiesiskās attiecības ir gadījumā, ja persona veic darbu citas personas labā, par to saņemot atlīdzību. Tas nozīmē, ka ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt zināmu darbu darba devēja vadībā, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs uzņemas maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt pienācīgus darba apstākļus. Vienlaikus jāņem vērā, ka arī ar pilnvarojuma līgumu pilnvarnieks var par atlīdzību vai bez tās apņemties pilnvarotāja vietā pildīt kādas konkrētas darbības, tomēr tas vienlaikus nenozīmē, ka šāda darbošanās vienmēr ir atzīstama par darba tiesiskajām attiecībām. Līdz ar to darba tiesisko attiecību esamību nevar aplūkot, tikai pamatojoties uz to, vai starp līdzējiem ir bijusi panākta vienošanās par darbu (konkrētu darbību veikšanu) un atlīdzību. Svarīgi ir noskaidrot, vai līdzējiem vispār ir bijusi vēlme saistīties darba tiesiskajās attiecībās, kuras pēc būtības pakļautas Darba likuma regulējumam *(Darba likuma 3., 4.pants, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 2.panta "a" apakšpunkts, Civillikuma 2181., 2289.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-224/2008)*.....103

Ja iestāde pēc tiesvedības ierosināšanas atcēlusi pārsūdzēto administratīvo aktu, vienlaikus par to pašu jautājumu izdodot jaunu, par pieteikuma grozījumiem nav uzskatāms arī pieteikums (jeb pieteikuma papildinājumi), ar kuru pieteicējs tad vēršas pret administratīvo aktu, ar kuru iestāde aizstājusi sākotnēji pārsūdzēto administratīvo aktu. Šādi pieteikuma papildinājumi nav arī uzskatāmi par jaunu pieteikumu. Proti, tas, ka iestāde sākotnēji ir pieņēmusi vienu lēmumu, bet pēc tam to atcēlusi ar citu, kurš tomēr nesasniedz pieteicēja sagaidāmo galīgo risinājumu, nenozīmē, ka pieteicēja strīds ar iestādi par sākotnējo lēmumu ir izbeidzies un pieteicējam būtu atsevišķi jāpārsūdz pēdējais lēmums. Šādos gadījumos administratīvā lieta jau atrodas tiesā un iestādes vienpusēji lēmumi pieteikuma skatīšanu neietekmē. Nebūtu saprātīgi prasīt ikreiz privātpersonai reaģēt uz iestādes lēmumiem, ar kuriem iestāde pati atceļ savus pārsūdzētos lēmumus, bet kuri tā arī pēc būtības neatrisina tiesisko strīdu, kura dēļ pieteicējs vērsies tiesā *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447-448

Ja nokavējuma naudas un pamatparāda palielināšana nav pieļaujama laikā, kad ir apturēta izpilde, tad vēl jo vairāk tā nav pieļaujama, ja ir apturēta administratīvā akta darbība kā tāda. Ja administratīvā akta darbība ir apturēta, ne iestāde, ne kāda trešā persona šo administratīvo aktu nedrīkst izmantot. Apturēto administratīvo aktu nedrīkst izpildīt, un no tā nedrīkst rasties arī citas sekas, piemēram, sods, sankcijas, nokavējuma naudas utt. Tādējādi, ja persona Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu ir pārsūdzējusi tiesā un tiesa ir pilnībā vai daļā apturējusi attiecīgā lēmuma darbību, Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesību aprēķināt pamatparāda palielinājumu un soda naudu par to parāda daļu, attiecībā uz kuru tiesa Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma

darbību ir apturējusi *(Administratīvā procesa likuma 185.pants, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-56/2008)* 64

Ja persona lūdz tiesai atjaunot procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai, tai kopā ar lūgumu par procesuālā termiņa atjaunošanu ir jāiesniedz arī pati blakus sūdzība, par kuru tiek lūgts atjaunot procesuālo termiņu. Ja persona iesniedz tiesai tikai lūgumu par termiņa atjaunošanu bez blakus sūdzības, uzskatāms, ka persona nav noteiktā kārtībā izteikusi vēlmi veikt konkrētu procesuālu darbību *(Administratīvā procesa likuma 46.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-614/2008)*.....618

Ja procesa dalībnieks savas procesuālās tiesības īsteno ar pārstāvja starpniecību, jāņem vērā, ka pārstāvja neierašanās iemeslu attaisnojamība tiek vērtēta ne tikai no aspekta, vai konkrētais pārstāvis tiešām pats personīgi objektīvi varēja vai nevarēja ierasties uz tiesas sēdi, bet arī no aspekta, vai pārstāvim par savas iespējamās neierašanās iemesliem bija savlaicīgi zināms – vai viņam bija iespējams savlaicīgi informēt savu pārstāvamo, lai tas varētu pilnvarot kādu citu pārstāvi. Ja pārstāvim rodas svarīgi iemesli, kuru dēļ viņam ir apgrūtināta iespēja izpildīt klienta doto uzdevumu, pārstāvim par to nekavējoties jāpaziņo klientam, lai pēdējam būtu iespēja nodrošināt savas lietas vešanu citā veidā, piemēram, pilnvarojot citu personu *(Administratīvā procesa likuma 279.pants, Civillikuma 2295., 2315.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-754/2008)*.....638

Jebkurš cilvēks jeb fiziska persona ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts. Tomēr fiziska persona, kura pilda valsts dienestu (ir publiskas personas amatpersona), ir arī valsts varas subjekts un jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa. Proti, amatpersonas funkciju izpildes ietvaros cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Ievērojot, ka valsts nav pamattiesību subjekts, arī cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām *(Latvijas Republikas Satversmes 101.pants, Informācijas atklātības likuma 10.panta trešā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-525/2008)* 455

Lai apstiprinātu, ka privātpersonai ir subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz abiem šādiem jautājumiem:
1) vai valsts pārvaldei tiesību normā ir noteikts tiesisks pienākums;
2) vai valsts pārvaldes tiesiskais pienākums aizstāv arī atsevišķu indivīdu intereses.

Līdz ar to subjektīvās publiskās tiesības privātpersonai ir tad, ja tiesību normā ir noteikts īpašs valsts pārvaldes pienākums un šis valsts pārvaldes pienākums tajā pašā laikā kalpo atsevišķu privātpersonu individuālajām interesēm *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-101/2008)* 546

Lai kvalificētu kādas personas darbības kā sīki huligāniskas, ir arī jākonstatē, ka pie administratīvās atbildības saucamās personas darbību pamatā nav cietušā radīta iemesla. Ja cietušā un pie administratīvās

atbildības saucamās personas starpā konfliktu ir izraisījusi, piemēram, personiska nepatika vai cietušā nepieņemama rīcība, tad nodarījums jākvalificē kā personas goda un cieņas aizskaršana, ja vien tas nav traucējis sabiedrisko mieru *(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 167.pants, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-200/2008)* 366

Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums. Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt *(Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-453/2008)*.....435

Latvijas tiesību normās, lai apzīmētu visu valsts jeb publisko pārvaldi kopumā (gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi kā vienotu veselumu), tradicionāli tiek lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības". Šajā vārdkopā uzsvērts, ka pašvaldības ir īpašas valsts pārvaldes institūcijas, kas no citām valsts institūcijām, tostarp citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām, atšķiras ar to, ka to augstākais orgāns – dome vai padome – ir demokrātiski leģitimēts un tāpēc var pieņemt politiskus lēmumus. Šī iemesla dēļ, kā arī, lai novērstu iespējamu kļūdainu vai apzināti nepareizu tiesību normu interpretāciju, kas nepamatoti izslēgtu pašvaldības no tiesību normas tvēruma, likumos bieži vien tiek īpaši norādīts, ka tas attiecas arī uz pašvaldībām. Šāda norāde pati par sevi nenozīmē, ka likums neattiecas uz citām atvasinātām publisko tiesību juridiskajām personām. Šīs vārdkopas "valsts un pašvaldības" lietošanas gadījumos parasti paliek aptvertas ar jēdzienu "valsts". Tieši tā ir interpretējamas arī likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" normas, kurās ir lietota vārdkopa "valsts un pašvaldības" *(likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-326/2008)* 294

Lemjot par iespēju piemērot pagaidu aizsardzības līdzekļus, tiesai ir jāvērtē: 1) vai ir pamats uzskatīt, ka pārsūdzētā administratīvā akta darbība varētu radīt būtisku kaitējumu vai zaudējumus, kuru novēršana vai atlīdzināšana būtu ievērojami apgrūtināta vai prasītu nesamērīgus resursus; 2) vai, izvērtējot tiesas rīcībā esošo informāciju, konstatējams, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir pirmšķietami *(prima facie)* prettiesisks. Vispirms ir jāvērtē objektīvais kritērijs – pārsūdzētā administratīvā akta tiesiskums. Ja ir objektīvs pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanas pamats, ir nozīme apsvērt, vai konkrētajai personai ir pietiekami pamatota interese, lai pagaidu aizsardzības līdzeklis tiktu piemērots tieši attiecībā uz viņu. Subjektīvais kritērijs (iespējamais būtiskais kaitējums) tiesai ir jāvērtē pēc tam, kad tā ir izdarījusi secinājumu par pārsūdzētā administratīvā akta

pirmšķietamu prettiesiskumu un pieteikuma pirmšķietamu pamatotību. Ja pieteikums acīmredzami ir nepamatots vai nepieļaujams, lūgums piemērot pagaidu noregulējumu ir noraidāms *(Administratīvā procesa likuma 185.[1]panta otrā daļa, Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, Senāta judikatūra, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-302/2008)* 601

Lietas virzību nekavē procesa virzību organizējošie lēmumi, tas ir, tādi jautājumi, kuros tiesa vai tiesnesis, izmantojot savas procesa vadītāja pilnvaras, tiecas nodrošināt procesa gaitu.

Tiesas lēmums par procesa turpmākas izskatīšanas formas maiņu – no rakstveida procesa uz mutvārdu procesu – ir viens no šādiem procesu organizējošiem lēmumiem. Tāpēc tas nav no tiesas sprieduma atsevišķi pārsūdzams lēmums *(Administratīvā procesa likuma 114.panta trešā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

No pieteikuma grozījumiem ir jānorobežo pieteikuma papildinājumi, ar kuriem pieteicējs papildina jau iesniegto pieteikumu, bet negroza ne pieteikuma pamatu, ne priekšmetu. Turklāt pieteikuma papildinājumu iesniegšanu neierobežo procesuālie termiņi. Piemēram, jāuzskata, ka pieteikuma papildinājumi, bet ne grozījumi, ir:

1) pieteicēja papildu argumenti par lietas faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, kas neskar pieteikuma pamatu vai priekšmetu;

2) pieteikuma papildinājumi vai ierobežojumi, kas, kaut arī maina prasījuma apmēru, tomēr nav uzskatāmi par grozījumiem, piemēram, par procentu pievienošanu pieteikuma priekšmetam;

3) cita priekšmeta vai interešu piešķīruma prasījums sakarā ar vēlāk notikušajām faktiskajām izmaiņām tiesisko attiecību stāvoklī;

4) tiesību pārņēmēja iestāšanās pieteicēja vai atbildētāja pusē *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-518/2008)* 447

Pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību: 1) šajā likumā noteiktajos gadījumos; 2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību. Lietas kavēšana šīs tiesību normas izpratnē nozīmē reālu konkrētās lietas virzības kavēšanu. Tas ir, tāda tiesas vai tiesneša lēmuma pieņemšanu, kas apstādina vai padara apgrūtinošu konkrētā procesa norisi. Lietas virzības kavēšana nenozīmē lietas izskatīšanas kavēšanu laika ziņā – lietas virzības kavēšana kā lēmuma pārsūdzības pamats minētās tiesību normas kontekstā principā nav saistāms ar to, cik ilgi lieta tiek izskatīta tiesā *(Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-618/2008)*.....624

Prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja nepastāv aizsargājama tiesiskā paļāvība vai ja sabiedrības intereses pēc tā, lai akts tiktu atcelts, pārsniedz adresāta tiesības un intereses pēc tā, lai administratīvais akts paliktu spēkā. Tiesiskā paļāvība netiek aizsargāta, ja adresāts zināja vai no viņa saprātīgi varēja sagaidīt, ka viņš apzinās administratīvā akta prettiesiskumu, kā arī, ja adresāts ir sniedzis nepamatotu informāciju, lai

saņemtu sākotnējo administratīvo aktu. Laiks, kas pagājis no sākotnējā administratīvā akta izdošanas, var ietekmēt sabiedrības un adresāta interešu savstarpējo izvērtējumu – jo ilgāks laiks kopš administratīvā akta izdošanas ir pagājis, jo tiesiskā paļāvība ir vairāk aizsargājama. Lemjot par administratīvā akta atcelšanu, jāizvērtē: vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība, vai tā ir aizsardzības vērta, vai administratīvā akta atcelšanas interese ir lielāka par personas tiesisko paļāvību. Tas, vai iestāde ir pareizi izvērtējusi šos apstākļus, pilnībā ir pakļauts arī tiesas kontrolei *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-24/2008)*..... 131-132

Uzņēmumu reģistra reģistrētajām ziņām un faktiem par komersantu ir dažāda nozīme. Ierakstam par komersanta nodibināšanas faktu ir konstitutīva nozīme, jo komercsabiedrība uzskatāma par nodibinātu un iegūst juridiskās personas statusu ar dienu, kad tā ierakstīta komercreģistrā. Turpretī citiem ierakstiem, tostarp ierakstam par valdes ievēlēšanu un pārstāvības tiesībām, ir tikai deklaratīvs raksturs, jo mērķis šo ziņu iekļaušanai Komercreģistrā ir aizsargāt patērētāja un citu trešo personu, piemēram, komersanta darījumu partneru, tiesības un intereses *(Komerclikuma 135.panta otrā daļa, tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-741/2008)* 634

Valsts pārvaldes darbības, kas nav vērstas ne uz tiesisko, ne faktisko seku radīšanu, ir uzskatāmas par vienkāršām pārvaldes darbībām. Tā kā iestādes vēstule nav vērsta ne uz tiesisko, ne arī uz faktisko seku radīšanu pieteicējai, šāda vēstule ir uzskatāma par vienkāršu pārvaldes darbību, kas nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr. SKA-617/2008)* 493

Vienošanās līgumu nedrīkst slēgt visos gadījumos un par jebkuru nodokļu tiesisko attiecību jautājumu, kad nodokļu administrācija ir aprēķinājusi nodokļu maksātājam nodokļu maksājumus un soda naudas. Tā, piemēram, vienošanās par nodokļu pamatparādu nav tiesiski iespējama, jo to liedz nodokļu administrācijas padotība likumam – nodokļu administrācija nevar ar vienošanos atteikties no likumā noteikto nodokļu iekasēšanas *(tiesību doktrīna) (Lieta Nr.SKA-502/2008)*..... 118-119

Nolēmumu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces

lpp.

1. Starptautisko tiesu nolēmumi

1.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi

1983.gada 25.marta spriedums lietā *Silver un citi pret Apvienoto Karalisti* 484

1991.gada 27.augusta spriedums lietā *Philis pret Grieķiju* 444, 445

1992.gada 25.februāra spriedums lietā *Pfeifer un Pankl pret Austriju* 484

1992.gada 25.marta spriedums lietā *Campbell pret Apvienoto Karalisti* 484

1994.gada 26.maija spriedums lietā *Keegan pret Īriju* 197

2001.gada 10.maija spriedums lietā *Z un citi pret Apvienoto Karalisti*.....555

2002.gada 11.jūlija spriedums lietā *Christine Goodwin pret Apvienoto Karalisti*.....226–229, 231

1.2. Eiropas Kopienu tiesas spriedumi

1973.gada 21.februāra spriedums lietā Nr.6/72 *Europemballage Corporation un Continental Can Company Inc. pret Eiropas Kopienu Komisiju*.....326

1978.gada 14.februāra spriedums lietā Nr.27/76 *United Brands Company un United Brands Continentaal BV pret Eiropas Kopienu Komisiju* 323

1979.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.85/76 *Hoffmann-La Roche & Co. AG pret Eiropas Kopienu Komisiju* 324, 329

1982.gada 3.marta spriedums lietā Nr.14/81 *Alpha Steel Ltd. pret Eiropas Kopienu Komisiju* 207

1987.gada 29.septembra spriedums apvienotajās lietās Nr.351/85 un Nr.360/85 *Fabrique de fer de Charleroi SA un Dillinger Hüttenwerke AG pret Eiropas Kopienu Komisiju* 207

1991.gada 3.jūlija spriedums lietā C-62/86 *AKZO Chemie BV pret Eiropas Kopienu Komisiju* 324, 329

2006.gada 31.janvāra spriedums lietā Nr.C-503/03 *Eiropas Kopienu Komisija pret Spānijas Karalisti*. 13

2006.gada 19.septembra spriedums apvienotajās lietās Nr.C-392/04 un Nr.C-422/04 *i-21 Germany GmbH un Arcor AG & Co. KG pret Vācijas Federatīvo Republiku*.....292

2007.gada 7.jūnija spriedums lietā Nr.C-50/06 *Eiropas Kopienu Komisija pret Nīderlandes Karalisti*.....13

lpp.

1.3. Citu starptautisko organizāciju dokumenti

Cilvēktiesību komitejas 2002.gada 26.marta viedoklis lietā Nr.763/1997 “Lancova pret Krieviju”: *http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/bd760e08cc885ac8c1256bea0047b2d9/$FILE/763e.pdf* 489

2. Latvijas tiesu nolēmumi

2.1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi

1999.gada 1.oktobra spriedums lietā Nr.03-05(99) "Par Saeimas 1999.gada 29.aprīļa lēmuma par Telekomunikāciju tarifu padomi 1.punkta un 4.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 57.pantam un citiem likumiem".....415, 416

2000.gada 24.marta spriedums lietā Nr.04-07(99) "Par Ministru kabineta 1999.gada 30.novembra lēmuma "Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību "WINDAU" Bauskas koģenerācijas stacijā ieguldīto ārvalstu investīciju aizsardzību" (protokols nr.67, 38.paragrāfs) 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei, Ministru kabineta iekārtas likuma 3.nodaļai, likuma "Par ārvalstu ieguldījumiem Latvijas Republikā" 1.panta pirmajai daļai, Enerģētikas likuma 41.pantam, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 8.panta pirmajai un ceturtajai daļai un likuma "Par akciju sabiedrībām" 49.pantam".....317, 415

2002.gada 19.marta spriedums lietā Nr.2001-12-01 “Par likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 26.punkta atbilstību Satversmes 91. un 109.pantam 291, 292

2003.gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2003-04-01 “Par Civilprocesa likuma 82.panta piektās daļas un 453.panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 92.pantam“.....242

2004.gada 21.maija spriedums lietā Nr.2003-23-01 “Par likuma “Par pašvaldībām” 43.panta pirmās daļas 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 106. un 107.pantam”.....215

2004.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.2004-06-01 “Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 220. un 222.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam”.....395, 396

2004.gada 6.decembra spriedums lietā Nr.2004-14-01 “Par Imigrācijas likuma 61.panta sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam” 8

lpp.

2005.gada 7.marta spriedums lietā Nr.2004-15-0106 “Par likuma “Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” 1.panta trešās daļas 5.punkta, 2.panta otrās daļas 2.punkta, 7.panta pirmās daļas 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Ceturtā protokola 2. un 3.pantam, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 12.pantam un 1961.gada 30.augusta Konvencijas par apatrīdu skaita samazināšanu 8.panta 1.punktam” 137, 167

2005.gada 6.aprīļa spriedums lietā Nr.2004-21-01 “Par likuma “Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 32.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.pantam” 291

2006.gada 2.novembra spriedums lietā Nr.2006-07-01 “Par likuma “Grozījumi Valsts sociālo pabalstu likumā“ 1.panta daļas, ar kuru Valsts sociālo pabalstu likumā ieviests jauns 7.panta pirmās daļas 3.punkts, un 2.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110.pantam” 288

2006.gada 20.decembra spriedums lietā Nr.2006-12-01 “Par Prokuratūras likuma 1.panta pirmās daļas, 4.panta pirmās daļas, 6.panta trešās daļas, 22.panta un 50.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 58., 82., 86. un 90.pantam” 416

2.2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta nolēmumi

2.2.1. Administratīvo lietu departamenta nolēmumi

2004.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.SKA-7 26

2004.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-20 636

2004.gada 3.augusta lēmums lietā Nr.SKA-192 562

2004.gada 24.augusta spriedums lietā Nr.SKA-107 ..... 20, 22, 26

2004.gada 12.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-156 180

2004.gada 12.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-157 311

2004.gada 23.novembra spriedums lietā Nr. SKA-216 ..... 364, 556

2004.gada 3.augusta lēmums lietā Nr.SKA-183/2004 380

2005.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-3 568

2005.gada 25.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-76/2005 492

2005.gada 25.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-87/2005 408

2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.SKA-37 339

2005.gada 15.marta lēmums lietā Nr.148 550

lpp.

2005.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-25/2005 116

2005.gada 12.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-93 41

2005.gada 19.jūlija lēmums lietā Nr.SKA-321/2005 408

2005.gada 9.augusta lēmums lietā Nr.SKA-342 ..... 383, 500

2005.gada 9.augusta lēmums lietā Nr.SKA-355/2005 513

2005.gada 13.septembra spriedums lietā Nr.SKA-191 69

2005.gada 13.septembra spriedums lietā Nr.SKA-232 636

2005.gada 30.septembra spriedums lietā Nr.SKA-232 636

2005.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-291 ..... 476, 549, 550

2005.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-378/2005 492

2005.gada 16.decembra lēmums lietā Nr.SKA-501/2005 476

2006.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-14 556

2006.gada 17.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-98/2006 ..... 265, 490

2006.gada 24.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-21/2006 479

2006.gada 24.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-110/2006 488

2006.gada 1.februāra spriedums lietā Nr.SKA-2 ..... 61, 67, 69

2006.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.SA-4/2006 ..... 14, 153, 158

2006.gada 28.marta lēmums lietā Nr.SKA-205/2006 642

2006.gada 4.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-210 652

2006.gada 11.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-222 652

2006.gada 18.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-128/2006 535

2006.gada 30.maija lēmums lietā Nr.SJA-5 597

2006.gada 15.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-348/2006 ..... 488, 489

2006.gada 15.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-365 439

2006.gada 22.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-255 568

2006.gada 8.augusta lēmums lietā Nr.SKA-402/2006 550

2006.gada 17.augusta lēmums lietā Nr.SKA-420/2006 642

2006.gada 22.augusta lēmums lietā Nr.SKA-429/2006 408

2006.gada 29.augusta lēmums lietā Nr.SKA-475/2006 576

2006.gada 29.augusta lēmums lietā Nr.SKA-500 ..... 383, 500

lpp.

2006.gada 12.septembra lēmums lietā Nr.SKA-511/2006.....404, 418
2006.gada 24.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-382/2006.....492
2006.gada 27.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-269/2006.....380, 386, 387
2006.gada 2.novembra spriedums lietā SKA-415/2006 463
2006.gada 14.novembra spriedums lietā Nr.SKA-432/2006.....82
2006.gada 14.novembra lēmums SKA-586/2006.....586
2006.gada 14.novembra lēmums lietā Nr.SKA-591/2006.....643
2006.gada 21.novembra spriedums lietā Nr.SKA-464 69
2006.gada 21.novembra lēmums lietā Nr.SKA-593/2006.....403
2006.gada 20.decembra spriedums lietā Nr.SKA-543/2006.....214, 302
2007.gada 4.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-14/2007.....205, 463
2007.gada 16.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-144/2007.....550, 555
2007.gada 26.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-78/2007.....439
2007.gada 5.februāra lēmums lietā Nr.SKA-159/2007 .....642, 643
2007.gada 22.februāra spriedums lietā Nr.SKA-52/2007 99
2007.gada 8.marta spriedums lietā Nr.SKA-69/2007 .....247, 415, 417
2007.gada 9.marta spriedums lietā Nr.SKA-58/2007 361
2007.gada 12.marta lēmums lietā Nr.SKA-260/2007 .....477, 479
2007.gada 14.marta spriedums lietā Nr.SKA-84/2007 205
2007.gada 27.marta spriedums lietā Nr.SKA-90 500
2007.gada 12.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-118/2007 205
2007.gada 12.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-125/2007 100
2007.gada 18.maija lēmums lietā Nr.SKA-388/2007.....61, 128, 129, 535, 605–607
2007.gada 23.maija lēmums lietā Nr.SKA-251/2007.....380, 479
2007.gada 1.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-330/2007 .....577, 582
2007.gada 7.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-238/2007 41
2007.gada 11.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-117/2007 148
2007.gada 29.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-446/2007 553
2007.gada 21.augusta spriedums lietā Nr.SKA-357/2007.....214, 302

lpp.

2007.gada 27.augusta lēmums lietā Nr.SKA-495/2007.....606
2007.gada 28.augusta lēmums lietā Nr.SKA-536/2007.....84
2007.gada 31.augusta spriedums lietā Nr.SKA-355/2007.....338
2007.gada 25.oktobra lēmums lietā Nr.SKA-401/2007 .....245, 300
2007.gada 13.novembra spriedums lietā Nr.SKA-690/2007.....536
2007.gada 10.decembra spriedums lietā Nr.SKA-487 300
2008.gada 8.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-101/2008.....431, 433, 479
2008.gada 23.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-91.....616
2008.gada 25.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-127/2008.....248
2008.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-125/2008.....479
2008.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-143/2008.....514, 515
2008.gada 30.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-129/2008.....469
2008.gada 4.marta lēmums lietā Nr.SKA-140/2008 .....265, 523
2008.gada 17.aprīļa lēmums lietā Nr.290/2008.....300
2008.gada 28.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-353/2008 479
2008.gada 19.maija spriedums lietā Nr.SA-1/2008 15
2008.gada 6.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-359/2008.....621
2008.gada 26.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-155/2008 490
2008.gada 3.jūlija spriedums lietā Nr.SKA-326/2008 .....213, 214
2008.gada 29.septembra lēmums lietā Nr.SKA-617/2008.....528
2008.gada 23.oktobra lēmums lietā Nr.SKA-599/2008 .....129, 535
2008.gada 3.novembra lēmums lietā Nr.SKA-761/2008.....513, 516
2008.gada 11.novembra lēmums lietā Nr.SKA-787/2008.....543

2.2.2. Civillietu departamenta nolēmumi

2002.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.SKC-65.....204, 207, 208
2006.gada 6.decembra lēmums lietā Nr.SJC-9.....599
2007.gada 31.oktobra spriedums lietā Nr.SKC-546 311
2007.gada 5.decembra lēmums lietā Nr.SJC-18.....597

lpp.

Senāta Civilā kasācijas departamenta 1938.gada 25.februāra lēmums. Grām.: Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940). 14.sēj. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1937–1940). Faksimilizd. – Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998, 5513.–5514.lpp. 225

2.3. Citi Augstākās tiesas dokumenti

Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu *(Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmums Nr.3)* 58, 59, 63

Par likuma atsevišķu normu piemērošanu krimināllietās sakarā ar Krimināllikuma spēkā stāšanos *(Augstākās tiesas plēnuma 1999.gada 23.jūlija lēmums)* 59

Senāta Administratīvo lietu departamenta un Judikatūras nodaļas 2006.gada tiesu prakses vispārinājums "Pieteikuma nepieņemšana vai tiesvedības izbeigšana lietā sakarā ar to, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību": *www.at.gov.lv* 382

Tiesu prakse huligānisma lietās. Tiesu prakses apkopojums. – Augstākā tiesa, 2006: *www.at.gov.lv* 368

2.4. Administratīvās rajona tiesas nolēmums

Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 1.decembra spriedums lietā Nr.A42090704 153

Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces

lpp.

Normu radīšanas dokumenti

Likumprojekta "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā represijās cietušajiem" apspriešana:

deputāts A.Panteļējevs Cilvēktiesību komisijas vārdā, sk. Saeimas 1995.gada 19.janvāra sēdes stenogrammu: *http://www.saeima.lv/steno/st_955/st1901.html* 208

deputāts A.Seiksts, sk. Saeimas 1999.gada 11.marta sēdes stenogrammu: *http://www.saeima.lv/steno/1999/st1103.html* 208

deputāts J.Vidiņš, sk. Saeimas 2001.gada 26.aprīļa sēdes stenogrammu: *http://www.saeima.lv/steno/2001/st_2604/st2604.html* 208, 209

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma projekts *(pieņemts 1.lasījumā 24.01.2008.)* (likumprojekta teksts, anotācija un ziņas par izskatīšanu Saeimā: *http://www.saeima.lv*) 396

Citi avoti

Administratīvais process tiesā. Autoru kolektīvs. Dr.iur. J.Briedes vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2008....500

Aperāne K. Subjektīvās publiskās tiesības. Administratīvais process: likums, prakse, komentāri. Rakstu krājums. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005 554

Apinis P. Uzveikt C hepatītu. – Rīga: Nacionālais apgāds, 2004 268

Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 2000 644

Birk D. Steuerrecht. 9.neu bearb.Aufl. – Heidelberg: Müller, 2006 123

Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003 501

Civilprocesa likuma komentāri. Papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna un M.Dudeļa vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001 621

Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006....417, 626

lpp.

Čakste K. Tirdzniecības tiesības. – Rīga: [b.i.], 1940 636

Detterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht. 5.Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 2007.....82

Dombert M., Finkelnburg K., Külpmann C. Vorläufiger Rechtsschutz im Verwaltungstreitverfahren. – München: Verlag C.H.Beck, 2008.....72

Gomien D., Harris D., Zwaak L. Law and Practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter. Russian version. – Moskva: 1998.....198

Grabenwarter Ch. Europäische Menschenrechtskonvention. 3.Aufl. – München: Beck, 2008.....484

Harris D.J., O'Boyle M., Warbrick C. Law of the European Convention on Human Rights. – London: Butterworth, 1995.....215

HIV tests*: www.aids.lv*.....268

Hufen F. Verwaltungsprozessrecht. 6.Auflage. – Verlag: C.H.Beck, 2005.....72

Jakobi P. Huļiganisms // Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr.4.....368

Jaunzeme K. Latvijas pašvaldības kā valsts pārvaldes subjekti // Jurista Vārds, 2006. 31.janvāris, Nr.5 548

Kopp F.O., Schenke W.R. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 13.Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 2003 607

Kopp/Schenke. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 14.Aufl. – München: Beck, 2005.....453, 454

Kopp O., Schenke W.R. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 14., neubearbeitete Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 2007 627

Latvijas Republikas Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005 .....180, 562

Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga, 1998 108

Latvijas Senāta spriedumi (1918–1940). 14.sēj. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1937–1940). Faksimilizd. – Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998 226

Levits E. Cilvēktiesību piemērošanas pamatjautājumi Latvijā. Grām.: Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Autoru kolektīvs, zin. red. I.Ziemele. – Rīga: SIA "Izglītības soļi", 2000 462

Levits E. Pašvaldību likuma koncepcija: *http://www.public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html*.....299

lpp.

Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.....439, 554, 556

Šadinovs V. Privatizācijas procesa, atsavināšanas procesa un privatizācijas sertifikātu tiesiskais regulējums saskaņā ar Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas un privatizācijas sertifikātu izmantošanas pabeigšanas likumu. – Rīga: [b.i.], 2008 451

Schmidt R., Seidel S. Verwaltungsprozeβrecht. 5.Aufl. – Bremen: Verl. Rolf Schmidt, 2001 605

Starptautiskā slimību klasifikācija: *http://www.who.int/classifications/apps/icd/10online* 226

Stelkens/Bonk/Sachs. Verwaltungsverfahrensgesetz. Kommentar. 7.Aufl. – München: Beck, 2008.....440

The administration and you. A handbook. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1996. 146

Torgāns K. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008 109

van Dijk P. Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth Ed. – Antwerpen-Oxford: Interesentia, 2006 483

Whish R. Competition Law. Fifth Edition. – London: Butterworths, 2003 326

Wolf H.A., Decker A. Verwaltungsgerischtordnung (VwGo), Verwaltungsverfahrengesetz (VwVfG). – Studienkommentar. – München: Verlag C.H.Beck, 2005.....146

Wolff H.J., Bachof O., Stober R. Verwaltungsrecht. Band 2. 6.Aufl. – München: Beck, 2000.....123

Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

lpp.

Lieta Nr. SA-1/2008 3
Lieta Nr. SA-2/2008 9
Lieta Nr. SKA-5/2008 217
Lieta Nr. SKA-6/2008 171
Lieta Nr. SKA-14/2008..... 18
Lieta Nr. SKA-16/2008..... 183
Lieta Nr. SKA-19/2008..... 27
Lieta Nr. SKA-22/2008..... 235
Lieta Nr. SKA-24/2008..... 131
Lieta Nr. SKA-29/2008..... 342
Lieta Nr. SKA-34/2008..... 35
Lieta Nr. SKA-36/2008..... 44
Lieta Nr. SKA-50/2008..... 53
Lieta Nr. SKA-53/2008..... 192
Lieta Nr. SKA-56/2008..... 64
Lieta Nr. SKA-58/2008..... 252
Lieta Nr. SKA-72/2008..... 349
Lieta Nr. SKA-91/2008..... 569
Lieta Nr. SKA-100/2008..... 200
Lieta Nr. SKA-101/2008..... 546
Lieta Nr. SKA-119/2008..... 374
Lieta Nr. SKA-140/2008..... 388
Lieta Nr. SKA-143/2008..... 399
Lieta Nr. SKA-146/2008..... 74
Lieta Nr. SKA-151/2008..... 574
Lieta Nr. SKA-153/2008..... 87
Lieta Nr. SKA-155/2008..... 260
Lieta Nr. SKA-164/2008..... 211
Lieta Nr. SKA-170/2008..... 584
Lieta Nr. SKA-181/2008..... 354

lpp.

Lieta Nr. SKA-190/2008 270
Lieta Nr. SKA-200/2008 366
Lieta Nr. SKA-214/2008 405
Lieta Nr. SKA-216/2008 410
Lieta Nr. SKA-218/2008 95
Lieta Nr. SKA-220/2008 588
Lieta Nr. SKA-224/2008 103
Lieta Nr. SKA-234/2008 419
Lieta Nr. SKA-246/2008 370
Lieta Nr. SKA-247/2008 283
Lieta Nr. SKA-256 593
Lieta Nr. SKA-285/2008 150
Lieta Nr. SKA-302/2008 601
Lieta Nr. SKA-303/2008 558
Lieta Nr. SKA-306/2008 289
Lieta Nr. SKA-322/2008 609
Lieta Nr. SKA-324/2008 428
Lieta Nr. SKA-326/2008 294
Lieta Nr. SKA-327/2008 111
Lieta Nr. SKA-339/2008 613
Lieta Nr. SKA-355/2008 303
Lieta Nr. SKA-379/2008 160
Lieta Nr. SKA-453/2008 435
Lieta Nr. SKA-466/2008 442
Lieta Nr. SKA-472/2008 166
Lieta Nr. SKA-480/2008 313
Lieta Nr. SKA-502/2008 118
Lieta Nr. SKA-511/2008 321
Lieta Nr. SKA-518/2008 447
Lieta Nr. SKA-525/2008 455

lpp.

Lieta Nr. SKA-558/2008..... 467
Lieta Nr. SKA-574/2008..... 473
Lieta Nr. SKA-575/2008..... 481
Lieta Nr. SKA-581/2008..... 486
Lieta Nr. SKA-603/2008..... 125
Lieta Nr. SKA-614/2008..... 618
Lieta Nr. SKA-617/2008..... 493
Lieta Nr. SKA-618/2008..... 624
Lieta Nr. SKA-690/2008..... 502
Lieta Nr. SKA-705/2008..... 331
Lieta Nr. SKA-725/2008..... 630
Lieta Nr. SKA-741/2008..... 634
Lieta Nr. SKA-754/2008..... 638
Lieta Nr. SKA-775/2008..... 509
Lieta Nr. SKA-778/2008..... 518
Lieta Nr. SKA-792/2008..... 524
Lieta Nr. SKA-794/2008..... 530
Lieta Nr. SKA-795/2008..... 647
Lieta Nr. SKA-836/2008..... 564
Lieta Nr. SKA-837/2008..... 539
Lieta Nr. SKA-855/2008..... 654
Lieta Nr. SKA-872/2008..... 659

TNA un citu izdevniecību juridiska rakstura grāmatas piedāvājam iegādāties:

Juridiskās literatūras kioskos:
- Rīgas apgabaltiesas ēkā, Brīvības bulvārī 34, t. 67284531
- Raiņa bulvārī 15, t. 67225248

ar pārskaitījumu, pasūtot pa t. 67804742.

Tiesu namu aģentūras izdevumus ir iespējams iegādāties par zemākām cenām.

Pašlaik pārdošanā ir šādas TNA grāmatas:

Administratīvās tiesībās
- Administratīvā procesa likums
- Administratīvā procesa vispārīgie noteikumi un administratīvais process iestādē. Shēmas
- Administratīvo pārkāpumu kodekss
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007
- F.J.Paine. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības (ceturtais pārstrādātais izdevums). Vācijas Administratīvā procesa likums

Civiltiesībās
- Civilprocesa likums
- Civiltiesisku līgumu paraugi. Otrais papildinātais izdevums. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā
- Z.Gencs. Mantošana. Zinātniski praktisks komentārs
- R.Krauze. Par dzīvojamo telpu īri. Likums ar komentāriem. Ceturtais papildinātais izdevums
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 1999.–2000.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2001.–2002.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.–2004.gads
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2007
- A.Līcis. Prasības tiesvedība un pierādījumi
- K.Torgāns. Civiltiesību, komerctiesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti. 1999.-2009.
- K.Torgāns. Norēķinu tiesiskais regulējums: Mācību līdzeklis. 2.papildinātais izdevums
- K.Torgāns. Saistību tiesības (I un II daļa)

ES tiesībās
- I.Alehno, A.Buka, J.Butkevičs, K.Jarinovska, L.Škoba. Ievads Eiropas Savienības tiesībās (Tiesu prakse un komentāri). Otrais papildinātais izdevums. K.Jarinovskas zinātniskajā redakcijā
- Eiropas Savienības regulaspārrobežu civillietās
- Eiropas Savienības tiesību piemērošana. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs
- V.Koraha. Ievads Eiropas Kopienas konkurences tiesībās un praksē
- Pievienošanās Eiropas Savienībai līgums (izvilkums) un komentāri
- N.Raihs, K.Godars un K.Vasiļjeva. Izprotot Eiropas Savienības tiesības: Kopienas tiesību mērķi, principi un metodes

Krimināltiesībās
- U.Krastiņš. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi
- U.Krastiņš. Noziedzīgs nodarījums. Mācību grāmata
- U.Krastiņš, V.Liholaja. A.Niedre. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums
- U.Krastiņš, V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva
- U.Krastiņš, V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija
- Krimināllikums. Likums "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību"
- Kriminālprocesa likums
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums krimināllietās 1999.–2000.gads
- Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums krimināllietās 2000.–2002.gads
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2005
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2006
- Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2008
- V.Liholaja. Atbildība par nedzimuša un jaundzimuša bērna dzīvības apdraudējumu
- V.Liholaja. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. 2.grāmata
- V.Liholaja. Starptautiskās krimināltiesības
- Tiesu prakse krimināllietās. Tiesu nolēmumi un Dr.iur. V.Liholajas komentāri

Tiesību teorijā, valsts un tiesību vēsturē, konstitucionālajās tiesībās u.c.
- B.Baiba, S.Džohansens. Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana. Trešais papildinātais izdevums
- Konstitucionālās tiesas loma valsts konstitūcijā nostiprināto vērtību aizsardzībā. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada konferences materiālu krājums
- K.Langenbuhere. Tiesnešu tiesību attīstība un iztulkošana
- Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammu izvilkums (1920-1922). Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana un apstiprināšana (elektroniskā grāmata)
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi. 1997-1998. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia. 1997-1998. Решения Конституционного суда Латвийской Республики. 1997-1998
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 1999-2000. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 1999-2000. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 1999-2000
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2001. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 2001. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 2001
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2004. Judgments of the Constitutional court of the Republic of Latvia 2004. Решения Конституционного суда Латвийской Республики 2004
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2006
- Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumi 2007
- Tiesu izpildītāja institūts: Latvijas un Francijas tiesu izpildītāja institūta salīdzinājums. Latvijas normatīvie akti par zvērinātiem tiesu izpildītājiem
- Ultra vires doktrīna konstitucionālo tiesu praksē. Lietas ierosināšana Satversmes tiesā. Satversmes tiesas 2007.gada konferenču materiālu krājums